8
7 D
25

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

49 49
F G
29 28

Queſtiones moꝛales magiſtri Martini magiſtri perſpicaciſſimi theologie ꝓfeſſoꝛis: de foꝛtitudine nouiſſime ab erratis mendiſqꝫ limate adiecta tabula alphabetico oꝛdine conterta per Dauid cranſton in ſacra pagina bacchalariũ feliciter incipiunt.

Venundantur Parriſiis a Johanne granion eiuſdem ciuitatis bibliopola: in clauſtro bꝛunelli: pꝛope ſcholas decretoꝛũ ſub ſigno ſacratiſſime dei genitricis Marie.

¶ Circa fortitudinis virtutē inquirendū eſt primo quid ⁊ qualis
virtus ſit. Secūdo de obiecto eius. Tertio de actibus ipſius.
Quarto de nōnullis que dicunt partes eius. Quinto de
fortitudine dono. Sexto de viciis predictis virtutibus
oppoſitis.

Circa primū querit primo. Utrū
fortitudo ſit virtus ſpecialis? Probat primo
q̄ nō ſit virtus: ſic. Cū virtus eſt qualitas aie ipſā
perficiens. ſʒ fortitudo, nec qualitas eſt aie, nec ipſā perficit
igitur nō eſt virtus. Minor probat quo ad primā parte: quia ſcḋm Ari.
primo Rhetorice. Fortitudo eſt potētia trāſmutādi al-
terū vt vult: hoc autē ptinet ad robur corporis. Pro
ſcḋa parte probat illud ij. pauli ſcḋe ad Corinthi: xii. virtus in
infirmitate perficit: ḡ aia nō perficitur fortitudine q̄ firmi-
tas eſt ⁊ nō infirmitas. ¶ Secūdo probatur q̄ nō ſit virtus ſpe
cialis. Fortitudo eſt cuilibet virtuti cōis: ḡ fortitudo
nō eſt ſpecialis virtus. Ans probatur. Tū quia fortitudo
nō eſt aliud q̄ firmitas animi in his que a recta rōne di-
ctata ſūt: ſed hoc eſt oī virtuti cōe: igitur. Tū ſcḋo p Am
broſiū primo de officiis: vbi attribuit fortitudini oia
virtutū opera: cū ait. Nō mediocris animi eſt fortitudo
q̄ ſola defendit ornamēta virtutū oim, ⁊ iudicia cu-
ſtodit. ⁊ que inexpugnabili prelio aduerſus oia vicia de-
certat: inuicta ad labores: fortis ad pericula: rigidior
aduerſus voluptates: auariciā fugat tanq̄ labē quādā
que virtutē effeminet. ¶ In oppoſitū ſūt Ari. ⁊ Grego.
xii. Moraliū: ⁊ gnāliter oēs auctores tā diuinarū q̄
humanarū lrāx. ¶ Pro reſpōſione ad q̄ſtionē. Sciēdū eſt q̄
fortitudo accipit q̄tuor modis. Uno mō pro robore cor
poris. Quod robur ita diffinit Ari. primo Rhetorice.
Robur autē eſt potentia mouēdi alterū aut trahentē,
aut pellentē vt vult. Sed quia cōſtat fortitudinē hoc mō
acceptā: nō eſſe qualitatē mētis ſed corporis: ideo de
ea nō inquirimus. Hoc tñ robur corpis in ſubeūdis pīcu
lis belli cōſiderandū eſt. Nā aliqua aggreſſio vel ex-
pectatio periculi q̄ in viro robuſto eſſet ratiōi cōfor-
mis ⁊ ptineret ad fortitudinē, in viro debili eſſet diſ-
formis ratiōi ⁊ pertineret ad audaciā. ¶ Secūdo mō
accipit fortitudo pro firmitate animi in oī bono rōnis
difficultatē habēte. Quomodo eā accipi dicit beatus
Thomas. Ego tñ apud auctores nō legi paſſū in quo
ſic accipiat. ¶ Tertio mō accipit fortitudo pro firmita
te animi in rebus quibus difficilibus ⁊ periculoſis. Et
hoc ſiue in huiuſmōi periculis ſit cōtrapugnatio, ſicut in bel
lis: ſiue nō. ¶ Quarto mō accipitur fortitudo pro firmi
tate mētis ratiōe regulata. In his periculis in quibus
eſt cōtrapugnatio: quēadmodū ſūt pericula belloꝝ.
Et hoc q̄rto mō videtur accipere Ari. fortitudinē vbi
cūq̄ de ea loq̄tur: ⁊ ea ſemp a magnanimitate diſtin-
guere. Conſtat eñ hoc eſſe factū ab eo in ethicis: ⁊ in
primo Rhetorice vbi oſtēdit q̄ hec gra ſūt eligibilia. Iu
ſticia, fortitudo, tēperātia, magnanimitas, magnifi
cētia ⁊ alii tales habitus. Uirtutes eñ aie ſūt. Et i eodē
libro ait. Partes autē virtutis. Iuſticia, fortitudo, tē
perātia, magnificētia, magnimitas, liberalitas, mā
ſuetudo, prudētia, ⁊ ſapientia. Et q̄ ſcḋm eū fortitudo
ſit tñ circa pericula belli. patet ex eo qḋ ibidē ſequitur
Neceſſe autē maximas eſſe virtutes eas q̄ aliis honora-
tiſſime: ſiquidē eſt virtus potētia bñfactiua. propter hoc for-
tes ⁊ iuſtos maxie honorāt: hic quidē eñ i bello: hic autē
⁊ in bello ⁊ i pace vtilis ipſis. ¶ Prima cōcluſio. For
titudo ſcḋo mō accepta nō eſt virtus ſpecialis. Probat
firmitas mētis in bono rōnis difficili eſt cuilibʒ virtuti
cōis: igitur. Ans patʒ p Ari. ſecūdo ethicoꝝ vbi ponit ea
que exigunt ad hoc q̄ aliquis virtuoſe operet. Primū quidē
(inquit) ſi ſciēs: deinde ſi eligēs: ⁊ eligēs propter hoc: tertiū
autē ⁊ ſi firme ⁊ imobiliter habeat ſe, ⁊ operet. ¶ Ad
hoc eñ q̄ operatio aliq̄ ſit virtuoſe elicita reqrit q̄
tā imobili ⁊ firmo iudicio fiat, vt operans velit nullo
mō dimittere eā pro quocunq̄, pro quo ſcḋm rectā rationē
nō deʒ dimitti. neq̄ etiā pro morte: ſi hoc recta rō dictet.
¶ Secūda concluſio: fortitudo tertio mō accepta eſt
virtus magnanimitatis ⁊ fortitudini q̄rto mō accepte cōis
Probatur: quia vtriq̄ cōuenit ſubire magna, laborioſa
⁊ pericula: propter honeſtatē operis. De fortitudine q̄rto
mō accepta patʒ: quia ad eā ptinet ſubire pericula mortis
in bello. De magnanimitate etiā patʒ p Ari. in q̄rto. Nō
eſt autē mycrokindynos. i. paruoꝝ periculoꝝ aggreſ-
ſor neq̄ phylokindynos. i. amator periculoꝝ, mega-
lokindynos autē. i. magnoꝝ periculoꝝ aggreſſor. Et
ſequit: ⁊ cū periclitat. i. cū ea adit, nō eſt parcēs vite:
vt nō dignū exiſtēs viuere. ¶ Probat ſecūdo p illud
Ari. ſecūdo rhetorice. Magnanimitas autē virtus factiua
magnoꝝ bñfactoꝝ. ¶ Probat tertio auctoritate Se
nece libro de q̄tuor virtutibus q̄ magnanimitatē ⁊ for-
titudinē eandē virtutē putauit: ita dicēs. Magnani-
mitas vero (que ⁊ fortitudo dicit) ſi inſit aio tuo: cū ma-
gna fiducia viues. Seneca eñ videt freq̄nter vſus ſu-
iſſe fortitudis ⁊ magnanimitatis noibus indifferēter vt ibi
mēſura ḡ magnanimitatis eſt nec timidū eſſe hoīem nec
audacē. ¶ Quarto probatur auctoritate cicerōis primo
libro de officiis: vbi diuidit moralē honeſtatē in. 4.
virtutes. Sed oē (inquit) qḋ honeſtū eſt id q̄tuor partiū
oritur ex aliq̄: aut eñ in pſpicientia veri ſolerciaq̄ verſat
aut in hoīm ſocietate tuenda: tribuēdo q̄ ſuū cuiq̄: ⁊
rerū cōtractarū fide: aut in animi excelſi atq̄ inuicti ma-
gnitudine ac robore: aut in oībus que ſūt q̄q̄ dicūtur ordīe
⁊ mō in quo ineſt modeſtia ⁊ tēperātia. vbi p animi ex-
celſi magnitudinē intelligit magnanimitatē ⁊ fortitudi-
nē proprie dictas. Idē hʒ cū oſtēdit eodē libro magnimi
tatis ⁊ fortitudis ſplēdorē ⁊ rationē. vbi dicit hanc
virtutē a ſtoicis fortitudinē appellatā, eo q̄ pro equita-
te pugnet. ¶ Tertia cōcluſio fortitudo q̄rto mō acce-
pta eſt virtus. probatur in ſubeūdo pericula belloꝝ con
tigit aliq̄ſ ſupabūdare aggrediēdo aut ea que nō oportʒ
aut nō vt opʒ. aut non propter qḋ opʒ. nō q̄ opʒ: vt ſi decē
aggrediātur mille: cū ineſſet alia via ſalutis non ſcḋm
qḋ opʒ vt ſi loco vel tpe inopportunis fieret aggreſſio
nō propter qḋ opʒ: vt ſi ad inferendū iniuriā ⁊ nō ad repel
lendū eā: aut ſi pro cupiditate propria ⁊ nō pro ſalute cōi.
Quod patʒ ex cicerone primo de officiis: ſed ea (inquit) aīmi
elatio q̄ cernit in periculis ⁊ laboribus: ſi iuſticia va-
cat pugnatq̄ nō pro ſalute cōi: ſed pro ſuis comoditatibus
in vicio eſt. Nō mō eñ id virtutis nō eſt: ſed potius ima-
nitatis oēm humanitatē repellētis: qḋ qualiter itelligen
dū ſit: poſtea dicetur. Ex his patʒ q̄ cōtingit excedere i
pericula belli ſubeūdo. In his etiā ſubeūdis cōtingit
deficere, quo mō nō deficeret ille q̄ nulla oino pericu-
la (q̄tūcunq̄ etiā iuſta cauſa) vellet ſubire: q̄tūcunq̄
etiā ea recta ratio iudicaret eſſe ſubeunda: ḡ pōt eſſe
aliq̄s habitus inter hec medius quo inclinabimur ad ſub-
eundū pericula mortis i bello quotienſcūq̄ recta ratio
iudicabit eſſe ea ſubeūda: ⁊ ad fugiendū ⁊ declinādū
ea quotienſcūq̄ recta ratio indicabit eſſe ea declinēda
hic autē habitus vocatur ⁊ a ſcīs ⁊ a pħis fortitudo. ḡ
fortitudo eſt virtus moralis. ¶ Quarta cōcluſio: nō io
fortitudo eſt virtus quia tollit īpedimentū quo īpeditur
ne recta ratio ponat in operibus humanis propter aliqued
difficile qḋ incūbit. qḋ dictū eſt ꝯ bīm thomā: q̄ ſcḋa
ſcḋe vbi oſtēdit fortitudinē eſſe virtutē, vult q̄ de ra-
tione virtutis eſt q̄ faciat opus eſſe bonū ⁊ ſcḋm rationē:
qḋ (vt vult) cōtigit tripliciter. ¶ Uno mō ſcḋm q̄ ipſa rō
rectificat: ⁊ hoc dicit ptinere ad virtutes itellectuales
¶ Secūdo mō ſcḋm q̄ ipſa rectitudo in rebus humanis īſti-
tuitur. ⁊ hoc dicit ptinere ad iuſticiā. ¶ Tertio modo
ſcḋm q̄ tollūtur īpedimēta huiuſmōi rectitudis in rebus hu-
manis ponēde. Et hoc dupliciter. quia aut īpedit voluntas
humana ne rectitudinē rōnis ſeq̄tur propter aliqḋ delectā-

bile quod retrahit eā ad ope qđ deb; eſſe ſʒ rectā rōe;
ꝛ tollere talia ipedimēta ptinet (vt dicit) ad temperātī
am. Aut ꝓpter difficile qđ incūbit. ꝛ hoc impedimentū
Contra thomam 2.2.que ſti.cxxiii tollit per fortitudinē. Cōtra quā opinionē arḡ ſic. Ois
ꝟtus moralis hʒ ponere rectitudinē rōis in opib⁹ hūa
nis: igit̄ tēperātia ꝛ fortitudo ſunt ꝟtutes non pciſe qa
tollūt ipedimēta rōis ponēde in opib⁹ hūmanis. Aīs
pbat̄. rcitudo hui⁹ rōis: pugnadū eſt ꝯ hoſtē ciuitatem
oppugnātē eſt ponāda in opib⁹ hūmanis ꝛ non p iuſti
ciā: neq̄ p tēperātiā: neq̄ p prudētiam: ergo p fortitudi
nē. Similiter rectitudo hui⁹ rōis abſtinedū eſt ab vxo
re aliena eſt ponāda in opib⁹ hūmanis: ꝛ nō p fortitu
dinē aut iuſticiā: ergo p tēperātiā ꝛ iuſticia ſecūdū eum
tiam hʒ ponere rectitudinē in opib⁹ hūanis et nō ſunt
plures ꝟtutes morales. Cū prudētia ſit ꝟtus itellectu
alis ꝛ nō moralis. ergo ois ꝟtus moralis hʒ ponere re
2 ctitudinem rōis in opib⁹ hūanis. Scđo ois cui cō
uenit opatio aliqua et remotio ꝓhibētis magis debet
denōiari ab ipſa opatione q̄ ab ipſa remotiōe ꝓhibē
tis: ſʒ cuilibʒ ꝟtuti cōuenit opari ſecūdū rectā; rōem in
materia ſibi ꝓpria et remouere ea que hmōi opationē
ipediūt. ergo magis debet dici ꝟtus ex ipſa opatione
ſua q̄ ex remotione ꝓhibentiū. Tertio ſic rectitudo rōis
3 pōt poni tā in opib⁹ hūanis q̄ ſunt ad ſe: q̄ in operib⁹
hūanis q̄ ſunt ad aliū. ſed iuſticia tm̄ pōit rectitudinē
rōis in operib⁹ hūanis que ſunt ad aliū. ergo alie vir
tutes pñt ponere rectitudinē rōis in operibus hūanis
que ſunt ad ſe. Minor ꝓbari pōt tā de iuſticia diſtribu
tiua q̄ de iuſticia cōmutatiua. Et ſi dicas q̄ pñt eſſe mul
ta impedimēta quib⁹ ipeditur opans ne ponat rectitu
dinē rōis in opib⁹ hūanis. ſicut in tpantia delcābilia:
ꝛ in fortitudie terribilia ¶ Cōtra pñt etiā eſſe plura im
pedimēta ne rectitudo rōnis pōat in opibus iuſticie vt
cōmiationes: pollicitatōes vtiliū et delcābiliū. ꝛ tamen
ꝓpter hoc iuſticia non dicit̄ ꝟtus qꝛ tollit ipedimenta
operis iuſti. ſʒ quia eſt actiua opeꝝ iuſtoꝝ. igitur nec a
lie ꝟtutes ꝓpter eandē cauſā dicētur ꝟtutes. ſʒ qꝛ ſunt
opatiue opeꝝ bonoꝝ ꝛ honeſtoꝝ in materia circa quā
nate ſunt ꝟſari. Quarto hoc idē ꝓbatur ex narratiōe
4 Arī. primo rhetorice qui diffinit ꝟtutē per potētia bñ
factiuā. ſiđdē inq̄t eſt ꝟtus potētia bñfactiua Et paulo
poſt magnaīatē diffinit per eē factiuā magꝝ: benefa
ctoꝝ: ꝛ ñ p eē ſublatiuā magnoꝝ ipedimētoꝝ igit̄. Qui
to ſtāte eq̄li ꝑiculo ꝛ eq̄li actu l cōtēpnēdo ꝑiculū: ad hūc
5 vir⁹ pōt forti⁹ facē q̄ alter ꝛ ñ niſi rōe opis hūani in. q̄
pōit rcitudo rōis ergo fortitudo hʒ pōere rcitudinē in
opib⁹ hūanis. Sexto ſublato ipedimēto qđ pōit p ali
q̄ terribile ipediēs ne rōis rcitudo ponat̄ in opib⁹ ponit̄
rcitudo ipa i opib⁹ hūanis: Aliās ſublato ipedimēto
eſſʒ oīno vana ꝛ inutilis. ſʒ hmōi rcitudo i tali ope ñ pōit̄
p iuſticiā neq̄ p tpantiā ergo pōit̄ p fortitudinem. mio
pʒ qꝛ ſi ſic: tūc iuſticia hēt ponē rcitudinē i oib⁹ opib⁹
hūanis. Neq̄ aliđ qđ dicit thōas ē ꝟʒ vʒ q̄ tpantia tol
lit ipedimentū qđ ꝓueit a delcābili q̄ ipediť ne rcitudo
rōnis poāt i ope hūano pſeuerātia eñ ptīʒ ad tpanti
am ꝟtutē ꝛ maxie illa pſeuerātia q̄ ē circ̄ maťiā tpātie
ꝟtut; qđ dictū ē volo ad dnāʒ tpantie grad⁹. ꝛ tamē
hmōi pſeuerātia tollit ipedimēta q̄ ꝓueniūt a t'ſtabilit'
nō a delectabili. igř. mio ꝓbať p Arī. vii. ethicoꝝ diſti
guētē ꝯtinētiā a pſeuerētia ꝛ icōtinētiā a mollicie. hoꝝ
aūt (inq̄t) hic q̄dē circa delectatões i cōtinēs: hic aūt ꝯ
tinēs: hic circa t'ſticias mollis: hic aūt pſeuerās. Et idē
hʒ eodē libro i plib⁹ locis. Adñeſtruat⁹ i cōmēto vult q̄
lʒ cōtinēs ꝛ icōtinēs negociēť circa t'ſticias: magis tamē
circa delectatōes. Et ſiľr licʒ mollis ꝛ pſeuerās negociēť
circa delectatōes: magis t'n circa t'ſticias. Ex ō ſufficit ad
ꝓbādū q̄ ñ ois tpātia ꝓhibʒ ipedimētū opis bōi ꝓue
reſolutio doctoris. niēs a delcābili. Nec vʒ dicē q̄ i ſeptio Arī. loq̄ť de tpan
tia ꝛ ꝯtinētia gradu: ꝛ ñ de ꝓpria ꝟtute. qꝛ. ꝯtinētia gra
dus i oi gñe ꝟtut; repiť: ita q̄ i tpātia ꝟtute repiť ꝯti
nētia: ꝛ pſeuerātia: ꝛ tpātia grad⁹. In itpētia aūt vi
cio repiť icōtinētia: mollicies: ꝛ malicia ſiue itpātia gra
d⁹ ¶ Quita ꝯcluſio. fortitudo ē ꝟt⁹ ſpēalis. ꝓbať: quia 5. cōcla.
fortitudo hʒ ſpēalē matiā ꝛ act⁹ ſpales ab oīʒ aliaꝝ ꝟ
tutū actib⁹ diſtictas: ergo ē ſpēalis ꝟt⁹ ꝯña nota ē ꝛ aňs
pʒ. Nā matia ei⁹ ē pictʒ in bello ꝯtigēs. Act⁹ aūt eius
eſt ſubire vľ nō ſubire hmōi picľa ꝯformiter ad iudiciū
recte rōis. ¶ Sʒ arguiť ꝯ aliq̄s de ſupiorib⁹ cōcluſioni
b⁹. ꝛ primo ꝯ tcia. Et ꝓbať q̄ fortitudo q̄rtomō accepta
nō ſit ꝟt⁹ fortitudo nō eſt colectatx mediū qđ ē i paſſiōi
b⁹ ergo fortitudo nō ē ꝟt⁹. ꝯña tʒ qꝛ ſʒ Arī. in ſcđo ois
ꝟt⁹ eſt ꝯiectatrix mediū qđ eſt i paſſiōib⁹. Et aňs ꝓbať
qꝛ fortitudo eſt circa maxia picula ſcʒ circa picula mor
tis in bello. ergo eſt circa extremū ꝛ non circa medium ratio.
¶ Secūdo latitudo timoris ē ifinita ꝛ ēt latitudo auda
cie: ergo inť iſtas paſſiões nulla eſt medietas: ꝛ per ꝯñs
nulla ꝟt⁹. ꝯña tʒ qꝛ in latitudie ifinita nō mḡis vnum
indiuiduū eſt mediū q̄ aliđ. Et aňs ꝓbatur: qꝛ aliq̄s pōt
timere i duplo mḡis q̄ opʒ: ꝛ aliq̄s in q̄druplo: ꝛ ſic in
infinitū ꝛ ſiľr argueret de audacia. ¶ Tertio ſi forti
tudo eſſʒ ꝟt⁹ ſic ſi ipſa acq̄reť in ſubiecto indiſtīt ad 3
ipſā vicia oppoſita ipſi acq̄rēť in iſtāti ꝛ p ꝯñs ipa in
eodē iſtāti acq̄rereť ſʒ totā latitudinē ſuā ꝛ ita in iſtā
ti q̄s fieret ſūme fortis. ſʒ ꝯñs eſt fiľm vt cōſtat. ꝛ pʒ ꝯña
qꝛ ſucceſſio i motu nō ꝓueit: niſi ex reſiſtētia vľ ipedimē
to. ſʒ i illo primo iſtāti nulla eſt reſiſtātia: cū potentia ſit
nuda: ꝙ nlľa ē ibi ſucceſſio ¶ Quarto nulla ꝟt⁹ incliat
ad malū ſʒ fortitudo incliat ad malū ſcʒ ad mortē ſub
eūdā vt patet tertio ethicoꝝ. ꝙ fortitudo ñ eſt ꝟt⁹ ¶ Ad 4
primā iſtaꝝ rōnū negať aňs ꝛ ad ꝓbatiōnē cōcedo q̄ for
titudo eſt circa extremū malū. ſʒ tm̄ cū hoc ſtat q̄ ſit cir
ca illud extremū cōiectatx mediū. Aliq̄d eñ hītus dicit̄
eſſe circa extremū dupl'r: vno mō tanq̄ circa matiā ſui
act⁹. ꝛ hoc mō fortitudo eſt circa extremū: qꝛ act⁹ ſuus
eſt circa grauiſſima ꝛ extrema picula. ¶ Alio mō aliq̄s
hītus dicit̄ eſſe circa extremū tanq̄ circa actū ſuum. et
hoc mō fortitudo ē circa mediū ꝛ nō circa extremū. Cir
ca eñ hoc extremū malum qđ eſt piculū mortis in bel
lo pñt eſſe tres act⁹ quoꝝ duo dicūtur extremi et alius
medi⁹ vn⁹ iſt fugē hmōi picula ꝯ iudiciū rōis recte: et
iſte eſt extrem⁹ in deficiēdo. Ali⁹ eſt ſubire hmōi pericu
lū ꝯ iudiciū recte rōis: ꝛ iſte eſt extrem⁹ in ſupabūdādo
ꝛ vterq̄ vicioſ⁹ eſt. Ali⁹ eſt ſubire vľ nō ſubire hmōi picu
la ſʒ iudiciū recte rōis ꝛ iſte eſt act⁹ laudabil' ꝛ medius
ad quē incliat fortitudo. Ad ſcđam rñr. primo q̄ aňs in
ꝓprietate ſermōis ē fiľm. qꝛ null⁹ eſt timor nulla etiā au
dacia cui⁹ latitudo ē infinita. ſʒ qꝛ argumētū videť itel
ligi de latitudie poſſibili vľ imagiabili: iō nō faciēdo vi
ſ aňte negeť ꝯñtia nā ſi eēnt due linee ifinite ſʒ lōgitudi
nē: int ea poſſʒ eē aliq̄ media mō obſtāte ifinitate alia
rū: ꝛ ſi eſſet hic due linee q̄ꝝ vna eēt infinita ꝟſ⁹ orientē
ꝛ alia ꝟſ⁹ occidentē: int eas ēt ſʒ longitudinē poſſʒ eſſe
vna linea media q̄ nō eēt pꝰ ali⁹ eaꝝ iō dico q̄: q̄tūcū
q̄ cōtigat timē i duplo in triplo in q̄druplo et in ifini
tū. et ſiľr q̄tūcūq̄ cōtigat audere in duplo in triplo: et
ſic i infinitū: tm̄ inť hec duo mediat ſubire vel nō ſubire
pericula quocūſcūq̄ recta rō dictabit ea eē ſubeunda
vel nō ſubeūda. Et cū ꝓbať qꝛ in latitudie infinita nō
magis vnū indiuiduū eſt mediū q̄ aliū: dico q̄ licʒ ni
hil qđ ē pꝰ ili⁹ latitudis ſit magis mediū q̄ aliđ: qꝛ
ſi latitudo illa ſit infinita tm̄ ex vna pte nihil ili⁹ la
titudis ē mediū: Si ꝟo ſit ifinita ex vtraq̄: tūc q̄libet
ei⁹ pūctū ē mediū: tm̄ inť duas latitudies ifinitas pōt bñ
aliq̄d eē mediū. ſʒ illō nihil erit ili⁹ latitudis: ſicut nec
fortitudo ē pꝰ timiditatis vľ audacie. Ex illo aūt argu
mēto, nihil pōt ꝓbari niſi q̄ null⁹ grad⁹ timoris hʒ rōeʒ
medii reſpcū toti⁹ latitudis imagiabiľ timiditatis. Et ſi
ſiľr ō audacia cū q̄ ſtat q̄ inť timiditatē ꝛ audaciā mediet

fortitudo. Alii se breuiꝰ expediũt dicẽtes ꝙ argumen-
tũ ꝓcedit de medio ꝓprie dicto: ſ; nõ de medio dictio
resolutio doctoꝝ ſm latitudinẽ. ꝙ ſolutio falſa apparet ſtã ex dictis. ideo
ſi breuis ſolutio reqrat: dico ꝙ argumẽtũ ꝓcedit de
medio intrinſeco qḋ eſt pars illoꝝ quoꝝ eſt mediũ: ſ; nõ de
medio extrinſeco. ſicut ſcḋa linea mediat int̃ pmã et ter-
tiã: et dato ꝙ pma ⁊ tertia ſit infinite. Ad. iii. nego pmã
ꝯñaz. ⁊ ad ꝓbã. nego aſſũptũ nec hoc ariſ aſſerit iii.
phic. ſ; ex illo pncipio arguit ꝯ̃ antiquos nõ tãꝙ verũ: ſ;
tãꝙ ab eis cõceſſũ. Ex miti; em alius cauſis pt ꝓuenire
ſucceſſio i motu ex. debilitate virtutis agẽtis q̃ nõ ſuffi
cit totã formã ſimul ꝓducẽ ⁊ nõ ex nulla alia. Ad q̃rtaz
cõcedo maiorẽ de malo moris ⁊ culpe. ſ; nego de malo
doloris ⁊ pene. fortitudo aũt ad ſ; malũ inclinat nõ aũt
ad pmũ. ¶ Arguit̃ ꝯ̃ ꝯ̃ q̃rtã ꝯcl̃onẽ. ſi nõ eẽnt aliq̃
terribilia q̃ ſubire oporteret: nulla virtꝰ eſſ; fortitudo
ſ; ſubire terribilia eſt tollẽ ea q̃ ipediũt ne pōat rẽitudo
in opibꝰ hũanis. ꝙ fortitudo ex hoc h; ꝙ ſit virtꝰ q; tol
lit pericula q̃ ipediunt pōat rectitudo i operibꝰ hũa
nis. Scḋo. illḋ eſt ꝓpria rõ alicuiꝰ quo poſito ipm pōit
⁊ q̃ remoto ipſũ remouet. ſ; poſita ſublatiõe ipedimen-
toꝝ ſiue pōatur ſiue remoueat̃ rẽitudo rõis i operibus
hũanis pōit fortitudo ⁊ ea remota remouet. ꝙ fortitudo
tõ ẽ virtꝰ q; tollit pericula ipedientia ne pōat rẽitudo
i operibꝰ hũanis. ¶ Ad pmã rñr cõcedẽdo pmã par-
tẽ aſſũti. q; ſi nõ eẽnt aliq̃ terribilia vera vel eſtiata vel
cogitata nõ eẽt mã fortitudis: nec i re nec i eſtiatione
nec i cogitatiõe. iõ nec eſſ; actꝰ exterior nec interior fortitu
dis ſ; in ex terribilibꝰ q̃ fuiſſet potuiſſ; gñari habitus
fortitudinis. que fuiſſ; (dico) in re vel in cogitatione
Et ad ſcḋaz partẽ dico ꝙ aliq̃n ſubeũdo terribilia tol-
litꝰ id qḋ ipedit ne rẽitudo rõis pōat in opibꝰ hũanis
⁊ cum hoc pōiꝰ rẽitudinem in duplicibꝰ operibꝰ hũa
nis. Aliq̃n vero ſubeũdo terribilia tolliꝰ ipedimẽtũ ⁊ pōi
turꝰ rẽitudinẽ rõis i vno ope tñ: aliq̃n vero ſubeũdo ter
bilia nõ tolliꝰ ipedimẽtũ ⁊ pōiꝰ rẽitudinẽ rõis i opere
hũano. Exẽplũ pmi vt cũ aliq̃s potẽs dñs crioſꝰ ſe ar
mis tuet ne iuſticie opꝰ ipleat: tũc potẽtia eiꝰ ipedit
ne pōat rẽitudo rõis i opere iuſticie. q; ipedit executio
nẽ iuſticie. ⁊ ſi ciuitas multũ eũ opugnãs ipedimẽ ipſi
ſubeãt periculũ belli eũdẽ eũ ⁊ iõ cũ per fortitudinẽ
tollit metꝰ: ⁊ vincit: ⁊ penã dignã ſuis criminibꝰ pati
tur: tũc tolluntur duo ipedimẽta: ſ; metꝰ q̃ impediebat
ne rẽitudo rõis pōeret in ope fortitudis ⁊ potẽtia cri-
minoſi q̃ erat illis terribile a q̃ cãbat metꝰ ⁊ q̃ ipediebat
ne rẽitudo rõis pōeret i ope iuſticie ſublato aũt metu
pōit rẽitudo i ope fortitudis ⁊ ſublata potentia crioſi
pōit rẽitudo in ope iuſticie. exẽplũ ſcḋi vt ciues oppugñt
a barbaris i ꝑimplo metu agitati. ꝙ ſublato tiore ta
cũt fortit̃ ⁊ nihilominꝰ vicũt vł ẽt vicũt tollũt ipedimẽtũ
ſ; metũ: ⁊ ponũt rẽitudinẽ i ope hũano ſ; i ope fortitu-
dis. nec tñ ꝑ hoc ponũt rẽitudinẽ i quocũq; alio mõ ope
hũano. Aliḋ exẽplũ ſi q̃s ꝑ ipſũ audacie ſtimularet ag
gredi tres fortiores ſe ⁊ tñ eſſet ſibi alia via ſalutis ⁊
ſcḋm rõ dictaret ſibi ꝙ nõ deberet aggredi ſ; potiꝰ fugẽ tũc
fugiẽdo tollit ipedimẽtũ ſ; audaciã ⁊ pōit rẽitudinem
i ope hũano ſ; in fuga q̃ ſcḋm rõe ẽ dictãte ẽ opꝰ forti
tudis. exẽplũ ſcḋi: dat̃ de eo q̃ i virtute fortitudinis ita ex
ercitatꝰ ẽ ꝙ h; i pãtiã gradũ ita ſ;ꝙ nec ꝑ metũ nec ꝑ
audaciã dimouet a vero ope fortitudis. Tũc tũc ẽ aggre-
diẽdũ aliqḋ terrib. ille nec ãgit metu nec effert audacia
ſ; ꝑfectiſſimi hitũ operãs ſubit periculũ qḋ ſubeũdũ eſt
⁊ eodẽ modo quo ſubeũdũ. tãt igr̃ pōit rẽitudinẽ i ope
fortitudinis. ⁊ tñ nullũ ipedimẽtũ tollit q; nullũ ipedi
mẽtũ ſuperuẽit. q; nec metꝰ nec audacia. Ex his p; rñ-
ſio ad ſcḋaz q; q̃uiſcũq; auferret metꝰ vel audacia ⁊ tñ ñ
pōeret rẽitudo in hoc opere hũano qḋ eſt ſubire terri-
bilia nõ poneret fortitudo poſita aũt hoc modi rectitu
dine i opere hũano circa terribile. ẽt ſi ñ tollit̃ aliqḋ im

pedimẽtũ q; ſ; talis ꝓpt̃ excellẽtiã hitũ i ꝑñtia terribilis
nec tiõre nec audacia afficit̃: pōit fortitudo. Si tñ vtrũ
ꝙ ſiat: tũc fortitudo dr̃ magis virtꝰ q; pōit rẽitudinẽ rõis
i opere hũano circa terribile: q̃ q; remouet ea q̃ ipediũt ne
h̃mõi rẽitudo pōat i tali opere. ¶ Cõtra v. ꝯcluſionẽ ar
guit̃. fortitudo nõ ẽ vna virtꝰ ꝙ fortitudo tõ ẽ ſpẽalis virtꝰ
Aña ꝓbat̃. fortitudo h; q̃tuor extrẽa. ꝙ nõ ẽ vna virtus.
ꝯña t; q; oĩs vna virtꝰ mediat int̃ duo extrẽa tm̃ ⁊ aſſũ
ptũ ꝓbat̃ q; forti. h; duo extrẽa i aggrediẽdo ſ; auda
ciã: ⁊ tu q̃s expedi i aggrediẽdo: ⁊ vecordiã cũ q̃s deficit i
aggrediẽdo. ⁊ h; duo i expectãdo ſ; iſidiatẽ q̃ q̃s defi
cit i expectãdo: ⁊ intmiditatẽ q̃ q̃s ſupabũdat i expectã
do ꝙ fortitudo nõ ẽ vna virtꝰ. Pro ſolutiõe hꝰ rõis q̃ ad
gñt difficultatẽ d vnitate fortitudis ẽ aduertẽdũ ꝙ opi
nio quorũdã fuit ꝙ fortitudo ẽ vna virtꝰ gñe: ſ; ipſa diui
ẽ in multas ſpẽs ꝓpt̃ rõẽs imediate aſſignãs. Quã opi
nionẽ reprob; buridanꝰ i duobꝰ pmis. pmo i hoc ꝙ ¶ buri. 3. e
dicã ꝙ nõ ẽ idẽ hitus quo aggrediur vbi ſcḋm rõ dictãt ag thi. q̃ſtio.
grediẽdũ ẽẽ ⁊ q̃ expectamꝰ vbi ſcḋm rõ dicũt ẽẽ expectãdũ 17.
Scḋo in hoc ꝙ ponit timorẽ ⁊ audaciã n õ eẽ ꝯ̃rias paſ
ſiões. Circa igr̃ hãc difficultatẽ ſit pma ꝓpõ. Oĩs for
titudo ẽ vna nũo. ꝓbat̃. oĩs hitꝰ ẽ vnꝰ nũo oĩs fortitu-
do eſt hitꝰ ꝙ oĩs fortitudo ẽ vna nũo. Scḋa ꝓpõ. oĩs for ſecunda
titudo virtꝰ ẽ eadẽ alteri fortitudi gñe ſubalterno ꝓba.
q; oĩz ẽ vnũ obiectũ gñe. ſ; terribile⁊ oĩz actꝰ ſt de gñe
q; oĩs cõueniũt in hoc quod ẽ ſubire vel nõ ſubire peri
culũ mortis in bello ꝯfortiter ad dictamẽ rẽtẽ rõis ¶ Ter 3.
tia ꝓpõ: ñ omnis fortitudo eſt eiuſ; fortitudinis ſpẽ ſ;
p; q; fortitudinis (ſicut ⁊ cuiuſ; alteriꝰ virtutis) ſunt tres
gradꝰ ſpẽ diſtĩcti ſ; ꝯtinentia: ꝑſeuerãtia: heroica. igr̃.
Secũdo q; aliq̃ habitꝰ fortitudinis h̃nt circũſtãtias ꝓ 2.
obiectis. ſ; in illis variãs q̃cũq; circũſtãtias ſemper va-
riat̃ habitꝰ igr̃. S; q; hec rõ aliã difficultatez petit q̃ a
lio loco declarãda eſt: ideo de ea nihil plꝰ dr̃. ¶ Tertio 3.
ꝓpoſitio dicẽ ad ſenſũ pme opinionis ꝯ̃ buridanũ totũ buri
duo ſũt actꝰ pncipales fortitudinis ſ; expectare et vbi ſ;.
aggredi q̃ ſũt ſpẽ diſtĩcti ꝙ ſũt ẽẽ vel ẽẽ p̃ñt duo habitꝰ
fortitudinis ſpẽ diſtĩcti. ꝙ ſũt duo actꝰ fortitudinis ſ;
expectare ⁊ aggredi ꝯſtat. Quod ſũt ſpẽ diſtĩcti ꝓbat̃
q; ꝯſtat multos rẽtẽ ſe h̃re ⁊ laudabilit̃ i aggrediẽdo q̃
ñ ſe h̃nt laudabilit̃ i expectẽdo ⁊ ẽ ꝯ̃. ⁊ ẽẽ ẽẽ bñ habitu
atos in vno q̃ ñ ſũt bñ habituati in alio ꝙ habitꝰ expe-
ctãdi fortiter ẽ ſpẽ diſtĩctꝰ ab habitu aggrediẽdi forti
ter. ꝯña t; q; ſi ẽẽnt hitꝰ eiuſdẽ ſpẽi tũc poſito vno eoꝝ
i voluntate alicuiꝰ talis eſſ; iclĩatꝰ ſufficiẽter per illũ h̃i 2.
tũ in vtrũq; actũ. Secũdo vbicũq; ſũt prudẽtie diſtĩn-
cte ſpẽ ibi ſũt hitꝰ virtuoſi morales diſtĩcti ſpẽ. ſed pru-
dẽtia dirigẽs nos in aggrediẽdo diſtĩcta ẽ ſpẽ a prudẽ
tia dirigẽte nos in expectẽdo. ꝙ ⁊ hitꝰ ab his immedia
te regulabiles ſũt diſtĩcti ſpẽ. maior p; q; cuilibet a
ctui prudẽtiali ſm ſpẽ; corrñdet ſuũ opꝰ directũ. Et mi
nor ꝓbat̃ q; ſũt alie ⁊ alie diſcipline militares in ag-
grediẽdo ⁊ in expectẽdo. ¶ Tertio, cũ obliquitate ⁊ erro 3.
re in aggrediẽdo ñ ſtat rectitudo in aggrediẽdo. ſed cũ
obligatione ⁊ errore in aggrediẽdo ſtat rectitudo in
expectẽdo ꝙ rectitudo in expectãdo ñ ẽ rectitudo in ag
grediẽdo. ⁊ per ꝯñs nec habitꝰ eſt idem habitui. ¶ Quar 4.
to rectitudini in aggrediẽdo ꝯ̃riat̃ obliq̃tas in ag
grediẽdo: ſed rectitudini in aggrediẽdo ñ ꝯ̃riat̃ obliq̃
tas in expectẽdo. ꝙ iſta ⁊ illa ñ ſũt eiuſdẽ ſpẽi. ꝯña t; q;
q̃cũq; ſũt eiuſdẽ ſpẽi ipſa talia ſũt ꝙ cuicũq; ꝯ̃riat̃ vnũ
eidẽ ꝯ̃riat̃ reliquũ. ¶ Quinto: vbicũq; eſt alia ⁊ alia me- 5.
dietas ibi ſũt habitꝰ medii cõtẽtiui ſpẽ diſtĩcti ſed
expectãdo ⁊ aggrediẽdo ẽ alia et alia medietas. ꝙ ibi
ſũt alii ⁊ alii hitꝰ ſpẽ. ¶ Quarto ꝓpõ ſi timor ⁊ intmidi
tas ſiñificẽt extrẽa illiꝰ medietatis q̃ ẽ in expectãdo: et 4. ꝓpõ.
audacia ⁊ vecordia ſigñificẽt extrẽa ꝑ ſe illiꝰ medieta-
tis q̃ ẽ in aggrediẽdo; tũc timor nõ ꝯ̃riat̃ audacie: nec
intmiditas vecordie. Patet q; timor et audacia ſimul

ſunt in eodē:,ſūt enī multi q̄ vniſq̄ueq̄ꝫ ꝛ temerarie ag-
grediūtur:ꝛ tñ pene nullū expectare audēt ſi ꝛ etiā aliq̄
qui facile aggrediunt:ꝛ tñ cū ſentiūt reſiſtētiā ſtatim
fugiūt quod ꝓbatur p illud. Ariſ.tertio ethicoꝝ vbi lo
q̄tur de his q̄ hn̄t expientiā picloꝝ bellicoꝝ ꝛ tñ non ſūt
fortes. Vident vtiq̄ꝫ (inquit) fortes q̄m non ſciunt ali
q̄lia ſunt nōnulla ſ.in armis in bello q̄ terrorē faciūt im
pitis.ꝛ ſeq̄tur: deinde facere:ſed nō pati maxie pnt. Ec
ce quomodo aliq̄ bn̄ poſſunt pcutere ꝛ inuadere hoſtē
ſed nō pnt diu reſiſtere hoſtib⁹ pcutiētib⁹. Patet idem
p illud quod ibidē ſtatim ſubiūgitur. Milites autem
ſiūt q̄ñ ſupextēdit piculū.pent enī fugiunt:ciuilia autē
pmaentia moriunt.hic autē ex pncipio ēstimabāt vt me
liores exiſtētes:cogn̄ſcentes autem fugiūt. Ex his mani
feſte ꝓbo q̄ timor ꝛ audacia ſimul ſunt in eodem.volo
q̄ aliq̄ milites freq̄nter exeāt in tales act⁹ ſcꝫ aggredi
endi cito a pncipio ꝛ ſtatim poſt cum viliter hoſtis ſu
ſtinet vel in vadit fugiendi: ita q̄ ex hmōi actibus fre
q̄nter generēt in eis habitus q̄bus pmpte ꝛ expedite
faciāt q̄ pus ſine habitibus faciebāt. tūc ſic ille actus
aggrediēdi hoſtē ē ab aliquo hitu:ꝛ nō ab hitu forti
tudis vt cōſtat.Tū q̄ aggreſſio illa eſt in cōciderata
Tū q̄ ariſ.dicit tales milites nō eſſe fortes:nec eſt ab
hitu timoris q̄ inclīat ad oppoſitū ſcilicet ad fugien
dū g̃ eſt ab hitu audacie. Act⁹ ſimilr fuge quē poſtea
eliciūt nō eſt ab hitu fortitudis q̄ tales nō ſunt for-
tes.Tū etiā q̄ fugiūt et q̄ deficiūt in patiēdo vt hꝫ tex
tus nec ab hitu audacie q̄ inclīat ad oppoſitū g̃ eſt ab
hitu timiditatis.g̃ ſil ſūt audacia ꝛ timiditas. Utrum
autē timor ꝛ intimiditas: audacia ꝛ vecordia ſignificēt
qd̄ dictū eſt nō diſputo.q̄ ſi nō ſignificēt:pnt dari alia
noīa ſignātia hmōi medietates. Satis ē ei q̄ ille medie
tates ſint ſpē diſtīcte. Qd̄ aūt ibi ſint plā extrēa ſpē di-
ſtīcta q̄ duo:ꝛ n̄ tñ vnū mediū ſꝫ plā:videt ſētire Tho
mas ſcd̄a.ii.q.cxxvi.in reſponſione ad tertiū vbi dicit
q̄ fortitudo mediat inter in pauiditatē ꝛ audaciā:ꝛ q̄
non eſt in conuenieis q̄ ſecūdum diuerſa media habe-
at diuerſa extrema. Ex quo patet q̄ ſecūdum ipſum in
fortitudine repiantur plura media ꝛ diuerſa extrema:
ꝛ nō loq̄tur (vt ↄſtat) de mediis tm̄ numero diſtictis:q̄
ſunt illa infinita:g̃ de mediis ſpē diſtictis. ¶ Quinta p
quinta ppō positio non ideo q̄lꝫ fortitudo eſt eadē cuilibet fortitu
dini ſpē ſpēaliſſima q̄ fortitudo mediat inter duo ex-
trema. Quod aūt fortitudo mediat inter duo extrema p
bat q̄ licet ſint quattuor extrēa vt dictū eſt tamen iſta
quattuor ↄtienter ſub duob⁹.ſ.ſub iſto nō ſubire picu-
lū belli cū recta rō dictat eſſe ſubeūdū ꝛ ſubire piculū
belli quādo vel quomō rectat ratio dictat nō eſſe ſubeū
dū inter q̄ extrema eſt vna medietas duab⁹ cōmūis ſcꝫ
ſubire vel non ſubire periculum belli cōformiter ad re-
ctitudinem rationis ꝑtinētē extremū ↄtinꝫ tiditatē
et vecordia ſꝫ ↄtinꝫ iīditatē ꝛ audaciā. Tūc ꝓbat ppō
iuſticia pticularis eſt inter duo extrema ſ.licet inter red
dere vnicuiq̄ꝫ qd̄ ſuū n̄ ē et retinere quod ſuū nō eſt ꝛ tñ
nō q̄libet iuſticia eſt cuilibet iuſticie eadem ſpē.ſicut iu-
ſticia diſtributiua non eſt euſdē ſpēi cū cōmutatiua nec
venditio cum locatione:nec locatio cum fideiuſſione et
hoc ideo quia ſub his duobus extremis continent mul
6.ppō ta alia inter que poſſunt eſſe alie ꝛ alie medietates igit
Sexta propoſitio.non ideo q̄libet fortitudo eſt cuilibet
eadem ſpē q̄ earū oīm eſt vn⁹ finis ꝓxim⁹ et immedia
tus pꝫ.nā cuilibet iuſticie eſt vnus finis ꝓxim⁹ ꝛ imedia
t⁹.ſ.reddere vnicuiq̄ꝫ quod ſuum ē ꝛ tamen ↄſtat q̄ iu-
ſticia diſtributiua eſt ſpē diſticta a iuſticia cōmutatiua
Silr oīꝫ tpātiaꝝ ē vn⁹ finis.ſ.vſ⁹ moderat⁹ tāgibiliū ꝛ
guſtabiliū ꝛ tñ ↄſtat q̄ tpātia venereoꝝ ē alia ſpē a tpā
tia ciboꝝ ꝛ potuū Ita poſſꝫ argui de liberalitate ꝛ aliis
vtutib⁹. Scd̄o ſi ſic loq̄ret q̄ audacia ꝛ fortitudo eēnt
2. eē⁹ de ſpē,ↄſtiē ē ſtim ſaltem de eo quod eſt per ſe auda-

cia et de eo quod eſt per ſe fortitudo igitur et patet cō
ſequētia. q̄ multi q̄ audacit faciūt ita itēdūt ſic faciēdo
ſaluare bonū cōe vel vicere hoſtes ſicut illi q̄ fortiter fa
ciūt ꝛ ꝑſtituūt eq̄ bn̄ ſibi hūc finē illi ſicut iſti Tertio bo
nitas act⁹ nō depēdet pcie ꝛ adeq̄te ex fine:ſꝫ ex oibus
aliis circūſtāciis g̃ ex vnitate finis nō pt rōcludi vnitas
hit⁹.ↄſña tꝫ q̄ remanente vnitate finis act⁹ variabitur
de bono i malū ppt defcm̄ aliaꝝ circūſtāciaꝝ Septima
ppō nōq̄lꝫ fortitudo ē eadē cuilꝫ fortitudi ſpē ppt actū
eī⁹ de ſpēi naīa a q̄lꝫ fortitudie cāri ꝓbat nā ꝑho hitū
fortitudis aggreſſiue pt elicere hūc actū fortit faciēdē
ē: ꝛ ſilēm ſm ipēm pt elicere ille q̄ hꝫ hitū fortitudis ex
pectatiue.ꝛ ille ēt q̄ etiā hꝫ p tpe p quo dubitat vtꝝ
aggrediēdū ſit an expectadū. Sic ꝑho iuſticiā cōmuta
tiua ſm vēditionē ꝛ ēptionē:ꝛ iuſticiā cōmutatiuā ſm lo
catōeꝫ p tpe p quo dubitat an dom⁹ ſit emēda vl' locā
da elicere pt ēt ab vtroq̄ꝫ hitu huic actū iuſtie faciēde ē
ſiue emēdo ſiue loquēdo. Scd̄o hit⁹ nō ſortit ſpēꝫ ex a-
ctib⁹ i adeq̄tiꝫ:ſꝫ hmōi act⁹ ſūt iadeq̄ti iſtis hitib⁹.g̃ ex
iſtis actib⁹ nō ſortiunt ſpēꝫ iſti hit⁹ g̃ ppter vnitate ſpe
cificā iſtoꝝ actuū nō ē arguēda vnitas ſpecifica hituum
verū ē tñ q̄ ſi eēt aliq̄s hit⁹ q̄ extret i iſtos act⁹ tāq̄ i a-
ct⁹ ſibi adeq̄tos:ille eēt diſtict⁹ ſpē ab illis hitib⁹ q̄ hē
rēt iſtos act⁹ tāq̄ iadeq̄tos:ꝛ alios tāq̄ adequatos Et
pnt pticulari⁹ declarari Sit aliq̄s q̄ audiat phm̄ vel p
dicatorē laudēt ē fortitudinē de q̄ ille nihil vnq̄ p⁹ au
diuerat:ꝛ moueat i deſideriū fortitudinis ꝛ velit fort
ter facere ꝛ freq̄nt eliciat hmōi volitiōeꝫ tal' frequent
eliciēdo hmōi actū acq̄rit quēdā hitū iclinātē eū ad for
titer volēde q̄ hit⁹ ē multū cōis ꝛ igſcitē poſtea i ſtruat
pticulari⁹ de actib⁹ fortitudis:tūc mediāte actu iſti⁹ hi
t⁹ i pfecti ꝛ cū rōe dictāte ſibi q̄ē nūc fortit expectāde
ꝓbono rei publice exit i actū ta exteriorē q̄ iteriorē for
tit expectādi q̄ ſi frequētet eū gñabit i eo nouus habi
tus iclinās eū ad expectādē fortit ſcd̄m iudiciū recte rō
nis. Mediāte vō actu pmi hit⁹ ꝛ cū rōe dictāte ſibi q̄
eſt nūc fortit agrediēde exibit i actū fortit aggrediēdi
ex cui⁹ frequētatiōe gñabit i eo ali⁹ hit⁹ iclinās eū ad cō
ſilē a act⁹ ꝛ iſti duo hit⁹ poſteriores cōtinēt pmū nō con
tinētia q̄ ſuperi⁹ cōtinet iferi⁹ q̄ hec cōtinētia nō repe-
ritur iter res q̄ non ſunt ſigna ſed cōtinētia vtuali aut
ſeminātiali ſi ita velis appellare ad hūc:ſ.ſenſū q̄ i quē
cūq̄ꝫ actū fortitudis pt p⁹ hit⁹ cū potētia i eūde pt q̄lꝫ
alioꝝ cū potētia ſꝫ nō eē. Quilꝫ ei ꝑho hitū ſꝫ vel terti
um:pt velle facere fortit:ſꝫ nō q̄lꝫ ꝑho pmū pt velle face
re fortit expectamēto.ſꝫ pm⁹ hit⁹ tm̄ nat⁹ ē elicē pmū
actū.ſ.q̄ fortit faciēde ē ↄforiter ad iudiciū rōis. Et iſte
act⁹ cū rcā rōe dictāte q̄ hoc mō vel illo fieri pt fortiter
ↄcurrūt ad cauſādē alios act⁹ ex q̄b⁹ gñat alii hit⁹ Ad
rōeꝫ igr ↄ̄ v.ↄclōeꝫ pꝫ qd̄ rñdēdē ſit q̄ oñſū ē quomodo
fortitudo mediat int' duo extrēa.quoꝝ qd̄lꝫ ↄtiet ſub ſe
alia duo ꝛ int' duo illoꝝ ē vna medietas ꝛ it' alia duo
eſt alia medietas. Cū g̃ dr fortitudo hꝫ.iiii.extrēa diſti
gr vl' ſꝫ eādē ſpēꝫ eī⁹ ꝛ ſic negat. vl' ſꝫ diuerſas ſpēs et
ſic ↄcedit.hꝫ tñ duo extrēa ſicut dictū ē cōia oib⁹ ſpēb⁹
Et hoc modo itelligēde ē q̄ oīs vt⁹ mediat int' duo ex-
trea. Ad vitāde tñ ipoꝛtūitates ſophiſticas ē aduertē-
de q̄ extremū vtutꝫ accipit duplr. Uno modo p oītēſio
nalr ꝛ tūc extremū vtutis ſignificat act⁹ vicioſos int'
quos act⁹ vtuoſ⁹ mediat ꝛ tūc oēs q̄ ſūt ex vno latere
dñr vnū extrem̄ p equalentiā:ꝛ oēs q̄ ſūt ex alio latere
dñr ēt vnū extrem̄ p equalentiā. Et ſm hūc moū oīs vt⁹
moral' dr hre duo extrēa. Alio mō accipit extrem̄ vtu
tꝫ ſcd̄e itētōalr:ꝛ tūc extrem̄ accipit p ↄceptu ſignte
oēs act⁹ vicioſos:ꝛ q̄ nō ſūt ↄfoꝛes rēc rōi circa materi
am tal' vtutꝫ cogītādo ſupabūdātiā vl' defcm̄. Et hoc
modo ēt itelligēdo data ſūt duo extrēa fortitudis.cū q̄ argumē, buri.
ſtat q̄ eoꝝ ſpēs ſuas hꝫ q̄tuor vl'.vi. vl' plura. Sꝫ iā ar
guēde ē ↄ̄ aliq̄s d p̄dictꝫ ꝓpoib⁹,ꝛ p o ↄ̄ tertiā ꝛ ꝓbat

rõib⁹ buridãi ꝙ q̄lꝫ fortitudo ē cuilꝫ fortitudi eadē ſpē
Ẽtpõ arguit auc̃te ꝛ rõe. auc̃te alberti dicẽtiſ ꝙ q̄uis
ponaꝉ .iiii. extreã fortitudis nõ ē tñ niſi vnũ mediũ qꝛ
ſupabũdãs ĩ tiore deficit ĩ audacia ꝛ ſupabũdãs ĩ au
dacia deficit ĩ tiore ꝛ ita iꝉ audaciã ꝛ tiorē vnicã medie
tas ē fortitudo. Scd̃o oīs ꝟ⁹ ē vna ĩ ſpe q̄ ē ad vnũ fi
nē ſpē ſꝫ oīs fortitudo ē ad vnũ finē qꝛ ad ſaluãde bo
nũ cõe vꝉ ad bñ ſe hñdẽ ĩ bello vꝉ ad optinẽde ſup ini
micos victoriã quē finē ꝯſeqmur aliq̄ expectãdo: aliq̄ ag
grediẽdo: aliq̄ vtroqꝫ modo ꝗ fortitudo eſt vna ꝟ⁹ ſpē
maiorē ꝓbat qꝛ ꝟ⁹ ꝛ viciũ ſpecificãtur fine qđ ꝓbat
auc̃te ꝛ rõe pmo auctoritate arꝭ. dicẽtiſ .iiii. ethi. ꝙ ille
nõ dꝛ recte ꝓdig⁹ q̄ ꝑpꝉ itpãtiã ꝯſuit pecuniã: ſꝫ magiſ
itpat⁹ dicit ē ꝙ q̄ dat nõ boni gr̃a: ſꝫ ꝑpter q̄dã aliaꝫ
cãm nõ ē liberalis: ſꝫ ali⁹ q̄s vt ſi dei ꝑpꝉ adulteriũ ē
3 adulꝉ: ꝛ ſi vt ſibi deꝉ ē cupid⁹. ¶ Scd̃o ꝑ illud qđ habe
tur ſcto ethicoꝝ. Finis aũt oīs opationis ē q̄ ſecũdũ ha
bitum et forti aũt fortitudo bonũ talis aũt finis deꝉ
minaꝉ eñi vnũquoqꝫ fine. Tertio rõe ſcd̃ꝫ diuerſitatē fi
niũ diuerſificaꝉ electio ꝗ ſꝫ diuerſitatē finiũ diuerſifi
4 caꝉ ꝟ⁹. qꝛ ꝟ⁹ ē hi⁹ electiu⁹. Quarto qꝛ nihil ē bonũ
niſi ꝑpꝉ cãs finales vt dicit ꝯmẽtator ſcd̃o metha. ꝗ ne
cẽ ē oīa ſumē ſpēꝫ ꝛ rõēꝫ bõitatiſ ſue ex fine ſꝫ ꝟ⁹ ē bõi
5 tas q̄dã igꝉ ¶ Quīto tior ꝛ audacia ſũt ꝯ̄rie paſſiões
ꝗ oīs hi⁹ iclĩãs ad vnũ declĩat ab alio. ꝗ iꝉ audaciã et
tiorē ñ ē niſi vna medietas. ¶ Cõtra q̄rtã ꝓpõnē aꝉ. ꝛ ꝓ
baꝉ ꝙ tior ꝛ audacia ſũt ꝯ̄rie paſſiões. pmo auctorita
te. Arꝭ. ſcd̃o rhetorice dicẽt. q̄ñ ãt de tiore maſfeſtũeſt
q̄d ſit ꝛ quõ ſingꝉi hñtes tiſidãt maſfeſtũ ex his ꝛ au
dē q̄d ē ꝛ circa q̄lia audaces ꝛ quõ diſpoſiti audaces
ſũt auſibile el ꝯ̄riũ tiido. Cõtra .vii. ꝓpõēꝫ aꝉ ſic. ¶ Oēs
hi⁹ apti nati ꝓducē act⁹ eiuſdē rõis ꝛ ſpēi ſũt eiſdem
ſpēi. ſꝫ q̄lꝫ illoꝝ tũ hītuũ nat⁹ eſt ꝓducē act⁹ eiuſdē ſpēi
vt ĩ deductiõe eiuſdē ꝓpõis habeꝉ igꝉ oēs illi hĩt⁹ ſũt
eiuſdē ſpēi Secũdo act⁹ ſeq̄ntes hĩtũ ſũt eiuſdē ſpēi cũ
2 actib⁹ ex q̄b⁹ hi⁹ ē geni⁹ ſꝫ duo poſtrẽi hi⁹ ñ ſũt geniti
ex actib⁹ pmi hi⁹. ꝗ neqꝫ ſꝉ ꝓducti illoꝝ hĩtuũ Tertio
5. poſito hĩtu pmo cũ rcã rõne de fortiexpectatõe pi elici
act⁹ fortiꝉ expectãdi. et poſito eodē hĩtu cũ rcã rõe de
forti aggreſſiõe pi põi fortiſ aggreſſio ꝗ ille p⁹ hi⁹ ſuf
ficit cũ rcã rõe ad act⁹ hĩtuũ poſterioꝝ. ꝑ ꝯñs illi põſtrei
hi⁹ ſupfluũt Ad pmã ꝯ̄ tciã ꝓpõēꝫ rñr (vt dcĩ ñ ē) qꝛ ĩ for
titudie repitur vna ꝯ̄rietas cõis ꝛ due ꝯ̄rietates ſpēa
les. ꝛ hoc tãdē cogꝉ ꝯcedē buridan⁹ q̄ in rñſiõe ad q̄dã
rõēꝫ opīonis quã ĩpugñ dicã: ꝙ ſi ꝑ audaciã ĩtelligaꝉ
hi⁹ iclĩãs ad exceſſũ ĩ aggreſſũ Et ꝑ tĩdiatē ĩtellegaꝉ
hi⁹ iclĩnãs ad exceſſũ ĩ fugatē audacia nõ oppõiꝉ ꝓ
pe tĩdiati. ſꝫ audacie oppõiꝉ vecordie ꝛ tĩdiati ĩ ſtãis
tas ꝑpꝉ ãt duas ꝯ̄rietas ſpēaliꝉ ponũtur due medietas
Dico pꝉea ꝙ dato ꝙ ñ eēt niſi vna ꝯ̄rietas extrēoꝝ pñt
tñ eē pl̃es medietates ſpē ꝑpꝉ diuerſas circũſtãtias q̄
ſũt obiecta actuũ ꝛ hĩtuũ ꝑ ſe bonoꝝ: Ad ſcd̃ꝫ negaꝉ ma
ior vt ꝓbatũ ē. ꝛ ad ꝓbatõēꝫ dico ꝙ dupl̃r pt ĩtelligi
ꝙ ꝟ⁹ ꝛ viciũ ſpecificãꝉ fiē: vnomõ adeq̃te ꝛ totalꝉr ꝛ ſic
ego nego tã de actib⁹ ꝛ hĩtib⁹ q̄ ſũt ꝑ ſe ꝟtutes aut vi
cia q̄ ſcꝫ hñt circũſtãtias ꝓ obiectiſ ꝙ̄ de actib⁹ ꝛ hĩtib⁹
q̄ nõ ſũt ꝑ ſe ꝟtutes aut vicia. ſicut ſũt act⁹ exteriores ꝛ
ēt multi act⁹ intꝉriores q̄ nõ habēt circũſtãtias ꝓ obie
ctis. Aliomõ in adeq̃te et particulariter. ꝛ hoc ego con
cedo de actibus ꝛ habitꝫ⁹ ꝑ ſe bonis aut ꝑ ſe malis.
Ex hoc autē nõ ſequitur ꝙ vbicũqꝫ eſt idē finis ibi ſit e
adem ſpecies habitus. ſꝫ bene ſeq̃tur ꝙ vbicunqꝫ eſt a
lius ꝛ ali⁹ finis ibi ē ali⁹ ꝛ ali⁹ hi⁹ ſꝫ ſpēꝫ ꝙ ꝟum eſt
de hĩtib⁹ ꝑ ſe bonis aut ꝑ ſe malis ꝛ etiã de actib⁹ De
actib⁹ aũt nõ ꝑ ſe bonis vel malis. dico pmo ꝙ nõ ſpe
cificãtur a fiē ſecũdũ ſuam ſbãm nec totaliter nec pti
aliter. pꝫ q̄a ambulãdo ad eccleſiã ꝑpter deũ eſt oīno
eiuſdē ſpēi cũ ambulatõe ad eãdē eccl̃iaꝫ ꝑpꝉ vanã glo
riam cũ eadē oro cõtinuata et nõ interrupta poſſit pꝛi
mo fieri ꝑpter deũ ꝛ poſtea ꝑpter vanã gl̃aꝫ. ꝛ deni
gratio pietiſ q̄ fit ꝑpter oculos ē eadē ſpē cũ denigrati
one pietiſ q̄ fit vt deturpeꝉ pies. ꝛ ruptio perietiſ q̄ fit
cã luis hñdi eſt eadē ſpe cũ ruptione q̄ fit cã igreſſ⁹ hñ
di. dico ſcd̃o ꝙ loq̄ndo de ſpē accñtali quõ hõ albus dꝛ
alteri⁹ ſpēi ab hõie nigꝛ: licꝫ ſit ĩpropiſſiũ locutio ꝙ fis
bon⁹ aliq̄ñ ſpecificat ꝛ aliq̄ñ non ſpecificat actũ finis
etiã mal⁹ aliq̄ñ ſpecificat ꝛ aliq̄ñ nõ ſpecificat. Et hoc
ſecũdũ iſtas duas ſpēs q̄ ſũt bonitas et malicia hoc ē
finis bon⁹ aliq̄ñ de malo actu facit bonũ ꝛ aliq̄ñ nõ: et
finis malus aliq̄ñ facit malũ actũ de bono ꝛ aliq̄ñ non
Exēplum pmi vt ſi vadã ad eccleſiã loco tpe ꝛ modo de
bitis: ſꝫ tñ ꝑpter malũ finē ſcꝫ vanã gloriã. tũc mutato
fine in cõtinuatõe ãbulationis. ita ꝙ ego iã vadaꝫ ꝑpꝉ
deũ: ambulatio mea q̄ erat mala ꝑpter in debitũ finē
iã fit bona. et ita finis bon⁹ ſpecificat eã. i. de mala fa
cit bonã. Exemplũ ſcd̃i vt ſi ego vadã ad eccleſiaꝫ loco
tpe mõ ꝛ fine indebitiſ ꝑpter ſolius finis trãſmutatio
nē nõ mutabiꝉ act⁹ me⁹ de malo in bonũ. qꝛ act⁹ meus
adhuc remãnet malus propter alias circũſtãcias malas
Exēplũ tercii. vt ſi ego vadã ad eccleſiã loco tēpore mõ
et fine debitis ſcꝫ propter deũ et eũdo ego mutē bonũ
finē ꝛ incipiã ire ꝑpter vanã gloriam: tũc act⁹ me⁹ de
bono fiet malus. Exēplũ quarti vt ſi ego vadã ad eccleſi
am propter vanã gloriã ꝛ eũdo mutē finē ꝛ icipiã ire ꝑ
pter auariciã: tũc finis iſte nõ mutat actũ meũ de bono
in malum. quia nõ erat prius bon⁹: ſed ſꝑ remanet in
ſpecie mali. Si vel tamen intelligere ꝙ ſpecificat actũ
meum q̄ntū eſt ex ſe: qꝛ ſi in rei ꝟitate ãmbulatio mea
fuiſſꝫ bona. Jã ꝑ pſtitutionē iſti⁹ finis fieret mala aut ēt
ꝙ ſpecificat eã ſcd̃m ſpēm malitie tranſmutatio eã de
vna ſpē malicie in aliã: qꝛ ãbulatõ q̄ pꝰs erat vana iã
eſt auara: extēdēdo hmõi denominationes: ego nõ ꝯ̄di
co. ſꝫ hoc nõ eſt ſcd̃ꝫ ſpēꝫ ſpēaliſſima ſꝫ ſcd̃ꝫ quãdã ſpeci
ficationē gñicã ꝛ cõmunē ſub q̄ pñt multe ſpēs cõtine
ri. hec alio loco declarãda ſũt. ꝛ ibi diffuſi⁹ exponēda.
Ad pmã ꝓbationē aſſtis xũ dꝛ ꝙ qui ꝑpter intpanti
am cõſumit ſua nõ recte dꝛ ꝓdigus ſꝫ magis intpatus:
Ad hoc dico ꝙ dato ꝙ hoc eſꝫ verũ ex eo nihil cõcludi
tur niſi ꝙ finis ꝯcurrit ad ſpecificationē act⁹ ſpecialꝉ
ter aut inadeq̄te: quod maxime ꝟm eſt de fine reſpectu
act⁹ et hi⁹ virtutis. Reſpectu autem hĩtus vicioſi (qꝛ
cum deficit vnica circumſtantia abeſt ꝟtuoſi: act⁹ dꝛ
vicioſus. Jdeo finis poteſt ſpecificare totaliter: ſpecifi
catione tamē generali ſub qua multe ſpēs ꝯtinebũtur
Dico ſecũdo ꝙ. Arꝭ. non hꝫ qđ allegatur. Pro quo tñ
ē aduertēdũ ꝙ Arꝭ hꝫ ſcd̃o capꝉo pmi tractat⁹ ꝙ̄ q̄ dat
q̄b⁹ nõ oportet vel nõ boni gr̃a. ſꝫ ꝑpter aliã cãm non
eſt liberalis ſꝫ ali⁹ quis dicꝉ. vbi euſtrac⁹ hoc ē (inq̄t)
prodigus vel intꝑerat⁹. Et capꝉo ſeq̄nti vbi de prodi
go loq̄tur propꝉ qđ (inquit) intꝑatiꝑoꝝ ſũt multi. fa
cile eñi ꝯſumētes in itꝑantias ꝯſũptiui ſũt ꝛ ꝑpter nõ
ad bonũ viuere ad voluptates declinant. Et cõcludit
ex his ꝓdig⁹ igꝉ ĩducibilis efficũ ĩ hec tranſit. Ad hoc
ꝗ qđ argumẽtũ q̄rit vtꝝ prodigus cõſumēs propꝉ intꝑ
perãtiã ſit magis itpat⁹ ꝙ̄ ꝓdigus. Ad ideo ꝙ ꝓdigus
ꝑprie dꝛ ille q̄ ſine hõeſtate ꝛ vtilitate vera vel eſtiata
pecunias facile cõſũit. Dico igiꝉ pmo ꝙ prodigalitas
mediãte actu ſuo elicito inclinat ad actum intꝑantie. 3
Patet quia q̄ ſunt illiberales frenũ hñt ꝛ ĩpedimētum
ꝯ intꝑantiã ſcilꝫ retētionē vel amorē pecuniaꝝ. ſꝫ ꝓdi
galitas auſert hmõi amorē: igiꝉ. Secundo dico ꝙ ali
quis cõſumens pecuias ꝑpter intꝑãtiã ē intꝑatus ꝛ nõ 2
ꝓdigus. patet quia alicui tali intꝑãtia eſt cã ꝯſumēdi
et non cõtēptus pecuniaꝝ: ꝛ maxime in illo q̄ alias nõ
eſſꝫ pecuniarũ cõſumptiuus. Tertio dico ꝙ aliquis ꝯſu
mēs pecunias ꝑpter intꝑãtiã ſimilis ē ꝓdigus ꝛ itꝑa 5
tus. pꝫ q̄a aliquis talē ē qui negligit pecuias ꝛ q̄ ꝓ ſuci
li cã ꝛ leui cõſũit etiã ꝓ qua recta rõ nõ dictat eas eē

cõſumendas.qꝛ ergo leuis ⁊ icõſideratꝰ ē in ↄſumptione pecũiaꝝ nec eas diligit dicit ꝓdigꝰ qꝛ vero eis abutit ad explendam intẽperãtiã ſuã dicit intẽperatus.
4. ¶ Quarto dico ꝙ aliqs talis eſt magis itẽperatꝰ ꝙ ꝓdigus ⁊ aliqs magis ꝓdigꝰ ꝙ itẽpatꝰ. Pꝫ qꝛ i aliquo [illegible] intenſior amor voluptatũ ꝙ negligẽtia pecuniaꝝ. in alio vero ē itenſior negligẽtiꝰ pecuniaꝝ ↄtra iudiciũ ra
5. tiõis ꝙ amor voluptatũ. ¶ Quĩto dico ꝙ talis ex hoc dꝛ intẽperatꝰ ⁊ nõ ꝓdigꝰ qꝛ ↄſumit pecunias i voluptatibꝰ. Pꝫ qꝛ in hoc q̃ ē ↄſumere pecunias i voluptatibus intẽpãtie exprimit ꝓprius actꝰ intẽpãtie ⁊ nõ ꝓprius actꝰ ꝓdigalitatis. Ad aliã dñr ↄcedo de determinatione cõi ⁊ gñica [illegible] ut si [illegible] da iret ad eccleſiã ⁊ nõ ꝓpt aliquẽ finẽ: iſte actꝰ mũdu eſſet bonꝰ vel malꝰ: ſupposito ꝙ i nulla alia circũſtantiã redderet malꝰ. Tũc aſſũpto bono fine puta cultu diuino, eſſet bonꝰ. aſſũpto v̄o malo fine, vt puta ꝓ adulteria eſſet malꝰ. Ad tertiũ ↄcedo ꝙ ſm diuerſitatẽ finiũ diuerſificat electio? mañe loquẽdo de electiõe ꝑ ſe bona. nõ opꝫ tñ ꝙ ſm idẽptitatẽ finiũ idẽptificet electio. [illegible] Et hoc pꝫ et exẽplo medici ſanãtis diuerſos egros. q [illegible] Ad q̃rtam nego [illegible] ↄtrãt ⁊ quõ nõ. Ad pmã rõeꝫ cõtra. vii. ꝓpẽm ↄcedo [illegible] ſu nego minoꝛ. Nã pmꝰ hĩtus cat pmũ actũ tãq̃ ſibi adeq̃tũ: poſteriores vero cãnt eũ tãq̃ ſibi ſadeqtũ? [illegible] bus adeqtis [illegible] ¶ Ad tertiã negat vtraq̃ pꝫ [illegible] nũq̃ exiret in actũ [illegible] Sꝫ dico ꝙ poſita recta rõe ⁊c. [illegible] ⁊ iſte actꝰ. ſ. fortit [illegible] ē cũ recta rõe dictãte de forti expectatiõe inclinat ad actũ fortit expectãdi. ex cuꝰ frequẽtatiõe gnat [illegible] ¶ Ad rõeꝫ poſt [illegible] principio [illegible] Ad pmã ↄcedit maioꝛ ⁊ negatur minoꝛ ꝓ vtraq̃ pte. Ad ꝓbatiõẽ pme ptis rñdeo ꝙ ꝓcedit de fortitudine q̃ ē robur corpis de q̃ hic nõ loq̄mur [illegible]

q.c.xxiii. 2.2.arti. pmo.

[illegible] nõ corpis. Aliũ [illegible] rebelliõe paſſionũ ⁊ oppugnatiõe [illegible] mẽtis. quas paſſiões ⁊ infirmitates crebro vĩcẽdo augemꝰ [illegible] ¶ Ad ſcdam [illegible] ꝓbatione pma rñdeo ꝙ ↄcedit de fortitudine ſcdo modo accepta. ¶ Ad ſcdam ꝓbatiõe q̃ ē ex auctõi aucte dico ꝙ [illegible] de fortitudine. [illegible] magnanimitati et fortitudini ꝓpe dicte [illegible] ſm [illegible] dire iudicia nõ qꝛ eliciat fortitudo actꝰ iuſticie: ſꝫ qꝛ ꝓ iudiciis exeq̃ndis ⁊ [illegible] morẽ obiicit. dꝛ etiã fortitudo decertare aduerſꝰ oia vicia: nõ qꝛ magnanimitas eliciat actꝰ oĩũ ꝟtutũ: ſꝫ qꝛ magnanimitas mediante actu ſuo elicito iclinat ad fugã oĩm victoꝝ. magnanimi eñ ē velle fugere oes turpitudines mediãte q̃ volũtate magnanimꝰ ſiue fortꝭ decertat ↄ oĩa vicia. q̃ ſi [illegible] ad labores ⁊ fortis ad picula [illegible] [illegible] ſi ſe fortitudo [illegible] vicia. ꝙ ſi rigidior aduerſꝰ voluptates ⁊ ꝙ fuget auariciã [illegible] nõ qꝛ eliciẽt actꝰ ꝟtutũ oppoſitaꝝ: ſꝫ qꝛ mediãte actu ſuo elicito iclinat ad horũ oĩm fugã [illegible] ad fugã eoꝝ q̃ ꝓpꝛiũ actũ ſuũ ipediunt. oĩs eñ ꝟtꝰ mediãte actu ſuo elicito iclinat in fugã oĩũ illoꝝ victoꝝ q̃ ꝓpꝛiũ actũ ſuũ impediunt.

Queritur ſcdo. Utrum fortitudo ſit ꝟtus cardinalis. Arguitur ꝙ nõ qꝛ ꝟtꝰ cardinalis ē pcipue circa ea circa q̃ ꝟſatur vita hũana ſꝫ fortitudo nõ eſt circa ea i q̃bus precipue ꝟſat vita hũana. ergo fortitudo nõ ē ꝟtꝰ cardinalis. minoꝛ ꝓbat: qꝛ fortitudo ē circa picula mortꝭ i bello q̃ raro occurrũt i bello. ¶ In oppoſitũ ē cõis phõꝝ ⁊ theologoꝝ opinio. nã gregoꝛiꝰ. xxii. moraliũ: ⁊ bꝛoſ [illegible]
int ꝟtutes cardinales enũerãt. Pro riſione ad q̃ſtionẽ ſit pma ↄcluſio. Nõ ſõ aliq̃ ꝟtus dꝛ cardinalis qꝛ ꝓcipue ſibi vẽdicat id qđ ꝑtinet cõit ad ꝟtutes. ꝓbat qꝛ 1.cõclu.
ſi ſic ſeq̄ret ꝙ eſſẽt tñ tres ꝟtutes cardiales: eo ꝙ tria q̃ ꝑtinẽt cõit ad oẽs ꝟtutes. ſicut habet cõiter ſcdo ethicoꝝ. ſꝫ ꝙ opꝰ fiat ex certa ſcia ⁊ electiõe, ꝙ ꝓpt finẽ, ⁊ ꝙ fiat firmiter ⁊ imobili iudicio. ¶ Scdo hec tria 2.
ita ſũt cõia oĩbꝰ ꝟtutibꝰ ꝙ nõ magis inſũt vni ꝙ alteri: niſi forte ꝓueniat ex itẽſiõe ipſiꝰ hĩtus: ita ꝙ hĩtꝰ ceterꝭ pibus quanto ē itenſioꝛ tãto magis ſibi vendicat iſta tria: ⁊ nullꝰ ſibi vẽdicat ex rõe generi vel ſpeci ſue. Nã oĩs habitꝰ ꝟtuoſus moralis ē hĩtus electiuꝰ medii a q̃ nõ diſcedit q̃diu recta rõ dictat eẽ imorãdũ. Ex q̃ ifert
Correla. eadẽ. q. arti. ii.
ↄtra dñm thomã ꝙ fortitudo nõ ſõ dꝛ ꝟtus cardialis qꝛ maxime ſibi vẽdicat laudeꝫ firmitatis inq̃tũ ſcꝫ illud qđ ipellit ad deſerẽdũ opꝰ fortitudis grauiꝰ ipellit ꝙ illo qđ ipellit ad deſerẽdũ opꝰ tpantie. qꝛ doloꝛ grauiꝰ ⁊ vehemẽtiꝰ ipellit ad deſerẽdũ opꝰ bonũ ꝙ voluptas. ergo firmitas fortitudis ē magis laudabilis ꝙ firmitas tpantie. ꝓbat correlariũ. Oĩs ꝟtꝰ ſm gradũ heroicũ hꝫ firmitatẽ equaliter laudabilem. igiẗ non ſõ fortitudo dicitur cardinalis quia vendicat ſibi firmitatem eque laudabilẽ. añs ꝓbat: qꝛ ⁊ iuſtꝰ ⁊ tpatꝰ ſm gradũ heroicũ hñt firmitatẽ i ope ſuo tã laudabileꝫ ꝙ ſũt pati non velere opꝰ ſuũ ꝓ q̃cũq̃ qđ ē ↄtra recta rõne ꝫ imo de ſa [illegible]
tũ ſupra cõeꝫ hoim facultateꝫ, aut ex natura actꝰ, aut ex circũſtãtiis imo firmitas eoꝝ ē tãta ꝙ hñt actũ actualiter ꝑperatiuũ mortis ſubeunde: ſi nõ ſubeũdo mortẽ recta rõ dictet ꝙ deſerat opꝰ ꝟtuꝫ. hmõi aũt firmitate nulla eſt maioꝛ aut laudabilioꝛ. ergo q̃libꝫ ꝟtꝰ i gradu heroico firmitatẽ eq̃ laudabilẽ firmitati fortitudis ſibi vẽdicat. ¶ Scdo: cũ hmõi firmitate ſtat ꝙ vita hu 2.
mana nõ voluat circa hmõi ꝟtutẽ tanq̃ circa cardineꝫ aut ꝙ ſm eã limitet hũana honeſtas: aut ꝙ i rebꝰ grauibꝰ ⁊ difficilibꝰ mẽs nihil agat ſine ea. ergo i hoc nõ ↄſiſtit cã quare fortitudo ſit ꝟtꝰ cardialis. Eſt tñ i hac materia difficile ꝓbare vel iprobare ꝙ nulla ꝟtꝰ dꝛ cardialis ſm ꝓpꝛietatẽ ſermõis. ſꝫ tñ ſm q̃dã ſimilitudinẽ. difficilẽ aũt ɔ̄ſiderare a q̃ ꝓpꝛietate ſit deſũpta ſimilitudo. ¶ Scdã ↄcluſio: nõ ſõ aliqua ꝟtꝰ dꝛ cardialis qꝛ 2.cõclu.
ſic circa eã voluit velut i cardinibꝰ tota hũana ↄuerſatio, ꝙ hĩta eas ē ſimpliciẗ bonꝰ ⁊ nõ malꝰ: aliqua vero deficiẽte q̃bꝰcũq̃ aliis hĩtis nõ dꝛ ſimpliciẗ bonꝰ. Et Buri ſ. ethi. q. 19.
expoit adhuc buridanꝰ addẽs ꝙ ſic ſup ꝟtutes cardiales ſuſtẽtat hũana ↄuerſatio ꝙ alie nõ ſũt niſi de ↄgruitate ⁊ decore boitꝭ humãe ⁊ nõ de neceſſitate. Et rõe huꝰ ꝓbat ꝙ peccãdo vicio oppoſitꝭ iſtis ꝟtutibꝰ moralibꝰ peccat mortaliẗ ⁊ hõ ſimpliciẗ dꝛ malꝰ. Sꝫ peccãdo viciis oppoſitꝭ aliis ꝟtutibꝰ nõ peccat [illegible] nec dꝛ hõ ſimpliciẗ malꝰ. ¶ Pro ipugnatiõe huꝰ opinionis ⁊ ꝓbatiõe ↄcluſiõis ꝓue poſſe ſi pma ꝓpõ. Nõ q̃ 1.ꝓpoſi.
hꝫ peccãs vicio oppoſito ꝟtuti cardiali peccat mortaliter [illegible]
magnanimitati peccaret mortaliẗ. ſꝫ ↄñs ē fũm igr. ꝓ ↄña qꝛ fortitudo ſꝫ ꝙ ē ꝟtꝰ cardialis ē cõis tã magnanimitati ꝙ fortitudini ꝓpe dicte. Et falſitas ↄñtis pꝫ p ar. iiii. ethi. vbi ꝙ caũꝰ ⁊ puſillanimis nõ ſũt mali. deficiẽs aũt in q̃ puſillanimis: ſupabũdãs aũt caũꝰ nõ mali q̃dẽ eẽ dicẽt, neq̃ iuſti, nõ ei malefactoꝛes ſũt peccãtes autem.

Et rõem aſſignat. q̄ vident̄ ſeipſos ignorare. Et ad-
huc ɔcludit de puſillanib⁹ φ magis videt̄ ēē pigri φ̄ i
ſipiētes ⁊ hoc ēt ɔcedit buridan⁹. Q̄ð aūt fortitudo ſe
cūdū φ ē cōis magnanimitati ⁊ fortitudini ɔprie dictē
ſit ṽtꝰ cardinalis pȝ p grego. ⁊ ābro. ſenecā. tullium et
ḡnalit̄ oēs auctores q̄ diuiſerūt ṽtutē i quattuor tm̄.
Tales eīm magnanimitatē ⁊ fortitudinē eādē ṽtutē ſe
cerūt ⁊ aliq̄ huiuſmōi ṽtutē noīe magnanimitatꝫ: aliq̄
noīe fortitudinis appellauerūt. ⁊ ad hoc ɔbandū va-
2. lēt multa ſupꝰ allegatā. ¶ Secūdo ſi ſic: ſeq̄ret̄ φ ex-
ceſſiua illiberalitas ſiue ſupabundās amor pecuniarū
ſecluſa iuſtitia ad alteꝝ nō eēt pctm̄ mortale: ⁊ p ɔñs
nullꝰ auarꝰ peccaret mortalit̄ niſi ſimul eēt iniuſtꝰ ſed
ɔñs ē falſū. ⁊ pȝ ɔñā. q̄ ſm̄ burida. liberalitas non eſt
niſi ad decorē honeſtatis moralis in tm̄ φ peccās vici
is oppoſitꝫ nullo peccet mortaliter niſi ſimul ſit iniu
3. ſtus. ¶ Tertio ſeq̄ret̄ ēt φ iracūdia ⁊ mēdaciū q̄bus tm̄
nihil iniurie alteri afferret̄: ēt q̄tūcūq; feruēti deſide-
rio fierēt nō eēt pctm̄ mortale. Illud ēt argueret̄ de ia
ctātia ⁊ appetitu vane laudis. nullū eīm taliū eēt pctm̄
4. mortale niſi ſimul p ea afferret̄ alt̄i iniuria. ¶ Quarto
q̄ ſeq̄ret̄ φ religioſꝰ vacās ɔtēplationi diuinoꝝ q̄ nūq̄
cogitat ſubire picula mortꝫ i bello nō eēt pfectꝰ ſm̄ hu
manā honeſtatē. ɔñs videt̄ abſurdū igit̄ ⁊c. pȝ ɔña. q̄
talis nō hȝ ṽtutē fortitudinis ſtricte accepte: quā buri
da. p ſe ⁊ nō ſcdm̄ φ icludit magnanimitatē dicit eſſe
5. ṽtutē cardinalē. ¶ Quīto q̄ ſi ſic. ſeq̄ret̄ φ fortitudo
hmōi ſtricte accepta nō eēt virtꝰ cardinalis. ɔñs ē cō-
tra opinātē ⁊ pȝ ɔña. Tū pmo q̄ peccās ɔtra fortitudi
nē per audaciā nō videt̄ peccare mortaliter. neq; repe-
rit̄ φ ari. dicat eū malū: ſȝ tm̄: ſuperbū: audacē ⁊ ficto-
rem vere fortitudinis. Tū ſecūdo q̄ non omis q̄ timet
vbi etiā recta rō ſi eſſet dictaret nō eē timēdū peccat mor
taliter. Cū q̄s timeat iñcdū ɔpt inexperiētiā periculo-
rū. Sicut ecōtra: aliq̄ ſūt audaces ɔpter experiētiā eo-
rū vt vult Ari. in eodē tertio. Tū tercio q̄ ſi nullꝰ pec-
cās vicio oppoſito fortitudini peccat mortalit̄ niſi ſi-
mul iniuriā afferat alteri puta reipublice. ergo cū ɔpter
hanc rōem ſolā buridanus negat alias ṽtutes eē car-
dinales ſequit̄ q̄ð fortitudo ſtricte accepta nō ē ṽtꝰ car
6. dinalis. ¶ Sexto ſi ſic ſeq̄ret̄ φ ois iprudētia eēt pctm̄
mortale: ⁊ maxie q̄ nō eſſet iuicibilis. ſȝ ɔñs eſt fīm. ⁊ pȝ
ɔña q̄ ois iprudētia eēt viciū oppoſitū prudētie q̄ ē vir
tus cardialis. Et falſitas ɔñtis pȝ. Tū q̄ nō tenet̄ crea
tura rōalis ad q̄libet prudētiā. Tū q̄ obliquatio i mī
tis dirigibilibꝰ p prudētiā nō ē pctm̄ mortale: vt dedu
cit buridanꝰ de ɔdigalitate: magnificētia: affabilitate
eutrapelia: māſuetudine ⁊ aliis multis. ergo nec ipru-
dētie oppoſite prudētiis directiuis haꝝ opationū ſūt
pctā mortalia. Ex his oibꝰ latius videt̄ ſupradicta ɔclu
ſio ɔbata. Scȝ φ nō iō aliq̄ ṽtus dī cardialis q̄ circa
eā voluit̄ hūana ɔuerſatio mō ſupra p buridanū expo
3. conclu. ſito. ¶ Tertia ɔcluſio. iō q̄ttuor ille ṽtutes: prudētia:
reſo. doc. iuſticia: tpantia: ⁊ fortitudo dicūtur cardiales q̄ circa
1. eas tanq̄ circa cardines ſic voluit̄ moralis honeſtas
φ hñs eas hȝ potiſſimos ṽtutū habitꝰ ⁊ cū hoc habet
habitꝰ iclinātes ad actꝰ oīm aliaꝝ virtutū moraliū et
eos limitantes: ita φ p hmōi quattuor hitꝰ facilit̄ exit
in oīm aliaꝝ ṽtutū actꝰ ⁊ eos moderat̄. ɔbat̄. ṽtutes
eīm dicunt̄ cardinales aut p ſimilitudinē ad cardines
oſtii aut p ſimilitudinē ad cardines orbis: aut p ſimili
tudinē ad carnaliū dignitatē ac cetū. pmo q̄dē q̄ ſicut
circa cardines voluit̄ oſtiū ⁊ voluēdo apit̄ et claudit̄:
ita ⁊ circa has ṽtutes vniuerſa moralis honeſtas vo-
luit̄. ſȝ hoc non ē q̄ p̄ter iſtas nō ſit alia moralis hone
ſtas: vt ē ɔbatū ē. Nec q̄ nulla ihoneſtas moralis alia
ab ihoneſtatibꝰ iſtis ṽtutibꝰ quattuor oppoſitꝫ ſit ma
2. la. iō dicūt̄ cardinales mō dicto in ɔcluſione. Secundo
dicunt̄ cardiales p ſimilitudinē ad cardines celi: q̄ ſi
cut cardies celi ſupeminēt toti mūdo iferiori: ⁊ celeſtes
motꝰ det̄mināt ⁊ limitāt: ⁊ motꝰ eꝰ diſtingūt: ita ⁊ hu
iuſmodi ṽtutes ſupeminēt i domicilio mētis nrē ⁊ li-
mitāt ⁊ diſtinguūt omes motꝰ eꝰ. Tū q̄ iclināt (vt di-
ctū ē) in motꝰ aliaꝝ ṽtutū. Tū etiā q̄ icūbēdo opibus
aliaꝝ ṽtutū maxie cauendū ē ne ſm̄ aliquā iſtaꝝ qua-
tuor peccet̄. q̄ tūc deſerēdū eſſet opꝰ aliꝰ ṽtutis. ⁊ iu-
ſticie vel tēperātie vel fortitudini vel prudētie vacādū.
Tertio dicunt̄ cardinales p cōpatione ad cardinaliuȝ 3.
cetū: q̄ ſicut cardinales aſſiſtūt ſūmo pontifici ⁊ i gene
ribꝰ ac arduis rebꝰ ſūmꝰ pōtifex nihil agit ſine eis. Ita
⁊ he. iiii. ṽtutes aſſiſtūt hūane menti ſine q̄bꝰ humana
mēs nihil arduū ⁊ difficile facile pſumit. Sed p earum
moderationē exit in oēs honeſtatis moralis actus. q̄ð
veriſſime pt itelligi p iclinationē ⁊ imitationē iā dictā
non puto tñ ex hac ſimilitudine trāſlatū eē nomē cardi
nalis ad ṽtutes ſed trāſlationē noīs p hāc ſimilitudi-
nē fuiſſe cōfirmatā. poſt has aūt tres ſimilitudines ad
dit guillermꝰ pariſieñ. ṽtutes tñ in hoc ē (ſicut magis cre-
dimꝰ) q̄ ex pncipatu ⁊ pcellētia quē habere viſe ſūt ad
alias dicte ſūt cardinales. iſte aūt pncipatꝰ ⁊ hec pcel
lētia ɔſiſtit i tribꝰ ɔditiōibꝰ expſſis i ɔcluſiōe: prima eſt
φ ſint in regimine mētis potiores. Scda φ iclinent in
actꝰ aliaꝝ ṽtutū ⁊ facilitēt eos. Tertia φ limitēt alia-
rū ṽtutū actꝰ ⁊ opa. pmū deduci poſſet. Tū ex materia
Tū ex actibꝰ: Tū ex viciis oppoſitis. ſȝ q̄ hoc ab oibus
eſt ɔceſſū: iō ſupſedeo. ⁊ apparebit etiā ſatis ex tertio.
Scdm̄ pȝ nā q̄ ē iuſtꝰ pfecte ⁊ hȝ habitū prudentie faci
le acqrit ſibi māſuetudinē. Nā iuſtus facile aſſueſcit ad
tolēdā iracūdiā rōem p quā ifert̄ iuriā alteri. q̄ iracun
dia pecata facilit̄ etiā pacat̄ ois alia. Similit̄ q̄ ē iu-
ſtus pfecte facile vitat ois vicia oppoſita ṽtutibꝰ hūa
ne cōtractionis p q̄ ledit̄ ɔximꝰ: q̄ ſe maculādo illis vi-
ciis etiā ſe macularet iuſticia. Similit̄ q̄ ē fortis ⁊ ma
gnanimꝰ ex ipſa aimi celſitudine ⁊ magnanimitatꝫ cō
ditiōibꝰ facilit̄ fit liberalis ɔpt ɔtēptū pecuniaꝝ quaꝝ
hȝ. Sed adhuc (inq̄t Ari. in q̄rto ethicoꝝ) ⁊ circa diuici
as ⁊ potētatū: ⁊ oēm bonā fortunā: ⁊ ifortuniū mode-
rate hēbit quōcūq; fiāt. ⁊ neq; bñ fortunatꝰ gaudioſus
erit: neq; ifortunatꝰ triſtis. ⁊ paulo poſt rōem aſſignat
Qui aūt (iq̄t) ⁊ honor puū eſt: huic ⁊ alia. ɔpt q̄ð ⁊ de
ſpectores videnē eē. Similit̄ q̄ vere magnanimꝰ eſt ɔ-
pter eādē cām facilit̄ fit magnificꝰ. ad q̄ð etiā iclinat p
iuſticiā. Tū ex religiōe q̄ ē cultꝰ diuinꝰ p quā iclinamur
ad magnifice faciēdū circa tēpla diuina: ⁊ ḡnalit̄ cir-
ca oia q̄ ptinēt ad cultū diuinū. Tū ex pietate q̄ ē amor
pr̄ie ac parentū ac eoꝝ: oīm q̄ nobis aliq̄ nature neceſ-
ſitudine ɔiūcti ſūt. ɔpt quā iclinamur magnifice face-
re in his q̄ ad decꝰ pr̄ie ptinēt in nuptiis filioꝝ ⁊ filiaꝝ
⁊ in funeribꝰ eorūdē vel parētū noſtroꝝ ⁊ i edificiis ad
poſteritatē noſtrā ɔuenturis. Qui ē etiā magnanimꝰ in
clinatꝰ ē ad māſuetudinē. q̄ ſcdm̄ Ari. in q̄rto: magna
nimꝰ nō eſt memor mali. nō eīm (inq̄t) eſt magnanimi re
cordari aliq̄lit̄ ⁊ mala. Inclinat̄ etiā magnanimꝰ faci
lit̄ ɔtra vicia oppoſita illis tribꝰ ṽtutibꝰ hūane cōtra
ctiōis. Cū nō ſit iactator nec maliloquꝰ: nec de puis pla
citꝰ aut depcatiuꝰ: nec oditor nec amator: occultꝰ ⁊ ma
gis ṽitatē curet q̄ opinionē. Qui aūt tpatꝰ eſt: facilit̄
etiā exit i actꝰ aliaꝝ ṽtutū. nā tpatꝰ paucioribꝰ multū
eget q̄ itpatꝰ cū in ipaꝝ ſūptus nō nēcius ⁊ ſupfluꝰ
q̄ ſit ɔpt voluptatē excedat ſūptū reꝝ nēcīaꝝ ad vitam
q̄re ſibi plura ſupſūt q̄bꝰ liberalit̄ ⁊ magnifice facere
poterit: itēperātia etiā actualis excitatiua ē iracundie
ɔtra māſuetudinē: diſcordie ⁊ litigii ɔtra affabilitatē
iactātie ɔtra ṽitatē ſcurrilitatꝫ ⁊ iriſiōis ɔtra eutra
pelā: ⁊ iuerecūdie ɔ verecūdiā laudabilē paſſionē q̄ oia
facile ɔbari poſſet auctībꝰ ſacre ſcripture ſctōꝝ ⁊ pho
rum. Terciuum probatur ſcilicet φ iſte ṽtutes quatuor
ſint limitatiue actuum ⁊ operuȝ oīm aliaruȝ ṽtutuȝ.

Quia ſi ſit agendū ſcdm aliquā aliarū ꝟtutū ⁊ ꝓpt
circūſtantias occurrentes neceſſe ſit vel deſerere illud
opus vel cōtra aliquā harū ꝟtutū peccare: recta ratio
dictabit opus illius virtutis eē tūc deſerēdū: et nō eſſe
peccandū per iniuſticiā vel per intēperātiā vel per im
prudentiā: aut cōtra fortitudinē. verbi gra. Si ſuccur-
rendum ſit pauperi ⁊ recta rō ꝓ rerū cōditione dictet
ꝙ ego nō poſſum ſuccurrere ſibi niſi detinēdo alienū:
aut alteri iniuriā faciendo. teneor nulli iniuriā inferre
⁊ ſi aliter non poſſim pauperi ſuccurrere: debeo ſuc-
curſū illū liberalē deſerere. Et dico liberalē: qꝛ ſcdm
multos in aliquo caſu puta neceſſitatis aut eminētis
indigētie ſuccurſus nō eēt liberalis: ſed eēt opus iuſti
cie. Sic ſi tpe quo faciendū eſt forti ⁊ qrēda ſunt ar
ma ad defenſionē ciuitatis quā hoſtes oppugnāt oc-
currat michi opus magnificentie ⁊ non poſſim vtris-
qꝫ ſimul ſufficere: ego deſerā opꝰ magnificētie: ⁊ incū-
bā operi fortitudinis. Eodē mō poſſet de aliis virtuti
bus oſtendi. Per hūc ergo modū iſte qttuor virtutes
4. cōclu. limitāt oīm aliarū virtutū actꝰ. ¶ Quarta concluſio.
Fortitudo ſtrictiſſime accepta non enumerat ab au-
toribus inter ꝟtutes cardinales. ſed fortitudo cōiter ac
cepta ad magnanimitatē et fortitudinē ꝓprie dictā
cois. Prima pars ꝓbat ꝑ rōem factā aſi oppoſitum.
2. ¶ Scdo non eſt veriſimile ꝙ viri ſci ⁊ perfecti in mo-
rali honeſtate careant aliquo vno toto gne virtutum
cardinaliū. ſed innumeri tales caruerunt fortitudine
ſtricte accepta: nec vnꝗ̄ habuerūt actꝰ nec exteriores
nec interiores talis ꝟtutis. et ſi habuerūt aliqs inte-
riores fuerūt tñ remiſſiſſimi ⁊ diſtātiſſimi ab īperio ex
3. ecutionis: imo multi nec vrbes incolebant. nec res pu
blicas adminiſtrabāt igitur. ¶ Tertio. Humilitas eſt
vnū de maxīs fūdamentis ⁊ vnus de cardinibꝰ mo-
ralis honeſtatis. ergo vel ē ꝟtus cardinalis vel pars
virtutis cardinalis. ſed nō eſt ꝟtus cardinalis: vt con-
ſtat: ergo eſt pars alicuius ꝟtutis cardinalis. ſed ipa
nō eſt pars prudētie: nec iuſticie: nec tēperātie: nec for-
titudinis ſtrictiſſime accepte: ergo fortitudo ſtrictiſſi-
me accepta nō eſt vna de virtutibus cardinalibus. et
per ꝯñs ꝓter tres alias dabilis ē quarta: fortitudine
hoc mō accepta coior: ſub q̄ humilitas cōtineat nulla
aūt ē niſi fortitudo cōiter accepta: q̄ ſub ſe magnani-
mitatem cōtinet: et ſub q̄ cōtinet humilitas. vt patebit
4. cū de magnanimitate agek. ¶ Quarto ꝓbat concluſio
rōe ſupiꝰ fctā. qꝛ oēs autores q virtutē in quattuor vir
tutes cardinales diuidūt: de magnanimitate et fortitu
dine indifferēter loquunk. ⁊ actus tā magnanimitatis ꝙ̄
5. cōclu. fortitudinis exprimūt. ¶ Quinta cōcluſio. Fortitudo ſtri-
ctiſſime accepta ē pars ꝟtutis cardinalis. ꝓbat Fortitu-
do ſtrictiſſime accepta ē pars fortitudinis cōiter acce-
pte. ſꝫ fortitudo cōit accepta ē ꝟtus cardialis. ergo for
titudo ſtricte accepta ē pars ꝟtutꝫ cardialis. ¶ Cōtra
pmā ꝯcluſionē aꝛ ſic. Requiſita ad ꝟtutē ſūt laudabilia q̄
dā ſcdm q̄ attēdit ipſa ratio ⁊ pfectio ꝟtutꝫ: ergo ꝙ̄ to
talia vel vnū eoꝝ ē in aliq̄ ꝟtute magis laudabile iſto
ipa pt dici ꝟtꝰ pfectior: ſꝫ ꝟtutes aliq̄ dr̄ cardinales
qꝛ ſūt pfectiores. ergo etiā dr̄ cardinales. qꝛ pcipue ſi
bi ꝯdicāt aliqd ptinēs ad ꝟtutē. ¶ Ad hoc rñdek ꝙ nō
ois cā ꝓpt quā ꝟtus aliq̄ dr̄ pfectior reddit ꝟtutē ī gne
cardīatꝰ. Nā illō ꝓpt qō iuſticia ē pfectior ꝙ̄ tēperā
tia nō facit iuſticiā eē ꝟtutē cardīalē: ſed illa perfectō q̄
eſt pncipatꝰ ꝟtutꝫ ſup alias virtutes nō cardinales fa
cit eā potiſſime eē cardinalē. Ille aūt pncipatꝰ conſiſtit
in illis tribꝰ q̄ dicta ſūt in ꝯcluſiōe tertia. ſ. ī maiori per
fctōe: in iclinatiōe ad actꝰ aliarū ꝟtutū. ⁊ ī limitatione
actuū aliarū ꝟtutū mō ſupra expoſito. ¶ Cōtra ſcdam
cōcluſionē nō arguik. qꝛ impugnatio eiꝰ ⁊ defēſio ma-
gis patebit cū de viciis ꝑticularibꝰ agek: ⁊ inqrel q̄ ſūt
mortalia ⁊ que nō. ¶ Cōtra tertiā cōcluſionē arguik con-
tra ſcdam partē Si quattuor ꝟtutū cardīaliū habitꝰ
inclinarēt in actꝰ oīm aliarū ꝟtutū: ſeqret ꝙ oēs alie
ꝟtutes ſuperfluerēt: ſed ꝯñs ē cōtra. Arguitur et alios
phōs ⁊ ſctōs igik. Et pꝫ ꝯña. qꝛ habitꝰ nō ſūt necꝫi niſi
ꝓpt actꝰ. ¶ Scdo. vel qlibꝫ ꝟtꝰ cardinalis inclinat ad 2.
quoſlibet actꝰ aliarū ꝟtutū vel ad aliqs ⁊ aliqs non
pmum qꝛ ſūt multi actꝰ affabilitatis ꝑtinētes ma-
gnanimitati vel tēperātie. Nec ſcdm qꝛ nō eſt maior rō
ꝙ iclinet ī iſtos ꝙ̄ in illos. ¶ Tertio. Alie ꝟtutes incli 3.
nāt in actꝰ iſtarū ꝟtutū cardinaliū vt liberalitas ⁊ mā
ſuetudo in iuſticiā. Et ſimilik vna ꝟtꝰ cardinalis ī actū
alterius ergo vel oēs ſūt cardinales vel nulle nā libe-
ralis per cōtēptū pecuniarū abdicat a ſe auariciam. ⁊
māſuetꝰ iracūdiā ⁊ odiū per q̄ corrūpūk iudicia: ⁊ for
titudo inclinat ad tēperātiā. Nā ſi qs ꝓpiꝰe quo pugnā
dū ē cōtra hoſtē velit agere intēperate per inclinatio-
nē fortitudinis abducit ab illo actu itēperātie. qꝛ cōdi
tio rerū ē talis ꝙ̄ ſi faciat itēperate nō faciet fortik. ⁊ ſi
militer ꝓbaret de iuſticia reſpectu eiꝰ de intēperātie.
¶ Ad pmā reſpōdet ꝙ aliqs habitꝰ dr̄ inclinare ī actū
aliquē dupliciter. Uno modo imediate. ⁊ tūc ꝙ̄ ī actū vnīt
generēt ſic ꝯña hꝫ apparētiā. Alio mō mediate actu ſuo
elicito ⁊ tūc ꝙ̄ in actū etherogeneū. ī alteriꝰ ſpēi ab acti
bꝰ ex qbꝰ gnatꝰ ē ille habitꝰ. ⁊ hoc modo ꝯña nō valet
Et hoc mō ꝟtutes cardinales dr̄ inclinare ī actꝰ oīm
ꝟtutū: nō imediate ſic ꝙ ipe habitꝰ ſit cā actꝰ: ſed me-
diate actu ſuo elicito. qꝛ ꝓxima cā actꝰ alterius ꝟtutis
⁊ tūc ex illo actu frequētato gnak habitꝰ nouꝰ. ¶ Ad ſe
cūdā dr̄ dādo ſcdm mēbꝛū. Et ad iṗbationē negat aſ
ſūptū. Pro cuiꝰ itellectu ē notandū ꝙ vnaqqꝫ ꝟtus hꝫ
inclinare inclinationē ſui ꝓpiꝰ actꝰ: ⁊ ī cōtinuationē eiꝰ
ꝙ̄diu recta ratio dictat eū eſſe conſeruādū: qꝛ cōtingit
interdū ꝙ aliquod viciū oppoſitū alicui ꝟtuti non car
dinali aut ex natura actuū aut rōe circūſtātiaꝝ impedi
tiuū ē ne ꝓ tūc eliciak vel cōtinuek actus ꝟtutis cardi-
nalis. Ideo qn̄ ꝓ tūc ipa virtꝰ cardinalis inclinat in
actū iuſticiā iclinat in fugā illiꝰ vicii ꝑ quod impedirek
ab actu ſuo ⁊ ꝑ ꝯñs inclinat etiā in actū ꝟtutis illi vi-
cio oppoſite. Inclinat etiā ois ꝟtus cardinalis in actꝰ
ꝟtū. ū olm ꝑ qs actꝰ eaꝝ reddūk faciliores vel meliores
ſm quē modū inclinat ī fugā ſeculi ⁊ in religionē: ⁊ cul
tus diuinꝰ ī abdicationē oīm tēporaliū. ¶ Ad tertiam
cōcedo añs ī caſibꝰ certis: ſꝫ nō regularik. ⁊ nego ꝯñam
Tū pmo qꝛ cōparatio ꝟtutū ⁊ pncipalitas nō eſt atten-
dēda ſm ea q̄ caſualik ſiue in caſu hūt ſꝫ ſm ea q̄ regula
rik cōtingūt. Tū ſcdo qꝛ ꝙ̄uis virtutibꝰ illis nō cardi-
nalibꝰ ineſſet iſta ſecūda ꝯditio: nō tñ pma ⁊ tertia: ideo nō
debēt dici cardinales. ¶ Cōtra qrtā cōcluſionē arguik
ſic. fortitudo ſtrictiſſime accepta hꝫ oēs ꝯditiōes expſ-
las ī tertia ꝯcluſiōe ꝙ ipa ē virtꝰ cardinalis. Tñs pꝫ qꝛ
ipa ē pfectior ꝟtutibꝰ nō cardinalibꝰ: ⁊ iclinat in actꝰ
eaꝝ ⁊ etiā limitat actꝰ aliaꝝ. nā ſi ꝓ aliquo tpe eutra-
pelia vel affabilitas vel magnificētia impediret actū
fortitudinis: recta ratio dictaret ꝙ eſſet deſerēdꝰ actꝰ
liberalitatis vel eutrapelie ⁊ aſſumēdꝰ actꝰ fortitudi
nis. ¶ Secūdo per quintā concluſionē fortitudo belli- 2.
ca ē pars ꝟtutis cardinalis. ⁊ non niſi pars ſubiecti-
ua. qꝛ fortitudo cōit accepta ē genꝰ ad magnanimita-
tē ⁊ fortitudinē ſtricte acceptā ergo fortitudo ſtricte ac
cepta ē ꝟtus cardinalis. ¶ Confirmak. qꝛ bñ ſequitur:
fortitudo ſtricte accepta ē pars ꝟtutis cardinalis. er-
go fortitudo eſt pars virtutis cardinalis. accepta for-
titudine in ꝯñte cōik. ſed fortitudo non eſt pars virtu-
tis cardinalis: ergo fortitudo ſtricte accepta nō ē pars
ꝟtutis cardinalis. ſed ipa eſt ꝟtus cardinalis vel pars
virtutis cardinalis: ergo ipa eſt virtus cardinalis.
¶ Tertio omis fortitudo eſt virtus cardinalis: ſed for 3.
titudo bellica eſt fortitudo. ergo fortitudo bellica eſt
virtus cardinalis. Maior probatur: fortitudo eſt

virt⁹ cardinalis ⁊ nō aliqua ⁊ aliqua nō: ergo q̄libet eſt v̓tus cardinalis. nō eni pōt dici q nulla. qꝛ tunc ſimi fuiſſet q fortitudo eſt virtus cardinalis. cū iſte due contradicant. ¶ Ad rōnes iſtas q̄ magis habent difficultatem logicalem ꝓueniētem ex modo loquēdi quā realem. Rñdet per ordinem. ¶ Ad primā ſuppoſito q hoc nomen virtus cardinalis ſit terminus non collectiuus: concedo añs ⁊ ꝯñs. non enim nego q q̄libet habitus ſignificatus ꝑ fortitudinem ſtricte acceptā ſit virtus car
M. dinalis. Sed dico q cum diuiditur virtus cardinalis i quattuor prudentiā: iuſticiā: fortitudinem: ⁊ tēperantiam: non accipiẗ ibi fortitudo ſtricte vt ſignificat fortitudines bellicas: ſed cōmuniẗ ad hāc fortitudinē ⁊ magnanimitatē: ita q fortitudo ſtricte nō eſt vnū de mēbris diuidentibus. cū quo ſtat q q̄libet fortitudo ē virtus cardinalis ſicut ſi ego diuiderē animal in rōnale ⁊ irrationale ⁊ dicerē q irrationale non accipiẗ hic pro quadrupede quia mēbrū diuidens eſt communi⁹ q̄ ſit quadrupes. Ita etiā dico q fortitudo ſtricte non enumeraẗ ab auctoribus inter virtutes cardīales nō quia ipſa non ſit virtus cardīalis: ſed qꝛ ipſi auctores recte diuidentes nō fecerunt fortitudinē hoc mō acceptā mēbrum diuiſionis. ¶ Et ſi q̄raẗ: quō ⁊ pro quo ſupponit fortitudo i illa concluſione quarta. Reſpōdetur: q ſupponit materialiẗ ꝓ voce: rōe iſtoꝝ additoꝝ ſtricte accepta: cōiter accepta. qꝛ res q̄ non ſunt ſigna non accipiunẗ ſtricte vel cōiter ſed termini tm̄. ¶ Ad ſcdam cōcedo primam ꝑtem añtis ⁊ ſecundam: acceptis terminis materialiter ⁊ ſignificat totum añs q iſte termin⁹ fortitudo bellica eſt terminus minus communis vel inferior ad iſtum terminū virtus cardinalis hoc eſt eſt eſſe partem ſubiectiuam ⁊ cū infertur: ergo fortitudo ſtricte accepta ⁊c. nego ꝯñam. ſed bñ ſequitur: ergo huius ſignificat⁹ ꝑ fortitudinē ſtricte acceptā eſt virt⁹ cardialis. Sicut non ſeqtur: iſte terminus homo ē pars ſubiectiua iſtius termini animal: ergo iſte termin⁹ hō ē animal. ſed debet inferri: ergo homo eſt animal vel res ꝓ qua ſupponit homo eſt animal. De parte autem ſubiectiua nō ꝓdicatur ſuū totū niſi terminis ꝑſonaliter acceptis: ⁊ tn̄ in cōſequēte fortitudo accipiẗ ꝓ termino: ratione iſtius additi ſtricte accepta. ¶ Ad confirmationē nego añs. Tum primo: qꝛ fortitudo in añte accipiẗ materialiẗ: ⁊ in ꝯñte ꝑſonaliter. Tū ſcdo: qꝛ etiam dato q vtrobiq̧ accipiaẗ fortitudo materialiter. adhuc ꝯña nō vꝫ. Et ſi ꝓbeẗ ab inferiori ad ſupius. Rñdeẗ q non vꝫ terminis materialiter acceptis. ſicut non ſequiẗ: hō eſt inferius ad aīal. ergo animal eſt iterius ad animal. Et ſi dicas contra primum: q in ꝯñte fortitudo accipitur materialiẗ ꝓpter illam additionem accepta fortitudine in ꝯñte cōiter. Rñdeẗ negando aſſūptū. ⁊ dico q illud additū in forma in qua addiẗ nullomō trahit terminū illū fortitudo ad ſuppōnem materialē. Nam ad hoc q hec ſit vera fortitudo ſtricte accepta eſt pars virtutis cardinalis: opꝫ q cum hoc totum fortitudo ſtricte accepta ſit ſubiectum propoſitionis: de illo ꝓ quo ſupponit hoc complexum verificetur predicatum ꝓpōis. ſꝫ ꝓ nullo ſupponit hoc complexum fortitudo ſtricte accepta niſi ꝓ termino. cum ſoli termini accipiantur ſtricte vel large. ⁊ ita concedēdū eſt añs: maxime ſuppoſito q ly virtutis cardinalis ſupponat maťialiter: alias non. ¶ Sed cum dico: fortitudo eſt pars virtutis accepta fortitudine cōiter: ſubiectum ꝓpōis ē fortitudo. et nichil additur ſibi quod trahat ipm ad ſupponendū ꝓ voce: niſi dicas q ly pars trahit. ſꝫ hoc eſt falſum: licet bñ hoc complexum pars ſubiectiua trahat. ꝑ hoc autē additū accepta fortitudine ⁊c. nō trahiẗ ad aliā ſuppoſitionem. ſed ſignificaẗ q ſubiectū illi⁹ ꝓpōis ſuppōit tā ꝓ habitibus fortitudinis bellice q̄ ꝓ habitibus magnanimitatis. Si tamen diceret q hoc nomē pars trahit terminū ad ſuppōem materialē tolerabile eſſet: ⁊ maxime qñ reddiẗ loquutio vera ꝓ ꝑte ſubiectiua.

¶ Ad tercium conceditur concluſio illius ſilogiſmi.

Ad rationem añ oppoſitū nego maiorē licet eni quodlibet mēbrū diuidens virtutē cardinalē ſignificet habitus in q̄bus coniunctim vel diuiſim ꝯſaẗ precipue vita humana: nō oportet tn̄ q q̄libet habitus qui ē virt⁹ cardinalis ſit talis q in eo ꝑcipue verſetur vita aut honeſtas hūana. licet enim iuſticia ſit virtus cardinalis non tn̄ in quolibꝫ habitu iuſticie precipue verſaẗ hūana cōuerſatio: puta in habitu iuſticie conductiue aut in habitu iuſticie ſerui ad dominū. Ita etiā fortitudo cōiter accepta que diuidit virtutē cardinalē ſignificat habit⁹ fortitudinis bellice: ⁊ habit⁹ magnanimitatis: in quibus coniuncti vel diuiſim verſaẗ principaliẗ. ⁊ vt in pluribus hūana conuerſatio. non opꝫ tñ q in habitib⁹ vel actibus fortitudinis bellice hmōi humana cōuerſatio precipue ꝯſiſtetur. qꝛ tn̄ etiam fortitudo bellica ex celſitudine ⁊ generoſitate quadam animi manat ⁊ eā adaugeat ꝓpter difficultatē operum in q̄bus verſaẗ: ideo ſub virtute cardinali cōtineẗ ſicut dictū eſt. ¶ Aliter reſpōdet Thomas dicens q licet ꝑicula mortis in bello raro contingāt occaſiones tn̄ hmōi ꝑiculoꝝ frequenẗ occurrunt dum ſcꝫ homini ſequenti iuſticiam ⁊ alia multa bona facienti ſuſcitātur aduerſarii mortales. Sed hec ſolutio non michi placet quia mori propter iuſticiam ⁊ ſine bello non pertinet ad fortitudinem: ſed ad iuſticiam ſecundum gradum heroicum: ſicut poſtea latius oſtendetur. In ſolu. ad .5.

Q Ueritur tercio. Utrum fortitudo ſit tantū circa pericula mortis in bello.

¶ Arguiẗ q non auctoritate. Tullii dicētis q fortitudo eſt cōſiderata periculoꝝ ſuſceptio ⁊ laboꝝ perpeſſio. ſed hec extra bellum contingunt. igitur.

¶ In oppoſitum eſt ſententia. Ari. ethicorum tercio.

¶ Pro rñſione eſt aduertendum: q in hac q̄ſtione ego intendo loqui de fortitudine ſtrictiſſime accepta: ſecundū ſcꝫ q de ea loquitur. Ari. tercio ethicorum ⁊ non de fortitudine cōmuniẗ accepta ad fortitudinē ſtrictiſſime acceptā ⁊ magnanimitatē quā dictū ē eā eſſe virtutem cardinalē. ¶ Sit igitur prima concluſio. Fortitudo tm̄ eſt circa malū tanq̄ circa obiectū. ꝓbaẗ. circa illud tm̄ eſt fortitudo circa qḋ ꝑñt eſſe timor ⁊ audacia. ſꝫ timor ⁊ audacia tm̄ nate ſūt eſſe circa malū. Nā timem⁹ (vt habet Ari.) terribilia. Et diffiniẗ timor (vt ait) q eſt expectatio mali. igitur. Maior ꝓbatur qꝛ oīa fortitudo eſt medietas inter timores ⁊ audacias. ergo vbi nō ſūt timor ⁊ audacia: ibi nō ē fortitudo. ¶ Scda concluſio. fortitudo non eſt circa infamiā. ꝓbaẗ. Circa illud non eſt fortitudo circa qḋ cadit timor tm̄: ⁊ nō audacia. ſed circa infamiam cadit timor tm̄ ⁊ non audacia. igitur. Maior ꝓbaẗ: qꝛ oīs fortitudo medietas eſt inẗ timorē ⁊ audaciā. ergo vbi non cadit audacia ibi nō cadit fortitudo. Minor ꝓbaẗ qꝛ timere infamiā ſemꝑ eſt bonū: cū ſit dicēs ⁊ verecundū. Nō timere vero eſt malū: ⁊ q̄ non timet: eſt inuerecūd⁹. ¶ Scdo inuerecundus fortiẗ appellationē fortis per methaphorā ⁊ ſimilitudinem ergo recte ſe habendo circa infamiam nemo eſt fortis. conſequentia tenet. quia tunc vicium et virtus eandem appellationem ſortirentur. Tum quia ſi inuerecundus eſt fortis verecundus non eſt fortis. Et antecedens ꝓbatur. Nam ſicut fortis eſt impauidus. ita et inuerecundus. et propter hanc ſimilitudinē inuerecund⁹ appellaẗ fortis. ¶ Tercia concluſio circa inopiam: egritudinē: inuidiā: iniuriā circa pueros vel vxorē: flagella ſiue cruciatū nō cōſiſtit fortitudo. ꝓbaẗ qꝛ talia vel ſūt in ꝑtāte noſtra ita q in nobis eſt ea vitare: vel non. Si non: ergo circa talia nō cadit timor: ⁊ ꝑ conſequēs nec

1. cōclu.

2. cōclu.

3.

3. conclu.

foꝛtitudo. Si ſunt in poteſtate noſtra ita q̄ ea ſubire vel non ſubire in facultate noſtra eſt: aut igitur talia talia aut aliq̄ eoꝝ ſubim⁹ p opus virtutis: ſicut inopiā ſubim⁹ p abdicationē bonoꝝ. ⁊ tūc circa talia nō cadit timoꝛ. ⁊ p ꝯñs nec foꝛtitudo aut talia ſubim⁹ vel formidam⁹ ne ſubeamus p opus vicii. puta inopiā p ꝓdigalitatē ⁊ intēperātiā: ⁊ p itēperantiā egritudine: foꝛmidationē iniurie p iniuriā illatā. aut aliq̄ hoꝝ p ſecoꝛdiā ⁊ negligentiā quā habem⁹ tā in ꝓuidēdis q̄ in ꝑcauēdis iſtis incōmodis. ⁊ tūc ſiue timere debeam⁹: ſiue non: ad auferendū tñ iſtū timoꝛem ⁊ incommoda circa que eſt, ſufficit coꝛrigere nos a viciis q̄bus in'nobis ſūt ⁊ cōtrarias virtutes aſſequi. Quod ſi his aſſecutis hec aduerſa vitari nō poſſint: tunc nō ſūt foꝛmidanda: ſed per patientiā toleranda. ergo circa talia nō eſt foꝛtitudo. ¶ Secundo ille q̄ eſt circa talia impauidus non dicitur foꝛtis niſi ſcdm ſimilitudinē. ergo circa talia nō eſt foꝛtitudo. ¶ Quarta concluſio. foꝛtitudo ē circa picula moꝛtis ꝓbaꝛ q꞉ foꝛtitudo ē circa maxima picula ſꝫ moꝛs ē terribiliſſimū periculū ⁊ grauiſſimū ergo foꝛtitudo ē circa picula moꝛtis. Maioꝛ ꝓbaꝛ quia nullus magis ſuſtinet pericula q̄ foꝛtis. minoꝛē ꝓbat. Ari. dupliꝛ. Tū pꝛio q꞉ moꝛs ē terminus ⁊ finis huius vite. Tū ſcdo: q꞉ moꝛtuis nichil videtur bonū eſſe vel malū. ¶ Quinta concluſio foꝛtitudo nō eſt circa oīa picula moꝛtis. Pꝛobat Ari. q꞉ foꝛtitudo nō ꝯſiſtit circa pericula moꝛtis in mari vel in egritudinib⁹: igꝛ. Añs ꝓbaꝛ. Tū pꝛimo q꞉ huiuſmodi picula moꝛtis in mari vel in egritudinibus nō ſunt in poteſtate noſtra: nec liberum eſt nobis fugere ea vel audaces eſſe circa ea. Tum ſecundo: q꞉ q̄uis foꝛtis ſit in illis intimidus: nō tñ eſt intimidus ſicut marinarii. Quod ꝓbat. q꞉ foꝛtis eſt intimidus in illis periculis nō q꞉ ſperet euadere ſꝫ q꞉ cōtemnit ⁊ aſpernatur moꝛtē marinarii aūt intimidi ſūt quia ſperāt euadere ꝓpter expientiā ⁊ exercitiū marituū. ¶ Sexta concluſio. foꝛtitudo tm̄ eſt circa pericula moꝛtis ī bello. ꝓbaꝛ. foꝛtitudo eſt circa maxima ⁊ optia pericula. ſꝫ talia ſūt pericula moꝛtis in bello: igꝛ: minoꝛ ꝓbaꝛ q꞉ qui in talibus periculis foꝛtiter faciūt maxime honoꝛantur a ciuitatib⁹ ⁊ regibus. ergo hmōi picula ſūt optima ⁊ maxima. Secūdo ille maxime dicitur foꝛtis qui eſt impauidus ⁊ interritus circa honeſtā moꝛtē: quā pericula repentina inferūt q꞉ cū ꝓpter honeſtatē operis illa ſuſcipiuntꝛ. picula dicūtur optima. Et q꞉ ex repentinis et ſubitis cauſis inferri ſolet illa moꝛs: pericula circa ea dicuntur maxima. ¶ Tertio circa illa pericula moꝛtis tm̄ eſt foꝛtitudo in quibus eſt contrapugnatio. ſed ī ſolis periculis moꝛtis in bello eſt contrapugnatio. ergo in ſolis periculis moꝛtis in bello eſt foꝛtitudo. Maioꝛ ꝓbat per rationē Ari. in tertio. foꝛtes in rebus in quibus habenda eſt foꝛtitudo ⁊ pꝛo quibus honeſtū eſt moꝛi viriliter agūt ⁊ decertant. Similiter aūt (inquit) viriliter agūt in quibus eſt foꝛtitudo ⁊ bonū moꝛi. ſed hoc mō viriliter agere nō ꝯtingit niſi vbi eſt cōtrapugnatio. igitur. ¶ Quarto in ſubeundis periculis moꝛtis contingētibus aliter q̄ in bello dirigūtur ſufficienter p alios habitus virtutū a foꝛtitudine ergo foꝛtitudo ponenda eſt tm̄ circa pericula moꝛtis in bello. ꝯña videtur manifeſta. ⁊ añs pꝛobatur. Pꝛo cuius pꝛobatione eſt aduertendū q̄ cuiuſlibet virtutis triplex eſt gradus vnus quē Ari. vocat cōtinētiā: cum ſcꝫ habēs habitū virtutis in operādo patiꝛ inſultus paſſionū: delectationū ſcꝫ ⁊ triſticiaꝝ. Secundus eſt temperantia: cum quis frequētatione actuū laudabiliū ita paſſiones vicit ac ſuperauit vt non plus inſurgāt notabiliter contra iudiciū rationis: ⁊ cōtra inclinatioēꝫ habit⁹ virtuoſi. Tertius eſt gradus heroicus: cum quis per habitū virtutis exit in actū qui vel ex natura act⁹ vel ex ratione circūſtantie eſt ſupꝛa cōeꝫ hoim facultatē: vt velle ſubire moꝛtem ꝓ cōfeſſione fidei: non deſerere op⁹ iuſticie timoꝛe moꝛtis: ſi deſerere opus tēperantie īpante ꝓpter periculum ⁊ cominationē moꝛtis virtus aūt aliq̄ pōt ſe habere ad periculū moꝛtis tripliciꝛ. Uno mō ſecundum actum elicitum tantum: ⁊ non imperatiuum executionis. vt cū iudex apud ſe ꝓponit ſe facturū iuſtitiam: neq̄ ꝓ quocūq̄: nō etiam pꝛo moꝛte a tramite iuſticie diceſſurū. Et iſte act⁹ nō eſt actus virtutis heroice. q꞉ neq̄ ex natura act⁹: neq̄ ratione circunſtantie eſt ſupꝛa cōem hoim facultatē multi enim ſunt qui in abſentia periculoꝛum multa ꝓponūt, etiā ſine vlla animi fictione: qui oblatis periculis a recto ⁊ ſancto ꝓpoſito diſcedūt. quēadmodum in euangelio legimus de petro qui in abſentia periculi: de ꝓpe tñ inſtantis dicebat chꝛiſto. Etiam ſi opoꝛtuerit me moꝛi tecū nō te negabo. Cum autēꝫ vt diſſet chꝛiſtū ad vocem ācillule dixit ſe non nouiſſe eū Scdo mō cōtingit ſm actū foꝛmalē impatiuum executionis. vt cū iudici aut ꝯfitenti fidē ꝓponiꝛ illa conditio aut nega fidē: aut moꝛere. Si ille cui ꝓponiꝛ iſta cōditio ſimpliciter eligat nō negare fidem: ſed poti⁹ moꝛtem ſubire: ⁊ nō obſtante illa cōditione imperet actualiter executionē operis ſui: puta ꝯfeſſionē fidei vel toleratū moꝛtis: tūc eſt gradus heroicus. q꞉ iſte actus excedit cōem facultatem hominum. Eſt tñ aduertendū q̄ ꝯtingit dupliciter habere actum imperatiuum executionis Uno mō ſine contrapugnatione. Scdo modo cū cōtrapugnatione. Sine cōtrapugnatione: vt cū q̄s reſpectu moꝛtis ſe hꝫ tm̄ ſuſceptiue et toleratiue. Et iſte actus nullo modo ponit actū extra genus virtutis ad quē ꝑtinebat act⁹ factus ſine tali cōditione. vt act⁹ virginis īperātis ſibi ipſi tolerātiam moꝛtis potius q̄ ꝯſentiat coꝛruptioni ſue ꝑtē ad ipantia virtutē ſꝫ ē, ei⁹ ſupꝛmū gradū ſcꝫ ꝯgdū vo heroicū Si habeat actus ille cū cōtrapugnatione in actu vel ī ꝓpoſito: non tñ reſiſtētia verboꝝ: ſed etiā cōtrauniuentia virtū: ne ſubeamus hmōi moꝛtē tunc iſte actus pertꝫ ad foꝛtitudinē: q꞉ ad exequēdū iſtū actū non ſufficit virtus iuſticie. neq̄ cū etiam ſufficit dirigere prudētia iuſticie. Ideo neceſſe eſt aliā adhiberi virtutē ⁊ aliā etiā pꝛudentiā per quā dirigamur. hec el cōtrapugnatio fit aut expectādo inuadentē: aut aggrediēdo aut interdum cedendo ⁊ differēdo vt habeat opoꝛtuniorē contrapugnandi facultas. Et ꝓpter hec reperitur hic timoꝛ ⁊ audacia: ⁊ inter hec medietas laudabilis que dicitur foꝛtitudo. Et ex hec accipitur confirmatio rationis. In illis ſolis picula moꝛtis in quibus eſt contrapugnatio reꝑitur timoꝛ ⁊ audacia: ergo in illis ſolis periculis reꝑitur foꝛtitudo. Conſequētia iſta ſupꝛa pꝛobata eſt. Et ꝓbat añs. q꞉ in actib⁹ illis in q̄bus pꝛo iuſticia aut fide volumus volūtate imperatiua executionē moꝛtis ſuſcipe ſine ꝯtrapugnatione: audere eſt ſemp laudabile: ſuppoſito q̄ ſecundum rectam rationē opus dicteꝛ eſſe dignum ꝓ quo moꝛs tolerāda ſit: timere vero ſeu fugere moꝛteꝫ ſemper eſt inhoneſtū q꞉ audere ibi fit tñ per actū quo magis eligimus tolerantiam moꝛtis q̄ actum virtutis deſerere. Timere vero per actū contrariū. In illis vero in quibus eſt contrapugnatio reperitur iſte actus audendi honeſte: quo ſc. malumus ſubire periculum moꝛtis contrapugnādo q̄ rempublicā vel fidē vel iuſticiā deſerere. Et pꝛeterea in executione huius actus ſcꝫ in contrapugnatione cadit ꝓpꝛie timoꝛ: cadit audacia: cadit ⁊ inter hec medietas: laudabilis quā foꝛtitudinē appellamus. et ꝑt vir iuſtus aut fidelis aut politicus etiam poſt illum actum taꝫ illuſtrem quem diximus imperatiuum executionis, huiuſmodi actū

cōtinue in eo remanēte)peccare pctīs oppoſitis forti
tudini.ſcʒ p audaciā.ſcʒ vel aggrediēdo vel expectā-
do:cū vtili⁹ eſſet cedere:vt aggrediēdo vel expectādo
decē.aut duodeci ſe multo fortiores.qꝛ ſic agēdo ra-
tis idubitate morti cū detrimēto reipublice ſe expo-
nit:ꝗ paululū cedendo vtilitatē ꝛ ſalutē reipublice ꝓ
curare potuiſſet.Ex qbus pꝫ ꝙ ſine cōtrapugnatione ꝗ
fit p renitentiā.vel viriū corporaliū cōgreſſū nō eſt ti-
mor nec audacia ꝓpͥe:ꝛ p ↄñs nec fortitudo. ¶ Ad-
uerte tñ ꝙ duplex eſt cōtrapugnatio vna ꝗ virib⁹ cor
poralib⁹ exercet.ꝛ de iſta loquor ꝛ itelligo.Alia ꝗ nō
exercet virib⁹ corporia.ꝛ iſta eſt triplex.vna eſt ꝗ exer
cetur p ſolū(actū iter iorē ꝛ tolleratiā cōditiōis ꝓpo
ſite.vt cū pudice mulieri ꝓponit vel cōſenſus in adul
teriū vel mors:ꝛ ipſa ꝑponit ↄditionē mortis adulte
rio.Alia eſt ꝗ ſuaſiōib⁹ ꝛ ꝟbis exercet.vt ſi illa pudi-
ca mulier ſuadere niteret ne ipſa hāc ſibi ꝓpoſitā cō
ditionē ſubiret.Tertia fit vtroqꝫ mō.vt ſi pces ꝛ ſua-
ſiones vacue ſint:ipſa in primū aliū cōtrapugnationis
actū exeat.Et iſti tres modi cōtrapugnatiōis nō ſuffici-
ciūt ad fortitudinē ꝟtutē ſm ꝙ de ea loquit⁹ eſt Ari.
¶ Ex iſta cōcluſiōe infero correlarie ꝙ nō eſt vꝫ verū
qd ait buridan⁹ ꝙ ꝗtuor ꝟtutes cardinales ſunt ſic
cōditiōis adiuicē ꝙ ꝗlibet ſeipſā ꝛ alia tres defendit
Et hoc ꝓbat exēplo:mulier inqt ↄiugata pōt ꝗdrup li
citer tēptari de adulterio cōmittendo vno mō p blādi-
cias ꝛ laſciuias:ꝛ ab hac tēptatiōe dña tēperantia
ipſam defendit. ¶ Scdo mō terrores ſcꝫ cū fit ei cōmina
tio diffamatiōis.ꝟber.vel mortis niſi ipſa cōſenſe-
rit.Et ab hac ipugnatione defēdit eā dña fortitudo.
¶ Tertio p ꝓmiſſiōes ꝛ dona:ꝛ ab hac defendit eā iu
ſticia qꝛ illa venditio eſt iniuſta. ¶ Quarto per falſas
ſuaſiones quib⁹ ſuadet ei ꝙ licite pōt adulterari:ꝛ ꝙ
fidē frangēti fides frangēda eſt qꝛ ꝗ̄ marit⁹ ſuus adul
teratur.ideo etiā licet tibi adulterari.ꝛ ab hac ipug-
tione defendit eā dña prudētia.Hec dicta licꝫ ſint pul
chra tñ vt̄ itellecta videtur aberrare a pricipiis mo-
ralis phie.Et ideo argr ſic. Cōtingit aliqñ ꝙ mulier
illa pudica vincit illas ipugnatiōes ↄminationū ꝛ ꝓ-
miſſionū ac donoꝝ:ꝛ nō per fortitudinē nec per iuſti-
ciā ꝗ per tēperantiam. Añs ꝓbat qꝛ poſſibile eſt cū ſic
ipugnat ꝙ nunꝗ̄ pri⁹ ſe exercuerit in materia iuſticie
vel fortitudis ꝛ nullū penit⁹ habitū iuſticie aut forti-
tudinis in ſe gñauerit:ꝗ ſi ſe defendat ↄtra hmōi ipu
gnatiōes nō te defendit niſi per habitū ꝛ ꝟtutē tēpe-
rantie.Scdo qꝛ etiā poſito ꝙ talis pudica mulier cū
tēperātia habeat iuſticiā ꝛ fortitudinē.Non tñ ſic ſe
defendit per illas ꝟtutes ꝙ actus elicit⁹ ſit actus for
titudinis ꝛ nō act⁹ tēperātie:act⁹ ſcꝫ ꝗ mauult ſubire
verbera ꝛ cruciatus ꝙ̄ adulterari.ꝛ(vt iā ꝓbatū eſt)
talis actus eſt actus tēperātie ſm aliquē eius gradū.
¶ Pro quo eſt aduertendū ꝙ pudica illa mulier ipu-
gnata modis ꝑdictis pōt tripliciꝫ ſe habere ad iuſti-
ciā ꝛ fortitudinē. Uno mō ſic ꝙ careat iuſticia ꝛ forti
tudine ꝛ etiā vitiis oppoſitis:qꝛ nūꝗ̄ forte ſe exercuit
in materia fortitudis ꝛ iuſticie.ꝛ maxie ſm ſpeciē pti
nentē ad ↄſeruationē ſue pudicicie.Scdo mō ſic ꝙ ca
reat iſtis ꝟtutib⁹.ſed hēat vitia oppoſita: vt in caſu
dato ſi eſſet timida ꝛ cupida.Tertio mō ſic ꝙ hēat di
ctas ꝟtutes.Si pmo mō ſe hēat:tunc dico ꝙ ſi vincat
tēperātia:victoriā illā nō adiuuit fortitudo nec iuſti-
cia.qꝛ ille nō inerāt.ſed vincēdo tēperātia iuſticiā vel
fortitudinē peperit aut in ſe aut in actu equalēti:ꝟbi
grā:ſiūt hmōi ↄminatiōes mulieri pudice qua multū
ipugnat. Nō ſuccūbit tñ:ſed pſiſtit nō obſtātib⁹ oib⁹
ↄminatiōib⁹ in actu pudicicie ꝛ elicit actū ꝗ magis vult
pati ꝟbera ꝛ detrimentū in bonis ꝙ̄ ſuccūbere adul
terio. Iſte act⁹ eſt act⁹ formaliꝫ ptinēs ad tēperantiā
ſm gradū illū quē Ariſ.in ſeptimo vocat pſeuerantiā

qui tñ equiualet actui fortitudinis ꝛ tpantie ꝛ ſi duo
vterqꝫ act⁹ elici pt ſeparati imo dico ꝙ hitu tpantie
in illa muliere exñs mediante actu ſuo elicito ē ꝓdu-
ctiu⁹ actus fortitudinis nō ſolū equalēter.ſcd etiam
formaliter. Nā inter cōminationes pudica illa mu-
lier apd ſe dicit pudice viuā.deīn malo cruciatū ꝑfer
re:ꝙ̄ ipudice facere deīn cruciatū ferā.ecce quō tpan-
tia parit fortitudinē vbi buridan⁹ credebat tpantiaꝫ
p fortitudinē adiuuari. Et cū loquor hic de fortitudi
ne accipio eā cōiter ad fortitudinē bellicā ꝛ magnani
mitatē. Si aūt mulier illa ſit viciis oppoſitis infecta
ita ꝙ ſit ꝛ timida aut potius puſillanimis:ꝛ cupida:
tūc dico ꝙ ipugnatio ē grauiſſima qꝛ fit ↄformiꝫ ad
iclinationē habituū viciſoꝝ quos hꝫ.pōt tñ in ea eſſe
tanta vis ac iāiū deſideriū ſeruāde pudicicie ꝙ vicet
hmōi ipugnationē:ꝛ(ſicut dcm̄ eſt pri⁹) tpantia parit
ꝛ fortitudinē:qꝛ tpantia eliciet primū actum ſuū aut
ſimplicē volo pudice viuere: aut duplicē equalenter:
malo pati ꝟbera ꝙ̄ ipudice viuet:ꝛ mediāte actu ſuo
pmo vel ſcdo eliciet actū fortitudis volo cruciatū per
ferre.¶ Si tertio mō tūc dico ꝙ fortitudo iuuat tpan
tiā:nō qꝛ actus ille elicit⁹ malo cruciatū ferre ꝙ̄ ipu-
dice facere ſit act⁹ fortitudis ēt cōiter accepte:ſꝫ quia
habitus hmōi fortitudinis lexñs facilitat tpantiam
in actū ſuū:remouēdo ſcꝫ ipedimēta ſcꝫ timorē crucia
tus.Cū ergo ait buridanus ꝙ mulier illa pudica im
pugnatur vt pudiciciā deſerat aliqñ p blandicias.ve
rū eſt:ꝛ ab hac tēptatione defendiꝫ p tpantiā: hoc ēt
verū eſt.Sed ibi aliqd ē dignū dictu qd ille ſubticuit.
Suppoſito ei ꝙ illa pudica mulier ātequā p blādicias
tēptaret freqnter elicuerit actū volēdi ſeruare pudici
ciā:tūc nō habuit niſi tpantiā ſimplicē ꝗ adhuc i nul-
lo gradu ↄſtituta eſt.Cū aūt icurrit tēptatio p blan-
dicias : tūc iſte habitus tpantie mediāte actu ſuo eli-
cito inclinat ad actū tpantie ſcdm gradū cōtinentie ꝓ
pͥe accepte.Cōtinētia eīn gradus accipiꝫ dupliciter
Uno mō ſtricte vt diſtinguiꝫ cōtra pſeuerātiā:ꝛ ſic eſt
cōtinentia.cū qs pſiſtit in ope virtutis vicēdo paſſio
nes a delcātiōe ꝓuenientes:pſeuerātia aūt cū pſiſtit in
ope.virtutis vincendo paſſiones a triſticiis ꝓuenien
tes.ꝛ iſtoꝝ actuū ſcds a pmo ꝛ tertius ab vtroqꝫ ſpe-
cie differēt.Cōtinentia aūt ↄmuniter accepta eſt cum
quis pſiſtit in ope virtutis vincendo paſſiones ſiue a
delcātionib⁹ ſiue a triſticiis prouenientes:ꝛ maxime
quando paſſiones ille tales ꝛ tante ſunt ꝙ eas pluri
mi vincunt ꝛ ab eis plurimi vicuntur. Sicut expꝛeſſe
oſtendit.Ari.in.vii.ethicoꝝ.ꝛ hec cauda etiam intel-
ligenda eſt in prioribus deſcriptionib⁹ hec legēti ꝛ i
intelligenti.Ari.ſeptio ethicoꝝ certa ſūt ꝛ manifeſta
dico ergo ꝙ mulier pudica tēptata p blādicias medi
ante hitu tpantie ſimplicis:exit i actū ſimplicis tpan
tie ꝛ mediāte illo actu ꝛ recta rōne ꝛ libertate volun
tatis exit in actū tpantie ſcdm gradū continentie que
reſpuit blādicias ꝛ in actu pudicicie perſiſtere diffi-
nit.Cum autem temptatur p terrores verberū ꝛ de-
trimētoꝝ iferēdoꝝ circa mortē.tunc dico ꝙ ſi talis ſit
magnanima:magnanimitas iuuat eā ad vincendum
hmōi tēptationē:ꝛ ſi vincat habitus ſuus tpantie ſim
plicis elicit actū ſuū.Et iſte act⁹ mediāte recta ratio-
ne ꝛ libertate volūtatis ꝓducit actum tpantie ſecun
dum gradū pſeuerātie.Cuius quidē actus productio
facilitatur p magnanimitatē tanꝗ̄ p cām remouentē
vel debilitantē actionem cauſe ꝓhibentis.Si autem
temptetur p cōminationē mortis: eodēmō dicēdū eſt
p oia:niſi ꝙ actus elicit⁹ ꝗ nō obſtāte morte vult pu-
diciciā ſeruare eſt in perfectiori gradu tpantia:qꝛ eſt
in gradu tpantie heroice.qꝛ actus iſte eſt ſupꝛa cōem
hominū facultatē.Et huic ipugnationi hoies vt i ꝑ u
ribus ſuccūbūt.Et rari ſūt ꝗ eā vincūt.ꝛ hec vera ſūt:

ſi act⁹ ille ſit formalit᷑ impatiu⁹ executiõis. vt eſſ3 actus
burida. 3 q̄ diceret fac de me q̇d velis. non tibi ꝯſentiã. Quod ſi
ethi. que. tẽptet̃ ꝑ promiſſiones et dona dicit buridan⁹ ꝙ defen
20. ditur ꝑ iuſticiã: eo ꝙ vẽditio eſſet iniuſta. hoc nõ credo
verum q2 ſi non ſint niſi promiſſiones ⁊ dona nõ cadit
ibi vẽditio nec alia ſpecies cõmutationis ad iuſticiã ꝑ-
tinẽtis: ſed bene ꝯcedo ꝙ ſi illa mulier habeat habitũ
moderãtem amorẽ pecuniaꝝ ⁊ bonoꝝ tꝑaliũ: cui⁹ mo
di ſunt liberalitas ⁊ magnanimitas: tũc hmõi ꝟtutes
bene facilitãt act⁹ illi⁹ mulieris. Act⁹ tñ mõ ſupradicto
elicit⁹ eſt actus tẽperantie ſcꝫ gradũ ꝯtinentie. q2 om
ne vtile eſt delectabile. Dixi aũt eã iuuari per magna-
nimitatem q2 magnanimitas ⁊ nõ iuſticia ꝟt⁹ eſt qua
honeſta vtilib⁹ añponimus. Quod aũt ait de prudẽti
a nõ iprobo. q2 nulla. eſt virtus ſine prudẽtia. Idem eſt
iudicium de his que dicit circa exẽplum q̄ reſpondit ꝙ
alie iuuãt fortitudinem. Quod vt breuiter expediã di
co ꝙ ſi quis propter timorẽ mortis q̄ bellãdo accidere
põt defendẽdo ſcꝫ ⁊ aggrediendo tẽptetur ne defendat
ciuitatem ⁊ vincat nõ videtur adhuc habere niſi fortis-
tudinẽ ſimplicẽ eo ꝙ mortis iſtius ꝑiculum eſt propriũ
obiectum fortitudinis. Si vero tẽptet̃ ꝑ blãdimẽta de
licias ⁊ vincat hmõi paſſionem: tunc hꝫ actum fortitu
dinis ſcꝫ ꝯtinentiam gradũ ⁊ ſi iã habeat tꝑantiã iſte
hitus tꝑantie adiuuat et facilitat actũ ſuum. Si ꝟo nõ
habeant: tunc fortitudo parit tꝑantiã mõ ſupradicto.
Si aũt tẽptet̃ ꝑ promiſſiones ⁊ dona ⁊ vicat hãc tẽpta
tionẽ tũc elicit actũ fortitudinis ſcꝫ cõtinẽtiã gradũ.
ꝙ ſi habeat ꝟtutẽ moderãtẽ amorẽ pecuniaꝝ et q̄ ꝑpo
nim⁹ vtilib⁹ hõneſta: tũc ipſa facilitat actũ fortitudis.
Si aũt. non habeatur: tunc fortitudo parit eã mediãn-
te actu ſuo elicito. Si aut ꝑ cõmiſationes quas plurimi
vincũt ⁊ a quib⁹ plurimi vincunt̃ tẽptet̃ ⁊ vicat tẽpta
tiõẽ: tunc elicit actũ fortitudinis ſcꝫ gradu perſeuerã
tie. Si aũt tẽptet̃ proper ꝑiculũ mortis: nõ q̇dẽ q̄ acci-
dere põt pugnãdo ſed q̄ ab aliq̄ potente cõmiſ̃ et. Si
nitat etiã ꝓcedere ad defenſionẽ ciuitatis ⁊ vicat hãc
paſſionẽ: tunc dico ꝙ elicit actum fortitudinis ſcꝫ gra
dum heroicum. Talis eñi eſt in periculo duplicis mor
tis vni⁹ que accidere põt pugnãdo ⁊ ab hoſte. Alter⁹
q̄ accidere põt nõ pugnãdo ⁊ a ꝓhibẽte deffenſionẽ ci
uitatis. Quod aũt dixi ⁊ hic ⁊ ſupra de morte ego in
tellig ꝯ de cruciatu q̇ tant⁹ eſſet ꝙ raro hõies vicerent
temptationẽ illã: ſed vt ĩ pluribꝰ tiore illi⁹ vincerentur ⁊
deſiſterẽt ab opere ꝟtutis. ¶ Septima ꝯcluſio: nõ cir-
ca oĩa pericula mortis in bello eſt fortitudo: ꝓbat̃ q2
Q. ſunt aliqua ꝑicula mortis in bello in q̇b⁹ non põt cade
re niſi timor et fuga. ita ꝙ nullus potẽs vt ratiõe niſi
forte diminut⁹ ſtimulatus. põt vti aggreſſu vel expecta
tione ꝑiculoꝝ. ſed circa talia non eſt fortitudo cum for-
titudo ſit medietas inter timorẽ ⁊ audaciã. Añs pro-
batur in caſu quo hoſtes ⁊ numero ⁊ ꝑparationib⁹ et
robore corporis ⁊ induſtria ſine comparatione excelle
rent: vt ſi mille ꝯtra vnum. tunc ſi pareret locus fuge: fu
giendũ eſſet ⁊ oĩno nec expectandũ nec aggrediendũ.
Confirmat̃ nullus ſecundum iudiciũ recte rõis debet
ſe exponere morti ꝓ ſalute reipubli. cũ ſibi omnino cõ
ſtet nihil ſalutis per mortem ſuã eſſe reipu. afferẽdũ
et maxime ſi ꝓ tũc ſibi liberũ ſit exponere ſe periculo
mortis vel fugere. ſed cõſtat iſti certitudinẽ que ex na-
turalib⁹ haberi põt. ꝙ ꝑ hoc ꝙ ſe exponet morti. reſp.
nihil ſalutis ꝯſeq̄tur: imo aliter exiſtimare ꝑſũptionis
eſt ac temeritatis. ⁊ ſibi ꝓ tunc liberũ eſt exponere ſe
morti vel nõ exponere: cũ poſſit fugere ꝑ caſũ: igit̃. ma-
ior probat̃: quia exponit ſe periculo pro ſalute reipu.
iis ꝙ ſalus reipu. eſt finis hui⁹ opationis. ĝ vbi cõſtet
ꝙ non eſt poſſibile finẽ ꝯſequi talis nõ debꝫ ſe expone
re morti. Suppono eñi pro nunc ꝙ nullã aliã cãm ha-
beat ſe exponẽdi morti. Secũdo: ſũt aliqua ꝑicula mor

tis ĩ bello q̄ nõ libere et ex electiõe ſꝫ q̇dã neceſſitate ⁊
violẽtia ſuſcipiunt̃. ſꝫ oĩs ꝟt⁹ hꝫ actũ liberũ ⁊ ex ele
ctione volũtatis libera ꝓcedentẽ. ĝ in ſuſceptiõe tal᷑
mortis ĩ bello oĩno nõ cõſiſtit fortitudo. maior ꝓbatur ex
caſu pͥme rõis: hoc addito ꝙ ſibi nõ pateat loc⁹ fuge
Tertio ꝓbat̃ auctoritate Ari. tercio ethicoꝝ ponẽtis
aliq̄ terribilia eſſe tanta: ꝙ circa ea nõ cõſiſtit forti-
tudo. Terribile aũt (inq̇t) nõ in oĩb⁹ q̇dẽ idẽ. Dicim⁹
aũt q̇d et ſup hoiem. hoc q̇dẽ igitur, oĩ terribile intel
lectum habenti. quod dicit vt oñdat ꝙ aliquod ter-
ribile pͭ eſſe tã graue et tã arduũ ꝙ circa ipm nõ con
ſiſtet fortitudo. Ex iſtis ĩfero ꝯtra btm̃ Thomam ꝙ tho. 2. 2
firmare volũtatẽ hoĩs ne retrahat̃ a bono rõis pro que. 123.
pter malũ imminẽs nõ eſt effect⁹ adeq̄t⁹ fortitudinis articu. 1.
ſtricte accepte. Scdo ĩfero ꝙ nõ dr̃ hõ fortis ſimplr̃
nec ſm q̇d eſt tollerãtia q̃cũqꝫ maloꝝ ⁊ magnorum Reſo. do.
licꝫ bñ dicatur fortis ſm ſimilitudinẽ. Tertio ĩfero
ꝙ ꝑtinet ad fortitudinẽ firmare nõ ſolũ in periculis
mortis q̄ contingũt in bello cõi: ſed etiã q̄ contigũt
in bello particulari. ipſe enim dicit eſſe bellũ triplex
dupliciter. vnomodo gñale: ſicut cũ aliqui decertãt
in acie. Aliomodo particulare puta cum aliquis iu
dex aut etiã ꝑuat⁹ non recidit a recto iudicio timore
mortis imminentis; vel etiã cuiuſcũqꝫ periculi etiã
ſi ſit mortifeꝝ. nã vt pꝫ ex ſupradictis in nullo ꝑiclo
nec etiã in ꝑiculi belli cõſiſtit fortitudo ĩ q̄ bello non
eſt ꝯpugnatio, nõ tñ ꝟboꝝ vel aĩ: ſed etiã viriũ reni
tentia pacta vel agenda. q2 in illo ſolo bello ꝓprie
reperit̃ tior vel audacia (ſupradicte cõcluſiões lꝫ videã
tur a cõi doctrina aliene ſunt tñ poſite ⁊ ꝓbate ab
Ari. multis rõib⁹ q̇b⁹ (vbi oportuit) q̄ſdã alias rões
addidi q̄ valẽt vt ꝑ eas repellant̃ q̇dã fuge ſeu eua-
ſiones q̄ ad rões Ari. a nõ nullis adducunt̃. ¶ Sed ꝯ
non nullas de ſuperiorib⁹ ꝯclõib⁹ ar̃. ⁊ pͥmo ꝯ ſcdã
Circa infamiã cõtigũt tior ⁊ audacia: ĝ circa infa-
miã pͭ eſſe medietas tioris et audacie ĝ ⁊ fortitudo
Añs ꝓbat̃ q2 vera ĩfaia ſꝑ eſt timenda et fugienda
ficta aũt nõ ſꝑ eſt timẽda: ſed honeſte audẽdũ ẽ circa ea
cũ ipſa ſit ꝓ ꝟtutis ope ſubeũda. Scdo ĩfaia ſubeũda
eſt ꝓ ꝟtutis ope ĝ nõ oĩs ĩfaia eſt timẽda. Añs ꝓbat̃
ꝑ aplm. Tertio nõ mĩn⁹ mors ẽ fugiẽda q̄ ĩfaia. ſed
nõ obſtãte iſta fugibilitate circa mortẽ ꝯſiſtit forti-
tudo ĝ ẽt circa infamiã pͭ ꝯſiſtere fortitudo. ¶ Ad
iſtas rões rñderet facil᷑ Ari. ꝙ ipſe loq̇tur de ꝟa ĩ-
faia q̄ cõtingit ex turpi opatiõe ⁊ de hac diceret ꝙ
ipſa ſꝑ eſt timẽda etiã magis q̄ mors. q2 mortẽ ho-
neſte ⁊ ex ꝟtutẽ ſubire poſſum⁹ non aũt infamiã. ꝙ
ſi quis velit extendere cõcluſionẽ ad infamiã fictã di
co ꝙ circa eam nõ cadit tior ⁊ audacia ꝯpugnatio
nis viriũ, lꝫ cadat audacia accipiendo eã ꝓ libera
⁊ ſpõtanea ſuſceptiõe mali infamie: ꝑſiſtendo ĩ ope
ꝟtutis ⁊ etiã tior accipiendo tiorẽ ꝓ fuga mali de-
ſerẽdo op⁹ ꝟtutis. Et ſi dicas ꝙ int᷑ hũc timorem et
audaciã pͭ eſſe medietas aliq̄ laudabilis ⁊ illa me-
dietas nõ eſt alia ꝟtus ꝙ fortitudo. igit̃ ⁊ añs ꝓbatur
Sit aliquis ꝑdicator q̄ velit ſcĩs exhortationib⁹ cõ
uertere aliquã publicam peccatricẽ. ſi talis ꝓpt̃ no
tam ĩfamie nolit loq̄ ſecũ aut deſerat eã exhortari
dicet̃ timid⁹. Si aũt loco ⁊ tꝑe ſuſpcis cõicet cũ ea
dicetur temerarius (vt videtur) ĩ opere virtutis ꝟex
ortationis explendo. Si vero cõicet cum ea loco et
tꝑe non ſuſpectis mediomõ ſe habebit ⁊ ꝟtuoſe q2
⁊ fugiet infamiã, ⁊ ꝟtutis op⁹ nõ deſeret. ¶ Ad hãc
rõem dici poſſꝫ ꝙ ſm Ari. nõ ſũt operanda turpia
nec ſm ꝟitatẽ nec ſm opinionẽ. Ideo oĩs verecun-
dia fugienda eſt ⁊ ꝯñs oĩs ĩfamia. Teneo tamẽ nec
(vt puto) ꝯdicẽt Ari. ꝙ timore inglorationis nõ eſt
opus virtutis deſerendum ⁊ maxie ꝓ tꝑe ꝓ q̄ opus Opi. do.
illud ꝟtutis neceſſitate videt̃ hꝛe, aut tã magnã vtili

litatē ꝙ ecꝗ pollet neceſſitati. Ideo dico aliť ꝙ medie
tas illa ptinebit ad modeſtiā. Si aūt eſſet circa ma-
gnū bonū ⁊ difficile tūc dico ꝙ ptineret ad magna
nimitatē. Euitatio ei ingloriatiōis ⁊ īfamie pertinꝫ
ad ꝟtutē illā ad quā ptinet moderatꝰ appetiť ho-
noris. ❡ Arguiť deide ꝯ terciā ꝯcl'onē. Hec omnia q̄
ibi numerātur ſunt mala q̄ aliq̄ñ de ꝓpe eminent. ğ
circa hec oīa p̄t eſſe tiō ⁊ audacia etiā ſiue ſint im-
ptāte nr̄a ſiue non ꝯña tenet per Ari. ſcđo rethorice
dicētē. Si itaqꝫ timor triſticia q̄dā vel turbatio ex fā
taſia futuri mali aut corruptiui aut contriſtatiui. Et
paulo poſt dicit ꝙ inuidie ⁊ ire potentium timende
ſunt. talia aūt inq̄t inimicicia ⁊ ira potentum. quia
tūc poſſunt ⁊ volūt malū inferre. Secūdo arğ per
Aug. libro de moribꝰ eccl'e dicētē ꝙ fortitudo ē aōr
facile tollerās oīa ꝓpť id qđ amať. Ex q̄bus verbis
appet manifeſte ꝙ oīm aduerſitatū tollerātia ptinꝫ
ad fortitudinē: ⁊ p ꝯñs tollerantia īopie ⁊ formidi-
nis ⁊ oīm alioꝝ pertinet ad fortitudinē. ❡ Ad pri-
mā rñdeť ꝙ Ari. dicit p̄dicta eſſe timenda quia ipſa
app̄h̄enſa nata ſunt inferre triſticiā ⁊ pturbationeꝫ
ſꝫ nō dicerit ea eſſe timēda q: laudbile ſit ⁊ ꝟtuoſū
triſtari ⁊ pturbari ⁊ hoc niſi (vt ait) veniāt a malicia
q: ſi venirēt a malicia: triſtādū eſſet de malicia ad
miſſa vbicūqꝫ aūt cadit fortitudis ꝟtꝰ ibi cōtingit re
perire timorē laudabilē ⁊ ꝟtuoſum: accipiēdo timē
vt diſtinguiť ꝯ audē ⁊ abſoluēdo vtrūqꝫ a cōnotatio
de defectus ⁊ ſupabundantie. Ad ſecundā dicitur ꝙ
Augꝰ loq̄tur ibi de fortitudie cōiter accepta ad ma
gnanimitatē ⁊ fortitudinē ꝓpꝛie dictā. ❡ Cōtra q̄r-
tā ꝯcluſionē arğ ſic. Pericula mortis nō ſūt ī ptāte
nr̄a: cū ab alio inferātur. ſꝫ oīs ꝟtꝰ ē circa ea q̄ ſunt
in ptāte nr̄a. ğ circa picula mortis nō conſiſtit fort
tudo. Secūdo fortitudo gñať ex freq̄nti actu circa ꝓ
priam materiā: cū ſit ꝟtꝰ cōſuetudinalis. ſed actꝰ for
titudinis circa mortē nō poteſt eſſe freq̄ns: igiť cir-
ca mortis pericula non eſt fortitudo. Tertio omis
actꝰ ꝟtutis facťꝰ circa ꝓpriā materiā aliquid bōi fa
cit in opante. ſed fortitudo ſi ſit circa mortē, nichil
boni facit in opante. igť nō ē fortitudo circa mortē
minor ꝓbať. q: ſm Ari. ideo fortis dolet de morte
q: nō eſt amplꝰ forti bonū vel malū. ❡ Quarto in
ſuſtinentia mortis nulla eſt delectatio: ğ nec virtus
ꝯña tenꝫ p Ari. in ſcđo ethicoꝝ dicentē q̄ delectatio ⁊
triſticia ſigna ſūt hituū genitoꝝ ⁊ exēplificat de for
titudie. Et q̄ q̄dē (inq̄t) ſuſtinet picula ⁊ gaudet vel nō
triſtatur fortis. q̄ aūt triſtať timidꝰ. ❡ Quinto oīs
ꝟtꝰ q̄ eſt circa aliq̄d eſt etiā circa q̄libꝫ ordinatū ad
illud. ſed fortitudo nō eſt circa minora picula q̄ ſunt
ordinata ad mortē. ğ fortitudo nō eſt circa mortem.
Ad primā rñr ꝙ aliq̄ ſunt picula mortis q̄ ſūt ī ptā-
te nr̄a vt puta piculū mortis ī bello cū fugē poſſumꝰ
⁊ ī nobis eſt talia ſpōte ſubire vel nō ſubire. iō circa
ta lia eſt fortitudo. Sūt etiā aliq̄ picula mortis q̄ nō
ſūt ī ptate nr̄a: vt piculū mortꝫ naturaľ. Et lꝫ nō ſub
ire talia nō ſit ex re ꝟtuoſū equanimis tñ tollerātia
eoꝝ eſt ꝟtuoſa. q: in nobis eſt ea nō dico ſubire. ſed
eq̄nimiť tollerare. Que aūt ꝟtꝰ ſit diceť poſtea. Sūt
etiā aliq̄ picula mortꝫ ī q̄bꝰ nihil ꝟtutis hēmꝰ vt q̄
fortuite ⁊ cauſaliť cōtingūt. q: talia nec ſcientes nec
volētes ſubimꝰ ⁊ maxime ſi īferať mors in tempore
nō perſpecto. ❡ Ad ſecundū dť ꝙ ad pfutionē forti-
tudinis nō exigť freq̄ntia actuū exterioꝝ ſed ſufficit
freq̄ntia actuū interioꝝ. Nā ſm gregoriū in mora-
libꝰ. Si q̄s frequenť p mētis cōtēplationē ponat in
periculis ꝓpter deū ⁊ cōſiderēt patiētiā ⁊ p̄mia marti
rū ille aſpnabiť mortis picula. Ad miorē autē dico
ꝙ actus interior fortitudis poteſt eſſe freq̄ns circa
picula mortis: ⁊ actꝰ exterior eſt etiā freq̄ns ī militis

militie debitis. Et accepta fortitudine communiť actꝰ
etꝰ exterior eſt freq̄ns in multis magnanimis. Ad ter
cium dico ꝙ omnis virtus aliq̄d facit in opante in rō-
ne meriti. q: ꝓpter opus ꝟtutis aliq̄d tāq̄ p̄miū debe
tur opanti. aliq̄d etiā facit aliquādo in rōne corrūpēť
Operādo eñ fortitudinis aliquid tiditatis corrūpit
in timido: aliq̄ñ vero aliquid facit in rōne ꝓducentis.
vt operatio fortitudinis ꝓducit hitū fortitudis aut ali
q̄d. eius in eo q̄ caret vicio ꝯrio. Ad probationē mioris
dico ꝙ Ari. loquiť de bonis ⁊ malis vite p̄ſentis vult
etiā ꝙ talia nō inſint: nō quidē poſt actuꝫ fortitudis ſꝫ
poſt mortem. ❡ Ad quartam dť ꝙ lꝫ fortis non gau-
deat in actu exteriori ſue fortitudinis: et maxime cum
patitur mortē aut graues dolores tñ in actu interiori
p̄cedēte actuꝫ exteriorem gaudet aut ſaltē nō triſtať
et poſt actum exteriorē: ſi euadat in recordatione actꝰ
ſui preteriti gaudet ⁊ letatur. ſꝫ de hoc diceť diffuſius
❡ Ad quintā nego maiorem: fortitudo enim ꝟtꝰ nō eſt nota.
circa fabricationē armorū: nec in alendis equis nul-
lus eñ bene ſe hñs circa hec ex hoc ipſo diceretur for-
tis. Similiter moderatus amor pecunie mulieꝝ vꝫ ad
conſeruandā iuſticiam et tñ ad aliā virtutem a iuſticia
ptinet: Et ad minorē dico ꝙ non ideo aliq̄ pericula di
cuntur ordinata ad periculū mortis quia ſūt miora. lꝫ
ex eq̄nimi tollerantia minoꝝ aliquādo ꝯſcēdamus ad
eq̄nimem tollerantiā maiorum. ❡ Contra quintā ꝯcl'o
nem arguitur ꝙ fortis eſt intimidus in mari et in egritu
dinibus: ergo circa hmōi mortes ē fortitudo. añs pro
batur p illud. Ariſ. in. iii. ethicoꝝ. Sꝫ et adhuc ⁊ in ma-
ri ⁊ in egritudinibꝰ intimidus q̄ fortis. ğ fortis eſt inti
dus ⁊c. Secūdo: intiditas illa fortis in hmōi piculū p̄t
eſſe rcē rationi ꝯformis p̄t eſſe opꝰ alicꝰ ꝟtutꝫ et nō niſi
fortitudinis. igitur. ❡ Ad primam cōcedo añs: et nego
ꝯñam hmōi eñ actus intiditatis non eſt actus fortitu
dis: ſꝫ magnanimitatis. ❡ Pro q̄ eſt aduertēdū ꝙ hi-
tus fortitudinis imediate īclinat ad actū ſubeundi pi-
cula bellorum ⁊ mortis tanq̄ in actū ꝓpriū elicitū me
diāte ꝟo actu ſuo elicito incliat vliter in cōtēptū mor
tis rcē rationi ꝯformem. Et iō fortitudo īcliat imedia-
te fortem in intimiditatem rōni ꝯformē in bellis: medi
ate in oēm honeſtā intimiditatē ⁊ q: hmōi honeſta in
timiditas mortis extra bellū pertinet ad magnanimi-
tatē: ideo fortitudo mediate inclinat in p̄mū actū ma-
gnanimitatis i eo q̄ magnanimitate caruit: ⁊ ꝓpť hoc
dicit. Ariſ. ꝙ ille q̄ eſt fortis eſt īntimidus in mari et in e-
gritudinibꝰ: nō q: (vt dictū eſt) iſte actꝰ īntimiditatꝫ ſit
actꝰ fortitudinis: ſꝫ ꝓpter cām dictā p hoc pꝫ rñſio ad
aliā. ❡ Contra ſextā ꝯcluſionem arguiť mulier pudica
cui comminatur aliquis mortem niſi ſibi conſentiat ſer
uando ꝯ hanc comminationem pudiciciā: fortiter agit
ita ꝙ actus ſuus eſt actꝰ fortitudinis. ⁊ tñ mors illa
nō eſt mors in bello. ergo fortitudo ē circa alia picula
q̄ circa piculū mortis in bello. maior ꝓbať quia ille
actꝰ nō eſt actꝰ tpantie. cum tpantia nō ſit circa mortē
ſed circa delectationes tactꝰ et guſtꝰ. ğ ptinet ad forti
tudinē. Secūdo q: ſi ſic: ſeq̄reť ꝙ fortitudo ī paucīſſis
hominibꝰ repiretur: q: picula mortꝫ in bello paucis cō
ueniunt. Tertio actus martirum pertinet ad fortitudi
nem. et inibi nō eſt bellū. ğ fortitudo nō eſt tm̄ circa pi-
culū mortis in bello. Quarto ꝓbatur p ambroſiū qui
diuidit fortitudinē ī reſpublicas et dōeſticas. ❡ Quia
circa maiores et preclariores res maxime cōſiſtit for-
tudo. ſed ſecundum. Tullium primo de officiis multe ambro.
res vrbane maiores clariores q̄ extiterunt q̄ bellice in officio
ergo circa res non bellicas poteſt conſiſtere fortitudo
Sexto bella ordinantur ad pacē tpalem reipub. ꝯſer-
uandam vt vult. Auguſti. xix. de ciuitate dei ꝙ inten-
tione pacis bella aguntur ſꝫ ꝓ pace reip. nō eſt mors
ſubeūda: cū ipſa ſit multarum laicitiarum occaº. igť

Septimo ar. auctie. Ariſ. ethicoꝝ 3° qui non aſſerit ſim pl'r fortitudinem eſſe circa pericula mortis in bello: ſꝫ addit principaliter. Pricipalit (inquit) dicet᷑ vtiqꝫ fortis qui circa bonā mortem eſt impauidꝰ: et q̄cūqꝫ mortem inferunt repētina exiſtēa. q̄ ſaltem minꝰ pricipalit' fortitudo pōt eſſe circa alia. ¶ Ad primā negat᷑ maior et maxime ſi ſit locutio cauſalis et non tpalis. virgo eñi ſeruat pudiciciā pōt fortit' agere q2 pōt pugnare ꝓ pōma Sꝫ dico ꝙ actꝰ ſuꝰ qui ſeruat pudiciciā nō eſt actꝰ fortitudinis. Et ad probationē nego ꝙ ille actus non ſit actus tpantie. Et ad probationem dico ꝙ lꝫ tpātiā ſimplex nō ſit circa mortē: tpātia tñ ſecūdū gradū heroicum (vt dictū eſt) ē circa mortē. ¶ Ad ſecundam rñſum eſt prius. ¶ Ad tertiam nego ꝙ martyrium ptineat ad fortitudinē ſtricte acceptā: ſed ad aliā virtutē ptinet quod latꝰ dicetur inferꝰ. ¶ Ad quartā dico ꝙ ſi q̄ ſubit pericula mortis in rebꝰ vrbanis ſine ꝯpugnatiōe: illa non ptinet ad fortitudinem ſtricte acceptā. licet vel ptinent ad magnitatē vel ad aliā virtutem. et omnes actꝰ recti et ordinati circa perpeſſionē mortis aut grauiſſimoꝝ piculoꝝ ſine bello dicitur ptinere ad magnanimitatē aut tāq̄ ad virtutē elicitē aut tanq̄ ad ỽtutē adiuuātē ⁊ facilitatē aut tanq̄ ad ỽtutē inde mediate vel īmediate gentiam ⁊ p ꝯñs altero iſtoꝝ modoꝝ ptinent ad fortitudinē nō ꝓprie ſꝫ cōiter acceptā. Quo modo Ambroſiꝰ et. Tullius ſemp fortitudinē accipiūt. Et ex hoc patet ſolutio ad quintā. Ad ſextā negatur minor. ⁊ ad probationē dico ꝙ laſciuie et hmōi non prouenimt ex malicia pacis: ſed vicio male vtentiū pace. ex quo q̄dem per ſenata ſunt oriri bona et non mala ¶ Ad. vii. nego añs. et ad probationem dico ꝙ. Ariſ. accipit ibi principalit' ꝓ ꝓprie ad diferātiam fortitudinis ſꝫ ſimilitudinē dicte. ⁊ hoc ꝓbat᷑ ex trāſlatione. Aretini q̄ hꝫ ꝓ ꝓprie vbi nr̄a hꝫ principaliter. ¶ Ad añ oppoſitū ſoluta eſt ex dictis.

Queritur quarto vtrum fortitudo ſit circa timores ⁊ audacias. Arguit᷑ ꝙ nō fortitudo ē circa mortē. q̄ nō ē circa timores ⁊ audacias ꝯña nota. Et añs pꝫ ex precedenti q̄ſtione.
nota. Notādū eſt ꝙ timor eſt triſticia ſiue pturbatio ai ex fantaſia mali appetitis de ꝓpe futuri. eſtiamꝰ eñi aliq̄ malū aliqd de ꝓpe nobis futurū. Et ex iſta eſtimmati oue cauſat᷑ in nobis triſticia q̄dā ⁊ pturbatio mētis q̄ vocat᷑ timor. Iſte timor natꝰ ē nos retrahere a bono ope ỽtutis cui debemꝰ ⁊ tenemur incumbere. hec aūt retractio fit dupliciter: vno modo fugiēdo piculū. vt cū nos ſubtrahimꝰ a defēſione ciuitatꝫ. Alio modo. ꝓpt ipſā pturbationē. nō ꝯpugnādo ſm induſtrie et viriū nr̄aꝝ exigentiā. reperti enim ſunt frequenter i bello milites tāto timore ⁊ tāta pturbatione agitati vt q̄q̄ nō fugerent nec tñ ſcuto nec gladio vti poterāt. ſꝫ piectis armis i bellis ſe morti offerebant. vterqꝫ aūt effectus timoris ē impeditiuꝰ defenſionis reipu. Ex iſtis aūt actibus timendi frequētatis pōt generari habitꝰ timēdi q̄ nos inclinabit ad hmōi triſticiā in pñtia terribilis. q̄ habitꝰ q̄to magis augebitur tāto magis inclinabit nos ad hāc pturbationē mētis. Audacia aūt elatio ai exceſſiua ē ex appheñſione eorum q̄bus nos īminētia picula ſuperatores cōſidimus. hec exceſſiua aīi elatio multos hꝫ effectꝰ. vnum ſubimus piculum: cum rōi rō dictat aut dictaret ſi in eſſꝫ non eſſꝫ ſub eſſdum. quinetiā ⁊ audacia ⁊ timor ita puertunt iudiciū rationis. vt p timorē iudicemꝰ nō eſſe ſubeundū piculū. qd̄ ſecūdū rei ỽitatē ſubeūdū ē. per audaciam iudico eſſe ſubeūdū piculū qd̄ ſecundū ỽitatē ſubeūdū nō ē. Aliū effectū nō hꝫ vt i ꝯpugnādo nec locum nec tpꝰ nec modū: nec ordinem nec fine debitum ſeruit: aut ſaltē alterū eoꝝ omittat. Et hoc ꝓpt ꝯfidētiam q̄ hꝫ aut de ꝓprijs ỽibus aut de induſtria aut de experientia belli aut in auxiliaribꝰ copijs ⁊ reliquis adiumētis. Interdum aūt diffiniunt᷑ timor ⁊ audacia p effectꝰ ſuos ⁊ ꝓ ipſis effectibꝰ accipiunt᷑. Et tunc audacia diffinit᷑ ꝙ eſt incōſiderata piculoꝝ aggreſſio cū ſpe ſupandi ea. Timor: vo ē icōſulta reiectio periculi vel eoꝝ p q̄ piculo viriliter obſiſti pt. Ex quibus pꝫ ꝙ audacia ⁊ timor in ſuis diffinitionibꝰ includunt obliquationē a recto rōis iudicio. Interdū tñ accipiuntur vt abſoluunt᷑ ab hmōi cōnotatiōibꝰ ⁊ tunc timere eſt reijcere periculū vel ea q̄bꝰ piculo ꝯpugnādo obſiſti pt. Audē vo ē piculū aggredi ſiue ſubire cū ſpe ſupandi. Quia q̄ cōtingit aliq̄ ꝙ ſm rectū rōis dictamē periculū ſubeūdū eſt. Aliq̄ nō eſt ſubeūdū ideo ſi debeamꝰ pfecte ỽtuoſe iciliari ad hmōi piculū ſubeūdū eomō q̄ ſubeūdū ē ⁊ nō ſubeūdū eomō q̄ nō ē ſubeūdū expedit nobis hr̄e hitū cohibētē vel moderātē timorē ⁊ audaciā. ꝯfor᷑ ad rectū rōis iudiciū.
¶ Notādū eſt pterea ꝙ fortitudo habet cohibere duplicē timorē ⁊ duplicē audaciā. hꝫ eni fortitudo (q̄tū ad ꝓpoſitū ſpectat) triplicē actū vnū interiorē non imperatiuū formalit' executiōis: ſecundū iteriorē formalit' impatiuū executiōis: tertiū exteriorē. Circa primū ꝯtingit timor ⁊ audacia ⁊ maxime cū pericula eſtimant᷑ magna ⁊ de ꝓpe futura. Circa ſcdm cōtingūt etiā timor ⁊ audacia. timor cū ꝓpter magnitudinē piculi aut aliā cām recuſamꝰ ſubire piculū. qd̄ ſm iudiciū recte rōis ſubeūdū eſt et p hūc timorē retrahimur ne actu impatiuo executiōis velimꝰ ſubire piculū. Audacia cū non habita ſufficiēti rōe piculoꝝ volumꝰ actu iperatiuo executiōis ſubire picula. q̄ vel ſubeūda nō ſunt. vel nō ſatis ſcimꝰ eſſe ſubeūda. Circa tertiū cōtingūt ēt timor ⁊ audacia ſcꝫ in ipſa dimicatiōe vel cōtra pugnatiōe q̄ ē actꝰ exterior ipāꝰ timor cū ita pturbatur aīmꝰ ꝙ excedimꝰ ỽibꝰ ſīcet corporis aī vt nō pſpicere poſſimꝰ q̄ rōe vel quō dimicādū ſit qd̄ tñ aliter facere poſſemꝰ. corporis vt nobis īſito robore corporis vti non poſſimus. Audacia cū ita in ipſa periculi magnitudine effert᷑ aīmꝰ vt icōſiderate dicet. aggrediamur cū expectandū eſt aut expectemꝰ cum aggrediendū eſt aut hoc vel illud faciamꝰ cū cedēdū eſt ſiue morādū vel fortaſſe fugiendū. In iſtis tribꝰ actibꝰ homines ita diuſi ſe hñt ad timorē ⁊ audaciā ꝙ multi q̄ fortes vel audaces ſūt in pncipio ſūt timidi i ſcdo⁊ q̄ fortes vel audaces ſunt in ſcdo timidi ſunt in tertio cū ſcꝫ vidēt magnitudinē piculi qd̄ iā aggreſſi ſunt: vt hꝫ. Ari. in tertio cū loq̄tur de his q̄ videnť fortes ꝓpt experiētiā reꝝ bellicaꝝ. hi aūt inde ex pncipio periclitabant᷑. i. piculis ſe obiectabant vt hꝫ Aretini trāſlatio: vt meliores exiſtis cognoſcētes autem mortē fugiūt. hoc aūt cōtingit q2 piculū illud bellicū nondū eſt pñs eſt minꝰ terribile q̄ cū eſt pñs. Cū vero eſt pñs. ⁊ difficultas eiꝰ videt᷑ maior ⁊ inſupabilior tūc eſt terribiliꝰ. Si aūt p hoc ꝙ eſt cognitū. difficultas eiꝰ videat᷑ ſupabilior tūc appet minꝰ tribile. ⁊ audaciores vel fortiores ſumꝰ circa illud. ¶ Notandū eſt pterea ꝙ circa picula mortis in bello non videmur hr̄e niſi q̄tuor actꝰ exteriores ſcꝫ aggredi. expectare cunctari fugere. Aggredi eſt hoſtē iuadere. Expectare eſt inuadentem hoſtē excipere. Cūctatur autem ille q̄ cū nō fugiat nullā tñ pugnandi copiam facit ſꝫ ſe vel caſtris vel locis tutis tuet᷑. Quod fortitudis genus exercebat Fabiꝰ maximꝰ ꝯ Hannibalē ꝓpt qd̄ romani freq̄nter dixerūt eū eſſe timidū. ⁊ accuſauerūt eū Ieſe repub. ⁊ inſtituerunt alterū cū eo q̄ hoſtibus pugnandi copiā fecit contra ꝓhibitionē. Fabii Iamqꝫ cū ſuis vincebat᷑ niſi Fabiꝰ de mōte pugnā ꝓſpectans viriliter irruiſſet abſtuliſſetqꝫ victoriā e manibꝰ Hannibalis. ¶ Prima ꝯclo. fortitudo non eſt circa timores ⁊ audacias tanq̄ circa actū ſuū nec Nota

interiorē nec exteriorē. probať qꝛ nec timor nec auda
cia ſunt actus fortitudinis. ¶ Scđa ɔcluſio. fortitudo
non eſt circa timores et audacias tanꝗ̄ circa obiectū
cōmune. Intelligo aūt per obiectū cōe id qđ ē obiectū
tā actus interioris ꝗ̄ exterioris. ꝓbať qꝛ nec timor nec
audacia ſunt obiecta act⁹ exterioris fortitudinis Sed
terribile et auſibile. ¶ Tertia cōcluſio fortitudo eſt cir
ca timores et audacias tanꝗ̄ circa obiectum partiale
ſui proprii et ꝑ act⁹ interioris maxime ſecūdū grad⁹
perſeuerantie et cōtinētie. ꝓbaturqꝛ ois virt⁹ ꝗ̄ eſt cir
ca aliquē actū eſt tanꝗ̄ circa obiectū ptiale circa omne
illud quod ſcitum eſt eſſe impeditiuū taľ act⁹ ſꝫ fortis
ſecundum gradum perſeuerantie ſcit ꝙ timor impedi-
tiuus eſt actus ſue fortitudinis et fortis ſecundum gra
dum continentie ſcit ꝙ audacia etiam impeditiua eſt
ſui actus. ergo fortis ſecundum hmōi grad⁹ hꝫ timorē
et audaciaꝫ ꝓ obiectis maior patet qꝛ ꝗ̄tūcūq̧ fortitu
do inclinat ad actū ſuū tantum inclinat ad remouēdū
omne illud qđ eſt ꝓhibitiuū actus ſui. minor nota eſt ꝑ
experiētiā. Scđo quicqđ eſt obiectum prudentie direc-
tiue fortitudinis illud eſt obiectum fortitudinis alias
non eſſet actus voluntatis ſufficienter conformis actui
rationis: ſed prudentia directiua fortitudinis ſecundū
predictos grad⁹ habet timores et audacias pro obie
ctis ſaltem partialibus et non communibus. igitur
et ipſa fortitudo. minor probatur qꝛ dictamen prudē-
tiale regulans hmōi fortitudinem: eſt non obſtāte tri-
ſticia ex terribili ſuſcepta faciendum eſt fortiter. nō ob
ſtante audacia ex viribus vel auxiliis ſuſcepta facien-
dum eſt fortiter. Actus aūt volūtatis his ɔformis eſt:
3. his nō obſtātib⁹ facere volo fortiter. Tertio ꝑ act⁹ ha
rū fortitudinū tiōr ꝛ audacia ſūt nolita formaliť vel e
qualēter ſꝫ qcqđ ē nolitū ē obiectū act⁹ ꝗ̄ eſt nolitio igť
pma ps añtis probať. ois fortis hꝫe actū ſecūdū gra
dū pſeuerātie vult ꝙ timor nō ſibi inſit vel ꝙ non adeo
ꝑturbet vt ab opere ꝟtutis reuocꝫ. Dixi aūt formaliť
vel equalēter. quia fortis pōt hꝫe vnū actū ꝗ̄ ſimiľ ferť
in hmōi timorē pōt etiā hꝫe actū ꝗ̄ feretur in aggreſſio
nem ꝑiculi: nō obſtante triſticia ex terribili prouenīēte
quo actu triſticia illa vel ꝑturbatio timoris nolita eſt
4. ¶ Quarta concluſio: fortitudo eſt circa tiōres ꝛ auda-
cias tāꝗ̄ honeſta ꝛ laudabilis medietas inť extrema.
probať. qꝛ inť nō ſubire ꝑicula mortis i bello qñ rctā
rō dictat ea eſſe ſubeūda: et ſubire quando rctā rō dcāt
non eſſe ſubeūda aut audētius ꝗ̄ rcā ratio dictet ea eē
ſubeunda mediat ſubire vel nō ſubire ea ɔformiter ad
dictamē recte rationis Sed inter duo pma quoꝝ pmū
eſt ex timore ꝛ ſcđꝫ ex audacia mediat tertiū qđ eſt for-
titudo vel actus fortitudinis ꝛ duo prima ſunt vicia
et extrema et tertiū ē honeſta medietas. igť ¶ Quīta
ɔcluſio: fortitudo mediat inter timores ꝛ audacias tāꝗ̄
inter paſſiones vel hītus ꝑ ipſū fortitudinē regulariť
et per ſe cohibendas. probatur quia fortitudo nata eſt
impedire ꝛ cohibere ne cū fortiter faciēdū ē triſticia et
ꝑturbatio animi inſit ex apphēſione terribilis: ꝛ ne au
dacia ē inſit ex apphēſiōe auſibilis Et ſi nō poſſit ꝓhi
bere ne inſint hꝫ prohibere ne ɔtinētur. et ſi non poſſit
prohibere ne continentur: hꝫ ꝓhibere ne exeāt in effe-
ctum, ne ſcꝫ timor cauſā fugā mcū non eſt fugiēduꝫ vel
ita ꝑturbet mētem vt ꝛ rōnem iudicio ꝛ corpus virib⁹
deſtituat aut voluntatem electione debita ne etiam au
dacia cauſaꝫ inconſultam dimicationem: et etiā deſti-
tuat rōnem conſideratione eoꝝ ꝗ̄ ad dimicationem re-
cte ꝛ fortiter faciendā requiſita ſunt: aut volūtatē electi
one eorū. Dixi aūt regulariter ꝛ ꝑ ſe: ꝓpter aīm ſtatim
tho. 2. 2ᵉ dicēdā. ¶ Sexta ɔcluſio ꝗ̄ ꝯ beatū thomam ex precedē
que. 123. te infero. non eſt fortitudo circa timores et audacias
artic. 5. tanꝗ̄ cohibitiua timoris et moderatiua audacie. pro
batur. fortitudo eſt circa timores et audacias tanꝗ̄ co
hibitiua vtriuſq̧. ergo nō tanꝗ̄ cohibitiua vni⁹ ꝛ mode-
ratiua alteri⁹. Añs pꝫ ex ꝓcedenti cōcluſiōe. ꝛ ꝓbať
iteꝝ rōe ſumpta ex dictis eiuſdē doctoris. Ad ꝟtu-
tē fortitudinis ꝑtinet remouere ipedimētū quo tra-
hiť volūtas a iudicio recte rōis in materia pertinē
te ad fortitudinē ſed tā tiōr ꝗ̄ audacia retrahūt vo
luntatem a iudicio et ſequela recte rōis timor defi-
ciendo audacia ſupabūdando. igť. Tertio ois ꝟt⁹ ɔtra tho.
cohibitiua eſt cuiuſlibꝫ vicii ſibi oppoſiti. ſed tā tiōr
ꝗ̄ audacia ſunt vicia oppoſita fortitudini igť. ter-
tio fortitudo facit aut ſaltē inclinat ne act⁹ fortis ſit
audacia: ſicut inclinat ne act⁹ fortis ſit tiōr: ergo nō pl⁹
eſt cohibitiua timoris ꝗ̄ audacie. Quarto modera
re audaciā nō eſt aliud ꝗ̄ facere vt audeam⁹ ꝗ̄ ſunt
audēda, et nō audeam⁹ ꝗ̄ nō ſunt audēda. ergo modera
re timorē eſt facere vt timeam⁹ ꝗ̄ ſūt timēda ꝛ nō ti-
meam⁹ ꝗ̄ nō ſunt timēda. ſed hec oia ꝑtinēt ad forti
tudinē abſolutis tiōris ꝛ audacie ab his a cōnotatio
ne deordinatiōis. ꝗ̄ ſi retinenť neutrū ad fortitudi-
nē pertinet. ergo ſi fortitudo eſt moderatiua audacie:
erit etiam moderatiua timoris. Cōfirmať. aut bea-
tus Thomas accipit tiōrē ꝛ audacia vt ipoztāt de-
ordinatiōem a rectitudie rōis: ꝛ tūc ɔſtat ꝙ fortitu-
do eſt vtriuſq̧ cohibitiua aut vt nō ipoztac hmōi de
ordinationē. ꝛ tūc fortitudo eſt vtriuſq̧ moderatiua
Quarto ſicut ad hoc ꝙ ex audaci fiat fortis opꝫ il-
li addere qđ deficit ꝛ detrahere qđ ſupabūdat ita ꝛ
ad hoc ꝙ ex timido fiat fortis opꝫ tido addere qđ de
ficit et detrahere qđ ſupabūdat. audax ei deficit in
timēdo, ꝛ ſupabūdat in audendo. eꝯ aūt. tidus defi
cit in audendo ꝛ ſuperabūdat in fugiendo ꝑiculum
Quinto ſm Ari. ꝗ̄ eſt inclinat⁹ naťaliť ad vnū viciū
debꝫ ſe trāſferre in aliud oppoſitū vt tandē deueni
at ad mediū. ergo ꝗ̄ eſt naturaliter iclinatus ad auda-
ciā debꝫ tranſire in timiditatē vt tandē veniat in me
dietatē fortitudinis. ergo nō pl⁹ cohibēdus eſt timor ꝗ̄
audacia nec plus moderanda eſt audacia ꝗ̄ timor.
Septima cōcluſio. Et ſi fortitudo ſit cohibitiua amo Nota.
ris ꝛ odii. delectatiōis ꝛ triſticie ꝛ gñaliť oim aliaꝝ
paſſionū nō tñ ꝑ ſe ꝛ regulariť. Primū ꝓbať. omis
ꝟtus habꝫ cohibere qcqđ eſt ipeditiuū ſui ꝓprii act⁹
ſed amor ꝛ odiū delectatio ꝛ triſticia ꝛ vľr ois a-
lia paſſio eſt impeditiua alicui⁹ fortitudinis. ergo forti
tudo habet hec oia cohibere. maior ꝓbať qꝛ ꝗ̄tum
virt⁹ inclinat i ꝓpriū actū, tm̄ iclinat ad remouēdū
qcqđ ꝓhibꝫ hmōi actū ſuū. Et minor ꝓbatur quia ex
odio fit vt pro eo vel cū eo quem odimus dimicatio
nem ſuſcipe nolim⁹: etiā cū recta rō dictat eſſe ſuſci
piendā ꝛ cōtra eū quē odimus inconſulte dimicatio
nem ꝛ bellū ſuſcipim⁹ etiam ꝙ recta ratio dictat nō
eſſe ſuſcipiendū. Et ꝯ eſt de amore. idē eſt iudicium de
delectatiōe ꝛ triſticia ſiue ꝓueniat ex guſtabilibus
ꝛ tangibilibus ſiue ex cōmodis aut icommodis ſiue
ex honoribus ꝛ inhonoratōibus. ꝗ̄ omia nata ſunt
nos mouere ſm exigentiā delectationū ꝛ triſticiarū
quas cauſant in nobis. Et reprimere vel cohibere
hmōi delectationes vel triſticias, amorem vel odiū
pertinꝫ ad fortitudinē ſm gradum ɔtinētie in dele-
ctabilib⁹, ꝛ ſm gradū pſeuerantie in triſtabilib⁹ niſi
ſi hmōi delectabilia vel triſtabilia eſſent tanta ꝙ ex
cederent cōem facultatē hoim ita ꝙ vt in pluribus
in talib⁹ hoies vincerenť ꝛ raro vincerēt. Tertio po
no duos ꝗ̄ꝝ vn⁹ ſit vere fortis ꝛ ali⁹ nō in ceteris tñ
ſint pares neq̧ volo ꝙ iſte ſcđs habeat hītū timoris
aut audacie: neq̧ ꝙ ſit naturaliť inclinatus ad has
paſſiones. immineat pñe ꝑiculum ꝛ recta rō vtriq̧ di
ctet ꝙ eſt ſubeūdū ꝑiculu mortis in bello pro defen
ſione pñe tēpteť vterq̧ eqliť aut muneribus aut com
minationib⁹: aut amore aut odio aliqꝝ pſonaꝝ. cōꝫ

ſtat ꝙ ꝯ hāc tēptationē vir fortis hñs ſcʒ habitū fortitudis magis reſiſtet ꝙ aliꝰ ⁊ nō niſi ꝑ ꝟtutē fortitudis. ꝗ fortitudo hʒ cohibere oēs hmōi paſſiones Secūdā partē ꝓbo qꝛ fortitudo eſt tm̄ ꝑ ſe ⁊ regulariť cohibitiua illoꝝ q̄ꝝ eſt ſm̄ oēm gradū ſuū imediate cohibitiua vel ſm̄ ſe vel ſm̄ ſimile ſm̄ ſpēʒ. ſʒ fortitudo ſm̄ oēm gradū ſuū eſt cohibitiua timoꝝ ⁊ audaciaꝝ imediate. Alioꝝ vero nō ē cohibitiua immediate niſi ſm̄ gradꝰ cōtinētie pſeuerātie vel tpāntie vel ꝟtutis heroice. Si aūt nō ſit in aliq̄ hoꝝ graduū cōſtituta tūc nō eſt cohibitiua niſi mediāte actu ſuo elicito. igiť. Tertio ſi oia in forti eſſent bene ordinata ſm̄ alias ꝟtutes: adhuc forti remaneret pugna ꝯ tiores ⁊ audacias/⁊ nō remaneret pugna ſibi ꝯ alias paſſiōes. Si aūt oia eſſent bñ ordiata circa fortitudinē adhuc remaneret aliis ꝟtutibꝰ pugna ꝯ hmōi paſſiōes amoris ⁊ odii: delectatiōes ⁊ triſticie ⁊ nō ꝯ tiorē ⁊ audaciā. ꝗ timor ⁊ audacia ⁊ nō alie paſſiōes ꝑtinēt per ſe ⁊ regulariť ad moderamentū vel cohibitionē fortitudinis. Octaua concluſio: fortitudo medietas eſt īter timores ⁊ audacias: ⁊ nō inter alias paſſiōes ꝓbať qꝛ ipa nō eſt cohibitiua aliaꝝ paſſionū ꝑ ſe ⁊ regulariter vt dcm̄ ē ſed oīs medietas moralis eſt ꝑ ſe cohibitiua eoꝝ īter q̄ eſt medietas. igiť. Tertio nō ſtat fortē fortiter facērē ſimul peccare aliq̄ vicioꝝ illoꝝ inter q̄ mediat fortitudo qꝛ fortitudo ꝯtrariať vtriqꝫ extrēoꝝ ſuoꝝ. ſed ſtat fortem fortiť facere ⁊ ſimul peccare odio vel amore delectatione vel triſticia/⁊ reliq̄s hmōi. ꝗ fortitudo non eſt inter has paſſiōes medietas. Ex q̄bꝰ infero contra buridanū ꝙ fortitudo eſt circa timorē mali: ſiue malū illud opponať bono vtili/ſiue bono delectabili/ſiue bono honeſto: accipiendo honeſtum (vt ipſe dicit) ꝓ digno honoris. ꝓbať hoc correlariū. qꝛ fortitudo eſt hoꝝ oīm maloꝝ cohibitiua vt habeť in vii. cōcluſione. Ex his oībꝰ pʒ quō fortitudo eſt circa timores ⁊ audacias. Nona concluſio fortitudo non eſt circa timores ⁊ audacias tanq̄ circa cauſam ꝑncipalē elicitiuā actus ſui probatur qꝛ ſi quis ex paſſione vel habitu audacie eliciat ſubire mortis piculum in bello/eo mō q̄ recta rō/ſi viſſet/dictaret eſſe ſubeundū: actus illius non eſſet actꝰ fortitudis igiť pʒ qꝛ oīs actus ꝟtutis eſt dictamini prudentiali cōformis. ſʒ iſte non hʒ dictamē prudentiale per quod reguleť actū ſuū: nec ſcit (vt ſuppono) actū ſuum eſſe conformē recte rōi. ꝗ actus ſuus nō eſt actus ꝟtutis Tertio talis qeli: ꝛt actum mediāte paſſione audacie eliceret eū cōformiť ei ta ſi eſſet ꝯ rectā rōem. cū nec actualiter nec habitualiter cōparet actū ſuū ad rectitudinē rōnis: ſed tm̄ ad impetū paſſionis. ꝗ talis nō habeť verū actū fortitudinis. Tercio ꝓbať. nam ſm̄ Ari. in tertio ethicoꝝ ſpēs nō vere fortitudinis: illi q̄ faciūt actus q̄ vident eſſe fortitudis ꝓpter honores vel ꝓpter timorē ſuppliciorꝝ/vel ꝑpť expiētiā bellicā nō ſunt ꝟe fortes. ꝗ neqꝫ q̄ eoſdē actus faciūt ꝓpter audaciā vel temeritatem. Quarto iudex ferens rectum iudiciū/motus ad taliter iudicandū ex amore vel odio partium vel ꝓpter munera nec eſt iuſtus nec facit verū actū iuſticie. cū tūc taliter faciēdo peccet ꝯ iuſticiā. qꝛ forte ſententiat in queſtiōe incognita ei neſcit ſi recte iudicet an non. ꝗ neqꝫ qui ex audacia ſubit periculum in bello fortis dicendus eſt. Cōtra precedentes concluſiōes arguitur. Et pmo ꝯ tertiā tiōr ⁊ audacia nō ſūt obiecta actuū exterioꝝ fortitudinis. ꝗ nec interioꝝ. ꝯña tʒ. qꝛ q̄cq̄d eſt obiectum actus interioris illud eſt obiectū actꝰ exterioris. aliās exterior nō hēret ꝯformitatem a dactū īterioꝛe. Scdo ſi ſic: ſeq̄reť ꝙ idē actꝰ eſſet ſimul volitio ⁊ nolitio, ꝯñs eſt impoſſibile ⁊ pʒ ꝯña. Capio actum fortitudinis quo fortis vult ſubire picula et terribilia etiā nō obſtāte triſticia cāta ex apphēſione terribilis. talē eſt volitio periculorum et ſimul eſt nolitio timoris et triſticie. ergo idem actus ſimul eſt volitio et nolitio. Tertio eiuſdem actus non ſunt plura obiecta ſʒ terribile et auſibile ſunt obiecta fortitudinis. ergo non timor et audacia. ¶ Ad primam iſtarum rationum cōcedo añs et nego ꝯñaʒ. et ad probationē nego aſſumptū actus enim interior habet circumſtantias actus exterioris ꝓ obiecto q̄s ipſe actus exterior non habʒ ꝓ obiecto. Similiter ipſe actus īterior hʒ rectā rōem ꝓ obiecto: quia vult ꝟtuoſus ita facere quia recta rō dictat habet etiā ipſum actum exteriorē pro obiecto ſʒ nullū horum hʒ actus exterior pro obiecto. ¶ Ad ſecundam dico ſecundū vnā opinionem ꝙ nō eſt incōueniēs eūdē actum eſſe volitionem vnius et nolitionē alterꝰ ſicut actus quo volo nunc nō comedere propter ſanitatem eſt volitio ſanitatis et nolitio comeſtionis. et hec opinio pro nunc michi videtur probabilior. ¶ Ad tertiā concedo ꝙ eiuſdem actus non poſſunt eſſe plura obiecta totalia: poſſunt tamen bene eſſe plura ꝑtialia. Et ſi dicas ꝙ diſtinctio actuum cauſatur ex diſtinctione obiectorum: ergo vbi ſunt plura obiecta ibi ſunt plꝛes actus ¶ Reſpōdeo ꝙ vbi obiectū eſt cā efficiēs actꝰ: diſtinctio actuū cauſať ex diſtictione obiectorum effectiue ⁊ arguitiue. ſed ex hoc nō ſequitur ꝙ pluralitas obiectoꝝ ſemper inferat pluralitatem actuū: ſed ſolū pluralitas obiectorum nō facientium vnum obiectū totale. ⁊ ita ſi volumus ex obiectis arguere diſtinctionem actuum: altero iſtorum duorū modorū arguēdū eſt. Iſti actus ſunt ⁊ aliquid eſt obiectum vnius qđ nō ē obiectū alterꝰ ergo ⁊ actꝰ ſūt diſtincti. Aliomō ſic. Plra ſūt obiecta non ꝑtialia ſiue totalia ergo plurꝭ ſūt actus. Contra quartā ꝯcluſionē. Argmť: pmo ꝑ illō Gregorii ſeptimo moralium Juſtorum fortitudo ē carnē vicere ꝓprius voluptatibus ꝯtrīe. delectatiōẽ vite pñtis extinguere. ergo fortitudo ē circa delectationes ⁊ triſticias potꝰ q̄ circa timores ⁊ audacias. Scdo: ſm̄ tulliū in rethorica ſua ad fortitudinē ꝑtʒ ſuſpectio piculorū ⁊ ꝑpeſſio laborꝝ. ſed iſta magis pertinēt ad actiones hominis laborioſas q̄ ad paſſionē timoris vel audacie. igiť fortitudo nō eſt circa timores ⁊ audacias. Tertio fortitudo nō ē circa ſpē. ꝗ nec circa audaciā. ꝯña tʒ qꝛ ſpes nō minꝰ oppōiť tiōri q̄ audacia. Quarto fortitudo ē circa iras et triſticias: ꝗ nō circa termios ⁊ audacias Añs probatur ꝑ ari. dicē i. iiiᵒ. ꝙ fortes furoris ſpēm hñt vnde ⁊ Homerꝰ virtutē immitte furori: ⁊ ꝟtutē ⁊ furorem erige. ꝙ aūt ſit circa triſticias pʒ ꝑ illud eiuſdem in ſuſtinēdo vtriqꝫ triſticia fortes dicūtur. ꝓpť qđ ⁊ triſtis fortitudo. Tū etiā qꝛ ari. laudat tpātiā ſup fortitudinē ꝓpter hoc ꝙ difficiliꝰ ē triſticia ſuſtinere q̄ a voluptatibꝰ abſtinere. Quinto nihil qđ aſſūit ſibi furorē mediat inť tiōres ⁊ audacias: qꝛ furor ad extremū audacie ꝑtʒ ſʒ fortitudo aſſūit ſibi furorē vt allegatū ē ex homero. igiť Sexto ſi fortitudo ē circa tiōres aut ē circa eas timēdo. aut nō timēdo. Si timendo: ꝗ fortis ſēp fugit malū. qꝛ tiōr ē fuga mali. Confirmať/qꝛ ſi ē circa tiōres timēdo cū nō tīeat aliq̄s niſi tiōre: ꝗ eſt circa tiores tiōre: ꝗ tiōris ē tiōr: ꝗ tādē erit ꝓceſſꝰ in infinitū ī tiōribꝰ. Si aūt ē circa tiōres nō tīēdo: ſequiť ꝙ fortis nūq̄ timēt. qꝛ ſi nō tīēt timēdo nil tīēt. Septio: Si fortitudo ſit medietas inť tiōres ⁊ audacias: tūc cū audacia ſit extremū ꝑ ſup abūdātiā ſequiť ꝙ excedit audacia fortitudinē. aut ꝗ excedit finite aut infinite: non infinite: quia nulla audacia eſt infinita. Si finite ponatur ꝙ in duplo. tunc volo ꝙ fortitudo q̄ priꝰ erat augeatur in duplo. tunc ipſa erit equalis in gradu cum audacia. ꝗ non mediabit inter audaciam ⁊ tiōreʒ. qꝛ vbi nō eſt excedēs exceſſū: ibi nō ē mediū. ꝙ aūt fortitudo poteſt

Buri. 3. ethi. q̄ſti. 21.

Okam.

Nota.

Ri.

arg. tho. 2. 2. q̄ſti. 123. ar. 3.

hocmõ argueri ꝓbaſ. q2 quocũqꝫ gradu fortitudiſ
ꝯcepto poſſibile eſt aliquẽ gradũ fortitudiſ eſſe in
duplo intenſiorẽ. cũ nec repugnet imaginatiõi, nec
claudat cõtradictionẽ. Octauo. Cũ dicis ꝙ fortitudo
mediat inter tiores ꝛ audacias aut accipis fortitu
dinẽ timorẽ ꝛ audaciã ꝓ reb⁹ ꝛ naturis cõibus aut
ꝓ rebus ſingularib⁹. Nõ pro reb⁹ cõib⁹. q2 nulle ſũt
nota ꝯ re tales: vt ſupponiſ. Nec ꝓ reb⁹ ſingularib⁹. q2 nulla
ales. ꝑticularis fortitudo mediat inter timores et auda
cias. quod patꝫ q2 fortitudo mea ſi mediat inter ti
mores et audacias, aut igiſ mediat inter timores
et audacias que ſunt in me. et hoc nõ. q2 tunc in me
ſimul eſſent fortitudo timor ꝛ audacia. Aut inter ti
mores et audacias q̃ ſunt in aliis. ꝛ hoc nõ. q2 forti
tudo mea nec cohibꝫ nec moderat eas. igiſ. Ad pri
mam iſtaꝝ rationũ rñdeſ ꝙ autoritas gregorii eſt
ꝓ ſeptima cõcluſione, loqtur eñ de fortitudie ſecũdũ
grad⁹ cõtinẽtie pſeuerãtie et heroice ꝟtutis. Nõ ac
cipit tñ fortitudinẽ ſtricte: ſed cõiter ad magnanimi
tatẽ ꝛ fortitudinẽ ſtricte acceptã. Ad ſecundam di
co ꝙ Tull⁹ accipit fortitudinẽ vt eſt cõis ad magna
nimitatẽ ad quã ꝑtinet ſuſceptio laboris ꝛ aggreſ
ſio reꝝ difficiliũ etiã extra bellũ. Ad tertiam reſpõ
det beat⁹ Thomas ꝙ ſpes opponiſ timori ex par
tho. 2.2. te obiecti. q2 ſpes eſt de bono: tior vero de malo au
queſtio, dacia aũt eſt circa idẽ obiectũ circa qđ eſt tior ꝛ op
12 5. poniſ ſibi ſm acceſſum ꝛ receſſũ vt dictũ ẽ. q2 tñ for
arti. 5o. titudo reſpicit tpalia mala retrahẽtia a ꝟtute: ideo
fortitudo ꝓprie eſt circa tiorẽ et audaciã: ſed nõ cir
ca ſpẽ. Sed iſta ſolutio nõ michi videſ ꝯtinẽ ꝟitatẽ
Tũ q2 licet ſit idẽ obiectũ realiſ circa qđ ẽ tior ꝛ au
X. dacia: eſt tñ alia rõ ſm q̃ eſt obiectũ tioris a rõe ſm
nota. q̃ eſt obiectũ audacie. Nã eſt obiectũ tioris ſm rõeꝫ
terribilis eſt aut, obiectũ audacie ſm rõne auſibiſ. et
inde ẽ ꝙ aris. i 3ᵒ ethi. aſſignãs obiectũ fortitudis
noiat ipꝫ tribile ꝛ auſibile. qđ pꝫ p illđ qđ hꝫ capſo
pmo 3ᵒi tractat⁹. Terribile aũt nõ i oib⁹ ẽdẽ idẽ.
dicit⁹ aũt ẽd ꝛ ſup hoieꝫ ꝛc. Et ſtat i ſubdit. ſiſr aũt
auſibilia. et capitlõ ſeqnti i fine q̃admõꝫ aũt dictũ
eſt: fort⁹ medietas ẽ circa auſibilia ꝛ tribilia. patꝫ
etiã p eũđ. ii. retho. Qm̃ aũt (inqt) de tiore manifeſtũ
eſt ẽd ſit ꝛ de timẽdũ ꝛ q̃ ſinguli ꝯtes formidãt ma
nifeſtũ ẽ ex his ꝛ audere ẽd ẽ ꝛ circa q̃lia audaces ꝛ
quõ diſpõiti audaces ſũt. Et ſeqſ. Auſibile aũt ꝯtꝛ iſti
timido ꝛ ſtati p⁹, ſũt aũt auſibilia piclõſa lõge etiã
ꝛ auſibilia ꝓpe ꝛ directiõis ſi ſint. Ex qb⁹ pꝫ ꝙ ſm
aris. tior ẽ circa timẽda, ꝛ audacia circa auſibilia.
Auſibile aũt ſm ꝙ hmõi iportat rõeꝫ bõi: ꝛ timẽde
vel terribile ſm ꝙ hmõi rõnẽ mali. Et illa ratio bo
ni q̃ eſt circa auſibile ſufficit ad hoc ꝙ circa illud
poſſit eſſe ſpes. Et inde eſt ꝙ audacia vel eſt ſpes vel
habet ſpem ſibi adiũctam. quod patet per Ariſto
telem in eodem loco dicentem. Auſibile autem con
trariũ timido. q̃re ẽtcũ fãtaſia ſpes ſalutariũ vt ꝓ
pe, exñtiũ ꝛ pterea, auſibile retrahit a bono forti
tudinis ſicut terribile: ꝛ ſpes ſicut audacia, inquãtũ
p ſpẽ circa auſibile ferimur in ipſum incõſulte ꝛ ꝯ
iudiciũ ratiõis. Reſpondeo ergo aliter ꝙ fortitudo
eſt medietas iter timorẽ ꝛ audaciã: ꝛ nõ iter timorẽ
ꝛ ſpẽ. q2 timor ſp iportat extremũ qđ p ſupabũdan
tiã vel defectũ deficit a rectitudie rõis. Spes auteꝫ
nõ ſp iportat illud extremũ ſꝫ cõis ẽ audacie ꝛ forti
tudini. In audacib⁹ eñ ẽ ſpes vicẽdi piculũ vt nũc pa
tuit ex auctoritate Ari. Siſr ẽt in forti eſt ſpes vincẽ
di piculũ. qđ patꝫ p Ari. in 3ᵒ ethicoꝝ 2ᵒ cplõ 3ᵒi
tractat⁹. deſperans (inqt) vtiqꝫ de timid⁹. oia eñ timet
fortis aũt contrari⁹: in audendo eñ bone ſpei: nec te
moueat quod ait: fortis aũt in audendo. q2 ibi trãſ
lator abſoluit ſminũ audiẽdi a ꝯnotatõe deordiãti

onis. Aretinus aũt aliſ interptatus eſt qui loco hui⁹ in
audendo poſuit hoc preter fiduciã. deſperãs quidẽ inqt
quis meticuloſ⁹ eſt cũcta eñ formidat. fortiſ ꝯ preter fi
duciam bonam ſpẽ habet. ¶ Ad quartã dico ꝙ pt itelli
gi tripliciſ ꝙ fortitudo ſit circa irã. vnomõ tãq̃ circa id y.
quod aſſumit ad executionẽ ſui act⁹ ꝛ ſic cõcedo. fortis
eñ interdũ aſſumit irã in executione ſui actus. q̃ poſtq̃
rõ decreuit eẽ hocmõ vel illo ſubeundũ piculum: ſit for
tior vegetior et acrior ꝟib⁹ et impauidior ꝯ periculum
et laborũ tollerantior. Tertiomõ põt itelligi ꝙ ſit cir
ca irã tanq̃ circa id cui⁹ ipſa fortitudo eſt moderatiua:
licꝫ nõ p ſe ꝛ regulariter. Et hocmõ ꝯcedo ꝙ fortitudo
etiã eſt vel eſſe poteſt circa irã. ſicut et circa illas paſſio
nes de quib⁹ habetur in ſeptima ꝯcluſione. ira eñ pt
eſſe impeditiua actus fortitudinis: ſicut et odium vel
amor tertiomõ pt itelligi ꝙ ſit circa irã tãq̃ medietas
circa alteꝝ extremoꝝ ſuoꝝ aut tãq̃ circa paſſionẽ vel
hitũ cui⁹ ipſa eſt p ſe ꝛ regulariſ moderatiua: ꝛ hocmõ
nego de triſtitia aũt dſ ꝙ ſi itelligaſ de triſtitia alia
a triſtitia tioris ꝟbi gratia de triſtitia laboris aut do
loris ex, ictib⁹ inflictis: dr ꝙ fortitudo in gradu perſe
uerantie eſt circa hmõi triſticias mõ ſupradictõ. ſꝫ nõ
eſt circa eas tãq̃ medietas inter extrema. ¶ Ad quin nota.
tã dico ꝙ furor pt dupliciter ſe hře ad fortitudinẽ vno
mõ preueniẽdo iudiciũ rationis et ſic nõ aſſumiſ a for
ti quia tunc ꝑturbarẽ rõnem ꝛ ipediret conſilii rectitu
dinẽ Aliomõ ſeqndo iudiciũ rõis ꝛ exeqndo ea q̃ a rati
one diſcuſſa ſũt ꝛ ſtatuta. Et ſic fortitudo furorem aſſu
mere põt. et in hoc ſenſu negatur maior. ¶ Ad ſextam
dico ꝙ fortis eſt circa timores et audacias nec tiẽdo
nec audendo: ſed fortiter agendo: et huiuſmodi timo
res audacias quoibẽdo vſ moderãdo cũ iſers ergo eſt
circa eas non timendo ꝛ nõ audendo. ꝯcedo ad hũc ſẽ
ſum ꝙ eſt circa eas p actum q̃ nec eſt timor nec audacia
nec ẽ timere nec audere: accipiẽdo timere et audere vt
deordinationem important. Et cum infers ergo fortis
nihil timet concedo ꝙ fortis habens actum fortitudis
nihil timet timere oppoſito fortitudini cuꝫ quo tamen
ſtat ꝙ multa alia timeat timore qui non impedit actũ
fortitudinis. Nam Ariſ. in ſecundo rhetorice multa ſũt nota.
timenda alia a terribilibus belloꝝ. ¶ Ariſ. vii. dico ꝙ
poteſt tripliciter itelligi ꝙ audacia excedat fortitudinẽ
Vnomodo ꝙ excedat in perfectione ſpecifica. et ſic ego
nego imo econtra fortitudo excedit audaciam Aliomõ
ꝙ excedat graduali exceſſu: ita ꝙ audacia habeat plu
res gradus ſue ſpeciei quã fortitudo habeat ſue ſpeciei
et aliqua audacia aliquam fortitudinem excedit: et a
liqua fortitudo aliquam audaciam excedit. Tertiomõ
ſic ꝙ audacia inclinat ad audendum plus vel plurib⁹
modis quã fortitudo: et ſic ego concedo abſoluẽdo ter
minum audendi a connotatione deformitatis. quia
audacia inclinat ad audendum plus q̃ dictet recta ra
tio, timor ad non tantum audendum q̃tum dictat re
cta ratio. fortitudo vero ad audẽdum q̃tum dictat re
cta ratio. et ſi recta ratio dictet non eſſe audendum: in
clinat ad non audendum. Et cum dicitur ergo excedit
finite aut infinite. dico ꝙ finite. cum non detur de facto
aliqua audacia infinita Et cum dicis: ponatur ꝙ i du
plo: ſi intelligas de exceſſu graduali: ſic concedo ꝙ for
titudo poterit eſſe equalis audacie. hoc eſt poſſibile eſt
ꝙ audacia per illam intentionem ex actibus cauſataꝫ
habeat tot gradus imo multo plures fortitudinis q̃t
gradus audacie habet audacia. Si autem intelligas
de exceſſu. tertiomodo dico: tunc nõ eſt ibi duplum neqꝫ
triplum neqꝫ q̃druplum. Pro quo aduerte ꝙ cum dica nota.
mus audacia inclinat ad plus audendum quã fortitu
do: ly plus non dicit exceſſum conatus vel intenſionis
ipſius actus audendi: ita ꝙ ſit ſenſus ꝙ audacia incli
nat ad audẽdum vſqꝫ ad decem vel duodecim gradus

et fortitudo nõ iclinat ad audẽdum niſi vſq; ad ſex vel octo: frequenter enĩ fortis magis intẽdit actũ ſuum audẽdi ſub regula tñ recte rationis q̃ audax. Et ideo bñ dicit ari. in tertio ethi. q fortis circa bonã mortem eſt impauidus ſed dicit exceſſũ ſcdm pluralitatẽ modorũ audendi qꝛ fortis nichil audet niſi ↄformit ad rectã rõnẽ. audax ꝟo multa audet nõ ↄformit ad rectã rõnem Et ſꝫ iſte exceſſ⁹ vocari exceſſ⁹ obiectalis: qui attendit̃ ſcdm circũſtãtias ipſi⁹ act⁹. q ſi admittẽda ſit aliquo⁰ iſta loquutio audacia excedit fortitudinẽ i duplo non tñ ꝓpter hoc ſeqt̃ qd̃ infert. Cũ enim dicis volo q fortitudo augeat̃ i duplo: aut loq̃ris de exceſſu graduali: ⁊ tũc nihil ad ꝓpoſitũ: aut de exceſſu obiectali ⁊ tũc vel oẽs res circa quas eſt fortitudo ſe hñt vt pri⁹ ſe hñbãt ⁊ tũc nõ admitto caſũ: qꝛ fortitudo iclinaret ad audẽdũ ↄtra iudiciũ rectẽ rõis. vel nõ oĩa ſe hñt eq̃lit̃: ita q nunc recta rõ dicat eẽ audẽdũ plib⁹ modis q̃ prius puta aggrediẽdo ⁊ expectãdo vel etiã inſequendo qd̃ prius negabat recta ratio. ⁊ tunc dico q aliqd̃ obiectum nũc habet fortitudo qd̃ nõ habuit. ⁊ act⁹ circa aliquid nũc ẽ fortitudo circa qd̃ prius erat act⁹ audacie. ⁊ cũ infers: ergo ſũt equalia: negat̃ ↄña. qꝛ ad q̃cq̃d ⁊ qualit̃ cũq; audendũ inclinat fortitudo: ad illud ⁊ taliter audendũ inclinat audacia: ⁊ ſꝫ ad plura ⁊ ad aliqualiter audendũ: qualiter nõ inclinat fortitudo. inclinat enim fortitudo ad audẽdũ ↄformiter ad rectã rationẽ. audacia vero inclinat ad audẽdũ/ſiue audere illud ſit recte rationi conforme/ſiue non. ¶ Et ſi queras vtrum audacia inclinet ad audendum cõformiter ad rectam rationem. Dico q audacia aliqñ inclinat ad actum audẽdi qui in rei veritate ẽ conformis recte rationi. ſed non inclinat in illum actũ qꝛ ſit conformis recte rõni quomodo inclinat fortitudo. Ex iſtis pꝫ q loquẽdo de augmento obiectali fortitudo nõ ſꝫ pot̃ augeri in duplo ſed augenda eſt ſemper conformiter ad iudiciũ recte rõnis. ¶ Ad octauã dico q in illa locutione non accipit̃

Conſiliũ ↄſtañ. cõtra realẽ fortitudo ꝓ rebus ⁊ naturis cõibus qꝛ eccleſia in conſilio conſtañ. cõtra Johannẽ hus et Hieronimum pragẽſes/aſſertores pertinaces hmõi naturarum communiũ hereſis dampnauit. Et cũ dicis q nulla particularis fortitudo mediat inter timores et audacias diſtinguo vel mediatione poſitionis/ita q de facto poſita ſit ⁊ locata inter timores ⁊ audacias: ⁊ ſic concedo vel mediatione ꝟtutis: ⁊ ſic ego nego. Mediacio aũt virtutis eſt per ſe ⁊ regulariter reprimere hmõi paſſiones ne inſurgant. ⁊ ſi inſurrexerint/cohibere eas vel moderare/ne opus virtutis impediant. ⁊ quia hoc quod eſt mediatio virtutis includit in ſuo quod nominis/repreſſiuũ cohibitiuũ/moderatiuũ: ideo ampliat terminos ſignificantes res inter quas ẽ mediatio ad ea q̃ ſũt vel poſſunt eſſe. qꝛ p̃dicti termini incluſi eodẽ mõ dictos terminos ampliant. ¶ Cõtra ſextã ↄcluſionem. Arguit̃ ſic Timor retrahit ab ope fortitudinis audacia non retrahit ab opere fortitudinis. ergo fortitudo habet cohibere timorem/⁊ nõ audaciam. Secũdo inclinet fortitudo ad aliqd̃ audere: tunc ſic timor retrahit ab hoc actu audẽdi: audacia inclinat ad hunc actũ audendi. ſꝫ etiã ad plus audẽdum inclinet. ergo timor retrahit ab actu fortitudinis ad quã audacia iclinat. ¶ Ad primã ↄcedo primã p̃tẽ añtis: ⁊ nego ſecũdã. retrahimur enĩ ab ope ꝟtutis per hoc qd̃ preſtatur ipedimentũ ne op⁹ tñ ſit opus virtutis. ⁊ ita retrahimur tam deficiendo ab eo quod recta ratio dictat q̃ ſuper habundãdo. In temperantia enĩ retrahit ab ope tẽperãtie ⁊ cautiotes ab ope magnanimitatis. ſi tñ in aſite op⁹ fortitudi

tho. 2.2. q̃ſti. 125. articu. 5 nis acciperet̃ p̃ciſe ꝓ actu illo q̃ denoiat̃ op⁹ fortitudinis quõ puto intellexiſſe Thomã: tũc dico q ab aliquo ope fortitudinis rethrahit timor: ⁊ ab eo nõ retrahit audacia vt ab actu audẽdi vel aggrediendi. Et ab aliq̃

opere fortitudinis retrahit audacia ad quod inclinat timor. vt ad actũ fugiendi vel cũctãdi ſiue differendi q̃ aliqñ ſũt act⁹ fortitudinis qꝛ tñ rarius iſti ſunt actus fortitudinis: alii vero frequẽti⁹: iõ ꝓpt̃ hoc btũs Thomas dicit fortitudinẽ eẽ cohibitiuam timoris ⁊ moderatiuã audacie: ſimplicit̃ tñ ⁊ timor moderãd⁹ ẽ aliqñ/⁊ cohibẽda audacia. ſicut aliqñ cohibẽdus eſt timor/⁊ moderanda audacia. Nã q̃uis recta rõ dictet eẽ fugiẽdũ aut cũctandũ: tñ ⁊ fuga ⁊ cũctatio põt eẽ incõſiderata ⁊ vicioſa: ⁊ iõ ꝑ iudiciũ rõis ⁊ hitũ fortitudinis moderãda/⁊ ex hoc pꝫ rñdeo ad ſecũdã. ¶ Cõtra. vii. cõcluſionẽ. Arguit̃ ſic. hmõi paſſiões ſufficiẽter cohibent̃ per alias ꝟtutes ergo fortitudo nõ ẽ earũ cohibitiua. Scdo alie ꝟtutes non ſũt cohibitiue timoris ⁊ audacie: ergo nec fortitudo cohibitiua ẽ paſſionũ int̃ q̃s mediãt alie ꝟtutes. Ad pmã ↄcedo q alie ꝟtutes ſunt ſufficient̃ cohibitiue taliũ paſſionũ. Cõtigit tñ aliqn q fortꝭ non hꝫ alias ꝟtutes. q̃s ſiue hẽat ſiue nõ: tñ ex fortitudie ſua iclinat̃ mediate vl̃ imediate ad eas cohibẽdas. Cohibꝫ tñ multo facili⁹/cũ alie ꝟtutes ſimul īſũt. Ad ſcdãꝫ nego añs. Nã ſi alicui pncipi ali⁹ pnceps ↄminet̃ bellũ ſi faciat incerta cã qd̃ iuſtũ ẽ: ſi ſit timid⁹: tẽptat̃ cõtra opus iuſticie ꝑ timiditatẽ: i q̃ caſu iuſticia i eo exñs cohibet et reprimit huiuſmodi timorem et ſimiliter dari poſſet exemplum de audacia. ¶ Contra octauam cõcluſionem. Arguitur ſic omnis ꝟtus per quã nos bñ habemus inter amorem ⁊ odiũ mediat inter amorẽ ⁊ odiũ ſed ꝑ fortitudinẽ nos bñ habem⁹ int̃ amorẽ ⁊ odiũ. cũ fortitudo ſit harũ paſſionũ cohibitiua. ergo fortitudo ẽ inter hmõi paſſiões medietas. Scdo cũ vir fortis ꝑ amorẽ ⁊ odiũ tẽptat̃ ne fortit̃ faciat ⁊ ſupat tẽptationẽ ꝑ fortitudinẽ: ↄſtat q fortitudo ſua mediat int̃ aliq̃ extrema: ⁊ nõ int̃ timorẽ ⁊ audaciã. qꝛ nec timor nec audacia retrahebãt eum ab actu fortitudinis. ſed amor ⁊ odiũ. ergo virt⁹ ſua ẽ medietas int̃ amorẽ ⁊ odiũ. Cõfirmat̃: qꝛ in eo amor et odium habẽt aliq̃ medietatẽ et nõ niſi fortitudinẽ. ḡ fortitudo ei⁹ ẽ iſta medietas inter amorẽ odium. ¶ Ad primam rñdeo q dupliciter ↄtingit nos bñ hꝛe int̃ timorẽ ⁊ odiũ: vnomõ vl̃r circa oẽꝫ materiã ⁊ tũc ꝟt⁹ ꝑ q̃ nos hocmõ bñ habem⁹ circa amorẽ ⁊ odiũ ẽ medietas int̃ hec ⁊ nõ curo hic: vtrũ int̃ amorẽ ⁊ odiũ ſit vna medietas an plẽs. qꝛ exẽpla nõ ponũtur vt ꝟa ſint. ſꝫ vt ſentiat q̃ dicit. Aliomõ nos bñ habem⁹ circa amorẽ ⁊ odiũ i aliq̃ ſpẽali materia puta in materia fortitudinis aut iuſticie: ⁊ nõ vl̃r in oĩni. et ſic nego q virtus per quam nos hoc modo bene habem⁹ ſit inter huiuſmodi paſſiones medietas. Et ad minorem rationẽ dico q per fortitudinem nos bene habemus circa amorem et odium/delectationes et triſticias in materia fortitudinis tantum quia habitus fortitudinis inclinat voluntatem ne propter has paſſiones deſerat opus fortitudinis. Ad ſecundam dico q in illo caſu fortitudo ſua mediat inter timorem et audaciã: qꝛ cohibet ea ne inſint. ⁊ ſi ineſſent: cohiberet ea ne cõtinuarent̃/⁊ ne ipedirẽt actũ fortitudis ¶ Ad tertiam nego q habeãt aliquam medietatem in forti in caſu dicto. qꝛ nullus eſt in eo habitus per quẽ voluntas ſe bene poſſit habere vl̃r ⁊ in oĩ materia circa amorẽ ⁊ odiũ. qꝛ ſuppono q nõ habeat niſi fortitudis habitũ. ſꝫ bñ verũ eſt q fortis põt habere medietatẽ inter has paſſiones. quia põt acquirere aliã virtutẽ imo de facto in caſu p̃dicto fortitudo ſua iclinat eũ in pmũ actũ illi⁹ virtutis que eſt vel eſſe põt medietas int̃ amorẽ ⁊ odiũ. ¶ Contra nonã cõcluſionẽ. Arguo ſic. Volo q aliq̃s habeat habitũ fortitudinis ſatis remiſſum: ⁊ hitũ vel paſſionẽ audacie ſatis intenſũ. ⁊ volo q iſti duo habit⁹ ſit̃ cõcurrãt ad actũ audiẽdi conformẽ tñ recte rõni. tunc ſic iſte act⁹ audiẽdi eſt effectus audacie ſicut fortitudis

Nota. Prio ponitur.

imo magis cauſatur ab audacia ꝙ a fortitudine cum
audacia ſit intēſa, ⁊ fortitudo remiſſa ⁊ eodem modo
argueret̃ de timore. ergo fortitudo ē circa timorem et
audaciā tanꝙ circa cauſaꝫ vel cauſas principales. Ad
hanc rōnem admitto caſū ꝓ pͥma pte. Pro ſecunda ve
ro parte diſtinguo. aut per actū audēdi intelligis actū
interiorē q̄ eſt ꝑ ſe et ꝓpͤe act⁹ fortitudinis ⁊ hꝫ circum-
A ſtātias ꝓ obiecto: quo ſcꝫ vult audere hoc mō vel illo,
⁊ ꝓpter talem finem. q2 ſic dictatum eſt a ratione. ad
hūc actū nūꝙ ꝯcurrit audacia lꝫ bñ faciat ad remouen
dum cauſā ꝓhibentem hunc actū. audacia enim pellit ⁊
remouet timorē. aut ꝑ actum audendi intelligis actum
exteriorem: ⁊ tunc concedo ꝙ ad iſtum actum audendi
poſſunt ſimul ꝯcurrere fortitudo ⁊ audacia, dico tñ ꝙ
nō cōcurrit ad iſtū fortitudo niſi prius ipſa cōcurrerit
ad actū interiorē. et ideo ſi nō hēat ille actus īterior: a
ctus audēdi exterior non eſt ꝑ talit̃ a fortitudine. ⁊ eſt
act⁹ vicioſ⁹, fact⁹ nō vt ꝯformis rōni. Si autē habea
tur talis act⁹ interior: tunc dico ꝙ ille actus exterior ē
bonus et laudabilis: q2 ſubordinat̃ actui interiori per
ſe bono. ⁊ ſic eſt ab habitu vel actu ꝑ ſe fortitudinis ꝙ
etiam ꝗuis nulla ineſſet audacia: ipe vel ſimilis ſcdm
ſpēm et nature ⁊ moris fuiſſet a fortitudine productus
vel imperatus. Si autem fuiſſet ſola audacia in eo: lꝫ
ipſe vel ſillis ſcdm ſpēm nature fuiſſet ꝓduct⁹ ab auda
cia, nō tñ ſimilis ſm ſpēm moris. q2 fuiſſet vicioſ⁹. Vo-
lo aūt ꝙ ly ſola cū dico ſi fuiſſet ſola audacia excludat
tam habitum fortitudinis ꝙ actum interiorē. q2 act⁹ i
terior bonus etiā imꝑatiu⁹ act⁹ exterioris potuiſſet a
recta rōne ⁊ libertate voluntatis ſine hitu ꝟtutis cau-
ſari tunc ab eo. Et ſi dicas ꝙ ex hoc ſequuntur duo in-
cōuenientia. pͥmū ē ꝙ act⁹ bon⁹ ⁊ virtuoſ⁹ fuiſſet cauſa
tus a vicioſo. Secūdo ſequit̃ ꝙ i eadē voluntate ſimul
eſſent fortitudo ⁊ audacia: q̄ tñ ꝯtrariantur. ¶ Ad pri-
mum concedo conſequens de actu virtuoſo exteriori: et
Tho. vbi ſupra. maxime qñ pͥcipali⁹ ē ab hitu ꝟtutis. ⁊ hoc intende-
bat dicere Thomas cum dicebat audaciam eſſe mode
randam ⁊ non cohibendā. ⁊ hoc eſt quia interdum ad
iuuat fortitudinem in actu ſuo exteriori. ¶ Ad aliū di
co ꝙ fortitudo actus ⁊ audacia hitus vel paſſio nō re-
pugnant: ⁊ ſimul eſſe pñt. ¶ Et ſi dicas contra predictā
ſolutionem iſte actus exterior ſimul eſt a fortitudine et
audacia. volo ꝙ ſit multum intenſus. aut ſcdm ꝗlibet
gradum eſt ab vtroqꝫ: aut ſcdm aliquos gradus erit a
fortitudine ⁊ ſcdm aliquos ab audacia. non primum
q2 fortitudo (vt ſuppoſitū eſt) in iſto eſt multum remiſ-
ſa. ergo non pōt in gradum tā intenſū. quia alias effe
ctus excederet cauſam ſuā. nec ſecundum, q2 tunc iſte a
ctus eēt cōpoſit⁹ ex pluribus gradib⁹ quoꝝ aliqui eſ-
ſent boni, et aliqui mali. et ita ꝯtraria ſimul eēnt. et cū
eſſent in eo plures gradus mali ꝙ boni: tunc magis di
cend⁹ eſſet mal⁹ ꝙ bonus. Ad hoc rñdet̃ ꝙ iſte actus ē
totus. i. ſm quēlꝫ eius gradū a fortitudine. neqꝫ eſt cō-
Nota, poſit⁹ ex gradibus bonis et gradibus malis. Et ad ꝓ
bationem dico ꝙ licet fortitudo ſit multum remiſſa ip
ſa tamen cum libertate voluntatis ⁊ adiutorio auda-
cie poteſt in actum alicuius intenſionis: in quem non
pōt ꝑ ſe. et ad ꝓbationē dico ꝙ non eſt inconueniens
effectuꝫ excedere cauſam ſuaꝫ partialem: lꝫ nō excedat
cauſam ſuā totalem. Et ſi dicas ꝙ audacia plus facit
ad intenſionē actus ill⁹ ꝙ fortitudo ergo ē cauſa pͥci
palior. nego ꝯñaꝫ: q2 fortitudo ſola facit ꝙ ille act⁹ ſit
virtuoſus. ad hoc enim nichil facit audacia ⁊ fortitu-
do et audacia ſimul faciunt ad hoc ꝙ ille actus ſit intē
ſus. ¶ Ad rōnem ante oppoſitū ꝯcedit̃ añs: ⁊ negatur
ꝯña. Eſt enim fortitudo circa mortē ⁊ pericula et labo
res, dolores ac triſticias belli tanꝙ circa obiecta act⁹
interioris ⁊ exterioris fortitudinis, ⁊ non tanꝙ medie
tas circa extrema. lꝫ eſt circa timores et audacias tan
ꝙ medietas circa extrema, et non tanꝙ circa obiecta
actus exterioris: ſicut patuit.

Queritur quito. Utrum ſuſtinere ſit pͥncipalior actus fortitudinis ꝙ īferre. Arguit̃ ꝙ nō difficilius ē aggredi ꝙ ſuſtine
re. ergo aggredi ē pͥcipalior act⁹ fortitudīs ꝙ ſuſtine
re. ꝯſequētia pꝫ: q2 ꝟt⁹ ē circa bonū ⁊ difficile. ¶ In op
poſitum ē Ari. tercio ethicorum: dicens ꝙ in ſuſtinen-
do triſtia maxime fortes dicuntur. ¶ Pro queſtione no B.
tandum ē ꝙ non pñt imaginari niſi ſex act⁹ fortitudi-
nis. fugere, cunctari, expectare, ſuſtinere, inferre, ag-
gredi. Quid ſit fugere ſatis conſtat. Cunctari eſt pro Partes fortitudinis,
tempore ſe a dimicatione ſubtrahere vt hoſtilis exer-
citus magnitudo paulatim ad tenuitatem redacta tā
dem facilius ſuperetur. Quomodo vt dictum eſt pri-
us, fortiter faciebat. Fabius aduerſus hannibalem:
ita dicente Plutarcho: vbi vitam fabii maximi re-
fert. ipſe inquit cum ſpem omnē victorie in ſe popu
lus romanus repoſuiſſet cōtra hānabilē iter inten-
dit non eo animo vt dimicare vellet. ſꝫ vt tpe illius vires
attritas redderet: ⁊ res copiā ad inopiam. et exerci-
tus magnitudinē ad tenuitatē reduceret. vnde hoſ-
tes pſequens ꝑ loca edita exercitū ductabat. ⁊ poſi-
tis caſtris tacitus conſedebat. et tñ ſe ſe hannibali
oſtendebat ꝙ tñ ex loci intercapedine ad pugnandum
inuit⁹ cogi non poſſꝫ. itaqꝫ hoſtib⁹ tanꝙ pugnatur⁹
eēt, ea cunctatiōe terrorē icutiebat. et ꝙ ꝓpt hoc fa-
bi⁹ fuit dicēd⁹ fortis. pꝫ per id qđ ſequit. Nā poſtꝙ
Pultrach⁹ recitauit quo hannibal oī fraudis gene
re Fabiū conabat impellere ad cōferendū man⁹ ſiue
ad pugnandū, ſubiecit Aut fabiū prudentem fortē-
qꝫ virū nullo mō dolis fallere potuit. Nāct Numi-
tius ⁊ Terētius Varro q̄ aggreſſi ſunt Hannibalem
contra Fabii impiū, ſtragē paſſi ſunt exercit⁹ nō me
diocrē. Expectare eſt ſe ad pugnā paratum immobi
lē ꝯſtare: ⁊ aduerſariū inuadētem fortiter excipē. Ag
gredi eſt in hoſtē inſilire. Suſtinere eſt inter ict⁹, vul
nera dolores, et alia ab aduerſariis pugnando illa-
ta detrimēta, cōſtanter in acie perdurare. Inferre
eſt hmōi detrimēta, aduerſario infligē. Prima con- Nota.
cluſio. Fugē interdū eſt act⁹ fortitudis. ꝓbat̃. aliqñ re
cta ratio dictat nec aggrediēdū nec ſuſtinendū nec
expectandū eſſe nec cūctandū. ſꝫ fugiēdū. ſꝫ hmōi rcā
ratio eſt dictamē prudentie directiuū alic⁹ ꝟtutis ⁊
nō niſi fortitudinis. ꝗ fugē eſt act⁹ fortitudis minor
eſt certa ꝑ inductionem ⁊ maior ꝓbat̃ q2 aliqñ recta
rō dictat ꝙ ꝑ fugā. res pub. meli⁹ multo ſaluabit̃ ꝙ
ꝑ pugnā. Tū ꝓpter multitudinē ⁊ ꝑparationē in ho
ſtibus, ⁊ ꝯrria in nobis. Tū aliqñ ꝓpter ꝓdiciōes de
qb⁹ hñt veriſimiles ſuſpitiōes. Tū ꝓpt mltas alias
cauſas. igr̃. Secūdo fuga facta ex electiōe conformi
dictamini recte rōnis eſt act⁹ alicui⁹ ꝟtutis ⁊ nō pōt
aſſignari alia ꝟtus a fortitudie cui⁹ ſit act⁹. vt pꝫ in
diſcendo ꝑ ſingulas. ꝗ eſt act⁹ fortitudinis. maiorē ꝓbo
q2 fuga illa eſt act⁹ deliberat⁹: et nō eſt actus vicioſus
ergo eſt act⁹ ꝟtuoſ⁹. ꝙ nō ſit vicioſ⁹ pꝫ: q2 ē act⁹ impa
t⁹ a voluntate imꝑante fugā. quia recta rō dictat eſſe
fugiendum. Sic etiā q2 eſt act⁹ recte rōni ꝯformis, ſub
ordinat⁹ alicui actui voluntatis habēti rectā rōnē ꝓ ob
iecto ⁊ eidē recti rōni conformi. ¶ Tercio aliquo caſu
poſito nō fugere ē act⁹ temeritatis ⁊ audacie: ꝗ l eodē
caſu fugere eſt act⁹ timoris vel fortitudis. ſꝫ nō ē act⁹
timoris in caſu dicto. q2 timor non imꝑat fugam eo ꝙ re
cta ratio dictet eſſe fugiēdum. Nūꝙ eñ timor hꝫ rectā
rationem pro obiecto. ergo in illo caſu fugere eſt act⁹
fortitudinis. ¶ Quarto fugere eſt actus circa materi-
am fortitudinis omnibus circonſtantiis debitis circū
ſtationatus. cum recta ratio (vt ſupponitur) pro tunc

dictet eſſe fugiendū.ergo fugere eſt actus fortitudinis ¶ Quinto in eodem caſu nō fugere non pōt eſſe actus fortitudinis. qꝛ nō fugere in illo caſu ſemper eſt actus temeritatis ꝛ audacie.ergo in illo caſu fugere ē vel po

C. teſt eſſe actus fortitudinis. ¶ Secunda concluſio. Fuga eſt actus minus principalis ꝛ minus difficilis ceteris actibus fortitudinis. Probaꝫ ſubire piculū mortis in bello ꝛ alioꝝ detrimentorum belli eſt principalior et difficilior actus ꝙ nō ſubire. ſed per ceteros actꝰ ſubimus huiuſmodi pericula per fugam non ſubimus ſed euadimus ea igitur. ¶ Secundo fuga magis aſſimulatur timori ꝙ audacie.ſed audacia eſt ſimilior fortitudini ꝙ timor. quia magis inclinati ſumus ad terrorem terribilium ꝙ ad ipſorum tollerantiam igitur.

Nota. ¶ Tercia concluſio. Cunctatio eſt actus fortitudinis excellentior fuga: ꝛ reliquis tribus minus excellens. ꝙ ſit actus fortitudinis probatum eſt in principio.poteſt etiam probari rationibus quibus de fuga probatum eſt in principio. Ratio enim recta dictabat. Fabio ꝙ erat difficilimum vincere. Hannibalem per expectationem aut per aggreſſum ſtante exercitu ſuo in ordine et compoſitione militari: ſicut qui aliter aduerſus eum pugnauerunt experti ſunt.et quod melius erat paulatim attenuare copias eius,et expectare quouſqꝫ exercitus ſuus eſſe ſine ordine,vt haberetur opportunitas eum aggrediendi.quod et fecit. Fabius: qui cum Hannibal bis pene victoriam contra collegas Fabii haberet: inſilut Fabius in militiam Hannibalis diſperſam et fugauit eam: et collegas ſuos ex grauiſſimis periculis exemit ꝙ autem ſit actus excellentior fuga patet.qꝛ per fugam totaliter reiicitur periculum belli: ſed per cunctationem non reiicitur: ſed expectatur opportunitas conferendi manus et pugnandi. Tercium patet qꝛ per alios actus nec reiiciuntur nec differuntur pericula huiuſmodi: ſed ſuſcipiuntur. igitur. ¶ Quarta concluſio. Expectare eſt actus minus principalis ꝙ aggredi.hoc eſt inuadi eſt minus principalis actus fortitudinis ꝙ inuadere: ꝛ minus difficilis. ꝙ ſit actus fortitudinis, Probatur rationibus prime concluſionis. ꝙ ſit minus difficilis probatur. Ad vincendum aliquā multitudinem expectando ſufficit aliqua multitudo q̄ non ſufficeret ad vincendum eam aggrediendo ceteris paribus ergo expectare eſt actus minus difficilis ꝙ inuadere. Aña probatur. Nam(vt teſtantur cronice ꝛ hiſtorie antiꝗ̄s fuit pugnatum a parua multitudo ꝯtra magnā ꝛ non potuit fieri p inſidias aggreſſio clariſſimi duces ſemp cēſuerūt expectādos eē aduerſarios,ꝛ nō inuadendos. ¶ Scdo ꝙ expectātes meliꝰ pñt ſeruare ordinē diſciplinę militaris ꝙ q̄ inuadūt. qꝛ q̄ inuadunt ſūt in motu alii autem in quiete.ergo facilius eſt expectare ꝙ aggredi. Nam qui expectant multas hñt commoditates ad vincendum quas non habent qui aggrediuntur.

¶ Tercio actus audacie eſt difficilior ꝙ actus timoris ergo actus fortitudinis audacie ſimilior eſt difficilior qua actꝰ fortitudinis minus ſimilis audacie. ſed vt cōſtat aggredi ē ſimilior actus audacie ꝙ expectare: ergo aggredi eſt difficilior actus ꝙ expectare. ꝛ hoc intelligo ceteris paribus. ¶ Quinta concluſio. ſuſtinere eſt

Nota actus fortitudinis difficilior ꝙ inferre. ꝙ ſit actus fortitudinis patet rōibus ſupra poſitis. ꝛ ſimiliꝫ de actu ferēdi. vtrūqꝫ aūt iſtoꝝ actuū ſignificauit ari. ſcdo ethicoꝝ: cum de actu fortitudinis loquens,ait. Secundum dignitatem eni ꝛ vt vtiqꝫ ratio. patiꝫ et agit fortis.et capitulo ſequenti. vbi loquitur de militibus ſubeuntibꝰ pericula belli ꝓpter experientiam. videlꝫ(inquit),vtiqꝫ fortes qñ non ſciunt alii qualia ſunt. deinde facere ſed non pati maxime pñt ex experiētia: ꝛ cuſtodire,ꝛ percutere: potentes vti armis ꝛ talia habētes qualia vtiqꝫ erunt ad facere ꝛ ad nō pati fortiſſima. vbi expreſſe diſtinguit

ari. inter inferre ſiue percutere,ꝛ pati. Probatur concluſio. bene pati malū eſt virtuoſiꝰ ꝙ bene facere malum. ſed ſuſtinere eſt bene pati malū, ſcꝫ ictꝰ vulnera et dolores. inferre autem ſiue percutere ē bene facere malum hoſti ꝛ aduerſario. igitur. maior probatur. bñ facere bonū puta liberaliter ē melius ꝙ bene pati bonū ꝛ p hoc in q̄rto ethicoꝝ ꝓbat ari. ꝙ liberalit dare ē meliꝰ ꝙ liberaliꝫ accipe. ergo p locū a ꝯtrariis bene pati malum eſt virtuoſius ꝙ bñ facere malum. Secundo ſuſtinendo ꝛ patiendo illa mala tollerantꝫ actualr q̄ cū futura erāt impellebant ad timiditatem ꝛ fugā ſed inferendo illa mala infligunꝫ hoſtibꝰ quibꝰ ſuadebamur ad audendū. ergo multo difficilius eſt ſuſtinere ꝙ inferre. Tercio ſuſtinere ē triſtabile ꝛ moleſtu. inferre eſt delectabile ꝛ iocūdum igitur ſuſtinere eſt difficilior actꝰ ꝙ inferre. aña patet quia ledi ab aduerſario eſt triſte. ipſuꝫ aūt ledere ſibi delectabile ſed ſuſtinendo ledimur ab aduerſario: inferendo vero aduerſarium ledimus igitur. ¶ Quarto quicq̄d difficultatis hꝫ paſſio illatio malorum in hoſtē illud difficultatis hꝫ pati ſiue percuti ſiue ſuſtinere: ꝛ cum hoc multas alias difficultates qꝛ

dolores ictuum et vulnerum. Aduerte tamen ꝙ duo Nota. poſſunt itelligi: vnū ē actus defenſionis: q̄ qꝫ ari. vocat cuſtodire ſiue tueri ſe ab hoſtiū ictibꝰ et ad hūc actum ſequitur non pati: ſecundū illud qd̄ dicit de militibꝰ hñtibus experiētiam milicie ꝙ ſūt potentes ad agere ꝛ etiam ad nō pati. Ad agere quia potentes ſunt pcutere Ad non pati qꝛ potentes ſunt ſe cuſtodire. Et illa videntur pertinere proprie ad experientiam ꝛ induſtriaꝫ bellicā. Aliud eſt pati ꝛ pdurare inter grauiſſimas illas paſſiones laboꝝ et dolorum: ꝛ illud ē maxie proprius actus fortitudinis et difficilimus. ¶ Quilo q̄cq̄d nullā aut ſaltē non magna difficultatem habet niſi ꝓpter alterum illud non eſt eq̄ difficile ſicut illud. ſed ferire nullam aut ſaltem nō magnā difficultatē habet niſi ꝓpter ſuſtinere milites enim fortes non formidant percutere niſi quia timeāt percuti nec timent ſe immiſcere bello ne percutiant niſi quia timent vt pcutiantꝫ. igꝫ hec ꝯcluſio iudicio meo eſt ita certa ꝙ non eget ꝓbatione. Nulli enim dubiū eſt ꝙ quicūqꝫ gradꝰ fortitudinis ſufficit ad bene ſuſtinendū ictꝰ hoſtiū: ille ſufficit (ſuppoſita induſtria armorum) ad bene inferēdū ꝛ pſeuerandū in ferendo. ¶ Sed ꝯ primā ꝯcluſionē arguitur ſic. Fugere eſt actꝰ timoris: ḡ fugere nō eſt actꝰ fortitudis. Aña ꝓbat quia timor non inclinat ad ſuſtinendum nec ad inuadēdū: ſꝫ tantū ad fugiēdū. Secūdo arguit. ari. actꝰ fortitudis nō enumerat fugā: ḡ fugere nō eſt actꝰ fortitudis Tertio oīs virtus eſt circa bonū ꝛ difficile. ſed fugere nihil difficultatiſ habꝫ. cū ſit oibꝰ nō ꝓhibuiſ facile igꝫ

Ad primā rñr ꝙ aliq̄ꝺ fugere eſt actꝰ timoris ꝛ aliq̄ꝺ Nota. actꝰ ꝟtutis. nā fuga facta ꝯformiꝫ ad iudiciū recte rōis ꝛ ex imperio volūtatis ſe rōi cōformantiſ eſt actꝰ ꝟtutis: q̄ aūt fit cōformiter ad ipulſiōeꝫ paſſiōis timoris vel vicioſi hītꝰ eſt actꝰ timoris: imo eadē fuga per cōtinuationē pōt eſſe actꝰ fortitudis ꝓ vna pte ꝛ actꝰ timoris q̄ alia. Ad ſecūdā rñdeꝫ negādo añs. enūcrat eī ari. cū ait fortis aūt ſtupeſcibit ē vt hō ticbit q̄deꝫ igꝫ talia. vt oꝫ aūt,ꝛ vt ratio ſuſtiebit. Naꝫ ſi recta rō dictet eſſe fugiēde ꝛ nō fugiat,fortis non timebit talia vt opꝫ,ꝛ vt recta rō dictat. Ad tertiam dico ꝙ ſicut non audere difficultatē hꝫ ita ꝛ fugere cōformiter ad iudiciū rōnis nā difficile ē cū ꝉrible aliquod apparet expectare iudiciū rōnis rōis ꝛ eī vel fugiendo vel alio quis mō obedire. Cōtra q̄rtā cōcluſioneꝫ aꝫ ſic pmo auctoritate. Ari. q̄(vt volūt oēs expoſitores dicit ꝙ expectare eſt difficilior actꝰ ꝙ aggredi. Secūdo ſic difficiliꝰ eſt reprimere timorē ꝙ moderare, audaciam, ſed per expectationē moderaꝫ timor p aggreſſū vero moderaꝫ audacia: ḡ difficilius eſt expectare ꝙ

aggredi minor ꝓbaꝛ qꝛ ꝗ expectat inuaditur:et que ag-
greditur inuadit. maior vero ꝓbaꝛ. qꝛ ꞇribile illō qḋ ē
obiectum timoris ⁊ audacie de ſe confert ad repſſionē
audacie ⁊ augmētū timoris. ¶ Tercio difficili⁹ eſt pu-
gnare cū forciori ꝙ cū debiliori. ſ; expectās pugnat cū
fortiore. ⁊ ꝗ aggrediꝛ pugnat cum debiliori. igiꝛ. ma-
ior eſt certa. ⁊ minor probaꝛ qꝛ ſuſtinere reſpicit ꝓpe
loquēdo fortiorē inuadētē. ⁊ ꝗ inuadit / inuadit ꝑ modum
fortioris. Quarto difficili⁹ ē ꝑſeuerare i ꝑiculis ⁊ ma
lis preſētibus ꝙ in futuris. ſ; qui expectat perdurat in
laboribus ⁊ periculis pñtibus. qui autem aggreditur
habet huiuſmodi mala tanꝙ futura et non preſentia.
igitur. difficilius eſt expectare ꝙ aggredi. ¶ Quīto ſic
difficilius eſt diu ⁊ perſeueranter ſic manere ⁊ ꝑdura
re in periculis ꝙ ſubito moueri ad ꝑicula. ſed expecta
re importat temporis diuturnitatem. aggredi autem
poteſt quis ſubito motu: ſcḋm illud quod de audace et
forti dicit Ari. audaces quidem preuolantes ſunt ante
pericula: in ipſis aūt diſcedunt. fortes autem in operi-
bus acuti prius aūt quieti. ¶ Sexto ſic. ille actus ꝟtutꝭ
eſt principalior ꝗ imediati⁹ reſpicit bonū honeſtum
ſc; bonum virtutis. ſ; expectatio ē hmōi igitur. minor
ꝓbaꝛ quia licet aggreſſus ſit finaliter ad bonū ꝟtutis
ſeruandum: tñ imediate ē vel ad victoriā vel ad lucrum
vel ad repellandos inimicos. Expectatio aūt (ſpēaliꝛ
vbi mors apparet) ad nullū illoꝝ tendit immediate ſ;
ſolum ad honeſtum fouendum ⁊ ad euitandū malū cul
pe. ¶ Septimo ſic. ille act⁹ ē ꝑncipalior act⁹ alicui⁹ ꝟtu
tis ꝗ magis. diſtat ab extremis vicijs. ſ; expectatio eſt
hmōi. quia fortitudo magis conuenit audacie inag-
grediendo ꝙ in expectando ⁊ ex alia ꝑte magis conue
nit cum timiditate in fugiendo ꝙ in expectando. ¶ Ad
primam iſtarum rationū dico ꝙ Ari. in toto textu ſuo
D. non locutus eſt de expectare ſed de ſuſtinere nec com-
parauit ſuſtinere ad aggredi: ſed bñ cōparauit fortitudi-
nem circa terribilia ad fortitudinem q̄ ē circa auſibilia
⁊ ſemꝑ voluit ꝙ maximus actus fortitudinis eſt ⁊ con
ſiſtit in ſuſtinēdo ⁊ patienter tollerādo ꞇribilia: ſicut di
ctum eſt in vltima ꝯcluſione. ¶ Ad ſecundā ꝯcedo ma-
iorem ceteris paribus. ⁊ ad minorem dico ꝙ per expe-
ctationē moderaꝛ timor ⁊ audacia. ⁊ ꝑ aggreſſū vtrū-
qꝫ moderaꝛ. Nā qui expectāt apprehēdūt aggreſſionē
hoſtiū / ⁊ tanꝙ terribile: ⁊ ſcḋm hoc ipſa nata eſt cauſa
re timorē ⁊ tanꝙ auſibile. et per hoc ipſa nata ē cauſa
re audaciam. Et inde eſt ꝙ expectant ſperātes expectā
do poſſe eos vincere. Et qꝛ exiſtimant ſe ⁊ minus diffi-
Nota. ciliter vincere expectando ꝙ aggrediendo: iō expectāt
¶ Ad terciū ꝯcedo maiorē ceteris ꝑib⁹ experientia ſc;
et induſtria / ⁊ loco / ⁊ alijs adiumentis. ⁊ nego mino-
rem ꝓ vtraqꝫ parte ſi vniuerſaliter itelligaꝛ. alias ni-
hil eſſet ad ꝓpoſitū. Et ad ꝓbationē ꝯcedo ꝙ ſuſtinere
ſiue expectare reſpicit inuadetē. ſ; nego ꝙ ſēꝑ fortiorem.
⁊ nego ꝙ ꝗ inuadit / inuadat per modum fortioris vniuer
ſaliter: ſ; inuadit quia exiſtimat ꝙ facili⁹ vincet inuadē
do. Alius autē expectat qꝛ exiſtimat ꝙ facilius vincet
expectando. nā ſi aggredi ⁊ inuadere ſemꝑ facerent in
uadentē fortiorē ſm rectā rationem / nullus eſt pugnan
tiū ꝗ nō deberet inuadere. Quod ſi dicas ꝙ ille ꝗ inua-
dit ſemper exiſtimat ſe fortiorē: hoc etiā negaꝛ. Et da-
to ꝙ ita eſſet: tñ ex hoc non ſeq̄retur ꝙ in rei ꝟitate. eēt
fortior: licꝫ bñ ſm opinionem ſuā ⁊ forte falſam. ⁊ ſimileꝫ
etiam opinionem pōt habere de ſe qui expectat. ¶ Ad
q̄rtā concedo maiorem ceteris ꝑib⁹. Et ad miorem di-
co ꝙ ꝗ expectat non plus ꝑdurat in laborib⁹ ⁊ pericu-
lis pñtibus ꝙ ille qui aggreditur. ſed ſi cetera ſint pa
ria labores ſint pares ⁊ ſimiliꝛ ꝑicula. Videtur ei ima
ginari arguens ꝙ ꝗ expectat ꝑcutiaꝛ et non percutiat
/ patiatur ⁊ nō agat. ⁊ ꝗ aggreditur agat. ⁊ nō patiaꝛ
ꝑcutiat ⁊ non ꝑcutiaꝛ. qḋ falſum eſt. Nam agere ⁊ pati

cōia ſunt expectantib⁹ ⁊ aggredientib⁹. ¶ Ad q̄rtaꝫ
cōcedo maiorē et nego miorē expectatio enim ⁊ ag-
greſſio nō ſe hñt diffeṙ ad diuturnitatē tēporis. di
co ꝙ ſi expectatio qui eſt ꝑ pñtiā ꝑiculoꝝ: de qua loq
tur arguens ſit diuturna. aggreſſio etiā eſt diuturna
⁊ qꝛ ꝗ aggrediunꝛ etiā ſunt in ꝑiculis pñtib⁹ et per-
cutiunꝛ ⁊ patiunꝛ vulneranꝛ ⁊ occidunꝛ ab occidēti
bus: ideo dico ꝙ aggredītis eſt ꝑſeuerare i ꝑiculis
ſicut expectantis. Et ad ꝓbatione concedo ꝙ qs ag-
gredi pōt ſubito motu. Sed tunc dico etiam ꝙ expe
ctatio non erit diuturna. Et ad ꝓbationem dico ꝙ
ipſa militat in ꝯriū. duplex enim eſt aggreſſio. q̄daꝫ
eſt q̄ eſt actus audacie. et de illa loquiꝛ. Ari. ꝙ aliq̄
eſt ſubita et nō diuturna. ſ; de hac non loq̄mur cū ſit
vicioſa: et nō act⁹ virtutis. Alia eſt q̄ eſt act⁹ fortitu-
dinis. ⁊ illa nō eſt ſic ſubita. vt pꝫ ex eadē auctorita-
te. fortes (inq̄t) in operib⁹ acuti. i. vehementes prius
aūt quieti. qꝛ ipſi ſeq̄unꝛ cōſiliū Saluſtij dicentis
priuſq̄ incipias cōſulto: poſtq̄ conſulueris / mature
facto opus eſt. ¶ Ad ſextam nego maiorem bonum Nota
ei honeſtū aliq̄ñ non pōt haberi ꝑ vnū actū niſi me-
diante bono vtili per aliū actu pōt haberi immedia
te nō tñ ꝑm⁹ act⁹ eſt min⁹ bon⁹ ꝙ ſecund⁹ Sed forte
arguēs vult dicē ꝙ act⁹ ille ad quē quis moueꝛ non
ſolū ꝓpter honeſtū ſ; etiā propꝛ vtile nō eſt eq̄ bon⁹ ſi-
cut act⁹ ad quē qs moueꝛ ꝓpꝛ honeſtū tm̄. ꝯcedo ma-
iorē in hoc ſeſu ⁊ maxie ſi honeſtū ⁊ vtile ſimul non pl⁹
ex vna ꝑte moueāt ꝙ honeſtū ex alia ⁊ hoc ceteris pari
bus. Sꝫ ſi honeſtū ex vtraqꝫ ꝑte moueāt eq̄liꝛ ⁊ ex vna ꝑ
te ſuperaddereꝛ motiō vtilis q̄ ſcḋm rectā rationē fie-
ri poſſit: non ꝓpꝛ hoc deterioꝛabiꝛ act⁹. ¶ Ad minorē
aūt dico ꝙ falſa eſt. ⁊ ad ꝓbationem dico ꝙ expectatio
eſt eq̄ bñ ad victoriam / ad lucrū / ⁊ ad repellendos ini-
micos ſicut aggreſſio. iō ei expectāt vt vincāt ⁊ reliqua
ola ꝯſequanꝛ. Ad. vij. dico ꝑmo ꝙ maior videꝛ in itel
ligibilis. nā quo magis aliq̄d diſcedit a timore tanto
magis accedit ad audaciā. ⁊ q̄to magis diſtat ab au-
dacia tāto magis accedit ad timorē quare videtur im-
poſſibile ꝙ aliq̄d magis diſtet ab vtroqꝫ extremorum
ꝙ aliud. ſed credo ꝙ arguēs intelligit de acceſſu ſecun-
dū ſimilitudinē aliq̄ꝝ ꝓꝓcietatū. ⁊ ad miorē dico ꝙ fal-
ſa eſt. ⁊ ad ꝓbationē. cū dicis ꝙ fortitudo magis ꝯueit
cū audacia ⁊c. dico ꝙ argumentum eſt ad oppoſitū. nā
ꝑ illḋ nō ꝓbaꝛ aliud niſi ꝙ fortitudo expectatiua ma-
gis diſtet ab audacia ꝙ fortitudo aggreſſiua. ſ; nō ꝓbat
ꝙ magis diſtet a timiditate qḋ fuit ꝓbādū. ¶ Cōtra q̄rtā
ꝯcluſionē. arguiꝛ primo ſic. Ari ē meli⁹ ꝙ poſſidere ſ;
ſuſtinē nō ē niſi poſſidere vires inferre aūt ē vti virib⁹
ergo inferre eſt melius ꝙ ſuſtinere ¶ Secūdo virtutis
magis eſt benefacere ꝙ bene pati. ſed inferre eſt bene
facere: ſuſtinere eſt bene pati. ergo inferre melius eſt ꝙ
ſuſtinere. ¶ Tertio bene operari maioris eſt virtutꝭ ꝙ
turpia non operari. ſed inferre eſt bene operari; ſuſti-
nere autem nichil aliud eſt ꝙ non operari turpia / ſcꝫ
liꝫ nō fugere. ¶ Quarto virtuti et operatōis ei⁹ debē
tur laus et gloria. ſed magis laudantur qui bene inſe- argumē.
runt ꝙ qui bene patiuntur. ergo virtuoſius eſt inferre burida.
ꝙ ſuſtinere. ¶ Quinto illud eſt virtuoſius quod iſt cir 8. ethico.
ca difficilius. ſed difficilius eſt inferre ꝙ ſuſtinere: cū queſtio.
nemo ſit qui pati non poſſit igitur. ¶ Sexto Illud eſt 22.
virtuoſius ⁊ melius quod maiorem prebet vtilitatem
rei publice ſed inferre maiorem prebet vtilitatem rei
publice. cum inferendo et percutiendo vincūtur hoſtes
igitur. ¶ Septimo. actus quo quis magis receditur a ti
more ē melior ꝙ alius quo non tantum receditur a ti
more. quia fortitudinis eſt maxime a timore retrahe-
re. ſed per actum inferendi magis recedimus a timo
re ꝙ per actum ſuſtinendi. quia ſuſtinens tantum ha-

bet ſimplicem negationem timoris. inferens autem cō
trarie mouetur contra timorem igitur. ¶ Octauo. for=
titudo inferentis magis diſtat a timore: et conuenit cū
audacia ꝙ fortitudo ſuſtinentis. ergo ipſa eſt melior.
añs probatur. quia ſuſtinere non eſt audere ſed pati. in
ferre autem eſt audere. ¶ Nono ſuſtinere ſine inferre ni
hil prodeſt: inferre autē ſine ſuſtinere multū prodeſt. vt
cum ad primum inſultum fugiunt aduerſarii. tunc eni
E. per inferre habetur victoria. igitur inferre melius eſt
ꝙ ſuſtinere. ¶ Ad primam concedo maiorem: ⁊ maxime
vbi vti includit poſſidere: ⁊ hoc quando vſus eſt bon⁹:
aliās non eſſet bonum vti viribus. Et nego minorem
⁊ dico ꝙ qui ſuſtinet vtitur primo maioribus viribus
anime ceteris paribus ꝙ qui infert: quia eſt difficilior
Nota bñ. actus vt dictum eſt. ¶ Dico ſecundo ꝙ qui ſuſtinet viri=
bus corporalibus vtitur in repellendo ictus ⁊ tuendo
ſe a nocumentis. Simpliciter tamen magis virib⁹ vti
tur qui ſuſtinet in hoc ꝙ contra labores ictus ⁊ vulne=
ra ſe immotū ⁊ perſeuerantem exhibet. ¶ Ad terciam
concedo maiorem ⁊ nego minorem ⁊ dico ꝙ qui ſuſti=
net non ſolum non operatur turpia, ſed etiam operat
honeſta operatione actus interioris in hoc ꝙ inter tot
incommoda ictuū ⁊ vulnerū ſemp pſeuerat. ¶ Ad quar
tam dico ꝙ a ſapientibus plus laudatur ꝗ bñ ſuſtinet
ꝙ qui bene infert vel percutit ceteris parib⁹: ꝗuis tñ vul
gus frequenter magis laudet ꝗ minus laudanda ſunt.
¶ Ad qntā dico ꝙ p ſuſtinere poſſumus intelligere duo
ſcꝫ paſſionē exteriorē ꝑciſe, ⁊ tunc hmōi paſſio violenta
eſt neqꝫ exigit laborem in patiente vt ſuſcipiatur. Alio
modo pōt dicere actū īteriorē ipatiuū actualit̄ huiuſ=
modi paſſionis ⁊ pdurationis in ea vſqꝫ ad mortem. ⁊
tunc dico ꝙ iſte actus propter rationes ſupradictas eſt
multo difficilior ꝙ actus inferendi ſiue etiā actus infe=
rendi dicat actum exteriorem ſiue interiorē, etiā actua
Buri.3. liter imperatiuum executionis. ¶ Ad ſextam nego ma
ethi.qſti. iorem. Nam (vt dicit buridanus) multa pecunia ē ma=
22. gis vtilis reipublice ꝙ vnus homo bene probus: et ta=
men non eſt melior. hec tamen potius eſt euaſio ꝙ ſolu
tio. quia pecunia non eſt virtuoſa hic autem agitur de
comparatione duorum actuum virtuoſorum quorum
actuum vtilitas ⁊ defenſio ⁊ ſalus reipublice eſt finis.
¶ Videt ergo ꝙ iſte actus ſit melior quo melius et re=
gularius reipublico. conſequitur defenſionem ⁊ ſalutē
Reſo.do. ſuam. Quicquid ergo ſit de maiore nego minorem. et
dico ꝙ regulariter nec per actum inferendi ſine actu ſu
ſtinendi reſpublica conſequitur ſalutem ſuam maxime
vbi eſt ex vtraqꝫ parte conflictus. Neqꝫ per actum ſu=
ſtinendi ſine actu inferendi reſpublica conſequitur ſa=
lutem ſuam: ſed per vtrumqꝫ ſimul. ⁊ dico ꝙ regulari=
us accidit ꝙ bene ſuſtinendo ⁊ remiſſe inferendo reſ=
publica ſalutem ſuam conſequitur, ꝙ intenſe inferen=
do ⁊ remiſſe ſuſtinendo. ¶ Ad ſeptimam concedo maio
rem vbi cauſe timendi ſunt pares. ſed dico ꝙ in ſuſtinē
te cauſe timoris ſunt multo vehementiores cum in eo ſint
mala belli actualiter preſentia ꝙ in inferente in quo
non ſunt huiuſmodi mala belli ſecundum ꝙ huiuſmo=
di. ideo ſecundum ꝙ in eo ſunt habet rationem ſuſtinen
tis et non inferentis. ¶ Ad octauam ſimiliter dicitur.
pōt tñ diſtingui añs: vel ꝙ magis diſtet a timore pro=
pter magnitudinem virtutis fortitudis: et ſic ego nego
vel propter abſentiam ⁊ preſentiam malorum belli: et
ſic concedo. quia eni mala belli non ſunt preſentia in=
ferenti ſcdm ꝙ inferens ⁊ ſunt preſentia ſuſtinenti ſe=
cundum ꝙ ſuſtinens: ideo fortitudo inferentis magis
diſtat a timore ꝙ fortitudo ſuſtinentis. ¶ Ad nonam
dico ꝙ regulariter nec ſuſtinere ſine inferre, nec inferre
ſine ſuſtinere quicꝙ prodeſt. Nam ſicut ad primum in
ſultum aliquando fugiunt qui ſuſtinere debebant: Ita
etiam ad primum inſultum fugiunt aliquando qui in=

ferebant cum experiuntur aduerſarios paratos ad pe
ricula ⁊ expertos in repellendo: ſecundum ꝙ ait Ari.
de audacibus. Audaces quidem preuolantes ante pe=
ricula: in ipſis autem diſcedunt. dico ergo ꝙ vtrumqꝫ
eget altero: ſed tamen victoria ⁊ reipublice ſalus ma=
gis dependet ex forti tollerantia: ꝙ ex forti illatione ſi
ue percuſſione.

Queritur ſexto. Utrum fortitu=
do quā Ari. politicā vocat ſit vera fortitudo
¶ Arguit ꝙ ſic. Omnis fortitudo ꝗ ſit ppt
virtutem eſt vera fortitudo. ſed fortitudo politica ſit
ppter virtutē: vt habet in textu. ergo ipſa eſt vera for=
titudo. ¶ In oppoſitum eſt Ari. tertio ethicorum. No= Nota.
tandum eſt ꝙ ſcdm Ari. proprius ⁊ verus act⁹ fortitu=
dinis eſt ſuſtinere et metuere terribilia vt opꝫ, que opꝫ
qñ opꝫ, ⁊ gra cui⁹ opꝫ. Et ſimiliter audere auſibilia ꝗ
opꝫ, vt, qñ, ⁊ gratia cuius opꝫ. Et hūc actum exprimit
Ari. ſub his verbis. Quidē igit ꝗ opꝫ: ⁊ cuius gratia
ſuſtinet ⁊ timet: ⁊ vt opꝫ, ⁊ qñ ſimilit aūt vt audet for=
tis ſm dignitatē eni ⁊ vt ratio, patit ⁊ opat fortis. Ex
quo paulo poſt infert actus viciorum oppoſitorum
fortitudini. Quidā ei ſunt qui ſuphabundant in nō
metuendo, ꝗ ꝙ nō timēt ꝗ oꝫ, vel vt opꝫ, vel gratia
cuius opꝫ. ꝗ aūt nihil oino timēt ſtupidi ſunt vel in
ſani. vt ꝗ neqꝫ terremotum, neqꝫ inūdationes timens
ſicut dicit de celtis. quidā vero ſuperhabūdāt in au=
dendo circa terribilia. Et illi dicunt audaces. au=
dax aūt videtur ſupbus eſſe et fictor fortitudis. Nā
audax vult videri ſe habere circa t'ribilia ſicut for=
tis ſe habet circa ipſa. et ideo imitat fortem in ꝗb⁹
pōt. ⁊ inde eſt ꝙ multi eoꝝ ſunt audaces timidi. i. vt
habet trāſlatio Aretini hūt cū timore audaciā. nā in
his. i. in pіculis audētes. i. cū audacia aggredientes
non ſuſtinent. i. nō fortit tollerāt terribilia. Quidā
aūt ſuperhabūdāt in timendo qꝛ timēt ꝗ n oꝫ time
re ⁊ vt nō oꝫ timē. Et licet iſte ſic ſuphabūdās ī timē=
do deficiat in audēdo: ipſe tñ magis manifeſtatur p
ſuperhabūdantiā triſticiaꝝ ⁊ timoris quē hꝫ ex appre
henſiōe terribilis ꝙ ex defectu audēdi. Ex quo infert
ꝙ deſpans ⁊ timidus ⁊ nō fortis. pbat. deſperans
nō eſt bōe ſpei ſꝫ oia timet fortis aūt in audendo eſt
bone ſpei. Notādū pterea ꝙ ſm Ari. capitulo ſequē
ti duplex eſt fortitudo ſcꝫ vera ⁊ ſimilitudinaria tñ
In qua diuiſione extendit nomen fortitudinis nec
accipit p ꝟtute tñ. Fortitudis ſimilitudinarie ſunt
ſex modi. Prima eſt politica. ⁊ eſt eorum qui ſuſtinent
pericula propter honores qui diſtribui ſolet viris for= F.
tibus et propter opprobria quibus effici ſolent timidi
inde eſt ꝙ apud illos ſunt viri fortiſſimi apud quos
timidi habentur inhonorati ⁊ infames. fortes vero ho
norantur. Et ideo homerus fingebat hectorem dicen=
tem polidamas michi primum redargutiones repo=
net: hoc eſt ſi non fortiter faciam: ipſe me redarguet ⁊
fingit etiam diomedem dicētem: hector cum conciona
bit apud troianos dicet tydides. i. diomedes filius ty=
dei a me victus eſt. Secunda fortitudo eſt eorum qui a
principib⁹ cogunt fortiter facere. ſicut hector multos expoſi.3.
cogebat cum dicebat. Si ego aliquem videro procul a capi.2.3.
pugn fugientem vel formidantē: ille nō poterit euadere ethicorū
canes. i. qꝛ ſcꝫ eum cānibus deuorandū dabo. aut vt vult
trāſlatio. Aretini non ſufficiet ſibi ꝙ euadat cānes id ē
grecos perſequentes. quia eū alius penis efficiam. Si
militer perfecti cogunt ad pugnam multos, cum pcuti
unt retrocedentes. Similiter illi cogūt qui collocant
foueas ante muros. ex quo patet ꝙ ē aliqua fortitudo
coacta. Tertia fortitudo eſt eorum qui habēt experien
tiam bellicarum rerū. iſti eni iō videntur fortes qꝛ cum
bellum multa in ania habeat. i. multa ꝗ habēt timorē

inanē ꝛ vanū: iſti hec omīa ꝓpter experientiā cognoſcunt
nec formidāt. q2 ſciūt eſſe inania. Alii aūt formidāt q2
neſciunt qualia ſunt. ꝛ preterea iſti induſtriam habent
offendendi hoſtem ꝛ percutiendi ꝛ etiam cuſtodiendi ſe
ab hoſte. quia ſciunt uti armis: ꝛ hñt omnia que utilia
ſunt ad fortit faciendum ꝛ ad tegendum ſiue cuſtodien
dum: ꝛ ita pugnant tanq̄ armati aduerſus inermes ꝛ
tanq̄ exercitati aduerſ⁹ inexercitatos. nam in talib⁹ cer
taminib⁹ nō ſēp fortiſſimi ſūt pugnaciſſimi ſꝫ illi ſunt
pugnaciſſimi q ſūt maxime potētes ſcꝫ in aggrediēdo,
ꝛ in ſe cuſtodiendo, ꝛ hñtes corpora optima ꝛ robuſta
¶ Quarta fortitudo eſt eoꝝ q ꝓpt furorē īpetuoſe fe-
runt in pericula. ſicut fere ferunt in vulnerantes. Iſti
aūt dicunt a nonnullis fortes quia fortes habent ſpe-
ciem furoris ex impetu queꝫ habēt ad pericula, ad que
pericula furor eſt impetuoſiſſimus. ūn eſt illud homeri
virtutē immitte furori. ꝛ ꝟtutē ꝑ furorem erige: ꝛ ſubiit
per nares impetus: et efferbuit ſanguis. q̄ omnia vidē
tur ſignificare erectionem furoris ꝛ īpetus. ¶ Quinta
ſpecies eſt eoꝝ q fortit faciunt propter fiduciam ſui q2
eni multociens et multos vicerūt confidunt in pericu-
lis, et iſti dicūtur fortes quia pericula ſubeunt ꝛ auda
ces ſunt ſicut fortes. ¶ Sexta ſpēs eſt eoꝝ q ignorant
pericula et credūt ea parua eſſe quia magna ſunt: et ea
eſſe auſibilia q̄ terribilia ſunt: hec ex Ari. paucis ꝟbis
mutatis recitata ſūt: vt videatur ſcōm quid vnaqueq̄
iſtarum fortitudinum a vera fortitudine deficit. ¶ Sit
igitur prima ↄcluſio. Quis fortitudo politica maxime
aſſimiletur vere fortitudini: non tñ eſt vera fortitudo.
primā partem ꝓbat: quia fortitudo politica fit ꝓpꝑ
virtutē. igitur. Antecedēs ꝓbatur. quia fit ꝓpter vere-
cundiam: ergo fit ꝓpter ꝟtutē. Et ſi dicas: q̄ verecun-
dia non eſt virtus: ergo nō ſequit̄ q̄ ſi fiat ꝓpt verecū-
Buri. 5. diā q̄ fiat ꝓpter ꝟtutē. ¶ Ad hoc reſpōdet buridanus
ethi. q̄ſti. q̄ in rei veritate hec fortitudo nō fit ꝓpter ꝟtutē eo q̄
24. verecūdia nō eſt virtus. ſꝫ dicit Ari. eā fieri ꝓpter virtu
tē q2 tale opus ad ꝟtutē diſponit: ſicut ꝛ verecūdia. et
euſtrati⁹ hoc videtur ſatis cōſonū. Euſtratio dicenti q̄ hic Ari.
verecūdiā ꝟtutē vocat. Notandū aūt inqt q̄ñ verecun
diam hic virtutē dixerit nō viſū ipſi hoc, neq̄ i ſecūdo,
neq̄ in quarto libris cōmuni⁹ hic dicēs: vel et vere erit
itaq̄ virtus bonarum actionū exiſtens cauſa hec. Eu-
ſtracius. vbi dicit vel q̄ hic Ari. accipit virtutem com-
muni⁹ q̄ in ſecundo vel in quarto: vel q̄ in rei verita-
Impro- te verecundia eſt virtus: quia eſt cauſa bonarum actio
bat opio num. Mihi hec autem opinio non placet. Pro cui⁹ de
buridani claratione aduertendum ē q̄ iſta ↄña: hec fortitudo fit
ꝛ euſtra- ꝓpter verecundiam, ergo hec fortitudo fit ꝓpter ꝟtu-
cii. tē non tenet ꝟtute hui⁹ oīs verecūdia eſt ꝟtus. nec hoc
ſeqtur ex illa argumentatione ſꝫ poti⁹ oppoſitū ſcꝫ q̄
verecūdia nō ē ꝟtus. Aliqd eñ dicit̄ fieri ꝓpt aliud tri-
pliciť vnomō tanq̄ ꝓpter ꝑncipiū elicitiuū. ꝛ ſic hec for
titudo fit ꝓpter ꝟtutē. i. act⁹ ille elicitur ab aliq̄ ꝟtute
ſed nō fit hocmō ꝓpt verecundiā. q2 nō elicitur act⁹ ille
a paſſiōe verecūdie. cū ꝑ tpe ꝑ quo q̄s fortit facit hac
fortitudine, nūdū fecerit aliqd turpe ꝓpter qđ debeat
verecūdari. q̄re adhuc ibi nulla eſt verecūdia. Aliomō
aliqd dicitur fieri ꝓpter aliud tanq̄ ꝓpter id qđ itēdim⁹
fugere, fugiēdo illud: ſicut propter ſupplicia vitamus
pctā: nō q2 ſuppliciū ſit ꝑncipium elicitiuū actus quo
vitatur pctm̄. nec q2 ſupplicium ſit id qđ intendim⁹ aſ-
ſequi per vitationē pcti. ſꝫ quia vitādo pctm̄ intendim⁹
vitare ſuplicia. Terciomō aliqd dr̄ fieri ꝓpter aliud tanq̄
ꝓpt id qđ intēdim⁹ aſſeqꝫ faciēdo illud et in hac ſignati
one ly ꝓpter magis ꝓprie accipit̄. Tunc dico q̄ actus
fortitudinis iſtius fit ꝓpt virtutē. primomō q2 elicit̄ a
magnanimitate q̄ eſt mediocritas in honorib⁹ appetē
dis et in ihonorationib⁹ fugiēdis, et fit ꝓpter verecūdi
am: ſcḋomō q2 fit vt fugiam⁹ verecundiā. verecūdia ꝓprie

accepta eſt timor ingloriatiōis ex turpi actu proueniens
id vnuſqſq̄ magnanim⁹ debet fugere verecundiā q̄ tūc
debet fugere turpē actū. q2 nūq̄ verecūdat̄ ꝓprie acce- Verecun-
pta verecūdia niſi ꝓpter turpe actū ꝓpter quē affertur dia qd ē.
ſibi dedec⁹. ꝛ hoc intelligo, aū turpē actum perpetratū
et non poſt. q2 poſt turpeꝫ actum congruum eſt iuueni-
bus verecūdari. Et ideo hector et diomedes et alii hac
politica fortitudine fortes ad vitandam verecundiā. i.
triſticiā q̄ potuiſſet ꝓuenire ex ingloriatione et de decore
eis illato ꝓpter turpē actum faciebant fortiter. Et ita
cū hic fortitudinis act⁹ fiat ꝓpter virtutē magnanimi
tatis et ad fugiendā verecūdiā potius ↄcludit̄ q̄ verecū
dia nō eſt ꝟtus q̄ oppoſitū: q2 nullū ſm rectam rōem
fugiēdū eſt ꝟtus, q̄ aūt verecūdia ꝓprie accepta ſit ex
turpi facto. Patꝫ ex Ari. caplo de verecundia. neq̄ eñ
(inqt) ſtudioſi eſt verecundia ſiquidem ſit in prauis. nō
enim operantur talia ſtudioſi. ¶ Sed inſtatur contra
fundamentū ſolutionis. ſm Ari. in quarto ꝟecūdia eſt
laudabilis paſſio, et iuuenibus cōgruit: et laudamus
iuuenes verecūdos. ergo verecūdia non ē fugiēda. Et i
tercio dicit: q̄ qdā ſūt q timere eſt bonū et honeſtū: ꝛ ea
nō timere ē malū puta mala opīo. Quidem enim ti-
met, decēs ꝛ verecūd⁹. q aūt nō timet inuerecūd⁹. ergo
verecūdia nō eſt fugiēda. Rñdeo q̄ aliqd dicitur bo D.
nū ꝛ laudabile dupliť. Vnomō ſimpliť. Aliomodo ex
ſuppoſitiōe ꝑmomō ꝟecūdia nō ē laudabilis: ſꝫ ab
oib⁹ fugiēda. eo q̄ ab oib⁹ fugiēdi ſūt act⁹ turpes ꝛ
inhoneſti. Secūdomō dico q̄ ꝟecūdia eſt laudabilꝭ.
Suppoſito ei q̄ q̄s peccauerit laudabile ē q̄ ꝓpter
pctm̄ timeat dedec⁹ vel q̄ triſtet̄ dedecore ex pctō
ꝓueniente. Et hoc expſſe habetur ab Ari. in loco in
quo allegatur. Erit aūt vtiq̄ (inqt) ꝟecundia ex ſup
poſitione ſtudioſa. Si ei opetur: ꝟecūdabitur vtiq̄.
Ex hoc infert q̄ ꝟecundia nō eſt ꝟtus. q2 nulla ꝟt⁹
eſt tñ ex ſuppōne honeſta: ſꝫ ſimpliť. nō autē hoc cir-
ca ꝟtutes. Et in eodē loco cū diceret q̄ hec paſſio iu
uenib⁹ congruit cauſam ſtatim addidit eo (inquit)
q̄ ſm paſſionem viuētes multa peccant a ꝟecundia
aut ꝓhibētur Et ſi dicas q̄ inuerecūdia eſt mala, q̄
ꝟecūdia eſt bōa. Rñdꝫ Ari. negando ↄñaꝫ. Si autem
(inqt) inuerecūdia eſt prauū, ꝛ nō ꝟecūdari turpia Nota
operari. nihil magis talia opātē ꝟerecūdari ſtudioſū
Quibus ꝟbis Ari. ꝑdictā ↄñam infringit. Ad id au
tem quod allegatur ex tercio q̄ quedā ſunt q̄ timere
eſt bonum: dico q̄ infamiā contingit timere duplici
ter. Vnomō ante opationem turpis opis ꝛ ſic timē
infamiam eſt bonū bonitate ꝟtatis: q2 magnanimita
tis eſt ꝛ iſte timor ꝓprie nō eſt verecūdia. Aliomō poſt
ꝑpetrationem turpis operis ꝛ ſic timere infamiā ē bo
num bonitate paſſionis ꝛ q hoc modo timꝫ dicit̄ ꝟecū
dus. ꝛ hec verecūdia fugienda eſt aū operationem tur
pem licꝫ non poſt: quia honeſta eſt ex ſuppoſitiōe. ſicut
dictum eſt. Secūdo probat Ari. q̄ hec fortitudo fit ꝓ
pter ꝟtutē. q2 fit ꝓpter boni deſideriū. q̄ fit ꝓpter vir
tutem. Aīs ꝓbat q2 fit gracia honoris ↄſequendi et
fugiēdi opprobrii q̄ fit propter ꝟtutem. ¶ Sꝫ nō placꝫ buride. 5
Buridano q̄ hec ratio valeat ad cōcludendum q̄ hec ethi. que.
fortitudo fit propter ꝟtutem ſic q̄ act⁹ ei⁹ proueniret 24.
ex habitu virtutis. ſed tñ vꝫ ad cōcludēdum q̄ ipſa et
eius opinationes diſponunt ad virtutem: eo q̄ deſide
riū honorum natura eſt ducere ad deſiderium ꝟtutis ↄ. opini.
Sꝫ hec opinio nō mihi placet. Et arguendo ſicut. Nō
oīs appetitus honoris eſt vituperabilis: q̄ aliqs ap-
petitus honoris eſt act⁹ ꝟtutis. ergo ſtat aliquid fie-
ri propter deſideriū honoris ꝛ ipſum fieri propꝑ vir-
tutē. Maior ꝓbatur. Non oīs appetitus pecunie aut
poſſeſſionis terrene eſt vituperabilis. Nec omnis ap-
petitus ſanitatis eſt vituperabilis: ergo nec omīs ap
petitus honoris eſt vituperabilis. ↄña tenet q2 honor

eſt appetibilior ꝙ̄ diuitie cum ſit appetibilis et propter ſe et propter aliud: diuitie autem ꝓpter aliud tantum. Secūdo niſi honoris appetitus eſſet laudabilis, ꝛ ſilr fuga opprobrii ſequeret ꝙ magnanimitas nō eēt virtus ↄſña tenet. qꝛ ipſa eſt moderatiua appetitus circa magnos honores, ꝛ per ↄñs licet eos appetere ſecūdū dictamen recte rationis. Et ita ſi nō ſit viciuz ex parte alicuiꝰ alterius circūſtantie. dico ꝙ ↄñta. Ꝛreſ. eſt bona. ſequitur enim iſte actus ſit propter deſiderium honoris, ꝛ nō eſt ex quacūqꝫ alia circunſtātia viciatus ergo ſit propter ꝟtutem. qꝛ honor bene ꝛ rōnabiliter appeti pōt. Secūda pa ↄcluſiōis ꝓbat. qꝛ tales nō opantur ꝓpt finē fortitudīs ꝗ actꝰ eoꝝ nō eſt ꝟa fortitudo. añs pꝫ qꝛ nō fortit faciūt: eo ꝙ honeſtū ſit facere fortiter: ſed pocius vt honores cōſequātur ꝛ opprobria fugiant. ¶ Scḋa ↄcluſio: Fortitudo politica eſt actus virtutis. probatur. Omnis actꝰ elicitꝰ a virtute aut gñatiuis virtutis eſt actꝰ virtutis. ſed fortitudo politica eſt actꝰ elicitus a virtute aut gñatiuꝰ ꝟtutis: qꝛ ſcḋꝫ Arꝭ. ſit ꝓpter ꝟtutē: ꝗ ipſa eſt actus ꝟtutis. Scḋo hoc quod eſt agere fortiter ꝓpt honorē ↄſequēdū aut infamiam fugiendam nullam habet circūſtātiam malam. neqꝫ deficit ſibi aliqua bona circūſtantia et eſt actꝰ deliberatus ꝗ eſt actꝰ bonus moraliter ↄña tꝫ qꝛ ois actꝰ deliberatꝰ bonus ex omni circūſtātia eū qua debet fieri eſt bonꝰ moraliter. Et añs ꝓ pª pte ꝓbatur: qꝛ nulla pōt ibi eſſe mala circunſtātia niſi circunſtātia finis ſed hoc eſt falſum: qꝛ honor eſt circumſtantia finis in magnanimitate: ꝛ ſimiliter fuga opprobrii. Tū etiā, qꝛ ille qui honorē intēdit: p hunc actum adhuc pōt referre honorem in vlteriorē finem. Et ſi dicas ꝙ honor nō pōt eſſe finis iſtius operationis ꝗ eſt fortiter facere. Rñdeo ꝙ licet nō poſſit eē finis illiꝰ operationis ſm ꝙ elicita eſt a virtute fortitudinis quia nō eſt fortitudinis ponere illū finē in operatione ſua pōt tamē eſſe finis eiꝰ ſm ꝙ a magnanimitate elicita eſt: Magnanimi eni eſt p honeſtas operationes honorē aſſequi. Scḋa po añtis latis clara eſt: Suppoſito ꝙ nō omnis actꝰ moraliter bonus finaliter ſit propter deum faciendus. qꝛ ſi ois actꝰ eſſet in deum referendus: tunc ſeqretur ꝙ honorem illum vel etiā actū ſuū finaliter referret in deum: qḋ ſtat cum dictis prioribus. Tertio Tu dicis ꝙ iſte actus fortitudinis polītice non eſt virtus ſed diſponit ad virtutem cōtra ille actꝰ aut eſt bonꝰ moralit, aut malꝰ moraliter aut neuter. Non poſtremū: quia eſt actus deliberatus: imo etiam ſi eſſent aliqui actus deliberati ꝗ nec boni eſſent nec mali: tamē iſte nō eſſet de illis quia cauſa proter quā ipſi dicūt aliquos actus eſſe neutros non cōuenit iſti actui. Si bonus moraliter ergo ꝟtuoſus. Si malus ꝗ nō diſponit ad virtutem ¶ Tertia conclusio: Fortitudo coacta nec vera eſt fortitudo, nec virtus probatur omnis actus ꝟtutis eſt vel electio libera et ſpontanea voluntatis vel ab hmōi electione imperatus. ſed actus iſtius fortitudinis neqꝫ eſt electio libera et ſpontanea, nec ab hmōi electione imperatꝰ. igitur. Maior probatur p Arꝭ. in ſecūdo vbi ponit ↄditiones virtutis: ꝛ in iii. vbi oſtendit omnem actū bonū debere eſſe voluntariū: Et hāc rationē tāgit. Arꝭ. in textu cum ait Oportet aūt nō ꝓpter neceſſitatē fortē eſſe ſed qm̄ bonū. Et dicit. Arꝭ. hāc eſſe deteriorē priore: qꝛ hi ꝓpter timorē ꝛ hmōi operātes nō fugiunt turpe, ſed triſte et per idē probatur ꝙ nō ſit virtꝰ. ¶ Quarta ↄcluſio fortitudo experimētalis nō eſt ꝟa fortitudo ꝗ imobiliter ita ꝙ non deſiſtit ab operatione ſua ꝗ diu recta ratio dictat nō eſſe deſiſtēdum. ſed milites qui fortiter faciunt propter experientiam, nō opantur firme et imobiliter. igitur. Maior eſt certa per quartam ↄditionem virtutis: que eſt firmet immobiliter operari. Et minor

Okam in 1. diſtinctione 4.

ꝓbatur: qꝛ tales milites quādo vidēt ꝑiculū augmētari et vidēt ſe eſſe aut pauciores aut minus paratos aduerſarijs timere incipiunt. et primi fugiunt ꝛ exponūt periculo mortis ciuilem multitudinem, que exiſtimat turpe eſſe et inhoneſtum fugere, et magis eligunt mori ꝙ̄ ſe ſaluare per turpem fugam: milites vero illi principio ſe obiectabant periculis ac ſi meliores et ſuperiores eſſent aduerſarijs ſed cum cognoſcunt aliter eſſe aut ibi eſſe aliqua pericula que non preuiderūt, fugiunt qꝛ magis timent mortem ꝙ̄ turpem et inhoneſtaꝫ actionē. Et ex hoc poteſt formari ſecūda ratio nullus fortis magis timet mortem ꝙ̄ turpē actionem. ſed iſti milites magis timent mortē ꝙ̄ turpem actionem: quia magis ꝙ̄ fugam inhoneſtā: igr̄ non ſunt vere fortes. ¶ Quinta concluſio. Qui fortiter faciunt propter furorem, non ſunt vere fortes. Probatur. fere ſubeunt pericula, et audacia multa operantur propter furorē et tñ nō ſunt fortes. ergo nec milites qui propter furorem ſubeūt pericula ſunt vere fortes. Prima pars: añtis probatur. quia fere propter dolorem: aut ꝓpt vulnera, aut ꝓpter timorem horum frequenter impelluntur in periculum, et agūtur a furore in pericula. Et huius ſignum eſt, ꝙ ſi eſſent in palude nō inuaderent: qꝛ non haberent cauſas furoris. ¶ Confirmatur iſta ratio. Qui propter furorem agunt, non preuident pericula. ſed omnia fortis preuidet pericula que ſubit. aliꝰ recta ratio non dictaret ea eſſe aggrediēda: igitur Et ſi dicas, ꝙ fere non ſunt ſuſceptiue virtutis: ideo ꝗuis impellantur a furore, non tamen propter hoc ſequitur ꝙ milites ſubeuntes pericula propter furorem non ſint fortes: quia ipſi ſunt ſuſceptiui virtutis, et nō fere neqꝫ aſſini: de quibus eſt ſecūda ratio. Ex hoc ſic arguitur. fere non ſuſceptiue virtutis, ergo non ſunt ſuſceptiue omniū cauſarum ſufficientiū ad virtutē. ſed fere ſunt ſuſceptiue furoris et operationis qua ſubeūt ꝑicula, et hmōi quod eſt ſic operari propter furorē, ꝗ operari audacia vel ſubire pericula propter furorem non ſunt cauſe ſufficientes ad virtutem. et hoc eſt quod intendimus. Et ſi queras contra quam conditionem virtutis peccant iſti. Reſpondeo. ꝙ nec operantur ſcientes: nec eligentes, nec eligentes propter hoc. et ita peccant contra tres conditiones virtutis. Secundo aſini eſurientes tolleratne multa pericula vt ſacientur quia percuſſi nō diſcedunt a paſcuis et tamen nō ſunt fortes ergo nec etiam hi qui propter furorē ſubeunt ꝑicula ſunt dicendi fortes Tertio Adulteri. qui ꝓpter cōcupiſcētiā multa audacter opant nō ſūt ꝟe fortes ꝗ qui ꝓpter dolorē vel ꝓpter furorē impellunt i ꝑicula nō ſūt fortes: ↄña iſta tenet. quia nec furor. nec ira, nec triſticia ſiue dolor magis nata ſunt cauſare actum fortitudinis ꝙ̄ concupiſcentia. ¶ Sexta concluſio. qui propter fiduciam ſui aut ſpem bonam ſubeūt ꝑicula nō ſūt ꝟe fortes. ꝓbatur fortes ſubeūt pericula qꝛ honeſtū eſt ea ſubire. ſed iſti nō ſubeunt ꝑicula quia honeſtum ſit: ſed quia eſtimant ſe eſſe fortiores et ſibi ab aduerſarijs reſiſti non poſſe igitur. ¶ Secundo vere fortis eſt terribilia ſuſtinere etiam que prius non fuerant nota ꝛ honeſtum eſt ea ſuſtinere: et non ſuſtinere ea turpe eſt et inhoneſtum ſed iſti milites ꝗ diu ſperant vincere ſuſtinent cum autem percipiunt pericula fugiunt: ergo ꝛc. ſi non ſunt vere fortes maiorem ꝓbat. qꝛ magis ad fortem pertinet eſſe in pauidū et imperturbatum in repentinis et in impreuiſis periculis ꝙ̄ in his que preuiſa ſunt et precognita. Quod probat Arꝭ. qꝛ ꝑicula precognita pōt ſubire ratione et cogitatione: repētina aūt ꝛ impreuiſa ſubimus ex habitu fortitudinis: quia ea que bene agimꝰ ſine multa preparatione et precogitatione agimus ex habitu. ¶ Tertio ſi ſic ſequeretur ꝙ inebriati eſſent fortes tempore ebrietatis, et ceſſarent eſſe fortes cum ceſſa

Nota.

Nota.

ſaret ebrietas. patet ꝯſa. quia tpe ebrietatis bene ſperant et ſubeunt picula. Quādo aūt ceſſat ebrietas, deſinunt bene ſperare et fugiūt.

nota.

¶ Septima ꝯclo. Qui ꝓpter ignorantiā piculorum ſubeunt picula nō ſunt fortes probatur. tales deteriores ſunt his qui ſubeūt picula propter ſi luciam bonam et ſpem bonā vincēdi. ſꝫ iſti non ſunt vere fortes ꝗ nec alii. aňs probat qꝛ iſti audent pericula ſubire quia eſtimant et ſperant vincere. Alii aūt tantum ſubeunt pericula ꝓpter ignorantiā Secundo. qꝛ iſti remanēt ꝑ aliquod tpe etiā poſtꝙ ꝓui dirunt pericula. Alii vero ꝙ primū cognoſcūt ꝙ decepti ſunt et ꝙ periculum eſt maius ꝙ credebant fugiūt. quemadmodum fecerant argei cum inciderunt in lacones et ſicyonios vel (vt dicit alia tranſlatio) cum inciderunt in lacedemonios quos putabant eſſe ſicyonios Ex omnibus iſtis patet ꝙ ſunt ſex ſpecies et modi non vere ſed ſimulate fortitudinis: ſcilicet politica, coacta experimentalis, furibunda fortitudo bene ſperantium et fortitudo ignorantium. Qui ſecundum primam agūt non eligunt propter hoc. i. propter finem fortitudinis.

ſpēs ficte fortitudi

¶ Qui ſcōꝫ ſecūdā agūt nec eligūt ꝓpter hoc nec omnino eligunt, nec firme et immobiliter opantur. Qui ſm tertiā nec propter hoc opantur nec firme ⁊ imobiliter operantur. Qui ſecūdū quartā nec ſciētes nec eligētes nec propter hoc eligentes operantur. Qui aūt ſm quitam non eligunt propter hoc. i. ꝓpter debitum finem. nec firme et imobiliter opanť. Qui ſecūdū ſextā agūt nec ſcientes eligunt nec firme et imobiliter operantur nec etiam (vt plerumq) propter hoc eligunt. ¶ Contra ꝑmā concluſione marguitur ſic. Qui facit opus fortitudinis propter bonum fortitudinis et propter honorē ſimul eſt vere fortis. ſed poteſt aliquis facere opus fortitudinis ſimul propter bonum virtutis et propter honorem ergo aliquis eſt fortis qui facit opus virtutis ꝓpter honorem. maior ꝓbatur. quia qui facit opus fortitudinis propter vtrumq habet omia que requirūtur ad hoc ꝙ actus ſuus ſit actus vere fortitudinis. quia habet actum bonum circa materiam fortitudinis et ꝓpter finem fortitudinis. ¶ Secundo poteſt aliquis facere opus fortitudinis immediate propter bonum fortitudinis, et mediate propter bonum honoris. ergo operari propter honorem nō impedit actum ne ſit opꝰ vere fortitudinis. et aňs probatur quia opus fortitudinis poteſt referri in honorem tanꝙ in finem. Item magnanimus opera difficilia et ardua in bonum honoris tanꝙ in finem referre videtur. ¶ Ad primum cōcedo maiorem maxime ſi habeat duas volitiones per ſe bonas: quarum vna ſit volitio operis fortis propter bonum fortitudis et alia volitio operis fortis propter honorem conſequendum vel opprobrium fugiendum. Et cum infertur ergo aliquis eſt vere fortis. ⁊c. concedo. ſed dico ꝙ non dicitur vere fortis in tali caſu eo ꝙ facit opus fortitudinis ꝓpter honorem: ſed eo ꝙ facit propter bonum fortitudinis. Fortitudo autem politica eſt illa que facit opus fortitudinis propter honorem tantum et non propter bonum fortitudinis ita ꝙ excludit bonum fortitudinis Quod ſi non excludat bonum fortitudinis tunc dico ꝙ non eſt illa fortitudo vera fortitudo ſecūdum ꝙ politica licet ex alia cauſa poſſit dici vera fortitudo. Et ſi dicas volo ꝙ aliquis faciat opus fortitudinis tā propter bonum virtutis ꝙ ꝓpter bonum honoris, ita ꝙ neutrum ſit cauſa finalis totalis: ſed ambo faciant vnam cauſam finalem totalē, ita ꝙ in eo nō ſit tan feruēs amor boni fortitudinis nec etiā tā feruēs amor honoris ꝙ vtrūq ꝑ ſe ſufficiat. mouere in rōe cāe finalis ſꝫ ābo ſiſ faciāt: tūc iſte actꝰ eſt bonꝰ. ꝗrit vtrū ꝑtineat ad vtem fortitudinē aut ad politicā fortitudinē. Dico ꝙ actꝰ iterior ꝗ hꝫ iſtos duos fines ꝑ obiecto ſpēdiſtigr ab actibꝰ virtuiſq fortitudis ꝓpť alietatē obiecti ⁊ ꝙ eſt actꝰ bonꝰ ꝗ ad nullā vtutē ꝑtiet ſoꝛmaľr. Enūate eni iūt virtutes ſimplices hec aut mixta eſt nō ſoꝛmaľr ſed ꝑ equalentiam. Vel. ii. dico ꝙ vľ ille intendit vtrūq finem vno actu et tunc dico ꝙ cū finis i quē omnia referūtur ſit pꝛincipalior ꝗ rei eſt et ꝓſtitutione operantis illud opus erit fortitudo politica et nō vera fortitudo. ſicut qui mercatui ā exercet vt ſit ditetur et per diuitias voluptatibus ſuis vtatur voluptuoſus eſt non auarus. Aut hec facit pluribus actibus, et non vno: et habet etiam duo dictamina prudētie alia quorum vnū dictat de ope faciendo ꝓpter vnū finem, et aliud de relatione illiꝰ finis in honorē: ⁊ iſti duo actus ſunt impatiui executionis: ita iſtiꝙ quilibet eorum per ſe ſufficiat tūc dico ꝙ vnꝰ eoꝝ eſt vera fortitudo et alius fortitudo politica. Si tñ diceretur ꝙ bonum virtutis nō pōt ſcōm rectā rōeꝫ referri in bonū honoris ⁊ vľiter nec maius bonum in minꝰ bonum: tunc diceretur ꝯſiter ꝙ ille actus eſſet fortitudo politica ſed non eſſet bonus et virtuoſus ꝓpter indebitā relationē ¶ Contra ſcōꝫ ꝯlonē arguiť ſic. Fortitudo politica nō eſt ꝯformis cuicūq dictamini prudētiali ꝗ ipſa non eſt actus virtutis. aňs probatur quia nulla recta ratio dictat ꝙ quis debeat ſe exponere periculis bellicis propť honorem conſequendū. qō ꝓbatur. nullus ſm rectā rōnem ꝓpter aliqō bonū ꝯſequēdū debet ſe exponere malo alicui quod eſt magis maluꝫ ꝙ bonū illō ꝓpť qō ſe exponit ſit bonū. ſed honor non eſt tantum bonū ꝗ illi malū eſt mors: ꝗ nullus ſecūdum rectā rōnem debet ſe periculis bellicis exponere ꝓpter honorem ꝯſequēdum Secūdo nullꝰ belli ſubeūda ſunt pericula niſi ſit iuſtū ſed conſequutio honoris non facit bellum eſſe iuſtum Nā ſi quis in deliberatione de bello ſuſcipiendo deliberaret bellum eſſe ſuſcipiendum quia erit cauſa honoris et glorie ꝓpter victoriam: ridenda eſſet illa deliberatio igiť. ¶ Tercio: hec fortitudo nō operať ꝓpť bonū virtutis: ergo ipſa nō eſt virtus. Aňs patet qꝛ nulla virtꝰ opatur ꝓpter deſideriū boni extrinſeci: ſꝫ ꝓpter bonū ipſius operis vtuoſi: ſed iſta opať ꝓpter bonū extrinſecū, ſcꝫ ꝓpter honorē ⁊ nō ꝓpť bonū ipſiꝰ vtutis igť. ¶ Ad primā nego maiorem. et ad probationem dico ꝙ ſi in rei veritate nullum eſſet aliud bonū conſequendum per opus fortitudinis niſi honor tunc nulla recta ratio dictat ꝙ ſint ſubeūda huiuſmodi picula bellica ꝓpter honorem ꝯſequēdū: ſꝫ vbi recta ratio dictauerit ſuſcipiendum eſſe bellum pro ſalute ⁊ defenſione reipu. pōt ei qui ad hāc rectā rationē teneť recta ratio dictare ſubeundū eſſe bellum ꝓ honore cōſequendo, et turpi vitando: et dato etiā ꝙ talis nō teneať ad illam rectam rationē: ſi tñ ſit de his qui pſſit ꝓbere defenſionem illi reipub. ſine iniuria cuiuſcūq, et ſciat bellum eſſe iuſtum pro tali honore ꝯſequendo pōt vel patiētiꝰ in bello ſuſtinere vel fortius et vtilius ſe periculis obiicere: ita ꝙ aliquādo defenſio illius reipb. ad quam defendēdā nō tenetur, nō ſufficeret eū mouere ad ꝑduran dū i alqbus piculis: ad quoꝝ tñ tollerantiam amor honoris et odiū opprobrii eū moueť ¶ Ad ſecūdā cōcedo maiorē et minorē ⁊: ꝯcede ꝙ ꝯſecucio honoris nō eſt vſr cauſā ratiōabilis ſubeūdi picula belli: ſꝫ eſt cū iſti i bello iuſto et legitimo ¶ Ad tertiam dico ꝙ fortis hac fortitudine opeť ꝓpter bonū magnanimitatis qꝛ ſcꝫ dictat honeſtum eſſe fortiter faciendo ſe dignū honorem facere, et vt ſe dignū honoribꝰ faciendo honores aſſequatur et opprobria fugiat. ¶ Cōtra quartā concluſionem arguit ſic. Experientia belli nihil habꝫ vere fortitudini repugnans immo ipſa eſt vere fortitudini maxime conſentanea. ergo fortitudo experimentalis eſt vera fortitudo. ¶ Ad hanc rationem conceditur aňs: ⁊ negať ꝯſitia: qꝛ nō vocatur fortitudo experimentalis illa que eſt in hītibꝰ experientiam. quia multe tales ſunt vere

note.

fortitudines. ſed illa qua aliquis aggredit̄ pericula
belli ꝓpter experientiā / ꝛ nō ꝓpt̄ bonū fortitudinis.
Et ideo tales deficiunt a fine fortitudinis. ¶ Cōtra
ſcḋam cōcluſionē arguit̄ auctoritate Ari. dicētis ꝙ for
titudo q̄ eſt ꝓpter furorē eſt naturaliſſima. ſed natu
raliſſima fortitudo eſt vera fortitudo igit̄. Confir-
matur quia ſm̄ Ari. (ꝛ ꝓbat teſtimonio homeri) for
titudo aſſumit irā in auxiliū: ergo fortitudo propter fu
rorē eſt vera fortitudo. ¶ Ad hanc rationē r̄ndetur
ꝙ textus iſte allegat⁹ eſt truncat⁹: ꝛ ideo ꝓficiendus ē
Dicit ergo ſic Ari. Naturaliſſimā aūt videt̄ q̄ propter
furorē eſt ꝛ ꝑaccipiens electionē ꝛ cuius gratia for-
titudo verbi vult dicere Ari. ꝙ illa fortitudo que eſt
ꝓpter furorē eſt naturaliſſima q̄ prius accepit deli-
berationē recte rationis ꝛ electionē ꝛ finē vere forti-
tudinis. Dico ergo ꝙ duplex ē fortitudo propter furo
rem. Una eſt ſine rōe ꝛ electione: cum ſcʒ furor ſiue
appetitus victionis eſt tota cauſa ſubeūdi ꝑicl̄a et
hec eſt de q̄ intelligit̄ ↄcluſio. Alia eſt q̄ ꝑaccipit de-
liberationē ꝛ electionē ꝛ finē fortitudinis ꝛ aſſumit
ſibi furorē vel triſticiā de ꝑpenſione ꝛ appetitum
vindicte in auxiliū. Et iſta eſt quā dicit Ari. eſſe natu
raliſſimam. vbi ſm̄ tranſlationem A recini natura-
liſſima dicitur quia proxima ad verā fortitudinem
accedit. prime aūt (inq̄t) ac eā q̄ ſm̄ naturam eſt acce
dere videtur fortitudo q̄ per iram fit ſi modo electio
nē rationēq; ante accepit. Michi aūt alit̄ videt̄. Nō
Opinio. doctoris — enim video ꝙ aſſumptio huius furoris in executio-
nem eoꝝ q̄ iam dictata ſunt a rōe ꝛ diligent̄ preuiſa
reiciat hoc opus a ſpē vere fortitudinis imo dico ꝙ
iſte actus aggrediendi ꝑicula eſt imꝑatu⁹ ab habi
tu ꝛ actu vere fortitudinis cū cōcurrūt oīa q̄ exigū
tur ad verū actū fortitudinis. Iſte ī actus exterior
adiuuat̄ vt melius fiat iterdū ꝛ ꝑicula belli iterdū
a deſiderio honoris interdū ab honeſto amore lu-
cri itdū a triſticia ꝑpenſiōis ꝛ offenſiōis ꝛ appe
titu vindicte. Et iudicio meo ſi iſte furor non impe-
diat cognitionē eoꝝ q̄ cognitu neceſſaria ſunt ī exe
cutione operis nec faciat opus difforme recte ratio
ni: actus ſemꝑ ꝑtinet ad veram fortitudinem ꝛ hoc
eſt quod dicit euſtracius ꝙ fortitudo ꝓpt̄ furorē fit
vera fortitudo ſi hec oīa preaccepit. Et Thomas etiā
tho. 2. 2. — dicit ꝙ erit vera fortitudo ſi preaccipiat hec omnia
que. 123. — Ideo in hac parte tranſlatio Aretini nō michi pla
arti. 10. — cet. qꝛ hmōi fortitudinē etiā preaccipientē que dicta
ſunt dicit tm̄ proxime accedere ad veram fortitudi
nem. Solutio confirmationis patet ex dictis. ¶ Ad
rationem ante oppoſitū patet quid ſit dicendum.
¶ Sed circa ea q̄ dicta ſunt ſunt aliq̄ dubia. Pri-
dubium. — mū de eo qḋ dictū eſt ꝙ fortitudo ꝓpter furorē que
ꝑaccipit rationē ꝛ electionem ꝛ finē fortitudinis eſt
naturaliſſima. Arguit̄ ſic. nulla virt⁹ fit perfectior ꝑ
aſſumptionē alicuius qḋ nō eſt bonū moralr̄. ſed fu
ror non eſt moralr̄ bonus. ergo fortitudo ꝑ aſſumptio-
nē furoris nō fit melior. Secūdō nulla oꝑatio mo-
ralis ꝑ aſſumptionē alicuius mere naturalis fit me
lior. ſed ira vel furor eſt paſſio naturalis vt habet
euſtraci⁹ ſuper illo vbo naturaliſſima aūt videt̄. ꝛc
igit̄. ¶ Tertio ſi fortitudo q̄ ꝓpter furorē eſt ꝑacci-
pit electionē / ꝛ finē fortitudinis ipſa eſt vere fortitu
do: ſʒ ſi eſt vere fortitudo nō eſt fortitudo ꝓpt̄ furorē
ergo īplicat ꝙ fortitudo ꝓpt̄ furorē ꝑaccipiat rōem et
electionē. minor ꝓbat̄ qꝛ ſi eſt vere fortitudo ipſa eſt
fortitudo ꝓpter habitū ꝛ nō ꝓpt̄ furorē. ¶ Quarto
qꝛ aut ipſa ꝑus eſt fortitudo ꝓpter furorē aut ꝑus
eſt fortitudo ꝑ electionē. Si ꝑmū ergo ipſa nō ꝑaccipit
rōem. qꝛ tūc cū accipit̄ cō ipſa nō eſt fortitudo ꝓpter
furorem. Tū qꝛ nō accipit rōem anteq̄ ſit fortitudo
propter furorem: ergo nō ꝑaccipit rōem. Tū etiā qꝛ nō

videtur poſſibile ꝙ ipſa prius eſt fortitudo ꝓpter furo
rē et accipiat rationem qꝛ ira impedit animā ne poſſit
cernere verū ꝙ ſi prius ſit fortitudo ꝑ electionem: ergo ip
ſa fortitudo propter electionem accipit furorē ꝛ nō ex.
¶ Quinto: actus fortitudinis primo propter rōem et
electionē factus nūq̄ fit melior ꝑ interuētū furoris: igit̄
talis fortitudo nō eſt naturaliſſima. aña ꝓbatur. Tū
quia furor ille nec eſt circumſtantia: nec obiectum actus
Tū qꝛ nō eſt bonitas in actu exteriori niſi illa que eſt
bonitas alicuius interioris. ſed ꝑ interuentum furoris
actus interior non fit melior: ergo nec act⁹ exterior fit
naturalior. ¶ Sexto ira non eſt aſſumenda a viro for-
ti: ergo ꝑ aſſumptionem ire fortitudo eſt deterior. aña
pʒ. Tū ꝑmo: qꝛ nō eſt in ꝑtāte noſtra iraſci cū volum⁹ — argu. tho
Tū ſecūdo: qꝛ ira nō pōt regi nec deponi ad arbitriū — 2. 2. que.
boni viri: ergo nō eſt aſſumenda a viro forti. aſſumptū — 1.58. arti 2.
patet ꝑ Ari. libro de memoria dicentem ꝙ qñ paſſio — lo. 10.18
corporalis mota eſt non ſtatim quieſcit vt homo vult.
Tū tertio: qꝛ rō ad ſe ipſam ſufficit ad opus fortitudi
nis exeq̄ndum: ergo nō debet aſſumere aliquid ſe infirmi⁹
cuiuſmodi eſt ira. Aña ꝓbatur per. Senecam libro de — Senec a.
ira. Non ad prouidēdum tm̄. ſed ad res gerēdas ſatis
eſt per ſeipſam ratio. ꝛ quid eſt ſtult⁹ q̄ hāc ab ira cū
dia petere preſidiū n̄ ſtabilē ab incerta fidelē ab in fi
da / ſanā ab egra. Tum quarto: qꝛ fortis non aſſumit
triſticiam vel cōcupiſcentiā ad opus fortitudinis exe-
quendum: ergo nec aſſumere debet furorem. ↄña patet
quia ſicut propter iram aliq̄ vehementi⁹ incumbunt o
peri fortitudinis: ita etiam propter ↄcupiſcentiā ꝛ tri
ſticiam. fere enim (vt vult Ari. in tertio) propter triſti-
tiam vel dolorem incitant̄ ad pericula ꝛ adulteri pro
pter cōcupiſcentiā. Tū quinto qꝛ in executione operis
multa frequēter in cūbūt egentia noua diſcutione ꝛ cō
ſilio et qui prius preuideri non potuerunt. ſed ira im-
pedit hmōi diſcutionem ꝛ cōſilium ergo a viro forti nō
eſt ira aſſumenda. ¶ Pro rñſione ad iſtum dubiū ſit
prima cōcluſio. Nec habitus fortitudinis ꝓpt̄ furorē — opinio. doctoris
ꝑ acceptionē rōis recte fit habit⁹ vere fortitudinis nec
habitus vere fortitudinis ꝑ īteruentū furoris fit habi-
tus fortitudinis propter furorem ¶ Scḋa cōcluſio nec
actus interior ꝛ proprius hui⁹ fit actus illius propter
cauſas dc̄as: nec ecōtra. Probatur iſte due ↄcluſiōes
quia ꝛ habit⁹ vnus ab alio habitu / et actus ab actu
eſt ſpecie diſtinctus. ¶ Tercia concluſio: habitus for-
titudinis propter furorem nūq̄ aſſumit rōeʒ ꝛ electio
nem. Patet qꝛ habitus fortitudinis nō eſt habit⁹ ele-
ctiu⁹ neq; natus inclinare ad actum ſecūdū iudicium
recte rationis imo rectitudo rationis eſt omīno ſue in
dinationi impertinens. igit̄. Quod ꝓbatur quia habit⁹
ille non eſt generatus ex actibus electiuis nec recte ra
tioni conformibus: ſed ex actibus qui erāt paſſiones q̄
dam aut qui erant eliciti a paſſionibus modo nature
inclinantibus / et ſine quacunq; habitudine ad rectam
rationē ergo habitus inde geniti hn̄t eūdē modū incli
nendi. ¶ Item habitus ille aut ꝑ accipit rōem per ele-
ctionē actu circa rationē habenda aut ꝑ inclinationē
ad rationē et electionem habenda. ſed cōſtat ꝙ neutro
modo igitur: non enim apparet modus quicunq; per
queʒ iſte habitus fortitudinis furioſe per actiuitatem
ſuam rationem aſſumat ¶ Quarta concluſio. Furor in
terdum adiuuat habitum vere fortitudinis vt exeat in
actum interiorem. Probatur. quicquid natum eſt re-
mouere cauſam prohibitiuam alicuius illud eſt adiu-
tiuum eius. ſed furor iterdum remouet cauſam prohi
bitiuā nec vera fortitudo eliciat actum ſuū. qꝛ ꝓhibet
timorem et diffidentiā ergo furor interdū adiuuat. ꝛc
Adiuuat aūt interdū actū interiorem nō imperatiuū
formaliter executionis. qꝛ iterdū ꝓpter timorē nō vel-
lemus inſiſtere recte rationi dictanti eſſe fortit̄ facien

ſuſpenſionē. Cū ergo queris aut prius eſt foꝛtitudo. ⁊c
Dico ꝙ iſtud argumentum ſupponit ꝙ aliqs habi-
tus ſit aliqñ ſimul ⁊ ſemel foꝛtitudo propter furo-
rem ⁊ vera foꝛtitudo. quod dictū eſt ſiñ eſſe. Dico tñ
ꝙ poſſibile eſt ꝙ foꝛtitudo ꝑpter furoꝛē (de habitu
loquoꝛ) pꝛius ſit foꝛtitudo ꝑpter furoꝛē ꝙ̄ foꝛtitu-
do ꝑ electionē ſit foꝛtitudo per electionē hoc eſt: ꝙ̄ ve
ra foꝛtitudo eliciat actū ſuū. Et cū dicis: ꝙ̄ non pꝛe
accepit rōem. negat ꝯña. Et ad pꝛimā ꝓbationez di-
co. ꝙ cū accipit ratio ipa ad huc eſt foꝛtitudo pꝛo-
pter furoꝛem moderatū tñ licet nō ſit foꝛtitudo pꝛo
pter furoꝛē immoderatū. ¶ Ad ſcḋam ꝓbationē di-
co ꝙ Ari. non intelligit ꝙ ꝑaccipiat rōem anteꝙ̄ ſit
foꝛtitudo ꝑpt furoꝛē: ſed anteꝙ̄ exeat in actū. ¶ Ad
terciā ꝓbationem ꝯcedo ꝙ ira ipedit maxime de ira
actuali licet etiā habit⁹ impediat. neutrū tñ impedit
impedimento impoſſibilitātē: ſed tm̄ impedimento
difficultante. Aduerte tñ ꝙ foꝛtitudo ꝑpter electio-
nē accipitur q̄drupl'r vnomō ꝑ habitu ⁊ e foꝛtitudis
Secūdomō ꝑvero ꝓpō actu electio hui⁹ habit⁹ ⁊ hoc
ſiue ſit actus impatiu⁹ foꝛmalit executiōis ſiue non
Terciomō ꝑ actu vel habitu vel paſſione ꝑ verā foꝛti
tudinē moderato. Quartomō ꝑ actu exterioꝛi ⁊ im
perato. Tercia acceptio eſt multū ipꝛopꝛia qꝛ ſm eā
timoꝛ moderat⁹ vel audacia moderata diceret eſſe
vera foꝛtitudo. Accipiendo etiā iſta pꝛo paſſionib⁹
vel habitibus timoꝛis ⁊ audacie; ſecundū illum ter-
ciū modū foꝛtitudo ꝑpter furoꝛē poteſt dici foꝛtitu
do per electionē ⁊ ſimul r q̄rtomō qꝛ act⁹ in quē īcli
nat furoꝛ moderatus eſt impat⁹ a vera foꝛtitudine.
¶ Ad quintā negat maioꝛ tam de actu interioꝛi ꝙ̄
exterioꝛi vt patz ꝑ q̄rtā ⁊ q̄ntā ꝯcluſiōes. Ad pꝛimaz
ꝓbationē dico ꝙ aliqñ eſt remouens ꝓhibēs ⁊ diffi-
cultans hitū vere foꝛtitudis exire in actū elicitū vel
in actū ipatiuū executionis. ⁊ ita ꝯ hoc cā eſt interdū
ꝙ act⁹ interioꝛ eliciat vbi nō eliceret. Interdū vero ꝙ
eliciat intenſioꝛ. Ad intencionē tñ Ari. dico ꝙ licet
actus foꝛtitudinis per interuētū furoꝛis nō ſit regu
lariter melioꝛ tñ ſit ad finē vere foꝛtitudinis: que eſt
defenſio patrie vel oppugnatio hoſtiū accommoda-
tioꝛ qꝛ iſte act⁹ ꝯſulit in virili pugnacitate. furoꝛ aūt
pugnaces facit. ⁊ ꝑpter illā cauſā foꝛtitudo cū qua
ꝯcurrit furoꝛ moderat⁹ dicitur naturaliſſima. ¶ Ad
ſextā nego añs: ⁊ ad ꝓbationē ꝯcedo ꝙ ira nō ſem-
per cadit ſub impio: qꝛ ꝑſupponit ſuſpenſionē que
non eſt in nobis ſed in alio. Dico tñ ꝙ aliquādo me
diante actu libero volūtatis impat actus recoꝛda-
tionis aut inquiſitiōis eoꝝ q̄ nos ſuſpenderūt. quoꝛū
cū recoꝛdamur accendimur ira ⁊ furoꝛe. Ad ſecun-
dam ꝓbationem dico: ꝙ licet difficile ſit regere iraz
aut deponere eſt tamē ſimpliciter poſſibile. ⁊ maxime
apud eū q̄ actus ſuos iudicio ratiōis moderat. Quē
admodū foꝛtis act⁹ foꝛtitudinis regi ⁊ dirigi per
īperium ratiōis. Ad auctoꝛitatē Ari. dico ꝙ ipa ꝑdi
ctā ſolutionē innuit. ꝑ hoc enī ꝙ dicit nō ſiait quieſcit
vt vult hō ſignificat ſimul ⁊ difficultatē ⁊ poſſibilita
tem regendi ⁊ moderandi eā. ¶ Ad terciā ꝓbationē,
ſi intelligatur de actu exterioꝛi, nego añs. Eget enī
ratio ꝯtibus motiuis ⁊ executiōis que adhibito fu
roꝛe ꝓmpti⁹ ⁊ virili⁹ exequunt. Nō licet etiā ſufficiat
ad ꝯſulendū non ſufficit tñ ad īpellendū voluntatē
in actū ſuū pꝛopꝛiū: nec ſufficit ad cohibendū timo-
rē īpedientē electionē act⁹ interioꝛis ⁊ executionē eius
Et q̄ꝺ dicat Seneca de aſſumptiōe īfirmioꝛis di-
co ꝙ due cauſe quaꝝ vna ē maioꝛis ꝟtutis ⁊ alia mi
noꝛis pl⁹ ſimul ꝑñt ꝙ̄ altera eaꝝ. ideo cā infirma poteſt
vti infirmioꝛe ad actū ſuū exequendū. Ad quartam
ꝓbationē nego añs. De triſticia ꝯſtat ꝙ furoꝛ triſti
cia eſt. Tū etiam qꝛ vir foꝛtis aſſumit triſticiam de

ſolatiōis patrie ad executionez actus foꝛtitudis. Si
rex etiam aut alius vir foꝛtis inſtituat bellum pꝛo re-
petenda vxoꝛe aut reſtitutione ablatoꝛum per concu-
piſcentia moderatā iſtarum rerum fiet pugnatioꝛ. In
quo argumēta nō placet michi ſancti doctoꝛis ſolutio
que michi videtur deficere in tribus pꝛimo in hoc ꝙ di
cit ꝙ ira non valet ad actum ſuſtinendi: ſed tantum ad
actum aggrediendi. Contra hoc dico ꝙ ira modera-
ta valet ad ledendum aduerſarium omnimodo quo di
ctat circa ratio eum eſſe ledendum ſiue expectando ſi-
ue aggrediendo ſiue ſuſtinendo ſiue feriendo. Et ꝙ ira
valeat ad ſuſtinēduz patet: quia ira ⁊ furoꝛ maxime fa
cit hominem inſenſibile inter vulnera et ictus ergo fa
cit eum maxime perdurare intollerantia paſſionum.
Sed hanc tollerantiam et ſuſtinenti ipſe oꝛdinant in
inuaſionem ipſe enim ſuſtinet ictum vt inferre poſſit
⁊ patitur vt aggat. Hec videlicet quod dicit Thomas
ꝙ ad iram pertinet inſiſtere dico enim ꝙ ad iram mo-
deratam. pertinet inſiſtere cum inſiſtendum eſt. Sed qꝛ
aliquando non poteſt commode inſiſtere niſi pꝛius ſuſti
neat et patiatur: Ideo ad iram aliquādo pertinet ſu-
ſtinere vt tandem commodius inſiſtat. Deficit ſecundo
in hoc ꝙ dicit ꝙ triſticia non coadiuuat ad aggredien
dum niſi per accidēs: inq̄tum ſcilicet aliquis periculo
ſe exponit vt triſticias fugiat. ¶ Contra ſi ſic ſequere-
tur ꝙ ira etiam non valeret niſi per accidens: inq̄tum
ſcz aliquis periculo ſe exponit vt aduerſarium vindica
tur dico. ꝯ circa hoc ꝙ duplex eſt triſticia: vna eſt rerū
impertinentium bello. vt triſticia de moꝛte filii vel vxoꝛis
q̄ moꝛs nō eſt ex bello nec in bello: ſed ex alia cā et alio
loco contingit. ⁊ de iſta concedo ꝙ non valet niſi ꝑ ac-
cidens. Alia eſt triſticia rerū pertinentium. vt triſticia
reꝝ ablataꝝ ab hoſtibus triſticia ex deſolatiōe patrie
vel occiſione filii in bello ſuſcept⁹ Et iſta facit regl'arit
homines magis pugnaces Alia aūt nō niſi ꝑ accidens
Nec vz ratio. Thome: q̄ ait ꝙ per triſticiā ſ. dz pꝛopꝛiā
rationem ſuccumbimus nociuo. Dico ꝙ duplex eſt tri-
ſticia. vna immoderata deiiciens et abſoꝛbens et de il
la concedo. Alia eſt moderata et afficiens tantum. ⁊ de
illa nego. In irato enim eſt triſticia: imo ipſa ira triſti
cia eſt. In zelante etiam eſt triſticia: imo ſecundū. Ari-
ſtotelem zelus triſticia eſt: non quidem deiiciens et ab
ſoꝛbens: ſed afficiens tantum. ¶ Tertio deficit in hoc ꝙ
dicit ꝙ concupiſcentia non valet niſi per accidens in q̄
tum ſcilicet aliquis vult pocius pericula ſubire quam
delectabili carere. Dico enim ꝙ concupiſcentia per ſe
adiuuat vt patuit in exemplis poſitis. Et de his om-
nibus patet ex textu allegato arguendo ad dubium.
Quicquid enim per ſe vult efficaciter aliquid vult ꝑ ſe
tollere omnem cauſam impeditiuam illius. Tum eti-
am: quia (vt dictum eſt) homines concupiſcentes ſiunt
pugnatioꝛes. Tum quia propter concupiſcentiā ſit
vt ablatio rei concupite videatur eſſe maioꝛ paruipen
ſio. Et ita concupiſcentia augmentat iram. ¶ Ad ratio
nem autem. Thome: concedo ꝙ concupiſcentia pꝛimo
tendit in bonum delectabile quia non poteſt tali bono
potiri ſine remotione impedientium: ideo ſecundario
tendit ad remotionem huius impedimenti. Ad quintā
pꝛobationem nego minoꝛez de ira moderata dico enī
ꝙ ſicut ira moderata non mouet ſecundum totum im-
petum ſuum ſed ſecundum iudicium rationis ita nec
etiam impedit eius deliberationem vbi noua delibera
tione opus eſt. Si tamen beatus thomas nō voluit di
cere niſi ꝙ ira directiue et immediatiu⁹ facit hoīem
magis pugnacē ꝙ̄ triſticia vel concupiſcentia non ſibi
contradico. Si autem ſimpliciter velit negare vniuer-
ſaliter, ꝙ foꝛtis nec triſticia nec concupiſcentiā aſſumit
ad executionem actus foꝛtitudinis quia non valent
niſi per accidēs nec reddūt homines pugnatioꝛes hoc

Margin notes (left): M. — Expoſi. auctoꝛi. philoſo.

Margin notes (right): tho. 2. 2. que. 123. arti. 10. — tho. vbi ſupꝛa. — opi. doc. — tho. vbi ſupꝛa. — expo. doc

ꝑʒ dubiũ ſalua tãti viri reuerentia nõ michi videt̃ verũ. ¶ Dubiũ
ſecundum eſt de hoc ꝙ ex Ariſtotele dictum eſt ꝙ for
argumẽ, titudo maxime eſt circa repentina pericula. Cõtra hoc
tho. 2. 2. enim arguitur primo auctoritate Tullii dicẽtis ꝙ for=
que. 123. titudo eſt conſiderata periculoꝝ ſusceptio ⁊ laboꝝ
arti. 9. perpeſſio ſed illa ſunt repentina que ſũt inopinata in
preuiſa et incõſiderata igitur. Scdo arguit̃ ꝑ illõ Am
broſii primo libro de officiis: fortis viri eſt non diſſi=
mulare cũ aliquid immineat: ſed pretẽdere ⁊ tanꝗ̃ de
ſpecula quadã mentis obuiare cogitatione ꝓuida re=
bus futuris. ne forte dicat poſtea: ideo in iſta incidi q̄
non arbitrabar poſſe euenire ſed vbi eſt aliquid repẽ
tinum ibi non poteſt prouideri in futurum ergo forti=
tudo non eſt circa repentina. Tertio ſecundũ phm̃ ter
tio ethicoꝝ fortis eſt bone ſpei. ſed ſpes expectat aliq̃d
in futurũ ergo operatio fortitudinis non eſt circa repẽti
na. ¶ Pro dubio eſt aduertendum ꝙ quadrupliciter
poteſt intelligi fortitudinem eſſe circa pericula repen=
tina vnomodo quantum ad actum eius elicitũ ita ſci=
licet ꝙ habeat electionẽ circa. Secundomodo ꝗ̃tum
ad manifeſtationem virtuoſi habitus inexiſtẽtis. Ter
ciomodo quantum ad moderationem paſſionis nate
cauſari ex illo periculo repentino et repentine appa=
rente. Quartomodo ſic ꝙ repentinum ſit cõditio quã
fortis per habitum fortitudinis nititur ponere in ma
nota. teria circa quam eſt. Sit igitur prima concluſio forti=
ꝓmomõ. tudo non eſt circa pericula repentina primomodo et
probatur quia fortis nõ intendit ꝙ pericula circa que
verſatur ſint repentina et impreuiſa et nouiter emer=
gentia ſed quantum poteſt nititur ea preuidere et pre=
cognoſcere vt eis ſecundum dictamen recte rationis
occurrat et quantum poteſt preuidere nititur vt quecũ
que intercurrere pericula poſſunt preuideat. et quomõ
eis obſiſtendum ſit excogitat. Et hoc eſt quod voluit
dicere amb roſius in auctoritate allegata ad dubium
et ſimiliter. Tullius in diffinitione fortitudinis: hoc i=
dem voluit. Gregorius in omeliis cum dicebat. Iacu=
la que preuidẽtur minus feriunt. et nos mala mundi fa
cilius ferimus ſi contra ea clipeo preſciencie premuni
mur. neq; ſolum volunt iſte auctoritates ꝙ fortis peri=
cula que ſubit non cupit eſſe repentina: ſed etiam ꝙ ꝗ̃
tum poteſt facit et nititur ne repentina ſint et impreui
ſa. ¶ Probatur etiam auctoritate. Ciceronis primo
de officiis dicentis. fortis vero animi et conſtantis eſt
non perturbari in rebus aſperis, nec tumultuantem
de gradu deiici vt dicitur ſed preſtãti animo vti et cõ
ſilio: nec a ratione diſcedere. Quamꝗ̃ hoc animi: illud
etiam ingenii magni eſt, futura percipere cogitatione
et aliquando ante conſtituere quid accidere poſſit in
vtramq; partem: et quid agendum ſit cum quid euene
rit: nec committere: vt aliquando dicendum ſit non pu=
taram. ¶ Secunda concluſio. Fortitudo eſt circa peri=
cula repentina tercio modo. Probatur quia ſi forti cũ
in acie eſt aut extra aciem quedam pericula ſubito ap
pareant que preuidere non potuit aut defacto non pre
uidit et ab his periculis impellatur ad timorem et fu
gam ſicut multis non fortibus cõtingit: ex habitu for
titudinis fortis cohibet timorem et in his periculis vi
riliter perſiſtit nec fugit. et hec eſt intentio Ariſtotelis
dicentis ꝙ fortitudo verſatur in periculis repentinis
Fortis autem (inquit) erat terribilia hominum exiſten
tia et non apparentia ſuſtinere. propter quod fortio=
ris videtur eſſe in repentinis timoribus et impauidũ
et inturbatũ eſſe ꝗ̃ in prima infeſtis. Ab habitu enim
magis: quoniam minus ex preparatione. Tertia con
cluſio: Fortitudo eſt circa pericula repẽtina primo mõ
tho. vbi Et ponitur iſta concluſio contra Thomã oppoſitum
ſupra ar dicentem. Duo ſunt (inquit beatus Thomas) forte for
ticulo. 9. titudinis: vnũ quidem ꝗ̃tum ad electionẽ ipſiꝰ, ⁊ ſic for

titudo non eſt circa repentina. Michi autem ſalua
eius reuerentia videtur contrarium. Et ꝓbo ſic. For
titudo ſm̃ eum eſt circa repentina ꝗ̃tum ad manife Impro
ſtationẽ habitus virtuoſi: ſed non manifeſtatur ha ba. tho.
bitus virtuoſus ſine actu ꝗ̃ eſt circa repentina ꝗ̃tũ
ad actum ſed non ꝗ̃tũ ad actũ exteriorẽ tm̃, q2 actꝰ
exterior ſine interiore non eſt actus virtutis. ergo ẽ
circa repentina quantum ad actum interiorem ſed
actus interior fortitudinis eſt electio ergo eſt circa
repentina pericula quantum ad electionem. ¶ Secũ
do: Terribilia ſubito ⁊ nouiter emergentia inclinã
tia cum vehementia mentẽ indigent noua firmitate
mentis vt nõ terreatur ⁊ ꝑſiſtat. ſed hec noua firmi=
tas fit per nouam electionem: ergo circa ꝑicula re=
pentina eſt noua mentis electio ex hitu fortitudinis
elicita. ¶ Tercio pono caſum ꝙ forti ꝓficiſcẽti ad bel
lum nulla fuerit adhuc deliberatio de modo et ge=
nere pugne, nec cõgnitio certa de grauitate ꝑiculoꝝ
⁊ ſibi inſperate et inopinate occurrant ex inſidiis ho=
ſtes. Tunc ſic fortitudo illius nõ poteſt exire in actũ
pugne niſi per nouam electionẽ: ergo neceſſe eſt for=
titudi huius ſi velit decertare et nõ affici tiore idebi
to noua electionẽ habere. ſed iſta electio habetur cir
ca repentina. ꝗ̃ fortitudo ꝗ̃tũ ad electionẽ eſt circa
repentina. ¶ Quarto: Nouus timor non põt cohibe
ri nec moderari niſi per nouã electionẽ. ſed iſta ꝑicu
la repentina inclinãt nouiter ad timidum: ergo ad
hunc timorem cohibendum exigitur noua electio.
¶ Quinto q̃ñ põt ratio ⁊ cogitatio ſine habitu ĩ
diuturno tp̃e, illud põt habitus intenſus in tempo
re paruo et exiguo. ſed in periculis ꝓuiſis põt ratio
⁊ cogitatio dirigere electionem: ⁊ mediante iſta di=
rectione voluntas ex arbitrio ſuo elicere. ergo hec
oĩa poteſt habitus fortitudinis in tp̃e exiguo ⁊ par
uo ſed hoc eſt fortitudinẽ habere electionẽ circa ꝑeri
cula repentina igitur. Pro hac ratiõe in qua ꝯſiſtit
fundamẽtũ ꝯcluſiõis, aduerte ꝙ habitꝰ facit ꝓꝯ̃ptitudinẽ. Nam q̃ ſine habitu facimꝰ, ex multa ⁊ lon= Nota.
ga conſideratione per habitũ ſubite operamur. vt
patet in cytharizantibus. fortitudo aũt ad executio
nem ſui actus multos ſibi habitus coniungit ſcʒ in
duſtriã bellicã vſum armoꝝ: peritiã expectandi, ag=
grediendi, et multa alia q̃ cũ fuerint in viro forti ⁊
occurrerint pericula repentina: ipſe ſubito et quaſi
in nõ ꝑfecto tẽpore inclinat̃. et dirigit̃ in noticiam
eoꝝ que contra ꝑicula ſubito emergentia facienda
ſunt et ad reprimendũ timorẽ que ex hmõi apparen
tia ꝑiculoꝝ nouiter emergentiũ inſurgit. Et hanc ra
tionẽ intendebat Ari. in tercio ethicoꝝ cum dicebat
Premanifeſta igitur quidem et ſi ex ratione et ex
cogitatione aliquis preeligat repentina aũt ſm̃ ha
bitũ. Ubi Ari. expreſſe dicit ꝙ fortis ſe habet in ele=
ctione periculoꝝ per habitũ fortitudinis circa repẽ
tina. quõ ſe habet non habens habitum fortitudis
per rationem et cogitationem circa premanifeſta.
¶ Quarta concluſio. Fortitudo eſt circa pericula re
pẽtina ſecundo mõ. hec ꝯclõ eſt Thome. Et probat̃ Thome
ſi facere ea q̃ ſunt virtutis ſine multa deliberatione vbi ſup.
arguit et manifeſtat habitum illius virtutis in eſſe
ergo habitus fortitudinis maxime manifeſtatur ꝑ
hoc ꝙ fortis bene ſe habet circa pericula repentina
Conſequentia tenet quia i his nõ poteſt cadere mul
ta deliberatio. Hec in ſentẽcia rõ eſt thome. In qua
rõne dicit ꝙ fortis facit ea q̃ ſunt fortitudinis in re
pentinis. Dicit etiã ꝙ contra eadẽ pericula repenti
na habitus fortitudinis firmat animum. et cum iſta
non fiat ſine eleccione q2 nõ eſſent actus moraliter
boni: ſequitur ex iſtis ꝙ ſcdã tercia ꝯcluſio ſũt vere
Ad rões dubii dico ꝙ illa conſideratio in habente

habitum intēſū fortitudinis pōt haberi circa repētina et in exiguo tempore. ¶ Ad ſcd̄am dicit̄ q̄ eſt ꝯ prima concluſione ⁊ probat q̄ fortis ꝯtrarium pōt cauere debet ne picula ſibi ſint repētina. Si in hoc vitare non poſſit ꝑ fortitudīs habitū bene ſe habet circa ea q̄ in pmiſſa fuerunt. ¶ Ad terciū dico q̄ etiam in piculis repētinis fortis eſt bone ſpei. picula enim repentina cum per habitum fortitudinis bene ſuſtineantur hñt aliqd ſuturitionis. Ideo enī dicūt picula quia in eis exponimur alicui malo vel captiuitatis vel mortis: quod malum nondum eſt preſens. ſed fortis confidit euadere: imo eadem mala aduerſario infligere.

Tercium dubium. Tho. vbi ſupra ar. 3. ¶ Dubium tertium eſt de fine fortitudinis. Et videt̄ q̄ finis fortitudinis ſit opatio ei9 per Ari. ethicoꝝ tertio dicentem q̄ fortitudo eſt bonū forti: bonū ꝫ idē finis. et accipit̄ ibi fortitudo pro actu ſcd̄m Thomā. Pro dubio eſt aduertendum q̄ nos hic non inq̄rimus de fine omnibus virtutibus cōmuni qui ſcd̄m Auguſtinum eſt beatitudo vel deus ipē ſcd̄m illud qd̄ ait .xxiii. de ciuitate dei. virtutes quas ꝓpter ſolaꝫ beatitudinem amamus ſic perſuadere quidam nobis audent. ſcꝫ dicendo eas ꝓpter ſe amādas. vt beatitudinem ipſam nō amemus. quod ſi facimus etiam vtiq ipſas amare deſinemus: qm̄ illam propter quam ſolum iſtas amamus nō amamus. Et in libro de morib9 eccleſie dicit q̄ fortitudo eſt amor propter deum omnia facile pferēs de hoc ergo cōmuni fine hic nō inquirimus: ſed de proprio fine eius. ¶ Aduertendum eſt vlterius q̄ alicuius habitus duplex eſt finis. vn9 eſt cōnaturalis: alius preſtitutus. Preſtitus eſt ille quem ex preſtitutiōe operātis p opationē habit9 conſeq̄ intēdim9. Et iſte ē duplex. quidam eſt libere ⁊ ſine conformitatem ad rectā rōnem preſtitutus: ſicut lucrum eſt finis medicine in eo qui acquirit medicinam vt lucretur. Et beneficium hoc mō finis eſt predicationis in eo q̄ predicat vt hēat bñficium. ¶ Alius eſt finis preſtitutus ſm dictamen recte rationis. Et iſte eſt duplex. q̄dam ē vl̄is q̄ ſcꝫ vl̄iter in omni actu talis habitus a recte preſtituente preſtituitur. ¶ Alius eſt non vl̄is qui nō vl̄r ⁊ regulariter ſed in certis caſibus etiam ſm dictamē recte rōnis preſtituitur. ¶ Tunc ſit prima ꝯcluſio. Act9 fortitudinis ē finis ꝯnaturalis habit9. Probat̄. q: ſi vniuerſalit̄ eq̄ bñ ⁊ eque faciliter ac expedite eliceremꝰ actū fortitudīs ſine habitu ⁊ cū habitu nō eſſe op9 habitu fortitudīs: nec nobis in aliquo eēt vtilis. ergo habit9 fortitudinis ē ꝓpter actū tāq̄ ꝓpter finē ſibi ꝯnaturalē. ¶ Secūda ꝯcluſio. Actus fortitudinis non eſt finis ſm preſtitutionem ipſi9 habitus Probatur. actus ⁊ habitus habent eundem finem preſtitutum. ſed actus fortitudinis non eſt finis actus per preſtitutionem. ergo nec habitus. ¶ Secūdo nullus elicit actū fortitudinis conformiter ad rectā rationeꝫ niſi gratia alicuius alterius qd̄ intendit conſequi per huiuſmodi actum: ſcꝫ vel cauſa defenſionis ciuitatis vl̄ ꝓhibende iniurie: que talis eſt q̄ ad eam prohibendā recta ratio dictat eē ſubeūda picula belli ergo ſeq̄tur q̄ actus fortitudīs habet finē aliquem aliū a ſe. ergo ⁊ habitus. ¶ Tercio. Si non eſſet neceſſe preſtituere aliquem finem actui: ſequeretur q̄ liceret duobus principibus inter quos nulla eſt de iure vel iniuria contentio congregare gentem et exercitū vter fortit̄ facerent ⁊ ſe hoc modo fortiter faciēdo piculis mortis obicere. Et patet ꝯña quia actus illi poſſent habere omnes circunſtantias requiſitas ad actum fortitudinis cum non exiguatur preſtitutio alicui9 finis qui fortis p opationem ſuā natus eſt cōſequi. Nec valet dicere q̄ ille actus haberet iniuſticiam annexā ſcꝫ mortē innocētiū: quia reſpondebitur q̄ volenti non fit iniuria: et q̄ iſti ſub periculis mortis volunt fortiter facere et ex mutuo conſenſu. ¶ Quarto. Quandocumq duo ſic ſe habent q̄ poſtremum natum eſt haberi per primum non poneretur ſi poſtremum ſine eo haberetur: tunc poſtremum eſt finis prioris. ſꝫ ꝑ prohibitio iniurie nata eſt haberi per actum fortitudinis: et ſi eſſet poſita prohibitio iniurie per aliud q̄ per actum fortitudinis non poneretur actus fortitudinis. ergo prohibitio iniurie eſt verus finis ipſius actus fortitudinis. Maior probatur q: omne tale ē gratia cuius aliquid fit. ⁊ minor probatur. q: actus qui diceretur fortitudinis aliter factus non eſſet act9 fortitudinis ſed temeritatis. ⁊ hic loquor de actu exteriori vel de actu interiori imperatiuo executionis. ¶ Quinto: nullus actus bonus et laudabilis quo leditur proximus habet ſeipſum pro fine ex preſtitutione. quia ledere proximum non eſt ex ſe bonum: ſed tantuꝫ gratia alicuius alterius a ſe. ſed per actum fortitudinis leditur proximus quia vulneratur/ ſpoliatur/ occiditur. ergo preter actum ipſum neceſſe eſt eſſe aliū finem propriū ex preſtitutione. ¶ Tertia concluſio: vere fortitudinis nichil eſt finis ſcd̄m preſtitutionem niſi quod ſcd̄m rectam rationem preſtitui poteſt et debet. nota. Probatur q: ſi aliud ꝑſtituat ex intētione operantis tunc actus gratia illius actus non erit actus fortitudinis. Sicut patet de fortitudine coacta: aut propter furorem que non ſunt vere fortitudines. ¶ Quarta concluſio. Non quodlibet quod ſecundū rectam rationem ꝑſtitui poteſt actui q̄ videt̄ eſſe fortitudo ē finis vere fortitudīs. Probat̄ de fortitudīe politica q̄ nō eſt vera fortitudo ⁊ tñ ꝑſtituit ſibi aliqd̄ quod ſcd̄m rectam rationem videtur ſibi preſtitui poſſe. ¶ Quinta concluſio. Ille eſt verus finis fortitudinis actus gratia cuius habitus vere fortitudinis nat9 eſt inclinare in hmōi actum. Probatur auctoritate Nota. Ari. in tercio ethicorum dicentis. Finis autem omis operationis eſt qui ſecundū habitū. ideſt finis operationis eſt qui eſt. i. qui ſibi conuenit ſecūdū habitum i. ſm inclinationē habitus. Ubi vult dicere Ari. q̄ finis operationis non eſt omnis ille quem ſibi preſtituit operans ſed eſt ille gratia cuius habitus nat9 eſt in hmōi opationē inclinare. Que ſententia Ariſ. de actibus per ſe hominis eſt vniuerſalit̄ vera. De actibus autēꝫ ⁊ habitibus aliis tam ꝟtutū q̄ viciorum expoſitione indiget. ſed de hoc alias. ¶ Sexta concluſio. ille eſt verus finis ſecūdū preſtitutionem habitus fortitudinis gracia cuius facti ſunt actus proprie et per ſe boni ex quibus habitus fortitudinis generatus eſt. Probatur. quia quicqd̄ habet vel habuit act9 generatiuus hitus pro obiecto illud habꝫ habitus ⁊ non aliud. ſꝫ quecūq finem pro obiecto habuit actus proprius ⁊ per ſe fortitudinis illū eundem et aliū habet habit9. ꝯña probatur quia (vt dictum eſt) circumſtantie actuū exteriorum ſunt obiecta actuꝫ interiorem ꝑ ſe bonoꝝ ⁊ etiā habituū. ¶ Septima concluſio. Nichil niſi bonū eſt opationis ꝟe fortitudis finis. Probatur fortitudo eſt bona forti. ergo finis operationis fortitudinis eſt bonus ꝯña tenet: quia finis vniuſcuiuſq eſt qui ſecundū habitū. Et ꝯña probatur: q: vnumquodq denominatur fine ad vnum ſenſum q̄ null9 habitus eſt bonus. niſi finis gratia cuius fit ſit bonus Non oportet tñ econtra q̄ ſi finis ſit bon9. etiā habitus vel operatio ſit bona. quia poteſt eſſe peccatum ſꝫ aliam circūſtanciam. Et hanc rationem tangit. Ariſ. in tercio ethicorum dicit. Finis aūt omis operationis eſt qui ſecundum habitū. et forti autē fortitudo bonum talis autem ⁊ finis. determinatur aūt vnūquodq fine. Et cōcludit q̄ fortis boni gracia ſuſtinet ⁊ opatur que ſecūduꝫ fortitudinem. Quis aūt ſit iſte finis/ dictum eſt: quia propulſio vel prohibitio iniurie: nō cuiuſlibet: ſed pro qua repellenda recta ratio dictat eſſe ſubeunda mortis pericula. ¶ Ad rationem dubii conceditur auctori- Expoſitio. pho.

tas Ari. ſed dicitur ꝙ in ea Ari. non accipit bonū pro
fine. Nam ſic exponendo textus ille nullomodo eſſet ad
propoſitum Ari. ibi enim Ari. vult probare ꝙ fortitu
do operatur gratia boni: ita ſcilicet ꝙ operatio forti
tudinis ſit gratia alicuius boni. quod nunq̄ poſſet pro
bari per hoc medium ꝙ operatio fortitudinis eſt finis
fortis vel habitus ipſius fortitudinis. Et ꝙ loquitur
ibi potius de fine operationis q̄ de fine habitus, pa-
tet ex textu rotundo. Finis (inquit) omnis operationis
eſt qui ſecundum habitum. Et intēdit ſic arguere Ari.
Cuiuſcunq; habitus finis eſt bonus eius operationis
etiam finis eſt bonus ſed finis fortitudinis eſt bonus
ergo finis operationis eius eſt bonus. Et hanc conclu
ſionem ponit in fine totius deductionis: boni vtiq; gra
tia fortis ſuſtinet et operatur qui ſecundum fortitudi-
nem ⁊ eam adhuc imediate ſub principiū rōis paulo vl'ꝰ
ꝓpoſuerat: dicēs. Scdm dignitatē eni ⁊ vt ratio vtiq;
patitur et operat̄ fortis. maiorē iſtiꝰ rationis probat
quia finis omnis operationis eſt qui ſcdm habitū hoc
eſt operatio habet illum finem quem habet habitꝰ id ē
gr̄a cuius habitus inclinat in actum: minorē ꝓbat aūt
fortitudo eſt bonū forti ergo finis fortitudinis ē bonꝰ
q̄ ꝓbationē ponit ſub his verbis ⁊ forti fortitudo aūt
bonum. talia aūt ⁊ finis Jſtā autē ꝯñam ſtatim ꝓbat
determinat̄ aūt vnūquodq; fine. Et ꝯñter cōcludit ꝯcluſio
nē in tētā ꝙ ſcʒ fortis operat̄ boni gr̄a. Ex quibꝰ pʒ ꝙ ibi
forti aūt fortitudo bonū, ⁊ nec bonū accipitur pro fine
nec fortitudo ꝓ operatiōe. Et ſi dicas ꝙ finis vnius cu-
iuſq; agentis eſt vt ſimilitudinem ſue formet in alte-
rum inducat, ſicut finis ignis calefacientis ē vt iducat ca
lorē in patiente. ergo finis fortitudinis ē vt ſimilitudi-
nem ſui habitus exprīmat in actu. Ad hāc rōem rñdet̄ ꝙ eſt
Q. duplex agens. quoddā eſt mere naturale: vt ignis. aliud
mere voluntarium vt voluntas creata vel increata ali
ud mixtū quod lʒ naturalit̄ cauſet actiuitas tamē ſua
dependet a voluntate creato: Jtē naturale eſt duplex
vniuocū ⁊ equiuocū de vniuoco mere naturali concedo.
de equiuoco eſt multū dubiū. Sol eni non videtur im-
primere ſimilitudinem ſuā l his inferioribus: de agen
te etiam mere voluntario non videtur verū. Nā volun-
tas cum elicit vel impat actum nullā ſimilitudinem ſu
am īprimit l effectū q̄dq̄ ꝑ ſit quia hec ſaluat i phi ad
ſen. um quendā in ꝓpriū. Jdō dico ꝯformiter ad ea que
dicta ſūt ꝙ duplex eſt finis habitus vnus eſt cōnatura
lis. ⁊ de illo concedo (aliꝰ eſt ſm ꝓſtitutionē. ⁊ de illo ne
go. Cum autem Ari. dicit operationē virtuoſam gratia
alicuꝰ fieri, ſēp loq̄t̄ de fine ſecundum preſtitutionem
et non de fine connaturali. ⁊

ergu. du. 5. ethi. q̄. 18.

Queritur ſeptimo. Utrū fortis
q ſe pōt ſaluare ꝑ fugā magis debeat eligē
mortē q̄ fugē. Arguit̄ ꝙ nō: de duobꝰ malis
ſemp minꝰ eligēdū ē ſʒ fugere ē minꝰ malū q̄ mori: ergo
fortis magis dʒ eligere fugere q̄ mori. Jn oppōm eſt
Ari. i ethicis. qui multis locis oſtēdit ꝓ aliqbꝰ opibꝰ tur
pibus vitādis ſubeūdā eē mortē. ¶ Notādū ē ꝙ ſuppo
ſita ꝯitate fidei q̄ ponit īmortalitatē aiarum, ⁊ aliam
vitam poſt hāc. i q̄ premiant̄ eternaliter boni, ⁊ eterna-
lit̄ afficiūtur ſuppliciis mali: q̄ſtio non habet tantam
difficultatē. Et idō ſcdm hāc ꝯitatē fidei ſupponitur tā-
q̄ certū q̄ licitū eſt ꝓ fidei integritate. ⁊ reium publica
rum defenſione mortem ſubire ab alio, non a ſe illatā.
Sed hoc diffuſius tractabitur cum de perſeuerantia
agetur. Neq; hic diſputāda eſt illa queſtio. Utrum ra-
tione naturali probari poſſit immortalitas anime. et
quid de hoc ſenſerit Ari. ſuppoſito ergo ꝙ ex natura-
libus nihil de hac īmortalitate ⁊ de vita futura cogno
ſci poſſit: ꝙ ſit etiam ſuſpenſa pro nunc traditio fidei.
R. ¶ Sit igitur prima cōcluſio: Multa ſūt peccata q̄ ma-
gis fugienda ſunt q̄ mors: ita ꝙ ſi viro bono offeratur
conditio mortis, niſi ea perpetret, potius debet ſubire
mortē q̄ ea perpetrare. ꝓbat̄ auctoritate Ari. in tercio
q̄dā (inq̄t) fortaſſis non eſt cogi: ſed magis moriendum
patientem duriſſima. Etenī euripedis Alcmeons veri
fortia videntur cogētia matrem occidere. Et ſi dicas ꝙ
hoc nō dicit Ari. ſimplr̄: ſʒ ſub dubio cū addat fortaſ-
ſis. Reſpondetur ꝙ hoc aduerbium nec equiualenter
additur in tranſlatione Aretini. qō ſi addidiſſet Ari.
cā dubitationis nō ꝯcluſiſſet aſſertiue ꝙ illa de Alcme
one Euripedis eſſent digna iriſiōe. ¶ Scda concluſio
non q̄cienſcūq; fortis certus eſt ſe nō poſſe ſaluari niſi
per fugā fugere debʒ. ꝓbat̄ ⁊ ponat̄ caſus ꝙ ad fugā
viri fortis ſequatur fuga totius exercitus ⁊ deſtructio
reipu. ⁊ per non fugam eiꝰ ſequat̄ victoria, defectio totiꝰ
exercitus. ⁊ ſuppono ꝙ hec ſunt ab eo cognita. Tūc ar
guo ſic iſte per fugam ſuā exponit totam maliciam et
vniuerſam rēpu. ꝑiculo mortis. ergo fuga ſua eſt cōtra
dictamen recte rationis. ergo recta rō dictat in caſu p̄-
dicto potiꝰ eē ſubeūdā mortē, q̄ fugiendum. ¶ Scdo ē
hec rō vʒ ad ꝓbandū ꝯñiā predicte rōnis Omne illud
gr̄a cuiꝰ fortis ſm dictamē recte rōnis ſe exponere de-
bet ꝑiculo mortis eſt a viro forti vite ſue preferendum
Patet hec maior ex ſe qr ſi vita ſua eſſʒ ꝓferēda ab
illo, illi bono nūq̄ grā illius boni debēt ſʒ rectā ra
tionē ſe exponere ꝑiculo mortis. ſed fortis gr̄a defē
ſionis reipu. ſe ꝑiculo mortis ſm rectū rationis di-
ctamē exponere debet. alias fortitudo bellica vel q̄
cūq; alia in qua ſubeūdū eſſet mortis ꝑiculū nō eſſet
virtus moralis. Et erraſſet turpit̄ Ari. volens ali-
quē ꝓncipalit̄ fortē dici qr circa bonā mortem eſt im
pauidus. igr̄. ¶ Tercia concluſio: aliquādo cū fortis
videt ꝙ per ſolam fugā ſaluari poteſt fugē ⁊ nō ma Nota.
nere in acie tenet̄. ꝓbat̄. ⁊ pono caſum ꝙ iſte vir for
tis ſit cōſultiſſimꝰ ⁊ peritiſſimꝰ bellorū, ⁊ ꝙ ab eo pen-
deat ſalus totius ciuitatis ⁊ tota adminiſtratio bel
lorum ita ꝙ nullus appareat ꝯſilio ⁊ auctoritate cuiꝰ
bella poſſunt regi. ſed ſit veriſilē totā repu. in manꝰ
hoſtiles peruenturā eſſe ſi iſte defuerit. cognoſcat vl-
terius ꝯiſilē ꝙ per fugā ſuā nullū detrimentū affert̄
exercitui pugnanti ita ꝙ nec fuga aliorū conſecutu-
ra eſt, nec deiectio militū pugnantiū. Tunc ſic. iſte
vir fortis non ſubiit ꝑiculū mortis pugnando, niſi
ꝓ defenſione reipu. ſed cōditio rei eſt talis ꝙ nō fu
giendo ipſe deſtruit rēpu. ⁊ deſperandum eſt de ſa-
lute rēipu. fugiendo vero adhuc de ſalute reipublice
ſperandū eſt: g̃ ſcdm dictamen recte rōis debet fugere
et nō mori. Probat̄ etiā auctoritate. Ciceronis pmo
de officiis. Nunq̄ omnino (inquit) periculi fuga cōmit
tendum eſt vt in belles timidiq; videamur: ſed fugien-
dum etiam illud ne offeramus nos periculis ſine cau-
ſa. quo nichil poteſt eſſe ſtultius. Et paulo poſt. quare
in tranquillo tempeſtatem aduerſam optare de men-
tia eſt. Subuenire autem tempeſtati q̄uis ratione, ſa-
pientis eſt eoq; magis ſi plus adipiſcatur re explica-
ta boni, q̄ addubitata mali ſed in hoc caſu per mortē
iſte nichil adipiſcitur boni et certus eſt etiam ſe nō plꝰ
adepturum per mortem q̄ per fugam. igitur. Secūdo
mors in bello nō eſt ſubeunda, niſi gratia alicuius bo
ni quod eſt finis operationis fortitudinis. ergo quoci-
enſcunq; illud bonū vniuerſaliter deſtruitur per mortem ⁊ ꝑ
fugam adhuc remanʒ ſpes ſalutis mors illa eſt turpis
et fuga honeſta. ſed in predicto caſu hec omnia contin-
gunt. igitur. Jnde eſt ꝙ ſapienter multis regibus con-
ſultum eſt ꝙ cum bellum agitur ipſi abſint bello: ſed in nota bñ.
loco tuto forti ſe contineant. ne ad periclitationem re
gis ſequatur periclitatio totius reipu. regniq; ¶ Quar
ta concluſio vir fortis pro defenſione patrie debet et te
netur ſe, non tantum periculis mortis, ſed etiam ipſi

morti exponere. Probatur. aliquãdo fortiter faciẽdo
pulchrum eſt ⁊ honeſtum mori. ſed nulla cauſa mortis
ſuſcipiende videtur honeſtior ꝙ illa que ꝓ defenſione
reipub. ſuſcipit. igit. Maior probatur per Ari. in ter-
tio. Similiter autem (inquit) ⁊ viriliter agunt in qui-
bus eſt fortitudo ⁊ bonum mori. Ex qua auctoritate
patet ꝙ aliquibus eſt fortitudo: ⁊ in his honeſtum eſt
mori. Secundo probatur per illud eiuſdem quod di-
cit contra eos qui videntur fortes propter experienti-
am. hi autem ex principio periclitatur vt meliores exi-
ſtentes: cognoſcentes autem fugiunt mortem magis
turpi timentes. fortis autem non talis. Quid autem
ſit illud turpe dixit immediate prius cum de ciuili mul
titudine que fugientibus militibus occiditur dicebat.
Ciuilia autem permanentia moriuntur. his quidem eſt
turpe fugere: et mors tali ſalute eligibilior/ ſalute ſci-
licet queſita per fugam. Ex quibus verbis ſecundum
Ariſtotelem patet ꝙ fortis magis eligit mortem quã
turpem et inhoneſtam fugam. Tertio probatur per il
lud eiuſdem capitulo vltimo de fortitudine. Mors qui
dem et vulnera triſtia forti (et volenti) erunt. Suſtinet
autem hec quoniam bonum/ vel quoniam turpe non.
Ex qua auctoritate patet/ ꝙ ſuſtinere mortem eſt bo-
num id eſt honeſtum et decorum: et non ſuſtinere tur-
pe et inhoneſtum. Quarto probatur per illud qđ im-
mediate ſequitur et ꝙto vtiqꝫ magis virtutem habeat
omnem; et felicior ſit: magis in morte triſtior erit. tali
enim maxime viuere dignum. ⁊ ille maximis bonis pri
uatur ſciens: triſte autem hoc. ſed nihil minus fortis.
Ex quo auctoritate patet ꝙ aliquis moriens in bello
eſt fortis et habet omnem virtutem. ergo mors tunc eſt
recte ſuſcepta. ſed mors nunꝙ recte ſuſcipitur niſi cũ
tenemur eam ſecundum dictamen recte rationis ſuſci-
pere. igitur. ¶ Quinto probatur auctoritate Cicero-
nis primo de officiis. Temere (inquit) in acie verſari
⁊ manu cum hoſte confligere immane quidam ⁊ belua
rum ſimile eſt. ſed cum tempus neceſſitas ꝙ poſtulat/
decertandum manu eſt. ⁊ mors ſeruituti turpitudini
ꝙ anteponenda. ¶ Sexto: pro ſeruandis promiſſis li-
cet ſe cruciatibus acerbiſſimis ⁊ morti exponere: ergo
et pro defenſione reipublice. Antecedens patet exem-
plo Marci Reguli. qui cum feciſſet cum hoſtibus cer-
tas pactiones de captiuis petiſſetqꝫ vt ſibi liceret ire
romam/ vt pactiones iſte reciperentur: interpoſita fi-
de de redeundo: cumqꝫ noluiſſent eas recipere romani
rediit ad hoſtes extrema queqꝫ paſſurus. quo exemplo
(vt vult cicero tertio de officiis) nix viſum eſt aut lauda
bilius/ aut preſtantius. ¶ Septimo: Aliꝙcumqꝫ recta ra
tio dictat ꝙ magis debet eligere ſolus mori/ ꝙ mori
cum ceteris et cum patrie deſtructione. ſed in certo caſu
contingit ꝙ per fugam viri fortis et ipſe et ceteri om-
nes et vniuerſa regio peribit: vbi perſiſtendo et mori-
endo reſiſteretur hoſtibus in caſu ſcilicet quo iſto viro
forti fugiente ceteri fugerent/ et hoſtes inteſtinum eos
fugientes perſequerentur/ ⁊ ciuitatem caperẽt: in qua
eſſet tota ſpes defenſionis. ergo in tali caſu iſte vir for
tis debet ſe exponere non ſolum periculo mortis: ſed
etiam ipſi morti pro defenſione rei publice. Neqꝫ du-
bium eſt hanc ſententiam clariſſimos omnes duces ſu
iſſe ſecutos qui ſemper magis elegerunt honeſte mo-
riendo patrie ſuccurrere ꝙ turpiter patriam deſerere
ac prodere. ¶ Octauo Vir fortis fugiendo in caſu pre
dicto non affert ſibi bonum niſi breue aut momentane
um ſcilicet prolongationem vite per decem aut duode
cim annos: nec quidem certam ſed multis caſibus ſub
iectam. Res publica vero et vniuerſo populo non ſo-
lum qui eſt ſed etiam qui ex preſentibus erat procrean
dus incomparabile detrimentum. ſtando vero ⁊ viri-
liter pro ſalute patrie decertando et moriendo affert

econtra bonum ſine comparatione maius: ꝙ eſt illud
quod per fugam conſequitur. ergo ſecundum dictamẽ
recte rationis ipſe tenetur in tali caſu ſe morti pro ſa
lute reipubl. exponere. ¶ Sed contra predictas con-
cluſiones arguitur. contra ſecundam et quartam con-
cluſiones. Primo ſic. nulla operatio virtutis eſt que
non ſit felicitas vel ad felicitatem ordinata. ſed mors
deſtruit omnino felicitatem. ergo mors non poteſt eſſe
opus virtutis ⁊ per conſequens concluſiones ille falſe.
¶ Secundo virtus non inclinat contra naturam: quia
eſt perfectio nature ſed inclinatio ad moriendum ẽ cõ
tra naturam: cum per eam deſtruatur natura. igitur.
¶ Tertio vel talis mors ſuſciperetur propter bonum
ꝓprium vel propter bonum alienum. Non ꝓpter bonũ
ꝓprium qđ totũ in morte ãmittit. Nec ꝓpter bonũ alie
num: quia ex quo non ponit alia vita: ipſe non poſſet
alius procurare maius bonum ꝙ ſit illud quod perdit
ergo bonũ ſibi propriũ debet ꝑferre alieno. ¶ Quar-
to nos legimus de viris ſanctiſſimis/ qui ꝙuis ſcirent
alteram eſſe vitam poſt hanc: ipſi tamen fugiebant ab
infidelibus cum mortem aliter euitare non poſſent.
ergo multo magis vir fortis fugere debet/ cum co-
gnoſcit ſe non niſi per mortem euadere poſſe.
Quinto quod eſt minus delectabile ⁊ magis triſte
eſt magis fugiendũ ꝙ quod eſt magis delectabile ⁊
minus triſte. ſed fugere eſt min⁹ triſte ꝙ mori cum in
morte ſit maxima triſtitia igitur. ¶ Ad primam iſta-
rum rationũ nego maiorem. ⁊ dico ꝙ ſunt aliqui
actus/ extendendo actum ad paſſionem qui nec ſunt
actus ordinati felicitatem nec ipſa felicitas: ſed
imperati ab actu qui eſt felicitas/ vel maxima ⁊ glo
rioſiſſima pars felicitatis. Velle enim mori pro de
fenſione ciuitatis eſt maximus actus felicitatis po
litice. mori autem eſt actus ab huiuſmodi felicita-
tis actu imperatus. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ in homi-
ne eſt duplex natura ſcilicet corporalis ⁊ dico ꝙ vir
tus contra huiuſmodi naturam frequenter inclinat
ita ꝙ inclinatio huiuſmodi nature ⁊ inclinatio vir
tutis ſunt contrarie. Alia eſt natura ſpiritualis ⁊ in
tellectualis. ⁊ dico ꝙ virtus non inclinat contra hu
iuſmodi naturam id eſt contra propriam inclinatio
nem huius nature. Et propriam dico illam quã hꝫ
ex ſe/ ⁊ non ex habitibus aut moribus corruptis.
Et ad minorem nego/ loquendo de inclinatiõe natu
re ſpũalis. Ipſa enim inclinatur magis ad haben-
dos excellentiſſimos actus virtutum ꝙ ad diutius
durandum. Ideo cum in caſu predicto mori ſit excel-
lentiſſim⁹ actus felicitatis politice inclinatur ad illũ
actum. ¶ Ad tertiam dico ꝙ mors imperatur propter
bonum proprium: quia ſcilicet aliter non poteſt habe
ri ille excellens actus felicitatis politice: et propter bo
num alienum ſcilicet ꝓpter defenſionem ciuitatis vel
reipublice. Et ad probationem ꝙ non propter bonum
proprium quia totum in morte amittitur. cõcedo. dico
tñ ꝙ illum bonũ actum habere ꝑ momentum ⁊ nõ ꝑdẽ
culpabiliter ſed virtuoſe cõſeruare ẽ multo meli⁹ ꝙ ꝓ
longare vitã ſuam ꝑ lõgũ tẽp⁹. ⁊ ad probationẽ ꝙ nõ
propter alienum: dico ꝙ multo ma⁹ bonũ ꝓcurat aliis
et ſine cõparatione diuturnius ꝙ ſit illud qđ ꝑdit: ſicut
factum qđ i vltis rõe ꝗrte ꝯcluſionis. Et ſi dicas ꝙ per
mortem ꝑdit bonũ virtutis bonũ autẽ virtutis nulli ꝓ
curat. Ad hoc reſpondeo/ ꝙ volẽdo mori habꝫ ſumum
actum virtutis politice vt dictum eſt. dico ſecundo: ꝙ
volendo fugere careret iſto bono etiam culpabiliter. ⁊
per ꝯñs acquireret in ſe vitium de teſtande felicitatis
politice. dico tertio ꝙ moriendo nõ perdit illud culpa-
bilit ſicut nõ moriendo ꝓpter ſalutẽ ꝗſitã ꝑ fugã culpa
biliter perderet qđ ergo meli⁹ eſt ꝑdere aliquid qđ ali
qñ ꝑdendũ eſt non culpabiliter: imo virtuoſe ꝙ culpa-

argu. in. 3. ethi. q. 8.

Nota.

mitens nullum ſibi ſalubꝛis penitentie locum reliqaiſt ꝙ̄to magis. ⁊c. Ex quibus verbis patet ꝙ per moꝛtem nobis per noſmetipſos inflictam nullomodo emendatur ſed magis augetur ex deſperatione venie delictum. Tum ſecundo quia poſt delictum perpetratū talis triſtatur ob delictum ipſum. Aut ob infamiam conſecutam. aut ꝓpter penam delicto reſpondentem. Si propter duo poſtrema: cum tali non ſint mala pene ſeqatur per primā concluſionem ꝙ ipſe nō debet ſibiipſi inferre moꝛtem. Si primum tunc debet potius lacrimis et gemitibus diuinam imploꝛare miſericoꝛdiam ꝙ̄ ſibi moꝛtem conſciſcendo offenſe offenſam et delicto delictum ſuperaddere. Tum ſecundo. quia vel talis eſtimat ꝙ per moꝛtem ſatiſfacit pro delicto: aut eſtimat ꝙ nulla eſt via ſatiſfaciendi non primum quia hoc nec lex diuina nec lex naturalis nec lex vlla poſitiua tradit ꝙ ſcilicet ſe occidendo quis pro commiſſo delicto ſatiſfacit. immo lex diuina expꝛeſſe vult oppoſitum. Nolo (inquit) moꝛtem peccatoꝛis. ſed magis vt conuertatur et viuat. vbi deus expꝛeſſe declarat ꝙ nō vult ꝙ homo ſatiſfaciat ſibi pro peccato per moꝛtē et occidendo ſed penitendo et relinquēdo peccatū et in hac cōuerſione viuendo. Nec licet alicui ſe interimere pro peccato vitando. probatur omne peccatū per liberū voluntatis conſenſū vitari poteſt. ergo nō licet cuiꝙ̄ occidere ſe vt peccatū vitet. et añs probat quia pctm̄ omne voluntariū. ꝙ ſi voluntarium nō ſit: eoipſo peccatū nō eſt. ¶ Scdo nullum peccatū (maxime cōmiſſionis) eſt ſine actu poſitiuo voluntatis noſtre que cogi nō poteſt. ꝗ ꝙ̄tacūꝙ fiat ab extrinſeco violentia poteſt tamen aliter ꝙ̄ per moꝛtē vitari peccatū. verbi gratia. toꝛquet aliquis vt exprimat que in cōfeſſione accepit. ꝙ̄tuncūꝙ toꝛqueatur nunꝙ̄ tamē exprimet illa, niſi ex imperio voluntatis vel linguā ad dicendum vel manū ad ſcribendum mouerit. Similiter toꝛquet aliquis vt tandē vel neget fidem vel ſe ante ydola proſternāt: que nūꝙ̄ faciet vt poſtulatur niſi liber cōſenſus voluntatis acceſſerit ¶ Tertia

nota. cōcluſio nec pro virginitate ſeruāda virgo: nec pro integritate coꝛruptā, mulier moꝛtē ſibi inferre debet probat prima pars: quia virgo cū ſibi affert moꝛtem aut intendit vitare coꝛruptionem animi aut coꝛruptionem. coꝛpoꝛis Si coꝛruptionē animi Cōtra coꝛruptio per ſolū conſtans ⁊ ſtabile propoſitū mentis ſeruari poteſt. ⁊ tandiu manet. animi integritas ꝙ̄diu manet integra ꝟginitatis ſeruāde volūtas. quod ꝓbatur. qꝛ integritas animi bonū eſt animi. ergo nō neceſſario deperditur ad coꝛruptionē coꝛpoꝛis, ſed tantū ad coꝛruptionem bone volūtatis. Nec poteſt dici ꝙ intendit ſeruare integritatē coꝛpoꝛis: et ne perdat eā ſe necat. Cōtra virgo illa nullo modo plus obligatur ad ſeruandū integritatē illius ptis coꝛpoꝛis ꝙ̄ ad ſeruādam integritatem cuiuſuis alterius ex qua tanta incomoditas toti coꝛpoꝛi ſequi poſſet: ergo viciociſſimū eſt et cōtra rectum rationis dictamē ꝙ vt illa pars ſeruetur integra alia pars coꝛrūpat ex qua ſequitur moꝛs ⁊ interitus.

nota. ¶ Secūdo tū etiā qꝛ quilibet magis tenet ad conſeruādam vitā coꝛpoꝛalē ꝙ̄ ad cōſeruandā integritatē cuiuſcunꝙ partis ex qua nō ſequitur vite coꝛpoꝛalis priuatio: ꝗ virgo que vt ſeruet integritatē coꝛpis aliā ptem coꝛpis coꝛrūpit. aut ſe quomodocūꝙ vita priuat grauiſſime peccat, et rea homicidii habēda ē. ¶ Tertio coꝛpus ipſum de quo eſt queſtio pōt coꝛrumpi ſine hoc ꝙ deſinat eſſe ſanctū ⁊ ſacrū et virgineū: et pōt deſinere eſſe ſanctū ⁊ virgineū ſine hoc ꝙ ſoluat eius integritas ergo pro hac integritate ſeruāda nō debet ſe virgo interimere. probat añs nā ſi membrū illud coꝛrumpatur ferro aut per cōtrectationem obſtetricis aut violentia apoſtematis nō deſinit eſſe ſanctuꝫ ⁊ virgineū. ¶ Secū

1. 2. pbſ. do nec i coꝛpoꝛe nec in quocūꝙ actu exterioꝛi eſt aliqua impudicicia aut moꝛalis coꝛruptio: niſi illa reſpondeat alicui impudicicie et coꝛruptioni mētis. quia alias homo poſſet ſaluari ſecundum animā et dāpnari ſecūdum coꝛpus qđ eſt omnino abſurduꝫ. ꝗ ꝙ̄diu remanet pudicicia et ſanctitas mētis tam diu remanet pudicicia et ſanctitas coꝛpoꝛis. et ꝙ̄ diu etiā remanet impudicicia et coꝛruptio mentis tā diu etiam remanet impudicicia et coꝛruptio coꝛpoꝛis. Sꝫ cū hoc ꝙ clauſtra pudoꝛis ſunt diuiſa aut ꝑ cauſas imediate dictas: aut per violentiā coꝛruptoꝛis: ſtat ꝙ maneat ꝓpoſitū mētis integrū et inconcuſſum et ꝙ mens ſit omnino ſancta et pudica. ergo cum hmōi diuiſione etiam ſtat ſanctitas et pudicicia coꝛpoꝛis. Similiter cum hoc ꝙ clauſtra pudoꝛis integra ſunt integritate nature ⁊ per nullam violentiam aperta ſtat ꝙ animus iā ſit coꝛruptus et impudicus, et habeat conſenſum volūtatis cum coꝛruptoꝛe. vt patet de virgine que libere et ſponte vadit ad coꝛruptoꝛē Conſtat enim ꝙ ab impudicicia mentis ſue non ſolū voluntas ipſa ſed etiam coꝛpꝰ dicitur impudicum et coꝛruptum: nō quidē coꝛruptione oppoſita integritati nature que integritas nec bona eſt nec mala moꝛalit̄ ꝑ ſe: ſꝫ coꝛruptione moꝛis. ¶ Tertio cū omni violentia illata vel inferenda virgini ſtat innocentia virginis: cū nemo ſit aliena voluntate malus ſꝫ tantum pꝛopꝛia: ergo cū omni tali violentia ſtat ꝙ eſt omnino indigna moꝛte imo ꝙ eſt digniſſima vita ergo occidendo eam occiditur innocēs. ergo ſi ſe occidit ipſa ē rea homicidii ¶ Quarto Si liceret alicui occidere ſe ipſam: pro nulla tamen cauſa hoc licitum eſſet niſi pro qua liceret eum dampnari a iudice. ſed nullus iudex rationabiliter iudicans dānaret virginem quia violentiam paſſa ſit: immo iudicaret potius eſſe ſublevādam et premiis ac muneribus attollendā ꝙ violentia tantam paſſa a ſancto virginitatis propoſito non deceſſerit: et ipſum coꝛruptoꝛē vel violētatoꝛem damnandū cenſeret: igitur. ¶ Quinto quicūꝙ infert alicui penā iniuſtam moꝛtis eſt reus homicidii: ſed hec mulier infert ſibiipſi penam iniuſtam moꝛtis: ergo hec mulier rea eſt homicidii. maioꝛ videtur certa et minoꝛ probatur quia moꝛs que infert̄ huic mulieri aut eſt pena pꝛꝑꝛie culpe aut aliene. ſi aliene, ergo eſt omnino iniuſta cū omnino iniuſtum ſit ꝙ ꝓ delicto vniꝰ alter nulla ſibi vel neceſſitudine nature cōiunctus vel peccati ſocietate cōmixtus penam ferat. nec eſt pena ꝓꝑꝛie culpe. tū quia (vt ſupponitur) nulla in iſta virgine culpa eſt. tūꝫ quia vbi culpam hēt nō eſſet iudex in cauſa ſua. ſecundam partē probat hec vltima ratio. imo ad eius ꝓbationem poſſent adduci fere omēs pꝛioꝛes rationes Ex qua concluſione inferoꝙ lucretia quā tot laudibus rationi efferunt. fuit homicidii nefandiſſimi rea. probatur quia lucretia fuit ſummis et ampliſſimis virtutibꝰ pꝛedita et nullo moꝛtis genere digna: ergo occidendo ſe ipſam occidit innocentiſſimā et indigniſſimam moꝛte feminā. ergo rea eſt ſceleratiſſimi homicidii añs ꝓbat̄ lucretia nō ſuſpicatur eſſe nocens niſi propter adulteriū ſed ipſa nō fuit adultera. quod ꝓbatur. qꝛ ipſa nō ꝙ̄ adultero ꝯſenſit. hoc idē ꝓbat Auguſtinus. auctoꝛitate cuiuſdam de violentia lucretie dicentis mirabile dcū duo fuerunt, et adulterium vnus admiſit. cuius rationem aſſignat. auguſtinus quia licet eſſent duo coꝛpoꝛa cōmixta vnius tamen erat inquinatiſſima voluntas alterius vero caſtiſſima ¶ Secūdo qꝛ aut ipſa tūc ſe interemit quia adulterium paſſa violenter aut qꝛ ipſa erat ſibi conſcia alicuius mali conſenſus. ſi primuꝫ: redit prima ratio: quia inocens et pudica fuit: et ita moꝛte indigna. ſi ſecundum ergo falſum eſt illud cuiuſdam allegatum ꝙ duo fuerunt et adulterium vnus admiſit quod tamen dictum romani multum celebrant. et patꝫ conſequentia: quia ſi ipſa conſenſerit fuerunt duo qui

virgine. ⁊ poſſe ſe licite obfuſcādam. ꝟginē. tale occidē

hāc queſtionem. tāgit mato. diſtin. 15. quar. ſcheꝛque ſti. quin. coꝛre. 8.

adulterium admiſerent: vnus manifeſta inuaſione et altera latenti et occulto conſenſu: tum etiam: quia vbi ita fuiſſet. non propter hoc tamen fuiſſet mors ſibi a ſe ipſa inferēda: ſed digna ſatiſfactione ira dei placenda totam autem vim rationis his verbis colligit. auguſtinus. Si adultera cur laudata. ſi pudica: cur occiſa: quod argumentum ineuitabile dici. ¶ Tertio. actus lucretie non fuit bonus moraliter. ergo fuit malus moraliter. conſequentia patet. quia fuit actus deliberatus. et antecedens probatur. nullus actus procedēs ex infirmitate pudoris eſt actus bonus moraliter quia omnis talis ex imperatiua et mollicie procedit ſed actus lucretie proceſſit ex infirmitate pudoris. ꝙ ergo ſeipſam (inquit) auguſtinus non adultera occidit: nō pudicicie caritas, ſed pudoris īfirmitas fuit qḋ ꝓbatur pudnit eā (inquit) eam turpitudinis aliene in ſe ꝯmiſſe: etiam ſi nō ſecum et romana mulier laudis auida nimium verita eſt ne putaretur quod violēter eſt paſſa cū viueret libenter paſſa ſi viueret. ſociam quippe ſcī ſe credi erubuit ſi quod alius in ea fecerat turpiter ferret ipſa patienter ex quibꝰ verbis patet ꝙ ideo ſeipſam interemit quia nō poterat ferre patiēter pudorē illum vel eſtimationē hominum de ſeipſa: et ꝙ mortē ſuam ordinauit ad dandū teſtimonium pudicicie ſue. que omnia procedunt ex nimio et abſurdo deſiderio laudis ⁊ impatientia pudoris et mali nominis que eā mortem excuſare nullomō poſſunt. ſequiť ꝙ ipſa fuit vere rea homicidii ¶ Quarto nuſꝙ in ſacra ſcriptura legitur homicidium ſui etiam cuiuſ cūqꝫ mali vitandi cauſa conceſſum: ſed expreſſe prohibitū. cum in lege dicať nō occides: ꝗ lucretia ſeipſam occidendo rea eſt homicidii. aīs probatur quia in illo precepto dicitur nude et abſolute nō occides et non additur ꝓximum ſicut in alio precepto non falſum teſtimonium dices aduerſus ꝓximū tuum. ꝗ ꝑ illud preceptum nō ſolū ꝓhibetur homo ꝓximum occidere. ſed etiam ſeipſum. ¶ Cōfirmatur multo magis arctat preceptum de nō occidēdo ꝙ̄ preceptum de nō ferēdo falſum teſtimoniū. ꝓbatur quia precepto de nō ferendo falſum teſtimoniū additur aduerſus ꝓximū qḋ non additur in precepto de non occidendo. et non obſtante illa additione ille eſt falſus teſtis qui teſtimoniū falſum aduerſum ſe ꝓferet et eſt reus ꝑcepti. puta ſi quis cupidus mortis fateret falſo ſe hominē occidiſſe vt inde dāpnatꝰ necaretur: ergo multo minus licet alicui ꝗcunqꝫ cauſa ſe ipſum occidere. hanc rationem tangit Auguſtinus. xx. capitulo primi de ciuitate dei vbi per multa capitula pulcherrime ac ſubtiliſſime materiam hanc deducit. ex quibus omnibus patet ꝙ nullomodo pro quocunqꝫ bono conſequendo. aut pro quocūqꝫ malo fugiendo licitum eſt alicui ſe occidere. nec valet arguere de: Marco. Catone mitridate hanibale et nonnullis aliis. quorū aliqui ſe ferro: alii veneno necauerunt: quia hii omnes turpiter errauerunt. et fuerūt timidi. et molles et impacientes nō fortes nec magnanimi. nec poterāt tollerare aduerſa: inter que tamen ſumma virtutum officia exequi poterāt. ¶ Sed cōtra fundamentum dictarū cōcluſionū arguitur. ¶ Ponatur ꝙ reſ. in grauiſſimo periculo verſetur: et pro defenſione ſua egeat aliquo magno et potēte viro qui ꝓpter odium quod habet cū vno de ciuibus nolit ciuitati ſuccurrere: ſed requirat ciuitatē ꝙ det illum morti et ipſe ſuccurret aliter nō. ciuitas autem hanc iniuriam innocēti facere ipſe ciuis innocēs etiam velit ſe dare voluntati illius viri potētis quem nolit recipere: quia nō vult notari de morte eius. ¶ Tunc arguitur ſic: Iſte vir fortis paratus eſt effundere vitam viriliter pro ſalute reipubli. ſed non poteſt infundere in bello ꝗ diu ille potēs aduerſatur: nec poteſt effundere ſubmittendo ſe iudicio ciuium quia illi (cum ſciant eum innocentē) recuſant eum adiudicare morti. nec poteſt effundere vitā ſubmittēdo ſe aduerſario: quia ille recuſat percuſſū. et ſcit ꝙ ſalꝰ reipublice eſt carior vita ſua: et cā vite ſue ante ponit. ergo in tali caſu ipſe tenetur ſe interimere ꝓ ſalute reipublice. ¶ Cōfirmatur exēplo multorū romanorum qui ſe pro ſalute reipubli. in apertiſſimā mortem intruſerunt ſponte ſua ex ꝓpria voluntate. Reſpondetur ꝙ talis nullomodo debet ſe interimere. et ꝗuis debeat ꝓcuraret bonum reipubli. hoc eſt tamē actibus et operationibus licitis et honeſtis: et nō ꝓhibitis. ¶ Ad cōfirmationem dico ꝙ actus huiuſmodi romanorū erāt mali et innitebantur. idolatrie: et falſe religioni: et erroribus nō prudētie. ¶ Ratio ante oppoſitū ſoluta eſt

Queritur nono. Utrum fortis in omni actu fortitudinis delectetur.

Arguitur ꝙ ſic. quia virtus eſt delectabiliter operari ergo fortis ī omni opere fortitudinis delectatur ¶ In oppoſitū arguiť auctoritate. Ariſtotelis tertio. Mors quidem et vulnera triſticia forti et volēti erūt. ¶ Notādum ꝙ in forti ſunt multi et varii actus ſcilicet actus cognitiui ſiue apprehenſiui. actus appetitiui: et actus executiui. Actus cognitiui et apprehēſiui ſunt duplices quidā ſunt itellectus: alii ſunt ſenſus interioris vel exterioris. ¶ Per intellectū fortis apprehēdit multa que nata ſunt cauſare delectationē ſcilicet deffenſionē patrie vel aliū quē libet finem fortitudinis. honeſtatem et pulchritudinē operis et ꝗ fide viuūt etiā aliā vitā poſt hāc expectātes. Apprehēdit etiā fortis multa que nata ſunt inferre dolorē et triſticiam: puta vulnera: labores: ictus mortē. Et apprehenſiones iſtorū cauſant ſecundū magis et minus triſticiā. tam ſecundū diſpoſitionē ſubiecti ꝙ̄ etiā ſecundum ꝙ magis vel minus iudicantur eſſe ꝓpinqua. ¶ Poteſt etiā per ſenſum interiorem apprehēdere aliqua que nata ſunt cauſare delectationē et aliqua que nata ſunt cauſare triſticiā: et ſimiliter per ſenſum exteriorē. vt ſtatim declarabitur ¶ Actꝰ appetitiui ſunt duplices. quidā ſunt volūtarii: alii ſunt actus apetitiui ſenſitiui. Actus volūtarii ſunt duplices quidā ſunt qui nō ſunt formaliter imperatiui executionis: vt ſcilꝫ recta ratio nō dum dictat opus fortitudinis eſſe exequēdum alii ſunt imperatiui executionis. vt volitio qua quis imperat potētiis executiuis. Actus exteriores ſunt multiplices (vt dictum eſt) fugere: cunctari: expectare: aggredi: inferre. ſuſtinere. Actus etiam cognitiui tam intellectus ꝙ̄ ſenſuum interiorū ſunt duplices. quidā ſunt circa futurū bellum alii ſunt circa preſens. alii ſunt circa preteritum circa futurum vt eſtimatio periculorū vel opinio de futura victoria, de induſtrioſa percuſſione de tollerantia durorum. circa preſens: ſicut cognitio eorū que circa fortē fiunt dū bellū geritur circa preteritū eorū eiꝫ recordatio. ¶ Tunc ſit prima cōcluſio. fortis in apprehēſione boni quod eſtimat eſſe per opera fortis ꝯſequendum delectatur et in apprehenſione et in volitione ipſorū operū. probatur. omnis eſtimation qua eſtimamꝰ bonum magnū et multum deſideratum eſſe de ꝓpe futurum: eſt nata cauſare delectationem in ſic eſtimante ſed bonū illud qḋ eſt finis fortitudinis eſt magnū et multum deſideratū et (vt ſupponitur) eſtimatur de ꝓpe futurū igiť. ¶ Secunda concluſio: fortis in actu ſperādi huiuſmodi bonum delectatur. ¶ Tertia cōcluſio: fortis in actu ipſius fortitudinis cū prope certꝰ eſt de cōſecutiōe huiuſmodi boni delectatur. ¶ Quarta cōcluſio: fortis in actu memorādi actꝰ quibus conſecutus eſt huiuſmodi bonum delectatur. probatur per ariſtotelem primo rethorice dicentem. quare neceſſe eſt omnia delectabilia eſſe in ſentiēdo pñtia. aut in memorādo facta aut in ſperādo futura. ſentiunť quidē eñ pñtia memorantur aūt facta ſperantur aūt futura ex quibꝰ patet qḋlibꝫ bonum de

(De que ſtione vi githo. 2.2. qſt. 64. articulo.)

B

Inquibus delectatur fortis.

ſiderratum aut actus qui circa ipſum haberetur na‑ turecauſare triplicem delectationẽ. ꝛ cũ ſperatur fu turum: et cõſentit pñs et cu memoratur preteritum. ¶ Quinta concluſio: actus inferendi et percutiendi eſt viro forti delectabilis. ꝓbatur. omne cupitum ꝛ de ſideratũ a viro forti cũ eſt pñs ꝛ nullã in eo moleſti‑ am cauſat, eſt ſibi delectabile ſed vir fortis maxime cupit percutere et ledere hoſtem. et hec percuſſio non eſt viro forti, ſed hoſti moleſta. ergo cu eſt preſens delectat eum. ¶ Sexta concluſio. recordatio actus ſuſtinendi ac tollerandi fortiter ac viriliter ictus et vulnera eſt viro forti delectabilis. ꝓbaẗ. auctorita‑ te Ariſ. in loco preallegato. memorabilia qđã igitur delectabilia ſunt: nõ ſolũ q̃cum in pñti aderant de‑ lectabilia erant ſed quedã ꝛ non delectabilia. ſi ſit poſterius honeſtũ et bonũ quod poſt hoc: vnde vt di‑ ctũ eſt. ſed delectabile eſt ſaluatum eſſe ꝛ remiſci la borum. et poſt anguſtias delectatur vir memorans qui multa paſſus fuerat ꝛ multa geſſerat. ¶ Septia concluſio cogitatio fortis tollerantie cum ſpe bene ſe habendi in ea q̃ tamen non eſtimaẗ ꝓpinqua ẽ de lectabilis. ꝓbatur qꝛ expimur in nobis ꝙ aliquan‑ do cogitamus nos multa et grauia tollerare ꝓ de‑ fenſiõe fidei: ꝛ ꝙ inter varia tormẽta manꝰ lucti. ꝛ in ſic cogitãdo delectamur vehementur, ꝛ hec ſũt q̃ forti videẗ eẽ delectabilia. ¶ Octaua ꝯcl'o viro for‑ ticũ de ꝓpe iminet bellum, non eſt delectabilis co‑ gitatio finis. ſi deſit ſpes huius mõi finẽ cõſequendi ꝓbatur qꝛ deſiderium boni non ſufficit ad delecta tionẽ cauſãdã: ſed oportet de hoc quod deſideratur, habeatur ſpes conſequẽdi ipm̃. quod ꝓbaẗ. nã ſi qs deſideret vehemẽtiſſime principatũ et deſperet ſe cõſecuturũ ipm̃, nõmõ nõ delectatur ſed triſtatur: vt patʒ per experientiam.

Nota. ¶ Nona cõcluſio viro forti triſtabilis eſt recorda‑ tio finis deperditi. patet ex ſe. ¶ Decima concluſio viro forti triſtabilis eſt recordatio actus tolleran‑ di ꝛ ſuſtinendi: cũ per hũc illatum eſt magnum ꝛ ir‑ repabile dãnũ vt puta excecatio vel mutilatio notabi lis detrimẽti pꝫ qꝛ ex illo actu ſuſtinẽdi. relictũ ẽ in‑ cõmodũ preſens qđ ſemꝑ affligit. poẽt tñ leniri hec tri ſticia ex multis ꝛ magnis cõmodis ꝑ hanc tolleran tiã forti ẽ allatꝫ ſicut pax vniꝰ magni regni. ¶ Undeci ma cõcluſio: actus ſuſtinẽdi eſt viro forti triſtabilis probatur quia ſuſtinere grauis ꝛ multũ moleſta ẽ triſtabile ſed actus ſuſtinendi conſiſtit in tollerãtia grauium et difficilium igitur. Secundo ꝓbaẗ aucto ritate Ariſ. dicentis In ſuſtinendo vtiqꝫ triſticias (vt dictũ eſt) fortes dicũtur ꝓpter qđ ꝛ triſte fortitudo. tertio ꝑ illud euiſdẽ mors: qđ ꝛ vulnera triſtia forti et volenti erunt. ꝛ paulo ante: ꝑcuti autẽ doloroſum et triſte omnis labor. ¶ Duodecima cõcl'o: fortis in actu fortitudinis exterioris magis dicendꝰ eſt triſta‑ ri q̃ delectari. ꝓbatur qꝛ cũ ſint duo actus fortitu‑ dinis circa q̃s maxime cõſiſtit fortitudo ſcilꝫ inua‑ re et ſuſtinere: ſuſtinere tamẽ eſt actus principalior. et circa eum maxime conſiſtit fortitudo. ſed in ſuſti‑ nendo terribilia triſtatur fortis. ergo fortis magis dicendus eſt triſtari in actu exteriori fortitudinis q̃ delectari. minor ꝓbata eſt. et maior probatur aucto ritate Ariſ. in tertio eth. dicentis. circa audacias au‑ tem et timores fortitudo exiſtens non ſimiliter circa ambo eſt ſed magis circa terribilia. In his enim et imperturbatus, et circa hec vt oportet habens for tis magis, q̃ circa audacias. in ſuſtinendo vtiqꝫ tri ſtia (vt dictum eſt) fortes dicuntur, propter quod et triſte fortitudo, ꝙ ſi quis dicat, ꝙ hec triſtia nata ꝑ‑ uenire ex tollerantia triſtium impeditur propter fi‑ nem quieti delectabilis forti. Rñdet ad hoc Ariſ. ꝙ

oppoſitũ contingit. delectatio cm̃ quã natum ẽ cau‑ ſare deſideriũ finis fortitudinis euaneſcit vel obſcu‑ ratur a rebus circunſtantibus, ſcꝫ a rebus triſtibus q̃ interueniunt in exequendis actibus fortitudinis. quod ſub his verbis dicit. areſtotiles. ſed et adhuc videtur vtiqꝫ eſſe qui ſm fortitudinem finis delecta bilis. ab his aũt q̃ circa finem euaneſcere: quale et in gimnaſticis agonibus ſit. pugilibus enim finis qui‑ dam delectabilis cuius gratia, corona, et honores, percuti autẽ doloroſũ: ſi carnales et triſte omnis la bor. et addit ꝙ ſi triſtia ſint multa, in fine parua cõ‑ moditas: ſic finis nichil habet delectabile propter (inquit) multa hec eſſe, paruum exiſtens cuius gra‑ tia, nichil delectabile videtur habere, ſic vtiqꝫ tale ẽ circa fortitudinem. mors quidem et vulnera triſtia forti. ſuſtinet autem hec quoniam bonum, vel quoni am turpe non id eſt. vel qm̃ nõ ſuſtinere ea eſt turpe. ¶ Decimatertia cõcluſio: ſecluſa veritate fidei vir for tis quanto eſt magis virtuoſus, tanto magis triſta tur in morte. probatur: quia triſte eſt eum qui eſt maxi me dignus vita ſcienter priuari vita et maximis bo nis ſcilicet excellentiſſimis virtutibus. nec propter hoc ꝙ triſtatur eſt minus fortis imo forſitan magis quia pro illis maximis bonis de quorum amiſſione triſtatur. ipſe eligit in bello decus et gloriam. dixi autem ſecluſa veritate fidei q̃ ponit animam immor talem et bona anime immortalia et poſt hanc vitã retributionem meritorum et inde eſt ꝙ multi marti res non ſolum non doluerunt in morte. verum etiã eam magno deſiderio affectare videbantur hec con cluſio poſita eſt et probata ab areſtotile tertio ethi‑ corum. Decimaquarta cõcluſio: vir fortis in appꝛehen ſione durarum paſſionum quas cognoſcit leue pro‑ pe paſſurum triſtatur ꝓbatur qꝛ vir fortis videt mĩ ta mala eſſe ſibi de prope euentura q̃ vellet non eſſe euentura. ergo vir fortis triſtatur. patet ſecundo de chriſto qui in apprehenſione dolorum ſuorum vſqꝫ ad mortem triſtatus eſt. ex quibus omnibus patꝫ ꝙ non omnis actus intellectus et volũtatis ipſiꝰ virtuo ſi eſt ſibi delectabilis. patet. Ex dictis. ſequitur ſecũ do ꝙ non omnis actus ſenſus ipſius virtuoſi eſt ſi‑ bi triſtabilis, patet ex dictis. Sequitur tertio ꝙ non eſt verũ vniuerſaliter ꝙ vir fortis in omni actu for‑ titudinis delectet ſm intellectũ, ꝛ triſtetur ſm ſenſũ patet ex dictis. ¶ Decimaquinta ꝯcluſio. licet in paſſio‑ ne graui et acerba ſenſus et intellectus triſtatur dele‑ ctatur tamen in equanimi tollerantia et ſuſtinentia eiꝰ prima pars probatur. quia vbicunqꝫ reperitur ſuffici‑ ens cauſa triſticie, ibi reperitur triſticia. ſed in intelle‑ ctu et ſenſu reperitur cauſa ſufficiens triſticie quia eſt ibi nolitio vel abſoluta vel conditionata huiuſmodi paſſi onum: et apprehenduntur tam a ſenſu q̃ ab intellectu tanq̃ diſconuenientes ſenſui, ꝛ tanq̃ ea q̃ mouent ve‑ hementer ad opus fortitudinis deſerendum. ꝗ eorꝫ ap prehenſio tã ſenſitiua q̃ intellectiua ẽ cã triſticie. Secũda pa ꝓbaẗ qꝛ tollerãtia illa equanimis ẽ opus virtutis qđ licet ſit circa malũ ꝛ afflictiuũ ꝛ diſcõueniẽs non tñ ipm̃ eſt malũ, nec afflictiuum, autẽ diſconueniens. ꝙ tñ ad ꝑmã ptẽ ꝯcluſionis eſt aduertendũ ꝙ lꝫ intellectꝰ apꝑhendat hmõi paſſiones eſſe ſenſui diſconuenientes: poteſt tñ impedire ne hec apꝑhenſio ſit cã triſticie puta ſi eſſet cognitio certa ꝙ ꝑ multitudinem huiuſmodi paſ‑ ſionũ aliquod bonum multo maius ac excellẽtius eſſet ꝓuenturũ q̃ ſine huiuſmodi paſſionibꝰ puta augmẽtũ glorie eterne. tunc eñ nõ eſſet circa huiuſmodi paſſiões nolitio: maxime ſi nõ excederẽt facultatẽ hoim. ſi aũt excederent facultatẽ hoim: ſic exigereẗ aliquꝰ ſpecia‑ lis auxilii aſſiſtẽtia vt ſine nolitione tollerari poſſent, quod auxilium frequenter contingit in martyribus.

¶ Contra quattuor cõcluſiones p̃mas. arguitur ſic. obie
ctum delectatiõis ſp est cauſa delectatiõis. ſꝫ bonuꝫ
illud de quo habetur eſtimatio ⁊ ſpes / ⁊ actus fortitu
dinis de quo habetur recordatio nõ ſũt cãe huiꝰ oĩ de
lectatione igitur. maior veſter manifeſta ⁊ ꝓbatio eiꝰ
videtur ſufficienter fũdari in auctoritate ariſ. allega-
ta ad q̃rtã cõcluſionẽ. ⁊ minor ꝓbatur q̄a nec bonuꝫ
illud ẽ cũ ſperatur. nec actꝰ ẽ cũ eiꝰ fortis recordatur /
ſꝫ qđ nõ ẽ nõ eſt cã igitur. Ad hanc rõnẽ nego maiorẽ ⁊
dico ꝙ obiectũ apprehenſũ nõ eſt cauſa delectatiõis
aut triſticie ſaltẽ immediata ſꝫ ipſa apprehenſio vel
viſio obiecti. ¶ Contra ſeptimã cõcluſionẽ arguitur ſic
nulla nolitio eſt ſufficiens cã delectatiõis. ſꝫ paſſio-
nes hmõi ſũt tñ nolite ꝗ circa eas nõ eſt delectatio.
Scđo cogitatio hmõi fortis tollerãtie ⁊ deſiderium
bñ ſe hñdi in ea nõ eſt ſufficiens cã delectatiõis. ergo
neqꝫ hmõi cogitatio cũ ſpe bñ ſe hñdi in ea. ꝯña teneꝫ
⁊ añs ꝓbatur qꝛ q̃tũcũqꝫ q̄s deſidẽt hmõi tollerati
ſi tamẽ eſtimet eã nõ ſibi poſſibilẽ eẽ triſtabitur ⁊ nõ
delectabitur ¶ Ad p̃mã ꝯcedo maiorẽ ⁊ ad minorem
dico ꝙ q̃tũcũqꝫ paſſiones ipſe ſint nolite tamẽ tolle
rantia earꝫ eſt volita cõditionaliter añ inexiſtẽtiã ea
rum. et abſolute: cũ inſunt q̄ ſufficiunt ad delectatio
nem cauſandã. ¶ Ad ſcđam cõcedo añs ⁊ nego ꝯñam
qꝛ ſpes includit certitudinẽ q̄dã bñ ſe hñdi in hmõi
paſſiõibꝰ tollerãdis. iđ ipa ẽ cã ſufficiẽs delectatiõis
⁊ nõ deſideriũ qđ nõ hmõi certitudinẽ includit. cõtra
x. ⁊ xi. cõcluſiões. arguitur ſic. oẽs hmõi opatiões procedũt
ex hitu fortitudinis q̄ agit ꝑ modũ nature. ꝗ oẽs hu
ius oĩ opatiões ſũt delectabiles ꝯña tꝫ qꝛ delectatiõ
eſt opatio naturalis hitus nõ ĩpedita. Scđo ꝓbatur ꝑ
ãbroſiũ ſup illđ ad gal. v. fructꝰ autem ſpũs caritas
gaudiũ: pax opa (inqt) ṽtutũ dicũtur fructꝰ qꝛ mẽtẽ ho
mis ſctã ⁊ ſicera delectatiõe reficiũt ſꝫ ſuſtinere ẽ opꝰ
virtutis igitur. Tertio fortꝰ ſemꝑ extinguit illud qđ ẽ
debilius: ſed vir fortis magis amat opꝰ fortitudĩs
q̃ ꝓpriũ corpꝰ qđ piculis expõit. ꝗ delectatio de bo
no ṽtutis euacuat dolorẽ corpalẽ. ¶ Quarto argui
tur auctoritate Ariſ. p̃mo ethicorum dicentis: amãtibꝰ
aũt bonũ ſũt delectabilia q̄ natura delectabilia: ta
les aũt ſm ṽtutes opatiões. nullus eñi eſt bonꝰ qui
non gaudet bonis opatiõibus. neqꝫ enim iuſtum vti
qꝫ aliquis diceret non gaudẽtem iuſta opationem li
beralem non gaudentem liberalibus opationibus
Simile aũt et in aliis. ¶ Quinto per illud eiuſdẽ in
ſecundo. Signũ aũt oportet facere habituũ ſupueni
entẽ voluptatẽ vel triſticiam opibus. quidẽ enim re-
cedit a corporalibus voluptatibus / ⁊ hoc ipſo gau-
det tpatus. qui aũt triſtatur intpatus. ⁊ qui ſuſtinet
picula et gaudet fortis. q̄ aũt triſtatur timidus. Ad

Argumẽtum buridam ſupra ante oppiñ q̄ſtionis.

hoc etiam poſſit induci multe auctoritates Senece et
aliorum phõꝝ. Ait Seneca epl̃a quadam ad lucillium
Attalus ſtoicus dicere ſolebat: malo me fortuna in
caſtris ſuis ꝗ̃ in deliciis hñdis torq̄at. ſi fortiter be
ne occidor. Audi Epicuꝝ dicentem nichil eſt virtute
preſtantius: nichil pulchrius. et bonũ eſt et optabile
quicquid eius geritur impio. In alia vero epiſtola
dicit ſic / impfectis adhuc interſcinditur leticia. ſapi
entis vero gaudiũ nulla cã rũpitur nulla fortuna:
ſemꝑ ⁊ vbiqꝫ trãſq̄llũ eſt. Nõ eñi ex alieno pendꝫ: nõ
fauorẽ fortune aut hominis expectat ⁊c. Ex quibus
omnibꝰ videtur appere ꝙ ꝓpriũ virtutis eſt delecta
biliter opari. ¶ Sexto arguitur ſm cõcl'ones priores
⁊ Ariſ. Fortis habet multas delectatiões: ergo nullã
habet triſticiam. qꝛ delectatio et triſticia nõ inſũt ſimul
eidem. ¶ Septimo arguitur auctoritate Gregorii di
centis ꝙ conſideratio p̃mii diminuit vim flagelli. ſꝫ
quicquid eſt diminuibile per aliq̄d eſt ex toto per il
lud auferibile igitur. ¶ Octauo: ſi ſic ſequeretur ꝙ

fortiores et virtuoſiores nõ ſemꝑ eſſent meliores mi
lites conſequens eſt abſurdũ. et pꝫ ꝯña: qꝛ cũ maio-
ri triſticia pauiuntur vite piculũ q̃ alii minus ṽtuo-
ſi. ⁊ per ꝯñs nõ eſſent tam parati ad picula. ¶ Ad pri-
mam nego ꝯñtiã. Et ad ꝓbationẽ cõcedo diffinitio-
nem. ſed dico ꝙ hmõi opatio habitus impedita eſt
a ſenſu doloris: nec delectationem cauſet: quam ſe-
cluſo ſenſu doloris nata eſſet cauſare. ¶ Ad ſecũdã
dico / ꝙ omnia virtutũ opa reficiunt mentem aut cuꝫ
expectant futura aut cũ recordantur p̃terita. ſed non
opꝫ vł̃r de omnibus cũ ſũt preſentia. qꝛ ſũt aliq̃. q̄ cũ
ſunt preſentia cõſiſtunt in vehementi quadã cã triſti
cie ⁊ hñt ſenſũ doloris cõiũctum. Ideo talia nõ dele
ctãt pñtia. ¶ Ad tertiam cõcedo de fortiori et debi-
liori incõpoſſibilibus. cõcedo etiam ꝙ amor fortitu
dinis extinguit amorẽ ꝓprii corporis. q̃tum ad cõ-
trarias inclinatiões quas nate ſũt facere. Amor eñ
fortitudinis ⁊ boni publici inclinat ad ſuccurrendũ
patrie peſiti. et ad ſubeũdum pericula ne pereat. A-
mor vero ꝓprii corporis interdũ inclinãt ad fugien
dum ea niſi cõſtaret alicui ꝙ eẽt cum ipſa reipubli.
pituris / ⁊ ꝙ nõ poſſet ſe ſaluare niſi remp. ſimul ſal
uando. ſed non opꝫ ꝙ delectatio que eſt in vno vin-
cat triſticiam que eſt ex alio: maxime cum illa triſti-
cia non ſit in poteſtate noſtra. ¶ Ad quartam ratio

Amor fortitudinis diminuit amorẽ corporis.

nem nego illam ꝓpõem vł̃em quã arguentes inten-
dunt deducẽ per auctoritates hic et in aliis rationi
bus allegatas. Et dico ꝙ non eſt vł̃iter verum ꝙ ſit
ꝓprium virtutis delectabiliter opari. Quod expſſit
Ariſ. in vltimo capl̃o de fortitudine cũ ait. Non vti-
qꝫ aũt in oĩbus virtutibus delectabił̃r opari exiſtit
preterq̃ inq̃tum attingit finẽ. qđ intelligendum eſt
ꝙ opationes ille intellectus vel voluntatis qui ſũt
circa finem ſunt delectabiles: maxime ſit aſſit ſpes
conſequendi finis vel recordatio conſequẽti. Nec in
telligitur ꝙ operatio ipſa exterior comparata ad
finem ſit delectabilis: licet ipſa conſideratio vł̃ eſti-
matio vel ſpes vł̃ recordatio ꝙ per talem operatio

Virtuoſus more ṽtutꝫ nõ ſemꝑ delectatur.

nem erit vel fuit conſecutio tales finis / ſit delectabi
lis. Ex quo patet ꝙ non eſt vniuerſaliter verũ de oĩ
operatione virtutis ꝙ ſit delectabilis. Patet etiaꝫ
de operatione virtutis penitentie / et cõmiſeratiõis
et iuſticie punitiue: que hñt triſticias annexas. Dico
tamen vniuerſaliter ꝙ recordatio hmõi opationuꝫ
eſt delectabilis virtuoſo. ¶ Ad primã ergo cõcedo ꝙ
illa que ſm naturã ſunt delectabilia ſũt etiam dele
ctabilia amãtibus bonũ. i. virtuoſis aut cum ſpant
futura aut cũ recordantur p̃terita. ad hũc ſcñſũ ꝙ ſpes
⁊ recordatio de his eſt delectabilis. Sunt tamen in
aliquibus que impediunt ne talia cauſet delectatio
nem cum ſint pñtia. Ad aliam auctoritatem dico ꝙ
delectatio et triſticia ſupueniens opibus aut cũ fu-
tura ſunt. aut cũ p̃terierũt aut cũ ſunt pñtia / ſignum
eſt abituum genitorũ: imo expreſſe ibidem. Ariſ. de
forti dicit. Et qui quidẽ ſuſtinet pericula et gaudet
vel non triſtatur fortis. qui aũt triſtatur timidꝰ. vbi
expreſſe habet nõ oportere fortẽ gaudere: ſed ſuffice
re ꝙ nõ triſtetur. qꝛ tñ dicit: ſi triſtetur timidus intel
ligẽdũ eſt ad ſenſũ p̃dictũ. Sũt eñi multi qui poſt eui
tata picula triſtantur ſe ſubiuiſſe picula ⁊ proponunt
nunq̃ poſtea ſubire: ⁊ tales ſunt timidi. Aut intelli-
git ꝙ ſi ſuſtinendo picula triſtetur nõ tñ quia ſuſti-
ſtinet picula: ſed etiã inq̃tum attingit finem. i. dole-
at ꝙ per tales tollerantias fine illũ attingit: tunc in
rei veritate non habet habitum fortitudinis. Ad au
ctoritates Senece dico ꝙ ſũt pro p̃ma ⁊ ſeptima cõ
cluſione. cum quibus ſtat ꝙ in executione ipſorum
actuum et maxime fortitudinis / eſt aliquod qđ gra-
uem moleſtiã ⁊ triſticiam affert. Et huiꝰ exemplum

eſt/ſpōſa noua. optat eñi nōnſiꝗ̄ cōcipere/et parere
et poſtꝗ̄ peperit placet ſibi partus ſuus.⁊ delectat
in infante nato:in au tñ pariendi tantus incidit do
lor/et tantam moleſtia/et tanta triſticia:ꝙ pro tunc
obfuſcatur delectatio p̄ſentis:quam ſcꝫ p̄ius habu
erat in deſiderio ⁊ eſtimatione futuri infantis.

Non oē gaudiū ⁊ triſtitia cōtraria

¶ Ad ſextam nego ↄñiam.⁊ ad probationem nego
aſſumptū:q2 nō que quelibꝫ triſticia cuilibet delecta
tioni cōtrariat.Et ſi dicas ꝙ vehemens triſticia cor
rūpit omnē delectationē/nō ſolū cōtrariam : ſꝫ etiā
contingentē concedo.triſticia eñi rapit cogitationē
eius ꝗ̄ triſtatur ad conſiderationē maloꝝ ꝓpt ꝗ̄ tri
ſtatur.⁊ q̄to eſt maior:tāto magis rapit.⁊ q̄to ma
gis rapit:tanto magis reuocat eam ab illis rebus
circa quas erat delectatio.et ideo pōt triſticia eſſe
tam intenſa ⁊ tā vehemēs vt totaliter abſtrahat mē
tem a conſideratione taliū rerū.⁊ per ↄñs ꝙ nulla
erit delectatio:q̄re poſſibile eſt ꝙ fortis in actu ſuſti
nendi tanta triſticia obruatur ꝙ ꝓ tunc nulla erit i
eo actualiter delectatio neqꝫ hoc negatum eſt.

Duplex vis flagelli.

¶ Ad ſeptimā dico/ꝙ per vim flagelli duo poſſum⁹
intelligere.Unomō ſenſū ipſius flagelli. Aliomodo
diſtractionē ab opere v̄tutis.ↄcedo ergo ꝙ cōſidera
tio p̄mii diminuit vim flagelli ſcd̄o modo.i.cōſide
ratio p̄mii facit ne flagellum vel ſenſus eius tātā
vim ⁊ efficaciā habeat in diſtrahendo ab ope virtu
tis quantā haberet ſi nō eſſet hmōi cōſideratio p̄mii
non opꝫ tñ ꝙ diminuit vim flagelli.i.ſenſū et dolorē
Et hoc dictum eſt ſecūdū opinionem.Alberti conce

Albert⁹ magnus

do tamen ꝙ pōt eē tanta et tā vehemens conſidera
tio p̄mii ꝙ etiam ſenſus flagelli diminuit.ꝙ ſi eēt
tam vehemens conſideratio p̄mii ꝙ homo i hmōi
conſideratione ⁊ amore raperet in extaſim.tunc au
ferretur ſenſus flagelli.Sed an hoc ſit per naturam
poſſibile/alias dicet.Et ideo cōcedo ꝙ in aliquo ca
ſu poſſibile eſt aut per naturam aut per potentiam
diuinam ꝙ fortis in actu fortitudinis non triſtetur.
Et ſi dicas ſenſus flagelli eſt diminuibilis naturali
ter per conſiderationem p̄mii.ergo ⁊ naturalr̄ ex
toto auferibilis.nego cōſequentiā ꝗcquid ſit de ↄñte
quia cōſideratio p̄mii licet poſſit ſemꝑ augeri :nō
tñ ſemper pōt duplari.¶ Ad octauā cōcedo cōſeq̄ns
et hoc habet expſſe Ariꝫ.cum ait. Milites autē nichil
forſitan ꝓhibet nō tales eſſe optimos.ſed eos qui mi
nus quidē fortes/aliud autē bonū nullum habentes
Et rōnem aſſignat/paratim ꝗdē eñi iſti ad ꝑicula :et
vitam ad parua lucra ꝑmutāt.Ad hoc eñi ꝙ aliqͥs ſit
bonus miles nō ſufficit fortitudo v̄tus.ſed requirit
robur corporis/induſtria militaris/⁊ ꝗdam cōtēpt⁹
vite.Et hoc patet exemplo Antigonis emulant:qui
dū aduerſa valitudine laborabat audacior erat cu
ratus vero timidior.et ideo cum hic Antigon a rege
fuiſſet interrogatus cur bene valitudini reſtitutus
non amplius impetu ac ardore animi in certamine
pericula aggrediebatur. O rex)inquit)tu me minus
audacem effeciſti ꝙ hiis malis liberum reddidiſti:
quibus a me vita contēptui habebatur.Preceperat
enim rex medicis ſuis vt ſi qua eſſent remedia cum
curarent.hec Plutarchus in pelopide vita. probat
etiam auctoritate cathonis ſentēcia:qui)vt vult idē
Plutarchus)dicere ſolebat ad virū ſtrennuū mul
tum differre v̄tutem dignum exiſtimare et non mul
ti faciēdā vitam putare.Ex his apparet quid ſit di
cendum.¶ Contra tertium correlariū et xv. cōcluſio
nem arguitur ſic.Aut hmōi paſſiōes ſūt ſimpliciter
volite/aut ſimplr̄ nolite.Si ſimpliciter volite.ꝗ nec
ſenſus nec intellectus triſtatur in eis ſuſtinendis.
Si ſimpliciter nolite:ꝗ non delectatur fortis in eq̄
nimi earū tollerātia.cōſeq̄ntia tꝫ.Tū p̄mo q2 ſi hmōi
paſſiones ſint nolite eq̄nimis eorum tollerantia eſt
nolita.et ſi equanimis tollerantia eaꝝ eſt volita hu
iuſmodi paſſiones ſunt volite.quia ꝗcunqꝫ vult añs
vult ↄñs ſciēs eē cōſequēs.⁊ ꝗcūqꝫ nolitionē hꝫ circa
cōſequens hꝫ nolitionē circa añs ſciēs eē añs.Scd̄o
vir fortis apprehendit opus ſuū eē bonum ⁊ hone
ſtum.et vult ipſum eē bonū et honeſtū.ergo delectat
in hmōi oꝑe ſuo:ſaltē ſcꝫ intellectum.Tertio. Si vir
fortis non delectaretur ſed triſtaretur in huiuſmōi
paſſionibus:ipſe deſereret opus fortitudinis/et fu
geret ſi poſſit:ſed non fugit nec deſerit opus forti
tudinis:ergo delectatur et non triſtatur.¶ Quarto
ſenſus nō delectatur in hmōi tollerātia eq̄nimi terri
bilium:ergo nec intellectus nec volūtas ip̄ꝰ fortis i
eadem delectantur.cōſequētia tꝫ quia in v̄tuoſo oīa
conſonant:ſcilꝫ volūtas rōni et ſenſus vtriqꝫ. ¶ Ad
primam dico ꝙ aliqͥd dicitur ſimplr̄ volitum dupli
citer.vno modo quia circa illud habetur volitio a
ctualis ⁊ abſoluta et non conditionata.Alio modo
quia eo ſolo p̄ſtato etiam ſine his que circunſtant
habetur circa ipſum volitio.Tunc dico ꝙ p̄mo mō
hmōi paſſiones ſūt ſimplr̄ nolite.q2 vir fortis ſer
uato fortitudinis actu nititur(q̄tum poteſt)vt non
inſint.Secūdo mō etiā dico ꝙ ſunt ſimplr̄ nolite.q2
ſi p̄ſtarētur ei per ſe nūꝗ̄ eſſent volite.ſed ſi aliquo
modo dicantur volite hoc eſt ratiōe aliquarum cir
cunſtantiarum:q2 ſcilꝫ in hac conditione aliquādo
vir fortis eſt poſitus vt neceſſe ſit eum illas paſſio
nes ſuſtinere vel opus virtutis deſerere.Et ita ſi ſūt
volite:non dicuntur volite niſi ex circūſtantia. quia
enim vir fortis magis diligit opus virtutis q̄ fugā
paſſionum/et minus odit paſſiones q̄ ceſſationem
ab opere fortitudinis.Ideo dico ꝙ huiuſmodi paſ
ſiones et tollerantia eā ſufficienter nolita ad hoc ꝙ
vir fortis de ea triſtetur imo nulla rō efficax appa
ret michi ad probādū ꝙ hmōi paſſiones ſint volite.
Et ſi dicas ꝙ vir fortis magis vult paſſiones q̄ de
ſerere opus virtutis:ergo viro forti huiuſmodi paſ
ſiones ſunt volite.Reſpondetur negando añs ꝓpe
loquendo.q2 vir fortis nec hoc nec illud vult ſed bñ
concedo ꝙ vir fortis minus odit paſſiones q̄ deſer
tionē opis v̄tuoſi.vtrūqꝫ eñi odit:⁊ illud min⁹ q̄ iſtō
ꝙ ſi concedatur ꝙ vir fortis vult hmōi paſſiones vo
litione abſoluta ⁊ etiā tollerantia earum.dico tñ ꝙ
circa eas habet nolitionē cōditionatā hanc/nollem
pati ſi non patiendo nō deſererē opus fortitudinis
et hec nolitio conditionata ſufficit ad triſticiā.Et cū
dicitur:ſi ſimpliciter nolite:ergo nō delectat fortis
in equanimi tollerātia:negat cōſequētia.Et ad ꝓba
tionem nego aſſūptū.⁊ dico ꝙ illa ꝓpō ḡnalis pati
tur plures inſtantias. Quarū prima eſt. qñ volitio
ãtis eſt cauſata a nolitione alicuius alterius cuius
diſiūctim ad añs ip̄ꝫ cōſequēs natū eſt eē cā. Vbi gr̄a
cōſequentia eſt iſta.p̄icio merces in mari ꝓpter tem
peſtatem ergo tempeſtas eſt.proicere merces ⁊c.eſt
añs tēpeſtatem eē eſt cōſeq̄ns ⁊ hec cōſeq̄ns ſcꝫ tēpe
ſtatē eē/ſaltem in certo gradu vehemētie natum eſſe
cauſa duoꝝ diſiunctim ſcꝫ vel p̄iectionis vel pericli
tationis vite.videtur eñi prudens et nauigationis
peritus qui ſcit ꝙ orta tempeſtate in certa vehemen
tia neceē eſt aut merces eiici aut cū mercibus perire.
Et preterea nolitio q̄ nolo ꝑire cū mercibus eſt cau
ſa ꝙ velim p̄icere merces in mare.Sequit eñi neceē ē
ꝓpter tēpeſtatem aut p̄icere merces in mare aut pe
re cum mercibus:ſed nolo ꝑire cū mercibus:ꝗ volo
p̄icere merces in mare.Similiter peccatū natum ē
eē cauſa penitentie vel ꝑpetue pene.⁊ nolitio ꝑpetue
pene in peccante eſt cauſa penitētie.ideo ex volitiōe
penitētie nō pōt inferri volitio peccati.Similr̄ paſ

ſiones in extrco ſunt cauſa fortis tollerātie vel deſer
tionis opis fortitudinis. ⁊ nolitio hmōi deſertiōis
in eo cui inferuntur hmōi paſſiones eſt cauſa volitio
nis fortes tollerantie: ideo non ſequitur: volo ferre
Nota fortiter hmōi paſſiones, ergo volo hmōi paſſiones
Et q̄ ita ſit patet. nā licet non ſequatur: volo penite
re peccati preteriti, ergo volo peccatum preteritum
tamen bene ſequitur: volo penitere peccati futuri, ḡ
volo peccatū futurū. q̄ cū pctm̄ futurum eſſe cauſaȝ
penitentie non ſit poſſibile: ideo ſi nunc ante pecca-
tum velim penitentiā volitione abſoluta neceſſe eſt
q̄ velim peccatū. Si q̄ras ergo: qui actus volūtatis
habenē circa hmōi paſſiōes: dico q̄ habetur nolitio
circa eas et non volitio: niſi eo mō quo habetur cir-
ca ea que per nos euitari nō poſſūt, ⁊ tamen ſūt no-
bis moleſta vel nociua. Circa tollerantiam paſſio-
num dico q̄ in abſentia paſſionum habetur nolitio
abſoluta et volitio conditiōata. Fortis enim ſimpli
citer. odit percuſſiones ⁊ vulnera. Si tamen contige
rint vult eas pro ſalute reipu. ferre. In preſentia ve
ro paſſionum habet volitionē actualē circa eas ⁊ cō
ditionatā nolitionē. cū enim forti inſunt paſſiones:
vult abſolute eas ferre quia alias fugeret. Sed cir-
ca equanimitatem tollerantiaȝ dico ſimilr q̄ in ab
ſentia paſſionū fortis vult eā cōditionaliter. In pñ-
tia vero fortis vult eā abſolute ⁊ actualiter. q̄ licet
nollet paſſiones ineſſe: vult tamē q̄ tollerātia circa
eas ſit equanimis, et fortis, et recte rōni cōſentanea
Et ſi dicas bene ſequiē: fortis tollerat equanimiter
paſſiones vulnerū, ergo forti inſūt hmōi paſſiōes. ſȝ
ꝯñs eſt nolitum, ergo et añs. Adeo negando ꝯñiaȝ
q̄a volitio añtis cauſaē ex nolitione alicuius quod
diſiunctim ad ipm̄ añs ſequitur ex poſitione ꝯñtis.
Nam ſi forti inſunt hmōi paſſiōes neceē eſt vt eas for
titer tolleret vel deſerat opus fortitudinis. ſed de-
ſertio operis fortitudinis eſt ſimpliciē ab eo nolita.
Ideo tollerantia hmōi eſt ab eo volita. ⁊ cauſat hec
volitio a noticia huius fortis cui inſunt paſſiones
neceē habet vel tollerare eas vel op⁹ fortitudinis de
ſerere, ⁊ nolitione huius quod eſt deſerere opus for
titudinis. Et ſi queras vtrum in forti actus nolendi
aliquando cadat ſuper ipſa equanimitate? Reſpon
detur q̄ non, nemo enim ꝟtuoſus eſt qui odio habe
at equanimitatē. cū in ipſa eq̄nimitate nulla videaē
ratio mali incluſa immo dico q̄ quocienſcunq̄ pñtaē
apprehundiē a viro forti: ſiue ſperata, ſiue recorda
ta, ſiue pñs ipſe vult eam. ¶ Ad ſecundum dico q̄ p
Nota opus fortis tria poſſūt intelligi. Unū ſenſus ictuū
et percuſſionum. Scdm̄ eſt tollerantia earum. Ter-
tium eſt equanimitas tolerātie. Si intelligat terciū
tunc concedo q̄ in hmōi equanimitate non triſtatur
⁊ q̄ ſi apprehendit eam: intellectus delectatur. Huic
tamen poſſit eē tam vehemens paſſio q̄ intellectus
impediatur ne feratur ſuper hanc equanimitatem
conſiderandam. Si intelligat tollerantiam ipſum
que nominat pſeuerantiā in opere ꝟtutis, nō obſtā-
tibus his grauiſſimis paſſionibus: ſic concedo etiaȝ
q̄ niſi intellectus impediatur a ſenſu doloris conſi
derare eam pōt delctari in ea ratiōe tñ equanimitatiſ
vel volitiōis eq̄nimis: cui conformiter fit. Si intelli
gatur primū: tunc dico q̄ ꝓprie loquendo fortis nō
conſiderat illud eſſe bonū ⁊ honeſtum, et non appre
hendit in eo niſi rōnem mali. Nec iſte ſenſus doloriſ
imperatur ab habitu fortitudinis: ſed tollerantia
huiuſmodi ſenſus vel doloris q̄ ſi aliqua dicta ſint
q̄ videantur diſcrepare ab his: exponēda ſunt cōfor
miter ad hec. dico vlterius q̄ fortis non vult hmōi
ſenſū doloris: licet velit equanimā tollerantiā ꝓ tp̄e
pro quo ineſt dolor. ¶ Ad tertiam nego ꝯñam, quia
licet nolit hmōi paſſiones: ipſe tamē vult earū eq̄ni
me tollerantiā. ideo non fugit. ¶ Ad quartam con-
cedo añs, ⁊ nēgo ꝯñam. ⁊ ad ꝓbationē dico q̄ in vir
tuoſo omnia conſonant rōni conſonātia perſecutio
nis et fuge. quia quicquid intellectus dictat eē pſe-
quendum, hoc ⁊ voluntas ⁊ ſenſus pſequi debent, ⁊
ſimiliter de fuga ſed nō op3 q̄ ſit conſonātia ſm̄ de-
lectationē et triſticiā. q̄ non oīa q̄ ſūt cōſonavni ſūt
ꝯſona alteri nec oīa apprehēſa ab itellectu ſūt ap-
prehenſa a ſenſu nec ſecundum omnem rōnē ſm̄ quā
aliquid a prehenditur ab vno apprehēdiē ab alio
Ad rōnem añ opp. p3 ſolutio ex dictis.

C Onſequēter querendū ē de vi
cijs oppoſitis fortitudini: ideo queriē de-
cimo. Utrum timor ſit viciū oppoſitū forti Argumētum
tudinis? Arguitur q̄ non. timor eſt paſſio, ergo non tum tho.
eſt viciū oppoſitū fortitudini. ꝯñia t3 q̄a nulla paſ- ſcda ſcde
ſio eſt viciū. qđ ꝓbatur ſic. ſm̄ quodlib3 viciū vitupa q̄ſti. 125.
mur: ſcdm̄ nullā paſſionē vituperamur: ergo nulla paſ art. 1. 2. 3.
ſio eſt viciū ¶ In oppoſitū arguiē auctoritate. ariſ. 3.
ethicorū ponētis timorem inter vicia oppoſita for-
titudini. ¶ Notandum eſt q̄ timor accipitur dupl'r: A
Uno gñaliter pro omni triſticia cāta ex apprehēſio-
ne alicuius mali de ꝓpe futuri. Scdo modo accipiē
timor pro triſticia cauſata ex apprehenſione terri-
bilium malorū belli de ꝓpe futurorū. primo modo eſt
cōmune multis q̄ nō pertinent ad fortitudinē. Scdo
modo videtur ꝓprie repiri in materia fortitudinis.
Scdo mō adhuc accipiē tripl'r. vno mō ꝓ triſticia
cia illa ſm̄ q̄ eſt naturalr cāta ab apprehēſiōe obie- Acceptiones ti-
cti in potetia vel ſenſitiua vel volitiua. Scdo modo
accipitur ꝓ hmōi triſticia ſiue inclinet efficaciter ꝯ moris.
iudiciū rōnis ſiue non. Tertio mō pro hmōi triſticia
efficaciter inclinate contra iudiciū rōnis puta incli-
nante ad fugam et deſerendū defenſionem reipu. ꝓ
tempore pro quo recta rō dictat non eſſe fugiendū:
ſed rempu. eſſe defendendā. Iſto autem tertio modo
adhuc accipitur dupl'r: vno modo ſtrictiſſime ꝓ tri
ſticia inclinante ad ſuphabūdandū in timendo. i. in
fugiendo terribilia. Aliomō cōuer ꝓ triſticia ſiue i-
clināte ad ſupabūdāter fugiēdū terribilis ſiue incli
nāte ad min⁹ audendū q̄ op3. ⁊ iſta triſticia proprie
dicitur. vecordia pma aūt appropriato noīe dr̄ tiōr
¶ Tūc ſit pma ꝯcl'o. Nō oīs timor pmomō accept⁹
eſt viciū oppoſitū fortitudini. ꝓbatur q̄a aliquis ti-
mor eſt bonus: vt patet de timore quo timem⁹ eum q̄
pōt mittere aīam in gehennā ignis. De timore etiaȝ
quo timemus irā vel inimiciciā diuinam. Secundo
quia etiam aliquis timor malus eſt q̄ nō opponitur
fortitudini ſ3 auaricie. vt timor ille īmoderat⁹ quo
auarus timet ꝑditionē theſauri ſui. ⁊ timor quo ira
tus timet ne nō poſſet vlciſci ꝑuipendentem. vel q̄ in
uidus timet ne nocere nō poſſit. tertio ꝓbatur ꝑ illō
ꝓphē. Timor dñi ſanctus ꝑmanet. Tum etiam per
illud apl̄i. Serui obedite dñis carnalibus cum timo
re et tremore. Scda ꝯcl'o: nō oīs timor ſcdomō acce
ptus eſt pctm̄. ꝓbatur q̄a ſunt aliq̄ terribilia que oꝫ
timere. ſicut illud quod Ariſ. dicit eē ſuper hominem
et eſſe terribile cuilibet homini intellectum habenti
Scdo quia non oīs talis timor inclinat efficaciter
cōtra iudicium recte rōnis: ergo nō omnis talis eſt
peccatum. ¶ Tertia concluſio. Timor pro tp̄e illo ꝓ Nō oīs
quo naturaliter cauſaē ex apprehenſione obiecti nō tiōr pctm̄
eſt peccatū. ꝓbaē q̄a talis timor eſt naturaliter cau-
ſatus: ⁊ nō libere elicitus vel imꝑatus vel ꝑmiſſus ſ3
omne peccatū eſt libere elicitum vel imꝑatum vel ꝑ-
miſſum. ergo talis timor non eſt pctm̄. Secūdo ꝓba
tur rōe adducta añ oppm̄. q̄ timor hoc mō eſt paſſio
illa ſecūdū quā dicit Ariſ. nos neq3 laudari neq3 vi-

modo ſecundū opinionē illā que ponit ꝙ nō appetit⁹ ſenſitiuus ſed tm̄ rationalis habet mouere vires executiuas. Secundū enim hanc opinionē conceditur maior et negatur minor. et tunc dico ꝙ nunꝙ timor inclinat efficaciter niſi ita moueritvoluntatē vt ipſa potentias executiuas īperet opus ad quod inclinat timor puta fugam vel aliquid hm̄oi. ⁊ ad ꝓbationē dicit̄ ꝙ propter vehemētiā impulſiōis facit iamſubitā et fortē impreſſionē in voluntate ꝙ nō expectat: deliberationē rationis licet bene ſequat̄ appꝛehēſionē itellectus. Eſt aūt alia opinio que dicit ꝙ appetitus ſenſitiu⁹. ⁊ maxime qñ nō contrariat̄ appetitu⁹ itellectiu⁹: poteſt mouere potētias executiuas q̄ꝺ videt̄ innuere Ariſto. ſeptimo ethicorum. cū ait: fortē autē cōcupiſcētia in malicie: hec quidem dicit fugere hoc. cōcupiſcētia autē ducit. et ſequit̄ mouere enī pōt vnāquāꝙ particulā. ⁊ cōformiter ad hoc dicent̄ ꝙ actus ille q̄ fieret p quādā pmiſſionē voluntatis cū teneretur non pmittere. eſſet pctm̄ mortale. et licet voluntas nō cōſentiret formalit̄. ipſa tamen cenſent̄ interpretatiue ſaltē cōſentire. ⁊ ita ſm̄ hanc opinionē negatur maior.

Nota opinionē. *Alia opinio ſi tenet phūs*

Ad ſecundā patet quid ſit dicendū addo tamen ꝙ timor aliqñ eſt in ſenſualitate tm̄: aliquando in volūtate tm̄: aliqñ in vtroꝙ. In ſenſualitate tm̄: vt in eo qui ad ſenſualē appꝛehenſionē terribiliū ſtatim cōcutitur timore. qui tamē timor etiā ſtatim cohibet̄ p iudicium rationis ⁊ īperiū voluntatis. in volūtate tantum vt frequēter cōtingit in eo q̄ habet habitū audacie vel ad eam inclinat̄ per aliquas qualitates corporeas. quia tamen recta ratio dictat ſibi pro tunc eſſe aliqua terribilia fugiēda: etiā voluntas obſequit̄ et impat fugā. In vtroꝙ. vt cum et ſenſu et itellectu appꝛehēdunt̄ huiuſmodi terribilia adeo vt triſticia in vtroꝙ appetitu cauſet̄.

Ad tertiā dico ꝙ timor efficaciter cōtra iudiciū recte rationis inclinans totaliter auertit adeo. et ad auctoritatem dico ꝙ gloſa illa loquit̄ de timore pro tēpore quo naturaliter cauſatur et non libere impatur vel pmitit̄. Nam ſi eſt libere impatus: cor terretur formaliter. Si autem eſt libere pmiſſus: cor terretur ſaltem interpretatiue. Et cum dicis ꝙ talis reparari poteſt. cōcedo. ſed vt vult. Thomas: hoc non īpedit quin ſit peccatū mortale. cum nō omnis peccans mortaliter ſit obſtinatus. imo multi reuocātur exhortatiōibus a cōcupiſcētia ſua

Tho. vbi ſupra.

¶ Contra ſeptimā cōcluſionē. arguit̄ ſic. Timor ille nō eſt actus bonus. nec eſt peccatū veniale: ergo eſt peccatum mortale. Prima pars añcedentis patet qꝛ ſic nolitio qua quis nollet ingredi religionē cōtra dictamen recte rationis dictamētis ſibi religionē eſſe meliorē q̄ vitam ſecularē. eſſet bona moraliter: et in habente caritatem eſſet meritoria vite eterne. quod videtur falſum. Tum qꝛ cōtraria volitio. eſſet bona et meritoria vite eterne. et ne fingant̄ euaſiones. aut vere cauſe quas iſte poteſt habere ne ingrediatur religionē volo ꝙ recta ratio dictet iſti ꝙ licet non teneatur ad religionis ingreſſū. tamen oībus penſatis eſt ſimplicit̄ ſibi melius ingredi religionē: ⁊ ꝙ voluntas ex mera libertate ſua nolit ſequi illud quod a ratiōe iudicat̄ melius. Secunda pars ꝓbatur: qꝛ tunc quilibet potens ſequi id quod a recta ratione iudicat̄ melius. nō ſequendo illud cōmitteret peccaret venialiter. q̄ꝺ videtur durū. eſſet tamē durius dicere ꝙ peccaret mortaliter. Sed hoc argumentū factū eſt principaliter vt videat̄ an ille actus noledi ſit bon⁹ vel malus. ¶ Ad hanc rationē dico ꝙ timor ille aliquādo eſt actus bonus: aliqñ eſt peccatū veniale: et aliquando eſt peccatū mortale. Nā ſi nullā aliam malā circūſtantiam habeat ab illa de qua eſt queſtio. et habeat alias bonas requiſitas ad bonū actum: dico ꝙ eſt actus bonus: et poteſt eſſe vite eterne meritorius. Si autē habeat aliquā circūſtantiā malā venialiter tunc eſt peccatū veniale. Si habeat circūſtantiā malam mortaliter: puta inordinatū amorē diuitiarū vel voluptatum tunc eſt peccatum mortale. Sed dico ꝙ non habet actus ille ꝙ ſit peccatū mortale vel veniale. ꝙ ſit cōtra rectam rationem dictantē de meliori bono. Si dicas dictet recta ratio ꝙ melius eſt ingredi religionē. ⁊ voluntas ſine quocunꝙ illectiuo in oppoſitū nolit: iſta nolitio nō videtur bona. Dico ꝙ ſi iſta nolitio non fiat ꝓpter debitum finem. nec actualiter nec habitualiter: ipſa non eſt bona ſed mala nō qꝛ ſit contra hm̄oi rectā rationē: ſed propter carentiā circūſtantie finis que carētia ſufficit ad hoc ꝙ actus ſit malus. Si autem habeat actualiter circunſtantiā boni finis ſufficiētis cum ceteris bonis circunſtātiis. ad bonitatē actus: tunc dico ꝙ actus ille eſt bonus moraliter: et maxime ſi nullā malā circunſtātiā habeat. ꝙ ſi non habeat circūſtantiā finis debiti actualiter habeat tamē habitualiter: tunc reſpōſio depēdet ex illa queſtione vtrū ad bonitatē moralē actus ex parte finis ſufficiat habitualis relatio ī finē de quo alias videbitur.

Nota.

¶ Cōtra nonā concluſionē arguit̄ ſic. Operationes que per timorē fiunt ſunt ꝑtim inuoluntarie. ergo timor diminuit maliciā hm̄oi operationū. cōſequentia tenet qꝛ inuoluntariū diminuit de malicia opatiōis. Et añs ꝓbatur p Ariſ. in principio tertii dicentē ꝙ operationes que ſunt ex timore mixte ſunt ex volūtario ⁊ inuoluntario. ¶ Ad hanc rationē rñdetur ꝙ hec difficultas magis videtur vocalis q̄ realis. Aliquid enī dicitur excuſare a peccato dupliciter. Uno modo qꝛ eo poſito peccatum eſt minus q̄ fuiſſet ſi non fuiſſet poſitum. Et in hoc ſenſu non eſt concedendum ꝙ timor excuſet a peccato. Tum quia poſſibile eſt ꝙ hoc nō poſito peccatum illud non fuiſſet ſicut in eo qui iuſſus a tyranno ſub conditione mortis: patrē occidit. Ille enī timor nō excuſat a peccato ꝓprie loquēdo. qꝛ ſi nō fuiſſet: nō fuiſſet illud peccatū. Tum ſecūdo. qꝛ etiā poſſibile eſt ꝙ illo remoto fuiſſet factū peccatū illud vel ſimile ꝓpter cauſam ex cauſantē magis: et minus voluntariū. vt cum timore perditionis bonorū tēporaliū iudex iniuſte iudicat: poſſibile eſt enī ꝙ ſi non interueniſſet iſte timor: interueniſſet alius maior. puta timor vite. Secūdo modo poteſt intelligi ſic ꝙ peccatū illud factū ꝓpter timorē etiam inordinatū eſt minus malū et minus imputabile ad penā q̄ ſi fuiſſet factū ꝓpter aliquod illectiuū magis malum et magis voluntariū. puta ꝓpter vindictā aut propter odiū. aut ꝓpter auariciā. et tunc cōcedo cōformiter ad nonā concluſionē. Tertio modo poteſt intelligi ꝙ excuſat a peccato qꝛ ſi non interueniret ille timor et nullum illectiuū loco eius poneretur ſed actus ille fieret ex mera libertate voluntatis: actus eſſet ad maiorē penā imputabilis q̄ cū ſit timore interueniente. Et q̄tum ad iſtum intellectū diuerſimode dicendū. eſſet ſcḋm diuerſas opiniones: ſicut tactum eſt in fine vltime cōcluſionis. dicerēt enim multi ꝙ caſus eſt īpoſſibilis qꝛ ſcḋm eos impoſſibile eſt ꝙ voluntas moueatur in malū ſine aliquo illectiuo. neꝙ timor ille oppoſitus fortitudini habet tantū de inuolūtario quātū timor ille de quo loquit̄. Ariſ. in tertio ethicorum in principio qꝛ iſte qui in hoc timore bellico conſtitutus. licet habeat appꝛehenſionē multoꝝ et magnoꝝ terribiliū: nō tamē neceſſitat̄ ad actū malū vel ad mortem aut aliud incōmodū ſubeundū qꝛ in illo qui timet timore violēto non pōt eſſe cōpugnatio. in eo vero qui timet timore bellico poteſt eſſe cōtrapugnatio: in qua et lucet opus fortitudinis et eripimur a morte et a periculis que imminebāt in appꝛehenſiōe illoꝝ terribilium. Et ꝙ ariſtoteles loquat̄ de timore illaꝝ rerū in quib⁹ non cadit cōtrepugnatio patꝫ ex textu. Queſtio igitur. inquit. ꝓpter timorē maiorū operata ſunt vel ꝓpter bonum aliquod: puta ſi tyrānus precipiat turpe opari dn̄s exiſtens parentū et natorum faciente quidē ſaluabunt̄ nō facientes autē moriēt̄. Dubitationē habet vtrū īuoluntaria

ſunt an inuoluntaria. ⁊ poſito exēplo de iactu bonorum tp̄e tēpeſtatis ſubiungit. Mixte quidē igit̄ ſunt hmōi opationes: aſſimulant̄ autē magis voluntariis. ecce ſm̄ exēpla ſua. Ari. loquit̄ qn̄ alterū neceſſariū eſt ſcilꝫ vel ſubire incōmodū vel ip̄e aliquod facere. hic autē nec neceſſe eſt fugere, nec neceſſe eſt mori. ſed opus fortitudinis inter hec eſt mediū q̄ euitatur fuga: ⁊ ſpamus nō ſolum euitare mortē imo etiā aſſeq victoriā. ¶ Ad rationē ante oppoſitū dico q̄ ſi accipiat̄ paſſio pro actu appetitus ſenſitiui vel itellectiui qui nec bon⁹ eſt nec malus moraliter, ⁊ de quo nec laudamur nec vituparamur: tūc paſſio dicitur tm̄ de primis motibus pro tp̄e pro quo ſunt primi motus: pro quo etiā nec ſunt libere eliciti, nec libere impati, nec pmiſſi et tunc argumētū eſt ꝓ tertia ꝯcluſione. qꝛ hoc mō timor nō eſt viciū oppoſitū fortitudini. Si autē accipiat̄ paſſio generalit̄ pro omni actu appetitus ſenſitiui vel etiā itellectiui: quō Ari. videtur accipere multis locis: ⁊ ſignant̄ vbi dicit, amorē odium, iram, ⁊ alia hmōi eſſe paſſiōes. ¶ Tunc dico q̄ paſſionum alique ſunt bone: alique ſunt male: alique nec bone nec male.

Qui mō timor opponitur fortitudini et qui modo nō

Queritur vndecimo. Utrum intimiditas ſit peccatū fortitudini oppoſitū.

¶ Arguit̄ q̄ non. Nam omne viciū fortitudini oppoſitū impedit aliqn̄ opus fortitudinis. ſed intimiditas nunq̄ impedit opus fortitudinis. ergo itimiditas non eſt viciū fortitudini oppoſitum. minor ꝓbatur qꝛ impauidus fortiter ſuſtinet, et audacter aggreditur. ¶ Incōtrarium eſt Ari. tertio ethicoꝝ vbi ponit impauiditatē fortitudini opponi. ¶ Notādū eſt ſcdm̄ Ari. fortitudo eſt circa terribilia ⁊ auſibilia. cōtingit autē circa terribilia ſupabūdare in timēdo ea. et viciū quo ſic ſupabundamus vocat̄ timor vel timiditas. Cōtingit etiā deficere in timendo ea, et viciū quo ita deficimus vocatur intimiditas. q̄d viciū Ar. dicit eſſe ſupabundātiā impauiditatis. et dicit ip̄m innoīatū. neq̄ in hoc ſibi cōtradicit⁹ qꝛ ſupabūdare in impauiditate eſt deficere in pauiditate. Sil'r circa auſibilia contingit ſupabundare ⁊ deficere. Supabūdantia aūt circa ea vocatur audacia. defectus vero circa ea vocat̄ vecordia: vel (vt vulgariter dicit̄) coardia. et qꝛ oīs ſupabundāns in timēdo deficit in audēdo: inde eſt q̄ Ar. dicit timidū deficere in audendo: nō qꝛ eadem ſit ratio malicie ſupabundare in timēdo et deficere in audendo. ſed qꝛ cui cōuenit pzimū: ei cōiter cōuenit ſcdm̄. eo q̄ (vt ſupra dictū eſt) difficilius eſt inuadere hoſtē quā expectare inuadentē. ¶ Notandū eſt p̄terea q̄ terribilia app̄henſa nata ſunt cauſare triſticiā. q̄ ſi īmoderata eſt: ſtatim inclinat ad deſerendū opus fortitudinis. et cum nō p̄z locus fuge: aliquādo iſta pturbat vt ⁊ vires et aīm eneruet ac frangat. fortitudo vero cōtra hāc triſticiā habet ſtabilire animū vt hoꝝ app̄henſiōe non moueatur illico ad fugā, nec ad deſerendū opus fortitudinis: ſed moueat̄ ad inquirēdū vtrum ſuſtineri poſſint et quomodo et qualiter: ⁊ p̄terea vt pſiſtat in eo qđ a ratione dictatū fuerit: ac diligēter et viriliter illud exequat̄. Cōtingit autem aliquē taliter ſe habere vt ex app̄henſione hmōi terribiliū nihil aut parū moueat̄ nec ſtudeat inquirere an ſubeunda ſint ⁊ quō et qualit̄ ſed omnino intrepide ſine dictamie ratiōis ſe habere. et talis dicit̄ deficere in timendo. ſed in hoc ſūt plures gradus. vnus eſt quo quis nihil omnino timet. ⁊ hoc nō videt̄ poſſe ꝓuenire niſi ex inſania vel carētia ſenſus doloris. quēadmodū dicit Ari. de celtis. Erit autem vtiq̄ (inquit) aliquis inſanus vel ſine ſenſu doloris ſi nichil timeat neq̄ terre motū, neq̄ inundatiōes: quemadmodum aiunt celtas. Neq̄ (vt vult beatus Thomas) pōt hec intimiditas ex hoc cōtingere q̄ aliquis decidit

Nota

D

Hoc intelligit de gallis cenōēſib⁹ vel hiſpanis celtibus.

taliter ab amore ſui. qꝛ amor ſui eſt vnicuiq̄ naturaliter inſitus. quod itelligendū eſt niſi cauſe ſup dicte ſcꝫ inſania ⁊ ſtupiditas ſiue carētia ſenſus doloris corrūperent in aliquo amorē ſui ipſius. Aliter dictū Thome non mihi videtur verum. Alius gradus itimiditatis eſt cum quis timet quidē terribilia: ſed nō tm̄ vt moueat̄ ad faciendū ea ad que facienda fortitudo inclinat. Et hoc modo videt̄ hic accipi itimiditas qꝛ rariſſime alia reperit̄. hec autē itimiditas ꝯtingit aliquādo ex cōtemptu mortis et exiguo amore vite ſue ſicut contingebat in antigone de quo ſupra allegatū eſt qui dum aduerſa valitudine laborabat, vitam ſuam cōtēpnebat ⁊ ita ſtrenue pugnabat q̄ videbat̄ impauidus. Aliquādo vero contingit ex eo q̄ non eſtimat mala oppoſita hoīs que amat ſibi poſſe euenire. quod cōtingit aliqn̄ ex ſuperbia animi de ſe preſumētis et alios cōtēpnētis. ſm̄ quod dicit̄ iob xli. factus eſt vt nullū timēt. oīe ſublime videlicet. Aliqn̄ vero ex defectu ratiōis, cum ea que multū timēda ſunt nō iudicat eſſe tantū timēda. ¶ Notandum eſt p̄terea q̄ vecordia dicit defectū audiēdi circa auſibilia, cum ſcꝫ quis ea nō audet que in rei veritate ſunt auſibilia. Et talis dupliciter ſe habet circa ea. Uno mō cum non cognoſcit ea eſſe auſibilia que in rei veritate ſunt auſibilia. Et hec vecordia ꝓuenit ex defectu ratiōis. Alio mō cum ea iudicat eſſe auſibilia: et tñ nō ſe habet audent̄ circa ea. Et hoc cōtingit nō ex eo q̄ parū eſtimat de viribus ſuis ⁊ multū de viribus hoſtiū qꝛ tunc nō iudicaret talia eſſe auſibilia. ſed aliqn̄ cōtingit ex nimio amore ſui. Aliqū ex nimis vehemēti cōſideratione bellicoꝝ p̄iculoꝝ: ⁊ maxime eorum que quaſi fortuite in bello ꝯtingunt. Aliqn̄ ex impitia belli q̄ at non cōtingat tantū ex nimio amore ſui. patet: quia cōtingit aliquando duos equaliter amare ſe. ⁊ tamē vn⁹ erit vecors, et alius fortis vel audax. ergo vecordia non ſemper cauſatur ex nimio amore ſui tanq̄ ex cauſa totali. Audacia enim eſt qua quis ſupabundat in audendo. ¶ Qui autem inquit Ariſtoteles in audendo ſupabundat circa terribilia audax. Hec autem audacia ꝓuenit aut ex contēptu vite ſue, aut ex nimia confidētia ſui, aut ex contēptu aduerſariorum. aut ex ignorantia periculoꝝ aut ex inordinato amore aliquoꝝ cōmodorum que per audaciam audax ſe ſperat conſecuturum aut ex his omnibus: aut ex pluribus eorum ſimul: aut forte ex quibuſdā qualitatibus corporalibus ſine ratione ad hoc inclinantibus. aut ex habitibus etiam genitis ex actibus frequenter ſupabundāter audendi. ¶ Notandum eſt vlterius q̄ ſicut dictum eſt de timore q̄ multipliciter accipitur: ita ⁊ de itimiditate vecordia et audacia dici poteſt vno modo accipitur itimiditas pro omni imobilitate animi in apprehenſione terribilium malorum de ꝓpe futurorum ſiue ſit ſupabūdās ſiue non. Secundo modo pro imobilitate animi circa terribilia belli. q̄ ſi nomen imobilitatis videatur durius. Dicatur q̄ accipitur pro carentia timoris in apprehenſione hmōi periculoꝝ. Poſſet primū membrū adhuc ſubdiſtingui. que diſtinctio patebit in concluſionibus. Scdo autem modo accipitur tripliciter: vno modo pro carentia illa pro tēpore illo pro quo timor oppoſitus aptus natus eſt naturaliter cauſari. Et ſic ꝓprie intimiditas eſt paſſio. Secundo modo accipitur pro huiuſmodi carentia ſiue inclinet efficaciter contra iudicium rationis ſiue non. Tertio modo pro hmōi carentia ⁊ defectu timoris inclināte efficaciter contra iudicium rationis. Similiter poteſt vecordia accipi pro carentia vel defectu audendi reſpectu quorūcunq̄ auſibilium. Secundo mō reſpectu auſibiliū bellicorum. Et hoc tripliciter. Uno mō pro hmōi defectu ſecundum q̄ natus eſt naturaliter cauſari. Scdo mō pro hmōi defectu ſiue inclinet efficaciter cōtra iudiciū recte ratiōis

Tho. ⁊. ⁊. q̄ſtio 126. ar. 1

Nota

E

tupari. ¶ Quarta cõcluſio. Non omnis timor libẽ
pmiſſus vel impatus eſt pctm̄. pbatur q̄a aliquis eſt
timor qui nõ inclinat efficaciter ↄ̃ iudiciũ recte rõis
ſicut timor ille qui erat in chriſto in orto. licet eẽt ve
hemens: non tñ erat pctm̄. quia non inclinabat effi
caciter cõtra iudiciũ recte rõis. Ille etiã timor quo
¶ Quintus fabius timebat hanibalẽ nõ erat pctm̄
neq̧ ↄ̃rius fortitudini: ſed potius opus fortitudinis
Et hec eſt intentio beati Thome ſecunda ſecunde. q.
cxxv. articulo primo. qñ (inquit) appetitus timendo
refugit id quod eſt ſcðm rõnem fugiendũ: tũc appeti
tus non eſt inordinatus neq̧ peccatũ. ¶ Quinta cõ
cluſio. Timor ↄ̃ iudiciũ recte rõnis efficaciter incli
nans eſt vicium fortitudini oppoſitum ſiue accipia
tur timor vt dicit ſuperhabundantiam in metuendo
ſiue vt dicit defectum in audendo. probatur conclu
ſio. Omne illud quo magis fugimus illud quod re
cta ratio dictat a nobis eſſe minus fugiendum ⁊ mi
nus fugimus illud quod recta rõ dictat eſſe magis
fugiendum. eſt peccatũ. ſed timor eſt huiuſmodi igit̃
Maior eſt certa quia oĩs actus hũanus qui eſt pec
catum. peccatũ dicitur ꝓpter inordinationem ad re
ctam rõnem. ⁊ minor ꝓbat̃: q̄a ꝑ timorẽ ego magis
fugio vulnera ⁊ mortẽ q̃ piclitationẽ regni vel fidei.
et tamen ſecũdum rectam rõnem piclitatio regni eſt
magis fugienda q̃ vulnera ⁊ mors. Secũdo qui ti
more inordinato triſtat̃ in bello. ita vt fugiat ⁊ de
ſerat defenſionem regni. inducit ceteros ad fugam.
Ex q̃ eſt q̃ regnum vel fides nõ ſolum a ſe ſed etiam
a ceteris deſeratur igit̃ talis timor eſt pctm̄. Tertio
taliũ vel eſt obligatus ad defẽſionẽ ciuitatis aut re
gni vl' nõ. Si nõ tũc rctã ratio nõ dictat ſibi q̃ tenea
tur non deſerere defenſionẽ ciuitatis vel regni. Si
ſic. ergo per timorẽ infugit id qð ſm rigorẽ iuſticie
debet. ğ peccat. ¶ Sexta concluſio hm̄õi timor ẽ pec
catũ mortale. ꝓbat̃ q̄a hm̄õi timor eſt act⁹ quo ↄ̃tra
iudiciũ rõnis dictãtis nos ad aliquid teneri ⁊ obli
gari facimus. ergo hm̄õi timor ẽ pctm̄ mortale. ↄ̃ña
tꝫ q̄a oĩa actus q̃ efficater mouemur cõtra ꝓceptum
diuinũ eſt pctm̄ mortale. Eſt tñ aduertẽdũ q̃ duplex
eſt recta rõ. vna dictans nos ex iure diuino aut natu
re obligatos eſſe ad aliquid faciendũ aut nõ faciẽdũ
et de illa intellecta ẽ cõcluſio ſexta ⁊ quinta. Alia eſt
recta rõ dictans nõ de obligatiõe opis. ſꝫ de hõeſta
te et condecẽtia ⁊ ꝑfectiõe opis. ſicut rctã rõ dictãs
honeſtũ eẽ vouere paupertatẽ vel defendere fratrem
et regnũ eius. et de iſta ponitur ſeptima concluſio.
¶ Timor inclinãs efficaciter cõtra iudiciũ rctẽ rõis
dictantis de honeſto vel meliori bono non eſt pctm̄
mortale. ꝓbatur. q̄a nullus obligatur ſub pena pec
cati mortalis. et hoc ꝓciſe q̃ ratio dictat eſſe ipſum
honeſtum vel melius vel condecentius. alias omnes
obligarentur ad cõſilia igit̃. ⁊ hui⁹ opinõis ẽ btũs
thomas ſcða ſcðe ita dicens. Si eñi quis ꝓpt̃ tiõrẽ
mortis vel q̃cũq̧ aliud tp̄ale malũ. ſic diſpoſit⁹ eſt
vt faciat aliq̃d ꝓhibitũ vel pretermittat aliquid qð
eſt preceptum in lege diuina: talis timor eſt peccatũ
mortale. alioquin erit pctm̄ veniale. et in ſolutione
ad tertiũ vbi rñdet: ad gloſã ſup illð deuteronomii.
xx. quia eſt homo formidoloſus dicere nõ poſſe quẽs
q̃ perfectionẽ ↄ̃templationis vel milicie ſpiritualis
accipere q̃ adhuc nudari terrenis opibus ptimeſcit
Ita dicit thomas q̃ gloſa illa loquitur de tiõre re
uocante hominẽ a bono. quod nõ ẽ de neceſſitate ꝓce
pti: ſed de perfectiõe conſilii. tale aũt nõ ẽ pctm̄ mor
tale ſed q̃nq̧ veniale. q̃nq̧ ẽt nõ eſt pctm̄ vt cuꝫ aliq̃s
habet rõnabilẽ cauſam timoris. ¶ Octaua cõcluſio
Timor ille de quo poſita eſt ſexta ↄ̃cluſio opponit̃
fortitudini. ꝓbatur q̄a ꝑ fortitudinẽ ſubim⁹ picula

q̃ recta ratio dictat eẽ ſubeũda vbi. ⁊ qñ. ⁊ gr̃a cuius
opꝫ ſed per illũ tiõrẽ nõ ſubimus vbi ⁊ qñ ⁊c. ergo ti
mor ille opponit̃ fortitudini: ⁊ maxie ſi illo timore
q̄s fugiat ſubire picula q̄ timet ſuſtinere et pati du
ra vt vulnera ictus ⁊ mortẽ. ſi autem ideo fugeret ſu
bire pericula ne pecunias ꝑdẽt diceretur magis aua
rus q̃ timidus. eſt tamẽ tiõr oppoſit⁹ fortitudini ſꝫ
gradũ cõtinentie vel ꝑſeuerãtie vt dictũ ẽ prius. Si
vt concupita muliere frueretur) quẽadmodũ legitur
de achille magis diceretur intemꝑatus q̃ timidus
imo etiã timore quorundam malorum etiam expo
nimus nos aliquãdo morti. ſicut catho timore ſerui
tutis ad ceſarẽ. ſe morti tradidit. ⁊ lucretia ſeipſam
interemit timore infamie ne ſcilicet iudicaretur con
ſenſiſſe adultero. ſed de iſtis timoribus non hic loq̃
mur. Sed hic oritur q̄ſtio. vtrum timor ſecundum id
preciſe quod deficit a fortitudine et ſecluſa ratione
iniuſticie ſit peccatum: ſecluſo etiam hoc quod ẽ age
re contra ↄ̃ſcientiam. ⁊ videtur q̃ nõ. quia actus for
titudinis non videtur per ſe cadere ſub ꝓcepto: ſꝫ tñ
de ratione alicuius boni conſequẽdi vel mali euitã
di per cũ cuius ↄ̃ſecutio vl' euitatio aut ſaltem cona
tus conſequendi vel euitandi cadit ſub precepto. ğ
ſecluſa omni ratione iniuſticie timor oppoſitus for
titudini non eſt peccatum. dictum eſt etiã ſecluſo hoc
quod eſt agere contra conſcientiam quia ſi de facto
eſſet rectum dictamen actualiter de opere fortitudi
nis actus timoris eẽt contra ↄ̃ſcientiam. et eſſet pec
catum. Et vt hoc ſit apertius: datur caſus. in quo in
actu timoris nulla eſſet iniuſticia puta ſi paruã tur
bam multum circumdat et magnus. et pene innume
rabilis exercitus armis. induſtria. et omnibus bel
licis inſtrumentis ſuperans: adeo q̃ haberetur cer
titudo q̃ta naturaliter haberi poſſet q̃ hec parua
multitudo diſcerperetur ab illo magno exercitu neq̧
poſſit pacta componis vllomodo obtinere ſed cer
tum ſit eẽ coniuratum in necẽ eius ab hoſtibus tunc
hec parua multitudo decertat bello decertare: non
quia vllomodo ſperent victoriam. imo eam omnino
deſperent: ſed tantum vt cruentẽ victoriam eis relin
quãt. et ſupponit etiam q̃ nullomodo pateat eis lo
cus fuge. quẽadmodum viſus eſt obſeruare catilina
cũ militibus ſuis: cũ fuerũt circũcluſi ab exercitu ro
mano q̄a etiã catilina. incedebat ad preliũ: his v̄bis
Quod ſi (inquit) virtuti veſtre fortuna inuiderit ca
uete ne inulti animam amittatis: neu capti potius
ſicut pecora trucidemini quinquid virorum more pu
gnantes cruentam atq̧ luctuoſam victoriam hoſti
bus relinquatis. Nec volo dicere bellum illud cati
line fuiſſe opus fortitudinis. quia in rem publicam
coniurauerat: ſed quia poſſibile eſt q̃ aliqua parua
multitudo habens iuſtam cauſam belli fuerit omni
no circumuẽta. et ita deſparauerit vt nullomodo pa
teat ſibi locus victorie. ſed tantum decertet ea cauſa
ne relinquat hoſtibus victoriam incruẽtam. aut for
te quia iudicant melius vitam bellãdo perdere quã
q̃ capti inter ſupplicia. et varios cruciatus enecent̃
conſtat enim q̃ aliquis in caſu predicto poteſt affici
tanto timore. vt non poſſit vel hoſtem inuadere. vel
ſe contra hoſtem defendere. Dico autem in tali caſu
q̃ timor eſt vicium. Patet quia eſt defectus a forti
tudine ergo eſt vicium. omnia enim inter q̃ mediat
fortitudo ſunt vicia. Tum ſecundo quia actus ille ti
moris non eſt bonus ergo vicioſus. et propter ipſũ
debetur vituperium timenti: ſecundo dico q̃ actus
ille non eſt peccatum mortale. patet quia nullus vi
detur obligatus relinquere cruentam victoriam ho
ſtibus ſub pena damnationis eterne in caſu predi
cto ſcilicet in caſu quo per ↄ̃pugnãtiam non poſſet

nõ oĩs a
ctoris in
iuſtus.

ſiue non. Tertiomodo pro huiuſmodi defectu efficaciter inclinante contra iudiciū recte rationis. ¶ Similiter audacia accipitur dupliciter. Uno mō pro quacunq; ſuperabundantia audendi reſpectu quorumcunq; auſibiliū. Secundomodo pro huiuſmodi ſupabundātia reſpectu auſibiliū bellicorū. Et hocmodo tripliciter. Uuomodo pro huiuſmodi ſuperabundātia pro tēpore pro quo cauſatur naturaliter. Secundomodo p huiuſmodi ſupabundantia, ſiue inclinet efficaciter cōtra iudicium rationis, ſiue nō. Tertiomodo pro huiuſmodi ſupabundātia efficaciter inclinante contra iudiciū rationis. ¶ Tunc ſit prima concluſio. Non omnis intimiditas, nec oīs vecordia, nec oīs audacia pmo modo eſt vicium oppoſitum fortitudini. Probat primo cōcluſio pro omnibus partibus. quia non oīs talis eſt circa materiā fortitudinis ſcʒ circa terribilia et auſibilia bellica. igitur. Secundo probatur de intimiditate quia intimiditas in his que ratio decernit eſſe facienda eſt bona et laudabilis. igitur talis intimiditas nō eſt vicium. Antecedens pbatur per illud prouerbiorum xxviii. Juſtus quaſi leo confidens abſq; terrore erit.

Non oīs intimiditas nec oīs audacia pctā. Tertio eſt aliqua intimiditas nullo modo inclinās cōtra iudicium rationis: imo etiam inclinans ad ſeruandum rectitudinem rationis in operibus humanis ergo eſt aliqua intimiditas que non eſt vicioſa. Antecedens probatur de illa qua quis caret timore mortis p defenſione fidei aut iuſticie dictata a recta ratione ſm

Tho. vbi omnē circumſtantiā. que intimiditas cōmendat. Mathei decimo. Nolite timere eos qui occidunt corpus. et Eſaie quinquageſimoprimo. Quis tu vt timeas ab hoīe mortali? Quarto eſt aliqua intimiditas qua ferimur in ea que non poſſunt retrahere ab amore dei ſed illa eſt laudabilis. igitur. Antecedēs patet pro vtraq; parte per Auguſtinum. xiiii. de ciuitate dei. Amor dei vſq; ad contemptū ſui facit ciues ciuitatis celeſtis. Cū quis autem contēpnit ſe et bona ſua pter amorē dei nihil timet quod poſſit retrahere ab amore dei. Cōſequēter pbatur tertia pars. Tum primo quia in multis locis ſacreſcripture cōmendatur audacia. Tum ſecundo de audacia in his que ratio decreuit eſſe facienda. Audacia etiam que nullomodo inclinat contra iudiciū recte rationis. Illa etiam qua intrepide ferimur aduerſus omnia illa que nos retrahere poſſunt ab amore dei et bonis operibus eſt laudabilis. Deuecordia autē pbari poſſet eodē modo quo in precedenti queſtione pbatum eſt de timore. laudabile enim eſt vecordē eſſe in his que poſſunt nos retrahere ab amore dei et bonoꝝ operum. ¶ Secunda cōcluſio. Nullum predictorū (ſecundū ꝙ eſt paſſio) eſt vicium fortitudini oppoſitū. Probat quia paſſionib9 nec laudamur nec vituperamur vt vult Ari. ¶ Tertia concluſio. Nullū predictorum non inclinans efficaciter contra iudiciū recte rationis eſt viciuꝫ fortitudini oppoſitum. pbatur nihil eſt vicium in hoīe niſi per conſenſū voluntatis formalē vel interpretatiuum. hoc eſt vel niſi ſit libere elicitum, vel libere imperatum, vel libere pmiſſum: ſed ſi non inclinet efficaciter contra iudicium recte rationis nō habetur cōſenſus voluntatis nec formaliter, nec interpretatiue nec eſt actus ille libere elicitus, nec libere imperatus, nec libere permiſſus igitur. Et ſi dicas ꝙ delectatio moroſa appetitus ſenſitiui quā nondum ſequit opus, non efficaciter inclinat: et tamen eſt libere permiſſa: ergo aliquid non

Efficacia efficaciter inclinans eſt libere permiſſum. Reſpondeo ꝙ duplex eſt efficacia inclinationis: vna reſpectu operis exequendi, et de illa concedo. Alia reſpectu retardationis potentie que tenet et obligatur cohibere huiuſmodi motū. Et hoc mō efficaciter inclinat. qū enī inſurgit talis delectatio voluntas tenet cohibere eam: ideo ſi nō tam cito cohibeat habuit huiuſmodi delectatio

inclinationem efficacē contra iudiciū recte rationis dictantis eam eſſe a voluntate reprimēdā. ¶ Quarta cōcluſio quodlibet horum trium efficaciter inclinans cōtra iudicium recte rationis dictantis conformiter ad precepta vel phibitiōes legis nature aut diuine eſt peccatum mortale. probatur qꝛ per intimiditatē et audaciam hoc modo vel nos amamus nos minus ꝙ oportet aut nimis de nobiſipſis per ſupbiā et elationē preſumimus: aut nimis comoda quedā tpalia ꝙ debem9 amamus igitur. Secundo qꝛ p hec omnia minus amamus bonū gracia cuius fortiter faciendum eſt ꝙ debemus: adeo vt propter conſeruationē eius nec velim9 rationem cōſulere de agendis: quod fit per intimiditatē et audaciam aut non velimus conſiliatis per rationē inſiſtere quod fit p vecordiam refugiendo: et per alia duo ſupabundādo. Tertio per hec tria exponimus nos et cōmilitones noſtros et totam rēpu. vel fidem, vel iuſticiā periculo grauiſſimo: ergo hec oīa ſunt peccata mortalia. ¶ Quinta cōcluſio hec omnia accepta vt dicunt elationē vel deiectionē animū (elationē quod circa auſibilia vt audacia deiectionem circa eadē vt vecordia: elationem circa terribilia vt intimiditas) ſunt vicia oppoſita fortitudini. ꝙ ſint vicia probatū eſt. ꝙ ſint oppoſita fortitudini patet qꝛ ſunt vicia circa materiā fortitudinis que per nullam circumſtantiā trahūtur ad aliud genus vicii. igitur ſunt oppoſita fortitudini. ¶ Sexta concluſio: ſi iſta accipiant preciſe vt dicunt ſupabundantiam aut defectum circa terribilia et auſibilia: nō ſunt fortitudini ſimplici oppoſita: ſed aliquādo opponuntur fortitudini in certo gradu ſcilicet ſcdm gradū continentie vel temperantie vel heroicū puta ſupabundare in inuadēdo vel in expectando propter primū vel propter vltionē, aut aliam cauſam cōſimilē. Similiter deficere in ſuſtinēdo vel in inuadēdo propter amiciciā ad hoſtes patrie aut pter intēperantiā nō opponit fortitudini ſimplici ſed hoc modo ſupabundare vel deficere ppterea que vtilia ſunt vel delectabilia opponit fortitudini ſecundū gradū continentie ppterea vero que moleſta ſunt opponitur fortitudini ſecundū gradū pſeuerantie, et hoc ſi non excedant cōmunē facultatē hominum. Si autē cōmunē facultatē hoim excederent tūc opponuntur fortitudini ſcdm gradum heroicum. fortis enim ſcdm hos gradus non vult pro quocūq; quod eſt contra rectam rationē deſerere opus fortitudinis ideo ſi deſerat non eſt fortis. pbatur ergo concluſio.

Omne illud vicium eſt oppoſitum fortitudini cui eſt incompoſſibilis fortitudo: ſed his viciis eſt incōpoſſibilis fortitudo quia non ſtat ſimul ꝙ aliquis faciat fortiter et tamen propter aliquā predictarū cauſarū deſerat opus fortitudinis. Conſimiliter quecūq; habent incōpoſſibilitatem habent eam aut ratione diſparationis, aut ratione oppoſitionis, aut ratione ſubiecti: ratione diſparationis, vt homo et aſinus: ratione oppoſitionis, vt albedo et nigredo: ratione ſubiecti, vt accidentia anime et corporis que nunꝙ in eodem ſubiecto eſſe poſſunt. ſed huiuſmodi vicia non ſunt incōpoſſibilia fortitudini ratione ſubiecti: quia nata ſunt eſſe in eodem ſubiecto: nec ratione diſparationis qꝛ illa non facit incōpoſſibilitatē in accidētibus ergo relinquitur ꝙ ſunt incōpoſſibilia ratiōe oppoſitiōis. ¶ Cōtra predictas cōcluſiones arguit. Et primo cōtra primā et cōtra eius primā partē, cum intimiditate nō poteſt quis iuſtificari: ergo intimiditas illo modo eſt viciū. Antecedens pbatur p illud eccleſiaſtici pmo. Qui ſine timore eſt non poteſt iuſtificari. Tum etiā per illud prouerbiorum. xiiii. Sapiens timet et declinet a malo. ¶ Ad hāc rationē reſpondet ꝙ intimiditas accipitur dupliciter vno modo vt dicit vniuerſaliter oēm carentiā timoris tam reſpectu malorū pene ꝙ malorū culpe, tā reſpectu

Nota. 5 Modi incōpoſſibilitatis.

dei ꝙ reſpectu creature. et hoc modo ſecludit timorem filialem. Alio modo accipitur intimiditas pro carentia timoris in his in quibus recta ratio dictat non eſſe timendū. De prima intimiditate intelligunt auctoritates / et non de ſecunda. ¶ Contra quartā cōcluſionē. Arguitur ſic. Omnis inclinatio fit per aliquid poſitiuum ſed intimiditas et vecordia nō ſunt aliquid poſitiuum ſed ſunt carētie quedā / intimiditas ſcȝ timoris / et vecordia audacie igitur. Scḋo ſm apoſtolū ad ephe. v. Nemo vnq̄ carnē ſuā odio habuit: ergo nullus vnq̄ poteſt totaliter ab amore ſui deficere. Nam et illi qui ſe interimunt id ex amore ſui facere videntˀ / q₂ volunt a preſentibus anguſtiis ſe expedire: ergo ex defectu amoris ſui ipſius non habent intimiditas et audacia ꝙ ſint peccata mortalia. Tertio ignorantia periculorum poteſt aliquando eſſe inuincibilis: ergo in tali in caſu intimiditas et audacia ex huiuſmodi ignorātia cauſata non eſt peccatū mortale. ¶ Quarto ſpes non eſt peccatum mortale: ergo nec audacia. conſequentia tenet q₂ audacia cauſatur a ſpe. Et antecedēs ꝓbatur q₂ ſpes numeratur inter laudabiles paſſiones. ¶ Quinto audacia et intimiditas iuuant opus fortitudinis: ergo non ſūt peccata mortalia. Antecedens ꝓbatur q₂ fortitudinis eſt nature conſiliari et cito operari et exequi cōſiliata vt habetur ſexto ethicorum: ſed audacia et intimiditas iuuant ad cito exequendū igitur. ¶ Sexto ↄtingit aliquando hec ineſſe et efficaciter inclinare ad opus malum / et tamen nō inclinare contra iudiciū recte rationis: ergo ad hoc ꝙ iſta ſint peccata mortalia nō requiritur ꝙ inclinent cōtra iudicium recte rationis. Antecedens probatur poſito caſu ꝙ pro tempore pro quo inclināt ad opus malū nullum ſit in ratione rectum iudicium / imo de facto ſit in ratione iudiciū erroneum cui huiuſmodi inclinatio eſt cōformis. ¶ Ad primā reſpōdetˀ dupliciter. vno modo cōcedēdo maiorē et negādo minorē. licet eī nos deſcripſerimus intimiditatē et vecordiam p carentiā aut defectum non tamē ſunt carentie ſed ſunt quidā actus poſitiui quibus nō ſunt ꝓpria nōīa impoſita. et ideo ſignificātur nōibus priuatiuis cōtrariis oppoſitorum ſuorū ſignificantibus. Et hoc eſt ꝙ expreſſe dicit. Ari. in tertio ethicorꝫ. Superhabundātiū autē qui quidē impauiditate innoīatus. dictum eſt autem nobis in prioribus qm̄ multa innoīata. Aliter dicitˀ ꝙ aliquid dicitur inclinare dupliciter. vno modo poſitiue p cauſationē actus / et hoc modo conceditˀ maior et negatur minor. Alio modo aliquid dicitur inclinare / q₂ eſt remotio eius quod natū eſt ꝓhibere huiuſmodi inclinationem. et hoc modo nego maiorē et ↄcedo minorem Dico enī ꝙ terribile natum eſt cauſare timorē et timor natus eſt ꝓhibere expectationē vel aggreſſionē terribilis. ideo intimiditas que dicit carentiā timoris iclinat ad ſubeundū terribilia quia eſt remotio eius quod natum eſt ꝓhibere huiuſmodi inclinationē in terribilia. Sed prima ſolutio michi magis placet. q₂ oīs inclinatio ſecundo modo dicta preſupponit inclinationē pmo modo dictam. Nam ſi aliquid inclinet q₂ eſt remotio eius quod prohibet inclinationē: ideo opȝ ꝙ precedat aliqua alia inclinatio de qua queritur a quo cauſatur conſtat ꝙ nō a timore nec vecordia / nec cauſatur ab audacia q₂ illa eſt circa auſibilia. Tum etiā q₂ nec Ari. nec Thomas nec alii pħi deꝺiſſent ponere intimiditatem diſtinctam ab audacia. Ideo dico ꝙ huiuſmodi inclinatio cauſatur ab aliquo actu poſitiuo quem circūloquimur per carētiā timoris. A quo autē cauſetur ille actus ſiue in appetitu ſenſitiuo ſiue in appetitu intellectiuo / dictum eſt. ¶ Ad ſcḋm concedo aña et nego conſequentiā quicquid ſit de ↄſequente. Eſt enī multo difficilius odire ſe ꝙ non amare ſe. Ideo ex negatiōe primi arguere negationem ſcḋi eſt fallacia ↄſequētis. Et

Tho. vbi ſupra articulo .1.

6

Facilius eſt ñ amare ꝙ odire.

cum dicis ꝙ illi interimūt ſe ex amore ſui faciunt. Dico ꝙ non: ſed ex odio triſticiarū vt habet Ari. in tertio ethicorum. Mori autē (inquit) fugientem inopiā vel cupidinem vel aliquid triſte non fortis ſed magis timidi mollicies enim fugere laborioſa. eſt autē mollicies odium triſtitie. et cum infertur ergo ex defectu amoris ꝛc. negatur ↄſequētia q₂ q̄uis totaliter excedere ab amore ſui non eſſet homini poſſibile deficere tamē ab amore ſui bene eſt poſſibile homini. ¶ Ad tertiam dico ꝙ ignorantia inuincibilis eſt duplex. vna eſt inuincibilis q₂ homo per nullā inquiſitionē ex naturalibus poſſibilem poteſt eam vincere / q̄uis tamen hec habeat varios gradus. ſecundū qualitatē et ↄditionē locorum rerum et perſonarū et tēporū / ita ꝙ aliqua dicitur inuincibilis reſpectu vnius que non eſt inuincibilis reſpectu alterius. Alio modo aliqua ignorantia dicitur inuincibilis / q₂ licet ex naturalibus poſſit vinci tamen pro tunc nec tenetur. nec expedit eam vincere ſicut ignorātia illa qua merope occidit filiū ſuum ſtantē in acie contra ſe: illa enim pro tunc nō tenebatur inquirere vtrū eſſet filius ſuus vel non ſed potuit ſine peccato īputabili iudicare hoſtem quēcunq̄ ſtantē in acie contra ſe. Tunc dico ꝙ ſi intelligatur aña de ignorātia inuicibili primo modo: tunc nego ↄſequentiā q₂ poteſt eſſe ꝙ aliq̄ ignorantia ſit inuincibilis et tamen ille neſciat eam inuincibilem ita ꝙ nec inquirat nec ↄſilietur: ſed omnino pro impertinenti habeat ꝙ ſit vincibilis aut inuincibilis. Si intelligatˀ de ignorātia inuicibili ſcḋo mō. tūc dico ꝙ ſi agat ꝓpter ignorātiā illam ita ꝙ ignorātia ſit ſibi cā agendi que nec ſit craſſa nec affectata: tunc dico ꝙ actus ille bene eſt vicium: ſed non eſt pctm̄: q₂ cōmuniter peccatū accipitur pro vicio imputabili ad penam: ignorantia enī illa excuſat actum ab obligatione pene ſed non a deformitate morali vtputa ſi aggrederetur virū ſine comparatione ſe fortiorem et magis peritum belli hoc neſciens / ita tamen ꝙ ſi ſciuiſſet non fuiſſet ipm aggreſſus. Si autem agat ignorans nō tamē propter ignorantiā tunc actus ſuus non minus eſſet pctm̄ ſecūdum doctrinā Ari. dicentis in tertio ethicorum. Aliud autem videtur et ꝓpter ignorantiā operari ab eo quod ignorantē facere / ebrius enim et qui iraſcitˀ non videtur ꝓpter ignorātiā operari ſed ꝓpter aliquid eorum que dicta ſunt ſcȝ ꝓpter paſſionē aliquā. Dico enim ꝙ audax q̄uis ignoret quid aggrediatur non tamē agit propter ignorantiā: ſed ꝓpter paſſionē audacie inclinantē et impellentē ipm in illud opus. ¶ Ad quartam dico ꝙ aliqua ſpes eſt pctm̄ mortale illa ſcȝ que iclinat in opꝰ contra iudiciū rationis modo ſupradicto: ſed q₂ ſpes aliqua eſt bona et laudabilis nulla autē audacia ꝓprie dicta eſt bona. ideo inter vicia oppoſita fortitudini enumeratur audacia et nō ſpes que ſpes ſi ſit viciosa et circa materiam fortitudinis ↄtinetur ſub vicio audacie vel intimiditatis. ¶ Ad quintā nego aña de intimiditate et audacia ꝓprie dictis. imo dico ꝙ impediūt quia faciunt ne ſi ſtatuatur deliberationi et ↄſilio rationis Et ad ꝓbationē dico ꝙ audacia et timiditas bene faciunt celerem executionem ſed non conſiliatorum et eo modo quo conſiliata ſunt ſed vel impediunt ↄſiliationem omnino vel faciunt eam non maturam vel faciunt vt non omnino eodē modo quo per cōſiliū dictatū eſt exequantˀ. ¶ Ad ſextum dico ꝙ timiditas et audacia nō ſemper dicūtur inclinare contra iudiciū recte rationis quod ineſt de facto ſed contra iudicium rationis vel quod ineſt vel quod ſi ineſſet eſſet rectū ad quod quidē habendū tenentur antequā progrediatur in actum.

Aliqua ſpes mortale peccatum.

Queritur duodecimo. Utrū fortitudo habeat partes integrales potētiales et ſubiunctiuas. Arguitur ꝙ non fortis

ma ſimplex in nullas partes eſt diuiſibilis: ſed fortitu
do eſt forma ſimplex: ergo fortitudo non eſt diuiſibi-
lis in partes. ¶ In oppoſitū ſunt cōiter morales phi.
Tulius Macrobius ⁊ Andronicus ⁊ alii qui aſſignāt
multas partes fortitudinis quarū alique ſunt ſubiec-
tiue et alique integrales et alique potentiales. ¶ No-
tandum ꝙ ut ſupra dictum eſt fortitudo accipitur du-
pliciter: vno modo ſtrictiſſime pro fortitudine bellica.
Alio modo cōiter pro omni virtute firmante animum
circa magna ardua ⁊ difficilia in quo ſenſu dictum eſt
eam eſſe virtutē cardinalem ⁊ cōtinere ſub ſe magnani
mitatem et fortitudinē ꝓprie dictam et ſcdm aliquos
3 magnificentiā. ¶ Notandū eſt ſecundo ꝙ pars itegra
lis virtutis accipitur dupliciter. Uno modo ꝓprie pro
illo quod itrinſece cōponit aliud vt anima eſt pars in
tegralis hominis et manus eſt pars integralis corpo
ris humani. Alio modo accipitur pars itegralis pro
omni virtute quā neceſſe eſt cōcurrere ad ꝑfectum actū
Deſcriptio ptis potentialis. illius virtutis. Partes autē potentiales alicuius vir-
tutis dicuntur virtutes adiuncte que ordinantur ad ali
quos ſecūdarios actus vel materias quaſi non haben
tes totam potentiā principalis virtutis. ¶ Tunc ſit pri
ma concluſio: fortitudo cōiter accepta habet ptes ſub
iectiuas. Probatur q2 fortitudo cōiter accepta conti-
net ſub ſe magnanimitatē et fortitudinē bellicā eo mo
do quo ſuperius continet inferiora et totum vniuerſa-
le ſuas partes ſubiectiuas. Nam de qualibet earū for
Tho. 2. 2 q̄ſt. 128. arti. vnico. titudo cōiter dicta predicatur in quid. ¶ Secunda cōclu-
ſio contra thomā. Fortitudo ſtricte accepta habet par
tes ſubiectiuas, ꝓbatur q2 ſicut dictū eſt in prima que-
ſtione fortitudo ſtricte accepta continet ſub ſe multas
ſpecies et ꝓbatum eſt ibi diffuſe ꝙ ibi ſunt medietates
ſpecie differētes, et idem videtur ſenſiſſe. Thomas que
ſtione. cxxvi. articulo ſcdo, vbi de medio fortitudinis
loquens in reſpōſione ad tertium argumentū dicit ꝙ
vicium audacie opponitur fortitudini ſcdm exceſſum
audacie, et impauiditas ſecundū defectū timoris: et ꝙ
fortitudo in vtraq3 paſſione mediū ponit et ꝙ non eſt
incōueniēs ꝙ ſecundum diuerſa media habeat diuerſa
extrema. Eſt autē mihi omnino in itelligibile ꝙ eadē
fortitudo ſcdm ſpeciem habeat diuerſa media ſecūdū
ſpeciem q2 quātūcunq3 augeatur virtus cauſata ex acti-
bus circa vnū mediū: nunq̄ ipſa inclinabit imediate in
actus circa aliud mediū. ergo opz dicere ꝙ ſunt virtu-
tes ſpecie diſtincte. Secundo fortitudo ſimplex, forti-
tudo ſcdm gradū cōtinentie, fortitudo ſecundū gradum
temperantie, ⁊ fortitudo ſcdm gradū heroicū ſunt ſpe
cies fortitudinis ab inuicē diſtincte. quibus et nomen
fortitudinis et ratio ſecundū illud nomen eſt cōmunis
ergo he oēs ſūt partes ſubiectiue fortitudinis. Ex quo
patet falſum eſſe quod. Thomas dicit fortitudinē non
habere partes ſubiectiuas eo ꝙ non diuiditur in mul-
tas virtutes ſpecie differentes. ¶ Tertia cōcluſio Qua
libet fortitudo habet partes itegrales proprie dictas
ꝓbatur q2 nulla fortitudo eſt res indiuiſibilis ſecun-
dum gradus, imo q̄libet q̄tūcunq3 ſit remiſſa hʒ mul-
titudinem graduū. ¶ Quarta cōcluſio nulla fortitudo
habet partes itegrales in ꝓprie dictas diſtinctas a par
tibus potentialibus. que ꝯcluſio poſita eſt cōtra. Tho
Tho. vbi ſupra. mam ꝓbatur oīs pars ordinata ad aliquē actū ali
cuius virtutis non habens in ſe totam poteſtatem illi-
us virtutis eſt pars potentialis eius. ſed omnis ps in
Partes itegrales non diffe. potentialibus. tegralis fortitudinis eſt ordinata ad aliquē actū ipſi-
us fortitudinis: et nulla habet totam poteſtatem ipſi
us virtutis principalis. ergo omnis pars itegralis eſt
pars potētialis ꝯſequentia eſt nota ⁊ ſimiliter maior
et minor ꝓbatur. nam ſcdm eum ad perfectū actum for
titudinis et aliarum virtutū neceſſe eſt multa cōcurrere
imo etiam cōcurrūt multi habitus quorū quilibet di-
citur pars integralis. aut ergo primus illorū habitū
continet totam poteſtatē fortitudinis ⁊ tunc reliq̄ ſup
fluunt: aut non et tunc habet intentū. tum ſcdo ſcdm eū
fiducia magnificentia, patientia, et pſeuerantia ſunt
partes integrales fortitudinis et tamen fiducia nō cō-
tinet magnificentiā, nec patientiā, nec pſeuerantiā nec
magnificentia reliquas q2 ſi quelibet cōtineret omnes
actus aliarū conſtat ꝙ oēs ſupfluerent preter vnam
Tum tertio q2 ſcdm eum fiducia et magnificētia inuāt
in actu aggrediendi, patiētia et pſeuerantia in actu ſu
ſtinendi ergo fiducia et magnificentia nō continent to
tam poteſtatem fortitudinis. Tum quarto q2 ſcdm eū
fiducia ptinet ad promptitudinē animi: magnificentia
autem ad executionē eorū que fiducialiter ichoata ſūt
ergo fiducia nō continet magnificentiā ergo nō conti-
net totam poteſtatē fortitudinis. Ad hanc rationē po
teſt reſpondere btūs Thomas per negationem maio-
ris. dicendo ꝙ non omnis pars eſt potētialis que ordi
nata eſt ad aliquē actum virtutis ſed illa tantū que or
dinatur ad aliquos ſecundarios actꝰ vel materias qua-
ſi non habēs totā poteſtatem principalis virtutis. hāc
diffinitionē ponit beatus Thomas ſecūda ſecūde que
ſtione. xlviii. cum agit de partibus prudētie. Et tunc cō
ſequēter diceret ꝙ fiducia ⁊ magnificentia ⁊ reliq̄ non
ordinantur ad ſecūdarios actus: ſed ad actus principa Contra thomam
les. ¶ Contra hoc arguitur q2 ſecundū eum in ſecūda
ſecunde. q. xlviii. Nutritiuū et ſenſitiuū ſunt partes pn
cipales anime: ⁊ tñ conſtat ꝙ non ordinantur ad ſecūda
rios actuū anime ſed ad pncipales. Tum ſcdo q2 ſecū
dum eum ibidem eubulia ⁊ ſyneſis et gnome ſunt par
tes potētiales prudētie ⁊ tamē ordinantur ad principa-
les actus prudētie, q2 licet ſit aliq̄s principalior ſcz pci
pere: ſecundū eum tamē (hoc nō obſtāte) alii etiam ſūt
principales. Sicut licet itelligere ſit nobiliſſimꝰ ⁊ prin
cipaliſſimus actus anime: hoc tñ non impedit qui alii
actus ſcz vegetare ⁊ ſentire ſint principales, nec etiam
impedit quin intellectū ſit pars potētialis. Tum ter-
tio q2 ptes iſte potētiales prudētie ſunt circa actꝰ ma-
gis pncipales q̄ partes prudētie quas ipſe ibidem vo
cat partes itegrales ergo nihil reſtat ꝑ quod ptes po
tentiales diſtinguantur ab itegralibus. aſſūptū ꝓbatur nam
eubulia eſt bene conſiliatiua: ⁊ ſyneſis ⁊ gnome bene
iudicatiue qui ſunt actus cognitiui ad prucētiā princi
paliſſime ptinētes. Sed ſecundū eum ibidem ratio me
moria intellectus ⁊ ſollertia ſunt ptes itegrales ⁊ pti-
nent ad prudentiā ſcdm ꝙ cognitiua eſt: aut igitur eubu-
lia ſyneſis ⁊ gnome ordinantur ad memoriā ⁊ rationem
intellectū ⁊ ſollertiā. aut ecōtra. non primū vt cōſtat. er
go ſecundū ⁊ ꝑ ꝯñs eubulia ſyneſis ⁊ gnome quas di-
cit partes potētiales ordinantur ad actus principalio-
res q̄ alie quas dicit ptes itegrales certū eſt enī ꝙ me
moria intellectus ⁊ ratio ſollertia nō ordinantur niſi ad
faciendū rectitudinē cōſilii ⁊ iudicii prudētialis quod
ꝓbatur ſic. ſi ſine mēoria intellectū ſollertia ⁊ ratione
ſemꝑ poſſet haberi rectitudo cōſilii ⁊ iudicii prudentia
lis. iſta nō ptinerēt ad prudātiā neq3 eſſent partes pru
dentie ſed eubulia ſyneſis ⁊ gnome ſunt partes prudē-
tie eſto ꝙ prima poſſunt haberi ſine iſtis. ergo pma or
dinantur ad iſta. ⁊ ſi dicatur ꝙ eubulia ſyneſis ⁊ gnome
ſunt ptes potētiales prudētie ꝓpriiſſime accepte ſcdm
ſcz ꝙ ipſa eſt preceptiua ⁊ ideo actus eorū ſunt ſecun-
darii ad actum prudētie. ¶ Contra q2 ſcdm hoc adhuc
partes que dicte ſunt ab eo integrales eſſent adhuc cir
ca actus magis ſcdarios ⁊ imotiores ab actu precipiē
di ⁊ ita ꝑ hoc non euitatur argumentū. Secundo q2 tūc
nutritiuum ⁊ ſenſitiuū ſcdm hoc dicerentur partes potē-
tiales actus intelligēdi q2 actus itelligēdi eſt actus pfe
ctiſſimus inter actus anime et alii actus minus princi
pales et in iſtū ordinatur. Ad videndū tamen vtrum cō-

cedendum ſit ꝙ fortitudinis ſunt aliq̄ partes integra-
R les. Aduertendū eſt ꝙ fortitudo accipitur tripliciter, ⁊ hoc ſiue accipiatur cōmuniter ſiue ſpecialiter: vno modo pro omni habitu vel actu bono moraliter circa materiam fortitudinis ptinente ad genus fortitudinis. Secundo modo pro principaliſſimo actu vel habitu principalius, ſtrenue aliter hos habitus. Tertio mō pro aggregato ex oībus habitibus vel actibus quorum vnus ſcꝫ eſt principaliſſimus ⁊ alii in iſtum principaliorē ordinati. Tunc ſit quinta cōcluſio accipiendo fortitudinem primo modo vel ſecundo modo fortitudo nullas habet partes integrales ſpecie diſtinctas. ꝓbatur q2 q̄libet fortitudo eſt qualitas ſic ſimplex ꝙ non eſt compoſita ex partibus diuerſarū rationum. Et dixi ſpecie diſtinctas ꝓpter partes graduales habituum vel actuū de quibus dictum eſt in ſcd̄a concluſione. ¶ Sexta concluſio capiendo fortitudinē tertio mō tunc fortitudo habet partes integrales. ꝓbatur oīs multitudo habet partes integrales ſed fortitudo hoc modo accepta eſt multitudo actuū vel habituū quorum vnus eſt p̄ncipalior et alii oēs ordinati in ipm̄ ergo fortitudo hoc modo accepta habet ptes integrales. ¶ Aduidendū autem que ſunt hmōi partes. Eſt notandū ꝙ Ari. nullas enumerat licet ponat qnqꝫ modos non vere fortitudinis.

Partes fortitudinis.

Sed Tullius in rethorica ſua ponit quattuor ſcꝫ fiduciam magnificentiā, patientiā, ⁊ pſeuerantiā. Macrobius ponit ſeptem magnanimitatē, fiduciā, ſecuritatē magnificentia, cōſtantia, tollerantiā, firmitatē. Andronicus ponit etiam ſeptem, leniā, epuleyam, magnanimitatem, virilitatē, pſeuerantiā, andragrachia. vnde in fortitudine reperimus tres actus. volitio fortiū operum. imperiū fortium operū et factio vel executio fortium operū. per imperiū autē nō intelligo actum prudētialem ſed actum volūtatis impatiuū executiōis queꝫ imperiū prudētuale precedit: iſtorum triū actuū vltimꝰ eſt principaliter intētus ⁊ principalior ad hunc ſenſū, licet in eo non ſit bonitas vel malicia niſi ꝓpter actus interiores q̄ ſunt primo ⁊ ꝑ ſe boni. tunc dico ꝙ fortis habituatus omni habitu fortitudinis requiſito ad fortium operum factionē habet vnū habitum quo ſperat ſe fortiter facere: ⁊ hunc habitū vocant. Tullius ⁊ Macrobius fiduciā fiducia autē eſt volitio ⁊ deſideriū magnorum arduorū ⁊ difficiliū operum et honeſtorum ⁊ cōnotat eſtimationē certam ꝙ poſſumus ardua ⁊ difficilia adminiſtrare ſed q2 Macrobius fiducie addit magnanimitatē ⁊ ſecuritatē: ideo Macrobius ꝑ fiduciā non ſignificauit niſi eſtimationē ꝓbabilē et per ſecuritatem certitudinē circa illam eſtimationē adiecit. per magnanimitatē autem ſignificauit deſideriū magnorum arduorū ac difficiliū. Ex quo patet ꝙ Tullius per

Concordantia tullii et macrobii

fiduciam ſignificauit omnia illa que Macrobius ſignificauit per illa tria. Nam Tullius fiduciā eſſe dicit per quam magnis ⁊ multū honeſtis rebus multū ipſe animus in ſe fiducie certa cū hec collocauit. Que diffinitio licet ſit multū in ꝓpria q2 fiduciā per fiduciam diffinit quis etiam ſit plus tradita oratorio more, ꝙ ſecūdū veras regulas diffinitionū: tn̄ ↄſtat ꝙ per eā exprimit eſtimationē de honeſtorū ⁊ arduoꝝ adminiſtratiōe nō tantū ꝓbabilis ſed certa certitudine que reperit in moralibus. Et inde eſt ꝙ dicit multū et exprimit etiam de

Explicatur dicta tullii et macrobii

ſiderium illoꝝ honeſtorū ⁊ arduorū in noīe ſpei. Et iſta eadem tria expreſſit. Macrobius in illis tribus ſcꝫ in fiducia, eſtimationē ꝓbabilē: in ſecuritate certitudinē: in magnanimitate que ſcd̄m eum importat appetitū magnoꝝ, ſignificauit deſideriū honeſtorum et arduorum. Andronicus vero per magnanimitatē intelligit deſideriū arduoꝝ operū: ꝑ eupulā prēptitudinē exeq̄ndi quotiens neceſſe fuerit: ⁊ per leniā que, ſcd̄m eum eſt bona animoſitas ſiue robur anime, intelligit eſtimationem illā quam diximus cōnotatā eſſe per fiduciam. In hoc eni ꝙ eſtimamus nobis ineſſe robur aīe: cōfidimus nos poſſe difficilia adminiſtrare. Et iſta tria ſignificauit Tullius per fiduciā. Actum autē imperatiuum executionis et etiā executionē ſignificauit Tullius per magnificentiā. quod patet ꝑ diffinitionē quam dat de magnificentia. Magnificentia eſt magnarū et excelſarum rerū ex animi quodā amplo ac ſplēdido ꝓpoſito ꝓfecta adminiſtratio ac cōfectio: vbi per amplū ac ſplēdidum ꝓpoſitum actum volūtatis imperatiuū executionis ſignificat: et ꝑ adminiſtrationē, executionē ipſam. Conſtat autē ꝙ Tullius non accipit magnificentiam eo modo quo Ari. in quarto ethicorū ſed pro magnorum ac difficiliū operatiōe. Ad hanc reducitur firmitas q2 ꝓpoſitum nō eſſet ampliū et ſplendidū niſi eſſet firmū. Ad hanc reducit conſtantia: q2 etiam ꝓpoſitum non eſſet ampliū ac ſplendidū, niſi eſſet cōſtans: ita ſcilicet ꝙ pro nullis comodis conſequendis velit deſiſtere ab adminiſtratione horum difficiliū que iam ꝓpoſuit adminiſtrare et cōficere. Ad hanc etiam reducitur magnificentia virilitas et audagrachia. Ad hoc enim ꝙ executio illa ſit magnifica: exigitur ꝙ ſit virilis ⁊ ſtrennua. Audagrachia eni idem eſt ꝙ ſtrēnuitas virilis: vt non remiſſis et quaſi effeminatis viribus: ſed toto robore ac conatu negocio incūbamus ſtrēnue vt ſcꝫ ſolicitudine cura et ſtudio plena ſit. Circa executionē exigit volitio qua velimus inſiſtere operi ꝙ diu recta ratio dictabit eſſe inſiſtendū et pro nullo quod eſt contra rectā rationē ab eo deſiſtere: ita ꝙ nec pro comodis nec pro icōmodis deſereret opꝰ. Incōmoda nos āt retrahētia

Duplicia cōmoda.

ab opere ſunt duplicia, quedā ſunt que ipm̄ opus ex ſe habet ānexa ſicut labor periculū mortis vulnera dolores et hmōi. Alia ſunt extrinſeca ⁊ nō de ſe annexa opꝫ vt cōminatiōes potentū odia priuationes facultatum Et licet aliquādo eadē incōmoda ſint annexa opꝫ extrinſeca: alia tamen ratione dicunt extrinſeca et alia annexa operi. et cum eis conuenit iſta duplex ratio: habet vim duplicis incōmodi, vt fortitudo habet annexū periculū vulnerū et mortis ex ſe. Cōtingit etiam ꝙ hoc idem habet ab intrinſeco vt cum mihi aggreſſuro bellam aliquis princeps magnus cōminat mortē vel exilium, etiam quicqd acciderit in bello ſi illud bellū aggrediar. cōmoda autē retrahētia ab opere arduo ſūt pollicitatiōes et ꝓmiſſiones magnorū munerū, vel etiam munera que tribuunt hoc opus aggreſſuris vt nō aggrediantur illud. Tunc dico ꝙ volitio qua volo nullo modo deſiſtere ab opere pro quibuſcūqꝫ icōmodis extrinſecis ſignificat a Tullio per patientiā, ⁊ executio etiam cōformis. volitio autem et executio qua volo nec pro quibuſcūqꝫ cōmodis nec pro quibuſcūqꝫ incōmodis operi ex ſe annexis deſiſtere ab opere ſignificatur a Tullio per pſeuerantiā. Macrobius paciētiam et pſeuerantiā reſpectu incōmodorū appellauit tollerantiā. pſeuerantiā vero ex parte cōmodorū appellauit conſtātiā. Andronicus vero et patientiā ⁊ pſeuerantiam appellauit pſeuerantiā. Sub qua etiam continet (vt dictum eſt) conſtātia que a Macrobio ponit. Ari. autem has partes aliter aſſignaret, poneret eni fiduciam, magnificentiā, continētiā, tēperantiā, ⁊ heroicā fortitudinē. ꝙ ponat fiduciā patet ꝑ illud quod habet in tertio, ſecūdo tractatu capitulo ſcd̄o Deſperās vtiqꝫ quis timidus oīus enitimet. Fortis autem cōtrarius, in audendo enim bone ſpei vbi tranſlatio. Aretini tra habet preter eni fiduciam bonā ſpem habet. ꝙ autem poneret magnificentiā non in illa ſignificatiōe in qua accipit magnificentiā in quarto: ſed in ſignificatione qua vtitur Tullius. Patet ꝑ diffinitionē magnanimitatis quam pmo rhetorice ponit cum dicit, ꝙ magnanimitas eſt virtus magnorū operū factiua, Et cōti-

Cõtinen-tia qd ſit | nentiam intelligit volitionem qua volo perſiſtere in opere fortitudinis, nec pro quocũq; delectabili vel ꝗmodo quod eſt contra rectam rationem deſiſtere. Perſeue-rātia qd ſit. Per perſeuerantiam autem intelligit volitionem qua volo inſiſtere operi et pro nullo incomodo ſiue extrinſeco ſiue intrinſeco cuius tollerantia non excedit communem facultatem hominum ab opere deſiſtere. Virtꝰ he-roica qd ſit. Per fortitudinem heroicam intelligit volitionem qua pro nullo comodo vel incomodo cuius etiam tollerantia eſt ſupra communem hominum facultatem, volo ab opere deſiſtere. Eſt autem fortitudo ſecundum temperantiam quando omnes paſſiões que poſſunt retrahere ab opere forte vel adminiſtratione arduorum eſſent ita cohibiti et refrenate vt non plus notabiliter inſurgerẽt ad impediendum opus contra iudiciũ rationis. Et iſte modus Ariſ. videtur eſſe clarior ⁊ magis doctrinalis. Cum autem vltimo locutus ſum de volitione intelligo hec eadem de executione conformi illi volitioni. Ex quibus patet ꝙ ſecundum Ari. ponerentur quattuor ptes fortitudinis, ſcilicet fiducia magnificentia continentia perſeuerantia. reſpectu autem fortitudinis excellentis communẽ facultatẽ hominum adderetur heroica fortitudo: ſed quia illa rara eſt ideo non enumerat eam cõmuniter auctores. ¶ Septima concluſio. Iſte partes non ſolũ ſunt partes fortitudinis ſed etiam multarum aliarum virtutum. probatur quia in nullo genere virtutis contingit ꝙ diffidens vel deſperans nec ꝙ ille qui propter comoda vel incomoda vt plurimum deſiſtit ab opere habeat omnes habitus morales reqſitos ad perfectũ opus illiꝰ virtutis. ¶ Octaua concluſio he partes magis neceſſarie ſunt in fortitudine ꝗ̃ in aliis. probatur quia vbi plus difficultatis ineſt: ibi magis neceſſarii ſunt habitus promptitudinem in nobis contra huiuſmodi difficultates facientes: ſed fortitudo eſt circa ardua et difficilima tanꝗ̃ circa ꝓpriam materiam. Et huius ſententie eſt beatus Thomas q̃ſtione. cxxviii. articulo vnico in reſponſione ad tertium argumẽtũ, vbi dicit ꝙ aggredi quaſcunq; magnas res videtur eſſe periculoſum quia in his deficere eſt valde nociuum vnde etiam ſi magnificentia et fiducia circa quecunq; alia magna opera vel aggredienda ponatur: tamen habent quendam affinitatem cum fortitudine ratione periculi imminentis. ¶ Nona concluſio. Oẽs iſte ptes ſũt ptes fortitudis ſubiectiue ꝓ mõ accepte. pꝫ qꝛ q̃lꝫ hmõi ps ſignificat actꝰ vl' habitꝰ alicuꝰ ꝟtutis ⁊ nõ niſi fortitudis igiẽ: hoc tñ itellectũ volo de teris ſignificãtibꝰ ⁊ nõ de rebꝰ ſignificatis q̃ ſi eẽ totũ vel partẽ hoc modo nõ cõuenit niſi rebus q̃ nõ ſunt ſigna. Si q̃ras vtrũ fortitudo habeat aliquas ptes potẽtiales? Reſpondeo ꝙ pars potentialis accipiẽ tripl'r vno modo pro vna q̃litatum actiuarum vel paſſiuarum que dicitur potẽtia

D | realiter in exñte rei cuꝰ eſt potentia. Sicut ſi intellectus eẽt res diſtincta ab aĩa mediante q̃ aĩa itelligeret: intellectus vel intellectiuũ diceret potentia aĩe. Sil'r de potentia ſenſitiua ⁊ vegetatiua. Et hoc mõ dico ꝙ nec fortitudinis nec virtutis nec rei cuiuſcũq; ſũt aliq̃ ptes potẽtiales. qꝛ nulla penitꝰ neceſſitas nec ex auctoritate nec ex ratiõe nec ex expiẽtia cogit ponere hmõi potẽtias tanꝗ̃ q̃litates ſuper additas exñte rei. Scd̃o mõ accipiẽ potẽtia ꝓ re ſꝫ ꝙ põt aliqd agere vl' pati ⁊ ps potẽtialis ꝓ re ſm ꝙ põt agere vl' pati vnũ de multꝭ q̃ põt agere vl' pati, ſicut aĩa ſcd̃m ꝙ põt agere vl' pati eſt potẽtia, ſꝫ vero ꝙ põt intelligere qd̃ eſt vnũ de his q̃ pñt agere vel pati ps potentialis, ⁊ ſcd̃m ꝙ põt ſentire etiam pars potentialis, et ſcd̃m ꝙ poteſt vegetare dicitur pars potentialis. Et hoc modo vnus habitus fortitudinis qui poteſt in multos actus: ſcd̃m ꝙ poteſt in actum dicitur eſſe potentia ſecũdum ꝙ poteſt in vnum eorum dicitur ps potentialis. verbi gratia fortitudo ſcd̃m gradũ pſeuerantie ſcd̃m ꝙ põt inclinare ad agendũ vel patiendũ fortia dicitur potẽtia: ſecundũ ꝙ põt inclinare ad deſideriũ magnorũ dicitur vna pars potentialis: ſecundũ ꝙ poteſt inclinare ad impendũ magna ⁊ ardua dicitur alia pars potentialis ſcd̃m ꝙ põt inclinare ad exequendũ ⁊ operandum magna diciẽ alia pars potentialis. Tertio modo accipiẽ pars potẽtialis ſcd̃e intentional'r ⁊ ſimiliter potentia et tunc potentia non eſt aliud ꝗ̃ ſignum ſignificans rem aliquã ſm ꝙ põt agere vel pati. Pars vero potentialis eſt terminꝰ ſignificans rem illam ſecundũ ꝙ poteſt vnum de multis agere vel pati. Et hoc mõ ptes potẽtiales ↄmuniẽ ſunt termini inferiores ad potentiã vegetatiuã ſenſitiuum ⁊ intellectiuum ſunt partes potẽtiales. Et iſtud tertiũ mẽbrũ vtile eſt ad intelligendũ multas ſententias doctorũ antiquorũ quã ꝓpter modũ loquẽdi eorum nõ poſſũt aliter in veritate ſaluari. p hoc eñi apte ſaluatur quõ vnius rei ſunt multe potẽtie ⁊ diſtincte ſm ꝙ dicit cãcellarius pariſieñ. iohãnes de gerſono. Potẽtie anime ſunt multe non re ſed nõibus diſtincte. Secundũ hũc modũ dicamus ꝙ fortitudo habet partes potẽtiales hoc tertio mõ. Nam accipiaẽ habitus fortitudis ſm gradũ pſeuerantie ↄſtat ꝙ iſte habitus põt eſſe principiũ eliciendi volitionẽ operum fortiũ ⁊ imperiorũ operũ fortiũ. ⁊ poteſt facere iclinationẽ ad pſiſtẽdũ in actu inter duros labores ⁊ graues penas ⁊ varias paſſiones dolorũ. ideo ptes eius potẽtiales poſſunt eſſe iſte volitionũ operum fortiũ, impatiuũ operũ fortium, pſeueratiuũ in operibus fortibus. et ſimilia ſi quos alios actus ille habitus habeat. ¶ Contra ſecundam ↄcluſionem arguiẽ ſic. Fortitudo ꝓprie dicta eſt circa materiã valde ſpecialẽ: ergo fortitudo ꝓprie dicta nõ cõtinet ſub ſe plures fortitudines ſpẽ differẽtes: ergo fortitudo nõ habet partes ſubiectiuas. Ad hũc rationẽ reſpondeo ↄcedẽdo añs, ⁊ negãdo ↄſequentiã: qꝛ circa eandẽ materiã q̃ntũcũq; ſit ſpecialis pñt eſſe actus moraliter boni ſpecie diſtincti quare ⁊ habitꝰ moraliter boni ſpecie diſtincti. Añs ꝓbatur ex dictis eiuſdẽ doctoris. Fiducia magnificẽtia patiẽtia ⁊ pſeuerantia circa materiã fortitudinis actus bonos ſpecie diſtinctos: alias vt iam frequẽter dictũ eſt tres eorum ſuperfluerẽt. ¶ Secundo circa materiã fortitudinis reperiunẽ iſta quattuor ⁊ ſunt habitus boni ⁊ ſpecie diſtincti ⁊ ↄtinẽtur ſub fortitudine ſicut inferiora ſub ſuperiore qꝛ fiducia in materia fortitudinis eſt diſtincta ſpecie a fiducia in materia iuſticie aut temperantie ergo ſunt partes ſubiectiue fortitudinis. Quod ſint boni habitus ↄſtat. Quod ſint ſpecie diſtincti patet, quia aliter non eſſent diuerſe partes integrales. quod eſt contra eundem doctorem. Thomas enim non aſſignat eas diuerſas tanꝗ̃ partes integrales, nec tanꝗ̃ partes vnigeneas: ſed tanꝗ̃ partes etherogeneas ad actus etherogeneos inclinantes, ꝙ autem contineãtur ſub hoc communi fortitudo, tanꝗ̃ inferiora ſub ſuperiore ꝓbatur ↄtinentur tanꝗ̃ inferiora ſub hoc cõmuni virtus: ⁊ nõ imediate vt ↄſtat: ergo ↄtinenẽ ſub vno genere virtutis vel ſub diuerſis: ſed nõ ↄtinẽtur ſub diuerſis quia loquor de fiducia magnificẽtia ⁊ huiuſmodi nõ q̃buſcũq; ſed de his que ſunt circa materiam fortitudinis: ergo cõtinentur ſub vno genere virtutis et non ſub alio a fortitudine. ergo cõtinẽtur ſub fortitudine ſicut inferiora ſub ſupiore. Neq; mireris de hoc modo lo-

Tho. 2.2 q̃ſt. 128.

quendi quem hic obſeruo quia in hoc cõformo me
modo loquendi doctoris illius cuius opinionẽ im-
probo. quia vt iam dictũ eſt continere vel contineri
per modũ ſuperioris aut inferioris non conuenit
niſi rebus que ſunt ſigna. Et confirmatur hec ratio

Excuſatio auctoris de incepto mõ loquẽdi.

ex dicto eiuſdem doctoris. q. xxviii. qui de iſtis q̃t-
tuor dicit ꝙ ſi coartentur ad ꝓpriã materiam for-
titudinis ſcʒ ad pericula mortis ſunt quaſi partes
integrales. Si autem referant ad alias materias
ſunt virtutes adiuncte fortitudini diſtincte ab ea ſe
cundum ſpeciem. Ex quibus verbis arguo ſic iſte q̃-
tuor virtutes coartate ad materiam fortitudinis
non ſunt virtutes adiũcte fortitudini. hoc eñi licet

Contra tho. et ꝓ prius dicta af.

non dicat conſtat tamen apud omnẽ recte intelli-
gentem ꝙ ipſe illud intelligit. nec ſunt virtutes om
nino ſeparate a fortitudine: quia tunc nullomodo
deberẽt dici ꝑtes itegrales eiꝰ ꝗ ſũt v̾tutes ſub for
titudine ꝯtẽte. Preterea q̃cũq̧ ſũt diſtincta int̾ ſe ſpẽ
ꝗ nõ ſũt diſtincta ſpẽ a fortitudine ſunt diuerſe ſpe-
cies contente ſub fortitudine. Sicut quecunq̧ ſunt
inter ſe diſtincta ſpecie et non ſunt diſtincta ſpecie
ab aliis ſunt ſic ꝙ nec ambo nec alterum eorũ ſpe-
cie diſtinctum ſit ab aliis, illa pertinent ad diuer-
ſas ſpecies ſub aliis contentas. ſed iſta quatuor di
ſtinguuntur ſpecie inter ſe vt conſtat et iam proba
tum eſt, et non diſtinguuntur ſpecie a fortitudine
vt innuit cum dicit ꝙ quando ſunt circa aliam ma
teriam tunc diſtinguuntur ſpecie a fortitudine. Ille
ꝗ tamen dico conſequentiam illam, quia hec ex di
cto eius infertur bona eſſe ſʒ in hoc ſenſu dicta ſua
a legentibus accipi. Preterea iſta quatuor nec ſũt
eadem ſpecie cum fortitudine, nec diſtincta ſpecie
a fortitudine, et ipſa ſũt ſpecies. ergo fortitudo nõ
eſt ſpecies ſpecialiſſima. ergo fortitudo eſt genus
iſtorum. ꝙ non ſint eadem ſpecie ſpecialiſſima cum for
titudine probatur non ſunt eadem ſpecie ſpecialiſ
ſima inter ſe. ergo non ſunt eadem ſpecie ſpecialiſ-
ſima cum fortitudine. da oppoſitum conſequentis
ſunt eadem ſpẽ ſpecialiſſima cum fortitudine ſtati
ſequitur oppoſitũ antecedẽtis. ergo ſunt eadẽ ſpe-
cie ſpecialiſſima inter ſe. ergo non ſũt diſtincta ſpẽ
a fortitudine ꝓbatur quia q̃cũq̧ ſunt diſtincta ſpe
cie a fortitudine continentur ſub iuſticia vel ſub tẽ-
perantia et ſic de aliis generibus virtutum: ſed fi-
ducia magnificentia ⁊c. q̄ ſunt circa materiã fortitu
dinis (quia de aliis non loquor) nõ cõtinentur ſub
iuſticia nec ſub temperantia ⁊ ſic de aliis virtutibꝰ
a fortitudine: ergo nõ ſũt diſtincta a fortitudine. ⁊
ita patet probatio añtis ꝓ vtraq̧ parte. conſequẽ-
tia autem prima ꝓbatur, q̃cunq̧ multa quorum quod
libet eſt ſpecies vel ſunt eadem ſpecie vel diſtincta
ſpecie ſecunda conſequentia. probatur quia forti-
tudo, et iſta quatuor ſub eodem genere continent̾
ſcʒ ſub virtute: et non eque immediate quia fortitu
do, nec genere, nec ſpe ab eis diſtinguitur. ergo vel
fortitudo continetur immediatiꝰ q̃ iſta q̃tuor: vel
iſta quatuor aut aliqđ eorum immediatiꝰ continetur
ſub virtute q̃ fortitudo. ſed nec iſta quatuor nec a
liquod eorum continetur immediatius ſub virtute

Reſolutio auctoris.

q̃ fortitudo. q͞a tunc fortitudo eſſet pars ſubiectiua
aliquorum iſtorum quatuor vel cuiuſlibet eorum ergo
fortitudo imediatiꝰ cõtinet̾. ſʒ inter oĩa gña ⁊ ſpẽa
ꝯtẽtas ſub aliquo cõi illđ ẽſt cõius qđ eſt illi cõi ꝓ-
piquꝰ ⁊ imediatiꝰ. ꝗ fortitudo eſt cõe genꝰ ad iſta
q̃tuor ⁊ ꝯtinẽtur iſta q̃tuor ſub fortitudie ſicut ſpẽa
ſub gñe. Cõtra nonã ꝯcl'onẽ af ſic. fiducia nõ ẽ aliđ
q̃ ſpes. ſʒ ſpes nõ ꝑtiet ad fortitudinẽ ſʒ põit̾ ꝑ ſeuir
tus igit̾. Secũdo fortitudo facit hominem bene ſe ha
bere circa pericula. ſed magnificentia et fiducia non

importãt aliquã habitudinẽ ad pericula ergo ma-
gnificentia et fiducia non ſunt ſpecies fortitudinis.
Tertio patientia eſt omnino eadem fortitudini: ergo
non eſt ſpecies fortitudinis. antecedens patet quia
importat difficilium perpeſſionem. ſecundum tulliũ
hoc autem importat fortitudo. Quarto illud quod
reperitur in qualibet virtute nõ debet poni pars ali-
cuius ſpecialis virtutis. ſed pſeuerãtia reperit̾ i q̃libʒ
virtute dicit̾ enim Mathei. xxiiii. qui perſeuerauerit
vſq̧ in finẽ hic ſaluus erit. Ad primã reſpõdeo ꝙ ſpes
q̃tum nũc ſufficit quadrupliciter accipit̾ vnomõ pro de
ſiderio vite eterne cũ eſtimatiõe habendi eã ex gratia
et meritis ⁊ iſta eſt virtꝰ theologica. ſcđomodo pro de
ſiderio circa difficilia cũ eſtimatiõe bene ſe hñdi circa
ea et ſic eſt omni virtuti morali cõis. Tertio modo
pro deſiderio circa adminiſtrationẽ arduiſſimorum
et difficillimorum. et ſic eſt pars ſubiectiua fortitudinis
cõiter dicte. Quartomõ ꝓ deſiderio circa pericula
bellica cuʒ eſtimatione bene ſe habendi circa eã e ſic
eſt pars fortitudinis ſtricte accepte quam noĩe fidu-
tie tullius appellauit. cum autẽ dixi in ſcđo membro
ꝙ eſt omni virtuti morali cõmunis: ego hoc ſic non in
telligo ꝙ ipſa tanq̃ cõe quoddã ꝑdicet̾ de qualʒ vir-
tute cõmuni: ſed ꝙ ipſa in illa ſignificatione continet
multas ſpẽs et ad quãlibet virtutẽ earũ aliq̃ ꝑtinet ꝓ
portionabilit̾ intelligẽdũ eſt qđ dictũ eſt in tertio mẽ
bro. Ad ſecundã cõcedo maiorẽ: ⁊ nego minorẽ ſi in-
telligatur vniuerſaliter. aliqua eñi magnificentia pu
ta illa que eſt factiua magnorum circa materiã fortitu-
dinis ⁊ ſimiliter aliqua fiducia importat habitudinẽ ad
pericula bellica cũ quo tamẽ ſtat ꝙ aliqua magnifi-
centia puta illa q̄ eſt circa materia liberalitatis non
iportat habitudinẽ ad ꝑicula niſi eſſet in gradu pſe-
uerãtie ꝯſtituta ſicut poſtea dicet̾. Ad tertiã nego an
tecedẽs, q2 nõ ſunt eadẽ ꝯuertibilit̾ nõ volo tamẽ face
re vim in ſermõe q2 argumẽtũ petit aliam difficulta
tem. et ad ꝓbationẽ dico ꝙ patiẽtia importat diffici
lium extrinſecorũ ꝑpeſſionẽ. ſed fortitudo preter hoc
importat actũ ſperandi actum magna faciẽdi ⁊ actũ
pſeuerãdi quos non importat patientia. Ad quartũ

Differt fortitudo et patientia.

dico ꝙ pſeuerãtia accipit̾ tripliciter. vnomõ accipitur
pro ꝯtinuatione actus boni q̃ diu recta ratio dictat
ipm eſſe ꝯtinuãdũ: ⁊ ipã reperit̾ in omni virtute imo
etiã requirit̾ volitio hmõi ꝯtinuatiõis ſecundo modo
accipitur pſeuerãtia pro pſiſtẽtia in bono opere ⁊ no
litione ceſſandi ab eo ꝓ quacũq̧ moleſtia vel incõmo
do, pro quo recta ratio dictat non eſſe deſiſtendum
et hoc modo in omni virtute morali reperitur pſeue-
rantia. Tertio modo accipit̾ pſeuerantia pro ꝑſiſtẽ-
tia in operibus arduis cũ nolitione deſiſtendi ꝓ quo
cunq̧ incõmodo actui intrinſeco vel actui de ſe anne-
xo, ⁊ hoc modo eſt ſpecies fortitudinis ꝯmunit̾ dicte
quarto mõ accipit̾ pro perſiſtentia i oꝑibus bellicis
cum nolitione deſiſtẽdi pro quocũq̧ incõmodo intrin
ſeco operis ⁊ ſic eſt ſpẽs fortitudinis bellice. ¶ Ad ra-
tionẽ ante oppoſitum ꝯcedo maiorem de forma ſim
plici que eſt vna numero ⁊ de diuiſione in ꝑtes diuer
ſarum rationum: ſed nego de forma que eſt vna tan-
tum vnitate aggregationis ⁊ de forma vna ſimplici-
ter ⁊ de diuiſione in partes eiuſdem rationis. et iſta
patuerunt in concluſionibus.

Poſtq̃ tractauimus de prima
ſpẽ fortitudinis ꝯmunit̾ accepte ſcʒ de for-
titudine ſtricte accepta ꝯſeq̄r tractãdũ ẽ de
ſecunda ſcʒ de magnanimitate. Et pmo quidẽ de eius
ſpeciebus eius. ſcđo de vicijs oppoſitis. ¶ Circa igit̾
magnanimitatẽ. ¶ Querit̾ primo. Utrum magnani-

nimitas ſit circa magnos honoꝛes. arguitur ꝙ nõ magnanimus magis contempnit honoꝛes q̄ appetit. ergo magnanimitas non eſt circa magnos honoꝛes. Ju. Oppoſitum eſt quod dicit. Ariſtote. tertio ethicoꝛum ꝙ magnanimitas eſt circa magnos honoꝛes. Pꝛo reſponſione ad queſtionem. notandum eſt ꝙ per honoꝛem nos poſſumus tria intelligere

Triplex honoꝛis acceptio

vnomodo adminiſtrationẽ laudabilem negociorum arduoꝛum et difficilium. Secundo mõ poſſumus intelligere per honoꝛem aliquid quod exhibetur in ſignum huius modi virtuoſe adminiſtrationis. Tertio modo accipitur pꝛo opinione laudabili q̄ ex huiuſmodi ſignis virtutũ exhibetur generatur et naſcitur. ſecundomodo accipitur pꝛope honoꝛ: Et pꝛimo rethoꝛice diſtinguit Ariſto. honoꝛem hoc modo acceptum a bona opinione et virtute ꝙ enumerat inter partes felicitatis. Magne adminiſtrationis et ardue ſunt honoꝛabiles dupliciter vno modo quia non cõmittũtur a pꝛudentibus viris niſi his qui eſtimantur magnis honoꝛibus digni. alio modo quia harũ rerum virtuoſa adminiſtratio reddit hominem magnis honoꝛib⁹ dignũ. Econtrario enim huius modi adminiſtratio poteſt dici vituperabilis ſi vicioſe et imperite geſta ſit huiuſmodi autem res honoꝛabiles ſunt duplices. q̄dam ſunt q̄ habent magnas vtilitates adiunctas aut alia magna commoda ſicut ſunt officia dignitates potentatus regna dominia diuina. alia ſunt quibus non ſunt huiuſmodi commoda adiũcta ſꝫ bene et virtuoſe gerentibus debetur honoꝛ. Jtẽ rerum honoꝛabilium alie ſunt per ſe honoꝛabiles, et tales ſunt opera virtutum. Alie vero ſunt honoꝛabiles non per ſe. ſed ex operatione adminiſtrantis. honoꝛ ſecundomodo diffinitur ab Ariſtot. ſic.

Expoſitio diffinitionis ariſtotel'

Honoꝛ eſt benefactiue opinionis ſignũ, q̄ diffinitio dupliciter poteſt exponi vnomodo ſic honoꝛ eſt ſignum ꝑ quod honoꝛans oſtendit ſe opinari ꝙ ille cui honoꝛem impendit eſt benefactiuus. Aliomodo ſic. honoꝛ eſt ſignũ quo honoꝛãs oſtendit ꝙ ille quẽ honoꝛat habet opinionem benefactiuam eo ꝙ habeat voluntatẽ et ſcientiam bene faciendi. Eſt tamen aduertendum ꝙ beneficentia accipitur dupliciter. vnomodo generaliter pꝛo quacũq; impenſione beneficii ſiue per actum virtuoſum ſiue per actũ vitioſum. Alio modo accipitur beneficentia ꝓ impenſione beneficii virtuoſa et laudabili, et ita honoꝛ accipitur dupliciter. vnomodo pꝛo ſigno benefactiue opinionis pꝛimo modo, et hoc modo tiranni et multi pꝛelati aut pꝛinceps iniqui honoꝛantur quia multi tales pꝛeſtant multis magna beneficia et etiam pꝛeſtare poſſunt. alio modo accipitur honoꝛ pꝛo ſigno benefactiue opinionis ſecundomodo. et hoc modo pꝛopter ſolum actum virtutis impenditur honoꝛ et ſolum impẽdiẽ eis q̄ bñficia vel pꝛeſtiterunt vel pꝛeſtare poſſũt. Secundũ illõ. Ari. honoꝛãtur aũt iuſte q̃dẽ maxie q̄ bñficia pꝛ̄ſtitere nõ ſolũ ſed honoꝛat etiã qui poteſt beneficiare. Et docet conſequenter quid per beneficentia intelligat. Beneficentia autẽ que ad ſalutem ⁊ quaſcunq; cauſas eſſendi ad diuitias aut ad aliquid alioꝛum bonoꝛum quoꝛum non eſt facilis poſſeſſio aut totaliter aut hic aut tunc. Multi enim pꝛopterea que videntur parua honoꝛẽ adipiſcuntur: ſed modi ⁊ tempoꝛa ſunt cauſe Ex quo patet ꝙ beneficentia eſt impenſio bonoꝛum que magna ſunt vel ſecundum ſe vel ex circunſtantia modi loci vel tempoꝛis. Nam etiam quis dicitur aliquando beneficus qui tamen impendit parua: ſed vt

Beneficẽtia quid ſit

dicit Ari. circunſtantia modi loci vel tempoꝛis ſunt cauſa ꝙ illud quod in ſe eſt paruũ reputetur magnũ. ꝙ autem honoꝛ pꝛopꝛie dictus ſolum debeatur beneficentie virtuoſe pꝛobat Buridanus pꝛopter beneficium impenſum debetur honoꝛ: ſed ad hoc ꝙ aliquid fiat beneficium non ſufficit ꝙ bonũ fiat: ſed requiritur ꝙ bene fiat, quia beneficiũ cõponitur ex bene ⁊ facere ⁊ nõ ex bono ⁊ facere ergo malus inquantum malus non eſt benefactiuus nec beneficii impenſiuus.

buridan⁹ 4. ethi. q̄ nona.

Pꝛobat ſecundo auctoꝛitate Senece dicentis. Non poteſt beneficiũ manu tangi. ſed animo geritur: multum intereſt inter materiam beneficii et beneficium. Non enim aurum vel argentum beneficium eſt, ſed ipſa tribuentis voluntas. Itaq; non quid detur aut quid fiat refert: ſed qua mente beneficium non in eo quod fit, aut quod datur conſiſtit: ſed in ipſo dantis aut facientis animo. Hec tamen Senece verba multipliciter exponi poſſunt vno modo ꝙ aurũ ⁊ argentum nullo modo ſunt beneficia: et ſic non videtur mihi verum quicquid enim eſt bene tributũ vel impenſum alteri, vt ſit ſibi cauſa ſalutis vel cauſa eſſendi, vel auferendi ab eo paupertatem, aut eſt de numero eoꝛum quoꝛũ poſſeſſio ẽ difficilis, illud eſt beneficiũ ſiue beneficentia, ſed aurum ⁊ argentum ſunt huiuſmodi, ergo ſunt beneficiũ. Scdo actus ipſe voluntatis nõ eſt id qđ alteri confert neq; eſt id quo alteri ſuccurritur: ergo non eſt beneficentia. ¶ Tertio poſito ſolo actu voluntatis et quolibet alio remoto nõ eſt beneficentia: ergo actus voluntatis non eſt beneficentia beneficentia enim videtur actum exterioꝛem impoꝛtare. Alio modo poſſunt intelligi ꝙ aurum et argentũ non habent ex ſe ꝙ ſint beneficentia: ſed habẽt ex animo id eſt ẽ actu voluntatis ipſi⁹ dantis. Et in hoc ſenſu concedo. Aurum enim et argentum aliquando ſũt mutuum: Aliquando ſunt donatio et beneficentia aliquando nullum hoꝛum, vt cum vel retinentur apud poſſidentem, vel transferimus cauſa emptionis aliculus: et ita cum traditio eoꝛum ſuboꝛdinatur volitioni benefice vel datiue: ſunt beneficentia: cum ſuboꝛdinatur volitioni mutuatiue: ſunt mutuum: cum volitioni ſolutiue ſunt ſolutio. ꝙ ergo ſint beneficium vel beneficentia non habent ex ſe: ſed habent hanc denominationem a volitione dantis. Et aliquando ſũt virtuoſa beneficentia et laudabilis: quando volitio dantis eſt virtuoſa: Aliquando vero vicioſa, quando ſcilicet huiuſmodi volitio eſt vicioſa pꝛopter aliquam circunſtantiam. ꝙ aũt ſũt magnũ beneficiũ poteſt intelligi dupliciter. Uno modo ſecundum denominationem intrinſecam ⁊ hoc modo qñ hmõi data ſunt: ſecundum ſe magna dicuntur eſſe magnum beneficium. Secundo modo ſecundum denominationẽ extrinſecam. Et hoc tripliciter. Uno modo quando ſumitur denominatio ab effectu quem circa eum cui tribuitur beneficium faciunt, ſicut cum per id ſibi multum bene eſt aut a multa et graui miſeria releuatur. Secundo quando ſumitur denominatio ab aliqua circunſtantia pꝛopter quam vel erat multum difficile, vel erat multum neceſſarium illud pꝛeſtare. Tertio modo quando ſumitur denominatio a magnitudine actus voluntatis, quia ſcilicet ex actu voluntatis multum magno hoc tributum eſt. Et ſecundum hanc diſtinctionem exponende ſunt multe auctoꝛitates veterum que ſibiinuicem contrarie videntur.

multiplex expoſitio dicti ſenece.

Beneficiũ q̃mõ dicit̃ magnũ.

Actus tamen voluntatis dicitur magnus dupliciter Uno modo pꝛopter multitudinem partium intrinſecarum. Et hoc modo actum eſſe magnũ nõ eſt aliud q̄ ipſum: eſſe multum intenſum. Aliomodo actus dicitur magnus ratione obiecti non cuiuſcunq; ſed illius gratia cuius immediate et per ſe nata eſt fieri beneficentia. hoc autem obiectum eſt bene eſſe illius cui aliquid tribuitur, qui enim beneficus eſt in alium

Act⁹ voluntatis q̄liter dẽ eẽ magnus

E.2.

pꝛimo vult ſibi bene eſſe/et vt ſibi bene ſit tribuit ſibi aurum vel argentum vel aliquid aliud. volitio ergo dicitur magna qua ego volo ſibi multū bene eſſe/parua aūt ecōtrario. hec aūt diſtinctio neceſſaria eſt: quia auarꝰ amico ſuo in neceſſitate poſito actu voluntatis intenſioꝛe benefacit in paruo q̃ in multo/et tamen non propter hoc dicitur beneficentioꝛ immo minus beneficus. Pauper aūt et diues interdū volunt bene eſſe alicui ſed pauper vult ſibi melius eſſe q̃ diues: non tn̄ tātū tribuit q̃tum diues: in tali caſu adhuc pauper eſt beneficentioꝛ quia beneficiū ſuum procedit ex maioꝛe. i. intenſioꝛe actu voluntatꝫ modo ſupꝛa expoſitio. et licet non plus tribuat denominatione ſumpta ex magnitudine rei tribute plus tamen tribuit denominatione ſūpta ex difficultate tribuendi proueniente ex circumſtantiis perſonarum: eſt enī pauperi difficilius tribuere decē: quā diuiti tribuere centū: et quia facit dationē difficilioꝛē q̃ diues. ideo veriſimile eſt/ꝙ aut vult illi melius eſſe aut intenſioꝛi affectu vult ſibi bene eē q̃ diues. Aduertendū vlterius ꝙ datur alia diffinitio honoꝛis honoꝛ eſt exhibitio reuerentie in ſignū virtutis. de qua diffinitione dicit buridanus ꝙ ſi differat iſta diffinitio a diffinitione. Ariſt. illa que eſt Ariſto. eſt melioꝛ Pꝛobat quia per diffinitionem Ariſt. diffinitur ipſe honoꝛ/per iſtam vero non diffinitur ipſe honoꝛ ſed honoꝛatio. Pꝛo quo notat ꝙ duplex eſt honoꝛatio quedam eſt poſt q̃ nichil in re remanet quod ſit ſignū virtutis vt genufle xio capitis inclinatio. et in illa non differt honoꝛatio realiter ab honoꝛe. Alia eſt honoꝛatio poſt q̃ aliqd pmanet quod eſt ſignum virtutis. vt conſtructio templi imaginis et in iſtis differt honoꝛatio ab honoꝛe. poſt enim conſtructionem templi remanet templu conſtructū: et poſt compoſitionem imaginis remanet imago. Concluſio Buridani bene michi placet ſed non ratio quia qui contradicere vellet diceret ꝙ exhibitio non eſt aliud q̃ res exhibita/et ita dicerent ꝙ vbi poſt actum nichil remanet in re ꝙ ille actus ē honoꝛ: vbi vero poſt actuꝫ aliqd remanet in re: ipſi dicerent ꝙ illud quod remanet eſt honoꝛ/ et ꝙ exhibitio non eſt niſi res exhibita et conſtructio templi non eſt aliud q̃ templum conſtructum aut pars templi conſtructa cui alia ſuccedit conſtruenda et hoc cum conſtructio verificatur de templo pꝛo menſura aliqua pꝛo qua eſſe non verificatur de eo/quia ſi ſimul per aliquā potentiā cōſtrueretur tunc conſtructio templi eſſet ipſa res conſtructa pꝛo pꝛimo inſtanti pꝛo quo eſt. Videt tn̄ michi ꝙ diffinitio Ari. ſit melioꝛ et ꝙ iſta ratio diffini p genus illud quod Arꝫ. diffinit per ſpēm ita tamen ꝙ per hoc diffinitio iſta ſecunda eſt in plus q̃ diffinitum. Pꝛo quo eſt notandū ꝙ ſm̄ Arꝫ. non cuilibet vtuti debetur honoꝛ ſed tantū virtuti benefactiue: nam homini caſtiſſimo vel temperatiſſimo nō impēditur pꝑter caſtitatē honoꝛ. Sed ſi impendit ſibi: hoc eſt quia ſꝑamus ꝙ pcibus nos ꝛ oꝛonibꝰ apud deū iuuabit qḋ ſit per vtutē benefactiuam/ꝛ apud antiquos conſtructiōes temploꝝ imagines ꝓ moꝛditas ſedis nō inſtituebātur alicui pꝑter vtutem quālibet ſed tantū pꝑter bñficia impēſa vl' populo vel toti reipu. vel aliis indigentibus. nō dico tamē ꝙ propter hmōi virtutes q̄ iūt ad ſe nō debeatur honoꝛ: ſed dico ꝙ cōmuniter nō impendebatur et qḋ ſi aliquid fuiſſet impenſū propter talē virtutem: illud non fuiſſet ab Ari. appellatū honoꝛ: ſed tn̄ ea que impendebātur pꝑter vtutē bñfactiuā. pꝫ per diffinitionē honoꝛis quā ipſe ponit. honoꝛ inquit eſt bñfactiue opinionis ſignū: Sed dr ꝙ Arꝫ.

Burt. qr to ethic. q̄ſtiōe nona.

Duplex honoꝛatio.

Nota.

hic appellat benefactiuā virtutē omnē illā virtuteꝫ que eſt bene opatiua. Cōtra hoc arguitur p illḋ qḋ immediate ſequit. Honoꝛantur aūt quidē iuſte maxime qui beneficia pꝛeſtiterūt: ſed honoꝛat etiā qui poteſt beneficiare. Et ſequitur etiā beneficentia aūt que ad ſalutem ꝛc̄. Ex his formatꝫ iſte ſillogiſmus/ omnis honoꝛ eſt exhibitus in ſignū virtutis benefactiue ſed nō oē exhibitū in ſignū vtutꝫ ē exhibitū i ſignū vtutꝫ bñfactiue. g nō oē exhibitū in ſignū virtutis eſt honoꝛ. et per conſequens diffinitio illa eſt cōmunioꝛ q̃ diffinitum. Scḋo pꝛobo ꝙ non ſit eque bona quia ſecundum Ariſt. honoꝛ non eſt ſignū virtutis benefactiue ſed eſt ſignum eſtimationis ꝛ opinionis quā habēt hoīes de virtute bñfactiua alterius. alias honoꝛ frequentiſſime eſſet falſum ſignum cum per ipſum aliquis ſignificaretur eſſe virtuoſus qui tamen eſſet multum vicioſus vicio oppoſito illi virtuti propter cuius eſtimationem ſibi impenditur honoꝛ. Et cum in rei veritate neſciunt homines communiter de alio a ſe an ſit vere virtuoſus an non: cum non habeant noticiam ſecretoꝛum coꝛdis a quibus dependendet bonitas actus exterioꝛi. Si honoꝛ deberet eſſe ſignum virtutis frequentiſſime contingeret vel ꝙ honoꝛ eſſet ſignum falſum/vel ꝙ id quod exhibetur ꝓ ſigno non eſſet honoꝛ. homīes aūt honoꝛantes aliquē ſciunt de ſeipſis verum eſtiment eū cui illud impendunt benefactiuum vel non: ideo honoꝛ ab eis impenſus non eſt eis falſū ſignum. Et inde eſt ꝙ Ari. diffinit honoꝛem per eſſe ſignum non virtutis ſed opinionis benefactiue: vel vt habet noua tranſlatio eſtimationis benefactiue ꝛ vbi ꝙ pene vtitur iſto modo loquendi. Ex quibus infero pꝛimo ꝙ aliquid quod ab aliquibus exhibetur vt honoꝛ: ſecundum ſibi conſimile exhibetur ab aliis: vt dedecus. Patet de capitis inclinatione ꝛ genuflexione que cum multis exhibeantur vt honoꝛ: chꝛiſto tamen ꝛ nonnullis aliis ſanctis viris exhibita ſunt vt dedecus. infero ſecundo ꝙ aliquid idem ſimul ꝛ ſemel exhibetur vt honoꝛ et dedecus. pꝛobatur pꝛimo ex parte exhibentium ſit aliqua multitudo ciuium que debeat cōſtruere certam imaginem in memoꝛiam ſui pꝛincipis quem multi de illa multitudine exiſtimant virtuoſum et benefactiuum/et multi malefactiuum ꝛ cōmuni conſenſu conueniant in certas ꝓtractiones imaginis que apud vnam partem multitudinis deſignēt eſtimationem virtutis et apud aliam deſignent eſtimationem vicioꝛum. quia huiuſmodi pꝛotractiones ſunt ſigna multum equiuoca virtutum ꝛ vicioꝛū ꝛ maxime quando virtutes et vicia habēt inter ſe vicinitatem vt pꝛodigalitas et liberalitas/frugalitas et auaricia/ſuperbia et magnanimitas/ꝑſeuerātia et pertinentia conſtat enim ꝙ hec imago eſt honoꝛ qꝛ eſt ſigum opinionis benefactiue et eſt dedecus. quia ē ſignum opinionis malefactiue. Secundo pꝛobatur ex parte partium eius rei que eſt honoꝛ. nam poſſibile eſt ꝙ pꝛinceps ille eſtimetur ab omnibus in aliquo benefactiuus et in aliquo malefactiuus/et ꝙ ciues conſtituentes ſibi ymaginem/p aliquas partes ymaginis velint repꝛeſentare eſtimationem quam habēt de eius bñficiis ꝛ per alias eſtimatiōeꝫ quam habent de eius maleficentiis: ergo eadem res erit ſecundum diuerſas partes honoꝛ et dedecus. ¶ Confirmatur quia eadem oꝛatio ſiue ſoluta: ſiue metris ſiue numeris aſtricta poteſt pꝛo vna parte continere virtutes alicuius: et pꝛo alia parte vicia vt conſtat: et tamen huiuſmodi oꝛationes laudatiuas. Ariſtoteles reponit inter partes honoꝛis. ſimiliter eadem oꝛatio poteſt continere laudem vniꝰ ꝛ vitia alterꝰ ſic oꝛatio Plinii ad Traianum continet laudes immenſas

Nō cuiliꝫ opationi vtuoſe debetur honoꝛ

Correlarium.

traiani et vitia nõnullorum imperatorum precedē
tium. Infertur tertio ꝙ virtus non eſt cauſa hono-
P. Burida. vbi ſup. ris ſicut vult Buridanus: ſed eſtimatio virtutis. p
batur honor non eſt ſignum virtutis ſed eſtimatio
nis benefactiue virtutis. ergo nõ eſt virtus ſed eſti
matio virtutis benefactiue cauſa honoris. Signū
enim proprie eſt ꝙ natum ex aliquo ipſum oſtendit
vt vult Quintilianus in Inſtitutionibus. placet ta
men michi diſtinctio Buridani qua dicit ꝙ honor
accipitur tripliciter vno modo ꝙtum ad cauſam,
et hec eſt eſtimatio virtutis benefactiue. Non enim
quibuſcumq; virtuoſis volumus afferre honorem.
ſed his tantum quos eſtimamus benefactiuos. Se
cundo modo quantū ad ſubſtantiam, et ſic honor
vt dictum eſt, eſt ſignum huiuſmodi exiſtimationis
Tertio modo ꝙtum ad effectum et hic effectus i eo
qui honoratur eſt delectatio ſecundum illud Ari-
ſtotelis primo rethorice. Et honor et complacētia
delectabiliſſimorum propterea ꝙ fit fantaſſia vni
cuiq; ꝙ talis eſt ſtudioſus. In aliis autem ab eo eſt
eſtimatio virtutis benefactiue vel bona fama vel
bona opinio de ꝟtute benefactiua alicuius. Et hec
dicta ſunt in cõmuni de honore. ¶ Prima conclu-
ſio. Magnanimitas eſt primo et per ſe circa ma-
gnas et arduas ac difficiles adminiſtrationes.
Probatur primo per diffinitionem magnanimi-
tatis quam ponit Ari. primo rethorice. Magna-
nimitas eſt virtus factiua magnorum benefactor,
ex quo apparet ꝙ Ariſtoteles non diffinit magna
nimitatem per appetitum magnorum honorū. ſed
per operationem magnorum benefactorū. Proba
tur ſecundo per eundē Ariſtotelem tertio ethicorū
Habet enim ꝙ magnanimus non paruo pericula
neq; frequenter adit ſed magna. Et capitulo eodē.
et paucorum quidem operatiuum ſed magnorū et
nominabiliū ⁊ multa ſimilia habet. Probatur ter
tio auctoritate ciceronis libro p̄lo de officiis vbi
Cicero loquens de fortitudine dicit ſplendidiſſimum gen⁹
honeſtatis videri quod animo magno elatoq; hu-
manas res deſpiciente factum ſit. Et paulo poſt,
ſed ea animi elatio que cernitur in periculis ⁊ la-
boribus: ſi iuſticia vacat pugnat q; non pro ſalute
communi. ſed pro ſuis commodis in vicio eſt. adit.
diffinitiō ſtoicorū. Itaq; probe diffinitur a ſtoicis. Fortitudo cum eaȝ
virtutem eſſe dicunt pugnantem pro equitate. Ne-
q; mireris ꝙ loquatur de fortitudine ⁊ nos de ma
gnanimitate quia in nullo loco videtur fortitudinē
a magnanimitate diſtinxiſſe. ſed ſemper de his in-
differenter locutus eſt. Et loco eodem: fortes autem
igitur et magnanimi ſunt habendi non qui faciūt:
ſed qui propulſant iniuriam. ¶ Quarto per illud
eiuſdem quod immediate ſequitur. Vera autem et
ſapiens animi magnitudo. honeſtum illud qđ ma-
xime natura ſequitur. in factis poſitum non in glo
ria iudicat principē ꝙ ſe eſſe mauultȝ ꝙ videri. Ex
qua actoritate patet ꝙ magnanimitas magis eſt
circa magna recta ꝙ circa gloriā ſiue honorē. mul-
ta alia adduci poſſent. ſed adducentur in probatio
nibus ſequentium. ¶ Secunda concluſio magnani
mitas per ſe eſt in contemptu rerum externarum
probatur per Ariſ. in tertio. licet et adhoc et circa
diuitias et potentatum et omnē bonā fortunam et
infortunium moderate habebit quomodocunq; fi-
ant ⁊ neq; bene fortunat⁹ valde gaudioſus erit: neq;
infortunatus triſtis. et paulo poſt. potentatus enī
et diuitie ꝑpter honorē ſūt deſiderabilia hñtes igi
tur ipo honorari p ipſa volūt: cui aūt ⁊ honor paruū
eſt: hinc ⁊ alia ꝑpt qđ ⁊ deſpectiores vident eē: et in
eodē tertio et potens poſſediſſe magis bona et in-

fructuoſa fructuoſis et vtilibus. vbi alia tranſlatō
magis q; volet res preclaras et inutiles ꝙ fructuo
ſas et vtiles. probatur ſcđo auctoritate. Ciceronis
primo de officiis. Oio (inquit) fortis anim⁹ et ma-
gnus duabus rebus maxime cernitur. quare vna i
rerum externarum deſpicientia ponitur: cū perſua-
ſum ſit nichil hominem niſi ꝙ honeſtum decorū q;
ſit aūt admirari, aut optare, aut expetere oporte-
re: nulli q; neq; homini neq; ꝑturbationi animi neq;
fortune ſuccūbere. altera eſt res vt cū ita ſis affect⁹
animo vt ſupra dixi res geras magnas: illas qđ ⁊
maxime vtiles ſed vt vehemēter arduas plenas q;
laborum et periculorū. tū vite vſu. tū multarū rerū
cauſa q̄ ad vitā pertinēt ꝓ; per illud qđ paulo poſt
ſubiūgitur. nā et ea q̄ extra p̄ſi ſed et p̄cl'a videntur
pua ducere eaq; ratione ſtabili firmaq; contemnere
fortis animi q; dicendum eſt. Et ea que videnẗ acer
ba que multa et varia in hoīm vita fortunaq; ver-
ſantur. Ita ferre vt nichil a ſtatu nature diſcedas:
nichil a dignitate ſapiētis. Robuſti ai eſt magneq;
ꝯſtātie. Idē h; cap' xxiii. vbi reprobat vitā otioſo-
rum concludēs ita fructuoſior aūt hominum generi
et animi claritatē amplitudinēq; aptior eorum qui
ſe ad remp. et ad magnas res gerēdas accomoda
uerunt. Ad idem poſſent adduci omnia que idem ci-
cero dicit de fortitudine et magnanimitate ex quib⁹
legentibus conſtat ꝙ ipſe poſuit magnanimitatem
circa rerum arduarum et difficilium adminiſtratio-
nem. De contemptu autē rerum externarum habet i
eodem. xxii. capitulo. Capeſcentibus autem rempu.
nichil minus ꝙ philoſophis hic haud ſcio an magis etiā ma
gnificentia et deſpicientia adhibenda ſit rerum huma
narum. Secundo ꝓbatur. Tam prima ꝙ ſecunda cõ-
cluſio. Adminiſtratio rerumpu. poteſt bene ⁊ male ſu
ſcipi et bene. et male recuſari. Recuſari male ſi homo
recuſet ea que poteſt ad vtilitatem publicam admini
ſtrare. Nam ſi quis cum bene poſſit adminiſtrare
ideo refugiat quia formidat labores et moleſtias vel
ignominiā et infamiam ex offenſionibus et periculis
conſurgentem. Aut propter nimis magnū contem-
ptum honoris: male recuſat. ꝙ ſi recuſet quia cum ſit
vir excellentis ingenii qui ſe doctrine dedit aut quia
eſt valitudinarius aut imbecillis nec ſe dignum vere
exiſtimat qui poſſit ad vtilitatem publicā adminiſtra
re tunc recte et bene recuſat. Quod ſi talis ſuſcipiat
graues et difficiles adminiſtrationes rerumpubli.
et reputet dignum his adminiſtrationibus cum ta-
men non ſit dignus tunc male ſuſcepit. Si vero ſit di
gnus et ſuſcipiat eas quibus ſe dignum vere putat
quomodo et gratia huius oportet: tunc bene ⁊ virtuo Cicero.
ſe ſuſcipit. Hec omnia probantur auctoritate Cicero
nis eodem. xiii. capitulo. Quapropter et his (inquit)
forſitan concedendū ſit rempu. nõ capeſcentibus qui
excellenti ingenio doctrine ſeſe dederunt: et his qui
aut valitudie imbecillitate, aut aliqua grauiori cau-
ſa impediti a republica receſſerunt: cum eius admi-
niſtrande poteſtatem aliis laudemq; concederent.
Et ſequitur. quibus autem talis nulla ſit cauſa ſi de-
ſpicere ſe dicant ea que plerique admirantur imperia
et magiſtratus hunc non modo non laudi verum eti
am vicio dandum puto. Et paulo poſt. Sed videntur
(inquit) labores et moleſtias: tum offenſionum, tum
repulſarum quaſi quandam ignominiam timere et in
famiam. Sunt enim qui in rebus contrariis parum
ſibi conſtent voluptatem ſeueriſſime cõtēpnant: in do
lore ſint molliores, gloriā negligāt, frāgant̄ infamia.
atq; ea quidē nõ ſatis ꝯſtant agāt. ꝓbat̄ etiā p illud
qđ ſtatim ſequit̄. ad rēpublicā gerendā autē q accē-
dit caueat ne id mō ꝯſideret, ꝙ illa res honeſta ſit ſ;

etiã vt habeat efficiendi facultatẽ.in q̃ ipſo cõſide
rãdũ eſt;ne autẽ temere deſperet ꝓpt̃ ignauiã.aut
nimis cõſidat ꝓpter cupiditatẽ. Ex his clariſſime
patet ꝙ in ſuſceptione arduarũ adminiſtrationũ
põt aliquis deficere/ſuphabundare.et medio mo
Correla. do ſe habere.ergo circa hmõi ſuſceptionẽ põt eſſe
aliqua ꝟtus moralis inclinãs nos ad ſuſcipiẽduꝫ
eas q̃s poſſum⁹ bñ ꝛ laudabiliter gerere.⁊ cõ mõ q̃
opꝫ ꝛ gr̃a cui⁹ opꝫ.⁊ ad recuſandũ etiã eas qb⁹ nõ
ſum⁹ digni:ſed illa ꝟt⁹ nec ẽ iuſticia nec tẽpantia
nec prudentia.ḡ ẽ magnanimitas ſiue fortitudo cõt
ter dicta. Tertia cõcluſio magnanimitas eſt circa
magnos honores. ꝓbat̃ q̃a cõtingit honores ma-
gnos bñ ꝛ male appetere ꝛ reicere.⁊ etiam medio
crit̃.ḡ circa magnos honores põt eẽ aliq̃ ꝟt⁹ nos in
clinãs ad appetẽdũ ꝛ reiciendu ꝯformit̃ ad iudiciũ
recte rõnis.ſꝫ illa ꝟt⁹ nõ eſt aliud q̃ magnanimitas
q̃ ex ſuo noĩe ĩportat magnitudinẽ ani̅ igit̃. Scđo
repiũtur aliqui q̃ dignificant ſe magnis q̃bus di-
gni ſũt:et repiuntur aliqui q̃ dignificãt ſe puis qb⁹
etiã digni ſũt.ſcđus dicit̃ tẽperat⁹ vel modeſt⁹ vt
hꝫ aliã trãſlatio Ari̅.pmus aũt dicitur magnanĩ⁹
ſut etiã aliqui q̃ dignificãt ſe magnis quibus tamẽ
indigni ſũt.et iſti dicũtur caymi ſiue inflati alii ꝟo
non dignificant ſe iã magnis ꝙ magnis digni ſũt
ꝛ iſti vocãtur puſillanimes ſcđo magnanimitas ſe
hꝫ ad honores ſicut pulchritudo ad corp⁹.ſed pul-
chritudo nõ ẽ niſi in magno corpe. Parui eñ inqt̃.
Ari̅.formoſi ꝛ cõmẽſurati.pulchri ꝟo nõ.ḡ magna
nimitas nõ ẽ niſi circa honores magnos. Hec ẽ ſnĩa
Ari̅.ĩ q̃rto caplo de magnanimitate vbi ꝓbat hãc
ꝯcluſionẽ. Pro cui⁹ expoſitiõe.ad hoc ꝙ dignificare
ſe honore ꝯtingit dupl̃r vno mõ q̃a quis ſe exiſti-
expoſitio q̃rti capi tꝫ de ma gnanimi tate q̃rti ethicorũ mat dignũ honore illo ꝛ ſe iam ipſum promeruiſſe
ſicut dux qui victoriã retulit de hoſtib⁹ ſcđm leges
triũphoꝝ exiſtimat ſe dignũ triumpho:et qui ma-
gnã vtilitatẽ attulit reip.exiſtimat ſe dignũ ſtatua:
et cõſtat ꝙ hoc mõ in appetitu honoris poteſt con-
tingere exceſſus defectus ꝛ mediocritas:ſcđomodo
aliquis exiſtimat ſe dignũ honore aliquo qr exiſti
mat ſe dignũ dignitate aliq̃ habente adminiſtra-
tionẽ aliq̃.cui adminiſtrationi ipſe cõfidit ſe poſſe
ſufficere et eam nõ eẽ ſibi ſcđm q̃cũq; circunſtantiã
inconuenientẽ.Cõtra quod erraret quia ſi p hoc ꝓ-
cise ꝙ putat ſe poſſe ſufficere adminiſtrationi alicuĩ
ex hoc putaret ſe dignũ illa dignitate puta ſi per
hoc ꝙ qs poſſet bñ adminiſtrare regiã dignitatem
rpie exiſtimaret ſe dignũ honore regio et principa
tu illo et defacto appeteret:hoc non proueniret ex
magnanimitate ſed ex cupiditate et ſtulta ambitio
ne.quia ſibi deficeret circunſtantia generis ſine q̃
non debet ſe exiſtimare dignũ.Erraret etiã ille cui
conueniret circunſtantia generis et multe alie.etiã
ſibi tamen defficeret facultas adminiſtrandi.quia
ſcđm ꝙ nuper añ allegatũ eſt ex Cicerone et qui ac
cedit ad rempu.gerẽdã non ſolum cõſiderandum eſt
q̃tum illa res ſit honeſta:ſed etiam an habeat effi-
ciendi ſiue gerendi ꝛ adminiſtrandi eam facultatẽ
Ex his duobus modis intelligit Ari̅.ꝙ magnani-
mus ſe dignificat magnis dignus exiſtens :vbi nõ
addidit honoribus ne erraret aliquis credens ꝙ
magnanimitas eſſet tantũ circa preeminentias et
honores appetẽdos.Et iõ expõe qui ſe dign⁹ exiſti
magnis vel adminiſtratiõibus.vel honoribus.vel
vtriſq; ſe illis dignificat.i.dignum putat et exiſti
Nota mat ſubeũdo ſcꝫ que ſubeunda.verũ aũt procuran
do videbitur poſtea.Et ad hunc ſenſũ exponẽd⁹ eſt
totus tractatus de magnanimitate. Quarta con-
cluſio. Maxime magnanimus tanq̃ circa pre-
miũ ſibi a creatura rõali tribuibile eſt circa maxi-
mos honores. Probatur hec concluſio ratiõe Ari̅.
Magnanimus ſe dignificat tanq̃ premio bonis
exterioribus magnis:ſed maximum bonum inter
exteriora eſt honor. Quod ꝓbatur Tum q̃a hono-
rem maxime diis attribuim⁹. Tum ſcđo q̃a qui in
dignitate ſũt.niſi ſit in eis rectitudo nature corru-
pta.maxime honorẽ deſiderant. Tum q: honor eſt
premiũ ꝛ merces clariſſimarũ rerũ:ḡ honor ẽ inter
bona exteriora maximũ ḡ maxime magnanimus
ſe maximis bonis exterioribus dignificat.aſis pro
batur:ꝙ enim magnis probatum eſt ꝙ exteriorib⁹
probatur quia dignitas vt dicit Ari̅.eſt ad ea que
ſunt exterius bona. Cũ ergo maximum bonũ inter
exteriora ſit honor:ſequit̃ ꝙ ſe dignificat maximis
honoribus. Dixi autẽ de premio ſibi a creatura rõ
nali tribuibili:q: vere magnanimus appetit bona
eterna ſcꝫ beatitudinẽ eternã.nec tñ forte fuit neceſ
ſitas addere illud:q: licet magnanim⁹ appetat bea
titudinem eternã ꝓ premio.non tamen ſe putat di-
gnũ ea:imo cum ſperat eam eſſe ſibi cõferendã : nõ
exiſtimat eã eſſe ſibi conferandã preciſe ex dignita
te meritorum:ſed ex gracia et liberalitate premi-
antis.a qua et merita et merces manauerũt.neq; pu
tat ſe exviribus ſuis habere facultatem conſequendi
eam. Ideo ſi magnanimus feratur in beatitudinẽ tã-
q̃ in premiũ:aliter calificandus eſt appetitus .et ſi-
militer eſtimatio virium et facultatis ſue q̃ circa ho-
Quid ho nor ſit ex primitur. norem et alia bona temporalia. Ad videndum autꝫ
qui ſunt parui et magni honores. Aduertendum eſt
ꝙ honor formaliter eſt ſignum⁊ appetitur a magna
nimo ſecundũ ꝙ ſignum et ideo ex eo ꝙ honor eſt me
lius ſignum vel minus bonũ ſignum : ex eo eſt maior
vel minor.ꝙ autem aliquid ſit melius ſignum poteſt
contingere tripliciter. Uno modo quia eſt ſignũ me-
lioris opinionis et eſtimationis : ſicut honor tribut⁹
a viris prudentibus et virtuoſis et veridicis et hoc ip
ſum inſinuans.eſt ſignum melioris eſtimationis . q̃
Signum multifa riam dr melius. honor tributus a vicioſis Et hoc habet expreſſe. Ari̅.
primo rethorice. Et honor(inquit) et complacen-
tia delectabiliſſimorum propterea ꝙ fit fantaſia vni
cuiq; ꝙ talis eſt ſtudioſus et magis cum iſti inuet quos
putat veraces eſſe.talis autem qui prope magis q̃ q̃
longe:et ſimul ꝯuerſati et noti:et ciues q̃ qui aliũde:
et exiſtẽtes q̃ futuri:et prudẽtia q̃ inſenſati : ꝛ multi q̃
pauci.maiores enĩ veriſſime veridicos eſſe dictos cõtra
rius Et ſequit̃:q̃ñ quos q̃s multũ ꝓuipẽdit ſicut pu
eros aut beſtias nichil curat de horum honore aut
opinione ipſius opinionis gratia:ſed ſi quidem pro
pter aliquid aliud. Secundo modo ſignum dicit̃ me
lius quia indicat ꝙ eſtimatio cuius eſt ſignum ſit de
meliori ꝛ preſtantiori bono:vt honor tributus alicui
indicans ꝙ fuit iuſtus vel fortis eſt melior et melius
ſignum.q̃ honor indicans ꝙ fuit affabilis vel ma-
gnificus.quia ſecundum Ariſto.in eodem primo rhe
thorice. Neceſſe autem maximas virtutes eas eſſe que
aliis honoratiſſime.ſi quidem eſt virtus potentia be
neficiua.propter hoc fortes ꝛ iuſtos maxime hono
rant:hic quidem enim in bello:hic autem ꝛ in bello ꝛ
in pace vtilis eſt. Tertio modo ſignum dicitur meli⁹
quia diuturnius eſt ꝛ incorruptius.ꝛ hoc modo melſ
nationes capitis genuflexiones et ſimilia que tran-
ſeunt et nichil relinquunt ſignum ſunt et minora bo-
na. Illa vero que per vitam durant vt alimenta pu-
blica ſunt adhuc maiora: Illa vero que ad poſte-
ritatem tranſmittuntur vt imagines monumen-
ta et alia huiuſmodi.ſi ſint ſigna boni eque magni
adhuc ſunt maiora. Dixi autem ſi ſint ſigna ⁊c.quia
forte alimẽta publica et triũphus tribuebãtur tãtũ

pꝛo maximis beneficiis in republicā ꝛ pꝛo minoꝛib⁹
tribuebant imagines ꝛ monumēta ſed de his poſt=
ea. Aliter tamen honoꝛ dicitur magnus ratione ad=
miniſtrationis vel anexe vel antecedētis. Antecedēn=
tis ſi capiatur preciſe honoꝛ pꝛo ſigno. Annexe ſi ac
cipiatur pꝛo dignitate habēte adminiſtrationē gra
uem et difficilē. vt iudicatura pꝛefectura conſulatus
ducatus cardinalatus epiſcopatus et oīs cura pu=
blici regiminis/magiſterii doctoꝛatus regētia que
oīa dicunt maioꝛa quo cura vel adminiſtratio eis
annexa dicitur eſſe difficilioꝛa et maioꝛa. Quod cō
tingit dupliciter aut ſcdm naturā negocioꝝ vt cura
paſtoꝛalis ꝙ pꝛefectura: aut ſecundū cōditionē circū
ſtantiarū vt cura paſtoꝛalis vno tēpoꝛe ꝙ alio ꝛ i vno
Nota. loco ꝙ in alio. ¶ Quinta ꝯcluſio magnanimitas eſt
circa id quod eſt in vnaquaqꝫ virtute magnū. pꝛobat
pꝛimo auctoꝛitate Ari. in quarto Videtur autē (in=
quit) eſſe magnanimi quod in vnaquaqꝫ virtute ma=
gnum. Secundo magnanimitas (vt dictū eſt) eſt cir
ca arduas et difficiles adminiſtrationes ſed huiuſmo
di ardue et difficillime adminiſtrationes non poſſunt
geri niſi mediātibus magnis operibus oīm virtutū
et etiam difficillimis igitur. Confirmat qꝛ magnani
mus eſt circa oīe illud quo non poſito per eum ne=
ceſſe eſt a magnanimitate ſua cadere. ſed ſi magna=
nimus nō operetur magna opera aliarū virtutū: ne=
ceſſe eſt eum frequēter cadere a magnanimitate igit
¶ Pꝛo declaratione huius ꝯcluſionis aduerte ꝙ ma
gnanimitas non dicitur eſſe circa omne quod eſt in
vnaquaqꝫ virtute magnū eo ꝙ oīs magnanim⁹ iā
habeat excellentiſſimos habitus aliarum virtutum.
Quod patet ſic Magnanimitas facit alias virtutes
maioꝛes ergo non inuenit eas iam pfectiſſimas. aīs
pꝛobatur p illud Ari. videbitur ꝗdem igitur magna
nimitas vt oꝛnatus quid eſſe virtutū: maioꝛes eni ip=
ſas facit et non fit ſine illis. Neceſſe eſt eni vt magna
nimitas iam habeat multas alias virtutes/et eas ma
xime que ad gerendas publicas adminiſtrationēs ma
gis neceſſarie ſunt vel vtilioꝛes. Dico ergo ꝙ magna
nimitas eſt circa id quod eſt in vnaquaqꝫ virtute ma=
Quomō magnanimitas ē circa illud qđ ē in vna ꝗqꝫ virtute magnū. gnum quia inclinat ad operandū ſecundū vnāquāqꝫ
virtutē magna et maxima. Quod contingit dupliciter
Vno modo quia ab ea imediate elicitur volitio ma
gnoꝝum et maximoꝝū operum aliarū virtutū: et hoc
modo verū eſt magnanimitatē eſſe circa id quod eſt i
vnaquaqꝫ virtute magnū: volitio enim qua quis vult
eſſe excellēter iuſtus vel excellēter temperatus et ſic de
aliis a magnanimitate elicit. Secundo modo qꝛ ab
eo non elicit talis volitio imediate ſed mediante actu
ipſius magnanimitatis: verbi gratia magnanimus
ſuſcepit magna negocia tractanda: iam intelligit ꝙ
non poteſt tractare laudabiliter illud negociū niſi p
excellēs opus magnificētie aut iuſticie: tūc magnani
mus firmat pꝛimo in ſe animū magnanimit operan
di/et elicit mediante habitu magnanimitatis voli=
tionem qua vult efficaciter facere magnanimit: ꝛ me
diante iſto actu elicito (qui non poteſt eſſe efficax neqꝫ
imperatiuus executionis niſi vel excellenter iuſte vel
excellenter magnifice faciat) elicit volitionem qua
vult excellenter vel iuſte vel magnifice vel foꝛte vtro=
qꝫ modo facere. Et ita ſi ſint duo iuſti habentes iuſti=
ciam ſecundum equalem gradum quoꝝum vnus ſit
magnanimus ꝛ alius non: ꝛ incūbat vtriqꝫ aliquod
magnum opus iuſticie faciendū ſic tñ ꝙ illud opus
incumbat magnanimo ꝓpter adminiſtrationem ali
quam ſuſceptam explendam: tunc qui eſt iuſtus ꝛ nō
magnanimus non inclinatur in illud op⁹ iuſticie ni
ſi per habitum iuſticie: ꝛ foꝛte inclinatione ſatis re=
miſſa ſi habitus ſuus non ſit multum intenſus. Ille

vero qui eſt magnanimus inclinabitur tripliciter.
Vno modo ab habitu iuſticie. Secundo modo ab ha
bitu magnanimitatis inꝗtum eſt volitiuus magno
rum operum in vnaquaqꝫ virtute. Tertio modo ab
eodem habitu magnanimitatis inꝗtum eſt pꝛimo
ꝛ immediate volitiuus ſui pꝛopꝛii actus ꝛ mediante
eo eſt volitiuus vniuſcuiuſqꝫ actus ſine quo non po=
teſt actus ſuus expleri. ¶ Sexta concluſio magnani Nota
mitas eſt circa diuitias potentatum et omnē bonā
foꝛtunam. pꝛobatur magnanimitas eſt moderatiua
delectationis pꝛouenientis ex dictis bonis cum af=
ſunt aut cum ſperantur ineſſe/et triſticie ꝓuenientis
ex carentia pꝛedictoꝝum bonoꝝū cum non aſſunt aut
cum deſperantur adeſſe ergo magnanimitas eſt cir
ca hec omnia. antecedens eſt Ari. in quarto cum ait
ſed adhuc ꝛ circa diuitias et potentatum et omnem
bonam foꝛtunam et infoꝛtunium moderate habebit
quomodocūqꝫ fiant/et neqꝫ bene foꝛtunat⁹ vtiqꝫ gau
dioſus erit neqꝫ infoꝛtunatus triſtis. Secundo quia
magnanimitas eſt circa illud quod eſt cauſa honoꝛis
in magnanimo. ſed bone foꝛtune ſunt cauſa honoꝛis
in magnanimo cum pꝛopter bonas foꝛtunas homi
nes eſtimantur digni honoꝛe igitur. Et hanc ratio=
nem tangit Ari. cum ait videntur autem et bone foꝛ
tune conferre ad magnanimitatem nobiles enim di
gnificantur honoꝛe et potentes et diuites/in ſuper=
excellentia enim bono autem ſuperexcellēti omne ho
noꝛabilius. Tertio circa omne illud eſt magnanimi=
tas per quod tanꝗ per inſtrumentum quoddam ope
ra magnanimitatis geruntur et ardua ꝛ difficilia ne
gocia tractantur et adminiſtrantur: ſed per hec bona
foꝛtune adminiſtrantur tanꝗ per inſtrumenta quedā
ardua ꝛ difficilia negocia et exequimur opera ma=
gnanimitatis igitur. maioꝛ videtur nota quia omis
virtus inclinans ad aliquod opus inclinat ad omnia
ſine quibus non poteſt geri opus illud aut etiam non
tam comode nec tam laudabiliter. minoꝛ pꝛobatur p
Ari. in pꝛimo ita dicentem. Videtur autem et eoꝝum
qui exterius ſunt bonoꝝū indigens quēadmodum di
ximus. Impoſſibile enim vel non facile bona opera=
ri impotentē tribuere exiſtentē. multa quidē enim ope
rata ſunt (quēadmodum per oꝛgana) per amicos per
diuitias per ciuilem potentiā. quibuſdam aut denu=
dari coinquinat beatitudinem vt puta nobilitate bo
na pꝛole/pulchꝛitudine. Non omnino enim felix ē qui
ſpecie turpiſſimus vel ignobilis vel ſolitarius ꝛ ſine
pꝛole hec Ari. vbi ponit ea que exiguntur ad felicita=
tem. que non omnia ſunt neceſſaria ad magnanimi=
tatem. Conſtat tamen ꝙ inter omnia opera virtutū
magnanimitas ꝛ foꝛtitudo ꝛ magnificentia maxime
egent bonis exterioꝛibus. Et hāc rōnem tangit Ari.
in quarto pꝛopter quod ꝛ talia magnanimioꝛes faci
unt. ¶ Septima concluſio magnanimitas non eſt cir Nota.
ca pecunias tanꝗ circa id quod intendit per graues
ꝛ arduas adminiſtrationes conſequi. pꝛobatur quia
magnanimus non eſt contemptiuus bonoꝝum que p
opera magnanimitatis intendit cōſequi: ſed magna=
nimus eſt contemptiuus pecuniarum ꝛ bonoꝝum foꝛ
tune vt in ſecunda concluſione diffuſe allegatum ē ex
Tullio igitur. Secundo qui cupiditate lucri res ar=
duas aggredit non eſt pꝛomptioꝛ ad beneficiandum
ꝙ ad beneficiari: neqꝫ verecundatur cum beneficium
ſuſcipit: ſed magnanimus pꝛomptus eſt ad benefaci
endum aliis ꝛ beneficiatus verecūdatur. igitur. vt ha
bet Ari. in quarto cum ait: Et potens benefacere: be=
neficiatus aūt verecundatur. hoc quidem enim ſuper
excellentis/hoc autem ſuperexceſſi pꝛobat etiam per
illud quod iam allegatum eſt. ꝛ potens poſſidiſſe ma
gis bona ꝛ infructuoſa/fructuoſis ꝛ vtilib⁹. ¶ Octa

na concluſio magnanimitas magis eſt circa honores ꝙ̄ circa bona fortune. Probatur quia magnanimus magis dolet ꝓpter carentiam honoris ꝙ̄ ꝓpter carentiam bonoꝝ fortune. quod patet p Ari. in quarto qui poſtꝙ̄ probauit ꝙ moderate ſe habet circa hec bona ⁊ mala fortune, ⁊ ꝙ non multum gaudet ſi habeat, neqꝫ multum triſtatur propter infortunia ſubiſ git. Neqꝫ enim circa honorem ita habet vt maximuꝫ ens. Secundo magnanimus non cupit bona fortune niſi inꝙ̄tum valent ad honorem conſequendū. igitur magis eſt circa honorem ꝙ̄ circa bona fortune. Aſſo probatur per Ari. ibidem Potentatus enim (inquit) ⁊ diuitie propter honorem ſunt deſiderabilia: habētes igitur ipſa, per ipſa honorari volunt. ¶ Tertio ſi vir magnanimus in adminiſtratione rerum grauium in hac conditione poſitus ſit vt ſit ſibi patiendū detrimentum in bonis fortune aut in honore ipſe ex magnanimitate ſua inclinabitur magis ad ferendū detrimentum diuiciarum cum integritate honoris ꝙ̄ detrimentum honoris cū integritate bonoꝝ fortune: vt ſatis conſtat ex multis que dicta ſunt. ergo magis eſt circa honorem ꝙ̄ circa bona fortune.

Magnanimitas circa arduas adminiſtrationes.

¶ Nona concluſio magnanimitas magis eſt circa arduas ⁊ difficiles adminiſtrationes ꝙ̄ circa honores, probatur q2 ſi ſit ea conditio rerum ⁊ circumſtantiarum vt vel male ⁊ viciose gerende ſint vel priuandus ſit honore ꝗ conferri ſolet tales adminiſtrationes recte gerentibus: vir magnanim⁹ magis eligit recte et virtuoſe adminiſtrare cum priuatione honoris ꝙ̄ adminiſtrare viciose cum aſſecutione honoris. ergo magnanimitas magis eſt circa rectam adminiſtrationem arduorum negotiorum ꝙ̄ circa honores. ꝙ cōditio poſita in antecedente ſit poſſibilis, probatur volo ꝙ alicui bono ⁊ perito viro ſit aliqua adminiſtratio commiſſa ⁊ ſit alius in ciuitate potens admodum ꝗ inſtet vehement apud eum de modo gerendi illam adminiſtrationeꝫ qui modus ſecundum rei veritatem non ſit virtuoſ⁹ ſed vicioſus, ⁊ ſciat ꝙ ſi ſequatur illum modum ipſe viciose adminiſtrabit: ſi aūt non ſequatur per potentiam illius impedietur ab honore quem ſolent conſequi hi qui ſimiles adminiſtrationes geſſit: tunc talis ſi ſit vere magnanim⁹ magis eliget adminiſtrare virtuoſe ⁊ priuari honore ꝙ̄ adminiſtrare viciose ⁊ honorem aſſequi. ¶ Decima concluſio magnanimus ſic ē circa magnos honores ꝙ magis cupit ſe his dignū facere ꝙ̄ eos conſequi. probatur eſſe dignuꝫ magnis honoribus eſt ſimpliciter melius ꝙ̄ habere magnos honores: ergo magis cupit eſſe dign⁹ magnis honoribus ꝙ̄ magnos honores aſſequi probatur cōſequētia quia omnis virtus que per ſe eſt circa aliqua duo magis eſt circa id quod eſt melius. ¶ Tum ſecūdo q2 ſi magnanimus eſſet in ea neceſſitate vt altero duoꝝ priuandus eſſet minus fugeret priuari magnis honoribus ꝙ̄ hoc quod eſt eſſe dignum magnis honorib⁹. ¶ Tum tertio quia ſit dignus magnis honoribus ꝑ excellentia opera virtutum. Sed magnanimus magis cupit excellentia opera virtutum ꝙ̄ honorem ipſum igitur. ¶ Undecima concluſio vere magnanim⁹ cum ſuſcipit dignitatem aliquam que ⁊ adminiſtrationem arduorum negotiorum et honorem magnum et etiam vtilitatem magnam annexas habet. magis cupit dignitatem propter rectam adminiſtrationem ꝙ propter amplitudinem honoris vel copiam vtilitatum. Patet ex dictis quia magnanimitas magis eſt circa rectam adminiſtrationem arduorum negocioꝝ ꝙ̄ circa vtilitates aut honores. Ex quo ſequitur ꝙ ſi in illa dignitate vnum ab aliis ſeparetur et non poſſet retineri niſi vnuꝫ ipſe magis retineret adminiſtrationem ipſam ꝙ̄ honorem vel vtilitatem. Sequitur ſecū do ꝙ his diebus pauci ſunt magnanimi. nam pauci reperiuntur qui niſi propter vtile aut honorem annexum adminiſtrationes cupiant imo communiter retinemus nobis honorem et vtilitatem ⁊ adminiſtrationem aliis committimus vt prelati vicariis ballui locum tenentibus et ita de multis aliis. ¶ Duodecima concluſio vere magnanimus magis cupit opinioneꝫ virtutis benefactiue ꝙ̄ honorem. Probatur quicūmꝙ diligit aliquid vt ſignum magis diligit ſignatum ſed magnanimus diligit honorem tanꝙ̄ ſignum opinionis benefactiue. ergo diligit magis opinioneꝫ benefactiuam.

magnanim⁹ magis cupit opinionē ꝙ̄ honorem.

¶ Decimatertia concluſio magnanimus magis cupit eſſe virtuoſus ſiue habere opera excellētia virtutis benefactiue. ꝙ̄ cupiat opinionē de huiuſmodi excellentibus operibus ꝓbatur quia ſecundūꝫ Ariſtotelem magnanimus magis curat veritatem ꝙ̄ opinionem et ꝙ magis appetit eſſe bonus ꝙ̄ videri bonus. ¶ Contra primam concluſionem: arguitur ſic Magnanimitas eſt circa magnos honores: ergo nō eſt circa arduas adminiſtrationes. conſequentia tenet quia vnius virtutis oportet eſſe vnum obiectum: ſꝫ nichil cōmune honorib⁹ magnis ⁊ arduis adminiſtrationibus eſt obiectum magnanimitatis et magnus honor eſt obiectū eius. ergo non. Et antecedens probatur per Ariſtotē in quarto capitulo de magnanimitate. Maxime quidē igitur circa honores et honorationes magnanimus eſt. Et paulo ante eandeꝫ ſententiā poſuit. et in eodem dicit ꝙ non ſe habet magnanimus circa honorē ſicut circa alia vt allegatum eſt in ſecunda et quarta cōcluſionibus.

Ardua adminiſtratio.

Secundo oīs virtus eſt circa aliquas paſſiones aut operationes. ſed ardua difficilia negocia nec ſūt paſſiōes nec operationes. ergo circa ea non cōſiſtit magnanimitas ⁊ per conſequēs nec circa adminiſtratiōes eoꝝ.

Argumentū. 2. 3. queſtiōe. 119 articulo. 1

¶ Tertio negocia ardua geruntꝰ per actus et opera omniū virtutū, cū neceſſe ſit multas virtutes cōcurrere ad geſtionē vnius ardui negocii. ergo circa horū adminiſtrationes nō eſt plus magnanimitas ꝙ̄ alia virt⁹. ¶ Ad primam reſpondetur negando conſequentiā. Et ad ꝓbationē nego aſſumptū et dico ꝙ arduū et difficile eſt cōmune adminiſtratiōibus et honoribus magnis et poteſt hoc aſſignari eſſe obiectum magnanimitatis. Et ſi dicas ꝙ alie virtutes ſunt circa ardua et difficilia vt magnificentia et māſuetudo ⁊ iuſticia. ¶ Itē etiam quelibet virtus ſaltem ſecundū gradū perſeuerantie et heroicum eſt circa ardua. Reſpondeo ꝙ magnificētia bene eſt circa magnos quia circa magnos ſumptus: ſed non eſt circa ardua cum tales ſumptus non ſint pleni laboris et periculorū. alie etiam virtutes licet ſint circa difficilia non tamē ſūt circa ardua ſecundū ſe et tanꝙ̄ circa obiectum cōmune q2 ſi eſſent circa ardua tanꝙ̄ circa obiectum cōmune tunc quilibet actus earum eſſet circa aliquod arduū quod patet eſſe falſum. alie etiā virtutes ſecundū gradus diuinos habent eſſe circa arduum ex circumſtātia: vt cp⁹ iuſticie quod fit non obſtante cōminatione mortis eſt arduū non ſecundū ſubſtantiā illius operis ſed ex circunſtātia cōminationis. Aliter reſpondeo ꝙ aliqua virtus dicitur eſſe circa aliqua plura dupliciter: vno modo ex equo et ſecundū eandē rationē et ſic concedo ꝙ oportet talem virtutē eſſe circa aliquid cōmune ad ea ad bonū intellectū ſcilicet eo modo quo virtutes dicuntur eſſe circa cōmunia. Alio modo aliqua virt⁹ dicitur eſſe circa aliqua inequaliter: aut quia prius ē circa vnum ꝙ̄ circa aliud. aut quia eſt circa vnū tanꝙ̄ circa materiam et circa aliam tanꝙ̄ circa actū aut tanꝙ̄ primū, aut tanꝙ̄ circa inſtrumentū illius actus ⁊ tunc non oportet virtutem illam eſſe circa aliquid cōmune ad hec oīa. quomodo autē magnanimitas ſit diuerſ

Aliq̄ virtus pōt eſſe circa aliq̄ eq̄lr ⁊ ineq̄lr.

ſimodi circa diuerſa dictum eſt prius in cõcluſioni-
bus. ¶ Ad ſecundã concedo maioꝛẽ ſed dico ꝙ multa
ſunt circa que eſt illa virtus que nec paſſiones ſũt nec
operationes vtputa materia illarũ paſſionũ ⁊ opera
tionum vt patet de liberalitate et magnificentia que
ſunt circa pecunias . que licet non ſint paſſiones aut
operationes ſunt tamẽ operationũ vel paſſionũ ma-
teria. et ad minoꝛem dico primo ꝙ licet negocia ma-
gna et ardua non ſint operationes vel paſſiones: ad
miniſtrationes eoꝛũ tamẽ ſunt operatiões. et circa hu
iuſmodi adminiſtrationẽ cadunt multe et varie paſſi-
ones et operatiões ⁊ etiam circa honoꝛes circa quas
paſſiones et operatiões verſatur magnanimitas/ de
ſperatio/ ſpes/ amoꝛ/ et odiũ/ delectatio/ et triſticia ⁊
nonnulli enĩ ſunt qui huiuſmodi arduas adminiſtra-
tiones amant et ſperant et in eis delectant. Alii ve-
ro ſunt qui deſperant ſe poſſe gerere odiunt eas ⁊ in
eis triſtãtur. quarũ omniũ paſſionũ magnanimitas
eſt moderatiua et directiua operationũ circa eadẽ
negotia. ¶ Ad tertiam concedo añs et nego cõſequẽ-
tiam quia licet ardua negotia agantur per act⁹ alia
rum virtutum: nulla tamẽ earum inclinat ad ſubeun-
dum huiuſmodi adminiſtratiões vbi et quãdo et gra
tia cuius opoꝛtet/ aut ad fugiendũ ⁊ recuſandum vbi
quando et gratia cuius opoꝛtet et ideo neceſſaria eſt
magnanimitas circa huiuſmodi admĩſtrationes ſed
Primũ et ſm argumenta ſacri thõe vbi ſ̃ articulo. 1. ⁊ ſeq̃ntia ibidẽ articulo. 2. de hoc diffuſius poſtea dicet. ¶ Contra tertiam con
cluſionẽ arguitur primo. Magnanimitas eſt i vi ira
ſcibili: ſed honoꝛ nõ ptinet ad vim iraſcibilem ſed ad
vim concupiſcibilẽ cum honoꝛ ſit cõcupiſcibile quod
dam. ¶ Secũdo magnanimitas magnis videt ptine
re ad perſecutionẽ ꝙ̃ ad figuram: cum ille dicat ma-
gnanimus qui ad magna tendit: ſed illi magis lau-
dantur qui fugiunt honoꝛẽ ꝙ̃ qui pſequũtur igitur.
¶ Tertio magnũ et paruum nõ variant ſpeciem vir-
tutis: ſed magnanimitas nõ eſt circa paruos hono-
res. ergo neq̃ circa magnos ¶ Quarto ſicut magna
nimitas eſt circa honoꝛes ita ⁊ mãſuetudo circa iras
ſed non eſt de ratione manſuetudinis ꝙ ſit circa ma
gnas iras ergo nec de ratione magnanimitatis ẽ ꝙ
ſit circa magnos honoꝛes . ¶ Quĩto paruus honoꝛ
minus diſtat a magno honoꝛe ꝙ̃ inhonoꝛatio: ſꝫ ma
gnanimitas eſt circa inhonoꝛationes: ergo etiam eſt
circa paruos honoꝛes. ¶ Ad primã reſpondeo ꝙ ſi p
vim iraſcibilem intelligatur aliqua vis anime ſenſi-
tiua et non rationalis ſic nego maioꝛẽ: et dico ꝙ om
nes virtutes moꝛales ſunt in voluntate. Si autẽ intel
ligatur vis aliqua appetitiua que tendit in arduum
Ois moralis ivo luntate ſubiectat concedo eam. Et ad minoꝛem dico ꝙ concupiſcibilia
ardua pertinent ad vim iraſcibilẽ: ideo nõ ſequit hoc
eſt concupiſcibile ergo non pertinet ad vim iraſcibilẽ
¶ Ad ſecundam concedo primã partẽ antecedẽtis ꝙ̃
uis tamen ſit circa vtrũq̃ magnanimitas. Et ad ſecũ
dam dico ꝙ cõtingit fugere honoꝛem dupliciter. vno
B mãdo antecedẽter quia ſcilicet fugimus arduas ⁊ dif
ficiles adminiſtrationes et tunc dico ꝙ hoc interdũ eſt
laudabile/ cum ſcilicet diffidimus eas poſſe bene age
rẽ/ aut cum ſint alii multi qui eas bene et laudabiliꝰ
gerere poſſunt et nos vacare volum⁹ aliis que vel quie
tioꝛem vitam noſtram reddunt et nos contẽplationi
celeſtium melius accomodant: interdũ vero illud eſt
vicioſum/ ſicut cum ſperamus nos bene poſſe gerere
huiuſmodi adminiſtrationẽ et eam non fugimus cau
ſa alicuius maioꝛis boni. Secundo mcdo fugit ho-
Fuga honoꝛis mĩtipliciter fit. noꝛ in ſeipſo ſcꝫ ſignum illud opinionis benefactiue/
et hoc bene fieri poteſt et male. nam ſi per fugam il-
lam diminueretur eſtimatio et diminutio eſtimatio-
nis eſſet in detrimentũ eoꝛũ que gerenda ſunt p ip-
ſum ita ꝙ non tanta fides vel auctoꝛitas dictis aut

factis eius tribueretur: tunc fuga illa honoꝛis non vi
deretur cõfoꝛmis recte rationi. ſi vero non eſſet detri
mentum nec ſui nec alioꝛũ ſed ita eſſet diuinis opera
tionibus affectus vt externa oĩa cõtẽpneret tunc poſ-
ſet bene fieri. Tertio modo fugitur honoꝛ in cõſequẽ-
te et effectu ſuo ſcꝫ in bona opinione et eſtimatione
laudabili que generatur in hoĩbus p hoc ꝙ iſte ho-
noꝛ ſibi tributus eſt. nã honoꝛ eſt ſignũ opinionis bñ-
factiue in his qui honoꝛẽ tribuũt ⁊ eſt cauſa ſaltẽ me
diata eſtimationis bone/ in his qui cognoſcũt hũc ho
noꝛem eſſe ſibi a viris probis et ſapiẽtibus tributum
et hoc modo fugere honoꝛẽ nõ eſt virtuoſum ſed vicio
ſum ſcdm illud curam habe de bono noĩe. ſcdm illud
etiam qui famã negligit crudelis eſt. Quarto modo
fugitur honoꝛ quo ad dignitatẽ quãdo ſcꝫ quis non
vult ſe facere dignũ magnis honoꝛib⁹ et hoc ẽ vicio
ſum maxime in eo qui poteſt hoc facere et iſte modus
nõ multũ differt a primo et hoc eſt quod maxime in-
tendit magnanimus ſed de hoc honoꝛis contemptu
agetur poſtea. ¶ Ad tertiam reſpõdet beatus Tho- Opinio thome.
mas ꝙ in virtutibus que ſunt circa paſſiones que ha
bent principaliter inquantũ paſſiones magnã vim re
ſiſtendi repugnãdi rationi nõ reperiunt virtutes diffe
rentes ſm magnũ ⁊ puũ q2 virtutes tales nõ ponunt
niſi circa aliq̃d qđ eſt magnũ eo qđ appetitus ſenſi-
tiuus in quo ſunt naturaliter ſubditur rationi . ſicut
foꝛtitudo eſt circa maximos timoꝛes ⁊ audacias. Tẽ
perãtia eſt circa maximas delectationũ ꝯcupiſcẽtias
Et manſuetudo circa maximas iras. In virtutib⁹ ve
ro que ſunt circa paſſiones que magnam vim habent
repugnandi rationi ex ipſis rebus que ſunt obiecta
paſſionum ſicut ſunt amoꝛ vel cupiditas pecunie ſeu
honoꝛis opoꝛtet differẽtiam eſſe inter magnũ ⁊ par
uum ita ꝙ ſit vna virtus circa parua ⁊ alia circa ma
gna vt circa pecunias liberalitas ⁊ magnificẽtia cir
ca honoꝛes modeſtia ⁊ magnanimitas. Iſta opinio
videtur michi deficere in aliquibus primo in hoc qđ Contra thomam vbi ſupra
dicit ꝙ quedam paſſiones inquãtum paſſiones nate
ſunt facere magnam reſiſtentiam rationi. Alie vero
paſſiones nate ſunt facere magnam repugnãtiam ra
tioni ratione ipſoꝛum obiectoꝛum: quia ſi hoc valeat
conſtat ꝙ vnum membꝛum intelligitur cum preciſiõe
alterius quia ſi vnum includeretur in alio: nulla eſſet
differentia inter membꝛa. ¶ Tunc arguo ſic quãtum
cumq̃ repugnantiam rationi nata eſt facere cupidi-
tas pecunie ex parte obiecti tãtam nata eſt facere ti-
moꝛ ex parte obiecti ſcilicet ex parte periculoꝛũ moꝛ
tis i bello: igitur diſtinctio Thome nulla: et antecedẽs
pꝛobatur quia ꝙ̃tũcũq̃ pecunia ſiue parua ſiue ma-
gna eſt amabilis. tantum terribile ſiue paruum ſiue
magnum eſt fugibile imo multo plus. Ita etiã argue
retur de ira q2 ſicut pecunia ſiue parua ſiue magna
eſt deſiderabilis: ita et parui penſio q̃ eſt obiectũ ire
ſiue parua ſiue magna eſt fugibilis. ⁊ vĩdicta que eſt
obiectum ire ſiue parua ſiue magna ẽ multum deſide
rabilis. Secũdo omẽs paſſiões i hoc cõueniũt ꝙ poſi
te i appetitu reſiſtũt ratiõi ſiue obiecta ſint ſiue non
ſint ⁊ nõ poſite i appetitu (ſiue obiecta ſint ſiue non)
nõ reſiſtũt. Obiecta etiã omia i hoc cõueniũt ꝙ nullo
modo reſiſtũt rationi niſi appꝛehẽſio eoꝝ paſſionem
cauſauerit i appetitu ⁊ oĩa etiã reſiſtũt quoꝛum co-
gnitio paſſionẽ cauſauit i appetitu. ergo ſi alique paſ
ſiones reſiſtũt vt paſſiones. ⁊ oẽs. ⁊ ſi alique reſiſtũt
ratiõe obiectoꝛum circa que ſunt et omnes etiam eo-
dem modo reſiſtunt. ¶ Tertio timoꝛ inquãtum timoꝛ
non plus reſiſtit rationi quã cupiditas inq̃tum cupidi
tas. ⁊ triſticia ex parui penſione inq̃tum triſticia non
plus reſiſtit rationi ꝙ̃ triſticia difficultatis rerũ dif-
ficilium gerendarum. Quarto nulla obiecta reſiſtunt

rationi niſi ratione paſſionum ab eis cauſatarum
et omīa que cauſāt huiuſmodi paſſionē reſiſtūt ratio
Scdm in ni.igitur nulla ē differētia. Secūdo deficit ī hoc ꝙ di
quo defi- cit ꝙ circa paſſiones primi generis nō eſt aliqua vir
cit. tus niſi circa id quod eſt magnum. Quod probatur
ſic circa paruas cōcupiſcētias paruas iras ⁊ paruos
timores poteſt aliquis deficere ⁊ ſuperabūdare ⁊ me
diocriter ſe habere ergo circa hec omīa eſt aliqua vir
tus ⁊ per ɔñs circa paruas cōcupiſcētias eſt ita bene
temperantia ſicut circa magnas ⁊ circa paruas iras
manſuetudo circa paruum timorem diuerſe virtutes
añs probatur parue ire poſſūt mouere ad vindictaꝫ
cōtra iudicium rationis. ⁊ parue cōcupiſcētie poſſūt
mouere ad deſideriū rei cōcupite cōtra iudiciuꝫ ratio
nis/vt ſi quis per paruam cōcupiſcētiam cibi mouea
tur comedere cum eccleſia iubet aſtinere. aut propter
paruam cōcupiſcētiam moueatur fornicari adultera
ri aut aliquid hmōi imo videtur ꝙ cōcupiſcentia qua
eua et adaꝫ moti ſūt ad edēdum de fructu prohibito
fuerit multum parua. Tertio ſequeretur ꝙ peccata cō
miſſa per iram ⁊ ītemperātiā a toto genere eſſēt mul
to excuſabiliora q̄ facta per appetitū pecuniarū vel
honorum. Et patet ɔſequētia qꝫ nō cōmittuntur talia
peccata niſi propter vehementē temptationem. qꝫ nō
niſi propter vehemētem cōcupiſcētiam. Sed cōſtat ꝙ
quāto tēptatio ⁊ inſult⁹ ē maior tāto magis excuſat
qui vicitur igitur. Quarto ſit vna cōcupiſcētia circa
adulteriū ſatis itenſa. Arguitur cōſens⁹ in hanc totā
cōcupiſcētiā ⁊ ī medietatem eius ⁊ ī medietatem illi⁹
medietatis eſt volicio adulterii. cum omnes he par-
tēs ſint eiuſdem rationis ſed harꝫ medietatum multe
ſuēt parue cōcupiſcētie igit̄. Quinto circa paruas cō
cupiſcentias aut eſt tm̄ viciū aut tantū virtus aut ī
terdum virtus et interdum vicium aut nec virtus nec
vicium. Non vltimum quia cōtingit circa tales par-
uas concupiſcentias eſſe actum voluntatis ſiue volē
do ſiue nolēdo. Si tercium habetur intētum. Si ſecū
dum aut eſt virtus volēdo aut nolendo. Si volēdo: er
go nolēdo erit vicium. Si nolēdo ergo volēdo erit vi
tium. Si primum eodem modo arguitur quia ſi cir-
ca eas ſit vitium volēdo: nolēdo erit virtus: ⁊ ſi ſit vi
tium nolēdo volēdo erit virtus. Sexto vbi totū gen⁹
aliquod eſt prohibitum ibi tam magnum q̄ paruuꝫ
cadunt ſub prohibitione: ſed totum genus adulterii
eſt prohibitum ergo tam magnuꝫ q̄ paruū cadit ſub
prohibitione. Septimo tales paſſiones ſiue cauſētur
a magnis ſiue a paruis rebus nate ſunt reſiſtere rati
oni. ergo circa obiecta talium paſſionū (ſiue ſint ma-
gna ſiue parua) eſt aliqua virtus. Et antecedēs pro-
batur quia tales paſſiones ſecūdū ꝙ paſſiones repu
gnant rationi: ſed a q̄buſcūq; cauſent̄. ſiue a magnis
ſiue a paruis ſemper ſunt paſſiones. ergo ſemper na
te ſunt reſiſtere rōni. ¶ Non videtur itaq; mihi ꝙ bea
resolutio tus Thomas aſſignet rationabilem cauſam propter
auctoris. quam circa vnā materiā ſūt due virtutes. ⁊ circa aliā
T non ſit niſi vna. Et ideo aliter reſpondeo ad ratione.
Cum dicitur magnum ⁊ paruum nō variāt ſpeciē vir
tutis. diſtinguo aut ſi itelligatur de magno ⁊ paruo
in eadem ſpecie ⁊ ſic concedo vel de magno ⁊ paruo ī di
uerſis ſpeciebus ⁊ ſic negatur. Dico aūt ꝙ magne ad
miniſtrationes ⁊ parue differūt ſpecie/vt eſſe dignuꝫ
magnis honoribus ⁊ eſſe dignum paruis honoribus
differūt ſpecie Similiter parui honores ⁊ magni vt
alimenta publica a genuflexionibus/⁊ prima ſedes
ab inclinatiōe capitis. Et licet pecunia magna ⁊ par
ua nō differāt ſpecie ſicut ⁊ aliquis honor magnus et
aliquis paruus vt prima ſedes ⁊ ſecunda vel tercia.
dico tamen ꝙ magnificus ſumpt⁹ magne pecunie dif
fert ſpecie a ſūptu nō magnifico parue pecunie ⁊ ma-
xime volitiones horum ſumptum ⁊ dictamina dire-
ctiua. Nō eīm omnis ſūptus magne pecunie ē magni
ficentia aut vitiū magnificētie oppoſitū ſed aliquādo
eſt ꝓdigalitas. magnificus tamē ſumptus habet cir-
cunſtantias multas que ſunt obiecta volitionum ⁊ no
litionum elicitarum a virtute magnificentie et etiam
dictaminū directiuorꝫ horum actuum ratiōe quorū
obiectorum differūt ſpecie a ſumptibus qui pertinēt Duplex
ad liberalitatem. ¶ Nam iſti magnifici ſumptus fiūt obiectuꝫ
ꝓpter cauſas raro emergentes ſumptus liberalita virtutis.
tis ꝓpter cauſas frequenter emergētes. Dico igitur
ꝙ obiecta virtutum ſunt duplicia/quedam ſunt que
ſub ſe continent multa ſpecie differentia circa quorū
aliqua vt plurimū hoīes facultatem habent bene ſe
habendi tam volendo q̄ nolendo: circa alia vero pau
ci homines etiam bene inſtituti facultatē habent be-
ne ſe habendi tam volendo q̄ nolendo ita ꝙ talia ex-
cedunt cōmunē facultatem hoīm. Verbi gratia hoc
cōmune adminiſtratio cōtinet ſub ſe aliquas admini
ſtrationes circa quas vt plurimū homines recte poſ-
ſunt ſe habere et huiuſmodi adminiſtrationes dicun
tur parue: continet etiam adminiſtratiōes ſpecie dif
ferentes circa quas pauci hoīes poſſunt recte ſe ha-
bere ita ꝙ geſtio earum excedit cōmunē facultatē ho
minum. Ita etiā hoc cōmune honor cōtinet ſub ſe ali-
quos honores quibus vt plurimū hoīes ſe dignifica
re poſſunt et continet etiam alios qui excedunt cōmu
nem horꝫ facultatē. Ita etiam de ſumptibus magnis
et paruis/ſumptus parui dicunt̄ quorū recte faciun-
dorum facultas vt plurimū hoībus conuenit magni
vero quorum recte faciendorū facultas excedit cōmu
nem hoīm facultatē. Philoſophi ergo inquirentes
de moribus hominū talia obiecta in magnū et par-
uum diſtinxerunt/et circa paruū poſuerunt vnam vir
tutem/circa magnū aliam. alia vero ſunt obiecta in
quibus non reperitur hec diſtinctio vt in ira vel dele-
ctabili et triſtabili ꝑtinente ad temperantiam. Nul-
la enim eſt ira quin vt plurimū homines bene inſtitu
ti habeant facultatē recte ſe habendi circa eam. Nul
la etiam eſt delectatio guſtus aut tactus circa quam
homines non bene poſſunt ſe habere tam volendo q̄
nolendo que excedant cōmunē facultatem hominum
ꝙ ſi alique triſticie ſint tales puta triſticia grauiſſi-
morum ſuppliciorū aut mortis. Tunc dico ꝙ nō ſūt
per ſe volibiles. ſed ſi ſint volibiles. hoc eſt ne deſera-
tur aliquis actus virtutis quē tenemur facere. Et ſic
dico ꝙ non conſtituunt virtutem ſub cōmuni tempe-
rantia: ſed conſtituunt nouam ſpeciem virtutis puta
ſecundū gradum heroicum ſub virtute ad quam per-
tinet ille actus/quem ne deſeramus ſubim⁹ illas tri-
ſticias cōmunē facultatem hoīm excedentes. vt ſubire
grauiſſimos dolores ne deſeram⁹ iuſticiā/eſt ſpecies
iuſticie heroice qꝫ q̄ tales triſticie ſic communē facul
tatem excedētes ſunt pauciſſime et non ſunt per ſe vo
libiles: ſed tantū ratione alterius ideo circa eas nō
ponitur ſpecialis virtus alia a temperātia imo tem
perantia magis inclinat ad fugā earum. magni aūt
ſumptus/magne adminiſtratiōes/magni honores
ſunt ꝑ ſe volibiles. ideo faciunt virtutē ſpecialem. Di-
co vlterius ꝙ tales virtutes puta magnanimitas et
modeſtia et ſimiliter magnificētia et liberalitas ſūt
vna aliqua vnitate generis ſut alterius qua non ſunt
vna liberalitas ⁊ iuſticia aut magnificētia et tēpe- Burida
rantia. Patet qꝫ obiecta magnanimitatis et mode nus. q̄rto
ſtie in aliquo cōmuni obiecto cōueniunt in quo nō cō- ethicorū
ueniunt obiecta magnanimitatis et temperantie. Ex q̄ſtiōe. 7.
his patet falſitas opiniōis Buridani dicētis ꝙ ma
gnū et paruū bñ ɔſtituūt diuerſos modos ſub ea-
dem ſpecie virtutis: ſed nō conſtituunt diuerſas ſpeci

es et ꝙ magnanimitas et modeſtia non differūt ſpe-
cie ſed tantū per diuerſos modos. et ꝙ magnificen-
tia non eſt aliud ꝙ̄ liberalitas contracta ad magnū
ſumptum. ⁊ magnanimitas eſt modeſtia cōtracta ad
magnos honores. Nam iſti modi quibus vna differt
ab alia aut ſūt differentie eſſentiales aut accidenta-
les. Si eſſentiales. ergo vna ab altera ſpecie differt.
Cōtra ba rdas. Si accidentales aut ſignificant accidētia intrinſeca
ipſi virtuti aut extrinſeca: non intrinſeca quia forma
ſimplex accidentalis non poteſt eſſe ſubiectum accidē
tis. Nō em̄ videtur ꝙ albedo aut dulcedo aut ſciētia
ſit cuiuſcūq; accidentis ſubiectum: tū etiā quia illa ac
cidentia aut eſſent eiudem ſpeciei aut diuerſarum. Si
eiuſdem ſpeciei ergo ꝙ̄cunq; cōtractionē facit vnū il-
lorū ⁊ aliud. Si diuerſarū ſpecierū: tūc qua rōne obiecta
illa potuerūt cauſare diuerſitatē ſpecificā. In accidē-
tibus habituū etiā potuerūt diuerſitatē ſpecificā cau
ſare in ipſis habitibus. tūc etiā qꝛ illa accidentia ſunt
aut actus, aut potencie, aut paſſiones, aut habitus.
non paſſiones nec actus: qꝛ ſūt pmanētia. nec potētie
qꝛ nō inſūt a natura. ergo ſūt habitus ⁊ nō mali er-
go boni. ⁊ non intellectuales. ergo morales ſed omis
bonus habitus moralis eſt virtus. ergo omnia talia
accidentia ſunt virtutes et differunt ſpecie, ergo ſunt
virtutes differentes ſpē. Preterea faciunt inclinatio
nem ad aliquos actus. nā ſcdm eū p illū modū fit ꝙ li
beralitas inclinet ad magnos ſūptꝰ. Si aūt dicatur
ꝙ ſūt accidentia extrinſeca. queritur vbi ſūt ⁊ a qbꝰ
cauſant̄ ⁊ qd̄qd dicat̄. arguit̄ ſic ſint due liberalitates
in duobus ſubiectis ⁊ in vno ſit contracta per tale ac
cidens extrinſecum et in alio non. Arguo ſic liberali
tas prima non inclinat ad magnos ſumptus, ergo
nec ſecunda conſequentia tenet quia iſte liberalita-
tes ſunt eiuſdem ſpeciei et nichil eſt intrinſecum vni
quin illud aut ſimile ſecundum ſpeciem ſit intrinſe-
cum alteri ergo qualitercunq; vna inclinat et alia.
Nota. Secundo impoſſile eſt eſſe tranſitum de contradictoꝛio
in contradictoꝛium ſine aliqua mutatione in ali-
quo pertinente ad extrema illius contradictionis, ⁊
maxime cum ad talem contradictionem verificandā
non ſufficit tranſitus temporis: ſed ante huiuſmodi
contractionem habitus liberalitatis non inclinabat
ad magnos ſumptus, et poſt contractionem inclinat
et ad verificandum ſucceſſiue hanc contradictionem
nō ſufficit tranſitus temporis. ergo opoꝛtet ꝙ ſit ali
qua mutatio: ſed non eſt mutatio in habitu inclinan-
te cum nichil habeat quod non prius habuerit. aut
deperdiderit quod prius habuit: neq; eſt mutatio in
eo ad quod inclinat et ſimiliter probaretur. ergo nul
la eſt mutatio. ergo nec tranſitus huius liberalitatis
de contradictorio in contradictoꝛium. ¶ Item quer-
itur quomodo fit talis contractio et per quid, quia vel
fit per nouos actus vel ſine quibuſcumq; nouis acti-
bus. Si p nouos actus: aut ſunt omnino ſimiles prio
ribus aut non: ſi ſunt omnino ſimiles ergo ſequitur
ꝙ habitus non plus contrahitur per iſtos ꝙ̄ p p̄cedē
tes. Si non ſint omnino ſimiles tunc querit̄ vtrū dif
ferūt eſſentialiter ⁊ ſpecifice ⁊ tūc habitus idē genitꝰ
erit ſpē diffe. vel accidētalit̄ ⁊ tūc queritur vtrū p ali-
quid intrīſecū aut p aliqd extrinſecū. ⁊ arguet̄ omni-
no vt prius. ¶ Itē queritur a quo cauſat̄ iſta differen
tia ſiue eſſentialis ſiue accidentalis in actibus. Pre-
terea cum liberalitati ſiat vitium oppoſitum magni
ficentie. cum magnificentie non ſiat vitium oppoſitū
magnificentie. ergo liberalitas ⁊ magnificentia dif-
ferunt ſecundum ſpeciem. cōſequentia tenet quia quā
docūq; aliqua ſunt eiuſdem ſpeciei. quicqd repugnat
vni illud repugnat alteri. Hec eadem argumēta poſ
ſunt formari de magnanimitate et modeſtia.

¶ Ad quartā nego maioꝛē, qꝛ māſuetudo ſic eſt circa
iras ꝙ eſt circa oēs, qꝛ nulla excedit cōmunē faculta-
tem hoim: ſed magnanimitas nō eſt circa oēs hono- magnimi
res: ſed circa eos qui cōmunē facultatē hoim excedūt. tas virtꝰ
¶ Ad quintū cōcedo añs ⁊ nego ꝯñam qꝛ interdū ea heroica.
que magis diſtant cadunt ſub eadem ſcientia, ⁊ ſub
eadē virtute ſicut materia et forma magis diſtant ꝙ̄
materia phiſica ⁊ materia trāſcendēs: ⁊ tamē ſcdm
ponētes tales materias, materia phiſica ⁊ trāſcēdēs
nō ptinēt ad eādē ſciētiā, ⁊ materia et forma ad eādē Duplex
ſcientiā ptinēt. Sic pecunia que eſt inſtrumentum ſub- materia.
ueniendi indigenti, ⁊ pecunia ſecundū ꝙ eſt inſtrumē
tum mutui magis cōueniunt ꝙ̄ pecunia ſecundū ꝙ eſt
inſtrumentū ſubueniendi indigenti, ⁊ pecunia ſecun-
dum ꝙ eſt materia ſuperflue conſumptionis: ⁊ tamē
duo poſtrema ad eandem virtutē pertinēt, ⁊ nō duo
prima. ¶ Contra quartam concluſionē arguitur ſic
honor nō eſt p̄miū virtutis. ergo magnanimitas non
eſt circa honorē tanꝙ̄ circa premiū. añs pbatur quia
vel eſſet premiū condignū ⁊ ſufficiens: vel non. Non
poteſt dici primum vt patet per Ari. dicentem ꝙ vir
tuti perfecte non fiet dignus honor. Tum ſecundo qꝛ hec argu.
tūc aliquis virtuoſus fieret nō ṽtuoſus ipſo tn̄ ope bona ſūt
rante virtuoſe ⁊ ptꝫ ꝯña ponat̄ ꝙ aliquis honor eſſet ⁊ in par-
condignus ſorti et ſortes pōt dignificare ſe illo et ꝙ te ſophi-
ſortes de facto non ſe dignificet illo. tunc arguitur ſic ſtice.
ſortes nō dignificando ſe honoribus magnis quibus
eſt dignus eſt non virtuoſus ⁊ inſipiens ergo ſortes
non dignificando ſe illo nō eſt dignꝰ illo ⁊ vltra ergo
nō dignificādo ſe illo virtuoſe agit, ergo ſortes p̄ciſe
operādo virtuoſe de ṽtuoſo fit nō ṽtuoſus. Nec pōt
dici ꝙ ſit nō ſufficiēs p̄miū qđ pbatur ſic iſte honor
eſt dignꝰ iſte honor eſt p̄miū ergo iſtud p̄miū eſt di-
gnū ¶ Scdo nō eſt poſſibile ꝙ magnanimꝰ dignificet
ſe honoribꝰ ſibi dignis. igr̄ honor nō ē p̄miū magna
nimi. añs pbatur qꝛ ponat̄ ꝙ magnanimꝰ dignꝰ ſit
aliquibꝰ certis honoribꝰ tūc ſic dignificādo ſe illis o-
perat̄ ex habitu circa materiā magnanimitatꝫ. ergo
magnanimitas eiꝰ maior fit ꝙ̄ ſortes dignꝰ eſt maio-
ribꝰ honoribꝰ his quibꝰ ſe dignificat. ergo nō digni-
ficat ſe honoribꝰ ſibi dignis. ¶ Confirmat̄ primo qꝛ
ſequeret̄ ꝙ quilibet magnanimꝰ in nō dignificādo ſe
ſcienter honoribus ſibi dignis peccaret, ⁊ remitteret
magnanimitatē ſuā, qꝛ quilibet talis ſciēter recede-
ret a medio: ſed ꝯñs eſt fīm, ⁊ ptꝫ ꝯña qꝛ ſi dignificet
ſe maioribꝰ honoribꝰ ꝙ̄ ſit dignꝰ fit caimꝰ. Si eq̄libꝰ
ſcꝫ illis quibꝰ eſt dignꝰ, tūc intēdit magnanimitatem
ſuā in eodē gradu. Nō em̄ videt̄ aliter quomō pōt cō-
ſeruare magnanimitatē ſuā in equali gradu. Tertio
ſi magnanimitas eſſet circa honorē tanꝙ̄ circa p̄miū
ſequeret̄ ꝙ aliquis poſſet recipere in duplo vel in tri
plo plus de honore ꝙ̄ ſit dignꝰ: ſed ꝯñs eſt fīm. ⁊ ptꝫ
ꝯña qꝛ ponat̄ ꝙ aliquis meruit aliquē honorem ſibi
inferri ab aliquo. Tūc argr̄ ſic iſte meruit hūc hono-
rem ſibi iferri ab aliquo, ⁊ nō plus ab vno ꝙ̄ ab oībꝰ
ergo qua ratiōe ſibi meruit inferri ab vno meruit ab
oībus. ergo poterit recipere plus in duplo ⁊ ī triplo
de honore ꝙ̄ meruit ꝙ ſi de facto eſſent infiniti hoies
qui oēs eſſent eq̄lis ꝯditiōis reſpectu illiꝰ: ſequeret̄ ꝙ
iſte meruiſſet īfinitos honores qui equalerēt vni ho-
nori infinito. ¶ Cōfirmat̄ honoratꝰ eq̄liter a duobus
recipit plus de honore ꝙ̄ honoratꝰ ab vno: ⁊ honora-
tus a tribꝰ ꝙ̄ honoratꝰ a duobꝰ ⁊ ſic ꝯſiter: ergo hono
ratus ab īfinitis recipit honorē īfinitū. ¶ Quarto ſi
honor eſſet p̄miū magnanimitatꝫ: aut ergo eſſet pre-
miū ſoliꝰ magnanimitatꝫ: aut etiā liberalitatꝫ ⁊ ma-
gnificētie: nō ſcdm: qꝛ liberalitas nō verſat̄ imediate
circa honores, nec iuſticie nec magnificētie. Nec pri
mū qꝛ idē nō eſt materia alicuiꝰ operatiōis ⁊ p̄miū-

ſ; honor eſt materia magnanimitatꝭ. ꝗ nō p̄miū. ꝯña
tenet qꝛ opꝫ materiā opatiōis ⁊ p̄miū eſſe diuerſarū
ſpecierū. qꝛ ſi magnanim⁹ haberet opationē circa ho-
norē q̄ eſt p̄miū: tūc rōne illi⁹ deberet ſibi ali⁹ honor
ꝓ p̄mio ⁊ iterꝫ vteret illo tanq̄ materia. ⁊ ſic deberet
ſibi ali⁹ ꝓ p̄mio ⁊ ſic eſſet ꝓceſſus in īfinitū. ¶ Cū ſc̄do
qꝛ magnanimitas ſm̄ Ari. in q̄rto eſt ornat⁹ oim̄ aliarū
virtutū. ⁊ nō fit ſine illis: ꝗ magnanimitati ſine alijs vir
tutib⁹ nō debet honor tanq̄ p̄miū. ⁊ cū alie virtutes
poſſint fieri ſine magnanimitate ſequit ꝙ alijs virtutib⁹
ſine magnanimitate pōt reddi honor ꝓ p̄mio. ¶ Cū ter-
tio qꝛ magnanim⁹ nō eſt talis niſi ꝑ alias virtutes ergo
nō debet ſibi honor ꝓ premio niſi ꝓpt alias virtutes.

honor nō
ē ſufficiēs
virtutꝭ pre
miū.

¶ Ad primū iſtaꝝ dicit ꝙ honor nō eſt ſufficiēs p̄miū
magnanimitatis vt dicit Ari. in q̄rto ethicorū: ſed ma-
gnanim⁹ recipit ipſuꝫ ab alijs ꝓ premio. qꝛ illi nō hñt
aliquid mai⁹ qḋ ſibi tribuāt. ⁊ hoc idē ꝓbant aliqui
ex hoc qḋ hꝫ Ari. in quīto ꝙ mercea exhibēda eſt hec
autē honor ⁊ glīa. quib⁹ nō ſufficiūt hec iſti fiūt tirā-
ni. Ratio tñ poſita arguēdo nō ſufficit. negat ei ꝯña
⁊ ad ꝓbationē cū dicit ponat aliquis honor qui eēt
dign⁹ virtute ſortis. ſi ſortes dignificaret ſe illo. dico
ad hoc ꝙ ſortē eſſe dignū aliquo honore nō depēdet
ex hoc ꝙ ſortes ſe dignificat illo: ſed ſortes rōnabilr
ſe dignificat aliq̄ honore ſi ſit dign⁹ illo. Et cū dicis
ponat ꝙ nō ſe dignificet illo: admitto. ⁊ cū vlt̄r.⁹ ar
ſortes nō dignificans ſe ⁊c̄. dico ꝙ ſi honor accipiat
ꝓ adminiſtratione honorabili ⁊ nō dignificare acci-

dupl̄r de
ſe nō di-
gnificat
honorib⁹

piat mere negatiue: tūc illa eſt falſa. dormiēdo ei aut
cū nō offert ſibi aliq̄ adminiſtratio honorabilis. nō
dignificādo ſe nō peccat. Si aūt accipiat ꝯtrarie: tūc
hoc eſt dupliciť: vno mō vt nō dignificare ſit idē ꝙ in
dignū ſe eſtimare: ⁊ tūc nō dignificādo ſe eſt īſipiens
⁊ maxie ſi ſciat ſe dignū vel faciliť ſcire poſſit. ⁊ hoc
mō ꝯcedo ꝙ remittit magnanimitatē ſuā. ⁊ hꝫ actū pu-
ſillanimitatꝭ: ſed in hoc nō operat virtuoſe. Si aūt nō
dignificare ſe ꝯtrie ſit idē ꝙ recuſare: tūc aſſignate ſūt
cauſe ꝓpt q̄s pōt rōnabiliter recuſare ⁊ tūc ſi recuſet
ꝓpt cauſā rōnabilē: nō remittit ſuā magnanimitatē. Si
aūt ſine cauſa rōnabili tūc eā remittit ⁊ vitioſe agit.
Poſſet fieri eadem diſtictio de honore accepto ꝓ ſi-
gno bñfactiue opinionis: ſed qꝛ hoc longū eēt: dico
ꝙ ſi ſe nō dignificet cū tenet ſe dignificare: peccat et
diminuit magnanimitatē ſuā: ſi autē nō ſe dignificet cū
nō tenet ſe dignificare: nec peccat nec magnitatē ſuā
remittit. Et ſi dicas ad ꝓbationē p̄me ꝑtis ponat ca-
ſus ꝙ ſorti parū deſit ad hoc ꝙ ſit dign⁹ aliq̄ hōre ⁊
ꝙ dignificādo ſe illo augebit magnanimitatē ſuā ⁊ tūc
erit eo dign⁹: dico ꝙ ſi parū deſit nō eſt eo dign⁹ ⁊ di
gnificādo ſe diminuit ⁊ nō auget magnanimitatē ſuam

Logica
ſunt hec

¶ Ad rōnes aūt q̄ ꝓbāt ꝙ honor ſit ſufficiēs p̄mium
dico ꝙ nō cōcludūt ⁊ ad ſillogiſmū expoſitoriū dico
ꝙ nō eſt bon⁹ qꝛ ſi maiore dignū dici dignitatē adia-
cere huic rei ſm̄ ꝙ honor. ⁊ in ꝯcl'one dici dignitatē
adiacere eidē rei ſm̄ ꝙ p̄miū. licꝫ eñ iſte honor ſit ma
ior honor: q̄ ſibi debeat: nō tñ eſt maius p̄miū qḋ ſibi
debet. ⁊ in ſil'i nō vꝫ ꝯña: nō eñ ſequit iſte honor eſt
maxim⁹. iſte honor eſt p̄miū. ꝗ hoc p̄miū eſt maximū
Mō eñ iſte ꝯñe includūt ꝯñam ab inferiori ad ſupe-
rius cū diſtributiōe ſuperioris. puta iſtā hoc honore nō
eſt maior honor ꝗ hoc honore nō eſt mai⁹ p̄miū. ¶ Ad
ſc̄dam ꝓbationē nego añs. ⁊ ad probationē admitto
aſſūptū ſiue accipiat honor ꝓ adminiſtratiōe hono-
rabili: ſiue accipiat ꝓ ſigno bñfactiue opiniōis. et cū
vltra dicis. dignificādo ſe illis honorib⁹ opat ex ha
bitu: ſi opari dicat opationē exteriorē: ꝯña nō vꝫ qꝛ
pōt ſe dignificare ꝑ actū interiorem tm̄: ⁊ tūc dico ꝙ
quātūcūqꝫ augeat magnanimitatē ſuā per act⁹ interio-
res nō propter hoc eſt dignus maioribus honorib⁹

quia honor non reſpondet niſi operationi beneficti-
ue qua ſcilicet de facto quis impendit vel ſaltem pro
viribus impēdere conatur beneficētiam. imo aliquā-
do nō ſufficit conari: ſicut triumphus nō debet cuili-
bet volēti vincere hoſtes. neqꝫ etiā cuilibet conāti vin
cere: ſed ei qui de facto debellauit ⁊ ſubiugauit. ⁊ ſi-
militer poſſet dici de imaginibus. ꝓrimodu ate ſcdis
orationibus laudatis que ex inſtituto publico fiebāt
in laudem alicuius. Dico ergo ꝙ ſi operet opatione
exteriori ſecundū magnanimitatem ſuā puta gerēdo
aliq̄ adminiſtrationem grauē ⁊ difficilem: tūc hec ge
ſta ipſe erit dignus nouo honore ⁊ poterit ſe illo di-
gnificare.

Magna-
nim⁹ ob
act⁹ iterio
res nō eſt
dign⁹ ho
noribus.

¶ Ad cōfirmationem dico ꝙ aliq̄ñ nō digni
ficare ſe honoribus dignis importat oppoſitū fidu-
cie ſcꝫ diffidētiam. capiēdo ſcꝫ fiduciā vt eſt actus opi
nionis vel eſtimatiōis. Aliq̄ñ vero importat actū vo-
luntatis puta nolitionē vel forte negationē actus pu-
ta nō velle. Aliomodo vero importat negationē exe-
cutiōis. tūc dico ſi accipiat p̄mo modo: añs illud im
plicat quia ſignificat ꝙ non eſtimat ſe dignū honori
bus quibus ſcit ſe dignū. Si ſecūdo modo tūc dico ꝙ
ſi habeat nullam cauſam nō dignificādi ſe. aut quia
alius eſt qui melius poteſt hāc adminiſtrationem ge-
rere. aut quia hec adminiſtratio impediret eum a ma
ioribus ⁊ magis neceſſarijs adminiſtrationibus: tūc
dico ꝙ nō peccat. Et ad ꝓbationē dico ꝙ nō recedit a
medio quia recta ratio nō dictat ſibi huiuſmodi ho-
nores eē ſibi ſubeūdos. ⁊ cū addit ſi dignificet ſe ⁊c̄.
Dico ꝙ poteſt cū ſeruare magnanimitatem ſuam in eo
dem gradu nō agēdo ſecūdum eam pro tempore pro
quo recta ratio dictat nō eſſe agendū nec agēdo eti-
am cōtra inclinationem quia ſi agat intendet vel mi
nuet. ¶ Ad tertium nego cōſequentiam ⁊ ad ꝓbatio-
nem dico ꝙ dignitas magnanimi nō naſcit ex opera

Uñ naſcit
dignitas
magnani
mi.

tionibus priuatis ſed publicis per quas fit beneficen
tia nō vni tñ ſed multis. ideo dico ꝙ per vnā magnā
beneficētiā meret magnanimus ſibi honorē debitū in
inferri ab omnibus qui ſūt illius beneficētie pticipes
non tantum a p̄ñtibus ſed etiam a futuris. ⁊ inde in
ſtituebantur imagines ⁊ alia perpetua ſigna bene-
factiue opinionis ⁊ dico ꝙ ſi eēnt īfiniti participes:
ab infinitis deberet ſibi honor. ⁊ honeſta recordatio
quia ſicut honor exhibet ſibi ab infinitis ita etiā be
neficētia ſua extenſa eſt ad infinitos. Dico vltra ꝙ ab
alijs qui nō ſūt participes illius bñficentie poteſt ſibi
exhiberi honor nō quia ad id teneātur: ſed qꝛ honeſtū
eſt eos viros beneficos honorare nec ī hoc dignifica-
bit ſe maiorib⁹ honorib⁹ q̄ dign⁹ ſit quia hmōi hono
res recipit ab aliquibus tanq̄ debitos: ab alijs tan-
q̄ ex ſola honeſtate liberaliter oblatos. Cum etiam
quia cum Ari. dicit aliquem dignificare ſe honorib⁹
maioribus q̄ dignus ſit. non intelligit de maiorita-
te ſecundum gradum in eadem ſpecie. ſed de maiorita
te ſecundum ſpeciem. Itaqꝫ eſt imaginandum ꝙ ali-

Nota.

quis per opera virtutum mereatur certū numerū ge
nuflexionum ⁊ ſi recipiat plures fit exymius ſed intel-
ligendum eſt ad ſenſum ſupradictuꝫ. ¶ Ad ſecundam
concedo antecedēs et nego conſequentiam ſed bene re
cipit infinitam multitudinem honorum eiuſdē ſpeciei
qui nullū vnum honorem faciunt ⁊ dato ꝙ conſtitue
rent aliquem honorem infinitum ſecundū multitudi-
nem partium eiuſdem rationis non tamē recipit alī
quem honorem infinitum ſecūdum perfectionem ſpe
cificam et primum quidē eſt poſſibile caſu aliquo per
potentiam diuinam poſſibili poſito puta poſita infi
nitate recipientiū beneficentiam vel honorem defe-
rentium ſed ſecundum non eſt poſſibile per conſimi-
lem poſitionem non dico tamen ſimpliciter eſſe im-
poſſibile quia de hoc alias. ¶ Ad quartam dico ꝙ

honor magnus eſt premiū operū elicitorum a ma-
gnanimitate vel ab ea imperatorum. Et ad proba
tionem dico q licet idem non ſit materia ⁊ premiū
eiuſdem operationis. Idem tamen eſt materia ⁊ pre
mium eiuſdem virtutis ſcḋm diuerſas eius opera-
tiones. honor eſt premium magnanimitatis ſecun-
dum operationes quibus magna geruntur ⁊ ē ma
teria magnanimitatis ſecundum operationes qui
bus cupiditas honoris moderatur. Et hoc modo
intelligendum eſt q oportet materiam et premium
eſſe diuerſarum ſpecierum: et cum dicitur: ſi magna
Maſia vtuꝫ ⁊ p̄miū dn̄t eē diuerſa. nimus haberet operationē circa honorem ⁊c. nego
aſſumptum illa enim operatio non eſt benefactiua
ideo ratione illius non debetur ſibi honor ꝓ p̄mio
¶ Ad ſecundam probationē conceditur antecedēs,
et diſtinguitur conſequens quia vł eſt ſenſus q ma
gnanimitati exiſtenti ſine aliis virtutibus non de-
betur honor et ſic concedo quia nulla de facto eſt
magnanimitas ſine aliis virtutibus vel eſt ſenſus
q magnanimitati nō debetur honor niſi debeatur
aliis virtutibus: et ſic diſtinguo vel niſi debeatur
eos per ſe et ex ſe et ſic ego nego. vel ſm q opatio-
nes earū ſunt impate a magnanimitate: et ſic conce
cedo ſemper intelligendo de magno honore. ¶ Ad
tertiam probationem concedo antecedens: et diſti-
guo conſequens vel q non debeatur ſibi honor ni
ſi propter alias virtutes id eſt niſi quia debeť pri-
mo aliis virtutibus: et ſic nego. vel quod nō debeť
ſibi honor niſi ad imperiū eius alie virtutes opēť
et ſic concedo. impat tamen aliquando nō virtuti-
bus ipſis ſed voluntati vt velit et mediante volun
tate et viribus executiuis opationem aliarū virtu-
tum excedentem inclinationē et gradum taliū vir-
tutum erit. ¶ Contra quintam concluſionem argui
tur ſic: quod in vnaquaqꝫ virtute magnū eſt ad quā
libet aliam virtutē pertinet: ergo non ad magnani
Argumē ta ſ tho. 2.2. q.129. articu. 4 mitatem. Antecedens probatur quia actus magnꝰ
iuſticie pertinet ad iuſticiam: et actus magnus libe
ralitatis ad liberalitatem. ergo non eſt magnani-
mitatem. ¶ Scḋo actus magni iuſticieꝰ ſunt gn̄a
tiui iuſticie et non magnanimitatis, et actus ma-
gni magnificentie ſunt generatiui magnificentie ⁊
non magnanimitatis: ergo nō pertinet ad magna
nimitatem quod eſt in vnaquaqꝫ virtute magnum.
¶ Tertio ſi ſic loqueretur q magnanimitas nō eſſet
virtus a ceteris diſtincta. ſed ꝯñs eſt falſum igitur.
et patet cōſequentia quia ad eam ptinent omniū a
liarū virtutū opa magna. ¶ Ad rōnes iſtas rńdeť.
Ad primā nego ꝯñaꝫ qꝛ idem pōt ptinere ad diuer
ſas virtutes: ad vnā caſualiter, ⁊ ad aliā regularis
ter. Dico em̄ q opus magnū iuſticie regulariter p-
tinet ad iuſticiam caſualiter tamen ſiue in caſu pti
net ad magnanimitatem ſaltem imperatiue et in-
clinatiue: ⁊ hoc vel immediate vel mediāte actu ſuo
elicito. ¶ Pro quo eſt aduertēdū q ſi ſit aliqs ma-
gnanimus qui gerat aliquā adminiſtrationē gra-
nota ide opus ad multas vtutes ptinere. uem ⁊ non poſſit eam bene gerere niſi mediāte ali-
quo magno ope iuſticie: tunc q̄tum virtus ſua ma-
gnanimitatis inclinat eū ad gerendū magnaꝫ ad-
miniſtrationē tantū etiam inclinat ipm ad facien-
dum magnū opus iuſticie. quia ſi non faciat tūc ne
ceſſe eſt q deſerat arduā illā adminiſtrationē. et ad
actum illū iuſticie cōcurrūt actus magnanimitatis
habitus iuſticie et volūtas. ¶ Ad ſecūdā ꝯcedo aſſū
et nego ꝯñam qꝛ licet non ptineat ad eam regula-
riter ptinēt tñ caſualit': qḋ intelligo de opationibus
exterioribus ⁊ actibꝰ interioribꝰ imperatiuis execu-
tiōis circa aliquā pticularē materiā: qꝛ actꝰ interio-
res qbꝰ qs vult eē excellenť iuſtus per ſe ⁊ regularis
ter pertinet ad magnanimitatē. Et idem eſt iudiciū
de excellentia in aliis virtutibus. ¶ Ad tertiam nego
cōſequentiam: quia licet eadem opera alio tamen et
alio modo pertineant ad magnanimitatē que perti-
nent aliis virtutibus: multa tamen pertinent virtuti-
bus que nō pertinent ad magnanimitatē: vt parua
inten-: quaſqꝫ virtute. et multa pertinēt magnanimita
ti que nō pertinēt aliis virtutibus: vt magnorum ho-
norum moderatio et difficilium adminiſtrationū ge
ſtio. ¶ Contra ſextam cōcluſionem arguitur ſic. Si
ſic: ſequeretur q habēs fortunas potentatus et diui
tias magis deberet ſe dignificare honoribus q̄ non
habens eas: ſed ꝯñs eſt falſum. igiť ꝯña eſt nota. et
minor probatur qꝛ pro potētatu et diuitiis nullꝰ ho
nor debetur. quod pbať qꝛ ſi ſic tunc eſſet dabilis ali
qua virtus pro qua nō deberetur tantus honor q̄tus
deberetur pro diuitiis: ponať enim q pro virtute ali
qua debeatur honor vt decem, ⁊ pro diuitiis vt tria ⁊
Tunc ſic pro hac virtute debetur honor vt decem er-
go pro medietate eius non debetur honor niſi vt qui-
q. et iterum pro medietate illius medietatis nō debe
tur honor niſi vt duo cū dimidio: ſed hec ſecūda me-
dietas eſt virtus, qꝛ quelibet pars virtutis eſt virtus
ergo eſt aliqua virtus pro qua debetur minor honor
q̄ pro diuitiis. ¶ Scḋo ſic Si virtuoſo diuiti debeať
honor maior quam virtuoſo nō diuiti: ſequitur quod
aliquis honor debeatur pro ſolis diuitiis ſed conſe-
quens eſt falſum vt rōſtat et patet cōſequentia: huic q̄
eſt virtuoſus ⁊ diues debetur honor vt decem. Iſti q̄
eſt eque virtuoſus et nō diues nō debetur honor niſi
vt octo: ergo cum iſte ſit eque virtuoſus et minꝰ hono-
ratus: ſequiť qḋ illi virtuoſo diuiti ratiōe diuitiarū
tribuitur honor vt duo. falſitas autem conſequentis
probatur quia tunc tātus honor deberetur pro diui-
tiis ſicut pro virtute. nam ſi in iſto minuatur habitus
virtutis. ⁊ creſcant velociter bona fortune. tunc conti-
nue creſcet honor debitꝰ pro diuitiis. et decreſcet ho
nor debitus ꝓ virtute: ergo tandem adequabitur ho
nor debitus virtuti ⁊ debitus diuitiis imo ſi tandem
creſcentibus diuitiis corrumpatur tota virtus. ſibi
debebitur honor magnus ſine virtute. ¶ Tertio bona
fortune nō augent virtutem. ergo magnanimitas nō
eſt circa bona fortune: antecedēs pbatur. Tum p̄mo
quia tunc virtus in aliquo augētur ſine operatiōe qḋ
falſum eſt. Tum ſecundo quia tunc virtus in aliquo
diminuētur eo inuito quod etiam falſum eſt: et patet
cōſequētia quia ſi bona fortune augent virtutem: eo-
rum ablatio etiam virtutē diminuit. ſed ablatio eti-
am poteſt fieri inuito domino igitur. ¶ Quarto ſi
ſic ſequeretur q magnanimus libenter reciperet bo
nas fortunas: ſed hoc eſt falſum igitur. et pꝫ minor
per Ariſtotelem dicentem q magnanimus beneficia-
tus verecundatur. ¶ Ad primam iſtarum rationū re-
ſpōdetur q ſi honor capiatur ꝓprie pro ſigno bene-
factiue virtutis: nego ꝯſequētiam: quia nullus ſit hoc
modo dignus honoribus niſi ꝓpter aliquas operati
ones beneficas. Si autem honor capiatur ꝓ admini
ſtratione graui et difficili: tūc dico q ſi talis admini
ſtratio ſit de hnis que ad eas gerendas requirūt po-
tentatus vel diuitias: ille qui habet nec debet magis
ſe dignificare illis honoribus id eſt debet ſe exiſtima
re magis potentem ad gerendum eas ceteris pari-
bus quam qui non habet. Si autem non ſit de illis
adminiſtrationibus que huiuſmodi bona fortune re
quirunt tunc non debet magis ſe dignificare qui ha
bet bona fortune q̄ qui non habet ceteris paribꝰ Et
ad pbationē cōcedo aſſumptū. Dico tamē pro opera
tione per bona fortune tanq̄ per inſtrumenta geſta
debetur honor. ¶ Ad ſecundam nego cōſequentiā ac-

cepto nomine honoris pro graui ⁊ difficili admi-
niſtratione diuiti enim virtuoſo debetur aliqua ad
miniſtratio que non debetur non diuiti eque tamē
virtuoſo quando ſcȝ illa exigit diuitias ad hoc ꝙ
bene geratur: et tamen nichil honoris debetur pro
diuitiis. Et ad probationē admitto caſum ꝑ vtraſ-
q̄ parte accipiēdo ſemper honorē pro adminiſtra
tione: et nego conſequentiam: ſed dico ꝙ virtuoſo
diuiti debetur honor vt decem non quia illa ſit vt
decem ſed quia illa ad hoc ꝙ recte geratur virtutē
et diuitias. Alteri vero non diuiti debetur honor
vt octo: non quia eſt vt octo: ſed quia ad recte gerē-
dam eam ſufficit virtus quam habet iſte et nō exi-
guntur diuitie. Si autem fiat ſermo de honore qui
eſt ſignum: tunc dico ꝙ debetur honor vel vt decem
vel vt octo, non ꝓpter diuitias nec propter habitū
ſed propter operationes virtutis benefactiue. Ex
qua ſolutiōe patet ꝙ nec ad augmentū diuitiarum
creſcit honor iam debitus licet talis in quo decre-
ſcit honor, nec etiam ad decrementum earum de-
creſcit minus ſit operatiuus operationum benefa
factiuarum quibus debetur honor. ¶ Ad tertiū di-
co ꝙ licet bona fortune non augeant virtutē: ſunt
tamen inſtrumenta operationum quibus augetur
virtus. ¶ Ad quartū concedo ꝙ magnanimus libē
ter recipit bonos fortunas neceſſarias ad aliquā
arduā et difficilem adminiſtrationem gerendā: nō
quomodocūq; tamen eas libenter recipit, quia nō
illo modo quo ſit ſuperexcellentia alterius ad ipm
a quo indecens putat excelli. Si tamen nō putaret
indecens excelli ab illo, non credo ꝙ recipiendo be
neficium ab eo triſtaretur. vt miles magnanimus
non triſtatur recipiendo magnum beneficiū a rege
ſed triſtaretur ſi reciperet illō ab equali ſibi a quo
excelli reputaret indecens nec diligit magnanim⁹
bona fortunas ſecundum ꝙ bone fortune ſunt: ſȝ
ſecundum ꝙ ſunt vel eſſe poſſunt inſtrumenta gerē-
darum grauiū et arduarum adminiſtrationum.
¶ Ad rationē ante oppoſitum ſatis patet quid ſit
dicendum et dicetur poſt hoc diffuſius.

Q Ueritur ſecundo Utrum ma-
gnanimitas ſit ſpecialis virtus. Arguit
ꝙ non magnanimitas operatur in omi
virtute: ergo magnanimitas nō eſt ſpecialis virt⁹
¶ In oppoſitū eſt Ariſ. in quarto ethicoꝝ vbi eā a
ceteris virtutibus diſtinguit. Pro deciſione huius
Nota questionis ſit prima concluſio. Magnanimitas eſt
virtus. Probatur omnis habit⁹ p̄ quē inclinamur
ad nos bene habendū in his in quibus poſſum⁹ de
ficere ⁊ ſuphabūdare et medio modo nos habere ē
virt⁹. ſed magnanimitas eſt hmōi igitur. maior ꝓ-
batur q̄ ois talis habitus eſt habitus electiuus ī
medietate conſiſtens ꝓut recta ratio determinabit. Et
minor ꝓbatur q̄ in appetendis vel reiiciēdis ma-
gnis honoribus (q̄īocūq; capiat̄ honor ſiue ꝓ ad-
miniſtratiōe v̄tuoſa ſiue ꝓ ſigno v̄tutis bñfactiue)
nos poſſum⁹ deficere nō dignificādo ſcȝ nos q̄bus
digni ſum⁹. Poſſum⁹ etiam ſuperhabūdare digni
ficando ſcȝ nos maioribus q̄ digni ſum⁹ et medio
mō nos habere: habit⁹ aūt hui⁹ medietatis electi-
uus ē magnanimitas (vt ſuppono) nos inclinās ad
hñdū nos ꝯformiter ad dictamē recte rōnis in his
ſubeūdis vel̄ reiiciēdis igit̄. ¶ Scda ꝯcluſio. Magna
nimitas eſt virtus ſpecialis. ꝓbatur ois virtus cu-
ius ſūt ꝓpria materia ⁊ ꝓprii act⁹ eſt v̄t⁹ ſpecial̄.
ſȝ magnanimitatis ſūt ꝓpria mat̄ia ſcȝ magne ad
miniſtratiōes ⁊ magni honores ⁊ ꝓprii act⁹ ſcȝ vo
volitiōes ⁊ nolitiōes magnanime circa hmōi mat̄i
am, ⁊ etiā opatiōes exteriores ab his actib⁹ volūtatis
impate. ḡ magnanimitas eſt virtus ſpecialis. ¶ Tertia
cōcluſio. Magnanimitas eſt excellentiſſima virt⁹ mo Magni-
ralis. Probatur virtus illa que facit animū excelſū mitas v̄-
et humana cōtempnentem et defigit totum affectum tus mora
hominis in excellentiſſimis virtutum omnium opera lis potiſ
tionibus eſt virtus excellētiſſima: magnanimitas eſt ſima.
huiuſmodi vt patet ex his que ſupra dicta ſunt igit̄
Secundo homo maxime magnanimus eſt optimus
ergo magnanimitas eſt excellentiſſima virtus. Antece-
dens probatur per Ariſtotelem quarto ethicorū di-
centem Magnanimus autem ſi quidem maximis di
gnus optimus vtiq; erit maiori enim ſemper melior
dignus, et maximis optimus. ¶ Quarta concluſio
magnanimitas eſt virtus cōmunis per coexiſtētiam, M. agni-
hoc eſt nunq̄ ſola exiſtit ſed ſemper preſupponit com tas miti
muniter oēs alias v̄tutes probatur magnanimitas pharta-
non ſit ſine aliis virtutibus vt habet Ariſ. in quarto v̄t⁹ cōis.
ergo coexiſtit ſemper aliis virtutibus. ¶ Quinta cō
cluſio magnanimitas eſt virtus cōmunis per adorna
tionem et argumētationem. patet quia ipſa eſt orna
tus omniū aliarum virtutum et eas adauget igitur.
Antecedēs ꝓbatur per Ariſ. in quarto dicētem Vide-
bitur quidem igitur magnanimitas vt ornatus quiſ-
dem eſſe virtutū, maiores enim ipſas facit et nō ſit ſi-
ne illis. Sexta cōcluſio magnanimitas eſt virtus com
munis per imperiū et elicitionē actuū oīm virtutum
Patet quia nulla eſt virtus moralis qui aliqs actus
eius magnus et excellēs ſaltem cauſaliter poſſit elici
et imperari a magnanimitate igitur. Antecedēs pro
batur per Ariſ. in quarto dicentem: videbitur autem
magnanimi quod in vnaquaq; virtute magnū. Et ſi
dicatur ꝙ illud magnum nō eſt magnanimitatis tā-
q̄ elicitiue, ſed tanq̄ imperantis. ¶ Contra omne in- Magni-
clinans ad aliquem actum eſt elicitiuum eius q̄ incli mitas eſt
nare ad actum nō eſt niſi producere actum: ſed mag- circa ma
nimitas inclinat ad actum magnū iuſticie vel libera- gnū ī vna
litatis et ſic de aliis. igitur eſt elicitiua. minor proba q̄q; v̄tute
tur quia quicquid inclinat ad aliquem actū: inclinat elicitiue.
ad omnē aliū quo nō poſito neceſſe eſt primū actū
deſerere: ſed frequēter magnanimus in ea conditio-
ne poſitus eſt ꝙ ſi non ſit poſitus actus magnus iu-
ſticie vel liberalitatis neceſſe erit ipſum deſerere actū
magnanimitatis. ergo magnanimitas iclinat ad ta
lem actum. Ad actum tamē illum cōcurrunt multa ſci
licet determinatio medii iuſticie et hec ſit per pruden
tiam ipſius iuſticie ⁊ magnanimitatis. Eſt ibi etiam
volitio actus iuſticie et hec elicitur tam ab habitu iu
ſticie q̄ ab habitu magnanimitatis in caſu dicto. Eſt
etiā executio ſiue operatio exterior iuſticie, ⁊ hec ī ca
ſu impatur ab vtroq; habitu et elicit̄ a potētiis execu-
tiuis mediātibus aliquibus promptitudibus ad iu-
ſticiam ꝑtinētibus ſi alique tales exigātur. Secundo
probatur eadē cōcluſio nā ſi poſſibile eſſet ꝙ aliquis
haberet magnanimitatē ⁊ nō iuſticiam, ⁊ ꝑ magna-
nimitatē gereret aliquam adminiſtrationē ī qua op⁹
eſſet opere iuſticie: magnanimitas iſta iclinaret ad
opus iuſticie ⁊ iſte magnanimus ſentiret ⁊ experiretur
ſe iclinatum ad opus iuſticie etiam tñ q̄tum ſentit ſe
inclinatum ad nō deſerēdum opus magnanimitatis
ſed iſta inclinatio nō ſit per habitum iuſticie, quia ꝑ
caſum nō habet illum: ergo iſta inclinatio ad opus
iuſticie et volitio operis iuſti eſt elicita ab habitu ma
gnanimitatis. ¶ Contra primam concluſionem
arguitur multipliciter. Primo ſic omnis virtus Argumē
conſiſtit in medio magnimitas non conſiſtit in me- ta buri-
dio, quia eſt circa magnos honores. ergo magna- dani .4.
nimitas non eſt virtus. ¶ Secundo nulla virtus ethicorū
moralis eſt diſpoſitio corporalis: ſed magnanimi- q̄ſtiōe. 11.
tas eſt diſpoſitio corporalis: ergo non eſt virtus mo-

ralis.minoꝛ probat per Ariſt. in quarto dicentem ꝙ motus magnanimi eſt lentus et vox grauis ⁊ locutio ſtabilis. ¶ Tertio magnanimus habet multas conditiones vicioſas.ergo magnanimitas nō eſt virtus.añs pꝛobatur. Tū pmo qꝛ magnanimi ſecundū Ariſto.ſunt deſpectores et contemptiui/⁊ videntur ſupbi.et volunt videri excellere:quod eſt cōtra humilitatem. Tum ſecundo qꝛ magnanim⁹ beneficiatus verecūdatur. verecūdia añt non eſt viri virtuoſi vt dicitur in fine quarti. Tum tertio qꝛ nō habet in memoꝛia eos a quibus bene paſſus eſt:qđ eſt ingratitudinis. Tum q̃rto quia eſt ocioſus tardus et piger. Tum quinto quia nō bene pōt ad alium viuere quod eſt contra politicā cōicationē. Tū ſexto quia non eſt memoꝛ mali:quod eſt cōtra prudentiam ſm illud Senece libꝛo de quatuoꝛ virtutibus cardinalibus: Si prudens fueris pꝛeterita recoꝛdare. Tū ſeptio magis vult poſſidere īfrutuoſa fructuoſis:quod iterū eſt cōtra pꝛudentiā. Tū octauo quia nō curat laudari:quod eſt virtuti ſue repugnans. Tum nono quia non eſt humaniloquus:qđ eſt contra eutrapeliā. Tum decimo quia eſt manifeſtus oditoꝛ quod eſt contra amiciciā imo et cōtra iuſticiā. Tū vndecimo qꝛ vtitur ironia ad multos: ergo magnanitas non eſt virtus. Tertio magnanimitas inclinat adactus oppoſitos felicitati: ergo non eſt virtus. Antecedens patet quia inclinat ad non gaudendum in pꝛoſperis/ et non triſtandum in infoꝛtuniis:vt patet per Ariſtotelem in quarto dicentē. Neq̄ bene foꝛtunatus vtiq̄ gaudioſus erit neq̄ infoꝛtunatus triſtis:ſꝫ hoc eſt contrariū felicitati/quia vt dicit Aꝛ. in pꝛio magna infoꝛtunia tribulant et cōturbant btm̄.igitur. ¶ Quarto qui habet vnā virtutē habet omnes:ſed poteſt quis habere multas virtutes non habendo magnanimitatē/ vt patet per Arꝫ.in quarto dicentē ꝙ qui eſt paruis dignus et his dignificat ſeipſum temperatus eſt/magnanimus autem non.ergo magnanimitas non eſt virtus. Ad pꝛimam reſpondeo diſtinguendo antecedens vel in medio mediatione materie vł in medio mediatione rationis : concedo ꝙ omnis virtus conſiſtit in medio mediatione rationis ; id eſt in eo quod ratio iudicat nec eſſe ſuperhabundātiam neq̄ defectum/ſed mediū inter hec. Sed nō in medio mediatione materie vel obiecti. honoꝛes eñi illi vel ille adminiſtrationes quas virtuoſe cupimus non ſunt medii inter honoꝛes ſed excellentes Sed ſunt mediam per comparationem ad facultatem noſtram quos ratio iudicat eē mediocres quo ad nos.et hoc eſt quod dicit Arꝫ.in quarto. Eſt añt magnanimus magnitudine quidē extremus eo autem ꝙ vt opoꝛtet medius.eo eñi ꝙ ſecundum dignitatem ſe dignificant hi autem ſuperhabundant et deficiunt. ¶ Ad ſecundam concedo maioꝛem et nego minoꝛem licet enim magnanimo iſta cōueniāt/ tamen ipſa non ſunt magnanimitas/ſed vel cauſantur a magnanimitate mediate vel immediate : vel ipſa magnanimitas et ipſa accidentia ex eiſdē qualitatibus coꝛpoꝛalibus cauſantur ſaltem diſpoſitiue. Secundum enim Arꝫ.in eodem loco/acumē vocis et velocitas motus cauſantur ex hoc ꝙ quis circa multa ſtudet que magna exiſtimat.ex pꝛimo eñi contingit ꝙ ſit feſtinus/et ex ſecundo ꝙ ſit contentioſus:ſed magnanim⁹ circa pauca ſtudet et nichil magnum exiſtimat:ideo eſt ei motus lentus et vox grauis et ſtabilis. Et hanc rationem aſſignat Ari. ibidem cum ait. Non enim feſtinus qui circa parua ſtudet nec contentioſus cum nichil magnum exiſtimet:acumen autem vocis et velocitas per hoc,

Arg.tho. ſcđa ſcđe queſt.129 art.ſcđo

Duplex ē medium.

¶ Ad tertiam nego añs. Et ad pꝛimā pbationē dicō pꝛimo ꝙ magnanimi nō ſunt ſupbi nec quicq̄ contra veram humilitatem operant. Eſt eñi differentia inter magnanimū et ſuperbum in hoc ꝙ magnanimus dignificat ſe ex virtute et eo modo quo recta ratio dictat ſe debere dignificare. Supbus vero dignificat ⁊ exiſtimat ſe excellere alios ſine virtute. Et inde eſt ꝙ tales ſunt iniuriatoꝛes nec poſſunt moderare ferre pꝛoſperas foꝛtunas et cōtempnūt alios qui virtuoſioꝛes ſunt/nec operātur ſcđm virtutem ⁊ ideo cum ſint diſſimiles magnanimo imitant ipſum. Et hoc habet Arꝫ in quarto cum ait. Qui autem ſine virtute bona talia habent(de bonis foꝛtune loquitur)neq̄ iuſte magna ſe ipſos dignificat: neq̄ enim recte magnanimi dicūtur:ſine virtute eñi perfecta nō ſunt hec. Deſpectoꝛes autem et iniuriatoꝛes et talia(ſcꝫ bona foꝛtune)habētes mali efficiūtur:ſine virtute enim nō facile ferre moderare bonas foꝛtunas non potentes autem ferre et exiſtimantes alios ſuperexcellere/illos quidem cōtempnunt ipſi autem quicquid contingit operant: imitātur enim magnanimū non ſimiles exiſtentes. Ex quibus verbis patet ꝙ ſupbi ſunt qui pꝛopter bona foꝛtune his ſe dignificant quibus magnanimus ſe pꝛopter virtutem dignificat. Et cum dicis ꝙ ſunt deſpectoꝛes/vbi etiam Aretinus habet ſuperbi. Reſpōdeo ꝙ Ariſto.non habet ꝙ ſūt deſpectoꝛes ſed ꝙ vident Cui autem inquit honoꝛ paruū eſt:huic et alia.pꝛopter ꝙ et deſpectoꝛes videntur eſſe. Eodem tamen capitulo vbi ponit differentiam īter ſupbum et magnanimum dicit ꝙ magnanimus iuſte contempnit quod nō repugnat humilitati vere. Ille eñi iuſte cōtempnit qui aliū ſe magis dignificātem q̄ opoꝛtet nō tantū exiſtimat neq̄ tm̄ dignificat/quia iudicat vere magnus dewno quoq̄ ſcđm veritatem gloꝛificat enim vt re vt habet Arꝫ.vbi tranſlatio Aretini habet nam iudicat ſcđm veritatem. quia ergo magnanimus iudicat ſcđm veritatem ideo cōtempnit eum id eſt minus eſtimat eum qui magis dignificat ſe q̄ opoꝛtet. Ex quo patet ꝙ magnanimitas non eſt contraria humilitati:nō enim humilitatis eſt ꝙ homo de minus eſtimet aut ſe minus dignificet q̄ ſit dignus cum humilitas non hebetet iudicium:ſed humilitatis non eſt plus ſe exiſtimare q̄ dignus ſit/neq̄ ex bonis foꝛtune ſed ex veris virtutibus hanc exiſtimationem ſumere: et huiuſmodi virtutes in auctoꝛem ſuum referre/⁊ cognoſcere ſe ab eo accepiſſe et ſine eo conſeruare nō poſſe que omnia ſunt vere magnanimi cuꝫ iudice: ſemper ſecundum veritatem. Neq̄ enim placet michi ſolutio Thome dicentis ꝙ magnanimitatis eſt ꝙ ſecundum conditionem bonoꝛum que a deo poſſidet ſe magnis dignificet et ꝙ ſi habet virtutem magnam ad magna opera tendat ſed humilitas facit quod homo ſeipſū paruipendat ſecundum conſiderationem defectuum Similiter magnanimitas cōtempnit alios ſecūdum ꝙ deficiunt a donis dei/ſed humilitas alios honorat et ſuperioꝛes eſtimat inq̄tum in eis inſpicit aliquid de donis dei. ¶ Cōtra iſtam ſolutionem arguitur ſic:humilitas facit ꝙ homo ſecundum conditionē magnoꝝ bonoꝝ q̄ a deo poſſidet ſe magnis dignificet ⁊ ad magna opera cōfoꝛmia illis bonis tendat et magnanimitas facit ꝙ ſecundum conditionem defectuum ſuoꝝ ſe paruipēdat : ergo nulla penitus eſt differentia in ſe dignificando et non dignificādo magnis bonis inter magnanimum et humilem. Antecedens pro pꝛima parte pꝛobatur. Tum pꝛimo quia per beatum Thomam humilitas facit ꝙ honoꝛet alios et dignificet inq̄tum in eis inſpicit aliquid de donis dei : ergo etiā humilitas facit ꝙ ſi ſimilia vel maioꝛa dona dei in ſe inſpiciat:ꝙ ſe per hanc cōſide

Supbus et magnim⁹ dens.

Magnanimus nō ē deſpectoꝛ

Tho. ſecunda. ⁊. q̄ſti.129. arti.⁊.in ſol.ad.4

Contra thomam

rationem magnis bonis dignificet. Tum ſecundo
quia vel humilitas impedit ne humilis cognoſcat
bona dei eſſe in ſe que in rei veritate ſunt. vel non?
Non primum: quia humilitas non hebetat ſenſum
nec intellectum. Si primũ: ergo humilis cognoſcit
bõa dei etiã magna. aut ꝙ ſcʒ ea magnis bonis. hoc
eſt claris et arduis operibus quibus eſt dignus ſe
dignificat: aut non: ſi ſic ergo humilitas eodem mo
do inclinat ſicut magnanimitas. Si non: ergo con
trarietas ⁊ repugnantia eſt inter magnanimitatẽ
et humilitatẽ quia magnanimitas inclinat ad hoc
ꝙ ꝓpter hec magna bõa dei ſe magnis dignificet:
humilitas vero ad hoc ꝙ non ſe dignificet his ma
gnis bonis ꝓpt magna bona dei. que humilis ſcit
in ſe eſſe. Probat ſecunda pars antecedentis: quia
magnanimus iudicat ſm veritatem: ergo ſi ſint ali
qui deffectus in eo magnanimitas ſua inclinat eũ
ad minus eſtimandũ de ſe tantũ ꝙtũ illi defectus
ſunt impeditiui virtuoſarũ operationũ: alias ipſe nõ
Tho. vbi ſupra. vere iudicaret. Et eodem modo poſſet reprobari il
lud quod dicit Thomas de magnanimitate et hu
militate reſpectu aliorũ a ſe. Secũdo ad principa
le arguitur volo ꝙ ſit aliqua ardua adminiſtratio
committenda alicui et ſit aliquis maxime magna
nimus ⁊ maxime humilis quẽ ciues exiſtiment di
gnũ iſta adminiſtratione: et ꝙ in rei veritate ſit di
gnus: aut ergo iſte per habitũ magnanimitatis et
humilitatis ſimul ſuſcipiet iſtam adminiſtrationẽ
et ſe dignum exiſtimabit: aut per vtrũqꝫ ſe indignũ
Bonũ ar gumẽtũ. exiſtimabit et reiiciet: aut per magnanimitatẽ ſe di
gnũ exiſtimabit et per humilitatem ſe exiſtimabit
indignũ. Si primũ ⁊ ſcõm ſequitur ꝙ magnanimi
tas ⁊ humilitas habet pares inclinationes. ⁊ etiaꝫ
habetur intentũ ſcʒ ꝙ per humilitatem quis dign⁹
magis ſe magnis dignificat maxime ſi detur pmuꝫ
membrũ et ſi detur ſecũdum ſequitur ꝙ magnani
mitas per coexiſtentiam humilitatis habebit inclĩ
nationẽ puſillanimitatꝫ. ſi detur tertiũ ſequitꝫ ꝙ ali
qs. ſe ſil' et ſemel dignũ exiſtimabit magnis ⁊ exiſti
mabit ſe indignũ magnis. et tunc vel vere vel falſe
Si vere: ſequitur ꝙ duo contradictoria ſimul ſunt
vera. Si falſe: ergo vł magnanimitas vel hũilitas
inclinat ad falſa iudicia quod non videtur virtuti
conuenire. Tum ſecundo quia tunc erunt ſimul i eo
dem duo iudicia contraria et per ꝯñs duo contra
dictoria. Tum tertio quia vel ſuſcipiet illã admini
ſtrationẽ: et tunc aget contra dictamẽ humilitatis
quo dictatur ꝙ nõ eſt ſuſcipienda. vel reiiciet: ⁊ tũc
aget cõtradictamẽ magnanimitatis quo dictatur
ꝙ non eſt reiicienda ſed ſuſcipiẽda. vel neqꝫ reiiciet
neqꝫ ſuſcipiet ⁊ tunc aget contra vtrũqꝫ dictamen.
Neqꝫ põt dici ꝙ ſimul ſuſcipiet ⁊ reiiciet: ꝓpt impli
cationẽ contradictionis. Sed forte reſpondebitur
ꝙ ſecundum conſiderationem bonoꝝ dei que habꝫ
iudicat ſe dignum: et ſecundum cõſiderationem de
fectuum iudicat ſe indignum. ¶ Contra implicat cõ
tradictionem ꝙ iſte ſimul ſit dignus et indignus:
ergo implicat contradictionem ꝙ ſecundum quaſ
cunqꝫ diuerſas conſiderationes vere et ſimul iudi
cet ſe eſſe dignum et ſe eſſe indignum. conſequentia
tenet quia bene ſequitur: iſte ſecundum hanc conſi
derationem vere iudicat ſe eſſe dignum hac admi
niſtratione. ergo eſt dignus. et ſecundum hanc con
Nota ſideratione vere iudicat ſe eſſe indignus ea. ¶ Tũc
arguitur ſic: quorũcunqꝫ conſequentia repugnant
et antecedentia. ſed hec conſequentia iſte eſt dign⁹
hac adminiſtratione et iſte non eſt dignus hac ad
miniſtratione repugnant. ꝙ et añtia. ſed añcedẽtia
ſũt iſta: iſte ſm cõditiones bonoꝝ que habet a deo
vere iudicat ꝙ eſt dignus hac adminiſtratione et iſte
ſecundum defectus quos habet vere iudicat ꝙ nõ eſt
dignus hac eadem adminiſtratione: ergo illa duo
antecedentia repugnant. Secundo quia vel defectus
quos iſte magnanimus habet impediunt ne virtuo
ſe et ad vtilitatem publicam (etiam mediantibus bo
nis magnis que habet ad eo) gerere hãc adminiſtra
tionem vel non. Si ſic ergo cũ magnanimo iſti defe
ctus ſunt impeditiui ne hec adminiſtratio ab eo be
ne et laudabiliter geri poſſit ſint cogniti: ſequitur ꝙ
ſecundum magnanimitatem ſuam ꝙtumcũqꝫ etiam
conſideret bona que ſunt in eo que i rei veritate ſunt
impedita ipſe non dignificat ſe illa ardua admini
ſtratione. Si autem non ſunt impeditiua: ergo ſecun
dum rei veritatem huiuſmodi deffectus non ita eum
indignificant ꝙ ſit hac adminiſtratione indignus er
go humilitas per hanc conſiderationem deffectuum
non inclinat ad non dignificandum ſe hac admini
ſtratione qua bonis et deffectibus penſatis ipſe ad
huc manet dignus. ex quo patet ꝙ inter humilitateꝫ
et magnanimitatem eſt multum conſona inclinatio
ſi ſint virtutes diſtincte. quod tamen non puto. Ideo
videtur michi vel ꝙ humilitas eſt eadem omnino ma
gnanimitati vel quod eſt ſpecies magnanimitatis.
¶ Ad ſecundam probationem dico ꝙ verecundia ac Acceptio verecũdie
cipitur dupliciter vno modo pro timore ingloriatio
nis ex turpi actu: et ſic magnanimus non verecunda
tur. alio modo pro omni timore ingloriationis vł mi
noris glorationis et excellentie: et hoc modo beneve
recundatur quia cum ipſe ſciat maiorem dignitatem
eſſe in beneficiẽdo quã in beneficiari ideo recuſat be
neficiari et magis cupit beneficiare hic ergo timor ꝓ
uenit ex appetitu excellentie in virtuoſis operib⁹ quod
laudabile eſt et inde eſt ꝙ ſi beneficiatus ſit ab ali
quo conatur ꝙtum poteſt retribuere etiam plura ꝙ
accepit. et ideo ſtatim ſubiungit Arꝭ. Et retribuitiuus
plurium ita enim erit debitor qui incipit et erit bene
paſſus. ¶ Ad tertiam probationẽ dico ꝙ habere ali
quos in memoria cõtingit tripliciter. vno modo idẽ
eſt ꝙ eos mente tenere. et non habere eos in memo
ria idem eſt quod eorum obliuiſci: et hoc dupliciter vno
modo ante retributionem beneficii: alio modo poſt
retributionem beneficii. tertio modo contingit ali
quos in memoria habere id eſt de eis et de eorum be
neficentia ſermonem facere. Et hoc modo adhuc du
pliciter vno modo ſimpliciter alio modo per compa
rationem ad eos quibus benefecerunt. dico ergo ꝙ
magnanimus delectatur in bonis virtuoſis et excel
lentibus operationibus. Ideo libentius et frequen
tius memoratur et ſermonem facit de iis quibus be
nefecit ꝙ de iis a quibus bene paſſus eſt ceteris pari
bus: quia ſi honor vel vtilitas eorum a quibus bene
ficia ſuſcepit exigeret non dubito ꝙ vere magnanim⁹
de eorum beneficentia ſermonem faceret. dico vltra
ꝙ benefacientes eis non excidunt a memoria eorum
ante retributionem beneficii ⁊ hoc cõcludit illud Arꝭ.
allegatum et retribuitiuus plurium ⁊c. Dico preterea
ꝙ poſt retributionem facilius excidunt a memoria
ꝙ ii quibus benefecerunt. quia operationes virtutis
ꝓprie ſcʒ quas exercuerũt ſunt eis delectabiliores ꝙ
operationes virtutis aliene: ideo tenacius herent me
morie. ¶ Ad quartam ꝓbationem dico ꝙ magnani
mus in rebus arduis et ſibi cõmiſſis eſt diligentiſſi
mus neqꝫ quicꝙ omittit quod ſi viri probi et virtuo
ſi: in rebus autẽ paruis quas multi minores recte poſſ
gerere eſt tardus et piger quia non libenter ĩgerit ſe
earum adminiſtrationi eo ꝙ excellere in illis non exi
ſtimet venerabile imo reputet graue et onerosum ve
nerari in illis ſicut onerosum eſt fortem eſſe id eſt ex

excere foꝛtitudinē ſuā in imbecilles. ꝛ hoc eſt quod dicit Ari. et ad honoꝛabilioꝛa non ire vel vbi pceллunt alii et ocioſū eſſe et tardū et pigrū ſed vel vbi honoꝛ magnus vel opus. Et ſequit̄ ꝛ paucoꝝ qdeꝫ opatiuū magnoꝝ aūt et notabiliū. ¶ Ad qntā pbationē dico ꝙ ſi itelligat̄ ꝙ nulli poſſit ꝯuiuere ſiꝫ ē ſe intelligat ꝙ nō poſſit vnū ad aliū. i. ad eos q̄ ſunt a virtutib⁹ ſuis alieni, q̄les nō ſūt hūi q̄a iecit ſibi amicos ꝑpt̄ virtutes eoꝝ ſic ꝯcedo q2 ad ꝯuiuēdū iſtis opoꝛtet hominē eē blanditoꝛē ſiue adulatoꝛē ꝛ laudet eos frequenter in his in quibus repꝛehendēdi ſunt hoc aūt facere non pōt magnanim⁹, quia hoc eſt ſeruile. Et hoc eſt quod dicit Ari. et ad alium nō poſſe viuere ſed vel ad amicum. ſeruile enim ꝑpter quod et oēs blanditoꝛes. ſeruiles ꝛ humiles blāditoꝛes. vbi humiles pꝛo obſequioſis ꝛ ſeruilib⁹ accipit.

Eſſe immemor mali laudabile eſt

¶ Ad ſextā pbationē dico ꝙ nō eſſe memoꝛem mali id eſt eoꝝ que ſolent cauſare odium vel irā aduerſus offendentē laudabile eſt. et nō eſt imprudentie licet memoꝛia ꝑteritoꝝ ſcdm ꝙ valent ad cauendum de futuris ſit laudabilis. vt vult Seneca loco allegato. et ꝙ ita Ariſt. intellexerit magnanimum nō eē memoꝛē mali cū ait i quarto, neq3 memoꝛ mali: patet ex tranſlatione Aretini. qui loco huius hꝫ neq3 tenax odii. ꝛ ſequitur nō eñ magnanimi ē recoꝛdari aliqualiter et mala ſed magis deſpicere: ſi eñ pulpenſus ſit vel offenſus magis eſt animi magni et excelſi hoc deſpicere ꝙ huius recoꝛdari vt vlciſcatur. ¶ Ad ſeptimā cōcedo añs: ſed nego ꝙ hoc ſit contra pꝛudētiā quādo in fructuoſa honeſtioꝛa fructuoſis ꝛ maxie ſi in his ſit maius exercitiū virtutis. ¶ Ad octauā concedo ꝙ nō multū curat laudari, ſed bene curat vt ſit laudatione dignus. nec hoc eſt cōtra virtutē magnanimitatis quia laudatio que ſolo ſermone ꝑuato agitur (de qua hoc intelligit) eſt de ꝑuis et i. ō de magnis honoꝛib⁹ et iō non multū curat de ea.

Buri. 4. ethi. qſti. vndecia.

¶ Ad nonā, dico ꝙ nō eſt humani loquus id eſt nō multū loquitur de hoīb⁹ in cōi ſermōe. licet ſi aliqua grauis adminiſtratio exigat hoc nō refugiat neq3 hoc eſt contra eutrapeliā cū neminē in cōicatiōe hūana quā ſequit̄ offendat.

B

aut ſcdm Buridanū. dicitur nō eē humani loquus nō ſimplr̄ ſed ſcdm reputatiōnē vulgi qui ſolos loquaces reputat hūaniloqs. videtur tamen michi ꝙ humaniloquū ſi ꝑtinet ad eutrapeliā non tamen dicit aliquā excellentiā actus in illa virtute ad rerum grādiū adminiſtrationem multū vtile: ideo non videtur michi magnanim⁹ ad illud ex virtute ſua inclinatus, nec etiam virtus ſua inclinat ad vitiū eutrapelie locutioni contrarium. ¶ Ad decimam pꝛobationem concedo añs et nego conſequentiam qꝛ licet odire que amanda ſunt ſit contra rationē amicicie odire tamen que odienda ſunt puta vitia hominum et homines ſecundum ꝙ vitioſi ſūt ꝛ aduerſi ſiue contrarii publicarum adminiſtrationū vtilitatibus, boni zeli eſſe videtur.

Tho. ſecūda ſecū de qſt. 29 arti. tertio in ſolutiōe ad quintum

¶ Ad vndecimam pbationem concedo antecedens ꝛ nego conſequentiam. ironia eñ nec virtuti nec cuicunq3 virtuti opponitur: imo frequentiſſime valet ad veritatem cognoſcendam ꝛ moꝛa hominū depꝛehendēdos. Secundū eñ Thomam magnanim⁹ vtitur ironia ad multos id eſt ad vulgares. nō quia dicat aliqua vilia de ſe aut neget magna q̄ ſibi inſūt ineſſe: ſꝫ quia non totā magnitudinem ſuā monſtrat multitudini quia ſecūdū Ariſ. ad magnanimum ꝑtinet magnū eſſe ad eos qui in dignitate ꝛ bonis foꝛtūis cōſtituti ſūt ad alios aūt moderatū, et hec ironia cōſiſtit in occultatione veritatis vel vt alii dicunt vtitur ironia in repꝛehenſione alienoꝝ vitioꝝ cum ſcilicet verbis contrariū ſignificātibus vitium alicui⁹ repꝛehendit. vt ſi male operanti dicat ꝙ bene agis. opinio

Contra thomā et euſtraciū

iſta homeuidetur ſatis conformis. Euſtracius qꝛ textum illū locū Ariſ. de ironia magnanimi exponit de occultatione ꝑpꝛioꝝ bonoꝝ ad multos. hec tamen expoſitio nō videtur michi ſufficere ad itentionē Ariſ. ait enim ſic Ariſ. de magnanimo loquēs. et veridicus verū tamē q̄cunq3 non ꝑpter ironiā huius ſenſus eſt, magnanimus eſt veridicus. Hec eſt generalis ſententia quomodo ſtatim limitat et reſtringit, ac ſi diceret non dico ꝙ in oībus ſit veridicus: ſed in oībus que nō dicit per ironiam. Ex quo textu patet ꝙ a magnanimo aliqua dicunt̄ ironice que non ſunt vera ergo cū ſint dicta et enuntiationes ſunt falſa. et ſubiungit ꝙ hac ironia vtitur ad multos. Secundus modus exponendi non videtur michi ſatis dignus magnanimo huiuſmodi eñ repꝛehēſione tam vulgata raro vtit̄.

B Ironia duplex.

Eſt igitur aduertendū ꝙ ſcdm Quintilianum duplex eſt ironia verboꝝ ſcꝫ et ſententiarū. ironia verboꝝ tropus eſt que licet aliud dicat ꝙ ſentit nō tñ ſimulat vt cum dico ironice tu bene agis ego dico vnū ſcilicet te bene agere, ꝛ aliud ſētio ſcilicet te male agere ſed nō aliud ſimulo q2 ꝑpter modū pꝛoferēdi oēs audiētes indicant me ſentire ꝙ ille male agit. Ironia ſententiarum eſt totius voluntatis fictio qua q̄s vnum ſentit et aliud ſimulat huius multe ſūt ſpecies: vna dicit̄ antifraſis a negando cum ſcilicet negemus nos facere quod maxime facimus. vt quid ego iſtius decreta, quid rapinas cōmemoꝛē: et mitto illam pꝛimā libidinis iniuriā. altera eſt cum ſimiles imperantibus vel permittentibus ſumus: vt ſequere italiā ventis. altera cuꝫ ea que volumus videri in nobis i aduerſariis eſſe concedimus vt illud meq3 timoꝛis argue. quando tot cedis aceruos teucroꝝ leto tua dextera dedit. idem incōtrarium valet cum ſcilicet ea que in aduerſariis eſſe videri volum⁹ nobis ineſſe dicimus: vt me duce dardanius ſpartā expugnauit adulter: nec in perſonis tantum ſed et in rebus verſatur tam dicendi ꝙ intelligendi verbis ratio. vt totum pꝛo quinto ligario pꝛohemium, quod incipit nouum crimen. g. ceſar, ꝛ ante hoc tempus inauditum ꝛc. et ille eleuatiōes videlicet odii boni, et illud ſcilicet is ſuperis labor eſt hec fere Quintilianus fere dixit: quia pauca verba mutata ſunt, hi modi ſententiarum magis decent magnanimi qui contemptib⁹ eſt et excellere cupit. Eſt et alius modus ironie ſententiarum qui etiam eſt fictio totius voluntatis. cum ſcilicet vt inquirat ſententiam vel voluntatem alicuius in aliqua re ſimulat ſe eſſe alicuius vnius ſententie vt monachus ille qui dubitans alium quendam luxurie ſtimulis agitari fingit et ſimulat ſe eiſdem ſtimulis indies agitari quo audito alter temptationum ſecreta ſtatim aperit et inuenit remedium, ita etiam magnanimus in grauibus adminiſtrationibus quando cū multis acturus eſt quorum voluntatem et intentionem frequenter ignoꝛat: ideo cenſet eam aliquando inquirendā eſſe per huiuſmodi ironiam que eſt totius voluntatis fictio. vtrum autem hoc ſit licitum vel non poſtea inquiretur cum agetur de mendacio. Eſt etiam et alius modus ſiue mendacio: vt cum quis vult inquirere quid alius eſſet facturus, aut quid fecerit in aliquo graui negotio ꝛ vt pꝛobet ſi vel bene adminiſtrauerit vel bene adminiſtraret ſi eſſet ſibi negotium illud commiſſum. dicet magnanim⁹ grauis viris vt Cicero Catho vel Scipio cenſuerunt ita eſſe faciendum tunc alius auctoꝛitate hoꝛum per motus facilius quid ſentit exponet, quia ipſe credit ꝙ ille magnanimus ita ſentiat ſicut illi magni viri ſenſerunt et in hac ironia et ſimulatione magnanimi audiens decipitur.

¶ Ad tertiam negatur antecedens: et ad ꝓbationē negatur aſſūptū ſed inclinat ad nō gaudendū ⁊ ad non triſtandum exceſſiue et iſta expoſitio patet ex alia tranſlatione in qua ſic habetur / neq; ꝓſperis gaudebit nimiū nec aduerſis nimiū turbabit. magna autem infortuna conturbāt beatū moderate et non exceſſiue alias deſineret eſſe beatus et inciperet eē miſer. ¶ Ad quartā nego maiorem. connexio

C

eīn virtutū a recte intelligentibus eam non intelligitur nec ſecundū actus virtutū nec ſcd̄m habitus / ſed ſcd̄m principia quedā cōia prudentie. ꝙ non ſit

Tho. vbi ſupra. af tertio in ſolutiōe ad ſcd̄m.

cōnexio virtutum ſcd̄m actus concedit Thomas. et de habitibus addit ꝙ virtutes ſunt cōnexe ſcd̄z habitus in anima exiſtentes vel in actu vel in propinqua diſpoſitione q̄ ſolutio non ſatis conſonat ſibi ipſi. nam ſi eſt connexio in habitibus non qui ſunt in actu ſed in propinqua diſpōne. Arguitur ſic propinqua diſpoſitio ad habitum nō eſt niſi mediante actu generatiuo illi⁹ habitus ita ꝙ eſt prius diſpoſitio ad actū q̄ ad habituū ergo virtutes magis ſūt cōnexe ſcd̄m actus q̄ ſecundū habitus. Sed nō ſūt cōnexe ſcd̄m actus / vt dicit ꝓpter quācūq; diſpoſitionē ꝓpinquā ad actū. ergo nec dicentur cōnexe ſcd̄m habitus / ꝓpter quācūq; diſpoſitionem ad habitū

Ratiōes tho. vbi ſup. arti. quarto.

de iſta cōnexione alibi agetur. ¶ Contra ſecundaꝫ concluſionem arguitur ſic nulla virtus ſpecialis operatur in omnibus virtutibus. ſed magnanimitas operatur in omnibus virtutibus cum ad eam pertineat q̄cquid eſt in omni virtute magnū igitur ¶ Secundo magnanimitati attribuūtur actus virtutum diuerſarū. ergo magnanimitas nō ē ſpecialis virtus. aña ꝓbatur quia ad magnanimū pertinet nō fugere cōmouentē quod eſt actus prudentie. nec facere iniuſta quod eſt actus iuſticie eſſe promptuꝫ ad benefaciendū / quod eſt actus caritatis / ⁊ qd̄ miniſtrat ꝓmpte / quod eſt actus liberalitatis / ⁊ ꝙ ſit veridicus qd̄ eſt actus veritatis / et quod nō ſit qd̄ ē actus pacientie. ¶ Tertio omnis virtus q̄ eſt ornatus anime eſt magnanimitas / qꝛ ſecundū Ari. magnanimitas eſt ornatus omnium aliarum virtutū: ſed omnis virtus eſt ornatus anime / ſcd̄m illd̄ Iſa. Iei. induit me dñs veſtimentis ſalutis ⁊ poſtea ſubdit quaſi ſponſam ornatā omni virtute. ¶ Ad rationes iſtas dicitur ad primā ſi intelligatur de operatione interiori imꝑatiua executionis diſtinguo maiorem vel regulariter ⁊ immediate et ſic concedo ⁊ nego minorē vel caſualiter ⁊ mediate ſcꝫ mediāte actu ſuo elicito et ſic nego maiorē et concedo minorem. ſi aūt intelligatur de actu interiori nō imꝑatiuo executionis: ergo dico ꝙ hoc eſt ꝓpriū magnanimitati operari in vnaquaq; virtute. Et beat⁹ Thomas negat ſimpliciter maiorem iſtius rōnis. ¶ Ad ſcd̄aꝫ rñdet Thomas ꝙ hec oīa poſſūt ꝯſiderari dupl'r vno modō ſcd̄m ꝙ importāt excellentiā quādā. et ſic ꝑtinent ad magnanimitatē et eīn ꝓmtū ad bñfaciendū ⁊ miniſtrandū excellentie ē. qꝛ vero ois occultatio v̄itatis ex timore videt̄ ꝓcedere ⁊ eē planctiuū ex eo ꝙ qs ſuccūbit bōis exteriorib⁹ q̄ duo defectū dicūt cū quo nō pōt eē excellētia magnanimo digna. Ideo ē veridicus ⁊ nō planctiuus. ſcd̄ꝫ hāc enim rñſionem ꝯceditur aña ⁊ negat̄ ꝯña qꝛ vt dictū eſt magnanimo attribuit̄ q̄cq̄d eſt in vnaquaq; v̄tute

D

magnū ⁊ pōt applicari ſolutio ad p̄cedentē rōnem dara. ¶ Eſt tñ dubiū q̄d itelligat̄ ꝑ nō fugere dicūt eē aliq̄ ꝙ nō fugere cōmouētē idē ē q̄ nō fugē ꝯſiliantē ſꝫ ſibi acqueſcere hoc tñ nō videt̄ cōſonū excellentie magnanimi quia dare conſilium eſt ſuper excellentis et recipe ſuper exceſſi. ſuperexcedi autem fugit magnanimus vt habet Ari. ideo alii dicunt ꝙ non fugere cōmouentē ponit̄ pro hac oratiōe / ſiue vere ſiue corrupte nō cedere laceſſenti. et ideo loco hui⁹ habet. Aretinus. et nequaq̄ ꝯuenit magnanimo cedere laceſſenti ꝙ ſi textus noſter videat̄ recte trāſlatus tūc iudicio meo per cōmouentē rogantē ⁊ deprecantē intelligere debemus excellētie enī eſt condeſcendere rogātibus ⁊ ſupplicātibus. ¶ Ad tertiam negatur maiorē ⁊ cōceditur minor magnanimitas enī ꝯuenit cum aliis virtutibus qꝛ eſt ornatus anime ſicut cetere virtutes. ſed differt ab eis qꝛ ipſa eſt ornatus oīm aliarū virtutū / et eas maiores facit / alie autē non ſunt ornatus aliarū / licet ſunt ornatus anime ſicut anulus eſt ornatus anuli et digiti. ¶ Contra ſextā ꝯcluſionē arguitur ſic ſi magnanimitas eliceret oīm virtutū act⁹ ſequitur ꝙ oēs alie virtutes ſupfluerēt ſed ꝯſequēs eſt falſū igitur et patet ꝯña qꝛ virtutes nō ponūtur niſi propter actus. ¶ Secundo actus ſequētes habitū ſunt eiuſdem ſpeciei cum precedētibus ſed actus precedentes magnanimitatē nō ſunt actus aliarum virtutum ſed ſūt actus magnanimitatis ergo actus ſequentes nō ſunt act⁹ aliarū virtutū ſed ſūt actus ipſius magnanimitatis. ¶ Ad primā iſtarū rationū nego ꝯſequentiā non enī dictum eſt oīm aliarum virtutum actus eliciātur a magnanimitate qꝛ ſicut habet. Ariſ. prius acquirūtur alie virtutes q̄ habeatur magnanimitas ⁊ per ꝯſequens habētur multi act⁹ aliarum virtutū ſine magnanimitate. ſed dico ꝙ ſi aliq̄d eſt excellens in aliqua virtute illud cauſaliter et non regulariter a magnanimitate nō imediate ſed mediante actu ſuo elicito elicitur neq; nego tamen qn̄ etiā aliquando regulariter cum ſcꝫ magnanim⁹ intendit reddere alias virtutes ornatiores et auctiores / tunc enim mediante actu magnimitatis pōt elicere actum excellentem alterius virtutis ad que tñ ē eliciēdum partialiter ꝯcurret habitus illius virtutis etiam immediate.

Prīvaq̄ tunt virtutes alie q̄ magnimus.

¶ Ad ſcd̄am rōncedo de actibus immediate elicitis ab habitu: ſed nego de actibus elicitis ab habitu aliquo mediante actu ſuo elicito. et ad minorem dico ꝙ ad generādū magnanimitatē ꝯcurrūt duplices actus ſcilicet actus ipſius magnanimitatis ⁊ actus aliarū v̄tutū qꝛ ſcd̄ꝫ ē. iſ. magnanimitas nō fit ſine aliis ergo oportet ꝙ alie virtutes ꝯcurrāt i generationē magnanimitatis et nō īmediate ergo mediātibus actibus illoꝝ habituū ideo cū magnanimitas ſit generata ex ꝓpriis ⁊ ex alienis actib⁹ nō eſt mirabile ſi etiā ipſa ſit īmediate elicitiua actuū ſibi ꝓpriorum ⁊ mediante actu ſuo ſit elicitiua actuū excellentiū aliarum virtutū. Non quidē ꝙ ſemper requiratur ad eos eliciēdos imo etiā poſſūt elici excellentiſſimi ſine magnanimitate. ſe ad eos eliciēdos aliquādo ꝯcurrit vna cauſa aliq̄ ꝯcurrunt due que faciunt vnā totalē cauſā. Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt.

Queritur tertio Utrum ſecūdū magnanimitatē honores ſint magis appetēdi a magnanimo q̄ fugiēdi. arguit̄ ꝙ non qꝛ q̄cūq; appetit honorē cupit laudari ſed magnanimus nō multū cupit laudari vt habꝫ Ari. in quarto ergo nec cupit honorē. ¶ In oppoſitū eē videt̄ Ari. Pro q̄ſtiōe ſupponēda ſūt oīa dicta i prima q̄ſtiōe tā i notabilib⁹ q̄ ꝯcluſiōib⁹. Scd̄m aūt Ariſ. I pmo rethorice

Partes honoris.

i ſūt multiplices ꝑtes honoris ꝑtes aūt iſte honoris ſūt ſacrificia recordationes i metris ⁊ ſine metris conſtructio tēpli antiq̄ ꝑmorditas ſedis monumēta imagines alimēta publica q̄ bat barop ad oſoneos extales dona q̄ apd̄ ſingl'os p̄cioſa. alimēta publica ſocrat⁹ p̄ma ſnia dāpnat⁹ ſe dignū cē ſuit. et ideo ſecunda ſentētia dāpnatus eſt quod refert Cicero libro de oratore dictū ē etiā ſupra q̄ ſūt magni honores ⁊ quis

¶ Sit igr. Prima pclo honoꝛ tribut⁹ alicui rōne di
gnitatis qui administrat aut rōne gsie ꝛ parēcele
gnitatis qui administrat aut rōne gsie ꝛ parēcele
magis ab eo appetēd⁹ est ꝙ fugiēd⁹. pbat qꝛ fugiēdo
illud detrimētū affert dignitati sibi cōmisse aut gsit
sue iura scꝫ illoꝝ diminuēdo ꝙ peccat. Scdo qꝛ tales
ꝛ marie qui suscipiūt administratione alicui⁹ digni
tatis iuramēto astrigunt suare iura libertates ꝛ ꝓ
rogatiuas dignitati ꝙ susceperūt administrādā igr.
Tertio qꝛ talis iura honoꝝ et ꝑeminētiaꝝ si aliquo
mō collapsa sūt licꝫ in iudicio repetere imo deficiō te
nent ꝙ licet talia magis appetere ꝙ fugere. ¶ Est tñ
c aduertēdū ꝙ duplex pōt fieri fuga illoꝝ. vno mō cum
ꝙs retinēdo dignitatē vel dñatione tpalē ꝯtēpnit ho
norē dignitati vel dñatiōi tributū ꝛ in hoc sensu in
telligim⁹. alio mō cū ꝙs nō retinet dignitatē nec dña
tione sed eā relinqt ꝛ forte seculū deserit ꝛ hoc mō nō
ꝓpter ꝯtēpnit sed etiā mai⁹ bonū anteponit. ¶ Scda
pclo magnanim⁹ pōt rōnabilr ꝓpt bonū virtutis aut in
se aut in aliis honorē appetere ita ꝙ si ꝯmodius hoc
bonū virtutis haberi possit assequēdo honorē ꝙ fugi
endo magis dꝫ appetere honorē ꝙ fugere probat qꝛ
virt⁹ est multo mai⁹ bonū ꝙ honoꝛ ꝙ si ratio dictet cē
appetendū honorē vt habeat virt⁹ in se aut in aliis
magnimus dꝫ magis appetere honore ꝙ fugere. pōt
aūt hoc dictare ratio. Nā honoꝛ est causa bone opi
niōis ꝛ bona opinio alioꝝ de nobis ꝛ desideriū hui⁹
bone opiniōis est causa multaꝝ bonaꝝ opationū i no
bis ꝛ etiā fugiēdoꝝ vitioꝝ vt hꝫ Cassian⁹ nā scdm eū
cū quis ꝯsiderat hoim opinionē de se qua sanctus ꝛ
imaculat⁹ credit hac ꝯsideratiōe retūdit tēptationē
fornicatiōis sicꝫ cū auditores bonā opinionē hñt de
pdicatore aut de aliq alio magis dictis suis credunt
ꝛ hortāti sibi obsequūtur. ¶ Tertia pclo vir magni
m⁹ magis capit bonū nomē ꝙ honorē. patꝫ qꝛ honoꝛ
marie delectat magnimū qꝛ honoꝛ est signū opinio
nis bone de ipso vt supra allegatū est ex Ari. ꝛ hoies
bonā opinionē hñtes de aliquo cū ei honorē tribuūt
marie itendūt opinionē quā intert⁹ de hoie gerūt si
gnis quibusdā excellētib⁹ sīgret iudicare. ¶ Quarta
pclo vir magnimus seclusa fide aut noticia de futura
Nota. beatitudine dꝫ magis honorē appetere ꝙ fugere. patꝫ qꝛ
5 sol⁹ honoꝛ apud eū est extrinsecū ꝑmiū suaꝝ excellen
tiū opationū. ꝙ honorē magis dꝫ appetere ꝙ fugere
ꝯña tꝫ qꝛ vnusquisqꝫ dign⁹ aliq ꝑmio qd est maximū qd
sibi ꝑstari possit pōt rōnabilr appetere illud. Scdo
pbat quicūqꝫ delectat in aliq rōnabilr pōt illud ra
tionabilr appetere. sꝫ magnim⁹ in magnis honorib⁹
sibi a viris studiosis ꝛ bonis tributꝫ delectat vt patꝫ
p Ari. in qrto ethicoꝝ dicentē. ꝛ in magnis ꝛ a studio
sis moderate delectabit vt ꝓpa adipiscēs vel etiam
miora virtuti eni pfecte nō vtiqꝫ fiet dign⁹ honoꝛ. verū
tamē ꝛ adhuc recipiet in nō habendo ipsos maiora
ipsi tribuere. ꝙ honoꝛ pōt ratiōabilr a magnanimo
appeti. ¶ Tertio secluso honore felicitas humana est
min⁹ pfecta eo vo posito ipsa est pfectioꝛ ꝛ magis hꝫ
integritatē suaꝝ partiū. ergo honoꝛ rōnabilr pōt ap
peti a viro magnanimo maioꝛ pbat p Ari. pmo re
thorice ponentē honorem inter partes felicitatis sub
his verbis. et itaqꝫ est felicitas tale necesse est ipsius
esse partes nobilitatē multitudinē amicorum bono
rum amicitiam diuitias bonam prolem multitudinē
prolis bonam senectutē adhuc corporis virtutes pu
ta sanitatem pulchritudinem robur magnitudinem
potentiam agonisticā gloriam honorem bonā fortu
nam virtutem autem et partes ipsius prudētiam for
titudinem temperātiam iusticiam hec Ari. ¶ Quarto
quicquid facit vitam delectabilissimā et maxime suf
ficientem illud est a viro magnanimo appetēdum sed
honoꝛ est de his que faciūt vitam delectabilissimam
ꝛ sine quo vita nec delectabilissima est nec sufficiētis
sima posita ypothesi cōclusionis cū inter partes feli
citatis ꝛ inter ea que vitā talem faciunt enumerentur
ergo honoꝛ ē a viro magnanimo appetēdus. ¶ Qui
ta cōclusio honoꝛ a viro magnanimo potest rōnabili
ter appeti. pbatur omē bonū cui⁹ vsus potest esse bo
nus ꝛ virtuosus pōt a viro catholico rōnabiliter ap
peti: sed honoꝛ est bonū cui⁹ vsus potest esse bonus et
virtuosus vt si propter deū appetam⁹ ipm aut pro
pter maius exercitium virtutū vel in nobis vel i pro
ximo ergo honoꝛ a viro catholico potest rōnabiliter
appeti. Secūdo ꝑlature, diuina spalia ꝛ multa alia
huiusmodi possūt rōnabiliter appeti imo interdū in
casu tenetur quis talia appetere. vt si theologus vir
pbus ꝛ doctus verisimiliter sciat prelatū hereticum
quēpiā inuasurū nisi prelatura receperit recipere te
net ergo ꝛ honoꝛ: ꝯña tenet quia honoris vius nen
est de se deterioꝛ ꝙ reliquoꝝ bonoꝝ. Tertio vbicūqꝫ
dabilis est superhabūdantia, defectus, ꝛ mediocritas
dabilis est virtuos⁹ ꝛ laudabilis appetitus cum
ibi dabilis est virtuos⁹ ꝛ laudabilis appetitus cum
scꝫ ille mediocris est ꝛ scdm dictamē recte rōnis regu
latus: sed in appetitu magnoꝝ honorum dat illis ē su
perhabundantia ꝛ defectus ꝛ mediocritas vt patꝫ ex
Ari. quarto ethicoꝝ igitur. ¶ Sexta conclusio actio
magnanimi catholici melioꝛ est ceteris parib⁹ cū de
us solus prestituitur finis ei⁹ ꝙ cum cū deo prestituit
honoꝛ ita ꝙ ceteris paribus ille virtuosius agit qui
magna negocia administrat ꝓpter deum tantū ꝙ q
ea administrat simul propter deum ꝛ propter hono
rem consequendū. pbatur talis operatio est magis
certatiua ergo est melioꝛ: antecedēs probatur qꝛ ta
lis operatio magis habet deum pro fine. Secūdo si
illa operatio haberet gradus quorum aliqui fierent
propter deum ꝛ alii fierent propter honorem conse
quendum constat ꝙ illi qui fierent propter deum es
sent meliores propter circumstantiam finis ꝙ illi qui
fierent ꝓpter honorē consequendū: ergo si tota ope
ratio esset propter deum ipsa esset simpliciter melioꝛ
ꝙ si partim propter deū ꝛ parti propter proximum.
Confirmatur cū operatio aliqua fit ꝓpter deū ꝛ ho
norem consequendū. aut habet diuersas partes scꝫ
quarū aliquas est ꝓpter deū ꝛ secundū alias est pro
pter honorem consequendū: vel scdm quaslibet par
tes suas est propter deū ꝛ ꝓpter honorē cōsequendū
si primum constat ꝙ partes ille que sūt propter deū
sunt simpliciter meliores ꝙ ille q sunt ꝓpter honorē
consequendum: ergo simpliciter melioꝛ esset si omnes
partes essent propter deū. si scdm tunc sic, sicut se ha
bet totum ad partem ita totaliter ad partialiter. sed
vt dictum est illa operatio q tota esset ꝓpter deū cete
ris paribus esset melioꝛ ꝙ illa cui⁹ pars esset propter
deum ꝛ pars esset ꝓpter honorem consequēdū: ergo
etiam illa q totaliter esset propter deū esset melioꝛ il
la q partialiter esset propter deum et partialiter pro
pter honorē consequendum. Tertio operatio q fit ꝓ
pter amorem amicicie illius rei que super omia tali
amore amāda ē, est simpliciter melioꝛ ꝙ illa que ptim
fit ꝓpt amorē talē amicicie ꝛ parti ꝓpter amorē ꝯcu
piscētie sꝫ illa q est totaliter ꝓpter fit totaliter amo
re amicicie illius rei que super omnia amanda est et
illa q partim fit propter deum ꝛ partim propter ho
norem consequendum partim fit amore amicicie ꝛ ꝑ
tim amore concupiscentie igitur. ¶ Quarto opatio q
partim fit propter deū ꝛ partim propter beatitudi
nem non est ita laudabilis sicut illa q totaliter fit pro
pter deū. ergo operatio que partim fit propter deū
ꝛ partim propter honorem non est ita laudabilis si
cut illa q totaliter fit propter deum. consequentia te
net quia beatitudo est longe excellentioꝛ finis ꝙ ho

Opus factū ꝓpter deū tm est meli⁹ ꝙ ip sūmet factū ꝓpter deū ꝛ aliud

noꝛ ergo ſi eſſe partim propter beatitudinē diminu-
at de bonitate opationis eſſe propter honorē multo
magis diminuat:et antecedens videtur conceſſum ab
omnibus theologis. et probatur adhuc quia amoꝛ
amicicie dei ſimpliciter eſt melioꝛ q̄ amoꝛ ꝯcupiſcen
tie eiuſdem ergo eſſe tantū vel fieri ꝓpter deū amatū
amoꝛe amicicie eſt ſimpliciter laudabilius q̄ fieri ꝑ-
tim ꝓpter deū amatum amoꝛe amicicie ⁊ partim ꝓ-
Bonū ar pter deū amatum amoꝛe cōcupiſcentie. ¶ Quinto ſi ali
gumētum qua operatio partim fit ꝓpter deū ⁊ ꝑtim ꝓpter ho
noꝛem conſtat ꝙ q̄to magis erit ꝓpter deū et minus
ꝓpter honorē melioꝛabitur,⁊ q̄to magis ꝓpter ho-
noꝛem ⁊ minus ꝓpter deū deterioꝛabił vt clare pate
bit ſi ꝯtinue augeatur volitio vnius finis ⁊ diminua
tur volitio alterius aut ſimpliciter aut in hoc quod ē
eſſe cauſam illius. verbi gratia volo ꝙ hec opatio ſit
ꝓpter deum et propter honorē in principio iſtiꝰ hoꝛe
⁊ ꝯtinue ꝑ hanc hoꝛā fiat magis ꝓpter deū ⁊ minus
propter ꝓximum ⁊ in fine ſit ꝓpter deū tantū cōſtat
ꝙ cōtinue augetur bonitas iſtius operationis. ergo
ſi cetere cauſe ſint oīno pares ſequitur ꝙ in fine erit
multo melioꝛ. Similiter ſi continue in ſequenti hoꝛa
minus ſit ꝓpter deum ⁊ magis ꝓpter honorē, con-
ſtat ꝙ continue minuetur eiꝰ bonitas ergo in fine erit
etiā minus bona q̄ prius ⁊ ꝑ ꝯñs illa que eſt propter
deū tm̄ eſt ſimpliciter melioꝛ q̄ illa q̄ eſt ꝑtim ꝓpter
deum ⁊ ꝑtim propter ꝓximum. Confirmał volo vt
dictum ꝙ in principio huius hoꝛe ſit aliqua opatio
que fiat ꝓpter deum et propter honoꝛem et continue
minus fiat propter honoꝛem et magis propter deum
vſq̄ ad finem hoꝛe et in fine hoꝛe ſit totaliter propter
deum perſequentem hoꝛam incipiat eſſe propter deū
et propter honoꝛem ſic ꝙ fiat aſcenſus in hoc ꝙ eſt eā
eſſe propter honoꝛem ⁊ deſcenſus in hoc ꝙ eſt eam eſ
ſe propter deū ita ꝙ in fine iſtius hoꝛe ſit eodē modo
ꝓpter deum ⁊ propter creaturam ſicut erat in princi
pio hoꝛe precedentis ſic conſtat vt dictum eſt in pre-
cedenti rōe per primam hoꝛā iſta operatio cōtinue ſi
et melioꝛ ⁊ per ſcdam continue diminueł in bonita-
te oīs bonitas que eſt terminus ad quē aſcenſus in
bonitate ⁊ terminꝰ a quo continui deſcenſus in boni-
tate eſt maioꝛ q̄ bonitas que eſt terminus a quo eiuſ
dem aſcenſus vel terminus ad quē eiuſdē deſcenſus
ſed bonitas operationis que eſt propter deum tm̄ eſt
terminus ad quem aſcenſꝰ dicti ⁊ terminus a quo de
ſcenſus ſupradicti ⁊ bonitas operationis ꝓpter deū
⁊ honorē ſimul eſt terminꝰ a quo aſcenſus ⁊ terminꝰ
ad quē deſcēſus ergo ī operatiōe q̄ ē ꝓpter deū tm̄ eſt
maioꝛ bonitas q̄ ī illa q̄ ē ꝓpter deū ⁊ honorē ſimul.
¶ Septima concluſio magnanimꝰ catholicus niſi ad
Magna- hoc aliqua circunſtantia aliter cogat inclinatur ho-
nimꝰ icli- noꝛem cōtempnere. probatur ꝗcūq̄ inclinatur in omī
nał hono opatione ſua operari ⁊ nō propter honorē inclinał
rē cōtem- honorē contempnere. ſed magnanimus catholicꝰ in-
pnere. clinatur omnē operationem ſuā facere ꝓpter deum ⁊
nullam propter honoꝛem nec totaliter nec ꝑtialiter
niſi ad hoc cogat aliqua circunſtantia igił minoꝛ ꝓ-
batur quia magnanimus ex magnanimitate ſua in-
clinatur ad ponēdū magnitudinē ⁊ excellētiā ī opera
tione ſua etiam maioꝛē q̄ poteſt. Sed catholicus ma
gnanimus ſcit ꝙ operatio ſua erit multo excellentioꝛ
ſi fiat propter deū tm̄ q̄ ſi fiat ꝓpter deum ⁊ honorē
ſimul igił ⁊ dictū eſt niſi aliqua circūſtantia alił co-
gat ſi enim exercitiū ꝟtutis vel ꝓprie vel aliene exi-
geret vt appeteretł honoꝛ aut aliq̄ alia cā rōnabilis
tūc pōt magnanimus ꝓpter honorē ꝑtialiter vel non
vltimate operari. Secundo deus in rōne finis amati
amoꝛe amicicie multo magis excellit honoꝛem q̄ ho-
noꝛ excellat laudationem vel bona foꝛtune, ſed ma-
gnanimꝰ propter honorē contēpnit laudationē neq̄
eam dignam putat quam preſtituat nec totaliter nec
partialiter opationi ſue. ergo magnimꝰ catholicꝰ etiā ꝓpł
deū ꝯtēpnet honorē neq̄ eū dignū putabit quē vel to
taliter vel partialiter p̄ſtituat tanq̄ finē operatiōi ſue.
¶ Octaua ꝯcluſio magnanimꝰ catholicꝰ cōgruente
nō p̄cepti debito eſt honoꝛis ꝯtēptiuꝰ. ptꝫ iſta ꝯcluſio
ex p̄ma ſexta ⁊ ſeptia. ¶ Nona ꝯclō magnimꝰ catho b
licus ex inclinatiōe magnimitatis ſue magis eſt ho-
noꝛis ꝯtēptiuꝰ q̄ appetitiuꝰ ꝓbał qꝛ eiꝰ magnanimi-
tati cōuenit regularił iclinare ad faciendū opationē
excellētioꝛē q̄ pōt. ergo ſibi cōuenit regularił iclinare ad
agendū ꝓpł deū ⁊ nō ꝓpter honorē ꝯſeq̄ndū, ergo ⁊ ad
ꝯtemptū honoꝛis. Opari vo ꝓpł honorē nō ꝯuenit
ſibi niſi caſu aliter in caſibꝰ licet ſupradictis in quibꝰ
ſcꝫ ꝑ honorē fit ꝓmotio ꝟtutis. Scdo magnimꝰ catho
licus ſcit honoꝛē ⁊ alia bona exterioꝛa eē nulla in cō
paratiōe ad deū, ergo ex magnimitate ſua iclinał ea cō
tēpnere. ¶ Tertio ꝓbał auctoꝛitate Ciceronis p̄mo
libro de officiis dicēs, ꝟa aūt ⁊ ſapiēs animi magni
tudo honeſtuꝫ illud qd̄ maxie natura ſequił in factis
poſitū nō in glīa indicat principeꝫ q̄ ſe eē mauult q̄
videri: etenim qui ex erroꝛe iperite multitudinis pendet
hic in magnis viris nō eſt habēdus. ¶ Quarto magna
nimꝰ catholicꝰ ꝯtēpnit illud qd̄ natū eſt impellere ad
iniuſtas opationes: ſed honoꝛ quē Cicero glīe noīe ſi-
gnificat natꝰ eſt ipellere ad iniuſtas operatiōes igł maioꝛ
ꝓbał ꝑ illud Ciceronis ibidē facilliē aūt ad res iniuſtas
ipellit vt quiſq̄ eſt altiſſimo aīo ⁊ gloꝛie cupiditate.
Qui locꝰ ſane lubricꝰ ꝙ vix inuenił q laboꝛibꝰ ſuſcepts
periculiſq̄ additis nō q̄ſi mercedē rerū geſtaꝝ deſide Nota di
ret gloꝛiā. Ecce ſententia viri nō catholici: ſed pagani ctū cicero
q̄ periculoſū ſit deſiderare gloꝛiā ſiue honorē tanq̄ nis.
mercedē laboꝝ ſuoꝝ. ¶ Quinto honoꝛ eſt de numero
bonoꝝ exteꝛnoꝝ. ergo honoꝛ eſt a magnimo magis ꝯtē-
nēdus q̄ appetēdus: ꝯña ꝓbał ꝑ illud eiuſdē Cicero-
nis eodē loco. Oino foꝛtis animꝰ ⁊ magnꝰ duabꝰ rebꝰ
maxie cernił quaꝝ vna in rerū exteꝛnaꝝ deſpicientia
ponił ⁊c. Et paulo poſt. Cauſa aūt ⁊ ratio eſt efficiēs
magnos viros in prioꝛe in eo em̄ eſt illud qd̄ excellē-
tes aīos ⁊ hūana ꝯtēpnentes facit. ¶ Sexto illud eſt
magnimo ꝯtēpnēdū qd̄ libertatē eripit animi ⁊ facit
eū q̄ſi ſeruilē, ſed cupiditas honoꝛis eſt hmōi igł mi-
noꝛ ꝓbał ꝑ illud eiuſdē. Cauēda eſt etiā gloꝛie cupidi
tas vt ſupra dixi. Eripit em̄ libertatē ꝓ qua magnimis
viris oīs dꝫ eſſe ꝯtētio. ¶ Septimo ꝓbał per illud
Senece. Si vis honeſtꝰ fieri nō honoꝛibꝰ adiiciendum argumē-
ſed detrahendū ⁊ in alia ep̄la oīa iſta in que dm̄ ca tū buridā
ſus exercet ſeruilia ſunt pecunia coꝛpus ⁊ honoꝛes,⁊ 4. ethico-
ſtatim poſt virtuoſi aūt talia nō appetūt ſed ꝯtēpnūt rū q̄ſtiōe
¶ Decima ꝯclō magnanimꝰ nō ſic ꝯtēpnit honoꝛes decima.
vꝫ graꝫ appetat ihonoꝛatiōes. ptꝫ qꝛ ihonoꝛatio nec
bona eſt de ſe nec regularił ad aliud valere videł niſi
eſſet violēter illata tūc em̄ eq̄nimis eiꝰ tolerātia eſſet
multū ꝟtuoſa ac laudabilis. ¶ Cōtra quartā ꝯcluſi-
onē argł ratiōibꝰ none ꝯcluſionis ad quas inquantuꝫ
militare videnł ꝯ eandē quartā ꝯcluſionē rñdendum
eſt. ¶ Argł p̄terea rōnibꝰ quibꝰ niti videł Buridanꝰ
primo ſic opatio honoꝛantiū eſt bona ⁊ ꝟtuoſa ope buridanꝰ
ratio, ergo magnimꝰ dꝫ velle ſibi exhiberi honorē debi- vbi ſ̄.
tū. ꝯña ꝑꝫ qꝛ magnimꝰ dꝫ velle quoſcūq̄ alios ꝟtuoſe
⁊ iuſte agere. ¶ Scdo magnimꝰ dꝫ velle ꝓximū quēq̄
ad ꝟtutē incēdi ⁊ aīari ſed per hoc ꝙ ſibi reddił ho-
noꝛ debiꝰ hoc facientes ⁊ ceteri etiā hoc ipſū cognoſcē
tes ad ꝟtutē aīanł ⁊ incenduntł qd̄ ꝓbari poſſet per
illud ſaluſtii in exoꝛdio belli iugurthini nā ſepe ego
audiui quintū maximū publiū ſcipionē p̄terea ciuita-
tis nře p̄claros viros ſolitos dicere cū maioꝝ ymagi
nes intuerenł, vehementiſſime ſibi animū ad virtutem

accēdi. ſcȝ neqȝ cerā illā neqȝ figurā tantā vim in ſe habere/ſed memoꝛia rerū geſtarū eā flāmā egregijs viris in pectoꝛe creſcere nec pꝰ ſedari qȝ virtus eoꝝ famā atqȝ gloꝛiā adeqȝuerit. ¶ Tertio vir magnanimꝰ cupere dȝ vt gloꝛificet. ſed in exhibitiōe honoꝛis ſeruꝰ dei deꝰ gloꝛificat ꝛ honoꝛat: ġ honoꝛē ſibi exhiberi appetere dȝ magnanimꝰ. ¶ Quarto ꝑ honoꝛē īpenſū viro magnanimo fit memoꝛia ſibi ſuaꝝ vtutū q̄ eſt ſibi delectabilis: ſed magnanimus appetere dȝ delectari in recoꝛdatiōe ſuaꝝ virtutū igr̄. ¶ Quinto qd̄ eſt cauſa amoꝛis in ꝓximū ꝛ incendit ad meliꝰ operandū eſt a viro magnanimo appetendū/ſed honoꝛ īpenſus magnanimo viro ab aliquo eſt cauſa qȝ ipſe diligat honoꝛantē ꝛ incēdit ipſū magnanimū ad meliꝰ operandū igr̄. ¶ Sexto magnanimꝰ dȝ appetere qd̄ eſt oꝛnamentū ſue vite ꝛ cauſa ꝛ principiū bone fame/ſed honoꝛ eſt oꝛnamentū vite magnanimi et vtutū ſuaꝝ ꝛ eſt principiū ꝛ cauſa bone fame igr̄. maioꝛ ꝓbat̄ ꝑ Ari. in de ſecretis ſecretoꝝ vbi hoꝛtat̄ alexādrū vt ad bonā famā ꝛ gloꝛioſū nomē habendū elaboꝛet. ¶ Secūdo ꝑ honoꝛē bona fama multū pꝛoſūt ad plurima bona agenda nā ꝑdicatoꝛ eo plures auditoꝛes habet quo fama eiꝰ eſt maioꝛ ꝛ celebꝛioꝛ/ꝛ regi quo eſt melioꝛis nois eo ſubditi magis obediūt. ¶ Ad rōnes q̄ adducte ſunt in ꝯtrariū ꝯcluſiōe. Ad primā dico qȝ magnanimꝰ nō catholicꝰ neſcit qȝ operationē ſuā debeat facere ꝓpt̄ deū nec ſcit qȝ opatio ſua eſt excellentioꝛ facta ꝓpt̄ deū tm̄ q̄ facta ꝓpter deū ꝛ honoꝛē ſimul aut ꝓpt̄ honoꝛē tm̄ qui ſm Ari. etiā eſt ꝓpt̄ ſe appetibilis. Sed qȝ hec rō foꝛtiꝰ militare videt̄ cōtra quintam ꝯcluſionē q̄ eſt de viro catholico. Ideo aliter r̄ndetur qȝ in caſu honoꝛ eſt in exercitiū magnaꝝ virtutū ſicut ꝓbāt rōnes adducte ex buridano ideo in tali caſu dȝ appetere honoꝛē ꝛ dico tūc qȝ illā opatione q̄ appetit

magnanimꝰ nō tenet̄ ſemꝑ facere ſcḋm inclinationē vtutiſ ſue

honoꝛē faciet multū excellentē ſi appetat honoꝛē ꝓpt̄ deū. Ex iſto videtꝰ qȝ magnanimꝰ nō ſemꝑ tenet̄ facere ſm inclinationē ſue vtutis virtꝰ enī aliqñ inclinat in id qḋ eſt debitū debito cōgruentie. Aliqñ vō inclinat in id qḋ eſt debitū debito ꝓcepti. Scḋo mō faciendū eſt ſm inclinationē vtutis ſed nō neceſſe pꝛimo modo. ¶ Ad ſcḋam ꝯcedo aīs et nego ꝯñs qȝ ipſe ſcit eū eē minꝰ vtilia ad exercitiū vtutū tā in ſe q̄ in aliis ſcit ēt eū eſſe quedā oꝛnamēta ſue vite. Et ideo pōt rōnabilr̄ appetere ad oēs auctoꝛitates Ciceronis r̄ndet̄ qȝ per cupiditatē gl̄ie ipſe itelligit imoderatū appetitū honoꝛis vt pꝫ ꝑ rōnes quibꝰ ſuadet nō eſſe habendā hāc cupiditatē ꝛ ideo ſi vir catholicꝰ ſciret qȝ nō niſi difficilime poſſet hūc appetitū moderare potiꝰ deberet fugere honoꝛē q̄ appetere niſi inde eſſent ꝓuctura magna exercitia vtutū. ¶ Ad tertiā ꝯcedit̄ minoꝛ de honoꝛe imoderato. ¶ Ad quartā ꝯcedit̄ aīs ꝛ ad ꝯñs dico qȝ ſm rei veritatē magis debēt ꝯtēpni q̄ appeti hoc eſt ꝯtēptus eoꝝ eſt laudabilioꝛ q̄ appetitus/pñt tn̄ recte ꝛ laudabiliter appeti cū ꝑ hec fit ad vtutes ꝓmotio. ¶ Ad quintā ꝯcedo minoꝛem de appetitu imoderato. ¶ Ad ſextā dico qȝ Seneca vult dicere qȝ ſi quis habet moderatū appetitū honoꝛis nō dȝ addere vt fiat imoderatꝰ. ſed potiꝰ detrahendū eſſet qȝ nō tā cito nec tā malo vitio peccaret detrahēdo q̄ adiiciendo. ¶ Ad

ad rōnes buridani

rōnes Buridani ꝯ̄ nonā ꝯcl'onē adductas. ¶ Ad pꝛimā ꝯcedo aīs ꝛ nego ꝯñam. Cū pꝛimo qȝ appetere vt alii ſibi exhibeāt honoꝛē ꝑ ſe vt ibi opent̄ vtuoſe nō ē appetere honoꝛē nec deſiderare receptionē honoꝛis ſic̄ in ſimili chꝛiſtus voluit pati iniuſtā moꝛtem pꝛo ſalute generis humani ꝛ tñ nunq̄ cupiuit qȝ iudei eum iniuſte occiderent. Cum ſecundo quia dato qȝ hoc magnanimus appeteret inq̄tum ſcilȝ valet ad ꝓmotionem virtutis aliene hoc tamen nō appetit ꝑ habitum magnanimitatis ſed per habitum iuſticie que cadit ſuper honoꝛem ex eo q̄ in caſu dicto honoꝛ continetur ſub obiecto iuſticie cū cōtineatur ſub debito. ¶ Ad ſecundam concedo qȝ in caſu vir magnanimus appetit honoꝛē inq̄tum ſcȝ eſt in exercitiū virtutis ꝓpꝛie vel aliene. ¶ Ad tertiam dico qȝ in tali caſu honoꝛ eſt ī augmentum gloꝛie diuine ꝛ pōt rōnabiliter appeti. ¶ Ad quartā dico qȝ magnanimꝰ multis aliis modis poteſt virtutum ſuarū recoꝛdari nec video ꝓpter hūc recoꝛdationem faciendā eſſe honoꝛē appetendum ſaltem ex habitu magnanimitatis. non dico qȝ actus quo ita appeteretur ceteris circūſtantiis bonis ꝛ laudabilibus poſitis nō eſſet bonus. ¶ Ad quintam patet ſolutio. ¶ Ad ſextā dico qȝ magnanimus catholicus non reponit magnū oꝛnamentū vite ſue ī honoꝛe ſed ponit in excellentia magnoꝝ ꝛ gloꝛioſoꝝ operū ꝛ in amoꝛe dei et contemptu terrenoꝝ nam cū magnanimꝰ catholicus habeat nō tm̄ digna ſed etiā lōge excedētia ꝑmia maximarū virtutū ſuarū ꝛ ſcḋm Ari. honoꝛ ſit paruū in operatione ad virtutem magnanimi ꝛ non ſit ſufficiēs ꝑmium ſȝ tm̄ recipit quia honoꝛātes nichil maius habent quod tribuāt/honoꝛem ꝛ terrena cōtempnit ꝛ in amoꝛē celeſtium pꝛemioꝛum totꝰ fertur. ¶ Septima ſoluta eſt. Sed quia rationes facte ad quartā cōcluſionē vident̄ eſſe huic none concluſioni contrarie ideo ſoluēde ſunt. Pꝛima ſatis ſoluta eſt. ¶ Ad ſecundā concedo qȝ magnanimus etiam catholicus poteſt rationabiliter honoꝛē appetere dico tñ qȝ ex habitu ſue magnanimitatis magis inclinat̄ fugere et cōtēpnere q̄ appetere ꝛ delectationē ex honoꝛe ꝓueniētē magnanimꝰ ꝑuā ꝛ exilē reputat ꝛ ideo non appetit eam ꝑ habitū ſue magnanimitatis. ¶ Ad terciā nego aīs ꝛ ad ꝓbationem dico qȝ vir catholicꝰ aliter iudicat de felicitate humana imo dico qȝ vir catholicus plus delectat̄ in actu tollerādi paupertatem ꝛ ſollicitudinem vite ꝓpter chꝛiſtū q̄ non catholicus in affluētia oīm bonoꝛū exterioꝛum. Si tamē acciperet̄ felicitas humana ꝓ ſtatu quo vita ſit maxime ſibi ſufficiens ꝛ nō ſolū caret angoꝛibꝰ ſed etiā ijs omnibus que vitā anxiā reddere pñt tūc bene eſſet ꝑtes humane felicitatis aſſignate. Catholicus tamē magnanimus nō tm̄ optat carere his que reddūt vitā anxiā q̄ ipſis vite angoꝛibꝰ ꝛ magne felicitatis humane eſſe putāt exerceri ī equanimi malоꝝ tolleratia. ¶ Ad quartā dico qȝ apud magnanimū catholicū honoꝛ eſt cauſa multū ꝑue delectatiōis imo nichil exiſtimat eā in cōparatiōe ad ꝑmiū eternū ꝛ ad excellētiā opationū magnarū. ¶ Ad rōnem ī oppoſitū reſpondeo qȝ magnanimus cupit laudari vbi laudatio pōt eſſe in exercitiū magnarum virtutū aliās non multū cupit ſaltē ex inclinatione ſue magnanimitatis.

ad rōnes q̄rte ꝯcluſionis.

Queritur quarto: vtrum meliꝰ ſit honoꝛare q̄ honoꝛari?

Arguit̄ qȝ ſic honoꝛare eſt opus virtutis honoꝛari non eſt opus virtutis. ergo melius eſt honoꝛare q̄ honoꝛari. ¶ In oppoſitum arguit̄ qui honoꝛatur eſt melioꝛ q̄ qui honoꝛat ergo melius eſt honoꝛari q̄ honoꝛare. ¶ Notandū eſt qȝ ex queſtione pꝛima ſupponit̄ qd̄ ſit honoꝛ ꝛ quot modis accipit̄. Hic aūt accipit̄ honoꝛare ꝓ impēſione eius rei que ē ſignū opinionis bñficentie. ¶ Tūc ſit pꝛima cōcluſio: eſſe dignum honoꝛari ē meliꝰ q̄ eſſe dignū honoꝛare ſicut poſſe honoꝛari potētia ꝓpinqua ē melius q̄ poſſe honoꝛare. ꝓbatur virtuoſius ē ꝓmeruiſſe aliqd̄ q̄ ſoluere ꝓmeritū: ſed eſſe dignū honoꝛari ſiue poſſe honoꝛari potētia ꝓpinqua eſt ꝓmeruiſſe honoꝛem. honoꝛare vero nō eſt niſi ſoluere illud igit̄. Secundo ad poſſe vel eſſe dignū honoꝛari reſq̄ritur excellens virtus que animū celſū ꝛ ma- b

gnum faciat sed ad posse honorare nō requiritur ali
qua excellēs virtus qꝛ iusticia nō secūdum quemcūq
gradum est excellēs licet bene sit necessaria. Tercio q
est dignus vt honoret multo plus meruit q̄ accipiat
qꝛ scdm Arist. in quarto virtuti pfecte non fiet dignus
honor sed qui potēs est honorare honorādo non tm̄
soluit q̄tum debet igit. Quarto melius ē bn̄fecisse q̄
retribuere sed aliquis est potēs vel dignus honorari
quia benefecit ⁊ magnū bn̄ficium intulit. Aliquis vero
est potēs honorare quia paratus est retribuere etiā
minus q̄ accepit igitur. Quinto nullus dignꝰ est ho
norari nisi multis virtutibꝰ sit excellēter adornatus
sed honorare multi psūt ⁊ ꝓmpti sūt in quibus pauce
Nota. sūt ⁊ exigue virtutes ergo melius est esse dignū hono
rari q̄ esse potētem ⁊ ꝓmptū honorare. ¶ Secunda
cōclusio honoris deliberata susceptio a magnanimo
est virtuosa ⁊ laudabilis. ꝓbatur omis actio vel pas
sio que subordinat bone ⁊ virtuose volitioni est vir
tuosa ⁊ laudabilis sed honoris deliberāta susceptio
subordinat vtuose volitiōi magnanimi qꝛ si nō eēt vtuo
sa non esset volitio magnanimi scdm q̄ hmōi igit. Et
ne sit vis in verbis quia forte nō haberet illud ⁊ stri
cto rigore sermonis intelligo p deliberatā susceptio
nem honoris magnanimi susceptionē honoris omni
bona ⁊ laudabili circūstantia vestitā. ¶ Tertia cōclu
sio honoris deliberata tributio viri iusti ē virtuosa ⁊
laudabilis ptꝫ vt precedēs qꝛ subordinat bone voli
tioni mētis. ¶ Quarta cōclusio nec q̄libet honoratio
nec quelibet honoris susceptio debitū ē bona ⁊ lau
dabilis. ꝓbatur qꝛ honor potest exhiberi ⁊ suscipi ꝓ
pter multas malas circūstācias a propter finem malū
3. loco ⁊ tēpore indebitis. ¶ Quinta conclusio ⁊ si quod
libet honorare sit virtuosū vel vitiosū nō tm̄ quodli
bet honorari virtuosū vel vitiosum cēsendū est. Pri
mū patet qꝛ honorare nō pōt esse nisi actio delibera
ta q̄ si sine deliberatiōe fiat iā nō est honorare. qꝛ nō
est tribuere aliquid i signū bn̄factiue opinionis. Se
cūdum probat qꝛ potest iusto exhiberi honor. potest
etiā exhiberi nescio ⁊ ignorāti sed i tali honorari ne
q̄ vtuosū ē neq̄ viciosū cū oīs virtuose ⁊ viciose ope
rās operet sciēs ⁊ volēs igr. ¶ Sexta ꝯclusio nō q̄li
bet honorare vtuosū ē melꝰ honorāti q̄ honorari. ꝓ
batur qꝛ aliqd honorare virtuosū est tm̄ bonū mora
liter. aliqd vero honorari virtuosū est bonū meritori
um sed p bonū meritoriū est simpliciter melꝰ merēti
q̄ p bonū tm̄ moraliter bonū ipsi opanti igit. aīs ꝓ
vtraq̄ parte ptꝫ i casu i quo honorās nō est i gratia
licet obseruet omnē cōditionē requisitā ad bonitatē
moralē sui actus ⁊ ille qui suscipit honorē est in gra
etiā obseruat omēs debitas circūstantias. ¶ Septi
ma ꝯclusio nō quodlibet honorare meritoriū est me
lius q̄ honorari. ꝓbatur volo q̄ quis honoret preci
se vt reddat quod debet. Alius vero suscipiat hono
rem tam vt honorās reddat qḋ debet q̄ vt hoīes co
gnoscentes istū esse dignū honore credant p̄dicationi
sue ⁊ reuocent a prauitātibus suis ⁊ fiāt prompti ad
obediētiā diuinoꝝ mandatoꝝ. Arguo sic volitio qua
quis vult hūc populū reddere quod debet reuocari
a malis moribus ⁊ preceptis diuinis semp īherere ē
melior q̄ volitio qua quis vult soluere quod debet ⁊
precipue cū illud quod soluitur non est magnum neq̄
Nota. difficile. sed honorare subordinat secunde volitioni
⁊ honorari aliquod prime igitur. ¶ Octaua ꝯclusio
honorari honore magno virtuose ⁊ laudabiliter est
melius q̄ honorare honore magno virtuose et lauda
biliter ceteris paribus. probatur quia qui honorat
honore magno vtuose ⁊ laudabiliter moderat cupi
ditatem glorie neq̄ per hmōi honorem ita extollitur
vt vel plus cupiat q̄ opꝫ vel efferat plusq̄ opꝫ vel mo
ueat ad aliquid iniustū vel viciosū vel remittat a vir
tuosis ⁊ laudabilibꝰ qꝛ si in aliquo hoꝝ peccet iā nō
suscipit honorē vtuose ⁊ laudabilr qui vo honorat
vtuose soluit qḋ dꝫ neq̄ cauendū est sibi ne p hoc effe
rat nimiū aut intumescat aut ad aliquod iniustū ipellat
sed vtuosius est moderare cupiditate honoris ⁊ glie
q̄ cupiditatē retundi q̄ sunt alterꝰ. g̃ hoc mō hono
rari est melꝰ q̄ honorare. Et dixi ceteris paribꝰ quia
posset esse aliq̄ circūstantia in honorante vt puta gr̄a
aut aliquis certꝰ bonꝰ ⁊ excellēs finis ꝓpt quē hono
rare illud esset melꝰ q̄ honorari. ¶ Nona ꝯclusio pre k
cisa honoris tributio vtuosa ⁊ laudabilis est melior
q̄ p̄cisa ⁊ simplex honoris susceptio vtuosa ⁊ lauda
bilis ceteris paribꝰ ita q̄ in vtroq̄ sit idē finis ⁊ eedē
circūstantie si vnꝰ velit honorare qꝛ iste dignꝰ est ho
nore ⁊ ille velit honorari qꝛ ꝓmeruit. ꝓbatur actus
quo soluit debitū est simplr melior q̄ actus quo de
bitū recipit ceteris paribꝰ sed iste exhibēdo honorem
soluit debitū ille vo recipiendo honorē suscipit debi
tū igr. aīs ꝓbat. Tū qꝛ actꝰ soluēdi debitū est diffici
lior ex natura sua. Tū qꝛ ex natura sua est penalior
licet aliqñ ex ꝑsonaꝝ circumstantiis aliter contingat.
Scdo appetitꝰ siue desideriū honorādi est melior q̄
desideriū honoris: sed actꝰ honorādi subordinat vo
litioni siue desiderio exhibēdi istū actū ⁊ receptio ho
noris subordinat appetitui honoris igr. maior ꝓba
tur qꝛ dictū est supra q̄ in honore est iā parū bonita
tis q̄ melꝰ ⁊ virtuosiꝰ est ꝯtēpnere honorē q̄ appete
re ⁊ maxīe apud virū catholicū. Tertio volitio qua
quis vult honorare aliū est simplr melior q̄ volitio q̄
quis vult honorari ab alio. g̃ honoris p̄cisa ⁊ simplex
tributio est melior q̄ honoris p̄cisa ⁊ simplex susce
ptio ꝯña est nota ⁊ aīs ꝓbat qꝛ velle retribuere be
neficiū aliqñ est simplr vtuosiꝰ q̄ velle bn̄ficiū ꝓpriū
retribui: sed qui vtuose honorat vult alienū beneficiū
retribuere qui vo honorat vult bn̄ficiū ꝓpriū retri
bui igr. ¶ Cōtra septimā ꝯclusionē ⁊ octauā argr ra
tionibꝰ Buridani inquātū facere vident ꝯ dictas cō rōnes bu
clusiones. ¶ Primo sic bonū intrinsecū melꝰ est bo ridani. 4
no extrīseco qꝛ bona extrīseca sūt oīm bonoꝝ minima ethicoꝝ
sed honorare est bonū intrinsecū honorāti: honorari questione
vo nō est bonū itrinsecū honorato sed extrīsecū igr. nona.
¶ Scdo opus vtutis est melꝰ honore. sed honorare
est opus vtutis. g̃ honorare est melꝰ q̄ honor ⁊ p ꝯñs
q̄ honorari. maior ꝓbatur qꝛ vtꝰ est melior honore
sed opus vtutis est vtute melꝰ. g̃ etiā est melꝰ hono
re. minor ꝓbatur scꝫ q̄ honorare est opus vtutis qꝛ
est opꝰ iusticie. ¶ Tertio honorare reddit honorantē
meliorē honorari nō reddit honoratū meliorē: g̃ ho
norare est melꝰ q̄ honorari. maior videt certa cū ho
norare sit opus iusticie. ⁊ minor ꝓbat qꝛ honorantur
mortui sicut viui p tēploꝝ ꝯstructionē ⁊ tm̄ constat q̄
mortui nō fiūt meliores. Tū scdo qꝛ cōstat q̄ nos red
dimur meliores cū damus gloriā ⁊ honorē. deo ⁊ tñ
deꝰ p hoc q̄ honorat a nobis nō fit melior. Tū tertio
qꝛ cū ypocrita honorat a nobis nō ꝓpt hoc fit meli
or sed potiꝰ deterior. ¶ Quarto melꝰ est iuste bene a
gere q̄ iuste bn̄ pati ⁊ amicabiliter bn̄ agere q̄ ami
cabiliter bn̄ pati ⁊ gratuite bn̄ agere q̄ gratuite bn̄
pati. primū hꝫ Arist. quito ethicoꝝ fm octauo ⁊ nono
⁊ tertiū in quarto. sed q̄lꝫ honorare est iuste bn̄ age
re vt si sit ab inferiore vel amicabilr bn̄ agere vt si sit
a pari vel gratuite bn̄ agere vt si sit vel fiat a supiore
q̄lꝫ vo honorari est bn̄ pati vel iuste vel amicabilr
vel gratuite igr. ¶ Quito argr auctoritate Arist. dicē
tis de honore videt autē magis superficietenꝰ esse eo qḋ
q̄rit videt esse in honorātibꝰ magis eē q̄ in honorato
ꝓpriū quidē ⁊ qḋ difficile auferi diuinamus. Ex hoc
argr sic honor p honorare sit ꝓpriū bonū honorātis

ſed ꝑ honorari nõ ſit ꝓpriũ bonũ honorãti ꝙ vniuer-
ſaliter honorare eſt meliꝰ ꝙ̃ honorari. ¶ Sexto hono
rare iclinat ad hũilitatẽ honorari ṽo ad ſupbiã ſed
meliꝰ eſt qḋ inclinat ad humilitatẽ ꝙ̃ qḋ inclinat ad
ſupbiã igr̃. ¶ Ad primã iſtaꝝ rñdeo ꝙ rõ illa ſi aliqḋ
ꝯcludit tñ ꝯcludit ꝙ honorare eſt meliꝰ ꝙ̃ honor cuiꝰ
oppoſitũ nõ dicit cõcluſio ſed cõparat honorare ad
honorari. honorari aũt nõ dicit ꝑ ſe honorẽ: ſed ſu-
ſceptionẽ eiꝰ vel eſſe eiꝰ cui exhibet̃ ⁊ qui vult ſibi exhi-
beri. ¶ Ad rationẽ tñ nego maiorẽ ſi vł̃r intelligat̃.
Dico eĩ ꝙ iſta q̃ ſũt bona extrĩſeca ⁊ maxĩe q̃ ſũt actꝰ
vł̃ paſſiões hñt bonitatẽ ⁊ maliciã ex volitõibꝰ ⁊ no-
litiõibꝰ itrinſecis ⁊ qꝛ ꝯtingit aliqñ ꝙ id qḋ eſt extrin-
ſecũ alicui ſubordinet̃ meliori volitioni ꝙ̃ illud qḋ eſt
intriſecũ ideo nõ eſt vł̃r verũ ꝙ bonũ itrinſecũ ẽ me-
lius moralit̃ ꝙ̃ extrinſecũ ⁊ ideo ꝑ hoc ꝙ honorari ẽ
extrinſecũ honorato nõ põt cõcludi vł̃r ꝙ ſit minꝰ bo
nũ ꝙ̃ honorare. ¶ Ad ſcḋam cõceſſo primo ꝯñte ne-
gat̃ ſcḋa ꝯña qꝛ honorari licꝫ nõ ſit actio ṽtuoſa eſt tñ
paſſio bone volitioni ſubordinata ⁊ aliqñ meliori ꝙ̃
hõrari ꝙ ſi ꝯpet̃ honor ꝑ ſe ad hõrare ṽtuoſũ ꝯcedit̃
primũ ꝯñs vt dictũ eſt. Iſta autẽ rõ niſi exponat̃ ſm
ꝓciſã locutionẽ facilit̃ oñderet̃ procedere ex falſio ſm
opinionẽ arguẽtis dicit eñ ꝙ honoratio tranſiẽs nõ
eſt aliud ꝙ̃ honor. Si ḡ honorare ſit melius ꝙ̃ honor:
honor erit melior ꝙ̃ honor. ſed vult dicere ꝙ dato ꝙ
ſit eadẽ res q̃ ſit honor ⁊ honoratio ipſa tñ nõ eſt ſm
ꝙ honor opꝰ ṽtutꝪ: ſꝫ ſm ꝙ honoratio ⁊ ita etiã ꝯfor
miter rñdet̃ ꝑ iſtã ꝓciſuã locutionẽ ¶ Ad tertiã ꝯcedo
de honoratiõe ṽtuoſa ⁊ ad minorẽ nego eã de hono
rari ṽtuoſo dico eñ ꝙ qui honorẽ ſuſcipit ṽtuoſe ꝑ
hãc ſuſceptionẽ ſit melior ⁊ aliqñ adhuc melior ꝙ̃ fiat
alius ꝑ honorare qꝛ volitio illa ṽtuoſa ſuſcipiẽdi au
get habitũ ṽtuoſũ ſuſcipiẽtis. Et ad primã ꝓbationẽ
dico ꝙ illa nichil facit ad ꝓpoſitũ qꝛ illa nõ agit de
honorari meritorio et tñ ly ꝙ̃ ꝯfundit et honorari qḋ
poſt ipm ponit̃ diſtributiue. ¶ Ad ſcḋam ꝓbationeꝫ
dico ſimilr̃. Dico puta ꝙ deꝰ nõ eſt meliorabilis, imo
nec mortui ſaltẽ meritorie ideo ꝙ honorarĩ nõ melio-
ret eos nõ contingit qꝛ ſuſceptio honoris nõ nata eſt
reddere ſuſcipiẽtẽ meliorẽ, ſed qꝛ iſti de quibꝰ arguit
nõ ſunt nati fieri meliores. ¶ Ad tertiã ꝓbationẽ dico
ꝙ in ypocrita nõ eſt ſuſceptio honoris ṽtuoſa, hoc eñ
bñ cõcludit ꝙ aliqḋ honorare eſt aliquo honorari me
lius ſed nõ ꝯcludit ꝙ qḋlꝫ honorare ṽtuoſũ ſit meliꝰ
ꝙ̃ honorari qꝛ iſta equalet huic qḋlꝫ honorare ṽtuo-
ſum eſt quolibet honorari meliꝰ ꝓpt̃ ꝯfuſionẽ diſtri-
butiuã factã ꝑ ly ꝙ̃. ¶ Ad quartũ dico ꝙ ipſa eſt pro
vltia ꝯcluſiõe. Et ita ad eã rñdet̃ ꝯcedẽdo añs et ꝯñs
ceteris paribꝰ, ſed qꝛ ille qui honorat̃ põt multa lau
dabilia intẽdere ſuſcipiẽdo honorẽ q̃ nõ intẽdit hono
rans: ideo in tali caſu ſuſceptio honoris ꝓpt̃ voliti-
onẽ cui ſubordinatur eſſet melior ꝙ̃ honoratio. ¶ Ad
quintũ dico ꝙ Ari. ibi cõparat honorẽ ad honorantẽ
et ad honoratũ et vult ꝙ honor eſt magis ꝓpriũ bo-
nũ honorãtis ꝙ̃ honorati qḋ põt itelligi dupliciter.
Uno mõ ꝙ honor eſt ſubiectiue in honorante et nõ et
ſubiectiue in honorato. et hoc nõ videt̃ vł̃r verũ qꝛ nõ
eſt verũ de magnis honoribꝰ qui ꝑmanẽt poſt actum
honorãtis ſicut ſunt ſacrificia ymagines ⁊c̃. talia eñ
nec in honorãte ſunt nec in honorato. Alio mõ põt in-
telligi ad hunc ſenſũ ꝙ honor magis eſt in poteſtate
honorãtis ꝙ̃ honorati ⁊ hoc verũ eſt quãticũqꝫ eñ de
ꝓmeruerit honorẽ ſibi exhiberi ab aliqḃꝰ in poteſta-
te tñ eoꝝ eſt exhibere ⁊ frequenter nõ eſt in poteſtate
illius qui promeruit ꝙ ſibi exhibeatur. Et hoc inten-
dit Ari. et aperte probat per hoc ꝙ in honoribus nõ
ꝯſiſtit felicitas qꝛ opꝰ qḋ eſt ꝓprie felicitatis ſic dꝫ eſſe
ꝓpriũ felici ꝙ ſit ĩ poteſtate eius. Et per hoc etiã con-
cluditur ꝙ debet eſſe itrinſecum. Dico autẽ ꝙ quãtũ-
cũqꝫ honorari non ſit in poteſtate honorati ſuſceptio
tamẽ honoris ſubordinatur alicui bone volitiõi que
eſt in poteſtate honorati ⁊ ſibi intrinſeca et quando
iſta volitio eſt melior ꝙ̃ illa cui ſubordinatur honora
tio tunc honorari eſt melius quã honorare. ¶ Ad ſex-
tam dico quod honorari ſubordinatũ virtuoſe voli-
tioni iclinat ad humilitatẽ ⁊ nõ ad ſupbiã ⁊ ꝙ̃tũcũ-
qꝫ iclinet ex ſe ſi tñ actus ſit rõne moderatꝰ nõ ꝓpter
hoc ſit deterior. ſed tãto videtur melior ꝙ̃to difficiliꝰ
eſt ipm ad ipm ad mediũ reducere ⁊ hoc ẽ ꝓ octaua
cõcluſione. ¶ Cõtra nonã ꝯcluſionẽ. arguit̃ primo ſic
quod debetur deo ⁊ maioribus ſcḋm ꝙ maiores ẽ me
lius eo quod pertinet ad minores ſcḋm ꝙ minores, ſꝫ
honorari debet̃ deo ⁊ maioribꝰ ſcḋm ꝙ maiores ho
norare ṽo ꝑtinet ad minores ſcḋm ꝙ huiuſmodi igit̃
Secũdo quod ẽ appetibiliꝰ ⁊ delectabiliꝰ eſt melius
ſed honorari eſt appetibilius ꝙ̃ honorare qꝛ videmꝰ
maiores ⁊ in dignitatibꝰ ꝯſtitutos appetere honora
ri ⁊ nõ honorare ⁊ etiã ſcḋm Ari. primo rethorice ho
nor eſt delectabiliſſimoꝝ igitur. Tertio magnanimꝰ
magis deſiderat honorari ꝙ̃ honorare ergo ſimpli-
citer melius eſt honorari ꝙ̃ honorare añs ꝓbatur ꝑ
Ari. in quarto q̃ dicit ꝙ magnanimi deſpectores vi-
dent̃ ⁊ ꝙ magnanimus bñficiatꝰ verecũdat̃, hoc aũt
nõ eſt niſi qꝛ tenetur honorare beneficiãtẽ. itẽ etiaꝫ qꝛ
magnanimꝰ vult excellere ſed honorari excellentis ẽ
⁊ honorare ſuperexceſſi igitur. Quarto ꝑmiũ eſt meliꝰ
merito ſed honorari eſt ꝑmiũ virtutis ergo eſt meliꝰ
ꝙ̃ virtus ⁊ ꝑ ꝯſequẽs eſt melius ꝙ̃ honorare. Quinto
quod eſt liberius ẽ melius ꝙ̃ id quod eſt ſeruilius ſed
honorari ẽ liberius ⁊ honorare ſeruilius ergo hono
rari eſt meliꝰ ꝙ̃ honorare. minor ꝓbatur qꝛ ſeruus te
netur dñm honorare ⁊ nõ ꝯtra. Sexto quod cõuenit
ſoli bono eſt meliꝰ ꝙ̃ id qḋ ꝯuenit tam bono ꝙ̃ malo
ſed honorari ꝯuenit ſoli bono. honorare aũt tã bono
ꝙ̃ malo igit̃ minor ꝓbat̃ ꝑ Ari. dicentẽ ſcḋm veritatẽ
aũt bonꝰ ſolus honorãdus: tam boni autẽ ꝙ̃ mali te
nentur honorare ſuperiores ſuos. Septimo ſi ſic ſeq̃
retur ꝙ rex deberet magis velle honorare ꝙ̃ honora
ri ſed hoc ẽ falſũ quia tũc ſubuerteret̃ ordo reipubli-
ce. ¶ Ad primã reſpõdeo negãdo maiorem ſi itelligat̃
vniuerſalit̃ ſed bene verũ eſt ꝙ illud vel eſt melius vł̃
originem habet ex aliquo meliori bono. Ita eſt auteꝫ
ꝙ licet honorare ſit melior actus ꝙ̃ honorari ad ſen-
ſum vltime cõcluſionis tamẽ ĩ eo q̃ honoratur eſt ali-
quid excellẽtius ꝙ̃ ĩ eo qui tenet̃ honorare. patet eti-
am inſtãtia contra maiorem nã ſeruũ diligi a rege ẽ
melius ſeruo ꝙ̃ regem diligi a ſeruo ſit bonum rei p.
Aliter ſoluit Buridanꝰ ꝙ maior ẽ vera de his q̃ ma-
ioribꝰ ⁊ minoribꝰ intriſece inſunt ſed nõ de his q̃ ma
ioribꝰ extriſece ſũt extriſeca denolatiõe. ¶ Ad ſcḋam
dico ꝙ aliqḋ dicit̃ appetibiliꝰ ⁊ delectabiliꝰ dupliciter
vnomodo ex ꝓpria bonitate ⁊ ſic cõcedo maiorẽ cete-
ris paribꝰ. alio modo ex aliqua cauſa añcedente vel
effectu ꝯñte. ⁊ ſic ego nego. Et ad minorẽ dico ꝙ ho-
norari virtuoſũ nõ eſt ex ſe deſiderabiliꝰ nec delecta
bilius ꝙ̃ honorare virtuoſum ſed tãtũ ex ꝯditione ⁊
qualitate ꝑſonaꝝ quã honorari ⁊ honorare ꝯſequũ-
tur ſcꝫ ex eo quod eſt eẽ dignũ honorari vel etiã ex ef
fectu ꝯſequẽte ſicut cum dixit Ari. ꝙ honor eſt delecta
biliſſimoꝝ ſubdit cauſã qꝛ ꝑ hoc fit fantaſia ꝙ ille eſt
ſtudioſus. Aliter dicit̃ ꝙ honor inter bona exteriora
eſt delectabiliſſimoꝝ ſed nõ ſimpliciter qꝛ opa virtu-
tũ ſũt delectabiliora ſed hoc nõ ſufficit qꝛ nõ compa-
ro honorẽ ad honorare ſed honorari ṽtuoſũ ad ho-
norare virtuoſũ. ¶ Ad tertiã dico ꝙ magnanimꝰ ca-
tholicꝰ nõ magis deſiderat honorari ꝙ̃ honorare lo
quendo ſemꝑ de honorari ⁊ honorare ad ſenſum ter-

ad rõnes buridani A

Duplicit̃ cõparat̃ honorãs hõrato. D

Rõnes buridani vbi ſupra q̃ſt. nona.

Solutio buridani. B

tie ꝯcluſiōis ⁊ de honorari ab hiis a quibus debet ⁊
honorare eos quos debet/ſed dico ꝙ magis deſide-
rat bñficiare q̄ bñficiari ⁊ hoc ꝯcludūt ꝓbatiões ⁊ ni
chil aliud vt pȝ intuēti nec verecūdatur bñficiari quia
recuſat honorare ſed quia magis appetit bñficiare
q̄ bñficiari ideo magis appetit honorari q̄ honora
O re. ¶ Ad quartā rñderet catholicus ꝙ honor nō ē pre
miū virtutis/ſed beatitudo eterna aut aliud bonum
honore maius puta gratia que dicit̄ ꝑmiū ſaltem de
ꝯgruo ⁊ ſi honor ſit premiū virtutis nō eſt niſi premi
um accidētale ⁊ nō eſſētiale nō oportet autē tale pre-
miū eſſe melius virtute nō catholicus autē diceret ꝙ
maior veritatem habet de premio cōdigno ⁊ ſufficiē
te ſed nō de inſufficiēte. Et ad minorē diceret ꝙ honor
nō eſt premiū virtute cōdignū ſicut ex ꝓſſe hat et Ari.
⁊ frequent̄ ſuperius eſt allegatū. Virtuti perfecte in-
quit non fiet condign⁹ honor. ¶ Ad quintā cōceditur
maior ceteris paribus ⁊ negat̄ minor de honorare ⁊
honorari virtuoſis ⁊ laudabilibus nullū enim opus
virtuoſū ē ſeruile ſed bene verū eſt ꝙ honorari debet̄
alicui ex nobiliori ⁊ liberiore cōditione q̄ honorare.
Et propter hoc recte honorari dicitur liberius ⁊ ho-
norare ſeruilius q̄ȝ vnū oritur ex beneficiare quod eſt
nobilius ⁊ aliud ex beneficiari quod eſt ſeruili⁹. ¶ Ad
ſextā nego maiorē vniuerſaliter ſed bene eſt veruȝ de
illo quod ponit nobiliorem ⁊ excellētiorem cōditionē
in eo cui cōuenit q̄ aliud. Et iſte oēs rōnes ſūt ꝓ p̄ma
cōcluſione ꝓ maiori parte. ¶ Ad vltimam dico ꝙ du
plex poteſt eſſe i rege actus honorādi vnus conueniēs
maieſtati regie alius diſcōueniēs de ſcdo dico ꝙ illō
nō eſt virtuoſum ideo de illo nō eſt cōcluſio de primo
dico ꝙ actus honorādi cōueniēs regi poteſt eſſe lau-
dabilior q̄ ipſa honoris ſuſceptio. ⁊ hoc ſi cōparātur
actio ⁊ paſſio ꝑ ſe inter ſe ſcdm intellectū vltime cō-
cluſionis per talem aūt honorationē nō ꝑuertitur or
do rei publice ſed magis ſtabilitur ⁊ augetur. Et hec
de queſtione.

Oſt hec inquirendū eſt de non
nullis virtutibus que ab aliquib⁹ dicunt̄
pertinere ad magnanimitatē vel fortitude
nem tanq̄ ꝑtes verū hoc verum ſit de omibus aut de
nullis aut de quibuſdam quidem ſic aut de quibuſ-
dam non? Et primo queritur de fiducia verum ſit ſpe
cies magnanimitatis? ¶ Arguitur ꝙ non. Omis ma
gnanimitas eſt magnorum operatiua ſed fiducia ſe-
cundum ꝙ eſt diſtincta ab aliis partibus fortitudi-
nis non eſt magnorum operatiua cum hoc pertineat
ad magnificentiam. ergo fiducia non eſt ſpecies ma-
gnanimitatis. ¶ In oppoſitum ſunt Tullius Macro
bius et andronicus vt ſupra patuit. ¶ Notandum eſt
Fiducia quid ſit. ꝙ vt ſupra patuit fiducia non eſt aliud q̄ ſpes bene ſe
habendi circa ardua et difficilia huiuſmodi autem
ſpes importat duos actus vnum voluntatis qui eſt
P velle ſiue deſiderare operationem arduorum et diffi
cilium Alium rationis qui eſt eſtimatio firma et cer-
ta ꝙ talia ardua ⁊ difficilia ſufficiemus agere/ pri-
mus actus eſt principaliter ſignificatus per fiduciam
ideo fiducia ſicut et ſpes eſt voluntatis habitus et nō
rationis. ſecundus eſt connotatus per fiduciaȝ ⁊ ideo
ſecundus actus non eſt fiducia ſed eſt actus ſine quo
actus voluntatis non eſt fiducia ita ꝙ ſi quis deſide-
raret magna adminiſtrare et non eſtimaret certitu-
dinaliter ſe poſſe bene ⁊ cōmode ea adminiſtrare tūc
talis non haberet fiduciā. Dixi aūt ꝙ talis eſtimatio
debet eſſe firma q̄ȝ ſi eēt tenuis ⁊ īfirma non ſufficeret
ad fiduciā. Dixi aūt certa quia ſi eſſet firma et incerta
pot⁹ cauſaret temeritatē q̄ fiduciā ille eñ eſt temera
rius pot⁹ q̄ fidēs qui q̄ȝ falſe eſtimat ſe poſſe ſuffice-
re magnis reb⁹ tractandis eas adminiſtrare deſide-
rat. Ex quibus patȝ ꝙ fiducia eſt ꝑ quem quis opinat
magna ⁊ difficilia gerere que ſe bene ⁊ laudabiliter
geſturum firmiter ⁊ certe exiſtimat: ⁊ nō puto ꝙ Tul diffinitio
lius aliud voluerit intelligere cū diffiniens fiduciam tullii.
ait. Fiducia eſt ꝑ quā magnis ⁊ multū honeſtis reb⁹
multū ipſe animus in ſe fiducie certa cū ſpe collocauit
vbi ī proprietas quedā diffiniēdi eſt in hoc ꝙ fiduciaȝ
ꝑ fiduciā diffinuit ⁊ etiā ꝑ ſpem certā q̄ eade fiducie ē tho. 2. 2.
Nā ſm thomā fiducia eſt quoddā robur ſpei ꝓueniēs q̄ſt. 129.
ex aliqua cōſideratiōe q̄ facit vehementē opinionē de artic. 6.
bono aſſequēdo. Ex quib⁹ v̄bis patȝ ꝙ fiducia includit
illa duo q̄ dixim⁹ p̄ſentiū ꝙ fiducia nō eſt aliud q̄ cer- Excuſatiō
ta ſpes cū ſit robur ſpei. Sed parcendū eſt Ciceroni. tullii.
Tū q̄ȝ magis in diffinitiōib⁹ vādis ornatū oratoriū
q̄ rigorē artis diffinitiue obſeruare voluit. Tū quia
cū fecit libros illos rethoricorū erat iuuenis vt teſtat̄
in libro de oratore vbi nō multū ꝓbat hmōi rhetori- Acceptio
coꝝ libros ⁊ hoc idē de eo teſtat̄ Quintilian⁹. ¶ Notā nes fidu-
dū ſcdo ꝙ fiducia accipit̄ dupliciter. Uno mō ꝓ oi ſpe cie.
certa bñ ſe habēdi circa difficilia. ⁊ hoc mō fiducia in
oi v̄tute reperiri pōt. Alio mō accipit̄ fiducia ꝓ ſpe
certa bñ ſe habēdi circa difficiliū ⁊ arduarū rerū ad
miniſtratiōes: ⁊ iſta videt̄ eſſe ꝯtenta ſub priore ſicut
inferius ſub ſuperiore. ¶ Prima ꝯcluſio: fiducia primo
mō dicta nō eſt ſpecies magnanimitatis. patȝ q̄ȝ reperit̄
in oi v̄tute pōt eñ aliquis certo ſpare ⁊ fidere ſe bene
geſturū ea q̄ ꝑtinēt ad iuſticiā aut ſe ꝯtinēter victurū/
aut ſe euaſurū in doctū theologū/ aut ſe vota alicui⁹
religiōis obſeruaturū. ¶ Scda ꝯcluſio fiducia ſecūdo Nota.
mō dicta eſt ſpecies magnanimitatiſ. ꝓbat̄ fiducia hmōi
ꝑ ſe ad aliquā v̄tutē ꝑtinet ſub qua eſſentialit̄ ⁊ tanq̄
inferi⁹ ſub ſuperiore ꝯtinet̄: ſed nulla eſt ad quā hoc mō
ꝑtineat niſi magnanimitas igr̄. minor eſt certa q̄ȝ reſtri
cta eſt ſignificatio ei⁹ ad materiā magnanimitatis, vt pȝ
intuēti. ⁊ maior ꝓbat̄ q̄ȝ act⁹ fiducie eſt act⁹ ꝑ ſe v̄tuo
ſus/ q̄ habit⁹ eſt ꝑ ſe v̄tus. Aut q̄ fiducia ſignificat ha
bitus plurimaꝝ v̄tutū ſicut fiducia primo mō dicta
⁊ hoc nō eſt reſtricta ſit ad materiā magnanimitatis: aut
ſignificat habitū tm̄ ad vnā v̄tutē ſcȝ ad magnanimita-
tē ꝑtinētes ⁊ tūc habet̄ itentū. ¶ Tertia ꝯcluſio act⁹
fiducie primo mō dicte poſſunt elici ab habitu mag-
nanimitatis mediate vel imediate. patȝ ꝑ illud qđ ſupra
declaratū eſt ꝙ ad magnanimitatē ꝑtinet quicqd in vna
quaq; v̄tute magnū/ ⁊ ibi require declarationē hui⁹. Tho. vbi
¶ Quarta ꝯcluſio ꝓter fiduciā nō eſt ponenda ſecuri- ſupra ar.
tas tanq̄ aliquid ad magnanimitatē pertinēs. ꝓbat̄ 7.
ſecuritas nō eſt aliud ſcdm Thomā ꝯ quē ponit̄ iſta Q
ꝯcluſio quā ꝑfecta quies animi a tīore ſed habita fi-
ducia habet̄ ꝑfecta quies a tīore q̄ ꝓter fiduciā nō exi
git ſecuritas. mior ꝓbat̄ q̄ȝ ſi nō habet̄ ꝑfecta quies
a timore habet̄ adhuc timor ꝑturbās. ſi habet̄ timor
ꝑturbās ſiue inquietās nō habet̄ certa ſpes q̄ȝ certa
ſpes aufert timorē iquietatē ⁊ ꝑturbante. ſi v̄o habet̄
certa ſpes nō habet̄ fiducia vt ex diffinitiōe fiducie ⁊
ex ſupradictis patȝ q̄ ſi nō habet̄ ꝑfecta quies a timo-
re nō habet̄ fiducia ⁊ ꝑ ꝯñs ex oppoſito ꝯñtis ſi ha-
betur fiducia habet̄ ꝑfecta quies a timore ⁊ per ꝯñs ꝯtra tho.
habet̄ ſecuritas. Scdo ſcdm eundē Thomā qui hȝ fi-
duciā hȝ quoddā robur ſpei cū vehemēti opinione de
bono cōſequēdo hec eñ v̄ba ei⁹ ſunt. ⁊ ideo inquit q̄ȝ
fiducia iportat quoddā robur ſpei ꝓueniēs ex aliqua
cōſideratione qui facit vehementē opinionē de bono
aſſequēdo inde eſt ꝙ fiducia ad magnanimitatē ꝑtinet.
Sed qui hȝ robur ſpei cū vehemēti opiniōe de bono
aſſequēdo hȝ ſecuritatē de aſſecutione illius boni q̄ȝ
tūc ceſſat timor igr̄. Tertio oē v̄tuoſū ꝑ ſe expulſiuū
deſperatiōis eſt ſecuritas: ſȝ fiducia vt certitudo ſpei
eſt aliquid virtuoſum per ſe expulſiuūȝ deſperatiōis

quia implicat ꝙ quis ſimul ſperet vł fidat et deſpe
ret igitur dixi autẽ in maiore ꝟtuoſũ q̄a audacia ⁊
temeritas expellũt deſperationẽ. ſed ipa nõ ſũt vir
tuoſa. Eadẽ aũt maioꝛ ꝓbatur p Thomã dicentẽ ꝙ
ſecuritas ex ꝯſti ptinet ad magnanimitatẽ inqtũ
expellit deſperationẽ ſecuritas ẽ expellit deſpatio
nẽ ẽ qðlʒ ꝟtuoſũ qð expellit eã ẽ ſecuritas ſʒ iſtabis
qꝛ opinio ꝓbabilis expellit deſpationẽ, et tñ ꝯſtat
ꝙ ipa nõ ẽ ſecuritas. Rñſũ q̄re. Quarto ois ps ma
gnanimitatis eſt fiducia, magnificentia, pacientia,
vel pſeuerantia: ſed ſecuritas nec eſt pſeuerãtia nec
pacientia nec magnificentia ẽ ſecuritas eſt fiducia
maioꝛ eſt nota ex diuiſione Tullii quã etiã recipit
beatus Thomas ⁊ ſm quã ꝓſequitur de ptib⁹ ma
gnanimitatꝭ. ſeđ ſecuritas nec magnificẽtia eſt nec
pacientia nec pſeuerantia ẽ ſecuritas eſt eadẽ fidu-
cie. Quinto nam idem doctoꝛ vbi agit de partib⁹
Tho. 2. 2 q̄ſti. 128. arti. vni-co. foꝛtitudinis dicit ꝙ ſecuritatẽ quã põit Macrobi⁹
cõpꝛehendit Tullius ſub fiducia: ſed Macrobius p
magis ſpecialis diſtixit, ergo fiducia ẽ ſupꝰ ad ſe
curitatẽ ergo nõ ſunt diſtinguenda ſecuritas ꝯ fidu
ciam. Sexto ſecuritas aut dicit actũ intellecꝰ aut
volũtatis. ſi volũtatis tunc vel eſt volitio ſimplex
rerũ arduarũ adminiſtrandarũ, aut eſt volitio im
peratiua executionis: ſi ſcðm ipſa non eſt diſticta
a magnificentia, ſi pꝛimũ tũc cũ conotet ex parte i-
tellectus certitudinẽ quãdã de adminiſtratione be
ne gerenda tunc eſt eadẽ ſpei. ſi aũt ſit actus intelle
ctus tũc nõ videtur eſſe niſi certitudo de huiuſmodi
adminiſtratiõe gerenda ⁊ hoc eſt quod dicebamus
eẽ conotatũ p fiduciam. Si aũt dicas ꝙ dicit excel-
lentioꝛẽ gradũ certitudinis aut igitur impoꝛ-
tat gradus certitudinis ſcðm ſpẽm differentes aut
non: nõ pmũ qꝛ nõ videtur rõe cuius poſſet aſſigna
ri hmõi drña ſpecifica certitudinũ. ſi ſcðm ergo nõ
B differũt ſpẽ. ¶ Quinta cõcluſio ſufficientia quã im
poꝛtat fiducia nec diuinũ nec humanũ ſecludit au-
xiliũ probatur pmũ qꝛ actus ſecluderet diuinũ au-
xiliũ nõ eſſet fiducia ſed temeritas. tũ qꝛ nullus põt
eſſe actus magnanimitatis meritoꝛius ſine gracia
tũ qꝛ ſcðm Aug. nullus põt eſſe actus bonus moꝛa
liter ſine ſpãli adiutoꝛio dei vt loco ſuo oſtẽdetur
Scðo ꝓbatur p illud ſcðo ad coꝛin. iii. Fiduciã aũt
habemu⁹ p ieſũ xpm ad deũ non ꝙ ſim⁹ ſufficiẽtes
cogitare aliq̄d a nobis quaſi ex nobis: ſed omnis
ſufficientia noſtra ex deo eſt. Ad cuius pꝛobationẽ
adducende eſſent oẽs auctoꝛitates Auguſtini. Am-
bꝛo. Caſſiani et alioꝝ ſacroꝝ auctoꝝ quibus di
cunt nos nec tentationes ſuperare poſſe nec bonis
actibus incumbere niſi deo ſpecialiter adiuuante.
ſed quia eſt alius locus ideo nunc taceo. ſcða pars
ꝓbatur ſufficientia audacie ⁊ ſpei non excludit hu-
manũ auxiliũ ergo nec ſufficientia fiducie. ꝯña vide
tur manifeſta ⁊ maxime de audacia honeſta ⁊ lau
dabili de qua Ariſ. agit ſcðo rethoꝛice: ⁊ ãtecedens
ꝓbatur p eundẽ ibidẽ dicentẽ ꝙ quis ad audaciã
mouet ppt multitudinẽ amicoꝝ potẽtiũ ⁊ pecunia
rum, ⁊ ſi inq̄ exiſtere ipſis pu puta plura ⁊ maioꝛa
S Cõtra albertum. ra qb⁹ excedẽtes time: di ſũt. hec aũt ſũt multitudo
pecuniaꝝ ⁊ robur coꝛpoꝛis ⁊ amicoꝝ. ¶ Sexta con
cluſio fiducia ſiue fidencia nõ ſic ſpecialiter reſpicit
finem intentũ ꝙ ppt bonũ finis det foꝛtiꝟł magna
nimo ſecuritatẽ audẽdi in aggrediẽdo difficilia ẽ
ꝯcluſio poſita eſt cõtra Albertũ qui p hoc diſtiguit
fidẽtiã a magnanitate, fidentia enĩ ẽ q̃ dicta ẽ, ma-
gnificentia reſpicit magnitudinẽ difficilꝭ ⁊ ardui di
cit autem ꝙ fiducia ⁊ ſecuritas ſũt partes fidentie
ꝯfidentia aũt eadẽ fidentie eſt niſi ꝙ noiat eã vt di
cit aggregatum ex fiducia et ſecuritate et addit ꝙ
fiducia dicit pſũptionẽ ꝑueniẽdi ad finẽ, et ſecuritas
addit certitudinẽ ſpei ex ꝯſciẽtia habitꝰ boni in aĩa;
fidentia vero ſiue ꝯfidẽtia dicit vtrũq;. hec opinio mul
ta dicit quarũ quedã ſunt volũtaria q̄dã dubia ⁊ q̄dã
falſa. volũtaria ſũt q̄ ponit circa diſtictionẽ iſtoꝝ ter
minoꝝ ũ. fiducia ⁊ fidentia maxime cũ apud nullũ au-
ctoꝛem videant̃ diſtictas habere ſignificatiões: ⁊ pre
terea videt̃ ponere idẽptitatẽ ſignificatiõis inter fidẽ
tiam et cõfidẽtiã et tamẽ aliquã differẽtiã expmit ni-
ſi qꝛ cõfidẽtia nominat eã vt dicit aggregatũ ex vtro Differentia albertiter ꝯfidẽtiã ⁊ fiduciam.
ꝙ qð nõ minus tñ facit fidentia ꝙ ꝯfidentia, nec hoc
tamen ꝯuenit cũ his q̃ dicũt ꝙ ꝯfidẽtia in malũ ſo-
nat: fiducia vero ſemꝑ in bonũ qꝛ tamẽ credimus ſm
auctoꝛes antiquos nõ eſſe int̃ fiduciã ⁊ fidentiã diſtin
guendũ ideo diximꝰ fiduciã et actũ volũtatis ⁊ actum
rationis icludere. Dubia ſunt q̃ dicit ꝙ certitudo ſpei
ex ꝯſcientia boni habitꝰ in aĩa generat̃, dubiũ eſt enĩ
de quo bono habitu itelligat̃ an de vno aut de mul-
tis ſi de vno ſolo habitu itelligat puta de habitu ma
gnanimitatis fĩm eſt. nõ enĩ aliq̄s p ſolum habitũ ma-
gnanimitatis reddit̃ potẽs adminiſtrare res arduas
ergo nec ex illiꝰ ſolius habitꝰ ꝯſcientia generat̃ fidu-
cia. Scðo qꝛ magnanimitas generat̃ ex actib⁹ ma-
gnanimitatis ⁊ foꝛtitudo ex actib⁹ foꝛtitudinis: illi
autẽ pꝛimi actus non fiebãt ſine actibus fidẽtie qꝛ ſi
foꝛtitudo habitus nõ eſt ſine fidentia habitu ita nec
actus foꝛtitudinis ſine actu fidentie. ſed conſtat ꝙ ta
les actus fidentie precedẽtes generationẽ foꝛtitudis
habitus non habebãt certitudinẽ cãtã ex ꝯſciẽtia bo
ni habitus foꝛtitudinis i aĩa qꝛ talis habitus nũdũ
erat genitꝰ igit̃. Si autẽ p habitũ bonũ itelligat mul
C titudinẽ bonoꝝ habituũ hoc adhuc nõ videt̃ verum.
nã aliq̄s ex libertate volũtatis ⁊ virib⁹ naturalib⁹ et
ſtudioſa diligentia gerere põt ⁊ adminiſtrare oĩa que
põt mediãtibus habitꝰ naturalib⁹, alias neceſſe eſſet
ꝙ habitus precederet actũ qð fĩm ẽ. Tũ ſcðo qꝛ licet
ſcðm Ariſ. magnimitas nõ ſit ſine aliis ꝟtutib⁹ non
opoꝛtet tamẽ habitꝰ aliarũ virtutũ eſſe genitos añꝙ
habeatur actꝰ magnimitatis: ſed ideo magnanimi-
tas coexigit neceſſario alios habitꝰ qꝛ magnanimi-
tas generatur cũ habent̃ actus circa materias aliaꝝ
virtutum. Preterea qꝛ vel ly ex dicit cauſam preci-
ſam et adequatã vel inadequatã. Si dicat cauſam in
adequatam adhuc currit precedens ratio. Si dicat
cauſam adequatã tunc fĩm eſt, ex cõſcientia enim oĩm
eorum huiuſmodi certitudo fidentie ex quibus cau-
ſatur facultas adminiſtrãdi recte res arduas nõ oꝛi
tur ſed hmõi: facultas nõ ſolũ cauſat̃ ex habitib⁹ aĩe
ſed etiã ex habitib⁹ coꝛpis ex diuiciis ex aliis ⁊ aliis
auxiliis. Et ideo veriꝰ eam huiꝰ certitudinis btũs Tho
Thomas vbi ſupra artic. 6. mas expꝛeſſit cum ait Robur ſpei ꝯuenire ex aliqua
ꝯſideratiõe q̃ facit vehemẽtẽ opinionẽ de bono aſſe-
quẽdo. Aliud fĩm oſtẽdet̃ in ꝓbatiõe ꝯcluſiõis. ⁊ ideo
ꝓbat ꝯcluſio pñtẽ aliq̄ duo magnimi vel foꝛtes diſ-
pares habitꝰ aniẽ coeptoꝝ facultatibus agẽdo ar
dua q̃ dubitãt vtrũ debeãt ſuſcipere aliquã arduã ad
miniſtrationẽ quoꝝ vnꝰ ratiocinãdo ⁊ diſcurrẽdo con
cludit ꝙ bene põt ⁊ ſufficit eã adminiſtrare, ⁊ aliꝰ ꝯclu
dit ꝙ ipe nõ ſufficit ⁊ tñ ꝯſtat ꝙ finis i vtꝛiſq; ẽ vnꝰ ⁊ idẽ
ergo certitudo aggrediẽdi ardua non ꝑuenit ex bono
finis. Et hec rõ ſine difficultate videt̃ ꝯcludere ꝙ non
ꝑuenit ex eo tãꝙ ex cauſa adeq̃ta ita ſcʒ ꝙ nõ oĩe ma
gnanimꝰ ideo ſecurꝰ eſt b̃n geſturũ aliquã arduã ad-
miniſtrationẽ qꝛ eam intẽdit adminiſtrare pꝛopter
bonum finẽ. Scðo qꝛ hoc videtur contradicere alteri
dicto eiuſdem quo dicit ꝙ hmõi certitudo prouenit
ex conſcientia boni habitus in anima. Tertio bo-
Argumẽta thome vbi ſup. art. ſexto ⁊ ſeptĩo. nus finis eſt cõmunis oĩbus ptib⁹ magnanimitatꝭ
et foꝛtitudinis: ẽ fidentia nõ ſpecialius reſpicit bo
num finem ꝙ magnificentia vel alia species eius.
¶ Contra ſcðam cõcluſionẽ. arguitur ſic fidentia di

citur a fide ſed fides eſt virtus theologica et non ſpecies magnanimitatis ergo nec fidentia. ¶ Secundo fidentia eſt eadē ſpei ſed ſpes eſt virtus theologica igitur et fidentia. ¶ Tertio carere timore magis partinet ad fortitudinem quam ad magnanimitatē ſed fiducia videtur eē timori oppoſita ſm illud Iſa. xii. fiducialiter agā et nō timebo. ¶ Quarto premiū non debetur niſi virtuti ſed fiducie debetur premiū ſcdm illud ad Hebr. tertio nos ſumus xpi ſi fiduciā et gloriā ſpei vſqz in finem firmā retineamus ergo fiducia eſt virtus diſtincta a magnanimitate. Et cōfirmatur auctoritate Macrobii qui fiduciā magnanimitati cōdiuidit. ¶ Quinto fiducia cōnotat certitudinē. ſed magnanimitas nō connotat huiuſmodi certitudinē ergo fiducia non eſt ſpēs magnanimitatis. ¶ Sexto oīs magnanimitas ē volitio magnorum imperatiua executionis: ſed fiducia non eſt volitio magnorum imperatiua executionis ergo fiducia non eſt magnanimitas. ¶ Septimo actus ſimplex et actus imperatiuus executionis ad eandem virtutē pertinent ergo fiducia et magnificentia non differunt ſpecie et per conſequēs nō ſūt diuerſe ſpecies magnanimitatis. ¶ Ad primā negatur minor ſi vniuerſaliter intelligatur: fides eñ accepta vt dicit vehementiam opinionis quomodo accipiūt eam naturaliter loquētes nō eſt virtus theologica et preterea negatur ſña. nā quāuis fiducia de qua Apoſ. loquitur ad Hebre. xº includat fidē theologicam: eſt tamē diſtincta virtus a fide theologica ita et fiducia moralis a fide naturali quāuis eā hec cōnotat per nomē fiducie. ¶ Ad ſcdam dico q ſpes accipitur tripliciter

a vnomō pro firma expectatione beatitudinis ex gratia et meritis. et ſic nego maiorē et cōcedo minorē. alio mō pro volitiōe operandi difficilia cū certitudine bñ ſe habendi in huiuſmodi operatiōe et ſic nego tā maiorē quam minorem accepto noīe fiducie ſcdomō. tertiomō pro huiuſmodi deſiderio adminiſtrādi et gerēdi ardua cū certitudine bñ ſe hñdi in huiuſmodi adminiſtratione et ſic cōcedo maiorē et nego minorē. ¶ Ad tertiā nego maiorem. fortitudo eñ proprie dicta eſt ablatiua timoris bellici: magnanimitas aūt timoris qui puenit ex arduitate grauiū adminiſtrationū. et ad minorē cōcedit q fiducia eſt oppoſita timori pturbāti et diſtrahenti. ſed non eſt oppoſita timori excitanti et ſollicitanti nec talē timorē aufert ſpes, imo nec ſecuritas. ¶ Ad quartam concedo maiorem et minorem, ſed ex hic non poteſt concludi niſi q fiducia eſt virtus et non q ſit magnanimitate diſtincta Auctoritas tamen Apoſ. potius videtur intelligenda de fiducia q eſt ſpes theologica et q ly et tenetur expoſitiue. nec valet quod dicit Thomas q fiducia importat quendā modū ſpei quia fiducia eſt ſpes roborata ex aliqua firma opiniōe quia poſſet queri qd per modum ſpei intelligat. aut enim intelligit ipsā ſpem. aut aliud a ſpe: et ſi aliud aut intrinſecū aut extrinſecū et faciliter deducerentur mēbra ego aūt vt prius dico q fiducia nō ē aliud quam ſpes ſz nō identificatur cuilz ſpei ſz illi tm que hz certitudinē firmā cōiūctā et ſi hoc intelligat per modū ſpei nō cōdico. ¶ Ad quintā dico q argm̄ petit difficultatē illā logicā. ſi oporteat q generaliter ſit ſufe cōnotatiuū oīz eorum q cōnotant per q̄lz ſpem eius. q ſi dicatur q nō cōſtat q ſña argumēti non valet. Si dicatur q ſic dicatur cōſtat q huiuſmodi certitudo cōnotatur per magnanimitatē cōfuſe ſicut res conotate per ſpēs cōfuſe conotatur per ſña. ¶ Ad ſextā nego maiorē imo dico q ad vnā ſpem magnanimitatis ptinet volitio ſimplex ad aliā ptinet volitio imperatiua executionis et q ſm has volitiōes poſſunt ſūi diuerſe ſpēs magnanimitatis. ¶ Ad ſeptimā vel intelligis q ptinēt ad eādē virtutē ſz ſpēm et ſic ego nego et dico q

reprobatur dictū thome

Difficultas logi.

illi actus ſūt ſpē differētes et q aliqd ē obiectū vnius. ſ. actus imperatiui qd nō ē obiectū alterius vel intelligis ad eādem virtutē ſz genus et ſic cōcedo. ſed cū hoc ſtat q ibi ſūt diuerſe ſpēs. ¶ Cōtra q̄rtā ↄ̄cluſione arguitur. ſecuritas ptinet ad fortitudinē ergo ſecuritas ē aliqd preter fiduciā. añs probatur qz ſecuritas importat q̄etē quādā a perturbatiōe timorum, ſz q̄etē a perturbatiōe timorz maxie facit fortitudo igitur. Scdo ſecuritas ↄ̄ria ē magnanimitati ergo ſecuritas ē aliqd preter fiduciā. añs probatur qz magnanimitas facit curā de rebus magnis et honeſtis, ſz ſecuritas huiuſmodi curā aufert cū ſecurus ſm yſi. dicatur quaſi ſine cura. aſſūptū probatur per illud Apo. ii. ad thi. ii. Sollicite cura teipm̄ pbabilē exhibere deo. Tertio ſecuritas ē virtutis premiū ergo ſecuritas nō ē virtus ſña tz qz nō ē idē virtus et virtutis premiū. añs probatur per illud Iob ſi iniquitatē abſtuleris de foſſa ſecurus dormies. ¶ Quarto ſecuritas in hoc ↄ̄ſiſtit q nulli aīmi perturbatiōi neqz hoi neqz fortūe ſuccūbat: ſz fiducia nō ↄ̄ſiſtit in huiuſmodi rebus ergo ſecuritas nō ē eadē fiducie. ¶ Quīto fiducie proprie opponitur deſperatio et non timor ſed ſecuritati proprie oppōitur timor et nō deſperatio. ergo ſecuritas nō ē eadē fiducie. ¶ Sexto de rōe ſecuritatis ē certitudo ſz de ratione fiducie non eſt certitudo ergo ſecuritas non ē eadem fiducie. maior probatur quia qui nō eſt certus nō eſt ſecurus neqz ab omni cura expeditus. et minor probatur quia circa contingentia et voluntaria non eſt certitudo. ¶ Ad primam negatur añs accepto noīe fortitudinis cōiter et nomine ſecuritatis ſtricte eo modo quo dictū eſt de fiducia et ad probationē ſupra rñſū eſt et dictū q timor bellicus bene pertinet ad fortitudinē ſz ad magnanimitatē ptinz timor q incidit circa arduarū rerū adminiſtrationē et nō ſolū timor adminiſtratiōis imo timor mortis ē incōmodorum. ¶ Ad ſecūdā nego antecedens de illa ſecuritate quam eandem fiducie diximus. et ad probationem diſtinguo vel quod faciat curā perturbantem et deiicientem vel q facit curā excitantē ſi primum nego maiorem et cōcedo minorem. ſi ſecundū concedo maiorem et nego minorem. auctoritas autē Apoſ. intelligitur de cura excitante et non deiiciente. Ad terciam videtur q ſecuritas poteſt accipi dupliciter vnomō pro ſecuritate patrie et premiū pro primo eſſentiali aut cōditionibus eius ſic cōcedo añs et ſña ſz forte ſña nō valeat. et ad probationē negaretur aſſumptū et, forte ab aliquibus diceretur q operatiōes beatifice ſūt eque virtuoſe aut plus quam nō beatifice ſz nō ſint eque meritorie. ſi autez acciperet ſecuritas pro carētia timoris qui frequenter puenit ex hoc q minus ē ſibi male cōſcius, ſicut videtur accipe Iob. cōſciā enim quam replet iniquitas multis rerum difficultatibus et perturbatiōibus angitur cōcedo añs de premio accidētali et nego ſñam et ad probationem dico q aſſūptū ē fñm. nā ſicut vna miſeria ē detrimētū reſpectu alterius ita et vna virtus reſpectu alterius ſz qdqd ſit i illa auctē nō accipitur ſecuritas pcīſe eomō q hic accipitur ſz videtur hre ſignificatiōnē magis ↄ̄mune. nā q abſtulerit oēz iniquitatem ſecurus dormiet. nō ſolū illa ſecuritate q dicta eſt ſz etiaz ſecuritate q haberi pōt circa rerum arduarum adminiſtrationē: per hoc q talis fidētius diuinū auxiliū ſperat qd ē ad res diuinas agendas ſufficiētiſſimū. ¶ Ad quartā nego minorē licet enim in aliis cōſiſtāt et fiducia et ſecuritas. nam ſi quis in adminiſtratiōe grauiū rerū vel perturbationi, vel homini vel fortune ſuccūbere formidaret ille nec ſecuritatē nec fiduciam bene gerendi habent. ¶ Ad quintam dico q tam fiducie quam ſecuritati opponuntur et deſperatio et timor perturbant ac deiiciens; neutri autem opponitur timor excitans. nam ſi ponatur deſperatio aut timor deiiciens nec habetur fiducia nec ſecuritas. ¶ Ad ſextam dico q duplex eſt certitudo ſcilicet naturalis et de illa negatur maior,

Arg. thome. 2. 2. q̄ſtio. 129. articu. 7.

Acceptio nes ſecuritatis.

alia eſt moralis et iſta eſt duplex. q̄dā circa agibilia in vniuerſali et de iſta iterum negatur maior. Duplex ē certitudo alia eſt circa agibilia in particulari et de iſta conceditur maior et negatur minor. ſecuritas enī et fiducia dicunt circa ꝑticulare agibile illam moralem certitudinē q̄ de ꝑticulari agibili vt in plurimū habeñ haberi poteſt q̄lis certitudo habetur in ꝓmiſſis et obligationibus exſoluendis q̄uis tamē in his multo maior poteſt eſſe certitudo ꝙ in adminiſtratiōe rerū arduarū q2 hmōi adminiſtratiōes ex pluribꝰ cauſis impediri poſſūt q̄ ꝓmiſſoꝝ ſolutiones. Ad rōnē aūt oppoſitā negat maior ꝛ dico ꝙ aliq̄ magnanimitas eſt magnoꝝ ſperatiua ꝛ aliqua magnoꝝ opatiua ꝛ de hoc ſatis habitum eſt in prioribus.

Queritur Utrum magnificentia ſit ſpecies magnanimitatis. et videtur ꝙ non q2 magnificentia eſt virtꝰ a magnanimitate diſtincta. ergo non eſt ſpēs magnanimitatis. aūs ꝓbatur per Ariſt. quarto ethicoꝝ. In oppoſitū eſt Tullius qui enumerat magnificentiā inter partes magnanimitatis. hoc idem etiam facit Macrobius ꝛ Andronicus. Notandū eſt ꝙ magnificentiā accipitur dupliciter. vno modo ꝓ habitu q̄ nos bene habemus in magnis ſumptibus gratis faciendis. et hoc modo magnificentia eſt virtus circa pecunias exiſtens diſtincta a liberalitate ꝛ magnanimitate ꝛ aliis ꝟtutibus. Secūdo modo accipit magnificentia ꝓ virtute opatiua excellētium et arduoꝝ fctōꝝ vtilitatem aliquā publicam ꝯcernentium. de magnificentia primo modo dicta non eſt queſtio ſed de magnificentia ſecundo modo dicta.

¶ Prima concluſio magnificentia eſt ſpecialis virtus. ꝙ ſit virtus ꝓbatur rōnibus quibus ſupra de magnanimitate ꝓbatū eſt. ꝙ ſit virtus ſpecialis ꝓbat nā rōne materie magnanimitatis ab oībus ꝟtutibꝰ aliis a magnanimitate diſtinguit. diſtigūt ꝑterea ab aliis ſpēbus magnanimitatis. magnificentia eſt ſcdm ꝙ eſt per ſe virtus eſt volitio arduarū adminiſtrationū imperatiua executionis: fiducia autē nō eſt imperatiua executionis ꝛ ita magnificentia habꝫ actū exteriorē ꝓ obiecto ꝛ nō fiducia aūt ſi habeat nō tamē eodē modo habet q2 nō habet eū tanq̄ actū imperatum ſed tanq̄ actū ſperatū. pacientia aūt et pſeuerantia q̄ pñt impedire hmōi adminiſtrationem pro obiecto. ꝙ aūt magnificentia ſit imperatiua executionis ꝓbatur per diffinitionem quam de ea aſſignat Tullius magnificentia inquit eſt rerum magnaꝝ ꝛ excellarū cum animi amplia ac ſplendida propoſitiōe agitatio ac adminiſtratio, conſtat enī ꝙ nullꝰ agitat atq̄ adminiſtrat ardua niſi ſpēt adminiſtrationē arduoꝝ. Et hoc intelligit Tulliꝰ ꝑ ſplēdidā ꝓpōnē id ē ꝑ ſplēdidū ꝓpoſitū. Propoſitum enī rerū arduaꝝ ac difficiliū dr̄ ſplēdidū cū ē executionis imperatū.

¶ Scđa ꝯcluſio. nō oīs magnificentia eſt circa magnos ſūptꝰ. ꝓbat in xp̄o fuit excellentiſſima magnificētia ꝛ illa nō fuit circa magnos ſūptꝰ igit. Nō oīs magnificētia ē circa ſūptꝰ. mior eſt certa q2 nō legimꝰ xp̄m magnos aliq̄s ſūptꝰ feciſſe ꝛ maior ꝓbat ꝑ illō pſal. Eleuata ē magnificētia tua ſup celos deꝰ vbi magnificentia ꝓ natura excellētiſſie magnificat ponit, neq̄ puto ibi magnificētiā naturalē dignitatē ipꝰ nature ſignificare. ſꝫ ſigāt ipꝰ excellētiſſimā ꝟtutē magnificētie ī aīa xp̄i exñtē q̄ etiā hūit excellētiſſimas opationes. nā ſi aliqō opꝰ dicat arduū ex fine q2. ſ. finis eiꝰ ē bonū excellēs ꝛ mltꝫ cōe nullū int̄ oīa hūana opa fuit magis arduū cū ꝑ opꝰ magnificū xp̄i totū hūanum genus ereptum ſit de poteſtate rugientis leōis collata ſint eidē oīa ſacramēta ſaluꝫ. ꝛ ꝑpa-

rata ſit ei ſufficienter eterna beatitudo. ſi ex difficultate operis ꝯſtat ꝙ nullū vnq̄ fuit opus difficiliꝰ nec eſſe poteſt de cōmuni lege q̄ ſe tot laboribꝰ tot ſudoribus tot cōtumeliis tot cruciatibus in tanta libertate ac innocētia pro alienis cōmoditatibus ꝛ nullomō pro ſua ſe ſubdere. ideo bñ ꝛ rationabiliter vocauit hec opera ac etiā habitus ex quibꝰ manauerūt, aut q̄ per hec generati ſunt magnificentiā. ꝛ dicendo ipſam magnificentiā eleuatā eſſe ſignificauit ſimul naturā que eleuata eſt ſup celos et cauſam potiſſimā huiꝰ eleuationis ſcꝫ ipſam magnificentiā. ꝛ hoc cōiter intendunt auctores ſacri aut aliquid ſimile cū pro cōcreto ponunt abſtractū ac ſi diceretur ꝙ eleuatio ſuper celos non ꝯuenit nature ſcdm ꝙ natura eſt: ſed ſm ꝙ ē magnificētiſſimis operibus adornata. Scđo ꝓbatur concluſio per illud quod habet in pſal. ſanctitas et magnificentia in ſanctificatione eiꝰ, et exo. xv. magnificus in ſanctitate, conſtat autē ꝙ hec magnificētia non cōſiſtit in magnis ſumptibus: ſed in geſtiōe operis ſancti difficilimi ꝛ arduiſſimi et vtiliſſimi. Et ideo nos in eodē pſalmo ad laudem huius magnificentie paulopoſt idem ꝓpheta imitat ꝛ exponit opus ipſm illuſtriſſimū et magnificentiſſimū dicens dicite in nationibus quia dñs regnauit a ligno. Ex quo patet ꝙ opus illud quod habuit in cruce fuit illud opus excellentiſſime magnificentie de quo loquitur: ꝛ ideo hāc magnificentiam eſſe dicit in ſanctificatione eius non quidem ea qua ſanctificatus eſt ſed qua nos ſanctificauit. Et ꝓpter iſtas cauſas magnificentia fuit in eo excellētiſſimo gradu ſcꝫ in gradu heroico q2 opus illud magnificētie ſue excellebat nō ſolū cōmunē facultatē hoīm ſed etiā facultatē eorum hominū qui maxime inter ceteros pñt res arduas ꝛ illuſtres adminiſtrare. Opera xp̄i fuerūt magnifica.

¶ Tertia cōcluſio. magnificentia de qua hic loquimur eſt ſpēs magnanimitatis ꝓbatur q2 magnanimitas ſignificat oīa que ſignificant ꝑ magnificentiā et eodēmō ita ꝙ que in recto ſignificant ꝑ magnificētiā etiā in regno ſignificant ꝑ magnimitatē ꝛ que in obliquo etiā in obliquo ꝛ nō econtra q2 multa ſignificat magnanimitas que nō ſignificant ꝑ magnificētiam q2 magnanimitas ſignificat ea que ſignificant ꝑ fiduciā ꝛ alias ſpecies etiam ſcꝫ deſideriū arduoꝝ operū que tamen nō ſignificant ꝑ magnificentiam. Scđo oīs virtus per ſe opatiua magnoꝝ operū ē magnanitas. ſed magnificētia iſto mō accepta eſt virtus opatiua magnoꝝ ergo magnificētia eſt ꝑ ſe magnanimitas. maior ꝓbat per diffinitionē magnimitatis quā ponit Arꝫ. pmo rethorice.

¶ Quarta ꝯcluſio magnificētia quā ponit Cicero partē fortitudis vel magnanimitatis nō ſe habet ad magnanimitatē ſicut ſecundaria virtus ad principalem. probatur q2 ipſa eſt vt dictū eſt ſpēs magnanitatis igit. Scđo magnificentia ꝯuenit in materia cum magnanimitate ꝛ nō excellitur ab ea ergo ipſa non ſe habet ad magnanimitatē ſicut ſcđaria ꝟtus ad ꝑncipalē ꝯria tenet quia Tho. 2.2 q̄ſt. 134. artic. 4 ſm Thomā cōtra quē ponit iſta ꝯcluſio ideo magnificentia nō eſt ſpecies magnanimitatis vel fortitudinis q2 nō ꝯuenit cū ea in materia ꝛ ipſa dicit ſcđaria virtus et fortitudo dicit principalis quia exceditur a fortitudine eo ꝙ fortitudo habet difficultatem propter diſpendium quod imminet perſone et magnificentia propter diſpendium rerum. Et in hoc iudicio meo decipit beatꝰ Thomas putās ꝙ Tullius ꝛ Macrobius et Andro cū dicant magnificentiā eſſe partē fortitudinis accipiāt eam ꝓ ꝟtute directiua circa magnos ſumptus quod nō eſt verum. Sed accipiūt eum mō ſupradicto in qua ſignificatiōe ꝯſtat ꝙ ipſa eſt circa materiā magnanimitatis ꝛ nullomodo exceditur a magnanimitate, imo ꝙ ita per ſe ipſa eſt magnani-

mitas ſicut homo eſt animal. ¶ Quinta concluſio.
nõ quorſlibet difficiliũ ac magnoꝝ volitio vł opa
tio eſt magnificentia. ꝓbatur vir iuſt⁹ puſillanimis
interdũ facit difficilia opera iuſticie. et ea nõ facit
per magnificentiam: ſed per habitũ iuſticie igitur.
C Secundo ſtat aliquẽ carentẽ magnanimitatẽ habe
re multas alias virtutes ſecundum gradũ excellen
Publice tem inclinantes ipſũ ad magna opera magna ⁊ di
admini- ficilia. ergo non omnis magnoꝝ volitio et opatio
ſtratiões ad magnificentiam ptinet quod probabitur cũ que-
retur de cõnexione virtutum. ¶ Secunda concluſio
opera magna et difficilia q̃ pertinent ad aliquam
adminiſtrationem grauem publicam et honorabi-
lem pertinent ad magnificentiam. publicas admi-
niſtrationes appello pontificatum, cardinalatum
epiſcopatum, imperiũ, regnũ, ducatũ, comitatũ p̃-
fecturã, legatio ẽ et omnis hmõi. ¶ Pro declara-
tione huius concluſionis. Eſt aduertendum q apd̃
morales phõs frequenter dubitatum: vtrum actus
aliquos exteriores ſibi proprios magnanimitas
Tho. 2.2 ſiue magnificentia haberet. Opinio Thome eſt q i
129. ar. 4 vna quaq; virtute magnum opus ſcđm q hmõi pti
net ad magnanimitatem vel faciendo vel qualiter
cũq; operando ipſum ita tamen q circa hoc opus
magnanimitas reſpicit ſolam rõnem magnitudi-
nis. Sed alie virtutes ſi ſint pfecte magnũ operan
tur non tamen principaliter dirigũt intentionem
ſuam ad magnum, ſed ad id quod eſt propriũ vni-
cuiq; virtuti magnitudo aũt conſequitur ex quan-
titate virtutis. Et ita ſecundum hanc opinionẽ op⁹
magnum iuſticie aut manſuetudinis habet duo ha
bere ẽm q ſit opus magnum et ſecundũ hoc ſit a ma
gnanimitate, habet ſecundo q ſit opus iuſticie. et
hoc modo ſit ab habitu iuſticie. iſta opinio non vi-
detur michi vera. tum primo q2 ſi ſic ſeq̄retur q oẽ
opus magnum ſcđm quod magnũ fieret a magna-
D nimitate aut ſaltem eſt generatiuum, primer imme
Contra diate magnanimitatis conſequens eſt falſum ⁊ cõ
thomam tra quartam concluſionẽ. ¶ Tũ ſecundo quia ma-
gnanimus faciendo opus iuſticie per magnanimi-
tatem ſuam non ſolum cõſiderat magnitudinẽ ope
ris ſed etiã cõſiderat q eſt opus bonũ ⁊ ꝟtuoſũ ad
iuſticiam pertinẽs aut ad mãſuetudinẽ aut aliquã
aliã virtutẽ neceſſariũ vel notabiliter vtile ad gerẽ
dam adminiſtrationẽ ſuſceptum ergo magnanimi
tas nõ ꝑſe facit illud opus ſecũdũ q magnũ nec
dirigit magnanim⁹ ꝑſe intenſionẽ ſuã ad magni
tudinẽ operis. Alſa ꝓbatur q2 ſi magnanim⁹ ꝑſe
ꝯſideraret rõnẽ magni in ope ſuo tũc ratio boni eẽt
ei impertinẽs ⁊ p ꝯñs ꝑ eodẽ hẽret facere op⁹ pra
uũ ſicut bonũ dũ tñ eẽt magnũ. Et patet ꝯña q2 ſi rõ
boni ſit magnanimo ſecundum q hmõi ptinẽs ma
gnanim⁹ eã in ope ſuo ꝯſiderat. Tertio aut intelli-
gis q magnanim⁹ ꝓducit magnitudinẽ opis iuſti
⁊ iuſt⁹ ꝓducit ipaꝫ ſubãm opis ſm q eſt debitꝫ cir-
cũſtantiis veſtita. Et hoc nõ q2 magnitudo opis nõ
eſt q̃titas ſupaddita rei magne ꝫ ẽ ipa opatio ma
gna ſicut arduitas opis nõ ẽ niſi op⁹ arduũ ⁊ diffi
cultas non eſt opus difficile. ergo eſt inł intelligi-
bile q ab vna producatur vnum ⁊ ab alia produ-
catur reliquum: aut intelligis q magnanimus pro
ducit vtrũq; ⁊ iuſtus ꝓducit vtrũq;: ſꝫ magnanim⁹
nõ fert ſm q hmõi intẽtionẽ ſuã niſi ad magnitudi
nẽ ⁊ iuſt⁹ nõ fert ſm q hmõi intẽtionẽ ſuã niſi ad id
qđ ẽ ꝓpriũ illi ꝟtuti ſcꝫ ad hoc q faciat op⁹ ꝯfor-
miť ad rectã rõnẽ. Cõtra quẽ modũ dicẽdi currit rõ
ꝑcedẽs q2 ex hoc indiſſolubiľr ſeq̄ť q magnanim⁹ nõ pl⁹
ſm q hmõi bñ opať q̃ maleců rõ magni quã tñ in
tẽdit magnanim⁹ ſaluať tã ĩ malis q̃ in bõis opatõib⁹

Scđo magnanim⁹ ſꝫ q magnanim⁹ ſcit op⁹ ſuũ eẽ cõfor
me rõi ğ magnanim⁹ nõ tm̃ fert intẽtionẽ ſuam ad ma-
gnitudinẽ operis ſed etiã ad bonitatem. Et aña ꝓba
tur p Ar. 2 ſcđo ethicoꝝ dicentẽ q ad hoc q q̄s ꝟtuo
ſe operetꝛ requiritꝛ q operetꝛ ſciẽs ⁊ eligẽs. Tertio ma
gnanimus opans magnũ opus iuſticie attigit de fa Cõditio-
cto ſubſtãtiã operatiõis iuſte bñ circũſtãtionatã: aut nes ſtudi
ergo attingit eã ꝑter intẽtionẽ: aut ex intẽtiõe: aut cõ oſe opan
tra intentionẽ. Non tertiũ vt cõſtat q2 alias oĩs ma- tibus.
gnanimus operãs iuſte eſſet malus q2 intẽderet ope-
rari nõ iuſte. nec primũ q2 quicq̃d ſit ab aliquo ſciẽter
et ex lectiõe ſit ex intẽtiõe ſed magnanim⁹ ſciẽtꝛ et ex
electiõe attingit ſubſtãtiã opis iuſti ergo attigit eam
ex intẽtiõe. maior eſt manifeſta: minor ꝓbať q2 ma-
gnanim⁹ ſcđm q hmõi attingit ſubſtãtiã operis iuſti
ex deliberatiõe ergo ſciẽtꝛ ⁊ ex electiõe q2 aut attigit
opus illud caſualiť aut naturaľr aut ex electiõe. non
p̃mũ nec ſcđm q2 magnanim⁹ nõ agit ſm q magna-
nimus caſualꝛ nec naturaliť ergo ex electiõe. ¶ Pre-
terea magnanim⁹ iterdũ iudicat q ad bñ gerendam
adminiſtrationẽ ſuſceptã neceſſe eſt ſibi in aliqua certa
materia facere opus arduũ iuſticie ergo magnani-
mus tũ ponit ſe ꝯformare iudicio prudẽtie directiue
operũ magnanimoꝝ põt velle facere op⁹ arduũ iuſti-
cie. ſed oĩs volẽs facere opus arduũ iuſticie ſi tñ diri
git intẽtionẽ ſuã ad opus ſcđm q magnũ ſed etiã di-
rigit eam ad opus ſcđm q iuſtũ igiť magnanimus
nõ ſolũ dirigit intentionẽ ad opus ſcđm rationẽ ma
gni. Eſt tamẽ aduertẽdum q dupliciť põt intelligi q C
magnanimus dirigit intentionem ſuam in opus iu-
ſtum vel manſuetum ⁊c. vno modo ſecundum commu
nem rationem iuſti et manſueti et ſic de aliis ⁊ ſic eſt
verum. Alio modo q magnanimus per habitum ma
gnanimitatis et prudẽtie ad eam pertinentis ponat
medium in opere iuſto et veſtiat opus illud circũſtan
tiis ſibi debitis et ſic falſum eſt quia hoc non perti-
net ad magnanimitatem ſed ad iuſticiam ⁊ alias vir
tutes, alias pro oĩbus virtutibus ſufficient vna. Et
hanc puto eſſe ſententiã Thome ⁊ eum nichil aliud
voluiſſe dicere que lꝫ vera ſit tamen deficit in hoc q
ſcđm eam omne opus magnũ ſecũdũ q magnũ eſt
opus magnanimitatis. ⁊ ꝯtra hec poſita eſt hec ſe-
ptima ꝯcluſio. ¶ Pro qua eſt aduertendũ q magna
nimitas ſcđm omnes philoſophos morales et theo- Sptis
logos eſt virtus circa honores exiſtens. Poſſum⁹ au- cõcluſio.
tem multipliciter deficere in appetẽdo honores: vno Multi-
modo cum incubuimus alicui graui adminiſtrationi plex defe
ꝓpter quam deberetur nobis honor alicuius digni- ct⁹ i appe
tatis nos tamen vel maiorem petimus vel dignũ ne- titu ho-
gligimus et ſcđm aliquos iſte actus magis pertium noris.
ad iuſticiam diſtributiuã ⁊ iniuſticiam oppoſitam q̃
ad magnanimitatẽ ſcđm alios vero pertinet ad ma
gnanimitatem. Alio modo cum appetimus honorẽ
annexũ alicui adminiſtrationi cui tamẽ adminiſtratio
ni gerẽde nõ ſufficimus aut cũ ſufficim⁹ adminiſtratio-
ni gerẽde nihilominus honorẽ ipm ꝓpter laborẽ aut
pericula aut ꝓpť diffidentiã quãdã recuſam⁹ Tertio
modo cũ iam ſuſcepimus honorẽ et dignitatẽ cui an
nexa eſt adminiſtratio ⁊ tamẽ negligẽter hmõi admi
niſtrationẽ gerimus neq; q̃tum vtiliter poſſum⁹ hu-
iuſmodi adminiſtrationẽ pficimus ſed per negligen-
tiam noſtram aut per torporem noſtrum res pluri-
bus cõmunis multa detrimenta ſuſcipit. Contra hec
vicia magnanimitas animũ noſtrũ firmat et ſtabiliť
et ita erigit mentẽ noſtram vt non ſinat nos neq; tor
pore neq; imprudentia neq; paruitate deeſſe admi- Reſolu-
niſtrationi quam ſuſcepimus. dico ergo quod ope- tio auto-
ra magna non pertinent ad magnanimitatem precı ris.
ſe ſecundum q magna aut difficilia ſed ſecundum q

ſunt opa valentia ad aliquē grauē adminiſtratio-
nem quā ſuſcepimus gerendā τ perficiendā ita ꝙ ſi
cauſa epiſcopatus vel legationis ſuſcepte incūbat
opus magnū iuſticie faciendū. tūc magnanimitas
legati elicit p̄mo actū quo vult legationē bene ad-
miniſtrare τ gerere et nullo mō a bona adminiſtra
tione deuiare τ qꝛ recta ratio dictat ꝙ ſine opere
magno iuſticie et arduo non pōt bene geri legatio
impat voluntas mediāte habitu magnanimitatis
opus excelſum iuſticie. / tūc volūtas ſi habeat ha-
bitū iuſticie inclinat mediante illo habitu iuſticie
ꝑtialiter ad inquirendū mediū iuſticie in illo opere
debitas circūſtantias illius opis τ rō mediāte ha-
bitu prudentie hanc inueſtigationē facit. Si autem
hos habitus nec volūtas nec ratio habeant tūc rō
mediante acumine ſuo inquirit et conſiliatur ac cō
cludit circumſtantias τ mediū opis iuſti τ volūtas
obtēperat et ita hoc opus iuſticie magnū eſt ꝓcepti
ue a magnanimitate ſecūdū ſꝫ ꝙ arduū eſt τ valet
ad adminiſtrationē ꝗuē gerēdā. Eſt aūt rl'arit eli-
citus ab habitu iuſticie τ ab aliis viribꝰ executiuis

probatio 7. ꝯcl'ōis
quia magnanimitas ſm Ar'ſ. nō fit ſine aliis ꝟtuti
bus poſſibile eſt tñ in caſu ꝙ ſit a volūtate τ dicta-
mine prudentiali actuali. ¶ Sic ꝓbatur cōcluſio illa
ſola opera ptinent ad magnanimitatē quibꝰ homo
dignificat ſe honoribus ꝗbus eſt dignus: ſed ꝑ ſola
opa magna que ad aliquā publicā adminiſtratio-
nem ptinent homo dignificat ſe honoribus quibus
dignus eſt. / ergo illa ſola opa ptinent ad magnani
mitatē. maioꝛ ꝓbatur per diffinitionem magnani
mitatis. et minoꝛ ꝓbat̄ opa magna que nō ptinent
ad aliquā adminiſtrationē nō dependent ex aliqua
honorifica dignitate nec in opando ea operans hꝫ
reſpectū ad quēcūq; honorem vel ſuſceptū vel ſuſci
piendum neq; attēptando eam dicitur caymꝰ neq;
non attemptādo dicitur puſillanimis quēadmodū
de opibus alicui adminiſtrationi honorabili ꝯiū-
ctis contingit. manifeſtū eſt eñ ꝙ ille quiꝰ aſſumit
honorē cuius adminiſtrationi ſufficere nō pōt ma-
nifeſte eſt caymus τ ambitioſus ille aūt qui retinet
honorē cuius adminiſtrationi negligit ſatiſfacere
licet etiā ſufficere poſſit eſt etiam caymus τ ambi-
tioſus. nō dicimur aūt magnanim ab hoc ꝙ iſeda
facimus opus magnū alicuius virtutis puta iuſti-
cie vel manſuetudinis vel liberalitatis ꝗtūcūq; eti
am intentionē noſtrā ad difficultatē τ magnitudi-
nem operis feramꝰ. Opoꝛtet ergo ꝙ dicamur ma-
gnanimi faciendo aliquod magnū opꝰ ad aliquā
grauē. adminiſtrationem publicā ptinens. ¶ Octa
ua concluſio magnificentie virtuti non reſpondent
alique operationes exterioꝛes ꝓpꝛie diſtincte ab

Magnificētia ꝓpꝛios actꝰ exterioꝛes non hꝫ.
operationibus iuſticie τ prudentie τ manſuetudi-
nis τ aliarū virtutū. ꝓbatur iſta concluſio qꝛ queſcū
ꝙ operatio magnificentie detur manifeſte oſtēdetur
ꝙ illa ptinet ad aliquā aliā virtutē τ ꝙ ad eam cau
ſandā pōt cōcurrere aliquis alioꝝ habituū moꝛali
um vel intellectualiū. Cōfirmatur quia a phis mo-
ralibus nulla aſſignatur opatio exterioꝛ magnifi-
centie preter opatiōes aliarū virtutū. poſſet etiā in-
duci ꝑ ſingulas ſpēs nā adminiſtratio epatꝰ nō exi
git aliquā opationē extioꝛē que non ptineat ad ali
quā aliā ꝟtutē nec adminiſtratio legatiōis nec di
gnitas regie maieſtatꝫ. Et ad hūc ſenſū puto itelle
xiſſe. Ar'ſ. cū ait, ꝙ magnanimitati ꝓpꝛiū ē qḋ eſt in
vnaq̄q; ꝟtute magnū. Dixi aūt opatiōes extioꝛes
qꝛ magnificētia hꝫ ꝓpꝛios actꝰ intioꝛes nō ſolū ſpē
ſꝫ etiā gñe diſtinctos ab actibꝰ intioꝛibꝰ aliarū ꝟtutū
ꝗ hñt obiecta diſtincta ab obiectis aliarū ꝟtutū. naꝫ
ſi ſit ꝯſida aliq̄ dignitas ꝯſequitur eā ꝯſiliando no-
bis beniuolos faciendo eos ad quos pertinet colla-
tio huiuſmodi dignitatis: hmōi autem cōſiliatio ac
cōpatio beniuolentie prudentia fit ac ſuadendi ſcien-
tia ſi quis legationē grauē ſuſcepit eam ꝑficiet opati
onibus que vel ad iuſticiā vel ad prudentiā vel ad pe-
ritiam litterarum pertinent aut his omnibus ſimul
Ex quibus oībus patet ꝙ volitio magni opis iuſti
ad magnanimitatē ꝓpꝛie ptinent et volitio eiuſdē opis
ptinēt ad iuſticiā licꝫ differāt ſpē vel genere: tñ eis eadē
opatio exterioꝛ nō ſolū ſpecie ſed etiā numero rñdet

Duplex volitio iuſticie.
ptꝫ ex dictis. Dixi aūt in p̄ma pte pꝛopꝛie ptinēs ad
magnanimitatē. eſt eñ duplex volitio iuſticie ad ma-
gnanimitatē ptinēs vna que habet oēs circūſtantias
pro obiectis puta volitio ꝗ volo hoc opꝰ iuſticie dif-
ficile et arduū tanꝗ multū vtile aut neceſſariū ad lega
tionē ſuſceptā honorifice ꝑficiendā hoc loco hoc tēpe
hoc mō τc. τ iſta volitio ꝓpꝛie ptinet ad magnanimi-
tatē qꝛ licet ſint aliqua obiecta cōia magnanimitati
et iuſticie ſcꝫ locus tps ꝑſona et multa alia. / tñ ſūt eti-
am aliq̄ ꝓpꝛia magnanimitati puta finis primus ſcꝫ le-
gatio honorifice ꝑficienda τ vtilitas vel neceſſitas ad
hanc. Alia eſt volitio ꝗ nō habet iſtā circūſtātiā ꝓpꝛiā
pro obiecto. / ſed habet alias cōes nō tñ habet circum-
ſtantiā ꝓpꝛiā iuſticie pro obiecto τ iſta volitio ptinꝫ cō
muniter ad magnanimitatē τ iuſticiā τ ab vtraq; pōt elici
et ſeoꝛſū ꝯiūctim. Alia eſt volitio ꝗ habet iſtas circum
ſtantias cōes pro obiectis cū hoc habet circūſtantiā
ꝓpꝛiā ipſi iuſticie τ iſta ptinet ad iuſticiā τ nō ad ma-
gnanimitatē. Et ſi dicas ponat̄ ꝙ habeat illa volitio cir
cunſtātias cōes pro obiectis τ circūſtātiā ꝓpꝛiā ma-
gnanimitatis τ circūſtātiā ꝓpꝛiā iuſticie tūc querit̄ ad quā
virtutē ptinebit puta iſta volitio. / volo hoc opus iuſtū

Note.
hoc loco et hoc tēpoꝛe vt reddatur iſti perſone qḋ ſuū
eſt et vt legationē ſuſceptā honoꝛifice perficiam. Re-
ſpondeo pmo ꝙ hec volitio differt ſpecie aut gene-
re a qualibet precedentium. Dico ſecundo ꝙ ſi caſus
ſit poſſibilis et cum hoc ſit poſſibile ꝙ circunſtantie

B
pꝛopꝛie finium omnino ex equo ſe habeant quod eſt
michi dubium. Tunc dicerem ꝙ illa volitio ſimul per
tineret ad magnanimitatē τ iuſticiam τ ꝙ non de tali
imo nec foꝛte de qua tali predicatur iuſticia eſſentiali
ter τ per ſe nec etiam magnanimitas accipiēdo eſſen
tialiter τ per ſe logicaliter. / licet bene predicat̄ de ea
ꝑ ſe accipiēdo ꝑ ſe vt vēit in vſū moraliū philoſophoꝝ.
Dico tertio ꝙ ſi circūſtātie ꝓpꝛie finium nō ſe ex eque
habeāt ſed vna ſit principalioꝛ et altera minus ꝑnci-

Argumēta thōe. τ 2. ꝗſti. 15. articu. 1.
palis tūc dico ꝙ volitio illa ptinet ad ꝟtutē illā cuiꝰ
ꝓpꝛius finis eſt finis ꝑncipalioꝛ illiꝰ volitiōis. ¶ Con
tra p̄mā ptē p̄me ꝯcluſiōis aꝛ ſic magnificētia nō con
ſiſtit in medio ergo magnificētia nō eſt ꝟtus. aſis pro
bat̄. Tū qꝛ magnificētia ī extremo ꝯſiſtit. Tū qꝛ ma
gnificētia ꝯ̄riat̄ naturali inclinationi eo ꝙ hō magis
naturaliter inclinat̄ ad opera difficilia ꝓpter ſeipm
quā propter alterū ad cuiꝰ ꝯ̄riū iclinat magnificētia.
Scdo magnificētia eſt recta rō reꝝ factibiliū ergo po
tius ē ars ꝗ ꝟtus. aſis ꝓbat̄ qꝛ ꝑ magnificētiā dirigi
mur ita bñ in factibilibus ſicut in agibilibus. ¶ Ter
tio magnificentia eſt dignitas quedam nature ergo
magnificentia non eſt virtus: aſis probatur per illud:
eleuata eſt magnificētia tua ſup celos. ¶ Ad p̄mā rñ-
det̄ ꝙ magnificētia ꝯſiſtit in medio ratiōis licet non
in medio materie. Et ad primā ꝓbationē concedo ꝙ
cōſiſtit in extremo materie. Ad ſcdam ꝓbationem ne
gatur antecedens. τ ad probationem negatur aſſum
ptum vniuerſaliꝛ intellectū. ꝯtingit enim aliqñ ꝙ illa
difficilia opa nō eſſent ſibi vtilia vbi tamē eſſent vtilia
alteri iō in tali caſu faceret ꝓpt alterū ꝗ nō facit ꝓpt
ſeipm ꝯtigit etiā ꝙ illud alterū ē cōtrarius aliqua ꝓpter
quā etiā facere multa iclinat̄ ꝗ nō faceret propter ſe.

Cū tertio inclinat hōs facere multa ꝑpt̄ deū ⁊ illa
ꝑpt̄ alteꝝ q̄ nō faceret ꝑpt̄. Cū q̄rto q2 ex eo quod
facit ꝑpter alteꝝ bn̄ ⁊ laudabilr̄ maius bonum ſibi
ꝯuenit q̄ bonū virtutis q̄ illi ꝑpter quē illud facit
neq3 tamen vz ꝯña argumenti q2 ⁊ fortitudo ⁊ fere
omnis alia virtus interdū inclinat contra natura
lem inclinationē q̄uis aliqua inclinatio dicat̄ na-
turalis multiplr̄ ſed de hoc alias. ¶ Ad ſcđam ne
gatur ꝯña quia licet per magnificentiam inclinē-
mur etiam interdū ad ardua factibilia eo mō quo
recta ratio dictat ea eſſe facienda nō tamē magni-
ficentia eſt recta ratio reꝝ factibiliū ſz habit⁹ ille
eſt recta ratio factibiliū quo ratio iudicat qualit̄ ⁊
quō ſint facienda ſicut nec iuſticia nec manſuetudo
eſt recta ratio agibiliū ſed prudentia hmōi operuꝫ
directiua. ¶ Ad tertiam patet ſolutio ex dictis. Cō
tra ſecundam cōcluſionē ar̄ ſic per Ari. ethicoꝝ q̄r
to qui magnificentiā circa magnos ſumpt⁹ ponit
¶ Scđo ſic pōt contingere q̄ aliqua adminiſtratio
non pōt bene geri ſine magnis ſūptib⁹ ſicut etiā cō
tingit q̄ non poteſt geri ſine aliquo arduo opere
iuſticie ergo ſicut poſita eſt magnificētia circa ope
ra et materiā iuſticie ita poni debet circa magnos
ſumptus. ¶ Ad primā pz ſolutio ex diſtinctione in
principio q̄ſtionis poſita nomē eni magnificentie a
diuerſis auctoribus diuerſimode acceptū eſt hic āt
agitur de ea vt eſt ſpēs magnanimitatis vel forti-
tudinis de ea autē alias agetur vt eſt virtus circa
magnos ſumptus immediate conſiſtens. ¶ Ad ſecū
dam conceditur ꝯña et ꝯña nec tamen ex hoc ſequit̄
q̄ omnis magnificentia ſit circa magnos ſumptus
quod eſt oppoſitū concluſionis. Dico tamen q̄ ſi-
cut nulla magnificentia eſt immediate circa opa iu
ſticie tanq̄ circa actum elicitum imperatū formali
ter executionis ita nec circa magnos ſumptus hoc
modo eſt magnificentia illa q̄ continetur ſub ma-
gnanimitate ſed ſicut magnificentia virtus eſt im-
Ad tho. 2. 2. q̄ſti. 134. arti. q̄rto. mediate circa actum ꝓprium puta circa geſtioneꝫ
magne adminiſtrationis et mediante iſto actu eli-
cito circa aliquod opus arduū iuſticie: ita hoc mō
etiam eſt circa magnos ſumptus. Et ideo concedit̄
D q̄ eodem modo eſt circa magnos ſumptus ſicut cir
ca opera iuſticie. ¶ Contra quartā cōcluſionē ar̄ ſic
magnificentia q̄ eſt circa ſumptus cōuenit cum ma
gnanimitate in hoc q̄ eſt circa aliquid magnum
et exceditur ab ea quia periculum circa perſonam ē
maius q̄ periculum circa res et bona ergo huiuſ-
modi magnificentia adiungitur magnanimitati ſi
cut virtus ſecundaria principali. ¶ Ad iſtam rōem
reſpondetur primo q̄ conſequens huius argumēti
non eſt contra cōcluſionē poſitam quia cōcluſio nō
eſt poſita de magnificentia q̄ eſt circa magnos ſū-
ptus ſed de magnificentia q̄ eſt ſpēs magnanimita
tis. dicitur ſecundo q̄ nec argumētum valet de ma
gnificentia q̄ eſt circa magnos ſumptus: alias eni
ſequeretur primo q̄ omnis virtus exceſſa a magna
nimitate eſſet ſecundaria virtus reſpectu magnani
mitatis q̄ eſt falſum et patet conſequentia q2 om-
nis virtus exceſſa a magnanimitate cōuenit cū ma-
Cōditiones requiſite ad virtutē ſcđariam. gnanimitate q2 ois virt⁹ cū oi virtute in aliq̄ cōuenit
⁊ cū hoc excedit ab ea cū ꝑ ſcaſū ſit exceſſa virt⁹. Tuꝫ
ſcđo q2 ſeq̄ret̄ q̄ liberalitas ⁊ eutrapelia et ſic de
mltꝭ aliis eēt virt⁹ ſcđaria reſpectu iuſticie q2 hmōi
due ꝯditiōes ꝯueniūt. Tertio ſequeret̄ q̄ iuſticia et
gn̄alit̄ ois virt⁹ cui⁹ act⁹ requirit̄ ad grauē admini-
ſtrationē bn̄ gerendā eēt ſcđaria reſpectu magna-
nimitatꝭ que oia ſūt abſurda. Ex q̄b⁹ pz q̄ ad hoc
q̄ aliq̄ virt⁹ dicat̄ ſcđaria reſpectu alt̄⁹ iſte due ꝯdi
tiōes non ſufficiūt ſz ꝑter has req̄rit̄ q̄ act⁹ ſcđarie

virtutꝭ ſit eī nātr̄ ſubordinat⁹ ad actū ꝑncipal̄ virtutis
ſic ſcꝫ q̄ ſaltem partialiter valeat ad cōſequēdū actū
principalis virtutis et q̄ regulariter non ſit alicuius
vtilitatis niſi reſpectu actus ꝑncipalis virtutis. quo
modo eubulia ſineſis agnomi dicunt̄ ſecūdarie vir
tutes reſpectu prudētie quia ſcꝫ valent ad actū prin-
cipalem prudentie ⁊ ſine his nō poteſt haberi actus
principalis prudētie. ⁊ ſine is nō pōt hr̄i act⁹ pncipal̄
prudētie. hoc nomē tamē ſecūdaria virt⁹ equiuocū eſt
aliquādo eni ſignificat virtutē neceſſario vtilē ad ali
am aliq̄n ſignificat virtutē maliſ vtilē ſiue neceſſario
ſiue non. Quicquid ſit tamē ſcđm nullam nois acce
ptionē vſitatā apud philoſophos morales magnifi-
centia ſumptuū dici pōt virt⁹ ſcđaria reſpectu mag-
nimitatis. ¶ Ratio aū oppoſitū ſoluta eſt ex dictis.

Conſequenter determinandū
eſt de patiētia quā Tullius poſuit int̄ par
tes fortitudinis. Querit̄ ergo ꝑmo vtrū pa
tientia ſit ſpecies magnanimitatis? Arguit̄ q̄ no ꝑ
mala illata ab extrinſeco poſſum⁹ dimoueri ab vni-
uſcuiuſq3 virtutis opere ergo patientia in oi virtute
reperit̄. ꝯña tenet q2 patiētia eſt circa mala ab alte-
ro illata. ¶ In oppoſitū arguit̄ per Tulliū vt ſupra
allegatū eſt. Pro queſtione notādū eſt q̄ patiētia ac
cipitur tripliciter: vno modo pro virtute ita firmante
animū ꝯtra mala illata vel inferēda ab extrinſeco vt
per hec non dimoueamur a geſtione alicui⁹ grauis
et ardue adminiſtratiōis. Scđo modo accipit̄ patien
tia pro virtute firmāte animum i aliquo ope virtutis
ita vt nō dimoueamur ad hmōi ope ꝑ mala ab alio
illata vel inferenda. Tertio modo ꝑ virtute abſolute
firmāte animū cōtra mala ſeu ab intrinſeco ſeu ab ex
trinſeco illata. ¶ Tunc ſit ꝑma cōcluſio patiētia pri-
mo mō dicta ſpecies eſt magnanimitatis. ꝓbat̄ au-
ctoritate Tullii qui eā ponit magnanimitatis ſiue
fortitudis ponit q̄ ſupra factū eſt declaratū. Poſſu
mus eni ab adminiſtratione ardua retrahi tam ꝑpter
bona que ꝯſecuturi ſumus non adminiſtrādo ſꝫ pro
pter mala que ꝯſecuturi ſumus vel ꝓbabiliter formi-
damus nos conſecuturos adminiſtrādo. Et iſta ma-
la aliquādo intrinſeca ſunt ita q̄ nata ſunt conſequi
opus ipſum aut ex natura opis aut ratione alicuius
circuſtantie: aut ſunt extrinſecꝰ illata ab alio ſi ita
firmet̄ aīmus vt neq3 ꝑpter bona neq3 ꝑpt̄ mala intri
ſeca retrahamur adminiſtrationē arduā tūc virtutē hoc mō
firmantē aīmū appellat Tullius ꝑſeuerātiā. Si vero
ita firmet̄ aīmus vt nō deſerat hmōi adminiſtrationem
ꝑpter mala extrīſeca tunc virtutē hāc appellat patiē
tiam licet Ari. alit̄ appellaret vt ſupra patuit ⁊ ampli⁹
etiā patebit ſeriꝰ q̄ autē hec patiētia ſit ſpēs mag
nimitatis ꝓbari pōt rationibus q̄bus ſupra ꝓbatum
eſt de fiducia ⁊ magnificētia. ¶ Scđa ꝯcluſio patiētia Nota.
ſcđo mō dicta nō eſt ſpēs magnimitatis. ꝓbat̄ q2 eſt
ſpēs ꝑſeuerātie graduꝰ regit̄ in oi virtute ſicut ꝑſeue
rantia gradus ſed ꝑſeuerātie grad⁹ non eſt ſpēs ma
gnanimitatis ergo nec patientia hoc mō dicta. Aña
ꝓbatur q2 ſcđm Ariſ. in ſeptimo ethicoꝝ. ꝑſeuerātia
gradus eſt gradus virtutis per quam ſiue vt non deſe-
ramus opus virtutis propter triſticias et moleſtias
intercurrentes. Et hec habet duas ſpecies vnam cum
hoc modo firmatur animus contra triſticias maloꝝ
extrinſecorum. Aliam cū firmatur animus cōtra tri-
ſticias malorum intrinſecoꝝ. ¶ Tertia cōcluſio Pa-
tientia tertio modo dicta eſt virtus moralis. ꝓbatur
ois habitus quo nos recte habem⁹ ⁊ conformiter ad
rectā rationis iudiciū in tollerādis aduerſitatib⁹ mo-
re ⁊ ꝯſuetudine acquiſitus eſt virtus moralis ſed patiē
tia eſt hmōi igit̄. maior eſt certa q2 ois talis habitus

3. Acceptiones patientie.

eſt habitꝰ electiuꝰ imediate ↄſiſtēs: determiata recte rōne ꝓut ſapiēs determiabit. ꝛ maior reliquiꝫ nota ex quid nois patiētie ab oibꝰ ↄceſſo. Oēs em̄ ↄcedunt patiētiā eē q̄ adverſa eq̄nimiter tolleramꝰ. Scḋo ꝓbaꝫ p auguſtinꝰ in libro de patiētia xtꝰ aīmi (īquit) q̄
augustinꝰ. patiētia dr̄ tā magnū dei donū eſt vt etiā ipſiꝰ q̄ nobis eā largiꝫ patiētia p̄dicet. ꝛ ibidē etiā hꝫ q̄ patiētia hois eſt q̄ mala eq̄ aīo tolleramꝰ. aliā rōne ponit beatꝰ Thōas ſub hiis xbis: xtutes morales iquit oꝛ
tho. 2. 2. q̄ſti. 136. arti. pmo dinanꝫ ad bonū iquātū ↄſeruāt bonū rōnis ↄ̄ ipetus paſſionū. iter alias aūt paſſiōes triſticia efficax eſt ad ipediēdū bonū rōnis ſm̄ illud ad corīt. vii. ſcłi triſticia mortē opaꝫ. ꝛ eccł. xxx. multos occidit triſticia et nō eſt vtilitas in illa. vñ neceſſe eſt hr̄e aliquā xtutē p quā bonū rōnis ↄſeruet ↄ̄ triſticias hoc aūt facit patiētia vñ dicit Aug. in libro de patiētia q̄ patientia hois eſt q̄ mala equo aīo tolleramꝰ. i. ſine ꝑturbatiōe triſticie ne aīo iniq̄ bona deſeramꝰ p q̄ ad meliora ꝑ-
ↄ̄ thomā. ueniamꝰ. hec rō itellecta vt iacet nimis ꝑplexa eſt qḋ em̄ pmo ↄcludit videꝫ fīm ꝛ ↄſña multū obſcura. arguit em̄ ſic iter alias paſſiones triſticia efficax eſt ad ipediēdū bonū rōnis g̃ neceſſe eſt hr̄e aliquā xtutē q̄ bonū rōnis ↄ̄ triſticias ↄſeruet. volūtas em̄ ex liber-
x tate ſua ꝛ iudicio recte rōnis ſine quocūq; habitu morali pōt ↄſeruare bonū rōnis ↄ̄ triſticias. Alias nūq̄ exire poſſet in primū actū in quē tn̄ multi ꝓpter ꝛ faciliꝫ exeūt. Scḋo dicit q̄ foꝛtitudo ↄſeruat bonū rōis ↄ̄ triſticias ꝛ magnimitas et māſuetudo et iuſticia et tēperāria ꝛ gñaliꝫ oīs xtus ꝛ ita ꝑ hoc mediū preciſe nō pt̄ ↄcludi q̄ ꝑter alias xtutes ſit ponēda patiētia. Tertio qꝛ nō aſſigāt niſi vnā paſſione quā modereꝫ. ſ. triſticiā tn̄ oīs xtus moralis q̄ eſt iter paſſiōes videꝫ eē duaꝫ paſſionū medietas aut ſaltē dupl'r circa eādē paſſionē ſicut māſuetudo eſt medietas inꝫ defectū ꝛ exceſſū ire ꝛ aliq̄ foꝛtitudo eſt medietas inter defectū ꝛ exceſſū timoris. Quarto qꝛ oīs xtus pugnat ↄ̄ triſticiā ipedientē bonū rōnis ſui directiue vt patebit cū de gradibꝰ xtutū aut de ꝑſeuerantia ageꝫ. Quīto qꝛ dato q̄ mala nullā ſint triſticiā iductura in aliquo tn̄ ſm̄ ſanctos adhuc vtilis eſſet patientia vt tolleret inſenſibilitatē ꝛ iduceret triſticiā quā recta rō decerneret eē ſuſcipiendā ſicut etiā de facto triſticiā ſuſceperat xp̄s cū dicebat. Triſtis eſt aīa mea vſq; ad mor-
x tē. Et ideo ꝓ declaratione huiꝰ rōnis ꝛ intellectu ſit q̄rta ↄcluſio. Patientia nō ſolū cohibitiua eſt triſticiaꝫ excedentiū ſed etiā excitatiua deficientiū. ꝓbaꝫ ↄcluſio ſicut ſe hꝫ māſuetudo ad iras ita patientia ad triſticias ex malis ꝛ adverſis ꝓueniētes ſed manſuetudo nō ſolū cohibet iras excedentes, ſed etiā excitat deficiētes nā ſm̄ Ari. inraſcibilis vituperaꝫ eo dicēte. Defectꝰ autē ſiue inraſcibilitas quedā eſt, ſiue quodcūq; vituperaꝫ. Nō iraſci em̄ in quibꝰ opꝫ inſipientia videꝫ ꝛ multa alia addit in eandē ſententiā g̃ ꝛ patientia ꝛc̄. Scḋo oīs xtus moralis mediat inter duo extrema: ſed patiētia eſt xtus moralis g̃ mediat inter duo extrema: ſed nulla extrema aſſignari pñt niſi ſuphabūdātia triſticie ꝛ defectꝰ triſticie ex adverſitatibꝰ ꝓueniētes igꝛ. Et ne hec opinio noua dicaꝫ cuius modi dicūt hoies nr̄i tp̄is eas eē quas vel non
ↄfirmaꝫ opio doc. grego. legerunt vel etiam nō approbant adducam ad hanc concluſionem expreſſam ſententiam gregorii in moralibus hoc multis verbis dicentis. Nonnulli inquit magne philoſophie conſtantiaꝫ putant: ſi diſcipline aſperitate correpti ictus verboꝝ; dolores nō ſētiāt nōnulli vero nimis ꝑcuſſionū flagella nō ſentiunt ita vt i moderato dolore cōmoti in exceſſū lingue labanꝫ. Sed quiſquis verā p̄itam tenere nitiꝫ neceſſe ē vt inꝫ vtrūq; gradiaꝫ. nō eſt eni pondus vere virtutis inſenſibilitas cordis qꝛ ꝛ valde inſana per ſupoſitē mēbra ſūt que inciſa dolere nō poſſūt: rurſus virtutis cuſtodiā deſerit qui doloꝛē vulnerū vltra q̄ neceſſe eſt ſētit. Contra inſēſibilitatē ꝑcuſſoꝝ dicit ꝓpheta. Percuſſiſti eos nec doluerūt attriuiſti eos ꝛ noluerūt accipere diſciplinā. Cōtra puſillanimitatē aūt illoꝝ percuſſoꝝ dicꝫ i miſeriis nō ſubſiſtēt. in miſeriis nāq; ſubſiſterent ſi adverſa equanimiter tollerarēt. Beatꝰ Job quia vere pbie regulā tenuit ↄtra vtraq; mira ſe equanimitatis arte ſeruauit vt nec dolorē nō ſentiens flagella ſperneret nec rurſus cōtra iudiciū flagellantis inſaniret. Unde ſurrexit ſcidit veſtimēta ſua ꝛ tōſo capite corruit in terra adorauit. q̄ veſtimēta ſcidit q̄ tōſo capite corruit i terraꝫ mōſtrat q̄ dolorem flagelli ſenſit q̄ adorauit oſtendit q̄ in dolore poſitus contra iudicium flagellantis non exceſſit nec omnino ergo non motus eſt ne deum ipſa inſenſibilitate contemneret nec rurſum omnino ē motus ne nimis dolendo peccaret. Ex quibꝰ verbis apparet pacientiam eē medietatē quādā inter ipaciētiā ꝛ inſēſibilitatē cordis. Et ex eadē auctoritate poſſūt aſſumi rōnes efficaces ad ꝓbationē ↄcluſionis ꝛ etiā auctoritates manifeſte. Quarto ſic iſenſibilitas opponitur impatiētie vt conſtat ꝛ nō tanq̄ virtus vitio quia vt ex dicta auctoritate habeꝫ inſenſibilitas cordis ē vituperabilis quia iſenſibiles corde ſūt qui cū ꝑcutiunꝫ nō dolent nec cū atteriꝫ recipiūt diſciplinā ergo opponitur impatientie tanq̄ vitiū vitio ergo iter hec mediat aliqua medietas laudabilis. hec autem dicitur patiētia igitur. Quīto ꝓbatur exemplo iob qui laudaꝫ ex eo q̄ nō fuit inſēſibilis corde ſed ꝑcuſſus ſcidit veſtimēta ſua ꝛ tōſo capite in terrā corruit. Sexto ex iſēſibilitate cordis fit vt quis nec culpam flagellis emendet nec per flagella ad meliora prouoceꝫ ergo inſenſibilitas cordis vitioſa eſt. aīs probaꝫ ex auctoritate ſupradicta. ¶ Quīta ↄcluſio patientia non eſt i patria ope-
rationes laudabiles habitura. probaꝫ vbi nulla incidit adverſitas ibi nullus eſt actus patientie ſed in patria nulla incidit adverſitas ergo i patria non ē actꝰ patientie. minor probatur per illud yſaie. xlix. Non eſurient neq; ſitient neq; percutiet eos eſtus neq; ſol. Confirmatur auctoritate. Au. xiiii. de ciuitate dei dicentis. videtur inq̄t q̄ in patria nō erit ipſa patiētia que neceſſaria nō eſt niſi vbi tollerāda ſunt mala ſed eternū erit illud quo per patiētiam ꝑueniꝫ. Scḋo ſi eſſet ibi actus patientie aut eſſet moderatiuus triſticie aut ꝓpulſiuus ſiue impeditiuus nō moderatiuus qꝛ ibi nulla eſt triſticia nō ꝓpulſiuus vel ipeditiuꝰ qꝛ aut ꝓpullaret triſticiā que eſſet infutura niſi habereꝫ hmōi actꝰ patiētie aut que veriſimiliter timereꝫ infutura aut q̄ nec infutura eſſet nec timeretur infutura non pimū nec ſcḋm qꝛ in patria nec pōt ineē triſticia neq; formidaꝫ infutura: neq; tertiū qꝛ quod non ineſt nec pōt ineē non eſt per aliquod opus virtutis ꝓpulſandū vel impediēdū: neq; pōt dici ſicut dicit be-
atus Thomas q̄ actus patiētie nō erit in patria i ſuſtinēdo aliqua ſed in fruitione eorum bonorum ad q̄ ꝑuenire volebamus patiendo. Eſt enim omnino abuſi vocabulo patientie dicere q̄ fruitio bonoꝝ eternoꝝ que vel eſt ſūma delectatio vel ſūme delectationi coniuncta ſit patientia vel ſit actus patientie. Eſſet enim multo rationabilius dicere albū eē nigrū ꝛ calidū eē frigidū. cum he poſtreme qualitates ſe ſcḋm aliquos in aliquibꝰ gradibꝰ ↄpatianꝫ. ſūma aūt delectatio nullā ſcḋm naturaliꝫ ꝛ regulariꝫ ↄpatiꝫ triſticiā. Scḋo actꝰ ille qui habeꝫ in patria ab omi actu ſpecie differt qui eliciebaꝫ in via a patiētia etiā cuiuſcūq; ſpeciei eſſet illa patientia g̃ talis actꝰ qui habeꝫ in patria nullo mō eſt actꝰ patiētie. ¶ Tertio oī patiētia agimꝰ vel patimur qḋ nō libet. ſed in patria nil de

Patiētia nō ē i patria.

M Tho. 2. 2. q̄ſtio. 136. art. 1. i ſolutiōe ad pmum.

gim⁹ vel patimur qđ nō libet ꝙ in patria nō remanet
bernard⁹ act⁹ paciētie. maior ꝓbať p̄ Bernardū in ep̄ľis. Pa-
tiencia eſt pati vel agere ɔ͂ qđ libeat: ſed nō p̄ter qđ li-
ceat. ¶ Quarto act⁹ ille qui eſt fruitio eoꝝ bonoꝝ ad
q̄ tendim⁹ p̄ patientiā nec quicq̄ ſiľis vnq̄ in via di-
ctus eſt patiētia ꝙ nec in patria dicēdus eſt patientia.
Nec vȝ exēplū qđ adducit de iuſticia ſicut inq̄t iuſti-
cia nō erit in patria circa emptiōes ꝛ vēditiōes ꝛ alia
q̄ ꝑtinēt ad vitā p̄ſentē. ſed in hoc qđ eſt ſubditum eſſe
deo. Nā in via eſt vna ſpecies iuſticie q̄ eſt circa ēptio
nes ꝛ vēditiōes ꝛ alia ſpecies iuſticie circa ſubiectio-
nē diuinā q̄ dr̄ religio ſm̄ Tulliū aut ſm̄ aliā opini-
onē vna ꝛ eadē iuſticia hȝ oēs iſtos act⁹ in via, ideo nō
eſt mirū ſi act⁹ quo q̄s ſe ſubiicit deo dr̄ act⁹ iuſticie in
patria ſed nō eſt ſic de patiētia qꝛ null⁹ act⁹ patientie
N in via eſt circa fruitionē bonoꝝ eternoꝝ p̄ciſe. Et dico
p̄ciſe qꝛ dici pōt rōnabiľr ꝙ act⁹ quo tollero aduerſa
ꝓpť deū eſt fruitio dei ꝛ viſus aduerſitatȝ. p̄terea da-
to ꝙ nullus act⁹ iuſticie in via eſſet eſſe ſubditū deo:
tn̄ iſti actui in patria vere ɔ͂ueniť diffinitio iuſticie. ſ.
reddere alteri qđ ſuū ē: ꝙ eſt v̄e act⁹ iuſticie: ſȝ fruitiōi
diuioꝝ nō ɔ͂ueniť diffinitio patiētie act⁹ ideo taľ act⁹ nō p̄t
dici patiētia. ¶ Sexta ɔ͂cluſio. Patiētia eſt v̄t⁹ ſpe-
cialis probať qꝛ hȝ obiectū ſpeciale ſcȝ aduerſitatē ꝛ
hȝ actū ꝓpriū nulli alteri v̄tuti ɔ͂uenientē ſcȝ tollerā
tiā eq̄nimē hȝ etiā extrema ꝓpria ſicut iā in parte viſū
argumē- ꝛ diffuſi⁹ poſt hec videbiť igť. ¶ Cōtra tertiā ɔ͂cluſio-
ta thome nē argť. Virtutes morales remanēt in patria: ſed pa
vbi ſ͂ eod tientia nō remanet in patria vt hȝ quita ɔ͂cluſio: ꝙ pa
articulo tientia nō eſt v̄tus moralis. maior ꝓbať qꝛ aliť aliq̄
ꝑfectio deeſſet btō qđ implicat qꝛ ille ſtat⁹ eē⁹ nō eſſet
oīm bonoꝝ aggregatiōe ꝑfect⁹. ¶ Scđo nulla virtus
reperiť in malis ſed patiētia in malis īueniť ꝙ patiē-
tia nō eſt v̄tus. maior eſt manifeſta qꝛ v̄tus eſt q̄ facit
hoīem bonū ꝛ mior ꝓbať. Tū qꝛ īueniť in auaris cū
ipſi multa mala tollerēt vt pecunias cōgregēt: ſcđm
illud eccľiaſtici quīto. Cūctis dieb⁹ vite ſue comedit in
tenebris, ꝛ in curis multis ꝛ erumpna atq̄ triſticia.
¶ Tertio patiētia eſt fruct⁹ ꝛ enumerať inter eos ad
gaľ. quīto. ꝙ patiētia nō eſt v̄tus ¶ Quarto nichil eſt
v̄tus qđ ordinať ad vtile tanq̄ ad finē. ſed patientia
ordinať ad vtile tanq̄ ad finē igť. maior ꝓbať qꝛ oīs
virtus eſt de hiis q̄ ꝓpť ſe expetunť. Tū etiā qꝛ dato
ꝙ ꝓpť aliud expetať v̄tus nō tn̄ ꝓpť vtile ſed ꝓpter
honeſtū. Aliās mai⁹ bonū ordinareť ad min⁹ tanq̄
ad finē: minor ꝓbať p̄ Tulliū qui diffiniēs patientiā
dicit. Patiētia eſt honeſtatis ac vtilitatis cauſa reꝝ
arduaꝝ ac difficiliū voluētaria ac diuturna perpeſſio
¶ Quito eq̄nimis tollerātia duroꝝ ac difficiliū nō ē
v̄tus ſed patiētia eſt eq̄nimis tollerātia duroꝝ, ꝙ pa-
tientia nō eſt v̄tus maior ꝓbať. qꝛ alias patiētia deſ-
fuiſſet x̄po cū dura ꝛ difficilia nō eq̄nimiter tulerit: ſȝ
ꝓpterea fuit vſq̄ ad mortē ɔ͂triſtat⁹ ſm̄ illud. Triſtis eſt
aīa mea vſq̄ ad mortē. ¶ Ad primā nego maiorē vł̄r
Virtutes q̄ intellectā ꝛ maxīe de remanētia quo ad act⁹ vł ptȝ de
ad actus māſuetudine ꝛ eutrapelia ꝛ affabilitate ꝛ liberalita
nō rema- te ꝛ magnificētia: imo pauciſſime remanēt quātū ad
nēt in pa act⁹. Eſt autē alia difficultas verū remaneāt quantū
tria. ad habit⁹ vt ſint in ornamentū p̄cioſū aīe ꝛ nō vt ali-
D quos act⁹ principiēt ſed de hoc alias. Et ad ꝓbatio-
nē dico ꝙ dupliciť pōt intelligi nullā ꝑfectionē deeſſe
btō. Uno mō qꝛ nulla eſt ꝑfectio cōpetens ſm̄ gradū
ſue btitudinis qui habeat eā aut in ſe ꝛ formaľr, aut
in ſuo eq̄ualēti ꝛ ſic ɔ͂cedo, aut qꝛ nulla ſit qui habeat
eā in ſe ꝛ foraľr ꝛ ſic nego. Dico ꝙ ꝙ act⁹ patiētie nul
li gradui beatitudinis eſt ɔ͂petēs Dico ſcđo ꝙ bonū
quod habet beat⁹ per equiualentiā ɔ͂tinet omne bo-
num quod haberi poteſt habēdo actū non ſolum pa
tientie ſed etiā penitētie comeſtionis potationis ſaíe

factionis ꝛc. ¶ Ad ſecūdam nego maiorē naȝ cū vir-
Virtutes nō ſūt connexe.
tutes nō ſint cōnexe pōt aliquis eſſe ben⁹ ſcđm vnam
virtutē ꝛ malus p̄ vitiū alteri virtuti oppoſitū ɔ͂cedo
tn̄ eaȝ ī hoc ſenſu ꝙ virtutes nō cōueniūt malis. i. hīis
qui carent bonitate ꝛ ad minorē nego eā licet enī mul
ta dura tollerēt vt cupiditatē ſuā explcāt nō tn̄ hoc p̄
patiētiā faciūt. ꝛ hoc habet Aug. libro de patientia
Patiētes inq̄d ꝓprie dicunť qui mala malūt nō com
mittēdo ferre q̄ nō ferēdo cōmittere ſed in illis q̄ ma
la ſuſtinent vt mala tollerēt nec mirāda nec laudāda
patiētia q̄ nulla eſt. ¶ Ad tertiā negať ɔ͂ſa ꝓpter alis
ud enī ꝛ aliud dicitur fructus ꝛ virtus: ſed idē pōt eē
fruitus ꝛ virtus ſed de hoc alias. ¶ Ad quartam di-
co primo ꝙ argumētum cōcludit tm̄ de patiētia p̄mo
modo dicta quā ipſe ponit partē magnanimitatis ꝛ
nō de patiētia tertio mō dicta q̄ eſt tm̄ cauſa honeſta
tis ꝛ nō cā vtilitatis ɔ͂ſequēde niſi reſpectu f̄inis eter
ni. Dicitur ſecūdo ꝙ Tulli⁹ nō dicit ꝙ p̄ patiētiā tol
lent dura gratia honeſtatis aut vtilitatis ita ꝙ vtilí
tas ſit cauſa ſufficiens ſed gratia honeſtatis ac vtilí
tatis. dico tertio ꝙ duplex eſt vtilitas vna q̄ ſeiuncta
eſt ab honeſtate vt cū quis patitur dura vt lucrum re
portet alia ɔ͂iuncta honeſtati vt cum quis patiť dura
P propter deū vt ſibi ſit eterna merces que ī actib⁹ ho-
neſtis ꝛ bonis cōſiſtit. Et propter hāc vtilitatem licet
perferre dura, vtrū aūt ꝓpter meraȝ vtilitatē queſtio
eſt. ꝛ videť ſatis ꝓbabile ꝙ ſic dū tn̄ cetere circūſtan-
tie ɔ͂ſentiant ſcȝ dū preter hmōi vtilitatē actus etiam
ille habeat finem actuum moraliter bonorum vt cum
quis ad tuendum pecuniam quā habet perferat gra-
uē ꝛ durū predonū inſultū aut ſi quis patiať graues
Xp̄s habuit pacientiam.
torturas vt celet theſaurū ſuū quē alicubi recōdidit.
¶ Ad quintam nego maiorem. ꝛ ad ꝓbationē dico ꝙ
chriſto bene inſuit patiētia p̄mo ꝛ ſcđo modis ſcȝ du
roꝝ tollerātiā ne cp̄us excellētiſſimarū virtutū deſe-
reret ꝛ forte etiam tertio mō qꝛ nō videť ſibi ꝓpoſi-
ta fuiſſe cōditio ꝙ ſi deſiſteret ab hiis que īceperat ꝙ
tā dura non ſibi infligerenť qđ videť eſſe de patiētia
primo ꝛ ſecūdo modis dicta ſed ideo hec inflicta ſunt
qꝛ vitia acriter reprehenderat ꝛ legem veritatis ꝛ li
bertatis p̄dicare non ceſſabat. Et dicitur vlterius ꝙ
dura equanimiter tollerauit quia licet optauerit hūc
a ſe tranſire calicem: omnia tamen abſolute volūta-
ti diuine ſuppoſuit. fiat inquit volūtas tua. Et cū di-
Duplex triſticia.
citur ꝙ fuit triſtis vſq̄ ad mortem. Reſpōdetur ꝙ du
plex eſt triſticia vna deliberata et ſic negať. Alia ex
apprehenſione penaꝝ ꝛ cruciatuū ꝛ alioꝝ maloꝝ ex
naturali nolitione eoꝝ cauſata ꝛ de illa loquebatur
x̄ps cū dicebat aīam ſuā vſq̄ ad mortē triſtā ꝛ hec tri
ſticia poteſt dici naturalis quia nolitio q̄ ɔ͂currebat
ad eā cauſandā nō erat volūtaria nec deliberata ſed
naturaliter cauſata volitio aūt quā poſt habuit de-
liberata fuit ꝛ multū diminuit de triſticia quam ap-
Cōtra .4. cōcluſionē.
prehenſio ꝛ naturalis illa volitio cauſabāt. ¶ Cōtra
quartā cōcluſionē arguiť ſic qui omia ſuſtinet detri-
menta ſine quacūq̄ triſticia deliberata diciť patiēs
ergo patientia ſolū habet extremū in ſup̄ habūdādo
ꝛ nullū ī deficiēdo. aňs ꝓbať cū inſūt aduerſa ꝛ ferū
tur cū parua triſticia illa tollerātia eſt actus patien
tie. ſed hmōi triſticia cū nō ſit de ſe bona nō facit op⁹
bonū ergo per carentiā hmōi parue triſticie nō red-
diť opus malū ꝛ per ɔ͂ſ͂a tollerātia aduerſorum ſine
omnimoda triſticia eſt opus patiētie. ¶ Secūdo pati
entie tn̄ opponiť impatiētia, ſed inſenſibilitas nō eſt
impatiētia ergo inſenſibilitas ſ. acordia non opponiť pa
tiētie maior pȝ qꝛ patiētia ꝛ impatiētia opponunť ɔ͂dī
ctorie ſicut patiētia ꝛ nō patiētia ſȝ tn̄ vnū opponiť
vni ɔ͂dictorie igiť. ¶ Tertio ſi ſic ſeq̄reť ꝙ aliquis
actus per aliquid mere naturale de nō v̄tuoſo fieret

virtuoſus quod falſum eſt. ⁊ ꝓ ꝯña. Sit aliquis qui ferat dura ſine quacunq; triſticia ⁊ tunc per aliquod tēpus poſtea adueniat aliqua triſticia naturalꝫ cauſata ex appꝛehēſione hmōi duroꝝ tūc iſte actꝰ nūc eſt ꝟtuoſus qui p̄ꝰ erat nō ꝟtuoſus ⁊ nō aduenit aliqḋ niſi mere naturale ſcꝫ triſticia naturalꝫ cauſata igꝫ. ¶ Quarto hmōi aduerſitates vt dāpna reꝝ ⁊ cruciatꝰ ſunt a viris ſanctꝭ deſiderate ⁊ affectate. legimꝰ enī de multis qui incitabāt tirānos ad acerbioꝛa ſupplicia inferēda ꝗ in talibꝰ tollerantia eſt ſine oī triſticia: ⁊ tū hmōi tollerantia eſt opus patientie ꝗ pōt eſſe patiētia ſine oīmoda triſticia. ¶ Quito ꝟtus oīs moralis facitꝰ operariꝭ ꝓmpte ⁊ delectabilꝫ ſed patiētia eſt ꝟtus moralis ꝗ eiꝰ eſt opari delectabiliter ⁊ ꝑ ꝯñs ſine triſticia. ¶ Sexto aduerſitas et tollerantia eius aut eſt volita aut nolita. Si nolita ergo nō eā patienter tolleramꝰ. Si volita ergo nō triſtamur in tollerādo eā.

ad rōnes. ¶ Ad primā negaꝫ añs: vꝫ intellectū ⁊ ꝯña nā qui patiūtur flagella ꝓpter peccata p̄terita ⁊ hoc veriſimiliter exiſtimāt debēt triſtari ꝙ illa cōmiſerunt ꝓpter ꝗ tam duriter caſtigantꝫ. negaꝫ etiā ꝯña qꝛ licꝫ in talibꝰ nō ſit deliberata triſticia eſt tū ſenſus doloris ex quo naturaliter cauſaꝫ triſticia. Et ad ꝓbationē añtis dico ꝙ licꝫ triſticia ipſa naturalꝫ cauſata vꝫ ſenſus doloꝛis nō ſit de ſe bona tū ipſa poſita ponitur aliqui bonꝭ actus in volūtate quiꝰ faciūt actū patientie eſſe bonū vt patebit in ſolutiōe tertie rationis ¶ Ad ſcḋam dico ꝙ ex vſu loquēdi nomē ipatiētie reſtrictū eſt ad ſignificādū actꝰ quibꝰ ad indignationē ⁊ ꝑturbationē mentis mouemur ꝓpter p̄ſentiā aduerſoꝝ ⁊ ad ꝓbationē dico ꝙ ly in additū ꝑ cōpaſitionē in hoc noīe ipatientia accipi pōt negatiue. ⁊ hoc mō nūꝗ accipiꝫ a ph̄is moralibꝰ nec a theologis qꝛ tūc oē qḋ nō eſt patiētia eſt ipatiētia ⁊ ita iuſticia eſt ipatientia ⁊ liberalitas ⁊ equus ⁊ lapis. Alio mō accipiꝫ ꝯrie ⁊ tūc ſm primā ſignificationē nomis eſt cōmune vtriuſq; extremoꝝ ſed ex vſu auctoꝝ moraliū ⁊ theologoꝝ reſtringiꝫ ad aliā ipatientiā que eſt cū ſuphabūdantia triſticie ꝓpꝫ p̄ſētiā aduerſoꝝ. ¶ Ad tertiū nego ꝯñam ⁊ maiꝰ eſt ſi ly ꝑ dicat cauſā p̄ciſā ⁊ totalē ⁊ ad ꝓbationē dico ꝙ ſi adueniat p̄ciſe triſticia naturaliꝫ cauſata vel ſi adueniat p̄ciſe doloꝛ tūc dico ꝙ ꝓpter hoc actꝰ ferēdi aduerſa nō fit de nō virtuoſo ꝟtuoſus vt puta actꝰ ille ferēdi aduerſa nō ē ꝟtuoſꝰ ꝓ mēſura illa ꝓ q̄ triſticia illa p̄mo cauſaꝫ ꝓ q̄ mēſura nō acceptaꝫ libere a volūtate nec foꝛalꝫ nec iꝑatiue.

Exēplum Et do exēplū ſatꝭ darꝫ volo ꝙ ꝓ mēſura in q̄ vir ſācꝰ admouetꝫ igni ꝓ aliq̄ parte ſui coꝛpis pars illa careat ſenſu tactꝰ tūc ꝯſtat ꝙ nullꝰ fit doloꝛ. ſtatī poſt ꝑ miraculū reperiet ſenſus tactꝰ ꝓ illa pte ⁊ ſenciat vim ignis ⁊ ꝓ vtraq; mēſura iſte vir ſanctꝰ haberet volitionem actualē tollerandi hanc aduſtionē ꝓ noīe chriſti tunc ſtat ꝙ ſic volitio ꝓ prima parte nō fuit actꝰ patientie ꝓ ſecūda autē parte fuit actus patiētie qꝛ pro prima parte nō inferebaꝫ nocumentū vt ſuppono. pōt enim ita explicari caſus taliter vt admotio illa nō ſit ſibi detrimentū ſed poſtq̄ in eo eſt renouatꝰ ſenſus doloris tūc ponūtur nolitiōes quedā ⁊ triſticie ſine quibꝰ tollerantia illa non eſſet actus pacientie. Et ſi dicas aut poſito ſenſu doloris poſſunt nō poni huiuſmodi nolitiones ⁊ triſticie aut nō. Si nō poſſunt non poni ſequitur ꝙ per aliquid mere naturale de non virtuoſo actu fiet actus virtuoſus. Si poſſunt nō poni tunc adhuc videꝫ ꝙ tam actus qui nō erat virtuoſus ꝑ poſitionē doloris vꝫ triſticie naturalꝫ cauſate fiat ꝟtuoſus ⁊ ita ꝑ aliqḋ mere naturale. Ad hoc rñdeo ꝙ nolitiōes iſte deliberate poſſunt nō poni ꝗ ſi nō ponantur actus nō fieret virtuoſus propter poſitionē doloris aut triſticie vt patet i deneste exponente bracchiū ſuum igni qui dolet ⁊ triſtatur nō tū videtur habere nolitiōes illas quas diximus ad patientiam requiri. Et ſi queras que ſūt ille nolitiones. Reſpōdeo ꝙ i alius ⁊ alius actibus ſūt alie ⁊ alie. verbi gratia flagellatur quis egritudine ꝓpter peccata p̄terita tūc ad hoc ꝙ actus ſuus tollerādi equanimiꝫ egritudinem ſit actꝰ patientie exigiꝫ nolitio cōditionalis huius egritudinis vt puta nollē egritudinem hāc ſi non eſſet i flagellum iniquitatis mee aut ſi non eſſet i cohibitionē intēperantie mee aut in exercitiū virtutis aut ſi nō eſſet i augmētū premii michi futura. opoꝛtet enim ꝙ nō ſit ſimpliciter nolita ſed magis nolita ſecundum modū loquendi Ari. in tercio ethicoꝝ cum aut voluntaria aute propter hec que talia ſūt ſimpliciter autem inuoluntaria. vbi diſtinctionē innuit. Volūtarioꝝ quedā enī ſunt volūtaria propter hec alia volūtaria ſimpliciꝫ. illa dicuntꝫ volūtaria propter hec ꝗ ſunt volita a nobis preciſe propter aliqua que per ea cōſequimur vel fugimus vt egritudo eſt a nobis volita quia ꝑ eā cōſequimur temperātiā vite aut exercitiū ꝟtutis aut cumulatioꝛem mercedem ⁊ fugimus luxum aut intēperantiā aliam aut ſupbiā aut vitia alia aut penas peccatis noſtris debitas. Alia vero dicūtur voluntaria ſimpliciter que ita ſunt a nobis volita vt licet talia ꝑ hec nō eſſemus vel conſecuturi vel fugituri tamē adhuc ea vellemus. Et confoꝛmiter ad hanc doctrinam Ariſtotelis dico ꝙ vere patiens circa obiectū patientie debet habere volitionē propter hec ⁊ nolitionem ſimpliciter. Sed aduerte bene ꝙ ꝑ nolitionē ſimpliciter non itelligo nolitionem actualem nō conditionatam. ſed per nolitionem ſimpliciꝫ intelligo tū quantum per hanc orationem hoc eſſet nolitum a me niſi ꝑ ipſum tale vel tale conſequeremur aut fugeremur nā in patiente debet eſſe actualis ⁊ abſoluta volitio aduerſitatis ⁊ nolitio cōditionata eiuſdē que ſufficit ad cauſandum triſticiam quam dicimus ad patiētiā requiri. Dico preterea i caſu argumēti ꝙ eſt nouus actꝰ volūtatis qui habet hanc volitionem cōditionatā ꝓ obiectio ſicut alias in ſimili ꝓlixius declarabiꝫ nam vere patiens vult volitione ꝓpter hoc tollerare hanc

aduerſitatem quā tū ſimpliciter vult eſſe nolitā. ¶ Ad Duplex quartā dico vt p̄mus ꝙ huiuſmodi aduerſitates ſunt deſiderate ⁊ affectate a ſāctis deſiderio ꝓpꝫ hec: ſed deſideriū non deſiderio ſimpliciꝫ. Immo ſūt odio oppoſito nolite. ¶ Ad quītam nego maioꝛem ſunt enim alique virtutes que inclināt ad operādū cū triſticia ſed de hoc diffuſius ſupra cū de foꝛtitudine agebaꝫ dictum eſt. ¶ Ad ſextā reſponſū eſt ꝙ aduerſitas ē volita volitione ꝓpꝫ hec ⁊ actuali tū ⁊ abſoluta ſedē nolita ſimpliciꝫ. ſed nolitio tū illa non eſt niſi cōditionata. ipſa tū diciꝫ nolita ſimpliciꝫ qꝛ ſi auferrentꝫ omia extriſeca ꝓpꝫ que ipā eſt volita ipſa actuali ⁊ abſoluta nolitione eſſet nolita.

Queritur ſecūdo: vtrū patiētia ſit ſpēs magnanimitatis?

¶ Arguiꝫ ꝙ nō patientia in omi virtute reperiꝫ ergo patientia nō ē ſpēs magnanimitatis. añs ꝓbaꝫ qꝛ ꝓ actu arduo cuiuſcūq; ꝟtutis poſſum dura pati virtuoſe ⁊ laudabiliꝫ. ſed hmōi tollerātia ē patiētia igꝫ. ¶ In oppoſitū eſt Tullius ꝗ ponit patiētiā inꝫ partes foꝛtitudinis. ¶ Pro queſtione iſta p̄mo videndū ē quid ſit patiētia. Pro quo notādum eſt ꝙ vt habitū eſt in Acceptiones. patiētie. precedenti q̄ſtione cōtingit pati dura ꝟtuoſe tripliciꝫ vno mō ne deſeramus opus aliquod ardue adminiſtrationis ⁊ hec patiētia ſine dubio ptinꝫ ad magnanimitatem vel foꝛtitudinem ſm illā ſpēm que eſt arduoꝛum ac difficiliū adminiſtratio. Secūdo modo cōtingit pati dura ne deſeramus opus aliqḋ difficile ⁊

gim⁹ vel patimur qȝ nō libet ꝙ in patria nō remanet
bernard⁹ act⁹ patiētie. maior ꝓbat̄ p̄ Bernardū in ep̄l'is. Pa
tientia est pati vel agere ꝯ qȝ libeat: sed nō p̄ter qȝ li
ceat. ¶ Quarto act⁹ ille qui est fruitio eoꝝ bonoꝝ ad
q̄ tendim⁹ p̄ patientiā nec quicq̄ѯ sic⁹ vnq̄ in via di-
ctus est patiētia ꝙ nec in patria dicēdus est patientia
Neqȝ v̄ exēplū qȝ adducit de iusticia sicut inq̄t iusti-
cia nō erit in patria circa emptiōes ⁊ vēditiōes ⁊ alia
q̄ ptinēt ad vitā p̄sentē. sed in hoc qȝ est subditum esse
deo. Nā in via est vna species iusticie q̄ est circa ēptio
nes ⁊ vēditiōes ⁊ alia species iusticie circa subiectio-
nē diuinā q̄ d̄r religio s̄m Tulliū aut s̄m aliā opini-
onē vna ⁊ eadē iusticia hȝ oēs istos act⁹ in via, ideo nō
est mirū si act⁹ quo q̄s se subiicit deo d̄r act⁹ iusticie in
patria sed nō est sic de patiētia q̄ȝ null⁹ act⁹ patientie
N in via est circa fruitionē bonoꝝ eternoꝝ p̄cise. Et dico
p̄cise q̄ȝ dici pōt rōnabilr̄ ꝙ act⁹ quo tollero aduersa
ꝓpt̄ deū est fruitio dei ⁊ vsus aduersitat; p̄terea da-
to ꝙ nullus act⁹ iusticie in via esset esse subditū deo:
tñ isti actui in patria vere cōueniret diffinitio iusticie. s.
reddere alteri qȝ suū ē: ꝙ est v̄e act⁹ iusticie: sȝ fruitiōi
duiloꝝ nō ꝯuēit diffinitio patiētie actiō tal' act⁹ n̄ p̄t
dici patiētia. ¶ Sexta ꝯclusio. Patiētia est v̄t⁹ spe-
cialis probat̄ q̄ȝ hȝ obiectū speciale scȝ aduersitatē ⁊
hȝ actū ꝓpriū nulli alteri v̄tuti ꝯuenientē scȝ tollerā
tiā eq̄nimē hȝ etiā extrema ꝓpria sicut iā in parte visū
argumē- ⁊ diffusi⁹ post hec videbit̄ igr̄. ¶ Cōtra tertiā ꝯclusio-
ta thome nē argr̄. Uirtutes morales remanēt in patria: sed pa
vbi s̄ eod tientia nō remanet in patria vt hȝ quita ꝯclusio: ꝙ pa
articulo tientia nō est v̄tus moralis. maior ꝓbat̄ q̄ȝ alit̄ aliq̄
p̄fectio deesset btō qȝ implicat q̄ȝ iste stat⁹ eo⁹ nō esset
oīm bonoꝝ aggregatiōe p̄fect⁹. ¶ Scdo nulla virtus
reperit̄ in malis sed patiētia in malis īuenit̄ ꝙ patiē-
tia nō est v̄tus. maior est manifesta q̄ȝ v̄tus est q̄ facit
hoīem bonū ⁊ mior ꝓbat̄. Tū q̄ȝ īuenit̄ in auaris cū
ipsi multa mala tollerēt vt pecunias cōgregēt i scd̄m
illud eccl'iastici quīto. Cūctis dieb⁹ vite sue comedit in
tenebris, ⁊ in curis multis ⁊ erumpna atqȝ tristitia.
¶ Tertio patiētia est fruct⁹ ⁊ enumerat̄ inter eos ad
gal'. quīto. ꝙ patiētia nō est v̄tus ¶ Quarto nichil est
v̄tus qȝ ordinat̄ ad vtile tanq̄ ad finē. sed patientia
ordinat̄ ad vtile tanq̄ ad finē igr̄. maior ꝓbat̄ q̄ȝ ois
virtus est de his q̄ ꝓpt̄ se expetunt̄. Tū etiā q̄ȝ dato
ꝙ ꝓpt̄ aliud expetat̄ v̄tus nō tñ ꝓpt̄ vtile sed ꝓpter
honestū. Alias mai⁹ bonū ordinaret̄ ad min⁹ tanq̄
ad finē: minor ꝓbat̄ p̄ Tulliū qui diffiniēs patientiā
dicit. Patiētia est honestatis ac vtilitatis causa reꝝ
arduaꝝ ac difficiliū volūtaria ac diuturna perpessio
¶ Quīto eq̄nimis tollerātia duroꝝ ac difficiliū nō ē
v̄tus sed patiētia est eq̄nimis tollerātia duroꝝ, ꝙ pa-
tientia nō est v̄tus maior ꝓbat̄. q̄ȝ alias patiētia de-
fuisset x̄po cū dura ⁊ difficilia nō eq̄nimiter tulerit: sȝ
ꝓpterea sit vsqȝ ad mortē ꝯtristat⁹ s̄m illud. Tristis est
aīa mea vsqȝ ad mortē. ¶ Ad primā nego maiorē v̄r
v̄tutes q̄ intellectū ⁊ maxīe de remanētia quo ad act⁹ vt p̄ȝ de
ad actus mā̄suetudine ⁊ eutrapelia ⁊ affabilitate ⁊ liberalita
nō rema- te ⁊ magnificētia: imo paucissime remanēt quātū ad
nēt in pa act⁹. Est autē alia difficultas virū remaneāt quantū
tria. ad habit⁹ vt sint in ornamentū p̄ciosū aīe ⁊ nō vt alis
D quos act⁹ principiēt sed de hoc alias. Et ad ꝓbatio-
nē dico ꝙ dupliciť pōt intelligi nullā p̄fectionē deesse
btō. Uno mō q̄ȝ nulla est p̄fectio cōpetens s̄m gradū
sue btitudinis qui habeat eā aut in se ⁊ formalr̄, aut
in suo eq̄ualēti ⁊ sic ꝯcedo, aut q̄ȝ nulla sit qui habeat
eā in se ⁊ fo'malr̄ ⁊ sic nego. Dico ꝙ ꝙ act⁹ patiētie nul
li gradui beatitudinis est ꝯpetēs Dico scdo ꝙ bonū
quod habet beat⁹ per equiualentiā ꝯtinet omne bo-
num quod haberi potest habēdo actū non solum pa
tientie sed etiā penitētie confessionis potationis cale

factionis ⁊c. ¶ Ad secūdam nego maiorē naȝ cū vir- Uirtutes
tutes nō sint cōnexe pōt aliquis esse bon⁹ scd̄m vnam nō sūt con
virtutē ⁊ malus p̄ vitiū alicui virtuti oppositū ꝯcedo nexe.
tñ eaȝ i hoc sensu ꝙ virtutes nō cōueniūt malis. i. his
qui carent bonitate ⁊ ad minorē nego eā licet enī mul
ta dura tollerēt vt cupiditatē suā expleāt nō tñ hoc p̄
patiētiā faciūt. ⁊ hoc habet Aug. libro de patientia
Patiētes inq̄d ꝓprie dicunt̄ qui mala malūt nō com
mittēdo ferre q̄ nō ferēdo cōmittere sed in illis q̄ ma
la sustinent vt mala tollerēt nec mirāda nec laudāda
patiētia q̄ nulla est. ¶ Ad tertiā negat̄ ꝯn̄a ꝓpter ali-
ud eīn ⁊ aliud dicitur fructus ⁊ virtus: sed idē pōt eē
fructus ⁊ virtus sed de hoc alias. ¶ Ad quartam di-
co primo ꝙ argumētum cōcludit tm̄ de patiētia p̄mo
modo dicta quā ipse ponit partē magnanimitatis ⁊
nō de patiētia tertio mō dicta q̄ est tm̄ causa honesta
tis ⁊ nō cā vtilitatis cōsequēde nisi respectu p̄mii eter
ni. Dicitur secūdo ꝙ Tulli⁹ nō dicit ꝙ p̄ patiētiā tol
lent dura gratia honestatis aut vtilitatis ita ꝙ vtili
tas sit causa sufficiens sed gratia honestatis ac vtili
tatis. dico tertio ꝙ duplex est vtilitas vna q̄ seiuncta
est ab honestate vt cū quis patitur dura vt lucrum re
portet alia ꝯiuncta honestati vt cum quis patit̄ dura
propter deū vt sibi sit eterna merces que i actib⁹ ho- P
nestis ⁊ bonis cōsistit. Et propter hāc vtilitatem licet
perferre dura, vtr̄ aūt ꝓpter meraȝ vtilitatē questio
est. ⁊ videt̄ satis ꝓbabile ꝙ sic dū tñ cetere circūstan-
tie ꝯsentiant scȝ dū preter hmōi vtilitatē actus etiam
ille habeat finem actuum moraliter bonorum vt cum
quis ad tuendum pecuniam quā habet perferat gra-
uē ⁊ durū predonū insultū aut si quis patiat̄ graues
torturas vt celet thesaurū suū quē alicubi recōdidit. Xp̄s ha-
¶ Ad quintam nego maiorem. ⁊ ad ꝓbationē dico ꝙ buit pat-
christo bene infuit patiētia p̄mo ⁊ scdo modis scȝ du ientiam.
roꝝ tollerātiā ne opus excellētissimū virtutū dese-
reret ⁊ forte etiam tertio mō q̄ȝ nō videt̄ sibi ꝓposi-
ta fuisse cēdutio ꝙ si desisteret ab his que ceperat ꝙ
tā dura non sibi infligerent̄ qȝ videt̄ esse de patiētia
primo ⁊ secūdo modis dicta sed ideo hec inflicta fuit
q̄ȝ vitia acriter reprehenderat ⁊ legem veritatis ⁊ li
bertatis p̄dicare non cessabat. Et dicitur vlterius ꝙ
dura equanimiter tollerauit quia licet optauerit hūc
a se transire calicem: omnia tamen absolute volūta-
ti diuine supposuit. fiat inquit volūtas tua. Et cū di-
citur ꝙ fuit tristis vsqȝ ad mortem. Respōdetur ꝙ du Duplex
plex est tristicia vna deliberata et sic negat̄. Alia ex tristicia.
apprehensione penaꝝ ⁊ cruciatuū ⁊ alioꝝ maloꝝ ex
naturali nolitione eoꝝ causata ⁊ de illa loquebatur
x̄ps cū dicebat aīam suā vsqȝ ad mortē trist̄ā ⁊ hec tri
sticia potest dici naturalis quia nolitio q̄ cōcurrebat
ad eā causandā nō erat volūtaria nec deliberata sed
naturaliter causata volitio aūt quā post habuit de-
liberata fuit ⁊ multū diminuit de tristicia quam ap-
prehensio ⁊ naturalis illa volitio causabāt. ¶ Cōtra Cōtra. 4.
quartā cōclusionē arguit̄ sic qui omia sustinet detri- ꝯclusionē.
menta sine quacūqȝ tristicia deliberata dicit̄ patiēs
ergo patientie solū habet extremū in sup habūdādo
⁊ nullū i deficiēdo. aīs ꝓbat̄ cū insūt aduersa ⁊ feru
tur cū parua tristicia illa tollerātia est actus patien
tie. sed hmōi tristicia cū nō sit de se bona nō facit op⁹
bonū ergo per carentiā hu⁹ōi parue tristicie nō red-
dit̄ opus malū ⁊ per ꝯn̄s tollerātia aduersorum sine
omnimoda tristicia est opus patiētie. ¶ Secūdo pati
entie tm̄ opponit̄ impatiētia, sed isensibilitas nō est
impatiētia ergo insēsibilitas cordis non opponit̄ pa
tiētie maior p̄ȝ q̄ȝ patiētia ⁊ ipatiētia opponunt̄ ꝯdi
ctorie: sicut patiētia ⁊ nō patiētia sȝ tñ vnū opponit̄
vni ꝯdictorie igit̄. ¶ Tertio si sic teneret̄ ꝙ aliquis
actus per aliquid mere naturale de nō v̄tuoso fieret

virtuoſus quod falſum eſt. ꝛ pȝ ↄña. Sit aliquis qui
ferat dura ſine quacunqȝ triſticia ꝛ tunc per aliquod
tẽpus poſtea adueniat aliqua triſticia naturalr̃ cau-
ſata ex appꝛehẽſione hmõi duroꝝ tũc iſte act⁹ nũc eſt
ꝟtuoſus qui pri⁹erat nõ ꝟtuoſus ꝛ nõ aduenit aliqđ
niſi mere naturale ſcȝ triſticia naturalr̃ cauſata igr̃.
¶ Quarto hmõi aduerſitates vt dãpna rerꝝ ꝛ crucia
tus ſunt a viris ſanct⁹ deſiderate ꝛ affectate. legim⁹
eñ de multis qui incitabãt tirãnos ad acerbioꝛa ſup
plicia inferẽda ꝙ in talib⁹ tollerantia eſt ſine oĩ triſti-
tia: ꝛ tñ hmõi tollerantia eſt opus patientie ꝙ põt eſſe
patiẽtia ſine oĩmoda triſticia. ¶ Quito ꝟtus oĩs mo
ralis facit operarĩ prõpte ꝛ delectabilr̃ ſed patiẽtia
eſt ꝟtus moralis ꝙ ei⁹ eſt operari delectabiliter ꝛ p ↄñs
ſine triſticia. ¶ Sexto aduerſitas et tollerantia eius
aut eſt volita aut nolita. Si nolita ergo nõ eã patien
ter tolleram⁹. Si volita ergo nõ triſtamur in tollerã
ad rõnes. do eã. ¶ Ad primã negat̃ añs. vt̃r intellectũ ꝛ ↄña nã
qui patiũtur flagella ꝓpter peccata ꝑterita ꝛ hoc ve-
riſimiliter exiſtimãt debẽt triſtari ꝙ illa cõmiſerunt
ꝓpter ꝙ tam duriter caſtigant̃. negat̃ etiã ↄña qꝛ licȝ
in talib⁹ nõ ſit deliberata triſticia eſt tñ ſenſus dolo-
ris ex quo naturaliter cauſat̃ triſticia. Et ad ꝓbatio-
nẽ añtis dico ꝙ licȝ triſticia ipſa naturalr̃ cauſata vl̃
ſenſus doloris nõ ſit de ſe bona tñ ipſa poſita ponũ
tur aliqui boni actus in volũtate qui faciũt actũ pa-
tientie eſſe bonũ vt patebit in ſolutiõe tertie rationis
in duplr̃ capit. ¶ Ad ſcđam dico ꝙ ex vſu loquẽdi nomẽ ĩpatiẽtie re
ſtrictũ eſt ad ſignificãdũ act⁹ quib⁹ ad indignationẽ ꝛ
ꝑturbationẽ mentis mouemur ꝓpter ꝑſentiã aduer-
ſoꝝ ꝛ ad ꝓbationẽ dico ꝙ ly in additũ p cõpaſitionẽ
in hoc noĩe ĩpatientia accipi põt negatiue. ꝛ hoc mõ
Q nũꝙ accipit̃ a pñis moralib⁹ nec a theologis qꝛ tũc
oẽ qđ nõ eſt patiẽtia eſt ĩpatiẽtia ꝛ ita iuſticia eſt ĩpa
tientia ꝛ liberalitas ꝛ equus ꝛ lupis. Alio mõ accipit̃
ↄ̃rie ꝛ tũc ſm primã ſignificationẽ nomis eſt cõmune
vtriqȝ extremoꝝ ſed ex vſu auctoꝝ moraliũ ꝛ theolo-
goꝝ reſtringit̃ ad aliã ĩpatientiã que eſt cũ ſuphabũ
dantia triſticie ꝓpt̃ pñtiã aduerſoꝝ. ¶ Ad tertiã nego
ↄñam ꝛ maxie ſi ly p dicat cauſã ꝑciſã ꝛ totalẽ ꝛ ad
ꝓbationẽ dico ꝙ ſi adueniat ꝑciſe triſticia naturalr̃
cauſata vel ſi adueniat ꝑciſe dolor tũc dico ꝙ ꝓpter
hoc act⁹ ferẽdi aduerſa nõ fit de nõ virtuoſo ꝟtuoſus
vt puta act⁹ ille ferẽdi aduerſa nõ ẽ ꝟtuoſ⁹ ꝓ mẽſura
illa ꝓ ꝗ triſticia illa ꝑmo cauſat̃ ꝓ ꝗ mẽſura nõ acce-
Exẽplum ptat̃ libere a volũtate nec fof alr̃ nec ĩ ꝑtatiue. Et do
exẽplũ ſatꝭ clar. volo ꝙ ꝓ mẽſura in ꝗ vir ſãct⁹ admo
uet igni ꝓ aliꝗ parte ſui coꝛpis pars illa careat ſen-
ſu tact⁹ tũc ↄſtat ꝙ null⁹ ſit dolor. ſtat̃ poſt p miracu
lũ reperiet̃ ſenſus tact⁹ ꝓ illa pte ꝛ ſenciat vim ignis
ꝛ ꝓ vtraqȝ mẽſura iſte vir ſanct⁹ habuerit volitionem
actualẽ tollerandi hanc aduſtionẽ ꝓ noĩe chꝛiſti tunc
ſtat ꝙ ſic volitio ꝓ prima parte nõ fuit act⁹ patientie
ꝓ ſecũda autẽ parte fuit actus patiẽtie qꝛ pro prima
parte nõ inferebat̃ nocumentũ vt ſuppono. põt enim
ita explicari caſus taliter vt admotio illa nõ ſit ſibi
detrimentũ ſed poſtꝙ in eo eſt renouat⁹ ſenſus dolo-
ris tũc ponũtur nolitiões quedã ꝛ triſticie ſine quib⁹
tollerantia illa non eſſet actus pacientie. Et ſi dicas
aut poſito ſenſu doloris poſſunt nõ poni huiuſmodi
nolitiones ꝛ triſticie aut nõ. Si nõ poſſunt non poni
ſequitur ꝙ per aliquid mere naturale de non virtuo-
ſo actu fiet actus virtuoſus. Si poſſunt nõ poni tunc
adhuc videt̃ ꝙ tam actus qui nõ erat virtuoſus p po
ſitionẽ doloris vl̃ triſticie naturalr̃ cauſate fiat ꝟtuo
ſus ꝛ ita p aliqđ mere naturale. Ad hoc rñdeo ꝙ no-
litiões iſte deliberate poſſunt nõ poni ꝙ ſi nõ ponan-
tur actus nõ fiet virtuoſus propter poſitionẽ doloris
aut triſticie vt pateti demente exponente brachiũ ſu-

um igni qui dolet ꝛ triſtatur nõ tñ videtur habere no
litiões aliquas quas diximus ad patientiam requiri. Et
ſi queras que ſũt ille nolitiones. Reſpõdeo ꝙ ĩ aliis ꝛ
aliis actibus ſũt alie ꝛ alie. verbi gratia flagellatur
quis egritudine ꝓpter peccata ꝑterita tũc ad hoc ꝙ
actus ſuus tollerãdi equanimit̃ egritudinem ſit act⁹
patientie exigit̃ nolitio cõditionalis huius egritudi-
nis vt puta nollẽ egritudinem hãc ſi non eſſet ĩ flagel
lum iniquitatis mee aut ſi non eſſet ĩ cohibitionẽ intẽ
perantie mee aut in exercitiũ virtutis aut ſi nõ eſſet ĩ
augmẽtũ premii michi futura. opoꝛtet enim ꝙ nõ ſit
ſimpliciter nolita ſed magis nolita ſecundum modũ
loquendi Ari. in tercio ethicoꝝ cum ait volũtaria ſu
tẽ propter hec que talia ſũt ſimpliciter autem inuolun
taria. vbi diſtinctionẽ innuit. Volũtarioꝝ quedã enĩ
ſunt volũtaria propter hec alia volũtaria ſimplicr̃.
illa dicunt̃ volũtaria propter hec ꝗ ſunt volita a no-
bis preciſe propter aliqua que per ea cõſequimur vel
fugimus vt egritudo eſt a nobis volita quia p eã cõ-
ſequimur temperãtiã vite aut exercitiũ ꝟtutis aut cu
mulatiorem mercedem ꝛ fugimus luxum aut intẽpe-
rantiã aliam aut ſupbiã aut vitia alia aut penas pec
catis noſtris debitas. Alia vero dicũtur voluntaria
ſimpliciter que ita ſunt a nobis volita vt licet talia p
hec nõ eſſemus vel conſecuturi vel fugituri tamẽ ad-
huc ea vellemus. Et conformiter ad hanc doctrinam
Ariſtotelis dico ꝙ vere patiens circa obiectũ patien
tie debet habere volitionẽ propter hec ꝛ nolitionem
ſimpliciter. Sed aduerte bene ꝙ p nolitionẽ ſimplici
ter non itelligo nolitionem actualem nõ conditiona-
tam. ſed per nolitionem ſimplicr̃ intelligo tñ quan-
tum per hanc orationem hoc eſſet nolitum a me niſi p
ipſum tale vel tale conſequeremur aut fugeremur nã
in patiente debet eſſe actualis ꝛ abſoluta volitio ad
uerſitatis ꝛ nolitio cõditionata eiuſdẽ que ſufficit ad
cauſandum triſticiam quam dicimus ad patiẽtiã re-
quiri. Dico preterea ĩ caſu argumẽti ꝙ eſt nouus act⁹
volũtatis qui habet hanc volitionem cõditionatã ꝓ
obiecto ſicut alias in ſimili plixius declarabit̃ nam
vere patiens vult volitione ꝓpter hoc tollerare hanc
aduerſitatem quã tñ ſimpliciter vult eſſe nolitã. ¶ Ad Duplex deſideriũ
quartã dico vt prius ꝙ huiuſmodi aduerſitates ſunt
deſiderate ꝛ affectate a ſãctis deſiderio ꝓpt̃ hec: ſed
non deſiderio ſimplicr̃. imo ſũt odio oppoſito noli-
te. ¶ Ad quitam nego maioꝛem ſunt enim alique vir
tutes que inclinãt ad operãdũ cũ triſticia ſed de hoc
diffuſius ſupra cũ de foꝛtitudine agebat̃ dictum eſt.
¶ Ad ſextã reſponſũ eſt ꝙ aduerſitas ẽ volita volitio
ne propt̃ hec ꝛ actuali in ꝛ abſoluta ſed ẽ nolita ſim
plicr̃. ſed nolitio tñ illa non eſt niſi cõditionata. ipſa
tñ dicit̃ nolita ſimplicr̃ qꝛ ſi auferrent̃ omia extriſe-
ca ꝓpt̃ que ipa eſt volita ipſa actuali ꝛ abſoluta no-
litione eſſet nolita.

Queritur ſecũdo: vtrũ patiẽtia ſit ſpẽs magnanimitatis. ¶ Arguit̃ ꝙ nõ patientia in omĩ virtute reperit̃ ergo pati
entia nõ ẽ ſpẽs magnanimitatis. añs ꝓbat̃ qꝛ ꝓ actu
arduo cuiuſcũqȝ ꝟtutis poſſum dura pati virtuoſe ꝛ
laudabilr̃. ſed hmõi tollerãtia ẽ patiẽtia igr̃. ¶ In
oppoſitũ eſt Tullius ꝗ ponit patiẽtiã int̃ partes foꝛ- Acceptio
titudinis. ¶ Pro queſtione iſta ꝑmo videndũ ẽ quid nes patiẽ
ſit patiẽtia. Pro quo notãdum eſt ꝙ vt habitũ eſt in tie.
precedenti ꝗſtione cõtingit pati dura ꝟtuoſe tripliciter
vno mõ ne deſeramus opus aliquod ardue admini-
ſtrationis ꝛ hec patiẽtia ſine dubio ptinȝ ad magna
nimitatem vel foꝛtitudinem ſm illã ſpẽm que eſt ar-
duorum ac difficiliũ adminiſtratio. Secũdo modo cõ
tingit pati dura ne deſeramus opus aliqđ difficile ꝛ

honeſtū et iuſticie vel māſuetudinis⁊ hoc mō patien-
tia in oī virtute reperit̄. ¶ Tertio mō ꝯtingit pati du
ra ⁊ aduerſa nō qꝛ niſi tollerem⁹ deſerem⁹ opus alicu
ius alteri⁹ ꝟtutis cui pri⁹ incūbebam⁹ aut forte inten
debam⁹ incūbere: ſed qꝛ honeſtū eſt ⁊ laudabile ad-
uerſa tollerare cū incūbunt. inhoneſtū autē et turpe
ꝓpt̄ hec deiici ⁊ q̄ſi cōſterni aīo vt cū egritudinē pa-
timur aut depdationē aut ꝯſūptionē bonoꝝ aut ali-
as q̄ſuis aduerſitates. ¶ Quarto mō contingit pati
aduerſa eq̄nimiter qꝛ eſtimam⁹ nobis immiſſa eſſe aut
ad caſtigationē ⁊ emēdationē nr̄am aut ad exercitiū
ꝟtutis aut ad ꝓbationē aut ad manifeſtādā dei glo
riā de quib⁹ poſtea videbim⁹. terti⁹ modus eſt ꝓpriiſſi
mus modus patiētie ꝟtutis ei⁹ ſcʒ q̄ eſt in pfecte pati
entib⁹ qꝛ in quarto mō nō videt̄ diligi patiētia ꝓpter
ſe hoc eſt ꝓpt̄ honeſtatē opis ſed ꝓpter vtilitatē vel
Nota spiritualē vel tpalē quā ex e a cōſeqmur. ¶ Aduerten-
dū eſt vlteri⁹ ꝙ in q̄rto mō patiētie aduerſitas aliq̄n
eſt volita imo viri ſcti legūtur frequēter eā deſide-
raſſe vel ne inſoleſcāt in ꝓſperis vel vt redimant̄ a pe
nis quas peccādo ꝯtraxerūt vel vt merces eoꝝ ā pli⁹
augeat̄ hmōi volitio tū ſicut pri⁹ dictū eſt nō dr̄ voli
tio ſimplr̄ ſed volitio ꝓpt̄ hec ſcʒ ꝓpt̄ aliud volitum
B vel nolitū ꝯſidū vel fugiendū. Eſt tn̄ dubiū vtrū in pa
tientia tertii gn̄is requirat̄ volitio ipſi⁹ aduerſitatis
⁊ etiā in patiētia q̄rti gn̄is maxie cū aduerſitas ipſa
nō eſt pdeſiderata argumentū ꝓbabile ꝙ nō ē qꝛ illō
nō eſt volitū a nobis qō quantū in nobis ē repellim⁹
⁊ excutim⁹ ſed vir patiēs patiētia tertii gn̄is quātū i
ſe eſt repellit ⁊ excutit aduerſitatē ſuā vt eger egritu
dinē paup inopiā depdat⁹ ſpoliationē nec pōt dici ꝙ
aduerſitas ipſa eſt nolita ſed tollerātia ipſa eſt voli-
ta eadē eni rō ꝓcedit ꝯ tollerantiā q̄ fiebat ꝯ aduerſi
tatē. nā qui ꝓ virib⁹ depellit egritudinē ꝓ virib⁹ nitit̄
ne tolleret egritudinē qꝛ īpoſſibile eſt ſine egritudine
egritudinē tollerare ⁊ ſine paupertate tollerare paup-
tatē ꝙ nō eſt hmōi tollerātia volita. neqꝫ pōt dici ꝙ pa
tiēs vult tollerare egritudinē vel alias aduerſitates
q̄ diu deo placebit. Contra hoc argr̄. tollerare hmōi
aduerſa q̄ diu deo placuerit nō eſt in ptāte nr̄a qꝛ ve
lim⁹ aut nolim⁹ tollerabimus q̄ diu deo placuerit ꝙ
circa hmōi tollerantiā nō eſt ponēdū vnū gen⁹ ꝟtutis.
Scdō qꝛ nitimur q̄tū poſſum⁹ ⁊ q̄ citiſſime poſſum⁹
expellere aduerſitatē hmōi mō tn̄ honeſto ⁊ rōnabili
⁊ tn̄ neſcim⁹ q̄ diu de⁹ velit nos eā tollerare cū freq̄n-
ter nitamur eā auferri anteq̄ placeat deo eā eſſe aufe
Opinio quorūdā. rendam. Iſti ꝯſiter dicunt ꝙ patiens patientia tertii
modi nō hʒ circa aduerſitatē neqꝫ circa tollerantiam
ei⁹ niſi actū nolitiōis ⁊ circa ablationē ei⁹ actū voliti-
onis quo vult ⁊ cupit eā a ſe auferri et q̄tū pōt nitit̄
ad ablationē ei⁹ ⁊ ad hunc ſenſū exponūt ꝟba Ber-
nardi dicētis patiētia eſt pati ⁊ agere ꝯ qō libeat. i.
pati ⁊ agere qō diſplicet ⁊ per ꝯñs qō nolitū eſt. ꝙ ſi
hec opinio ꝟa ſit difficile eſt vt videt̄ aſſignare actū
patiētie. Ad hoc rn̄deo ꝙ ſm hāc opinionē act⁹ interi-
oꝛ patiētie tertii gn̄is eſt velle ſuare aīm in ſua ma-
gnitudine ⁊ dignitate tollerando aduerſa aut nolle
deiici a ſua magnitudine ⁊ dignitate tollerādo ad-
uerſa: qō auctores moralis phie ſignificauerūt ꝑ hoc
qō eſt velle equanimiter tollerare aduerſa nō quidē
ꝙ ꝑ patientiā velī tollerare aduerſa ſʒ qꝛ ꝑ patientiā
tollerādo aduerſa volo aīm meū eq̄nimē eē. ꝙ ſi quis
dicat ꝙ ille q̄ aīo deiicit̄ inter aduerſa licet patiat̄ nō
tn̄ tollerat qui ſic arguit vim facit in nomine ⁊ vult ꝙ
tollerare idē ſit ꝙ equanimit̄ pati ⁊ tūc cū diffinitur
actus patiētie nō debet addi equanimiter huic qō eſt
tollerare quicquid ſit aūt de ſignificatione noīs hec
opinio accipit tollerare pro pati. ꝙ ſi acciperet̄ tol-
lerare in hac reſtricta ſignificatione qua dicit̄ ꝙ tol-
lerare eſt equanimiter pati tūc iſta concedit̄ volo tol-
lerare aduerſa ad ſenſū ſupradictū volo patiēdo ad-
uerſa equanimē eſſe nec puto eos qui ſuadēt afflictos
ad patientiā intēdere ſuadere ꝙ patiant̄ aduerſitatē
qꝛ velint nolint opꝫ patiāꝫ non poſſint eā reiicere a
ſe ſed intēdūt ſuadere ꝙ ferendo ⁊ patiendo nō deiici
ent̄ animo ſed animus eoꝝ ſemꝑ maneat in ſua digni
tate ac magnitudine. ꝓbat hoc auctoritate Auguſti- Auguſti.
ni libro de patientia dicētis. Nō ſicut omnes q̄ ſciunt
participes ſūt ſciētie ita nec omēs qui patiūtur parti
pes ſūt patientie ſed qui paſſione recte vtunt̄ hi pati
entie ꝟtute laudant̄ hi patiētie munere coronant̄. Ex
quibus ſatis elici pōt ꝙ pſuadere ad patientiā non ē
ſuadere aliquem vt patiat̄ niſi in caſu qui ſtatim da
bit̄. Sed ē ſuadere vt paſſione recte vtat̄ vt ſcʒ ī patiē
do ſeruet equanimitatem animi. Actus autē exterior
patiētie eſt tenere vel ſeruare equanimitatem animi
in patiēdo quod intellexerūt auctores per hoc qō eſt
equanimit̄ aduerſa tollerare vel nō deiici aut nō frā
gi animo tollerando aduerſa hunc actū patiētie ex-
preſſit caſſianus collatione ſexta cū ait paucis muta- Caſſian⁹.
tis. Per hec enim eadem quibus impugnatur vir in
ſuis dimicans velut arcu ⁊ gladio ſcuto ꝙ validiſſi-
mo contra illos qui hec ingerūt cōminutus profectū
ſue patientie ac virtus acquirat ⁊ glorioſiſſimū con
ſtantie triumphū ex hoſtiū telis capiens nec ꝓſperis
efferat̄ nec deiciat̄ aduerſis ſʒ via regia ⁊ itinere pla
no ſemꝑ incedens ac trāquillo ſtatu ⁊ dexterā elatio
nis ⁊ ſiniſtram deiectionis deuitet. ecce vbi aſſignat
non deiici aduerſis pro actu patientie. Eadem colla
tione vbi probat ꝙ vir ſanctus inter proſpera ⁊ ad-
uerſa conſtitutus debet eſſe ambidexter vult ꝙ vir ſā
ctus ſic vti debet proſperis vt nō vanitatis gloria ef-
feratur. ſic aduerſis vt nulla deſperatione concidat et
tunc faciet tam proſpera q̄ aduerſa ad dexteram ſpi
ritualem pertinere ⁊ ex vtroqꝫ ſtatu palmā victoriā
ꝙ reportabit ⁊ vniuerſalit̄ fere in tota illa collatio-
ne explicat actū patientie per nō deiici non concidere
non deſperare per bene ferre ⁊ bene pati. que eadem
ſuperioribus ſunt. ¶ Sed queret aliquis: quid ē deii- Queſtio.
ci vel concidere animo aut deſerere dignitatē vel ma
B gnitudinem animi? Reſpondeo ꝙ deiici animo pro-
pter aduerſa eſt ꝓpter triſticiā aduerſoꝝ incūbenti
um deſerere vel remittere illuſtres ⁊ claras affectio-
nes animi quibus prius incūbebat aut incumbere in
tendebat ſicut ſi quis incūbat cultui diuino aut ſtu-
dio ſapiētie ⁊ ſic incūbendo accidunt aduerſa propt̄
que vel deſerat vel remittat cultum diuinū vel ſtudiū
ſapiētie dr̄ aīo deiect⁹ ꝑ ipatiētiā ⁊ ita ꝓprie ipatiē
tie eſt nolle incūbere bonis operib⁹ q̄bus incūbebat̄
aut ceſſare a malis quibus ceſſabatur aut ceſſare in-
tendebatur propter aduerſorum incūbentium triſti-
ciam ⁊ diſplicentiam. ¶ Sed obiicit̄ ꝯtra illud quod
dictum eſt ꝙ aduerſitas non eſt volita in tertio modo
patiētie nec volitione ſimpliciter dicta nec volitione
propter hec. quia q̄ propter violētiam fiunt ſecundū
Ariſtotelem ſūt volita volitione ꝓpter hec. ſed aduer
ſitas non eſt michi volita minus q̄ ea que ꝓpter vio
lentiam fiūt igit̄. Rn̄deo ꝯcedendo maiorē ⁊ negādo
minorē. Nā cū quis ꝓpter violentiā facit aliquid ip-
ſe in hac ꝯditiōe ponit̄ vt vel hoc faciat vel aliud for-
te deterius patiat̄ vt patet de eo qui ꝓiicit merces in
mare ⁊ de eo qui ꝑ tormenta cogitur aliquid ꝯfiteri
talis enim int̄ duorum maloꝝ electionē poſitus pre
ponit vnū alteri ⁊ mouet potētias executiuas ad vnū
eorū operandū. Ex quo ꝯcludit Ari. ꝙ volitiōe actua
li ipſe vult illud quia principium mouendi potentias
organicas in illis operationib⁹ eſt ī poteſtate operantis
ſed in patiētia tertii generis non eſt patiens ſic inter

duo mala poſitus, nec aliquid operatur ad poſitio-
nem illius mali quod eſt aduerſitas imo quantũ pōt
repugnat poſitioni illius. Et ideo ibi non poteſt ſal
uari diſtinctio deuoluto ſimpliciter ꝛ deuoluto ꝓpter
hec cum reſpectu poſitionis talis mali patiens non
ſe habeat niſi paſſiue et repugnatiue q꞉ contrariatur.
In patientia vero primi et ſecundi generis ſaluatur
diſtinctio illa deuoluto. In patientia autẽ quarti ge
neris etiam ſaluatur cum huiuſmodi aduerſitas eſt
deſiderata et preconcupita ꝓpter aliquã predictarũ
cauſarũ. Ex quibus patet ꝙ patiẽtia pōt multis mo
dis diffiniri. pōt enim diffiniri diffinitiōe cōmuni ſe-
Multiplex patiẽtie deſcriptio. cundum oẽs modos eius. Et hoc modo diffinit eam
Tullius cũ dicit. Patientia eſt honeſtatis aut vtilita
tis cauſa rerũ arduarum ac difficiliũ voluntaria ac
diuturna ꝑpeſſio. Si autem pro cōiũctione diſiuncti
ua ponamus copulatiuã ita ꝙ dicamus patientia ẽ
honeſtatis ac vtilitatis cauſa rerũ arduarũ ꝛc. tunc
conuenit duobus primis modis et quarto nam q̃ pa
tiuntur iſtis modis patiũtur cauſa honeſtatis q꞉ ho
neſtum eſt ita pati et cauſa vtilitatis: q꞉ qui patiũtur
primo aut ſcđo modo cōſequũtur perſiſtẽtiã in ope-
re virtutis qui patiũtur quarto modo conſequuntur
vel emendationẽ vel maiorẽ mercedẽ vel exercitiũ vir-
tutis aut manifeſtationẽ glorie diuine. Si autem di
catur patientia eſt equanimis tollerantia arduorum
ac difficilium cauſa honeſtatis ipſius operis gratia
hoc enĩ patientie genus non habet aliquid extrinſecũ
creatum pro fine ſicut cōtingit in aliis in quibus om
nibus aliquid reperit qđ ſit cōſequendũ vel fugiẽdũ
tollerãdo dura equanimiť. Dixi autẽ extrinſecũ crea
tum q꞉ nō volo ſecludere finem increatũ qui ſcđm mul
tos eſt oĩs actionis moraliter bone finis inter hos
autem modos tertius michi videtur habere ꝑfectiſſi
mam rationẽ patientie deinde quartus cum aduerſi
tas non eſt affectata ꝓpter cauſas in eo expreſſas ſed
tantũ equanimiť tollerata cũ vero eſt affectata aduer
Inſtaẗ ꝯ diffinitionẽ patientie. ſitas cum quãto magis eſt voluta tanto minus de ra
tione patiẽtie habet eius equanimis tollerãtia. Sed
contra diffinitionẽ patientie arguitur ſic huiuſmodi
diffinitio que data eſt cōuenit mãſuetudini nam mã-
ſuetus tollerat equanimiť aduerſa ꝛ dues cauſa ho-
neſtatis operis tollerat enĩ cōuincia dãpna ꝛ pa-
penſiones alias, equanimiť q꞉ nec per hec iraſcitur
nec petit vindictã. Preterea oĩs virtus cohibitiua
ire eſt manſuetudo aliqua patientia eſt cohibitiua
ire puta patientia qua ego equanimiť fero ꝑpenſi
ones illatas a ꝓximo q꞉ ſi ego propter has moueret
ad iram conſtat ꝙ ergo nō eſſem patiẽs nec ferrẽ hu-
iuſmodi aduerſa equanimiť. Nec valet dicere ꝙ non
oĩs patientia iras moderaẗ illa ſcꝫ qua tolleramꝰ
aduerſitatẽ cuius auctorẽ nec vere nec cōiectualiť ſci
mus q꞉ ira vt vult Ariſ. ſcđo rhetorice ſemꝑ eſt con
tra perſonã particularẽ puta contra ſocratẽ vel pla-
tonem ꝛ nō contra hoĩem in cōmuni. ꝛ in hoc dicit eã
differre ab odio qđ eſt aliquãdo cōtra aliquid ſcđm
totum genus ſicut quis odit oĩa ſurꝑbos. Ex hoc
enim nō poteſt inferri niſi ꝙ patientia ꝛ manſuetudo
non ſunt idem adequate ꝛ cōuertibiliter ſed cum hoc
ſtabit ꝙ oĩs mãſuetudo erit patiẽtia ſed non econtra
ſed manſuetudo ſe habebit ad ſpeciẽ ſicut ſpecies ad
genus. ¶ Ad diſſolutionẽ huius eſt aduertẽdũ ꝙ mul
ti ſancti viri ꝛ philoſophi frequẽter attribuũt actũ
vnius virtutis alteri virtuti ꝓpter cōnexionẽ que cōi
ter reperiť inter actus illarũ virtutũ. ꝛ interdũ tanta
eſt cōnexio ꝙ niſi quis ſtudioſe ꝯſideret nō pōt diſtin-
guere inter huiuſmodi actus. et inde eſt ꝙ multi ſan
cti cũ locuti ſunt de actibꝰ patiẽtie poſuerũt inť actꝰ
Gregoꝛ. eius actus mãſuetudinis caritatis ꝛ liberalitatis, vñ
Gregorius ſuꝑ Ezechielẽ: Patientia vera eſt que ipſum
amat quem portat. nam tollerare ꝛ odiẽ nō eſt virtꝰ
manſuetudinis ſed velamentũ furoris vbi opera mã
ſuetudinis dicit amare et nō odiſſe ꝛ nomen patien- Criſoſtomus.
tie mutat in nomen manſuetudinis. Et Criſoſtomus
ſuꝑ Matheũ inter patientie gradus numerat nōvim
dicare non facere vexanti hoc quod paſſus eſt nō ha-
bere eum odio diligere eum benefacere ſibi ꝓ eo ora Haymo
re. Et Haymo ſuꝑ apocalipſim vult ꝙ patientia ve-
ra eſt que ꝛ mala ꝓximorum equanimiter tollerat: et
eos quos male agentes portat ſincere amat. Et ideo
notandũ eſt diligenter ꝙ cum malũ aliquod nobis iſ Cōnexio mãſuetudis ꝛ patientie.
fertur a proximo aliquo ſicut connexus eſt actus pa
tientie actui manſuetudinis ꝙ impoſſibile eſt habe-
re actum patientie ſimul habendo actũ vicii op-poſi
ti mãſuetudini in ſuꝑhabũdãtia puta iracundie q꞉
ſi ſuꝑhabũdãť iraſcatur ꝛ appetat vindictã diſcedet
animꝰ ꝓpter aduerſitatẽ a ſua dignitate ac magnitu
dine: neq erit equanimis tollerantia huiꝰ aduerſita-
tis. ꝛ ideo ꝓpter iſtã ꝯnexionem patientia circa hmōi
aduerſitatem vel incōmodũ illatũ ꝑ ſe ꝛ primo ꝛ ime
diate inclinat in actũ ſuũ propriũ ſcꝫ ad ſeruandum
aĩm in ſua magnitudine vel ad ſeruandum eq̃nimita
tẽ eiꝰ vel ad nō deiici aĩo ꝛ mediãte iſto actu elicito a
patiẽtia cũ recta rōe dictãte ꝙ non eſt poſſibile non
deiici a magnitudine animi appetẽdo vindictã incli-
nat ad nolendum vindictam de iniuriis illatis q̃ actꝰ
eſt ꝓprius actꝰ mãſuetudinis in eo q̃ non habet adhuc
manſuetudinem nec habuit prius nec ſcđm actum nec ſe-
cundum habitum. ꝛ per hũc modũ verificaẗ illud qđ
nōnulli doctiſſimi morales dicunt ꝙ vna virtus me-
diante actu ſuo inclinat ad actũ alterius virtutis cuꝫ
ſcꝫ actus vicii oppoſiti repugnat ſeu incompoſſibilis
eſt actui illius virtutis que dicitur inclinare ad actum
alterius. Et tunc ad rationes que ſunt in oppoſitum ad rões
facte reſpondetur. ¶ Ad primam negaẗ ꝙ diffinitio
patiẽtie ꝯueniat mãſuetudini. ꝛ ad ꝓbationẽ cōcedo
aĩs particulariter ꝛ indefinite ſũptũ, ſi tamen itelligaẗ
vniuerſaliter nego. Eſt enim aliquis manſuetus qui
propter ꝑpenſionẽ nō iraſciť ita ꝙ nullam appetit
vltionem ira tamen animo conturbaẗ ꝛ deiiciť vt nō
equanimiter tolleret iniuriã vt conſtat per experientiã
experimur enim ꝙ quis ob iniuriã ſuſceptã licet nō
repetat penas ab iniuriante deſerit tamẽ benefacere
ſibi vel ita apud ſeipſum ꝑturbatur vt non bene ſit com
pos ſui De manſueto autẽ qui patiẽter tollerat iniu-
riam dico ꝙ habet duarũ virtutũ actus: vnũ patien
tie per quẽ ſeruat equanimitatẽ mentis: alterũ man
ſuetudinis per quẽ nullam vindictã ob iniuriã repo-
ſcit ſed veniam preſtat iniurianti, talis ergo manſue
tus bene patiens eſt tamen mãſuetudo eius nō eſt pa
tientia vt licet iuſtus aliquis ſit fortis, nō ꝓpter hoc
tamen aliqua iuſticia eſt fortitudo. ¶ Ad ſcđm dico Iram duplicit̃ virtꝰ cohibet
ꝙ aliqua virtus diciẗ cohibitiua ire dupliciter. Vno
modo per ſe ꝛ imediate ita ꝙ cohibet motus ire ſicut primꝰ
actus eius ꝛ imediate et ſic cōcedo maiorẽ ꝛ nego mi
norem. Alio modo mediate et per aliud ſcꝫ ꝑ actum
ſuũ elicitũ et ſic nego maiorẽ et cōcedo minorẽ. Pa-
tientia enĩ non cohibet imediate iram ſed primo eli
cit actum ſuũ elicitũ ꝛ actus iſte cũ iudicio rationis
dictantis aĩm nō eſſe equanimẽ ſi exurgat in irã cohi
bet iram nō ẽdo ſcꝫ poſcere vindictã ob iniuriã. Sed
eſt aliud dubiũ q꞉ licꝫ hec ſaluari poſſint de actu mã-
ſuetudinis quo quis non vult repoſcere iniuriã vt ſer
uet equanimitatẽ animi nō tñ videnť ſaluari poſſe de
actu dilectionis ꝛ beneficentie. Cum quis licet repo-
ſcere vindictam repugnet magnanimitati animi ta-
men non diligere ad bonum temporalem proximũ i-
niuriantem non bene facere ſibi ꝛ multa huiuſmodi q̃

ſunt effectus dilectionis non repugnant equanimita
ti animi ergo iſta non poſſūt attribui patientie illo
modo quo et attribuit actus manſuetudinis ⁊ tamē
ſancti attribuūt patientie diligere iniuriātem ergo
oportet ꝙ hoc ſit immediatus effect⁹ patiētie reſpō-
detur ad hoc dubiū dupliciter. Primo ꝙ iſte act⁹ di
a ligendi iniuriantes ⁊ benefaciendi ſibi nō ſit cauſalit
per ſe a patientia nec mediate nec imediate ſed tm̄ ſit
ab ea tanꝙ a remouēte prohibēs. patientia enim po
nit immediate actū ſuū ⁊ mediante eo ponit actū mā
ſuetudinis quo mediante impedit actum iracundie ⁊
etiam actū odii qui prohibebant actum dilectionis
vel beneficiente in eo qui habet habitum benefacien
di aut iudiciū ratiōis dictantis ꝙ bene faciendū eſt.
Reſpōdeo ſcdō ꝙ habit⁹ virtuoſ⁹ non ſolum incli-
at immediate ad actum ſuum ⁊ mediāte eo ad actū
illius virtutis cuius virtutis actus oppoſiti vicii eſt
incompoſſibilis cū actualis habitus virtuoſi ſed eti
am mediante eo inclinat ad act⁹ ꝟtuoſos oppoſitos
vicius quorū actus diſponunt ad impediendum vir-
tutem illam ab actu proprio inclinat preterea medi
ante actu ſuo elicito ⁊ iudicio recte rationis ad om-
nem actum qui eſt ſaluatiuus/augmentatiuus/⁊ ma
Actus vo nifeſtatiuus ipſius habitus. Sed dr̄it nam ab actus
lūtar; na oppoſitos actibus repugnātibus inclinat neceſſita-
turales. te naturali ſic ꝙ poſitio illoꝝ que dicta ſunt neceſſi-
tate voluntatem ad volitionē vel nolitionē ad aliaꝫ
virtutem pertinētem verbi gratia impoſſibile ꝙ ha-
bens habitum patientie paſſus iniuriā a ſocrate et ha
bens volitionē actualēque non obſtāte iniuria quaꝫ
a ſocrate paſſus eſt vult eſſe equanimis ⁊ cum hꝫ iu
dicium rationis dictantis ꝙ ſi repoſcat vitione non
erit equanimis impoſſibile eſt inꝙ hec omia habere
quin naturali neceſſitate ſequatur actus manſuetu-
dinis quo volūtas nolit repoſcere volitionem. Sed
ī alio voluntas primis poſitis nō ꝓducit ſcdm̄ illū
actum neceſſitate naturali eo ꝙ ad poſitionē oppoſi
ti illius actus non ſequitur neceſſaria ꝯſia corruptio
vel impedimentū ꝑmi ꝟbigratia ponat ꝙ repetitio
emende de iniuria etiaꝫ que ſit auctoritate iuſticie fre
quenter repetitur nata ſit inclinare ad impatientiaꝫ
ſiue ad non ſeruandum equanimitatem in aduerſis/
tū dico ꝙ poſito habitu patientie et actu eius de ſer
uanda equanimitate non neceſſario ponitur act⁹ de
non repetitione emēde auctoritate iuſticie. ⁊ ideo po
teſt aliquis ſeruādo equanimitatē mentis repoſcere
emendaꝫ de iniuria auctoritate iuſticie ille tñ quē pa
tientia inclinat ad vitandū omne illud ſiue vicioſū ſi
ue virtuoſum quod frequenter repetitum inducit ad
oppoſitū actus patientie: per eādem patientiā medi
ante actu ſuo elicito inclinat ad oppoſitū illi⁹ actus
puta ad non repetendū emendam de iniuria. Simili
ter habitus aliquis virtuoſus inclinat mediāte actu
ſuo elicito ad omē illud per quod conſeruatur hmōi
habitus ⁊ operatio eius licet non neceſſitate natura
li. Et quia per actum benefaciendi iniurianti et gene
raliter per omnem actum per quē multum recedit ab
impatientia maxime conſeruat actus ⁊ habitus pa
tientie ideo patientia nō immediate ſed mediante ac
tu ſuo elicito et iudicio rōnis dictantis per actū bene
faciendi maxime recedi ab impatientia et ſeruari et
augeri patientiam inclinat ad benefaciendū iniuriā
ti. Et ideo quando auctores ſancti et philoſophi di-
cunt talem actum vel talem pertinere ad patientiaꝫ
vel iuſticiam/qui tamen actus ſecundū rei veritatem
eſt actus alterius virtutis ſemper diſtingui pōt quia
nomen talis virtutis ad quem dicitur pertinere vel
accipitur pro habitu ⁊ ſic non pertinet ad talē ꝟtu
tē niſi mediate vel accipit pro actu ⁊ tunc pertinet i-
mediate ſcdm̄ modū ſupradictū. Per primū modū

ponit caſſianus originem viciorꝫ ex viciis et virtutū
ex ꝟtutibus et virtutum quarſidā ex quibuſdam vi-
ciis vt ex iactantia et deſiderio fame interdum dicit
oriri caſtitatem. Sunt tamen alii modi quib⁹ alia na
ſcuntur ex aliis. ſed quia alibi inſtitui hanc materiaꝫ
tractare prolixius ꝑtereo primus modus eſt tam cer
tus ꝙ non poteſt rōnabiliter contradici. Secundus
et tercius videntur ſumi poſſe ex doctrina auguſtini
contra fauſtum. nam cum fauſtus vellet probare iu-
ramentum omne eſſe pernicioſum ex eo quod habet
in euuangelio dictum eſt antiquis non falſum iura- x
bitis ego autem dico vobis omnino nolite iurare.
¶ Reſpondet Auguſtinus ꝙ ex hac auctoritate non Nō oē iu
poteſt efficaciter conuinci omne iuramentum eſſe il- ramētū ē
licitum neq; prohibitum ibi eſſe iuramentum tanꝙ illicitum.
aliquid illicitum ſed hoc dictum eſſe a xp̄o vt nos ꝙ
maxime ſe moueret a piurio. Nam vt dicit qui aſſue
ſcit iurare verum facilit incidit in piurium. Ex quo pa
tet ꝙ ideo legiſlator rationabiliter admonuit ne eti-
am iuraretur omnino nō qꝛ iurare veruꝫ ſit malum
ſed quia cōſuetudo ei⁹ iductiua eſt ad periuriū et per
conſequens vir patiens etiam iuſtus cui recta ratio
dictat non bene facere ei qui intulit iniuriam eſt in-
ductiuum ad impatientiam aut ad inductiuam per
patientiam vel iuſticiam ſuam inclinatur bene fa-
cere iniurianti illa inclinatiōe qua inclinat ad op
poſitū illius qd̄ eſt impeditiuū ſue ꝟtutis vl ad il-
lud qd̄ eſt ꝯſeruatiuū ⁊ augumētatiuū ⁊ manifeſta
tiuū ſue proprie ꝟtutis. Per hos modos poſſūt ex
poni infinita dicta ſāctorū ⁊ philoſophorū que ali
ter intellecta videntur virtutes ⁊ actus earum con
fundere. Viſū eſt hactenus quid ſit patientia Iaꝫ vi
dendum eſt ad quod virtutis genus pertineat pati
entia tercio mō dicta quam ſolam noīe patiētie ꝓ-
prie ſignificarē diximus. De patiētia ei primo mō
dicta dicecur cum agetur de perſeuerantia. ¶ Sit
igitur prima concluſio. Patientia, que eſt equani-
mis tollerantia aduerſitatis gracia honeſtatꝫ ope
ris eſt ſpecies magnanimitatis. Probatur iſta cō-
cluſio ſecundū Tullium primo de officiis vt ſupra
diffuſe allegatum eſt: due ſunt ſpecies magnanimi
tis. Vna eſt que eſt poſita in deſpicentia et contem
ptu rerum externarum. Alia in geſtione ⁊ admini-
ſtratione rerum arduaꝝ que plene ſunt laboribus
et piculis ⁊ qꝛ res extere diuiduntur in duas ſcꝫ in
ꝓſperas ⁊ aduerſas: ideo neceſſe ē magnanimū ſm
hoc genus cōtēpnere ꝓſpera et aduerſa/contemptus
proſperorū cōſiſtit in euitatione elationis et inſolen
tie ex ſuceſſu proſperoꝝ/contemptus aduerſorū con
ſiſtit in euitatione deiectionis triſticie et deſperatio-
nis ex preſentia aduerſitatis: et inde eſt ꝙ primū ge-
nus magnanimitatis habet duas ſpecies vnaꝫ qua
cōtēpnunt ꝓſpera: et hec humilitas: aliā qua cōtem-
pnunt aduerſa ⁊ hec dicit patiētia. ¶ Pro cui⁹ decla
ratione ponit ſcd̄a cōcluſio. vir magnanim⁹ ⁊ pfect⁹ 2.9°.
inter ꝓſpera ⁊ aduerſa ꝯſtitut⁹ eſt āidexter. hanc cō-
cluſionē in ſentētia ponit caſſianus collatiōe ſexta ⁊
eam multipliciter probat. Ambidexter eſt qui vtraq; Caſſia⁹
manu pro dextera vtitur ſed vir magnanimus et pfe
ctus et ꝓſpera que ad dexteram et aduerſa que ad ſi
niſtram poſita dicuntur debet bono ac recto vſu ad
dexterā partem facere ptinere igitur. minor ꝓbatur
Nam viri ſancti dextera eſt ſpiritualis ſucceſſus ac
profectus qui cōſiſtit in ſuperādo impugnatiōes ⁊ in
ſudando ſanctis operibus. ſiniſtra autem eius ē ſpi-
ritualis ruina que in turbatiōibus tēptationū ⁊ car
nis deſideriis et aliis puerſitatis operibus conſiſtit
ſed ſi vir perfectus ſic vtatur ꝓſperis vt non vanita-
tis gloria efferatur. et ſic aduerſis: vt nulla deſpera-
tiōe ꝯcidat faciat tā proſpera ꝙ aduerſa ad dexterā

ſpiritualẽ ptinere ⁊ ex vtroq; ſtatu palmã victoꝛiãq;
repoꝛtabit igr. ¶ Scḋo pbaṫ exẽplo bti iob q̄ diues
⁊ opulentus factus dextera pſperitatis coꝛonabaṫ
ex locuplete aũt factus paupimus ⁊ ex felice miſer
rimus incoꝛruptam animi foꝛtitudinẽ retinuit ne-
q; tot aduerſis p̄emi potuit quin illud decantaret
Si bona ſuſcepimus de manu dñi mala aũt quare
Joſeph. nõ ſuſtineam⁹. dñs dedit dñs abſtulit ſicut deo pla
cuit ita factũ eſt ſit nomen dñi benedictũ. ¶ Tertio
pbatur exẽplo ioſeph qui in pꝛoſperis gratioꝛ pa
tri, religioſioꝛ fratribus ⁊ acceptioꝛ deo. In aduer
ſis aũt caſtus fidelis dño carceris mitiſſimus vici⁹
iniurie immemoꝛ, beneficus inimicis et inuidis, et
in fratres interfectoꝛes q̄tũ in ꝑus fuit munificus.
¶ Quarto pbatur per illud ſapientis Leua ei⁹ ſub
capite meo et dextera illius amplexabitur me. p qḋ
optat aduerſa pſſumi ad nos exercendos et erudiẽ
dos ad ſalutẽ ⁊ ſubiacere pncipalioꝛibus bonis p
pꝛoſpera vero ſalutari amplexu coercere ad conſo
uendã et conſeruandã ſalutẽ. Quinto nos erimus
ambidextri ſi rerũ pſentium habũtãtia vel inopia
nos nõ mutauerit ſic q nec habũdantia nos ad vo
luptates impulerit nec inopia ad deſperationem ⁊
murmurationẽ attraxerit: ſed in hoc vel in illo po-
ſiti parẽ de vtriſq; fructũ referam⁹. Opoꝛtet autẽ
nos tales eſſe exẽplo beati pauli de ſe teſtatis Ego
eñ didici in quibus ſũ paul⁹ ſufficiens eſſe, ſcio hu
miliari, ſcio et habũdare vbiq; et in omnibus inſti-
tutus ſũ et ſaturari et eſurire et penuriã pati in eo
qui me confoꝛtat. ¶ Tertia concluſio. patiẽtia non
pertinet ad magnanimitatem tanq̄ virtus adiun
cta. Pꝛobatur nulla ſpecies magnanimitatis per
tinet ad magnanimitatẽ tanq̄ virtus adiuncta: ſed
patientia eſt ſpecies magnanimitatis ergo non p
tinet ad magnanimitatem tanq̄ virtus adiuncta.
maioꝛ eſt certa ⁊ minoꝛ patet ex pꝛima concluſione
et deductione eius, magnanimitas eñ pꝛima diui
ſione diuiditur in virtutem qua res externas con-
temp̄nim⁹ ⁊ virtutem qua res arduas adminiſtra-
mus et gerimus. Pꝛimũ aũt genus diuiditur i hu-
militatem q̄ eſt contempt⁹ pſperoꝝ, et patientia q̄
eſt cõtempt⁹ aduerſoꝝ. Secundo omnis virtus ad
iuncta alteri tanq̄ ſecundaria pꝛincipali ptinet de
ſe ad aliud genus virtutis, aut ad aliam ſpeciẽ eiuſ
dem generis, ſed magnanimitas et patiẽtia nõ ſũt
diuerſe ſpẽs ſub eodẽ genere nec patientia ptinet
ad aliud genus virtutis nõ enim ptinet ad iuſticiã,
nec ad manſuetudinẽ, nec ad liberalitatẽ, nec ad tẽ-
perantiã ⁊ ſic de aliis virtutib⁹ igiṫ nõ ſe habet ad
magnanimitatẽ ſicut virtus adiuncta: facie ſunt a
lie rõnes de magnificentia q̄ huic applicari poſſunt
cõcluſioni. Tertio nõ omnis foꝛtitudo ſiue magna-
nimitas eſt circa aliqua picula moꝛtis immo aliq̄
pars foꝛtitudinis communiter accepte eſt circa peri-
cula laboꝝ et alioꝝ grauiũ dãnoꝝ q̄ contingũt in
arduis adminiſtrationibus ſed patiẽtia nõ eſt cir-
ca minoꝛa picula cũ ab alienis poſſũt iferri tã gra-
uia picula q grauia ãnexa ſunt de ſeipſi graui ad-
miniſtrationi. Quarto ſequeretur ex rõe Thome q
Tho. 2. 2 patiẽtia nõ eẽt ãnexa niſi foꝛtitudini ſtricto modo
q̄ſti .136. accepte q̄ eſt ſcʒ circa pericula moꝛtis. pʒ intuẽti rõ
arti. q̄rto nem ei⁹, ſʒ hoc ẽ ꝯ rõnẽ Tullii faciẽtis eã ptẽ foꝛtitu
dinis qui vt pꝫ ex diffinitiõe foꝛtitudinis accipit eã
p adminiſtratiõe reꝝ duraꝝ plenarũ piculis ⁊ vite et
multarũ alíaꝝ reꝝ q̄ ad vitã ptinẽt vt pʒ p̄io de of
ficiis vbi de foꝛtitudine vt pʒ etiã ex diffinitiõe foꝛ
titudinis quã ponit in rethoꝛicis ſuis. Et pʒ ꝯſ̄aq;
ſʒ Thomã v̄t⁹ pncipalis ſp in aliq̄ excedit ſcḋariã
⁊ iſtũ exceſſũ ſigṫ idẽ Tho. cũ pbaṫ patientiã eſſe ad
iũctã foꝛtitudini ita dicẽs. In malis aũt q̄ ab aliis

inferũtur pcipue difficilia ſũt ad ſuſtinẽdũ illa q̄ p
tinẽt ad picula moꝛtiꝫ circa q̄ ẽ foꝛtitudo. Et ꝯcludit
vſi pꝫ q in iſta matia pncipalitatẽ hʒ foꝛtitudo q̄ſi
vẽdicãs ſibi illḋ qḋ ẽ pncipal⁹ in hac matia. Ex q̄
bus v̄bis ꝯcludit apte q hãc ſñiam ſeq̄ns hʒ ꝯcedẽ
q patia nõ ẽ v̄t⁹ adiũcta niſi reſpectu ilii⁹ foꝛtitu-
dis q̄ ẽ circa picula moꝛtiꝫ ⁊ ita nõ reſpectu cuiuſlʒ.
Scḋo ſeqṫ q nõ q̄lʒ patia ẽ adiũcta foꝛtitudini, pʒ
ſicẽ aliq̄ patia reſpectu piculoꝝ moꝛtiꝫ q̄ ab alio in
ferṫ ſʒ reſpectu iſti⁹ patie foꝛtitudo nullã pncipali
tatẽ hʒ cũ tota pncipalitas quã aſſignat ſit i exceſ-
ſu piculi qḋ ẽ ita graue in hac patia q graue ẽ i foꝛ-
titudie igṫ. Quarto nl'la v̄t⁹ q̄ p ſe põt hẽre actum
ſuũ nl'lo actu foꝛtitudis circa malũ moꝛtiꝫ poſito vl'
ponẽdo ⁊ ẽt ſine q̄cũq; ꝯparatiõe ad talẽ actũ foꝛtitu-
dis ẽ v̄t⁹ ꝯiũcta ⁊ ſcḋaria reſpectu illi⁹: ſʒ patia taſ
gñis pt hẽre actũ ſuũ nullo piculo moꝛtiꝫ poſito vl' po
nẽdo ⁊ etiã ſine q̄cũq; ꝯparatiõe ad talẽ actũ foꝛtitu-
dis imo nec ad quẽcũq; aliũ igṫ. maioꝛ ẽ nota q2 v̄-
tus adiũcta ⁊ ſcḋaria nõ hʒ actũ ſuũ niſi p reſpectũ
⁊ ꝯparationẽ ad actũ illi⁹ v̄tutiꝫ reſpectu cui⁹ ẽ ſcḋa-
ria. ⁊ minoꝛ pbaṫ q2 cũq; patiṫ i foꝛtunium vt dep-
datiões vl' pditionẽ bonoꝝ i qb⁹ tñ nullũ ẽ piculũ moꝛ
tis põt hẽre actũ eq̄nimis tollerantie ſine ꝯparatione ad
quẽcũq; aliũ actũ vel foꝛtitudinis vel alteri⁹ virtutis
in quẽ tanq̄ in pncipalem oꝛdinet iſtũ actũ equani-
mitatis tanq̄ ſecũdariũ. Confirmaṫ iſta ratio qua
lis eſt oꝛdo habituũ talis eſt oꝛdo actuũ q̄ vbi actus
nullũ hñt oꝛdine inter ſe nec habit⁹ ſed actus patien
tie tercii generis nõ habet oꝛdinẽ ad quẽcũq; actũ al
terius virtutis q̄ nec virt⁹ ad v̄tutẽ nec habit⁹ ad ha
bitum. ¶ Quĩto arguiṫ ex dictis ipſius Thome. foꝛ-
titudo nõ tenet pncipalitatẽ reſpectu patiẽtie i mate
ria maloꝛum ⁊ piculoꝝ q̄ patientia nõ eſt dicẽda v̄t⁹
adiuncta ⁊ ſcḋaria reſpectu foꝛtitudinis. ꝯña ẽ nota
ex doctrina ⁊ rõe Thome ad pbandũ hmõi ſub oꝛdi
nationẽ. añs pbatur virt⁹ q̄ eſt circa mala moꝛtis tñ
tũ non ẽ circa maioꝛa mala q ille q̄ ẽ tam circa: picu
la moꝛtis q̄ ẽt circa q̄cũq; alia mala imo ſcḋa exce-
dit pmã ſaltẽ extenſione obiecti ⁊ pꝛima ex pte obie-
cti nullo mõ excedit ſcḋam. ſed foꝛtitudo ſm eũ eſt tñ
circa mala moꝛtis, patiẽtia aũt tã circa mala moꝛtiꝫ
q̄ circa q̄cunq; alia quod pbaṫ ex rñſione ei⁹ ad pꝛi
mũ argumentũ illius articuli in quo oſtendit q pati
entia ẽ virtus adiuncta foꝛtitudini. ¶ Ad pꝛimũ inq̄t
dicẽdũ q ad foꝛtitudinẽ ptinet nõ q̄liacũq; ſuſtinere, Tho. vbi
ſed illud quod ẽ ſũme difficile in ſuſtinendo ſcʒ ſuſti- ſupꝛa i ſo
nere pericula moꝛtis. ad patiẽtiã aũt ptinere põt ſu- lutiõe ad
ſtinentia quoꝛũcunq; maloꝝ. Ex q̄bus v̄bis ſatis ap pmum.
paret q foꝛtitudo magis dicenda eſt pars patientie
q̄ ecõtra. ¶ Sexto arguiṫ ex dictis eiuſdẽ v̄tutes ſũt
oꝛdinãde ſm ea circa q̄ pncipaliṫ ſũt ſed ea circa q̄ ẽ
patientia ſũt pncipalioꝛa ⁊ difficilioꝛa ⁊ pꝛicipali⁹
iniũcta q̄ ea circa q̄ eſt foꝛtitudo ergo foꝛtitudo poti⁹
eſt adiũcta patiẽtie q̄ ecõtra. maioꝛ videṫ manifeſta
q2 ex oꝛdine materiarũ actuũ ſumiṫ oꝛdo habituũ
⁊ minoꝛ pbaṫ nã ſcḋm Thomã in rñſione ad ſcḋʒ ar
gumẽtũ eiuſdẽ articuli lʒ foꝛtitudo ſit etiã circa pſen
tia mala ne ſcʒ quis deficiat pꝑter doloꝛẽ: tñ pncipa
liter eſt circa timoꝛes ad quoꝝ timoꝛũ (vt dicit) rõem
ptinet fugere. quod fugere vitat foꝛtitudo. patientia
vero pꝛincipalius eſt circa triſticias nã aliquis diciṫ
patiens nõ ex hoc quod nõ fugit ſed ex hoc qḋ lauda
biliter ſe habet in patiẽdo ea que pſentialiter nocẽt
vt ſcilicet non inoꝛdinate ex eis triſtetur, hec ille ex
his ſic arguitur pꝛimo. Triſticia maloꝛum pꝛeſentiũ
eſt maius ma. lũ q̄ timoꝛ eoꝛundem maloꝛum futuro
rum, ſed foꝛtitudo pꝛincipaliter eſt circa timoꝛes et
patientia circa triſticias igitur. Scḋo laudabiliṫ ſe
habere i patiẽdo mula pxia ẽ act⁹ pncipalioꝛ ⁊ diſ

ſcilicet ꝙ non fugere ꝓpter futura ꝛ i illum iſte ſcd̃a tanꝙ minꝰ ꝑncipalis i principalioꝛē oꝛdinatur neqꝫ multū prodeſſet nō fugere futura mala niſi ſubſeq̄ret laudabilis tolleratia preſentiū ergo ſi hec q̄ in hac ſolutiōe dicit vera ſint fortitudo magis ſuboꝛdinat ꝛ adiungit patientie ꝙ econtra. neqꝫ poteſt dici ꝙ patientia habet duplicium maloꝝ tolleratiā: quoꝝ dā q̄ ptinent ad pericula moꝛtis. alioꝝ vero q̄ nō ptinēt ad pericula moꝛtis, patientia ꝙtū ad pima mala nō eſt virtꝰ adiūcta fortitudini. ꝙtū ad alia vero adiungitur ſibi tanꝙ ſcd̃aria ꝑncipali, hanc eñ ſolutionē innuit Thomas eodem articulo in rñſione ad terciū. Ad terciū inquit dicēdū ꝙ patiētia ꝙtū ad aliq̄d ſui poteſt poni pars integralis fortitudinis ꝓut ſcilicet patienter ſuſtinet mala q̄ ptinent ad p̄icula moꝛtis ꝛ paucis interpoſitis, ſcd̃m vero ꝙ patientia ſe habet circa q̄cūqꝫ alia mala adiūgit fortitudini vt virtꝰ ſecundaria ꝑncipali. Ex hac ſolutiōe maxime ꝯfirmatur vnū aſſūptū in ꝑcedētibus rōnibꝰ ſcꝫ ꝙ patientia eſt tā circa p̄icula moꝛtis ꝙ etiā circa alia p̄icula qḋ ꝯcedimꝰ ꝛ pterea iſta ſolutio cōtinet duo q̄ videntur michi falſa, pmū ꝙ patiētia ꝓut ē circa p̄icula moꝛtꝫ ē ps integralis fortitudis, ꝓbat ei ꝙ nō patiētia q̄ eſt circa p̄icula moꝛtꝫ ſm doctrinā eiꝰ ē fortitudo ḡ nō ē ps integralis fortitudis, ꝯña tꝫ qꝛ ſm doctrinā eiꝰ ois ꝟtus q̄ ē ps integralis alterius ē ab ea diſtincta ꝛ hꝫ aliū actum ab actibus ꝟtutis cuius ē pars alias eñ diceret ꝙ vnaq̄qꝫ virtus eſſet pars integralis ſui ipſius. ꝛ añs pꝛobat patiens martyrium vſqꝫ ad moꝛtē pro lege xp̄i ſcd̃m iſtū doctoꝛē eſt patiēs ꝛ foꝛtis actu quo tollerat malū moꝛtis, aut ḡ eſt patiens ꝛ foꝛtis eodē actu ꝛ tūc habet intentū qꝛ ſi actꝰ nō ſint diſtincti nec hitus, aut vno actu ē patiēs et alio ē foꝛtis et tūc q̄rit q̄ ſut illi duo actus q̄ habent circa malum moꝛtis nō eñ ibi ſūt due tolleratie moꝛtis, neqꝫ ſūt duo actus volūtatis quoꝝ vnus ptinet ad patiētiam et alius ad foꝛtitudinē qꝛ nō ſūt dabiles aliqui tales actꝰ quī etiā ipſis datis de quolibet eoꝝ pꝛobaret ꝙ eſſet patiētia ꝛ ꝙ eſſet foꝛtitudo. neqꝫ pōt dici ꝙ non fugere cruciatū ꝛ moꝛtē ē actus foꝛtitudis ꝛ bñ laudabilit ſe hr̄e in tollerādo cruciatū ꝛ moꝛte ē actꝰ patiētie. Contra hoc arguit qꝛ ſi ſic ſeq̄ret ꝙ aggredi et ꝑdurare laudabilit i p̄iculis moꝛtꝫ nō eſſet actus foꝛtitudinis qḋ ē cōtra eūdē doctoꝛē eodē articulo i rñſione ad ſcd̃m dicen ē ꝙ actꝰ foꝛtitudis nō ſolū cōſiſtit i hoc ꝙ aliq̄s i bono ꝑſiſtit cōtra timoꝛes futuroꝛum p̄iculoꝝ ſꝫ etiā vt nō deficiat ꝓpter p̄ñtiū triſticiam. ꝑt. reꝫ actus nō deficiēdi ꝓpter p̄ñtiū maloꝝ triſticia nō eſt aliꝰ actꝰ ab illo quo bñ q̄s ſe habet ꝛ laudabiliter i tollerādo triſticiā maloꝝ p̄ñtiū, ſꝫ bñ laudabilit ſe hr̄e i malis p̄ſētibꝰ ꝛ actꝰ patiētie ḡ ꝛ actꝰ q̄ quis nō deficit ꝛ ē ē actꝰ patiētie ꝛ ꝑ ꝯñs idē ē actꝰ patiētie ꝛ foꝛtitudis circa malū moꝛtis ꝯñs ſcꝫ ſcd̃m eſt ꝙ patiētia ꝓut ē circa alia mala a malo moꝛtis ē ꝟtus adiūcta foꝛtitudini quia cōtra hoc ſpecialit ꝓcedūt q̄tuoꝛ pme rōes huius ꝯcluſiōis. Preterea ego nō video quo mō hec patiētia ſit diſtincta a magnanimitate, nā ſcd̃m Tulliū pmo de officiis magnanimus ſicut foꝛtis cernit in gerēdo res magnas ꝛ maxime vtiles ſꝫ vehement arduas plenaſqꝫ laboꝛꝫ et p̄iculoꝛū. Tūc ſic circa eadē p̄icula ꝟſat ꝛ bñ ſe hꝫ patiētis circa q̄ verſat ꝛ bñ ſe habet magnanimitas, ꝛ nō videt q̄cūqꝫ differētia actuū i laudabilit tollerando huiuſmōi p̄icula quoꝝ vnꝰ ſit magnanimitatis ꝛ aliꝰ patiētie igit. Neqꝫ pōt dici ꝙ magnanimitas cōfirmat aim̄ i maxīs bonis ſperādis ꝛ adipiſcēdis. Patientia vero in malis tollerādis quia cum bona magna de ſe alliciant animum ad adeptionem eoꝛum non ē opus virtute confirmante animū in his adipiſcēdis niſi ꝓpter mala ꝛ p̄icula q̄ contingunt in ꝓſecutione eoꝛū ḡ eiuſdē virtutis nō eſt firmare animū in bonis adipiſcēdis ꝛ firmare ipm̄ cōtra mala ꝛ pericula que in eoꝛū adeptiōe tolleranda ſunt. Sed ſcd̃m Thomam pat ē tīa facit ſcd̃ꝫ. ḡ patiētia circa p̄icula alia a moꝛte nō differt a magnanimitate. Cōfirmat nā eadē virtus eſt que firmat animū in recto vſu delectationum guſtus ꝛ tactus ꝛ cōtra cōcupiſcētias ꝛ illecebras ab hmōi recto vſu retrahētes. eadē etiā ꝟtus firmat animū i ꝯfeſſiōe fidei ita ꝯſtant faciēda vt pro nullo qḋ eſt cōtra rectā rationē deſerat hmōi ꝯfeſſio et i martyrio pro fide xp̄i ſuſcipiēdo ſicut patebit cū aget de martyrio. Ex quibus ptꝫ ꝙ ſcd̃m modū dicēdi beati Thome difficile eſt fugere differētiā que eſt inter patientiā que eſt circa mala moꝛtis ꝛ foꝛtitudinē ꝛ inter patiētientiā que eſt circa alia mala ꝛ magnanimitatem. ¶ Cōtra pmā ꝯcluſionē arguit ſic. magnanimitas cōſiſtit in gerēdis magnis ꝛ arduis rebꝰ, ſed patientia nō conſiſtit in gerēdis magnis rebus ſed i magnis malis equanimit tollerādis: ḡ patientia nō eſt magnanimitas et ꝑ ꝯñs ipa nō eſt ſpecies magnanimitatis. ¶ Scd̃o quarūcūqꝫ virtutū eſt vnus et idem actus adequate illi ſunt eadē virtus adequate ſed patientie ꝛ magnimitatis ſiue foꝛtitudinis generaliter dicte eſt adequate vnꝰ actꝰ ſcꝫ ſuſtinere mala ꝛ pericula igit. ¶ Tertio magnanimitas ſiue foꝛtitudo aliq̄ eſt ſine paciētia ḡ patietia nō ē ps magnanimitatis añs ꝓbat qꝛ magnanimꝰ inſdū nō tollerat mala ſꝫ inſurgit ꝛ aggredit eū q̄ mala infert imo etiā ex hoc videt ſeq̄ ꝙ vel patiētia vel magnanimitas nō ſit ꝟtus ſi nō ſuſtinere mala ſit ꝟtuoſū, ſuſtinere nō ē virtuoſū ḡ ſi magnanimitas ꝑ quā nō ſuſtinemꝰ mala. ſꝫ cōtra faciētē pugnamꝰ ē ꝟtꝰ patiētia nō erit ꝟtꝰ. ¶ Ad pmā reſpōdeo ꝙ vt dictū ē ſupra magnanimitas habꝫ duplex genꝰ ſcꝫ ꝯtemptū reꝝ externarū ꝛ adminiſtratiōnē rerū arduarū ꝯcedo igit maioꝛē quo ad ſcd̃m genus magnanimitatis ꝛ nego eā vniuerſalit itellectā ꝛ q̄ ad pmū eius genꝰ ꝯcedo minoꝛē ꝛ nego ꝯſequētiam ſꝫ bñ ſequit ꝙ patientia nō eſt adequate magnanimitas. ¶ Ad ſcd̃am nego minoꝛem. Et ad pꝛobationē dico ꝙ ſuſtinere mala ꝛ p̄icula nō ē actꝰ adeq̄tus patie qꝛ nō qḋlꝫ ſuſtinere mala ē actꝰ foꝛtitudinis, ſꝫ aliqḋ ſuſtinere mala ē actꝰ patie ꝛ aliqḋ actꝰ foꝛtitudinis. ſuſtinere eñ mala q̄ ſunt p̄icula ꝛ deteriata bellica eſt actꝰ foꝛtitudis ſtricte accepte, ſuſtinere mala ꝛ p̄icula q̄ ꝯtingunt in grauium adminiſtrationem geſtioue eſt actus magnanimitatꝫ ꝑ ſcd̃o eiꝰ genere. ſuſtinere vero mala nō ne deſerat amiſtratio ardua vel reip. ſalus ſed qꝛ honeſtū eſt aduerſa cū incūbunt equanimit tollerare eſt actꝰ patiētie. Si vero argumētū fieret de patiētia ſcd̃o mō dicta aliter eſſet dicendū cū aget de ꝑſeuerātia Et ſi dicatur ꝙ patiētia eſt circa mala ab alio illata ꝛ ꝑ hoc ab aliis diſtinguit. hoc dictū eſt vulgatū ſine magna ratiōe ꝛ ſatis leuiter qḋ male itellectū generat multiplicia impedimenta cognoſce veritatis in hac materia. patitur enim quis egritudinē ex principiis cōplexionantibus ex nocumento: ab alio illato vtrobiqꝫ equanimiter fert non video ꝙ ſi ſcd̃us dicatur patiēs in equanimit ferendo quin etiā primus patiens dicatur. Similit argueret de coꝛruptione edificioꝛum ab alio illata et ex vetuſtate prouenientē. ſimiliter in foꝛtitudine conſtat ꝙ pericula frequentur inferūtur ab alio puta ab hoſte et a proditoꝛibus ꝛ ab aliis maliuolis. Sed vt videatur ob quā cauſā introducta eſt p̄dicta diſtinctio. ¶ Eſt aduertendū ꝙ auctores qui pmo eam poſuerūt nō voluerunt per eā diſtinguere inter patientiā ꝛ foꝛtitudinē, ſed voluerūt diſtinguere inter diuerſas ſpecies foꝛtitudinis vel

Reprobatio thome vbi ſupra articulo, i.

Ubi ſ. articu. pmo

Suſtinere mala ſi ē actꝰ adeq̄tus patie.

magnanimitatis. Pꝛo quo notandū eſt ꝙ negotia
magna ⁊ ardua. imo ⁊ q̄cunq; alia difficilia habēt
duplicia pericula. quedā ex natura et circunſtātiis
negotii q̄ ſcꝫ regulariter et vt in pluribus ex nego-
tio oꝛiri ſolent ⁊ a viro pꝛudente et ſollicito p̄ui-
deri potuerūt. ⁊ iſta dicuntur p̄icula vel mala intrī-
ſecus oꝛta q̄uis etiā oꝛiantur a pſonis ſeiūctis et
alienis ſicut eſt hoſtis in bello et cōciuis in ciuitate
alia vero ſunt q̄ non oꝛiuntur ex natura negotii et
circūſtantiarū regulariter et in pluribus. ſed ex a-
liquo quod eſt alienū a natura negotii et ab aliis
circunſtantiis eius et hec pericula dicūtur eſſe ab a-
lio illata. Eiuſdē aūt rōnis nōnulli putant ea peri-
cula q̄ cōiter ⁊ vt in pluribus a viro pꝛudenti ⁊ ſol-
licito p̄uideri non potuerūt. Circa pꝛimā pericula
ponitur vna ſpecies foꝛtitudinis circa alia altera.
Ad tertiam concedo aūs et nego ꝯñam non eñ ſe-
quitur animal pōt eſſe ſine homine. ergo hō non eſt
pars animalis intelligendo ſemꝑ de parte ſubie-
ctiua ſed bene ſequitur ergo hō et animal patiētia
et magnanimitas nō ſunt idem adequate ⁊ conuer-
tibiliter. Et ſi dicatur ꝙ totū nō poteſt eſſe ſine per-
Logica ſunt hec. te negatur de toto vniuerſali ⁊ pte ſubiectiua. Ad
ꝓbationem concedo aſſumptū et ad id quod addi-
tur ſi non ſuſtinere mala ⁊c. nego ꝯñam. non voue-
re enim paupertatem virtuoſum eſt ⁊ tamē vouere
paupertatē virtuoſum eſt et tamen vouere pauper-
tatem eſt etiā virtuoſū. p̄t eſt eñ q̄s virtuoſe omit-
tere opus conſilii ⁊ idem virtuoſe opus illud idem
conſilii perficere. Ita etiam poteſt quis in eum qui
mala infert nō inſiſtere et pōt etiam virtuoſe in eum
inſiſtere. ꝙ patet per Auguſtinū dicentē ꝙ pꝛecepto
patientie nō cōtrariantur rei p. bono ꝓ quo ſeruan-
Auguſtin⁹ do contra inimicos pugnat ꝙ ſi ille iniurie eēnt in
deū tunc ea tollerare non eſſet patientie virtus. ſed
impietas et irrelegio vt vult Criſo. ſuꝑ illud Ma.
vade ſathanas dicens in iniuriis pꝛopꝛiis patien-
tem eſſe laudabile eſt in iniurias autem dei patien-
ter ſuſtinere nimis impium.

Criſoſto-mus. Queritur cōſequēter. Utrū pa-
tiētia poſſit haberi ſine gratia. arguitur
ꝙ non ꝑ illud ab ipſo patientia nr̄a. In
oppoſitum arguitur oīs virtus moꝛalis poteſt hērí
ſine gratia: ſed patientia eſt virtus moꝛalis igitur
aūs ꝓbatur q2 nulla eſt virtus moꝛalis quam non
poſſit infidelis acquirere. Ad hanc queſtionē r̄ndet
beatus Thomas queſt. ix de patiētia articulo ter-
tio ſub aliquibus dictis. pꝛimū ꝙ nullus exerceat
opus patientie niſi ꝓpter aliquid magis volitum
et amatum q̄ ſit illud bonū cu⁹ p̄uatione ꝑ patien-
tiam tollerat. ſecundū nō poteſt aliquis exercere pa-
tientiam tollerādo equanimiter p̄uationē bonoꝝ na-
turaliū ꝓ bono gratie et caritatis: ſine caritate et gra-
tia gratum faciente. tercium dictū licet nō poſſit aliq̄s
exercere patientiā tollerādo p̄uationem bonoꝝ na-
turaliū ꝓ bono politice virtutis ſine auxilio dei ſpe-
ciali et gratia gratis data hoc tñ pōt ſine gratia gra-
Repꝛoba-tio thome tū faciente. Iſta duo vltima dicta ponit Thomas in
ſolutione ad ſcdm argumētum. Quartū dictum ſine
gratia ⁊ caritate pōt aliquis multa tollerare ꝓpter
bonum ſanitatis. vltimū dictum michi videt verum
extenſo nomine patientie q2 ſi acciperetur tercio mō
actus ille quo quis tollerat mala ꝓpter bonum ſani-
tatis non eſſet patiētia nec etiam act⁹ illi quos aſſi-
gnat in tercio et quarto dictis: tercium dictum ꝓ pꝛi-
ma parte videtur michi verum et ꝓ tertia ꝓbabili⁹
q̄ oppoſitum ei⁹. ſed tñ videtur dependere ex vno du-
bio alibi terminando. vtrū quis poſſit bene moꝛaliter
agere ſine auxilio dei ſpeciali: pꝛimū dictū nō michi
videtur verū vniuerſaliter intellectū ſicut idē doctoꝛ
videtur intelligere ⁊ etiā pꝛobare nititur ex auctoꝛi-
tate Aug. nā ſupꝛa poſiti ſunt multi modi patietie ⁊
dictū eſt ꝙ patientia tercii generis nō tollerat ad-
uerſa pꝛopter aliquid aliud magis volitū ꝯſequēdū
ſed quia honeſtū eſt aduerſa equanimiter tollerare
cum incumbant ⁊ quia de hoc viſum eſt ꝓlixius ſupe-
rius. et hmōi genus patientie maxime reſplenduit in
Job ideo deſiſtimus ab vlterioꝛi ꝓbatiōe: ſed tantū
reſpōdēdū ē ad auctoꝛitatē Aug. quā ꝓ ſe beat⁹ Tho-
mas inducit. ait eñ Auguſtin⁹ libꝛo de patiētia via
deſiderioꝝ facit tollerantiā laboꝝ ⁊ doloꝝ et nemo　Ad auctā tē auguſti
niſi ꝓ eo qđ delectat ſponte ſuſcipit ferre qđ cruciat.
¶ Ad hāc auctoꝛitatē reſpondeo ꝙ patiētia ē equa-
nimis tollerantia maloꝝ ideo dico ꝙ duplex eſt pa-
tientia. vna eſt in qua tā ipſa tollerātia q̄ ipſa equa-
nimitas eſt ſpōtanea et volūtaria ita ꝙ in poteſtate
noſtra eſt non tollerare hmōi dura ⁊ etiā ꝑdere bo-
nū illud quod tollerando dura ſum⁹ cōſecuturi ⁊ ve-
rū eſt ꝙ omis talis ſit ratione alicui⁹ boni cōſequen-
di vel mali fugiendi. et hoc genus patientie ſignifica-
uit Aug. per ſponte ſuſcipere qđ cruciat. ⁊ hec patiē-
tia ꝯtinet patientiā p̄mi et ſcdi generis et patientiaꝫ
quarti generis cuꝫ ꝓ cauſis ibi expꝛeſſis aduerſitas
deſiderata eſt aut amata. alia eſt patientia in qua li-
cet equanimitas ſit ſpontanea et volūtaria nō tamē
ipſa aduerſitas imo vt dictū eſt ipſa eſt nolita et diſ-
plicet nobis ⁊ q̄ntum in nobis eſt vite congruis ⁊ rō-
nabilius a nobis eam deiicimus ⁊ repellimus vt cū
incidim⁹ in egritudines in varia infoꝛtunia in peri-
cula moꝛtis non quidem vt deſeram⁹ aliqđ bonū ra-
tionis cui incūbere incūbebamus aut incumbere in-
tendebamus ſed cū hec nobis etiam nichil agētibus
aut agētibus aliquid quod ē oīno impertinens acci-
dūt. Iꝫ enim diabolus afficiens Job multis dāpnis
et aduerſis intenderet diſtrahere et reuocare Job a
multis bonis ⁊ laudabilib⁹ operibus non tamē ꝓpo-
ſita eſt ipſi Job hec conditio. Si vis deſiſtere ab ope-
ribus xp̄ianis nō inferentur tibi hec aduerſa ſicut ꝓpo-
nitur martyꝛibus ꝙ ſi velint diffiteri fidem aut nega-
re xp̄m ꝙ non cruciabunt ſed multis muneribus do-
nabunt. Si q̄s vellet negare iſta diuerſa genera pa-
tiētie iudicio meo ipſe negaret ea que vnuſq̄ſq; apud
ſe experit. et neſcio quo mō hoc patientie gen⁹ a bea-
to Thoma p̄termiſſū eſt. Et hec ſit pꝛima cōcluſio. ex-　Ꝯ thomā.
ercet multi op⁹ patiētie xp̄ianis ⁊ nō ꝓpt aliqđ aliud
bonū creatū magis amatū q̄ ſit bonū illud cui⁹ p̄ua-
tionē ꝑ patiētiā tolleram⁹. hec ꝯº ſatis michi videt ꝓ-
bata ex ſupioꝛib⁹. ¶ Scda ꝯcluſio p̄t aliq̄s exercē op⁹
patiētie ꝓ bono gr̄e ⁊ caritatis ꝯſeq̄ndo ſine gr̄a gra-
tū faciēte cū auxilio ſpali dei. ꝓbat pōt aliq̄s actus
hmōi patiētie eē bon⁹ moꝛalit ⁊ nō meritoꝛi⁹ vite et-
ne q̄ p̄t aliq̄s talis act⁹ patiētie elici ſine gr̄a ⁊ carita-
te ꝯñā tꝫ q2 oīs act⁹ elicit⁹ mediāte gr̄a ⁊ caritate eſt
bon⁹ meritoꝛie ⁊ null⁹ talis ē ī ſūbon⁹ moꝛalr ⁊ aūs
videt maīfeſtū ⁊ ampli⁹ patebit ex ꝓbatiōib⁹ ſeq̄ntib⁹
Scdo oīs hñs hitū moꝛalē firmū ⁊ itēſū et dictamen
pꝛudētiale directiū illi⁹ hit⁹ ī op⁹ cū auxilio dei ſpa-
li p̄t elicē actū ⁊ exercerere op⁹ illi⁹ habit⁹. ſꝫ poſſibi-
le ē ꝙ aliq̄s hēat hitū hui⁹ patiētie cu hꝫ gr̄am ⁊ cari-
tatē q̄ poſſibile ē ꝙ ſine gr̄a ⁊ caritate exeat ī actum
hmōi patiētie. maioꝛ videt maīfeſta nulla eñ ē xp̄ianus
aliis a caritate q̄ nō poſſit exire ī op⁹ ſuū cum auxilio
dei ſine caritate ſꝫ bñ verū ē ꝙ illo op⁹ nō ē merito-
rium vite eterne. Et pꝛobatur manifeſtiſſimus vide-
tur ꝙ fides et ſpes poſſint exire in actus ſuos ſine ca-
ritate q̄ quecunq; patientia. cum fides et ſpes reſpe-
ctu boni increati min⁹ habeāt de naturalitate ⁊ ma-

gis de ſupnaturalitate ꝙ patiẽtia. Cũ ſcdo qꝛ ſi ha
bitus ille nõ poſſit exire in op⁹ ſine grã gratũ faciẽ
te ⁊ dependeat in agendo a gracia, hoc ẽ aut qꝛ ſine
caritate nõ habet recta cognitio de malo tollerando
aut qꝛ iſte habitus nõ habet impetũ ⁊ inclinationem
in opus, non pmũ qꝛ caritas nõ eſt habit⁹ cognitiu⁹.
Nec ſcdo quia ſine caritate poteſt haberi fides ⁊ oĩs
cognitio naturalis ⁊ ſupnaturalis reqſita ad dire-
ctionẽ operis illius patientie. nec ſcdm qꝛ de ratione
cuiuſcũqꝫ habitus non impeditieſt facere impetum ⁊
inclinationẽ in opus minor vero eiuſdem rationis ꝓ
batur volo ꝙ aliquis habẽs gratiam habet multos
actus patiẽtie per quos generet in eo habitus patiẽ
tie de qua eſt qſtio quo genito ⁊ etiã multum intenſo
peccet mortaliter ⁊ perdat gratiã conſtat ꝙ per pec
catum mortale non corrũpetur habitus ille patiẽtie
imo nec diminuetur igitur poſſibile eſt ꝙ aliquis nõ
habens gratiã habeat habitum patientie. dicet for-
te ad iſtam rõnem ꝙ Thomas intelligit ꝙ nõ poteſt
haberi actus iſtius patientie niſi habeatur vel pri⁹
habita ſit caritas vel gratia ita ꝙ gratia neceſſaria
eſt ad generationem iſtius habitus ſcꝫ ad pmos act⁹
generandos. ¶ Contra hanc ſolutionẽ arguit pmo
quia hec nõ videtur intentio Thome vt patet ex rõe
ſua q̃ equaliter concludit de actibus pcedentibus ha
bitũ ⁊ ſequentibus, nõ enĩ habens actũ patiẽtie pre-
fert bonũ gratie omnib⁹ naturalib⁹ bonis plus per
Tho. 2. 2. q̃ſti. 136. arti. 3. actus pcedentes habitũ ꝙ per actus ſeqntes. cũ ergo
hoc pertineat ſcdm Thomã ad dilectionem dei ſup om-
nia ⁊ ad caritatem ſequitur ꝙ ſcdm eũ ſine caritate
nullus poteſt haberi actus patiẽtie ꝓbat pterea con
tra dictã ſolutionẽ ꝙ patiẽtia dicta nec quo ad act⁹
precedentes nec quo ad act⁹ ſequẽtes exigat neceſſa-
rio gratiã gratum facientẽ ⁊ hec ſit tercia ratio ad cõ
cluſionẽ. omnis creatura rationalis habens actuale
iudiciũ quo iudicat gratiam eſſe pferendã omnibus
bonis naturalibus ⁊ pro ea ferendã eſſe equanimit
omnium bonorum naturaluꝫ priuationem poteſt me-
diante libertate voluntatis ⁊ auxilio dei ſpeciali cõ-
formiter velle ad illud dictamen: ſed ſine gratia ⁊ ca
ritate p fidem informẽ acquiſitã poteſt haberi hmõi
iudicium dato etiã ꝙ nunq̃ prius ſit habita caritas
igitur. maior videtur certa quia volũtas ex libertate
ſua ⁊ auxilio dei ſpeciali põt ſe conformare cuicunqꝫ
recto dictamini niſi p illud dictamẽ importet aliqd
reqſitũ ad actũ neceſſario quod nõ eſt i poteſtate vo-
luntatis quod ideo dictũ eſt propter iſtud dictamen.
Elemoſina huic pauperi danda ẽ meritorie aut aliõ
cõſimile, nã iſtud dictamen ꝓpter hunc terminũ meri
torie importat caritatem ⁊ gratiã que non eſt in pote
ſtate voluntatis ꝙ ſi quis vellet ſuſtinere aſſumptuꝫ
ſine illa exceptiõe, tunc diceret ꝙ nullũ dictamẽ tale
eſſet rectum imo frequenter eſſet ſtultum ⁊ temerariũ
ſiue tamen ſi ſiue aliter: conſtat tamen ꝙ hoc dicta-
men eſt tollerandus cruciat⁹ ꝓ bono gratie vel cari-
tatis non includit aliquid quod nõ ſit i poteſtate vo
luntatis auxilio dei ſpeciali adiute neqꝫ aliquis ter-
minus ibi poſitus importat caritatem vel gratiã tã
ꝙ aliqd neceſſariũ ad hoc ꝙ voluntas ſe cõformet di-
Argumẽtũ thome vbi ſupra ctamini. ¶ Quarto arguit multi gẽtiles habuerunt
virtutẽ patiẽtie ⁊ ꝓ bono virtutis. aut ſalute reip. mul
ta mala corpalia tulerũt et tamen nõ habuerũt gra
tiam gratum facientem vt conſtat igitur antecedens
poteſt probari per multas hiſtorias vt de ſocrate et
de platone ⁊ multis romanis et idis et perſis. ¶ Ad
hanc rationem reſpondet Thomas per tertium di-
ctum ꝙ bonum politice virtutis eſt naturale, bonuꝫ
autem gratie eſt ſupernaturale. ideo poteſt voluntas
pro bono politice virtutis ſponte mala ſubire corpo
ris cum auxilio ſpeciali non tamen poteſt ea ſubire
pro bono gratie quod non eſt nature commenſura-
tũ. ¶ Contra hanc reſponſionẽ arguit. cõmẽſuratio S. thomã.
boni amati ad naturã eſt omino impertinẽs ad hoc qꝺ
ꝓpter ipſũ ſint equanimit mala tollerãda imo ꝓpria
ratio hui⁹ tollerãtie ẽ amor hui⁹ boni ꝓpter quã ex
ercemus patiẽtiã ſꝫ ad hunc amorẽ ſufficit cũ liberta
te volũtatis ⁊ auxilio dei ſpeciali eqnimis iudicium
rationis iudicãtis hec bona eẽ nobis multo magis bo
na ꝙ priuatio bonorũ corporaliũ vel preſentia ma-
lorum oppoſitorum ſit mala, q̃ ſiue iſta bona ſint cõ-
menſurata ſiue non ſiue ſint naturalia ſiue ſupnatu
ralia. nihilominus pro his poterit voluntas tollera
re equanimiter mala corpalia ſi ratio iudicet ea eſſe
nobis magis bona ꝙ mala illa q̃ patimur ſint ma-
la, ſed ſine caritate põt ratio ita iudicare: q̃ ſine cari
tate poteſt haberi huiuſmodi patientia et tendere in
bonũ gratie et caritatis per malorũ equanimẽ tolle Argumẽtũ thome vbi ſupra
rantiam. ¶ Quinto ꝓbatur poteſt quis mala multa
corporalia pro bono ſanitatis cõſequẽdo aut ꝓ ma
iori malo corporali vitando laudabiliter ⁊ virtuoſe
tollerare q̃ multo plura põt tollerare ꝓ bono gratie
et caritatis. aſſꝫ patꝫ de patiẽtibus iciſiões mẽbrorum ⁊
aduſtiões et reliq̃ hmõi. ¶ Ad hẽc rationẽ rũdet btũs
Thomas ꝙ amor ſanitatis pcedit ex amore q̃ ho-
mo diligit carnẽ ſuam. pacientia autem de qua ar
guitur pcedit ex amore ſupnaturali. Sed hec ſolu-
tio, omnino impugnatur eodem modo ſicut pcedẽs
¶ Sexto ſi ſic ſequeretur ꝙ nullus exñs in peccato
mortali poſſꝫ velle pati cruciatus ⁊ tormẽta corpo Bonũ argumẽtũ.
ris pro xpõ ſed cõñs videtur falſũ igitur. ⁊ ꝓbatur
minor de hereticis quibuſdã qui perſiſtunt in here
ſi ⁊ moriuntur nõ tamẽ ſũt ſufficienter per iudices
eorũ conuicti de falſitate ſuarũ aſſertionũ qui etiã
licet habeant pro opinione ſua rationẽ multũ ap-
parentem ⁊ forte apparentiorem quam ſit aliqua
earũ que cõtra eos affertur nõ tamen quanta po-
tuerũt ſolicitudine inueſtigauerũt veritatẽ ſed cõ-
tenti vnius doctoris aut duorum traditionibus non
perueſtigauerũt ſufficienter ſacros libros nec etiã
aliorũ autorũ volumina quorũ copiã habere potue
runt ⁊ maluerũt tales auctores negligere ⁊ contẽ-
nere ꝙ ignotam veritatẽ eorũ volumina plegẽdo in
uenire: quales hac noſtra tempeſtate inueniunt ta-
les eñ ita errando per contẽtum ꝓborũ auctorum et
negligentiã inueſtigationis peccant mortalit ⁊ mul-
ti eorum patiunt cruciatus ⁊ tormenta reputant pro
chriſto ⁊ tamẽ carent caritate et gratia. Nec valet
dicere ꝙ ſcdm veritatem non patiũtur pro xpõ qꝛ ſuf
ficit ꝙ credãt ſe pati pro xpo. ¶ Item ponat aliqs
qui pro fide catholica ſubit cruciatus ⁊ mortẽ nõ ẽ
dubiũ ꝙ ſubeũdo hmõi cruciatus põt habere cõſciẽ
tiam alicuius peccati mortalis ⁊ cõplacentiã i pec
cato qꝺ ſcit eſſe mortale, ergo caret caritate ergo a
liquis carens caritate poteſt habere patientiã ſu-
pradictam. ¶ Contra pmã cõcluſionẽ arguit rõibus Thomas vbi ſupra
Thome nullus patitur virtuoſe mala niſi ꝓpt ali
quem finẽ aut ergo ille finis eſt magis amat⁹ ꝙ bo
na oppoſita malis que patimur aut minus. ſi pmũ
habetur intentũ. nec põt dici ſcdm quia tũc huic fi-
ni pferremus bona oppoſita malis q̃ patimur aũs
ꝓbatur qꝛ triſticiã ⁊ dolorẽ ſꝫ ſe abhorret anim⁹
Ad hanc rõnẽ diſtinguo aũs vel loquendo de pati-
entia duplici volitione ſpontanea ſcꝫ volitiõe ma-
li ⁊ volitione equanimitatis ⁊ ſic cõcedo aũs ⁊ cõñs
vel loqndo de pacientia ſpõtanea tñ ex pte equa-
nimitatis ⁊ ſic ego diſtinguo vel loquẽdo de fine in
creato et ſic hoc eſt dubiũ de quo alibi propter qꝺ
etiã in cõcluſiõe facta eſt mentio de bono creato vt

loquendo de fine creato alio ab opere honeſto et ſic iterū ego nego vel loquēdo de fine creato ſine illo ſic honeſtas operis vel aliqḋ aliud bonū creatū et ſic cō cedo. et ad ꝓbatonē dico ꝙ ille finis eſt magis amatus ſed qꝛ non eſt finis extrinſecus operi patientie iō nichil ad ꝓpoſitum et ad ꝓbatonē aſūtis dico ꝙ nemo eligit triſticiā aut dolorē quem poteſt ſub ire niſi ratione alicuius boni extrinſeci magis amati ſed circa dolorē aut triſticiā quā fugere nō pōt bñ eligit eq̄nimitatē rationē ꝛ gratia honeſtatis opis et ſine intuitu cuiuſcūq₃ alterius boni creati ſed tñ nō ē neceſſe ¶ Cōtra ſcḋam cōcluſionē arguit̃ ſic nullus pōt preferre bonū gratie oībus bonis naturalib⁹ ſine caritate ſed oīs patiens mala pro bono caritatis ꝓfert bonū gratie oībus bonis naturalibus niſi diligēdo deum ſup oīa ſed non poteſt diligere deū ſup oīa ſine caritate igitur. ¶ Secūdo arguitur per illḋ apoſtoli. i. ad corin. xiii. caritas patiens eſt. ¶ Ad primaꝫ reſpōdet̃ negādo maiorē ꝛ minorē et dico ꝙ aliquis habens fidem informē mediāte auxilio ſpeciali ꝛ libertate voluntatis. poteſt ꝓferre deum oībus bonis naturalibus et multo magis ſi habeat habitū diligendi deum ſup oīa ex multis actibus acquiſitum et ad probationē maioris nego primā partem aſſumpti id enī dico de dilectione dei ſuper oīa. minor etiā negata eſt quia patiens pro chriſto vel pro bono caritatis non ſemp patitur priuationē oīm bonorū naturalium ſed aliquando vnius boni aliquādo alterius boni priuationē ſuffert ꝛ tollerat ideo non poteſt cōcludi vniuerſaliter ꝙ omnis patiens prefert deū oībus bonis naturalibus imo ſicut poſſibile eſt eſſe iuſtum in vno gradu ꝛ non in alio ita ꝛ patientē et reperti ſunt multi qui patienter tolleraverūt carceres ꝛ priuationem bonorum fortune pro chriſto ſed cum deuētū eſt ad tollerātiā mortis a vera ꝯfeſſiōe reſilpuerūt

B

Aliquis ſine charitate pt diligere deum ſuper omnia.

Queritur conſequēter: vtrum

Quatientia ſit potiſſima virtutum: ¶ Arguitur ꝙ ſic per illud Jacobi primo. patiētia opus perfectū habet. ¶ In oppoſitum arguitur patientia non enumerat̃ inter quattuor virtutes principales quas enumerauit Grego. xxii. moraliū et Auc. libro de moribus eccleſie igitur. ¶ Pro queſtiōe notandum eſt ꝙ hic ego nō cōparo patientia ad virtutes theologicas fidem ſpem et caritatē ſed tantū ad virtutes naturales ꝯ morales qꝛ nō intendimus pro nunc cōpare habitus cognitiuos ad effectiuos quaꝫ cōpationē Ari. in tertio ethicorum vno verbo expediuiſſe videt̃ cum ait. Eſt autē difficile quādoq₃ iudica ē quale pro quali eligendū et quid pro quo ſuſtinendū adhuc autē difficilius immorari cognitis. cōparāda eſt igitur patientia ad iuſticiā et fortitudinē et temperantiā. ¶ Prima cōcluſio non ideo iuſticia pfectior ē patientia qꝛ conſtituit hoīem in bono et patiētia tātum impedit ea que a bono retrahunt. ꝓbatur patiētia nō tm̄ impedit ea que a bono retrahūt ſed etiam cōſtituit aīm in bono ꝑncipalit̃ ꝓpter ꝛ per ſe igitur aſſūs ꝓbatur qꝛ equanimitas eſt excellēs bonū mētis vt cōſtat. ſed patiētia ꝯſtituit hoīem in equanitate a qua p aduerſa frequēter diſtrahit̃ ergo patiētia ꝯſtituit hoīem in bono. Scḋo patiētia ꝯſtituit hoīem in bono ratiōis igit̃. aſſūs ꝓbatur ꝙcquid iclinat hoīem ad ſequēdū regulā rationis cōſtituit hoīem in bono rationis. ſed patientia inclinat hoīem ad cōſequēdū regulam rationis ergo patiētia ꝯſtituit hoīem in bono rationis neq₃ eſt verum id in quo videtur opinio. Thome fundata ſcilicet ꝙ virtutum quedā ſunt q̄ conſtituunt hoīem in bono vt iuſticia et prudentia. Alie vero impediunt ea que retrahunt a bono vt fortitudo ꝛ tēperantia. fortitudo enī impedit triſticias periculorum mortis. tēperantia vero delectatiōes guſtus et tactus fortitudo enim cōſtituit animū in bono ꝓpter quod ſubimus pericula mortis tēpantia vero cōſtituit aīm in recto vſu delectationū guſtus ꝛ tact⁹ neq₃ opus eſt pugnare cōtra delectationes hmōi niſi vt animus pugnādo obluctādo oblectationibus in recto vſu delectationū cōſtituat̃. Et hec ſit tertia ratio Quarto nō oīs virtus cōſtituens hoīem in bonum eſt excellentior virtutibus impedientibus ab his que retrahunt a bono igitur. maior ꝓbatur nam ſm oēs fortitudo eſt excellentior affabilitate ꝛ eutrapelia et veritate que conſtituunt hominē in bono cōmunicationis humane. ſimiliter manſuetudo eſt excellentior illis eiſdem et tamē ſcḋm opinantē nō cōſtituit hoīem in bono ſed tantū impedit iracundiā ꝛ inſenſibilitatē que a bono retrahūt. Cōfirmat̃ nā impedire ea que retrahūt a magnis ꝛ excellentibus bonis eſt multo preſtantius q̄ cōſtituere in paruis ꝛ exiguis bonis q̄ nō eſt vel̃ verum ꝙ virtutes que cōſtituunt in bono ſunt excellētiores virtutib⁹ impedientib⁹ ab his que retrahūt a bono. ſed ſi hoc veritatē habere debeat hoc intelligi debet reſpectu vnius et eiuſdē boni. ¶ Secunda concluſio non ideo fortitudo eſt excellentior q̄ patientia quia fortitudo impedit pericula mortis ne retrahant a bono. patientia autē nō ꝓbatur qꝛ patientia vt dictum eſt etiā firmat animuꝫ cōtra pericula mortis cum incūbūt. aſſūs ꝓbat̃ qꝛ pericula mortis inter aduerſa numerāda ſunt ſed patientia ipedit oīa aduerſa ne abducant a bono igitur Patet etiam idem aſſūs ex Thoma articulo quarto queſtionis de pacientia vbi expreſſe determinat ꝙ pacientia eſt tam circa pericula mortis q̄ circa alia et hoc ſupra allegauimus contra eundem vbi ꝓbauim⁹ ꝙ pacientia nō ē vẋtus adiūcta fortitudini. Quo ſuppoſito pꝫ ꝙ hec ꝓpoſitio Thome plus a bono retrahūt pericula mortis circa que eſt fortitudo q̄ aduerſa circa que ē pacientia ex rigore logice infert cōtradictoria ſicut iſta homo melior eſt q̄ animal. Iſta eīm exponitur per iſtas homo eſt bon⁹ animal eſt bonū ꝛ nullum animal eſt tam bonū q̄ bonus eſt homo ex quas iterū ſequit̃ ꝙ nullus homo eſt tam bonus q̄ bonus eſt homo que cum iſta homo eſt bonus implicat contradictoria ita etiaꝫ ex iſta plus a bono retrahūt pericula mortis q̄ aduerſa ſequitur ꝙ pericula mortis retrahunt a bono ꝛ tñ nulla pericula mortis tm̄ retrahunt a bono q̄tum retrahunt pericula mortis. Prima enim pars eſt vna de exponentibus et ſecunda ſilllogiſtice concluditur accepta pro maiore tercia exponente nulla aduerſa tantum retrahunt a bono q̄tuꝫ pericula mortis: ſed omia pericula mortis ſūt aduerſa ergo nulla pericula mortis tantuꝫ retrahūt a bono q̄tum pericula mortis. Sed quia iſte vie rigoroſe argumentationis multis diſplicet qui nō ſūt exercitati in dialetica propt̃ quam ipericiaꝫ multos incurrunt errores iō tranſeam⁹. Ne tñ contra Thomam ſophiſ'ica importunitate vti videamur et veritatem plane explicemus. Eſt aduertendum ꝙ hec ꝓpoſitio Thome plus retrahūt a bono pericula mortis circa que eſt fortitudo q̄ aduerſa circa que eſt pacientia habet duplicem ſenſum ſecundum ꝙ iſte orationes circa que eſt fortitudo et circa que eſt pacientia poſſunt teneri implicatiue et reſtrictiue et poſſunt teneri copulatiue et non reſtrictiue. Si teneantur reſtrictiue argumentatio facta non procedit contra eam quia maior ſillogiſmi non ſequitur ex tertia exponente et tunc ſignificat propoſitio. ꝙ periculorum mortis et etiam aduerſorum illa magis retrahunt a bono circa que eſt fortitudo q̄ illa circa que eſt pacientie. Si autem teneatur copula-

Contra thomā. 2. 2. q̄ſt. 136 articu. 2.

Propō thome in rigore logicea falſa.

ſunt ch aRogic⁹

tiue et non reſtrictiue tunc ſignificat ꝙ fortitudo eſt
circa pericula mortis et patientia circa aduerſa et
pericula mortis plus retrahūt a bono ꝙ̄ aduerſa ꝙ
ſecundū veritatem contradictionē implicat manife-
ſtam ſuppoſito illo quod ex doctrina Thome pro-
batum eſt ſcilicet ꝙ a pericula mortis ſunt aduerſa.
Et ſi queras in quo ſenſu poſuit Thomas predi-
Expō di- ctam propoſitionem videtur michi ſalua meliori opi
cti thome nione ꝙ ꝓpoſitio de rigore ſermonis habet ſcōm ſen
ſum qꝛ ad hoc ꝙ ſit partitio illa quā exprimit prim⁹
ſenſus oportet ꝙ terminus poſitus in prima parte
repetatur in ſecūda qḋ tñ non fecit ſed in prima par
te poſuit pericula mortis ⁊ in ſcḋa aduerſa ꝙ ſi dixiſ
ſet hoc modo ꝑicula circa que eſt fortitudo plus re-
trahunt a bono ꝙ̄ pericula circa que eſt patiētia idu
bitāter fuiſſet deſignatus ꝑmus ſenſus. Scḋo michi
videtur ꝙ etiam in ſenſu ſcḋo Thomas dictā ꝓpoſi-
tionem poſuit qui ibi diuidit equiualent̄ et patet in-
tuenti hoc cōmune retrahens a bono l periculo mor
tis et aduerſa/ꝑicula mortis tribuit fortitudini ⁊ ad
uerſa patientie. que diuiſio nō michi videtur rationa
bilis ſi pericula mortis int̄ aduerſa numeranda ſint
qꝛ nunq̄ ſpecies diuidit̄ ꝯtra ſuū gen⁹. Alias vnū mē
brorum diuidentiū eſſet contentū in alio et reciperet
vniuerſaliter et per ſe predicationē eius et non eſſet
D ſibi formaliter oppoſitum. ¶ Aduertēdū eſt tñ ꝙ que
ſtiones iſte de cōparatione virtutū ſunt multū diffici
Cōpatio les qꝛ nulla virtus eſt que non ſub ſe ꝯtineat multos
virtutū ē actus diuerſarū ſpecierū quoꝝ alii ſunt aliis perfe-
difficilis. ctiores. oportet ergo cōparare vel ſummū ad ſummū
vel aggregatū ex oibus habitibus facilitantibus in
oēs actus eiuſdem generis ad aggregatū ex habiti-
bus facilitātibus ad oēs alterius virtutis. alias enī
cōcederetur patiētia eſt patientia pfectior et iuſticia
eſt iuſticia pfectior ita cōcederetur ꝙ patiētia eſt for-
titudine et fortitudo patiētia pfectior. ¶ Sit igit̄ ter
tia concluſio: accepto noīe patiētie cōmunit̄ ad quat
tuor modos et collectiue pro aggregato oim habi-
tuum qui ſunt patientia: patientia eſt oibus aliis vir
tutibus pfectior. ꝓbatur patientia hoc modo reperi
tur i omi genere virtutis ſcōm illam partē ſcōm quā
fit exercitiū illius virtutis cum paſſione et tollerātia
durorum ſed in omi virtute multo difficilior eſt act⁹
ille qui exercetur cum paſſione durorū retrahente ꝙ̄
ille qui exercetur ſine paſſione: aut cum paſſione dele
ctabiliū retrahentiū vt declarabitur cum aget̄ de cō
paratione patientie ad temperantiā igitur. Secūdo
excellentiſſimi gradus in vna quaqꝫ virtute ſunt pſeue
rantie gradus et heroicus. ſed patiētia cōmunit̄ ac-
cepta cōtinet iſtos gradus et ipſa in oi genere virtu-
tis reperit̄ igit̄. ¶ Alia ꝯcluſio erit de patientia ꝑmo
Patien- modo dicta. ¶ Quarta ꝯcluſio patiētia primo mo-
tia ē forti do dicta eſt extēſiue pfectior ꝙ̄ fortitudo ſtricte accepta.
tudie intē ꝓbatur ois fortitudo hoc modo accepto nomine eſt
ſiue pfecti patientia primo modo, cū omis fortitudo ſit paſſio
or. durorū in adminiſtratione grauiū et arduorū nego-
ciorum ſcꝫ bellicorū ⁊ tamē nō ois patientia eſt forti
tudo ſtricte accepta puta tollerātia durorū ꝑtinenti
um ad magnanimitatē ꝓut diſtincte accipitur a for
titudine igit̄ hoc modo patientia eſt pfectior extenſi
ue ꝙ̄ fortitudo. ¶ Quinta ꝯcluſio fortitudo nō eſt p-
fectior intenſiue ꝙ̄ patientia hoc modo accepta. patꝫ
quia oēm pfectionē ꝙ̄ continet fortitudo continet pa
tientia: cum fortitudo ſit ſub patientia ſicut magis
cōmune ſub minus cōmuni. ¶ Sexta cōcluſio fortitu
do non eſt perfectior intēſiue ꝙ̄ patientia quarti gene
ris licet patiētia ſit pfectior extēſiue. Hoc ꝓbatur qꝛ
aut illa pfectio attenderet̄ ex parte periculoꝝ et tri-
ſticiarum aut ex parte finis aut ex parte ſpontaneita

tis: non primū pꝫ patientia quarti generis eſt eq̄ be-
ne circa pericula ⁊ tollerātiā mortis ſicut fortitudo.
nec ſcōm qꝛ pro quocūqꝫ fine honeſto pōt q̇s fortiter
ferre pericula pro eodē aut ſili omino pōt patienter
tollerare dāpnorū triſticias. nec tertium qꝛ ois ſpon
taneitas vel non ſpontaneitas que reperitur in forti
tudine ſcꝫ reſpectu tollerantie et periculoꝝ ⁊ reſpectu
equanimitatis poteſt reperiri in patientia quarti ge
neris et ſicut fortiter deſerendo actum fortitudis po
teſt reiicere a ſe pericula ita et multotiens in patien-
tia quarti generis aduerſitates ipſe ſunt deſiderate
ſicut dauid pro ſalute populi ſollicitus orabat vt in
ſe diuine voluntatis gladius verteretur. ¶ Cōfirmatur
fortitudo habet aliquid quod difficultatē⁊ triſticiaꝫ
lenit ſcꝫ ꝯtra pugnationē⁊ ſpem euadēdi ꝑicula ꝯtra
pugnādo viriliter ſed hoc non habet patiētia quarti
generis ⁊ illa que leniūt triſticiā in patientia quarti
generis etiam poſſunt lenire triſticiam in actu forti-
tudinis igitur. ¶ Secunda pars concluſionis ꝓbat̄
quia patientia quarti generis eſt multo extenſior ꝙ̄
fortitudo bellica vix enim vllus eſt bonus et iuſtus q̇
ſe eximere poſſit a patientia quarti generis a forti-
tudie autē bellica ꝙ̄ plurimi. ¶ Septima ꝯcluſio for
titudo eſt intrinſece pfectior ꝙ̄ patientia tercii gene- Fortitu-
ris. probatur iſta cōcluſio per fortitudinem duo dif do ē pacie
ficilia fiunt ſpontanea ⁊ volita per patientiam vero tia itriſe
tercii generis iſtā vnum eorum fit ſpontaneum ⁊ ad- ce pfecti-
hoc illud cuius ſpontaneitas eſt facilior ergo forti- or.
tudo eſt intrinſece perfectior ꝙ̄ patientia. antecedēs
probatur per fortitudinem pericula fiunt volita vo-
litione propter hec et etiā ipſa equanimitas in peri-
culis ita ꝙ vere fortis nec deiicitur per deſperatio-
nem nec erigit̄ per temeritatem ſed in patientia ter-
cii generis ipa aduerſitas non fit volita nec ſimpli-
citer nec volitione propter hec ⁊ fit tantū volita ipſa
equanimitas cuius volitio eſt facilior ꝙ̄ volitio ipſi⁹
aduerſitatis. nam multo facili⁹ eſt equanimē eſſe in
ter aduerſa accidentia ꝙ̄ velle huiuſmodi aduerſa.
nam qui vult aduerſa faciliter inter ea eſt equanimis
ſed multi ſunt equanimes inter aduerſa qui aduerſa
nolūt. ¶ Octaua ꝯcluſio pacientia eſt perfectior tē-
perantia. probatur ſecundum Ariſtotelem difficili⁹
eſt pugnare contra triſticias quam cōtra delectatio-
nes. ſed pacientia eſt pugnatiua cōtra triſticias, tem
perantia vero contra voluptates igitur. Antecedēs
probatur pro prima parte. Si quis incumbat bono
operi puta iuſticie tunc ab illo poteſt retrahi per vo
luptates ⁊ generaliter per ea que delectant puta p t
temperantiam vel munera poteſt etiā retrahi per cō
minationes ⁊ cruciatus corporis ⁊ cōſtat ꝙ cruciat⁹
⁊ dampna rerum multo vehementius retrahunt ab
hmōi bono opere ꝙ̄ blanditie vel alia que cōcupiſcū
tur a nobis. Ex quo contra Thomam infertur ꝙ de Tho. 2.
lectationes tactus non plus retrahunt a bono ꝙ̄ ad 2. q̄ſt. 136
uerſa circa que eſt pacientia. Ego enim vt in plurib⁹ articulo.
credo contingere ꝙ cum quis temptat̄ deſerere bo- E
num aliquod tā per aduerſa ꝙ̄ per blandimēta mul
to vehementius ⁊ violentius temptatur per aduer-
ſa ꝙ̄ per proſpera. quod ſic probatur nam omnium
vulgata vox ac ſententia eſt ꝙ q̇s pōt rationabiliter
omittere bonum etiam magnum ad quod tenebatur
etiam facere malum quod erat ſibi ꝓhibitum ſi aſſit
timor ꝓbabilis cadens in conſtantem virum ⁊ tamē
nullus diceret ꝙ hec eadem poteſt ꝓpter concupiſcē-
ciam vel propter delectationem guſtus et tactus nec
etiam propter vtile ergo ſignum eſt ꝙ temptatio et
retractio a bono per aduerſa eſt multo efficatior et
violentior ꝙ̄ per proſpera et delectabilia. Sunt ta-
men attendende varie hominum complexiones ⁊ di

uerſi mores ſm quos alii uni paſſioni alii vero alteri facilius ſuccumbunt. Et ideo quod dictum eſt ſecūdum naturam ipſarum paſſionum intelligendum ē que ſi paſſiones in vno impediri pōt ⁊ in alio adiuuari. ¶ Nona concluſio: paciētia ē perfectior iuſticia probatur melius eſt eſſe pacientem ⁊ carere iuſticia ꝙ eſſe iuſtum ⁊ carere paciencia ergo paciencia melior eſt ꝙ iuſticia: conſequentia tenet quia ſi iuſticia ē melior ꝙ paciencia tunc carere iuſticia erit deterius ꝙ carere paciencia ergo aggregatum ex paciencia et carentia iuſticie erit compoſitum ex minori bono et maiori malo ⁊ aggregatum ex iuſticia ⁊ carentia paciencie erit aggregatū ex maiori bono et minori malo ergo nō erit melius eſſe paciētem ⁊ carere iuſticia ꝙ eſſe iuſtum et carere paciencia quod eſt oppoſitum añtis. q ſi dicatur ꝙ iuſticia eſt eque bona ſicut paciencia idem omnino ſequit. et antecedens ꝓbatur quia qui eſt paciens et caret iuſticia habet paciētiā et ē diſpoſitus ad iuſticiā ⁊ ad māſuetudinē ⁊ oēm honeſtā cōmunicatione q vero habet iuſticiā nō ſtē diſpoſit⁹ ad pacientiā cū multi iuſti ſūt in aduerſis impaciētiſſimi. et hic loquor de iuſticia ad ꝓximū et nō de iuſticia ad deū que inclinat ad omniū mandatoꝝ obſeruantiā. Scdo qui habet iuſticiā et caret paciencia nō eſt diſpoſitus ad vllam ꝟtutem ſm gradum ꝯſeuerātie niſi pmo inclinetur per iuſticiam ſuā ad actū paciencie. ſed qui habet pacientiā etiā ſine iuſticia diſpoſitus eſt ad omnē virtutem ſm gradum ꝯſeuerantie igitur. ¶ Decima concluſio. Paciencia eſt ꝟtus int omnes ad excellentem in omni gradu virtutis faciēdum virum aptiſſima et ad vitā humanā gerendam conuenientiſſima. Ego tamen non volo hic comparare pacientiā ad humilitatē qꝛ de hac ꝯparatiōe poſt ea ageē ſed potius eā cōiūgo cū paciencia. ꝓbat iſta

Cicero. cōcluſio pmo auctoritate Ciceronis pmo de officiis qui cū enumeraſſet duas res in quib⁹ maxime cernit fortis ⁊ magn⁹ anim⁹ quarū vna i rerū externaꝝ deſpicentia ponitur. Altera in gerendis magnis ⁊ maxime vtilibus reb⁹. Statim poſt ſubiūgit. Earū duarum rerū ſplendor omnis amplitudo eſt. addo etiam vtilitatem in poſteriore. Et ſequitur cauſa autem ⁊ rō eſt efficiens magnos viros in priore In eo enī eſt illud quod excellentes animos ⁊ hūana cōtēpnētes facit. Et paulopoſt Nā ⁊ ea que eximiis pleriſq ⁊ preclara videtur parua ducere, eaq rōe ſtabili firmaq contēnere fortis animi magniq dicendum eſt. Et ſequit et ea que videnē acerba que multa et varia in hominū vita fortunaq verſantur ita ferre vt nichil a ſtatu nature diſcedas nichil a dignitate ſapientis robuſti animi eſt magne que conſtantie. Et ſequitur ad ꝓbationem cōcluſionis hui⁹ ⁊ octaue non eſt autē conſentaneū qui metu nō frāgitur non frangi cupiditate nec qui inuictum ſe a labore preſtiterit vinci a voluptate. Eandē ſententiā frequenter repetit. Secundo probatur auctori

Ciprianus tate. Cipriani epiſtola xviii. dicētis nec inuenio fratres dilectiſſimi inter ceteras celeſtis diſciplīne vias quib⁹ ad cōſequenda fidei ac ſpei nr̄e pmia dirigimur qō magis ſit vel vtilius ad vitam vel maius ad gl'iam ꝙ q pceptis dominicis obſequiorū ac deuotiōis innitimur patiētiā maxie tota obſeruatiōe tueamur. Tertio hec ꝟtus maxie reddit hominem ſimile deo igit eſt ad hūanā vitā gerendā conuenientiſſia añs ꝓbat nā inter oēs ꝟtutes maxime elucet in deo patiētia, nā cū totiēs ⁊ tā grauit offēdat ab hoib⁹ etiā p ſacrilegā ydolatriā nō ſi deſūt bñficia ſua tā bonis ꝙ mal' coiter largiri ⁊ mauult tollerādo patient' nos ꝯuerti ꝙ iuſticie ſue ſeueritatē in nos exercere vt pꝫ p illō Apo. an nō opulētiam bonitatis ei⁹ ⁊ ſuſtētatiōis ⁊ lōganimitatꝭ ꝯtēnis ignorans qm̄ patientia ⁊ bonitas dei ad penitentiam te adducit. tu autē ſcōm duriciā tuā et cor impenitens theſaurizas tibi irā in die ire ⁊ reuelationis iuſti iudicii dei qui reddet vnicuiq ſcōm opera ſua ⁊c. ſcdo probeē idem añs nā datis preceptis ſalutis ⁊ maxime de dilectione inimici ſubiunxit ſtatim chriſtus. eſtote itaq vos pfecti ſicut pater vr̄ celeſtis perfectus eſt et hanc ſimilitudinē dicit eſſe in hoc ꝙ diligimus eos q oderūt nos diligere aūt odientes nos nō niſi p patientiā fieri pōt. Tertio ꝟt⁹ patientie maxime fulſit in chriſto ⁊ per eā maxime expreſſit mirabilia iudicia ꝙ in eo eſſet diuina maieſtatis igitur. añs ꝓbatur nā p patientiā deſcendit de illa ſublimitate celeſti ad terrena, carnē hominis induit ⁊ innocens ipſe chꝛs' aliena pctā portauit, baptiſaē a ſeruo, eſuriit, ſitit, temptatur, apl'oꝝ pedes lauat, ꝓditorē ſuſtinuit, pauit ⁊ oſculat⁹ eſt iudeos inimicos ſuos fouit a qb⁹ ꝯtumelias ſputa flagella crucifixionē poculum aceti falſa teſtimonia ⁊ tādē mortē patiētiſſime tollerauit poſtꝙ tanta ſcelera illis eccleſiā ſuā aptā reliquit. Quarto pſtriarche ⁊ ꝓphete et iuſti oēs q figurā xp̄i gerebant nul-

In qbus floruit patientia. lam ꝟtutē magis coluerūt ꝙ patientiā, nā abel patienter tulit mortē a frē illatā et Abraham in oblatione filii mira patientia diuino precepto obſequitur et yſaac filius qm̄ offertur domino mirabiliter patiens fuit floruit in Jacob patientia cū fugebaē a fratre in ioſephum a fratribus venūdatus eſt ⁊ relegatus in moyſe cū ab ingrato populo cōtēnit et quaſi lapidatur. In Dauid cū eum ſaul pſequit quē traditum ſibi noluit occidere ⁊ in occiſorē eius vultus eſt. In tot ꝓphetis ⁊ martyribus q pro xp̄o interfecti ſunt. Quito nos lege diuia ita naſcimur in hoc mūdo vt maxime preſſuris ⁊ cōflictationib⁹ laboreus ꝙ patientia eſt ad vitā hūanā gerendā maxime accomoda. añs ꝓbatur p illud Geneſis. quia audiſti vocē mulieris tue ⁊ manducaſti ex illa arbore de qua ſola preceperā tibi ne manducares maledicta terra erit in oibus operib⁹ tuis, in triſticia et gemitu edes et ea oib⁹ dieb⁹ vite tue ſpinas et tribulos eiciet et edes pabulū agri: i ſudore vult⁹ tui edes panē tuū donec reuertaris in terrā de qua ſūptus es quia terra es et in terram ibis. Et hec ſententia declaratur in omnib⁹ hoibus quorū initiū vite eſt cū lacrimis ⁊ pceſſus et exitus cum gemitu dolore ⁊ anxietate ſed iſtis difficultatibus ⁊ anxietatibus vite per nichil eque bene ſubueniri poteſt ſicut p patientiētiā igitur. Confirmat per illud xp̄i hec locutus ſū vobis vt in me pacē habeatis, in ſeculo aūt preſſurā habebitis ſed fidite qm̄ ego vici mūdū. Ex quo ſic aē xp̄s apoſtolos ſuos et eos qs deſtinauit ad maiora bona ſpiritualia vt ad ſeminandum fidē et plantādū eccleſiam maxime innuit per patientiam ⁊ eis preſſuras ⁊ tribulationes q̄s paſſuri ſunt predicit vt contra hec omnia animum per patientie virtutem confirment ergo patientia ad excellentem in omni virtute gradum conſequendum maxime idonea eſt. Sexto patientia eſt maxime accommoda ad fructum fidei ⁊ ſpei conſequendum et ad caritatis officia exercendū igitur. antecedens ꝓbatur de fide et ſpe fructus fidei ⁊ ſpei eſt viſio et fruitio ſed viſionem et fruitionem per patientiā expectamus quia ꝙ nō videmus et ſperamus

Paulus id patienter expectamus. De caritate probatur per apoſtolum qui et inter cetera patientiam coniunxit. Caritas inquit magnanima eſt, caritas benigna eſt, caritas non emulatur, caritas nō inflatur non irritatur non cogitat malū omnia diligit oīa

credit omnia ſperat omnia ſuſtinet vbi apōſtolus/
enumeratis multis que ſunt effectus mediati pati
entie ſcꝫ benignum eſſe nō emulari non inflari nō ir
ritari non cogitare malū tandē ꝓpꝛiū actus eiꝰ ex
plicat mediante quo cauſa eſt pꝛedictoꝝ cum dicit
caritas omnia ſuſtinet. ¶ Confirmatur illud qḋ eſt
potiſſima cauſa perſeuerandi in caritate eſt aptiſ
ſimū ad vitam humanā honeſte tranſigendā: ſꝫ pa
tientia eſt potiſſima cauſa perſeuerandi in carita-
te igitur. minoꝛ pꝛobatur ex apoſto. qui ait. ſuſtinē
tes inuicē in dilectione ſatis agētes ſeruare vnita
Cipꝛianus tem ſpiritus in cōiunctiōe pacis vbi oſtendit ſm Ci
pꝛianū apoſ. nec veritatem ſeruari poſſe nec pacem
niſi ſe inuicē fratres mutua tollerantia foueant et
concoꝛdie vinculū patientia intercedente cuſtodiāt
hec Cipꝛianus Septimo illud qḋ eſt max e idoneū
ad implenda p̄cepta ꝛ ꝯſilia amplectenda eſt aptiſ
ſimū ad vitā humanā honeſte pagendā ſed patiētia
eſt huiuſmōi igř. nam ſi habemꝰ patientiā neq꜓ iura
mus neq꜓ maledicimꝰ q̄ ad p̄cepta ptinent nec abla
ta repetimus ꝛ alapā tradenti alterā maxillā p̄be-
mus fratri in nos peccanti nō ſolū ſepties oīa di-
mittimꝰ diligimꝰ inimicos nr̄os ꝓ aduerſariis p̄-
ces fundimꝰ q̄ facere nō poſſumus ſine patientie v̄-
tute. hoc eñ fecit Stephanus cū dicebat. dn̄e ne ſta
tuas illis hoc pctm̄ qui in hoc fuit dn̄ice leuitatis ꝛ
patientie imitatoꝛ. Octauo habita patientia care
mus iris diſcoꝛdiis ꝛ ſimultatibus et ſi inſurgere tē
tauerint ſtatim ꝑ patientiā excutiētur/ ſed hec vitia
marie debent eſſe a xp̄iano aliena vt domiciliū pa
cificū pſeueret in mēte noſtra ſm illud oīa amaritu
tudo ꝛ ira ꝛ indignatio ꝛ clamoꝛ ꝛ blaſphemia au
ferant a vobis igitur. Nono nichil vtiliꝰ eſt uobis
contra varia incōmoda ꝛ infirmitates ꝛ duros cru
ciatus coꝛpoꝛis patientia ſed his incōmodis genꝰ
humanū aſſidue fatigatur. ḡ ad vitam humanā trā
ſigendā nichil eſt vtilius patientia. minoꝛem ꝓbat
quia ex peccato hominis non ſolū perdita eſt im
moꝛtalitas ſed etiam firmitas coꝛpis: ḡ ſemꝑ luctā
dum eſt et cōgrediendū eſt cū rebus aduerſis. ¶ De
Job. cimo ad iuſticiam hominis examinādā ꝛ ꝓbandaꝫ
nichil efficacius ē patientia qꝛ patientia hōꝓbat ſi
cut aurū ꝛ argentū igne. et Job hac virtute patien
tie examinatus et ꝓbatus ad ſūmum laudis culmen
erectus eſt. Examinatus eſt eñ in ſanitate in diui-
tiis in pignoꝛibus in amicis quas oēs tētationes
victrice patientia ſupauit. ſed hoc exāmē ꝛ hec per
aduerſitates ꝓbatio eſt in hoibꝰ frequētiſſima. nā
Job vt dictū eſt his tentatus eſt et Thobias pocu-
thobias. loꝝ amiſſione. Undecimo impatientia eſt malum q̄
maxime nociuū et ꝯͣriū humane vite igitur patiētia
virtus eſt q̄ maxime ad humanā vitam vtilis. aſſꝰ
ꝓbat Cypꝛianus/ nā diabolus impatiēter tulit ho
minē factū eſſe ad imaginē dei vñ et periit pꝛius et
ꝑdidit/ ꝛ adam qꝛ cōtra p̄ceptū diuinū ſ in īpatiēs
cibi ſiue pomi moꝛtiferi in moꝛtē cecidit. Chaim per
Mala q̄ impotentiā muneris fratris fratrē pemit. Eſau ꝑ
cōſequūt impatientiā lentis pͥmogeniturā amiſit. Judaicus
ipſā īpa- populꝰ per impatiētie crimē a deo vero receſſit/ ꝓ
tientiam phetas ꝛ iuſtos ſuos quoq꜓ pemit. Per impatiētiā
fuit heretici in eccleſia ꝛ compellit eos ad odia ho
ſtilia et furioſa igitur. Iſtis rōnibus quas poſt ſe-
cūdā poſui p̄dictā cōcluſionē Cipꝛianus diffuſe ad
modū pꝛobat epiſtola. xviii. q̄a epilogādo his pau
cis verbis cōpꝛehendit. patiētia eſt que nos deo re
cōmēdat ꝛ ſeruat ipa eſt q̄ irā tēperat que linguaꝫ
frenat mentē gubernat pacē cuſtodit diſciplinā re-
git libidinis impetū frangit timoꝛis violentiā cō-
pꝛimit incendiū ſimultatis. extinguit coercet poten
tiam diuitū inopiā pauperū refouet/ tuetur in vir-
ginibus beatā integritatē in vidua laborioſā caſti
tatē/ in cōiunctis ꝛ maritatis indiuiduā caritatē fa-
cit humiles in pꝛoſperis et in aduerſis fortes et cō
tra iniurias ꝛ cōtumelias mites docet delinquen-
tibus cito ignoſcere ſi ipſe delinquas diu ꝛ multū
rogare tentationes expugnat pſecutiones tolerat
paſſiōes ꝛ martiria cōſūmat ipa eſt que incremēta
ſpei ſublimiter ꝓuehit ipſa actum dirigit vt tenere
poſſumꝰ viā xp̄i dn̄i ꝑ eius tollerātiā gradimur ipa
efficit vt pſeueremꝰ filii dei dn̄i. patientiam patris ī
mitamur. Hec Cipꝛianus quibus nichil lucidiꝰ eſſe
poteſt ad concluſionē ſupꝛapoſitā ꝓbandā. Ad hec
aūt oīa exponēda et intelligenda neceſſe eſt ad me-
moꝛiā reuocare varios illos modos q̄s ſupꝛa po-
ſuimus de effectibꝰ ꝛ actibꝰ alicuiꝰ hitꝰ. nā aliquos
hoꝝ actuū cauſat īmediate patiētia. alios v̄o medi
ante actu ſuo ꝓpꝛio ſicut ſupꝛa diffuſius declaratū
eſt Duodecio ař ꝑ illud Jacobi pꝛio patiētia opus Tho. 2.2 q̄ſti .136. arti. pͥmo
pfectū hꝫ. Sꝫ ad hoc rn̄det btūs Thomas q̄ patiē-
tia dicit habere opꝰ pfectū nō ſimpliciter ſꝫ in ad-
uerſis tollerandis. Ex quibꝰ pꝛimo ꝓcedit triſtitia
quam moderat patientia. ſcḋo ira quā moderatur
māſuetudo. tertio odiū quod tollit caritas. quar-
to iniuſtū nocumentū quod tollit iuſticia tollere au-
tem p̄ncipiū vniuſcuiuſq꜓ eſt pfectius non tamē ſequi
tur pꝛopter hoc q̄ patientia ſit ſimpliciter perfectioꝛ
ego nō multū curo de oꝛdine hic poſito inter triſtitiā
iram ꝛ odiū ꝛ iniuſtū nocumentū qui tamen non vi-
detur bene poſitus. Nam cum ira ſit appetitus vin-
dicte et per conſequēs nocumenti iniuſti ira ſine quo
cūq꜓ medio fert in iniuſtū nocumētum ſꝫ ex hac ſolutio
ne Tho. arguo ſic ē multo difficiliꝰ recte ſe hēre cir-
ca aduerſa in tota vita hūana q̄ circa pſpera: ſꝫ i ad ꝯͣ Tho. omnī
uerſis tollerandꝭ patiētia ē pfectioꝛ ceteris vt decla
rat ipe Tho. maioꝛ ꝓbatur tū qꝛ aduerſa frequētius
multo ꝯtingūt q̄ ꝓſpera. tū qꝛ in ipſis ꝓſperis mul-
ta aduerſa ꝯtingūt l carendo in acq̄rendo ſeruādo ꝛ
vtendo in ipſo motu quē faciunt in animum tēptan-
do ꝛ alliciendo in odia ꝛ inimicitias q̄ occaſione eoꝝ
oꝛiunt in quibus omnibus opus ē pacientia. minoꝛ
pꝛobatur. Tum ex ipſo Tho. Tum quia habita pa-
cientia nec triſticia habet nec ira nec odiū nec iniuſtū
nocumentū inferimus habita vero iuſticia adhuc ha
bet odium ira ꝛ triſticia. habita caritate adhuc habe
tur ira ꝛ triſticia habita vero māſuetudine adhuc ha
betur triſticia. quod autē dixi de caritate itelligo q̄-
tū eſt ex natura habitus ꝛ non q̄tū eſt ex inſtitutione
cauſe pͥme iſtituētis caritatē eſſe cuiuſcū q꜓ peccato moꝛ
tali incōpoſſibilē ¶ Confirmat q̄cquid habet opꝰ ita
perfectum et habens ipm in nullo deficiat eſt pfectiſ
ſimū ſimpliciter. ſed paciētia ſic hꝫ opꝰ perfectum q̄
habens ipm in nullo deficit ergo ſimplicit ꝛ vniuer-
ſaliter eſt pfectioꝛ virtus. maioꝛ ꝓbat quia ſi aliqua
alia v̄tus ſit pfectioꝛ tūc ea non habita licet habe-
mus patientiam et opus eius adhuc deficiemus i ali
quo ſcꝫ in opere illius virtutis pfectioris. ꝛ minoꝛ ex-
pꝛeſſe habetur in textu beati Jacobi vbi allegatus ē
paſſus. ¶ Decimo tercio arguit ꝑ illud Luce. xxi. In
pacientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. ¶ Sꝫ Tho. vt ſupꝛa.
ad hoc reſpondet beatꝰ Thomas q̄ per pacientiaꝫ
dicimur poſſidere animas noſtras in q̄tum ipſa ra-
dicitus euellit paſſiones aduerſitatū. ¶ Contra hāc
ſolutionem arguitur ſimiliter vt pꝛius ſit aliqua vir
tus perfectioꝛ pacientis etiam circa pꝛoſpera ea nō
habita non poſſidemus animas noſtras ſed habita
pacientia poſſidemꝰ animas noſtras vt declarat ibi
dem Thomas ergo nulla ē v̄tus pfectioꝛ pacientia.
maioꝛ ptꝫ qꝛ poſſeſſio importat q̄ddā dominiū ſed qui
caret aliqua v̄tute pfectioꝛe paciētia nō hꝫ q̄ddam do
miniū ſup aīam ſuā nec mouet eā vt vult ſ. in iudiciis

rationis igitur. ¶ Decimo quarto ſcdm Gregoriū in
quadā omelia patiētia eſt radix ⁊ cuſtos oīm virtutū
idcirco inq̄t in omelia de martyribus poſſeſſio alei
virtute patiētie ponit̄ q̄a radix et cuſtos oīm virtutū
eſt patiētia. Et hugo de clauſtro aie dicit eā baſē vir-
tu͡t. i. ſicut baſe ſuppoſite colūnis materialibus por
tauit edificii pondus ſic patiētie virtus edificii ſpiri-
tualis ſuſtinet onus ergo eſt maxima virtutū. ¶ Re-
Tho. vbi ſupra. ſpondet thomas q̄ eſt radix oīm virtutū nō eas dire
cte efficiendo ſed ſolū remouēdo ꝓhibens. ¶ Contra
hoc arguit̄ volo q̄ aliquis habeat patiētiā ꝑfectā et
noticiā agendorū ⁊ careat oīm alia virtute. Tūc ſic ta
lis recte aget in materia illi⁹ virtutis quā nō habet
quod ꝓbatur q2 nō peccabit in materia iuſticie niſi
aut odio aut amore aut aliqua cōſimili paſſione. Si
odio tunc peccat q2 non pōt ferre ꝓſperitatē eius quē
odit. Si odio vel cupiditate tunc peccat q2 nō poteſt
ferre aduerſitatē ſuam vel amici. Et eodem modo ar
gueretur de aliis affectiōibus in manſuetudine pec-
cabit q2 non pōt ferre paruipēſiones in fortitudine:
q2 non pōt ferre dura ſ͡t ꝑ timorē. Si vero per auda-
ciam q2 non poteſt ferre dilationē conflictus vel glo
rie vel prede. In temperātia q2 non poteſt ferre abſē-
tiam voluptatū vel preſentiā triſticiarū guſtus ⁊ ta-
ctus. non dico tamē q̄ circa oēs virtutes patientia
ſe habeat effectiue. Sed verū eſt q̄ circa aliquas tm̄
remotū ꝓhibens quo remoto voluntas a ratiōe dire-
cta cauſat opus in aliis autē cauſat opus mediante
actu ſuo elicito. hoc autē ſcilz reſpectu oīm aliarū vir
tutum a ſe. ſe habere radicaliter vel remouēdo pro-
hibens vel effectiue cauſando nulli alteri virtuti mo-
rali conuenit ideo patientia eſt ceteris ad vitā huma
nam trāſigendā accomodatior. ¶ Sed cōtra octauā
concluſionē arguit̄ ſic appetitus deordinatus dele-
ctationū eſt turpior et nociuior q̄ impatiētia ergo t
temperātia eſt ꝑfectior q̄ patientia cōſequētia illa vi
detur tenere ex Ar. ſecundo priorū vbi dicit qd̄ ma-
ius eſt maiori opponitur. Et ans̄ ꝓbatur q2 concupi
ſcentia eſt deterior ira. ſed ira eſt deterior impatien-
tia cum ira preter īpatientiā addat appetitū vindicte
igitur. q̄ autem concupiſcentia ſit turpior ⁊ nociuior
ira habet. Ar. ſeptimo ethicorū ⁊ ꝓbat multipliciter
Tum q2 iratus aliqualiter obedit rationi ⁊ aliquali
ter aduerſat̄ concupiſcens vero nullo modo obedit.
Tum q2 ira eſt magis naturalis et difficilior cōcupi
ſcentia maxime ſuꝑabūdātibus ⁊ nō neceſſariis Tū
q2 operātes ꝑ ↄcupiſcētiā ſunt magis inſidiatores,
operātes vero ꝑ iram magis apti et manifeſti quod
per illud quod venerē vocant doloſam cyprigenam ⁊
tribuunt ei corrigiā variam. et Homerus vocat dece
ptionem que furata eſt itellectū ſpiſſe ſapiētis. ¶ Ad
hanc rationē reſpōdet̄ negādo ↄſequētiā. et ad ꝓba
tionem dicitur q̄ aliquid dicit̄ oppoſitū dupliciter.

h Aliud opponit̄ alteri dupliciter.

Uno modo priuatiue vel negatiue ⁊ ſic cōcedo q̄ illud
quod maius eſt maiori opponit̄ q2 quanto aliqd eſt
melius tanto priuatio eius eſt deterior. deterius enī
eſt priuari maiori bono q̄ minore ⁊ ideo carētia pa
tientie deterior q̄ carētia tēperātie. Alio modo ali-
quid dicitur opponi maiori contrarie et tunc negat̄
q̄ oppoſitum maiori bono ſemꝑ ſit deterius. nā ma-
gnanimitas eſt excellētior virtus q̄ affabilitas et tm̄
puſillanimitas nō eſt deterius viciū laſciuis adula-
tione contētiōe ſiue litigio et diſcolia. Similiter mā
ſuetudo eſt excellentior virtus eutrapelia ⁊ tamen in
ſenſibilitas non eſt deterior ſcurrilitate ⁊ deriſione
Cum hiis tamen ſtat q̄ carentia patiētie eſt deterior
q̄ carentia temperātie. nolo tamē dicere vniuerſaliter
q̄ ſi aliqua virtus vel perfectio ſit maior altera q̄ pri-
uatio maioris ſit deterior priuatiōe minoris hoc enī
eſt falſum in ꝑfectiōibus quarū vna includit alteram ſi
cut bene eſſe includit eſſe. in hiis enim priuatio minoris
ſemꝑ includit priuationē maioris et ita priuatio mi
noris eſt deterior vt deterius eſt non eſſe q̄ nō bn̄ eſſe
q2 non eſſe infert non bene eſſe. quia tamen iſta latio
rem declarationē requirit, ideo pro nunc ſupſedeo:
ſatis eſt pro nūc intelligere q̄ illa ꝓpoſitio Ar. nec i
oppoſitis cōtrariis nec in priuatiue oppoſitis ſit vni
uerſaliter vera. ¶ Contra nonā concluſionē arguit̄ ſic
iuſticia eſt preclariſſima virtutū ergo patiētia nō eſt
perfectior iuſticia. ans̄ ꝓbatur per Ar. quinto ethi-
corum dicentem ipſa quidem igitur iuſticia virtus eſt
perfecta ſed non ſimpliciter ſed ad alterū ⁊ propter
hoc multotiens preclariſſima virtutū eſſe videtur iu-
ſticia. et neq3 heſperus neq3 lucifer ita admirabilis.
¶ Ad hanc rationē reſpōdet̄ q̄ Ar. ibi cōparat iuſti
ciam ad virtutes que ſunt ad alterū non ad oēs ſim

y Juſticia inter virtutes q̄ ſūt ad alterū ē potiſſima

pliciter ideo cōcedo q̄ inter virtutes que ſunt ad alte
rum et non ad ſe iuſticia eſt ꝑclariſſima ⁊ maxime ne
ceſſaria ad conſeruandā policiā cum quo ſtat q̄ pati
entia que eſt virtus ad ſe. i. ad regimen habentis vti-
lis ac neceſſaria ſit ꝑfectior iuſticia. nā ſi haberet̄ pa
tiētia ſcdm oēs gradus ſuos nō eēt multū op⁹ iuſti-
cia habita etiā iuſticia ſcdm oēm gradū ſuum adhuc
multū egemus patiētia q2 q̄uis nō moueamur ꝑ iu-
ſticiam ad retinendū quod ē alterius. poſſum⁹ tamē
per impatientiam moueri ſi priuemur ꝓpriis vel ad
uerſis afficiamur. ¶ Secūdo arguitur ad idē aggre
gatum ex iuſticia et impatientia eſt melius q̄ aggre
gatum ex patientia et iniuſticia melius eſt enim eſſe
iuſtū et impatientē q̄ eſſe patientē ⁊ iniuſtū ergo iuſti-
cia eſt melior patiētia. ↄña iſta tenet per regulā Ar.
de eligibilitate et fuga quā ponit libro priorū. ¶ Ad
hanc rationē reſpōdet̄ negādo ans̄ ſi impatiens ⁊ in
iuſtum ſumant̄ negatiue aut priuatiue melius eſt enī
habere patientiā ⁊ eſſe iniuſtū q̄ habere iuſticiā ⁊ ca
rere patiētia. Si autē ſumant̄ poſitiue ⁊ contrarie cō
cedo ans̄ et nego ↄñam. et ad ꝓbationē dico q̄ regu-
lam ſuam. Ar. intellexit de oppoſitis cōtradictorie
aut priuatiue et nō de oppoſitis ↄtrarie vt patet per
exemplum ſuum quia enim inquit melius eſt velle be
nefacere et non facere q̄ facere bene ⁊ non velle ideo
velle benefacere eſt melius q̄ benefacere vbi clare
patet q̄ ipſe accipit oppoſita contradictorie ⁊ nō
contrarie. ¶ Contra vltimam concluſionem argui
tur ſic in aliquibus rōnibus eius ſumitur pacien-
tia primo ⁊ ſecūdo modis i aliquibus quarto mō
in paucis vero tertio modo ⁊ in aliquib⁹ etiā extē
ſius q̄ ſint acceptiones ſuprapoſite vt cū carentia
voluptatū et delectationum et generaliter eorum
que placent dicitur ꝑtinere ad pacientiam ergo ex
illis non pōt cōcludi q̄ pacientia tertii generis ſit
ad vitam humanam tranſigendam aptiſſima.
¶ Ad hanc rationem reſpondetur cōcedēdo ans̄ et
negando ↄñam: q2 patientia tertii generis diſpo-
ponit ad omnes modos patientie: nam qui didicit
tollerare aduerſa equanimiter diſpoſit⁹ vt equa-
nimiter ſe habeat ad omniū aduerſorum et triſticiarum
equanimem tollerantiā et ita diſpoſitus eſt vt tol-
leret labores ⁊ triſticias que cōtingunt in magnis
periculis in magnis adminiſtrationibus in opera
tionibus difficilibus in flagellis diuinis et proba
tione ac examinatione et etiam in carentiis rerum
concupiſcabilium ¶ Ad rationem ante oppoſitum
reſpondetur q̄ patientia non eſt vnum genus vir-
tutum cardinalium, ſed eſt contenta ſub altera ea-
rum ſcz ſub fortitudine et enumeratur iter eas illa
enumeratione qua ſpecies enumerata genere ſuo
enumerari dicitur.

Q Ueritur: vtrum equanimis
temptationū tollerātia ad patiētiā ptine
at. Arguit φ ſic oīs eq̄nimis tollerātia rei
moleſte nobis ē patiētia ſʒ eq̄nimis tollerātia tēpta
tiōis ē hmōi igit. ¶ In oppoſitum arguit qꝛ tollerā
tia tēptationis ptinet ad virtutē illam contra quam
tēptamur ſed multotiēs temptamur contra aliā vir-
R tutem φ̄ contra patientiā igitur. ¶ Notandū φ quiſ-
Spēs pa demvolunt φ patientie generaliter accepte ſūt quat
tiētie. tuoꝛ ſpecies vna eſt rei indifferentis cū ſcʒ aliquid pa
ti poſſumus ꝛ virtuoſe et vicioſe vt cū quis patit ſupe
rioꝛe lauare ſibi pedes. Et hanc dicunt indifferentē.
Alia eſt patiētia culpabilis qua ea patimur que nō
ſunt patienda, vt cum patimur vicina creſcere in proxi
mis que exterminare tenemur. Tertia eſt patiētia di
ſciplinē, vt cum maioꝛū et preceptoꝛū noſtroꝝ incre-
pationes et flagellatiōes equanimiter ſuſtinem⁹. Se
cundū illud qui odit increpationes odit animā ſuam
Et ait Paulus ad hebreos quis filius quem nō coꝛ-
ripit pater φ ſi extra diſciplinā eſtis ergo adulteri ꝛ
Hieroni- non filii eſtis. Et hieronim⁹ ait radices diſciplie ama
mus. ri ſunt fructus autē dulciſſimi. Quarta eſt patientia
rei adverſe: hanc eni quadruplicem ponūt patimur
eni res adverſas interdū a deo interdū a diabolo in
terdum ab homine interdum a nobiſmetipſis, a deo
flagella patimur a diabolo tēptationes, ab homine
pſecutiones, a nobis voluntarias caſtigationes. Ad
hoc autē φ flagella dei patienter feramus quattuoꝛ
requiruntur primum vt non murmuremus. ſecundū
vt nos accuſemus et deum iuſtificemus. tertiū φ emē
demur. Quartum φ miniſtro non indigemus de tē-
ptationibus dicunt φ eas tollerare debemus et non
oꝛare vt auferantur a nobis ſed eas vincere ꝛ ſupera
re non conſentiendo. res autem adverſas ſiue ab ex-
traneis ſiue a proximis inferantur ſic tollerare debe
mus vt nec manu nec oꝛe nec coꝛde contra inferentes
moueamur. φ ſi quis poſſit non reddere iniuriā pro
iniuria magna patientia eſt, ſi poſſit non redde-
re pro iniuria cōtumeliā maioꝛ patientia eſt. Si poſ
ſit nō reddere irām pro iniuria maxima addunt φ i
iniuriis pſequentiū nos patientiā habere debem⁹ p-
pter tres cauſas. Prima eſt ne dei oꝛdinationi reſi-
ſtamus. Secūda ne officiū dei preſumamus. Tertia
ne occulto temptatoꝛi cōſentiam⁹ hec pro magna pte
falſa ſunt et ſibi cōtradicentia. Et ideo contra predi
ꝯ quoſdā cta ponunt alique ppoſitiones. Prima eſt nulla vi-
cioſa tollerantia eſt patiētia. pbatur qꝛ ſcdm philo
ſophos et ſanctos patientia φ̄tūcunq generalit ac-
cipiatur ſemp eſt nomen virtutis, et licet ſancti et phi
loſophi vtantur noīe paſſionis ad ſignificandū tolle
rantias indifferētes vel culpabiles nō tamē noīe pa
tientie niſi aliqd addant per quod alienant terminū
a ſignificatiōe ſua, et exemplū de lotione pedū eſt oī-
no ineptū necvnφ̄ aliquis fuit qui circa hoc patiētiā
poneret. ex quo patet φ prima et ſcda ſpecies nō ſūt
ſpecies patientie ex quo vlterius infert φ diuiſio pa
tientie ibi poſita eſt omnino inutilis: tum qꝛ enume-
rat que nō ſunt enumerāda: tum qꝛ tacet que non fue
rant tacenda vt patet in modis patientie ſupra poſi
tis. ¶ Scda ppoſitio diuiſio poſita de paſſione rerū
adverſarum non eſt bona pbatur qꝛ aut intelligit φ
patimur a deo imediate tantū et tunc diuiſio eſt om
nino inſufficiens, nam cum coꝛruit noſtra dom⁹ aut
inundatione fluminis meſſis. deſtruit patimur rem
adverſam et tamen nō a nobiſipſis nec ab hoīe nec
a diabolo nec a deo. cum hoc deus nō agat ſine cau-
ſa ſcda. Si mediate vel imediate tunc oīa patimur a
deo, tum ſcdo qꝛ flagella nō ſolum a deo patimur ſʒ

ab hoībus ꝛ a demonibus, nec ſolū temptationes a
demonib⁹ ſed ab homib⁹ et a nobis ipſis et a reb⁹
oīb⁹ que affectū mouere poſſunt patimur. ¶ Tertia p
poſitio Ad patientiā nō exigitur accuſatio noſtri nec
iuſtificatio dei. ptʒ qꝛ hec nō ſunt act⁹ patiētie ſʒ alia
rū virtutū niſi eomō quo ſupra dictū eſt cū ſcʒ aliqua
virtus mediāte actu ſuo elicito inclinat ad id per qd
cōſeruari pōt. nā p actū ſe accuſādi ꝛ iuſtificādi deum
ꝯſeruat patiētia nec requirit etiā emēdatio moꝝ ad
hoc φ actus aliqs ſit patiētia licet patientiā noſtraʒ
quā habemus in flagellis diuinis pferendā oꝛdina-
re debeam⁹ ad emēdationē moꝝ. ¶ Quarta ppoſi-
tio ad patiēter tollerādū res adverſas non ſufficit φ
nec manu nec oꝛe nec coꝛde contra inferentē mouea-
mur. ptʒ qꝛ iſta ptinent ad māſuetudinē ꝛ non ad pa
tientiā. tū ſcdo qꝛ ſtat aliquē habere oſſia iſta et eſſe
impatientē qꝛ licet nec manu nec oꝛe nec coꝛde contra
inferentem moueamur ita tamē apud ſe pturbatur ꝛ
afficitur triſticia vt deiciat animo a dignitate ſua ꝛ
deſerat multa bona opera quibus vel icumbebat vel
incumbere tendebat. ¶ Quinta ppoſitio non ideo qs
eſt patiens qꝛ pro iniuria non reddit iniuriā nec ideo
eſt patiens qꝛ pro iniuria nec iniuriā nec cōtumeliaʒ
nec iram reddit. pbatur prima pars et ſcda qꝛ null⁹
pro iniuria reddēs ꝯtumeliā aut iram eſt patiēs: ſed
ſtat aliquē nō reddere pro iniuria iniuriā ꝛ tamē red-
dere iram et ꝯtumeliā ꝛ ſimiliter ſtat aliquē non red
dere pro iniuria contumeliā et tñ reddere iram id eſt
appetitum vindicte igitur. tertia pars probatur qa
ſtat aliquē non inferentē pro iniuria nec iniuriā nec cō
tumeliā nec iram eſſe impatientē: ergo non eſt neceſſe
talem eſſe patientiſſimum. antecedens pbatur qꝛ ſtat
talē decidere aīmo ꝛ ꝯtriſtari contra rōnē ppt ad
uerſa licʒ nullā penit⁹ vindictā appetat. tertio pbat
ppoſitio p opinātē ſm eū eñ res adverſas ſic tol-
lerare debem⁹ vt nec manu nec oꝛe nec coꝛde ꝯ infe
rētes moueamur. ḡ dicere φ vnū eoꝝ reddit hoīnē
patiētē ꝛ duo patientioꝛē ꝛ tria patientiſſimū eēt
ſibi ipſi ꝯdicere. Nec eñ ad patiētiā ſufficiūt illa tria
ſicut iā deductū eſt licʒ ſufficere videant ad māſuetudi-
nem. ¶ Notandum eſt vlteri⁹ φ ſʒ aliquos tres ſūt
ppꝛietates patientie. Pria eſt φ ſit radix ꝛ cuſtos Proprieta
omniū virtutū. Scda eſt φ opus habeat perfectū. tes patiē
Tertia eſt φ per ipſam eſt poſſeſſio animaꝝ. ſed eñ tie.
cū exponūt hoc ita lōge diſcedūt a ppoſito φ ea q̄
ſūt ppia patiētie aliis tribuūt voluit eñ φ patia ſit
radix ꝛ cuſtos ꝯ ipugnātia φ hēat opꝰ pfectū pp̄ter
eq̄nimitatē pſeuerātie in difficili ꝛ laboꝛioſo ope ꝛ
φ per eā ſit poſſeſſio aīaꝝ eo φ cohibet iraſcibilē
a motibus inoꝛdinatis ire ꝛ pturbatiōis. Sed vltra
dicūt φ caritas eſt radix omniū virtutum ex eo φ
oīs virtus foꝛmata ex amoꝛe ſūmi boni incremen-
tum trahit. ꝛ ſilr fides ex eo φ omnē accedentē ad
deum opʒ credere φ ſit remūeratoꝛ. Et ſiliter man
ſuetudo ſm illud xpi diſcite a me qa mitis ſū ꝛ hu
milis coꝛde: et preterea ſingulis virtutibus cōuenit
φ ſint poſſeſſio aīe inquantū qlibet ponit eā in qete
ſui actus. ¶ Sed contra hanc opinionem ſit prima
ppoſitio. Sola patientia eſt prima radix xtutum. ZD
pbatur qa illud ex quo nata eſt pullulare oīs xtus
eſt radix omnium virtutum. ſed patientia ſola ē ex
qua nata eſt pullulare oīs virtus igit. maioꝛ ē ma-
nifeſta ꝛ minoꝛ pbatur qꝛ ex cōtēptu a moleſtie et
difficultatis quā ingerit nobis opatio xtutis nata
eſt pullulare oīs virtus qa cū creatura rōalis ſit na
turaliter inclinata ad opationes xtutis ꝛ nichil re
trahat eā niſi moleſtia ꝛ laboꝛ opis poſito cōtenti
moleſtie ꝛ eq̄nimitate circa hmōi triſticiā inde pue
niente exſurgit in omne opus virtutis, ſed patiens

tia ponit hmōi cōtemptū et eq̄nimitatē. ſi accipiaꝫ nomē patientie cōmuniter ꝛ patiētia tertii gr̄ia ad huc omnia diſponit igitur. Pro hac rōne eſt aduertendū ꝙ omnes homines in agibilibus obedirent rōni et virtuoſe operarentur niſi impedirentur ꝓpter aliquā triſticiam q̄ in operando cōtingit: aut ꝓpter ea q̄ ſunt extranea operationi aut intranea, ꝛ ideo ſi quis habeat virtutē patientie qua ſit diſpoſitus ad omnes hmōi triſticie cauſas cōtēnendas ad tollerandū eā equanimiter q̄ retrahunt ab opere ꝟtutis ille habet radicē omniū virtutū ex qua omnis virtus pullulare poteſt. hec ratio etiam melius intelligeretur ex cōcluſione ſeq̄nte. ¶ Secunda ꝓpoſitio patientia eſt potiſſima cuſtos omnium virtutū ꝓbatur illō quo ſupamus ac vincimus omnia que contrarianꝫ ꝛ aduerſantur cuiuſcūq̄ virtutis opationi eſt omniū virtutū cuſtos, ſed ꝑ patientiā ſupamus ꝛ vincimus omnia q̄ aduerſātur cuiuſcūq̄ virtutis opationi ergo patientia eſt cuſtos omniū virtutū. maior eſt certa ex quid nominis cuſtodie. minor ꝓbatur qꝛ omnia que aduerſantur virtuti, aut ſunt delectabilia aut triſtabilia. ſi triſtabilia ſic illa ſuperantur per patientiā. ſi delectabilia. Tūc ſic nullum delectabile vincit nos ꝙ diu equaniter tolleramus carentiā eius aut vſus exceſſiui: ſed hec equanimis tollerantia ptinet ad patientiā cū hmōi tollerantia nō ſit difficilis niſi ꝓpter triſtitiam inde cauſatā igitur. Verbi gratia aliquid allicitur ad intēperantiam a fa.. delectabili, talis cū habeat rōnem ad meliora deſpicāte nūq̄ cōſentiret tentationi niſi carentia rei delectabilis. aut vſus eius eſſet ſibi moleſta. Et ideo ſi quis haberet virtutē qua omnem talē carentiā rerū delectabiliū et generaliter omnē moleſtiam equaniter tollerarei ipe haberet virtutē omnium virtutū cuſtodem et conſeruatricē. ¶ Tertia propoſitio habere opus perfectum maxime conuenit patientie. ꝓbatur omnis ꝑfectio opis virtuoſi eſt ſcdm̄ gradū heroicum aut ſecundū gradum temperantie: ſed nullus poteſt habere gradū heroicū niſi per patientiā nec etiā poteſt q̄s habere gradū tēpantie niſi per patiētiā ergo patientia habet opus perfectū. maior eſt manifeſta quia ſicut ſolū duo gradus in omni virtute ſunt gradꝰ ꝑfectionis et minor ꝓbatur quia ad gradum heroicū exigitur tollerantia eorꝫ que pro ſua difficultate excedunt cōmunē hominū facultatem. ad gradū vero tempantie exigitur tam diuturna rerum aduerſarū tollerantia et etiam carentie rerū delectabiliū, ꝙ iam paſſiones nō plus notabiliter exurgant contra iudicium rōnis. hec autem tollerantia ſine patientia haberi non poteſt. ¶ Quarta propoſitio patiētia eſt per quā eſt animarū poſſeſſio ꝓbatur patientia eſt per quā vnaqueq̄ virtus habetur ſcdm̄ gradum temperantie ſed in ſolo gradu tempantie habetur animarū poſſeſſio igiꝫ. maior patꝫ ex ꝑcedēti ꝯcluſione. minor ꝓbatur poſſeſſio anime conſiſtit in q̄ete et pace et tranſquillitate anime cum ſcꝫ tanta eſt in anima quies vt nec appetitus contra voluntatē nec volūtas contra rōnē exſurgat, ꝙ patet ꝑ Greg. dicentē aīas poſſidere eſt in omnibus recte viuere ꝛ cunctis motibus mentis dñari, ſed hoc tantū habetur in gradu tēpantie in quo anima tam quieta eſt vt omnis motus et oīs ſtimulus contra rōnem perierit ita ꝙ in hoc gradu non exſurgant motiones ſaltē notabiles ꝯ rōnē. ſed diuturna conſuetudine vincēdi hmōi modꝰ oīs ſtimulꝰ ꝯfractꝰ eſt igiꝫ patientia ē ꝑ quā hētur aīaꝝ poſſio. Ex his oībꝰ inferꝫ hec ꝯcluſio. Predicte ꝓprietates ſūt ꝓprietates patientie igiꝫ. eius ꝓ ꝑma pte ꝓbaꝫ de ꝑma ꝑ gloſā ſuper illō Luce in patiētia vr̄a ꝛc. patiā inde radix ē ꝛ cuſtos oīm ꝟtutū de ſcda ꝑ illō Jaco. patiā opus ꝑfectū hꝫ. de tertia ꝑ illud luce. xxi. in patiētia vr̄a poſſidebitis aīas veſtras. ¶ Cōtra ꝑmā ꝓpoſitionē arguꝫ ſic. caritas eſt pria radix oīm ꝟtutū ꝙ nō patiā añs ꝓbaꝫ qꝛ oīs ꝟtus formata ex amore ſūmi boni incremētū recipit: ſꝫ amor ſūmi boni ex caritate eſt igiꝫ. Scdo fides ē ꝑma radix oīm ꝟtutū igiꝫ non patientia. añs ꝓbatur per illud apoſ. accedentem ad deum oportet credere ꝙ inquirētibus ſe ſit remunerator. ¶ Tertio humilitas eſt prima radix oīm virtutum igitur añs ꝓbaꝫ ꝑ illud Gre. quaſi puluerē invētum colligit qui alias virtutes ſine humilitate ꝯgregat. ¶ Ad primā rationē negatur añs nā virtutes morales poſſūt haberi ſine caritate ꝛ fide ꝛ ideo nulla earū eſt radix virtutū. Tum ſcdo qꝛ nec actꝰ caritatis nec actus fidei haberi pñt ſine patiētia, nō caritatis qꝛ nemo pōt ꝓponere amore dei amori ſui et rerū ſuarum niſi mediāte equanimi tollerātia multorum difficiliū, nō fidei qꝛ nullꝰ pōt captiuare intellectū ſuum vt credat que nec ſcit nec itelligit imo ꝯtra q̄ frequēter putat habere rationē. firmā multa etiā credere iubemur quorū opatiōes a nobis exiguntꝫ multa etiā que ſūt nobis formidini ꝛ terrori. ad ꝓbationem autē ꝯceditur añs ꝛ negaꝫ ꝯña multa eni valēt ad augmētū virtutū que non habēt radicis nec germis rationē ꝙ ſi in aliqbꝰ auctoribꝰ reperiaꝫ eam appellari radicē aut matrē virtutū hoc intelligendū eſt non q̄tū ad rationē virtutis: ſed q̄tum ad rationē meriti qꝛ nulla virtus ꝓducit actū meritoriū niſi mediāte caritate. ¶ Ad ſcdam negaꝫ añs ꝛ ad ꝓbationē dico ꝙ ſi des reſpectu actus meritorii habet rationē germis caritas aūt habet rationē radicis ſed nō q̄tū reſpectum actus virtuoſi ſcdm̄ ꝙ hmōi. et hoc ſignificauit apo. ꝑ hoc qō ait accedētibus ad deū. Et ſi dicas ꝙ nullus actus pōt eſſe moralit̄ bonꝰ niſi habeat debitam circūſtātiā vltimi finis ſic qō opans ꝓpter deum opetur. ſed hec cognitio nō pōt haberi niſi ꝑ fidē igitur. Ad hoc reſpōdeꝫ ꝙ pro nunc cōceſſo illo ꝑncipio de quo alibi videbiꝫ ad oēm actū moraliter bonum exigitur actꝰ aliq̄s cognitiōis ſiꝰis fidei q̄ tamē nō eſt actus fidei infuſe nec fidei acq̄ſite licet ſit generatiuus fidei acq̄ſite reſpectu eiꝰ de obiecti cōplexi, actus ſcilꝫ quo credo ꝓpter deū oīa opanda eſſe: ꝛ iſte actꝰ habetur a nobis mediante auxilio dei ſpeciali, ſed hic actus nō eſt ille quo credo oīa ꝯtēta in ſacra ſcriptura eſſe verā, ꝙ ſi talis actꝰ ſit vocādus actus fidei ꝯcedo tunc ꝙ fides habet rationē germis ꝛ patiētia habet rationē radicis ideo manet ꝓpoſitio ꝑus poſita in veritate. ¶ Ad tertiā negaꝫ añs ratio enꝫ radicis patiētie potius ꝙ humilitati tribuēda eſt. Pro intellectu tamē eſt aduertēdū ꝙ humilitas facit nos recte habere i ꝓſperis nō ſolū tpalibꝰ ſed etiā ſpiritualibꝰ Nam ſcdm̄ caſſianū ex incremēto aliquaꝝ virtutū vt caſtitatis ꝛ tēpantie frequēter cōtingit ꝙ quis itm̄e ſcatꝫ nimiū efferaꝫ q̄ elatio ꝑ humilitatē impeditur Et ideo bene dicit gregoriꝰ ꝙ qui ꝯgregat alias virtutes ſine humilitate ille quaſi cineres invētū colligit qꝛ ſi non aſſit humilitas ſtati intumeſcit homo et exaltaꝫ in corde ſuo, ſed ex hoc nō habetur ꝙ humilitas ſit radix. ſed bene ꝙ ſit cuſtos virtutum nec repugnat ꝟtutes duos aut tres cuſtodes habere ſꝫ ꝙ habent duo aut tria ipugnātia illa q̄ ſūt corruptiua earum ꝙ ſi repiaꝫ in ſacris doctoribꝰ hūilitatē appellari radicē oīm virtutū tunc hoc nō repugnat ꝑoribꝰ eo ꝙ eiuſdem virge ꝛ arboris pñt eſſe multe radices patientia th̄ eſt ꝑncipalior ꝓpter cauſam ſupra aſſignatā. ¶ Cōtra tertiā ꝓpoſitionē arguiꝫ ſic oīs virtꝰ poteſt habere eē itēſum ſine patiētia ſed oīs ꝟtus in

gregoriꝰ

arg. tho. 2.2. q̄ſt.? art. ?

R
Nec actꝰ fidei nec charitatꝫ ſiue patiē tia habeꝫ

O

Caſſianꝰ

teuſa nata eſt facere opus ꝑfectũ. ergo nõ ſola patiẽ tia habet opus ꝑfectũ. ¶ Ad hanc rationẽ rñdet q̄ i virtutibus reperitur duplex intẽſio. vna ſcdm gradus eiuſdẽ ſpeciei. alia ſcdm gradus diuerſarum ſpecierum. ſcda itẽſio fit cũ virtꝰ trãſit de gradu cõtinẽtie ad gradũ tẽꝑantie aut de altero iſtorum ad gradũ heroicum. non q̄ ſit eadẽ virtꝰ que ꝑ̇mo ſit ſub vno gradu ꝑ poſt ea ſub altero: ſed q̄ virtus vniꝰ gradus ſuccedit alteri. hmõi tñ virtutes ſpẽ differunt loq̄ndo de his q̄ ꝓprie ſunt virtutes: ſi itelligat ſcdomõ ↄſtat q̄ minor eſt falſa: ſi intelligat ꝑ̇mo modo ipa etiã videtur falſa propter rationẽ ſupra poſitã nõ eni videtur aliquis poſſe acquirere virtutẽ aliquã ſcdm gradũ cõtinentie. qn habeat multas paſſiones retrahẽtes ab opere virtutis in quibus vincẽdis opus eſt labore ꝛ patiẽtia qua tolleranẽ equanimiter nõ ſolũ triſticie rerũ aduerſarũ ſed etiã carentie delectationũ. ¶ Cõtra quartã ꝑpoſitionẽ arguit ſic ꝑ vnã quãq̄ virtutẽ habetur aiaꝝ poſſeſſio. ergo tertia ꝑprietas vnicuiq̄ virtuti ↄuenit. aña ꝑbatur poſſidere animã eſt in oibus recte viuere. ſed in oibus virtutis recte viuit igit in oibus virtutibꝰ eſt poſſeſſio aie. Scdo vnaq̄q̄ virtꝰ ponit animã in quiete ſui habitus ꝛ actus ꝗ in vnaquaq̄ virtute eſt poſſeſſio aie. ¶ Ad primã reſpõdet negando aña ꝛ ad ꝑbationem cõcedit. prima ꝑs aſſumpti ꝛ ſcda negat conſequẽtia ꝑpter malã ſubſumptionẽ ſub maiore q꞉ lꝫ in oibus virtutibus recte viuat non tamen per quãlibet virtutẽ in oibus recte viuitur. nam per iuſticiã nõ recte viuitur in oibus q꞉ nõ in materia tẽꝑantie nec i materia liberalitatis nec magnificẽtie. patiẽtia autẽ ſola eſt ꝑ quã in oibus recte viuit. in materia eni iuſticie nõ poſſumꝰ vꝛ̄ recte viuere niſi auxilio patiẽ nec i materia fortitudis nec i materia tẽꝑantie nec i materia cuiuſcũq̄ alterius virtutis. Et ideo errat Albertus credens ꝑpter illã rationẽ q̄ eſſe poſſeſſionẽ aie cuilibet virtuti ↄueniãt. Et ſi dicas q̄ ſi per ſolã patientiã in oibus recte viuatur patentia ſufficiet ad regimen vite et alie virtutes ſupfluãt. reſpõdet q̄ iſta ꝑpoſitio per ſolam patientiã in oibus recte viuitur habet duplicem ſenſũ vnũ rigoroſum ꝛ iſte eſt verus. ꝛ ẽ iſte ſꝫ ſuo viuitur recte in oibus per patientiã ꝛ nulla ẽ alia virtus a patientia per quã recti viuat in oibus. Aliꝰ ſenſus eſt q̄ patientia ſufficit ad viuendũ recte in oibus ita q̄ ipſa eſt vnicum totale et ſufficiens directiuum in oñibus et iſte ſenſus eſt falſus ꝑ̇mo modõ nõ valet ↄſequẽtia q꞉ patiẽtia nõ eſt qua totaliter recte viuitur in oibus: ſed tñmõ partialiꝛ. nã in maꝛia iuſticie per patiẽtiã ꝛ iuſticiã ꝛ prudẽtiã recte viuit ſilꝛ in materia tẽꝑantie ꝑ patientiã tẽꝑantiã et prudentiã recte viuitur et ſic de aliis in quibꝰ oibus patientia eſt neceſſaria ꝑpter tollerãtiã laborꝫ ꝛ difficultatũ et etiã carentie rerũ delectabiliũ. ¶ Ad ſcdam diſtinguo antecedẽs vel tanq̄ cauſa totalis ꝛ ſic nego. ſed vt dictũ eſt opus eſt patientia vel tanq̄ cauſa ꝑtialis ꝛ ſic ↄcedo ꝛ nego ↄſequẽtiã q꞉ cũ poſſeſſio aie ſit recte viuere in oibus. eſſe in quiete vniꝰ habitus nõ ſufficit ad poſſeſſionem anime. Cum etiã q꞉ hmõi quies vniꝰ habitus non poteſt fieri ſine patientia vt dictum eſt. ¶ Eſt tamen aduertẽdũ q̄ aña huius argumẽti eſt multum ip꞉ oprĩu videtur eni ſignificari per ipm q̄ vnaqueq̄ virtus habeat habitũ et habitꝰ quietẽ in qua quiete ponatur habitus ipſe ꝑ virtutẽ cuius eſt. que imaginatio eſt oĩno falſa nam nec virtus eſt alia ab habitu nec quies habitus alia ab vtroq̄. Poteſt tamẽ habere ſenſum improprĩũ ſic q̄ per quietẽ habitus itelligatur gradus temperãtia i qua ceſſat oĩs paſſionum motꝰ. et tunc ſignificat q̄ ois virtus ponit ſe in quiete habitus id eſt oñis virtus coagit ꝛ cooperat per frequentẽ cõtinuationẽ operis ad hoc q̄ gradui continentie vel heroico ſuccedat gradus tẽꝑantie et hoc verũ eſt partialiꝛ vt dictũ eſt. ¶ Aduerte tamẽ q̄ i oibus accipit nomẽ patiẽtie multũ cõtter. patiẽtia tamen tertii generis diſponit ad oĩa que dicta ſunt.

Duplex i tẽſio i virtutis.

Albertus

Nota.

¶ Pro reſpõſione ad queſtionẽ ſit ꝑ̇ma ↄcluſio accepto noĩe patiẽtie cõiter ad quatuor mõs ſupra poſitos eq̄nimis tollerãtia tẽptionis ad patiẽtiã ꝑtinet ꝑbatur ois equanimis tollerãtia laboris aut rei cuiuſcũq̄ difficultãtis opus virtutis ad patiẽtiã hoc mõ ſumptã ꝑtinet: ſed ois tẽptatio ẽ res difficultãtis opꝰ virtutis igitur. ¶ Secũda ↄcluſio. nõ oĩs eq̄nimis tollerãtia temptationũ ad patiẽtiã tertii generis ꝑtinet. ꝑbatur q꞉ ad eandẽ virtutem ꝑtinent tollerare equanimiter tẽptationẽ ꝛ eam vincere. ſed vincere tẽptationẽ ꝑtinet ad virtutẽ illam quã impugnat ipſa temptatio ergo ꝛ tollerare eã equanimiter. minor ꝑbatur q꞉ pertinet ad gradũ cõtinẽtie in illa virtute. aut ad gradũ heroicũ ſi temptatio ſit tam excellens q̄ excedat cõmunẽ hoim facultatẽ. vincere eni temptationes impedictes opus iuſticie ꝑtinet ad iuſticiã. et vincere tẽptationes impedictes opus tẽꝑantie pertinet ad tẽꝑantiã. Scdo ois tollerãtia equanimis illiꝰ rei que ſi eſt volita ideo eſt volita ꝑpter augmẽtũ aliꝰ cuius virtutis ꝑtinet ad virtutẽ illã. ſed temptatio ſi ẽ volita eſt volita ꝑpter augmentũ virtutis quã impugnat ergo equanimis tollerãtia eius ꝑtinet ad virtutem quã ipſa ipugnat. ¶ Tertia ↄcluſio. aliqua equanimis tollerãtia tẽptatiõis ꝑtinet ad patiẽtiã tertii generis ꝑbat ois equanimis tollerãtia temptatiõis pertinet ad virtutem quam impugnat. ſed aliqua tẽptatio impugnat virtutem patiẽtie tertii generis ergo tollerantia equanimis talis temptationis pertinet ad patientiam tertii generis. Et ſi dicas q̄ tunc patientie eſſet patientia. reſpondetur negando conſequentiam ſed bene ſequitur q̄ reſpectu temptationis contra patientiam bene eſt patientia q̄uis tamen de conſequente poſtea videbitur: nichil enim videtur repugnans q̄ in patientia ſint diuerſi gradus quorum vnus dicat patientia vel perſeverãtia reſpectu alterius. Rationes ſolute ſunt ex dictis.

Q Ueritꝛ cõſequẽter de humilitate. ꝛ ꝑ̇mo. Utrũ humilitas ſit ꝑ̇s magnanimitatis. Arguit q̄ nõ auctoritate oim pene auctorum quorum nullus humilitatẽ ſub magnanimitate poſuiſſe videt. ¶ In oppoſitũ arguit ſm Tulliũ primo de officiis cõtẽptus rerum externarum ꝓſperarum ad magnanimitatẽ ſiue fortitudinẽ ꝑtinet. ſꝫ humilitas eſt hmõi rerũ cõtẽptus igit. Notãdũ ẽ q̄ ſm beatum Thomã humilitas ẽ virtꝰ qua tẽpat ꝛ refrenat animꝰ ne imoderate tẽdat i excelſa. vult eñ q̄ bonũ arduũ hꝫ i ſe rationẽ boni ꝑ quã attrahit appetitũ ꝛ hꝫ aliq̄d retrahẽs ſcꝫ ipſã difficultatẽ adipiſcẽdi. ſm ꝑ̇mũ iſurgit motꝰ ſpei ꝛ ſm aliũ motꝰ deſpatiõis circa motꝰ aut appetitiõis q̄ ſe hñt ꝑ modũ iꝓulſiõis oꝫ eẽ virtutem moralem retrahentem ꝛ refrenantẽ. circa motus autem retractiõis oportet eſſe virtutẽ firmãtem ꝛ impellentem. Et ideo circa appetitum boni ardui neceſſaria duplex eſt virtus. vna que refrenet animũ aim ne imoderate tẽdat in excelſa ꝛ hec dꝛ huilitas. Alia que firmat animũ contra deſpationẽ et impellit ipm ad ꝓſecutionẽ magnorum ſecũdũ rectam rationẽ. Et hec eſt magnanimitas. ꝛ in hoc differt humilitas a magnanimitate. ¶ Sed contra hanc opinionẽ ſit prima concluſio. Humilitas non eſt a magnanimitate in hoc diſtincta q̄ ipſa frenat aim ne immoderate tendat in bonum arduum. magnanimitas autem firmat et impellit animũ ad ꝓſecutionẽ magnorum. probatur omnis virtus que frenatur animus ne

tho. 2. 2. qſti. 161. artic.

ↄ thomã.

ſe dignificet his quib' dignus non eſt. eſt magnani
mitas ſed omnis virtus frenans animum ne immo-
derate tendat in bonum arduum frenat animum ne
dignificet ſe his quibus dign' nõ ē ergo omnis ta-
lis virtus eſt magnanimitas. ergo humilitas in hoc
non diſtinguitur a magnanimitate. maior ꝓbatur ꝑ
Ari. quarto ethicorum. Videtur autem magnanim'
eſſe qui magnis ſeipm̄ dignificat dignus exñs qui el
non ſecundū dignitatem id facit inſipiens. Secundo
omnis medietas inter caymotē ꝛ puſillanimitatem
eſt magnanimitas. ſed virtus qua retrahimur ne im
moderate tendamus in ardua ſiue ne nos dignifice-
mus his quibus non ſumus digni eſt mediocritas i
ter caymotē ꝛ puſillanimitatem ergo talis virtus ē
magnanimitas. Tertio eiuſdē virtutis eſt afficere pe
na conuictū de crimine ꝛ abſoluere nō conuictum er
go etiam eiuſdem v̓tutis eſt dignificare ſe quibus ē
dignus et non dignificare ſe quibus non eſt dignus.
Confirmatur volo ꝙ aliquis deliberet an dignifica-
bit ſe aliquo certo honore ꝛ ꝙ non agat viciose nec ꝑ
virtutem moralem niſi per magnanimitatem ꝛ rō-
ne huius inquirat an ſit dignus illo honore ꝛ inue-
niat ꝙ non. Tunc ſic Talis vel dignificabit ſe vel nō
dignificabit ſe illo honore quia inter hec non eſt me-
dium ſi dignificet ſe viciose faciet et non per magna
nimitatem quod eſt contra caſum. ſi nō dignificet ſe
ergo cum non eliciat actum niſi per virtutē magna-
nimitatis ſequit̄ ꝙ non dignificare nos quibus di-
gni non ſumus ꝑtinet ad magnanimitatem ergo nō
differt humilitas a magnanimitate modo ſupradi-
cto. Quarto omnis virtus que opponitur directe et
formalit̄ ꝑſumptioni eſt magnanimitas. ſed humili
tas eſt virtus directe oppoſita ꝑſumptioni. ergo hu
tho. 2. 2. militas eſt magnanimitas. maior ꝓbat̄ q: ſecundū
q̄ſti. 130. Thomā magnanimitati opponit̄ ꝑſūptio. ꝛ mīor ꝓ
ar. 1. batur quia ſecundum eundem Thomā preſumptio
eſt qua quis aſſumit ad agendum ea que excedunt fa
cultatē ſuam. humilitas autem eſt virtus qua quis re-
fugit agere vel retrahitur ne agat ea que excedunt fa
cultatem ſuam. Hec autem directe ꝛ formaliter oppo
nuntur vt cōſtat. Cōfirmatur hec ratio ex dictis eiuſ-
thomas dem Thome q̄ſtione. Cxxi. articulo primo in reſpō-
i materia ſione ad tercium ꝙ ſicut ad magnanimitatem perti-
de ſupbia net impellere animum ad magna contra deſperatio
nem ita ad humilitatem pertinet retrahere animum
ab appetitu magnorum contra ꝑſumptionem ex quib'
verbis apparet ꝙ humilitas directe opponitur pre
ſumptioni. ¶ Sed ad hanc rationē reſpondetur ſecū
dum ꝙ pretendere videtur idem doctor loco prealle
gato ꝙ magnanimitas ꝛ humilitas ſunt diſtincte v̓
tutes et quelibet earum habet duo vicia ſibi oppoſi
ta diſtincta vnum in ſuperhabundantia aliud in de-
fectu. magnanimitas habet in ſupͥhabundantia cay
motem ſiue preſumptionem ꝛ in defectu puſillanimi
tatem ſecūdum vnam ſignificationem acceptam hu-
militas habet in ſuperhabuntia ſuperbiam et in de
fectu puſillanimitatem ſecundū aliā ſignificatione
acceptam. Magnanimitas eſt qua ſuſcipim' magna
quibus digni ſumus. humilitas eſt qua retrahimur
ab appetitu inordinato magnorum. ꝑſumptio eſt qua ſu
ſcipim' magna qb' digni non ſumus ſupbia aliquā
do importat habitum quo aſpernamur et aliquādo
īportat habitū quo inordinate ad magna tēdim' ſup
bia ꝑmo modo opponit̄ hūilitati ꝛ ſcdo mō opponitur
magnanimitati. puſillanitas īportat ſm̄ vnā ſignifi
cationem defectū a ꝓſecutione magnorum ꝛ tūc ꝓprie
opponit̄ magnanimitati. aliqñ vero īportat appli-
cationē animi ad aliqua viliora q̄ deceat ꝛ ſic oppo
nitur humilitati ſm̄ defectū. hec iudicio meo eſt ſnīa

Thome q̄ nō videt̄ michi ſufficiens adītētionē ſuam Q
fundandā ſcꝫ ad ponendam humilitatē extra genus ꝯ tho.
magnanimitatis et ſub modeſtia vel temperantia.
Primo enim deficit in hoc ꝙ ponit ad retrahendum
a magnis que ſunt ſupra facultatem noſtram vnam
virtutem et aliam ad impellendum ad magna mode
rate quia hec ad vnam virtutem pertinent ſicut iam
probatum eſt multipliciter. Secundo deficit in hoc
ꝙ dicit ꝙ ſupbia ſm̄ ꝙ aſpernat̄ ſubiectionem oppo
nitur humilitati. ſcd̄m vero ꝙ tendit immoderate ad
magna opponit̄ magnanimitati. q: ſupbia ſiue hoc
ſiue illo mō accipiatur ſemꝑ vtrīqꝫ opponit̄. proba-
tur quicūqꝫ magnis ſe dignificat quibus non eſt di-
gnus eſt caymus vt patet per diffinitionem Ariſto.
de caimo. ſed quicūqꝫ aſpernatur ſubiectionem et
maxime reſpectu maiorum dignificat ſe magnis quibus
non eſt dignus q: dignificat ſe magna libertate qua
non eſt dignus: ergo ꝯ ois talis eſt caymus ergo ſuper
bus ſcd̄m ꝙ aſpernat̄ ſubiectionē eſt caymus ꝛ ꝑ con
ſequens ſupbia ſcd̄m ꝙ eſt aſpernatiua ſubiectionis
opponitur magnanimitati. ꝙ etiā ſupbia ſcd̄m ꝙ tē
dit immoderate in magna opponat̄ directe hūilitati
ꝓbatur nō ſtat aliquē tendere in magna immodera
te ꝛ eſſe humilē. ſꝫ ſtat aliquē tendere in magna imo-
derate ꝛ nō aſpnari ſubiectionē eorum quib' tenet̄ eſſe
ſubiectus ergo ſupbia ſcd̄m ꝙ tendit in magna imo-
derate ꝑ ſe directe imediate ꝛ nō rōne alteri' oppo-
nitur hūilitati iſta ꝯña probatur q: q̄ nō ſtant ſimul̄ ſꝫ
repugnāt illa ſūt oppoſita ergo q̄ nō ſtant ſimul ſed
repugnāt quocūqꝫ alio qd̄ pōt videri eſſe cauſa repu-
gnantie ſecluſo illa ex ſe ꝛ directe repugnant ſed ſup
bia ſcd̄m ꝙ tendit in magna ſecluſa aſpnatiōe ſubie
ctionis quā ſolā aſſignat Thomas pro cauſa repu-
gnantie ſupbie ad hūilitatē repugnat ipſi humilita-
ti ergo ſupbia hoc modo accepta per ſe repugnat hu
militati. Nec valet dicere ꝙ qui hoc modo tendit in
magna trāſgreditur mandatū dei ꝛ per ꝯñs aſper-
natur dñium dei. hoc nichil eſt. Tū primo q: tūc omē
pctm̄ eſſet oppoſitū hūilitati neqꝫ ſtaret aliquē eē hu
milem ꝛ peccare contra legem dei qd̄ eſt patent̄ fal-
ſum. alias eciā ſupbia eſſet in omni pctō mortali fofa
liter incluſa. Tū ſcdo q: non ois caymus peccat mor-
taliter ꝛ per ꝯñs nō ois talis tranſgredit̄ mandata
dei. Aña ꝓbatur per Ariſ. dicentē ꝙ licet caymi peccēt
nō tñ ſūt mali nec iniuſti nec malefactores ſꝫ inſipiē-
tes ſūt ꝛ ſeipſos ignorantes q: conantur ad honora
bilia tanq̄ digni exñtes. Tertio deficit hec opinio ī
hoc ꝙ dicit puſillanimitatē opponi magnanimitati
ſm̄ ꝙ eſt defectus a ꝓſecutione magnorū ſcd̄m vero
ꝙ eſt applicatio ad aliqua vilia que non decent ho-
minē ſic opponit̄ hūilitati. ¶ Contra hoc arguit̄ ſic
magnanimitas ſufficienter inclinat ad fugiendū ea ꝯ thomā.
que pro ſua vtilitate dedecent eum ergo puſillanimi
tas illa qua quis applicat ſe ad vilia que nō decent
hominē eſt oppoſita magnanimitati. Aña ꝓbat̄ quia
non ſtat aīm eſſe magnū tā habitu q̄ actu ꝛ applica
re ſe ad talia vilia et indigna homie. ¶ Scd̄o ois ha
bitus v̓tuoſus inclinans ad cōtēnendū ꝑuos hono-
res inclinat ad cōtēnēdū vilia ꝛ indigna hoīe. ſꝫ ma
gnanimitas inclinat ad cōtēnēdū ꝑuos honores q̄ ꝛ
ad cōtēnendū vilia. maior eſt manifeſta. mīor ꝓbat̄
magnanimitas inclinat magnanimū ad fugiendum
illud quo ipſe eſt nō dignus vt patebit in auctoritate
que ſtatim allegabitur ad ꝓbationē minoris ſꝫ ma
gnanimus multo minus eſt dignus vilibus que de-
decent eū q̄ ꝑuis honorib' cum vilia ſint multo ma-
gis elōgata a dignitate magni q̄ ꝑui honores igit̄
mīor ꝓbat̄ per Ari. in q̄rto ethicorum dicentē. Maxie q̄
dē igit̄ circa honores ꝛ inhonorationes magnimus ē

et in magnis ⁊ a ſtudioſis moderate delectibitur et
parū poſt eum aūt qui in cōtingentib⁹ ⁊ in paruis
omnino paruipēdet non eſt his dignis. ¶ Tertio
quicunqȝ ſecundū habitū ſuum inclinatur ad iudi-
candū ſcdm veritatē de rebus pertinētib⁹ ad digni
tatē hoīs ⁊ ad huiuſmodi iudiciū ſequendū ille in-
clinatur cōtenere vilia que eo indigna ſunt/ ſȝ ma-
gnanimus ſcdm habitū ſuū inclinatur ad vere iudi
candū de his que ſpectant ad dignitatē hoīs ⁊
ad hmōi iudiciū ſequēdū ergo magnanimus ex ha
bitu ſuo inclinat ad contēpnendū vilia. minor pba
tur per ariſto quarto ethicorum magnanim⁹ autē
iuſte contēpnit/ glificat eīn vere: ꝙ ſi dicas ꝙ hic lo
quitur de cōtēptu ⁊ glorificatiōe hominū/ hoc nihil
eſt qȝ homines nō ſunt contempnendi vel glorifican
di niſi ꝓpter ea que ſibi aſſunt vel deſunt ꝗ ſi vere cō
tempnit ⁊ glorificat hoīes vere iudicat que res ſūt
digne contemptu ⁊ que res ſunt digne gloria.
¶ Quarto magnanimitas inclinat ad contempnē
dū omne illud quo homo fit minor dignitate ſiue i
dignior: ſȝ per applicationē ad vilia homo fit īdi-
gnior. ergo magnanimitas inclinat ad fugiendū
applicationē ad vilia maior probat̄ p illud ariſto.
in quarto de magnanimo vult autē ſuperexcellere
minor eſt manifeſta. ¶ Confirmatur quia ſecundū
Magna nimitas ĩclinat ad fugam vi lium. Ariſto. ibidē magnanim⁹ nō habet ī memoria eos
qui ſibi beneficiū impenderunt eo ꝙ minor eſt ꝗ bñ
patitur ꝙ qui bene facit ergo cum applicatio ad vi
lia hominem multo minorem reddat ꝙ receptio ꝗ
cunqȝ beneficii ſequitur ꝙ magnanimus multo ma
gis fugit applicationem ad vilia multe alie ratio-
nes formari poſſent decurrendo per textū Ariſto.
¶ Quinto omnis virtus inclinans ad inclinandū
id ſolum eſſe bonum quod eſt honeſtum in inclinat
ad contempnendum ea que pro vtilitate ſua dede-
cent hominē ſed magnanimitas eſt huiuſmodi igi
tur. minor probatur p tulliū primo de officiis vbi
de magnanimitate loquēs ita dicit id autē ipm cer
nitur in duobus ſi ⁊ ſolū id ꝙ honeſtum ſit bonum
iudices et ab omni animi perturbatione liber ſis.
¶ Sexto omnis ſignificans ſe minorib⁹ ꝙ dignus
ſit ē puſillanīs puſillanitate oppoſita magnani-
mitati ſȝ ꝗ applicat ſe ad vilia ꝗ eū dedecent ſigni
ficat ſe minorib⁹ ꝙ dignus ſit igitur minor eſt cer-
ta ⁊ maior ꝓbatur p diffinitionē puſillanimi quam
ponit ariſto. in q̄rto ethicoꝝ dicēs/ ꝗ aūt minorib⁹
ꝙ dignus ſit puſillanimis Ex ſupradictis pȝ ꝙ hu
militas nō diſtincta a magnanimitate mō aſſigna
B to p beatū Thomā. ¶ Ad videndū aūt ꝗd ſit humi-
litas. Eſt aduertēdum ꝙ hūilitas extenſo noīe ad
hūiliationē accipit̄ multipl̄r. Vno mō ꝓ degreſſiōe
acceptio nes hũili tatis. alicuius ⁊ flagellatiōe cū ſcȝ ea ab eo auferunt̄ ex ꝗ
bus nata eſt erigi vel ea ſibi inferunt̄ ꝓpter quorū
abſentiā inſolere hoīes vt plurimū ꝯſueuerunt. et
hoc mō accipit hūiliari ꝓpheta cū ait hūiliauerūt
in compedib⁹ pedes ei⁹. ⁊ alibi quoniā ꝑſecutus eſt
inimicus animā meā humiliauit in terra vitam me
am/ de eadem eſt illud qui ſe exaltat humiliabitur
et in parabolis ſuperbum ſuſcipiet hūilitas et hu-
milem ſpiritu ſuſcipiet gloria Secundo modo ac-
cipitur humilitas pro ſeruilitate ſiue obſequioſi-
tate quomodo accipit ariſto. in quarto/ ꝓpter qꝺ
⁊ omēs blandiores ſeruiles ⁊ omēs humiles blan
ditores. Et hec humilitas ſcdm ariſto. ibidem vide
tur repugnare magnanimitati. Tertio modo ac-
cipitur humilitas ꝓ exhibitione ſignorum exterio
rum vere humilitatis vt pro inclinatione capitis
pro verbis et factis motu geſtu et habitu quibus
contēptū noſtri ⁊ rerum proſperarū ſignificamus.

Quarto modo accipitur humilitas ꝓ cōtēptu ſiue
morū et rationabili earū rerū ꝗ communiter ab om-
nibus eximie ⁊ preclare videntur vt ſcȝ ꝓpter pre-
ſentiam earū non erigatur animus eius ſupra di-
gnitatem ſuam nec ſe ſupra ſe ꝓpter hec extollat ⁊
de hūilitate hoc modo accepta hic intendius. Tūc
ſit ſecunda concluſio humilitas quarto modo ac-
cepta eſt virtus probatur omnis habit⁹ inclinans
hominem ad ſignificandum ſe quantū dignus eſt
et non ſignificandū ſe quantū dignus nō eſt eſt vir
tus ſed humilitas eſt hmōi igitur. Scdo ſic oīs ha
bitus inclinans nos ad recte cōtēpnendū illas res
quarū contēptus facit magnos et excellētes viros
eſt virtus ſed humilitas eſt habitus inclinans nos
ad recte contēpnendū eas res quarum cōtemptus
efficit magnos viros ſcȝ res externas ꝓſperas igr̄
minor probatur per Ciceronē primo de officiis ꝗ Cicero
poſtꝙ poſuit duas res quibus fortis et magnus
animus cernitur/ quarū vna eſt in rerū externarum
deſpicentia/ paulo poſt ſubiūgit. cauſa aūt ⁊ rō eſt
efficiēs magnos viros in priore in eo eni eſt illud
quod excellentes alos ⁊ hūana contēpnētes facit.
¶ Tercia concluſio humilitas eſt ſpecies magna-
nimitatis generaliter accepte. probatur qr vt ha-
bitum eſt ſupra cū de patientia agebatur duo ſūt
genera magnanimitatis. vnū quod eſt poſitū ī de
ſpicentia rerum externaꝝ. alterū quod eſt poſitum
in adminiſtratione rerū arduarum que plene ſunt
laboribus et periculis. Primū autem gen⁹ in pa-
tientiā et humilitate diuiſum eſt ſcdm ꝙ res exter-
ne ſunt duplices ſcȝ aduerſe et ꝓſpere circa aduer-
ſas eſt patientia circa proſperas eſt humilitas. Ad
preſentiā eni hmōi res proſperaꝝ hoīes vt in plu-
ribus nati ſunt inſoleſcere et intumeſcere ideo no
bis multū vtile eſt ineſſe virtutē aliquā per quam
hmōi res ſic contēpnamus ꝙ nō appreciemur eas
niſi ꝗtū recta ratio diffinit et decernit eas appre-
ciādas eſſe quo cōtēptu habito nec ī ſoleſcimus nec
inflamur ad hmōi proſperarū rerū preſentiā vel ex
pectationē probabilē. Scdo probat̄ ꝯcluſio aucto
ritate. Tullii primo de officiis qui. cū agit de ma-
gnanimitate ſiue fortitudine et enumerat vitia im
pedientia eam enumerat ſuperbiam ſed conſtat ſe
cundum omnes ꝙ ſuperbia eſt oppoſita hūilitati
ergo humilitas eſt ſpecies magnanimitatis. antece
dens probatur per illud qꝺ habetur primo de of-
ficiis atqȝ etiam in rebus proſperis et ad volunta
tem nrām fluentib⁹ ſuperbiā magno opere faſti-
gium arrogātiamqȝ fugiam⁹ nam vt aduerſas res
ſic ſecundas immoderate ferre leuitatis eſt ꝑclara
que eſt equabilitas in oī vita ⁊ idē ſemper vultus
eademqȝ frons vt de ſocrate idem de. G. lelio acce-
pimus. Et paulo poſt ſequitur v: precipere vi-
deantur qui mouent vt quanto ſuperiores ſumus
tanto nos geramus ſubmiſſius ecce vbi habes leui
tatis eſſe īmoderate ferre res ꝓſperas/ cōſtat autē
leuitatem magnitudini animi repugnare ⁊ quod
intendat ſuadere ad humilitatē patet per illud tā-
to nos geramus ſubmiſſius. hoc enim vt cōſtat fit
per humilitatem. Tertio omnis habitus quo quis
non ſignificat ſe nec plus nec minus ꝙ eſt dignus
eſt magnanimitas: ſed humilitas eſt habitus quo
quis non ſignificat ſe nec plus nec minus ꝙ dign⁹
ergo humilitas eſt magnanimitas antecedens ꝓ-
batur quia ſecundum ariſtotelem in quarto ethico
rum magnanimus ſecundum veritatem glorifi-
cat et ſe altos et non curat de opinione hominum
ſed magis de veritate. ¶ Quarto omnis habi-
tus quo ꝗs appetit ſe facere vere dignū honorib⁹

magnus eſt magnanimitas: ſed humilitas eſt habi
tus quo quis appetit ſe facere vere dignū honori-
bus magnis igit. mior ꝓbatur quia humilitas eſt
habitus quo quis contēpnit que ſunt vilia ⁊ cadu-
ca ⁊ appetit que ſunt vere bona. Quinto oīs habi
bitus per quē quis moderate ſe habet circa bonas
fortunas vtpute circa diuicias potētatū ⁊ reliqua
hmōi ita ꝙ nō multū gaudet ꝓpter preſentiā eorū
neqꝫ multū triſtat ꝓpter abſentiā eſt magnanimi-
tas: ſꝫ hūilitas eſt hmōi ergo hūilitas ē magnanimi-
tas. minor ꝓbat per Ariſto. quarto ethicoꝝ dicen-
tē. Sꝫ adhuc circa diuitias ⁊ potētatū ⁊ omnē bonā
fortunā ⁊ infortuniū moderate hab bit quōcunqꝫ
fiant ⁊ neqꝫ bene fortūat9 vtiqꝫ gaudioſus erit neqꝫ
infortunat9 triſtis. Sexto oīs habit9 inclinans ad
contēptum laudis ⁊ opinionis hoīm eſt magnani-
mitas: ſꝫ humilitas eſt hmōi igit. maior ꝓbatur p
Ariſto. vbi prius qui de magnanimo loquens neqꝫ
hūaniloquus neqꝫ enī de ſeipſo loquitur nec de alio
neqꝫ eī vt laudet cura eſt ipi neqꝫ vt alii vituperent.
¶ Quarta ↄcluſio. ꝓprius actus hūilitatis ē equa
bilitas ſiue eq̄nimitas animi in reb9 ꝓſperis id eſt
in his oib9 rebus que a nobis deſiderari ſolent. ꝓ
batur p̄mo hec ↄcluſio auctoritate Tice. adducta in
ſcda rōne precedētis ↄcluſiōis in qua per equabili
tatē ſignificat actū ꝓpriū hūilitatis. Scdo ꝓbatur
iſta equanimitas eſt actus alicui9 virtutis ⁊ nō pōt
aſſignari cui9 ꝟtutis ſit niſi hūilitatis igitur. ma-
ior pꝫ qꝛ eſt act9 voluntatis deliberat9 recte ratio
ni cōſentaneus. minor ꝓbat inducendo p ſingulas
virtutes alias a magnanimitate. ¶ Eſt aūt aduer-
tendum ꝙ ea q̄ deſiderantur a nobis ⁊ ex quib9 lau
dē ⁊ gloriā ⁊ delectionē querere poſſum9 ſunt i tri-
plici differētia. Quedā ſunt bona ſimplr vt virtu-
tes ⁊ dona dei gratū facientia. Alia ſunt mala ſim-
pliciter vt intēperantia iniuſticia iracūdia ⁊ gñali-
ter oīne viciū. Alia ſunt indifferētia ⁊ hec duplicia
q̄dam ſunt q̄ ab aliis habem9. alia ſunt q̄ habem9
a nobis. ab aliis habem9 oīa bona nature, robur,
pulchritudinē, ſanitatē, ingeniū, laboris patiētiā,
agilitatē, generoſitatē, ſiue nobilitatē ⁊ illa bona
fortune q̄ dono vel hereditaria ſucceſſiōe cōſeq̄mur
a nobis habem9 diuitias labore ⁊ īduſtria noſtra
partas: ſciētias artes vel liberales vel mechanicas
Eorū aūt que a nobis habem9 q̄dā ſunt q̄ totaliter
a nobis habem9: alia ſunt q̄ partim a nobis parti
aliorū auxilio vel beneficiis ſum9 ↄſecuti. diuitias
enī potētat9 ⁊ dignitates frequēter alioꝝ auxilio
conſeq̄mur. ſcientias ⁊ artes adiumēto preceptoꝝ
⁊ eorū qui nos introduxerunt. aut qui nos cum acq̄
rebamus aluerunt habemus. interdum autem in-
uentione aut induſtria noſtra. Preterea horum bo
norum que habemus a nobis: quedam ſunt que ta
lia qualia habem9 habemus a nobis libere operā
tib9 ita ꝙ in poteſtate noſtra fuit talia facere ⁊ nō
facere ſic etiam ꝙ potuiſſemus facere ea aliter vel
alia vt contingit de omnibus que ſubſunt libero
arbitrio ⁊ induſtrie noſtre: alia ſunt que nō ſic ſub
ſunt arbitrio ⁊ induſtrie noſtre vt bona, p̄les quam
Ariſto. inter partes felicitatis p̄o rethorice enu-
merat. nullū eſt hoꝝ quem p illud hoīes nīl reſiſtāt
ad inſolentiā ⁊ tumorē moueant de bonis fortune
⁊ nature cōſtat tā ꝑpria experientia vt nullus ↄdice
repoſſit de bono ſciētie ⁊ alioꝝ habituū intellectua
liū patet p illud: ſcientia inflat: caritas edificat de
bono ꝟtutis pꝫ per Caſſianū collatione q̄dā dif-
fuſe oſtēdit ꝙ caſtitas ⁊ alie ꝟtutes oppoſite vitiis
cardinalib9 nō ſunt ↄnexe cū aliis ꝟtutib9 ſꝫ poti9
per eas hō inducitur ad iactātiā ⁊ ſuperbiā. de ma

Margin: S

Margin: triplicia ſunt deſiderabilia.

Margin: Caſſian9

lis culpe pꝫ per illud pſalmiſte. q̄d gloriaris in ma
licia q̄ potens es in iniq̄tate. ⁊ ꝓpter hoc multū vti-
le eſt habere ꝟtutē aliquā que inclinet nos iter hec
ꝓſpera ſeruare equabilitatē animi vt non in tume
ſcamus nec ſupbiam9 nec extollamur ſupra nos.
¶ Aduertādum eſt vlteri9 ꝙ ſcōm quoſdā hūilitas
oritur ex vera noſtre fragilitatis cognitiōe. hec au
tem fragilitas ſiue infirmitas ex q̄nqꝫ cognoſcitur
ex indigētia noſtra q̄ cōſiderata cognoſcim9 multa
bona nobis deeſſe. ſcdo ex miſeria noſtra quā late
cognoſcim9 ex ipſis malis q̄ videm9 nobis ineſſe.
tertio ex impotētia noſtra per cui9 ↄſiderationē co
gnoſcim9 non a nobis eſſe bona q̄ habem9. quarto
ex bonoꝝ noſtrorū inſtabilitate per quā perdere
poſſumus bona que habem9. quinto ex cōparatiōe
noſtra ad diuinā bonitatē per quā cognoſcim9 pe
ne nichil nos eſſe in ↄparatiōe ad diuinā bonitatē
Sꝫ ſaluis eorū reuerētia hec nō ſufficiūt ad ꝑfectā
originē humilitatis in nobis tā reſpectu dei q̄ re-
ſpectu hoīm. ꝓbatur vera humilitas nō conſiſtit in
hoc ꝙ homo ſe infra oēs homines deiciat ⁊ poſtre
mum ac viliſſimum oīm iudicet. Sed ad veram hu-
militatē pertinet ꝙ homo ſe deiciat hiis quib9 ſe
deicere debet: ⁊ in illis rebus in q̄bus ſe deicere dꝫ
ſecundū veritatē: ⁊ ſe preferre his quib9 ſecundū
veritatē preferēdus eſt ⁊ in illis rebus in quibus ſe
cundū veritatē precellit: ſꝫ iſta nunq̄ haberētur ex
cōſideratiōe p̄miſſoꝝ igit maior pꝫ qꝛ ſecundū bea
tū thomā. Ille peccat cōtra verā humilitatē pecca
to puſillanimitatis q̄ applicat ſe ad vilia q̄ eum nō
decēt puta ſi erudit9 in ſacris litteris applicaret ſe
totaliter ad ſeruilia ⁊ mechanica opera ꝗuis tn̄ ad
hec aliq̄ ſe virtuoſe applicare poſſit. ergo ad verā hu
militatē exigit cognitio eorū q̄ hoīem decēt ſm bo
na ⁊ ꝑfectiōes quas habet. Tū ſcdo quia ſequeret
ꝙ in ſacris litteris erudit9 peccaret ↄtra hūilitatē
preferendo ſe in p̄dicatione verbi dei ſimplicib9 in
eruditis ꝑſonis. Hec enī q̄ dicta ſunt multū valent
ad humiliandū nos corā deo. nam cū bona que ha
bemus a deo ſint: ꝓpter hec non in elationem men
tis ſed in gratiarum actionē moueri debem9: quia
etiam ex tot malis in quibus ſumus ſine eius auxi
lio eripi non poſſum9 ibi deuotū animū ⁊ aſſiduita
tate orationis eum deprecationem non ſuperbiētē
debemus. ex malis enim culpe in quibus et naſci-
mur ⁊ creſcimus ⁊ deficimus nullus nos preter eū
liberat ex vilitate conditionis noſtre nullus nobis
dignitatem cariſmatum diuinorū ⁊ excellentiam
ſacrorum munerū preter eum dare poteſt quibus
ſuperemus vilitates illas quas traximus cum con
ciperemur cum in vtero volueremur cum naſcere-
mur ⁊ cum infantiā ⁊ vniuerſam vitā nſam decur-
rimus. Ex malis pene que per totam vitam no-
ſtram ab initio vſqꝫ ad finem tranſcurrūt ſolus de
us per immortalitatem ⁊ impaſſibilitatem libera
re poteſt. valet etiam ad hoc impotētia noſtra per
quam ſine eo nichil poſſumus boni: mali autē plu
rimum. ex inſtabilitate quia ſi ſuperbiamus timen
dum eſt nobis ne nos deſeret et ſtatim corruamus
et amittamus bona que nobis materiam ſuperbi
endi dederunt: ex comparatione noſtra ad deum.
nam in hoc ſanctos patres ſequi debemus abra-
ham enim poſtq̄ cum domino locutus eſt ſe cinerem
et puluerem vocabat. et ezechie. propheta poſtq̄ di
uinam viſionem vidit in faciem ſuam cecidit. ⁊ Job
dicebat ſi aſtra non ſunt munda in conſpectu eius
quanto minus nos quorum vita temptatio eſt et
qui habemus domos luteas et terrenum funda-
mentum ſed de his poſtea.

Margin: C

Margin: Ʒ quoſdā

¶ Quinta ↄ̃cluſio licet vera humilitas ꝑtineat ad
primũ genus magnanimitatis ipſa tamẽ mediãte
actu ſuo elicito inclinat virũ magnũ ad magnani-
mitatẽ ſecundi generis. ꝓbatur primo auctoritate
Tullii primo de officiis iam frequenter allegata.
Tullius. cauſa autem ⁊ ratio eſt efficiens magnos viros in
pectore in eo enim eſt illud quod excellentes aios ⁊ hu
mana ↄ̃tẽpnentes facit. Secũdo ois habit⁹ per quẽ
vere iudicam⁹ de nobis ⁊ huiuſmodi iudiciũ ſequi-
mur in magno viro exiſtens inclinat eũ ad dignifi
candũ ſe honoribus magnis quib⁹ dignus eſt. ſed
hũilitas primi generis in magno viro exiſtens incli
nat eũ ad vere iudicãdũ de ſe et hmõi iudiciũ ſeq̃ncli
nat eũ ad dignificandũ ſe magnis honorib⁹ quib⁹
dignus eſt. ¶ Tertio ois habit⁹ bonus quo res ex-
ternas ↄ̃tẽpnim⁹ vt diuitias ⁊ gloriã inclinat virũ
magnũ habentẽ eũ ad arduas rerũ adminiſtrati-
onẽ. ſed humilitas inclinat habentẽ ad contemptũ
rerũ externarũ igr̃. maior ꝓbatur potens admini-
ſtrare magna ⁊ carens vitiis quib⁹ ĩpeditur huiuſ-
modi adminiſtratio et hec cognoſcens inclinatur
adminiſtrare magna. ſed magn⁹ vir ⁊ humilis ſcit
ſe poſſe adminiſtrare magna q꞉ enim eſt humilis iu-
dicat de ſe ſecundũ veritatẽ ⁊ ideo ſi ſit magnus et
humilis ſcit ſe poſſe ſufficere ad adminiſtrationem
magnorũ ⁊ ſcit ſe carere vitiis quibus magnorũ
adminiſtratio ĩpediri ſolet adminiſtrationẽ enim
magnorũ ĩpedit pecunie cupiditas ⁊ etiã cupiditas
glorie quas Tullius dicit eſſe cauendas magnas
res adminiſtrantibus. ⁊ pecunie inquit fugiende cu
piditas nichil eſt enim tam anguſti animi tamq̃ parui
q̃ amare diuitias nichil honeſti⁹ magnificentiuſq̃
q̃ pecuniã contempnere ſi nõ habeas. ſi habeas ad
beneficentiã liberalitatẽq̃ conferre. ⁊ ſequit cauẽ-
da eſt etiã glorie cupiditas vt ſupra dixi. eripit enim
libertatẽ pro qua magnanimis viris ois debet eſſe
contentio. ¶ Sexta concluſio nõ ois humilitas in-
clinat eũ in quo eſt ad magnanimitatẽ ſecundi ge-
neris probatur ois inclinatus per aliquẽ habitum
ad magnanimitatẽ ſecũdi generis eſt vir magnus
magnis honoribus dignus ſiue potẽs magnas ad
miniſtrationes gerere. ſed nõ ois in quo eſt humi-
litas eſt huiuſmodi cũ humilitas nõ repugnet viro
ſimplici ⁊ inerudito ⁊ imperito magnarũ admini-
ſtrationũ gerendarũ igitur. Ex his patet reſpõſio
ad queſtionẽ. ¶ Contra primã concluſionẽ. Arguit
ſic nõ eſt eadẽ virtus que moderat animũ ⁊ refrenat
circa appetitionẽ boni ardui ⁊ que impellit ad ap-
petendũ bonũ arduũ moderate ſed magnanimi-
tas impellit ad appetendũ moderate bonũ arduũ
⁊ humilitas refrenat immoderatũ appetitũ igitur
in hoc differt humilitas a magnanimitate. maior
ꝓbat q꞉ virtus impellens ad appetendũ bonũ ar-
duũ. habet ꝓ obiecto dignitatẽ pſone ad bonũ illud
virtus vero que refrenat habet pro obiecto in di-
gnitatẽ pſone ad bonũ illud. ſed quorũcunq̃ actuũ
ſunt diuerſa obiecta illi differũt ſpecie ⁊ oẽs habit⁹
differunt ſpecie q̃r act⁹ differũt ſpẽ igit. ¶ Scdõ vel
le ⁊ nolle differũt ſpecie ſed act⁹ hũilitatis ẽ nolle q̃
ſupra nos ſunt. Act⁹ vero magnanimitatꝭ eſt velle
quibus digni ſumus ergo actus humilitatis ⁊ ma-
gnanimitatꝭ differũt ſpecie ⁊ per ↄ̃ſequẽs magna
nimitas ⁊ hũilitas ⁊ nõ poteſt aſſignari ĩ q̃ differãt
niſi in eo quod dictũ eſt igitur. ¶ Ad primã reſpon-
detur q̃ dato q꞉ nõ ſit eadẽ virtus numero aut ſpe-
cie. dico tamen q꞉ eſt eadẽ virtus genere. hoc eſt vir
tutes ꝑ quas iſta ſiũt pertinent ad idẽ genus virtu-
tis. Et ad minorem dico q꞉ aliqua magnanimitas
impellit ad moderate appetendum bonũ arduũ et

aliqua magnanimitas refrenat nos ab appetitu
bonoꝝ vilium et nõ ſolũ. imo et externoꝝ oim. aliqua
etiã refrenat nos ab appetitu magnaꝝ adminiſtra
tionũ quibus digni nõ ſumus et q꞉ humilitas ali-
quos vel aliquẽ iſtorũ actuũ habet ideo humilitas
recte ponitur ſpecies magnanimitatis et quia ois
propoſitio ſignificans ſpeciẽ differre a genere ter
minis perſonaliter ſumptis eſt falſa q꞉ genus vni
uerſaliter predicatur de ſpecie ideo propoſitio ſi-
gnificans humilitatẽ differre a magnanimitate eſt
falſa. ſi tamen acciperet magnanimitas pro ma-
gnanimitate ſecũdi generis tũc bene ↄcedendũ eẽt
q꞉ humilitas differt a magnanimitate ſpecie licꝫ
tamen ſub eodẽ genere ſcꝫ ſub magnanimitate cõuer
dicta ↄtineãtur. ¶ Ad ſcdãm ↄ̃ceſſis prima et ſcda
partio⁹ antecedẽtis dico q꞉ aliquis actus magna-
nimitatis eſt velle et aliquis actus magnanimita-
tis eſt nolle quib⁹ indigni ſum⁹: aut q̃ nobis indigna
ſunt. et ex hoc nõ argr̃ nulli ſuperioritas magnani-
mitatis ad humilitatẽ. Per primã tamẽ rationem
ꝓbaret q꞉ humilitas qua recuſam⁹ que ſupra nos
ſunt differt ſpecie ad humilitate qua recuſam⁹ que
ꝑ ſua vilitate nõ ſunt digna nobis q꞉ ibi eſt diuer-
ſitas obiectoꝝ. quod argumentũ puto ↄcludere de
his habitib⁹ humilitatis qui ſunt primo et per ſe
boni q꞉ tales variãtur ſpecie et variatione ſpecifi-
ca actuũ et actus ex variatione obiectoꝝ. ¶ Contra
ſcdãm ↄcluſionẽ argr̃ virtutib⁹ nõ ↄtingit male vti
ſed humilitate male vtimur ergo humilitas nõ eſt
virtus. minor probatur. Cũ primo quia quis pro-
pter humilitatem quam in ſe iudicat eſſe ſuperbire
poteſt. Cum ſecũdo per illud Eccleſiaſti. xix. eſt qui
nequiter ſe hũiliat. ¶ Scdõ nulla virt⁹ eſt malũ pena
le ſed hũilitas ẽ malũ penale ꝫ hũilitas nõ ẽ virt⁹.
minor ꝓbatur ꝑ illud pſalmiſ. humiliauerunt in cõ
pedibus pedes eius. ¶ Tertio virtus eſt diſpoſitio
perfecti. ſed humilitas eſt imperfectorũ et inde eſt
q꞉ hũilitas non attribuitur deo ꝓpt̃ ſũmã ei⁹ per-
fectionem igitur. maior patet per Ariſto. ſeptimo
phiſicorum. ¶ Quarto omnis virtus moralis eſt
circa actiones vel paſſiones: ſed humilitas nec eſt
circa actiones nec circa paſſiões igitur. minor pro
prima parte probatur quia ſola iuſticia eſt circa a-
ctiones. pro ſecunda parte patet quia non enume-
ratur ab Ariſto. inter virtutes que ſunt circa paſſi
ones. ¶ Quinto omnis virtus moralis mediat in-
ter duo extrema vitia ſed humilitas non mediat in
ter duo extrema vitia igitur minor probatur quia
nullũ videtur habere vitiũ ſibi oppoſitũ ſecundum
defectum. ¶ Ad primã iſtarum rationũ diſtinguo
maiorẽ vel q꞉ nõ ↄtingat male vti virtutibus tanq̃
habitib⁹ id eſt vtendo eis ſecundũ inclinationẽ eaꝝ
⁊ ſic ↄceditur vel tanq̃ obiectis id eſt habẽdo actũ
volitionis vel nolitionis cõplacentie vel diſplicen
tie circa eas ⁊ ſic negatur ⁊ in hoc ſenſu ꝓcedit pri-
ma probatio. ¶ Ad ſecundam probationem dico q꞉
accipiẽdo humilitatem quarto modo nullus ſe ne-
quiter humiliat ſed bene accipiendo eã tertio mo-
do. poteſt quis enim nequiter et fallaciter exhibere
ſigna exteriora humilitatis ita q꞉ cor eius et ani-
mus intumeſcet cum corpus inclinabitur vel aliud
ſignum cordis humilis fictum et falſum exhibebit.
¶ Ad ſecundam conceditur maior et minor de hu-
militate primo modo accepta de qua procedit pro
batio ſed negat̃ de humilitate quarto mõ accepta
¶ Ad tertiã ↄceditur maior de perfectione morali
in qua tamẽ morali perfectione ponitur grad⁹ nõ
ſolũ numero ſed etiã ſpecie differentes. ⁊ ad miorẽ
dico q꞉ licet hũilitas ſit ĩpfectoꝝ. i. eoꝝ qui non hñt

a
nota re-
gulã lo-
gicam.

argumẽ-
ta ſequẽ-
tia ſunt
thõe vbi
ſupra ar-
ticulo.

x

ꝑfectiõe
lmorali
ponitur
gradus.

ſummũ l ꝑfectionẽ ſicut de⁹ eſt tamẽ ꝑfectoꝝ moraliter quia etiã poſſũt eſſe imꝑfectorũ moraliter id eſt eos quibus deficit aliqua ꝑfectio moralis nec eſt inconueniens aliquid eſſe moraliter ꝑfectũ ſcḋm vnum gradũ τ imꝑfectũ ſcḋm aliũ. ¶ Ad quartã iã dictũ eſt ꝙ hũilitas ptinet ſub magnanimitate τ ꝙ eã Ari. τ Tu. ſub magnanimitate ꝯprehẽderũt τ eſt ꝓprie circa paſſionẽ cupiditatis ꝓprie exaltatiõis. ¶ Ad ꝯcedo maiorẽ quis tamẽ inſtãtia videaẽ de iuſtitia τ nego minorẽ τ dico ꝙ mediate liter dignificare ſe pluſq̃ dignũ ſit qḋ eſt viciũ ſuperhabũdãtie ſignificatũ noĩe ſupbie τ dignificare ſe min⁹ q̃ dignũ ſit quod e l viciũ defect⁹ cui nõ eſt nomẽ impoſitũ. põt tamẽ ipſũ ſignificare nomẽ deiectiõis vel alio congruo noĩe nõ eſt tamẽ de noĩbus multũ curandũ dũ tamẽ de re cõſtet. ¶ Cõtra tertiã ꝯcluſionẽ argẽ ſic: ois mẽſuratio vel moderatio ptinet ad modeſtiam ſed hũilitas eſt mẽſuratio vel moderatio ergo humilitas pertinet ad modeſtiã τ nõ ad magnanimitatẽ minor ꝓbaẽ per origenem ſup Luc. dicentẽ. Si via nomẽ hui⁹ audire virtutis quo etiã a philoſophis appelleẽ auſcultate eandẽ eſſe hũilitatẽ quã reſpicit de⁹ que ab illis diciẽ idest mẽſuratio vel moderatio ¶ Scḋo ois virtus refrenans vel reprimens motus aliquarũ affectionũ pertinet ad tẽperantiã ſed humilitas reprimit motũ alicui⁹ affectionis ſcʒ motũ ſpei qui eſt motus ſpirit⁹ in magna tendẽtis. ergo humilitas eſt pars tẽperãtie. ¶ Tertio ꝓbaẽ auctoritate Ari. tertio ethicoꝝ dicẽtis ꝙ ille qui tẽdit in parua ſcḋm modũ ſuũ nõ eſt magnanim⁹ ſed tẽperat⁹. ¶ Quarto magnanimitas τ humilitas ꝯueniũt in materia τ differũt in modo ſed eoꝝ q̃ differũt in modo ꝯtrarioꝝ ſint circa eandẽ materiã vnũ nõ eſt ꝯtentũ ſub altero igiẽ. maior ꝓbaẽ ꝓ prima parte q2 vtraq; eſt circa ardua. Pro ſcḋa parte ꝓbatur q2 magnanimitas eſt circa ardua ipellendo moderate appetitũ in ea humilitas vero refrenãdo ¶ Ad iſtas rõnes ſuprã τ collectas ex dictis Thõe Ad primã nego maiorẽ modeſtia eñ tantũ eſt circa mediocres honores, mẽſuratio autẽ τ moderatio reperitur tã in magnis honorib⁹ q̃ in paruis τ tã i honorib⁹ q̃ extra honores. habet eñ magnanim⁹ menſurationẽ dignitatis τ facultatis ſue ad adminiſtrationes honorabiles quas ſuſcipit τ oẽ opus virtutis mẽſurationẽ habet ad dictamẽ recte rationis τ moderandũ eſt ſcḋm circũſtantias ꝑſonaꝝ τ rerũ ad op⁹ illud ꝯcurrentiũ. ¶ Ad ſcḋam nego maiorẽ alias eñ patiẽtia ptinet ad modeſtiã τ fortitudo bellica τ magnanimitas. nã oẽs iſte reprimũt paſſiones vel triſticie vel timoris et audacie imo etiã fortitudo τ magnanimitas reprimũt motũ ſpei tendẽtis in ardua. cũ ois audax τ omnis thraſonas huiuſmodi ſpem habeat magnanimitas etiã reprim t motũ deſperatiõis qui eſt in puſillanimo vt vult etiã Thomas vbi ponit differentiam

B liter magnanimitatẽ τ hũilitatẽ. ¶ Ad tertiã rñdeo ꝙ tẽperãtia vel tẽperat⁹ accipiẽ dupl'r. vno° ꝓprie etiã put eſt virtus cardinalis τ hoc modo nõ accipit ibi Ari. Alio modo ꝯmuniter pro quacũq; moderatiõe τ hoc modo accipit Ari. et ꝙ ita accipiat ꝓbaẽ ex dictis ipſius Thome in cõmẽto ſuper illo paſſu dicẽtis. Ille eñ qui eſt dign⁹ paruis τ his ſe dignificat ꝑt dici tẽperat⁹ put tẽperãtia ſumiẽ pro quacũq; moderatiõe. Aliter dico licet idẽ in ſententia ꝙ ſm Ari circa honores eſt duplex virt⁹ vna circa magnos q̃ diciẽ magnanimitas. aliã circa mediocres quã ipſe dicit inolata cũ ſit innolata quaſi exiſtẽte medietate vt deſerta videnẽ dubia eſſe extrema, q2 inolata erat τ eſt moderatio q̃dã id hũilitas

Argumẽ ta thome ſcḋaq̃ſtio ne.161. articulo quarto.

Duplex virtus.

ſcḋa agit de magnanimitate appellauit tẽperatã τ nõ ſolũ in illo loco imo etiã cũ agit de illa eadem virtute ita dicẽs. Eſt aũt quãdo amatorẽ honoris laudam⁹ τ virilẽ τ amatorẽ boni τ nõ amatorẽ honoris vt moderatũ τ tẽperatũ vt ſupra dixim⁹ τ ꝙ Ari. tbi itelligat nõ tẽperãtiã ꝓprie dictã ſed illam virtutẽ q̃ eſt circa mediocres honores ꝓbaẽ ex trãſlatione Aretini qui loco tẽperati in vtroq; paſſu ꝯ modeſtũ ſed dico ꝙ hec modeſtia nõ eſt pars tẽperãtie. Et ſi dicas ꝙ ex hoc ſaltẽ ſequiẽ ꝙ humilitas eſt pars modeſtie nego ꝯñam q2 vt ſupra dictũ eſt cõtẽpnere res ꝓſperas externas τ nõ ſe appciari niſi quãtũ dignũ eſt nõ eſt mediocris ſed magni animi τ excellẽtis ideo hũilitas magis aſſignanda eſt pars magnanimitatis q̃ modeſtie. τ ſi dicas ꝙ humilis aliq̃n nõ eſt dign⁹ niſi paruis honorib⁹ et adminiſtratiõibus q̃ ad modeſtiã τ nõ ad magnanimitatẽ ptinet hũilitas. Reſpõdeẽ negãdo ꝯñam q2 licet hũilitas nõ ptineat ad magnanimitate ſecũdi generis que poſita eſt in adminiſtratiõibus arduis τ difficilib⁹, ipſa tamẽ ptinet ad magnanimitatẽ primi generis q̃ ꝯſiſtit in rerũ ꝓſperaꝝ ꝯtẽptu. ¶ Ad vltimã dico ꝙ aliq̃ magnanimitas ſcʒ ſecũdi generis τ hũilitas differũt in materia τ aliq̃ magnanimitas et humilitas nec i materia nec in mõ differũt illa magnanimitas ſcilicet que eſt poſita in contẽptu pſperorum. dico vlterius ꝙ ſi per modos illos intelligamus impulſionẽ τ repreſſionẽ ꝙ magnanimitas τ humilitas non differũt i modo, ſed ſicut impellit in aliquod bonũ arduũ ita τ ab aliquo retrahit magnanimitas ita etiã ſicut retrahit ab aliquo. τ ita et impellit i aliquod humilitas ſcʒ in bonũ ſcḋm facultatem hois proportionatũ non eñ minus videtur eſſe humilitatis impellere in id qḋ decet q̃ retrahere a nimis vili qḋ nõ decet ſicut eadẽ humilitas retrahit eruditum theologum ab opere ſeruili et impellit ad opus predicationis.

¶ Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt ex dictis.

Queritur ſecundo: Utrum homo debeat ſe omnibus ſubicere per humilitatem? Arguitur ꝙ ſic per illud ad philippenſes ſecundo. In humilitate ſuperiores ſibinuicẽ arbitrantes. ¶ In oppoſitũ aẽ. Nulla virtus inclinat ad id quod eſt contra rectam rationem ſed contra rectam rationem eſt quod quis ſe cuilibet ſubiciat. igitur. ¶ Notandum pro queſtione ꝙ aliquis poteſt ſe ſubicere alicui tripliciter. vno modo per obedientie promptitudinem. Secundo modo per appciationem τ eſtimationem. Tertio modo per actualem exhibitionem ſignorum exteriorum ſubiectionis. Quarto modo per ardue dignitatis vel adminiſtrationis ſuſceptionem. ¶ Tunc ſit prima concluſio non inclinat humilitas habentem ipſam vt vnicuiq; ſe ſubiciat per obediẽtie promptitudinem. probatur non quilibet habet auctoritatem nec etiam facultatem vere precipiẽdi aut hortandi ſiue admouendi reſpectu vere humilis vt patet de ſimplicibus perſonis reſpectu eruditorum virorum ergo humilitas iſtius viri eruditi non inclinat ipſum ad hoc ꝙ cuilibet ſe per obedientiam ſubiciat. ¶ Secunda concluſio vera humilitas inclinat habentem vt cuilibet recte precipienti vel admouenti ſe per obedientie promptitudinem ſubmittat. probatur auctoritatẽ apoſtoli ante oppoſitum adductã. Scḋo vera hũilitas inclinat ad amplectendũ τ nõ cõtẽpnendũ id qḋ ſm rectam rõnem contempnendum eſt ſed recte admouẽs ſm rectam rõnẽ nõ eſt cõtẽpnẽdus ſed ꝑ obedientie obſequium amplectendus igitur. Ad idem poteſt induci textus

Aliq̃s ꝑt ſe ſubice tripharie.

Ari. I quarto ethicoꝝ vbi ſic habet: ⁊ nequaꝙ viciꝫ
cõgruit magnanio fugere ꝯmouentẽ. ꝗ cū oīs humi
lis ſit magnanim⁹ ſequit̄ ꝙ dʒ ſe ſubmittere recte
ꝯmouēti. Sed iſta rō eſt min⁹ efficax ꝓpᷤ trãſlatio‑
nē Aretini q̄ aliū ſenſū explicat huiꝰ littere, dʒ eni
⁊ nequaꝙ viciꝫ ꝯuenit illi cedere laceſſenti. ❡ Ter‑
tia ꝯcluſio. nō inclinat vera hūilitas habentē eā vt
vnicuiqꝫ ſimplr̄ ſe ſubiciat ꝑ appreciationē ⁊ eſtia‑
tionē. ꝓbat̄ vera appreciatio ſumēda eſt ſm̄ ꝯpa‑
ratione bonoꝝ ad bona ⁊ maloꝝ ad mala ſiue de‑
fectuū ad defect⁹. ſed pt vere hūilis ſe cõparare ad
aliquē quē patēter ⁊ late excedit in bonis, ⁊ a quo
patēter ⁊ late excedit̄ in malis ⁊ defectib⁹ ꝗ nō icli‑
nat̄ ex hūilitate ſua ad min⁹ apꝑciandū ſe ꝙ illum
❡ Scḋo aūt pt vere hūilis in aliq̄ ſe magis appre‑
ciari ꝙ aliū aut in nullo. Nō eſt dicendū ꝙ in nullo
qꝛ ꝯſtat ꝙ hūilis theolog⁹ ſm̄ rectā ratiōem magis
dʒ appciari ſe in ſciētia theologica ⁊ plus eſtimare
de ſe ꝙ de ſimplici vetula, aut viro oīno ineruditto
aliꝰ ꝓſumeret ſi aſſumeret officiū ꝑdicādi cum nō
vnūquēqꝫ magis deberet eſtimare poſſe meli⁹ exer‑
cere officiū illud ꝙ ſe. Si in aliq̄ ꝗ qua rōne in vno
eadē rōne ⁊ in trib⁹ ⁊ in q̄tuoꝛ ⁊ in plurib⁹ ⁊ q̄ rōne
in bonis eadē rōne ⁊ in malis ⁊ defectibus ⁊ ꝑ ꝯñs
tho. 2. 2e. q̄ſt. 16. 1. cap. 3. ſimplr̄ pt plus eſtiare de ſe ꝙ de petro vel iohāne. ⁊
hec eſt ſentētia expꝛſſa btī Thome dicētꝫ nō aūt hoc
hūilitas requirit vt aliqs id qḋ eſt dei in ſeipſo ſubi‑
ciat ei qḋ apparet eē dei in altero, hoc eſt nō exigit
hūilitas vt qs bona que hʒ a deo eſtimet minora ꝙ
bona q̄ ali⁹ habere videt̄ a deo. Sed ſine ꝑiudicio
hūilitatis bona q̄ ipſi acceperunt a deo pñt ꝓferre
donis q̄ alii acceperūt a deo. nam illi qui dona dei
ꝑticipāt cognoſcūt ea ſe hr̄e a deo ſm̄ illud ꝓme ad
coꝛ. ii. vt ſciam⁹ q̄ a deo donata ſūt nobis. ⁊ de defe
ctib⁹ ſubiūgit idē doctoꝛ. Similiter etiā nō hoc req̄
rit vt aliqs id qḋ eſt ſuū. i. defect⁹ ſuos ſubiciat ei qḋ
eſt primi. i. defectib⁹ primi. Subiciūtur aūt defect⁹
nr̄i defectib⁹ alioꝝ qñ exiſtimam⁹ defect⁹ nr̄os eſſe
maiores defectib⁹ primoꝝ. ⁊ ꝓbat alioquī oporte‑
ret ꝙ humilis ſe reputaret maiorem peccatorē quo
libet alio. ❡ Quarta concluſio humilitas vera ha‑
bentem eam inclinat vt defectus ſuos ſubiciat per
appreciationē ſiue magis per deteſtationeꝫ bonis
laudabilibus que veriſimiliter eſtimat eſſe in alio.
probatur quia vere humilis omnis que faciunt ad
dignitatē et contemptū hominis vere dignificat ⁊
contempnit. ſed ſecundū veritateꝫ mala et defectus
in quocunqꝫ ſint ſunt vituperanda. bona vero ſunt
appreciandaet laudanda ergo vera humilitas in‑
clinat habentē ad hoc ꝙ defectus proprios deteſte‑
❡ nō oīs defectus ſuos alterius defectibus, humilis ſubicit. tur et bona alioꝝ laudet et apprecietur. ❡ Quinta
concluſio vera humilitas interdum inclinat haben
tem vt aliquos de defectibus ſuis ſubiciat defecti‑
bus aliorum et alios non ſubiciat. Probatur quia
ſecundum rei veritatem aliquando contigit quod
vnus aut duo defectus qui ſunt in viro humili ſunt
aliquibus defectibus qui ſunt in alio multo maio‑
res et aliquibus aliis notabiliter minores. ſed ſe‑
cundum quod dictum eſt vere humilis vere iudicat
ꝙtum poſſibile eſt igitur. ❡ Sexta cõcluſio vere hu
milis ſecundūꝫ inclinationem ſue humilitatis ali‑
quando ſe ſubicit per appreciationē et deteſtatio‑
nem ei qui minus eſt et magis defectuoſus. probo
pono ꝙ ſit aliquis ypocrita qui habeat ſigna mul
tum euidentia multarum virtutum ⁊ nulla aut pau
ciſſima iudicia vitiorum et defectuum. ❡ Tunc ar‑
guitur ſic iſte humilis de iudicat bonis et malis a‑
lienis ſecundum ſigna que exterius apparent. ſed
huiꝰ ſigna ꝓbabiliter multū demōſtrāt illū habe‑

re multo plura ⁊ maiora bona ꝙ iſte habeat ⁊ mul
to pauciores defectus ꝗ plus dʒ eūꝫ appreciari ꝙ
ſe ꝗuis ſm̄ vitatē nō ſit magis appreciādus. et hō
argumentum eſt efficatius ſi addatur caſui ꝙ nō
habeat aliqua cõiectura nec ſuſpitio de falſitate il
loꝝ ſignorum exteriorum. ❡ Secundo vera iuſticia
inclinat vt eū eſtimemus bonum quē neſcimus pro
babiliter eſſe malū et vt facta proximoꝝ in melio‑
rem partē interpretemur ꝗ etiā vera humilitas in
clinat vt eū magis appreciemur ⁊ nobis ipſis pre‑
feramus quē ſigna exteriora indicant ⁊ arguunt
eſſe meliorem. ❡ Tertio ad hoc ꝙ humilis magis
apprecietur alterū ꝙ ſe aut requiritur ꝙ ille alter
ſm̄ rei veritatē ſit eo melioꝛ, aut ſufficit ꝙ ſcḋm ſi‑
gna exteriora que nō ſunt ſuſpecta falſitatis appa
reat melioꝛ. Si ſcḋm habet̄ intentū cum aliquis fre
quēter appareat talis q̄ ſcḋm rei veritatē nō eſt ta
lis. Nec pōt dici primum qꝛ non poſſumus ſcire de
aliis a nobis ꝙ ſint boni vel mali niſi per ſigna ex
teriora bonitatis et malicie interioris que poſſunt
eſſe falſa. ❡ Septima concluſio vere humilis ſm̄ in
clinationem ſui habitus non ſe oībus ſcḋm appre hūilis nō ſe oībus min⁹ apꝑciat.
ciationē ſubicit qui ſunt eo ſcḋm rei veritatem me
liores. ꝓbatur ſicut precedēs qꝛ contingit frequen
ter ꝙ aliquis habens excellentē bonitatem nullis
ſignis exterioribus eā manifeſtat. Scḋo qꝛ contin‑
git aliqñ ꝙ multas imperfectiones ſignis manife‑
ſtat exterioribus, ſicut legimus de quibuſdā ſapiē
tibus viris qui ſimulauerūt inſaniā et de quibuſ‑
dā doctis qui ad tēpus ſimulauerūt ignorantiam
ſecundū illud Catonis ſtultitiā ſimulare loco ſūma
prudentia eſt. ❡ Octaua concluſio licet vera humi‑
litas exigat vt habens eā cuilibet alteri ſe ſubici‑
at in ea re in qua ſe inferiorē eo iudicat non tamen
exigit vt in qualibet alia ſe ſubiciat. ꝓbatur qꝛ vt
dictū eſt poteſt aliquis eſſe inferioꝛ altero in vno ⁊
ſuperioꝛ eo in alio puta abbas eſt aliquo religio‑
ſorum ſuorum inferioꝛ in cognitione ſacrarum lit‑
terarum, et quo tamen eſt ſuperioꝛ auctoritate ⁊ di
gnitate. et ideo licet per veram humilitatem ab‑
bas debeat ſe ſubicere illi id eſt minus de ſe exiſti‑
mare quantum ad cognitionem ſacrarum littera‑
rum non tamen quantum ad auctoritatem regen‑
di et adminiſtrandi ſed ſine preiudicio ſue humili‑
tatis ſe poteſt illi preferre in ea re in qua cum ex‑
cellit. ❡ Nona concluſio. Vera humilitas inclinat
habentem eam vt exhibeat ſigna inferioritatis et
ſubiectionis congrua et competentia rei in qua ſe
inferiorem cognoſcit illi quem in tali re inferioreꝫ
iudicat niſi ex hac ſignorum exhibitione aliene ſa‑
lutis periculum veriſimiliter timeatur. Probatur
quia omnis magnanimus vere glorificat et virtu‑
tem alterius declarat et manifeſtat: ſed non poteſt
manifeſtare perfectionem aut virtutem alterius
niſi per ſigna exteriora igitur cum vere humilis ſit
vere magnanimus ſequitur ꝙ vere humilis incli‑
natur per habitum ſuum exhibere ſigna exteriora
ei a quo exceditur. Dicitur autem in iſta concluſio‑
ne ſigna conuenientia illi rei in qua alius excellit,
quia hominibus ſecundum diuerſas excellentias
diuerſa ſigna honoris exhibemus vt dignitati et
auctoritati primam vel ſecundam ſedem ſcientie
audiendi promptitudinem vel gradum conuenien
tem. Nec exigit humilitas ꝙ propter vnā excellen‑
tiam tribuatur ſignū alterius, quis tamen aliqua
ſigna ſint cõmunia que indifferēter ꝓ diuerſis ex‑
cellētiis tribuūtur. Dicitur ꝓterea in ꝯcluſione niſi
ex hac ſignoꝝ exhibitione ⁊ cetera. quia ex ſi tali
exhibitione ſignoꝝ veriſimiliter timeret̄ ꝑiculū ali

de ſaiutis quod tamen non timeretur non exhibẽ-
do talia ſigna tunc vere humilis potius ceſſare de
bet ob huiuſmodi ſignoꝝ exhibitione ꝙ ea exhibe
ret ſi vereſimiliter timeretur ꝙ ꝓpter hanc exhibi-
tionem ſignoꝝ ille cui exhiberentur moueretur ad
Auguſtinus. ſuperbiã ꝛ faſtum ꝛ ad cõtemptũ exhibẽtis vel alio
rum. ꝛ hec eſt humilitas quã nimiã appellat Augu
ſtinus in regula ſua cũ dit. Ne dũ nimiũ ſeruat hũi
litas regendi frangatur auctoꝛitas. Poſſet etiam
ex hoc contingere ꝙ huiuſmodi exhibẽs contẽpnere
tur non ſol ũ ab eo cui exhibet hmõi ſigna ſed etiã
ab aliis quib⁹ prodeſſe ad ſalutẽ ſolet. qui ꝑ talia
ſigna intelligẽtes ꝓlatum ſuũ quẽ putabãt doctiſſi
mũ ab alio quẽ parũ doctũ putãt ſuperatũ eſſe mo
uebũtur ad minus eſtimandũ de prelato ſuo ꝛ ad
cõtempnẽdũ predicatiões ſuas aut eas ſurdioꝛib⁹
auribus recipiẽdũ. ꝛ tũc in iſtis caſibus ſufficeret ꝙ
apud ſe ſe ſubiceret alteri eũ magis appreciando ꝛ
non opoꝛteret ꝙ appreciationẽ ſuam interioꝛẽ ſi-
gnis exterioꝛibus exprimeret. ꝛ hec eſt intẽtio bea-
ti. Thome dicẽtis q. clxi. articulo tertio in rñſione
ad tertiũ ꝙ humilitas ſicut ꝛ cetere virtutes in aĩa
cõſiſtit. ꝛ ideo poteſt homo ſcḋm interioꝛẽ actũ aĩe
alteri ſe ſubicere ſine hoc ꝙ occaſionẽ habeat ali
cuius qḋ ptineat ad detrimẽtũ ſue ſalutis. addit ſi
tamen aliquis qḋ debet faciat ꝛ aliqui ex hoc occaſio
nem ſumant peccati nõ imputatur humiliter agen
ti qꝛ ille nõ ſcandaliſat ꝗuis alii ſcandaliſentur
¶ Decima cõcluſio vera humilitas nõ inclinat ha-
bentẽ vt quẽlibet aliũ in rerũ arduarũ ac difficili-
um adminiſtratiõe aut honoꝛabiliũ graduũ ade-
ptione ſibi ꝓferat. ꝓbaꝛ qꝛ vere humilis cognoſcit
multos alios a ſe indignos eſſe tali adminiſtratio
ne aut gradu ꝛ iudicat ꝙ ſi tali indigno eſſet cõmiſ
ſa tam grauis adminiſtratio vel aliorũ vel aliquarum
rerũ publicarũ ſalus reipublice in grauia diſpen-
dia voꝛaretur ergo ſcḋm iudiciũ recte rõnis non dꝫ
eos ſibi in talib⁹ preferre. ¶ Undecima ꝯcluſio. ve-
Humilis cuilibꝫ ſupꝛioꝛi ſcito tali ſe ſubicit. ra humilitas exigit vt habẽs ipſam quẽlibet aliũ
quẽ ſcit ſuperioꝛẽ ſe in illis rebus ꝛ ꝑfectionibus
que ad gerendã adminiſtrationẽ illã requiruntur
ſibi preferat ꝑ appreciationẽ nõ ſꝫ per dignitatis
vel adminiſtrationis geſtionẽ ꝛ aſſecutionẽ. hoc eſt
nõ tenetur facere vel nitĩ ꝙ alius adipiſcatur ꝛ non
ipſe. Primus pars eſt nota ꝛ ſecũda ꝓbatur in caſu
in quo vterq; eoꝝ ſufficeret ad gerendã hmõi admi
niſtrationẽ nõ enĩ tenet vere humilis ſemꝑ eum qui eſt
ſufficientiſſim⁹ oĩm gerende adminiſtratiõi ꝓferat
vbi aũt vn⁹ ſic excederet ꝙ ſufficeret ad gerendam
adminiſtrationẽ alt⁹ vero nõ ſufficeret tũc vera hũilitas
exigeret vt in dignitatꝫ vl adminiſtratõis adeptõe aliũ
ſibi ꝓferet. ¶ Duodecĩa ꝯ⁹. Uera hũilitas exigit vt
hñs ipſam vnicuiq; ſibi cognito quo ad ꝑfectiones
vel impfectiões vel quo ad vtrũq; de quo tamen ꝓ-
babiliter dubitat an ſimplr̃ excedat eũ aut excellat
ab eo ſe ſubiciat ꝑ appreciatiõnẽ ꝛ eſtimationẽ et
per ſigna exterioꝛa hanc appreciatiõeꝫ iudicantia
niſi caſus ſupraꝑoſit⁹ impediat. ꝓbaꝛ qꝛ vera hu-
militas hoc exigit vt de bonis nr̃is partius. de ma
lis vero latius ꝙ fieri poſſit iudicem⁹ itaq; ſi q̃ bo-
na videamur habere, anteq̃ iudicem⁹ ita eſſe diſcu
tiamus an habeant integritatẽ oĩm circunſtantiaꝝ
vꝫ oĩm ꝯditionũ ad talia bona requiſitaꝝ ꝛ ſi q̃ mala
ſint in nobis aut eẽ videaꝛ de quoꝝ ꝗtitate nõ ſum⁹
oĩno certi vera hũilitas exigit vt dubitem⁹ ea eſſe
multo maioꝛa ꝙ putam⁹ ꝛ nos nondũ cõſideraſſe
aliquas circũſtãtias vel ꝯditiões ꝓpter quas maio
ra redduntur imo etiã debemus dubitare eſſe in no-
bis nõnullos defect⁹ quos nondũ aduertim⁹ debe-
mus etiã fctã nr̃a in deterioꝛẽ partẽ ſꝑ interpretã-

ri. Econtra aũt circa bona alioꝝ nos habere debe
mus nã ſi apprehẽdam⁹ aliqua bona in pximo de
bem⁹ eſtimare poſſe eẽ in eo multa alia q̃ ſunt oc-
culta ꝛ ignota nobis. Et ſi appareant aliq̃ defect⁹
debem⁹ eſtimare poſſe eẽ eos nõ eſſe vel tantos vel
tam multos ꝗt vel ꝗ multi ſigna exterioꝛib⁹ eſſe
oſtẽdunt ꝛ facta alioꝝ ꝛ maxime dubia in melio- Alioꝝ facta ſunt in meliorẽ partẽ interpretanda.
rẽ partẽ interpretari ergo vera humilitas exigit in
talibus modis dictis ſubiciamus. ¶ Decima ter-
tia cõcluſio. ꝙ ſi probabiliter eſtimam⁹ aliquẽ pro bo
nis que in eo ſunt aliquã honeſtã adminiſtratio-
nem poſſe bene gerere, ꝛ de nobis ne id facere poſſi
mus foꝛmidam⁹ nos illi alteri q̃ ad adminiſtrationis
ſuſceptionẽ ſubicere ex vera humilitate debemus.
Probaꝛ qꝛ non eſt conſentaneum rationi humili-
tatis ꝙ quis ſe dignificet honoꝛib⁹ quib⁹ neſcit ſe
eſſe dignũ qꝛ per hunc modũ poſſet ſe dignificare
honoꝛib⁹ quib⁹ ſm rei veritatẽ non eſſet dignus. ꝛ
tunc in caſum ꝯtra non in magnanimitatem labere
tur. ꝛ ad hunc ſenſum ꝛ etiã ad ſenſum precedentis
cõcluſionis maxime intelligitur illud apoſtoli ad
philippẽſ. ſcḋo. Superioꝛes inuicem arbitrantes
vbi gloſa non hoꝛtatur debemus eſtimare vt nos
eſtimare fingam⁹ ſed vere eſtimemus eſſe poſſe ali-
quid occultũ in alio quo nobis ſuperioꝛ ſit ſi bonũ
noſtrũ quo illo videmur ſuperioꝛes eſſe non ſit oc-
cultum. ¶ Contra predictas cõcluſiones arguitur.
et pꝛimo contra cõcluſionẽ pꝛimã arguitur aucto- Paulus
ritate apoſtoli ad phil. ſcḋo in humilitate ſuperio
res ſibi inuicem arbitrantes. ¶ Secundo nullus eſt
in quo nõ ſit poſſibile eſſe aliquod occultũ bonũ ex
cellentius bono quod eſt in nobis. ꝗ nullus eſt quẽ
nobis preferre nõ debeamus. ¶ Tertio arguit ꝑ il
lud. i. pe. ſcḋo. Subiecti eſtote oĩ hũane creature ꝓ- Petrus.
pter deum. ¶ Ad pꝛimam reſpondeo ꝙ apoſtolus
mouet eos ad hoc ꝙ alter alterum ſuperioꝛẽ arbi-
tretur inter quos nõ eſt certa ꝛ notabilis differen-
tia excellentie ꝛ qui pꝛo excellẽtie paritate vel ſcḋm
veritatem vel ſm cõmunẽ hominum eſtimationem
poſſunt dignitatẽ ꝛ grauium ac arduarũ rerum
adminiſtratione contẽdere, tales enĩ decet vt alter
alterũ ſibi prepoꝛat ſcḋm ꝙ dictũ eſt in. xii. et. xiii.
concluſionibus. ¶ Ad ſcḋam dico ꝙ dupliciter põt
contingere ꝙ ſit aliquid occultũ in aliquo. vno mõ Dupl'r aliqd eſt occultum
ſine probabili cõiectura: ſed ſolum ex hoc ꝙ ꝓpter
bonitatẽ diuinã eſtimamus deũ ſpergere occulte ꝛ
ſecrete dona ſua ꝛ multis ea cõferre in quibus ea
eſſe neſcim⁹. ꝛ hec eſtimatio ſufficit ad hoc ꝙ ſi du-
bitamus ꝓpter altas perfectiones que apparẽt in
eo an ille ſcḋm veritatem ſit nobis preferendus ad
hoc ꝙ nos eũ preferamus nobis ſed non ſufficit ad
hoc ꝙ illũ nobis preferre teneamur quẽ ſcḋm ea q̃
apparent exterius paritẽr ac nobiliter excedimus
alio mõ poteſt hoc contingere cum coniectura ꝓba
bili ꝛ tunc poteſt eſſe coniectura tam vehemens ex
de tanto bono ꝙ humilitas exigeret ꝙ eum nobis
prepꝛeponerem⁹. ſed qꝛ hoc nõ reperitur, in vno quo-
q; imo foꝛte in paucis ideo non exigit humilitas vt
nos vnicuiq; ſubiciam⁹. ¶ Ad tertiam dico pꝛimo
ꝙ auctoꝛitas illa intelligiꝛ ſcḋm preparationẽ ani
mi. aliter dico vt pꝫ ex deductione petri ipſe non
intelligit ꝙ quilibet cuilibet debeat eſſe ſubiectus
ſed vult ꝙ vnuſquiſq; exhibeat ſubiectionẽ creature
habenti in ſe auctoꝛitatem vel dominiũ vel aliud
ius excellentie quod pꝫ ex deductione ſue ꝓpoſitio
nis. ſubiecti eſtote omni creature ꝓpter deum regi
tanq̃ precellenti ſiue ducib⁹ tanq̃ a deo miſſis ad
vindictam maloꝝ laudem autem bonoꝝ. et paulo
poſt ſerui ſubiecti eſtote in timore dominis non ſo
tum bonis ꝛ modeſtis ſed etiã diſcolis. ꝛ in princi-

pſo ſequentis capituli. ſimiliter ⁊ mulieres ſubdi-
te ſint viris ſuis ⁊c̃. Ex quo textu patꝫ ꝙ apoſtolus
Petrus nõ intẽdit precipere ſubiectionẽ vniuerſa-
liter ad oẽm creaturã, ſꝫ ad oẽm eam q̃ ius ⁊ aucto
ritatẽ habet in nos. ¶ Cõtra tertiã ↄcluſionem ar-
guitur ſic p̃mo p illud Apoſtoli ad phil. ii. ſuperio
res inuicẽ arbitrãtes: ⁊ gloſa ibidẽ dicit ꝙ nõ hoc
ita debemꝰ eſtimare vt nos eſtimare fingamus. ſed
vere eſtimemꝰ poſſe aliq̃d occultum in alio eẽ q̃ no-
bis ſit ſuperior. ¶ Ad iſtas duas auctoritates rñdet
argumẽtū thome vbi ſupra vt ſupra rñſum eſt. ¶ Cõtra duodecimã ↄcluſionem
arguitur ſm ordinẽ caritatis magis tenet nos di-
ligere q̃ ꝓximũ. ergo in caſu in quo dubitamꝰ de ꝓ
ximo ⁊ nobis quis ſit preſtãtior debemꝰ magis ap
preciari nos q̃ proximũ. ¶ Secundo nulla virtꝰ in
clinat ad falſũ: ſꝫ poſſibile eſt ꝙ ſtante tali dubieta-
te et toto caſu poſito in ↄcluſiõe ꝓximꝰ ſm rei ꝟita
tem ſit inferior nobis q̃ nõ ſemp in tali caſu humili
tas inclinat ad magis appreciandũ ꝓximũ q̃ nos
ipſos: ⁊ pꝫ ↄña ponatur ꝙ in rei veritate ꝓximus ſit
nobis inferior: tunc ſic p inclinationẽ humilitatis
mee dico ego iſte eſt melior vel preſtãtior me vel aliq̃
ſignũ facio idipm ſignificãs vel in mente habeo cõ
ceptionẽ mentalẽ ſignificãtẽ illũ eſſe meliorẽ me. ſed
hec oĩa ſunt falſa ergo humilitas inclinat ad fal-
ſum. Tertio oĩs actus bonꝰ moraliter eſt directus
a prudẽtia ⁊ ſibi cõformis, ſed iſte actus nõ eſt dire
ctus a prudẽtia ſꝫ potiꝰ ab errore ergo non eſt bo-
nus moraliter ⁊ p ↄñs nõ eſt actus hũanitatꝰ. ¶ Ad
primã cõcedo añs ⁊ nego cõſequentiã qꝛ cũ maiori
dilectiõe noſtri ſtat maior appreciatio ꝓxĩmi vt cõ-
ſtat. Imo ex maiore dilectiõe noſtri potius contigit
ꝙ nos minus appreciemur in caſu dicte ↄcluſionis.

D Duplex virtus. ſ: moralis ⁊ intellectualis.

¶ Ad ſcðam dico ꝙ virtus intellectualis qꝛ eſt cir-
ca verum nõ inclinat ad falſum: ſꝫ virtus moralis
eſt circa bonũ et non circa verũ ideo nõ eſt incõueni
ens ꝙ inclinet interdũ ad falſuꝫ iuſticia enim incli-
nat interdũ ad ferendã ſecundũ ſꝫm qꝛ inclinat ad
ferendum eam ſm allegata et ꝓbata que aliquan-
do ſunt falſa. ⁊ ſimiliter ipa inclinat ad interp̃tan
dum in melius facta ꝓximorũ q̃ dubia ſunt ⁊ tamẽ
multociẽs ↄtingit ꝙ illa interpretatio eſt falſa. Et
liberalitas inclinat interdũ ad dandũ elemoſinaꝫ
huic qꝛ pauper ⁊ tñ cõtigit aliquãdo ꝙ ille ſm rei
veritatem non ſit pauper. et eodẽmõ de humilitate
dicimus. ¶ Sꝫ ad iſta forte dicet ꝙ licet iſta ſit fal-
ſa iſte eſt melior: iſta tamẽ eſt vera eſtimo iſtũ melio
rem. hoc aũt ſcðm eſt actꝰ hũilitatis. ¶ Cõtra bene
ſequit ego eſtimo eũ meliorẽ. q̃ in me eſt aliqua opi-
nio qua ego opinor vel eſtimo eũ meliorem aut er-
go illa opinio eſt vera vel falſa. ſi vera hoc eſt con-
tra caſũ. ſi falſa habet intẽtũ: ille eñ q̃ dicit credo
xpm natũ de virgine hꝫ duos actꝰ vnũ directũ cadẽ
tẽ ſup illud obiectũ qð eſt xpm natũ eſſe de virgine
⁊ aliũ reflexũ cadẽtẽ ſup p̃imũ actũ et põt eſſe ſcðs
actus verus ex tẽſo verbo credẽdi primo non exiſtẽte
vero. ¶ Ad tertiã ↄcedo maiorẽ ⁊ nego minorẽ dico
eñ ꝙ humilitas in caſu predicto hꝫ iſtũ ſillogiſmũ
prudẽtialẽ cuiꝰ p̃miſſe ſunt vere ⁊ ſilr ↄclo oĩs pro
ximus quẽ veriſilr dubito eſſe meliorẽ me eſt a me
plus ap̃ciandꝰ ſed iſte ꝓximꝰ eſt talis q̃ ipſe eſt a
3 me plꝰ ap̃ciandꝰ. p̃miſſe eñ huiꝰ ſillogiſmi ſũt ꝟe
⁊ ↄcluſio etiã eſt vera ⁊ actus ſeq̃ns eſt ↄclo ſilr ibi
ius prudẽtialis ↄformis. Et ſi dicat ex veris nunq̃
põt ſequi niſi verũ. ſed eſtimatio ſequẽs q̃ eſt actus
hũilitatis eſt falſa. q̃ ↄclo illius ſilr eſt falſa. reſpõ-
det ꝙ ex aliquo ſequit aliquid dupl'r vnomodo il-
latiue et ſic ↄcedo maiorẽ ⁊ nego ꝙ actꝰ ille ſequa
tur ex p̃miſſis illis vel ex ↄcluſione illatiue aliomõ
q̃liter ⁊ effectiue ⁊ ſic ego nego maiorẽ ⁊ dico ꝙ pi

ctamẽ verũ põt eẽ cã effectiua ꝑſialis alicuiꝰ opinio
nis falſe quod cõtingit in caſu de quo eſt queſtio.

Queritur tertio. Utrũ vera hois
ap̃ciatio ex oĩm bonoꝝ ⁊ maloꝝ ↄſide-
ratione ſumẽda ſitꝰ ¶ Argr ꝙ ſic oẽ bo-
nũ eſt ap̃ciandũ q̃ oẽ hñs bonũ aliqð p illud eſt ma
gis ap̃ciandũ. ⁊ ſilr oẽ malũ eſt deteſtandũ q̃ oẽ
hñs aliquod malum p illud eſt minꝰ ap̃ciandum
¶ In oppoſitũ argr ex his nõ eſt ſumẽda hois ap-
p̃ciatio q̃ ſm verã hũilitatẽ ↄtẽpnẽda ſũt ſed bona
multa ſũt q̃ ſm verã hũilitatẽ ↄtẽpnenda ſunt ſicut
ſunt externa bona. q̃ ſm talia nõ eſt ſumẽda homis
ap̃ciatio. ¶ Pro q̃ſtione notandũ eſt ꝙ ſm Caſſi-
anũ i hoc mundo tria ſũt bonũ, malũ, ⁊ mediũ ſo- Caſſianꝰ
la virtꝰ bonũ p̃cipale eſt qꝛ ſola virtꝰ nos ad diui
na pducit et facit immutabili bono iugit inherere. et
ſolũ vitiũ malũ p̃cipale eſt qꝛ ſolũ vitiũ nos a deo
ſeparat ⁊ copulat diabolo. media aũt ſũt q̃ utrĩq̃
ꝑ partẽ ꝓ affectu ⁊ arbitrio vtẽtis diuidi ⁊ ap-
plicari poſſunt ſicut diuicie applicantur ad bonuꝫ
cũ de eis facimus nobis theſauros in celo cũ eas
cõicamꝰ indigentibꝰ ſm ↄſiliũ apoſ. applicant autẽ
ad malũ cũ vel recõdunt ad cupiditatẽ vel eminẽt
et ꝓfundunt ad luxuriã. ſilr ꝑias honor robur ſa-
nitas poſſit applicari ad bonũ ſicut applicauerunt
multi in veteri teſtamento q̃ hñtes talia bona deo
fuerũt acceptiſſimi poſſit etiam applicari ſicut fit ab
his q̃ hec oĩa detorquẽt ad miſeriã ſue iniquitatis
ſilr mors ⁊ vita de mediis bonis ſũt. nã de natiui-
tate Jo. dr in natiuitate eiꝰ multi gaudebũt ⁊ de na
tiuitate inde bonũ erat ei ſi natꝰ nõ iuiſſꝫ hõ ille. de
morte ſcõꝝ dr p̃cioſa in ↄſpectu dñi mors ſanctoꝝ
eiꝰ. de morte vero pctõꝝ habet illud mors peccatoꝝ
peſſima deducit ide de infirmitate egeſtate ⁊ aliis ꝑ
ſecutionis. Ex quibꝰ infert ꝙ ſcðm virtutes ſolũ
ſumus appreciandi. ſcðm vitia ſolũ vituperandi. ſe
cundũ vero alia nec appreciãdi ſumus nec vitupe-
randi ſed ſcðm vſum eoꝝ. ¶ Aduertendũ eſt vlteriꝰ R
ꝙ quadrupliciter poſſumꝰ appreciari nos vel ali-
quem. vnomõ appreciatiõe ſimpliciter dicta qꝛ ſcꝫ
eſt bonꝰ ⁊ virtuoſus. ſcðomõ qꝛ vtilis. terciomõ qꝛ
iocũdus. quartomõ qꝛ in ꝑuerſitate excellens ⁊ iſta multiplex
quarta eſt ſimpliciter mala alie due ſunt appreciã- appreciatio.
tiones ſcðm quid oẽs iſte appreciatiões variantur
ſcðm quantitatẽ ⁊ multitudinẽ rerũ ſcðm quas fit
ap̃ciatio due medie ↄiungũtur prime ut qꝛ ꝙ eſt
vtilis ⁊ iocũdus ſiue delectabilibus vel ſibi vel alte
ri modis tñ honeſtis et laudabilibꝰ et tũc reddunt
maioris eſtimationis ⁊ p̃cii. aliq̃n vero ↄiungũtur
quarte ſcꝫ ꝑuerſitati vtcũ quis affert ſibi vel alteri
vtilitatẽ ex dãpno alterius aut leticiã ex cõuicio al
terius ſicut ↄtingit in deriſoribꝰ ⁊ aliis qui contra
verã eutrapeliã aut affabilitatẽ delectationẽ hoibꝰ
procurãt ⁊ tũc reddũtur male et p̃ciiloſe. ¶ P. ſic ſit
prima ↄcluſio. põt aliquis ex inclinatione humilita-
tis appreciari ſe ⁊ alios appreciatione ſimpliciter
dicta et ꝑfecta ꝓbat põt aliquis vera humilis ha-
bere bona vere ⁊ ſimpliciter ap̃ciabilia ⁊ vere hu
milis põt cognoſcere in ſe ⁊ in aliis eſſe talia bona
vere: q̃ põt ſe et alios ap̃ciari ꝑ appreciatione ſim
pliciter dicta. ¶ Scða ↄcluſio. In appreciatiõe ſui
vel alteriꝰ ꝓpter bona virtutũ poteſt quis cõtra ve
ra humilitatẽ ⁊ ſuperhabũdando ⁊ deficiendo aber
rare. ꝙ ſuperhabũdãdo ꝓbatur qꝛ poteſt quis exi-
ſtimare ſe habere aliqua vera bona que nõ habet.
Scðo qꝛ exiſtimare ſe habere maiora q̃ habet. Ter
tio qꝛ põt ſe exiſtimare habere a ſe que a ſe nõ ha-
bet. Quarto qꝛ põt exiſtimare ſe talia ex ſe poſſe cõ
ſeruare que non põt ex ſe ↄſeruare cum talia bona
potiſſime auxilio diuino ⁊ habeamus ⁊ cõſeruemꝰ

Quinto qꝛ põt talia apꝑciari nõ propter deũ ſed ꝓpt vanitatẽ laudis ꝫ ſie. Sexto iuſtificãdo ſe per hec et eſtimãdo ſe dignũ de rigoꝛe iuſticie premiis eternis. Septimo putando ſe ꝑ hec dignũ aliqua remuneratione tẽpali que virtutib⁹ ſuis non cõpetit. Octauo cõtempnendo alios qui nõ tot bonis virtutũ habũdant. Nono preferendo ſe vel equando melioꝛibus. Decimo preferendo ſe equalib⁹. Undecimo preferendo ſe vel equãdo hiis quos ꝓbabiliter dubitat eẽ maioꝛes vel equales. Duodecimo cõtẽpnẽdo eos quos ꝓbabiliter dubitat eſſe dignos laude ꝛ premio, deficiẽdo vero cũ non eſtimamus bona nobis ineſſe que inſũt vel nõ talia vel non tãta vel non tã multa propter quã eſtimationẽ multa bona omittim⁹ que ſi aliter de nobis ſentirem⁹ faceremus de aliis etiã vtroq; modo peccare poſſumus.

L ¶ Tertia concluſio vere hũilis põt deteſtari ꝛ deicere ſe ꝛ alios ſcdm mala ſimpliciter ſiue mala culpe ſunt vere ꝛ ſimpliciter deteſtabilia ergo vere humilis põt ꝛ ſe ꝛ omnẽ habentẽ hmõi mala deteſtari ꝛ deicere. ¶ Quarta cõcluſio i hmõi deteſtatione põt quis ꝯtra verã humilitatẽ aberrare ſcdm ſuperhabũdantiã ꝛ defectũ. ꝙ ſcdm ſuperhabũdãtiã pꝫ qꝛ põt quis eſtimare ſe habere malũ qd nõ habet vt cũ quis eſtimat ſe vel ſimoniacũ vel vſurariũ aut ſacrilegũ qui in rei veritate non eſt talis poteſt etiã quis eſtimare ſe vel maioꝛẽ mala vel plura habere ꝙ̃ habeat, ꝛ nõ ſolũ hec de ſe imo etiam de aliis eſtimare põt. ſed frequenter hec eſtimatio

M de eſtimante facit peccare cõtra verã humilitatẽ vbi de aliis facit peccare cõtra verã humilitatem. ꝛ in hac re videtur michi regula ſatis certa dari poſſe ꝙ hec eſtimatio de aliis habita non eſt cõtraria humilitati in oi caſu i quo facta proximoꝝ ſunt interptanda in deterioꝛẽ partẽ tũc ſcꝫ eriſtimando per argumẽta tã ꝓbabilia ꝙ vt in plurib⁹ ꝯcludũt talia vel tã magna mala ineſſe ei cui inſunt ſigna illa ex quib⁹ ſumunt argumẽta nõ peccaret ꝯtra verã humilitatẽ. Ego aũt pro nũc ſuppono tres caſ⁹.

tres caſ⁹ in qb⁹ facta proximoꝝ nõ ſũt ſ meliorẽ partẽ interptãda. Primus cũ certũ eſt qualia vel quãta facta proximorũ ſunt. Scdo cũ occurrẽdũ eſt alicui icomodo. Tertius eſt cũ ꝓcurandũ eſt aliqd comodũ vel ipouenda aliqua adminiſtratio. in tali em̃ caſu ego potiꝰ cõmitã ei et in quo nulla percipiunt exterioꝛa ſigna vitioꝝ impedientiũ debitã geſtionẽ illi⁹ adminiſtrationis ꝙ̃ ei qui habet multa talia ſigna ꝙ̃uis ſcdm veritatẽ pmis ſit turpioꝛ ꝛ magis infect⁹ illis vitiis ꝙ̃ ſcds. aberrat ẽt ſcdm defectũ aut eſtimãdo i ſe nõ eẽ mala q̃ inſunt aut nõ eſſe tãta ꝙ̃ta ſunt, aut non eſſe tã multa ꝙ̃ multa ſunt, aut nõ ex nobis ineſſe ex ſed ſeductione alioꝝ que ex nobis inſunt aut qꝛ nõ deteſtamur eo fine quo deteſtari debem⁹ vt ſi deteſtemur ea nõ ꝓpter deũ nec qꝛ turpia ſunt ſed ex accuſatiõe noſtri laudẽ et gloꝛiã aucupemur. ¶ Eſt tñ aduertendũ ꝙ reſpectu virtutũ propꝛiaꝝ regulariter frequenti⁹ peccamus ſuperhabũdãdo ꝙ̃ deficiendo in vitiis deficiẽdo ꝙ̃ ſupͤhabũdando reſpectu vero virtutum alienaꝝ econtra. neq; nego multos enumeraui modos alios habundandi et deficiendi vt puta cũ quis ꝓpter mala que hꝫ non eſtimat ſe dignũ pena aut nõ vult ſed refugit ſubiere penã qua eſt dign⁹, aut cũ gloꝛiã ꝛ laudẽ nõ in ipſa deteſtatione maloꝝ noſtroꝛũ: ſed in rememoratiõe ꝛ recitatione eoꝝ querim⁹ ſcdm illud qd gloꝛiaris in malicia qui potẽs es in equitate. ¶ Quinta concluſio vere hũilis põt ꝓpter bona virtutũ i his magis apꝑciari qui bonis nature ꝛ foꝛtune ꝛ donis aliis gratuitis dei magis ſuperhabũdat maxime quo ad alios ſi nõ conſtet et de malo vſu. ꝓbat vbi cunq; pares virtutes de potẽtia ꝓxima pñt habere magis exercitiũ ꝛ iuchũ eſt quo verũſimiliter exiſtimet oppoſitũ ibi pares virtutes ſunt ratio maioris apꝑciationis. ſed virtutes in habũdantib⁹ ſupradictis bonis pñt de potẽtia ꝓxima habere maius ꝛ frequentius exercitiũ. cũ hec bona ſecundum Ariſ. ſint inſtrumẽta ꝛ virtutis ꝛ felicitatis et non cõſtat de oppoſito vt ſuppono igitur. ¶ Sexta concluſio vera hũilitas inclinat humile ſe habentẽ minoꝛẽ virtutẽ cũ bonis indifferentib⁹ neceſſariis vel multũ vtilib⁹ ad adminiſtrationẽ aut dignitatem aut dignitatẽ aliquã grauẽ gerendã preferat etiã magis virtuoſo hmõi donis carẽti. ꝓbat qꝛ adminiſtratio hmõi melius gerit cũ mediocri virtute et bonis neceſſariis vel multũ vtilib⁹ ad eã gerendã ꝙ̃ cũ maioꝛi virtute ꝛ carẽtia hmõi bonoꝝ. ¶ Septima ꝯcluſio vera hũilitas inclinat habẽtem vt non ſe ꝓpter hmõi bona indifferẽtia ſed tm̃ ꝓpter bonũ vſum eoꝝ magis appꝛeciet. ꝓbat bona talia ſunt de ſe indifferentia nec hñt rationẽ appetibilitatis niſi ꝓpter bonũ vſũ ꝛ honeſtũ ergo ipa nõ reddũt ſcdm ſe hoiem magis appꝛeciabilẽ, ſed tm̃ ratiõe boni vſus. Scdo que ſcdm ſe contẽpnẽda ſunt tãtũ laudibilia ſunt ꝛ appꝛeciabilia ꝓpter bonũ vſum ſed hmõi bona ſecluſo bono vſu contẽpnenda ſunt ergo nõ reddũt ſcdm ſe hoiem magis apꝑciabilem. ¶ Octaua cõcluſio vera humilitas exigit vt homo minus appꝛeciet ſe cũ hmõi bonis ꝛ malo vſu eoꝝ ꝙ̃ ſine hmõi bonis. Pꝛobatur malus vſus bonoꝛũ eſt magis mal⁹ ꝙ̃ bona illa ſint bona qꝛ hmõi bona nõ ſunt bona inoꝛis, malus aũt vſus eoꝝ eſt malũ inoꝛis. ¶ Nona cõcluſio. Cõtra verã hũilitatẽ eſt vt quis ꝓpter bona indifferentia cũ minoꝛi virtute ſe ſimpliciter ꝛ vniuerſaliter appꝛecietur magis ꝙ̃ aliũ qui maioꝛẽ virtutẽ habet et bona indifferẽtia paucioꝛa. Dico aũt eũ ſimpliciter et vniuerſaliter magis apꝑciari qui iudicat perfectioꝛ et cenſetur eẽ in oi re honoꝛabili ꝯſequenda ꝑferendus ꝓbatur minimus grad⁹ virtutis ſine ꝯparatione excellit totã multitudinẽ bonoꝝ indifferentiũ ergo habẽs maioꝛẽ virtutẽ cũ paucioꝛibus bonis indifferẽtibus eſt alteri pꝛeferend⁹. ¶ Decima concluſio. vera hũilitas exigit vt ꝓpter bona dubia que probabiliter quis dubitat eẽ in ſe ꝛ ꝓximo ceteris paribus magis appꝛeciet ꝓximũ ꝙ̃ ſe. ꝓbatur qꝛ bona que ꝓbabiliter dubitat eſſe in ꝓximo magis debet eſtimare eſſe in eo ꝙ̃ nõ eſſe. de ſe aũt ecõtra eo ꝙ facta proximoꝝ dubia in melioꝛẽ partẽ interpꝛetãda ſunt noſtra aũt in deterioꝛẽ.

N ¶ Cõtra primã concluſionẽ. Arguit ſic vere humilis debet ſe deicere ꝛ contẽpnere ergo nõ debet ſe apꝑciari. ¶ Scdo vere humilis dꝫ ſe reputare maioꝛẽ pctõꝛẽ de mũdo ergo vere humilis nõ dꝫ ſe appꝛeciari. ¶ Tertio vere humilis dꝫ minus eſtimare de ſe ꝙ ſcdm veritatẽ ſit: ſed non eſt maioꝛ ratio ꝙ minus eſtimet de ſe in vno ꝙ̃ in alio ergo in oib⁹ debet minus eſtimare de ſe ergo nullo modo ſe appꝛeciari debet.

O ¶ Ad primã reſpõdeo ꝙ pt tripl'r itelligi ꝙ vẽe hũilis debet ſe deicere ꝛ ꝯtempnere. Unomodo per cõparationẽ ad eſtimationẽ hoim de ſe bene opinantiũ et ſic cõcedit hoc eſt minus dꝫ eſtimare de ſe ꝙ̃ homines boni ꝛ ꝓbi per exterioꝛa quedã ſigna de eo indicãtes de eo exiſtimẽt ꝙ̃uis eñ hmõi ſigna exterioꝛa ſunt fallacia per ea tñ boni ꝛ pꝛobi viri de eo aliqua bona iudicãt que ipſe humilis dubitat an ſibi inſunt aut ſcit ꝙ non ſibi inſunt qꝛ facta alioꝝ ſemꝑ in melioꝛẽ partẽ interpꝛetanda ſunt. Secũdo modo põt hoc intelligi per cõparationẽ ad veritatẽ. ꝛ hoc dupliciter, Unomodo per cõparationẽ ad

in qb⁹ ſe apꝑciat vere hũilis.

Nota.

Humilis multipl'r ſe deicere poteſt

veritatē ꝙ tñ incerta eſt ⁊ dubia ⁊ ſic iterū cōceditur
qꝛ in nobis de dubiis in debilioꝛē aut deterioꝛem
partē iudicare debem⁹. Scđo modo per compara-
ratione ad veritatē certā ⁊ cognitā. ⁊ ſic negat̃ uno
ad oppoſitū poti⁹ inclinat humilitas. Tertio mo
do poteſt intelligi p cōparatione ad cupiditatem ⁊
auiditatē ꝓpter laudis ⁊ glorie -ue cōiter in hoīb⁹
inſurgit ⁊ hoc modo cōceditur qꝛ ſi obtēperamus
hmōi nō ſolū attribueremus nobis bona ꝙ dubita
m⁹ an inſint ſed etiā laudē paterem⁹ eoꝝ ꝙ ſcim⁹ nō
ineſſe ⁊ ex bonis in exiſtētibus attribuerem⁹ nobis
laudē ⁊ gloriā quā ipa nō ꝓmerent̃ ſicut habūdan-
tia diuiciaꝝ non ꝓmeret̃ laudē doctoꝛal⁹ vel pōti
ficatus ⁊ ſic de aliis. ¶ Ad ſcđam nego aſs humili
tas eſt nō inclinat ad erroꝛē manifeſtū ⁊ hec eſt ſen
tentia. Thome qui hoc ꝯñs tanꝙ incōueniens īfert
ut ſupra allegatū eſt. ¶ Ad tertiā cōcedo in caſu in
quo aliqua ſibi ſcđm veritatē ſunt que ꝓbabiliter
dubitat̃ an inſint, et cū dicis ꝙ nō eſt maioꝛ ratio
de vno ⁊c. negat̃ qꝛ de vno conſtat ſibi ꝙ ineſt et de
alio non ꝯſtat. ¶ Cōtra ſcđam ꝯcluſionē Arguitur
ꝓbando ꝙ ꝯtra verā humilitatē nemo poſſit defici
endo aberrare in appciatiōe ſui qꝛ vel talis ſcit ta
lia bona ſibi ineſſe ⁊ tūc non aberrat deficiendo qꝛ
nō eſtimat ſibi ea nō ineſſe vel neſcit: ſed vel dubitat
an inſint vel putat ea nō ineſſe ⁊ tūc cū per ſuperi⁹
dicta in tali caſu debeat minus eſtimare de ſe ꝙ ſic
ſcđm veritatem ſequitur ꝙ nō aberrat deficiendo.
¶ Ad hanc rationē reſpōdeo ꝙ aliquis pōt defice-
re tripliciter. Unomō per eſtimationē mētis nō eſti
mando ea ſibi ineſſe que in rei veritatē inſunt qꝛ nō
habeat ꝓbabilē ignoꝛantiā: ſed ꝓpter negligētiā
ī cognitione ⁊ conſideratione ſui ad quā vnuſqꝫ
videt̃ obligari. ¶ Scđomō per applicationē ſui ad
opus qꝛ ꝙuis ſciat ſe poſſe illud tñ aut ꝓpter fugā
laboꝝ ⁊ periculoꝝ aut ꝓpter timoꝛē ingratitionis
recuſat. ¶ Tertio modo deficit qꝛ nō ſatis ꝯfidit de
diuino auxilio nec eſtimat ſibi ſufficiēti quod in ſe eſt
diuinū auxiliū ad ꝯplementū rei adeſſe ⁊ hoc intel
ligendū eſt in eo qui ratiōe donoꝝ vel ingenitoꝝ
vel acquiſitoꝝ ad illud opus vr̄ ſatis apt⁹ ꝙuis tñ
vbi illud op⁹ eēt oīmode neceſſitatis ⁊ nullus eſſet
ali⁹ qui ſuſcipet tūc de magis poſſet de diuino ꝯfi
dere auxilio ⁊ inde viſū eſt frequēter ꝙ de⁹ per ſim
plices ⁊ ideotas acutiſſimos hereticos conuicit.
¶ Tūc ad rationē dico ꝙ ſi talis ſciat bona illa ſi-
bi ineſſe pōt deficere non ſubeundo ea que hmōi bo
nis cōueniūt. ſi vero neſciat ꝓpter ignoꝛātiā ⁊ ipſe
eſt ſibi cauſa ignoꝛātie deficit ⁊ aberrat non qꝛ ita
iudicat ſtante ignoꝛātia: ſed qꝛ ſtat ignoꝛātia cū iu
dicare dꝫ. ſi vero neſciat ꝓpter dubitationem eodē
modo vr̄ ſi ſit cā ſibi dubitandi ⁊ preterea dico ꝙ ī
aliquo caſu ipſe peccat qꝛ minus eſtimat vel ꝯfidit
de diuino auxilio ꝙ debet. ¶ Cōtra quintā conclu-
ſionē Arguit̃ ſic aut cū diuerſitate bonoꝝ nature
fortune ⁊ induſtrie remanet adhuc paritas virtu-
tū aut non. ſi nō ergo ille virtutes ſimul ſunt pares
⁊ non ſunt pares. ſi ſic ergo nō ſunt magis appre-
ciāde ꝙ prius. ¶ Ad hanc rōnē reſpōdeo ꝙ ille vir-
tutes remanēt pares ſi nō accedat nou⁹ vſus eaꝝ ⁊
negat̃ ꝯñs qꝛ appreciatio nō tñ attendit̃ ex ꝟtuti
bus quas qs habet: ſꝫ etiā ex maioꝛi primitate ad
vſū ⁊ qꝛ pares virtutes in habūdātib⁹ ſupꝛadictiꝫ
bonis ceteris parib⁹ ſunt vſui primioꝛes ꝙ in ca-
rentibus eo ꝙ hmōi bona ſunt inſtrumenta bonaꝝ
operationū ideo ſunt magis appreciāde. ¶ Cōtra
ſextā cōcluſionē. Arguit̃ ſic pōt eē ꝓximitas ad vſū
ſine vſu: ſed virtutes ſunt magis appciabiles pro-
pter ꝓximitatem ad vſum ergo aliquis magis ap
preciat̃ ſe propter bona indifferētia ⁊ nō tñ ꝓpter
vſum. ¶ Ad iſtā rationē neggat̃ ꝯñs qꝛ licet nō ſem
per maioꝛ appreciatio fiat ꝓpter vſum qui l eſt aut
inſuit, ſit tñ ſemꝑ ꝓpter vſum vel ꝙ ineſt vel qui inſu
it vel qui ꝓximius pōt ineſſe. ⁊ hoc intendit ꝯcluſio
cū denotat appreciationē fieri nō ꝓpter bona idif
ferentia ſed ꝓpter bonū vſū eoꝝ. ¶ Contra decimā
cōcluſionē arguit̃ vnuſquiſqꝫ eſt ſibi ipſi magis no
tus ꝙ proximus ꝙ de bonis de quib⁹ dubitat magis
pōt certificari reſpectu ꝓximi. ꝙ ſm talia bona dꝫ
plus appreciari ſe ꝙ pꝛoximū. ¶ Ad hanc rōnē con
cedo aſs et primā ꝯñam cū ꝯñte eius ⁊ nego ſcđaꝫ
qꝛ licet poſſit facilius certificari reſpectu ſui ꝙ ꝓxi
mi tñ ꝙ diu ſtat dubitatio meli⁹ debet eſtimare de
ꝓximo ꝙ de ſe. et hoc cōcludit hec ratio qꝛ eī eſt fa
cilius ſibi certificari de ſe ꝙ de ꝓximo eo ꝙ in ſe et
interioꝛa ⁊ exterioꝛa cognoſci de ꝓximo aūt exte
rioꝛa tñ qꝛ ergo eſt ſibi facilius ⁊ nō eſt certificat⁹
ſed adhuc dubitat ideo minus eſtimare debet de ſe
ꝙ de ꝓximo. nā vbi maioꝛ inquiſitio nō minuit du
bitationē auget eā. ¶ Ad rationē ante oppoſitū ne
gat̃ ꝯñs qꝛ appciatio rei ⁊ appciatio hūīlis eā ſunt
diuerſaꝝ rōnum ideo ex vna nō poteſt inferri alia.

Querit̃. Utrū hūilitas magis

ꝯſiſtat circa appetitū ꝙ circa iudicium rō-
nis. ¶ Arguit̃ ꝙ non qꝛ vt dictū eſt ſupra
hūilitas ꝯſiſtit inſtimatiōe ⁊ editione: ſed iſta ma-
gis ptinēt ad iudiciū ꝙ ad appetitū igit̃. ¶ In op-
poſitū aꝫ p Au. dicentē l libro de patiētia ꝙ hūilis
eſt ꝙ magis eligit abici ī domo dñi ꝙ habitare in
tabernaculis pctōꝝ: ſed electio ptinet ad appetitū
igit̃. ¶ Ad hanc ꝗſtionē rñdet beatus Thomas ſub
duab⁹ ꝓpōnib⁹. vna eſt hūilitas ꝯſiſtit circa actum
cognitiū tanꝙ circa regulam directiuā appetitus
probat ad humilitatē ꝓptie ptinet vt aliqͣ refrenat
ſeipſum ne feratur in ea que ſūt ſupra ſe. ad hoc au
tē neceſſariū eſt vt aliquis cognoſcat id ī quo de fe
cit a ꝓpoꝛtione eius quod ſuam virtutē excedit. et
ideo cognitio pꝛopꝛii defectus ptinet ad humilita
tem ſicut regula quedā directiua appetit⁹. Secūda
eſt humilitas ꝯſiſtit eſſentialiter in ipſo appetitu ⁊
hoc relinquit notū ex auc̃te Au. adducta poſt oppo
ſitū ipſa oppinio nō videtur mihi ſatiſfacere. et iō
eſt aduertandū ꝙ aliqua virtus dicitur eſſe circa ali
quem actū quintupliciter. Unomō tanꝙ circa actū
directiuū. Secūdomō tanꝙ actū directū ⁊ elicitum
Tertiomō tanꝙ circa actū directum ⁊ imperatum
Quarto tanꝙ circa actum repꝛeſſum ⁊ cohibitum
Quintomō tanꝙ circa actū impeditū ſicut libera-
litas eſt circa dictamē prudētiale tanꝙ circa actū di-
rectiuū ⁊ circa volitionē liberalē tanꝙ circa actum
elicitum ⁊ circa elargitionē actualē tanꝙ circa a-
ctum imperatū. ¶ Tunc ſit prima cōcluſio humili-
tas eſt circa actus intellectus tanꝙ circa actū dire-
ctum probat̃ omnis virtus moralis. eſt circa actuꝫ
prudētie tanꝙ circa actū directiuū: ſed actus prudē-
tie eſt actus ītellectus igitur. maioꝛ ꝓbatur per dif
finitionem virtutis. Uirtus eſt habitus electiu⁹ im
mediate cōſiſtēs determinata recta ratione ⁊c̃ hoc
idē concludit ratio per beatū Thomā ad pꝛimā ꝓ-
poſitionē inducta. ¶ Secūda cōcluſio humilitas eſt
circa actū voluntatis tanꝙ circa actū elicitum ꝓba
tur omnis virtus moralis eſt circa actū volūtatis
tanꝙ circa actū elicitū: ſed humilitas eſt virtus mo
ralis ſcđm omnis igitur. maioꝛ pꝛobatur qꝛ omis
virtus moralis eſt elicitiua actus in potētia in qua
eſt. ¶ Tertia cōcluſio diſtiſtinguēdo appetitū a vo
lūtate hūilitas eſt circa actū appetitus tanꝙ circa

Marginal notes:

ꝓ

Tho. ſcđa ſcđe que. 161. arti- culo tertio

quīs multipharīā deficiēdo in humilitate ab errat.

minus eſt amandū ē de ſe ꝙ ꝺ pꝛoximo

Thomas ſcđa ſcđe ꝗſtiōe 161 articulo ſecundo.

Q

Quītuplr̃ virt⁹ dicitur circa actum.

actū moderatum ⁊ repreſſum. ꝓbatur q2 hūilitas reprimit actū appetit⁹ quo quis appetit plus appreciari q̄ ſcḋm rei veritatē ſit appciād⁹. ¶ Quarta ꝯcl'o hūilitas eſt circa actū appetit⁹ nō tm̄ tanq̄ circa actum repreſſum ſed etiam tanq̄ circa actum directum imperatū. probatur q2 per humilitatem nō ſolum fit vt act⁹ appetit⁹ ſenſitiui quib⁹ q̄s appetit haberi in p̄cio reprimant̄ ne cōtra iudiciū rōnis impellant: ſed etiā fit per eā vt actus cōformes elicitis cauſent̄ in appetitu ſenſitiuo ꝑfecte eñ exercitat⁹ in humilitate nō ſolū vult ſed etiā appetit appetitu ſenſitiuo non plus appreciari q̄ appreciandus ſit alias nō eſſet ꝑfecta obediētia virium inferioꝝ ad ſupiores. ꝯſtat eñ ꝙ vere hūilis vere iuſtus vere liberalis h̄ȝ in appetitu ſenſitiuo actus humilitatis iuſticie et liberalitatis recte rationi cōformes illi autem non ſunt actus eliciti a iuſticia liberalitate aut humilitate nec actus repreſſi quia nūq̄ illis actibus appetitus contre rectā rationeȝ inſurrexit ergo ſunt actus iperati. ¶ Quinta concluſio hūilitas eſt circa actū intellectus tanq̄ circa actū iperatū. probat̄ eſtimare de ſe tm̄ vel tm̄ ſiue dignificare vel appreciari ſunt actus imperati ab humilitate: ſed iſti actus ſunt actus intellect⁹ ⁊ nō volūtatis nec appetitus igit̄. ¶ Ut aūt hec appertius declarent̄.

Nota. Eſt aduertendū ꝙ appreciari vel dignificare ſe tm̄ vel tm̄ non eſt actus directiu⁹ humilitatis, ſed dictamen prudētiale quo vere humilis dictat ego tm̄ me debeo dignificare et act⁹ directiuus ad quod dictamen rectū habendū exigitur cognitio bonoꝝ que in hoīe. et ex quib⁹ et quomodo ⁊ quanta accipiat̄ ab eis dignificatio. ſimiliter exigitur cognitio maloꝝ ꝓpter q̄ diminuit̄ de dignitate vel precio hoīs. ad hoc aūt dictamen rectificādū concurrūt oēs iſte noticie ⁊ cū hoc mediate vel imediate cōcurrunt quedā generales volitiones et cōmunia deſideria circa verum actum humilitatis volitiones aūt oppoſite rectitudinem hmōi dictamīuū ipediūt ꝑ hoc eñ ꝙ q̄s vult multū dignificare ſe faciliter iducitur ad eſtimandum in ſe aliqua bona eſſe que nō ſūt ⁊ aliqua mala deeſſe ſibi que nō deſunt, ⁊ ꝓpterea ad credendū ꝙ ꝓpter aliqua bona ſibi mexiſtētia multo magis ſit ap preciādus q̄ ſit ſcḋm veritatē et ita ad rectitudinē iſtoꝝ dictaminū cōcurrunt mediate vel immediate hmōi communes volitiones, habitis aūt iſtis dictaminibus rectis habetur magis pꝛopꝛia et particularis volitio ſue dignificationis, qua habita habet̄ actus dignificandi ſe tm̄ q̄tum recta ratio dictabit. ¶ Sexta cōcluſi humilitas eſt circa actum exterioꝛē tanq̄ circa actū imperatū probatur volūtas eius qui vere humilis eſt non ſolum imperat appreciationē ſiue dignificationem conformē recte rationi, ſed etiā imperat ſigna exterioꝛa hmōi eſtimationē ſuam repreſentantia puta ſedē ſibi congruam ſumptus et preparationes cōuenientes: ſed hec oīa ſunt actus exteriores igit̄. Et confirmatur auctoritate Andronici dicētis ꝙ hūilitas eſt habit⁹ nō ſuphabūdans

Andronicus. ſūptibus ⁊ ꝑparationib⁹. ¶ Septima ꝯcl'o. hūilitas. eſt circa act⁹ tā volūtatis q̄ appetitus q̄ itellect⁹ q̄ etiā exteriores tāq̄ circa act⁹ ꝓhibitos. ꝓbatur quia habitus oppoſiti humilitati poſſunt habere actus tā i q̄ voluntate q̄ in appetitu ſenſitiuo q̄ in intellectu q̄ etiā exteriores humilitati oppoſitos: ſed oēs tales actus impedit humilitas igitur

¶ Contra pꝛimam ꝯcluſionem. Arguitur ſic actus directiuus humilitatis nec eſt effectus humilitatis nec materia eius, ergo humilitas nō eſt circa talem actū. ¶ Ad hanc rationē negatur cōſequentia licet enim nō ſit effectus ei⁹ nec materia eſt tamē regula ipſius. ⁊ ideo eſt ipſa circa ipſum tanq̄ circa actuȝ directiuū: ſed ratio bene cōcludit ꝙ nō eſt circa ipſū tanq̄ circa actū directū. Aliter tamē dici poteſt negando antecedēs ⁊ maxime ſcḋm illos qui dicūt ꝙ dictamē prudentiale eſt obiectū actus ⁊ habitus (Nota.) per ſe virtuoſi, ſecundū enim iſtos actus directiu⁹ eſt materia hmōi habitus humilitatis ¶ Contra ſecūdā ⁊ ſextam cōcluſionē Arguitur ſic ſuperbia maxime cōſiſtit in his que ꝑtinēt ad cognitionē ergo ⁊ humilitas que ſibi opponitur. antecedēs pꝛobatur per. Gregoꝛiū viceſimo quarto moꝛaliū dicētem ꝙ ſuperbia cū exterius vſq3 ad coꝛpus extēditur, pꝛi⁹ per oculos indicatur Secūdo per illud pſalmi. domine non eſt exaltatū coꝛ meū neq3 elati ſunt oculi mei, conſtat autē ꝙ oculi maxime deſeruiūt cognitioni. (argumēta thome ſcḋa ſcḋe q̄ſtiōe ibi argumēto ſcḋo.) ¶ Ad hanc rationē cōceditur antecedēs et conſequens, ſed tamen auctoꝛitas nō eſt ad pꝛopoſitū ſed eſt pꝛo ſexta cōcluſione q2 extollētia oculoꝝ eſt ſignū ſuperbie ideo ſuperbia cōſiſtit in actu oculorum tanq̄ in ſigno ſuperbie iterioꝛis. et ſimiliter repꝛeſſio ⁊ demiſſio oculoꝛ eſt ſignū humilitatis. ideo etiam humilitas cōſiſtit circa actū oculoꝛum tanq̄ circa ſignū interioꝛis humilitatis. Et eodēmō reſpondetur ad ſecundum. ¶ Contra quartā cōcluſionem. (argumēta thome vbi ſupra argumēto eodē.) Arguitur ſic ad humilitatē nō pertinet repꝛimere appetitū arduoꝛ igitur humilitas nō eſt circa actū appetitus tanq̄ circa actū repꝛeſſū. antecedēs pꝛobatur nihil quod in diſciplina criſtiana continetur eſt cōtrariū humilitati. cum ſecundū Auguſtinū libꝛo de virginitate humilitatis pene tota diſciplina xp̄iana eſt: ſꝫ diſciplina xp̄iana admonemur appetere melioꝛa ſcḋm illō ꝓme ad coꝛin. xiiii. Emulamini cariſmata melioꝛa igitur. ¶ Scḋo ad magnanimitatē ꝑtinet ſupfluū motū appetitus circa magna refrenare q̄ nō ad hūilitatē, ꝯña eſt nota et aña ꝓbatur quia ad eandē virtutē pertinet refrenare ſuperfluū motum et firmare animū ꝯ ſupfluaȝ reſtritionē ſicut eadē foꝛtitudo refrenat audaciam ⁊ firmat animū ꝯtra timoꝛem. ¶ Ad pꝛimā rn̄deo ꝙ cōtigit appetere ardua tripliciter. vnomō cōtingit appetere ardua id eſt arduoꝝ geſtionē ⁊ opperationē et tūc dico ꝙ hoc magis eſt magnanimitatis q̄ humilitatis. ſed dupliciter cōtingitur hocmō ardua vel q̄ ſupꝛa nos ſunt appetere. vnomō ꝯfidētia ꝓpꝛia viriū ⁊ tūc hoc eſt pꝛeſumptionis nec id facere ſacre nos ſcripture docent. aliomō cōfidētia auxilii diuini, ⁊ hoc nō eſt vitioſum ceteris debitis circūſtantiis cōcurrētibus quod dico quia circūſtātie (Triplr. ardua appetūt) poſſent eſſe tales ꝙ cōfidere de diuino auxilio temeritatis eſſet ⁊ nō humilitatis nec magnanimitatis Si autē circūſtantie tales eſſent ꝙ poſſent quis cōfidere de diuino auxilio hoc virtutis. eſſet quia vt habet. Auguſ. libꝛo de patientia aliud eſt leuare ſe ad deum, aliud eſt leuare ſe cōtra d. ꝗ qui ante illuȝ ſe pꝛoicit ab illo erigitur qui aduerſus illū ſe erigit ab illo pꝛoicit̄. Secūdo mō contingit appetere ardua id ē appetere eſtimari precii magni imo maioris q̄ ſit ⁊ hoc nō eſt virtuoſum nec cōſultū per apoſtolū. Tertio contingit appetere ardua. i. deſiderare creſcere in perfcōe ⁊ pꝛecio ſiue valoꝛe et hoc eſt laudabile ⁊ ab apoſtolo conſultū in illis verbis et hūc appetitū humilitas nō repꝛimit ſed pꝛioꝛē qui eſt humilitati contrarius. ¶ Ad ſecūdam reſpōdet beatus Thomas ꝙ ad foꝛtitudinē bene pertinet refrenare audaciā ⁊ firmare animū contra timoꝛem (thomas vbi ſupꝛa.) quia eadē eſt ratio vtriuſq3 ex hoc ſcilicet ꝙ homo debet bonū rationis periculis moꝛtis pꝛeferre et ꝯtamē eadē virtus non refrenat pꝛeſumptionē ſpei

⁊ firmat animū cōtra deſperationē: ſed primū per
tinet ad humilitatē ⁊ ſecūdū ad magnanimitatem
qꝛ horū duorū nō eſt eadē ratio, ſed ratio firmādi
animū cōtra deſperationē eſt adeptio proprii bo
ni ne ſcilicꝫ deſperādo homo ſe indignū reddat bo
no quod ſibi cōpetebat, ſed in reprimādo preſum
ptionē ſpei ratio principꝰ ſumitur ex reuerētia di
uina ex qua cōtingit vt homo nō plus ſibi attribu
at ꝙ̄ ſibi cōpetat ſecūdū gradū quē a deo ſortitꝰ eſt
Nec ſolutio beati Thome eſt multū pulchra ⁊ ſub
Contra thomam tilis: ſed tamē nō videtur michi vera, qꝛ aut intelli
git de eadē ratione cōmuni aut de eadē ratione pro
pria. ſi de eadē ratione cōmuni tūc ſicut eſt eadē ra
tio refrenādi audaciā ⁊ firmādi animū cōtra timo
rem ita etiā eadē eſt ratio refrenādi preſūptionem
⁊ firmādi animū cōtra deſperationē que ratio eſt
bonū rationis vel dignificare ſe ꝙ̄tū dignū eſt. hāc
enim rationē deſtruit tam ille qui preſumit contra
humilitatē ꝙ̄etiā ille qui deſperat vt dicit cōtra ma
gnanimitatē qꝛ ille qui preſumit dignificat ſe plus
ꝙ̄ dignū eſt ille vero qui deſperat non dignificat ſe
ꝙ̄tū dignū eſt. ſi autē intelligatur de ratione vnicui
ꝙ̄ ꝓpria tūc ꝯſtat ꝙ hic et ibi eſt alia et alia ratio
naliter ſi eſſet propria alicui ſed cōis pluribꝰ ſicut
propria ratio firmādi animū ꝯtra timores eſt nol
lē deſerere defenſionē reip vel fidei vel iuſticie pro
pter pericula mortis. Ratio autē propria refrenā
di animū cōtra audaciā nolle incōſulte ⁊ temerarie
ſe periculis obicere, ita ſimiliter circa humilitatē
⁊ ponūtur due rationes. vna reprimēs appetitū in
debite, exiſtimationis vel appreciationis eſt nō plꝰ
exiſtimari vel reputari a ſe vel ab aliis ꝙ̄ dignū ſit
ratio firmādi eſt que ꝯ deſperationē eſt nō minus ex
iſtimari vel reputari a ſe vel ab aliis qui dignū ſit
Secūdo: cōtra opinionē nō eſt verū ꝙ hec ratio aſſi
gnata a Thoma ſcꝫ ꝙ homo debet preferre bonum
rationis periculis mortis ſit vtriꝙ̄ cōis quia licet
firmet animum cōtra timores tamē nullomō refre
nat audaciā immo magis excitat nunꝙ̄ enim quis
ab audēdo retrahitur per hoc ꝙ iudicat bonū ra
tionis eſſe preferendū periculū mortis. Terᵒ quia
ratio quā aſſignat ad firmādū animū cōtra deſpe
rationē eſt cōis ⁊ valet ſiue inducit ad refrenādū p̄
ſumptionē ſpei. nā iudicās ꝙ bonū ꝓpriū ⁊ debitū
eſt adipiſcēdū inclinatur ad appetēdū ipm ⁊ refugi
endū illud quod eſt indignū. ꝙ ſi hec ratio nō ſufficit
adde excluſionē ⁊ ſufficiet ſolū bonū ꝓpriū eſt adi
piſcēdū. Quarto alia ratio quā aſſignat ex reuerē
tia diuina eſt vtriꝙ̄ cōmunis. nā ſicut ex reuerentia
diuina ſit ꝙ quis nō plus ſibi attribuat ꝙ̄ ſibi com
petit ſecūdū gradū quē eſt a deo ſortitus ita ex eadē
reuerētia ſit ne quis contēpnat ⁊ negligat bona
que habet a deo ⁊ p ꝯñs ex eadē ſit vt homo attri
buat ea ſibi vt dignus ſecūdū gradū quē eſt a deo ſor
titus ego autē ſum vſus terminis ꝗbus beatꝰ Tho
mas vſus eſt vt in ꝓbando opinionē ſuā accōmoda
rem me ſuo modo loquēdi magis enī ꝓprii termini
eſſent ſi quis vſus fuiſſet terminis dignificationis
duplex dignifi. eſt autē duplex dignificatio. vna p appreciationem
et iſta cōuenit humilitati ſi recta ſit ⁊ vitiis oppoſi
tis ſi cōtra rectā rationē alia eſt dignificatio ad ge
ſtionē alicuius magne et multū honorabilis admi
niſtrationis, ⁊ iſta pertinet ſecūdo generi magna
nimitatis ⁊ ita humilis dignificat ſe ꝙ̄tum dignū
Reſpōſio. eſt. ſuperbus vero plus ꝙ̄ dignū eſt, oppoſitus minꝰ
ꝙ̄ dignum eſt. ¶ Sed nunc reſpondendum eſt ad ra
tionem conceditur antecedens maxime intelligen
do per magnas, arduas adminiſtrationes ergo non
ꝯ. concediturr cōſequens in eodem ſenſu, quamuis

tñ nō valeat ꝯñs qꝛ ab a gñe ad ſpeciē aſſte exiſtente
affirmatio ⁊ ꝯñte exiſtenti negatiuo: dictū eſt enī ꝙ
hūilitas eſt ſpēs mḡnitatis. ſed ponat ꝙ accipiat
magnimitas ꝓ magnitate ſcdi generis. Tunc rñde
tur dupl'r primo ꝯcedēdo añs ⁊ ꝯñs in ſenſu ſupra
dicto qꝛ repſſio appetitꝰ ab arduis adminiſtratio
nibus non eſt actus hūilitatis ſed magnagnimita
tis ſcdi generis, ſed repreſſio appetitus ab exceſſi
ua dignificatiōe ſui per eſtimationē ⁊ appreciatio
nē eſt actus humilitatis. Aliter reſpondetur negā
do ꝯñam. ¶ Pro quo eſt aduertendū ꝙ ſicut dictuꝫ
eſt prius ⁊ eſt frequēter ꝯſiderandum in moralipħia
aliquis habitus ad aliquē actū inclinat dupliciter
Vnomodo imediate ⁊ tūc nō inclinat niſi ad actus
ſimiles illis ex quibus genitus eſt qꝛ hic loquimur
de habitibus acq̄ſitis ⁊ tūc habitus vnius virtutis
nō inclinat in actus alterius virtutis. Aliomō ha
habitus inclinat i aliquē actū nō imediate ſed me
diāte actu ſuo elicito ⁊ tunc dictū eſt ſupra ꝙ habi
tus vnius virtutis pōt inclinare in actus alterū vir
tutū. Tertiomodo aliq̄s habitus inclinat in actuꝫ
aliquē nō imediate nec mediāte actu ſuo elicito pro
prio tm: ſed etiā mediāte actu cāto partialiter ab
illo actu elicito. tunc dico ꝙ humilitas inclinat ad
volitionē dignificationis ꝓpꝛie rectā ⁊ rōni cōfor
mē primo mō inclinat ſcdo modo ad dignificatio
nē ſui reſpectu arduaꝝ adminiſtrationum inclinat
terciomō ad refrenandū appetitū imoderatū huiꝰ
dignificationis qꝛ mediātibus duabꝰ volitionibus
prioribꝰ ⁊ ita loquēdo de inclinatiōe primomō di
cta aut ſcdomodo negat ꝯñs: habitus oīs moralis
inclinat primo in actū propriū ⁊ mediāte illo incli
nat in actus appetitꝰ ſenſitiui ꝯformes ⁊ in repreſ
ſionē diffōrmiū, habitus vero moralis qñ mediān
te actu ſuo ꝓprio iclinat in actū alterꝰ virtutis tūc
inclinat in actū appetitꝰ ſenſitiui: mediātibus duo
bus actibus ſcꝫ mediāte actu ꝓprio ⁊ mediāte actu
volūtatis qui eſt alterꝰ virtutis, puta hūilitas in
clinat imediate i nolle appreciari ſe plus ꝙ̄ dignū
ſit ⁊ mediāte iſto actu ad nolle gerere adminiſtra
tiones que ſupra ſe ſunt ⁊ iſti ſunt duo actꝰ volūta
tis quoꝝ vnus eſt imediate elicitus ab habitu hūi
Nota. litatis et ſcdꝰ mediate ſcꝫ mediāte primo. Eadem
hūilitas mediāte primo actu inclinat ad non appe
tere appreciari plus ꝙ̄ dignū ſit, mediātibus vero
duobꝰ primis iclinat ad non appetere geſtionē ad
miniſtrationū que ſunt ſupra ſe. Et ſi dicas ꝙ ſecū
dus actus volūtatis ſufficienter iclinat ad iſtū q̄r
tū actū. Rñdetur ꝙ ſic ſufficienter inclinat ꝙ ſi ille
actus ſcdꝰ volūtatis eſſet poſitꝰ in eſſe ſine primo
defecto inclinaret in illū actū appetitꝰ ſenſitiui. ſꝫ
qꝛ per caſū nō ponit in eſſe niſi mediante p̄mo ideo
habitus dꝫ inclinare in quartū actū mediantibus
iſtis duobꝰ actibꝰ qꝛ ab habitu non pōt tanꝙ̄ a cā
mediata procedere iſte quartus actus niſi duo illi
actus medii primi cauſarent, ⁊ ita habitus eſt cau
ſa primi actus ⁊ primꝰ actus ſcdi ⁊ ſcdꝰ iſtius quē
quarto loco poſuimus qꝛ non eſt neceſſe terciū me
diare inter ſcdm ⁊ quartū. Aliter rñdeo ſed in idem
redit ꝙ aliquis actꝰ appetitꝰ ſenſitiui de quo argu
mentū ꝓcedit ptinet ad aliquē habitum dupliciter ℞
Vnomō mediāte actu ꝓprio illiꝰ habitus. Aliomo
domediāte actu alieno. Tūc dico ꝙ hmōi refrena de actus
tio partiū primomō ad magnanimitatē, ſed ſcdo ꝓprius.
modo ꝯtinere pōt ad humilitatē, per actū autē pro
priū alicuius habitꝰ ego intelligo actū illū qui im
mediate natꝰ ē elici ab habitu et euſdē rōnis cum
actibus ex quibꝰ acquiſitus eſt ille habitꝰ: per actū
alienū ego intelligo actū cuius elicito regularis eſt

et ita dicta exigentia pertinet ad habitū ſpecie diffe rentem nec pꝛioꝛi in operando ſuboꝛdinatū illa ſub oꝛdinatione qua operatio appetitus ſenſitiui ſuboꝛ dinata eſt operationi volūtatis. ¶ Contra quintā cō cluſionem. Arguitur ſic impoſſibile eſt eundē actū eē directiuū et directum ſed humilitas eſt circa actū in tellectus tanq̄ circa actū directiuū ergo non eſt circa actum intellectus tanq̄ circa actū directum ſed oīs actus imperatus eſt directus ergo non eſt circa actū intellectus tanq̄ circa actum imperatum. ¶ Secūdo poſito illo actu directiuo humilitatis in intellectu i poſſibile eſt q̄ in eodem intellectu ſit actus contrari⁹ actui quē debet imperare humilitas: ſed nec hūilitas nec virtus aliqua poteſt eſſe circa aliquem actū tanq̄ circa actū imperatū niſi circa illum qui poteſt poni et pōt nō poni ergo humilitas non eſt circa actū intel lectus tanq̄ circa actum imperatū. Pꝛima pars an tecedentis probatur q2 actus directiuus humilitatis eſt dictamen quo quis dictat q̄ ſe tantum dignifica re debet: ſed cum iſto dictamīe impoſſibile eſt eē actū eiuſdem intellectus quo quis ſe plus vl̄ minus digni gnificet ſiue appꝛecietur q̄ debet q̄ ꝓbat̄ omnis dic tans q̄ ſe tantū debet dignificare vel appꝛeciari et non plus neq̄ minus iudicat q̄ ipſe eſt tanti pꝛecii et non pluris vel minoꝛis ſed oīs plus ſe dignificās vel appꝛecians per actū intellectus iudicat q̄ eſt pluris pꝛecii. ſed iſta iudicia ſūt ꝯria ſū pluris pꝛecii et non ſum pluris pꝛecii igit̄ Tertio ſi ſic ſequeretur q̄ aliq̄ operatio intellectus eēt praxis quia hmōi operatio intellectus ad dictamen intellectus haberet reſpectū poſterioꝛitatis et confoꝛmitatis. Ad pmā negat̄ ma ioꝛ vl̄r intellecta nam dictamē quo ego dico q̄ oīne dictamen mentis eſt cōſeruandū per hoꝛā eſt ſimul a ctus directiuus et directus quia virtute illius dicta minis ⁊ confoꝛmitate volūtatis ad ipſum ego conti nuo illud idem dictamē per hoꝛā. ſed q2 in hac maio re non conſiſtit difficultas argumēti. Ideo aliter di co negando pmā ꝯñaꝫ q2 humilitas lꝫ ſit circa actū intellect⁹ tāq̄ circa actū directiuū ⁊ circa actū intellect⁹ tāq̄ circa actū directū nō ē tñ idē act⁹ intellect⁹ circa quē ē tāq̄ circa actū directiuū ⁊ act⁹ circa quē eſt tāq̄ circa directū ſꝫ act⁹ directiu⁹ ē dictū de eſtiatione vl̄ appꝛeciatiōe ſui. Actus vero direct⁹ eſt eſtimatio vel appꝛeciatio ſui. ¶ Ad ſecundā nego pmā partē an tecedentis dico eñ q̄ cū dictamīe de tanta appꝛecia tione ſui ſtat eſtimatio maioꝛ vel mioꝛ. Ad probatio nem nego ſecūdā partē aſſumpti ⁊ ad probationem nego maioꝛem ſcꝫ q̄ omnis dictans q̄ debet ſe tantū appꝛeciari et non plus vel minus iudicet q̄ eſt tanti pꝛecii et non pluris neq̄ minoꝛis quia ſicut ſupꝛa di ctum eſt licet in rei veritate aliquis ſit alicuius ma gni pꝛecii quia tamen dubitat debet dictare ſe eſſe minoꝛis pꝛecii quia ergo dictamen appꝛeciationis ſui directiuum humilitatis ſemper debet eſſe ex cer tis. Judicium autem hominis aliquando colligitur tam ex certis q̄ ex dubiis ideo cum dictamine quo q̄s dictat ſe debere tantum a ſeipſo appꝛeciari et nō pl⁹ neq̄ minus ſtat iudicium quo quis iudicat ſe eſſe ma ioꝛis pꝛecii ſꝫ illud iudicium non eſt iudicium humili tatis ſed potius iudicium ſuperbie. iudicium vero hu militatis id eſt imperatum ab humilitate eſt illud iu dicium quod eſt dictamini illi confoꝛme quo ſcilicet q̄s tantum appꝛecietur et non plus neq̄ minus. Ad pꝛi mum aūt iudicium inclinat appetitus excellētie etiā contra dictamen rationis et ideo aliquando poſito dictamine rationis per impꝛeſſionem appetitus ex cellentie ponitur illud iudicium ad cuius contrariū inclinat humilitas ¶ Ad tertiā concedo ꝯſequēs nec oppoſitū videtur habere quācūq̄ apparentiam ve ritatis ſed potius mutitur ſignificationi terminoꝛuꝫ non quā inſtituerūt veteres auctoꝛes ſed quam ipſi ad defenſionem ſententie ſue confingunt. ¶ Rationes ad q̄ſtionem ſolute ſunt ex concluſionibus.

Adē act⁹ directiu⁹ ⁊ direct⁹.

act⁹ directiuus q̄d.

Act⁹ intellect⁹ eſt practicus

Quertiū. Utrū humilitas ſit potiſſima virtutum?

¶ Arguitur q̄ ſic humi litas eſt maxime cauſa exaltatiōis homi nis q̄ hūilitas ē potiſſima ꝟtutū. ꝯña tꝫ q2 ꝟt⁹ ē cā ex altatiōis hoīs q̄ q̄ eſt maria ꝟtus ē cauſa marie ex altationis. ¶ In oppoſitum arguitur per illud coll. 3°. Super omīa caritatem habete. ¶ Ad hanc queſtio nem beat⁹ Thomas reſpōdet ſub aliq̄bus ꝓpōnib⁹ Pꝛima eſt virtutes theologice ſunt potioꝛes humili tate. ꝓbat̄ ꝟtutes theologice habent vltimū finē pro obiecto ergo ſunt oīm potiſſime. aña eſt certum ⁊ cō ſequentiā ꝓbat q2 bonū humane ꝟtutis in oꝛdine rō nis conſiſtit que quidem pncipaliter attenditur reſpe ctu finis. ¶ Secunda ꝓpō iuſticia ē pfectioꝛ humilita te. ꝓbatur quod facit in appetitu pfectioꝛem pticipa tionē oꝛdinationis eoꝝ que ſunt ad finē eſt virtus p fectioꝛ. ſed iuſticia et pſertim legalis facit in appeti tu perfectioꝛem participationem oꝛdinationis eoꝝ que ſunt ad finē q̄ humilitas. maioꝛē hui⁹ rationis ꝓbat quia bonū virtutis ſecūdario attenditur prout ſcd̄m rōem finis oꝛdinant̄ ea que ſūt ad finē que oꝛdi natio eſſentialiter cōſiſtit in ipſa ratione participa tiua in appetitu per rōem oꝛdinato. Sed hmōi oꝛdi nationē iuſticia vniuerſalit̄ facit pſertim legalis hu militas aūt facit hoīem eē bñ ſubiectū hmōi oꝛdina tioni. ¶ Tertia ꝓpō ꝟtutes intellectuales ſūt potio res humilitate. probat q2 bonum rationis cōſiſtit eſ ſentialit̄ in rōe pticipatiua hūilitas aūt eſt in appe titu per rōem oꝛdinato. ¶ Quarta ꝓpō humilitas ē potioꝛ omībus ꝟtutibus aliis a theologicis ⁊ intel lectualibus ⁊ iuſticia. ꝓbat quia humilitas facit ho minem bene eſſe ſubiectum oꝛdinationi rationis vni uerſalit̄ q̄tum ad oīa ſed alie ꝟtutes a pdictis faci unt ipm̄ eē bñ ſubiectū q̄tū ad aliquā ſpalem materi am tñ. Iſta opinio nō videt̄ michi i omni pte ꝯtine re veritatē. Rō eñ adducta ad ꝓbandū q̄ iuſticia eſt pfectioꝛ humilitate videt̄ michi multiplicit̄ deficere. Pꝛimo in hoc q̄ dicit q̄ iuſticia oꝛdinationē facit eo rum que ſunt ad finem vniuerſaliter. Pꝛimo quia etiam iuſticia facit oꝛdinationē rationis que eſt circa fi nem. patet ſunt alique leges inſtitute de ipſo. fine vt q̄ deus eſt colendus ſūmo cultu. q̄ deus eſt ſumme di ligendus a creatura rationali. ſed iuſticia et pꝛeſer tim legalis facit appetitum eſſe participem huius oꝛ dinationis ergo non tantum iuſticia facit in appeti tu oꝛdinationem rationis. qua ſecundum rationem finis oꝛdinantur ea que ſunt ad finem minoꝛ proba tur quia iuſticia legalis facit vniuerſaliter oꝛdina tionem cuiuſcum. q̄ legis cui habens eam eſt ſubiect⁹ participari ab appetitu. quod probatur quia bene ſe quitur iſte non eſt oꝛdinatus ſecundum oꝛdinationē huius legis qua nunc tenetur eſſe oꝛdinatus ergo eſt iniuſtus. Secundo humilitas facit hominem eſſe ſub iectum cuicumq̄ legi diuine vel humane ſiue ſit de fi ne ſiue de hiis que ſunt ad finem ergo ſi iuſticia non faciat appetitum eſſe participem omnium huiuſmo di oꝛdinationuꝫ humilitas faciet vniuerſalioꝛem oꝛ dinationem rationis q̄ iuſticia quod nō concederet opinans. Tertio iuſticia facit habentem eam vniuer ſalit̄ eſſe ſubiectū oꝛdinatiōi ſicut humilitas q̄ reſpe ctu illi⁹ oꝛdinatiōis nō hñt iuſticia ⁊ humilitas differentiam quam aſſignet. Aña probatur quia vel iuſtum eſt ho minem eſſe ſubiectum oꝛdinationi illi aut nō non pōt dici q̄ nō quia iuſtum eſt hominem eſſe ſubiectū oīꝫ

tho. 2. 2e q̄ſt. 161. arti. 5.

A

Contra thomã

legi obliganti eſt. ſi ſic ergo cum omne iuſtū ſit a iuſtī
ſticia ſequitur ꝙ iuſticia facit hominē eſſe ſubiectum
hmōi ordinationi. Quarto iuſticia non inclinat ad
opera legis niſi quia tenemur ad ipſa et ſumus legi
ſubiecti ergo iuſticia non aliter facit appetitū parti-
cipem huius ordinatiōis rōis ꝙ humilitas. Quinto
humilitas facit appetitū participem multaꝝ ordina-
tionū rōnis quarū non facit eum pticipem iuſticia ꝛ
per oppoſitū humilitas facit eū pticipē omnium quo-
rum facit eū pticipē iuſticia ergo hūilitas vniuerſa-
lius facit appetitū pticipem ordinationū rōnis ꝙ iu-
ſticia. Scđa pars aſſūpti eſt nota et primo probat qꝛ
hūilitas facit hoīem eſſe ſubiectū ordinationib⁹ rō-
nis tam his que ſunt legis et pceptitā his que ſūt
conſilii. conſtat eīm ꝙ tribuere ſe totaliter in obedien
tiam alterius et volūtatē ſuā ſubmittere alterius vo
lūtati. Similiter abdicare oīm bonoꝝ temporaliū
dominiū et humilitate pueniit ꝛ non ex iuſticia cū ad
hoc non teneamur. Sexto iuſticia et humilitas faci-
unt appetitū participē ordinationū rōnis, aut ergo
eodemmodo aut diuerſimode. Si diuerſimode vel
varietas modoꝝ ꝛ quecūq dabitur illa faciliter re-
futabitur. Si eodē modo in hoc iuſticia nō ē humili-
tate potior. Dico ſecūdo ꝙ rō inducta ad probandū
virtutes intellectuales eſſe potiores humilitate nul-
la eſt. Suppōnit eīm vnū falſū ſcilꝫ ꝙ omne in quo ē
B eſſentialiter ordinatio rōnis eſt potius ꝙ illud in q
eſt rīn participatiue. ꝙ aūt hoc ſit falſū pbat ſtat ali
quid habere ordinationem rōnis eſſentialiter et eſſe
malū culpabiliter ſed nō ſtat aliquid habere ordina
tionem rōnis pticipatiue et eſſe malū culpabiliter ꝙ
non oē quod hꝫ ordinationē rōis eſſentialiter ē po-
tius eo quod habet ipſam tantū participatiue. Pri
ma pars añcedentis probatur ſtat dictamen rectum
Nota. rōnis fieri propter vanam gloriā aut habere aliquā
aliam malā circumſtantiam ꝑpter quā reddatur ma
lum moraliter, hmōi aūt dictamē eſt quod habet or-
dinationem rōnis eſſentialiter. Secunda pars pbat
omnis actus conformis dictamini prudentiali ē bo-
nus moraliter et nullus culpabilis ſed oē habens or
dinationē rōnis pticipatiue illo modo habendi quo
habent iuſticia ꝛ humilitas eſt actus conformis di-
ctamini prudentiali ergo non ſtat aliquē talem actū
habere ordinationem rōnis pticipatiue ꝛ eſſe culpa
bilem. Secūdo illud in quo eſt eſſentialiter ordinatiō
rōnis non eſt bonū moraliter niſi ſit imperatū ab aliq
quod habet ordinationē rōnis participatiue quia i
actibus intellectus non eſt bonitas moralis niſi rōe
bonitatis moralis alicui⁹ actus volūtatis, ꝛ non eſt
verū ꝙ illud quod habet ordinationē rōnis eēntialiꝛ
eſt potius ꝛ meli⁹ eo qđ hꝫ eā participatiue. Tertio
velle bene agere eſt melius ꝙ ſcire vł dictare quomo
do bene agendum eſt ſed in ipſo velle non eſt ordina
tio rationis niſi participatiue in ipſo vero actu ſciē-
di vł dictandi eſt ordinatio rationis eſſentialiter igi
tur. Antecedens probatur velle bene agere et neſcire
quomō bene agendū eſt et melius ꝙ ſcire quomodo
bene agendum eſt et non velle bene agere ergo velle
bene agere eſt melius ꝙ ſcire quomodo bene agendū
eſt. iſta conſequentia tenet per regulam Ariſto. de eli-
gibilitate et fuga in libro eleuthorum poſitā. Quar-
to actus qui habet ordinationem rationis eſſentiali
ter eſt gratia illius qui habet eam participatiue er-
go ſecundus eſt potior primo. Añs probatur quia iu
dicium practicum eſt gratia praxis et ſcientia pra-
ctica eſt gratia operis directi et hoc habet Ariſtote.
ſexto ethicorum tractatu vltimo. electionem quidem
igitur rectam facit virtus, quecūq aūt gratia illius
nata ſunt fieri non ſunt virtutis ſed alterius poten-
tie et ſtatim poſt loquens de illis que nata ſunt fieri
gratia virtutis agit de demoſtica ꝛ prudētia. ꝑpter
hec motiua non michi videntur rōnes beati Thome
cōcludere quod intēdit. et ideo aliꝛ ad queſtionē re-
ſpondendū eſt. ¶ Pro quo ſit prima cōcluſio. Humi Reſpōſio
litas eſt ꝟtus potior virtutib⁹ intellectualib⁹. Pro auctoris.
bat oīs ꝟtus qua imediate bene beateq viuiꝛ ē vir C
tutibus intellectualib⁹ potior. ſꝫ humilitate imedia
te bene beateq viuiꝛ igiꝛ. maior patet qꝛ cū omibus
virtutibus intellectualib⁹ ꝛ actibus eoꝝ ſtat nec bene
nec beate viuere. ¶ Scđa cōcluſio. humilitas ē potior
iuſticia. Probaꝛ pmo de iuſticia legali rōe ſupra po
ſita cōtra thomā qꝛ humilitas ſequiꝛ ꝛ facit vniuer
ſaliorem ordinationem rationis ꝙ iuſticia legalis ſi
cut deductum ē. Secundo pbaꝛ de iuſticia pticulari
qꝛ magis ꝛ difficilius ē vincere cupiditatem glorie ꝛ
exaltaciōis ꝙ opū et diuiciarū ſed p humilitatē ſupe
ramus cupiditatem glorie ꝛ exaltatiōis, per iuſticiā
cupiditatē opū. vt patet per vniuerſos modos iuſti
cie cōmutatiue igiꝛ. maior pbatur quia glorie ꝛ lau-
dis appetitus eſt nobis magis ingenitus ꝙ opum.
Omnes enim vt ait Cicero ſtudio laudis ducimur. Et Cicero.
pmo de officiis pro reptiores eſſe debem⁹ ad noſtra
periculā ꝙ ad communia. dimicareq parati⁹ de ho
nore ꝛ gloria ꝙ de ceteris commodis. ꝛ ſequitur in-
uenti etiam multi ſunt qui non modo pecuniā ſed eti
am vitā profundere pro patria parati eſſent iidem
glorie iacturam ne minimā quidem facere vellēt nec
rep. quidē poſtulāte, facillime aūt ad res iniuſtas im-
pellitur vt animo quiſq eſt altiſſimo ꝛ glorie cupidi
tate. qui locus eſt ſane lubricus ꝙ vix inuenitur q la-
boribus ſusceptis, pīculis ꝙ aditis nō quaſi merce
dem rerum geſtaꝝ deſideret gloriā. Et ſi dicas ꝙ iu-
ſticia pticularis eſt etiā circa honores puta iuſticia
diſtributiua et humilitas eſt etiam circa diuicias in
ꝙtū ſcilicet homo per eas redditur amplioris pcii.
¶ Arguitur ſic et ſit ſecunda ratio ad concluſionem. 2. ratio.
quecunq virtutes ad eoſdem actus bonos impellūt D
et eoſdem malos reprimunt illa que excellentiori mo
do impellit ad bonos et diſtrahit a malis eſt excellē
tior ſed humilitas multo excellentius hec facit ꝙ iu-
ſticia igitur. minor probatur: quia humilitas hoc li-
berius facit ꝙ iuſticia, quia in iuſticia eſt aliud retra
hens ab iniuria ſcilicet ille cui aliter faciendo pate-
retur iniuriam. Cum ſecundo quis humilis i dubiis
contra ſe cenſet et pro alio quod non facit ſemper iu
ſticia imo in dubiis recurrere poteſt ad iudicem. Ter
tio ſi omnes eſſent vere humiles non eſſet opus iuſti
cia particulari nec commutatiua nec diſtributiua ſꝫ
ſi omnes eſſent iuſti adhuc opus eſſet humilitate er-
go humilitas potior eſt iuſticia particulari. Antece-
dens probatur pro prima parte ſi omnes eſſent ve-
re humiles eſſet in omnibus contemptus rerum pro
ſperarum rationi conformis, ſed ſi in omnibus eſſet
talis contemptus non eſſet inordinata cupiditas ea-
rum, ſi non eſſet inordinata cupiditas non eſſet op⁹
iuſticia ergo ſi omēs eſſent vere humiles non eſſet o-
pus iuſticia. Secunda probatur qꝛ ſtat aliquem ha-
bere nolle alienū et tamē ita cupere ꝛ appreciari bo
na temporalia vt pro eis conſequendis magis ſe defa
tiget ꝙ pro cōſequendis bonis ſpiritualibus ꝛ hoc
ꝑpter defectuꝫ vere humilitatis quia credit talia bo
na eſſe maioris precii et excellentie ꝙ ſint ſecundum
veritatem. Quarto humilitas cum iniuſticia eſt me
lior ꝙ iuſticia cum ſuperbia ergo humilitas eſt meli
or ꝙ iuſticia. cōſequētia iſta videtur tenere ex doctri
na Ariſ. libro eleuthorū de eligibilitate et fuga. Et
antecedens probatur. Tum primo qꝛ publicanus q
iniuſticiam habuit cum humilitate iuſtificatus eſt

phariſeus aūt qui iuſticiam habuit cum ſuperbia re
probatus. Tum ſecundo ꝓbatur per Criſoſto. ibidē
Arg. tho. 2. 2. queſt. 161. art. 5. dicentem ꝙ ſi mixta delictis humilitas tā facile cur
rit et iuſticiam ſuperbie cōiunctam tranſeat ſi iuſti
cie coniunxeris eam quoniā ibit aſſiſtet ibi tribunali
diuino in medio angeloꝝ. ¶ Ad hanc rōnem reſpon
det beatus Thomas ꝙ Criſoſtomus nō pꝛefert hūi
litatem iuſticie, ſed pꝛefert humilitatem iuſticie cui ſu
perbia coniuncta eſt que iam deſinit eſſe virtus ſicut
ꝯ thom. econtrario peccatū per humilitatem remittitur. Sed
hec ſolutio iudicio meo non ſatiſfacit. nam non videt
veriſimile ꝙ vera iuſticia per aduentū ſuperbie deſi
nat eſſe iuſticia ſed bene verū ꝙ ſi actus aliquis obe
diendi legi habeat inanem gloꝛiam pꝛo circumſtātia
ille actus nec eſt nec vnq̄ fuit iuſticia loquendo de a
ctu iuſtecie q̄ per ſe eſt iuſticia. Quod ꝓbatur pono ꝙ
E aliquis habuerit multos veros actus iuſticie quibus
obediuit legi ⁊ nunc addat circumſtantiam ſuperbie
vel extollat ſe ꝓpter illos actus. Arguo ſic aut nunc
ita eſt ꝙ illi actus fuerunt cōfoꝛmes recte rationi aut
diffoꝛmes. Si confoꝛmes ſemper fuerunt actus iuſti
cie. Si diffoꝛmes nunq̄ fuerunt actus iuſticie. Tum
ſecundo quia hec ſolutio non videtur confoꝛmis in
tentioni Criſo. qui in hoc intendit magis pꝛeconiis
humilitatem efferre que eſt magna laus humilitati ſi
excellat iuſticiam apparentem que potius eſt iniuſti
cia q̄ vera iuſticia. Tum etiam qꝛ ex hoc ꝙ humilitas
Criſoſto. cōiuncta peccato excedit et tranſit iuſticiam cōcludit
ꝙ humilitas ſi fuerit coniuncta iuſticie ipſa aſſiſtet tri
Hūilitas iuſticia potioꝛ. bunali diuino in medio angeloꝝ vbi aſcenſum illū
ad tribunal diuinum magis videtur attribuere hūili
tati q̄ iuſticie. Tertio quia ſm Criſoſtomum humili
tas ibi non pertranſit iuſticiam pꝛopter fragilitatē
iuſticie ſed pꝛopter molem ⁊ tumoꝛem ſuperbie ergo
Criſoſtomus non intendit ibi loqui de iuſticia que ꝓ
pter ſuperbiam coniunctam deſinit eſſe iuſticia. An
tecedēs ꝓbatur ꝑ Criſoſtomū ibidē geminas bigas
michi accomodes. Alteram quidē iuſticie et ſuperbie
Alteram vero peccati et humilitatis et videbis pctīn
peruertens iuſticiam non pꝛopriis ſed humilitatꝭ vi
cere viribus. Aliud vero par videbis deuictū nō fra
gilitate iuſticie ſed mole et tumoꝛe ſuperbie. Tum q̄r
to humilitatis vincit ſuperbiam, ſuperbia vincit iu
ſticiam ergo humilitas vincit iuſticiam et per conſe
quens eſt potioꝛ. conſequentia nota eſt. et partes an
tecedentis ex auctoꝛitate allegata patent. Ideo aliter
reſpondetur ad rationem negando conſequentiā et
ad pꝛobationem rñdetur ꝙ regula Ari. tenet in op
Solutio doctoꝛis. poſitis contradictoꝛie et non in oppoſitis contrarie.
Hec ſolutio ſupꝛa poſita eſt ſed tamen potius eſt fu
ga q̄ ſolutio quia ſi aſſumentur contradictoꝛia ꝓ cō
trariis curret argumentum, humilitas enī cū caren
tia iuſticie eſt melioꝛ q̄ iuſticia cum carentia humili
tatis ergo humilitas eſt melioꝛ q̄ iuſticia. ꝯña ē nota
et aña pꝛo vtraq; parte pꝛobatur per ea q̄ dicta ſunt
patiētia hūilitate potioꝛ. F in tercia ratione ad cōcluſionem. ¶ Tercia concluſio
humilitas eſt virtus potioꝛ aliis virtutibus moꝛali
bus patientia. pꝛobatur hoc ex multis auctoꝛitatibꝰ
Ciceronis que ſuperius cum de pacientia agebatur
inducte ſunt in quibus Cicero laudat rerū pꝛoſpera
rum contemptū quem maxime facit humilitas. Se
cundo illa virtus que vniuerſalius et perfectius facit
nos eſſe participes oꝛdinationis rationis eſt virtus
perfectioꝛ ſed humilitas eſt huiuſmodi vt patuit cō
cluſione ſecunda. Tertio iuſticia eſt perfectioꝛ aliis
virtutibus moꝛalibus ſed humilitas eſt perfectioꝛ iu
ſticia igitur. ꝙ ſi quis diceret vel temperantiam vel
aliquam aliam ꝟtutem eſſe perfectioꝛem humilitate
poſſunt faciliter induci rōnes que ſcđa concluſione

de iuſticia inducte ſunt. ¶ Quarto pꝛobatur ꝑ Augu
ſtinum libꝛo de verbis dñi dicentē. cogitas magnam Argumētū thome vbi ſupꝛa
fabꝛicā conſtruere celſitudinis de fundamento pꝛius
cogita humilitatis. Ex qua auctoꝛitate ſic arguit̄ hu
militas eſt fundamētū ceterarū ꝟtutū ergo ē ceteris
potioꝛ. Ad hanc reſpōdet beatꝰ Thomas ꝙ illud di
citur fundamētū virtutū quod ē pmū i edificatione vir
tutū. Aliquid aūt dicit̄ eſſe pmū dupliciter. Vno mō ꝑ
modū remouentis ꝓhibens et ſic humilitas pmū lo Pꝛimū multiphariā dicit̄.
cum tenet inq̄tū excellit ſupbiā cui deus reſiſtit. ſcꝫ
illud deus ſupbis reſiſtit, humilibus aūt dat grām.
Alio mō aliquid dicitur pꝛimum directe ꝑ quod ſcꝫ
iam ad deū attingit̄ ⁊ ſic fides pmū locū tenet ſecun
dum illud apl'i ad heb. xi. accedentē ad deū opꝛ crede
re hec ſolutio nō euacuat rōem. pꝛimo qꝛ cōcluſio nō
comparat humilitatē niſi ad alias ꝟtutes moꝛales. ꝯ thom.
fides aūt nō eſt ꝟtus moꝛalis et iō bene dicit apl'us.
Accedentē ad deū qđ intelligendū ē de acceſſu ꝑ actū
meritoꝛiū. ¶ Secūdo arguit̄ pꝛincipaliter cōtra opi
nionē in hoc qđ dicit ꝙ humilitas nō eſt fūdamētum
virtutū niſi qꝛ remouet ꝓhibens. Pꝛo quo ſuppont
tur ꝙ humilitas mediat inter viciū ſupabūdātie et
viciū in defectu. Tunc arguit̄ ſic quocienſcūq; aliquibus
duobus conuenit vna rō fundamenti et ꝓpter illam
rōem vnū eoꝝ non ē fundamētū nec aliud. ſed remo G
uere ꝓhibens edificationē ꝟtutū ſcꝫ ſupbiā cōuenit ita
bene vicio oppoſito humilitati ſcđm defectū ſicut hu
militati qꝛ illud viciū ꝯtrat̄ ſupbie et ꝓpter illā ra
tionē viciū illud nō dicit̄ fundamentū virtutum ergo
nec ꝓpter illam rōem humilitas dicitur ꝟtutū fūda
mentū. ¶ Tertio illud qđ inclinat in actus oīm ꝟtu
tum eſt poſitiue ⁊ directe fundamentū virtutū ⁊ non
tñ qꝛ remouet pꝛohibens ſed humilitas iclinat me
diāte actu ſuo elicito in actus oīm ꝟtutū igit̄. maioꝛ ē
certa et minoꝛ ꝓbat̄ qꝛ cōtemptus rex ꝓſperaꝝ et
ſui inclinat in iuſticiā in manſuetudinē in liberalita
tē ⁊ ſic de omnibus aliis. nā qui iraſcit̄. ꝓpter parui
penſionē iraſcitur immoderate quia nimis appꝛeciat̄
rem in qua paruipenſus eſt ⁊ qui non elargit̄ cui opꝫ et
quando opꝫ ideo non elargitur qꝛ nimis appꝛeciat̄ pe
cuniā. et hoc ſuppoſita rectitudine rōis. Quīto ꝓba Argumētū thome vbi ſupꝛa
tur concluſio: illa ꝟtus cui magis debet̄ pmiū eſt oīꝫ
maioꝛ ſꝫ humilitati maius debet̄ pmiū. qꝛ qui ſe ex
altat humiliabit̄ vt dicit̄ Luce. xiiii. ¶ Ad hanc rōem
reſpondet beatꝰ Thomas ꝙ humilitati ꝓmittit̄ exal
tatio non qꝛ ipſa ſola eā mereat̄. ſꝫ quia eius ē ꝓpꝛiū
contēpnere ſublimitatē terrenā. Ex hac ſolutione vi
det̄ manifeſte concludi intētū nā illa ꝟtus q̄ ſibi ap
pꝛopꝛiat maximū pmiū ē maxima ꝟtus ſꝫ hūilitas
appꝛopꝛiat ſibi maximū pmiū ſcꝫ exaltationē igit̄.
Sexto ꝟtuti cui cōuenit excellētiſſimꝰ actus illa ē ma
xima ꝟtus ſed inter oēs ꝟtutes moꝛales humilitati
ꝯuenit excellētiſſimꝰ actꝰ igit̄. maioꝛ p; qꝛ vt dictū ē be
ne hūilitati ꝯuenit cōtēpnere ſublimitatē t'renā q̄ ꝯtē
ptus videt̄ actꝰ excellētiſſimꝰ int̄ actꝰ ꝟtutū moꝛaliū
Sexto ꝟtus illa quā xp̄s maxie nobis imitādā ꝓpo Argumētū thome vbi ſupꝛa
ſuit ē maxia int̄ ꝟtutes moꝛales ſꝫ xp̄s maxie nobis
ꝓpoſuit hūilitatē imitādā igf. minoꝛ ꝓbat̄ ꝑ Aug. li
bꝛo de vera religione dicentē ꝙ tota vita chꝛiſti i ter
ris per hominem quam ſuſcipere dignatus eſt diſci
plina moꝛum fuit pꝛecipue humilitatem ſuam imitā
dam pꝛopoſuit dicens Mathei xi. Diſcite a me quia
mitis ſum et humilis coꝛde. Secundo pꝛobatur per
illud Gregoꝛii in paſtoꝛali argumentum redemptio
nis noſtre inuenta eſt humilitas dei. ¶ Ad hanc
rationem beatus Thomas ꝙ chꝛiſtus humilita
tem ſuam maxime imitandam pꝛopoſuit non
quia ipſa immediate faciat liberum acceſſum ad
ſpiritualia et diuina bona ſed quia remouet im

pedimentū huiuſmōi acceſſus ſcilicet exteriorem celſi
b tudinem cuius ipſa eſt contemptiua. et ita tpā nō eſt
niſi ſicut diſpoſitio ad perfectionem vere excellentie
Sed iſta ſolutio refutatur ſicut precedentes. Argumen
tum eñi concludit ꝙ ſaltem humilitas eſt perfectior
aliis virtutibus moralibus. Tum etiā q2 contēptus
celſitudinis terrene eſt actus maxime excellens inter
actus virtutum moraliū de quibus loquit̄ cōcluſio.
¶ Sed contra predicta arguitur. Et primo cōtra illō
quod dictum eſt ꝙ ratio concludens virtutes intelle
ctuales eſſe potiores humilitate nō eſt ſufficiens. Ar-
rō thome guitur primo omnis virtus tanto eſt excellentior ꝙ̄-
vbi ſupra to pfectius hȝ ordinationē rōnis ſed virtutes intelle
ctuales perfectius habent ordinationē rōnis ꝙ̄ mora
les igitur. Maior eſt nota q2 bonū et perfectio virtutiſ
conſiſtit in ordinatione rōnis. Minor ꝓbatur: qđ
habet eſſentialiter ordinationē rōnis habet eam per
fectius ꝙ̄ illud quod habet eam pticipatiue. ſed vir-
tus intellectualis habet ordinationē rōnis eſſentiali
ter et virtutes morales non habent eā niſi pticipati-
ue igitur. Prima pars aſſumpti ꝓbat̄ quod hȝ ordi
nationē rōnis eſſentialiter ſemꝑ hȝ eam ⁊ ſemꝑ eſt or
dinatum. quod vero habet eam pticipatiue non ſem-
Solutio. per habet eā nec ſemper eſt ordinatū igitur. ¶ Ad hāc
rōnem rñdetur. Pro quo eſt ad aduertendū ꝙ ſecun-
dum Ari. in ſexto ethicorum oportet rōnem veram eē et
appetitū rectū ſi electio debeat eſſe ſtudioſa et eadeȝ
hanc quidē dicere hunc aūt proſequi et paulo poſt ꝓ
pter quod neqȝ ſine intellectu et mente et neqȝ ſine mo
rali habitu electio bona. vñ ordinatio rōnis eſt act9
virtus quo dictatur de agendo vel fugiendo habitus
intellectualis inclinat ad ordinationem rōnis facien
dam. i. ad vere dictandum de agendo vel fugiendo.
Ordinatio Actus moralis inclinat ad conformandū ſe hmōi or
rōnis. dinationi. i. ad pſequendū quod dictatur eſſe proſe-
quendū et fugiendū quod dictatur eſſe fugiendum et
ſtat ꝙ ordinatio ipſa ſit vera et tamen nō ſit bona bo
nitate moris q2 electio mediante qua imperatur eſt
viicioſa: aut rōne finis aut rōne alicui9 alterius circū
ſtantie. ⁊ quia inter omnes bonitates actuū bonitas
moralis eſt excellentior q2 cum ea nō ſtat culpa que ē
ſūmū malum ideo bonitas appetitus eſt ſimpliciter
melior ꝙ̄ bonitas intellectiue partis que nō eſt aliō
ꝙ̄ veritas. ¶ Ad rōnem ergo rñdetur ꝙ aliquid dicit̄
3 habere ordinationē rōnis dupl'r. Uno modo tāꝗ̄ di
ctamen ver. Scđomō tanꝗ̄ proſecutionem aut fugā.
primomō habet eam. primo intellectus ſcȝ mentalis
conceptio. ſcđo vox. tertio ſcriptura. ſcđomō hȝ eam
et primo actus volūtatis. ſecundo actus aliaȝ potē-
tiarū ſiue appetitus ſenſitiui ſiue intellectus qui me-
diante actu voluntatis conformi poteſt eſſe cōformis
dictamini eiuſdem intellectus. Dico ergo ꝙ ſimplici
ter loquendo perfectius eſt habere ordinationem rō-
nis tāꝗ̄ pſecutionē vel fugam ꝙ̄ habere eā tāꝗ̄ verū.
et ideo cōcedo maiorē ⁊ nego minorē. ⁊ ad ꝓbationē
dico ꝙ bonū et perfectio virtutis intellectualis ſȝ ꝙ
hmōi conſiſtit in ordinatione habendo eam ſecundū
ꝙ vera et virtutis moralis habendo eā ſcđm cōformi
tatem pſecutiōis aut fuge. ſimpl'r aūt dico ꝙ cōſiſtit
Ecce in q̄ in ordinatione rōis habendo eam ſm cōformitatem
cōſiſtit or proſecutiōis aut fuge. Et ad ꝓbationem minoris cō
dinatio cedo primam partē aſſūpti de eo quod habet eā ſcđm
rōnis. ꝙ pſecutio aut fuga ⁊ hoc mō hȝ eā ꝑ ſe ⁊ eēntialiter
electio pmo ꝯ ꝑ ſe bōa. Et ad ſcđaȝ ptē dico ꝙ vt9 in
tellectual' hȝ ordiatioeȝ rōis vt verū eēntialit̄ aut ma
gis ꝓpe tpā ē ordiatio rōis ſȝ nō hȝ eā vt pſecutioneȝ
aut fugā niſi pticipatiue ⁊ mediāte virtute morali aut
actu eius. Ad probationē prime ptis aſſūpti cum dr̄
qđ habet ordinationē rōnis eſſentialiter ſemꝑ habet

eam nego iſtam quia non accipitur ibi habere eſſenti
aliter pro habere in primomō dicendi per ſe. ſed pro
habere a ſe: nō ab alio quō oratio mētalis dicit̄ ha
bere veritatem a ſe. i. nō mediāte alia oröne vera ⁊ vo
calis ⁊ ſcripta dicit̄ habere pticipatiue. conſtat aūtē
ꝙ eadem ordinatio rōnis que nunc ē vera per muta
tionem rei fiet falſa ⁊ vlterius dico vt iam dictū eſt ꝙ
electio nō habet ordinationē rōnis pticipatiue. i. ele-
ctio non eſt ordinata pſecutio rōne alicuius alterius
actus qui prius eſt ordinata pſecutio ſed ipſa per ſe
eſt ordinata pſecutio et omnis alius actus ſiue appe
titus ſiue intellectus q̄ eſt ordinata pſecutio per eam
hȝ ꝙ ſit ordinata pſecutio. Imo electio pmo ⁊ per ſe
bona minus mobiliter ſe habet ad eſſe ordinatūȝ ꝙ̄
conceptio mētalis. quod eget longiori declaratione
quam deo dante faciemus cū agemus de actibus ꝑ
ſe et primo bonis ⁊ malis. ¶ Rationes queſtionis ſa
tis ſolute ſunt dictis.

Q Ueritur. Utrū ſint. xii. gradus
humilitatis? ¶ Arguit̄ ꝙ non q2 ſm Ari.
in ſeptimo ſunt tātū tres gradus virtutis
ergo cum humilitas ſit virtus. ipā in tres ⁊ nō i duo-
decim diſtinguēda eſt. ¶ In oppoſitū arguit̄ auctori
tate Beati Benedicti in regula ſua. xii. gradus humi Btūs be
litatis ponentis. ¶ Notandū eſt ꝙ ſicut ſupra dictū nedictus.
eſt humilitas ſpecies eſt magnanimitatis nec pōt eē
perfecta niſi in eo cui9 animus iam ſuꝑ terrena poſi-
tus eſt et ideo verus et proprius actus voluntatis eſt
volitio vel deſideriū vel proſecutio eorum que vere ho-
minē dignum magnis reddunt ex quo ſtatim ſequit̄
contemptus terrenorum bonorum que nō vere dignificant
et deſiderium ac proſecutio bonorum ſpiritualium que R
vere dignificant hominem ex quo etiam ſequitur cō-
temptus vel appreciatio ſui ſecundū preſentiam vel
carentiam bonorum ſpiritualium ⁊ rara ac tenuiſſima
appreciatio ſecundum preſentiam bonorum tempora-
lium. et ideo ſeruando modū Ari. humilitas poteſt
diuidi in tres gradus: in humilitatē ſecūdū cōtinen- Tres gra
tiam in humilitatē ſm temꝑantiā et humilitatem he d9 hūilita
roycam. Humilitas ſm continentiam diuidit̄ i duas tis ari.
ſcȝ in humilitatē ſecundū continentiam ꝓprie dictaȝ
et humilitatem ſecundū pſeuerantiam humilitas ſe- Hūilitas
cundū continentiam eſt qua quis vincit paſſiones de ſm cōtinē
lectationū inſurgentiū et impedire intētiū opus hu- tiam.
militatis q̄ tñ paſſiones hmōi ſunt vt eos homines
ſuperant frequent̄. Humilitas ſecundū pſeuerantiaȝ
eſt qua quis paſſiones triſticiaȝ intēdētes impedire Hūilitas
opus humilitatis vincit et opus humilitatis perficit ſm pſeue
que tamē paſſiones hmōi ſunt vt homines eas vin- rātiam.
cant frequent̄. humilitas ſcđm temꝑantiā eſt q̄ tam ꝑ
fecta eſt ꝓpter longū vſum et exercitiū vt nullis iam Hūilitas
paſſionibus quas homines frequenter ſuperant nec ſm tempe
delectationib9 nec triſtitiis impugnetur. Humilitas rātiam.
heroyca eſt qua quis opus illud humilitatis exequit̄ Hūilitas
quod aūt ex natura operis aut ex circunſtantiis ē ſu- heroica.
pra communē hoīm facultatem. Exemplū primi vt ſi
humilis temptetur ad exaltationem immoderatam
vt ꝓmoueatur vel diuitiis habundet et frequent̄ vin-
cat hmōi temptationē acquirit humilitatem ſm gra
dum continentie. Exemplum ſecundi vt ſi humilis tē
ptet̄ ad exaltationē q2 laborioſū ē ⁊ moleſtū omib9
ſubici vel obedire obſeq ac familiari tūc erit hūili-
tas ſm pſeuerātiā frequent̄ vicēdo. Exēplū tercii vt
cū qs ita i opib9 hmōi hūilitatis ita exercet̄ vt fran-
gat impet9 paſſionū ⁊ ita debilitet eas vt nō amplius
notabilit̄ inſurgant. Exemplum quarti vt cum quis
excellens gradu ſciētie dignitate et omni genere vir
tutis ſe velit omniū infimum gerere et deſerit digni

tatem ipſam non q2 moleſtum ſit ei exercicium vel oc
cupatio circa dignitates ſed vt per humilitatē ſe de
omnibus ſubiciat quod ſi fiat rõnabiliter erit opus
ſupra cõmunē facultatē hominū rõne circũſtantie per
ſone. ¶ Notandū vlterius ꝙ doctores ſacri qui ma-
xime humilitati ſtuduerunt aſſignant gradus hũili-
tatis ex aliquibus. Uno modo per compationē ad ſi-
gna exteriora. Secũdo modo per comparationē ad
delectationes retrahentes ab operibus humilitatis
dehortando ab eis. ¶ Tertio modo per ꝯparationē
ad triſticias retrahentes ab operibus humilitatis
hortando ad eas. ¶ Quarto modo per cõpationes
ad aliquos actus excellentes ad quos inclinat medi
ante actu ſuo humilitas vel etiam per quos ipſa con
ſeruatur. ⁊ ſm hoc Benedictus ponit in regula ſua
xii. gradus humilitatis. Primus eſt corde ⁊ ſemper
humilitatem oſtendere defixis in terram oculis. nā
ꝗuis humilitas habeatur in corde ſi tñ oculus vel a-
lia pars ſuperbe erigatur vocabitur in piculum cor
dis humilitas et maxime ſi hoc frequēter fiat. Et iſte
gradus pertinet ad ſigna exteriora humilitatis. Se
2. grad9. cundus vt pauca verba et non clamoroſa voce loqua
tur aliquis. et iſte gradus etiam ptinet ad ſigna exte
riora. nam paucitas verbož ⁊ ſubmiſſ9 ſermo ſignū
eſt ꝙ quis humiliter de ſe ſentit auditores multum
3. gradus appreciatur. Tertius eſt vt nõ ſit facilis in riſum. fa-
cilitas enī riſus ſignū ē inepte leticie que cadere nõ
4. grad9 poteſt in eo qui habet pfectū contemptū ſui. Quart9
eſt taciturnitas vſq; ad interrogationē nã precipita
tio locutionis vel reſponſionis ſignū eſt arrogantie
et econtra taciturnitas moderata hũilitatis ſignū ē
5. gradus Quintus eſt tenere ⁊ obſeruare quod habet cōis mo
naſterii regula et ad hoc inclinat humilitas aut tan
ꝗ in propriū actum quia facit hominē ſubditū legi
aut mediante porio actu quia per eā fit vt plus eſti-
memus de legiſlatore ꝗ de nobiſipſis et per ꝯñs ꝙ
nos regule et legi totaliter ſubdamus. Sextus ē cre-
6. grad9. dere et pronūciare ſe omnibus viliorē. quod contin-
git multiplr. Uno modo quia nullus eſt ꝗtūcūq; im
M perfectus qui non in aliquo nos ſupat ꝙ in rei vitate
frequenter contingit. Secũdo mõ põt cõtingere com-
parando nos ad eos de quibus pbaliter dubium eſt
vtrū ipſi nos. vel nos ipſos excedamus. Tertio mo-
do comparando nos vniuerſaliter ad oēs nõ ſolū ſe
cundū aliqd vnū in quo vel ab illo vel ab iſto ſupera
mur. ſed etiam quo ad excellētiam ſimpliciter aut p
pter auxilia que habuim9 in conſequendo pfectiões
quas habemus ⁊ quibus illi caruerūt aut pp impe
dimenta que ipſi habuerūt et quibus caruimus aut
ppter carentiam multož bonož que dubitamus eos
habere et ſcim9 nobis deeſſe aut ppter preſentiā mł-
tož malož pene que ſcimus eis ineſſe ⁊ nobis nõ in-
eſſe. Ubi gratia ego ſum caſtus et ille eſt libidini da-
tus ego tamen non propter hoc me etiam in caſtita-
te excellentiorem putabo. Tum quia ſcio ꝙ paucos
ſtimulos libidinis paſſus ſum. ille vero fortiſſimos
et frequentiſſimos. Tum quia ſcio me habuiſſe mul-
tos cohibentes in me luxuriam illum vero habuiſſe
multos excitantes. Tum quia ille frequentem diſpli-
centiam de luxuria ſua patitur ego non. Tum quia
propter eam frequenter erigitur in deum et veniam
clamat et contēnit et deteſtatur ſeipſum et vitam ſuā
ego autem non. Tum quia nec tam diligenter laudo
deum propter conceſſam caſtitatem ꝗ diligēter con
temnit ſe propter luxuriam. Tum quia ego video eius
affectū multis penis ꝗ forte ſibi infliguntur propter
luxuriam ſuā ego aūt non ſum cõſimilibus affectus
propter has ⁊ multas alias rationes ego poſſū eſti
mare me viliorē altero etiam in illo in quo omnibus
certū eſt eum eſſe a me ſupatum. ꝙ autē dixi de adiu
mentis ⁊ impedimentis intelligo tam de extrinſecis
ꝗ de intrinſecis. Septimus eſt ad oīa indignum ſe ⁊ 7. grad9.
inutilē confiteri. nam vere humilis ſcit ⁊ cognoſcit ꝙ
omnis bona operatio ſua a deo dependet non tantū
ſicut a generali ⁊ communi omniū cauſa verum etiā
ſicut a ſpecialiter adiuuāte ſcit preterea ſe ita deo in
omni bono et omni conatu ſubordinatum vt nichil
poſſit i eo permanere niſi eo conſeruante nichil etiā
poſſit conari niſi eo auxiliante. quicumq; enī vere et
perfecte ſe ſummittit deo quod primum eſt in humili
tate ille ſe ad omnia indignum ⁊ in vtilem confiteri
habet. Octauus eſt confeſſio peccatorum nã vere hu- 8. grad9.
milis ſcit ꝙ vera appreciatio ⁊ valor creature ratio
nalis conſiſtit in copia bonož ſpūalium et carentia
vitiorum. econtra autē vera vilitas in pſentia pecca
torum ⁊ carentia bonož ſpiritualium et quia vt di-
ctum eſt vere humilis eſt verā appreciationē et digni
tatem appetere et verā vilitatem aſpernari ideo vt
careat peccatis et vilis eſſe deſinat inclinatur ab hu
militate mediāte actu eius elicito peccata confiteri.
ꝗtūcūq; enim firmiter ego volo deſinere eſſe vilior ⁊
eſſe appciandus tñ firmiter ego volo p confeſſionem
exſpuere peccata ex quibus oriebatur vilitas ⁊ indi-
gnitas mea. Nonus eſt p obediētia in duris et aſpe
ris patientiam amplecti. qr enim obedientia vt plu- 9. grad9.
rimum eſt in difficilibus que propter moleſtiā retra
hunt ab actu obediētie. ideo ſuademur amplecti pa
tientiam contra durorū ⁊ aſperorum moleſtiam. et
iſte actus ꝗ diu remanet impetus et inſultus mole-
ſtie et aſperitatis contra bonum obedientie pertinet
ad humilitatem ſecundum perſeuerantiam quando
vero diuturna victoria ita confracta eſt harum paſ-
ſionum vis vt non plus notabiliter contra rationē
inſurgāt tunc opus illud humilitatis pertinebit ad
humilitatem ſecundum gradum temperantie. Deci- 10. grad9.
mus eſt vt cum obedientia ſe ſubdat maiori ita ſcili-
cet ꝙ velit ſibi obtemperare ⁊ obedire in omnibus ꝗ
licet. et nec ſcire tenet eſſe iniqua aut ex natura actus
aut ratione alicuius circumſtantie. Quod enim quis
ſubmittat ſe omnino voluntati alterius hoc maxime
prouenit ex hoc ꝙ quis ſe parum appreciatur ⁊ mul
tum contempnit. Et iſte actus pertinet ad humilita-
tem ſecundum temperantiam aut ſecundum perſeue
rantiam modo nūc ante expreſſo et poſſibile eſt ꝙ ra
tione circūſtantie pertinebit ad humilitatem heroi-
cam vtputa ſi circunſtantia aliqua in actu obedien-
tie poneretur talis ꝙ redderet actum tā difficilem vt
eſſet ſupra communem hominum facultatē. Undeci- 11 grad9.
mus eſt vt voluntatem ppriam nõ delectetur imple
re. Iſte actus videtur pendere ex precedenti. nam qui
ita ſe parū appreciatur vt ſe maiori ſubiciat per obe
dientiā deſinit velle adimplere ppriā voluntatē ⁊ p
ꝯſequens talis non delectat in adimplendo ppriam
volūtatem. et videt ꝙ per hunc gradū faciliter erigi
poſſit humilitas ad gradū tēperantie q2 quanto mi
nus quis delectat i adimplendo propriam volunta
tem tāto magis ſine difficultate ſe ſubmittit per obe
dientiam voluntati alterius. ad verificandū autē iſtā
non delector in adimplendo ppriam voluntatē non
exigit ꝙ ego habeam propriā voluntatē ꝙ ego ad
impleam eam. ſed huiõi adimpletio nõ fit michi cau
ſa delectatiõis. Sed dico ꝙ illa negatiua habet tres
cauſas vitatis quaž ꝗlibet ſufficit reddere eā verā. Nota.
Prima ē ꝗ dicta ē. Scḋa ē ꝙ habeā ppriā volūtatē: N
ſed tantum ego nõ adimpleo eā ⁊ ideo non delector i
eā adimplenda. Tertia eſt ꝙ non habeo propriam
voluntatem ideo nec impleo propriā voluntatem nec
in ea implenda delector. et hoc eſt potius in humi-

litate qualitas gradus ⁊ excellentius ꝑmū vero imple
ctius. Et ideo iſte gradus ſecundum potiſſimū eiꝰ por
tionē eſt ita ſe ſubmittere in rebus agendis alteri vt
nichil ex nobiſipſis velimus deinde ſi aliquid velimꝰ
ex nobiſipſis nō tamē id velimꝰ volitiōe ſperatiua ex
ecutionis id tamē exequādo potius triſtemur ꝙ non
voluntatē noſtrā in hac re ſuperiori ſubmittimꝰ ꝙ de
lectemur ꝙ voluntatē ꝓpriam adimplemus et hoc ter
tium non puto ad humilitatē pertinere maxime ſi ve
riſimile eſſet ꝙ voluntas noſtra nō eſſet voluntas ſupe
rioris. Aut quāuis ad ipſum fuiſſet voliturus ſuperi
or non vult tamen ꝙ eo incōſulto et ex nobiſipſis ve
duodeci= limus. Duodecimus gradus vt deū timeat ⁊ memor
mꝰ gdus. ſit omniū que precepit, per hunc autē gradū hūilis
ſe totaliter ſubmittit deo ⁊ mandatis eius tam per
fecte vt nullomodo ea preterire vel tranſgredi velit,
et qui varius eſt timor ſcilʒ ſeruilis ⁊ filialis, ⁊ filia
lis eſt multo perfectior ꝙ ſeruilis imo ſeruilis imper
fectus eſt licet iter prebeat ad filialē ideo in hoc gra
☙ du duodecimo poſſūt duo gradus ſubſtingui vnꝰ eſt
quo humilis timet deū ⁊ memor eſt mandatorū eius
ꝓpter ſupplicia que cōminatus eſt tranſgredientibꝰ
mandata eius. aliꝰ quo timet deum timore filiali ⁊
Duo gdꝰ memor eſt mandatorum eius ita ꝙ perfecte vult ad
timoris fi= implere ea non propter timorem pene ſed propter ti
lialis. morem offenſe hoc eſt non vult omnino offendere euʒ
nec amicitia eius fruſtrari. Anſelmus libro de ſimili
tudinibus ponit ſeptem gradus humilitatis. Pri
Septē g= mus eſt contēptibilē ſe eſſe cognoſcere hoc eſt cogno
dus hūili ſcere ſe eſſe in multis defectuoſū ⁊ hic eſt ꝓprius actꝰ
tatis ſm humilitatis. Hic aūt defectus contingit multiplicit,
anſelmū. aut ꝓpter defectū bonoꝝ, aut ꝓpter malū vſū eorū,
aut propter inſufficientiam boni vſus, aut propter
mala quibꝰ inuoluimur ſiue ſint mala pene ſiue ma
la culpe. Secūdus eſt de hoc dolore. dixi enim ſupra
2. gradꝰ. ꝙ non tantū ad humilitatē pertinet cognoſcere vili
℗ tatem ſuam ſed etiam appetere veram dignificatio
nem ⁊ appreciationem que impeditur per defectus
vilitatem et contentibilitatē in nobis qui autē appe
tit veram appreciationē ⁊ cognoſcit ſe eſſe vilem ⁊ cō
tentibilem dolet de huiuſmōi vilitate ſua. Et iſte do
lor eſt nolitio vilitatis et cōtemptibilitatis que ineſt
Tertius vel triſtitia inde cauſata. Tertius vilitatem ⁊ contē
gradus. ptibilita ē ſuam confiteri vbi nō accipit confeſſio vt
eſt pars penitentie ſed accipitur confeſſio pro vocali
aſſertione huius modi vilitatis ꝙ contingere pōt du
pliciter vnomodo vbi defectus ꝑticularis eſt publi
ce notus et tunc humilis poteſt confiteri vilitatē ſuā.
aliomodo vbi defectus non eſt publice notus ſed eſt
ſecretus et occultus et tunc non videtur humilitas in
clinare ad confeſſionem propriam vilitatis id eſt ad
confeſſionem defectus ſecreti et occulti niſi in caſu in
quo vocaretur ad adminiſtrationem aliquam geren
dam cuius iſte defectus eēt notabiliter impeditiuus
et non poſſet alio modo reiicere a ſe huiuſmodi admi
niſtrationem niſi per confeſſionem defectus occulti.
Aliomodo poteſt fieri confeſſio non propria ſed com
munis nichil ſcilicet ſignificādo particulariter de de
fectu ſuo ſed communiter fatendo ſcilicet ſe eſſe vilem
et contemptibilem perſonam, ⁊ ad hanc confeſſio
nē bene inclinat humilitas. ꝙ probatur ſic vera hu
militas inclinat habentem ipſam non ſolum ad hoc
ꝙ non appretietur ſe ſed etiam ad hoc ꝙ alii non ap
precientur eum plꝰ ꝙ dignum eſt ſed ſi non cōfiteat
vilitatem ſuam alii appreciabuntur eum pluſꝙ di
gnum eſt, cum cognoſcant multa laudabilia eſſe in
eo et ignorabunt vilitatem et defectum facientem
4. gradꝰ. diminutionē in precio vero eiꝰ. Quartus gradus eſt
ꝑſuadere hoc vt alii velint credere. Iſte gradus fūda

tur in ratione nuper adducta quid eſt ꝓdeſſet dicere
⁊ confitere aliis vilitatem ſuā niſi ipſi credant qʒ ta
lis eſt ſi eſt nō crederēt non minꝰ eū appreciarent, ꝑ
hoc eſt ꝙ confitetur ita eſſe ⁊ ſuadet declarat mani 5. gradꝰ.
feſte ꝙ nō vult magis appꝛciari ꝙ dignū eſt. Quintꝰ
vt patienter ſuſtineat hec dicere eſt humilis habet
contemnere ꝓſpera et ſecundū Ariſ. in quarto ethi
coꝝ magnanimus nō curat de opinione hominum ſʒ
magis de veritate ⁊ ideo humilis qui ē vere magna
nimus vult ꝙ cognoſcat vilitas ſua ⁊ ꝙ ēi dicat. ē et
alia rō quia per hoc ꝙ vilitas ſua creditur ⁊ dicit ip
ſe magis mouetur a ſe vilitatem reiicere ⁊ contraria 6. gradꝰ.
dignitate ꝑficere. Sextus ē vt patiat ſe contēptibilit
tractari. Nam vere humili placet ꝙ tractet eodēmō
quo iudicat ſe eſſe dignū tractari, ſed vere humilis ſe
iudicat contēptibilem ⁊ eſſe tractrandū contemptibi
liter ergo vere humilis debet pati ſe contemptibilit
tractari. Eſt ⁊ alia omniū iſtoꝝ ratio vere humilis
ſcʒ per publicationē ſue vilitatis ⁊ ꝑ vilem tractatio
nem ſui ipſe fit minus vilis: ſed vt iam dictū eſt vere
humilis dolet de vilitate ſua et quantū poteſt nitit 7. gradꝰ.
vt indies fit minus vilis igit. Septimus vt hoc amet.
naʒ ꝑfecte humilis amat illud maxime quo perit ſua
vilitas: ſed ꝑ tollerātiā equanimē tractationis vilis
per publicationem ſue vilitatis diminuitur ⁊ tandē
perit ſua vilitas ergo vere humilis debʒ amare ⁊ de
ſiderare ꝙ cōtemptibiliter tractet. hi autem gradus Gradꝰ im
ſe habent ſcðm imperfectum ⁊ perfectū. Imperfectꝰ fectus.
enim gradus eſt cognoſcere vilitatē ſuam deinde do
lere de vilitate ſua: tertio hoc confiteri, quarto ꝑſua
dere vt credatur, quito patient ſuſtinere vt dicatur,
ſexto pati contēptibiliter ſe tractari, ſeptimo hoc de
ſiderare ⁊ amare. Iſti autem gradus nō vident egre
di a natura et conditione proprii actus humilitatis
ſicut multi priorū ⁊ quidem eorum ꝑtinent ad humi
litatem ſcðm continentiā. alii ad humilitatē ſecundū
perſeuerantiā ⁊ hoc in imperfectis. in perfectis vero
ad humilitatem ſcðm gradum temperātie. alii aſſi Tres gra
gnant tres gradus. primꝰ eſt ſubdere ſe maiori et nō dꝰ ſecūd
preferre ſe equali quam humilitatem dicunt eſſe ſuf alios.
ficientem. ſecūdꝰ eſt ſubdere ſe equali nec preferre ſe
minori et hec dicitur habundās tertiꝰ eſt ſubdere ſe
minori in quo ē omis iuſtitia, ⁊ hec habet gloſa Ma ☙
thei. iii Iſti tres gradus continent ſeptem precedens
tes. nam qui ſe ſubdit maiori quod fit per primum ⁊
equali quod fit ſecundū et minori quod fit per tertiū
ſubdit ſe cōtemptibilem exiſtimat et hoc confitet ⁊ ꝑ
ſuadet vt credatur non tantū verbis. ſed etiam acti
bus ſubiectionis et obedientie et non ſolum patiēter
ſuſtinet hoc dici ſed etiam operibus dicta aliorū cō
probat patitur ſe contemptibiliter tractari et amat
quia ſemetipſū ſubdit et ſubiicit minori quod ad tra
ctationem contemptibilem pertinet et dolet ſe eſſe cō
temptibilem quia vt dictum eſt vere humilis amat cō
temptibiliter tractari eo ꝙ quo magis contemptibi
liter tractatur eo magis deperit contemptibilitas
ſua et vere dignior efficitur. Iſti tamen tres gradus
non tam diſtincte explicant ea que explicantur per
ſeptem gradus precedentes, ſed verbis cōmunioribꝰ
et magis confuſis. Similiter per duodecim gradus
priores explicantur aliqua ſigna exteriora vere hu
militatis et cum hoc explicātur aliqui alii actus ali
arum virtutum ad quos humilitas inclinat median
te actu ſuo vt defigere oculos in terram pauca lo
qui, non loqui niſi interrogatus, non eſſe facilem ſigna ex
ad riſum. Hec enim ſunt ſigna exteriora vere hu teriora
militatis. cōfeſſio peccatoꝝ eſt actus penitētie ad hūilitatꝭ
quē inclinat humilitas. Et ſi queras ad quā virtutē
moralē pertinet penitētia, dico ꝙ ad illā virtutem

cui opponitur peccatū cōfitēdū quia cōfeſſio illa nō
eſt niſi ſignū nolitionis et deteſtatiō peccati. De-
teſtatio autē l iuſticie pertinet ad iuſticiam ⁊ tracti-
dis ad māſuetudinē exprimūtur etiā in iſtis duode
cim gradibus aliqui excellētioꝛes actus ꝙ per hos
B tres vt puta ſe pnunciare omnibus viliorē ꝙ ſi re-
cte fiat eſt act⁹ excellēs humilitatis. Ex his patz re-
ſponſio ad queſtionē. ¶ Sed cōtra ea que dicta ſunt
Arguitur pꝛimo ſic nulla virtus inclinat ad falſaꝫ
opinionem, ſed ſi quis credat ſe omnibus viliorem
aut ſe indignum ⁊ impotentē ad omia habebit fal
argumē. ſam opinionem cū non quilibet humilis ſit omni-
thome. bus alijs vilioꝛ nec ſit ad omnia impotens igitur.
2.2. que. ¶ Secūdo cōfeſſio peccatoꝝ obedientia ⁊ patientia
argu. 6. pertinet ad alias virtutes: ſed in iſtis gradibus enu
merantur cōfeſſio peccatoꝛum obedientia ⁊ patien
tia ergo iſti nō ſunt gradus humilitatis. ¶ Tertio
humilitas ab interioꝛibus ad exterioꝛa pcedit ſi-
cut ⁊ cetere virtutes ergo incōuenienter in pꝛemiſſis
gradibus pꝛemittūtur ea que pertinēt ad exterio-
res gradus hijs que pertinēt ad iteriores ¶ Quar
to ſecūdū Auguſtinū libꝛo de virginitate menſurē
humilitatis cuiqꝫ ex menſura ipſius magnitudinis
data eſt cui eſt periculoſa ſuperbia que amplius am
plioꝛibus inſidiatur: ſed mēſura magnitudinis hu
mane nō poteſt ſub certo numero graduum deter-
minari ergo nō ſunt aſſignādi certi gradus humili
tatis. ¶ Ad pꝛimū dico ꝙ vt ſupꝛa patuit ad iudici
um aliquod quod ſecūdū rei veritatē eſt falſū incli
nat aliquādo virtus moꝛalis vt patet de iuſticia ꝗ
inclinat ad interpꝛetādū facta pximoꝝ in melioꝛeꝫ
virtus in partem ⁊ de hoc ſupꝛa fatis. Dicit tamē Thomas
clinat ad ꝙ quis poteſt ſe credere ⁊ pꝛonunciare omnibus vi
falſum. lioꝛeꝫ abſqꝫ falſitate ſecūdū defect⁹ occultos quos
in ſe recognoſcit ⁊ dona dei que in alijs latēt. ſi di
xiſſet beatus Thomas ꝙ quis poteſt hoc credere ſi
ne mēdacio, ego faciliter cōceſſiſſem ſed nō videtur
mihi verū ꝙ ſine falſitate hoc poſſit. Patet ſūt de
cem viri boni ⁊ humiles. Tūc arguo ſic quilibꝫ iſto
rum credit ſe omnibus viliorē aut ergo ita eſt ꝙ q̄
libet eſt omnibus alijs vilioꝛ aut non. ſi non ergo
Contra multi eoꝝ falſe iudicāt ſi ſic tūc arguo ſic ſequitur
thomam quilibet eſt omnibus alijs vilioꝛ ergo pꝛimus eſt ſe
cūdo vilioꝛ ⁊ vltra ergo nō eſt ſecūdus vilioꝛ pꝛimo
⁊ vltra ergo nō quilibet eſt omnibus alijs vilioꝛ. ſe
cunda ꝯſequentia pbatur da oppoſitum ꝯñtis ſe-
cundus eſt vilioꝛ pꝛimo. Arguo ſic ſecūdus eſt vili-
oꝛ pꝛimo ſed pꝛim⁹ eſt vilioꝛ ſecūdo, ergo pꝛim⁹ eſt
vilioꝛ ſeipſo. cōſequēs implicat ⁊ ſecūda pars an-
tecedētis eſt conceſſa ergo pꝛima eſt falſa ⁊ incom
poſſibilis ſecūde. Dices ꝙ licet ſecūdus nō ſit ſim-
pliciter vilioꝛ pꝛimo, eſt tamen in aliquo vilioꝛ hoc
non impedit quia nō ſequitur iſte eſt in aliquo vili
oꝛ ergo eſt vilioꝛ, ſicut non ſequitur ego ſum in ali
quo te doctioꝛ ergo ego ſum te doctioꝛ, et hoc ppter
negationem icluſam in cōparatiuo. Et pꝛeterea di
co ꝙ poſſunt dari duo tres ⁊ quatuoꝛ ⁊ multo plu-
C res quoꝝ vnus excedit alios in omni perfectione q̄
eſt in ipſis ⁊ exceditur ab eis in omni vitio ⁊ defectu
qui in eis reperit. Et ſi q̄ras que ꝯcurrūt ad faciēdū
iudiciū de vilitate maioꝛi ⁊ minoꝛi. Dico ꝙ bōa ⁊ p
Quilioꝛ al fectiones cōſiderāde ſunt tam ſecūdū multitudinē
tero ſit. ꝙ ſcdm excellētiā ⁊ defectus ⁊ vicia tā ſcdm multitu
dinē ꝙ magnitudinem: ſiue excellentiam. nam ſi ali-
qui ſint pares in perfectionibus et impares in de-
fectibus ille eſt vilioꝛ in quo ſunt plures defectus
vel grauioꝛes, et ſi aliqui ſint pares in defectibus
ille eſt vilioꝛ qui excedit in perfectionib⁹ aut ſcdm
numerū aut ſcdm magnitudinē. Nam vnus aliquan
do habet plures pfectiones ꝙ alius, et poteſt etiaꝫ
fieri ccomparatio perefectionum ſecundum nume-
rū ad perfectiones ſecundum magnitudinē. Nam
vnus aliqñ habet plures perfectiones ꝙ ali⁹ et ta
men alius hꝫ tres aut quattuoꝛ in excellenti gra-
du ⁊ ſimiliter ꝯtingit in defectibus. ¶ Ad ſcdm di
co de cōfeſſione pctōꝝ ⁊ obedientia ſcdm opinio
nem quoꝛūdā ꝙ licet non ſint actus imediate elici-
ti ab habitu humilitatis ſunt tñ actus eliciti ab ea
mediate ſcꝫ mediante actu ſuo elicito vt frequenter tho ſcda
dictū eſt. Et in hāc ſolutionē ſatis cōuenit a beat⁹. ſcdē q̄ſtio
Thomas ita dicens. nō eſt aūt incōueniens ꝙ ea q̄ ne ibi ſo-
ad alias virtutes. ptinent humilitati aſcribant q꞉ lutiōe ad
ſicut vnū vitium oꝛitur ex alio ita naturali oꝛdine ad pmū.
actus vnius virtutis pcedit ex actu alteri⁹. De pa
tientia aūt dico ꝙ non partiū ad aliud genus vir-
tutis: ſed facit ſpeciē ſub hūilitate et ptinet ad gra
dum pſeuerantie, non deſiſtere eſt ab opere virtu-
tis. pp er tollerātiā duroꝝ humilitas eſt ſcdm per
ſeuerantiā vt ſatis ptꝫ ex diſtinctione ⁊ modis pati
entie ſupꝛa poſitis. Ad tertiū reſpondet btūs Tho D
mas ꝙ hō ad humilitatem pueniꝫ per duo. pꝛimo
quidē ⁊ pꝛincipaliter p gratie donū ⁊ ſic ad hoc i
terioꝛa precedūt exterioꝛa. alio modo per humanū
ſtudiū per quod hō pꝛi⁹ exterioꝛa cohibet vt poſt ꝯtra tho
modū ptingat ad extirpandū iteriorē radicē ſcdm mam.
quem modū hic aſſignant hūilitatis modi. ¶ Con-
tra hanc ſolutionē Arguitur ſic non eſt bonitas in
actu exterioꝛi niſi ppter bonitatē actus interioꝛis, ꝗ
ſiue hō perueniat ad humilitatē p gratie donū ſi-
ue per humanū ſtudiū neceſſe eſt tñ ꝙ pꝛius habe-
at actū interioꝛē ꝙ bonū actū exterioꝛē. ¶ Scdo co
hibitio illa exterioꝛū aut imperata eſt mediāte ali
quo bono actu interioꝛi hūilitatis vel nō ſi nō ꝗ nō
eſt bona nec ad humilitate pertinet. ſi ſic ergo inte
rioꝛa pcedunt exterioꝛa in acquiſitiōe humilitatis
per ſtudiū humanum. Reſpondet ad iſta ꝙ beatus
Thomas non vult negare quin ſemper boni actus
interioꝛes precedāt exterioꝛes tā in humilitate ꝗ i
alijs ſed vult dicere ꝙ per illos actus interioꝛes pꝛi
mo debent cohiberi exterioꝛa ſigna ſuperbie ꝙ poſ
ſit extirpari mala radix. ¶ Contra hoc ſic arguitur
pꝛimo quia contingit humilitatē in multis acquiri
per humanum ſtudium in quibus nihil ē radicis cō-
trarie vt ſi quis ſtatim poſt annos diſcretionis et an
teꝙ vllo modo allectus fuerit ad ſupbiam det ope-
ram per exercicia continua humilitati acquirēde er-
go talia non procedit ab exterioꝛibus ad interioꝛa.
¶ Secūdo i pꝛimo gradu habet ꝙ pm⁹ grad⁹ ē coꝛ
de et opere ſēper hūilitatē oſtēdere defixis in terraꝫ
oculis et cōſtat ꝙ non oſtenditur humilitas que non Opinio
ineſt quia tunc eſſet falſum et fictum ſignum ergo o doctoꝛis
ſtenditur humilitas que in eſt, ſed nō ineſt humili-
tas niſi coꝛrupta ſit radix cōtraria igit ꝓus eſt re-
dicē coꝛrūpi q̄ exterioꝛa cohibere. dico igr aliꝫ con
cedēdo afcēdēs ⁊ negādo ꝯſequētiā q꞉ illi gradus
pꝛioꝛes licet reſpiciant exterioꝛa quedā tanꝙ actus
impatos vel cohibitos, reſpiciūt tñ iterioꝛa ſcilicꝫ
volitiones et nolitiones tanꝙ actus ab humilitate E
elicitos qui pꝛimi ponūtur quia facilioꝛes ſunt et
ab humilitate minoꝛes gradus poſſunt pꝛoducere
¶ Ad quartū concedo ans et vult ibi dicere Auguſti
nus ꝙ gradus humilitatis ſunt tanto excellentioꝛes
quāto maioꝛ fuerit pſona que illum actum humilita
tis exercet. Et ideo quilibet illoꝝ duodecim gradum
ad hoc poſſunt ſubdiuidi diuiſione ſūpta ex magni-
tudine ⁊ conditione perſonaꝝ. et cū dicitur ꝙ menſu
ra magnitudinis humane non poteſt ⁊c Dico ꝙ ma
gnitudines ſpecie differentes differentia notabili eꝫ

ſenſibili poſſunt cōprehendi ſub certo numero / ſiue
tamen ſic ſiue non. Dico ꝙ oēs gradus humilitatis
ſumpti ex iſtis magnitudinibus hominū comprehē-
duntur ſub iſtis duodecim gdibus / quilꝫ tn̄ gradus
adhuc poterit ꝯ̄uidi diuiſione ſumpta ex circūſtā
tia perſone ſi. ꝗz ille habebit maiorē humilitatem
primi gradus qui cū ſit perſona excellētior et ma-
ior ⁊ dignior / nichilominꝰ defigit eque oculos in
terrā ſicut alius qui eſt notabiliter minor / ⁊ hoc ſi
aliud nō obſtet. Ad rationē ante oppoſitū negatur
ꝯ̄ña ꝗz iſti duodecim gradus in illis tribus cōtinē-
tur / neqꝫ eſt incōſuetū ꝙ aliquid idē aliqñ i duo mē
bra aliqñ in tria aliqñ in ſex vel plura diuidatur
ſcḋm ꝙ diuiſio ſit ꝑ terminos magis vel minꝰ cōes
quāto eñ termini diuiſiōis ſunt minꝰ cōes tāto ne-
ceſſarie eſt vt diuiſio plura membra contineat.

Conſequitꝰ inquirendū eſt de
perſeverātia quā multi putant eſſe partē
fortitudinis vel magnanimitatis. Quęri
tur ergo primo. Utrū perſeuerantia ſit pars forti
tudinis? ¶ Arguitꝰ ꝙ ſic auctoritate Tulii in rheto
rica ſua qui ponit eā partē fortitudinis. In oppoſi
tū arguitꝰ perſeuerantia eſt ſcḋm Ariſ. gradus vir
tutis qui in oī virtute reperitꝰ ꝗ perſeuerantia non
eſt pars fortitudinis. ¶ Pro queſtione eſt notādū
ꝙ perſeuerātia accipitur quadrupliciter. Uno mo-
do pro ꝑfecta continuatiōe operis virtuoſi quo tā
diu inſiſtitꝰ operi ꝗ̄ diu recta ratio dictat eſſe inſi-
ſtendū ⁊ hoc ſiue difficultatē patiamur in cōtinua-
tione operis ſiue nō et ſic hñs temperantiā gradū
bene perſeuerat ꝗz talis cōtinuat opus virtutis lꝫ
non patiatꝰ notabilē difficultatem. Scḋo modo ac
cipitur perſeuerātia pro cōtinuatione operis vir-
tuoſi nobis difficilis qua tā diu inſiſtitur operi ꝗ̄
diu recta ratio dictat eſſe inſiſtendū ⁊ hoc ſiue diffi
cultas ꝓueniat ex hoc ꝙ retrahimur ab opere vir-
tutis ꝓpter aliqua delectabilia ſiue ꝓpter aliqua
triſtabilia. Et hoc mō hñs ꝯtinentiā gradum ſcḋm
eā perſeuerat i opere. Tertio modo accipitꝰ perſeue
rantia pro cōtinuatione operis virtuoſi difficilis
nobis ꝓpter triſticias ab hmōi opere retrahentes
⁊ hoc ſiue ille triſticie ſint infra cōmunem hoīm fa-
cultatē ſiue nō hoc modo hñs gradū heroicū virtu
tis ſcḋm eū perſeuerare pōt. Quarto mō accipitur
pſeuerātia pro inſiſtentia operi virtuoſo qḋ eſt dif
ficile nobis ꝓpter triſticias ab hmōi opere retra-
hentes que ſunt infra cōmune facultatē hoīm ita ꝙ
frequēter hoīes vincūt tales triſticias et frequēter
ab eis vincunt. Et hoc mō nec heroicus nec tēpera-
tus nec ꝯtinēs cōtinuando actus ſuos pſeuerare di
cunt. Nō tēperatus ꝗz tēperato / opus virtutis non
eſt difficile. nō heroico ꝗz difficultas quā patitꝰ eſt
ſupra cōmunē facultatē hoīm nec tales difficulta-
tes frequēter hoīes vincūt lꝫ raro nō ꝯtinēs ꝗz opꝰ
nō eſt ei difficile ꝓpter triſticias retrahētes: ſed ꝓ-
pter declarationes in ꝯtrariū allicientes. hos vari-
os modos ego fui coactꝰ ponere ad ꝯcordationē di
uerſoꝝ auctoꝝ: cōſtat tn̄ oēs qui periti ſunt i mora
li phia. Ariſ. ꝙ Ariſ. tn̄ accepit pſeuerantiā quar-
to mō vt pꝫ vbiqꝫ in ſeptimo ethicoꝝ. ¶ Pro cuius
declaratiōe ponuntꝰ aliq̄ ꝓpōnes. Prima eſt de rō
ne pſeuerātie ſcḋm Ariſ. eſt ꝙ ſit pugna / ⁊ retractio
ab ope virtutis. ꝓbatꝰ vbicūqꝫ eſt ꝯ̄tenētia ibi eſt pu
gna ⁊ retractio ab ope: ſed in oī pſeuerantie ſcḋm
Ariſ. eſt ꝯ̄tenētia igitꝰ. maior eſt certa ꝗz ſi non eſſet
ꝗ pugna ibi retractio nō eēt ibi ꝯ̄tenantia. ⁊ minor
ꝓbatur per Ariſ. in ſeptimo ethicoꝝ. Perſeuerare
eſt enim in eo quod eſt cōtratenere. Ubi Euſtratius
perſeuerare enim eſt indetinere id eſt in non laxare
.i. nō vinci a vehementibus triſticiis a quibus mul
ti vincuntur. Et paulo poſt deficiens autem id eſt
victus a triſticiis ad quas multi fortes ſunt et con
tra tendunt et poſſunt ſuperare ipſas mollis eſt.
Et beatus Thomas in cōmento perſeuerare enim
dicitur aliquis ex eo quod tenet ſe cōtra aliquid im
pellens. ¶ Secūda ꝓpoſitio de ratione perſeueran 2. ꝓpoſ.
tie ſecūdū Ariſ. eſt ꝙ hmōi pugna et retractio ſit a
triſticiis. ¶ Tertia ꝓpoſito ꝙ opꝫ ꝙ hmōi triſticie
ſint vehementes. ¶ Quarta ꝓpoſitio ꝙ hmōi triſti 3. ꝓpoſ.
cie nō debēt eſſe ſupra cōmunē facultatē hominum
ꝓbātur iſte ꝓpoſitiones per. Ariſ. in principio eiuſ- 4. ꝓpoſ.
dem capitꝰ ita dicentē. Circa aūt indicꝫ que per tactuꝫ
et guſtū delectationes et triſticias ⁊ cōcupiſcētias
⁊ fugas circa quas ⁊ intemperātia ⁊ temperātia de
terminata eſt prius / eſt quidē ſic habere vt vinci et
quibus multi meliores eſt autē ſuperare et quibus
multi minores hoc eſt cōtingit vinci ab hiis delec-
tationibus ⁊ triſticiis quas multi ſuperant / conti
git etiam ſuperare ⁊ vicere eas delectationes et tri
ſticias quibus multi ſunt minores id eſt a quibꝰ mul
ti ſuperantur hoꝝ autē hic circa delectationes id ē
ille qui vincitur a delectationibus. incōtinēs autē
hic id eſt ille qui ſuperat hmōi delectationes dicitꝰ
cōtinēs. Et ſequitur circa triſticias mollis ille ſcili
cet qui vincitur / hic autem ſcilicet qui vincit per-
ſeuerans vbi Thomas ſuperatus a delectationibꝰ
tactus quas multi ſuperant eſt incōtinēs ſuperans
vero delectationes tactus a quibus multi ſuperan
tur dicitur cōtinēs / ſed circa triſticias ꝯ̄trias hic ſci
licet ſuperatus ab hiis quas multi ſuperāt dicitur
mollis ſuperās autē eas a quibus multi ſuperātur
dicitur perſeuerās. eādem ſentētiā habet Euſtraci-
us loco eodē. ex quibus patet ꝙ ſecūdū. Ariſ. opor
tet ꝙ pugna illa et retractio fiat a triſticiis quia ſi fi
eret a voluptatibus ⁊ delectationibꝰ tūc virtꝰ qua
ſuperamus eſt ꝯ̄tinētia oportet etiam ꝙ hmōi tri
ſticie ſint vehemētes quia oportet eas eſſe tātas ꝙ
ab eis multi ſuperantur. ideo dicit textus quibus
multi minores ⁊ hoc patet etiam ex Thoma ⁊ Eu-
ſtra. oportet etiā ꝙ nō ſint ſupra cōmunē hominem
facultatē quia oportet eas eſſe tales vt eas multi ſu
perēt ſed nō ſuperāt eas multi que ſunt ſupra cōmu
nē hominū facultatē igitur. Per primū ⁊ tercium
differt pſeuerātia a temperātia gradu quia vel in ea
nō eſt pugna vel ſi ſit pugna nō eſt vehemēs. per ſe
cūdū differt a cōtinētia / per quartū differt a virtute
heroica. vtrum autem hec quarta acceptio ſit pro-
pria acceptio perſeuerātie vel non dependet ex vſu
auctoꝝ veterū Aretinus tamen trāſſerando libros
Ariſ. loco pſeuerātie vſus eſt nomine ꝯſtantie et ſe
cundū rei veritatem cōſtantia magis videtur i por
tare cōtra tenētiā ſiue cōtra ſtantiā ꝗ̄ perſeuerātia
ꝗ̄uis Tullius nomine cōſtātie aliter vtatur appelā
do cōſtantiam cum dicta aut facta poſteriora dictꝫ
aut factis prioribus cōcordāt. Sed paulo poſt de ri
gore ſignificationis terminorū dicitur. ¶ Sit pͥma
cōcluſio nō omnis perſeuerātia pertinet ad fortitu
dinē quomodocūqꝫ accipiatur perſeuerātia. proba
tur immanētia in opere virtuoſo vel cōtinuatio o-
peris virtuoſi nō eſt aliud ꝗ̄ opus ipſum virtuoſū
vel habitus inclinans ad illud ſicut immanētia in
opere iuſticie non eſt aliud ꝗ̄ ipſum opus iuſticie. ſi
ſit immanentia actualis / vel habitus iuſticie ſi ſit
immanētia habitualis. ſed perſeuerātia non eſt a-
liud ꝗ̄ immanētia actualis vel habitualis in opere C.
virtuoſo / vel cōtinuatio operis ſecūdū aliquos igitur
¶ Pro intellectu tamē huius rationis et ſignifica-

tiõnẽ termini. Eſt aduertendũ ꝙ multi putant ꝙ̄ ꝑ
ſeuerantia dicat cõtinuationẽ operis virtuoſi. Et
in hanc ſignificationem multi viſi ſunt nomine ꝑſe
uerantie. ſed ſecũdũ Ariſ. nõ eſt ita. ſed dicit perſe-
uerãtia immanẽtiã dictamini rationis de agendo
vel fugiendo ⁊ electõi recte huiuſmodi dictamini cõ
formi vnde cũ quis agit virtuoſe reperiunt̃ ibi tri
a dictamen rectũ electõnem dirigẽs, electõ recta dicta
mini cõformis ⁊ opus mediante electione impera-
tum quod eſt executio electionis. Dico ergo ꝙ con-
In opere tinẽtia ⁊ ꝑſeuerẽtia ⁊ etiã cõſtantia dicũt immanẽ
virtuoſe tiam rationi q2 ſcilicet per eã iclinamur eligere cõ-
tria repe formiter dictamini recte rationis nõ obſtantibus
riuntur. impulſionibus a vehemẽtibus delectationibus aut
triſticiis factis vt dictamẽ rationis deſideramus
dicunt etiã immanentia electioni. nã multi eligunt
ieiunare aut cõtinere qui hmõi electioni nõ imma-
nent ꝓpter delectationes aut triſticias ad oppoſi-
tum impellẽtes. Hec intẽtio Ariſ. explicãtur apertiſ
ſime in ſeptimo ⁊ vltimo capitulo tractat⁹ p̄mi vbi
inquit que immanentia requiritur ad cõtinentiam
ſub qua cõtinẽtia ipſe cõpᵱhẽdit perſeuerãtiam ſi
cut cõſtat eũ feciſſe in primo capitulo libri eiuſdem
cum tres gradus virtutis enumerauit vbi ita dicit
Ariſ. verũ autẽ cõtinẽs eſt qui qualicũq3 rõni et q̄li
cũq3 electioni imanet vel q̄ recte ⁊ incõtinẽs autẽ q̄ nõ
immanet qualicũq3 electioni ⁊ q̄licunq3 rationi vel q̄
falſe rationi et electioni nõ immanet quẽadmodum
dubitatũ eſt primo ⁊c: vbi patet ex terminis queſtio
nis quã immanẽtiã vel immorationẽ importẽt hec
nomina et id frequẽter reperit per totũ capitulum,
hoc etiam ꝓbatur per illud quod de hmõi imminẽ
tia et in moratione habetur in tertio. Eſt autẽ indi
difficile quandoq3 iudicarem quale pro quali eligẽ
dum et qui pro quo ſuſtinẽdũ. ⁊ ſequitur adhuc au
tẽ difficilius immorari cognitis vbi Areunt trãſla
tio eſt autẽ difficilius in ſentẽcia permanere poſtꝙ̄
cognoueris. His ſuppoſitis ꝓbatur ſecũdo conclu
ſio omnis habitus inclinãs voluntatẽ ad hoc ꝙ cõ
formet electionem ſuam dictamini rationis ⁊ exeq̄
tur cõformiter huic electioni eſt perſeuerantia ge-
neraliter accepta: ſed omnis virtus moralis incli-
nat volũtatẽ vt ſe ↄformet dictami recte rõis ⁊ icli
natetiã ad executionẽ operis cõformiter ad hmõi
electionẽ ergo omnis virtus eſt perſeuerantia. ꝙ ſi
quis dicat proteruiẽdo ꝙ perſeuerantia importat
cõtinuationẽ operis virtuoſi hoc nõ impedit quia
vel recta ratio dictat eſſe cõtinuandũ vel nõ. ſi ſic er
go cõtinuando immanet recte rationi ⁊ recte electi
oni ⁊ nõ cõtinuando nõ immanet. ſi nõ ergo nõ con
tinuando nõ omittit cõtra rectam rationẽ. ¶ Secũ
da cõcluſio perſeuerantia generaliter accepta non
eſt aliud ꝙ̄ virtus perſeuerãs accipiendo virtutem
Perſeue cõmuniter ad actum ⁊ habitũ patʒ q2 vt iam dictum
rãtia et eſt omnis virtus eſt perſeuerantia ergo perſeuerã-
actus ꝑ tia nõ eſt aliud ꝙ̄ virtus perſeuerãs. Secũdo perſe
ſeuerãs uerantia eſt virtus, aut ergo eſt virtus perſeuerãs
aut alia. ſi primũ habetur intentũ. ſi ſecundũ tũc ſic
illa alia virtus poteſt habere opus cõtinuatũ ⁊ po
teſt quis in ea perſeuerare aut ergo perſeuerantia
eius erit eadem ipſi aut alia virtus. ſi primũ ergo
pari ratione ſtandũ fuit in prima. ſi ſecũdũ iterum
queretur de perſeuerãtia illius alterius perſeuerã
tie ⁊ ſic erit proceſſus in infinitũ vel ſtabitur tãdem
in aliqua, ſed ratione ſtatur in via ſtari poterat in
prima igitur. Tertio poſito recto dictamine ⁊ ele-
ctione recta et opere imperato iuſticie cõtinuato ꝑ
aliquod certũ tẽpus quibuſcũq3 aliis virtutib⁹ re-
motis ponitur perſeuerãtia iuſticie ergo perſeuerã
tia iuſtice nõ dicit quãcũq3 aliã virtutẽ moralẽ a iu
ſticia ergo nec ꝑſeuerantie aliarũ virtũ dicũt aliam
virtutẽ ab eis. Quarto iuſticia inclinãs ad eligendũ
cõformiter recte rationi ⁊ exequẽdũ ↄtinuandũ cõ
formiter tã diu ꝙ̄ diu recta ratio dictat eſſe cõtinu
andum ⁊ ſilr̃ q̄libet alia virtus ergo vnaqueq3 vir
tus ſufficit ad hoc ꝙ in opere eius perſeueret ergo
nõ eſt neceſſaria preter virtutes ceteras ponẽda ꝑ-
ſeuerantia alia ꝓbatur per Ariſ. in ſcdo vbi ponit
cõditiones operis virtuoſi ex parte ipſius operã-
tis oportẽt ꝙ operet̃ ſciens ⁊ eligẽs ⁊ eligens ꝓpter
hoc firmiter ⁊ imobiliter, ſed cõſtat ꝙ ſi eligit ⁊ ope
retur firmiter ⁊ immobiliter vult operari ꝙ̄ diu re
cta nõ dictat eſſe operandũ igit̃. ¶ Tertia ↄcluſio
ꝑſeuerantia nõ eſt virtus adiũcta fortitudini pluſ
ꝙ̄ alie virtutes morales ꝓbat̃ q2 vt dictũ perſeue-
rantia nõ eſt virtus ſpẽalis ab aliis diſtincta igit̃
¶ Quarta cõcluſio accipiẽdo ꝑſeuerantiã quarto
mõ nõ q̄libet virtus eſt ꝑſeuerantia. ꝓbatur q2 iuſti
cia ſcdm gradũ tẽperantie nõ eſt perſeuerantia q̄r.
tomodo nec iuſticia ſm gradũ cõtinẽtie ſtricte ac-
cepte eſt ꝑſeuerantia nec iuſticia ſm gradũ heroi-
cũ eſt perſeuerantia ꝙ̄ nõ ois virtus eſt perſeueran
tia hoc modo accepta. Aſſũ ſatis patʒ ex his que di-
cta ſunt, iuſticia eñ ſm gradum tẽperantie non hʒ
pugnam ex vehementibus paſſionibus iuſticia ſm
gradũ ↄtinentie non hʒ pugnã ex triſticiis ſed ex de
lectationib⁹ iuſticia ſcdm gradũ heroicũ hʒ pugnã
ex triſticiis excedentib⁹ cõem facultatẽ hoim, ſed ꝑ
ſeuerantiã habet pugnã ex triſticiis vehemẽtib⁹ in
fra tñ cõem facultatẽ hoim poſſetis igitur. ¶ Quin
ta cõcluſio. perſeuerãtia quarto modo accepta eſt
magis ꝓpria fortitudini ⁊ magnanimitati ꝙ̄ cui-
cũq3 alteri virtuti. probat̃ q2 in oi ope fortitudinis
⁊ magnanimitatis eſt difficultas ex parte triſticia
rũ retrahẽtiũ ab opere nõ ſolũ ꝓpter diuturnitatẽ
ſed etiã ꝓpter grauitatẽ laborũ ⁊ periculorũ ita ꝙ
difficilimũ eſt in actibus fortitudinis et magnani-
mitatis que eſt circa adminiſtrationes graues tñ
exerceri ꝙ ꝗs perueniat ad gradũ tẽperantie ⁊ hãc
puto eſſe cauſã ꝓpter quã poſuit. Cicero ꝑſeueran-
tiã ꝑte fortitudinis q2 eſt maxime ꝓpria fortitudi- E
ni ⁊ ſibi maxime neceſſaria. ¶ Sexta cõcluſio. Per
ſeuerantia fortitudinis eſt pars fortitudinis ꝓba
tur ois gradus fortitudinis eſt pars fortitudinis ſi
cut ꝑſeuerãtia fortitudis eſt gradus fortitudinis ſi
ed ꝑſeuerantia iuſticie eſt gradus iuſticie igit̃. ma-
ior ⁊ minor ꝓbãtur q2 fortitudo ſicut alie virtutes
hʒ tres gradus ſpecie diſtinctos ſcʒ cõtinentiã, tẽ-
perantiã, ⁊ heroicã fortitudinẽ. ⁊ cõtinentia grad⁹ grad⁹ x̄-
diuidit̃ in duos ſcʒ in ↄtinentiã ꝓpẽe dictã qua in tutis ſp̄e
clinamur ad vincendũ delectationes retrahentes diſtiguũt.
nos ab opere fortitudinis que ſunt infra cõem fa-
cultatẽ hoim, vt ſi quis tẽptaret̃ non pugnare pro
patria ꝓpter delectationẽ ciborũ ⁊ potuũ aut vene
rorũ quib⁹ allicit̃ incũbere tẽpe pugneant. que ſperã
tur ceſſando a pugna ſicut legit̃ feciſſe achilles ⁊ in
perſeuerantiã qua inclinamur imanere rõni ⁊ ele-
ctioni recte cõtra triſticias vehemẽtes nos retrahẽ
tes. Ex his conſtet ꝙ aliqua fortitudo eſt perſuerã
tia fortitudinis ⁊ non ois fortitudo eſt ꝑſuerantia
fortitudinis ergo ꝑſeuerãtia fortitudinis eſt pars
fortitudinis. ¶ Cõtra primã concluſionẽ arguitur
ſic quicquid firmitatẽ facit ↄ̄ difficultatẽ diuturni-
tatis ꝑtinet ad fortitudinẽ, ſed perſeuerantia ſer-
uat firmitatẽ cõtra difficultatẽ diuturnitatis ꝙ̄ per-
tinet ad fortitudinẽ: ¶ Scdo quicq̄d moderat̃ timo-
rẽ fatigationis aut defectus ꝓpter diuturnitatis
operis pertinet ad fortitudinẽ q2 fortitudo eſt mo-

deratiua timoris et audacie, ſed pſeuerantia mode
ratur timorē fatigatiōis ꝓpt diuturnitatē operis

Nō thome ſcda ſcde qſtione. 137 articulo. 4°.

igitur partiū ad fortitudinem. ¶ Tertio ois virtus
adiuncta fortitudini ſicut ſcdaria principali parti
um ad fortitudinē, et perſeuerātia eſt adiūcta forti
tudini ſicut ſcdaria principali ḡ perſeuerātia par
tiū ad fortitudinē. minor probat̄ ois virtus cuius
laus ꝯſiſtit in ſuſtinēdo aliqd difficile eſt adiuncta
fortitudini ſicut ſcdaria principali qꝛ fortitudo fir
mat aīm vt ſuſtineat pericula mortis in quibꝰ vt cō
ſtat difficilimū eſt perſiſtere et ideo ipſa eſt princi
palis cū exerceat illud quod eſt in materia ſua dif
ficilimū. Alie aūt que exercent ea que ſunt minꝰ dif
ficilia ſcʒ tollerantiam aliorū difficiliū ſunt minus
principales et annexe, ſed perſeuerantia facit ſuſti
nere difficultatē q̄ prouenit ex diuturnitate operis
igit̄. ¶ Quarto arguitur auctoritate. Ciceronis in

argumē: tū thome vbi ſupra

rethorica ſua qui ponit perſeuerantiā partē fortitu
dinis. ¶ Ad primā nego maiorē nā iuſticia firmita
tem ſeruat contra difficultatē diuturnitatis et tēpe
rantia vt patꝫ in ieiunio et quelibet virtus moralis
ſaltem ſm aliquem gradum eius, aliqua enim recta
ratio iuſticie directiua dictat operandum eſſe iuſte

5

et neqꝫ pro labore neqꝫ pro diuturnitate ceſſandum
eſſe ab opere iuſticie, imo aliquando dictat ꝙ nec ꝓ
quocūqꝫ detrimento vel periculo ceſſandum eſſe. Cō
ſtat autem ꝙ ſicut ratio prudentialis poteſt ita di
ctare ita et habitus iuſticie poteſt conformiter incli
nare ergo iuſticia ſaltem in aliquo gradu ſuo incli
nabit ad ſeruandum firmitatem contra difficulta
tem diuturnitatis. ¶ Ad ſcdam et nego maiorem et
minorem, et ad probationem dico ꝙ fortitudo non
eſt cuiuſcūqꝫ timoris moderatiua nec omnis vir
tus moderatiua timoris eſt fortitudo, ſed tantum
illa que moderatur timorem periculorum mortis
in bello aut timorem deficiendi in arduis et gra
uibus adminiſtrationibus nam illa virtus que mo
deratur timorem inopie non eſt fortitudo aut que
moderatur timorem offendendi in legem ſicut con
tingit in epikea eſt fortitudo. Et ſimiliter nego mi

nō ois virtus moderatiua timoris eſt fortitudo

norem, et ad probationem nego ꝙ perſeuerantia
moderetur timorē fatigationis ꝓpter diuturnitatē
ſed moderat̄ triſticiā fatigatiōis vel triſticiā ex diu
turnitate opis ꝓuenientē. Cum ſcdo qꝛ vt dictū eſt
perſeuerātia nō neceſſario dicit ꝯtinuationē opis
ſed dicit im̄anentiā vel rōni vel electiōi recte ſicut
ſupra declaratum eſt. ¶ Ad tertiā nego minorē, et
ad probationē nego primā ptē ꝯñtis, alias eīn ois
virtus eſſet adiūcta fortitudini ſicut ſcdaria princi
pali, cū ois virtus ſit circa difficile et aīm firmū cō
tra aliquid difficile. Et ad probationē dico ꝙ aſſū
ptum non hꝫ apparentiā niſi de virtutibus circa eā
dem materiā exiſtibus. Et adhuc vtrū hoc ſufficiat
queſtio eſt. Et cum dr̄ ꝙ perſeuerantia facit ſuſtine
re et cē. Dico ꝙ perſeuerantia iuſticie facit ſuſtinere
difficultatem que prouenit ex diuturnitate operis
iuſti, et fortitudinis operis fortis, et tēperātie opis
tēperati. ſed nulla vna pſeuerantia etiam gñe facit
ſuſtinere oēm difficultatē que ꝓuenit ex cuiuſlibet
operis virtuoſi diuturnitate. ¶ Ad q̄rtā rñſū eſt in
quinta cōcluſione. ¶ Cōtra ſcdam ꝯcluſionē arguit̄

argumētū thome vbi ſupra argumēto pmo.

ſic. primo vbicūqꝫ occurrit ſpecialis ratio difficul
tatis vel boni ibi eſt ponenda ſpecialis virtus ſed
in oī ope virtutis pōt occurrere ſpēalis rō difficul
tatis et boni ex ipſa diuturnitate, q̄ vincere hmōi
difficultatē ptīꝫ ad aliquā ſpēalē ꝟtutē et nō ē alia
ꝟtꝰ ad quā ptineret q̄ pſeuerātia ḡ pſeuerātia ē ꝟtꝰ
ſpēalis maior ꝓbat̄ qꝛ ſm Ariſ. ſcdo ethi. ꝟtus eſt
circa difficile et bonū, et minor ꝓbat̄ qꝛ opꝰ ꝟtutis

poteſt habere bonitatē et difficultatē ex duobꝰ. vnō
modo ex ſpē ipſius actus que accipit̄ ſcd̄m ratio
nem ꝓprii obiecti. Alio modo ex diuturnitate ipſius
temporis nā hoc ipſum quod eſt iā diu inſiſtere ali
cui difficili ſpecialē difficultatem habet. ¶ Scd̄o

argumē. tho. vbi ſupra articulo. 2.

omnis virtꝰ moralis q̄ amitti nō poteſt alia eſt a ꝟ
tutibus moralibus que poni cōſueuerūt qꝛ quilibꝫ
talis amitti poteſt, ſed pſeuerātia amitti nō poteſt
igitur. minor ꝓbatur et ſimiliter maior auctē Aug.
libro de pſeuerātia dicētis ꝙ pſeuerantiam nullus
poteſt amittere alias aūt virtutes homo poteſt a
mittere. ¶ Tertio nullū impfectū in genere virtutꝫ

argumē. thome. 16. ar. 5.

eſt pfecta virtus ſed pſeuerantia eſt imperfectum in
genere virtutis ergo nō eſt virtus pfecta et per ꝯñs
nō eſt virtus perſeuerās. maior videtur manifeſta
et minor ꝓbatur per Ariſ. in vii. qui dicit ꝙ cōtinen
tia eſt perfectior q̄ pſeuerantia, ſed cōtinētia nō eſt
virtus ergo nec pſeuerantia. Cum ſecūdo qꝛ mala

th. ar. 6.

tactus et guſtus ſunt tm̄ illi mala et difficilia qui
nō habet pfectā virtutē qꝛ tpato nō ſunt multū dif
ficilia eo ꝙ nec multū triſtatur ꝓpter pñtiam hmōi
malorum nec multū delectatur ꝓpter preſentiā bo
norū oppoſitorū ſcʒ ciborum et potuū et aliorū tāgi
bilium et guſtabiliū. ¶ Quarto perſiſtere diu in ope
re virtutis eſt opus alicuius virtutis et nō eſt cōmu
mune omni virtuti ergo eſt opus alicuius virtutis
ſpecialis et nō videtur cuius niſi pſeuerātie igitur
ſecūda pars añtis ꝓbatur quia nō cuilibet virtuti
cōuenit diu pſiſtere in opere. Cum ſecūdo qꝛ ſi hoc
eſſet omni virtuti cōmune tunc nullus actus eſſet ꝟ
tuoſus niſi in quo diu perſiſteretur ꝯñs eſt falſum.
Quare enim q̄uis parū duret poteſt eſſe actus vir
tutis, flectere genu, diſcoprire caput et multa ſimilia
poſſunt eſſe actꝰ virtutis q̄uis parū durēt. ¶ Qui

argumē. tho. vbi ſupra articulo. 1.

to ſic omnis habitus ordinās nos ad bene faciēdū
aliquid vel obmittendū eſt virtus ſpecialis ſed per
ſeuerātia eſt hmōi igitur. minor ꝓbatur auctoritate
Andronici dicētis ꝙ pſeuerātia eſt habitus eorūꝫ
quibus immanēdū et nō immanendū et neutrorum
¶ Sexto quicqd ſpecialiter percipitur eſt virtus ſꝫ
de pſeuerantia eſt ſpeciale preceptū igitur. minor ꝓ
batur. Cū primo quia in leuitico precipitur vt ca
put et caudā offeramus vbi per caput initiū opis ſi
gnificatur et per caudā pſeuerantia. Cum ſecundo
per illud euangelii. Nō qui incipit ſed qui perſeue
rauerit hic ſaluus erit. Cum tertio quicquid neceſſa
rium eſt ad ſalutē preceptū eſt per chriſtū vel eiꝰ a
poſtolos ſed pſeuerātia neceſſaria eſt ad ſalutē, cū
ſine ea nō ſit ſaluus. ¶ Septimo lōganimitas eſt vir
tus ſpecialis ergo perſeuerantia, ꝯña tenet qꝛ idem
ſunt. et añs ꝓbatur per Apoſtolum qui inter fructꝰ
ſpiritus enumerat lōganimitatē Ambroſius autē
dicit ꝙ ea que enumerat ibi Apoſtolus virtutes ſūt
¶ Octauo quicquid retribuitur pro meritis in hoc
ſeculo eſt virtus ſpecialis, ſed deus perſeuerantiā
nobis tribuit pro meritis in hoc ſeculo. Nam glo
ſa ſuper illud pſal. Retribuet michi d. ſecūdū iu. m.
ait ꝙ pro meritis bona ſpiritualia tribuit hic in p̄
ſenti ſcʒ per perſeuerātiā ¶ Nono ſi cōcluſio eſſet ve
ra ſequeretur ꝙ quis haberet tot pſeuerātias quot

argu. ſophiſticū.

habet virtutes ſed ꝯñs eſt falſum igitur minor patꝫ
quia ſicut in eodē corpore ſecūdū eandē partē non
poſſunt eſſe due albedines ita nec in eadē aīa due
perſeuerantie. ¶ Decimo. Sophiſtice arguit quidē
doctor antiquus: ſi quis perſeuerat in omni bono

doctor antiquꝰ. martinꝰ.

ſuo perſeuerantia eſt omia bona ſua, aut ergo eſt
aliquod de iſtis, aut nullū. ſi nullum ergo nichil eſt
ſi aliquod ergo cū ipſa ſit omnia bona illa ſimul ē
vnum et plura ¶ Vndecimo arguit alius doctor an

riquuōnomine martinus. deſitio eſt quedā propꝛie
tas in actu qui eſt ex eo φ aliqd eſt ⁊ non erit ſ̄ etiā
perſeuerantia eſt quedam ꝓpꝛietas in actu q̄ eſt ex
eo φ aliquid eſt ⁊ erit. ɔñam ꝓbat qꝛ ſi affirmatio
pꝛeſentis et negatio futuri ſufficiant cauſare aliq̄
pꝛopꝛietatē in actu ſcꝫ deciſi onē multo magis due
affirmationes vna p̄ntis ⁊ alia futuri pꝛopꝛietatē
in eōdē actu cauſare ſufficient. ¶ Cōfirmat̄ propꝛie
tas iuſticie non ineſt iuſto eo φ eſt et erit iuſtus ſed
ex eo φ eſt iuſtus ergo pꝛopꝛietas que ineſt iuſto ex
eo φ eſt et erit iuſt⁹ eſt alia a iuſticia ſed hmōi pꝛo-
pꝛietas eſt pſeuerantia ꝗ perſeuerātia in opere iu-
ſticie eſt alia ꝓpꝛietas a iuſticia. ¶ Duodecimo per
ſeuerantia nō eſt virtus ergo pſeuerantia nō eſt vir
tus pſeuerās. aña pꝛobaꝫ quicūqꝫ hꝫ caritatē habꝫ
oēm virtutē ſed multi habēt caritatē qui nō habēt
perſeuerantiā igiꝫ pſeuerantia non eſt virtus. ma-
ioꝛ ꝓbatur qꝛ quicūqꝫ hꝫ vnam virtutē habet oēs.
Cum ſcḋo qꝛ perſeuerantia finalis non eſt neceſſa
ria ad ſalutē. ergo nō eſt virtus. Antecedens pꝛo-
batur quicunqꝫ habet caritatē habet oē neceſſariū
ad ſalutem. ¶ Ad pꝛimā q̄ videꝫ eſſe potiſſima ratio
qua coactus eſt Beatus Tho. ponere perſeueran-
tiam virtutem ab alia diſtinctam. Reſpondeꝫ mul
tipliciter. Pꝛimo φ iſta ratio ſi aliquid concludat
non ſolum concludit φ perſeuerantia eſt virtus di
ſtincta ab alia ſed φ ſcḋm quālibet circunſtantiam
que poteſt afferre difficultatē in opere ponenda eſt
virtus diſticta nō ſolū ſpē ſed etiā genere ſcꝫ capiē
do maioꝛem Thome pꝛo maioꝛe. et ſub ea aliā mi-
noꝛem ſubſumendo. verbi gratia vbicunqꝫ accidit
ſpecialis rō difficultatis ⁊ boni ibi eſt ponēda ſpe-
cialis virtus. ſed ex circūſtātia loci. ex circūſtantia
modi agēdi. ex circūſtātia ſis. ex circūſtātia pſone i
ɔ̄noī virtute accidit ſpēalis rō difficultati boni nā
multo difficilius eſt ɔtinere irā cū pꝛeuipenſus eſ i
publico q̄ in pꝛiuato. cū a ſeruo q̄ cū a domino vel
ſocio. Similiter difficilius eſt exercere iuſticiam cō
tra potentem q̄ contra pauperem et pꝛo tēpoꝛe ꝓ
quo eges auxilio eius contra quē laturus eſt ſentē
tiam q̄ pꝛo tēpoꝛe pꝛo quo non egeas eius auxilio.
Scḋo ſicut ſpecialis accidit difficultas ex diutur-
nitate tempoꝛis ita etiam ſpecialis accidit difficul
tas ex frequenti repetitione operis vt patet in te-
ſtimo. ⁊ L quod ſpecialem difficultatem habet ex eo
φ frequenter repetendū eſt hmōi in teſtimō ⁊ tñ bea
tus. Thomas non ponit aliquā virtutē ſpecialē ꝓ-
pter difficultatē ꝓuenientē ex frequēti repetitio-
ne operis igiꝫ. ¶ Rñdeo tñ ſm veritatē ad maioꝛē
φ ſi p ſpēalem virtutē ipe intelligat virtutē tā ſpē q̄
genere diſtinctā a virtute illa q̄ eſt circa obiectū q̄d
vocat pꝛopꝛiū obiectū actus ſic ego nego maioꝛem
Si aūt per ſpēalē virtutē ipſe intelligat virtutē nō
genere ſed ſpecie diſtinctam ab illa virtute que eſt
ex difficultate ipſius actus ſcḋm ſe et non ex diffi-
cultate ipſius diuturnitatis vel alterius circūſtan
tie et ſic concedo maioꝛem et quicquid inde infer-
tur per bonam cōſequantiā. dico enim φ eſt vna ꝟ
tus iuſticie qua ego volo iuſte facere et non iniuſte
qꝛ recta ratio dictat aut ꝓpter deū et habit⁹ icli-
nās in talē actum nō ſcḋm aliam circunſtantiā eſt
bonus ⁊ laudabilis. ego volo etiā iuſte facere quia
recta ratio dictat cū intētione nō deſerēdi opus ꝓ
difficultate aut triſticia ꝓueniēte ex diuturnitate o
peris ⁊ habitus inclinās in hunc actū eſt bonus et
laudabilis ⁊ melioꝛ pꝛecedēte ⁊ diſtinctus ſpecie a
pꝛimo quia habet aliquid pꝛo obiecto ſcꝫ circūſtan
tiam triſticie ⁊ diuturnitatis quod nō habet pꝛioꝛ
Ego etiam volo facere iuſte quia recta ratio dictat
cum intētiōe nō deſerēdi opus pꝛo quocūqꝫ vtili vel
delectabili ꝓpter quod recta ratio dictat non eſſe
deſerendū ⁊ habitus inclinās in iuſtū actū ⁊ ſimi-
les eſt bon⁹ ⁊ laudabilis ⁊ ſpecie diſtinctus a pꝛio
ribus quia habet delectationes pꝛo obiectis quas
non habet alius actus. Ego poſſum etiā velle face
cere iuſticiā cū intētiōe nō deſerēdi eā pꝛo quocūqꝫ
quod eſt cōtra rectā rationē hoc eſt pꝛo quocūqꝫ ſi-
ue triſtabili ſiue delectabili pꝛo quo recta ratio di
ctat ipſum opus iuſticie nō eſſe deſerendū ⁊ habi-
tus inclinās ad iſtum actū ⁊ conſimiles adhuc eſt ex
cellētioꝛ tribus pꝛioꝛib⁹. ⁊ cū vna recta ratione in
clinat mediāte actu ſuo elicito: ad actū ſecūdi habi
tus et cū alia recta rōne ad actū tertii habit⁹. Ego
poſſum pꝛeterea habere actū quo ego volo facere
iuſticiam cū intētione nō deſerēdi eā pꝛo quocunqꝫ
quod eſt cōtra rectā rationē etiā nec pꝛo moꝛte qui
actus ſit foꝛmaliter ⁊ nō tantū equiualēter impera
tiuus executionis reſpectu moꝛtis ſuſtinēde ne de-
ſeratur tale opus ⁊ iſte actus ⁊ habitus inclinans
in ipſum dicitur heroic⁹ ⁊ eſt excellētiſſimus ⁊ ſpe-
cie diſtinctus ab omnibus aliis pꝛecedētibus acti-
bus. Dico tamen φ omnes iſti habitus continentur
ſub habitu iuſticie qꝛ omnes iſti actus habēt vnum
obiectū cōe ſcꝫ facere iuſticiā a quo obiecto cōmuni
reponitur actus ſub genere iuſticie. Dico pꝛeterea
φ omnes iſti act⁹ ſunt diſtincti ſpecie. Patet quia
aliquid eſt obiectū in poſterioꝛibus quod nō eſt ob
iectū in pꝛimo. ⁊ ſecūdus tertius quartus ⁊ quint⁹
habēt diuerſa obiecta. Et pꝛeterea nunq̄ vnu⁹ iſto-
rum habituū tantū poſſet intendi φ immediate in
clinaret in actū alterius ⁊ quilibet eoꝝ immediate
tñ inclinat in ꝓpꝛiū actū. pꝛim⁹ habitus eſt iuſticia
ſed nō cōſtituta in gradu ⁊ poteſt vocari ſimplex. ſe
cūdus eſt iuſticia in gradu cōtinentie diſtincte acce
pto cōtra gradū pſeuerātie. Tertius eſt iuſticia cō
ſtituta in gradu pſeuerētie. Quartus eſt iuſticia cō-
ſtituta in gradu cōtinētie cōmuniter accepte ad con
tinētiā pꝛopꝛie dictā ⁊ pſeuerātiā. Quintus habi-
tus eſt iuſticia i gradu heroico cōſtituta. Ad id aūt
quod arguendo cōtra. Thomā dicebam⁹ φ ſeque-
retur φ ſecundū quālibꝫ circūſtantiā que poſſet af-
ferre difficultatē in opere ponēda eſſet ſpecialis ꝟ-
tus. ¶ Ad hoc reſpondeo φ ſecūdū quālibet circun
ſtantiā facientē difficultatē ponēda eſt virtus ſpem
diſtincta a virtute ſimplici ita φ per illā circūſtan-
tiam difficultatē opus virtutis cōſtituitur i aliquo
gradu. Et ſi queras in quo: Dico φ vel illa circūſtā
tia difficultat actū per modū oblectātis ⁊ tunc con
tinetur ſub cōtinētia gradu aut per p modū cōſtri-
ſtātis ⁊ tunc cōtinetur ſub perſeuerētia gradu ⁊ ꝑ
xime ſi pugna ⁊ temptatio nō ſuperet cōem faculta
tem hominū verbi gratia locu⁹ vel perſona eſt ta-
lis vt per eā aut in eo habeat copioſū vſū volupta
tum ſuaꝝ que retrahunt a laboꝛe pꝛereqſito ad co-
gnoſcendū in cauſa aut que alliciūt eū vt in cauſa
cognita cōtra iuſticiā ſentētiet et tūc eſt cōtinentia.
aut locus eſt talis aut pſona vt ab eis patiaꝫ mul-
ta aduerſa ſi inſiſtat operi iuſticie ⁊ tunc erit iuſti-
cia ſm perſeuerantiā. Eodem modo dicendum eſt
de difficultate que ꝓuenit ex frequēti repetitione
operis. talis enim facit actum ſub perſeuerantia.
¶ Ad ſcḋam concedo maioꝛem. et nego minoꝛē ac-
cipiendo perſeuerantiam eo modo quo ſupꝛadictū vbi ſup.
eſt eam accipi. Et ad pꝛobationē rñdet beat⁹ Tho artic. 4.
φ Augu. non accipit ibi perſeuerantiam pꝛo habi in ſolutō
tu ſed pꝛo actu cōtinuatio vſqꝫ in finē ſcḋm illō Ma ne ad pꝛi
thei. xxiiii. Qui perſeuerauerit vſqꝫ in finē hic ſal- mum.
uus erit. Cōtra aūt rōnem perſeuerātie ſic accepte

Reſſio ad rationes thome.

eſſet vt amitteretur in qua ſolutiõe Tho. dicit tria bene notãda. Primū eſt ꝙ Augu. non accipit ibi pſeuerãtiã pro habitu. Nã dato quocunq̈ habitu qui eſſet perſeuerãtia talis poſſꝫ amitti per ceſſatio nem ab actib⁹. nã poſito ꝙ aliquis frequēter eliciendo actū volũtati perſeuerare in fide vſq̈ in finem aggeneret habitū qui dicatur perſeuerãtia conſtat ꝙ ille habitus poteſt deperdi per ceſſationē ab actibus. Dicit ſecũdo ꝙ accipit perſeuerãtiã pro actu continuato / ꝙ ſi acciperet terminos ꝓprie beatus. Thomas nõ ſecũdum ſentirē quia pauci ſunt qui habeant actū aliquē vel fidei vel ſpei vel alteri⁹ virtutis vſq̈ in finē cõtinuatū. cū neceſſe ſit ꝓpter naturę multiplices neceſſitates hmõi actus interrumpi ſed credo ꝙ intelligit per actū cõtinuatū actus ſibi inuicem vſq̈ in finē ſuccedētes aut actū vere cõtinuatum vſq̈ in finē ſicut eſt ille quē paulo ante finē incipim⁹ ⁊ credo ꝙ alterū ſufficit ad pſeuerãtiã. Dicit preterea ꝙ perſeuerãtia nõ poteſt amitti. Probat qꝛ ponat ꝙ a . t⁹ . ille q̃ fuiſſet pſeuerãtiã ſi fuiſſet cõtinuatus amittatur vel deſinat eſſe. Arguo ſic ille act⁹ nec eſt nec vnq̃ fuit pſeuerãtia / ergo nõ qꝛ ille actus deſinit eſſe perſeuerãtia amittitur / ita ꝙ ſic arguit aut actus ille nõ deſinit et per ꝯña nõ amittit pſeuerantiã aut deſinet ⁊ per cõſequẽs nunq̃ fuit pſeuerantia. Et ſi dicas añ finē verū eſt dicere ꝙ iſte perſeuerat i ⁊de ergo ali quis actus eius multo tēpore precedēs finem vite eſt perſeuerãtia ſed ille actus aliquãdo nõ ſolū deſinit / ſed etiã amittit ita ꝙ nullū ſibi debetur premiū vt ſi ille qui habuit decedat in peccato mortali / ergo iſta eſt poſſibilis perſeuerãtia amittitur. Primū autē añs ꝓbatur poſt finem vite verū eſt dicere de eo qui deceſſit in gratia iſte pſeuerauit ergo aliquãdo fuit verū dicere iſte pſeuerat. ꝯña tenet quia omnis ꝓpoſitio de preterito vera infert aliquã de preſenti fuiſſe vera. ¶ Ad hoc argumētum iudicio meo nõ poteſt rñderi niſi altero duorum modorū. primo negãdo iſtam cõſequentiam hec eſt vera iſte pſeuerauit ergo hec aliquãdo fuit vera iſte perſeuerat et ſecundum rei veritatē q̈cquid ſit de iſta aliqua tamē multi et ſimiles nõ valet verbi gratia iſta non valꝫ iſta eſt vera iſte perſeuerauit a xx. anno vſq̈ ad lx. in fide ergo aliquando hec fuit vera iſte perſeuerat a viceſimo anno vſq̈ ad ſexageſimū in fide / quia nullus actus eius durauit a viceſimo vſq̈ ad lx. ⁊ dato ꝙ duraſſꝫ tñ tamē nec in principio temporis hec fuit vera iſte perſeuerat vſq̈ ad lx. nec in medio temporis quia tunc / cū nec ſit in xx. nec in lx. anno nõ perſeuerat a xx. vſq̈ ad lx nec in fine qꝛ tūc licꝫ ſit in lx. nõ eſt tamē in xx. ſequit̃ autem iſte perſeuerat a xx. ergo eſt in xx. hec tamen poſſet ſaluari per ampliationē factam ratione huius verbi perſeuerat. Si enim diceremus ꝙ iſta ꝓpoſitio iſte perſeuerat a xx. vſq̈ ad lx. annū in fide equiualet iſti orationi / iſte accepit fidem in xx. anno que ⁊ vſq̈ nunc in eo durauit et durabit vſq̈ ad lx. tunc perſeuerare ampliabit ad preteritum ⁊ futurū ſed qui tenerent hmõi ampliationem nõ negarent iſtam conſequentiam iſta eſt vera iſte perſeuerauit vſq̈ in finem ergo iſta aliquando fuit vera iſte perſeuerat ⁊ ideo negãdo ampliationē negatur illa cõſequentia et dicitur ꝙ iſta de preterito iſte perſeuerauit eſt vera et tamen nunq̃ habuit aliquam de preſenti ex eiſdē terminis veram / ſicut iſta eſt vera album fuit nigrum / meretrix fuit virgo / currens fuit quieſcēs / et iſte de preſenti nunquam fuerunt vere album eſt nigrum / meretrix eſt virgo currēs eſt quieſcens. Secundo poteſt reſpondere concedendo conſequentiam ⁊ ꝯñs ſcꝫ ꝙ aliqñ iſta fuit vera iſte perſeuerat in fide aut in ope iuſticie ⁊ equiualet vni copulatiue ex vna de pñti ⁊ altera de futuro cõpoſite iſti ſcꝫ iſte hꝫ opus iuſticie ⁊ tenens eſt ipſū habitus quotiēſcūq̈ recta rõ dictauit eē habendū et cū infers ergo aliq̈s actus ei⁹ eſt pſeuerantia etiã ante finē vite cõcedo. ⁊ cū dicis ꝙ ille act⁹ aliqñ amittitur ⁊c. nego iſtã de ineſſe ⁊ dico ꝙ non eſt cõpoſſibilis precedēti / ſed bene cum precedenti cõcederem iſtã / iſte actus põt amitti. Et ſi dicas ponat̃ ineſſe. Dico ꝙ ſi ego ponã ineſſe iſtam de poſſibili ego deſtruam precedentem que eſt iſti incõpoſſibilis. Et ſi dicas precedens nõ põt deſtrui cum ſit de pñti / iſta ſcꝫ actus eſt perſeuerãtia ergo alia de poſſibili nūq̃ põt poni ineſſe ⁊ per ꝯñs illa de poſſibili non fuit vera. Reſpondeo negando ꝯñs ſcꝫ ꝙ illa de pñti non poſſit deſtrui. Dico eñ ꝙ ſunt alique de pñti mere ſimpliciter que non dependent a futuro / ſunt alique que non ſunt mere ſimplr̃ de pñti. Et iſtarū alique ſunt que depēdent a preterito et pñti tñ vt iſta iſte ceſſat loqui depēdet ab iſtis duobus iſte locutus eſt. et nunc non loquit̃. Alique ſunt que depēdent a pñti ⁊ futuro tñ vt iſte incipit moueri depēdet ab iſtis duabus iſte nõ mouetur ⁊ ſtati poſt mouebitur. Alie ſunt q̃ depēdent a p̄terito ⁊ futuro vt iſte mouet̃ dependet ab iſtis duab⁹ iſte immediate ante hoc inſtãs mouebat̃ ⁊ immediate poſt hoc inſtans mouebit̃ nec requiritur ꝙ in hoc inſtanti moueatur / qꝛ in inſtãti non eſt mot⁹. Alie ſunt q̃ depēdet tam a pñti q̃ a preterito q̃ a futuro / vt in iſto continuat̃ pallor depēdet ab iſtis tribus in iſto immediate ante hoc inſtans fuit pallor ⁊ nūc in eo eſt pallor ⁊ imediate poſt hoc inſtãs in eo erit pallor. Tunc dico ꝙ propõnes que ſūt mere ſimplr̃ de pñti ſic ſcꝫ ꝙ depēdēt tñ a pñti aut que depēdent tñ a preſenti ⁊ preterito neceſſario ſunt vel fuerūt vere ſed quecūq̈ dependēt a futuro contingēti ſiue cum hoc dependeãt a pñti tñ ſiue a preterito tñ ſiue a preſenti ⁊ preterito ſunt mere cõtingēter vere ſicut ꝓpoſitio illa de futuro a qua dependēt. nã ex talibus ad vnã de futuro eſt bona ꝯña ſed nullus bona ꝯñe cuius ꝯñs eſt cõtingens añs eſt neceſſariū igit̃. Dico ergo ꝙ iſte oẽs ſunt vere / iſte pſeurat / iſte act⁹ eſt pſeuerantia: ſed tñ iſte cõtingēter perſeuerat et iſte actus ꝯtingenter eſt vel fuit perſeuerantia. Idē eñ eſt iudiciū / ⁊ ideo poſſibile eſt ꝙ iſte nec perſeueret nec vnq̃ pſeuerauerit / ⁊ ꝙ iſte act⁹ nec ſit nec vnq̃ fuerit perſeuerãtia. Ex quo patꝫ ꝙ beatus Thomas habet alterū duorũ concedere / aut ꝙ nõ ſequit̃ iſta eſt vera poſt finē vite iſte pſeuerauerit ergo hec aliqñ fuit vera iſte perſeuerat ⁊ hoc ſi non ponat nomen vel verbū pſeuerantie eſſe ampliatiuū / aut ꝙ iſta iſte perſeuerat ſic eſt nūc vera ⁊ ꝙ poteſt nunq̃ fuiſſe vera. vtrū aūt eodē modo dicendū eſſet de habitu perſeuerãdi ⁊ de actu interiori eius inquire.

¶ Ad tertiũ dico ꝙ in genere virtutis alicui⁹ aliq̈d dr̃ imperfectū dupl'r. Uno modo ob defectū graduum eiuſdē rõnis ꝓpter quē defectū mundū hꝫ firmitatē ⁊ imobilitatē requiſitam ad habitū virtutis ⁊ ſic cõcedo qꝛ tale imꝑfectū non eſt qualitas de difficili mobilis ſubiecto ſed eſt diſpoſitio q̈dam ad hmõi qualitatē. Et in hoc ſenſu ego nego perſeuerantiam eē imꝑfectū in genere virtutis. Alio modo aliquid dr̃ iꝑfectū in genere virtutis qꝛ ad gradum perfectionis alicuius alterius ſpeciei eiuſdē generis nõ attingit ſicut equus dr̃ q̇d iꝑfectū in genere aialiū qꝛ non attingit ad perfectionē hoĩs et in hoc ſenſu nego maiorē / lꝫ eñ equ⁹ ſit quid iꝑfectum in genere animalis ad illum ſenſum / equus tamen eſt perfectum animal nec ſibi quicq̃ deeſt ad

Nõ ſꝑ ꝓpõni de ꝑ̃ſenti vere corrñdet de ꝑ̃t v̈a

multiplices ꝓpõnes ð pñti

xv

imꝑfectū dr̃ dupl'r

ꝙ ſit animal ita etiam licet perſeuerantia ſit quid im perfectum in genere virtutis quia non attingit ad ꝑfectionem temperantie licet ad eam diſponat vt ĕtiā perfecta ſicut continentia vt vult ari. in ſeptimo ethicorum eſt tamē perfecta virtus nec ſibi quicꝗ̄ deeſt quod pertineat ad rōnem perfecte virtutis imo ē perfectioꝛ ꝙ̄ virtus ſimplex ꝙ̄tūcūqȝ intenſa. Et ad mioꝛem nego eam in pꝛimo ſenſu et concedo in ſecundo. Et ad pꝛobationem minoꝛis dico ad ſecūdā partē ꝙ cum Ariſtoteles dicit continentiam non eſſe virtutē ipſe nomine virtutis intelligit temperātiam ſicut frequenter nomine malicie intelligit intemperantiā vt patet in pꝛincipio ſeptimi et frequenter alibi accipiēdo ergo virtutem generaliter pꝛo omni habitu electiuo immediate conſiſtente ⁊c. continentia eſt virtus. Accipiendo vero virtutem pꝛo habitu qui tam tā firmus eſt aſſiduis operationibus ⁊ victoꝛiis paſſionū tam ſtabilitus vt paſſiones non plus notabiliter cōtra rationem inſurgant ſic continētia non eſt virtus nec etiam perſeuerantia de qua hic loquimur licet ꝑſeuerantia aliqua de qua dicit Chriſtus. Qui perſeuerauerit vſqȝ in finem hic ſaluus erit bene ſit virtus

N ¶ Ad quartam dico ꝙ perſiſtere diu in opere iuſticie eſt opus iuſticie perſiſtere diu in ope manſuetudinis eſt opus manſuetudinis nullius tamen virtutis opꝰ eſt quodlibet perſiſtere in ope virtuoſo. Et iō ad rōeȝ conceditur ꝯñs in rigoꝛe ſermonis ad minoꝛē tamen dico ꝙ licet nullum ꝑſiſtere cōe ſit omni virtuti cuilibȝ tamen virtuti ſm genus cōuenit diu perſiſtere in ope illius virtutis hoc eſt quodlȝ genus virtutis cōtinet ſub ſe aliquos habitus inclinātes ad diu perſiſtendū in opere talis virtutis vt genus iuſticie continet ſub ſe aliquos tales habitus et genus foꝛtitudinis et genus manſuetudinis et ſic de aliis. non tamen dico ꝙ ſit commune omni virtuti ſecundum ſpeciem et indi-

Perſeuerantia eſt virtꝰ ſpecialis duplicē habet ſenſū.

uidua quia non eſt vniuerſaliter verum ꝙ ois habitus inclinet cum illa circumſtantia. Ad quintā dico ꝙ iſta pꝛopoſitio ꝑſeuerantia eſt virtus ſpecialis hȝ duplicem ſenſum unum de rigoꝛe ſermonis et in illo ſenſu ipſa eſt vera. nam perſeuerantia iuſticie eſt virtus ſpecialis id eſt vna ſpecies virtutis diſtincta a qͣlibet alia que non eſt perſeuerantia iuſticie et perſeuerantia manſuetudinis eſt vna virtus ſpecialis et ſic de aliis. Aliud habet ſenſum ſecundum intentionem ponentium eam qui ponentes eam volunt dicere ꝙ perſeuerantia eſt vnum genus virtutis commune multis ſpeciebus et ſub nullo genere virtutis contentum et in hoc ſenſu negamus eam. et ideo ad rationem concedo maioꝛem accipiendo virtutem confoꝛmiter ad pꝛimum ſenſum ⁊ concedo etiam concluſionem eodem ſenſu. Sed accipiendo confoꝛmiter ad ſecundum ſenſum nego maioꝛem. Aliter enim ex ea poſſet concludi de quacunqȝ ſpecie virtutis ꝙ ipſa eſſet virtus ſpecialis id eſt eſſet vnum genus virtutis ſub nullo genere virtutis contenta quod falſum eſt vnde autem ſumātur genera virtutis et vnde ſpecies nō eſt hic dicendum. ¶ Ad ſextam dico ꝙ argumentū ꝓcedit contra eos qui negant perſeuerantiam eſſe virtutem contra quos infertur ꝙ perſeuerantia eſt virtus et ꝙ pꝛeceptū eſt perſeuerantia id eſt ꝙ pꝛeceptum eſt nobis vt in bonis operibus perſeueremꝰ id eſt ꝙ ea faciamus ꝙ̄ diu et quotiens recta ratio dictat ea eſſe facienda et ſimiliter concedo illud perſeuerantia neceſſaria eſt ad ſalutem id eſt ad ſalutem neceſſariū eſt vt in bonis operibus perſeueremus.

¶ Ad ſeptimā dico ꝙ longanimitas non eſt ſic virtꝰ ſpecialis ꝙ ſit vnū genus virtutis ſub nullo alio cōtētum ſed dico ꝙ eſt aliqua lōganimitas ſub genere iuſticie contenta ⁊ aliqua ſub genere foꝛtitudinis ⁊ ſic de aliis et eodēmodo de ꝑſeuerātia quomodo tamē ſe habeat ꝑſeuerantia ad longanimitatē poſtea videbitur. ¶ Ad octauū negatur maioꝛ accipiēdo virtutem ſpecialem pꝛimo modo. ¶ Ad nonam ſi inferat̄ concluſio de ineſſe negatur conſequentia ſi infertur de poſſibili ⁊ ꝙ ly quot non numeret niſi genera virtutum concedo ⁊ conſequentiam et conſequens licet in quolibet genere virtutis poſſet reperiri ſpecies et gradus perſeuerantie non tamē quelibet ſpecies virtutis eſt ꝑſeuerantia vt patet de ſimplici virtute et de continentia et de virtute heroyca. et ad pꝛobationeȝ negatur ꝯſequentia quia due albedines ſunt qualitates coꝛpoꝛales eiuſdem ſpeciei. ſed ꝑſeuerantia nō eſt qualitas coꝛpoꝛalis nec qͣlibet due perſeuerantie ſunt eiuſdem ſpeciei. ¶ Ad decimā dico ꝙ caſu poſito ꝙ quis habeat plura bona opa ⁊ in omnibꝰ perſeueret nulla perſeuerantia eius eſt omnia bona ſua ſed vna eius ꝑſeuerantia eſt vnū bonum opus et alia aliud et ſic de ſingulis et cum dicis ergo eſt aliquod de iſtis aut nullum. Dico ꝙ aliqua ē aliquod ⁊ alia aliquod ſȝ nulla ē quodlibet nec oīa. ideo inferendo falſum ſupponit cum dicit ergo cū ipſa ſit oīa ⁊c. qꝛ nulla eſt omnia illa bona. ¶ Ad vndecimā dico ꝙ pꝛopꝛietas accipitur dupliciter. vno modo ꝓ qualitate reali que ineſt alicui ⁊ ſic negat̄ antecedens ſcȝ ꝙ de ſitio ſit aliqua talis pꝛopꝛietas. ſi enim eſſet aliqua talis pꝛopꝛietas tūc quereretur in qua re eſſet illa deſitio nō in re que deſinit quia illa nō ē cū deſinit nec in alia re quia tūc illa deſineret eſſe. Sed alio modo accipit̄ ꝓpꝛietas pꝛo termino oꝛdinate et non eſſentialiter pꝛedicabili ſm ſe vel ſecundum ſuum concretū de alio. ⁊ hoc modo concedo hec enim eſt vera hec res deſinit et in hoc ſenſu concedo ꝙ perſeuerantia eſt qͦdam pꝛopꝛietas. Nam de opere dicitur hoc opus ē perſeuerans et de homine iſte homo ꝑſeuerat in opere iuſticie et non ſolum concedo ꝙ perſeuerantia hoc modo eſt pꝛopꝛietas ſed etiam pꝛimomodo quia in rei veritate perſeuerantia eſt qualitas menti inexiſtens. Et ad pꝛobationes dico ꝙ affirmationes et negationes nec deſitionem cauſant nec perſeuerantiam licet ad taliter eſſe et non eſſe ſicut ſignificatur per affirmationem et negationem ſequatur a pꝛioꝛi rem aliquam deſinere eſſe et ad taliter eſſe ſicut ſignificatur per aliquas affirmationes ſequatur a pꝛioꝛi perſeuerantiam eſſe. Sequitur enim iſte operatur ⁊ operabitur iuſte ergo perſeuerabit ī iuſticia. Iſte tamen affirmationes non faciunt perſeuerantiam ſed voluntas perſeuerantis et habitus ad perſeuerandum inclinans et potentia exequens. ¶ Ad confirmationem dico ꝙ ſi accipiat̄ perſeuerantia pꝛeciſe pꝛo continuatione boni operis concedo antecedens pꝛo vtraqȝ parte et nego conſequentiam. eadem enim ratione pꝛobarem ꝙ homo non eſt animal ſic animal non dicitur de ſoꝛte ex eo ꝙ habet animam ſenſitiuam et rationalem ſed ex eo quod habet animam ſenſitiuam. ergo quicquid dicitur de ſoꝛte ex eo ꝙ habet animam ſenſitiuam et rationalem eſt aliud ab animali ſed hō vel animal rationale dicitur de ſoꝛte ex eo ꝙ habet animam ſenſitiuam et rationalem ergo homo vel animal rationale eſt aliud ab homine nego conſequentiam et dico ꝙ ſicut habere animam ſenſitiuam eſt ſuperius ad habere animam ſenſitiuam et rationalem ita animal eſt ſuperius ad hominem. Et hoc argumentum bene concludit ſicut enim omne habens animam ſenſitiuam et rationalem habet animam ſenſitiuam et non econtra ita etiam homo eſt animal et non econtra ita etiam dico ꝙ ſicut eſſe iuſtum eſt ſuperius ad eſſe et foꝛe iuſtum. nam omne qͦd ē ⁊ erit iuſtū ⁊ iuſtū ē nō eȝ ita iuſticia ē ſupꝰ ad ꝑſeuerātiā iuſticie ⁊ māſuetudo ad ꝑſeuerātiā manſuetudinis ⁊ iō ſi in ꝑdicto argumēto ꝓpꝛietas iuſticie ⁊

Ad argū ſophiſti.

O

Acceptiones ꝓpꝛietatis.

P

proprietas perſeuerantie capiendo ſecus intentionaliter argumentū hoc concludit q̄ vna nō eſt alia ſicut nec iſte terminus hō eſt iſte terminus aīal. Si autē accipiatur ꝓme intentionaliter nichil concludit vt clare patuit inſtantia. ¶ Ad vltimū negat̄ aīs ꝛ ad ꝓbationē nego maiorem. nego etiā q̄ quicūq; habet vnā virtutē habet oēs
Virtutes nō ſūt cōnexe. Et ſi dicas q̄ quicūq; habet caritatē habet omnē virtutem neceſſariā ad ſalutē ſꝫ aliquis hꝫ caritatē qui non hꝫ pſeuerātiā ḡ pſeuerantia nō eſt virtus neceſſaria ad ſalutē. Dico q̄ ſcḋm illos qui ponunt cū caritate oēs virtutes infūdi dupl' eē pſeuerantia. vna infuſa. alia acquiſita hic aūt agim' de acquiſitis virtutibus Sed aliq̄ virtus dicit hrī tripl'r. Uno mō in hitu. Scḋo mō i ꝓmptitudine animi. Tertio mō in vſu. Tunc dico q̄ pſeue
P rantia acquiſita nō ē ſimpl'r ad ſalutē neceſſaria q̄tū ad habitū nec q̄tū ad vſū nec q̄tū ad ꝓmptitudinē animi. Patet de pueris nouiter baptiſatis ꝛ ſtatim decedētibus. Dico ſcḋo q̄ pſeuerantia nō ē neceſſaria q̄tū ad vſū nec q̄tū ad habitū in habēte ānos diſcretionis. ꝓbat̄ q2 poſſibile ē q̄ aliquis poſt t̄pus diſcretionis inchoet aliqḋ bonū op' ꝛ ꝯtinuet p aliqḋ paū tēpus ita q̄ nulla in eo oriat̄ difficultas ex diuturnitate opis ꝛ ſic ꝯtinuādo vel moriat̄ vel incipiat dormire ꝛ dormiēdo moriat̄. ꝯſtat q̄ talis nō hꝫ pſeuerantiā nec in hitu nec in vſu. Dico tertio q̄ in diuturno t̄pe viuēte poſt ānos diſcretiōis nō ē neceſſariū ad ſalutē hr̄e pſeuerantiā in vſu ꝛ ope p menſura q̄ dā decedit. pꝫ q2 poſſibile eſt q̄ qs hn̄s caritatē dormiēdo decedat Scḋo q2 poſſibile ē q̄ aliquis in extremis ꝯfiteatur ꝛ ꝯterat̄ ꝛ p paū t̄ps poſt decedat ſeu dormiendo ſeu vigilādo. talis autē non habet pſeuerantiam in vſu vt conſtat accipiēdo pſeuerantiam eo modo quo accipit beatus Thomas Dico quarto q̄ in tali neceſſaria eſt perſeuerantia in ꝓmptitudine animi actualiter vel habitualiter. patet quia talis debet eſſe ꝓmptus ꝛ paratus q̄ ſi recta ratio dictet ſibi eſſe perſeuerandam et non ſit impedimentū q̄ ipſe perſeueret Dico quinto q̄ perſeuerantia eſt neceſſaria ad ſalutem per remotionē viciorū oppoſitorū. i. ad ſalutē neceſſariū eſt ne quis deſerat opus propter triſticiā laboris aut diuturnitatis pro t̄pe pro quo recta ratio dictat non eſſe dimittendū et ad hūc ſenſū puto intelligendū eē illud xp̄i qui perſeuerauerit vſq; in finē hic ſaluus erit non q̄ precipiat vnūquēq; debere habere actum virtutis immediate ante inſtans deſitionis ſue qui tunc nullus qui aūt decreſſā ſuū careret vſu rōnis ſaluaretur ſed potius ꝓhibetur mollicies q̄ eſt carētia pſeuerātie p t̄pe p quo rectā rō dictat de neceſſitate ſalutis eē pſeuerādū. Rōes ad q̄ſtionē ſolute dicte.

Queritur ſecūdo. Utrū perſeuerantia importet tantū difficultatē ꝓuenientē ex diuturnitate opis. Arguit̄ q̄ ſic aliquis ideo dicitur tm̄ perſeuerare quia diu pſeuerat op' ſuū ḡ cū pſeuerare importet difficultatē aliq̄ ſeq̄tur q̄ importat tm̄ difficultatē ꝓueniētē ex diuturnitate opis. In oppm̄ aꝫ ſꝫ ari. pſeuerare ē ꝯtinere ḡ in oī ope ē pſeuerantia in q̄ ꝯ triſticias et moleſtias
Tho. 2. 2. q̄ſtio. 137. articu. 2. tenem' ꝛ ꝯtinuam' Notādū ē q̄ ſm̄ btm̄ Tho. pſeuerantias ꝯſtātia ꝯueniūt ꝛ dr̄ūt. ꝯueniūt i hoc q̄ ad vtrāq; pertinet pſiſtere firmiter in aliq̄ bono. ſed drūt ſm̄ eā q̄ difficultatē afferūt ad pſiſtēdū in bono. nā virtus pſeuerātie ꝓp̄e facit pſiſtere hoīem in bono ꝯ difficultatē q̄ ꝓuenit ex diuturnitate opatiōis. conſtātia vero facit firmiter pſiſtere in bono ꝯ difficultatem q̄ ꝓuenit ex quibuſcūq; aliis impedimentis exterioribus eſt difficile improbare hanc ſententiā quia dependet ex impōe terior quā difficile eſt probare. conſtat tñ q̄ hoc nō eſt dictū ꝯformiter ad intētionem ari. et
p. thomā tā contra opinionē ſic inchoet aliquis opus longius

timis ꝛ cum diu ꝯtinuauit pꝫ tr̄ moleſtiā diuturnitatis et nō ob aliā cauſā deſerat i ſic ſic ꝯſtat q̄ iſte nec perſeuerās ē nec cōſtans ꝛ tñ nō retrahit̄ ab ope niſi ꝓpt moleſtiā diuturnitatis igr̄. ¶ Scḋo arguit̄ auctē Ari. in. vii ethi. exꝑſſe diffiniētis q̄ pſeuerātia ē cū quis ꝯtra vehemētes triſticias tact' ꝛ guſt' q̄s multi vicūt ꝑmanēt aut i rōne ꝛ electiōe recta ꝯſtat aūt q̄ pter triſticias diuturnitatis ſūt multe alie vehemētiores. q̄
ſi quis dicas q̄ Tho. dicit exꝑſſe ſe aliī accipere pſeuerātiā q̄ Ari. acceperit: hoc nō ſufficit q2 i vſu terminoꝝ nos debem' maxie ꝯformare doctoribus antiquis niſi cōſtet de abuſu q̄ ſi ꝓprietatē ꝛ ortū eoꝝ cōſideremus nō hēbit̄ ex hoc q̄ pſeuerātia dicat tm̄ hmōi diuturnitatis difficultatē pſeuerās a ſeuer is maxie videt̄ duci ꝛ flecti. ꝛ iō ſicut ſeuer' ē q̄ nō mouet̄ acerbitate moleſtie ne vertꝫ rigorē legis i alterū exerceat ꝛ idē ſeuer' ſm̄ hugu. q̄ſi ſatis ver' ꝛ pſeuerās ē q̄ nulla moleſtia pene aut triſticie a veritate rōis ꝛ rectitudine electionis retrahit̄. q̄ ſi dicas q̄ pſeuerare ex p et ſeuerare cōponit̄ hoc nō adiuuat q2 ſeuerare qḋ nō ē i vſu nō aliḋ ſignificat q̄ ꝯpoſitū ei' q̄ loco ipſi' ſcꝫ vtimur aſſeuerare. aſſeuerare aūt diuturnitatē nec ꝯtinuationē opatiōis ſꝫ magis idē qḋ aſſerere ꝛ affirmare ſignificat forte aliud ꝯnotet. aſſeuerare tñ ē inſ t̄pe argumēta ꝓbatiōeſq; admiſcere vim al ac motū vt fac' idē gnū. dico q̄ ꝓbabilit̄ q̄ iſta q̄tuor ſtabilitas lōganimitas pſeuerātia et ꝯſtātia hoc mō drūt nā ſtabilis dr̄ ille q̄ pſiſtit i ope bono ichoato nec ab eo retrahit̄ ꝓpter. aliud op' bonū ꝓpt qḋ recta rō dictat ꝑmū non eē deſerēdū ꝛ iō vocam' eos iſtabiles q̄ vix vno ichoato aliud ichoāt ꝑmo derelicto ꝯ iudiciū rōis lōganimitas ē q̄ ꝑ q̄s pſiſtit in ope bono ꝯ moleſtias ex diuturnitate opis ꝓuenītes. ꝛ iudicio meo lōganimitas ꝓprie ſignificat id qḋ beat' Thom. dicit ſignificari p pſeuerātiā: pſeuerātia ē qua q̄s pſiſtit i ope bono ꝯ triſticias vehemētes īfra facultatē hoīs poſitas ab ope retrahētes ſiue ille ex natura opis ſiue ex diuturnitate ſiue ex loco ſiue ex mō ſiue ex alia q̄cūq; circūſtātia ſiue ab intrīſeco ſiue ab extrīſeco ꝓueniāt. ꝛ hoc ſiue in pſiſtendo firm' ſit ſiue mutet ac vacillet cōſtantia videtur michi addere tria ſup pſeuerātiā: ꝑmū eſt firmitas in pſiſtendo ita q̄ q̄ eſt vere ꝯſtans perſiſtit nec tamē pſiſtendo mutat aut vacillat alterū ē q2 p pſeuerātiā ſolū pſiſtim' i ope ꝯ triſticias p ꝯſtātiā vero tā ꝯ triſticias q̄ contra delectationes tā etiā ꝯtra perſuaſiōes retrahētes ab ope perſiſtim' ita q̄ martires non ſolū dicebant̄ conſtātes q2 non flectebant̄ terroribus ſꝫ etiā q2 nō dimouebant̄ ꝓmiſſis ꝛ muneribus. tertiū q2 pſeuerātia nō certat niſi ꝯ triſticias q̄ ſūt īfra ꝯmunē hoīm facultatē ꝛ q̄s multi vincūt. ſed ꝯſtantia certat ꝯ triſticias ꝛ delectatiōes ſiue ſint ſupra cōem facultatē hoīm ſiue īfra et iō de gl'ioſis martiribus canit eccleſia. O ꝯſtātia martirum laudabilis.
¶ Prima ꝯcluſio omnis longanimitas eſt pſeuerantia ꝛ non econtra. ꝓbatur ſicut ſe habet obiectum ad obiectum ita ꝛ habitus ad habitum ꝛ ipſa habituū nomina. ſiue ſigna. ſed triſticia ex diuturnitate infra communē hoīm facultatem poſitaꝝ que eſt obiectum longanimitatis eſt inferius ad triſticiam infra cōem facultatem hoīm poſitā ḡ ꝛ longanimitas eſt inferius ad pſeuerantiā. ꝛ ita oīs longanimitas ē pſeuerantia ꝛ nō ecōtra. Aduerte tñ q̄ ſi diceret̄ q̄ longanimitas cōnotaret triſticiā ex diuturnitate ſiue illa triſticia eſſet infra cōem hoīm facultatē ſiue non tunc ꝯſequēter loquendo aliter dicēdū eſſet tūc eni lōganimitas ꝛ perſeuerantia nō ſe haberent ſicut ſuperius et inferius nec obiecta eoꝝ ꝛ ꝑdicarent̄ de ſeinuicē particulariter et idiffinite neutrū de altero vniuerſaliē.
¶ Scḋa cōcluſio licet aliqua pſeuerantia conſtan-

ſia ſit non tamen oīs perſeuerātia eſt conſtantia nec omnis conſtantia pſeuerantia eſt. prima pars ꝓbaꝛ perſeuerantia qua quis firmiter ꝛ ſine vacillatione īſiſtit operi contra triſticiā retrahentē eſt conſtantia igitur. ſcđa pars patet qꝛ pſeuerantia qua quis inſiſtit operi eidē cōtra ſimilē triſticiā. ſed cū vacillatione multa p̄cedente non eſt cōſtantia. tertia pars ꝓbatur quia conſtantia que eſt circa triſticiā excedente cōem facultatē hoīm nō eſt perſeuerantia nec illa etiā cōſtātia q̄ eſt circa delectationē retrahentē ab opere bono eſt perſeuerantia ſed magis cōtinentia. ¶ Tertia cōcluſio perſeuerantie nō dicit de ratiōe ſua continuationē actus boni vſq; in finem vite. probatur cōcluſio quia vt dictū eſt de rateone perſeuerantie nō ſūt niſi

c̄dicioēs pſeuerātie

quattuoꝛ. primū ſcilicet perſiſtentia in actu virtuoſo ſecūdū ꝙ ſit pugna ex triſticiis. tertiū ꝙ ille ſint vehementes. quartū ꝙ ille ſint infra cōmune hominū facultatem. Sed hec quattuoꝛ nec diuiſiꝫ nec ꝯiūctiꝫ inferunt ꝙ ad perſeuerantiā exigatur cōtinuatio actus boni vſq; in finē. Secundo aliquis frequenter habet actū interruptū qui pſeuerare dicitur vt patet de ieiunāte in quadrageſima q̄ interrūpit ieiuniū ꝛ deſcit a ieiunio dieb⁹ dñicis. patet etiam de perſeuerante ī fide qui aliquando tamen interrumpit actū fidei puta dormiendo vel alia negociando qꝛ tamen non interrūpit per actum contrariū ſed per ceſſationē ab actu ideo dicitur perſeuerare in fide. ¶ Aduertendū eſt tamen ꝙ ſecundū beatū Thomā queſtione de perſeuerantia articulo primo in reſponſione ad ſecūdū eodem nomine aliquādo nominatur virtus ꝛ actus virtutis vt cum ait Auguſtin⁹ ſup ioħā. fides eſt credere quod non vides. pōt tñ contingere ꝙ aliquis hꝫ habitum virtutis q̄ non exercet actū ſicut aliquis pauꝑ habet habitū magnificentie et tamē nō habet actum quandoq; vero aliquis habens habitum incipit quidem exercere actum ſed non perficit puta ſi edificatoꝛ incipiat edificare et non compleat. addit ſic ergo dicendum eſt ꝙ nomen perſeuerantie qñq; ſumit ꝓ habitu quo q̄s eligit pſeuerare. qñq; ꝓ actu quo q̄s perſeuerat et qñq; hñs hitū pſeuerātie eligit pſeuerare ꝛ icipit exerꝫ aliq̄ diu pſiſtendo nō tñ cōplet actū q̄a non pſiſtit vſq; in finem. eſt autem duplex finis vnus qui eſt finis opis. alius aūt qui eſt finis humane vite ꝓper ſe aūt ad pſeuerantiā pertinet vt aliquis pſeueret vſq; ad terminū virtuoſi opis. ſicut ꝙ miles perſeueret vſq; in finē certaminis ꝛ magnificus vſq; ad cōſūmationē operis. ſūt aūt quedā ꝩtutes quarū actus ꝑ totā vitā durare debent ſunt fidei ſpei et caritatis qꝛ reſpiciunt vltimum. finē totius humane vite. ꝛ ideo reſpectu harū ꝩtutū q̄ ſunt p̄ncipales nō cōſummaꝛ actus perſeuerantie niſi vſq; ad finē vite. et ſm hoc dicit Au. libro de pſeuerantia ꝙ nullus poteſt dici perſeuerantiā habere q̄diu viuit. ex iſtis verbis apparet ꝙ in aliquib⁹ actib⁹ bonis nō ē de rōe pſeuerantie ꝙ cōtinueꝛ act⁹ vſq; in finē vite: ſꝫ ſufficit ꝙ ꝯtinueꝛ vſq; in finē opis hoc ē vſq; in finē quē ſm rectā rōnē dꝫ habere opus qꝛ cū oē opus ꝯtinuatū ꝯtineꝛ quouſq; deſinat niſi ita exponereꝛ ſequeretur ꝙ in omni opere virtuoſo ſaltē cōtinuato pſeueraret vſq; ad finē opis ſiue hec opinio vera ſit ſiue fl'a non volo multū inſtare cōtra eā quia onerosū eſt diſputare de ſignificatione terminoꝝ. ſeq̄ntes tñ p̄dictā opinionē iudicio meo habent cōcedere que ſequuntur. primū eſt ꝙ de aliquo actu vere dicitur aliqñ ꝙ fuit perſeuerantia de quo tñ nunq̄ fuit verū dicere prius ꝙ eſt pſeuerātia et de aliqua creatura rōali verū eſt aliqñ dicere perſeuerauit in operib⁹ caritatis de qua nūq̄ prius fuit verꝫ dicere hec creatura pſeuerat in opere caritatis. Scđo ſequiꝛ ꝙ per aliq̄d mere nature et qđ nullomō eſt ī po-

Correla. expoſitiōe ſeq̄ntia.

C

teſtate operantis aliquis act⁹ qui nunq̄ fuit pſeuerātia incipit fuiſſe pſeuerātia. pꝫ qꝛ mors q̄ eſt termin⁹ vite eſt aliq̄d mere naturale q̄ nō eſt in ꝑtāte operantis ante aūt inſtans mortis actus ille amādi deum caritatiue nunq̄ fuit pſeuerantia ꝛ tñ in inſtāti mortis incipit fuiſſe perſeuerantia. Tertio ſequiꝛ ꝙ aliquis act⁹ bonus ꝛ laudabilis īperatus ab aliqua virtute mediāte actu ei⁹ elicito ꝓ tpe ꝓ quo ſm omnē circunſtantiā bene fit nō ſoꝛtieꝛ denominationē illi⁹ ꝩtutis a qua impatur vel cui⁹ electioni eſt ꝯformis pꝫ quia talis actus pſiſtēdi in ope caritatiuo impaꝛ a pſeuerātia ꝛ tñ nō denoiaꝛ eſſe pſeuerantia niſi in fine vite. Quarto ſequiꝛ ꝙ pſeuerātia ē virtus ꝛ tñ eius opatio ꝩtuoſa ꝛ laudabilis nō pōt eē opatio pſeuerantie patet qꝛ vel eēt operatio pſeuerantie añq̄ eſſet ꝛ hoc nō vt conſtat vel qñ eſt ꝛ hoc non qꝛ tūc non habetur adhuc finis opationis vel poſtq̄ fuit ꝛ hoc nō qꝛ ipa nō ē. tū etiam quia cum operatio non eſt nullus pſeuerat ergo nulla operatio tunc ē perſeuerantia. Quinto ſequiꝛ duoꝝ hominū omnino vniformiū tā in ratione q̄ in electione volūtatis q̄ in opere exterioꝛi vſq; ad aliquod inſtans de vno vere diceꝛ ꝙ perſeuerauerit et de alio vere dicetur ꝙ non pſeuerauerit patet moriaꝛ vn⁹ in illo inſtāti ꝛ non alius. Iſta ſunt que michi videnꝛ ſeq̄ ex p̄dicta opinione. ad quā tamē ponendā nec rō nec auctoritas cogere videꝛ. ¶ Quarta concluſio perſeuerātia non dicit de ꝑ ſe ꝛ de ratione ſua continuationē actus vſq; in finē nec vite nec operis primum patet ex p̄cedenti cōcluſione. ſcđm patet quia aliqñ aliquis vere pſeuerauiſſe diciꝛ qui nō cōpleuit opus ſed impedit⁹ fuit ꝑ interuētionem mortis vt patet de multis q̄ templa magnifica inceperūt ante quorum complementū ex hoc ſeculo trāſierūt. ſecūdo patet de his qui per violentiā impediūtur ne expleant quod inceperunt. ¶ Quinta concluſio perſeuerantia nō dicit de ratione ſua ꝙ opus tādiu continuetur q̄diu recta ratio dictat eſſe continuandū. ꝓbatur ſi recta ratio dictet alicui ꝙ debet ieiunare p. xl. dies ꝛ velit ieiunare per. xl. dies et continuet iſtud ꝓpoſitum ꝛ opus conforme per tres dies tunc iſte vere dicitur perſeueraſſe in ieiunio ꝑ tres dies ꝛ tñ non ieiunauit. nec ieiunabit tādiu q̄diu recta ratio dictauit eſſe ieiunandum igitur. Secūdo actus exterioꝛ habet totaliꝛ bonitatē ꝛ maliciā tā ſcđm gen⁹ q̄ ſm ſpeciē q̄ etiā ſm gradū ad actu īterioꝛe ſꝫ ꝓpoſituꝫ ſiue electio volūtatis quā iſte habuit ē vera pſeuerātia interioꝛ ab habitu pſeuerātie elicita ꝛ hꝫ ꝓ obiecto quadragita dies ſicut ꝛ dictamē ipm̄ ꝗ ꝛ act⁹ ieiunādi ꝑ p̄mū diē ē pſeuerātia ꝛ act⁹ ieiunādi ꝑ ſm ꝛ ꝑ tertiū ꝛ gñaliter oīs act⁹ īperat⁹ mediāte electiōe volūtatis rōni cōformi. ¶ Sexta ꝯcluſio ſi recta rō cadat ſuper circūſtātiā diuturnitatis tēporis ꝛ nō electio op⁹ exterī⁹ etiā q̄ſicūq; duret nō erit pſeuerantia ꝩbi gr̄a recta rō dictat egroto ꝙ ē vacādum a ſtudio ꝑ q̄tuoꝛ horas egrot⁹ ꝓponit nō ceſſare niſi ꝑ tres ꝛ nichilominꝰ ceſſat ꝑ q̄tuoꝛ nō credēs ceſſare vel vacare a ſtudio niſi ꝑ tres. Dico ꝙ iſta ceſſatio a ſtudio nō ē op⁹ pſeuerātie aut dictat rō alicui ꝙ ē abſtinēdū a cibo ꝑ īegrū diē ꝛ eligit abſtinere ꝑ mediū tm̄. ꝛ nichilominꝰ aut qꝛ nō repit cibū aut qꝛ īpediꝛ abſtinet ꝑ īegrū diē dico ꝙ iſte act⁹ abſtinētie nō ē pſeuerātia. ꝓbaꝛ ſic talis nō īmanet electiōi recte qꝛ nō hꝫ rectā electionē vt ꝯſtat nec īmanet libere ꝛ ſpōte rōi recte qꝛ īmanentia libera rōni nō fit niſi ꝑ electionē rōni ꝯformē iſte aūt nō hꝫ electionē rōni ꝯformē igiꝛ. ¶ Septia. ꝯ°hꝫ ille q̄ ꝑ ꝑtē tpis īmanet electiōi recte dicaꝛ pſeuerare niſi tñ īmaneat q̄diu recta rō dictat eē īmanēdū. taꝛ nō dꝛ pſeuerāſſe q̄diu teneꝛ aut q̄tū honeſtū ē eū pſeuerare p̄mo ꝑo pꝫ talis īmanet ꝓ aliq̄ tpe rationi et

a
ꝯ thomā.

electioni recte igitur ꝑ aliquo tp̄e pſeuerat ⁊ pſeuerauit. Scḋo ꝓbatur q̄ɀ talis tenet̄ inſiſtere opi ꝑ xl. dies aut per aliquod certū temp⁹ vt dictat recta ratio et non inſiſtit: ergo nō pſeuerat q̄diu tenet̄ vel honeſtū eſt eū pſeuerare. ¶ Octaua ɔcluſio in aliquibus operiōibus ad diuturnioꝛē pſeuerãciã tenemur q̄ in alijs ꝓbatur recta rō dictat aliqua opa eē diutius ɔtinuãda ⁊ frequenti⁹ eē facienda q̄ alia igitur. aūs pȝ ſatȝ ex eo qḋ allegatū eſt ex Thoma de magnifico opere ⁊ de actibus ſpei fidei ⁊ caritatis. actus eīn caritatis ī deū eſt frequenter eliciend⁹ ⁊ nī q̄ interrūpend⁹ per actū ɔ̄riū licet neceſſe ſit ipm̄ interrūpi ꝑ ceſſationem ab actu. nō puto tn̄ hoc eſſe verum de omni actu caritatiuo ⁊ maxie de eo qui eſt ad ꝓximū ⁊ reſpectu boni tpalis nã actus quo ego volo ꝓximū bonū aliqḋ

S. thomã. temporale eo q̄ recta ratio dictat michi q̄ per illud bonū tpale erit pꝛoximo ſimplr̄ melius ad ſalutē actus eīn ille finaliter ꝓpter deū factus eſt caritatiu⁹ et tn̄ ſi poſtea cōſtet michi q̄ per illud bonū ē ſibi deterius ad ſalutē ego poſſū rōnabiliter interrūpere actū illū caritatiuū per actū ɔ̄riū quia prim⁹ deſinit eſſe caritatiuus ⁊ ſcḋs incipit eē caritatiuus act⁹ ſcȝ quo nolo tibi illud bonū tempoꝛale. Idem eſt iudiciū de aliquo actu fidei. nã actus fidei quo ego credo antixp̄m eē venturū aliqñ interrūpetur in viro fideli ꝑ actū ɔ̄riū poſtq̄ ſcilicet venerit ſicut actus quo aliqñ credebatur xp̄m eſſe venturū interruptus eſt per actū ɔ̄rarium cum hereticū ſit nunc credere aut aſſerere xp̄ȝ eſſe venturū. Ex quibus pȝ q̄ aliqui actus virtutum theologicarū pñt interrūpi per actū ɔ̄riū. non obſtãte q̄ reſpiciant vltimū finē. et hoc eodem etiam pȝ q̄ actū aliquē reſpicere vltimū finē vel nō reſpicere non eſt cauſa q̄ ſit vel nō ſit per totã vitã cōtinuend⁹, ſed ꝓxima cã eſt dictamē recte rōis dictantis hoc mō vel vel aliter actū eē cōtinuãdū. Recta aūt ratio fundat̄ ī obligatione vel honeſtate. ſūt autē quedã p̄cepta que obligant ſemꝑ et pꝛo ſemꝑ vt nō occides nō furtū facies. ſunt alia que obligant ſemꝑ ſed nō ꝑ ſemꝑ vt colere deū diligere ꝓximū, ſperare, credere, credere trinitatē pſonaꝝ. alia ſūt que obligãt ſȝ nec ſemꝑ nec ꝑ ſemꝑ vt velle ꝓximū omne bonū qḋ ego michi volo credere antixp̄m eſſe venturū. talia nō obligant niſi cū actus circa ea eſt virtuoſus ⁊ bonus q̄ɀ ergo in caſu dabili diligere ꝓximū ad tale bonū non eſt actus caritatiuus, credere antixp̄m futurū aliquando non erit actus fidei ideo tunc non obligant, et poſſunt imo debent interrūpi per actū contrarium. eodē modo dicendum eſſet de honeſtate. aliqui eīn actus ſunt qui q̄cūq̄ tp̄e fiant cum eiſdem circumſtantijs. honeſti ſunt ⁊ boni. aliqui vero qui vno tp̄e ſancti honeſti ſunt alio vero tp̄e ſunt inhoneſti et praui. ¶ Contra p̄mã concluſionē arguitur ſic nulla res eſt inferioꝛ vl̄ ſupioꝛ ad aliã. ergo nec obiectū longanimitatis ad obiectū pſeuerantie nec habitus longanimitatis ad habitū perſeuerantie. ¶ Scḋo aliquis heroicus eſt lōganimus ſed nullus heroicus eſt pſeuerans ergo aliqs lōganimus nō eſt perſeuerans ⁊ per ɔñs lōganimitas non eſt inferioꝛ ad perſeuerantiam. ¶ Ad p̄mã concedo añcedens de re que non eſt ſignū. ſupioꝛitas eīn ⁊ inferioꝛitas ſūt paſſiões rerū q̄ ſūt ſigna, et nego ɔñaꝫ q̄ɀ inferius ⁊ ſupius faciunt terios qb⁹ adduntur teneri ꝑ ſignis ſignificantibus ⁊ non ꝑ rebus ſignificantis. Et ideo in predictis ꝓpoſitionibus obiectum ⁊ habitus tenētur ꝑ terminis res que ſūt obiecta ⁊ que ſūt hitus ſignificãtibus. ¶ Ad ſcḋam dico q̄ ſi lōganimitas accipiat̄ vt cōnotat diuturnitatē cum difficultas ifra facultatē hoīs poſitã ē nego maioꝛē ſi aūt accipiat̄ ḡnalit̄ vt ɔnotat quãcūq̄ diuturnitatē retrahētē ab ope ſic concedo maioꝛē ⁊ cōcluſionē.

¶ Contra ſcḋam ɔcluſionē arguit̄ ſic. oīs conſtantia eſt patientia q̄ɀ cōſtantia ad patiētiam pertinet: ſȝ nulla perſeuerãtia ē patiētia: ergo nulla pſeuerantia eſt ɔſtantia ergo iſta eſt falſa aliq̄ ɔſtantia eſt perſeuerantia. ¶ Scḋo q̄ɀ vel pſeuerantia ſe habet vt ſuperius ad ɔſtantiã et tūc oīs conſtantia ē pſeuerantia vel vt inferi⁹ ⁊ tūc oīa pſeuerãtia ē conſtãtia vel vt equale et tūc vt vnū de altero vl̄r affirmat̄ vel vt extraneum ⁊ tūc iſta eſt falſa aliqua pſeuerantia ē conſtãtia ¶ Tertio ɔſtãtia eſt in opib⁹ magnis tn̄ pſeuerãtia. aūt in paruis: ergo nulla ɔſtantia ē pſeuerantia. pꝛima pars ꝓbat̄ q̄ɀ cōſtantia tn̄ ī illis opibus eſt ī quibus difficile ē ɔſtantē eē. ¶ Ad p̄mã dico q̄ ſi patientia accipiat̄ p̄mo et ſecundo modis ſupius poſitis cū agebat̄ de patientia. maioꝛ eſt vera ⁊ minoꝛ falſa. ſi vero accipiat̄ tertio mō tūc minoꝛ vera eſt et maioꝛ falſa. ¶ Ad ſcḋam dico q̄ pſeuerãtia nec eſt ſuperius ad ɔſtantiam nec inferius nec equale nec vt extraneū ſed vtrumq̄ ꝑticulariter excedit alterū aliqua ei perſeuerantia ē q̄ nō eſt ɔſtantia et aliqua ɔſtantia eſt q̄ non ē pſeuerantia. quomō ſe hñt albū ⁊ dulce. aliqḋ eīn dulce eſt albū ⁊ aliqḋ albū non eſt dulce et aliqḋ dulce non ē albū. ¶ Ad tertiã negat̄ p̄ma pars añtis accipiendo magna opera ꝑ illis operibus q̄ ſunt ſupꝛa cōmunē hominū facultatem. et ad pꝛobationem dico q̄ in operib⁹ ꝑuis id eſt poſitis intra cōmunē facultatem hominū conſtantē eſſe frequent̄ difficile eſt. ¶ Cōtra tertiã cōcluſionē arguit̄ ſic pſeuerãtia cadit ſub p̄cepto ſȝ nō adimplet̄ pſeuerantie p̄ceptū niſi ɔtinuet̄ bon⁹ act⁹ vſq̄ in fine vite cū ſoli tali ꝓmittatur ſal⁹ ſcḋm illud qui perſeuerauerit ī finē hic ſaluus erit

¶ Secundo de ratiōe pſeuerãtie ē q̄ continuetur tamdiu q̄ diu recta rō dictat eam eſſe continuandã. recta ratio dictat aliqua opa eſſe ɔtinuanda vſq̄ in finem vite. ḡ de ratione pſeuerantie ē q̄ cōtinuet vſq̄ in finē vite. minoꝛ patet de actu caritatiuo reſpectu dei quē recta ratio dictat nunq̄ interrūpendū eſſe ꝑ actū cōtrariū. ¶ Tertio aliud ē manere ī caritate ⁊ aliud ꝑmanere in caritate quia licet ille maneat in caritate qui continuat eam per tempus non tamen permanet in caritate niſi continuet eam vſq̄ in finem: ergo ſimiliter nullus perſeuerat in caritate niſi continuet op⁹ vſq̄ in finem. ¶ Ad primum dico q̄ aliqua perſeuerantia cadit ſub precepto illa ſcilicet cuius actus cadit ſub precepto ⁊ aliqua nō illa ſcȝ cui⁹ act⁹ non cadit ſub p̄cepto ſed bñ ſub ɔſilio. Et ad minoꝛē dico q̄ p̄ceptū aliquod dicit adimpleri dupliciter. Uno modo adimpletione faciente ſimplicit̄ ceſſare obligationem ad illud p̄ceptū ⁊ ſic cōcedo minoꝛē de aliquib⁹ p̄ceptis ſcȝ de p̄ceptis ſemꝑ obligantib⁹. Alio modo dicit̄ p̄ceptū impleri adimpletione ꝑ qua ſatis fit p̄cepto pꝛo aliqua menſura tēpoꝛis. ſicut laic⁹ confitēs in feſto paſche omnia peccata ſua ad implet p̄ceptuȝ hoc mō nō quia ſit totalit̄ ⁊ ſimplicit̄ ꝑ actū illū deobligatus a p̄cepto ſed q̄ɀ ꝑ actū ꝑ aliquo tēpoꝛe illo ſatis fecit p̄cepto. Per idē enim argumētū ꝓbaretur non ſolum q̄ nichil eſſet perſeuerantia niſi continuaretur vſq̄ in finem: ſed etiam pꝛobaretur q̄ null⁹ amoꝛ dei caritatiuus eſſet amoꝛ dei caritatiuus niſi continuaretur vſq̄ in finem quia nullus talis adimpletur niſi vſq̄ in finem continuetur q̄ nō ceſſat obligatio ante finem ⁊ quocienſcunq̄ interrumpitur per actum contrarium interrumpens demereret̄ penaȝ eternã. ¶ Ad ſecundã nego p̄mã partē añtis, ſȝ ſufficit q̄ ſit pꝛopoſitum cōtinuãdi ea q̄ diu recta rō dictat eſſe ɔtinuanda ⁊ q̄ diu manet illud pꝛopoſitum efficax. manet perſeuerantia cū ope exterioꝛi manet perſeuerantia ſi autem manet ꝓpoſitum et op⁹ exterius impedit̄ tūc manet in interioꝛi actu perſeuerãtia q̄ɀ

Argu. tho. 2. 2. q̃ſti. 137. art. 3.

arg. tho. vbi ſupra art. 4.

Nō oīs pſeuerãtia ē de precepto.

electio īmanet rationi recte. ſi autem ceſſet ꝓpoſitū ꝛ
opus exterius tunc ceſſat perſeuerantia tam in actu
exterioꝛi ꝙ interioꝛi. ſi aūt ceſſet propoſitū ꝛ manet
opus exterius tūc ceſſat etiā pſeuerantia virtuoſa q̄a
licet actus exterioꝛ immaneat rōni q꞉ tamē nō imma
net mediante electiōe recta iō actus ille exterioꝛ nō ē
perſeuerantia virtuoſa ꝛ laudabilis. Exemplū expo
nitur aliquis igni pꝛo fide xpī hic poſt aliquantā tol
lerantiā ex nimietate cruciatus r vocat ꝓpoſitū men
tis ꝛ iam nō vult pati penā ignis ꝓ fide xpi ꝛ clamat
quantū pōt vt ab igne eripiatur ꝛ foꝛte negat fidē ni
chilominus relinquit cruciatui iſte actus tollerandi
cruciatū ignis eſt confoꝛmis recte rōni/ſed q꞉ nō eſt
volūtarius nec ſpontaneus ideo non ē pſeuerantia.
¶ Ad tertiam dico ꝙ ꝗ̄tūcūq; differāt manere ꝛ per
manere in caritate/pmanere tñ non includit in ſua ſi
ſignificatione manentiā vſq; in finē: ſed tm̄ perfectam
manētiā q̄ pfectio pōt cōtingere aut ex perfectiōe gra
duali ipſius caritatis aut et perfectiōe alicuꝰ magni
operis caritatiui aut ex laudabili ꝛ foꝛti reſiſtentia
quā ꝓ tunc habuimus ꝯ paſſiōes impugnātes in no
bis opus caritatis ideo nec pſeuerare includit in rōe
ſua ꝯtinuationē actus vſq; in finē. ſi eñ hoc includerz
cū dixit xp̄us q̄ perſeuerauerit non addidiſſet vſq; in
finem. ex his eñ verbis apparet ꝙ aliqō eſt perſeue
rare quod non eſt vſq; in finem. ¶ Contra q̄ntā cōclu
ſionē arguitur ſic actus ieiunantis per tres dies non
eſt actus ꝯfoꝛmis iudicio recte ratiōis ergo talis nō
īmanet recte rationi per ieiunium tertiū dierū ergo
ieiuniū illud tertium dies nō eſt pſeuerantie añs pꝫ
q꞉ ieiunare p tres dies tñ nō ꝯfoꝛmat ſe rōi dicenti
ꝙ ieiunādū eſt per xl. ¶ Scḋa talis nō hꝫ ꝓpoſitū ie
iunandi tam diu ꝙ diu recte ratio dicat eſſe ieiunan
dum ꝗ talis nec rōi nec electiōi recte īmanet ꝛ añs ꝓ
B batur q꞉ recta rō dictat eſſe ieiunādū p xl. dies ꝛ non
habetur ꝓpoſitū ieiunādi niſi per tres. ¶ d pꝛimā rō
nem dico ꝙ aliquis actus ē ꝯfoꝛmis recto dicami
ni ꝛ etiā recte electiōi dupl'r. Unomō ſimpl'r ꝛ ſm cēꝫ
circūſtantiā q̄ eſt obiectū rōnis dicātis et volūtatis
eligentis ꝛ ſic concedo ꝙ circumſtantiā rōis dictātis
ꝛ voluntatis eligentis eſt circūſtantia. xl. dierū ꝛ ieiu
niū nō eſt niſi triū dies. Aliomō ſm omnē circumſtan
tiā rōnis dictantis ꝛ volūtatis eligentis nō vniuerſa
liter ſed q̄ pōt cōuenire actui ꝓ menſura illa ꝓ q̄ dicit
exercitus et hoc mō dico ꝙ ieiunium triū eſt rōi ꝛ ele
ctioni confoꝛmis. dictans eñ eſſe ieiunandum per xl.
dies dictat eſſe ieiunandū per pꝛimū ſcḋm tertiū q̄r
tum ꝛ ſic de aliis/ꝛ in trib' ꝯſtat ꝙ nō pōt eſſe ieiu
niū xl. dies ſꝫ q꞉ de facto exercet ieiuniū tñ ꝛ tā diu
turniū exigit rectū illō dictū rōis exerceri p illos tres
dies. iō dico ꝙ in ieiunio iſtoꝝ triū dieꝝ ſe ꝯfoꝛmat ie
iunās rōi Ex ſuppono ſp ꝙ per illos tres dies aſſit ꝓ
poſitū ieiunādi p xl. dies. ¶ Ad ſcḋaꝫ diſtinguo añs
q꞉ vł li tā diu in pma pte determinat hoc v'bū hꝫ. ꝛ in ſe
cūda li dictat/ꝛ tūc ē ſenſ' ꝙ ꝓpoſitū ieiunādi nō du
rat in eo tāto tpe quāto tp̄e durat dictamē quo dicta
tur eē ieiunādū ꝛ tūc ſiue ſic ſiue nō negat ꝯñā q꞉ nō
opꝫ dictā ꝛ electionē tp̄e ꝯmēſurari Uel in vtraq; hoc
aduerbiū tādiu ꝙdiu determinat v'bū ieiunādi ꝛ ſic ē
ſenſ' talis nō ꝓponit ieiunare tādiu ꝙdiu ieiunādū
eē recta rō dictat ꝛ ſic negat. pōt dari etiā terti' ſen
ſus ſꝫ ꝙ in pma li tādiu determinat hoc v'bū hꝫ ꝛ i ſcḋa
ieiunādū ꝛ ſic iterū nichil ad ꝓpoſitū vł eꝫ. In ſcḋa
determinat hoc v'bū dictat: ꝛ in pma ieiunādi ꝛ ſic nihil
ad ꝓpm. ¶ Cōtra ſextā ꝯcluſionē. Arguit ſic volo ꝙ rectā
rō dictet eē ieiunādū p xl. dies ꝛ pma die volūtas eli
gat ieiunare per pꝛimū diem non eligat tamen ieiu
nare per xl. ſimiliter ſecunda die eligat et tertia et
quarta et ita cōtinuet per quadragita dies. Tunc ſic
iſte perſeuerauit i ieiunio. xl. dierum ꝛ tamē nūꝙ ha
buit ꝓpoſitū ieiunandi per. xl. dies igit ſtat ꝓpoſitū
non cadere ſup totā circumſtanciā diuturnitatis ꝛ tñ
opus externū eſſe pſeuerantiā. ¶ Ad hanc rōnem re
ſpondeo ꝙ vł iſte in pꝛia die et ſimiliter in ſcḋa ꝛ i ter B
cia cū volitione cadente ſuper ieiunium pme diei ha
bet nolitionē cadentē ſup. xl. dies qua ſcꝫ nolit poſiti
ue ieiunare p. xl. dies vel cum hmōi volitione ieiunii
ꝓ pꝛima die non habet hmōi nolitionē ſed etiam ne
q; volitionem ieiunii xl. dierū. ſi pꝛimūꝫ dico ꝙ agit
poſitiue contra iudiū recte rationis et ſe illi iudicio
diffoꝛmat quia recte ratio dictat eſſe ieiunandū per
per. xl. di a ꝛ iſte habet nolitionē ieiunādi per. xl. di
es. ſi ſcḋm dico ꝙ neq; immanet foꝛmaliter recte ra
tioni dictandi eſſe ieiunādū per. xl. dies neq; ſe poſiti
ue et diffoꝛmat quia poſitiua diffoꝛmitas fit per no
litionem eius quod dictatū eſt eſſe a recta ratione/ꝛ
foꝛte iſte equiualent ſe confoꝛmat recte rationi/ quia
in fine habet tot pꝛopoſita ieiunandi per vnum dieꝫ
ꝙ equiualent vni pꝛopoſito ieiunandi p. xl. dies/hoc
agunt modo multi nouicii ꝛ incipientes in via religi
ſe vite q̄ ſi vno ꝓpoſito complecterent omia ꝑcepta
regule vel aliquod graue ꝑceptū ſcḋm quālibet pte n
eius/ſtatim mole ꝛ pondere ꝑcepti obruerent ꝛ ideo
diuidūt ea per ptes ita ꝙ ꝓpoſitum conffertur ſupꝛa
partes ſibi inuicē ſuccedentes ꝛ p multa ꝓpoſita ad
implent que per vnū adimplere non potuiſſent. Onꝰ
enim quod ſimul totū ferre non poſſumus eſt p par
tes diuidendū et ferendū. et cū dicis talis pſeuerat ī
ieiunio. xl. dieꝫ. iſtam ego nego de rigoꝛe ſermonis lꝫ
eñ talis in ieiunio. xl. dieꝫ perſeueret q꞉ pſeuerat in
in ieiunio iſtius diei ꝛ pſeuerat in ieiunio illius diei
ꝛ ſic de aliis iñ non perſeuerat in ieiunio. xl. dierum
¶ Pꝛo quo eſt aduertendū ꝙ ad veritatem iſtius iſte
perſeuerat in ieiunio. xl. dieꝫ exigit ꝙ ſit aliqua vna
perſeuerantia qua perſeueret in ieiunio. xl. dierū aut Appellatio.
multe pſeuerantie vnaꝫ integrantes: ſed non pōt eſſe
vna neq; multe vnā integrantes niſi vnū ſit ꝓpoſitūꝫ
reſpectu ieiunii. xl. dieꝫ/ideo cum iſte nō hēat ex caſu
aliqō vnū ꝓpoſitū ieiunādi p. xl. dies ideo nec iſte p
ſeuerat in ieiunio xl. dierū. ſed ad veritatē iſtius iſte ī
ieiunio. xl. dieꝫ pſeuerat non exigit vnū ꝓpoſitū neq;
aliqua vna pſeuerātia neq; multe vnā integrātes/ ſꝫ
ſufficit ꝙ p quēlibꝫ diē. xl. dieꝫ habuerit ꝓpoſitū ie
iunādi ꝛ ita ſūt ibi multa ꝓpoſita ꝛ multe pſeuerā
tie neq; ꝓpoſitū vnū neq; pſeuerātiam vnā facientes. Argu. tho.
¶ Contra pmā pte. vii. ꝯcluſionis arguit ſic ſm Au. q̄ſt. vbi ſu
nullꝰ ꝙ diu viuit poteſt dici hēre pſeuerantiā q̄ tl'e q̄ pꝛa art. i.
īmanet recte rōni ꝓ pte tēpoꝛis nō ē dicēdꝰ pſeuera
re. ¶ Scḋo ſi ſic ſeqret ꝙ pſeuerātia poſſet amitti ſi
cut ꝛ alie v'tutes ſed ſcḋm Augu. eodē libꝛo nullꝰ pōt Tho. art.
pſeuerātiā amittere igit. ¶ Ad pꝛimā reſpōdeo ꝙ du 2°.
pliciter pōt īte lligi ꝙ nullꝰ pōt habere pſeuerātiā ꝙ
diu viuit. Uno mō ꝙ nullus ꝙdiu viuit poſſit habere C
actū q̄ eſt pſeuerantia ꝛ ſic negat. Alio mō ꝙ nullus
poſſit habere pſeuerātiā habitione de obligāte eum
ab actu pſeuerandi et hoc eſt verum maxime i ꝑcept
ſemper obligantibus. Sed quia eodem modo poteſt
dici de actibus aliaꝝ virtutum nullus enim poteſt
habere caritatem habitione de obligante eum ab
actu caritatis. ideo poteſt dici ꝙ perſeuerātia poteſt
accipi dupliciter. Unomodo pꝛo ipſo habitu perſe
uerandi ſecundum ꝙ eſt virtus et actu a tali habitu
elicito. Et hoc modo poteſt quis habere perſeueran
tiam et amittere dum viuit. Alio modo poteſt accipi
pꝛo actu talis habitus durante vſq; ad moꝛtem hoc
eſt non interrupto per actum contrarium et de tali
loquitur Augu. Hanc diſtinctionem ponit fere Tho
mas queſtione de perſeuerantia articulo quarto.

¶ Ad aliã ſimplr r̃ndet accipiẽdo eñ pſeuerãtiã pro actu pſeuerandi durãte vſq; in finẽ vite hoc mõ nomẽ perſeuerãtie ſicut et illud ↄplexũ ↄnotat ↄtinuationẽ act⁹ nõ tñ in futurũ ſ; etiã vſq; in finẽ. ⁊ hoc modo accipiẽdo null⁹ põt pdere eã ſicut ſupra declaratũ ẽ. ſed põt dupliciter intelligi ꝙ nl̃l⁹ hẽat eã dũ viuit vno° ꝙ null⁹ hẽat eã habitione trãſeunte in pteritũ dũ viuit qua habẽtur alie v̄tutes. aliquis eñ ſic eſt iuſtus ꝙ impoſſibile eſt poſt hoc inſtans eũ nõ fuiſſe iuſtum ⁊ hoc mõ non põt haberi perſeuerantia q̄diu viuitur aliomõ aliq̄d dicitur habere habitiõe non tranſeunte in pteritũ ſ; ſemp a futuro dependẽte q̄diu viuit. Et hoc modo dõt hñi perſeuerãtia cũ viuit. Primo modo aũt loquitur Aug⁹ ꝙ autẽ poſſet haberi ſecũdo modo p; volo eñ ꝙ detur aliq̄s actus caritatiuus q̄ nunq̄ interrũpetur per actũ cõtrariũ neq; p omiſſionem culpabilẽ. Arguo ſic: iſte eſt actus caritatiuus q̄ durabit vſq; in finẽ ergo iſte actus pſeuerantie vſq; ĩ finem. ⁊ hoc argumentũ v; ponendo ꝙ pſeuerare ẽ cõnotatiuũ futuri modo dicto. ſi aũt non eſſet hoc modo conotatiuũ tunc dicendũ eſſet ſicut ſupra dictũ eſt ⁊ ſimpliciter concedendo ꝙ nullus q̄ diu viuit habet pſeuerantiam ⁊ ꝙ nullus põt amittere perſeuerãtiã. Rõẽs aũ oppoſitũ ſolute ſunt ex dictis.

Queritur tertio. vtrũ ad perſeuerandũ indigeamus auxilio gr̃e: Arguit̃ ꝙ nõ oĩs virtus ſufficienter inclinat in a-
arg. tho. ctũ ſuũ: ſed perſeuerãtia eſt v̄tus igitur ad pſeueran-
2.2. queſt. dum nõ indigemus auxilio gratie. In oppoſitum eſt
137.ar.4. Augu. libro de pſeuerantia dicens. Eſſerim⁹ donum dei eſſe pſeuerantiã qua vſq; in finem pſeueratur ĩ xp̄o. Circa hanc queſtionem non intendo multũ immorari quia radix alibi tractabitur cum ſc; agetur an q̄s bene poſſit moraliter agere ſine auxilio dei ſpeciali. ¶ Pro queſtione tamen aduertendũ eſt ꝙ pſeuerãtia
a potest accipi dupl'r. Uno modo pro habitu ipſo perſeuerantie inclinante ad immanendũ rõni ⁊ electiõi recte contra vehementes paſſiones triſticie retrahentes a bono opere infra tamen cõem hoĩm facultatem poſitas. Alio modo accipitur pro actu et hoc dupl'r vno modo pro actu elicito mediante tali habitu ſiue duret vſq; in finem vite ſiue non. Secũdo mõ pro actu durante vſq; in finem vite. Et hoc adhuc dupliciť. vno modo pro actu inchoato ab initio legis chriſti ſuſcepte ⁊ cognite ſicut contingit in eo qui nunq̄ culpabiliter mortaliter interrũpit perſeuerantiã. Scdõ modo pro actu durãte in finẽ vite inchoato a tempe quo quis per deteſtationẽ lapſus ſui chriſto conciliat̃ qđ frequenť contingit multiũ ppe finẽ vite. Quando aũt accipitur pro habitu adhuc dupliciter. Uno mõ pro habitu infuſo. alio modo pro habitu acquiſito ⁊ generato ex actibus. ¶ Tũc ſit prima concluſio. Perſeuerantia habit⁹ infuſus indiget dono habitualis gr̃e nõ ex natura rer; ſed ex inſtitutiõe dei qui ita ordinauit ſe nulli creature rõnali infundere perſeuerantiam habitũ nec alias v̄tutes morales niſi ſimul gr̃am infundat. Sed tñ ↄſtat ⁊ ꝙ gr̃am ſine aliis v̄tutibus ⁊ alias v̄tutes ſine gr̃a põt infũdere. Hec concluſio eſt ſancti Thome de qua alias diffuſi⁹ dicetur. ¶ Scđa cõcluſio. Perſeuerãtia habitus acquiſitus l; indigeat
e gratia gratis data nõ tamen indiget gr̃a gratum faciente. Prima pars probatur quia pſeuerãtia habitus acquiſitus indiget vt ſit actibus bonis generatus ſed hmõi actus indigẽt auxilio dei ſpeciali vt alibi dicetur igitur. ¶ Tertia concluſio. Perſeuerantia actus inchoatus ab initio legis ſuſcepte et cognite et vſq; in finem durans indiget gratia gratis data ſine auxilio dei ſpeciali maxime in eo qui per longa tempora victurus eſt. probatur quia non videtur naturaliter poſſibile inter tot ⁊ tã varias temptationes ꝙ aliquis poſſit euadere immunis a culpa et ſeptemptationes magis ac magis inſurgẽtes vincere ſine auxilio dei ſpẽali ſed de hoc alias. ¶ Quarta concluſio. Omnis perſeuerãtia qui eſt actus bonus poſitiuus indiget auxilio gr̃e gratis date. patet q2 vt alias oſtendetur nullus actus poteſt eſſe moraliter bonus ſine auxilio dei ſpeciali g̃ nec põt eſſe aliq̄s bon⁹
actus perſeuerantie ſine gr̃a gratis data. ↄñs tenet Argu. th.
q2 omẽ auxiliũ ſpẽale eſt gr̃a gratis data. ¶ Contra 2.2. q̄ſt.
tertiã ⁊ quartã cõcluſionẽ arguit̃. Omis habit⁹ ſuffi 137.ar.4.
cienter inclinat in actũ ppriũ. ſed pſeuerãtia ẽ habitus. cũ ſit v̄t⁹ g̃ de ſe ſufficient̃ in actũ ſuum inclinat. maior p; q2 v̄tus vt Tullius dicit in rhetorica ſua agit modo nature. ¶ Secũdo ante pctm̃ homo ſic cõditus fuit vt poſſet pſeuerare per id quod acceperat ſed donũ gr̃e chriſti eſt maius q̄ nocumentũ qđ adam intulit ergo homo repat⁹ per donũ gr̃e chriſti põt in bono pſeuerare. ¶ Tertio opa peccati q̃uq; ſunt difficiliora q̄ opera virtutis. vñ ex pſona impiorũ dicit̃ ſapientie quinto. ambulam⁹ vias difficiles. ſed aliq̄ pſeuerant in operibus peccati abſq; alteri⁹ auxilio igitur et in operibus virtutum homo perſeuerare poteſt abſq; auxilio gracie. ¶ Quarto null⁹ eſt act⁹ inchoatus ⁊c̃ qui ſit pſeuerantius ergo ad talẽ actum non exigit̃ auxiliũ gr̃e dei. Añs p; quia talis vel eſſet genitus ex aliquo habitu vel alicui⁹ habit⁹ generatiuus. ſed nullum eſt dicendum q2 ſequeret̃ in caſu ꝙ ille habit⁹ eſſet et non eſſet generatus ex actibus perſeuerantie quod implicat contradictionem. et patet cõſequentia ponatur ꝙ ex multis talibus actibus perſeuerandi generetur habitus talis pſeuerantie et tamen ꝙ poſt habitũ genitum operans per actum contrarium interrumpat etiam vſq; in finem vite actum perſeuerandi. Tunc ſic. Illi actus nunq̄ fuerunt act⁹ perſeuerandi cum nunq̄ iſte fuerit cõtinuatiuus vſq; in finem ergo ille habitus non fuit genitus ex actibus perſeuerandi et tñ fuit ex caſu genitus ex actib⁹ perſeuerandi igitur fuit et non fuit ille habitus genitus ex actibus perſeuerandi. ¶ Quinto ponatur ꝙ aliquis parum ante finem vite conterat̃ de peccatis ſuis et cõfiteatur ⁊ ſtatim poſt incipiat dormire ⁊ dormiẽdo vitã finiat. Tũc ſic Nõ ẽ neceſſariũ auxiliũ diuinũ niſi ad actũ poſitiuũ faciẽdũ vel vitãdũ. ſ; iſte nec exercet actũ poſitiuũ pſeuerãtie. cũ iđ tñ dicit̃ pſeuerare q2 nõ iterrũpit bonũ actũ p actũ culpabilẽ cõtrariũ. Nec habet vitare malũ actũ poſitiuum. cum non temptetur vt ſupponit̃ ad aliquẽ malũ actũ; vt ſupponitur igitur. ¶ Ad primam r̃ndet beatus Thomas ꝙ virtus perſeuerantie q̄tum eſt de ſe iclinat ad perſeuerandum quia habitus eſt quo quis operatur dum vult ſed nõ ẽ neceſſarium ꝙ habens habitũ virtutis immobiliter vtatur eo vſq; ad mortẽ. hec ſolutio nõ videt̃ michi ſatiſfacere q2 nemo dubitat ꝙ op⁹
v̄tutis nõ ẽ de neceſſitate elicitum. q2 ſi eẽt neceſſariũ ꝯ thomã.
nõ eẽt meritoriũ. Eſt g̃ q̄ſtio ↄceſſo ꝙ nõ ẽ neceſſariũ 5
ꝙ hñs habitũ v̄tutis imobilit̃ vtat̃ eo vſq; ad mortẽ verũ tñ poſſit vti habitu ſuo cu; auxilio dei generali vſq; ad mortẽ ſi nõ vti ↄuenit ⁊ maxie cũ põt p vnum diẽ ⁊ p duos ⁊ p tres vti eo ⁊ vſus habit⁹ p vnũ diẽ ⁊ duos ⁊ tres ſemp augeat ⁊ fortificet habitũ ⁊ non debilitet. Ideo aliter reſpõdeo negando ꝙ habitus bonus ſufficienter inclinet voluntatem in actum ſuũ. Per peccatum enim primi parentis ſic vulnerata eſt voluntas vt ad preſentiam habitus non ſufficiat exire in actum ſuum bonum ſed cõexigitur altera cauſa ſcilicet ſpecialis dei motio ſine qua voluntas non poteſt actum bonum cauſare. Et cum dicitur ꝙ ſecundum Tullium v̄tus agit mõ nature con

cedo, ſed dico ꝙ nõ agit niſi tanq̄ cauſa partialis ſicut reſpectu volitionis obiectũ agit modo nature vel cognitio obiecti et tñ ad pñtia m obiecti vel cognitionis eius non neceſſario ponit̃ volitio qꝫ deficit concurſus volũtatis qui eſt mere liber. Et cũ dicebat̃ ꝙ poterat per vnũ diem ⁊ per duos ⁊c. nego immo nec per horã nec per momentũ. ¶ Ad ſcđam cõcedo primã partẽ añtis ⁊ ſcđam, ⁊ etiã ꝯñs quod infertur ſcꝫ ꝙ hõ reparatus per donũ gratie xp̃i poteſt perſeuerare. Sed dico ꝙ inter dona grẽ xp̃i enumeratur auxilium ſpẽale quod deus confert omnibus bene operantibus. Ex quo patet ꝙ non valet iſta ꝯñã hõ reparatus per donũ gratie xp̃i põt perſeuerare, ergo hõ reparatus ſine ſpẽali auxilio põt perſeuerare. Unde ſm Augu. in libro de correctione

Auguſti.

et gratia inter primũ hoiem ⁊ alios in auxilio pſeuerantie differentia eſt in hoc ꝙ primo homini datum eſt nõ vt perſeueret ſed vt perſeuerare ſed vt pſeuerare poſſet per liberũ arbitrium qꝫ nulla corruptio tunc erat in natura humana que perſeuerãdi difficultatem afferret ſed nunc predeſtinatis per gratiã xp̃i nõ ſolũ datur vt perſeuerare poſſint ſed etiam vt perſeuerent. Unde primus homo nullo terrente contra dei imperiuꝫ libero vſus arbitrio non ſtetit in tãta felicitate cũ tanta non peccandi facilitate. Iſti aũt ſeuiẽte mũdo ne ſtarent ſteterũt in fide. Hec verba Aug. poſſunt tripliciter exponi. Uno modo ꝙ deus nũc in predeſtinatis mediantibꝰ donis ſuis totaliter cauſet actũ perſeuerãdi ita ꝙ voluntas non ſe habeat cauſaliter libere reſpectu productiõis eiꝰ. In primo ãt parenti dederit ea dona quibꝰ poterat cauſari partialiter ſed cum his exigebatur cauſalitas vol untatis. et hoc eſt falſum ꝑ prima parte qꝫ ad quẽlibet bonũ actum voluntas noſtra concurrit effectiue libere. Secundo modo poteſt intelligi ꝙ dedit primo parenti vt perſeuerare poſſet ⁊ non vt pſeueraret. i. dedit pñcipia q̃ cũ libero arbitrio poterãt eſſe cã pſeuerandi ⁊ tñ nõ fuerũt cã pſeuerãdi ſed electis dat principia nõ ſolum que poſſunt eſſe cauſa pſeuerandi ſed etiã que de facto ſunt cã perſeuerandi. et in hoc ſenſu verum eſt. Tertio modo põt intelligi ꝙ primo hoim dederit aliqua pſeuerandi principia remota cauſa ſcꝫ cum volũtate non ſufficiebãt cãre actũ pſeuerãdi, nobis aũt dedit pñcipia ꝓpinqua pſeuerãdi q̃ ſcꝫ cũ volũtate poſſũt eſſe ſufficiẽtia pñcipia pſeuerandi ⁊ hoc falſum eſt quia tunc homini primo defuiſſet aliqua ad ſalutẽ neceſſaria quod non videtur catholicum. Dico ergo ꝙ primo hoi data ſunt principia q̃ cum volũtate erant ſufficientia ad perſeuerandũ qꝫ tamen in nobis vulnerata eſt ideo nobis plura neceſſaria ſunt quia cum gratia gratum faciente ⁊ aliis quibuſdam donis neceſſarium eſt nobis ad ſingulos actus auxilium dei ſpeciale quod primo parenti non erat neceſſarium. ¶ Ad tertiam reſpondet beatus Thomas ꝙ homo per ſe poteſt cadere ĩ peccatum, ſed nõ poteſt per ſe reſurgere a pctõ ſine auxilio gratie, ⁊ ideo ex hoc ꝙ cadit in peccato q̃tum eſt de ſe facit ſe perſeuerantẽ niſi gratia dei liberetur, nõ aũt ex hoc ꝙ facit bonũ facit ſe perſeuerãtẽ in bono quia de ſe potens eſt peccare et ideo indiget auxilio gratie ad perſeuerandum in bono. Nec ſolutio non michi videtur ſatiſfacere quia ſuppo-

S. thome

nit vnum cum contrarium argumentum mitit̃ ꝓbare nec tñ illud ſolutio euacuat, ſupponit enim ꝙ homo de ſe poteſt peccare et tamen non põt ꝑ ſe reſurgere a peccato imo nec bonũ facere cõtra quod directe ꝓcedit argumentum quo arguitur ꝙ opera peccati difficiliora ſunt q̃ opera virtutis ideo videtur michi q̃ niſi ad hoc reſpondeatur nõ eſt ſufficienter ſolutum. Reſpondeo ergo ꝙ opera peccati

Solutio articulorum.

eſſe difficiliora q̃ opera virtutis poteſt intelligi dupliciter. vno modo ꝙ opera peccati ſint minus in poteſtate peccatis q̃ opera virtutis in poteſtate bene operantis ⁊ ſic falſum eſt immo opera ſunt hoc modo difficiliora quia ad opera peccati ſufficiunt potentie et noticie obiectum cũ generali dei influentia. Ad opera vero virtutis preter hec exigitur ſpecialis concurſus dei. Alio modo poteſt intelligi ꝙ ꝑa peccati ſint difficiliora. i. laborioſiora q̃ opera virtutis ⁊ hoc eſt verum de aliquibus operibꝰ peccati vt laborioſius eſt cõmittere homicidiũ q̃ ceſſare procurare adulterium et hoc intelligi volo de labore corporis quia forte anxietas mentis que eſt ĩ abſtinendo ab adulterio eſt difficilior ad tollerandum q̃ labor qui habetur in procurando adulterium vel homicidium: licet enim requiratur ad actuꝫ virtutis aliquid ſupra nos et quod facultatem noſtram excedit: quia tamẽ illud deus gratiſſime cõfert cuiqꝫ petenti ideo ſine multo labore habetur ⁊ per cõſequens non facit opus virtutis tam laborioſum q̃ laborioſa ſunt multa opera virtutuꝫ. ¶ Ad quartam negatur aſſumptum maxime tenẽdo ampliationẽ termini modo ſupradicto. Ad ꝓbationẽ dico ꝙ vtrumqꝫ poſſibile eſt. Ad improbationẽ nego conſequentiam. ⁊ ad probationem dico ꝙ talis habitus maxime generatur ex actibꝰ interioribus qui nõ deſinunt eſſe actus perſeuerantie interioris per interruptionẽ ſequẽtem licꝫ actus exteriores nec ſint nec fuerint actus perſeuerantie ſi ante mortem interrumpantur per actum contrariũ. ¶ Ad q̃ntam dico ꝙ talis ſi bene cõtritus eſt non ſolum deteſtatur mala preterita ſed etiam ꝓponit vitã mutare ⁊ emendare ⁊ in hoc habet actum poſitum ꝑſeuerantie qua immanet recte rationi per electionẽ conformem. illud autem ꝓpoſitum bonũ nõ poteſt habere ſine ſpeciali dei auxilio. ſed bene verum eſt ꝙ ad hoc ꝙ iſte actus non interrumpitur per actũ cõtrarium pro tempore pro quo non habet vſum libri arbitrii vel nullam temptationem patitur nõ exigitur concurſus dei ſpecialis. ¶ Ratio ante oppoſita ſoluta eſt.

argumẽta thome ſcđa ſcđe q̄ſti. 124. articulo primo.

CONſequenter agendum eſt de

martirio quod multi opinantur ad fortitudinem ſolam pertinere. Et primo queritur vtrum martiriũ ſit actus virtutis? ¶ Arguitur ꝙ non. Omnis actus virtutis eſt volũtarius ſed nõ omne martirium eſt voluntariũ ergo nõ omne martirium eſt actus virtutis. minor patet de innocentibus occiſis pro chriſto de quibus dixit. Hilarius ſuper Ma. ꝙ in eternitatis perfectum per martirii gloriam efferebantur. ¶ In oppoſitum arguitur. Premium eterne beatitudinis non debetur niſi actui virtutis ſed martirio debetur primũ virtutis ſecundum illud. Ma. quinto Beati qui proſecutionem patiuntur propter iuſticiam quia ipſorum eſt regnum celorum ¶ Pro queſtione ſciẽdũ ꝙ martirium accipitur tripliciter Uno modo generaliter et ſic eſt mortis violẽtie perpeſſio ne deſeramus opꝰ aliquod virtuoſum vel perpetremus turpe qđ recta ratio nec deſerendũ eſſe nec cõmittendum pro morte dictat. Secundo mõ minus cõmuniter ꝑut eſt violente mortis pro chriſto perpeſſio et hoc ſiue ſit ibi cõtrapugnatio ſiue non. Tercio modo ſtrictius et ſic eſt violente mortis pro chriſto ſiue cõtrapugnatione perpeſſio. Exemplum primi vt ſi almeon noluiſſet interficere matrem et hoc a fratre vel tirãñ

non fuiſſet occiſus/ ⁊ hoc ſuppoſito ꝙ volitio illa ꝑ
accep^tiones martyrii auxilium ſpe͠cale dei fuiſſet virtuoſa. Exemplū ſecū
di vt milites pro chriſti fide pugnando morientes.
Exemplum tertii vt martires qui cōmuniter vene-
rantur ab eccleſia qui mortē pro chriſto ſine cōtra
pugnatione paſſi ſunt. Uoco aūt hic contrapugna-
tionem qua manu decertat̄ ⁊ viribus. Pro horū
declaratione aduertendū eſt ꝙ ſunt aliqua opera
honeſta ⁊ virtuoſa tam ſtricti precepti vt pro loco
et tēpore nullo modo deſerēda ſint nec etiam pro
morte ita ꝙ ſi alicui pro tempore ⁊ loco debitis of
ferat̄ cōditio vel deſerendi illud opus vel ſuſtinendi
grauiſſimos cruciatus ⁊ mortē ipſe potius debet
eligere tollerantiam grauiſſimorū cruciatuum ⁊
mortis ꝙ opus illud tā ſtricti precepti deſerē. Po
teſt preterea eſſe aliquod opus tante honeſtatis vt
recta ratio dicte opus illud eſſe dignum vt neqꝫ pro
morte deſeratur vt quis ſub pena mortis prohibe
retur ne venditis oībus conſiliū paupertatis am-
plecteret̄ aut religionem ingrederet̄/ licet enī talis
ſub pena pcti nō teneret̄ pati mortē ne deſereret in
greſſum religionis quod intelligo ante votū quod
cunqꝫ emiſſum poſſet/ tamen virtuoſe agendo eam
equaminiter pati vt pueri religionis effectum cōfir
maret. pōt preterea aliquod op⁹ eſſe tā turpe et tā
inhoneſtum vt recta ratio dictet eſſe potius inter
grauiſſima ſuplicia moriēdum ꝙ illud turpe faciē
dū vt recta rō dictat potius eſſe moriendum ꝙ ido-
lis ſacrificandū/ aut moriendū eſſe ꝙ mortem ſpō-
te necare ita ꝙ ad talia malus rationabiliter cogi
non poteſt per quecūqꝫ ſupplicia ⁊ penas. vnde fm
Ariſ. tertio ethicoꝝ vbi agit de violēto. aliqne ope
rationes facte propter metum ſunt laudabiles. Ali
que vituperabiles/ alique digne venia/ ⁊ alique nō
honeſte ſunt qn̄ aliquid turpe aut triſte ſuſtinet̄ ꝓ
reb⁹ magnis ⁊ honeſtis vt cū ſuſtinet virgo verbera
et ꝯtumelias ⁊ ꝑditionē tēpaliū bonoꝝ vt pudiciciā
cōſeruet. vituperabiles ſunt qn̄ aliquid multū tur-
pe aut triſte pro nullo aut modico bono ſuſtinetur
vt qui ſuſtineret deflorationem parui lucri conſe-
cutione aut ꝗ ſuſtineret ſe plagis indecentibus af-
fici vt mulierem vxorem ſe digna ſimularet et acce-
dentes ad eam deciperet/ ſicut fecit vlixes ſcḋm ꝙ
recitat euſtratius ſuper illum locum/ digne venia
ſunt qn̄ aliquis facit aliqua que non oportet vt eui
tet quedam que triſticia et tam doloroſa ſunt vt hu
mana naturam excedant ⁊ que nullus ſuſtineret vt
ſi quia propter metum grauiſſimoꝝ tormentorum
reuelaret amicū querentibus eum/ hec enim opera
tio nō laudatur ſed tn̄ dat̄ venia/ nō digne venia ſūt
cū quis propter metū ſuppliciorum vel mortis fa-
opera non digna ſie[illegible] cit opatione ad quā faciendā nullis ſuppliciis de-
bet cogi ſicut almeon qui matrē ſuam occidit vt in
patrem pietatem ſeruaret qui patefactus ab ea in
bellum certo vt dicebat moriturus proficiebatur.
Exemplum etiam hui⁹ eſt ſi quis metu mortis ido-
lis ſacrificet aut fidem diffiteatur. hec que multum
notanda ſunt ponit Ariſ. ſub his verbis in opera-
tionibus autem talibus qnqꝫ ⁊ laudantur quando
turpe aliqd vel triſte ſuſtinent pro magnis et hoīs
cum aūt econuerſo vituperantur turpiſſima enim
ſufferre pro nullo bono aut modico prauil aliqui-
bus aut laus quidē non fit ſed venia/ qn̄ ꝑpt̄ hec ta
lia opat̄ aliquis que non opꝫ que humanam natu
ram excedunt ⁊ que nullus vtiqꝫ ſuſtineret. Quedā
aūt forſitan non eſt cogi ſed magis moriēdum pa-
tientem duriſſima. etenim euripedis almeona de-
riſoria videntur cogētia matrē occidere ex quibus
verbis patent que dicta ſunt. ¶ Sit igitur pma con

cluſio. Martirium eſt actus virtutis. Probat̄ pͣ ꝙ
omnis per peſſio mortis pro chriſto actus virtus
ſed vt dictum eſt martiriū eſt perpſſio mortis pro
chriſto ergo martirium eſt actus virtutis. Secun-
do omnis actus quo tollerantur duriſſima etiam
que facultatem cōmunē hoīs tranſcendūt pro reb⁹
maximis et honeſtiſſimis eſt actus virtutis vt pa-
tet ex his que de Ariſ. paulo ante allegata/ ſunt ſꝫ
martirium eſt perpeſſio duriſſimorum et grauiſſi-
morum cōmunem hominū facultatē trāſcendentiū
ergo martirium eſt actus virtutis. Tertio omnis ꝑ
ſiſtentia in veritate et iuſticia eſt actus virtutis/ ſꝫ
martirium eſt perſiſtentia in veritate et iuſticia igi
tur. ¶ Secunda concluſio. Martirium in gradu ex
cellētiſſimo virtutis collocatū eſt. Probatur om-
nis virtus heroica in gradu excellētiſſimo virtutis
collocata eſt ſed martirium eſt virtus heroica et di
uina igitur. Maior ꝓbatur ex. Ariſ. in principio ſe
ptimi ethicorum vbi heroicā virtutē diuinā appel-
lat propter excellentiſſimā eius ⁊ minor ꝓbatur ꝙ
martirium eſt act⁹ qui aut ex natura ſua aut ex cir
cunſtantia excedit omnem facultatē hominū quia
eſt actus quo grauiſſima ſupplicia ⁊ mortē ipſam
tolleramus ne fidem ⁊ iuſticiam deſeram⁹. ¶ Secū
do nō ſunt ſecundū Ariſ. niſi tres gradus virtutum
continētia/ tēperantia/ ⁊ heroica virtus/ ſed cōſtat
ꝓpter rationem nuper dictam ꝙ heroica virtus ex
cellit continentiā et tēperantiā ergo cū martirium
pertineat ad heroicam virtutē ſequitur ꝙ collocat̄
in excellētiſſimo gradu virtutis. ¶ Tertia cōcluſio.
Martirium non exigit actualē perpeſſionē grauiſ
ſimorum ſuppliciorū ⁊ mortis ꝓ chriſto. Probatur
quia alias ſequeretur ꝙ duo omnino equales in ꝓ
poſito grauiſſimorum ſuppliciorꝫ ſuſcipiendoꝝ ꝓ
chriſto in hoc ſolū differentes ꝙ furor tiranni ſeuit
in vnum et nō in alium ſic in merito differrēt ꝙ vn⁹
eſſet martir et nō alius ſed ꝯñs eſt falſum quod pro
batur ſic. quorumcūqꝫ actus interiores ſunt eiuſdē
rationis ⁊ intenſionis eorū merita ſunt eiuſdē ra- Martirium nō re
tionis et equalia ſed actus interiores iſtoꝝ duorū ꝗrit mag
ſunt eiuſdē rationis quia in vtroqꝫ eſt volitio ſuſti tir.
nendi grauiſſima terribilia ne deſeratur fides aut
ne idola colantur que volitio in vtroqꝫ eſt formali
ter imperatiua executionis/ ſuppono enī ꝙ vterqꝫ
admoneatur a tiranno vt neget fidem ⁊ colat ido
la aut ꝙ grauiſſimis ſuppliciis afficietur/ ꝙ vterqꝫ
reſpondeat ſe nequaꝙ negaturū fidem ſed ad que
cunqꝫ grauiſſima ſupplici paratiſſimum/ ꝙ vterqꝫ
preterea ducatur ad locum tormētorū/ ⁊ cū cruciā
tur vnus ſi ex ipſa perpeſſione augeatur voluntas
martirii in eo qui patitur ꝙ etiam augeatur in a-
lio videndo ſocium patientē addatur caſus ꝙ cum
ille primus inter tormenta emittit ſpm̄/ tūc aut ꝓ-
pter euidentiam miraculoꝝ aut ꝓpter mortem ti-
ranni relinquatur alius tunc nō videtur quid deſit
iſti quod ad martirium requiritur. Secūdo niſi ſic
ſequentur ꝙ per aliquid mere violentum quod non
eſt in poteſtate virtuoſe operantis aliquis de non
martire fieret martir ſed cōſequens eſt falſum igi-
tur. Et patet ꝯña quia per tollerātiam mortis vio
lente ꝗ non eſt in poteſtate martiris de martire fie
ret martir. Tertio pauper nō habens quid erroget
liberalis eſſe poteſt ergo etiam fidelis non habens hec articulo ſol-
quē pſequatur aut cruciet pro fide chriſti. nō eſt uit maio
tamen ſimile de liberalitate et martirio quia pau ris ꝗſt.
per dicitur eſſe liberalis per actum qui non eſt for- ſeu termi
maliter imperatiuus executionis ſed tantū equiua onis diſt.
lenter fidelis autē non poteſt eſſe martir niſi per a- 4 q.
ctum formaliter imperatiuum executionis qui act⁹

differt a primo nō tantū numero ſed ſpē. τ ideo ma
gis propium eſt exemplū de diuite qui videns ali-
quē quem credit pauperē extrahit pecuniā vt ero-
get, pecunia aūt extracta per aliquā circūſtantiā in
apparet ſibi manifeſte eū non eſſe pauperē ſed ma
gis ſimulatorem paupertatis talis eñ hȝ actū li-
beralitatis formaliter īperatiuū executiōis. Quar
to ois hñs actū imediate natū elici ab habitu mar
tirii eſt vere martir ſed talis hȝ actū emediate natū
elici ab habitu martirii τ nō ab alio habitu ḡ talis
eſt vere martir. Minor probat̄ qꝛ lȝ iſte actus fo̾a
liter īperatiuus executiōis reſpectu mortis τ gra-
uiſſimi cruciatus tollerandi poſſi cauſari median
te actu alicuius alteri⁹ habit⁹ vt pȝ de primo actu
martirii q̄ nō elicit̄ ab habitu martirii qꝛ mūdū il-
le habitus eſt genit⁹ nullus eſt tñ dabilis habitus
alius ab habitu martirii a quo poſſit elici imedia-
te iſte act⁹. Quinto ois act⁹ ex quo frequētato nat⁹
ē gñari imediate habit⁹ martirii ē act⁹ martirii ſȝ
ex iſtis volitionibus fo̾aliter īperatiuis executiōs
etiā ſecluſa morte per modū qui ſupradictis eſt na
tus eſt generari habitus martirii igit̄. Minor pro
batur qꝛ habitus martirii aut ſufficienter genera
tur ex huiuſmodi volitionibus et tunc habetur in-
tentum aut ad hoc ꝙ aliqua volitio generet habi-
tum exigitur tollerantia τ perpeſſio mortis, et tūc
ſequitur primo ꝙ nunq̄ in aliquo viatore erit habi
tus martirii. Sequit̄ ſcđo ꝙ impoſſibile erit natu-
raliter habitū martirii ex plurib⁹ volitionib⁹ gña
ri ſed ſemper ex vna. Sequitur tertio ꝙ null⁹ habi
tus martirii acquiſitus inclinabit in actum marti-
rii, et patet conſequentia quia talis non eſt plus ca
pax actus martirii cum iam ſit mortuus. ¶ Quar-
ta concluſio Ad martirium non ſufficit quelibet vo
litio grauiſſimorum ſuppliciorum et mortis etiam
B q̄tumcunq̄ intenſa. Probatur ad martirium exi-
gitur volitio grauiſſimorum ſuppliciorum et mor-
tis pro chriſto formaliter imperatiua executionis
ſed multe ſunt volitiōes mortis pro chriſto que nō
ſunt formaliter imperatiue executionis vt volitio-
nes quas hñt xp̄i ꝯfeſſores cū abeſt tyrānus τ fidei
aut iuſticie pſecutor igit̄. ¶ Quinta ꝯcl̄o. Nemo tan
q̄ martir ab eccl̄ia venerād⁹ eſt niſi pro xp̄o mortē
efficaciter ptulerit. Probat̄ qꝛ, de nullo eccl̄a certa
eſt ꝙ habuerit volitionē mortis pro xp̄o formal̄r i-
peratiuā executiōis niſi eū de facto inter ipſos cru-
ciatus τ mortis dolores viderit in cōfeſſione fidei
perſiſtere lȝ enī q̄s in abſentia grauiū ſuppliciorū
velit ferre mortē p xp̄o, dolor tñ cruciatuū, p̄ſtiſ
ter affligit vt frequent̄ deſiliat miles xp̄i velle qđ vo
luit τ qꝛ mors ipſa ſemp acerba iudicat̄ et vitā no-
ſtrā vt plurimū nimiū diligim⁹ ideo nō ſufficit ma
nere in hm̄oi confeſſione inter cruciatus niſi etiam
cōſtanter mortem feramus ad hoc ꝙ certa ſit eccle-
ſia ꝙ iſte habuit actum circa mortem pro chriſto p
fecte imperatiuum executionis. ¶ Sexta concluſio.
Ad martirium non exigitur vniuerſaliter in eo q̄
C martir dicitur volitio mortis pro chriſto. probatur
innocentes fuerunt vere martires τ tñ non habue-
runt volitionem mortis pro chriſto igitur. prima
ps añtis probat̄ primo auct̄e eccl̄ie que ſolēnitatē
martirii eorum celebrat ſm ꝙ habet Auguſtinus
in ſermone innocentium hodie fratres illorum infan-
tum natalem colimus quos ab herode iterfectos eē
euangelii textus eloquitur. Minor pbatur qꝛ non
habuerunt vſum rōnis. τ ideo in eodem loco habet
Auguſtinus. ſi quidem ante vite ppetue adepti ſunt
dignitatem q̄ viuum preſentis acciperent. Secundo
probatur auctoritate iohannis epiſcopi in ſermo-
ne eiuſdem diei. Probat nouos exercitus Chriſti⁹
legiones lactantes victoria perpetrata coronat, ſi
unt pro chriſto victores qui et vite fuerant coequa-
les ſiunt ſine certamine fortes ſine pugna victores
mercantur pena martirium gloriam ſanguine cō-
parant ecce, ex his verbis patet primo ꝙ innocen-
tes ſiunt victores et cognoſcantur τ cōſtat ꝙ, non vo
lendo mortem ſed moriēdo. patet ſecundo ꝙ tales
pena nō volēte mercati ſunt martirium et gloriam
¶ Tertio probatur auctoritate Seueriani in ſer-
mone innocentum dicētis. Hoc loco attendat audi
tor et intelligat martirium non cōſtare per meritū
ſed venire per gratiam in paruulis que voluntas
qđ arbitriū vbi captiua fuit et ipſa natura ¶ Quar
to pbatur auctoritate beati Auguſtini in ſermone
de epiphania. O paruuli beati modo nati nunq̄ tem
ptati nō habebatis etatem in qua paſſuro chriſto
crederetis ſed habebatis carnem in qua pro paſſu-
ro chriſto paſſionem ſuſtineretis. Quinto pbatur
auctoritate Bernardi in eorumdē ſermone Ille pro
chriſto crucidatos infātes dubitet, coronari qui re
natos in chriſto non credit inter adoptionis filios
generari. Et ſicut tūc circūciſio nunc vero baptiſm⁹
ſine vllo ꝓprie voluntatis vſu ſufficit ad ſalutē ſic
pro chriſto ſuſceptum martiriū illis ſufficit ad ſā
ctitatē in quibus verbis Bernardus videtur expreſ ad marti
ſiſſe cōcluſionem poſitam et efficaciſſimā rationem rium nō
eius. Et ideo ſexto pbatur cōcluſio non magis ad exigitur.
martirium, exigitur actus ꝓprie voluntatis q̄, ad volūtas
baptiſmum ſed cōſtat ꝙ ſine quocūq̄ actu volunta
tis aliquis verum baptiſmum ſuſcipit et eſt ita ve-
re baptiſatus ſicut ille qui per motum ꝓprie volun
tatis baptiſatur ergo etiam poteſt aliquis eſſe ve
martir ſine quocūq̄ actu ꝓprie voluntatis. maior
pbatur ex auctoritate beati Bernardi in preceden-
ti pbatione adducta. Tum ſecundo quia ad id per,
quod ſit quis de familia chriſti nō exigitur vniuer-
ſaliter actus ꝓprie volūtatis. alias ad baptiſmū
exigeretur, ſed per martirium nō exiſtens prius de
familia chriſti ſit de familia chriſti cū tales vt te-
net eccleſia in ſanguine ſuo baptiſātur igitur. Ter
cio non plus exigitur actus ꝓprie volūtatis ad eē
de milicia chriſti q̄ ad eſſe de familia ſed vt conſtat
ad eē de familia non exigitur actus ꝓprie volunta
tis ergo nec ad eē de milicia Maior probatur quia
quecūq̄ ratio dabitur ad pbandum quod ad eſſe
de milicia chriſti exigitur actus ꝓprie voluntatis il
la eque faciliter cōuertetur ad probandū ꝙ hoc idē
exigitur ad eſſe de familia. Septimo chriſtus eſt lō
ge miſericordior q̄ quicunq̄ rex temporalis terre
nus q̄tūcūq̄ prudens ſit aut bonus, ſed a rege tem
porali bono τ prudente τ pio poteſt inſtitui lex per,
quam omnes in quos furor hoſtium ſuorū ſeuierit
iubebit honorifice ſepeliendos et parentes eorum
magnis honoribus remunerandos etiā ſiue actum
habuerint reſpectu ꝓprie voluntatis horum malorū
ſiue non ergo veriſimile eſt ꝙ a chriſto optimo τ pi
iſſimo chriſtiane militie principe etiam ſit inſtitu-
ta lex de martirio eorū qui ꝓ nomine ſuo paſſi ſunt
ſiue etiam actum proprie voluntatis habuerint ſi- correl
ue nō. Ex qua cōcluſione infertur primo ꝙ nō eſt ve-
riſimile ꝙ in innocentibus chriſtus accelerauerit
vſum rationis quē ſibi relicti pro etate habere nō
dum poterant. Patet hoc auctoritatibus auguſti-
ni τ aliorum ſacrorum doctorum ad precedētem cōclu
ſionem adductis. alias enim accepiſſent vſum pre-
ſentis vite quod eſt cōtra Auguſtinum, nec fuiſſent
facti fortes ſine certamine nec victores ſine pugna
quod eſt contra iohannē epm nec pena ſola fuiſſent

mercati martiriū cuius oppoſitū intēdit idē/ꝛ veni
ret martiriū per meritū ꝓprie volūtaria et nō per
gratiā quod eſt cōtra ſeuerianū q̄ intēdit apte nega
re fuiſſe in eis acceleratū vſu ꝓprie rōnis cum ait.
In paruulis que volūtas quod arbitriū. Nec diꝰ
xiſſet Bernardus/ꝛ ſicut tunc circunciſio nunc vero
baptiſmꝰ ſine vllo ꝓprie voluntatis vſu ſufficit ad
ſalutē ſic pro xp̄o ſuſceptū martiriū illis ſufficit ad
ſanctitatē. Scḋo nichil quod cōſiſtit in facto aſſeren
dum eſt in ſacris litteris niſi de hoc expreſſa habea
tur auctoritas/ aut rō certa/ aut experientia euidēs
ſed de miraculo accelerationis vſus ronis nullum
predictoꝝ habet igit. Tertio poſſet eque faciliter di
ci q̄ non eſt batiſmus ſine vſu rōnis ꝛ q̄ in oī baptiſ
mo deus miraculoſe accelerat vſum rōnis ꝛ volun
tatis ꝑ quē credit et vult ea que credere et velle ad
baptiſmū neceſſariū eſt. Nec etiā hec rñſio placet
beato Thome queſtione de martirio articulo priꝰ
mo in rñſione ad primū cū ait. ¶ Ad primū dicēdū
q̄ quidā dixerūt q̄ in innocētibꝰ acceleratꝰ eſt mira
culoſe vſus liberi arbitrii ita q̄ etiā volūtarie mar
tiriū paſſi ſunt/ ſed qꝛ hoc ꝑ auctoritatē ſcripture
non probatur ideo meliꝰ dicendū eſt ꝛc̄. Sequitur
ſcḋo q̄ innocētes non ſolū aſſecuti ſunt gloriam vel
coronam martirii ſed etiā verū martirium nec aſſe
cuti ſunt hmōi gloriā per dei gratiā ſic q̄ ſecludat
rigor legis inſtitute a xp̄o. Cuius oppoſitū videtur
ſentire beatus Thomas loco nuper allegato illa
dicēs. Ideo melius dicendū eſt q̄ martirii glīa quā
in aliis ꝓpria voluntas meret illi paruuli occiſi ꝑ
dei grām ſunt aſſecuti nā effuſio ſanguinis propter
xp̄m vicē gerit baptiſmi. vnde ſicut pueris baptizaꝰ
tis per grām baptiſmalē meritum xp̄i operat ad
gloriam obtinendam ita ꝛ occiſis propter xp̄m me
ritū martirii xp̄i opat ad palmā martirii ꝯñdā. vñ
Augu. dicit in quodā ſermone de epiphania quaſi
eos alloquēs. ille de vr̄a corona dubitabit i paſſio
ne pro xp̄o qui etiā paruulis baptiſmū nō exiſtimat
prodeſſe chriſti non habebatis etatem qua in paſꝰ
ſurum xp̄m crederetis/ ſed habebatis carnē in qua
pro paſſuro xp̄o paſſionē ſuſtineretis/ hec Thomas
Ex quibus verbis pꝫ q̄ licet nō neget aperte fuiſſe
in innocētibus verū martiriū tñ non cōcedit expreſ
ſe eis niſi gloriā martirii ꝛ ideo ꝓbo primo correꝰ
lariū. paruuli baptiſati hñt verū baptiſmū ergo ꝛ
paruuli occiſi ꝓ xp̄o hñt verū martiriū. Scḋo ſuſce
ptio baptiſmi cum fide et volitione eccleſie eſt meꝰ
ritoria vite eterne ergo et effuſio ſāguis pro chriſto
in paruulo cum fide et volitione eccleſie eſt meritoꝰ
ria corone et palme martirii. ¶ Pro declaratione
tamen ſecunde partis eſt aduertendum q̄ non intē
do negare gloriā martiriū dari nō ſolū paruulis ſed
etiam adultis ex mera gratia chriſti quia non ſunt
condigne paſſiones huius ſeculi ad futuram gloriā
que reuelabitur in nobis imo ipſa lex de coronatio
ne martiriū eſt ex mera grā xp̄i/ ſꝫ hic ego voco gra
tiā q̄ ſecludit rigore legis illā gratiā qua ſi aliquod
pmiū vel donū tribuit alicui q̄ ſi ꝑcise ageret ſcḋm
legē iā poſitā illū non ſibi tribueret. Dico ḡ q̄ ſicut
lex eſt poſita de baptiſmo paruuloꝝ ita ꝛ de effuſio
ne ſanguinis eorūdē/ꝛ ſicut baptiſmꝰ paruuloꝝ eſt
meritorius vite eterne ita et eorum ſanguinis effuꝰ
ſio cum fide ꝛ volitione eccleſie. Scḋo omnis actio
vel paſſio acceptata a deo ad vitam eternā eſt meꝰ
ritoria vite eterne: ſed effuſionē ſanguinis paruulo
rum acceptat deus ad vitam eternā ḡ ipſa eſt meri
toria vite eterne et per ꝯñs preter gloriā vite eterꝰ
ne habuerūt innocētes et martiriū: ꝛ martirii meꝰ
ritum. Aut aliter formatur ratio iſta omnis actio
vel paſſio que in aliquibus eſt accepta a deo ad viꝰ
tam eternam et in quibuſcunq̄ etiam ſimilibꝰ acꝰ
ceptaretur de facto ad vitam eternā eſt meritoria
vite eterne de rigore legis poſite ſed paſſio innocē
tum eſt accepta a deo ad vitam eternā/ ꝛ in quibuſꝰ
cunq̄ ſimilibus etiā acceptatur ſimilis paſſio ad
vitam eternā ergo hmōi paſſio ꝛ effuſio ſanguinis
pro Chriſto eſt de rigore legis meritoria vite eterne
Tertio ſecundū Thomā effuſio ſanguinis pro xp̄o
vicem gerit baptiſmi ergo ipſa eſt meritoria omni
um quoꝝ eſt meritorius baptiſmus/ ſed baptiſmꝰ
eſt meritorius vite eterne igitur. ¶ Contra primam
cōcluſionem. Arguitur ſic nullum illicitum eſt act
virtutis: ſed martirium eſt illicitum ergo martiriꝰ
um non eſt actus virtutis minor ꝓbatur quia occiꝰ
dere ſeipſum eſt illicitum ſed aliqua martiria celeꝰ
brantur in eccleſia quibus martires ſeipſos interi
merunt recitat enim Auguſtinus primo de ciuitate argumē.
dei q̄ quedam ſancte femine tempore perſecutiōs tho. vbi
vt in ſectatores ſue pudicicie deuitarēt ſe in fluuium ſup. 2. 2.
deiecerunt eoꝝq̄ mō defuncte ſunt: earum tamē 124. q̄ſt.
materia celebrantur in eccleſia. ¶ Confirmatur nō articu. 1.
licet occidere ſe pro quocūq̄ malo fugiēdo ergo nec
licet ſe alteri ad occiſionem exhibere pro quocunq̄
malo fugiendo/ ſed martires ſe tirannis exibēt ocꝰ
cidendos ergo martirium eſt illicitū. ¶ Secūdo lau
dabile eſt q̄ aliquid offerat ſe ad exequendū actum
virtutis: ſed nō eſt laudabile q̄ aliquis ſe martirio
ingerat/ ſed magis videtur preſumptuoſum ꝛ peri
culoſū ergo martirium nō eſt actus virtutis. ¶ Ter
tio pono caſum q̄ tirannus cogens martirem ad
ydolatriam det ei hanc cōdictionem q̄ ſi ſteterit an
te ydolum reputat eū coluiſſe ydolum quicq̄d verbo
dicat in cōtrarium neq̄ pro cultura petit aliud ab
eo niſi q̄ ſtet ante ydolum. in circuitu autē eius fact
at ꝓfundiſſimā foueam in qua non ſit poſſibile caꝰ
dere ſine morte. tunc ſic ille aut ſtabit añ ydolum ꝛ
tunc ipſe adimplebit omnia que pertinet ad cultū
ydoli ꝛ ſic erit ydolatria aut nō et tūc mittet ſe in ꝑ̄
cipitium et ita ſe occidet. ¶ Ad primā reſpondet beaꝰ
tus Thoma q̄ vt ibidem dicit Auguſ. nō eſt impoſꝰ
ſibile q̄ aliquibus fide dignis teſtificationibus di
uina auctoritas perſuaſit eccleſie vt dictarum ſanꝰ
ctarum memoriam honoret. ſed cū hac ſolutiōe ad
huc ſtat vis rationis quia ſi occiderunt ſe actum ilꝰ
licitum ꝛ nō martirium habuerūt. Reſpondeo erꝰ
go aliter negando minorē ꝛ ad ꝓbationem dico q̄ ſolutio auctoris
iſta eſt diſtinguenda/ occidere ſe eſt illicitum vel ocꝰ
cidere ſe intentione quod eſt facere actum aliquaꝫ
ad quem ſequitur mors ꝛ faciendo eum intēdere q̄
mors cōſequatur ꝛ ſic cōcedo q̄ occidere ſe eſt illici
tum vel occidere ſe preter aut cōtra intenſionem cū
ſcilicet nos facimus actum aliquem ad quē ſequit
mors/ nos tamem faciendo actum illum vitam noꝰ
ſtram ſaluere intēdimus aut ſaltē nō intēdimus q̄
mors cōſequatur vt patet de eo qui fugiens hoſtes
mittit ſe fluuium. ꝛ vltra dico q̄ femine ille mitten/
tes ſe in fluuium nō intendebāt q̄ mors inde ſequeꝰ alia ſolu
retur ſed tantum intendebāt pudiciciam ſuam con
ſeruare. Poteſt etiam aliter reſpondere q̄ licet ocꝰ
cidere ſe omnino ſit illicitum tamē aliquando fitꝰ ꝑ
ignorantiam huius iuris ꝛ legis/ ne illa occiſio im
putetur ad demeritum ideo licet mulieres ille intēꝰ
diſſent ſe mittendo in fluuium occidere vt pudicitiꝰ
am propter deum conſeruarent et in hoc rem illicī
tam facerent/ tamē ignorantia huius iuris de quo
apud multos ſapiētes aliqñ dubitatū eſt vtrū liciꝰ
tū eſſet vel non fecit vt non imputaretur ad demeriꝰ
tū quod alias fuiſſet ad demeritum imputatum eſ

ad hanc ignorantiã faciebat circunſtãtia feruoris
et vehemẽtie q̃ erat in cuſtodia pudicitie per quam
etiã vbi alias cognouiſſent ꝙ illud eẽt illicitũ tunc
tñ nõ ꝯſiderabãt imo nec foꝛte cõſiderabãt ꝙ eſſent
ſe mittẽdo in aquã moꝛiture. ¶ Ad confirmationẽ
dico ꝙ dupliciter poteſt intelligi ſe alteri exhibere
ad occiſionẽ. Uno mõ vt idem ſit ꝙ exhibere ſe alte
ri principaliter vt occidat ⁊ hoc modo ꝯcedo ꝯñs.
Alio modo vt idẽ ſit ꝙ exhibere ſe alteri vt in deſẽ
ſione opis honeſti moꝛs inferat equanimiter tolle
retur ⁊ hoc modo nõ eſt illicitũ martires aũt nõ ſe
exhibẽt tyrãnis occidẽdos. primo mõ, ſed ſe exhibẽt
veritatiſ ⁊ iuſtitie defẽſores paratos moꝛtẽ tollera
re equanimiter ſi inferat. ¶ Ad ſcðam dico ꝙ ad ali
quos actus virtutis laudabile eſt ſe offerre, ad ali
quos aũt nõ eſt laudabile vt ad gerendũ principa
tũ vel põtificatũ ⁊ maxĩe vbi ſũt multi ita alii q̃ vel co
modius vel eq̃ comode id gererent admiſtrare poſſũt
Ad minoꝛẽ dico ꝙ aliquẽ ſe ingerere martirio põt
intelligi dupl'r. Uno mõ vt idẽ ſit ꝙ ingerere ſe ſup
pliciis q; cruciatib' ⁊ petere ⁊ ſibi inferãt hmõi ſup
plicia ⁊ cruciat' ⁊ ſic hoc nõ eſt regulariter lauda
bile Alio mõ vt idẽ ſit ꝙ ingerere ſe actu ppter quẽ
ſolẽt inferri ſupplicia ⁊ cruciat' cũ voluntate tollerẽ
di eos ſi inferat. ⁊ hoc mõ dico ꝙ hoc eſt laudabile
ſi circũſtãtia perſone aut loci aut tpis aut alia aliq̃
non obuiet. Et ſi dicas ꝙ hõ nõ debet dare alteri
occaſionẽ iniuſte agendi. ſed ſe ingerẽs hoc mõ dat
occaſionẽ iniuſte agendi igit. Reſpondetur negan
do minoꝛẽ ſed alius ex prauitate ſua ex occaſiõe bo
ni data ſcilicet conuerſionis ſue ⁊ emendationis, oc
caſionem mali non datã elicit. ¶ Ad tertium admit
to caſum ⁊ dico ꝙ nulla conditio ſibi pꝛopoſita a
tiranno poteſt facere ꝙ illa ſtatio eius ſit adoꝛatio
ydoli cum et mente ⁊ voce ydolum deteſtetur et ex
ecret et ideo ſi multitudo aſtans non inde offenda
tur poteſt ſecurus ante ydolum ſtare. Si aũt multi
tudo inde offenderetur ⁊ crederet illũ adoꝛaſſe ydo
lum ex eo ꝙ ſtat ſcðm conditionem tiranni ⁊ nõ pa
teat ſibi alius regreſſus tunc poteſt ſe in foueã mit
tere vt non moꝛiatur ſed vt ydolatriam et euerſio
nem multitudinis fugiat confidens in dño qui po
tens eſt a doloꝛibus eripere ⁊ paratus etiam moꝛ
tem equanimiter tollerare ſi accidat. nam ⁊ ſancti
martires gaudentes incedebant ad locum ſuppli
ciorum nec ob hoc ſeipſos dicebãtur occidere. ¶ Cõ
tra tertiam concluſionẽ arguitur ſic eis tñ conue
nit martirium quibus ꝯuenit aureola martirii ſed
ſolis moꝛtem paſſis conuenit aureola martirii igi
tur. maioꝛ patet q2 cum deus ſit iuſtiſſimus et miſe
ricoꝛdiſſimus videt illis ſolis conuenit meritũ qui
bus conuenit et premium ſed aureola eſt martiriũ
premium igitur. ¶ Secundo nulla volitio eſt actus
martirii niſi ſit volitio moꝛtis pꝛo xp̃o foꝛmaliter
efficaciter imperatiua executionis: ſed non eſt foꝛ
maliter imperatiua executionis niſi moꝛs cõſequa
tur igitur. ¶ Tertio eccleſia nullum veneratur tan
q̃ martirem niſi paſſus ſit moꝛtẽ pꝛo xp̃o g̃ nullus
eſt vere martir niſi paſſus ſit moꝛtẽ pꝛo xp̃o, ꝯñs te
net q2 oẽm verũ martirẽ põt eccl'ia venerari tanq̃
martirẽ. ¶ Quarto martiriũ coꝛona eſt purpurea
g̃ ad martiriũ exigit ſanguis effuſio añs pbatur p
illud Cipriani i epiſtola ad martires. O beatã ec
cleſiã noſtrã quã ſic honoꝛ dignatiõis illuminat quã
tempoꝛibus noſtris glorioſus martirum ſanguis
illuſtrat erat ante in operibus fratrũ cãdida nũc fa
cta eſt in martirum cruoꝛe purpurea, floꝛibus eius
nec roſe. nec lilia deſunt, certent nũc ſinguli ad vtri
uſq; honoꝛis ampliſſimam dignitatẽ accipiant co

ronas vel de opere candidas vel de ſanguine pur
pureas. ¶ Ad pꝛimam reſpondetur dupliciter ad
pꝛimam negando maioꝛem, ſecũdũ enim aliquos
aureola eſt premiũ accidẽtale debitũ actui interio
ri nõ cuilibet ſed ei tantũ quẽ de facto cõcomitatur
actus exterioꝛ. Secũdo mõ reſpondetur negando
minoꝛẽ licet enim nõ cuilibet volenti moꝛi pꝛo chri   a
ſto debeatur aureola martirii, cuilibet tamẽ volẽ
ti moꝛi pꝛo chriſto volitione foꝛmaliter imperati
ua executionis dato etiã ꝙ executio aliunde ſit im
pedita datur aureola martirii. ¶ Ad ſecundã nego
minoꝛem ⁊ dico ꝙ aliqua volitio quã non cõſequi
tur moꝛs aliquãdo eſt foꝛmaliter imperatiua exe
cutionis quia impeditur executio nõ ab eo qui pa
ratus eſt pati ſed vel ab eo qui volebat moꝛtẽ infli
gere vel a deo vel ab aliquo alio ſecũdum ꝙ deus
diſpouit. ¶ Ad tertiã ꝯcedo niſi aliquo legitimo do
cumento ſibi cõſtiterit de volitione imperatiua ex
ecutionis puta ſi diuina reuelatione aut alio certo
teſtimonio ⁊ hoc ideo eſt quia naturaliter non eſt
poſſibile eccleſiam habere certum legitimũ ⁊ ſuffi
ciens documentũ de actu interioꝛi martiris niſi per
paſſionem exterioꝛem moꝛtis ⁊ ad pbationẽ nego
aſſumptum ꝑ tẽpoꝛe quo deſũt eccleſie legitima do
cumẽta ⁊ teſtimonia quib' efficaciter pbetur ꝙ ſu
it vere martir ¶ Ad iiii. ꝯcedo añs ⁊ nego ꝯñam q2
ſufficit volitio effuſionis ſanguinis foꝛmaliter im
peratiua executionis volitio tamẽ nõ eſſet efficiter
imperatiua executionis ſi nullo impedimẽto poſi
to non tollerarẽ de facto moꝛtẽ ⁊ actualiter ſangui
nem vel vitã pfunderet. ¶ Contra quartã cõcluſio
nem Arguitur ſic omne martiriũ eſt volũtariũ er
go quod non eſt volũtariũ non eſt martirium, ergo
ad martirium exigitur volitio moꝛtis pꝛo chriſto
maioꝛ pbatur omnis actus virtutis eſt volũtarius
martirium eſt actus virtutis ergo martiriũ eſt volũ
tariũ. maioꝛ eſt Ariſ. tertio ethicoꝛũ, ⁊ minoꝛ in pꝛi   x
ma cõcluſione pbata eſt. ¶ Secũdo omne martiriũ
eſt meritoꝛiũ ergo quod nõ eſt meritoꝛiũ nõ eſt mar
tirium. ſed nichil nõ volũtariũ eſt meritoꝛium ergo
nihil nõ voluntariũ eſt martiriũ. ¶ Ad iſtas ratio
nes. Ad pꝛimã nego maioꝛẽ ſi intelligatur ꝙ ſit vo
luntarium volũtate ei' qui patitur, licz ſit bene vo
luntate eius qui patitur vel eccleſie aut parentũ ſi
cut cõtingit de baptiſmo. Ad pꝛobationẽ nego ma
ioꝛẽ vniuerſaliter intellectã ſi intelligatur de volũ
tate voluntate eius qui agit aut patitur, Et ad
Ariſ. dico ꝙ loquitur de his q̃ contingũt ſecũdũ
regionem ⁊ curſum cõmune moꝛalis honeſtis, non
de his que cõtingũt ſecundũ miſericoꝛdiã ⁊ benefi
centiã paſſionem noſtram pie ad premiũ acceptan
tis. ¶ Ad ſecũdã cõcedo añs ⁊ ad pceſſum vlterioꝛẽ
nego ꝙ illud quod nõ eſt voluntariũ voluntate pꝛo
pꝛia non ſit meritoꝛiũ Et dico ꝙ chriſtus aliquas
paſſiones ⁊ etiã aliquas ſuſceptiones duxit acce
ptare ad premium ⁊ ita voluit eſſe meritoꝛias quis
nõ eſſent voluntarie voluntati eoꝛũ qui patiebatur   Criſoſto
vel ſuſcipiebãt. ¶ Contra pꝛimũ coꝛrelariũ arguit
auctoꝛitate Johannis epiſcopi in ſermone innocẽ
tũ ita dicẽtis, Filii pueri ſine magiſtro diſcreti do
cti ſine doctoꝛe eruditi ſine eruditoꝛe agnoſcũt chꝛi
ſtum predicãt dominũ nõ quẽ pſuaſio humana do
cuerũt ſed quã diuinitas inſpirabat. ¶ Ad hanc au
ctoritatem reſpondeo ꝙ ſi Johãnes epiſcopus acci
piat verba in ſenſu pꝛopꝛio tũc ſibi in hac parte non
credimus cũ aſſerat aliquid de facto cuius nec ra
tionem habet nec auctoꝛitatẽ. ſi autem accipiat in
ſenſu in pꝛopꝛio ita vt dicat infantes agnoſcere et
predicare quia ita patiuntur ac ſi predicarent et co

gnoſcerent tunc concederē ꝛ nichil contra concluſionem. quod autem accipiat agnoſcere hoc modo patet quia eodem modo videtur accipere agnoſcere ꝛ predicare: ſed cōſtat ꝙ non accipit ꝑdicare pro ꝓprie cū innocētes nullā vocē de xp̄o cū occidebātur emiſerint ꝗ nec proprie accipit agnoſcere. accipit ergo agnoſcere ꝛ predicare nō ꝓ actu cognoſcendi et loqendi ſed pro operibus aut paſſionib⁹ que ſm regularē curſum actus cognoſcendi ꝛ loquēdi concomitari ſolent. ℭontra vnum ſuppoſitum in tota queſtione ſcilicet ꝙ in habentib⁹ vſū rōnis ad martirium exigit volitio mortis. ℭontra hoc arguitur ſic matres innocentū fuerūt martires ꝛ tñ non habuerūt volitionē mortis pro xp̄o igitur maior probat auctoritate Criſoſ. dicētis erāt videre maiorē dolorē i matrib⁹ remanētibus ꝙ in paruulis morientib⁹ vnū quidē paruuli ſuſtinebāt dolorē cū nōdū ſciebāt mortis timorē. matres vero duplicē patiebant vnū qr interfici filios ſuos intuebant alterū quoqꝫ ꝙ a filiis ipē deſolabāt i ꝑuulis deniqꝫ mors bñ finē faciebat doloris. In matrib⁹ aūt ꝑuulorū meōria ſp erat renouatio doloris. Scd̄o idē ꝓbat

Seueria⁹nus. auctoritate. Seueriani dicentis in martirio filiorū matres paſſe ſunt. nam gladius filiorum pertrāſiens mēbra ad corda matrū deuenit ꝛ neceſſe eſt vt ſint premii cōſortes que fuerūt ſocie paſſionis martirū matres tulerūt quicquid angoris extitit ꝛ doloris ꝛ ideo nō carebunt martirii gaudio lacrime quas fuderūt. ¶ Ad primā reſpōdeo negādo maiorem ad hūc ſenſū ſcilꝫ ꝙ in tollerātia mortis filiorū fuerūt martires ꝛ hoc ſatis ꝓbāt auctoritates adducte qr ex eis pꝫ ꝙ dolebāt in morte filiorū et non tollerabāt mortē eorū equanimiter neqꝫ volebāt eā ſed ſi potuiſſent obſiſtere obſtitiſſent. credo tñ ꝙ deus nō reliquit eas irremuneratas ꝛ poſſibile eſt ꝙ poſtea alique earū martiriū paſſe ſunt pro xp̄o: ſed dico ꝙ paſſio mortis filiorū nō fecit eas martires. ¶ Ad primā auctoritatē cōcedo ꝙ matres maiorem triſticiā patiebant ꝙ̄ filii. ſed ex hoc nō pōt iferri ꝙ tollerātia illius triſticie reddiderit eas martires. ¶ Ad auctoritatē Seueriani ꝯcedo ꝙ matres grauē triſticia paſſe ſunt ꝛ pie credendū eſt ꝙ de⁹ fecit eas ꝯſortes ꝑmii id eſt eterne beatitudinis ſicut fecit eas cōſortes ꝛ ſocias paſſiōis ꝛ cū dicit vlterius ꝙ nō carebūt martirii gaudio. ꝯcedo hoc ad rigorē ſermōis. qr matres gaudebūt in martirio ꝑmio martirii filiorū ſuorū. ſed nō habebūt gaudiū martirii proprii niſi aliunde pro chriſto paſſe ſunt.

¶ Rationes ſolute ſunt ex dictis.

QUeritur ſecūdo. vtrū martiriū ſit act⁹ maxime ꝑfectiōis? Arguit ꝙ non qr ei⁹ caritatis eſt maioris ꝑfectionis ꝙ̄ martiriū igit. In oppoſitū videt eē Aug. q̄ martiriū virginitati ꝑfert i hoc ſatis denotās martiriū eſſe

Tho. ſcd̄a ſc de q̄ſti. 24. articulorū. actū maxie ꝑfectionis. ¶ Opinio btī Thome eſt ꝙ martiriū ꝯparatū ad v̓tutē elicientē ipm̄ nō eſt act⁹ ꝑfectiſſim⁹ v̓tutis. ꝓbat qr martiriū hoc mō ꝯſiſtit in debita tollerātia mortis: ſꝫ tollerare mortē non eſt ſm ſe laudabile. ſꝫ ſolū ſm ꝙ ordinat ad aliqd̄ bonū qd̄ ꝯſiſtit i actu virtutis puta ad fidē ꝛ dilectionē dei: ꝛ ideo act⁹ illi⁹ virtutis cū ſit finis eſt melior martirio. ſꝫ martiriū ꝯparatū ad primū motiuū qd̄ eſt amor caritatis ex q̄ qdē caritate ꝯuenit actui ꝙ ptineat ad ꝑfectionē vite martiriū inter ceteros act⁹ hūanos eſt ꝑfectiſſimus actus ſcd̄m genus ſuū

Sāctꝰ thomā. qr eſt maxime caritatis ſignum. Iſta opinio nō videtur michi veritatē cōtinere. Et ideo arguit ſic cōtra eam idem eſt martirium quod elicit ꝑrime ab aliqua virtute ꝛ ad quod primo mouet caritas ſed martirium ad quod primo mouet caritās inter humanos actus eſt perfectiſſimus ergo martirium ſecundum ꝙ elicitur ꝑrime ab aliqua virtute eſt perfectiſſimus actus. ¶ Ad hāc rōnē reſpōdebitur forſitan ꝙ male cōcluditur inferādo cōcluſionē de ſecundum ꝙ eo ꝙ nulla permiſſarum eſt ſecūdū ꝙ ſed tantū poteſt inferri mere cathegorica cōcluſio ergo martirium quod elicitur ꝑrime ab aliqua virtute eſt perfectiſſimus actus cum quo ſtat ꝙ non ſit perfectiſſimus actus ſecundū ꝙ cōparatur ad virtutē ꝑrime elicientem. ¶ Cōtra hāc ſolutionē ē ſic. Arguitur virtus eliciens ꝑrime martirium aut elicit tollerantiā mortis ſecundū ſe ꝛ hoc non quia vt dicit idem doctor hoc nō eſt laudabile aut elicit tollerantiā mortis ſecūdum ꝙ ordinatur ad fidē ꝛ dilectionē dei et tunc elicit martirium per cōparationē ad primū motiuum eius ergo per cōparationē ad virtutē elicientē que elicit martirium ꝓpter fidē et dilectionē dei martiriū inter humanos actus eſt ꝑfectiſſimus. ¶ Secūdo ſecūdū eandē opinione martiriū nō eſt ꝑfectiſſimus actus niſi qr ſignū maxime perfectionis ſcilꝫ maxime caritatis. ſed perfectum in ratione ſigni nō eſt niſi extrinſeca denominatione perfectum. ergo ex hoc ꝙ eſt eſſe ſignū maxime caritatis nō poteſt probari ꝙ martiriū ſit perfectiſſimus actus inter humanos actus. et patet hoc per exemplum nā licet muſca ex nihilo creata ſit ſignū perfectiſſime potētie ſcilꝫ creatis nullus tamē ex hoc cōcederet ꝙ ipſa eſſet perfectior ꝙ̄ equ⁹ ex equo genitus. ¶ Sit igitur Prima cōcluſio omnis actus q̄ eſt martirium eſt regulariter ceteris paribus omni alio actu qui non eſt martiriū perfectior ego autem hic non voco martirium paſſionē illā exteriorem mortis ſed actum interiorē formaliter imperatiuum tollerantie huius paſſionis. ꝓbatur cōcluſio actus caritatis quo ita diligitur de⁹ vt ꝓ nullo qd̄ eſt cōtra rectam rationē nec etiam ꝓ morte velit dimittere eum eſt actus heroicus ſuperans cōmunem facultatem hominum actus autem caritatis in omnibus aliis ſimilis preter hoc ꝙ non habet hanc volitionis mortis imperatiuā formaliter executionis nō eſt actus heroicus ergo primus eſt perfectior ſꝫ martirium in omni actu ponit volitionem mortis imperatiuam executionis ergo omīs actus qui eſt martirium eſt ceteris parib⁹ omni alio actu qui nō eſt martirium perfectior Secūdo omnis actus qui pro ſua excellentia et difficultate addit cōdictionē

Martiriū act⁹ perfectiſſi. cōſtituentē eā ſupra cōmunē hominum facultatem eſt melior et perfectior ceteris paribus eo qui non addit hmōi cōdictionē ſed actus qui eſt martirium addit hmōi cōdictionem quia addit vniuerſalē rectitudinē ꝛ imperium vniuerſaliter circa omnia que nata ſunt hmōi rectitudinem impedire etiam circa mortem et duriſſimos cruciatus igitur. ℭonfirmantur iſte rationes per illud Ioh. xv. maiorem caritatem nemo habet vt animā ſuā ponat quis pro amicis ſuis: ſed ꝑ actum martirii quis imperat formaliter animā ſuā poni pro amicis ſuis ergo martirium eſt actus excellentiſſim⁹ neqꝫ ego itelligo ꝙ martirium ſit actus quo quis feratur actualiter in volitionem mortis ſecundū ſe quia vt dicit Thomas hoc nō eſt laudabile. ſed dico ꝙ per martirium ego habeo volitionē alicuius excellētis operis aut nolitionem alicuius turpis ꝛ quia ꝓponitur michi cōdictio vel deſerādi illud opus excellēs vel admittēdi aliud turpe aut patiendi mortem et graues cruciatus per actum qui eſt martirium ego ita volo illud opus honeſtum vel nolo opus illud turpe ꝙ malo pati mortem ꝛ grauiſſimos cruciatus ꝙ̄ vel deſe

rere illud vel admittere iſtud et quia actualiter ē mi-
chi ꝓpoſita cōditio illa ego actualiter impo tollerā-
tiam mortis quorūcūq; cruciatuū. Conſtat aūt q̄ da-
to quocūq; actu q̄tūcūq; excellēti qui nō habeat iſtā
conditionē qua eſt formaliter impatiuus tollerantie
mortis ⁊ grauiſſimoꝝ cruciatuū. ſi detur alius actus
habens omnia q̄ habet precedens ⁊ cum hoc iſtā cō-
ditionem reponente eū in genere. virtutis heroice
q̄ iſte ſcōus actus eſt longe perfectior p̄mo neq; volo
dicere q̄ vnus et idem actus interior primo ſit ca-
rens iſta conditiōe et nō heroicus ⁊ poſtea hꝫ iſtā cō-
ditionē et ſit heroicus imo iſti actus nō ſolū numero
ſed etiā ſpecie differūt quia aliquid eſt obiectum ſe-
cundi qḋ non eſt obiectū primi. lꝫ dico q̄ vni actui pōt
alius ſuccedere et q̄ ſecundus ſemper ſit perfectior
primo.

¶ Scḋa concluſio pōt eſſe aliquis actus qui nō marti-
riū actu qui eſt martiriū perfectior. ꝓbatur nā actus
ille quo beata virgo diligebat deū propter ſe erat ꝑ-
fectior eo quo eleazarus nolebat etiam pro morte vti
cibis prohibitis in lege nolitiōe impatiua executiōis
nam aliquis actus aliquando ex obiecto cōi ſiue vt
a ſi dicūt ſm ſpē ſuā tātā hꝫ ꝑfectionē q̄ et alius act⁹
propter ꝑfectione obiectū nō cōmunis ſiue circūſtan-
tia actus exterioris in perfectione equari non poteſt
et ideo notāter in ꝓcedenti cōcluſione dicebatur cete-
ris paribus. intendo eṫi q̄ oia que poſſunt facere ad
perfectionē primi actus ſint in ſcḋo ⁊ ſcḋm addat ſu-
per primū grauiſſimoꝝ ſuppliciorꝝ ⁊ mortis formali-
ter imperatiuam tollerantiam. ¶ Tertia cōcluſio mul-
ti habitus a quibus non elicitur actus qui eſt marti-
rium nec mediate nec imediate ſūt aliquibus habiti-
bus a quibus mediate elicitur martiriū ꝑfectiores
ꝓbatur p̄mo cōcluſio per precedentē cōcluſionem q̄a
aliqui actus qui nō ſūt martiriū ſūt actu qui eſt mar-
tirium perfectiores ḡ et habitus elicitiui p̄moꝝ actuū
ſūt interdū ꝑfectiores hītibus elicitiis ſcḋoꝝ. habit⁹
eṫi ille a quo beata ꝟgo elicuit excellētiſſimū gradū
dilectiōis dei erat excellētior habitu a quo Eleazar⁹
eliciebat conſeruationē legis cū volitione mortꝭ for-
maliter impatiua executionis. Scḋo poſſibile erat ⁊
forte de facto ita fuit ipſe eleazari q̄ aliqs habuerit
tam perfectū habitū iuſticie legalis q̄ perfectū habu-
it. Eleazarus cui ſi de facto fuiſſet ꝓpoſita ꝯditio q̄
fuit ꝓpoſita eleazaro de morte ſuſcipiēda aut deferen-
da a lege ipſe potius paſſus fuiſſet mortē ⁊ mille tor-
menta q̄ legem deſeruiſſet q̄ꝛ tñ tali nō fuit hmōi ꝓ-
poſita conditio / eleazaro aūt ꝓpoſita fuit ideo ex hi-
tu ſuo eleazarus elicuit actū martirii et non alius q̄
ſtat habitū ex quo nō elicitur act⁹ martirii eſſe eque
perfectū ⁊ etiā interdū ꝑfectiorē habitu illo ex q̄ eli-
citur actus martirii. Tertio volo q̄ eleazar⁹ ⁊ alter
vt prius habeant hītus iuſticie legalis equalis et q̄
ille alius per multos actus ab habitu elicitos inten-
dat habitum Eleazarus autē non ſed propter condi-
tionē ſibi ꝓpoſitā eliciat actum martirii. ¶ Tūc ar-
guit ſic p̄m⁹ hꝫ habitū ꝑfectiorē q̄ ſcḋs ⁊ tñ p̄m⁹ nō
elicit actū martirii ⁊ ſcḋs elicit igitur. Sꝫ ne miſereris
q̄ hic aſſignam⁹ duos habitus a quoꝝ vno elicitur
martiriū ⁊ nō ab alio. ¶ Aduertēdū q̄ hoc iō nō con-
tingit q̄ꝛ actu martirii nō poſſit elici ab alio / q̄ꝛ vt di-
ctū eſt ſi hītī aliū habitū oblata fuiſſet ꝯditio mor-
tis aut deſerēde legis hēbat habitū per quē cōſerua-
tionē legis cū tollerantia mortis elicuiſſet actum for-
maliter impatiuū executionis hoc ergo non ideo cō-
tingit quia non poteſt elici actus martirii ab alio
habitu / ſed quia defuit circumſtantia ſcilicet condi-
tio mortis vel legis deſerende. ¶ Aduertendum pre-
terea q̄ concluſio dicta intelligi poteſt comparan-
do habitus martirii inter ſe. aliquando vero compa-
rando duos habitus inter ſe quorū nullus eſt habi-
tus martirii verbi gratia / ſunt duo quib⁹ frequēter
ꝓpoſita eſt conditio deſerende fidei aut mortis tolle-
rande ⁊ iſti duo quotienſcūq; hec cōditio eis ꝓpoſi-
ta fuit elicuerunt actum circa cōſeruationem fidei et
tollerantiam mortis formalit̄ imperatiuā executio-
nis per quos quidā actus frequētatos elicuerunt in
ſe habitus conſeruande fidei ⁊ volitionis mortis pro
fide conſeruanda / ꝯſtat q̄ iſti habit⁹ ſunt habit⁹ mar-
tirii ꝓ̄ptitudinē ad ſimiles actus facientes. Tunc
volo q̄ tirannus vnū eorū muneribus velit allicere ad
deſerendū fidem ⁊ alium velit cogere per ꝯditionem
mortis ſibi propoſitā / conſtat q̄ ille cui ꝓponit̄ ꝯdi-
tio mortis ex habitu ſuo eliciet actū martirii / ſecun-
dus ex conſimili habitu eliciet actū qui non erit act⁹
martirii quia ſibi non ꝓponitur conditio mortis. Et
ſi dicas q̄ virtute habit⁹ martirii non eliciet ille de-
fenſionē fidei ⁊ contemptū munerū ſed tantum eliciet
defenſionē fidei ⁊ contemptū mortis. ¶ Ad hoc reſpō-
detur q̄ iſte habitus martirii eſt duplex vnus eſt qui
non habet vniuerſalem rectitudinē verbi gratia voli-
tio qua quis vult defendere fidem non obſtante cōdi-
tione mortis propoſite ⁊ potius vult tollerare mor-
tem actu formaliter imperatiuo executionis q̄ deſe-
rere fidem. Et de iſto concedo q̄ ab iſto habitu nō eli-
citur immediate cōtemptus munerū ne deſerat̄ fides
elicitur tñ ab eo mediate ita q̄ iſte habitus medians-
te actu ſuo elicito inclinat ad primū actum habit⁹ cō-
temptiui munerum ꝓ defenſanda fide. Alius ē habi-
tus martirii qui habet vniuerſalem rectitudinē ver-
bi gratia habitus quo quis vult defēdere fidem ⁊ ꝓ
nullo quod eſt contra rectā rōem eam deſerere non ꝓ
morte non pro premiis nec pro quouis alio quod ē cō-
tra rectam rōem ⁊ iſte habitus inclinat in actū cōtē-
ptus ꝑiculoꝝ ⁊ munerū vt conſeruetur fides. poteſt
tamē iſte habitus haberi cum vniuerſali rectitudine ⁊
nullo mō ꝑticulari / ⁊ tunc tantū inclinaret mediate
in actū martirii ⁊ etiā in ꝯtemptū munerū. pōt etiā
haberi cum vniuerſali rectitudine ⁊ particulari vna
vel pluribus / ⁊ tunc inclinat immediate in actū oēm
cui⁹ ꝑticularem rectitudinē ꝯtinet ⁊ mediate in alios
aliꝰ tñ ⁊ per alium modū q̄ ꝓcedens. ¶ Quarta con-
cluſio nō oīs martir eſt quolibet nō martire in excel-
lentiori vite gradu ꝯſtitutus ꝓbat̄ beata ꝟgo maria
eſt in excellentiſſimo vite gradu conſtituta ⁊ tamē ip-
ſa nō fuit martir igitur. Secundo quia licet martiri-
um ſit ceteris paribus actus excellentior tamen vt di-
ctum eſt dabilis eſt aliquis actus virtutis actu mar-
tirii excellentior ⁊ ſimiliter de habitibus ergo non
martir poteſt eſſe in excellentiori gradu vite conſtitu-
tus q̄ martir. Tertio conſtat q̄ multi fuerunt marti-
res qui non acceſſerunt ad excellētem gradum illum
vite in quo fuit Johannes euangeliſta conſtitut⁹ qui
tamen non fuit martir cum ipſe ſeipſum appellet di-
ſcipulum quem diligebat Jheſus. ¶ Contra primā
concluſionem arguitur ſic ꝓpter vnū quodq; tale et
illud magis: ſed tollerantia mortis in qua conſiſtit
martiriū non eſt laudabilis niſi ꝓpter aliud magis
amatum q̄ oppoſitum mortis ſcꝫ vita vel magis odi-
tū q̄ ipſa mors ergo volitio illius rei magis amate
vel nolitio alterius rei magis odite eſt laudabilior
q̄ actus martirii. ¶ Secundo velle aliquid volitione
pertinente ad gradū temꝑantie eſt perfectiſſim⁹ act⁹
ꝟtutis quia circa eandē materiā haberi poſſit: ſed nō
omnis actus martirii eſt volitio ꝑtinēs ad gradū tē-
perantie ergo non omnis actus martirii eſt ꝑfectior
actus eo qui non eſt martirium. maior probatur q̄ꝛ
volitio que ſit ſedatis omnibus paſſionibus ita q̄

Habitus martyrii duplex

non plus notabiliter inſurgere poſſunt contra ratio
nem eſt pfectiſſima volitio hec aũt eſt volitio ptinens
ad genus temperantie. ⁊ minor pbatur qꝛ multi mar
tires paſſi ſunt interdũ vehemẽtes impulſiones a tri
ſticiis cruciatuũ ⁊ mortis interdũ ex delectatiõibus
pmiſſionũ ⁊ donorũ. ¶ Tertio mors pugnando con
tra hoſtes fidei ſuſcepta eſt virtuoſior ꝙ mors ſuſce
pta per martiriũ quod fit ſine contrapugnatõe ergo
actus fortitudinis ceteris paribus eſt pfectior ꝙ a
ctus martirii. aña pbatur quia per mortẽ illã ſimul
defenditur fides ⁊ oppugnaꝣ ac debilitatur hoſtes fi
B det. ¶ Ad primũ nego ꝯñam argumẽti eſſi pcedit ac
ſi vno actu quis vellet finem. et alio aliquid pper fi
nem non ſic autẽ eſt hic. ſed vno eodem actu quis vult
fidem vel honorẽ diuinũ ⁊ mortis tollerantiã ne de
ſerat fidem aut honorẽ diuinũ alteri tribuat. actꝰ ei
martirii nec dicit volitionem fidei tñ. aut nolitionẽ
ydolatrie tñ. nec volitionẽ mortis tñ. ſed actus mar
tirii eſt volitio fidei aut nolitio peccati tam firma vt
neqꝫ pro morte velit deſerere fidem aut admittere a
liquid contra legẽ imꝑatiuã formaliter executionis
reſpectu tollerantie talis mali pene ne vel bonum de
ſeratur vel culpa admittatur. ¶ Ad ſecũdam dico ꝙ
virtus accipitur tripl'r. Uno modo generaliter p om
ni habitu electiuo immediate conſiſtente ⁊c. ⁊ hoc ſi
ue actus ad quẽ inclinat ille habitus ſit ſuper facul
Acceptio nes vtutꝫ
tatem cõem hoim ſiue non ſiue in electione actus ſui
pati ſꝫ pugnã paſſionũ ſiue nõ ⁊ hoc mõ gdꝰ heroicꝰ
eſt virtus continentia etiam eſt virtus ⁊ ſimilit' perſe
uerantia. Scđo accipiꝫ vtꝰ minꝰ cõit' p hitu electiuo
immediate ꝯſiſtẽte q medietas nõ excedit cõem hoim
facultatẽ: ſiue tñ hmõi hitus hẽat paſſiões ꝯ ſe impu
gnãtes ⁊ ꝑturbãtes ⁊ ipedimẽtũ ꝯ electiõem actꝰ ſui
faciẽtes ſiue nõ. ⁊ hoc mõ heroicus gdus nõ dr vtꝰ ſꝫ
dr eſſe ſupra vtutẽ: ſꝫ ꝯtinetia ⁊ pſeuerantia ſũt vtu
tes. Tertio mõ accipiꝫ vtus ſtrictiſſime p habitu ele
ctiuo in medietate ꝯſiſtente nõ excedẽte cõem faculta
tẽ hoim neqꝫ etiã turbato in electionibꝰ actuũ ſuorũ
pugna ⁊ rebelliõe paſſionũ. Et hoc mõ ariſt. vocat tẽ
perãtiã vtutẽ ⁊ negat ꝯtinẽtiã eẽ virtutẽ in vii. ethico
rũ cũ aīt. Poſt hec aũt dicẽdũ aliõ faciẽtes pncipiũ
qm circa mores fugiẽdoꝝ tres ſũt ſpecies: malicia: in
continentia: beſtialitas. ꝯria aũt duobus manifeſta.
hoc quidẽ eſſi vtutẽ hoc aũt ꝯtinẽtiã vocamꝰ. ad be
Uirtꝰ heroica et cõtinẽtia nõ ſũt virtutes ſm phm.
ſtial tatẽ aũt maxie vtiqꝫ ꝯgruit dicere ſup nos vtu
tem heroicã quãdã ⁊ diuinã: ecce vbi ari. diuidit ⁊ be
ſtialitatẽ ⁊ vtutẽ que eſt oppoſitã malicie ꝯ ꝯtinẽtiã
et virtutẽ heroicã que eſt virtꝰ ſup nos exiſtẽs. ⁊ ideo
hoc mõ accepto noīe vtutis virtus heroica non ẽ di
cenda virtus ſed virtus diuina quia ipſa excedit fa
cultatem communem hominum nec cõtinentia eſt di
cenda virtus quia adhuc patitur pugnam et impe
tum paſſionum. ſi ergo accipiatur virtus tertio mõ
conceditur maior et negatur ꝯña eo ꝙ martirium nõ
eſt actus virtutis: ſed eſt actus virtutis heroice. nec
ſequitur eſt actus virtutis heroice ergo eſt actus vir
tutis propter alienationem termini a ſua ſignifica
tione. hec enim determinatio heroica alienat no
men virtutis a ſua ſignificatiõe. ſi autem accipiatur
ſecundo modo virtus conceditur maior et minor et ſi
militer negatur conſequẽtia pp̄ter eandem cauſam
ſi accipiatur tertio modo negatur maior et dico ꝙ vo
litio pertinens ad gradum temperantie eſt volitio
que nec ſecundũ ſe nec ſecũdũ actum exteriorem nec
ratione actus nec rõne circunſtantie excedit cõmunẽ
facultatem hoim. actus aũt martirii aut ex natura
ſua aut ratione alicuius circunſtantie communẽ ho
minum facultatẽ excedit. et ad pbationem nego pri
mã ptẽ aſſũpti ſi intelligaꝫ vniuerſaliter qꝛ ſi volitio
illa. ſit infra cõem hoim facultatem tunc aliqua alia
volitio eiuſdem rei que excedet cõem facultatem ho
minũ erit excellentior ⁊ idẽ in illa prima pte añtis de
bet addi hec clauſula ceteris paribꝰ que qꝛ nõ addiꝫ
ideo vĩr intellecta negãda eſt. ¶ Ad tertiũ dr negãdo
aña imo dico ꝙ mors ſuſcepta p martiriũ eſt virtuo
ſior tñ quia ceteris paribꝰ ipſa eſt doloroſior qꝛ vbi
eſt ꝯtrapugnatio ſicut ꝯtingit i actu fortitudinis ibi
eſt actio ſicut paſſio ⁊ inuaſio actiua ſicut paſſiua ra
tione cuiꝰ actiõis diminuiꝫ dolor patiẽdo tñ etiã p
pter calefactionẽ ſanguinis. Tũ propter diuiſionem
cogitationis ad inuadendum ratione cuiꝰ minus colli C
gunꝫ vires in appꝛehẽſione leſionũ ⁊ p ꝯñs minus
eſt dolor. Tũ preterea qꝛ vbi eſt contrapugnatio ibi
eſt ſpes euadẽde mortis que nõ habetur niſi forte te
nuiſſima ⁊ debiliſſima in martirio. ⁊ ideo pp̄ter has
cauſas opus martirii eſt difficilius ⁊ per ꝯñs ceteris
paribus vtuoſius. Et ad pbationẽ nego ꝯñaꝫ quia
ſtat minor vtus cũ maiori vtilitate ⁊ ecõtra. Cõtigit
tñ frequenꝫ ꝙ per martiriũ ſpõte ſuſceptũ magis de
fenditur ⁊ multiplicaꝫ fides ⁊ magis debilitanꝫ ho
ſtes ꝙ per cõtrapugnationẽ. Nã ſi cõtrapugnando
hoſtes fidei vincat contẽpnit fidem ⁊ de vtute ſua ſu
per modũ ſupbit. Raro aũt ꝯtingit in martirio quin
per vba ⁊ per facta martirũ ⁊ per multitudinem po
puli cõuerſi hoſtis fidei terreatur et cognoſcat ſe nõ
tñ potuiſſe in torquẽdo ꝙtum martir potuit in pati
endo. ¶ Cõtra ſcđam cõcluſionẽ arguiꝫ ſic aut marti
rium ſm ſpẽm ſuam eſt quolibet alio actu perfectꝰ
aut per accidens tñ. ſi ſcđm ſpẽm ſuam ergo nullus
actus qui non eſt martiriũ eſt actu qui eſt martirium
perfectior: ſi per accidẽs ergo non ẽ neceſſe ꝙ omnis
actus q eſt martirium ſit quolibet alio q non eſt mar
tiriũ pfectꝰ. ¶ Secũdo arguiꝫ per illud Ioh. xv. ma
ior eſt caritatem nemo habet vt aiam ſuaꝫ ponat quis
pro amicis ſuis. ergo vĩr martiriũ eſt perfectius ope
quod non ẽ martiriũ. ¶ Ad pmam dico ꝙ martiriuꝫ
nec p ſe nec per accñs nec ſcđm ſpẽm ſuam eſt quodli
bet actu pfectius qꝛ nõ ẽ de facto quolibet actu pfecti
us. S. d dico ꝙ martiriũ ſm ſpeciẽ ſuam eſt quolibꝫ
actu habente cetera omia paria pfectius. ⁊ cũ inferꝫ
ꝙ nullꝰ actꝰ q nõ ẽ martiriũ ⁊c. nego ꝯñaꝫ ſꝫ debet in
ferri ꝙ nullꝰ actꝰ q nõ ẽ martiriũ hñs cetera paria ꝑ
terꝙ ꝙ i vno ẽ volitio mortis formalit' imꝑatiua execu
tiõis ⁊ i alio nõ ẽ martirio pfectꝰ. ¶ Ad ſcđam dico
ꝙ aliq̃ caritas dr eẽ qua poniꝫ aia p amicis ſuis du
pliciꝫ. vno mõ actualiꝫ. alio mõ ſm pparationẽ ani
mi ⁊ prõptitudinẽ: pmo mõ nõ ẽ verꝫ vniuerſal'r ꝙ ca
ritas illa ſemp ſit maior q̃ actualiꝫ poniꝫ aia ſiue vi
ta p re amata ꝙ ea qua nõ poniꝫ ſic actualiꝫ. naꝫ in
beata vgine fuit maior caritas ꝙ i aliq̃ martire ⁊ tñ
ipſa nõ poſuit aiam p amicis ſuis ſicut fecerũt mar
tires. Scđo mõ dico illud eẽ verũ vniuerſaliꝫ niſi im
pediat diſpoſitio ſubiecti. nã ſi caritas quam habuit
btã vgo nõ reddidiſſet aiam eꝰ prõptã ⁊ paratã ad
hoc ꝙ vbi fuiſſet ſibi oblata ꝯditio mortiꝫ q oblata ẽ
aliis martiribꝰ ipſa potuiſſet aiaꝫ p amicis ſuis actu
formal'r imꝑatiuo executiõis ponere ipſa nõ fuiſſet tãta
quãta fuit alioꝝ martirũ caritas. Cũ q tñ ſtat ꝙ duo
rũ vnꝰ hẽbit maiorẽ caritatẽ ꝙ aliꝰ ⁊ tñ qꝛ cetera in
eis nõ erũt paria puta vnus erit durior ⁊ patientior
aliꝰ erit delicatior ille q hẽbit minorẽ caritatẽ ponet
aiaꝫ prõ amicis ſuis ⁊ nõ aliꝰ. aut pp̄t grauitatem
ſuppliciorꝫ qꝛ ſcꝫ vniſcũ morte cfferunꝫ grauiora ſup
plicia ⁊ alteri minꝰ grauia aut pp̄t flexibilitatẽ ar
bitrii qꝛ caritas ꝙtũcũqꝫ magna ſit nõ cogit nec ne
ceſſitat liberꝫ arbitriũ ſꝫ ſemp ipſum i libertate ſua re
linquit. aut propꝫ magis auxilium ſpeciale vni con
ceſſum q alteri quod habet rõem cauſe efficiẽtioris ſpe

arg. tho. 2.2.queſt. 124.ar.3° ctu bone volitionis ⁊ opationis ſequentis. ¶ Sʒ ar
guitur iterũ contra primã cõcluſionẽ. Actus obediẽ
tie eſt perfectior actu martirii igitur. Añs ꝓbatur qꝛ
per obedientiã dat aliquis aiã ſuam deo, per mar
tiriũ autẽ tñ dat proprium corpus. Cõſequẽtia ꝓba
tur per Grego. vltimo moraliũ dicentẽ ꝙ obedientia
cunctis victimis preferetur. ¶ Scdo actus docendi eſt
perfectior ꝙ̄ actus martirii igitur. Añs ꝓbatur quia
melius eſt aliis prodeſſe ꝙ̄ ſeipſm in bono conſerua
re, ſed qui docet proficit multis, ꝙ̄ martiriũ ſuſtinet
ſibi ſoli prodeſt igitur. ¶ Ad primã ꝯñia non valet qꝛ
dato ꝙ obedientia eſſet ſʒ ſe perfectior martirio hoc
non ẽ contra dicta, ſed dico ꝙ obedientia que ẽ mar
tiriũ ſemp eſt perfectior ꝙ̄ obedientia que non mar
tirium. Ad añs tñ rñdet beatꝰ Thomas ꝙ martiriũ
eſt perfectius obedientia quia martirium complecti
tur id quod eſt ſũmũ in obedientia ſcilicet vt aliquis
ſit obediens vſqȝ ad mortẽ. ¶ Ad probationem autẽ
aſſūs dico ꝙ martir ⁊ animam ⁊ corpus dat dño p
fectius ꝙ̄ per obedientiam detur. Ad ſecundã proba
tionem dicendũ ꝙ Grego. loquitur de victimis q̄ non
habent id quod eſt ſummũ in obedientia qualis victi
ma eſt martirium. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ vt prius ꝙ
actus docendi q̄ eſt martirium quoquis ſcʒ ne deſe
rat actum docendi et inſtruendi populum dei in fide
⁊ moribus eccleſie vult ſuſcipere mortem eſt melior ꝙ̄
actus docendi ſine martirio. Dico vlterius ꝙ marti
rium pro fide vel iuſticia ſuſceptũ eſt perfectior actus
ꝙ̄ actus docẽdi ſecundum ſe. Et ad ꝓbationẽ dico pri
mo ꝙ licet meliꝰ ſit ſeipſũ ꝯſeruare in bono ⁊ aliis
D prodeſſe ꝙ̄ ſeipſum conſeruare in bono tantũ tñ nõ ẽ
melius id eſt virtuoſius aliis ꝓdeſſe ꝙ̄ ſeipſũ cõſer
uare qꝛ ſeipſũ conſeruare ⁊ non ꝓdeſſe aliis eſt vni
cuiqȝ ſimpliciter eligibilius ꝙ̄ prodeſſe aliis ⁊ nõ cõ
ſeruare ſe in bono ergo per regulã Ari. prior. poſitã
ſeipſũ ꝯſeruare in bono eſt operanti melius ꝙ̄ aliis
prodeſſe. Et ſi dicas ꝙ ſm Ari. bonũ vnius gentis eſt
melius ꝙ̄ bonũ vnius hominis concedo quando illũ
bonũ eſt eis eodemmodo bonũ, ſed ſi ſit eis diuerſi
mode bonũ non opʒ. Ita eſt aũt ꝙ conſeruatio ſui eſt
ei qui ſe conſeruat bonũ honeſtũ ⁊ virtutis. Actꝰ aũt
docendi non eſt generi bonũ virtutis ſed tñ bonũ vti
le ad virtutem tñ ordinabile ideo nichil poteſt ex hoc
concludi. Non eſt dubium enĩ ꝙ conſeruatio totius
ciuitatis in virtutẽ eſt ſimplr melior ꝙ conſeruatio
vnius hominis in virtute et tamen virtus vnius ho
minis eſt ſimplr perfectius bonũ ꝙ̄ pax aut immuni
J tas vnius ciuitatis. Dico vlterius ꝙ iſta ꝯña nõ va
let hoc eſt melius ergo eſt a me magis appetendũ vl
procurandũ, ꝯña enim forte tenerer in his bonis q̄
bus quis poteſt carere ſine detrimento ſalutis eter
ne, in aliis aũt non ſicut magis teneor ꝯſeruare me
ab adulterio vel idolatria ꝙ̄ totã ciuitatẽ ⁊ inde ẽ ꝙ
ſi offerret michi ꝯditio ꝙ ſi ego vellẽ ydolatrare to
ta ciuitas ſequeret fidẽ xp̄i ⁊ ꝯfrigeret ydola, ego nõ
deberẽ hoc velle vt ego ciuitatem ab ydolatria pre
ſeruarem. Dico preterea ad argumẽtũ ꝙ multi p mar
tirium ꝓfuerũt multis ⁊ nõ ſoliũ ſibi ⁊ mlto plus pa
tiendo ꝙ̄ ipſi vel aliqui alii ꝑdicatores veritatis do
cendo. Et ſi dicatur cõtra cõcluſionẽ ponat ꝙ aliqs
ꝓ fide xp̄i velit pati grauiſſima ſupplicia nõ tñ mortẽ,
aliꝰ aũt velit pati mortẽ ꝓ fide ſʒ nõ hẽat volitionem
circa ſupplicia grauiſſima, primꝰ iſtoꝝ nõ eſt martyr, et
ſcdͣs ẽ martir, ⁊ tñ videt ꝙ actus primus ſit difficilior
⁊ virtuoſior ꝙ̄ ſcds qꝛ difficilius eſt in tormentis vi
uere ꝙ̄ ſine tormentis cito mori igitur. ¶ Ad hãc rõ
nem rñdetur ꝙ vel in vtroqȝ eſt nolitio eiꝰ qđ non eſt
volitũ vel nõ, ſi ſit nolitio tũc aut recta rõ dictat ꝙ ꝓ
fide xp̄i vtraqȝ ſũt tollerãda ⁊ tũc neutrꝰ actꝰ ẽ bo
nꝰ q̄a neuter ẽ cõformis recte rõni. Si aũt nõ ſit noli
tio eis quod non eſt volitum. tunc dico ꝙ ſecundus
actus eſt martirium ⁊ non primus et ꝙ regulariter
difficilior eſt volitio mortis formalit̃ imꝑatiua execu
tionis ꝙ̄ volitio grauiſſimorũ cruciatuum licet forte
apud aliquem ſcdͣe ſit difficilior, ⁊ cũ infertur ergo
aliquis actus qui nõ eſt martiriũ ceteris paribus eſt
martirio perfectior nego cõſequẽtiã qꝛ ad hoc ꝙ cete
ra eſſent paria oporteret ꝙ primus eſſet volitio cru
ciatuum ⁊ non mortis. Secũdꝰ vero eſſet volitio cru
ciatuum ⁊ mortis alias cetera nõ eſſent paria. ¶ Ad
rationem ante oppoſitũ nego ꝯñam qꝛ dato quocũ
qȝ actu caritatis qui non eſt martiriũ ille eſt imꝑfectı
or ꝙ̄ actus caritatis qui eſt martiriũ ceteris paribꝰ
⁊ conſequi dicendo negatur añs ſi intelligatur de oı̃
actu qui eſt vel põt eſſe martiriũ quõ intelligit̃ q̄ſtio.

Q Ueritur ſecundo. Utrũ mar tho.2.2. q̄ſt.124. arti.2.
tiriũ ſit actꝰ fortitudinis? ¶ Arguit̃ ꝙ ſic
auctoritate ſanctorũ qui martires fortes
appellant. ¶ In oppoſitum arguit̃. Martiriũ vt di
ctũ ẽ eſt v̄tus heroyca ꝗ aliquod martirium eſt actꝰ
iuſticie ⁊ aliquod actus altertꝰ v̄tutis. ¶ Notandũ
ꝙ opinio Thome ⁊ aliorũ multorum eſt ꝙ martiriũ
ẽ actꝰ fortitudinis. Probat Tho. fortitudo ꝯfirmat
hominem in bono v̄tutis contra pericula mortis et
maxime eius que eſt in bello, ſed per martiriũ homo
confirmat̃ in bono virtutis dum fidem ⁊ iuſticiam nõ
deſerit ꝓpter imminentia pericula mortis que etiã
in quodam certamine pticulari a perſecutoribus im
minent ergo martiriũ eſt actus fortitudinis. minorẽ
probat per illud Cipriani in quodam ſermone vidit
admirans preſentium multitudo celeſte certamẽ, et
in prelio ſtetiſſe ſeruos chriſti voce libera mente incor
rupta virtute diuina. Probat ſecundo per illud qđ
de martiribus canit eccleſia fortes facti ſunt in bel
lo hec opinio non michi videtur vera nec ſufficienter
ꝓbata. Et ideo eſt vlterius aduertendum ꝙ ſecũdum ꝯ thomã. Altiſſio
altiſſiodoreñ quinqȝ fuerũt genera martiriũ, qdã eñ dorẽſis li
fuerũt martires pro ꝑdicatione v̄itatis ſicut iohan bro.3. tra
nes baptiſta ⁊ ꝓphete in veteri teſtamento. Quidã ctatu ſep
ꝓ defenſione legis diuine vt machabei. Quidã pro timo ca.
defenſione fidei ſicut beatus ſtephanꝰ qui dicit̃ ꝓtho penultimo.
martir nõ quia nõ fuerũt ante eũ martires: ſed quia K
nullus fuit ante ipſũ ſic martir ſcilicet pro fidei deſẽ
ſione. Quartomodo fuit ſpecialiter chriſtus martir
ſcilicet pro redemptiõe generis humani, vnde inter
paſcha ⁊ penthecoſtem in feſtis martirum cantat ec
cleſia. Filie iheruſalem venite ⁊ videte martirẽ xp̄m
ſcilicet cum corona ſupple martirum qua coronauit
eum ⁊c. verum ꝙ̄tum ad hoc cum corona ꝑtinet an
tiphona ad feſtum. Quintomodo fuerunt martires
innocentes in quorum quolibet credebat̃ occidi chri
ſtus. Primi fuerunt teſtes veritatis, ſecundi legis di
uine, tertii fidei, quarti ſumme dilectiõis dei patris
qua mundum ſic dilexit vt vnigenitum ſuum daret ꝓ
nobis innocentes vero fuerunt teſtes malicie tirãno
rum et crudelitatis. Proprie tamen ſtricte dicuntur
mr̃tires q̄ paſſi ſũt ꝓ fide xp̄i ſicut beatꝰ ſtephanꝰ dᷤ
ꝓthomartir, hec altiſſiodoreñ. ¶ Notãdũ ẽ p̄terea ꝙ
licet iſte doctor nõ enumeret niſi q̄nqȝ genera marti
rũ pñt tñ eſſe plura vt ſi alicui dictaret recta rõ ꝙ de
bet ſub pena dãnationis eterne pugnare pro patria
⁊ prohiberet hoc aliqs magnꝰ pnceps ſub pena ca
pitis tũc ſi talis nollet deſerere pugnã pro piculo ca
pitis actu formalit̃ imꝑatiuo executionis talis vide
retur eſſe dicendꝰ martir ſi mortẽ pateret̃. Similit̃
ſi quis iuberet̃ occidere matrẽ ſuam ſub pena capi

tis ⁊ mallet hanc penā ſubire ꝙ matrē occidere tunc
talis ſi eſſet de familia chriſti ⁊ haberet actio ſua oēꝫ
aliam circumſtantiā requiſitam ad bonā ⁊ laudabilē
operationem talis videtur eſſe dicendus martir. Eo=
dem modo videretur dicendum de iudice cui propo=
neretur vel tollerandi mortē grauiſſimā vel faciendi
iniuſticiam. Ex omnibus tamen iſtis videtur eſſe po=
nenda duo martirū genera. quoddam eſt genus mar
tirii in quo paſſio martirii infertur tanꝙ pena ali=
cuius facti vel omiſſi ſicut cum beato iohāni baptiſte
illata eſt trūcatio capitis propter reprehenſionē ſcꝫ
herodis ⁊ pdicationem veritatis. ita ſcꝫ ꝙ tunc nō ē
X plus in poteſtate martiris fugere penam illam. Aliū
Duplex martirii genus. eſt genus martirii in quo paſſio martirii proponitꝰ
martiri ſub cōditione ſcꝫ ſi non deſtiterit ab aliquo
opere quod prohibetur ſibi aut fecerit aliquod opꝰ
quod ſibi precipitur et tunc martir eligit perſeuera=
re in opere non obſtante quacūꝗ pena illata vel in=
ferenda vel etiam non facere ſimiliter aliud opus qḋ
iubetur. et tunc pena martirii eſt in poteſtate libera
ipſius martiris quia ſi obediat tiranno nō patietur
mortem. ſi non obediat patietur. Primū genus ad=
huc diuiditur quia martir cum facit opus virtuoſum
vel omittit opus turpe pro quibus mors ⁊ cruciatus
grauis pro pena poſtea repoſcitur aut ſic ſciebat ve
riſimiliter ſibi imminere mortē pro tali opere ſicut
chriſtus de facto ſciebat ꝙ propter predicationē iu=
dei ſūma inuidia aduerſus eū mouerentur et eū mor
ti traderent. ⁊ etiam vt puto iohānes baptiſta hoc ꝓ
ſciebat. et iſtud genus martirii non puto differre a ſe
cūdo quia volitio equanimitatis in morte que poſt=
eā infertur non pertinet niſi ad executionem precedē
tis volitionis qua volebat martir predicationem ve
ritatis aut defenſionē fidei ita ꝙ nec pro morte nec
pro quocunꝗ cruciatu eſſet eam dimiſſurus aut ille
tunc neſciebat mortem et alia ſupplicia ſibi debere
imminere pro opere ꝟtutis facto aut opere vicii pre
termiſſo ⁊ de iſto aliter michi videtur dicēdum ꝙ de
primo. ¶ Tunc ſit prima concluſio. Equanimis tolle
W rantia mortis et cruciatus que inferuntur alicui pro
opere virtuoſe facto vel omiſſo. que tamen faciens
neſciebat veriſimiliter eſſe ſibi inferenda pro hoc ope
commiſſo vel omiſſo. nec vnꝗ volitionem circa tale
opus non obſtantibus penis ⁊ cruciatibus formalr
vel equiualenter imperatiuam executiōis non ē mar
tirium ꝓprie dictum. Probatur. oīe martiriū pro
prie dictum eſt actus virtutis heroyce ⁊ excedit com=
munem facultatem hominū ſed hec equanimitas nō
eſt actus virtutis heroyce nec excedit communē facul
tatem hominū: imo plures ſapientes viri cum vidēt
ſe non poſſe fugere penam que eis infertur. ſe per pa
tientiā ad equanimem tollerantiā preparāt ⁊ tanto
magis ꝙto actus pro quo patiuntur fuit virtuoſior
et laudabilior. ¶ Secunda concluſio hmōi martirii
genus ad patientie virtutem pertinet. Probatꝛ quia
eſt equanimis tollerantia aduerſorum que pro tunc
nō ē in ptāte tollerātis. Contingit tñ interdū ꝙ boni
viri in patiēdo habent paſſiōes equalētes martirio
puta cū nō obſtāte pena que eis inferꝛ nō dolet nec pe
nitet eos de bono ope ſed placet eis opꝰ nō obſtanti
bus oībus penis. et ꝓponunt ꝙ ſi eſſent facturi ad=
huc facerent. Iſte eñ ſunt volitiones que vel ſūt mar
tiria interiora vel equiualēt martirius. et iſte volitio
nes nō ꝑtinēt ad ꝟtutē patientie ſꝫ ptinēt ad ꝟtutē illā
ad quā pertinet cōmiſſio vł omiſſio operis pro quo
plectitur. Quo ptꝫ oīs complacentia in actu virtu=
tis ꝑtinet ad illū actū virtutis qui nobis placet. ſed
huiuſmodi volitio nō eſt niſi cōplacentie de actu ꝟtu
tis igiť. ⁊ pōt hec cōplacentia pertinere ad gradum
heroycum illius virtutis. ¶ Tertia concluſio Marti
rium in quo paſſio martirii proponitur martiri ſub
conditione modo ſupradicto aliquādo ad iuſticiā p=
tinet. aliquādo ad temperantiā aliquādo ad aliquā
aliam virtutem. Probatur prima pars de martirio
eius qui cogitur ſacrificare idolis aut penam duriſſi
mam pati. Secunda pars patet de martirio mulie=
ris cui proponiť conditio adulterii aut mortis. Ter=
tia probatur de martirio eius cui proponitur condi
tio paſſionis et dominii aut mortis. ſicut contingit ī
eo qui contra voluntatem alicuius potentis vult a ſe
abdicare omne dominiuꝫ ⁊ ſeqꝫ xp̄m. ꝙ autem primū
pertineat ad iuſticiam. probatur volitio iuſticie apḋ
deum qui exhibeť per religionē tā firma ⁊ ſtabilis vt
nec pro morte nec pro quocūꝗ cruciatu velit eam de
ſerere. eſt actus iuſticie. ſed huiuſmodi martiriū men
tale non eſt aliud ꝙ volitio religionis ad chriſtum tā
firma ⁊ tam ſtabilis vt nec ꝓ quocunꝗ cruciatu nec
pro morte velit eam dimittere ergo eſt actus iuſticie.
Maior ꝓbatur omnes volitiones que habent idē ob
iectum commune ⁊ eodem modo pertinent ad idē ge=
nus ꝟtutis licet propter diuerſas circūſtantias que
ſe habent vt obiecta ꝑtialia reſpectu volitionuꝫ ⁊ no
litionum poſſint pertinere ad diuerſas ſpēs ſed voli
tio iuſticie abſolute et ſine conditione mortis. et voli
tio iuſticie cum conditione circumſtantie mortis ⁊ gra
uiſſimorꝫ cruciatuum habent idem obiectum commu
ne ſcꝫ opus iuſticie quod cuilibet actui iuſticie eſt cō=
mune ergo ꝑtinent ad idem genus ꝟtutis. licet etiam
mors et cruciatus ſint obiectū in ſecunda ⁊ non ī pri
ma ſed ꝓma volitio vt cōſtat ꝑtinet ad iuſticiaꝫ ergo
et ſecūda. Secundo volitio cum contemptu mortis ⁊
cruciatuum ne deſeratur iuſticia imperatiua forma=
liter executionis. aut pertinet ad iuſticiaꝫ tm̄. aut ad
fortitudinem tm̄. aut ad vtrūꝗ. Si ad iuſticiam tm̄
habetur intentum. Nec poteſt dici ꝙ ad fortitudinem
tm̄ quia virtus fortitudinis non inclinat ad actuꝫ iu
ſticie per ſe ⁊ immediate. ille autem actus eſt volitio
iuſticie. Nec poteſt dici ꝙ ad vtrunꝗ. Tum primo qꝛ
ille actus eſt vnus ergo pertinet ad vnum genus vir=
tutis ⁊ nō ad duo. Tum ſecundo quia omnis actus q̄
fertur in aliqua duo in vnum tanꝙ in ſubſtantiā actꝰ
⁊ in alterum tanꝙ in circumſtantiam ille ꝑtinet ad il=
lud genus ꝟtutis ad quod ꝑtinet ſubſtantia actus:
ſed iſta volitio que dicta eſt ferť in opus iuſticie tan=
ꝙ in ſubſtantiā actꝰ ⁊ tanꝙ in obiectū primū ⁊ pricī=
pale et fertur in mortē ⁊ cruciatꝰ contemnēdo ſcilicꝫ
tanꝙ in circūſtantiā actus quia vt ponitur in caſu fa
cienti iuſticiam ꝓponitur conditio mortis ⁊ cruciatu
um ergo iſte actus non ad fortitudinē ſed ad ſolā iu=
ſticiaꝫ pertinet. Maior probatur quia alias idē actꝰ
poteſt rōne ſubſtantie eius pertinere ad vnuꝫ genus
virtutis ⁊ ratione vnius circumſtantie ad aliud ⁊ ra
tione alterꝰ ad aliud quod eſt oīno abſurdū ⁊ contra
omnem doctrinā philoſophorum moralium ⁊ ſan=
ctorum q̄ in doctrinis ſuis declarant manifeſte actuꝫ
virtutis per nullas circumſtantias variare genꝰ vir=
tutis. Tum tertio omnis actus qui eſt circa duo. cir=
ca vnuꝫ tanꝙ circa finem ⁊ circa aliud tanꝙ circa id
quod eſt ad finem pertinet ad illud genus virtutis
ad quod pertinet actus ille qui eſt circa finem vt vel=
le adulterari cauſa diuitiarum acquirendarūꝫ quod
pertinet ad auariciam et velle furari vt intemperate
viuatur ad intemperantiam. Similiter velle rapere
re ſuum vt pauperibus erogetur ad liberalitatem ⁊
velle potentatum vt iuſticia adminiſtretur ad iuſticiā.
hanc maiorem habet Ariſtote. expreſſe quarto ethi=
corū ſꝫ volitio iuſticie vel religionis cum contemptu
mortis ⁊ grauiſſimorum ſuppliciorum habet opus

iuſticie pro fine et contemptum mortis tanq̄ mediū
ad finem ergo huiuſmodi volitio pertinet ad iuſtici
am. minor eſt expreſſe poſita a beato Thoma q̄ſtiōe
de martirio articulo tertio ita dicentem in reſpōſiōe
ad articulum, et ſic nō poteſt eſſe ꝙ martiriū quod cō
ſiſtit in debita tollerantia mortis ſit perfectiſſim⁹ in
ter virtutis actus quia tollerare mortem nō eſt lau
dabile ſecundum ſe ſed ſolū ſecundum ꝙ ordinatur
ad aliquod bonū quod conſiſtit en actu virtutis pu
ta ad fidem ⁊ dilectionem dei, ⁊ ſequitur vnde actus
ille virtutis cum ſit finis melior eſt. Aduerte tamen ꝙ
maior iſtius rationis multa diſcuſſione indiget quia
tamen frequentiſſime ea vtitur doctor cuius opinio
nem recitauimus ideo eadem contra ipſū vſi ſumus
Quarto ſecundū Ariſtotelem circa mores fugiēdo
rum ſunt tres gradus q̄bus opponuntur tres grad⁹
circa mores proſequendoꝝ ſ; malicia, incontinentia
beſtialitas quibus opponuntur iſti tres gradus vir
tutis, virtus continentia, et virtus heroica: ſed con
ſtat ꝙ vnus iſtorum graduum ſc; malicia plurib⁹ ge
neribus viciorum eſt cōmunis ⁊ ſimiliter gradus op
poſitus ſcil; virtus ergo et alii gradus poſſunt eſſe
communes ſed qua rōne ꝓbatur ⁊ defenditur cōitas
virtutis heroice ad plura genera virtutum eadem rō
ne probari vel defendi poteſt cōmunitas martirii ad
omnem virtutē in qua reperitur actus quē pro mor
te nō deferendum eſſe recta ratio diffinit et determi
nat ꝙ autē heroica virtus ſit multis virtutibus com
Virt⁹ heroyca cōmunis. munis. ꝓbatur per euſtra. ſuper ſeptimo ethicoꝝ ita
dicentē. Heroica autem ⁊ diuina virtus eſt cū aliquis
dirigit omnem virtutē ſuper omnē hominē puta cū
quis dirigit amorem hominum ſuper omnem amo
rem hominum dicitur talis virtus heroyca ⁊ diuina
⁊ cum quis dirigit temperantiā ſuper omnē tempe
rantiā dicitur talis virtus heroyca et diuina. Sic
aūt ⁊ ſi q̄s fortis ſiat ſup oē; fortē talis fortitudo q̄ ē
ſup oēm ē heroica ⁊ diuia qȝ ſm rei ꝟitatē nō ē aliō
q̄ id qd̄ ſupra dixim⁹ ꝙ ſc; gradus heroic⁹ ē act⁹ ꝟtu
tis cōem facultatē hoīm excedens vel habit⁹ ad tale;
actū inclinans que dr̄ diuia qȝ diis ⁊ hoībus ꝯgruit
Heroica qȝ hoīb⁹ q̄ ſemidei ſūt ꝯuenit, admirabilis
⁊ ſupnaturalis qȝ cōem hoīm facultatē excedit. vel dr̄
diuia qȝ per eā maxime hoīes approꝑinquāt ad deū
Ex hiis ſic arguit̄. Temperantia eleuata ſup oēm tē
perantiā que ſcil; ſolet in hominibus reperiri perti
net ad genus temperantie, ⁊ iuſticia ſuper omnē iu
ſticiā eleuata que cōmuniter ſolet in hominib⁹ repe
riri ꝑtinet ad genus iuſticie ⁊ ſic de ceteris ergo om
nis virtus heroica pertinet ad genus aliquod virtu
tis et vna ad vnum et alia ad aliud. Et omnino eodē
modo arguitur de martirio iuſticia eleuata ſup oēm
iuſticiam pertinet ad iuſticiam ⁊ temperantia eleua
ta ſup omnē tempantiā eſt temperantia ſed aliquod
martirium non eſt aliud q̄ iuſticia eleuata ſuper oē;
iuſticiam ⁊ aliquod non eſt niſi temperantia eleuata
ſuper omnē temperantiam et ſic de aliis ergo marti
rium aliqd̄ ad vnam virtutē pertinet et aliqd̄ ad aliā
et aliquod ad aliam. Quīto ad oēm ꝟtutē in aliquo
gradu conſtitutā ꝑtinet vincere oēm difficultatē que
ei conuenit ſm gradū illū vt ad virtutem ſcōm gradū
continentie pertinet inclinare vt vincantur difficulta
tes ꝯuenientes a delectationibus ⁊ ad virtutē ſcōm
gradū perſeuerantie conuenit inclinare vt vincat oēs
difficultates cōtra actū ſuū ꝯuenientes ex triſticiis.
ergo etiā ad oēm virtutē in gradu heroico ꝯſtitutā ꝑ
tinet inclinare habentē ipſā vt vincat oēs difficulta
tes impedientes actū eius, ſed ex cōditione mortis pro
poſita ꝯuenit difficultas in actu heroico que non pōt
vinci niſi per contemptū mortis ergo ad iuſticiā i ex
cellentiſſimo gradu ſuo cōſtitutā pertinet facere con
temptū mortis impedientis eam ab actu illo excellē
tiſſimo. Ex qua rōe patet iprobatio fundamenti p̄di
cte opiniōis. Opinatur enī predict⁹ doctor ꝙ in mar
tirio tria ſunt ſc; actus pro quo ſuſcipimus martiri
um puta predicatio veritatis, defenſio legis, aut fi
dei confeſſio. et iſte actus non pertinet ad fortitudinē
Aliud eſt firmitas animi cōtra periculū mortis immi
nentis ⁊ hec eſt quā ip ſe dicit ad fortitudinē pertine
re. Tertiū eſt confirmatio in bono virtutis cōtra pe
ricula ⁊ precipue mortis, et hoc videtur ex duob⁹ po
ribus dependere: quia enim aliquis firmatus eſt in
bono ꝟtutis alicuius ⁊ habet firmitatē animi con
tra pericula mortis ipſe confirmatus eſt in bono vir
tutis cōtra pericula mortis. ¶ Cōtra hūc modū dicēdi O
ſit quarta ꝯcluſio. Nō oīa confirmatio in ope iuſticie
cōtra ꝑicula mortis ē op⁹ fortitudinis. ꝓbat̄ primo
ex vltima rōe p̄cedentis cōcluſionis probat̄ ſcdo qȝ ſi
ſic ſequeret̄ ꝙ fortitudo haberet oēs materias ꝟtu
tū pro obiecto nō ſolū ꝑtiali ⁊ circumſtantionali ſed
etiā ꝓ obiecto cōi ⁊ principali ſed ꝯn̄s ē falſū ⁊ cōtra
auctores morales pōie q̄ fortitudini ꝓpriā materia;
tribuūt ⁊ nō extēdunt eā ad materias alias ꝟtutu;
niſi forte aliqū in materiā fortitudinis tanq̄ circūſtā
tie veniāt. ꝓbat̄ ꝯña confirmatio hōis in bono iu
ſticie aut fidei cōtra ꝑicula mortis nō ē aliud q̄ voli
tio iuſticie non obſtāte conditione mortis ꝓpoſita fa
ciēti iuſticiā ſed cōſtat ꝙ hec volitio ē directiſſime vo
litio ꝑtinēs ad iuſticiā, ⁊ ꝙ mortis ꝯditio non ſe ha
bet niſi tanq̄ circumſtantia igitur. Tertio omis ꝟt⁹
inclinat ad tollendū omne illud quod impedit actu;
ſuum ergo cū timor mortis interdum impediat iuſti
cie actū ſequit̄ ꝙ iuſticia inclinat ad tollendū timorē
mortis nō quemlibet ſed impedientē actum ſuū: ſ; vo
litio iuſticie cū ſublatiōe timoris mortis ē ꝯfirmatio
in bono iuſticie contra periculū mortis ergo ad iuſti
ciam ꝑtinet cōfirmare hominem in bono iuſticie con
tra ꝑiculum mortis. Maior probat̄ quia omnis ꝟt⁹
q̄tum inclinat in actum ſuum tm̄ inclinat mediante
actu ſuo elicito in oppoſitum illius quod repugnat
actui ſuo et ipſum impedit, ſed timor mortis impe
dit actum iuſticie cum proponitur cōditio mortis fa
cienti iuſticiā ergo iuſticia in tali caſu iclinat in ſubla
tionem hmōi timoris ſiue in contemptū mortis qui
opponitur timori mortis. Ad hanc concluſionē poſ
ſunt reduci ⁊ applicari omnes rationes precedentis
concluſionis. ¶ Quinta cōcluſio. Fortitudo ſiue ma
gnanimitas multū facilitant actu; martirii. ¶ Pro
qua concluſione eſt aduertendum ꝙ in magnanimita
te ſiue fortitudine communiter dicta reperit̄ duplex P
genus ſicut ſupra dictū eſt vnum quod eſt poſitu; in
contemptu rerum externarum ⁊ vite quo fit vt nec ali
quas res externas nec vitam noſtram plus apprecie
mur q̄ appreciende ſunt ⁊ hoc magnanimitatis ge
nus facit vniuerſalem contemptu mortis et habens
ipſum faciliter ad modum confirmatur in operibus
ꝟtutum contra ꝑicula mortis. Aliud genus eſt quod
eſt poſitum in adminiſtratione difficilium rerum, et
iſtarum rerum difficilium quedam ſunt bellice in qui
bus frequenter eminet mortis periculum cum cōtra
pugnatione tamen. Alie ſunt non bellice. ⁊ iſte etiam
ſunt pene laborum ⁊ periculorum rerum et mortis, ⁊
iſtud genus fortitudinis non facit vniuerſalem con
temptum mortis ſed vnum facit contemptu; mortis
que contrapugnando cōtingere poteſt aliud facit cō
temptum mortis que in huiuſmodi arduis admini
ſtrationibus poteſt euenire ſine bello et cōtrapugna
tione et frequenter experimur ꝙ aliquis eſt inclina
tus ad contemptū mortis vno mō ⁊ nō alio et aliquis

ſunt inclinati ad ɔ̄tēptū mortis iſtis duobus virtuti-
bus qui non ſūt inclinati ad vniuerſalē contemptū
mortis. Dico ergo ꝙ habitus inclinās ad vniuerſalē
contemptū mortis multū facilitat actum iuſticie he-
roice ⁊ ꝑaliter ōm̄ aliū actū ad cuius elicitionē exi
gitur huiōi contemptus mortis. non tñ eſt elicitiuus
huiōi actus iuſticie vel alterius virtutis etiā ꝓp̄e ꝑ
quē offertur ɔ̄ditio mortis facilitanti. Alie vero ſpe
cies magnanimitatis diſponūt ad actus heroicos et
ad actus martirii ſed remotius qꝛ non faciūt vniuer
ſalem contemptū mortis. econtra autē actus iuſticie
vel alterius virtutis heroice multū diſponūt ad con
temptū mortis ⁊ vniuerſalē et ꝑticularē nec iſta ſunt
repugnantia extranea qꝛ ſm̄ doctores ſacros vna virꝰ
oritur ⁊ generatur ex alia quod exponit beatus Tho
mas ⁊ bene ꝙ vna virtus mediante ſcꝫ actu ſuo elici-
to inclinat ad actū alterius virtutis. ⁊ ꝓp̄t hanc cāꝫ
forte mlt̄i crediderūt ꝙ martiriū ptinet ad fortitudi
nem cōmuniter acceptam nō quidē tanꝙ̄ ad virtutē
ꝓp̄rie elicitiuam. ſed tanꝙ̄ ad virtutem facilitante a
ctum martirii. ¶ Sexta concluſio. Martiriū non eſt
actus fidei. ꝓbat̄ quia oīs actus fidei eſt actus cogni
tiuus ſed martirium nō eſt actus cognitiuus ſꝫ ē actꝰ
volūtatis ergo martiriū non eſt actus fidei. Et ſi di
cas ꝙ aliquod martiriū eſt cōfeſſio fidei ſed cōfeſſio
fidei eſt actus fidei actꝰ ſcꝫ exterior igit̄. Videt̄ nego
minorē. ſꝫ dico ꝙ actꝰ fidei eſt actꝰ exterior reſpectu voli
tiōis ɔ̄feſſiōis fidei ſicut patebit cū de fide aget̄. Sce
ptis xl'o. Aliquod martiriū nō eſt actus caritatis
ꝓbat̄ aliquod martiriū quod eſt actus bonꝰ mo
raliter tm̄ ⁊ non meritorie. ſed tale non eſt actꝰ ca-
ritatis nec a caritate nec imperatū ſit nec elicitum
ergo aliquod martiriū non eſt actus caritatis. et
aſſūptū videt̄ per ſe notū. ꝓbat̄ tñ poteſt exiſtens in
pctō mortali nolle deſerere fideꝫ xp̄i ꝓ morte nec ꝑ
quoſcūq̄ cruciatus actu ſperatiuo eterne vite. ſed con
ſtat ꝙ exiſtēs in pctō mortali non habet caritatem
igitur. ꝙ ſi dicas ꝙ ſic ut baptiſatos dat̄ ꝑ actū re-
miſſio pctōꝝ ita ⁊ morienti pro xp̄o. ſi hoc intelli-
gat̄ vniuerſaliter nō videt̄ verū qꝛ forte ponit obi-
cem ſi tñ ita ſit tūc caritas illa ſequit̄ naturalit̄ actū
martirii. nec ſe hꝫ ad ipm̄ imperatiue nec electiue.
Octaua cōcluſio. Aliquod martiriū eſt actus cari-
tatis tanꝙ̄ totaliter per modū habitꝰ vel actus icli-
nantis ⁊ aliquod eſt actus caritatis tanꝙ̄ partiali-
ter per modū habitus vel actus inclinātis. ꝓbat̄
ꝑma pars de martirio eius qui ſuſtinet in ceterā
qꝛ nō vult deſerere actū dilectionis caritatiue ni-
chil eīm videt̄ elicitiue concurrere ad illū actum per
modū habitꝰ vel actus volūtatis niſi caritas. dico
per modū habitus vel actus qꝛ volūtas bene cōcur
rit ſed non per modū actus vel habitus ſed per mo
dū potētie. Scda pars ꝓbatur de martirio eius qui
exiſtēs in caritate ſuſtinet mortē qꝛ non vult deſere
re actum iuſticie ad quam inclinat habitus iuſticie
quē hꝫ. actus eīm martirii in tali caſu ē inclinati-
ue et elicitiue tā ab habitu caritatis ꝙ̄ ab hitu iu-
ſticie vt ſupponitur pro nūc: ⁊ alibi ꝓbabitur. con
curſus caritatis ad omnem actum vite eterne merito
rium. Nona cōcluſio. Martirium ſtricte acceptū nō
eſt actus patientie ſtricte accepte. Probatur in patiē
tia ſtricte accepta pena non eſt in poteſtate noſtra vt
patuit cum agebatur de patientia. ſed pena marti-
rii eſt in poteſtate noſtra quia ſi velimꝰ deſerere opꝰ
pro quo proponitur ɔ̄ditio mortis liberamur a mor
te. illud ā ſic opꝰ deſerere eſt in poteſtate nr̄a igit̄. Al
pi autem in concluſiōe martirium ⁊ patientiā ſtricte
accipi propter varias acceptiones martirii et patiē-
tie ſupra poſitas. ¶ Contra terciaꝫ concluſionem ar
guitur primo ratione Thome poſita poſt argumen
ta queſtionis. ¶ Secundo arguitur per illud Cipria-
ni in epiſtola ad martires et cōfeſſores O beati mar-
tires quibus vos laudibus predicem O milites for-
tiſſimi robur corporis veſtri quo preconio vocis ex-
plicem. ¶ Tercio omnis virtus firmās nos cōtra pe-
ricula mortis in bello eſt fortitudo. ſed martyriū fir-
mat nos contra pericula mortis in bello ergo mar-
tiriū ad fortitudineꝫ pertinet. Minor probatur quia
in martirio eſt pugna et certamen in quibus eminet
mors vt pꝫ ex auctoritate ſupra allegata. ¶ Quar-
to arguitur auctoritate Leonis pape qui vt Cipri-
anus vocat martires fortiſſimos. ¶ Ad primum re-
ſpondeo negando maiorem vniuerſaliter et dico ꝙ
fortitudo non confirmat hominem in bono virtu-
tis alterius a fortitudine: ſed dico ꝙ fortitudo fa-
cit vt homo mediocriter et bene ſe habeat circa terri
bilia ⁊ auſibilia vt ſcilicet timeat timenda ⁊ aude-
at audenda. ⁊ ad minorem concedo eaꝫ pro primis
partibus: ſꝫ nego pro vltima ſcꝫ ꝙ illa ꝑicula mor
tis cōtra que firmat animū martiriū ſint vel cōtin-
gāt in bello. ¶ Pro quo eſt notandū ꝙ bellum ac-
cipitur dupliciter. Uno mō ꝓp̄rie ꝓ bello in quo eſt
pugna ⁊ cōcertatio manibus ⁊ viribus corporis ꝑ
acta ⁊ hoc eſt bellū quod exigitur ad fortitudinem
acceptā ꝓp̄rie. aliud eſt bellū ſimilitudinarie dictū
in quo eſt pugna nō manibus ſed līgua nō viribus
ſed verbis per acta. ſicut in vita martirū bene le-
gimus cōtentionem que facta eſt inter martires et ti
rānos cū inter ſe aut de fide aut de lege diſputabāt
⁊ hoc bellū nō ſufficit ad fortitudinē ꝓp̄rie dictam
ſufficit tamē ad ſimilitudinariā fortitudinē quomō
accipiunt ſancti Cipria. Leo Auguſ. Jheroni. for-
titudinem cū appellāt martires fortes ⁊ per hoc ſol
uuntur omnes auctoritates ad hoc adducte. loquū
tur enim de fortitudine nō ꝓp̄rie ſed ſimilitudina-
rie dicta quomodo etiaꝫ ſecundū Ariſ. milites ſtrē
nue pugnātes vt cōſequātur honores vel euitēt op-
probria vocātur fortes nō ad fortitudine ꝓp̄rie di- arg. tho.
cta ſed ſimilitudinarie. ¶ Contra ſextā concluſionē vbi ſupra
arguitur ſic martirium eſt actus illius virtutis cuꝰ arti. 6.
eſt teſtimoniū ſed martiriū eſt teſtimonium fidei er-
go eſt actus fidei. maior ꝓbatur quia martir in gre
co dicitur quaſi teſtis in latino. et minor ꝓbatur ꝑ
illud actuum primo Eritis michi teſtes in iheruſa-
lem. ⁊c. ¶ Secūdo martiriū ſicut dictum eſt per-
tinet ad illam virtutē ꝓ cuius actu mortē patimur
ſed martir pro actu fidei mortē patitur ſicut beatꝰ.
Stephanus fuit martir ꝓ fide chriſti igitur. ¶ Ter
tio. Arguitur auctoritate Maxi. in quodā ſermone arg. tho.
martir inquit martirii fides catholica eſt in qua il- vbi ſu.
luſtres athlete ſuo ſanguine ſubſcripſerūt ergo mar
tirium pertinet ad fidem. ¶ Ad primū dico ꝙ quan-
do eſt eadem virtus in cuius actu ꝑſiſtere volumus
non obſtāte cōditione mortis nobis ꝓpoſita ⁊ cui
teſtimonium dare volumus tūc martiriuꝫ eſt actus
virtutis illius cuius eſt teſtimonium quia eſt actus
illius virtutis in qua perſiſtere volumus. ſi autem
hec virtus ſit alia ab illa tunc in tali caſu maior eſt
falſa. Exemplum primi vt cum ſuſcipimus martiriuꝫ
pro cultu diuino tunc eidem cultui etiam per marti-
rium teſtimonium damus ⁊ ita martirium eſt actus
iuſticie et religionis cui actui dat teſtimonium. In ꝓ
poſito autem cum pro confeſſione fidei martiriuꝫ ſu-
ſcipimus nos damus teſtimonium fidei quia tamen
fides eſt virtus intellectualis confeſſio autē fidei vel
defenſio eſt virtus voluntas ideo martiriū eſt teſtimo
nium vnius virtutis ⁊ actus alterius non nego tamē
quiꝫ martiriū in tali caſu ſit etiam teſtimoniū virtu

rio volitiue ſed dico q̄ non eſt verū vniuerſalit̄ q̄ cauſatū p̄ virtute martir eſt teſtis eiuſdē martirii ē act⁹. ¶ Ad ſcdā nego minorē ⁊ dico q̄ martir nō patit̄ p̄ actu fidei ſed pro defenſione aut cōfeſſione aut volitione fidei ſiue volitione actua credendi. ſi eñ pro poſita cōditione ſibi ceſſaret a cōfeſſione vel defenſione fidei q̄ tñ cunq̄ crederet non pateret. Aliter reſpondet̄ q̄ martir dicitur pati mortem pro duplici actu ſcȝ pro actu habēte circūſtantiā mortis pro obiecto cuius eſt formaliter contēptiuus et de iſto vera eſt maior. Scdo pro actu non habēte hm̄ōi circunſtantiā mortis p̄ obiecto cuius formaliter ſit cōtēptiuus ⁊ de tali maior nō eſt vera. p̄imus act⁹ eſt volitio cōfeſſionis fidei nō obſtante morte propoſita formaliter iperatiua executionis. ſcdo eſt ipſum credere vel aliquid tale. ¶ Ad terciam ⁊ ad primā reſpōdet beatus Thomas q̄ martiriū cōparatur ad fidē ſicut ad finē in qua aliq̄s firmat̄. ad fortitudinē ſicut ad virtutē elicientē. Iſta ſolutio nō mihi vr̄ ſufficere. Tū q̄ ſ̄i'a. Tū q̄ nō ſatiſfacit ſta quōd q̄ nō ideo q̄s firmat̄ i fide q̄ p̄ fide ſuſcipit martirium ſed ecōtra q̄ firmatus eſt iam in fide ideo pro fide ſuſcipit martiriū. Eſt aūt inſufficiēs q̄ dato q̄ [S. thomā] fides ſit finis martirii non propter hoc tñ ſequit̄ q̄ ſit mater, q̄ mater nō eſt p̄pter quā res eſt ſed per quā res eſt. Dico ergo q̄ fides dicit̄ martirii mater nō proxima ⁊ immediata ſe mediata. [T] Fides eñ eſt cauſa dictaminis quo dictat itellectus quo nūc de neceſſitate vel pro vtilitate ſalutis confitenda eſt fides, ⁊ iſtud dictamen ⁊ habitus ille voluntatis ad quā pertinet fidei cōfeſſio efficiūt ⁊ cauſant volitionem martirii que eſt martiriū mentale q̄ ſi nondū ſit genitus ille habit⁹ tūc voluntas ex libertate ſua cū dictamine rationis ⁊ ſpeciali motiōe dei cauſant hm̄ōi volitionē quā ſpecialē motionē neceſſariā puto de cōmuni lege etiā ſi aſſit habitus ille. ¶ Cōtra ſeptimā cōcluſionē. Arguitur actus laudabilis eſt actus illius virtutis que ad ipſum inclinat ab ipſo manifeſtatur, ⁊ ſine qua non valet ſed martirium [argu. tho me vbi ſupra argumēto primo.] iſtis trib⁹ modis ſe hȝ ad caritatē ergo oē martirium eſt actus caritatis. Minor probat̄ pro prima parte per illud Maximi in quodā ſermone. Caritas xp̄i in mēbris ſuis vicit. Pro ſcda parte probatur per illud Joh'nis .xv. maiorē dilectionē nemo habet q̄ vt aiam ſuā ponat pro amicis ſuis. Pro tertia parte p̄ illud .i. ad Chorinthe .xiii. Si tradidero corp⁹ meū ita vt ardeā caritatē aūt nō habuero nichil michi p̄deſt. ¶ Ad tertiā cōcedo maiorem no tñ per modū iperantis vt cōcedit Thomas ſed etiā per modū elicientis q̄ vt poſtea dicetur caritas elicitiue cōcurrit ad oēm actū meritoriū. concedo vlterius q̄ oē martiriū meritoriū eſt a caritate inclinatiue ⁊ elitiue aut totaliter aut partialiter ⁊ ideo cū hoc q̄ ad caritatē pertineat ſtat q̄ etiam ad aliquē aliam virtutē pertineat patet de multis actibus meritoriis. Dico preterea q̄ q̄ non omne martiriū pro qualibet parte t̄p̄is pro quo eſt martiriū eſt meritoriū ideo nō eſt verū vniuerſaliter q̄ oē martiriū ſit hoc mō a caritate ne ad tale martiriū caritas iclinat, neq̄ p̄ ipſū manifeſtatur quia nulla caritas eſt in tali martire quod intelligo de caritate infuſa. [a] Et cū dicis q̄ ſine caritate tale martirium nō valet. verū eſt q̄ nō valet ad meritū eterne vite, q̄ ſi poſtea p̄feratur caritas et gratia ſicut ſit in tercū per attritionē tunc martiriū non. cōparatur ad eam ſicut ad virtutem elicientem ſed ſicut ad donū quoddā per ipſum tributū. niſi martir p̄ſiſteret adhuc in actu martirii ⁊ tūc caritas p̄ menſura illa ad actū martirii iclinatiue ſiue effectiue p̄curreret.

¶ Rationes ſolute ſunt ex dictis.

Queritur quarto. Utrū mors ſit de ratione martirii. Arguitur q̄ non quia tūc nullus eſſet martir dum viuit cū nulli ... mors inſit ſed cōſequens eſt falſū igit̄. In oppoſitum arguitur auctoritate Maximi dicentis in quodam ſermone de martire q̄ vicit pro fide moriendo qui tamē vinceretur ſine fide viuendo. Hec queſtio pro maiori parte iam abſoluta eſt i p̄ma queſtioni de martirio. ¶ Ad hanc queſtionē Reſpōdet beatus Thomas q̄ ad perfectam rationem martirii requiritur q̄ aliquis mortem ſuſtineat propter Chriſtū. probat ad martirium req̄rit̄ q̄ homo ſic teſtetur fidem q̄ opere oſtendat ſe cuncta preſentia cōtempnere vt ad futura inuiſibilia bona p̄ueniāt quia martiriū dicitur quoſi teſtis fidei xp̄iane per quā nobis viſibilia pro inuiſibilibus cōtempnenda proponuntur vt dicitur. Hebre. vndecimo ſȝ q̄diu remanet vita corporalis hominū nonduȝ oſtēdit opere ſe cuncta cōptemnere. cum homines cōſueuerint et cōſanguineos et omnia bona poſſeſſa contempnere et etiam dolores corporis vt vitem cōſeruent. vnde et ſathan cōtra Joh induxit pelleȝ pro pelle et cunta que homo habet dabit pro anima ſua ergo ad perfectam rationem martirii requiritur q̄ aliquis morteȝ ſuſtineat propter Chriſtum. Hec opinio non placet michi. Et ideo ſit prima cōcluſio nulla volitio vel nolitio eſt martirium niſi ipſa ſit contemptus grauiſſimorum ſuppliciorū mortis actualiter imperatiua executionis. Iſta cōcluſio probata eſt ſupra prima queſtione de martirio et eā probat efficaciter ratio per Thomam adducta nunc. Probat̄ preterea ad hoc q̄ aliquis actus voluntatis ſit martirium mentale opȝ q̄ homo per ipſum ſic velit perſiſtere in actu virtutis q̄ pro nullo quod cōtra rectam rationem velit deſiſtere ab illo ⁊ formaliter imperet executionem illius alias non eſſet ſupra cōmunem hominū facultatem quia in abſcētia ſuppliciorū ⁊ mortis p̄ponere perſiſtere, ⁊ perducare in actu bono eſt pluribus cōmune. Martiriū autem vt dictū eſt cū ſit actus virtutis heroice eſt act⁹ ſupra cōmunē hominū facultatē poſitus ergo oportet q̄ ſit formaliter iperatiuus executiōis circa mortem maxime quia forte aliorum nō p̄ponitur cōditio. ¶ Ex qua cōcluſione ſequitur. Secūda concluſio Uolitio vel nolitio que eſt contēptus integritatis carnis pro chriſto et nō mortis imperatiua formaliter executionis nō eſt martirium. Probatur q̄ talis volitio nec rectitudinē vniuerſalē rationis habet nec imperatiua executionis circa id quod inter cōtemptabilia pro Chriſto precioſiſſimū quod eſt vita corporalis. Hoc idem tenet Thomas ⁊ probat queſtione de martirio articulo quarto in reſpōſione ad ſecūdum. D. q̄ in muliere que predit integritatem carnis occaſione fidei chriſtiane vel ad perdēdum eā vapulatur, nō eſt apud homines manifeſtuȝ Utrū hec mulier patiatur p̄pter amorem fidei chriſtiane vel magis pro contēptu caſtitatis. Et ideo apud homines per hoc nō redditur teſtimoniū ſufficiens, vnde hoc nō habet p̄prie rationē martirii ſȝ apud eū qui corda ſcrutatur poteſt hoc ad premiuȝ deputari ſicut Lucia. Iſta ratio beati Thome relinquit multa dubia. Primuȝ quod eſt precioſius vel integritas carnis vel vita quod tamen petebat argumentum ad quod hic reſpondet. Secundū quod eſt teſtimonium illud ſufficiens quod requiritur ad rationem martirii, ⁊ cui⁹ eſſe debet teſtimoniū. Tercium apud quē debet exhiberi hm̄ōi teſtimonium.

[Margin notes, right column: tho. ſcda ſc de q̄ſti. 124. articulo. 4°. — cōtra tho — x — dubia in ratione tho. i cōtrā ſa.]

martirii eſt meritoꝛ⁹: poſt moꝛtē aūt non eſt actus meritorius aut in inſtanti aliquo p̄cedente inſtans moꝛtis ⁊ hoc nō q꞉ inter tale inſtās ⁊ inſtans moꝛtis eſt tēpus mediū ergo pōt naturaliter vel ſupernaturaliter non conſequi moꝛs. ponatur ꝙ non cō ſequatur per potentiam diuinā ſequit̄ tūc vel ꝙ ad martiriū non exigitur actualis tollerantia moꝛtis vel ꝙ actus iſte qui cōceſſus eſt fuiſſe martiriū nūq̄ fuit martirium quod non concederet opinans. ſi in tēpe precedenti tunc idem ſequitur q꞉ in ſcđa medietate eius poterit impediri per potentiā diuinā ne ſequatur moꝛs et tū in pꝛima medietate actus ille fuit martiriū ergo actus qui fuit martiriū pōt nū q̄ fuiſſe martiriū quod nō concederet opinans. nec pōt dici ꝙ in inſtanti moꝛtis q꞉ tunc nō eſt plus viatoꝛ et per ꝯn̄s nec tunc habet actū meritoꝛiū. ¶ Ad iſtā rationē rñdet beatus Thomas vbi ſupra in reſponſione ad quartū argumētū ꝙ meritū martirii non eſt poſt moꝛtē: ſed in ipſa volūtaria ſuſtinentia moꝛtis ꝓut ſcꝫ aliquis volūtarie patitur inflictionē moꝛtis. ¶ Sed ꝯtra hanc ſolutionē oīno eodē mō argui. et querit̄ q̄n eſt inflictio moꝛtis meritoria merito martirii aut ante inſtans moꝛtis. aut in inſtāti moꝛtis aut poſt inſtans moꝛtis ⁊ proſequat̄ vt prius. Et ſubdit cōtingit tū q̄n q̄ ꝙ aliquis moꝛtalia vulnera ſuſcepta ꝓ xp̄o vel alias quaſcūq̄ tribulationes cōtinuatas vſq̄ ad moꝛtē patitur ꝓ fide xp̄i dum viuit in quo ſtatu actus martirii meritoꝛius eſt etiā ipſo eodē tpe q̄ hmōi afflictiones patitur. ¶ Cōtra hoc oīno ſilr arguit̄ q꞉ vel hmōi tollerātia afflictionū eſt actus martirii meritori⁹ ꝓ inſtāti termināte cōtinuationē eaꝝ ad moꝛtē ⁊ hoc nō q꞉ tale inſtās eſt inſtans moꝛtis in quo non concederet opinās actū creature rationalis eſſe meritoꝛiū vel in inſtāti vel in tpe precedente et hoc non. Tū pꝛimo q꞉ tunc nō eſt tollerantia moꝛtis. Tum ſcđo q꞉ poſſibile eſt per potētiā diuinā ꝙ impediat̄ moꝛs ne ſequat̄: ꝗ actus qui fuit martirium poterit nunq̄ fuiſſe martiriū. Tum tertio q꞉ ſi de facto impediret̄ ne moꝛs q̄ ex illis naturaliter ſecutura erat ſequeretur ſicut in multis martirib⁹ quereretur vtrū eſſet talis martir aut non: ſi non ergo ad martiriū nō ſufficit tollerare afflictiones q̄ naturaliter continuāde ſunt moꝛti. ſi ſic ergo ſine tollerantia actuali moꝛtis pōt eſſe martiriū. ¶ Quita cōcluſio Nullus act⁹ eſt martiriū niſi ad ipſum rl̄ariter et vt in pluribus ſequatur tollerantia moꝛtis. Pꝛobatur

A q꞉ oīs actus qui eſt cōtēptus moꝛtis foꝛmaliter imperatiuus executionis teſtificat⁹ ſignis exterioꝛib⁹ nō fallacib⁹ nec duplicib⁹ et iſtiꝰ eſt act⁹ ad quē regulariter ⁊ vt in plurib⁹ ſequit̄ tollerātia moꝛtꝭ ſed martiriū eſt hmō act⁹ ꝗ nul⁹ actus eſt martiriū niſi ad ipm ⁊ quēlibet cōſimilē regulariter ⁊ vt in

argumē- plurib⁹ nata ſit ſequi tollerantia moꝛtis. ¶ Cōtra
ta thome pꝛimā cōcluſionē. Arguit̄ btā virgo fuit martir ⁊ tū
ſcđa ſcđe nūq̄ habuit ꝯtēptū moꝛtis ꝓ fide Chꝛiſti actualiter
q̄ſti.124. imperatiuū executiōis igit̄. pꝛima ps añtis ꝓbat̄ ꝑ Hie-
articulo: ronimū i ſermōe de aſſūptiōe virginis ita dicentē.
quarto. Recte dixeri ꝙ dei gēitrix v̄go ⁊ martir fuit. ¶ Secūdo Arguit̄ auctoꝛitate Grego. dicētis Quis occaſio ꝑſecutiōis deſit hꝫ tū pax ſuū martiriū q꞉ ⁊ ſi carnis colla ferro nō ſubicim⁹ ſpūali tū gladio carnalia deſideria trucidam⁹. Ad iſtas duas rōnes reſpondet beat⁹ Thomas ⁊ bene ꝙ ille auctoꝛitates

argumē- et ſi que ſimiles inueniantur loquūtur de martirio
ta thome per quādā ſimilitudinē. ¶ Contra ſcđam concluſio-
vbi ſ. nem Arguitur ſic integritas coꝛpoꝛalis eſt preciosioꝛ q̄ vita coꝛpoꝛalis ergo ſi tollerantia moꝛtis ꝓ Chꝛiſto faciat martirē tollerātia coꝛruptionis integritatis faciet martirē. añs probatur q꞉ ed ā mulieres leguntur vitā contēpſiſſe ꝓ integritate coꝛpoꝛali ergo apud eas maioꝛis precii erat integritas coꝛpoꝛis q̄ vita coꝛpoꝛalis. ¶ Secūdo Arguit̄ de beata Lucia que tirāno mināti ꝙ eam ꝓſtitueret niſi deſereret fidē ⁊ ydolis ſacrificaret. reſpondit ꝙ illud duplicaretur ſibi ad coꝛonā ergo ipſa intēdebat ꝙ tollerātia huius coꝛonationis erat ſibi pro futura ad coꝛonā martirii. ¶ Tertio tollerātia coꝛruptionis integritatis ne fides deſeratur eleuat actum religionis ſupꝛa cōmunē hominē facultatē ergo eſt act⁹ martirii. ¶ Ad pꝛimā nego añs. Et ad ꝓbatione reſpondetur multipliciter. pꝛimo ꝙ ille mulieres nō pretulerūt integritatē coꝛpoꝛis vite coꝛpoꝛali ſed pretulerūt innocētiā vite coꝛpoꝛali⁊ timebant enim veriſimiliter ꝙ ex coꝛruptione carnis ſequeretur delectatio ⁊ ex delectatione cōſenſus ⁊ ita peccatū. Secūdo reſpondetur ꝙ ſi pretulerūt integritatem coꝛpoꝛis vite coꝛpoꝛali hoc nō fuit ex dictamine rationis recte ſed errātis errore nō inuincibili ſimpliciter. ſed inuincibili aut ꝓ cōditione perſonarū aut pro circūſtantia tēpoꝛis quia tūc perſecutoꝛes nō ſinebant eas cōſiderare quid pro quo eſſet faciendū. ¶ Ad ſecūdam dico ꝙ in beata Lucia erat rectitudo vniuerſalis qua pro nullo quod eſſet generaliter cōtra rectā ratione voluit fidē deſerere nec pro coꝛruptione integritatis nec pro grauiſſimis ſuppliciis nec pro moꝛte ⁊ ideo in ea cōtempt⁹ integritatis erat martirium Tum quia erat coniunctus contēptui moꝛtis actualiter imperatiuo executionis. Tū quia manebat ex rectitudine vniuerſali. ¶ Ad tertiā negatur añcedens ⁊ dicitur ꝙ hoc non excedit cōmunē facultatē hominū cū etiā multi contempnant integritatē coꝛpoꝛis pro minoꝛi bono q̄ ſit fides nō quidē minoꝛi tantū ſecundū veritatem etiam ſecundū eſtimationē ſuā. Et dato ꝙ ita eſſet adhuc nō valet cōſequentia quia non omnis actus virtutis qui eleuat virtutē ſupꝛa facultatē hominū eſt martiriū ſed opoꝛtet ꝙ ſit teſtificatio quedā apō homines ꝙ talis ꝓpter fidē contēpnit omnia bona preſentia foꝛmaliter vel interpretatiue nullus autem actus eſt talis teſtificatio niſi ſit cōtēptus moꝛtis foꝛmaliter et actualiter ſignis exterioꝛibus nō fallacibus ſed certis iudicatus. Et ita patet ꝙ q̄uis talis actus eleuaret religionis virtutē ſupꝛa cōmunē hominū facultatē nō tamē eſſet martiriū. ¶ Contra tertiā cōcluſionē. Arguitur ſic vbi propter carcerem ſequitur moꝛs ibi eſt apud homies ſufficiēs teſtimoniū ꝙ talis contēpnit vitam et per cōſequēs omnia bona preſentia pro fide. Chꝛiſti ⁊ eſt ibi tollerātia moꝛtis ergo ibi ſūt oīa requiſita ad martirium. ¶ Ad hāc rationē reſpondeo ꝙ ſi in tali ſit cōtemptus moꝛtis cū videtur diſpoſitio nō neceſſitans aut etiā neceſſitās ad moꝛtē tūc eſt ibi verum teſtimoniū ⁊ martiriū. Si autem hec non in ſit tunc nō eſt ibi verū teſtimoniū nec verū martiriū. ¶ Contra quartā cōcluſionē Arguitur ratione Thome de poſita poſt argumēta queſtiōis Secūdo vel moꝛs eſt de ratione martirii vel nō ſi ſic habetur intentum ſi nō ergo ad rationē martirii nō exigitur cōteptus moꝛtis ſignis exterioꝛibus certis iudicatus. Tertio de beato Martino canit eccleſia. O felix animā quā licet gladius perſecutoꝛū nō inuenit palmā tamē martirii nō amiſit. ¶ Ad pꝛimā cōcedo maioꝛem et nego minoꝛē ⁊ dico ꝙ per ſigna exterioꝛa nō mēdacia neq̄ duplicia ſed certa etiam ſecluſa tollerātia moꝛtis id poteſt et apud deū ⁊ apud homies ſufficienti teſtimonio oſtendi vt patuit in caſu ad cōcluſionē adducto. ¶ Ad ſecundā dico ꝙ contemptus

mortis imperatiuo actualiter executiõis eſt de rõne martirii ſed nõ eſt de rõne martirii vniuerſaliter ꝙ mors tolleretur ſicut multis rationibus oſtenſũ eſt ¶ Ad tertiũ dico ꝙ in beato Martino fuit martirium per equiualentiã ſcʒ preparationẽ ⁊ promptitudinẽ animi fuerũt etiã multe volitiones contemptiue mortis equiualẽter imperatiue executiõis ſed non formaliter. Et ideo lʒ eccleſia non venereẽ eũ tanꝙ martirẽ pie tñ credit ꝙ ei eſt merces ⁊ palma talis quãta eſt martiribus qꝛ tñ nõ effudit ſanguinem pro xp̃o nec viſus eſt habuiſſe cõtemptũ ſanguinis et vite formaliter imperatiuũ executionis. ideo eccleſia non aſſignat ei coronã purpureã ſicut ceteris martiribus. Cõtra quintã cõcluſionẽ Arguiẽ. rõne ſcd̃a poſita ad quartã ↄcluſionẽ. ¶ Ad illã rõnẽ reſpõdeo ꝙ cũ primũ volitio vel nolitio ↄtẽptiua mortis ꝑpter Chriſtũ formaliẽ imperatiua executiõis eſt ſufficiẽtib⁹ ſignis certis ⁊ manifeſtis idicata. ipſa incipit eſſe martiriũ ⁊ qꝛ hoc eſt ꝑ aliqð inſtãs et ſpacium añ mortẽ ideo do pñt illã diuiſionis. ⁊ cũ dicis poſſibile eſt ꝙ ad hec ſigna nõ ſequaẽ mors, ↄcedo ⁊ ſi nõ ſeqẽ nõ erit martiriũ nego, ⁊ dico cõformiẽ ad ea q̃ dicta ſũt poſtꝙ illa volitio eſt ſufficiẽtib⁹ ſignis teſtificata ſiue ſequaẽ mors ſiue nõ ꝗuis tñ regulariter ⁊ in plurib⁹ nata ſit ſequi ipſa dẽ martiriũ. Et cũ dicis ponaẽ ꝙ null⁹ aſſit q̃ hmõi ſigna apprehẽdat l tali caſu nõ erit teſtificatio aliqua apud hoies: ꝗ nõ erit martiriũ. Ad hoc rñdeẽ ꝙ aliqua facta dicuntur nõ eſſe ſufficiẽtes teſtificatiões dupl'r. Unomõ qꝛ nõ ſufficiũt ad cauſandũ teſtimoniũ de re illa in creatura rationali apprehendẽte ea et hoc mõ vbi deficit teſtificatio ibi deficit ratio martirii. Aliomõ qꝛ licet ꝗtum ex ſe nata ſunt facere ſufficiẽter fidẽ apprehendẽtibus qꝛ tñ non eſt qui apprehendat ideo nõ faciunt nec cauſant fidem aliquã. ⁊ hoc modo non oportet ꝙ vbi deficit teſtificatio ꝙ ibi deficiat martirium alias enim mortem in occulto ſuſtinens pro chriſto non diceretur martir qð non eſt verum nec rationi conſentaneum.

D

Queriẽ quinto. Utrũ per ſola fide ſit tollerandũ martiriũ:

¶ Arguiẽ ꝙ ſic qꝛ nõ patimur rõnabil'r martiriũ niſi ꝑpter veritatẽ q̃ nobis ꝑ xp̃m inotuit: ſed oĩs virt⁹ que ꝑ xp̃m nobis inotuit ad fidẽ ꝑtinet ꝗ ꝑ ſola fide tollerãdũ eſt martiriũ. ¶ In oppoſitũ ẽ per illud Math. v. bti q̃ ꝑſecutionẽ patiunẽ ꝑpẽ iuſticiã. ſed hmõi ꝑſecutio eſt martiriũ ꝗ ꝑpẽ iuſticiã lʒ tollerare martiriũ. ¶ Notandum ꝙ ſicut ſupradictum eſt quinqʒ de cauſis ↄtingit pati martiriũ, ꝑ p̃dicatione veritatis pro defenſione fidei, pro defẽſiõe legis pro redemptiõe generis humani ⁊ pro xp̃o quem quis in martire putat occidere ſicut contingit de innocentibus. ¶ Notandum vlterius ꝙ veritas fidei ſunt duplices quedam ſunt formaliter practice vt non eſt adulterandũ nõ eſt furandũ ſanctificandũ eſt ſabbatũ. alie ſunt virtualiter practice que lʒ ſcʒ non ſint dictamina formaliter directiua operis: ex his tñ ſequunẽ alie veritates q̃ formaliter ſunt practice, vt iſta tantum eſt vnus deus nõ, eſt formaliter practica ex ipſa tamen ſequitur iſta veritas tñ vnũ eſt ſumma veneratiõe colẽdum. alie ſunt que nec formaliter nec virtualiter ſunt practice vt ꝙ in diuinis vna perſona eſt genita et alia eſt procedens ille que ſunt formaliter practice habent rationem fidei et rationem legis ſecũdum ꝙ fide iubemur eis aſſentire credendo, ſecundum ꝙ leges debemus eis obedire operando et adimplendo. ille que nec formaliter nec virtualiter ſunt practice habent tantum rationem fidei ⁊ ſufficit eis aſſentire credendo alie habent vtrãqʒ rationem aut ſecũdũ ſe aut ſecũdũ regulas practicas in eis incluſas qui ergo patitur martiriũ pro veritate catholica ſecũdũ ꝙ veritas eſt ex eo ſcʒ ſecũdũ ꝙ aſſerit aliquid eſſe verũ qð alii negatur eſſe verum, ⁊ per teſtificationẽ huiuſmodi veritatis morti ſe exponit ⁊ eã tollerat talis dicitur pati martirium pro fide ſicut ſancti martires dicebãt gentiũ ydola nõ deos eſſe ſed demonia ⁊ in teſtificationẽ huius veritatis ſe morti firmiter ⁊ intrepide exponebãt. qui vero patitur martiriũ quia inſiſtit operi legis. aut vitat opus prohibitũ a lege quod tamẽ ſibi neuẽ faciat illð vel iſtud omittat ſub pena mortis iubetur talis dẽr pati martirium pro lege, ſicut feciſſe legitur Eleazarus. ita etiã ꝑponeretur alicui cõditio mortis niſi adulteraretur ⁊ ille eligeret fugere adulteriũ nõ obſtãte circũſtantia mortis ſibi ꝑpoſite tũc talis diceretur pati pro lege Chriſti martiriũ. Contingit autẽ interdũ ꝙ quis ſimul patitur martiriũ pro fide et pro lege Chriſti vt martires quibus ꝑponebatur cõditio vẽ colẽdi ydoli vel ſubeũde mortis ſimul patiebantur pro fide ⁊ ꝑ lege. ꝑ fide quia tirãni nitebãtur vt ipſi abnegarẽt veritatẽ catholicã de vnitate dei, de deitate Chriſti, ⁊ cõfiterẽtur tanꝙ verũ ⁊ indubiũ falſitatẽ de deitate ydolorũ ſuorũ. Pro lege vero quia iubebãt eos facere opus lege Chriſti prohibitũ ſcilicet ſacrificare ydolis. Interdũ patitur quis pro lege ⁊ non ꝑ fide cũ ſcilicet opus quod iubetur cõceditur a tirãno eſſe vera et equiſſima lege ꝓhibitũ aut quod prohibetur eſſe vera lege preceptũ. nihilominus tamẽ volunt ꝙ illud quod ſciunt ꝓhibitum fiat aut quod fuit preceptum omittatur vt cũ tirãnus ꝓhibet ne iuſticia fiat, aut iubet enecationẽ innocentum, aut oppreſſionẽ populi. Pro fide autẽ contingit pati tripliciter. Uno modo ꝑ veritate quã apud omẽs recipientes fidẽ cõſtat eſſe veritatẽ fidei ⁊ hoc modo pro fide paſſi ſunt fideles martires ab infidelibus. Secũdo modo pro veritate quã multi recipientes fidem negãt ad fidẽ pertinere, ⁊ hoc mõ paſſi ſũt catholici martires ab hereticis. Tercio modo pro veritate aut falſitate que ſecundũ veritatẽ non pertinet ad fidẽ multi tamẽ recipientes fidẽ dicunt eam ad fidem pertinere, ⁊ iſtis duobus modis paſſi ſunt catholici martires ab hereticis vt patuit in ꝑſecutionibus eccleſie per hereticos procuratis ⁊ factis. Exẽplũ vltimi vt vicleff hereticus aſſerebat ꝙ ſecũdum fidẽ ⁊ doctrinã traditã a chriſto eccleſia nõ poterat habere dominiũ temporale: ꝙ nõ debẽt cõſtrui tẽpla deo ꝙ omnis fidelis tenetur ſub vtraqʒ ſpecie ad cõmunicandũ ⁊ ſic de multis aliis. catholici autẽ fideles talia nec vera eſſe nec ad fidẽ pertinere ⁊ de multis oſtendũt ꝙ oppoſita ad fidẽ pertinẽt Hec tamẽ exempla nõ ponim⁹ niſi vt itelligatur id quod dicere intendim⁹. Dico ergo ꝙ aliquis aliquãdo patitur martiriũ cõtradicẽdo aſſertioni vere nõ quið aſſerãdo ꝙ falſa ſit denegãdo ꝙ ad fidẽ pertineat quã vt fidei nihil eſt detrahẽdũ ita etiã ne quid addamus ei ꝓhibem⁹. Si ergo aliquis diceret ꝙ ſecundum doctrinã fidei paruulus baptiʒatus ab heretico eſt rebaptiſandus ergo poſſum cõtradicere dupliciter. Uno modo negando talem paruulũ eſſe rebaptiſandũ Secũdo modo dicẽdo ꝙ ꝗuis eſſet rebaptiſandus hoc tamen nõ eſt ex doctrina Chriſti nec poteſt ex doctrina chriſti cõuinci talẽ eſſe rebaptiſandum ꝗuis etiam oppoſitum non poſſit ex doctrina chriſti cõuinci. Ex quo patet ꝙ non ſolum pro veritatibus fidei pati poſſumus martirium ſed etiam pro aliquibus que non ſunt fidei. Contingit

E

cẽe martirii

Vita ſecreta dibilium

B

fidei nichil detrahẽdũ vel addẽdum.

preterea adhuc tripliciter pati pro fide. Uno modo
pro cõfeſſione fidei ſicut multi ſancti martyres qui iu-
bebantur a principibus terre abnegare fidẽ cõſtan-
tiſſime eã confitebantur ⁊ cõfitendo inter grauia tor-
D menta vitã finiebãt. Scḋo mõ pro publicatione ve-
ritatis fidei ⁊ exhortatione populi ad ita credendum
⁊ cõformiter ad credulitatẽ ſuã operandũ ſicut le-
gitur in actibus apoſtolorum capitulo quarto ꝙ ſa-
cerdotes ⁊ magiſtratus populi ⁊ ſaducei voluerũt
ꝙ apoſtoli docerẽt populum et annunciarent in ie-
ſum reſurrectionem et iniecerunt in eos manus et
poſuerunt eos in cuſtodia vſqȝ in craſtinum et poſt
nonam vocantes eos denunciauerunt ne omnino
loquerentur neqȝ docerent in nõie ieſu quibus petrus
et iohãnes dixerũt, ſi iuſtum eſt in cõſpectu dei vos
potius audire ꝙ deũ iudicate non enim poſſumus que
vidimus et audiuimus non loqui ꝙ ſi paſſi fuiſſent
ꝓ hac cauſa, martiriũ paſſi fuiſſent non pro aſſer-
tione catholice veritatis q̄ nõ prohibebãt eos ita
credere aut hmõi veritates apud ſeipſos confiteri
ſed paſſi fuiſſẽt ꝓ publicatiõe hmõi veritatis quã prin-
cipes ⁊ magiſtratꝰ eis prohibebant, nec nego eos
etiam paſſos fuiſſe in predicto dum pro lege xp̄i q̄
cũ eſſet in eis iuſſum a xp̄o vt predicarent euangeli-
um oĩ creature, prohibebãtur predicare iudeis euã-
gelicam doctrinã. Tertio cõtingit pati pro verita-
te fidei nõ q̄ publicatur et predicatur veritas fidei ab-
ſolute ſed q̄ ita predicatur in hmõi predicatione in-
telligatur reprehẽſio quorũdam morum cõtrariorum
doctrine ⁊ regule fidei ſicut iohãnes baptiſta paſſ⁹
eſt martiriũ q̄ predicabat ꝙ nõ licebat alicui ha-
bere vxorem fratris ſui ⁊ reprehendebat herodem
propter herodiadẽ quã tulerat fratri ſuo vxorẽ. et
I illud martiriũ dicitur eſſe proprie propter reprehẽ-
ſionem viciorum, que reprehẽſio quomodo debeat fie-
ri non eſt hic dicendũ. ⁊ ita ſi aſpiciatur ad id pro-
pter quod talis proxime patitur non patitur pro
veritate fidei ſed patitur pro veritate particulari
que nec eſt cõtenta in ſacris litteris nec eſt ex verita-
tibus ſacrarũ litterarũ deducibilis nec patitur q̄
falſum dixerit, crimen enim eſt notorium, ſed q̄ dixit
quod non placuit maieſtati principis eſſe dicendũ
q̄ non vult vicia ſua reprehẽdi, hoc modo paſſus
eſt Chriſtus ſi inſpiciamus ad motiuum eorum per
quos paſſus eſt ꝓpter ſcȝ reprehenſiones phariſeo-
rũ et ſcribarũ per quas reprehẽſiones cõcitati ſũt
in inuidiam et odium aduerſus eũ poſſet fieri fere
cõſimilis de martirio cã legis ſuſcepto, patitur enim
aliquis ꝓ defenſione vel ꝓmulgatione legis. ⁊ hoc
nõ pono multũ differre a martirio pro fide. patitur
ſcḋo aliq̄s ꝓ lege q̄ dicit nõ pertinere ad legẽ xp̄i
q̄ alii pertinere ſed falſo dicũt. Et iſtũ modũ etiã
pono differre a martirio pro fide. Patitur tertio
pro lege q̄ propoſita cõditiõe mortis inſiſtit ope-
ribus per legem preceptis: vel omittit opera a le-
ge prohibita. Quarto patitur aliquis pro lege pri-
uata puta pro preuilegio ſicut ꝓ libertate eccleſia-
ſtica et pro immunitatibus eccleſie, quo modo paſ-
ſus eſt beatus Thomas cantuarienſis. Et ita extẽ-
dendo nomen legis poteſt eſſe quadruplex lex pro
qua quis poteſt pati martirium ſcilicet conſulens
precipiens, prohibens et lex priuata ſcilicet priui-
legium, pro libertate enim eccleſiaſtica poteſt quis
decertare rationabiliter vſqȝ ad mortem.
K ¶ Prima concluſio. Non pro ſola fide tolleran-
dum eſt martirium. Probatur poteſt aliquis tol-
lerare martirium vt dictum eſt pro operibus le-
gis non quia negetur lex, ſed quia non placet prin-
cipi hmõi opera fieri igitur. Antecedẽs ſatis patet
ex dictis. Secũdo qui patitur pro reprehẽſione vi-
ciorũ que perſone reprehẽſe ſciũt ⁊ cõfitetur eſſe vi-
cia nõ patitur pro fide ſed multi hoc modo paſſi ſũt
ſicut iohannes baptiſta ⁊ multi alii igitur ¶ Secũ-
da cõcluſio eſt. Pro qualibet veritate catholica po-
teſt ſe quis rationabiliter exponere martirio. Pa-
tet ꝗ quelibet veritas catholica ſcita eſt eſſe catho-
lica nec quãlibet catholicam veritatẽ tenetur quis
ſcire eſſe catholicam veritatem ſed pro ſola verita-
te catholica quãquis ſcit vel tenetur ſcire eſſe catho-
licam tenetur ſe exponere martirio, igitur. Minor
patet quia ſecũdum auguſtinum ſuper geneſim tã-
diu aliquid nõ pertinet ad fidẽ quãdiu id nõ certiſſi-
ma ratione mõſtratur ad fidẽ pertinere. Maior pro-
batur quia non quelibet veritas catholica ſcripta
eſt in canone biblie ſed multe ſunt que deducuntur
ex ſcriptis ſed cõſtat ꝙ interdũ cõſequentie per quas
deducũtur ſunt multe dubie ⁊ incerte, interdũ etiã
propoſitiones biblie que aſſumũtur pro antecedẽ-
te deductionis habent multos ſenſus ⁊ in vno con-
ſequentia eſt bona et in altero nõ valet et dubium
eſt in quo ſenſu pertineãt ad fidẽ. Interdũ etiam di-
ſcurſus fit ex vna que pertinet ad fidem ⁊ ex altera
probabili tantũ ⁊ cõſtat ꝙ nullus predictorũ pro-
ceſſum facit certitudinẽ ꝙ propoſito de qua queritur
pertineat ad fidem igitur. ¶ Itẽ cõſtat ꝙ circa ma-
teriam fidei ſunt multa problemata et multe aſſer-
tiones doctorũ quorum problematum altera pars
eſt catholica et altera repugnat fidei ⁊ tamẽ docto-
res pro hmõi aſſertionibus nõ exponerẽt ſe marti-
rio quia nõ certi ſunt ſed tantũ probabiliter opinã-
tur ꝙ ad fidem pertineãt. ¶ Tertia cõcluſio. ſicut ꝓ
qualibet veritate catholica poteſt quis ſciens eã
eſſe catholicã ſe exponere martirio: ita pro quali-
bet non catholica poteſt ſciens eam nõ eſſe catholi-
cam ſe exponere martirio. Probatur quia ſicut ca-
tholica veritas poteſt negari ab aliquo eſſe catho-
lica et proponere ſcienti eam catholicã conditionẽ
ꝙ vel neget eam eſſe catholicã vel mortẽ ſubeat. Ita
eam nõ catholica poteſt ab aliquo cõcedi et reputa-
ri catholica ⁊ ſcienti eã non eſſe catholicã propone-
re cõditionem ꝙ cõfiteatur eam tanꝙ catholicã aut
mortem ſubeat ſed in vtroqȝ caſu vir catholicus nec
debet eam catholicã negare nec debet nõ catholicã
tanꝙ catholicã cõfiteri licet poſſit eam cõfiteri tanꝙ
veram quia ſicut blaſphemiũ eſt detrahere deo quod
ſibi cõuenit etiã tribuere quod nõ ſibi cõuenit ita ſa-
crilegum eſt impiũ et fidei detrahere quod ſuũ eſt ⁊
ſibi tribuere quod nõ ſuũ eſt ¶ Quarta cõcluſio. Nõ
poteſt quis rationabiliter ſe exponere martirio ꝓ
veritatibus nõ catholicis quorũ veritati teſtimo-
nium afferat. Probatur ſoli veritati que ſecũdum
pietatẽ eſt poſſumus reddere teſtimoniũ noſtris cor-
poralibus paſſionibus vſqȝ ad mortẽ ſed veritates
aliarum ſcientiarũ nõ ſunt ſecũdum pietatẽ q̄ oĩs
veritas que eſt ſecundum pietatem pertinet ad cul-
tum diuinitatis ⁊ nobis per chriſtum innoteſcunt
ergo pro veritatibus non catholicis ſiue aliarum
ſcientiarũ nõ debet ſe quis exponere martirio. Hãc
rationẽ innuit beatus Thomas ſecũda ſecũde que-
ſtione de martirio articulo quinto in reſponſione
ad ſecundũ. Ad ſecũdum inquit dicendũ ꝙ veritas
aliarum ſcientiarum nõ pertinet ad cultũ diuinitatis et
ideo non dicitur eſſe ſecundũ pietatẽ: vnde nec eius
confeſſio poteſt eſſe directa cauſa martirii. ¶ Quin-
ta cõcluſio. Non quelibet veritas ſiue catholica ſi-
ue nõ catholica poteſt ratione mẽdacii vitãdi quod
negãdo eam incurreretur eſſe cauſa martirii. Pro-
batur primo quia vt cõſtat ſecũdum omnes multa

ſunt veritates catholice de quibus non ſumus ſuffi
nõ pro q̄ſ- cienter certi nec tenet̃ eſſe ſufficiẽter certi q̃d ſint ca-
libʒ ppoſ- tholice, et ſunt multe alie veritates de quibus etiã
itõ aparet̃ non ſolum ſufficienter certi q̄ ſint veritates ſed tñ
dũ ẽ mar iſta cognoſcimur per quaſdam perſuaſiones ꝛ pro
tirium. babiles rationes que nõ faciũt certitudinem, ergo
talibus nõ debemus dare teſtimoniũ uſqȝ ad mor-
tem. Probatur cõſequentia. Omis qui ex forma teſti
monii ſui dicit ſe eſſe certum de eo quod non eſt cer
tꝰ ꝛ forte ſcit ſe nõ eẽ certũ q̃uis magis putet ita eẽ
eſt falſus ꝛ mendax ꝛ pertinax ſed reddens teſtimo
niũ alicui veritati per paſſiões corporales uſqȝ ad
mortẽ q̃tum eſt ex forma teſtimonii ſui non ſolũ di
cit ita eſſe ſed dicit etiam ꝛ operibus ꝛ paſſionibꝰ
ſuis oſtẽdit ſe eſſe certum et indubiũ q̄ ita eſt ergo
ſi non ſit certus ꝛ indubius ipſe eſt falſus ꝛ mẽdax
q̄ autem ſit pertinax probat quia pertinax non ſo
lum ille eſt qui perſiſtit in tenendo quod non eſt te-
nendum, ſed etiam qui perſiſtit in tenendo aliquid
aliter q̃ debeat tenere ſed qui pro veritate proba
bili et dubia patitur uſqȝ ad mortẽ perſiſtit in tenẽ
pertinax do aliquid aliter q̃ debet tenere qꝛ veritatẽ quã de
quis eſt. bet tenere tanq̃ probabilẽ tenet tanq̃ certã ꝛ indubi
am ꝛ in hoc inter cruciatus duros etiã uſqȝ ad mor
tem pſiſtit ergo talis eſt pertinax et non martir. De
veritate aũt non catholica certa ꝛ indubia probat̃
eadẽ cõcluſio, qꝛ ſi nõ eſt catholica pro nullo tẽpore
neceſſaria eſt ad ſalutẽ. ſi pro nullo tp̃e neceſſaria
eſt ad ſalutẽ ꝓ quocũqȝ ſine hmõi veritatis cognitio
ne põt eſſe ſalus, ergo pro ea aſſerenda vel teſtificã
da nõ debet ſevir doctus exponere martirio, ſed de
bet cũ oĩ diligẽtia verbis etiã apertiſſimis expone-
re etiã rationẽ vel rationes quibus facta eſt ſibi de
hmõi veritate certitudo ꝛ dubia ſi que circa eam ex
planare habeãt, qui ſi cõſenſerint bene actum eſt.
Si eo nõ cõſenſerint potius debet eos in errore eo-
rũ relinquere, et cedere furori ac impetui cecorum
ꝛ errantiũ q̃ ſe pro tali veritate que nunq̃ ad cul-
tũ diuinitatis ꝓfutura eſt exponere martirio. Ex
N quibus ſequit̃ q̄ nec abiuratio nec cõiuratio faciẽ
da eſt in aſſertiõe probabiles tñ ſi e catholice ſint
ſiue non. Sequit̃ ſcdõ q̄ nec faciẽde ſunt in aſſertio
nes non catholicas qꝛ in quãcunqȝ aſſertionẽ lʒ cõ-
iurare vel abiurare pro ea lʒ pati martiriũ ſed de
his diffuſius dicemus cum agemus de iuramento.
¶ Sexta cõcluſio. Ne abiurent̃ doctrine vniuerſali
ter de quarũ nullis aut paucis aſſertionibus cõſtat
q̄ ſunt aduerſe catholicis veritatibus. Ne etiã con
iuretur in doctrinas de quarũ oĩbus aſſertionibꝰ
non conſtat eas eſſe catholicas poteſt quis ſe expo
nere martirio. Probatur qꝛ taliter abiurare vel
cõiurare eſt actus hereticalis ꝛ in auctoribus abiu
rationis ꝛ coniurationis hereticalis deterior qꝛ au
ctores taliũ abiurationũ ꝛ ꝯiurationũ nõ ſolũ ſũt
heretici ſed ꝛ hereſiarche vꝫ loco ſuo oſtẽdemus, ſed
pro vitando actu hereticali poteſt quis ſe expone-
O re martirio igitur. ¶ Septima concluſio. Non pro
quolibet virtutis opere poteſt vir catholicus ſe ex-
ponere martirio. Probatur quia quedã ſunt ope-
ra virtutis tam parue neceſſitatis ꝛ vtilitatis q̄ nõ
licet ſcdm dictamen recte rationis pro eis ſe expo-
nere morti, ſed recta rõ dictat q̄ cedendũ eſt violen
tie ꝛ ĩpetui, ꝛ q̄ talia bona ꝓ tp̃e ſunt intermittẽda
hec eſt expreſſa ſententia Ariſtotelis in tertio ethi-
nõ ſẽp ꝓ corũ vbi loquitur de his que propter violentiã ſũt
ope vir- facienda vel omittenda. ꝛ ſententia textꝰ eſt talis q̄
tis dicen in his que per violentiam agimus aliquando lau
dũ mar- damur quando aliquid doloroſum ſuſtinemꝰ pro
tirium. magnis bonis, quandoqȝ autẽ vituperamur cũ pro

nullo aut modico bono turpiſſima ſuffert immo quã
doqȝ nõ laudamur ſed datur venia cũ talia agimꝰ ꝓ
pter mala et doloroſa que humanã naturã excedũt
et q̃ nullus ſuſtineret quãdoqȝ autẽ ad ea que vo-
lunt nos cogi ſunt talia q̄ magis moriendũ eſt du-
riſſima patiendo q̃ ad talia cogi. Ex quibus verbis
apparet q̄ nõ pro quolibet opere virtutis patiẽdũ
eſt uſqȝ ad mortẽ. Secundo pro operibus eutrapelie
nemo ſapiens ſe debet exponi morti nec pro operi
bus affabilitatis. Similiter neqȝ pro paruis operi
bus miſericordie ꝛ liberalitatis et maxime cuʒ eis
cui volumus dare neceſſitatẽ nõ patitur. Tertio que
iuſte ꝛ rationabiliter prohiberi poſſunt a ſuperio-
ri quia nata ſunt eſſe cauſa egritudinis in faciente
illa propter timorẽ mortis non ſolũ intermitti poſ
ſunt ſed debent, ſed aliqua opera virtutis rationa
biliter prohiberi poſſunt alicui perſone quia in eo
natis ſunt eſſe vel de facto ſunt cauſa egritudinis er
go ſi immineret mors nobis facientibus illa tenemur
et debemus intermittere. Maior videtur certa quia
ſi ad fugiendũ minus malũ aliquid poſſit rationa
biliter pretermitti ꝛ ꝓhiberi illud poterit ꝓhiberi
ad fugiendũ maius. Et minor probatur per Grego
rium in regiſtro indictione quarta epiſtola xv. quã
ſcribit ad marinũ epm rauenne vomitũ ſanguinis
patientẽ que incipit. Venientes quidã rauennates
homines grauiſſimo me merore percuſſerũt qui fra
ternitatẽ tuam retulerũt de ſanguinis vomitu egro
tare. Narrat poſtea quomodo cõſuluit ſtatim doc-
tos medicos ꝛ infra. propterea nec hortor nec ad
moneo ſed diſtricte precipio vt ieiunare minime pre
ſumas, quia dicunt medici huic moleſtie valde eſſe
contrarium, niſi forte ſi gradis ſolẽpnitas exigit
quandoqȝ in anno vicibus cõcedo. Idem precipit de
vigiliis ꝛ de precibus ꝛ expoſitionibus euangeli-
orum que circa paſchalem ſolẽnitatẽ in rauennati
ciuitate dici ſolent et vult q̄ per aliũ fiat. ¶ Octaua
cõcluſio. nõ pro quolibet opere magno virtutis te-
netur vir catholicus ſemper expone martirio. Pro P
batur omne opus virtutis quod pro vno tẽpore fa
ctum veriſimile eſt vergere in magnũ detrimẽtũ cri
ſtiane religionis aut illius rei propter quod debet
fieri rationabiliter poteſt intermitti ꝛ in aliud tem
pus differri ſed aliquando cõtingit q̄ reſiſtere ma-
lo totius religionis chriſtiane quod ſecundũ ſe eſt
magnum bonũ aliquo certo tempore nõ poteſt fieri
niſi cũ diſpendio totius religiõis chriſtiane ꝛ nõ re
ſiſtendo facilius ꝛ melius procuratur vtilitas chri-
ſtiane religionis q̃ reſiſtẽdo attẽtis circũſtãtiis ꝓ
tunc occurrẽtibus ergo in tali caſu vir catholicus
non debet ſe exponere martirio pro reſiſtẽdo malo
ſed potius debet facere ea per que ſcdʒ iudiciũ recte
rationis melius procurabitur vtilitas chriſtiane re
ligionis. Minor iſtius rationis probatur auctori
tate gregorii in regiſtro indictione vndecima epi-
ſtola ſexageſima prima quã ſcribit ad mauricium
imperatorẽ qui inter ceteras leges ſuas ſanxerat
vt quiſquis publicis adminiſtratiõibus fuerit im-
plicatus et in monaſterio omnino cõuerti non lice-
at vt nulli etiã qui manu ſignatus eſt in monaſteriũ
conuerti liceat et requiſitus eſt ab imperatore Gre
gorius vt hanc legem per eccleſias ꝛ monaſteria pu
blicaret qui cum ſciret eam iniquã ꝛ pernicioſã chri
ſtiane religioni non contradixit, nec ſe morti expo
ſuit ſed publicari fecit. Quod ita expreſſit in fine e-
piſtole. Ego quidẽ inquit iuſſioni ſubiectus eandẽ
legẽ ꝑ diuerſas terrarũ ptes trãſmitto ꝛ qꝛ lex ipſa
omnipotenti deo minime cõcordet ſcio ego per ſug-
geſtionis mee paginã ſereniſſimis dñis meis nũciã

Utrobiq; ergo que debui exſolui quia et imperatori obedientiam prebui τ pro deo quod ſenſi minime tacui. Arbitratus eſt enim vir ſanctus τ prudens ſe magis poſſe flectere animum imperatoris ſibi obediendo τ nichilominus hortando τ ſuadendo in oppoſitum q̄ e perte reſiſtendo. Sunt eñ multa opera virtutum que remotis quibuſdam circumſtantiis opera virtutum ſunt. Ipſis autem poſitis deſinūt eſſe opera virtutis: de quibus circumſtantiis reſpectu multorum operum vna eſt periculum mortis veriſimiliter imminens. ¶ Nona concluſio. Pro quolibet opere virtutis quod non obſtante circūſtantia periculi mortis pretermiſſum: inimiciciam dei et eterne damnationis periculum inducit debet vir catholicus ſuſcipere martirium. Probatur quia omnia talia ſūt de genere illorum de quibus dicit ariſtoteles in tercio ethicorum. Quedam autē nō eſt cogi: ſed magis moriendū eſt patientiā duriſſima. ppter triſoria videtur euripedis almeona cogentia matrē occidere. Et ſi queras que ſūt illa que ſunt talia. Reſpondeo ſicut reſpondet ibidem Ariſtoteles eſt autē difficile quandoq; iudicare quale pro quali eligendū et quid p quo ſuſtinendum. Adhuc difficili9 immorari cognitis rationem aſſignat. Eteñ in multis eſt que quidē exſpectantur triſtia que autem coguntur turpia vbi vult dicere ariſtoteles q cum proponitur alicui conditio vel committendi aliquod turpe vel patiendi detrimētum bonorū vel vite quādoq; eſt difficile iudicare qd pro quo eligendum ſit: aut quid pro quo ſuſtinendū ſit: hoc eſt quod triſte pro hoc vel illo turpi ſit ſuſtinēdum: et quia illud quod timemus nos paſſuros ſi nō obedimus cogentibus eſt triſte τ doloroſum id vero ad quod cogimur eſt turpe τ inhoneſtū ideo adhuc ē difficilius immorari id eſt perſiſtere cognitis id ē iudicio rationis dicentis hoc vel illud eſſe pro illo ſuſtinendum vel eligendū. Dico tamen q pro nullo triſti nec etiam pro morte debemus cogi ad oppoſita preceptorū diuinorum negatiuorum quia illa obligant ſemper τ pro ſemper. De preceptis autē affirmatiuis dico q pro tempore et loco licet: ſed nō ſemper vbi ſcilicet obſeruatio precepti non eſſet magne vtilitatis τ tamen non fieret niſi cum mortis periculo. Ex quibus ſequitur q conſeruatio boni publici poteſt eſſe cauſa martirii. Probatur quia interdum conſeruatio boni publici cadit ſub precepto diuino. Tum ſecundo quia interdum fit conſeruatio boni q̄ dependet ex aliquo quod eſt ex precepto diuino: vt reſiſtendo oppreſſoribus τ opprimentibus pauperes τ iudicia peruertentibus. Si tamen probabile eſſet deſtructionem rei publice nec in toto nec in parte profuturā imo potius offuturam τ probabiliter ſperaretur q poſtq̄ foret vtilius eidem intendere ſapientis eſſet diſſimulare et ſe ad tempora magis congruentia reſeruare.

¶ Decima concluſio. Pro conſeruandis nonnullis operibus conſiliorum poteſt ſe quis exponere martirio: licet ad hoc non teneatur. Probatur quia poteſt aliquis vere apud ſe iudicare q vita quam ducit eſt turpis et inhoneſta et q magis vult carere vita q̄ in tali conſuetudine turpis vite perſeuerare: et q ex viribus ſuis et auxiliis diuinis que communiter habet viuendo ciuiliter vt conſueuit non poteſt vitā ſuam turpem relinquere: ſperat tamen et confidit q per ingreſſum religionis ſe ab hac vite turpitudine faciliter abſoluet. ergo ſi aliquis prohibere niteretur eum ab ingreſſu religionis ſub pena mortis poterit non obſtante circumſtantia imminentis mortis ingredi religionem. ſed ingreſſus religionis eſt opus conſilii igitur. Secundo ſecundum Augu. libro contra Fauſtum licet non periurare ſit de precepto non iurare tamen non eſt niſi de cōſilio. q̄r enim per conſuetudinem frequenter iurandi verū faciliter inducimur ad periurium. Ideo non ſolum prohibuit chriſtus periurare ſed etiā ne omnino iuraremus conſuluit. Tunc volo quod aliquis princeps edictum faciat in domo ſua q nullus dicat ſibi verum niſi illud cum iuramento affirmet ſub pena mortis. et q ſit aliquis qui alias per conſuetudinem verum iurandi inductus eſt in conſuetudinem periurandi a q̄ cum maxima difficultate recipiat τ q iſti non liceat familiam regis egredi τ cum eo rex frequentem habeat ſermonē tunc videtur q iſte poteſt ſe exponere morti ne incidat in periculum periurii alias volens ac ſciens ſe precipitabit in laqueum peccati mortalis τ eterne damnationis. Eodemmodo dicendum de integritate et caſtitate corporis vbi probabiliter timeretur in corruptione conſenſus et in conſenſu peccatum. Sed in hoc eſt grauis queſtio ſi dato q ex ipſo opere conſilii nec vtilitas alius nec periculum peccati ſibi probabiliter ſecuturum videretur vtrū poſſet quis rationabiliter ſe p tali opere exponere martirio. Verbi gratia virgo non formidat in corruptione conſenſum nec peccatum. iudicat tamen q premiū quod conſecutura eſt ex virginitate conſeruata nō obſtante circumſtantia conditionis mortis ppoſite ſibi niſi permitteret ſe corrumpi eſt maius bonū. τ etiam ipſe actus virtutis qui per hāc circūſtantiā fit heroycus et eleuatus eſt ſupra omnem virginitatem ſecundum modum loquendi euſtracii eſt maius bonum q̄ vite per paruum tempus prolongatio τ ita eligendo ſeruare virginitatem non obſtante tali circumſtantia videtur maius bonum minori bono preferre ſed hoc eſt laudabile. Igitur ſe exponens martirio pro opere conſilii modo ſupradicto virtuoſe facit. Iſta ratio ē multum apparens non tamen videtur ſufficiens demonſtrare intentum. alias enim ſequeretur q pro vitando mendacio ioco ſo aut officioſo ego poſſē me exponere morti. Similiter pro actu eutrapelie. pro dicto faceto τ huiuſmodi actibus virtuoſis parue tamen vtilitatis ſecluſo merito ego poſſum me exponere martirio quod iudicio meo nullus rationabiliter diceret. Ideo dico probabiliter. q recte conſilians quid pro quo poteſt vel debet eligere. Debet comparare primo malum quod ſibi proponitur ad actum omittendum vel committendum de quo deliberat et vult τ videre ſi ſecluſo merito: quia adhuc de merito eſt queſtio: afferatur per omiſſionem vel commiſſionem plus vtilitatis vel boni q̄ ſit malum quod facienti vel omittenti proponitur. Si ſic tunc inſiſtendo actui non obſtante circumſtantia mortis erit laudabile et meritorium. ſi non nec laudabile erit nec meritorium. Et hic loquor in commiſſionibus vel omiſſionibus conſiliorum quia forte in preceptionibus et prohibitionibus aliter eſſet dicendum. Verbi gratia per dictum facetum et iocundum ego delecto conuiuentes et nichilominus comminatur michi quis mortē ſi ego in eum vel in alium facete loquar: conſtat q cum mors mea ſit multum maius malum q̄ ſit bonum oblectatio conuiuentium: recta ratio nunq̄ dictabit q huiuſmodi actui eutrapelie ego poſſum inſiſtere cum circumſtantia mortis propoſite. In hoc videtur eſſe fundatum Gregorii dictum quod ſupra retulimus de prohibitione ieiunii: videbat enim quod ieiunium operabatur macerationem quandam corporis que in aliquib9 eſt laudabilis: operabat etiā

ariſtotel.

B

S
Pro ope cōſilii pōt pati martirium.

Auguſti.

Pro virginitate pōt q̄s pati martirium.

Reſo. do.

Gregorii.

grauem egritudinem et periculū vite: quia ergo egritudo et periculū vite eſt ma⁹ malū ꝙ̄ maceratio corporis eſt bonū. ideo ieiunium fuit prohibendū ne incurreretur mors. ita etiam diceretur ꝙ ſecluſo conſēſu et peccato corruptio clauſtrorum pudoris non eſt tā mala nec integritas corporalis eorum tam bona ꝙ̄ mala eſt corruptio vite. et ideo ſecluſa prohibitione vel precepto mors non eſſet pro hmōi integritate ſubeūda et per conſequens contra rectam rōnē eſſet ꝙ quis mortem pro integritate corporali ſubiret, quare nec meritorium eſſet ita faciendum, immo vituperabile potius eſſet iudicandū. ¶ Contra primam concluſionē

Arg. tho. 2. 2. q̄ſtio. 124. ar. 5. arguitur primo per illud prime Petri quarto. Nemo veſtrum patiatur quaſi homicida aut fur, aut aliquid huiuſmodi. Si autem vt chriſtianus non erubeſcat glorificet autem deum iſto nomine: ſed ex hoc dr aliquis xp̄ian⁹ ꝙ tenet fidem xp̄i ꝙ̄ ſola fides chriſti dat patientibus martirii gloriā. ¶ Secundo aliquis dicitur martir quia teſtimoniū reddit veritati. Aut ergo reddendo cuicunqꝫ veritati teſtimoniū poteſt dici martir et tunc poſſet quis ſe exponere martirio ꝑ veritate geometrica vel pro veritatibus aliarum ſcientiarum ſpeculatiuarum, aut reddendo teſtimonium veritati diuine tantū: ergo cum omnis talis ſit veritas fidei ſequitur ꝙ ſola fidea eſt cauſa martirii. ¶ Ad p̄mam dico ꝙ beatus petrus in illis verbis hortatur chriſtianos vt nō demereantur ſibi penam legis ciuilis infligi ſicut fures et homicide ſed patiantur tanꝗ̄ chriſtiani, qui pro actibus bonis et laudabilibus et quos ſecundū legem chriſti faciunt cruciantur. Chriſtianus autem aliquis dicitur dupliciter. vno modo ex eo ꝙ eſt de familia chriſti quod fit per ſusceptionem primi ſacramenti et talis dicitur chriſtianus nō

c tantum quia fidem ſed quia ſacramentum primum et conſequenter fidem et caritatem et alias virtutes ſuſcepit. ¶ Secundo modo aliquis dicitur chriſtianus quia ſpiritu chriſti non ſolum in actum fidei

Xp̄ianus dupliciꝰ capitur. ſuſcepto ſed etiam ad opera virtuoſa procedit ſcđm illud ad roma octauo. Si quis ſpiritum chriſti non habet hic non eſt eius, et imitando chriſtum peccatis moritur ſecundum illud ad gal. v. Qui chriſti ſūt carnem ſuam crucifixerunt cum viciis et concupiſcētiis et ideo nō ſolum ille qui patitur pro chriſti confeſſione que fit per verba patitur vt chriſtianus, ſed etiam qui patitur pro quocunqꝫ bono opere faciendo vł q̄cunqꝫ peccato vitando propter chriſtum pro quo ſcꝫ faciendo vel vitando mors rōnabiliter ſuſcipi ꝑtelt quia totum pertinet ad fidei proteſtationem. In fide enim reperit̄ ipſa credulitas que eſt actus mētalis et reperit fidei ꝑteſtatio que interdū fit ꝑ v̄ba et tūc dr̄ fieri confeſſio Interdum factis et operibus ſecūdum illud Iaco. ſecundo. Ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam contra quod de quibuſdam dicitur ad titum i. confitentur ſe noſſe deū factis autem negant ¶ Ad ſecundum dico dicitur martir non p̄ciſe q2 red

a dit teſtimonium veritati, ſed quia reddit teſtimonium veritati diuine. Diuine quidem aut quia formaliter in diuinis litteris contenta, aut quia ex illis cō conſequentia neceſſaria deducitur aut quia ex illis formaliter elicita, cum ſcilicet fit aliquid quod faciendum eſt: aut omittitur aliquid quod omittendum eſt ſecundm diuinas leges. et cum infertur ꝙ ſola fides et cetera. negatur conſequentia quia huiuſmodi veritas non eſt diuina nec primo nec ſecundo modo, ſed tantum tertio. ¶ Contra tertiam concluſionem et maxime ꝯtra ſcđaꝫ p̄tē aꝛ̄ ſic. Veritas que non ē catholica nullo p̄dictorum modorum ē diuina ꝙ̄ ꝑ ea null⁹ te dꝫ exponere martirio. ¶ Scđo q2 qui patit̄ ꝑ tali v̄itate nec patit̄ ꝑ fide xp̄i nec ꝑ opib⁹ legis xp̄i nec ꝑ redēptiōe generis humani nec pro xp̄o ꝙ̄ tollerātia ſue paſſionis non eſt martirium.

¶ Ad primam concedo añs et nego ꝯñam quia licet ipſa non ſit veritas diuina, eam tamen non eſſe veritatem diuinam et catholicam eſt veritas diuina et cū infertur ergo pro ea nullus et cetera. diſtinguo vel ꝙ null⁹ ſe debet exponere pro ea martirio vt prohibet et teſtificetur eam eſſe veritatem et ſic concedo vel vt teſtificetur eam non eſſe veritatem diuinam et ſic ergo nego. ¶ Ad ſecundā dico ꝙ talis patitur et pro fide chriſti et pro operibus legis. Pro fide quidē chriſti vt in puritate ſua remaneat et nichil ſibi miſceatur alienū quia vt ſupra dictum eſt ad integritatem fidei pertinet ꝙ nichil detrahatur et etiam ꝙ nichil addatur et ita ſicut alienum a fide eſt dicere catholicum non eſſe catholicū, Ita et dicere non catholicum eſſe catholicum. ¶ Dico etiam ꝙ talis patitur pro operibus legis, quia lex eſt ꝙ qui detraxerit vel diminuerit verbis voluminis huius anathema ſit. ¶ Contra quintam concluſionem arguitur ſic. Omne mendacium ē peccatum diuine legi contrarium ergo vt videt̄ mendaciū poteſt quis pro cuiuſcūqꝫ veritatis teſtimonio martiriū ſubire. ¶ Secundo quis aut pro nullo mendacio vitando licet ſubire martirium: Aut pro quolibet, aut pro aliquo ſic et aliquo non. Si pro quolibet habetur intentum. Nec poteſt dici ꝙ pro nullo quia tunc aliquis licite timore probabilis mortis poſſet dicere falſum teſtimonium et deierare et fallere. Nec poteſt dici ꝙ ꝑ aliquo ſic et ꝑ aliquo non, quia cum quodlibet ſit deordinatum eſt eadem de quolibet ratio. ¶ Ad primum reſpondeo dupliciter p̄mo negando antecedens mendacia enim iocoſa et officioſa nō ſunt peccata diuine legi contraria intelligendo per hoc totum peccatum mortale, quia adhuc non cōſtat ꝙ peccatum veniale ſit diuine legi contrarium. Nec adhuc etiam conſtat ꝙ omne peccatum eſt peccatum veniale vel mortale. Aliter reſpōdeo ꝙ licet om̄e mēdacium ſecluſa circumſtantia alicui⁹ exceſſiue triſtis alias ſolū et doloroſi ſit peccatum mortale vel veniale. multa tamen ſunt que nec mortalia ſūt nec venialia poſita circumſtantia alicuius exceſſiue triſtis et doloroſi ſicut grauium cruciatuum aut incomodorum aut mortis.

Eustrac⁹ Et ſi dicas oppoſitum aſſertum eſſe ab Euſtracio tertio ethicorum cōmento ſcđo qui poſtq̄ recitauit opinionem dicentium mendacium eſſe turpe: ſed ſi ꝑ vtilitate fiat non turpiter fieri, et miſceri aliene eſſe turpe. ſed ſi pro tiranni oblatione non turpe ſubiungit. Chriſtiana autem religio fatetur et tenet non eſſe peccandum alicuius incomodi vitandi gratia. Unde cum mentiri et aliene vxori miſceri vtrūqꝫ ſit peccare neutrum eſt aliquomodo faciendum. et ſequitur vnde ſuperior doctrina, non doctrina ſed error eſt. non enim faciēda ſunt mala peccati vt eueniant bona ſed mala pene tolleranda ſunt. ¶ Ad hoc reſpondeo ꝙ doctrina quam reprobat Euſtracius eſt erronea et chriſtiane religioni contraria quia ipſe loquitur de mēdatio pernicioſo quod ſemper eſt peccatum nec ꝑ circumſtantiam conditionis mortis fit vt non ſit peccatum. ſimiliter etiam de commixtione cum aliena que cadit ſub prohibitione diuina, ſed dico ꝙ nichilominus ſunt aliqua que ſecluſa conditione mortis aut alicuius alterius exceſſiue doloroſi eſſent peccata ꝙ̄ non ſunt peccata hac conditione poſita. Et hoc modo forte diceretur de appellatione pauli ad ceſarem paganum in cauſa fidei que fuit licita propter circumſtantium periculorum imminentium que per huiuſmodi appellationem vitata ſunt et tamen ſecluſa huiuſmodi circumſtātia fuiſſet illicita. Idem dicēdum eſſe videt̄ de occultatiōe v̄itatis in multis caſib⁹

Tho. vbi ſup. ar. 5. ¶ Contra ſeptimam concluſionem arguitur ratione
Thome in omni opere bono quod fit/et in omni ope
re malo quod vitatur propter chriſtum ſit proteſta=
tio fidei/ ſed pro proteſtatione fidei licet ſe exponere
martirio ergo pro quolibet bono opere faciendo et
malo vitendo propter chriſtū licet ſe exponere mar=
tirio. ¶ Ad hanc rationem concedo antecedens ꝛ ne
go conſequentiam quia eſt aliquod bonū opus ſeclu
ſa circumſtantia mortis quod poſita huiuſmodi cir=
cumſtantia deſinit eſſe bonum vt opus eutrapelie et
opus leuitatis/eſt etiam aliquod malum opus ſecluſa
circumſtantia mortis quod eadem poſita non eſt ma
lum opus vt verbum ociosum mendacium iocoſum
occultatio veritatis vt de abraham qui ſororem vxo
B rem eſſe dixit et tacuit eam eſſe coniugem ¶ Ad ratio
nem ante oppoſitum dico ꝙ ſicut dictū eſt ꝙ aliqua
veritas dicitur diuina tripliciter ita et aliqua veri=
tas nobis innoteſcit per chriſtum tripliciter ſed non
quelibet que aliquo iſtorum trium modorum innote
ſcit per chriſtum eſt veritas fidei.

Queritur ſexto Utrū ſācti mar

tires meruerint paſſiones ſuas? Ar=
guitur ꝙ ſic per illō quod habetur in acti
bus apoſtolorum. Ibant apoſtoli gaudentes a con=
ſpectu conſilii quoniam digni habiti ſunt pro nomi
ne. Jeſu contumeliam pati: ſed conſtat ꝙ non erāt di
gni niſi ex merito ergo ſancti martires meruerunt
paſſiones ſuas. ¶ In oppoſitū arguitur ſanctis mar
tiribus datum eſt non ſolum vt credant in deum ſed
etiam vt pro deo patiantur vt vult apoſ. ad phil. er
go ſancti non meruerunt paſſiones ſuas. Pro du=
bio eſt aduertendum ꝙ queſtio iſta poteſt intelligi
de duplicibus meritis ſcilicet de bonis ꝛ de malis. ſi
de bonis tunc eſt queſtio. vtrum ſancti bene operando
meruerunt ꝙ pro xp̄o paterentur: ſi de malis tunc q̄
ſtio eſt. vtrum ſancti martires per malas operatio=
nes et demerita ſua digni erant pena illa quam pro
chriſto paſſi ſunt: Quantum ad primum reſpondet
altiſſio. li bro tertio tractatu°. (?) epiſto .c. penultio. altiſſiodoren. ꝙ martires non merentur paſſiones
ſuas ſed bene merentur conſtantiam fidei ꝛ aliarum
virtutum robur et firmitatem et omnes auctoritates
que videntur ſonare ꝙ ſancti meruerunt paſſiōes ſu
as exponit de conſtantia et robore in ipſa paſſione.
Probat altiſſiodoren. quia duplex eſt gratia tantū
vnaeſt vt a ſcꝫ virtus que nō cadit ſub merito. alia ē
gratia ſecūda que cadit ſub merito que ſcilicet eſt v
tutis augmentatiua. Uirtꝰ enī nata meret augeri vt
aucta mereat ꝛ pfici. Cū ḡ virtꝰ paſſiōis ptineat ad
ſ altiſſio: grām pmā ꝛ cōſtātia ad ſcdām grāꝫ ſequit ꝙ paſſio
martirꝫ non cadit ſub merito ſed eoꝫ in ipſo paſſione
cōſtātia. Iſta opiniō michi videt ꝯdā xitatē ꝯtine=
re. Ideo ſit pria ꝯcluſio Multi ſācti martires potue
B diffinitio meriti runt p bonos actus ſuos mereri vt paterent pro xp̄o
pbatur potuerūt facere aliq̄s actus bonos ppt q̄s
deꝰ daret eis pati p xp̄o ḡ potuerūt mereri vt paterē
tur p xp̄o. ꝯña iſta videt nota ex diffinitione meriti.
Meritū enī eſt bonꝰ actꝰ ppt quē dat aliud/ ꝛ aña
videt notū. pbat tn̄ potuerūt impēdere obſequiū pa
tiētibꝰ p xp̄o ſicut Sebaſtianꝰ q̄ ꝯfortabat ſub abſcō=
ſo clamide martirū alios potuerūt hr̄e ardentiſſimū
deſideriū ꝛ zelū circa defenſionē fidei/potuerūt inte
pide ſe gerere rñdēdo tirānis que ſm fidē rñdendāda
ſūt/ꝛ ppt iſta pōt eis dare deꝰ vt patiant p xp̄o igr
¶ Scdo potuerūt ſancti p actus remiſſos aut alios
demereri ne paterent pro xp̄o ergo potuerunt etiam
per bonos actus ꝛ feruentes mereri vt paterent pro
chriſto. Antecedens probatur de beato regulo ſil=
Regulus. uanectenſium epiſcopo qui vt habetur in legenda
ſua ideo non eſt datū ei pati pro Chriſto quia timu
it inter minas perſequentium fidem et fugit ergo ex
contrario actu poteſt quis mereri vt patiatur p Chri
ſto. ¶ Tertio poteſt quis mereri continentiam ꝛ ca=
ſtitatem ergo etiaꝫ poteſt quis mereri p Chriſto/cō
ſequentia iſta videtur nota. Et antecedens probatur
quia poteſt quis orare deum vt det ſibi caſtitatem et
ad preces et ad orationes ſuas poteſt et deus eaꝫ da
re/aut viriliter etiam certando contra temptatiōes
incontinencie que omnia legitur feciſſe beatꝰ Tho
mas de aquino et multi alii ſancti. ¶ Quarto Pau
lus orauit pie ꝛ perſeueranter vt pateretur p xp̄o et arg. altiſ.
oratio ſua audita eſt a domino ergo paulus meruit
vt mereretur pro chriſto. ¶ Ad hanc rationem reſpō
det Altiſſiodorenſis ꝙ ſi Paulus oraret dominum
vt daret ei pati pro Chriſto/aut non oraret compe=
tenter. aut de conſtantia habenda in martirio intel=
ligeret ꝛ non de ipſa paſſione. ¶ Iſta reſponſio ſa= ꝯ altiſſi.
tis michi videtur extranea/et maxime propter funda
mentum in quo videtur eaꝫ fundare quia ſcilicet paſ
ſio ſiue martirium eſt prima virtus et conſtantia nō
videtur niſi quoddam augmentum. Et ideo martiri
um non cadit ſub merito/ſed bene conſtantia in mar
tirio. Ideo Arguitur ſic. Pro illo poſſumus preces
rationabiliter fundere quod nobis orantibus poteſt
deus dare et concedere. Sed pati pro nomine Chri=
ſti et primas gratias et primas virtutes poteſt deus
nobis orantibus concedere et dare ergo pro his ra=
tionabiliter poſſumus preces fundere. Minor proba
tur. Nam in oratione dominica oramus vt faciamus
voluntatem dei quod eſt primum in omni virtute. Di
cimus enim Fiat voluntas tua ſicut in celo et in ter=
ra. ¶ Cōfirmatur quia eccleſia orat vt det nobis ſpē
fidem et caritatem que ſunt prime virtutes et non ſo
lum vt det nobis perſeuerantiam. ¶ Confirmatur ſe
cundo quia orare poſſumus deum vt det nobis caſti=
tatem et pro ea conſequenda debemus ieiuniis vigi=
liis operi et lectioni iugiter intendere nō ꝙ ſperemꝰ
nos eam poſſe conſequi exercitio huiuſmodi rerum/
ſed quia horum contemplatione et intuitu ſperamꝰ
ꝙ diuina largitas nobis eam concedet vt vult Caſ=
ſianus collatione duodecima. Ex quibus concludit Caſſianꝰ.
ꝙ pro perpetuitate eius indefeſſis orationibus inſta
re debemus. ¶ Tertio ibidem Caſſianus aperit mo=
dum perueniendi ad perfectam puritatem caſtitatis
ſcilicet inflammari deſiderio caſtitatis totam purita
tem ſuam diuine largitati tribuere/ieiuniis/vigiliis
operi/lectioni/ac orationibus iugiter intendere/Sꝫ
conſtat ꝙ iſte non ē modus perueniēdi effectiue ꝛ cau
ſaliter ergo eſt modus perueniendi tantum merito=
rie. ¶ Quinto ad principale bonum omne quod po=
teſt a deo mere liberaliter dari nobis / poteſt a deo
nobis dari tanꝙ merces ꝛ premium actuum noſtro=
rum bonorum/ſed pati pro Chriſto et quelibet vir=
tus poteſt nobis dari a deo mere liberaliter ergo eti
am pōt nobis a deo dari p noſtris bonis actibus ꝛ
per conſequens poſſumus talia mereri. Maior pba
tur quia deus ē mere liber non ſolum in dando bona
ſua: ſed ꝛ etiam in modo dandi ꝛ maxime ſi ille mo=
dus non ſit ſibi repugnans: ſicut dare neceſſario aut
dare dependēter ergo in mera libertate ſua eſt dare
ea vel mere liberaliter vel p bonis actibꝰ nr̄is. Et ſi
Arguas ꝯtra iſtā rōnē retēta eādē maiore ſic ſubſu=
mēdo: ſꝫ pmā grām deꝰ pōt mere liberaliter dare er
go primam gratiam poteſt deus nobis dare p meri
tis noſtris. ¶ Ad hoc Reſpondetur quicq̄d ſit de cō=
cluſione illata q͂ de eo videbit ſoluēdo argumenta
contra concluſionem. ¶ Dico tamen ꝙ conſequentia
non valet ꝛ ꝙ dialeticus diceret ꝙ in argumento eſt

manifeſte fallacia figure dictionis q2 mutatur quid in quale, eo q lʒ prima gracie non tantum ſignificat gratiam. Sed ſignificat gratiã aliqualiter ſe habentem ſcilicet ante quam nulla licet ergo illã gratiam poſſit deus dare nobis pro bonis actibus noſtris, non tamen quando eſt prima quia ſi datur pro bonis actibus noſtris eam precceſſerunt boni act9 noſtri. Sed actus noſtri non fuerunt boni niſi deus nobis aliquis gratuitum contuleri. q̃ eã preceſſit aliq̃ gratia ergo nulla gratia que datur nobis a deo pro bonis actibus noſtris eſt prima gratia. ¶ Secũda cõcluſio. Multi ſãcti martires meruerũt paſſiões ſuas Probatur quia multi ſancti martires habuerunt feruẽtiſſimũ zelum fidei, et ſolacium preſtiterũt patiẽtibus pro chriſto ⁊ frequenter deprecati ſunt deum vt daret eis pati pro chriſto. Et propter hec omnia aut aliqua eorum. deus dedit eis pati pro chriſto igitur multi meruerunt paſſiones ſuas. Secundo arguitur auctoritate inducta ante oppoſitũ. Ad idem poteſt applicari auctoritas poſt oppoſitum inducta q̃a datum eſt ſanctis pati pro chriſto vt vult Apoſtolus ad Phil. et hoc non eſt prima gratia ergo datũ eſt eis pro meritis ſuis. ¶ Ad hec omnia reſpondet. Altiſſiodorẽſ. q iſte auctoritates non cõcludunt niſi q apoſto. digni fuerunt dignitate meriti non quidẽ pati ſed habere in paſſione conſtantiam. Et ſimiliter alia auctoritas vt dicit intelligendo eſt de conſtantia habita in paſſione. ¶ Cõtra hanc ſolutionem poſſũt fieri replice que poſite ſunt in precedenti concluſione Specialiter tamen ſic arguitur aut apoſtolus Petr9 ⁊ nero ex equo ſe habuerunt quantum ad dignitatẽ et indignitatem pati contumeliam p xp̄o aut nõ. nõ eſt dicendum q ſic quia nimis durum videretur q aliquis qui tot ſudores ⁊ labores et tam feruentem zelum habuerit pro defenſione legis xp̄i nec dignior nec minus indign9 eẽt pati pro chriſto q̃ ille qui ſem per chriſtum ⁊ legem eius perſecutus eſt. Si non aut ergo petrus eſt dignus et nero indignus et tunc habetur intentum. aut petrus et nero indigni: ſed petr9 minus indignus q̃ nero. Et tunc arguitur ſic q Petrus ſit minus indignus q̃ nero non eſt hoc niſi aut ex bonis actibus Petri aut ex actibus malis neronis. Si ex malis actibus neronis, ergo Petr9 ex bonis actibus ſuis reddetur dignus. q ſi nõ oportet dicere q Petrus habuit malos actus. ſed quia nõ fuerunt tam mali q̃ mali fuerunt actus neronis: ideo petrus non eſt tam indignus q̃ nero. Si dicatur q ex bonis actib9 petri. Cõtra ſic Per quoſcunq actus tollitur paulatim indignitas ad aliquid per eoſdem frequenter repetitos ponitur dignitas ad illud ſed per bonos actus Petri tollitur. indignitas reſpectu huius quod eſt pati pro chriſto ergo per bonos actus frequenter repetitos ponitur dignitas reſpectu eiuſdem Quod ſi dicatur q Petrus et nero nec digni ſunt pati pro xp̄o nec indigni ſũt contrarie licet indigni ſint negatiue: ergo Petrus et Nero ex equo ſe habent ad dignitatem et indignitatem reſpectu huius quod eſt pati pro chriſto, quia nullus ẽ dignus nullus etiam eſt indignus capiendo indignum contrarie ſed ſunt eque indigni capiendo indignum negatiue, et ita per malos nullus indiſponit ſe ad hoc q patiatur pro chriſto, et per bonos actus nullus ſe diſponit ad hoc q pro chriſto patiatur. ¶ Secundo argumentum fundatum in ſecunda auctoritate ſcilicet in auctoritate. Apoſtoli ad Phil. equaliter concludit de voluntate patiendi ſicut de conſtantia in paſſione. Patet ſic voluntas patiendi pro chriſto eſt data a deo et non tanquam prima gracia cum huiuſmodi voluntas ſequatur graciam aliam datã a deo que partialiter et ſpeciali quodam mõ huiuſmodi voluntatem effecit ergo huiuſmodi voluntas data eſt a deo pro meritis equaliter enim cõcludit de ipſa paſſione ſicut de conſtancia in paſſione ergo vel non concludit de conſtancia vel concludit de ipſa paſſio. ¶ Tertia concluſio. Multi ſancti martires non meruerunt paſſiones ſuas. Probatur quia multi ſancti martires paſſi ſunt antequam haberẽt vſum rationis ergo tales non meruerunt paſſiones ſuas. Antecedens cum conſequentia nota ſunt. ¶ Secunda deus eſt liberaliſſimus dator qui in dando a nullis cauſis dependet ergo ſicut pro actibus bonis poteſt dare alicui q patiatur pro Chriſto ita et poteſt dare et de facto dat et dedit illud multis ſanctis martiribus mere liberaliter ⁊ ſine quibuſcũq bonis actibus. Ex his patet quid ſit dicendum de queſtione in primo ſenſu. Pro ſecundo autem ſit. ¶ Quarta cõcluſio. Paſſio martirum non eſt debita peccato originali. Probatur quicquid eſt debitum peccato originali illud eſt commune omnibus qui naſcendo peccatum originale contraxerunt, ſed paſſiones martirum non ſunt communes omnibus qui peccatum originale contraxerunt ergo paſſiones martirum non ſunt debite peccato originali. ¶ Quinta concluſio ⁊ et ſi mors martirum non ſit debita peccato originali ſecundum q per tales paſſiones et a cauſa extrinſeca illata, eſt tamen debita peccato originali ſecundum q eſt anime a corpore diſſolutio. Primum probatur quia ſi ſic ſequeretur q omnes per conſimiles paſſiones ex vi peccati originalis deberent ⁊ obligati eſſent mori, ſed conſequens eſt falſum cum non omnes ſic moriantur. Secundum patet quia ex peccato originali omnes ſubditi ſunt legi mortis ⁊ neceſſitati moriendi ergo mors martirum ſecundũ q eſt anime a corpore diſſolutio eſt peccato originali debita. ¶ Secundo nullum malum impunitum eſt pena legis diuine: ſed ſecundum legem diuinam mors eſt pena peccati originalis ergo peccatum originale eſt punitum in beato laurentio morte, ſed conſtat q non niſi morte accelerata et per grauiſſimas paſſiones illata quia nullam aliam mortẽ paſſus eſt ergo tali morte peccatum originale in beato Laurentio punitum eſt, ſed conſtat q non eſt punitum ea ſecundum q per tales paſſiones illata ergo punitum eſt ea ſecundum q eſt diſſolutio anime a corpore. ¶ Sexta concluſio. Multi martires de meritis actualibus paſſiones ſuas demeruerunt. probatur multi martires fuerunt q̃ fecerunt malos actus pro quibus deus voluit q eis multi cruciatus infligerentur vt liberius et celerius martirii palma potirentur ergo multi martires demeritis actualibus paſſiones ſuas demeruerunt.
¶ Septima concluſio. Multi martires de meritis actualibus paſſiones ſuas non demeruerunt. Probatur primo de illis qui nondum vſu rationis ſuſcepto martirium ſuſceperunt. Secundo probatur de illis qui ante martirium ſanctiſſime vixerunt et adhuc in hac ſanctitate vite ſe ieiuniis, laborib9, vigiliis, orationibus, continuis afflixerunt, talibus enim nõ fuerunt paſſiones propter demerita illate. ¶ Octaua cõcluſio. Paſſiones martiribus quadruplici de cauſa illate ſunt ſcilicet, aut probationis, aut emendationis, aut glorie dei manifeſtande gratia. Probatur ex tot cauſis poſſunt inferri paſſiones martiribus ex quot tribulationes hominibus augendo gloriam patiẽtis, ſed ex huiuſmodi cauſis cõmuniter inferũt tribulatiões homĩs igitur. Minor patet de p̃ma de Abraham Iob et multis ſanctis qui vt probarẽtur

multas et varias tribulationes paſſi ſunt. Patet etiam per illud quod in Deuteronomio legitur. Et recordaberis cuncti itineris illius per quod adduxit te dominus deus tuus quadraginta annis per deſertum vt affligeret te et temptaret vt nota fierent que in tuo animo verſabantur. Utrum cuſtodires illius mandata an non. ¶ Tertio per illud Pſalmiſte probaui te ad aquas contradictionis. ¶ Quarto per illud domini ad Job. An putas me tibi aliter locutū quam vt appareres iuſtus. Pro ſecundo parte probatur primo per illud Multe tribulationes iuſtorum interdū enim vt inquit Caſſianus Juſtos pro paruis et leuibus delictis humilians varijs temptationibus tradit vt eos humiliet. ¶ Secūdo per illud. Fili noli negligere diſciplinā dei neqꝫ fatigeris cū ab eo increparis, quē enim diligit dominus corripit, flagellat enim omnem filium quē recipit. Tertio per illud apocalipſis Ego quos amo arguo et caſtigo. Quarto per illud Hiere corripe nos deꝰ verū tamē in iudicio non in furore tuo. Pro tertia parte probatur per illud euangelii. Neqꝫ hic peccat neqꝫ parentes eius ſed vt manifeſtentur opera dei in illo. Secūdo per illō Infirmitas hec nō eſt ad mortem: ſed pro gloria dei quia ſecundū quantitatem paſſionum augetur gloria et merces patientium et unde eſt quod qui maiora et grauiora paſſi ſunt Illi tamen glorioſiores ab eccleſia venerant. Ad gloriam autem dei eſt cum hec paſſiones immittitur ad multiplicandam fidem et augendam xp̄ianā religionem. Ex his patet reſponſio ad queſtionem ¶ Cōtra primam concluſionem. Arguitur ſic, Nulla virtꝰ cadit ſub merito: ſed paſſio martirum eſt virtus ergo
arg. altiſſiodo. vbi ſupra. non cadit ſub merito. Maior probatur. Nulla prima gratia cadit ſub merito: ſed tantum augmentū gratie, ſed omnis virtus eſt prima gratia ergo nulla virtꝰ cadit ſub merito, ſed tantū augmentū virtutis. Secūdo nullū malū eſt premiū bonorū operum quia premium bonorum operū debet eſſe bonum, ſed paſſio martirum et mors eorum eſt acerbiſſimū malū ergo non cadit ſub merito. ¶ Tertio nichil quod ē ſupplicium demeriti eſt premiū bonorū operū ſed in omnibus martiribus mors eſt ſupplicium et pena peccati originalis et in multis cruciatꝰ et tormēta ſūt pene pctī actualis ergo in nullisꝰ ſūt premia bonorū operū ¶ Ad primam negatur maior. Ad probationē dico
b quod gratia accipitur dupliciter. Uno mō pro quolibet dono gratis dato. Alio modo pro dono gratum faciente. Si accipitur gratia ſecundo mō ſic ergo nego quod prima gratia
Oppoſitū huiꝰ cōe pte pbat maioꝝ.4 ſentētiaꝝ diſtinct.5. non cadat ſub merito. Nam et Cornelius et Auguſtinus precibus et orationibus primam gratiam meruerunt. Cornelio enim dictum eſt Cornelii exaudita eſt oratio tua. Et de Auguſtino patet ex legenda ſua et multi etiam meruerunt primam gratiam in parētibus et cognatis vt Martinus in matre et beata Agatha in marito et fratre. Similiter lapſus in peccatum mortale per attritionem meretur ſibi gratiam reſtitui. Si autem accipiatur gratia primo modo ſic concedo antecedens quia nullum opus humanum eſt bonum niſi ad ipſum concurrat aliqua ſpecialis motio dei que motio dei eſt donum gratis datum. Et ideo prima motio vel primum donum gratuitum non cadit ſub merito quia non eſt meritum niſi aliquod donum tale preceſſerit. ¶ Ad ſecundam concedo maiorem de malo quod non eſt bonum. Et ad minorem dico quod paſſio illa cum ſit pro Chriſto eſt
d malum pene ſed eſt excellens bonum virtutis habet enim huiuſmodi paſſio duo, vnum quod ſit afflictiua aliud quod pro Chriſto tolleretur. Ex meritis ergo bonis interdum contingit quod hoc afflictiuū pro chriſto tolleretur. ¶ Ad tertiam nego maiorem et dico quod huiuſmodi paſſio et mors martirum habet duo ſcilicet quod ſit afflictiua et quod ſit pro Chriſto tollerata Et ideo ſecundum quod afflictiua poteſt eſſe ſupplicium demeriti et ſecundum quod pro Chriſto tollerata poteſt eſſe meritorū merces et premium. ¶ Contra quintam concluſionem Arguit ſic. Argu. altiſſio. vbi ſupra.
Omnis mors hominum qui peccato originali fuerūt infecti eſt pena peccati originalis, ſed mors martirū talibus paſſionibus et a cauſa extrinſeca illata eſt huiuſmodi mors, ergo mors martirum talibus paſſionibus inflicta eſt pena peccati originalis. Secūdo beatus Laurentius aliquam mortem ex peccato originali debitam ſoluit, ſed non ſoluit niſi mortem tā grauibus paſſionibus inflictam igitur. Tertio iſta ꝯña non valet. Peccatum originale punitum eſt in beato Laurentio morte accelerata et acerba ergo mors accelerata et acerba debebatur pctō originali Antecedens probatur a ſimili. Non ſequitur peccatum mortale punitur pena contritionis, ergo pena contritionis debita eſt pro peccato mortali quia pctō mortali debetur pena eterna, non temporalis tamen dominus commutat penam eternam in temporalē ne peccatum remaneat impunitum. ¶ Ad iſtas rationes. Ad duas primas concedo cōcluſiones illatas quia ſunt mere cathegorice et non ſpecificatiue nec contradicunt concluſioni que ſpecificatiua eſt et non mere reduplicatiua. Nam iſte multum differunt Johannes baptiſatus dampnatur, et Johannes ſecundum quod baptiſatus dampnatur. ¶ Ad tertiam opinio Altiſſiodorī eſt quod mors martirum que ſcꝫ eſt cum vehementibus paſſionibus non debetur peccato originali, quia peccato originali tantum debetur mors que prouenit ex neceſſitate moriendi Martirum autē mors non prouenit ex neceſſitate moriendi ſed ē cauſa extrinſeca illata. ¶ Iſta opinio michi videtur difficilis ad intelligendum. Neqꝫ poſſum bene videre quō ꝯ altiſſio.
peccatum actuale vel originale puniatur aliqua pena que nec in ſe nec in equiualenti ſit ei debita, quēadmodum pena minor eſt debita peccato in equiualenti cum eidem peccato eſt debita pena maior. Ideo reſpondeo ad rationem negando antecedens ſcilicet quod illa conſequentia non valeat accipiendo conſequens mere in ſenſu cathegorico. ¶ Ad probationem nego aſſumptum. Et reſpondeo dupliciter. Primo quod pena contritionis debetur peccato mortali actuali vel in ſe vel in equiualenti quia in pena eterna que equiualet omnibus peccatis temporalibus. ¶ Secundo reſpondeo quod peccato mortali viatoris debetur diſiunctiue pena duplex ſcilicet eterna et cō
tritionis et quam diu eſt viator ſufficit ſoluere vnā. e
¶ Si autem non ſoluat penam contritionis quamdiu eſt viator tunc quia iam impoſſibile eſt eam ſoluere ideo tenetur ſimpliciter ſecundum legem ad penam eternam. Et ſi dicas quod ſecundum hoc iſta non eſſet ſimpliciter concedenda peccator eſt dignus pena eterna quia peccator dignus duabus penis diſiunctim eſt obligatus ad nullam earum ſimpliciter. ¶ Reſpondeo quod ad quamlibet earum eſt in ſolidum obligatus ſed ſoluta vna abſoluitur ab altera. Soluta enim pena contritionis ſecundum legem miſericordie dei abſoluitur a pena eterna et preter hoc adhuc quamdiu non conteritur in via ſimpliciter concedendum eſſe videtur, quod eſt obligatus ad penam eternam quia quamdiu eſt in via et nō conteritur cum poſſit conteri cenſetur nolle conteri et per conſequens cenſetur teneri et obligari ad penam eternam. ¶ Aut tertio. Reſpondeo et melius credo quod pena eterna eſt debita peccato mortali, eſt tamen in poteſtate eius qui peccauit vt

dem corporis licet recta ratio bene dictabat ꝙ mi-
nus erat fugiēda hmōi corporis corruptio quā ab
negatio fidei/dictabat etiā recta ratio lucie qḋ ſi
ꝓpter fidē inferret ſibi corruptio corpalis ītegrita
tis/quod ipſa debet ſeruare equanimitatē mentis
nec propter hanc a vera hominis dignitate deuici
¶ Quinta concluſio/Suſtinentia hmōi paſſionum
nec intrinſece nec extrinſece ē meritoria/probat̄
qꝛ tollerantia hmōi paſſionum non eſt plus volita
quam ipſa paſſio ois volens ſuſtinere aliquā paſ-
nem vult modo volēdi talem paſſionē ergo in qui-
bus paſſio non eſt volita nec ipſa ſuſtinentia paſ-
ſionis eſt volita. ¶ Scdo aliquas tales paſſiones
nolle ſuſtinere eſt virtuoſum ergo aliquas tales vel
le ſuſtinere eſt vicioſum/ceteris paribus remanenti
bus ergo ſuſtinētia reſpectu talium non eſt merito-
ria vite eterne/aña patet. ¶ Nam erat in lucia vir-
tuoſum nolle ſuſtinere corruptionem integritatis
corporalis ergo ipſa nunꝗ voluit ſuſtinere corru-
ptionem integritatis corporalis. ¶ Tertio eadem
argumē-
tū altiſſi
odoreñ.
eſt virtus ꝛ diſcretio oppoſitoꝝ liberalitas eñi eſt
in nō dare non dāda/ſicut in dare danda ergo etiā
eadē patientia eſt in ſufferendo ſufferēda ꝛ non ſuf
ferendo non ſufferenda ſed multe tales paſſiones
non ſunt ſufferende ergo virtus que eſt circa eas nō
eſt in ſufferendo ſed in non ſufferendo/minor patet
de illis que ſunt in honeſte ꝛ turpem exitum habēt/
in quarū ſufferētia dicit altiſſiodoreñ. non conſiſte
re virtutem ſed in recuſando eas/et in hoc prepoſi
ꝓpoſitus
altiſſio-
dorenſis
vbi ſ.
tuū ſequitur. Ita dicens Solutio ſicut prepoſitiu᷒
diſtinxit quedā ſunt paſſiones que ſcḋm naturā ſu-
am in turpem vergunt exitum ſicut violenta corru
ptio virginitatis violenta penarū ſuſceptio cum
quis cogitur adorare ydolum. Alie ſunt paſſiones
que ſcḋm naturam ſuā inducunt honeſtatē vel vtili
tatē ſicut flagellorū ſuſceptio pro fide xp̄i/dicimus
ergo cū ꝓpoſitiuo qḋ patiētia duos hꝫ vſus ſcꝫ ſuf-
ferre ſufferenda ꝛ reſpuere reſpuenda licet nō ſit no
approba
tur dictū
ꝓpoſitiuꝫ
ꝛ altiſſio
dorenſis
minata niſi ſcḋm alterum iſtorum. ¶ Unde concedi
mus quod in predicto caſu non meret̄ ſancta lucia
ex ſufferentia paſſionis ſed recuſatione ꝛ rebella-
tione ꝛ ita non ex voluntate non patiendi ſed ex vo
luntate nō patiendi merebatur. ¶ Iſtud dictum eſt
eſt multum rationabile/ſed iudicio meo poteſt addi
adhuc vnū membrū diuiſioni ſcilicet ꝙ quedā ſunt
paſſiones que nec honeſtatem nec vtilitatem habēt
nec etiam exitū turpem. ſicut cū quis patitur. flagel
la pro fide xp̄i nec tū ſperat per hoc cōuerſionē ho-
minū aut aliqḋ aliud qꝛ forte patit̄ in loco ſecreto
nec per hoc magis defendit̄ fides quam ſi non pate
ret eo ꝙ nō eſſet ſibi ꝓpoſita patiēdū ꝯditio/ꝛ ita
lib᷒ poteſt velle ſuſtinentiā paſſionis/poteſt etiam
nolle/dum tū ſemper magis velit fugere negatio-
nem fidei ꝙ̄ tollerantiā paſſionis non tū placet
michi quod idem doctor concludit ꝛ in eadem que
ſtione frequenter repetit niſi accipiat ſuſtinentiam
ꝓ actu interiori ſcilicet pro volitiōe qua volo paſ
ſionem tollerare propter deum. Nec video aliter
quomodo differant paſſio ꝛ tollerantia paſſionis
nec video poſſibile eſſe quod aliquis nollit pati fla
B
gella vel mortem et tamen velit ſuſtinentiam flagel
lorum et mortis. ¶ Sexta concluſio velle minus fu-
gere huiuſmodi paſſiones quam ydolatriam aut
negationem fidei eſt eterne vite meritorium maxi-
me ſi ſit ab habente caritatem. Patet quia huiuſ-
modi velle eſt actus conformis recte rationi dictā-
ti quod minus male ſemper eſt minus fugiendum.
¶ Septima concluſio non fugere huiuſmodi paſſio
nes cum proponuntur in comparatione ad ydola-
triam vel negationem fidei vel iniuſticiam eſt me-
ritorium vite eterne/probatur quia tale nō fugere
eſt ſub ordinatum bone volitioni et meritorie ergo
eſt meritoriū vite eterne extrinſece/licet nō intrinſe
ce et hoc forte intelligebat altiſſiodoreñ cū dicebat
ꝙ ſuſtinentia hmōi paſſionū erat vite eterne merito
ria ꝛ nō ipſe paſſiones. ¶ Contra tertiā cōcluſionē
arguitur ſic. hmōi paſſiones nō ſunt ex libero arbi
trio tanꝗ opus eius immo procedūt a cauſa extrin
ſeca et ex corruptione corporis ergo non ſunt meri
torie vite eterne. ¶ Secūdo dolor ex preſētia ignis
aut vehementia ictuū cauſatur mere naturaliter ſi
cut ꝛ labor ex opere predicationis ꝛ fatigatio ex o-
pere peregrinationis ergo iſta nō ſūt in libera po
teſtate facientis ergo nō ſunt meritoria vite eterne
¶ Tertio ſuſtinere paſſionē eſt meritoriū ergo ſuſti
nere maiorē paſſionē eſt magis meritoriū ſed conſe
quens eſt falſum igitur. Minor probatur. Volo ꝙ
duo velint ſuſtinere penas eiuſdē quantitatis vn᷒
tamen ex minori caritate alius ex maiori. Tunc ſic
Ille qui vult ſuſtinere penā tante quātitatis ex ma-
iori caritate magis meretur ꝛ tamē minus patitur
ergo minorē penam ſuſtinet ergo nō eſt verū quod
ſuſtinere maiorē penā ſemper ſit magis meritoriū.
argumē.
altiſſio-
doreñ vbi
ſupra.
¶ Quarto. Volo ꝙ aliquis propter demerita duca
tur ad patibulū et quod ei iūgat ſacerdos quod in
remiſſionem peccatorum voluntarie ꝛ equanimiter
ſuſtineat penā ꝛ opprobriū ſuſpēſionis tūc ſic talis
ſuſtinētia eſt volita et tamē non eſt meritoria vite
eterne Tum primo quia nō eſt ſatiſfactoria ꝓ pec-
catis ſuis quia alias ſtatim euolaret ad celuꝫ Tuꝫ
ſecundo quia fur velit nolit ſuſtinet hmōi paſſioneꝫ
Tum tertio quia ille qui eſt in purgatorio quātūis
velit pati vt citius euolet ad celū tamē patiēdo nō
meretur quia velit nolit patitur. Ad primū dico qḋ
C
aliquid dicit̄ opus liberi arbitrii qḋruplíciter. vno
modo tanquā elicitum ꝛ ſic nō valet cōſequētia qꝛ
tunc nullus act᷒ alterius potētie a volūtate eēt nec
intrinſece nec extrinſece meritorius vite eterne. Se
cundo tāꝗ imperatum ꝛ hoc tripliciter vno modo
tanꝗ imperatum vt fiat et de tali nego etiam conſe
quentiā. Alias enim tollerātie paſſionū que ſecun-
dum naturā ſuā honeſtatē habent vel vtilitatē non
eſſent meritorie vite eterne cui᷒ oppoſitū dicit idē
altiſſiodorenſis cuius ratio hic ſoluitur. ¶ Tertio
modo tanꝗ imperatū vt ſuſtineatur. Quarto mō
tanꝗ imperatū vt nō fugiatur dico ergo ꝙ ad hoc
ꝙ aliquid dicatur opus liberi arbitrii ſufficit ꝙ ſit
volitio ꝙ cōtingit ſi imperantur fieri vel ſuſtineri
Si autem imperantur vt nō fugiantur quia cū hoc
ſtat ꝙ nō ſint volite ideo etiā ſtat ꝙ nō ſint merito-
rie. Nō fugere tamē eas quod eſt actus imperatus
eſt meritoriū vite eterne. ¶ Ad ſecundam cōcedo an
tecedens ꝛ nego cōſequētiā quia licet nō ſit in libe-
ra poteſtate merentis vt cauſa applicata non agat
eo ꝙ naturaliter agit quia tamē eſt in libera ei᷒ po
teſtate vt cauſa nō ponatur ideo eſt ſimpliciter con
D
cedendū ꝙ ꝛ labor et dolor et defatigatio ſunt in
poteſtate merentis. Ad tertiam poſſet faciliter di-
ci ꝙ ꝯña nō valet eo ꝙ ſtare poteſt ꝙ ferens paruā
penā ſponte nō fert maiorē niſi inuite. Sed qꝛ hoc
non euacuat difficultatē Ideo dico ꝙ aliqua pena
poteſt dici maior pena quā altera quadrupliciter
vno modo cōparando penam ad penaꝫ abſolute ſi
quo mō
vna pena
eſt maior
altera.
cut ieiunium triū dierum eſt maior pena quā ieiuni
um vnius vel quā peregrinatio vnius hore. Secun
do modo comparando penā ad ſuſcipientem ſicut
ieiunium vni᷒ diei eſt maior pena colerico quā fleg
matico. Et hoc tripliciter quia vel maioritas illa

prouenit ex bonis aut malis naturalibus vel for-
tuitis Exemplum prime ſicut colerico ex cõplexione
ſua magis penale eſt ieiunare per vnum diem quã
flegmatico. Exemplum ſcdi ſicut regi propter copi-
am diuitiarũ min⁹ penale eſt dare tria quã vetule
pauperi ꝓpter paupertatẽ ſuã aut ꝓuenit maioritas
illa ex bonis ꝛ malis moris, ex bonis ſicut haben-
ti multã intenſã caritatẽ aut habitũ tẽperantie mi-
nus penale eſt ieiunare per tres dies quã hos habi-
tus nõ habenti aut habẽti ſed minus intenſos. Ex
malis habẽti habitũ auaricie intenſũ magis pena-
le eſt dare tria quã talem habitũ malũ nõ habenti.
Ideo ad argumentũ concedo ꝙ ſuſtinere maiorem
penã libere et ſpõte maioritate ſumpta ex ꝯpara-
tione pene ad perſonã ſuſcipientis ꝓuenĩete ex bo-
nis vel malis naturalibus vel fortuitis ſed non ꝓ-
uenĩete ex bonis aut malis moris eſt mag; merito-
rium ꝙ̃ ſuſtinere et morẽ ceteris paribus. Non ex
bonis qꝛ nulli ſua ſtrennuitas obeſſe debet. Nõ ex
malis qꝛ nulli ſua malicia debet prodeſſe Argumẽ-
tũ aũt procedit de bono moris ſcꝫ de bono carita-
tis ꝛ ideo non cõcludit. ¶ Ad quartã dicit altiſſiodo-
renſ. ꝙ ſuſtinentia pene nõ eſt meritoria plene libe-

Cõtra altiſſiodoreñ. libro 3° tractatu 7°. capitulo antepenultimo.

rationis licet valeat ſuſtinẽti. Hec ſolutio non mi-
chi ſatiſfacit. Tum qꝛ ſi valeat ſibi adminutionem
pene cũ pena nõ ſit infinita ſed finita tũc poſſet tñ
intẽdi hec volitio ꝛ diuini poſſent circũſtantie peri
ꝙ valeret ad plenã liberationẽ. Tũ ſcdo qꝛ poſſibi-
le eſſet quod nõ ſciret ſe ad iudicatũ morti ꝛ ideo in
tali caſu tñ valeret acſi oĩno mere libere pateret.
Et ideo dico ꝙ vel talis ſcit ſe irreuocabiliter adiu-
dicatũ morti vel non. Si nõ eodẽ modo dicẽdũ eſt
acſi nõ eſſet adiudicatus. Si ſic aut talis in actu ex-
teriori habet circũſtantiam iudicii pro obiecto qꝛ
ſcilicet videt ſe nõ poſſe euadere mortẽ propter iudi-
ciũ factum vult de neceſſitate virtutem facere et tol-
lerare penam cui adiudicatus eſt equanimitatem
ſeruare et hoc eſt multum meritorium licet non va-
leat ac remiſſionem totalem illius pene que voli-
tionem mere liberam et talem circunſtantiam non
habentem poſſet totaliter dimitti ymo etiam p ali-
quanto minorem penam. Et in hoc caſu bene dicit

Malor pena nõ tituus liberat ꝙ̃ minor.

altiſſiodoreñ. Et ideo ſcðm eum non valeat iſta con-
ſequentia Iſte ſuſtinet penam iniunctam et minor
illi ſufficeret ad plenam liberationẽ ergo per iſtaꝫ
penam plene liberatur quia non ſuſtinet volunta-
te plena libera. ¶ Aut in actu interiori non habet
huiuſmodi circunſtantiam pro obiecto, aut ſi ha-
bet gaudet eam habere et ſibi placet huiuſmodi cir-
cunſtantia vt digne puniatur in eo delictum quo
legem trãſgreſſus, et liberetur totaliter a pena cui
eſt per hanc tranſgreſſionem obligatus. ¶ Eſt in
iſto caſu videtur michi quod non eſt minus merito-
ria. Et ad primam probationem dico quod ſi non
habeat aliud peccatum ſtatim euolat ad celum.
¶ Ad ſecundam probationem dico quod licet velit
nolit ſuſtineat tamen ita vult ſuſtinere in iſto caſu
acſi in poteſtate ſua eſſet non ſuſtinere. ¶ Ad terti-
am dico quod ille qui eſt in purgatorio extra ſtatũ

argumẽta altiſſiodoreñ. ſtatim vbi ſup.

merendi. Et ideo ſiue pati poſſit ſiue non non mere-
tur per illam paſſionem, quis tñ a pena cui erat
obligat⁹ patiendo liberetur. ¶ Cõtra quartam et
quintã concluſionem arguitur primo argumento
poſt oppoſitum. Secũdo arguitr gaudendũ erat ſã-
ctis de ſuis paſſionibus ꝛ nõ propter vtilitatẽ ali-
quã tẽporalem ergo ꝓpter vtilitatẽ eterne vite ergo
huiuſmodi paſſiones ſunt eterne vite, antecedens
probatur primo p illud iacobi Omne gaudium exi-
ſtimare fratres cũ in varias temptationes incide-
ritis ergo cum paſſiones martirii ſint grauiſſime
temptationes ſequitur quod de hmõi paſſionibus
eſt ſanctis gaudendũ. ¶ Tum ſecũdo per illud actũ
ibant appoſtoli gaudẽtes a cõſpectu cõſilii quoniã
digni habitati ſunt pro nomine iheſu contumeliaꝫ
pati. ¶ Tum tertio per illud appoſtoli ad philipen-
ſes. gaudete quia datum eſt vobis nõ ſolum vt cre-
datis in eũ ſed etiã vt patiamini p eo. Tertio ſancti
meruerũt aureolam martirio ſuo, aut ergo volun-
tate patiendi aut ipſa paſſione. Non voluntate pa-
tiendi quia ipſam voluntatẽ habebãt ante martiri-
um ꝛ tamẽ nõ merebantur aureolam. Tum etiam
quia in caſu nõ habẽt voluntatẽ reſpectu hmõi paſ-
ſionum quia cõcluſio expreſſe poſita eſt de paſſioni-
bus nõ volitis ergo martires aureolã meruerũt ip-
ſa paſſione martirii. ¶ Quarto omnis paſſio que
eſt actus bonus ꝛ voluntarius recte rationi cõfor-
mis eſt meritorius. ſed hmõi paſſio eſt actus bonus
cum ita patientes laudẽtur et voluntarius quia ſi
non vellẽt nõ paterẽtur igitur ſũt meritorie ¶ Quin-
to tã actiones ꝙ̃ paſſiones ſpirituales ſunt merito-
rie vt ſũt amor, ſpes, gaudiũ ergo ꝛ paſſiones cor-
porales ¶ Sexto ſi beata Lucia fuiſſet corrupta fu-
iſſet duplicatum meritũ ſue caſtitatis ſecũdũ illud
ꝙ ipſa reſpondit tirãno Si inuitã me violaueris ca-
ſtitas michi duplicabitur ad coronã, ꝛ hoc qꝛ meri-
to caſtitatis additũ fuiſſet meritũ patientie ſed cõ-
ſtat ꝙ beata Lucia nõ meruiſſet voluntate patien-
di corruptionẽ ergo meruiſſet ipſa paſſione corru-
ptionis. Minor patet quia tũc nõ fuiſſet inuita cor-
rupta. ¶ Ad primũ reſpondet Altiſſiodoreñ ꝙ mors

altiſſiodoreñ.

ſanctorum dicitur precioſa ratione ſuſtinentie cui
ipſa mors eſt annexa frequẽter enim vt dicit attri-
buitur paſſioni quod cõuenit motui cui paſſio eſt an-
nexa, ſed quia hoc eſt cõtra quintã concluſionẽ ideo
aliter dicendũ eſt ꝙ mors ſanctorũ dicitur precio-
ſa ꝓpter bonos motus ꝛ puritatẽ conſciẽtie quam
habẽt ſancti cũ moriuntur ¶ Secũdo dico ſi aucto-
ritas intelligatur tantũ de ſanctis qui pro Chriſto
aut fide eius occidũtur tunc mors eoꝝ precioſa dici-
tur ſi ſit ab eis ꝓpter aliq̃ cauſã rationabilẽ voli-
ta ſicut contingebat in Appoſtolo cũ dicebat, cupio
diſſolui ꝛ eſſe cum Chriſto ꝙ ſi nõ ſit volita dicitur
precioſa quia precioſum eſt ꝛ laudabile minus fu-
gere eã ꝙ̃ ydolatriam vel aliud minus malũ ¶ Ad

Marti. de paſſionib⁹ gaudent.

ſecundã dico ꝙ ſancti eſt gaudendũ de ſuis paſſio-
nibus. tum primo ſi ꝓpter aliquã rationabilẽ cau-
ſam nõ ſint volite. tum qꝛ actus interior ꝯcomitãte
paſſione eſt meritorius alicuius premii cuius non
erat meritorius nõ concomitante paſſione. tum ter-
tio quia frequenter per actum patiendi augetur ꝛ
intenditur actus interior qui ꝓpter ꝛ per ſe eſt me-
ritorius. tum quarto quia in preſẽtia paſſionis fre-
quenter multi boni motus et laudabiles habentur
qui ſine ea nõ haberẽtur. Tum quinto quia hoc qð
eſt nõ fugere paſſionẽ eſt laudabile et meritorium
ſaltẽ extrinſece. ¶ Ad tertiam dico ꝙ duplex eſt vo-
luntas patiẽdi vna eſt imperatiua executionis for-
maliter Et nõ loquẽdo de tali voluntate dico ꝙ cũ
martir vult paſſionẽ ſuam ipſa voluntate patiendi
meretur aureolam quia omnẽ talẽ voluntatẽ cõco-
mitatur paſſio. Alia eſt que non eſt formaliter im-
peratiua executionis ꝛ de tali voluntate cõceditur
ꝙ non meretur per eam aureolam ſicut bene cõclu-
dit prima probatio ¶ Ad ſecundã ꝓbationem dico
ꝙ in caſu cõcluſionis tales nõ merentur voluntate
patiendi ſed merẽtur aureolã aut voluntate defen-
dendi fidem vel iuſticiam non obſtante circũſtantiis
paſſionis aut voluntate non fugiendi hmõi paſſio-

tem per deſertionē fidei vel iuſticie formaliter ipe
peratiua executionis hec ſolutio ſatis eſt cōformis
ſolutioni altiſſiodoreñ. ita dicētis. ¶ Ad tertiū di-
co φ martires merentur aureolam voluntate pati-
endi ⁊ non ipſa paſſione. Sed diſtinguenda eſt du-
duplex vo- plex voluntas vna eſt precedens paſſionem. Alia cō
luntas. comitās voluntate prima nō meretur ſanctus au-
reolam ſed voluntate cōcomitante meretur qm̄ effi
catior eſt voluntas cōcomitans et ſtrenuior propter
operis excellentiā ⁊ priuilegiū. Et ideo aliquid per
eam meretur quod non merebaꝛ ante paſſionem. ſi
cut predicator in actu predicatiōis mereꝛ aureolā.
declara- quā tñ nō meretur ſi nō predicaret ⁊ hoc propter ex
tio opini cellentiā ⁊ priuilegiū predicatiōis. Si illa opinio
onis al- intelligaꝛ ad ſenſum iam dictū ſcꝫ φ per volunta
tiſſiodo- tem antecedentē intelligaꝛ volūtas non imperati-
renſis. ua formaliter executionis ⁊ per concomitantē in-
telligaꝛ volūtas vel volitio formaliter imperatiua
executionis eſt vera. Si aūt intelligatur vt videnꝛ
ſonare verba φ ſcilicet eadē volūtas ſiue ſcđm nu
merū ſiue ſcđm ſpeciē ſit primo premia actu vel ope
ri exteriori ⁊ poſtea ſit cōiuncta actui ⁊ per coniun
ctionē ad actum ipſa nec ſcđm ſpeciem nec ſcđm in
tentionem mutata ſit meritoria alicuius premii cu
ius ipſa primo non erat meritoria cuius etiam ipm
opus non eſt meritoriū non videtur michi rationa
biliter dictū niſi hoc totaliter attribuereꝛ inſtitu-
tione cauſe premitiue ⁊ nō nature actuū cuius tñ vi
detur oppoſitū dicere cum dicit φ hoc habet volun
tas cōcomitans propter excellentiā et priuilegium
operis. ¶ Dico ergo φ voluntas formaliter impe-
ratiua executionis differt ſpem et merito a volun-
tate que nō eſt formaliter īperatiua executionis. Et
ideo tali volūtate mereꝛ aureolā et nō alia. ¶ Ad
quartā cōcedo maiorē ⁊ nego minorē. Talis enim
paſſio nō volita nec eſt actus bonus nec volūtari⁹.
Et ad probationē cū dicit ſi nō vellent non paterē-
tur Dico φ iſta ꝓpoſitio eſt truncata ⁊ ad eā reſpō-
dendū diuerſimode ſm φ diuerſimode ſpñci poteſt
vno mō pōt ſic perfici ſi nō vellent pati non paterē-
tur. ⁊ ſic ego nego qꝛ de facto ita eſt φ nō volūt pa
ti ⁊ tñ patiūtur. Alio modo ſic φ pro conſtructibi-
li ponatur terminus ſignificans rem principaliter
volitā puta iuſticiā vel fidei defenſionē vel aliquid
ſimile ita φ ſit ſenſus ſi nō vellent fidei defenſionē
vel ſi non vellent minus fugere paſſionem ꝙ nega-
tionem fidei non paterentur ⁊ ſic concedo. ſed nego
conſequentiā qua infertur, ergo volūt pati, ⁊ cum
dicꝛ φ ita patientes laudātur, dico φ laudant nō
propter paſſionē ipſam quā nō volunt ſed propter
multas alias cauſas quas aſſignamus cū oſtendi-
mus cauſas ꝓpter quas eſt eis eſſe gaudēdū ex paſ
ſionibus ſuis. Ad quintā reſpōdet altiſſiodoreñ. ne
Solutio gādo ꝯñam qꝛ paſſiones ſpūales ſunt voluntarie,
altiſſio- ſed nō paſſiones corporales, diſtiguit tñ de paſſio-
dorenſis nibus ſpūalibus quedā ſunt q̄ ſimul ſunt paſſiones
⁊ actiones ſiue agēs vt amor dei q̄ ſimul illate ſūt
⁊ inferūt Illate quidē a deo ⁊ inferūt delectationē
⁊ iocūditatē, tales ſunt meritorie ſuis motibus nō
ſm φ paſſiones ſed ſm φ actiones, ſunt alie paſ-
ſiones q̄ pure paſſiones ſunt vt ſuauitas ꝯſcientie
iocunditas mentis et tales non ſunt meritorie qꝛ li
cet ſubiaceant libero arbitrio non tamē ſunt opus
liberi arbitrii imo dulcedo dei cauſa eſt illarum,
ſicut dulcedo cauſata ex guſtu mellis non eſt a gu-
ſtu ſed a melle. Iſta ſolutio non michi placet quia
ꝯ altiſſio- ſiue paſſio ſit paſſio tantum ſiue ſimul ſit actio et
dorenſem. paſſio ipſa tamen eſt voluntaria et meritoria vel
demeritoria dum tamen ipſa ſecundum ſe vel ſe-
cundum ſuas cauſas proximas ſit in poteſtate vo
luntatis immo ſecundum ariſtotelē ſecundo ethico-
rū omnis virtus eſt circa delectationes ⁊ triſticia
⁊ tamē cōſtat φ cauſe delectatiōis naturaliter ca
ſant eam nec in poteſtate voluntatis eſt φ oppoſ-
tis cauſis delectationis nō ponaꝛ delectatio. Ide
aliter dico ad argumētum φ ſi antecedens intelli-
gatur vniuerſaliter falſum eſt ſicut enim paſſionū
corporalium alique ſunt meritorie ⁊ alique nō ita
⁊ paſſionū ſpiritualiū triſticia enim proueniens ex
paſſione corporali non volita nō eſt meritoria ſicut ſolutio
nec ipſa paſſio corporalis ⁊ delectatio mētalis ꝓ- auctoris
ueniens ex corporali paſſione nō volita nō eſt meri
toria. ¶ Ad ſextā concedo maiorem. habuiſſet enim
meritū caſtitatis, habuiſſet propterea velle minus
fugere corruptionē corporis ꝙ fidei habuiſſet pre- Ratio q
terea meritum recuſationis corporalis corruptio- re dupli-
nis ⁊ cū dicis φ nō meruiſſet voluntate patiendi cō- cata fuiſ
cedo aſſūptū ⁊ nego cōſequentiā quia multis aliis ſet coro-
volitionibus vel nolitionibus meruiſſet ſcilicet nō no liniē.
patiendi, preferendi fidē corruptiōi corporis ¶ Con
tra ſextam ⁊ ſeptimā cōcluſiones arguitur ſic. Su
ſtinere hmōi paſſiones nō meritoriū vite eterne ergo
nec fugere hmōi paſſiones eſt meritoriū vite eterne
Antecedēs eſt notum ex cōcluſione quinta ⁊ ꝓ pro
batione cōſequentie ſupponitur φ tota cauſa pro-
pter quā hmōi ſuſtinentia nō eſt meritoria eſt quia
non eſt volita. Tunc ſic bene ſequitur Tu negabis
fidem vel ſuſtinebis acerbiſſimā mortē ſed non ne-
gabis fidem ergo ſuſtinebis acerbiſſimā mortē ſed
aña eſt a te volitum ergo ⁊ ꝯña ⁊ per conſequēs tu
vis ſuſtinere mortē acerbiſſimā ne fidem neges Se-
cundo bene ſequitur Tu nō fugies mortē ergo ſuſti
nebis mortem ſed antecedens eſt a te volitū ergo et
cōſequens Tertio ſecūdum ariſtotelē que per violē
tiam fiunt ſunt magis volita ꝙ nolita quia ad talia
mouemus potentias organicas quarum motus eſt
in poteſtate noſtra ſicut patꝫ de proiicientem merces
in mare ergo licet ad talia violentemur hoc tamē
non impedit quin ſint volita. Quarto volitio cōdi
tionata ſufficit ad meritum ⁊ demeritū ſicut ad tri
ſticiaꝫ ⁊ delectationē ſed in martiribus fuit volitio
conditionata reſpectu ſue paſſionis. Si enim non
poterāt euadere negationē fidei aliter ꝙ patiendo
volebant pati ergo in eis erat volitio paſſionis ſuf
ficiens ad meritum ⁊ per cōſequens paſſio ipſa erat
ſufficienter volita vt eſſet meritoria. ¶ Ad primaꝫ
negatur cōſequentia et ad probationē cōcedo aſſū
ptum φ bene ſequitur. Et cum dicis φ antecedens
eſt a te volitum negatur, licet enim vna pars ante-
cedentis ſit volita ſcilicet non negare fidem tamen
altera nō eſt volita ſcilicet vel negare fidē vel ſuſti-
nere mortem acerbiſſimam. ¶ Ad ſcđam nego aña
ſcilicet φ bene ſequatur In multis enim antecedēs
eſt verū ſcilicet in his in quibus nō eſt propoſita cō
ditio ſupradicta et tamen cōſequēs eſt falſū. ¶ Et
ſi dicas φ cōſequentia ē bona vt φ nūc ſcilicet reten
to caſu ſupradicto. dico dupliciter Primo φ dato
φ ꝯña ſit bona ⁊ nunc ſcilicet poſito caſu et aña ſit
volitum quia tñ caſus ex quo partialiter depen-
det ꝯña nō eſt volitus. ideo hoc nō infert ꝯña eſſe vo
litum Secundo dico φ in omni ꝯña que nō tenet niſi
caſu poſito propoſitio exprimens poſitionē ca-
ſus eſt pars añtis. et ideo negatur φ antecedens ſit
volitum. qꝛ caſus nō eſt volitus. ¶ Ad tertiam dico
φ eorum que per violentiaꝫ fiunt quedā ſunt que a
nobis fiunt. alia ſunt que nō fiūt a nobis ſed reſpe
ctu eorum nō habemus nos niſi paſſiue. Exemplum
primi vt cū ad preſentiaꝫ tēpeſtatis ꝓiicio mercē

in mãre ⁊ de talibus ꝯcedo ꝙ ſunt volita. Alia aũt
reſpectu quoꝝ nõ habem⁹ nos niſi paſſiue ſunt du-
plicia. quedã ſunt quoꝝ tollerãtia põt a nobis eſſe
rationabiliter volita, vt in punitionẽ delictorũ no
ſtroꝝ poſſumus rõnabiliter velle nos pati grauia,
ſupplicia, ⁊ ſi eẽt nobis certũ aut veriſimle ꝙ pati
endo ⁊ tollerãdo mortem pro fide augeretur nota
biliter fides, poſſumus rationabiliter velle tollerã-
tiã mortis, ſicut xp̃s voluit paſſionẽ ⁊ mortem ſuã.
qꝛ ſciebat genus humanũ eẽ per eam redimendo ⁊
talia poſſunt eẽ. volita a nobis. Non eſt tamẽ neceſ
ſe ꝙ quotienſcunq; tolleramus ea ꝙ ea velimus.
Alia ſunt quoꝝ tollerantia non põt eẽ a nobis ra-
tionabiliter volita licet rationabiliter poſſum⁹ vel-
le ea non fugere ſicut corruptio integritatis corpo
ris non eſt a nobis volita. Aliqñ tñ conditio rerum
eſt talis ꝙ eã nolimus fugere qꝛ non patet nobis ꝓ
tunc via fugiendi eã niſi deſerendo aliquid ad cu⁹
conſeruationẽ magis tenemur. Et hec ſunt que al-
tiſſiodoreñ. ⁊ prepoſitiuus dicunt habere turpẽ ex-
itum. ¶ Ad quartã dico ꝙ non omnes martires ha
buerunt huiuſmodi volitionẽ cõditionatã. ſed mul
ti habuerũt volitionẽ tñ circa fide cõfeſſionẽ. nõ ob
ſtante circũſtantia mortis propoſite q̃ nõ erat niſi
magis velle fugere negationẽ fidei q̃ tollerantiã
mortis ⁊ quicq̃d ſit de morte: tñ de paſſionib⁹ que
turpẽ exitum habebant hoc eſt magis manifeſtum.

dubium.

Ed circa materiaꝫ de martirio adhuc ſũt duo dubia. Primũ eſt vtrũ mar tiriũ ſit de conſilio aut neceſſitate p̃cepti.
Ad hoc dubiũ reſpondeo ꝙ martiriũ aliqñ ſuſcipi-
pitur ne quis ꝯtraueniat p̃cepto. Aliqñ vt obſequa
tur cõſilio. verbi gratia pro paupertate amplectẽda
aut ꝓ virginitate ſeruãda. Primo modo dupliciꝰ.
Uno mõ ne cõtraueniat p̃cepto negatiuo Alio mo-
do ne ꝯtraueniat p̃cepto affirmatiuo ego hic prece
ptum affirmatiuum includens negatiuum, reputo
negatiuum vt in precepto quo precipitur colere vnũ
deum includitur non colere deos alienos. Tum di
co ꝙ martirium ſuſceptum ne quis contraueniat
precepto negatiuo cum neceſſe eſſet aut eidem pre-
cepto contrauenire. aut ſubire grauiſſimos crucia-
tus et mortem eſt de neceſſitate precepti. probatur
quia quanta neceſſitate ſubimus preceptum tanta
neceſſitate ſubimus id ſine quo cadimus a prece-
pto, ſed in caſu tam dicto ſine martirio cadimus a
precepto ergo in tali caſu martirium cadit ſub pre
pto. Tunc enim quis obligatur ad martirium cum
conditio rerum talis eſt vt vel ipſum ſubeundũ ſit,
vel contraueniendum. ſit precepto ad quod pro tũc
de neceſſitate ſalutis obligamur. ¶ Dico ſecundo
ꝙ martirium ſuſceptum ne contraueniatur prece-
pto affirmatiuo ſecundum illud quod affirmatum
eſt in eo non eſt ſemper de neceſſitate precepti. pro
batur quia preceptum affirmatiuum non obligat
pro ſemper ſed tantum pro loco et tempore. Dixi
autem ſm id quod affirmatum eſt in eo quia in mul
tis preceptis affirmatiuis affirmatur vnum et pro
hibetur ſiue negatur aliud vt in hoc precepto ſab
bata ſanctifices precipitur opus ſanctum et prohi
betur opus ſeruile, ⁊ quia horum vnum eſt affirma
tum et aliud negatũ ideo in nulla pte diei domini
ce faciendum eſt opus ſeruile licet in multis parti-
bus poſſit quis ab opere ſancto ceſſare. ¶ Tertio
dico ꝙ huiuſmodi martirium pro loco et tempore
eſt de neceſſitate precepti ptꝫ qꝛ pro loco et tẽpore
obligat ſub periculo ſalutis eterne. ¶ Quarto di-
co ꝙ ſi violentiã intẽdat vt per hoc irritet preceptũ

nono' mõ
p̃ce ptum
affirma-
tiuũ obli
get ſemꝑ

ita ꝙ faciat in contemptum precepti q̃ martiriũ
pro eo ſuſceptum eſt de neceſſitate ſalutis. probat
quia licet preceptum nõ obliget ꝓ ſemper ad faciẽ
dum quod eo precipitur, tamẽ obligat pro ſemper
ad non cõtempnendũ ipſum ergo obligat pro ſem
per ad nõ faciendũ vel omittendũ aliquid quod fa
ciendũ vel omittendũ iubetur vt cõtempnatur ⁊ ir-
ritetur preceptũ. ¶ Quinto dico ꝙ ſi in obſeruatio
ne precepti veriſimiliter inſit vtilitas tã magna vt
equipolleat neceſſitati ſubire martirium eſt de ne-
ceſſitate precepti vt ſi per cõfeſſionem fidei nõ obſtã-
te circũſtantia duriſſimoꝝ cruciatuũ veriſimiliter
vna tota regio cõuertenda eẽt ad fidẽ ille cui ꝓbabi
liter de hoc cõſtaret teneretur ad cõfitendũ fidẽ non
obſtante tali circũſtantia, ⁊ ꝯſequens ad ſubeun-
dum martiriũ ſi eẽt ſibi ꝓpoſita denegatio fidei cõ
ditio ¶ Sexto dico ꝙ martirium aliquando nec eſt
de precepto nec de cõſilio ſed potius cadit ſub pro-
hibitione. probatur ſi quis veriſimiliter cognoſce-
ret ꝙ manifeſtando ſe ⁊ palã fidẽ cõfitendo magn⁹
popolus nõdum in ſatis fide firmatus deſiſtere a fi
de expectando tem ⁊ differendo poſſet nõ ſolũ iſtũ
populum ſed multos alios ſtabilire in fide. Tunc re
cta ratio nõ dictaret tali ꝙ deberet palã cõfiteri fi-
dem ⁊ ſe exponere martirio: ſed potius debet diſſi
mulare paululũ. Eodẽ modo videtur feciſſe Paul⁹
qui ne reparetur ad ſuppliciũ ꝓ fide ceſarem appel
lauit. Eodẽ modo feciſſe legũtur multi ſancti qui ca
ptiuos animos i agone ꝓ fide diſſimulato habitu
confirmabãt ⁊ roborabat. ¶ Septimo dico ꝙ ali-
quando martiriũ eſt de ꝯſilio cum ſcilicet ad id nec
neceſſitate, nec vtilitate equipollente neceſſitati co
gitur nec ab eo ꝓpter detrimẽta inde ſecutura rati
onabiliter ꝓhibetur iſtud ſatis patet ex dictis.

Ubiũ ſecundum Utrum mar tir qui durius reſpondendo tiranno paſ ſione ⁊ mortẽ accelerat peccet. ¶ Reſpon

dubium.

deo ꝙ vel tirannus ꝓcedit ex ſimplicitate ⁊ ignorã
tia ⁊ quadã affectione ad patrum nõ leges ſed cor
ruptiones ⁊ in tali caſu decet martirẽ eẽ circũſpe-
ctum vt potius nitatur, ⁊ tentet inſtruere eũ in his
que ſunt fidei et rationabilitate eorum ſicut fecerũt
multi martires qui aliquãdo ita fideꝫ tirãnis expli
cauerunt vt partim erudictione partim miraculoꝝ
euidentia cõuerteretur ad fidẽ Si ſecũdo mõ tunc di
co ꝙ aliqua reſpõſio vel ꝓpoſitio dicitur dura du
pliciter. Uno modo quia nimis actua ita ꝙ acumi-
ne ſuo confũdit aduerſariũ qua confuſione incen-
ditur ad ſuppliciũ reſpondentis eo ꝙ nõ põt hmõi
reſponſionem rõne confutare. Et ſic dico ꝙ hoc
modo martir non modo non peccat ſed multũ mere
tur ⁊ ꝓuocat non credẽtes ad fidem ⁊ in credenti-
bus eam auget Secũdo modo aliqua reſponſio di
citur dura qꝛ tiranno non impẽditur honor a mar
tire, qui eidẽ a ceteris cõmuniter impẽditur Et hoc
non videtur faciendũ ſine multa diſcretione ⁊ niſi
poſtq̃ martir multipliciter temptauit reuocare ti
rannũ rationibus apertis et manifeſtis ab errore
ſuo. Tertio modo aliqua reſpõſio dicitur dura cũ
in ea ponuntur conuicia ⁊ cõminationes ⁊ reprehẽ
ſiones varie de reprehenſionibus vt fecit Johãnes
cum reprehendebat herodem ꝓpter herodiadem,
de conuiciis vt idem cũ dicebat genimina viperaꝝ
quis vos liberabit a ventura ira vbi etiam cõmina
cio poſita eſt ¶ Item de cõminationibus vt ſiluéſter
tarquinio penã mortis cõminatus eſt Et hmõi repre
henſione dura non videtur vtendum cum nota eſt ⁊
manifeſta pertinacia tiranni ⁊ totaliter deſperat

de conuerſione eius ad fidem. Et adhuc cõſiderandum eſt ſi aſtãtes ex talib⁹ verbis duris offendũtur
ad fidẽ excitant. Si veriſimiliter offenderentur nõ
ẽẽt eis indulgẽdũ. Si aũt ad fidẽ excitarent᷑, cũ etiã
valeant ad excitamentũ ⁊ confirmationẽ reſpõdẽtis
videtur melius eis vtendũ. Et ſi dicas ꝙ mollis
reſponſio frangit irã. Reſpondeo ꝙ in tali caſu nõ
tm̃ ira frangẽda eſt ſed etiam furor ⁊ pertinacia q̃
frangi nõ poſſunt molli reſpõſione. Similiter nõ ſolum
attendendũ quomõ ſe dari poſſit tirãnus. ſed
etiã quomõ melius ⁊ fidei ⁊ multitudinis ſaluti ꝯſuletur,
⁊ ſm̃ hoc vel molli vel dura reſpõſione vtẽdũ
Et hec de martirio dicta ſunt ⁊ per ꝯñs vniuerſaliter
de virtute fortitudinis ⁊ ſpẽbus ei⁹. Nũc dicendũ
eſt de vitiis oppoſitis per ordinẽ. Et primo.

QUeritur. Utrũ caymotes ſit vitiũ
magnanimitati oppoſitũ. ¶ Arguit᷑
ꝙ nõ qr ſcd̃m ariſ. quarto ethicorũ. Caymus
non eſt malus ergo caymotes non eſt vitium.
¶ In oppoſitũ arguit᷑ auctoritate eiuſdẽ ariſ. loco
eodẽ qui hoc expꝛeſſe diffinit. ¶ Notãdũ ꝙ ſub fortitudine
ꝯmuniter dicta ſicut ex ſupradictis apparet
ꝯtinet᷑ fortitudo ꝓprie dicta, ⁊ magnanimitas
ſub magnanimitate ꝯtinent᷑, fiducia, magnificẽtia,
patiẽtia ⁊ humilitas. Nam de perſeuerãtia ⁊ martirio
dictũ eſt ꝙ ſub nulla virtute cõtinenter ⁊ ꝙ faciũt
grad⁹ i virtutib⁹ ⁊ ꝙ ariſ. nõ aſſignat inter vitia
magnanimitati oppoſita niſi caymotẽ ⁊ puſil-
5 lanimitatẽ, extẽdenda vident᷑ iſta noĩa ad hoc ꝙ cõtineant
oĩa vitia oppoſita ſpẽbus magnanimitatis.
¶ Notãdũ ẽ ꝙ caymotes eſt ſuphabundãs appetitus
honoꝝ. Ea autem q̃ cõmuniter nata ſũt appeti
tãꝙ honorabiliora ſunt in multiplici differentia.
quedã ſunt opa honeſta ardua et magna. Alia
ſunt res ſiue admininiſtrationes honorabiles circa
quas hmõi opa honeſta verſant᷑. Alia ſunt gloria
ſiue opiniones honorabiles ex hmõi honorationib⁹
cauſate. Alia ſunt excellentie que oriuntur
ex bonis in hoĩbus exiſtẽtib⁹. Alia ſunt ſigna operũ
honorabiliũ ⁊ maxime benefactiuoꝝ vt genuflexio
laudatiua oratio ſiue ſoluta ſiue numeroſa imagines
primitas ſedis et reliqua huiuſmod. Circa
que omnia poteſt eſſe caymotes extenſo noĩe. Unde
vera et per ſe honorabilis ſunt opera honeſta ⁊ habitus
ex quibus cum bonis nature vel gratie hui⁹
modi opera honorabilia procedunt. Et ideo reliqua
omnia ſunt appetenda per ꝯparationẽ ad huiuſmodi
opera honorabilia et per comenſurationem
ad ipſa. Honorabiles enim adminiſtrationes
ſunt appetẽde ſecundum cõmenſurationem bonorum
nature vel gratie vel moris in nobis exiſtentium
per que reddimur potentes tali adminiſtrationi
ſatiſfacere. Et ita ſuphabundat primo ı appetẽdo
qui appetit dignitates et adminiſtrationes vires
et facultatem ſuam excedentes quas ſcilicet nõ
poteſt bene et comode ⁊ ad vtilitatẽ publicã gerere
Scd̃o cũ quis appetit hmõi dignitates quas licet
bene poſſit gerere ⁊ adminiſtrare, tamen honor dignitati
coniunctus notabiliter excedit qualitatem
perſone, aut ſimpliciter ſibi diſconueniret vt ſi nõ nobilis
aſſumeret ſibi dignitatem vel officium quod
ſoli nobilibus commiti poſſet aut ſi laic⁹ aſſumere
ſibi dignitatẽ vel officiũ eccl'iaſticũ vel ecõtra ꝗuis
in ſcd̃o videret᷑ ẽẽ quedã ſpẽs puſillanimitatis. Tertio
cũ quis non aſſumptus ad dignitatẽ vel officiũ
exercet ſine legitima auctẽ actus illius, aut attribuit
ſibi honores et debitos vt ſimplex ſacerdos vel
archidiaconus vſurparet vel officia vel ſedem vel
aliquem aliũ ni honorem epiſcopi. Et iſtis oĩbus
modis cõtingit dupliciter, vel quia talis ſine quacunqꝫ
deliberatione appetit et ꝓſequitur iſta nec
multum cogitat aut deliberat vtrum poſſit ſatiſfacere
Aut vtrũ talia ſint vel poſſent ẽẽ rationabiliter
debita vel de talibus deliberat, ⁊ eſtimat licꝫ
falſa ꝙ talia nõ excedũt facultatẽ ſuam. Et hec eſtimatio
aliquando eſt viſibilis aliquando non et
quomõcunqꝫ fiat ſemper erit caymotes ſecundum — exceſſus i appetitu honoris multi.
vnam ſpeciem eius que dicitur preſumptio Sed bene
verũ eſt ꝙ ſi error nõ ſit vincibilis tunc preſumptio
illa non imputatur ad culpã Ex quo patet ꝙ
preſumptio opponitur directe fiducie. Cõtingit ꝑterea
excedere in appetitu honoris ratione, finis
ratione medioꝝ ratione quãtitatis. Ratione finis
dupliciter. Uno modo quia facit honorem finẽ illarum
rerũ que ſecũdũ rei veritatẽ debẽt eſſe finis honoris
vt quia appetit res honorabiles non vt eas
bene adminiſtret nõ vt aliis proſit ſed vt earũ aſſecutione
honoretur. Secũdo modo cũ non refert honorem — B
in finem in quem referendus eſt vt quia honorem
ſibi cupit non referendo in deum ſed totaꝫ gloriam
honoris ſui vſurpendo ſibi. Ratione medioꝝ
vt cũ quis largitionibus precibus, ambitu, ⁊ aliis
falcis modis hmõi honorabiles res ſibi procurat.
Ex parte numeri vt cũ quis reperitur inſatiabilis
circa hec ⁊ vno vel duobus habitis ad alia cupidiſſime
inhiat. Conſtat enim talẽ ſuperhabundare in
honoribus appetendis ⁊ eũ ẽẽ caymum ſecundum
illã ſpẽm caymotis que dicitur ambitio. Preterea
circa excellentie appetitũ cõtingit multipliciter ſuphabundare.
Uno modo cũ quis eſtimat ſe plus excellere.
Et multipliciter. Uno modo cum quis eſtimat
ſe bona habere excellentia que nõ habet Secũdo
modo cũ quis eſtimat ſe malis carere quibus nõ
caret aut ea non tãta habere quanta habet Tertio
modo cũ quis ſibi ex aliquibus bonis excellẽtiam
tribuit que non ſunt nata cauſare excellentiam aut — multiplr.
ſaltem que non ſunt nata cauſare excellentiam tãtam — fit aliq
quantã ſe per hec habere putat. Quarto modo — caymo.
cum nõ habet eo modo talia bona quomõ putat
ſe habere puta cũ nõ habet totaliter a ſe ſed partialiter
ab alio cum non ex meritis habet ſꝫ ex dono
mere gratuito aut cũ habet ea defectibiliter q̃ ſtabiliter
ſe habere credit. Quinto modo cũ ex bonis
alicuius ſibi excellentiam magnã tribuit vt qui ex
generoſitate aut diuitiis aut ſapientia parentum
ſe excellentes maxime putant Sexto modo cum qs
ex his que nata ſunt cauſare detectionẽ ſe excellentem — D
eſſe putat iſta autem excellentia poteſt appeti
dupliciter. vno modo abſolute cum quis eſtimat ſe
eſſe magne excellentie. alio modo comparatiue vt
cum quis putat ſe alio excellentiorẽ ẽẽ ⁊ ſic ex omnibus
ex quibus ſe excellentem putat ex eiſdẽ contrario
modo ductis eſtimat aliũ minus excellentẽ
⁊ quomocũqꝫ hoc fiat cauſatur caymotes ſecundũ
ſpeciẽ illam que eſt ſuperbia que quidẽ eſt cõtraria
humilitati. Ue inde habundat quis in honoribus
appetendis cum inordinate fertur appetitus eius
in ea propter que honores appetuntur ⁊ que immediatiſſime
excellentiã repreſentant ſicut ſunt bona
openio et gloria Propter hec enim appetũtur honores
vt habeatur bona opinio, vt quis appareat
glorioſus gloria autem ⁊ bona opinio immediate
repreſentãt perſone excellẽtiam. Et licet omnis appetens
honores appetat gloriã quia propter gloriam
⁊ bonam opinionem ſecũdũ Ariſ. ſecũdo rhetorice.
Honor eſt delectabilis nõ tamen inanis gloria
eſt ambitio. Nam qui appetit gloriam per ho-

rores eſt ambicioſus qui autẽ non per honores ſʒ modis qui infra dicendi ſũt ille eſt inani gloria re perſus qui aũt ſe plus iuſto excellere putat aut alio um ſuperiorẽ vel equalem et/ interdum inferiorem inordinate eſtimat antecellere ille dicendꝰ eſt ſupꝰ bus. Ex quibus oĩbus pꝫ diſtinctio inter preſum ptionẽ/ ambitionẽ/ ſuperbiã/ ⁊ inanẽ glorıã q̃ mul tam affinitatẽ inter ſe habere videnť adeo vt inter dum cõfundanť ab auctoribꝰ et aliquo pro alio vtanť. Quot modis aũt puſillanimitas ex oppoſito dica tur videbiť cũ agetur de his vitioꝝ ſpeciebꝰ. ¶ Hec ſit cõcluſio reſponſiua. Caymotes eſt vitiũ magnani mitati oppoſitũ. Probať qꝛ magnanimus digni ficat ſe honoribus quibꝰ ꝑpter que quo modo ⁊ qua liter eſt dignus ⁊ propter finẽ ꝑpter quẽ dignũ eſt ſe dignificare honoribꝰ/ ſed oĩs caymus ſe digni ficat honoribꝰ vel quibus non eſt dignus vel nõ pro pter que vel nõ quomodo vel qualiter eſt dignꝰ vel nõ propter finẽ ꝑpter quẽ oportet ſe dignificare ho noribus vt ex deductione ſuperiori latius pꝫ ergo oĩs caymotes eſt vitiũ magnanimitati oppoſitum.

¶ Sed ꝯtra cõcluſionẽ. Arguiť primo rõne ante op poſitũ. ¶ Scdo ſic ſumme appetere honorẽ nõ eſt vi tium ergo nec caymotes non eſt vitiũ/ ꝯña tenet qꝛ caymotes cõſiſtit in ſummo appetitu honoꝝ. Aña ꝓbatur nullus appetitus eſt malus qui nos vehe mẽter incitat ad opera virtutũ/ ſed ſumme appete re honorem nos vehementer incitat ad opera vir tutũ. Cũ ſolis operibꝰ virtutũ debeať honor igiť.

argumẽ ta buri dana qr to ethico rũ q̃ſt. 12

¶ Tertio. Nõ eſt vitioſum ꝙ quis appetat honores quibus non eſt dignus ergo caymotes non eſt vitiũm. Aña ꝓbatur qꝛ quis rationabiliter appetit vir tutes quas nõ habet: ſed p hmõi virtutes fiet dignꝰ honoribus quibus non eſt nunc dignus: ergo non eſt vitioſum ꝙ quis appetat honores quibus nõ eſt dignus. ¶ Quarto nichil quod eſt ignorantia fit vitioſe fit: ſed caymus ex ignorantia appetit hono res quibus non eſt dignus cum de eo et de puſilla nimo dicat ariſ. ꝙ eſt inſipiens. ¶ Quinto nullus vitioſus eſt dignus honoribus: ſed caymus eſt di gnus honoribus cum ſm ariſ. aliquis non ſit cay mus qꝛ q̃uis magnis dignus ſit honoribus maio ribus tñ ſe dignificat q̃ dignus ſit. ¶ Sexto ſi cay motes ſit vitium vel eſt deterius q̃ puſillanimitas vel minus malum. non ſcdm vt patet per ariſ. qui ex preſſe diffinit puſillanimitatem eſſe deteriorem. nec primum qꝛ caymotes magis accedit ad ſuperbiam et puſillanimitas ad hũilitatẽ. Cũ ſcdo qꝛ caymo tes magis declinat ad iniuſticiã ſcilicet ad depreſ ſionem aliorum. Cum tertio quia vt patet ex textu ariſ. caymus eſt indignus honoribus et puſillani mus eſt indignus ergo caymus eſt deterior puſilla nimo. ¶ Ad primam dico ꝙ malicia accipitur tri pliciter. Uno modo pro iniuſticia qua aliquis iniu riam affert alteri. Et hoc modo accipit ariſ. cũ ait caymum non eſſe malum q̃ȯ patet ex cauſa q̃ aſſi gnat. Non enim malefactores. Secundo modo ac cipitur malicia pro vitio in gradu oppoſito gra dui temperantie/ et ſic conſummatus in caymote eſt malus. Tertio modo accipitur malicia pro om ni habitu inclinãte in opus recte rõni difforme. et hoc modo caymus eſt malꝰ. Et ideo ſubiungit ariſ. Non enim malefactores/ peccantes autem.

¶ Ad ſecundam nego aña ⁊ ad ꝓbationẽ nego aña ⁊ dico ad opera virtutũ poſſumus et bene et male incitari/ bene/ cũ incitamur ad ea vel ꝑpter deũ vel propter honeſtatem operis/ male/ cũ incitamur ad ea ꝑpter honorem vel propter lucrũ vel libidinem

licet enim penitentia ſit bona ⁊ ad eam nos peccã tum incitet nõ tamẽ peccatum eſt bonũ. Et ad mino rem dico ꝙ caymi magis appetunt apparere vir tuoſi q̃ eſſe. Et ad ꝓbationem dico ꝙ licet honores debeantur ſolis virtuoſis: tamẽ tribuuntur defacto nõ ſolũ nõ virtuoſis: ſed etiam multis peſſimis mo ribꝰ infectis/ lenonibꝰ adulatoribꝰ/ ⁊ ꝑſonis ridicu loſis etiam ꝑpter ipſa ridicula. ¶ Ad tertiam dico ꝙ licet non ſit virtuoſum vt quis appetat honores quibus nõ eſt dignus faciendo ſe dignuʒ illis et vt habeant poſtq̃ fuerit illis dignus/ tamẽ vitioſum eſt ꝙ quis appetat habere honores quibus non eſt dignus etiã propter tẽpore pro quo nõ eſt illis di gnꝰ quod facit caymus. ¶ Ad quartã nego maiorẽ de ignorãtia craſſa aut affectata ſi autem fiat igno rantia inuincibili vitioſum eſt tamẽ nõ imputabile. ¶ Ad quintã nego minorẽ. Nam cũ nõ quolibet viti um cuilibet virtuti repugnet ideo ſtat aliquẽ eſſe vi tioſum vna vitio/ ⁊ virtuoſum virtute nõ repugna te illi vitio ⁊ ratione illius virtutis erit dignus ho noribus/ ſed bene verum eſt ꝙ nõ eſt virtuoſus ſecũ dum ꝙ dignus honoribus. Et ad minorem dico ꝙ licet nõ ſit caymus ſecũdum ꝙ caymus dignus ho noribus/ eſt tamen caymus aliquis ꝑpter aliquam virtutem benefactiuã quã habet honoribus dignꝰ. ¶ Ad ſextam dico ꝙ ſecundũ. Ariſ. in quarto ethi corũ puſillanimitas eſt deterior q̃ caymos. Et ad primam ꝓbationẽ dico ꝙ aliqua caymotes bene ẽ ſuperbia/ ſed nulla puſillanimitas ẽ humilitas q̃ⁿ tumcũq̃ ſimilitudinẽ habeat. Auaricia enim ma gis accedit ad parſimoniã q̃ ꝓdigalitas et tamen auaricia eſt prodigalitate deterior. ¶ Ad ſecũdam ꝓbationem dico ꝙ licet caymotes inclinet ad iniuſti ciam/ tamen ipſa nõ eſt iniuſticia ſicut luxuria aliq̃ñ inclinat ad ydolatriã ⁊ tamẽ ipſa nõ eſt ydolatria. ¶ Ad tertiam ꝓbationem nego aſſumptum/ ſed be ne verum eſt ꝙ caymus eſt indignus honoribus q̃ bus ſe dignificat quia dignificat ſe maioribus q̃ dignus ſit. Dico preterea ꝙ dato ꝙ caymus ſit in dignus honoribus/ ⁊ puſillanimus ⁊ dignus. qꝛ ta men non habet hanc dignitateʒ a puſillanimitate ideo nihil cõcludit ſicut nõ ſequitur iſte iniuſtus eſt dignus honoribus quia habet aliã virtuteʒ ꝑpter quam ſit dignus. Iſte bomolochus non eſt dignus honoribꝰ ergo bomolochia eſt deterior iniuſticia. ¶ Iam agẽdũ eſt de ſpeciebus caymotis. Et primo de preſumptione.

ad virtu tes ſepe. male inci tamur.

Queritur primo Utrum Preſũ

ptio ſit peccatum. ¶ Arguitur ꝙ nõ. Nõ eſt peccatũ tẽdere in ea que ſunt ſupra ſe ergo nec preſumptio eſt peccatũ quia tendimus in ea que ſunt ſupra nos. Aña ꝓbatur per illud apo. ad phil. iii. que retro ſunt obliuiſcẽs ad anteriora me extendo. ¶ In oppoſitũ arguitur per illud eccle ſiaſtici xxxvii. O preſumptio nequiſſima vnde tan ta es. Ubi reſpondit gloſa de mala volũtate crea ture/ ſed omne quod ꝓcedit ex mala voluntate eſt peccatum ergo preſumptio eſt peccatum. Notãduʒ eſt ꝙ preſumptio eſt qua quis aſſumit ſibi aliquaʒ rem honorabilem facultatẽ ſuã excedẽtẽ. accipitur autem res honorabilis dupliciter. Uno modo pro dignitate honorabili arduam aliquã adminiſtra tionem habente. Secundo modo accipitur ꝓ hono re aliquo magno vel actu honorabili. Primo mo do contingit dupliciter ꝙ res aliqua honorabilis facultatẽ excedat. vno mõ ex parte adminiſtrationis ſicut doctoratus theologie excedit facultatẽ gram matici vel dialetici qꝛ purus grãmaticus vel diale

M

preſũptio q̃ eſt.

acceptio nes rei honora bilis.

ticus non poſſet ſufficere lecture theologice Scd̄o m̄ ex parte honoris ſicut doctoratus ex p̄te honoris ex-cedit facultatem laici etiam periti in ſacris litteris. Si autē accipiatur pro honore vel actu tunc etiā contin-git p̄ſumere dupliciter ſicut patuit in precedenti que-ſtione. ¶ Scd̄o Notandū q̄ aliquādo aliquis preſu-mit qui tamen non aſſumit aliquid quod facultatem ſuam excedat: ſed ideo p̄ſumit quia non ſatis ſibi cō-ſtat quod illud quod aſſumit ſit infra facultatem ſuā poſitum. Et ita quantū eſt ex modo aſſumendi preſu-mit quia procedendo modo quo p̄cedit aſſumeret rē

R excedentē facultatē ſuam ſicut non excedentē. Et huic ſimile eſt cum quis ſine meditatione reſpōdet ad in-terrogata non curans nec ſciens vtrū vere vel falſe re-ſpondeat. Talis enī licet aliquando verum dicat tñ mentitur. quia non eſt ſufficienter certus de eo quod affirmat, et ſi non fuiſſet ita ſicut affirmat nichilomi-nus eque affirmaſſet ſicut affirmat. Anteq̄ enī quis aſſumat vel procuret rē aliquā honorabilē debet di-ligenter conſiderare q̄ administrationē habet ⁊ qui-bus opus ſit ad eā bene gerendā ⁊ deinde debet con-ſiderare vires ſuas ⁊ videre ſi habeat omnia que re-quiruntur ⁊ ſufficiūt ad adminiſtrationē talē bene ge-rendā ⁊ ideo qui deficit in hac conſideratione et rem honorabilē non preuia ſufficienti deliberatiōe preſu-mit ⁊ aſſumit. ¶ Notandum tertio q̄ preter quattuor modos p̄ſūptionis eſt adhuc vnus modus quo quis confidit ſe aliquā grauē adminiſtrationē bene gere-re immo etiam quodcūq̄ bonū opus facere ſine fiducia diuini auxilii quia talis p̄ſumit de viribus ſuis ⁊ cre-dit eas p̄ ſe ſufficientes vbi tamen per ſe ſunt ineptiſ-ſime ⁊ hec eſt ſententia beati Thome. Et ideo inquit nō eſt p̄ſumptuoſū ſi aliquis ad aliquod opus v̄tuo-ſum faciendum tendat. Eſſet autem preſumptuoſū ſi ad hoc aliquis tenderet abſq̄ fiducia diuini auxilii. Nam ſecluſo diuino auxilio nō habentur oīa que re-quiruntur ad opus illud perficiendū. Et hoc ē peſſim-genus p̄ſūptionis quod oēs virtutes pariter necat, non enim eſt poſſibile in eo qui ita preſumit eē aliqđ bonum virtutis opus. Sed de hoc latius dicimus cū egimus de ſuperbia. Tunc ſit prima concluſio. Ois preſūptio eſt peccatum, p̄batur omnis aſſumēs ſibi aliquid vl' aliquo modo quod vl' q̄modo recta ratio dictat non aſſumendū eſſe peccat, ſed omnis p̄ſumēs aſſumit ſibi aliquid puta dignitatem vel officium vl' actum aut dignitatis vel officii quod recta ratio di-ctat non eē a ſe aſſumendū. Aut eo modo aſſumet quo modo recta ratio dictat non eē aſſumēdum puta vl' ſine ſufficienti premeditatione vel ſine confidentia diuini auxilii ergo preſūptio eſt peccatum. ¶ Secun-da concluſio. Preſumptio ſimplex non eſt omnium peccatorum grauiſſimum, appello autē preſumptio-nem ſimplicem eam qua quis ſine multa p̄meditatio-ne aſſumit ſibi aliquam rem honorabilē cui nō ſuffi-cit ſed tamen ſic aſſumendo nec eſt blaſphem⁹ in deū nec iniurius in p̄ximum. Nam qui vſurpat honorem vel actū non ſibi ſed alteri debitū eſt iniurius in pro-ximum qui autem bonum opus attentat ſine fiducia diuini auxilii eſt blaſphemus in deum probatur q̄a huiuſmodi preſumptio ſimplex non eſt tam vitioſa ſicut puſillanimitas vt dicit Ariſtote. Tum ſecundo quia tales preſumptuoſi ideo preſumunt quia igno-rant aut vires ſuas aut rei ſuſcepte grauitatem ⁊ dif-ficultatem, et ideo Ariſtote. dicit eos ignātes, ignāt aūt q̄ nō conſiderāt. Tertio iſte p̄ſūptuoſus nō ē ita vitioſus ſicut ambitioſus igit' aīo p̄bat' q̄ ambitio-ſus aſſumit rem honorabilē p̄pter honorē nec multū curat de adminiſtratiōe coniūcta dignitati vel honori. Preſumptuoſus vero non aſſumit eam p̄pter hono-

rem ⁊ nititur quātum p̄ poteſt ſatiſfacere adminiſtrati-oni q̄uis nō poſſit nec ſufficiat. Et inde eſt q̄ res pu-blice frequent' grauia detrimēta capiūt p̄pter hmōi p̄ſumptionē eorū qui eis p̄ſunt. Ideo difficile ē re-perire p̄ſumptuoſū qui nō afferat dampnū rei cui p̄-fertur q̄ ſi res publica eū preficit. aut habēs auctori-tatē eius nec ipſe intendit dampnū inferre ſed vtilita-tē: ideo non dicit' p̄prie iniuriam facere. ¶ Cōtra pri-mam cōcluſionē. Arguit' ſic hoīes debēt appetere q̄ ſupra ſe ſūt ergo nō ē p̄ſūptio vitioſa qua que ſupra nos ſunt appetimus. Aīs p̄batur p̄ Ariſ. p̄mo ethi-corum dicentē. Oportet autē non ſcd̄m ſuadentes hu-mana ſapere hoīem neq̄ mortalia mortalē, ſed inq̄n-tū cōtingit immortalē facere. Et p̄mo methaphiſice dicit q̄ homo debet ſe trahere ad diuina q̄tum pōt ſed immortalia ⁊ diuina ſūt ſup̄ nos igit'. ¶ Secūdo q̄ vel homo debet reputare ea eē infra facultatē ſuā que poteſt mediāte ſpeciali auxilio dei vel ea tm̄ que poteſt ſine huiuſmodi auxilio ſpeciali ſi p̄mum tunc cū oīa poſſit homo cū tali auxilio ſequit' q̄ nichil de-bet eſtimare eē ſupra facultatē ſuam. Si ſecūdū tunc cum nullū bonū poſſit ſine hmōi auxilio ſequit' q̄ nul-lum bonū debet eſtimare eē infra facultatem ſuā. Et confirmat' p̄ illud Apoſtoli. ii. ad corintheos. c. Non ſumus ſufficiētes cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis ergo nichil bonum cogitandum ſufficimus er-go attentare aliquod bonū cogitare erit p̄ſumptio. ¶ Tertio opus virtutis p̄fecte eſt ſupra vires eius q̄ non h̄z virtutē niſi impfectā ſed habēs virtutē ipfectā poteſt appetere op⁹ v̄tutis p̄fecte, cū vnuſquiſq̄ de-beat ſemp̄ proficere in melius ergo attentare aliquid ſupra vires ſuas nō ſemp̄ eſt vitioſum. ¶ Ad primū diſtinguitur antecedens quia aliqua dicuntur eſſe ſu-pra homines dupliciter. Uno modo ſicut res dicitur eē ſupra rem ratione dignitatis ⁊ grad⁹ altioris. Alio modo ſicut operatio dicitur eſſe ſupra cauſam efficiē-tem. Primo modo res vna dicit' eſſe ſupra aliam q̄ eſt dignior ⁊ excellentior ⁊ hoc modo poſſumus ap-petere res que ſunt ſupra nos, nō quidē vt operemur eas ſed vt operemur circa eas vt cognoſcamus ſcilz ⁊ diligamus. Scd̄o modo res aliqua dicit' eſſe ſupra nos ſicut opatio dr̄ eē ſ cāz efficiētē ⁊ tūc illō dr̄ eē ſu-pra nos qđ ē opatio quā virib⁹ nr̄is cū auxilio dei ſpe-ciali quod ſcilz ſolet regulariter tribuere ſic operan-tibus facere non poſſumus, ⁊ ſic non debent homines appetere que ſupra eos ſunt niſi ad hoc ſpeciali in-ſtictu aut reuelatione diuina moueantur ſicut contin-gebat in apoſtolis et aliis ſanctis qui in teſtimoni-um veritatis fidei mortuos ſuſcitabant aut alia que-uis miracula faciebant, et hec ſolutio ſatis confor-matur ſolutioni Thome dicentis. Et ſecundum hoc dicit p̄hus q̄ oportet hominem ſe attrahere ad imor- *approba-*
talia ⁊ diuina, nō q̄dē vt ope' ea q̄ decet deū facere ſz *tur ſolutō*
vt ei vniat' p̄ intellectū ⁊ volūtatē. ¶ Ad ſcd̄m dico q̄ *thome.*
bona opa q̄ pōt facere mediantib⁹ virib⁹ ſuis ⁊ auxi-lio dei ſpēali qđ regulariter immittit talib⁹ et taliter opantib⁹ debet reputare eē īfra facultatem ſuā, ⁊ ea etiā in quib⁹ opandis ſe vel inſtictu diuino vel reuela-tiōe diuina cōfidit ſibi adhuc ſpeciali⁹ auxiliū diuinū affuturū aut illa ad itercelſionē ſuā deū eē facturum. Non enī p̄ſump ſerūt ſancti cum ea attentabant que non niſi diuina opatione fieri poterant. Et ad p̄bati-onem dico q̄ non omnia poteſt homo cū auxilio dei ſpeciali quod regulariter immittit talibus ⁊ taliter operantibus. Quod ſi arguatur de auxilio ſpeciali-ori tunc oportet q̄ habeatur vel reuelatio deo, vel q̄-dam diuinus inſtinctus. ¶ Ad confirmationem cōce-do q̄ ſi excludatur ſpeciale auxiliū dei q̄ ad nullum bonum ſufficimus, ſed dico q̄ ſine preſumptione ad

Margin notes (left column): *alius mo-dus p̄ſūpti-onis.* — *Tho. 2. 2. q̄ſt. 130. ar-ti. 1. in re-ſpōſiōe ad tertiū.* — *Dr̄ia int' p̄ſūptuo-ſū ⁊ ſup.*

Margin note (right column): *arg. tho. 2. 2. q̄ſt. 130. arti. 1.* — R

tentare poſſumus omne illud quod viribus noſtris et ſpeciali auxilio dei tali quale diximus perficere poſſumus. Et in hac ſolutione ſatis conuenit btūs Thomas dicens ꝙ que per alios poſſumus per nos quodammodo poſſum⁹. et ideo ꝗ cogitare ⁊ facere bonum cum auxilio diuino hoc nō totaliter excedit facultatem noſtram. ¶ Ad tertiam dico primo ꝙ maior eſt falſa loquendo de virtute morali. Nam nullo modo habens virtutem nec perfectā nec imperfectaꝫ poteſt ex arbitrii libertate et noticia rerum agendarum exire in actum perfectiſſime virtutis. Et ad minorem dico ꝙ poteſt dupliciter intelligi. Uno modo ſic ꝙ aliquis poſſit rationabiliter appetere ꝙ pro tempore ꝓ ꝗ habet virtutem imperfectam habeat opus perfectiſſime virtutis ⁊ in hoc ſenſu multi hoc falſū eſſe dicerent. Alio modo ſic ꝙ aliquis poſſit dū habꝫ virtutem imperfectam appetere opus pfectiſſime virtutis: non quidē ꝙ appetat exire in actū pfectū dum habet virtutē imperfectam: ſed quia dū habet ⱴtutē imperfectā appetit eam perfici ⁊ virtute perfecta in opus exire perfecte virtutis et hoc eſt verū. Et hec ſolutio concordat cū beato Thoma queſtione. cxxx. articulo p̱ᷓo in rñſione ad primū. Sic etiam indꝫ vitioſum eē ⁊ preſumptuoſū ꝙ aliquis exiſtēs in ſtatu imperfecte virtutis attentaret ſtatim aſſequi ea que ſūt perfecte virtutis. ſed ſi quis ad hoc tēdat vt perficiat in virtutem pfectam hoc nō eſt p̄ſumptuoſū nec vitioſum. Et hoc modo apoſtolus ſe in anteriora extendebat ſcilicet per continuū ꝓfectū. Hec ſolutio ꝓ ſecundo mēbro michi placet ꝓ p̱ᷓo vero non ſine difficultate eſt. Nam primū mēbrū ad intellectū beati Tho. videtur innuere duo. Primū eſt ꝙ nullus exiſtens in ſtatu impfecte virtutis pōt ſtatim attentare actū pfecte ⱴtutis ſine preſūptiōe quod ſi intelligatur, vꝫ nō michi videtur veꝝ nec hiſtoriis eccl'iaſticis nec morali rationi cōſonū. Non quidē hiſtoriis eccleſiaſticis cū legamus multos qui erant in ſtatu impfecto volaſſe ad heremum, aut religionē ingreſſos ⁊ vitam maxime auſteram ⁊ perfectā duxiſſe. Alios ſe ꝓ fide. Chriſti expoſuiſſe martirio quod eſt opus excellentiſſime virtutis. Rationi morali. nā cuiuſlibet virtutis moralis actus eſt in plena facultate liberi arbitrii adiuti ſpecialiter a deo maxime ſuppoſita cognitiōe requiſita ad actum illum, ita ꝙ habitus nō facit vt liberū arbitrium poſſit quod prius nō poterat licet reddat facilitatem ⁊ ꝓmptitudinē in operante ergo exiſtens in ſtatu imperfecte virtutis pōt appetere opus perfecte virtutis. Tertio poſt habitū virtutis iperfecte generatur opus iperfecte virtutis ⁊ non per actus imperfectos ergo per actus perfectos ergo op⁹ pfectū p̄cedit habitū pfectū ꝗ op⁹ perfectū habetur ꝓ tēpore ꝓ quo non habetur adhuc niſi habitus imperfectus ꝗ non eſt preſumptuoſum vniuerſaliter ꝙ aliquis habens imfectum habitum attentet opus perfecte ⱴtutis. Aduerte tamen ꝙ opinio Thome magnā apparentiā hꝫ. Pro cuius intellectu dico primo ꝙ regulariter ⁊ vt in pluribus contingit ꝙ preſumptuoſū eſt ꝙ hñs habitū imperfecte virtutis attentet opus virtutis pfectiſſime. licet in paucis in quib⁹ ſcilicet ē ſpeciale auxilium maius ⁊ efficacius, ⁊ quedā impulſio diuina ⁊ inſtinct⁹ de cōfidentia diuini auxilii, hoc non ſit p̄ſumptuoſū. Dico ſecundo ꝙ ſi opus illud ſit op⁹ adminiſtratoriū ⁊ pertinēs ad vtilitatē publicā qꝺ hoc eſt preſūptuoſū ¶ Dico tertio ꝙ ſi op⁹ ſit op⁹ ⱴtutis intellectualis ſicut ē op⁹ p̄dicatiōis aut lectionis ꝙ hoc vt in pluribꝰ ē p̄ſūptuoſū ꝗ difficile eſt ꝙ parū erudit⁹ doceat ⁊ exponat res difficilimas.

Dico quarto ꝙ hoc veritatem habet cum ſit attentatio operis quod cum difficultate graui multam diuturnitatem habet vt annua tolleratia duri cruciatus Si quis etiam habens virtuē imperfectam ſtatim ꝓfiteret duriſſimam religionem hoc nō videretur preſumptione carere niſi eſſet ſibi inſtinctus diuinus de confidētia diuini auxilii.

¶ Ex quib⁹ patet ꝙ regulariť ⁊ vt in pluribꝰ habēs imperfectam virtutem ſine impulſione diuina nō debet attentare opus perfectiſſime virtutis. Poteſt tamen licet raro ⁊ extra caſus dictos. ¶ Ad rationē ante oppoſitum de antecedente dictū eſt ſupra. ¶ Dico enim ꝙ preſumptuoſū eſt tendere in ea que ſūt ſupra facultatem noſtrā ad intellectū iam datum. Et ad Apoſtolum dico ꝙ Apoſtolus non tendit in ea ꝗ ſunt ſupra facultatem ſuam ſpeciali auxilio dei adiutam ſed bene tendit in anteriora id eſt in opera pfectiora ⁊ excellentiora ꝙ erant ea quibus prius intenderat. Nec hoc eſt tendere ſupra facultatem ſuam Sed eſt vſus facultatis ſue excellentior et melior ꝗ vt ſupra dictum eſt oportet ꝙ actus excellētiores habitus precedant ipſū habitum loquendo de habitibus acquiſitis. alias nunꝗ poſſet quis proficere de gradu in gradum virtutis. Licet enim tale opus excedat graduꝫ habitus tamen quia tale opus eſt in plena facultate liberi arbitrii ſpecialiter adiuti etiam ſine quocunqꝫ habitu pfecto vel imperfecto ad quod tamen habitus imperfectus diſponit ⁊ inclinat licet imperfecte. ideo ſimpliciter concedendū eſt illud op⁹ non eſſe ſupra facultatem operantis.

Queritur ſecundo vtrum preſumptio opponatur magnanimitati ſecūdum exceſſum. Arguitur quod non quia ſi ſic ſequeretur quod aliquid eſſet oppoſitum preſumptioni quod opponeret magnanimitati ſecundū defectum ſed conſequens eſt falſum igitur. ¶ In oppoſitum arguitur. Preſumptio opponitur magnanimitati et non ſecundum defectū vt ex dictis patet ergo ſecundum exceſſuꝫ. Notandū quod preſumptio accipitur dupliciter vno modo generaliter pro quocūqꝫ actu vel habitu quo aſſumitur aliquid honorabile ſiue magnū ſiue paruum facultatem aſſumentis excedens aut vt facultatem aſſumentis excedens. Secundo modo accipitur preſumptio pro actu vel habitu ꝗ aſſumitur aliquid multuꝫ honorabile facultatem aſſumētis excedēs aut vt huiuſmodi dico aūt aut vt facultatem et cetera propter eum qui aſſumit aliquid quod in rei ⱴitate nō excedit facultatē ei⁹ ſed tñ aſſumēs credit qꝺ facultatem ſuā excedat aut ſaltem non eſt ſufficient certus certitudine morali qꝺ facultatem ſuā nō excedat. Quilibet eñi taliū lꝫ aſſumat rē ꝗ nō excedit facultatē ſuā ſic tñ aſſumit eaꝫ ac ſi excederet facultatē ſuā excederet nichilominꝰ tamen eam aſſūpſiſſet. ¶ Prima cōcluſio. preſumptio p̄mo modo dicta nō opponitur adequate magnanimitati. probaᷓ quia preſumptio illo mō dicta continet ſub ſe p̄ſumptionē oppoſitā magnanimitati ⁊ preſumptionē oppoſitam modeſtie ſicut eñi i appetitu magnoꝝ honorū ɔtigit p̄ſumere ita ⁊ı appetitu paruoꝝ. hoc tñ differt qꝺ rect⁹ appetit⁹ honorū magnoꝝ ⁊ paruoꝝ nō eſt nominat⁹ vno noīe ſꝫ diuerſis. p̄m⁹ eñi nꝭ magnanimitas. ſcꝺs modeſtia. Inordinat⁹ tñ appetit⁹ tam magnoꝝ quā paruorū honoꝝ ē vno noīe noīat⁹ ſcꝫ noīe p̄ſūptiōis ⁊ ideo p̄ſūptio opponitur adequate alicui ɔmuni magnanimitati ⁊ modeſtie. ¶ Secūda ɔcluſio. p̄ſumptio ſcꝺo mō dicta opponiᷓ magnanimitati ſecundum exceſſum. probatur. Omis magnanimitas inclinat ad appetendū magnos honores ꝗ ſciuntur eſſe intra facultatem ipſius appetentis ſed preſumptio inclinat ad appetendum magnos hoꝝ

hores qui neſciuntur eſſe infra facultatem appetentis ꝛ hoc eſt ſuperhabūdare in appetendo ergo pſumptio hoc modo dicta opponitur magnanimitati ſm exceſſum: minor iſtius ratiōis ſatis patet ex his que ſupra dicta ſunt et intelligenda eſt ad ſenſū ſupradictum: nec tamen intelligo quod preſumptio ſit oppoſita magnanimitati ſcōm omnē ambitū ſuū: ſed tantum proprie ſecūdū ſpeciē illā magnanimitatis que eſt fiducia. ¶ Scdō poſſet probari inductiue per oēs ſpecies preſumptiōis: conſtat enī quod ille qui appetit res honorabiles habentes adminiſtrationē aliquam vires ſuas excedentē excedit in appetendo honores.

Excedentes appetitu honoris.

Similiter ille qui appetit res honorabiles habentem honorē excedentē conditionem perſone appetentis: excedit in appetendo honores magnos. Silr qui appetit honorem vel opus alicui rei honorabili ꝓprium que non eſt ſibi adhuc cōmiſſa quamuis etiam dignus ſit vt ſibi cōmittatur excidit in appetēdo honorem. Similiter ille qui appetit rem honorabilē vel honorem quo neſcit ſe eſſe dignum excedit in appetēdo honorem. Deinde ille etiam q̄ appetit rem aliquā cuius ex viribus ſuis credit ſufficere excedit in appetendo honorem quia talis directe et precedens peccant cōtra fiduciam quia talis aliqualiter putat ſe dignū qualiter nō eſt dignus quia putat ſe etiam nō ſpecialiter adiutum dignum q̄ ipſe nō ſpecialiter adiutus non eſt dignus. ¶ Tertia cōcluſio. Omnis preſūptuoſus peccat ignorans probatur: oīs preſūptuoſus putat rem quā appetit eſſe infra facultatē ſuā aut neſcit eam eē ſupra facultatem ſuam que tamen ſecundū rei veritatē eſt ſupra facultatem ſuam ergo o e pſūptuoſus eſt peccans ignorāſ. ¶ Scdō ois preſūptuoſ⁹ vel credit facultatē ſuā eē maiorē quā ſit vel rem honorabilem quā appetit eē minorē quā ſit, miorē quidē aūt in adminiſtratione aut in honore aut de facto caret deliberatione ꝛ inquiſitiōe qua cōpet vere rem quam appetit ad vires ſuas. Sed ois talis peccat ignorāſ igitur. Et ſi dicas ꝙ aliquis eſt preſumptuoſus qui appetit rem honorabilē quam ſcit excedere vires ſuas. Et quam ſcit ſe nō debere appetere ergo aliquis eſt preſūptuoſus nō ignorans. ¶ Ad hoc rñdeo quod ſi aliquis appetat rē honorabilem cui ſe nō poſſe ſufficere iudicat, ipſe nō appetit eā ratiōe adminiſtrationis neq̄ ꝓprie dignificat ea ſed eam appetit rōne honoris ānexi ꝛ ita eſt magis ambitioſus q̄ pſumptuoſus. Et ſi dicas ꝙ talis appetit eā vt exerceat ſe i operibus ad que nō ſufficit adhuc ꝛ ſe exercitādo fiat ſufficientior ꝛ cū hoc tn̄ ipſe iudicat ꝙ non debet appetere qꝛ plures detrimētū patiētur ꝓpt̄ inſufficiētiā. ¶ Ad hoc rñdeo ꝙ talis pſumptuoſus raro ꝛ in paucis reperitur. concluſio aūt que poſita eſt ꝯformis ad doctrinam ariſt. veritatē habet vt in pluribus ſicut ꝛ reliqui ſermones vniuerſales ad quos vt determinat ariſto. libro primo ethicorum nō exigitur neceſſaria veritas ſed ſufficit ꝙ vt in pluribus veri ſint. probatur pterea concluſio per ariſt. in quarto ethicoꝝ dicētem caymi autē inſipientes et ſeipſos ignorantes ex hoc manifeſtum vt eſi digni exiſtentes ad honorabilia conanſ deinde redarguūtur. Ubi Euſtracius inſipientes aūt manifeſte ſeipſos ignorantes ſūt, ꝓdicāt enim vel in mediū ferūt ipſoꝝ inſipientiam cōnantes ad ea que honorabilia quoꝝ nichil ipſius ineſt ꝓpter qḋ ꝛ velocit̄ manifeſte ſiūt. Ex quibus verbis apparet ꝙ caymi ꝛ ignorātes ſūt ꝛ inſipientes: aut vt vult alia trāſlatio demētes qḋ idē ē qꝛ demētia ē ignorātiā ſuā i publicum afferre qḋ faciūt caymi, puſillanimi aūt igñantes ſūt ſed nō inſipientes ꝓpt̄ contrariam cauſā dicente de puſillanimo Ariſto. ſed et ignorare ſeipſum, appeteret enim quibus dignus erat bona exiſtencia, nō tamen inſipientes videnſ eſſe ſed magis pigri.

Ois pſūptuoſus ignorans

Euſtraci⁹

¶ Quarta concluſio. Et ſi non omnis preſumptuoſus maiorem honorem appetit q̄ magnanimus. Omnis tamen preſumptuoſus ſuperhabundantius appetit q̄ magnanimus. Probatur prima pars. Volo ꝙ ſint duo inequales notabiliter in facultate ꝛ virib⁹ ꝛ aliis bonis que poſſunt eſſe principia arduarū operationū ꝛ iſti appetant aliquam rē honorabilem habentem difficilem adminiſtrationem q̄ nō excedat facultatē vni⁹ ꝛ tn̄ excedat facultatē alterius. Tūc ſic. Iſtorū vn⁹ ē magnanim⁹ ꝛ alt⁹ eſt preſūptuoſus et tamen amboequalem honorem appetūt ergo preſumptuoſus non ſemper appetit maiorē honorem q̄ magnanimus. ¶ Secunda pars. Probaſ nullus magnanimus appetit rē honorabilē ſupra vires ſuas exiſtentem. Sed omnis preſūptuoſ⁹ appetit rem honorabilē ſupra vires ſuas exiſtentē ergo ois preſūptuoſ⁹ ſuphabūdanti⁹ honorē appetit quā magnanimus. Secundo in omi preſūptuoſo eſt ſuphabundantia appetit⁹ rerum honorabiliū ſed in nullo magnanimo eſt ſuperhabundantia appetitus rerum honorabiliū igitur. Unde multū differt dicere iſte appetit maiorem honorē quam ille et iſte ſuphabundātius appetit honorē q̄ ille. In prima enim iſtud comparatiuū maiorē non dicit ꝯparationem honorū appetitorū ad facultatem appetētiū ſꝫ tn̄ cōparationem honoris appetiti ab vno ad honorem appetitum ab alio. Sed in ſecunda hoc aduerbiū ſuphabūdantius non dicit cōparationē vnius honoris ad aliū ſꝫ tātū dicit cōparationem ꝛ proportionem ipſoꝝ honorum ad facultates appetentium ꝛ ſignificat ꝙ honor appetitus per iſtum magis excedit vires ſuas quam honor appetitus per illū excedat vires illius. ¶ Quinta concluſio. Et ſi preſumptuoſi vt in pluribus ſint ſuperbi poteſt tamen reperiri ſine ſupbia preſumptio. Pro iſta concluſione eſt aduertendum quod ad magnanimum pertinet comparare vires ſuas ad rē honorabilem aſſumendā ꝛ ſi cōparatione debite facta inueniet ꝙ nec ex ſe nec ratione alicuius circūſtantie res honorabilis excedit facultatem ſuā poteſt eā aſſumere ſi inuenit quod excedat debet eā relinquere. Ad huiuſmodi autē comparationē exigiſ duplex cognitio ſcilicet cognitio facultatis proprie q̄ cōſiſtit in bonis nature, in bonis gratuitis ꝛ i bonis acqſitis tam voluntatis quā intellect⁹ quā etiā potētiaꝝ executiuarū ꝛ etiā i bonis fortune tāquā i auxiliis q̄buſdā virtuoſarū operationū. Et generalit̄ oia cōſiderāda ſūt que poſſūt eē principia arduaꝝ operationū aut etiā impeditiua earum. Et hoc ſiue illa nobis inſint ſiue ꝑ aliquos nobis aliqua neceſſitudine coniūctos ſint i ꝑtāte nr̄a qꝛ ſcōm ariſtotelem ea per nos poſſum⁹ q̄ ꝑ amicos poſſum⁹. ¶ Ex igiſ etiā cōſideratio rei honorabilis aſſūmende tā ſcōm adminiſtrationē quam ſcōm honorē ei annexū. Tūc ꝓbaſ pma pars ꝯcluſiōis. In plurib⁹ ꝯtingit qḋ aliqs pſūptuoſe appetit rē honorabilē ex eo ꝙ credit facultatē ſuā eē maiorem quam ſit ꝛ ex eo qḋ credit ꝙ ex aliquibus bonis exterioribus oriatur excellentia et facultas et appreciatio in homine que ſecundum rei veritatem non oriuntur ſicut diuites credūt ꝙ ex diuitiis ſuis oriatur excellentia et appreciatio et facultas bene adminiſtrandi rem aliquam, que tamen potiſſime oritur ex virtutib⁹ ſiue acqſitis ſiue gratuitis ſꝫ eſtimare ſe excellētiorē quā ſit aut ex illis reb⁹ habere excellētiā q̄ nō ſunt nate facere excellentiam ſuperbie eſt igitur. Secunda pars probatur aliquis non plus eſtimās de facultate ꝛ viribus ſuis quam eſtimare debeat poteſt preſumptuoſe aſſumere ſibi rem honorabilē vires ſuas notabiliter excedentē ex hoc ꝙ nō ſufficienſ inqui

Cōparatio magnanimi āteq̄ op⁹ aggrediatur.

ſuit pondus ⁊ difficultatē adminiſtrationis illi⁹ rei
aut magnitudinē honoris ānexi illi rei/ſed cōſtat ta-
lem eē ꝓſumptuoſū ⁊ tamen non eſt ſuperbus q2 non
plus eſtimat de excellentia ſua quā ſit eſtimandū igr
¶ Sexta concluſio bona fortune ſine virtute perfecta

bōa fortu-ne ad ꝓſūptionē inducunt. in exiſtenti nata ſūt habentē ad ꝓſūptionē inducere
et ad ſupbiā ⁊ petulātiā ꝓbat̄ qui hn̄t bona talia ſi
ne virtute perfecta eſtimant ſe ſuperexcellere alios ⁊
attentant indifferenter quaſcunq̄ adminiſtrationes
etiam que facultatem ⁊ vires ſuas excedunt cū nō ha
beant virtutē perfectam qua huiuſmodi inclinationi
reſiſtant qua etiam grauibus adminiſtratiōibus ge
rendis ſuffeciant igit̄:ſine eī virtute perfecta vt ha-
bet ariſtoteles nō facile ferre moderate bonas for-
tunas:nec etiā res graues debite adminiſtrare ¶ Se
cūda pars ⁊ tertia ꝓbatur q2 hn̄tes hm̄oi bonas for
tunas ſine virtute ſunt deſpectores.i.ſuperbi ⁊ iniu-
riatores.i.petulantes vt habet alia tranſlatio. Scdo
tales imitantur magnanimū et quantum poſſunt co
nantur vt appareant magnanimi et magnis hono-
ribus digni/ſed non poſſunt imitari eū in arduis o-
perationibus et adminiſtrationibus intuitu contem-
ptu/indignorum et vera glorificatione indigno/ergo
cū oporteat q̄ habeant aliquas operationes accedē
tes ſecundū apparentiam ad operationes magnani
neceſſe eſt vt attentent adminiſtrationes quib⁹ nō ſuf
B ficiūt per preſūptionem ⁊ cōtemnant meliores et pre-
ſtātiores p ſuperbiam et eis conuicientur ⁊ iniuriā affe
rant p petulantiam Et hanc concluſionem cum ratio
nibus ſuis videtur poſuiſſe ariſtoteles quarto ethico
rum cū ait. Qui autē ſine virtute bona talia habent
neq̄ iuſte magnis ſe ipſos dignificāt neq̄ recte ma
gnani dicuntur. Sine virtute enim perfecta nō ſūt hec:
deſpectores autem et iniuriatores et talia habentes
mali efficiuntur:ſine virtute enim non facile ferre bo-
nas fortunas moderate nō potētes aūt ferre ⁊ exiſti
mātes alios ſuperexcellere:illos quidē ↄtemnūt ipī aūt q̄
cūq̄ vtiq̄ contingerit operant̄.imitant̄ eī magnanimū
nō ſimiles exiſtētes hec aūt operantur in quib⁹ poſſūt
que quidem igitur ſecūdū virtutē non operant̄ con-
temnūt aūt alios:magnanim⁹ autem iuſte contem-
pnit:glorificat enim vere multi autem contingenter.
¶ Septima cōcluſio. Non ſolū ſecūdum apparentiā
ſed ſecūdū rei veritatem preſūptuoſus ſe habet in ex
ceſſu ad magnanimum Preſūptuoſus ſic ſe habet i
omni actu ſuo reſpectu appetitus rei multū honora
bilis q̄ ſi idem ipſe eēt vere magnim⁹ et circūſtantie
eēnt omnino pares ipē non appeteret illam et iudica
re ſe ſic appetendo ſuperhabundare ⁊ excedere ergo
preſumptuoſus ſemp in exceſſu ſe habet ad magnani
mum aſſa poſſet probari inductiue in omnib⁹ actib⁹
preſumptuoſi. ¶ Secūdo ſi nō hoc maxime ideo eēt
q2 preſūptuoſus in multo precio habet bona exterio-
ra que magnim⁹ reputat parua ⁊ quaſi null⁹ precii
Tho. 2. 2. ſed nō ob hoc ſe habet preſumptuoſus in defectu ad
q. 130. ar. 2. magnanimū igitur/prima pars antecedētis eſt tho-
me qui ex hoc infert quod preſūptuoſus ſcdm rei vrita
tatem quandoq̄ deficit a magnanio ſed ſcdm appa-
ꝓſūptuo-ſ⁹ excedit magnim in appetitu honoꝝ rentiā in exceſſu ſe habet. Et ſecunda pars ꝓbatur q2
null⁹ ꝓcīſe ex hoc eſt preſūptuoſus q̄ diuitias mīti
facit ſed ſi per hoc credat ſe excellere aut velit haberi
in maiori precio quam docti ⁊ virtuoſi eſt ſuperb⁹ et
ſi etiam velit ad arduas dignitates pre ceteris bo-
nis ⁊ virtuoſis ꝓmoueri eſt preſūptuoſus/et in hoc
ſuperhabundat in appetitu honoꝝ. Tertio ſi ſic hoc
maxime eēt quia preſūptuoſus appetit precioſis ve-
ſtib⁹ indui deſpicit alios ⁊ iniuriat̄ eis q̄ nō ſūt ma
gna ſcdm vritatē ſed ſm opinionē ſtultoꝝ/ſʒ ꝓſūptuo
ſus in hoc nō deficit a magnanio ſed ſe habet in exceſ-
ſu reſpectu eius igitur. Minor patet q2 iſta duo nul-
lum reprehendere ⁊ reprehendere omnes indifferen
ter tam bonos quā malos ſe habent ſecundū defectū
⁊ exceſſū ⁊ primū quidē ſecundū deffectum ⁊ ſecūdū
ſecundū exceſſū ⁊ inter eſt medietas quedā ſcilicet re
prehendere reprehendendos et ↄtempnere contēpnē
dos que eſt magnanimi. Tūc ſic nullū reprehendere
ſe habet ſcdm veritatē vt extremū in defectu reſpectu
huius medietatis que ptinet ad magnanimū ergo in
differenter omnis reprehendere ſe habet ſecundū ve
ritatem vt extremū in ſuperhabūdātia reſpectu me-
dietatis pertinētis ad magnanimū. Et eodem modo
argueretur de precioſitate veſtiū. ¶ Secūdo probat̄
auctoritate ſenece libro de quatuor vrtutib⁹ quam p Seneca.
ſe inducit beat⁹ thomas/magnanimitas inquit ſi ſe
ſupra modū ſuū extollat faciet virum minantem in-
flatum turbidū inquietū ⁊ in quaſcunq̄ excellentias
dictorū factorumq̄ neglecta honeſtate feſtinum/vbi
ſeneca non dicit ſi ſe infra modum ſuum deiciat ſed
ſi ſe ſupra modū ſuum extollat. ¶ Contra primā con arg. tho. 2. 2. q̄ſtio. 130. art. 2.
cluſionē arguit̄ ſic nullum peccatū in ſpiritum ſanctū
opponitur magnanimitati quia quodlibet tale op-
ponitur caritati ſed preſūptio eſt peccatum in ſpiri
tum ſanctū ergo nō opponitur magnanimitati. Se
cūdo nullū peccatum ex ignorantia opponitur ma arg. buri. 4. ethi. q. 12.
gnanimitati ſed ꝓſumptio ſiue caymotes ſecūdū ari
ſtotelem eſt peccatum ex ignorantia/quia ſecundum
eum caymi inſipientes ſunt et ignorantes. Tertio vi-
tium oppoſitum ſecundum exceſſum magnanimitati
non eſt magnum cum ſit minus puſillanimitate ſecū
dum ariſtotelē quarto ethicorum ſed preſumptio eſt
peſſimum vicium et multo magis deteſtandum quā
puſillanimitas ergo preſumptio non opponitur ma
gnanimitati ſecundum exceſſum. ¶ Ad primā reſpon Nō oīs ꝓſūptio eſt pctm̄ i ſpū ſanctum.
det beatus thomas q̄ non quelibet preſumptio po-
nitur peccatum in ſpiritum ſanctum/ſed illa qua de
diuinam iuſticiam contempnit ex inordinata confidē
tia diuine miſericordie/et talis preſumptio ratione
materie inq̄tum ſcilicet per eam cōtempnit̄ aliquid
diuinum opponit̄ caritati vel pocius dono timoris
cui⁹ eſt deum reuereri inq̄tum tamen talis contem-
ptus excedit proportionē ꝓprie facultatis poteſt op
poni magnanimitati. Hanc ſolutionem pro nunc
non reprobo nec approbo q2 alibi terminandum eſt Solutio tho. nec reprobatur nec approbatur.
quid ſit peccatum in ſpiritum ſanctum/et an ſit aliq̄
talis ꝓſūptio q̄lis hic deſcribit̄ ⁊ ſi ſit aliq̄ talis vtrū
opponat̄ magnanimitati q2 nō videt̄ q̄ aliq̄s cōtē-
ptū illū diuine iuſticie affectat inq̄tum rē honorabilem
nec ſm vritatē nec ſm apparētiā. Ideo ſi aliq̄ ſit ta- B
lis ꝓſūptio ipa nō eſt illa q̄ ē ſpēs vicii oppoſiti ma-
gnanimitati nec etiā ꝓprie caritati/ſʒ magis ſpei ſm
q̄ ait Thomas q̄ſtionib⁹ de malo q̄ ꝓſūptio eſt in
ordinata ſpes. q̄ ſi dixiſſet beat⁹ Thomas q̄ ↄfiden
tia illa inordinata de diuina mīa fuiſſet ꝓſūptio ꝓprie
habuiſſet maiorē apparētiā/ʒ ec q̄ ꝓſūptio opponit̄
ordinate fiducie q̄ ē ſpēs magnanimitatis/⁊ tn̄ ad huc
ita nō eēt q2 fiducia illa q̄ ē ſpēs magnanimitatis ē re
ſpectu rerū arduarū ⁊ difficiliū agendaꝝ/ↄfidentia
aūt illa de diuina mīa i extremo iudicio nō ē reſpectu re
rū agēdaꝝ ſʒ ē reſpectu ipunitatiſ. ¶ Ad ſcdm negat̄
maior aliq̄s eīm īterdū ex ignorātia ↄfidētiā hʒ alicu-
ius rei ardue agēde q2 nō ſatis cognoſcit facultatem
ſuā vel difficultatē rei agēde ⁊ huiuſmōi ↄfidētia me
diāte tali ignorātia/ſuſcepta ē ꝓſūptio/⁊ minor rō-
nis vniuerſalit̄ itellecta ē falſa. Et ad ꝓbationē dico
q̄ lʒ caymi ignorātes ſint ⁊ īſipiētes lʒ etiā ignoran-
tes peccent non tamen ex ignorantia peccant/aliud
eſt enim peccare ignoranter et aliud peccare ex igno
rantia vt declarat ari. in tertio ethicorum. ¶ Ad ter

ſtiam dico q ſicut ſupra dictum eſt vna ſpecies preſū-
ptionis eſt maxime deteſtanda / ſed de ea non eſt locu-
tus ariſt. nec eam forte cognouit. Similiter pſūptio
eſt peſſima ſecundum vitia illa ad que regulariter in-
clinat ſed vt dictū eſt preſumptio ſimplex non eſt tā
vitioſa q̄ vitioſa eſt puſillanimitas. ¶ Contra quar-
tam concluſionem arguitur ſic Nullus magnanim⁹
appetit honorem ſupra facultatem ſuam oīs preſū-
ptuoſus appetit honorem ſupra facultatem ſuam er-
go omnis honor appetitus a preſumptuoſo eſt ma-
ior q̄ honor appetitus a magnanimo. conſequētia
tenet quia honor qui eſt ſupra facultatē appetentis il-
lum eſt maior q̄ honor qui non eſt ſupra facultatē il-
lum appetentis. Ad hanc rōnem nego primam conſe-
quentiam et ad ꝓbationem nego aſſumptū quia q
aliquis honor ſit ſupra facultatem appetentis / con-
tingit interdum ex magnitudine honoris vbi ſcilicet
eſſet paritas facultatum. Aliquando cōtingit ex par-
uitate facultatis verbi gratia vbi eſſet paritas hono-
rum appetitorū. Et ideo argumentū illud non cōclu-
dit niſi q preſumptuoſus ſuperhabūdantius appe-
tit q̄ magnanimus ſicut iſta conſequētia nō valz. iſte
eger plus comedit quam poſſit digerere. Iſte ſanus
non plus cōmedit quā poſſit digerere / ergo iſte eger
pluri cibo vtitur quam ſanus. Conſtat q conſequen-
tia non valet. Sed bene ſequitur ergo iſte eger
ſuperhabundantius commedit vel plus excedit in cō-
medendo quam ille ſanus. Contra ſeptimā concluſio-
nem arguitur rōnibus quas innuit thomas / preſum-
ptuoſus excedit magnanimū in appetitu bonoꝝ exte-
riorum / ſed huiuſmodi bona nō ſunt maiora aliis ſe-
cūdum veritatē ſed tantū ſecundū apparētiā igitur.
Secūdo preſumptuoſus excedit magnanimū in ap-
petitu ornatus exterioris ſed ornatus exterior nō eſt
maior ſecundū veritate bonis que appetit magnani-
mus ſed tantū ſecundū opinionem ſtultoꝝ igit. Ter-
tio preſūptuoſus appetit deſpicere bonos et eis inſu-
ltari / magnanimus aūt nō deſpicit niſi malos et re-
prehenſibiles ſed primū non eſt maius ſecundo ſcdm
veritatem ſed tantū ſecundū apparentiam ꝛ opinio-
nem ſtultorum igitur q̄uis preſūptuoſus non ſe ha-
bet in exceſſu ad magnanimū ſecundū veritatem ſed
ſolū ſecundū apparentiam. ¶ Ad primā dico qd ali-
quid dicitur appetitū ab aliquo dupliciter vnomo-
do tanquā finis. Alio modo tanquā ordinatū in finē
dico q preſumptuoſus nō appetit diuitias / precioſū
ornatū reprehenſionē bonoꝝ tanquā finem ex cuius
ſcilicet appetitu dicatur preſumptuoſus ſed appetit
ea tanquā quedā ordinata in finem quia enim caret
virtutib⁹ qb⁹ ſolis debet honor ꝛ ex quib⁹ vera excel-
lentia naſcit neceſſe ē qd ipe ſibi falſis artib⁹ appa-
rentē excellentiā ꝯparet vt ea ꝯparata ꝑuehat ad ho-
nores qb⁹ ē indign⁹ ꝛ ad ꝗuiſſimaꝝ rerū adminiſtra-
tiones. Et iō licet iſta que apetit tāq̄ media non ſint
maiora his que appetit ver⁹ magnanim⁹ honor tn̄
quē intēdit ꝑ hec ſibi ꝯparare magis excedit facul-
tatem ſuā q̄ honor quē appetit magnanimus facul-
tatem magnanimi excedat nō tn̄ ſcdm apparētiā ſz eti-
am ſm ꝟitatē: dico p̄terea q hec oia que appetit p̄-
ſūptuoſ⁹ etiā ſcdm ꝟitatē ſit maiora quā illa eiuſdē
gn̄is que appeteret ſi ipe eēt magnanim⁹ puta ſi cete-
ris parib⁹ ipe eēt magnanim⁹ / nec tātas pecunias nec
tā p̄cioſas veſtes nec tot ꝛ tā ꝗues rep̄hēſiōes appete-
ret neq̧ vz iſta ꝯña / aliq̄ q̄ appetit p̄ſūptuoſus ſūt mi-
to minora ſz ꝟitatē his que appetit magnanim⁹ ḡ ma-
gnanim⁹ qꝛ ſm ꝟitatē p̄ſūptuoſū excedit in appetēdo
qꝛ lz hec ſint miora illis qꝛ tn̄ ꝑ hec miora p̄ſūptuoſ⁹
tēdit in alia maiora qꝛ excedūt facultatē ſuā: magnani-
mus autem non tēdit in aliqua que facultatem ſuā
excedāt / ideo preſūptuoſ⁹ ſemper ſe habet ſecundum
veritatem in exceſſu ad magnanimū. Aduerte tamen
q facultas honoris que appetitur poteſt dupliciter cō-
parari ad facultatem appetentis vno modo cū vnū
abſolute cōparat ad aliud. Alio modo cum ſit cōpa-
ratio vnius ad aliud ſecundū circūſtantias occurren-
tes. Contingit enim interdum q in preſūptuoſo eſt
ſimpliciter maior facultas agendi et adminiſtrandi
et q in eo ſunt plura ꝛ excellētiora principia ardua-
rū operationū quam in magnanimo ꝛ tamen honor
appetitus ab viroq̧ eſt equalis et nichilominꝰ q ha-
bet minorem facultatem in eo appetendo eſt magna-
nimus et qui habet maiorē facultatem in eo appetē-
do eſt preſūptuoſus ꝓpter circumſtantias occurrētes
ꝓpter quas principia agendi in vno ſint ipedita no-
tabiliter ꝛ non in alio / aut propter egritudinem / aut
propter aliarū rerū adminiſtratione / aut propter ꝓ-
hibitionem alicuiꝰ potentie / aut propter alias cau-
ſas que īfinite poſſunt accedere / poteſt etiam dari ca-
ſus in quo quis aſſumit rem honorabilem quaz ſcit
eſſe ſupra facultatem ſuam et tamen in hoc eſt ma-
gnanimus et non preſūptuoſus Caſus eſt talis / ſi ſit
ꝓuidendū alicui grauiſſime dignitati adminiſtratio-
nem difficilem habenti et nullus ſit qui eam ſufficci-
at gerere. Tunc ille qui eſt maioris facultatis inter
ceteros licet non ſufficiat per conſenſum aliorū po-
teſt eam cum confidētia diuini auxilii ſuſcipere / quo
auxilio tanto magis eum indigere conſtat quāto mi-
nus ad dignitatem illam gerendam ſufficit.

Queritur tertio. Utrum cuili-

bet preſūptiōi ſua puſillanimitas oppo-
natur. Arguitur q non / preſūptioni que ē
ex viriū ſuarū confidentia nulla puſillanimitas op-
poſita eſt cum virtuoſum ſit in nullo de viribus ſu-
is confidere igit. In oppoſitum arguit quod modis
contingit ſuꝑhabundare tot modis contingit defice-
re ergo quod ſunt modi p̄ſumptionis tot ſunt modi
puſillanimitatis. ¶ Notandum ē q ſicut plures ſunt
modi ſiue ſpecies preſūptionis ita ꝛ puſillanimita-
tis. Contingit enim q aliquis recuſet rem honorabi-
lem quia quāuis ſufficiat adminiſtrationi et honori
diffidit tn̄ de virib⁹ ſuis et ꝓpter metū deficiendi ꝛ fu-
gā laboris ſine inquiſitione ſufficiente iudicat ſe nō ſuf-
ficere. Secūdo quia quāuis ſciat probabiliter ſe ſuf-
ficere tn̄ fugit honorem et magis vult agere priuatā
vitā ꝛ ſectari ociū ſicut habet tullius p̄mo de officiis
quāuis tamen honor ille ſibi propter conditionem ꝑ-
ſone debeatur. ¶ Tertio cum quis aſſumptus ad di-
gnitatem vel officiū nō exequitur ea que ſunt digni-
tatis vel officii ſui neq̧ attribuit ſibi honores ad di-
gnitatē vel officiū ſuum ptinētes nō quidē humilita-
tis aut exempli cauſa ſed ꝓpter quādam incuriam.
Quarto recuſat aliquis rē honorabilē eo q ipſe cer-
titudinaliter ſcit q ſine auxilio diuino nō pōt bene ge-
ri qꝛ tamē diffidit de auxilio ſpeciali qd de⁹ regula-
riter ſolet immittere inuocantibus eū. Ideo eſtimat
ſe non ſufficere ꝛ recuſat. ¶ Tunc ſit concluſio prima
Cuilibet preſūptiōi ſua puſillanitas opponit / poſ-
ſet ꝓbari ꝯcluſio inducēdo ꝑ ſingulas ſpecies p̄ſum-
ptionis. ¶ Scda cōcluſio / Prima ſpecies puſillani-
mitatis eſt deterior preſūptione ſibi oppoſita / pro-
batur. ¶ Puſillanim⁹ ex vi ſue puſillanimitatis nul-
lo etiā vicio alio addito priuat ſe multiſ et laudabilib⁹
exercitiis ꝑ q̄rū ꝯtinuationē poſſet de ꝟtute i ꝟtutem
ꝓficere ꝛ bōas artes ꝛ diſciplinas q̄s hīt ꝯtinue au-
gere p̄ſūptuoſ⁹ aūt ex vi ſue p̄ſūptiōis ſe bonis arti-
bus et diſciplinis licet in re que facultatem ſuam ex-
cedit ſe continue exercet igitur. Secundo vicium pu-
ſillanimitatis eſt communiꝰ et magis inſitū ꝛ ꝯpla-

Margin notes (left): Peccare ignorant ꝛ peccare ex ignorantia. — C — Tho. 2. 2 vbi ſupra — D — Nota — E
Margin notes (right): 5 — Duplex ꝯparatio — 6 — Nō omis appetens honorem quo nō eſt dign⁹ eſt p̄ſūptioſ⁹ — h — modi puſillanitatis. — 7

Puſilla nimitas peior ē p̄ſūptione.

tatē nobis et vult cōſtractus ergo eſt deterius. Et confirmatur per ariſtotelē quarto ethicorū. Opponit autem magnanimitati puſillanimitas magis quā caymotes ꝛ fit magis ꝛ deterius eſt vbi cōſtrarius dicit puſillanimitatē eē nobis magis a natura ꝯplantatam ¶ Tertia cōcluſio Secunda ſpecies puſillanimitatꝫ eſt deterior p̄ſumptiōe ſibi oppoſita ꝓbatur vt p̄cedens. ¶ Quarta ꝯcl'o tertia ſpecies puſillanimitatꝫ eſt minus viciū quam p̄ſumptio. ꝓbatur q2 preſūptio nūquā eſt ſine iniuſticia q2 per ipſā vſurpat vel actus vel honor ad aliū pertinēs. ¶ Quīta cōcluſio. preſūptio oppoſita quarte ſpeciei eſt deterior puſillanimitate. Pro probatione Aduerte qd tam puſillanimus quā p̄ſūptuoſus ſcd̄m iſtā ſpeciē detrahūt deo bn̄ficium qd eſt hominibus largiturū ſcꝫ ſpecialē aſſiſtentiam in rebus difficilibus ꝛ bonis q2 preſūptuoſus dicit ſe nō egere illo beneficio. puſillanimus dicit ſe indignū eo ꝛ ideo nō habiturū eū. Sed in hoc differūt quia preſūptuoſus detrahit bn̄ficium illud tanq̄ eo nō egeat et tanq̄ ſibi ipſi ſufficiat. puſillanimus vero confitetur illud eſſe ſibi neceſſariū ſed q2 putat ſe non ꝯmeruiſſe illud iō detrahit tanq̄ nō ſit habiturus eū Ex quibus ſatis patet veritas ꝯcluſionis q2 p̄ſūptuoſus preſumit de viribus ſuis qd nō facit puſillanimus immo ꝯtrā ad hoc recte ſe hꝫ puſillanimus. p̄ſūptuoſus eſt blaſphemus in deū in hoc qd dicit auxiliū ſuū nō eſſe nobis neceſſariū in bonis operādibus. puſillanimus nō blaſphemat in hoc ſed recte ſentit. puſillanimus dicit ſe indignū diuino auxilio qd frequēter verū. p̄ſūptuoſus dicit ſe tali nō egere. puſillanimus diffidit diuinū auxiliū ſibi adeſſe in quo grauiter peccat. p̄ſumptuoſus vero nec diffidit nec ſperat q2 dicit illud nō eē ſibi neceſſariū. ¶ Cōtra p̄mā cōcluſionem arguit̄ ſic. Quatuor ſūt poſite quatuor ſpēs p̄ſūptiōis ſed hic nō ponūtur niſi q̄tuor ſpēs puſillanimitatis igitur. Ad hāc rōnē Videtur ꝙ p̄ma ſpecies puſillanimitatis opponit p̄me ꝛ quarte ſpēi p̄ſūptiōis. q2 q̄rta ſpēs ob hoc cōtingebat q2 nōdū ſatis ꝯſtabat appetēti ꝙ illō quod appetebat eēt infra facultatē ſuā. cuius oppoſitus defectus ſatis cōtinetur in p̄ma ſpē. ¶ Contra ſcd̄am cōcluſionē. Arguitur ſic. Caymi ſm Ariſto. inſipientes ſūt ꝛ ſeipſos ignorantes. ꝛ puſillanimus eſt ignorās ſeipſum ſed nō inſipiens ergo caymus ſiue p̄ſumptuoſus eſt deterior puſillanimo. ¶ Secūdo caymi rōnabiliter redarguūtur puſillanimi nō redarguūtur igitur ¶ Tertio. Preſūptuoſi ornātur veſtibus precioſis et manifeſtant bonas fortunas ſuas exterius: et de ſe ipſis magna dicūt vt per hoc videant̄ honorabiliores: puſillanimi vero his oībus abſtinent igitur. ¶ Ad primam concedo antecedens et nego conſequentiam quia puſillanimus licet non ſit inſipiens: eſt tamen ignorans et piger dicente Ariſtotile nō tamen inſipiētes tales videntur eſſe magis pigri: dicta autē eſt ſupra cauſa propter quam dicuntur caymi inſipiētes quia ſcilicet ignorantiam ſuam publicant. ¶ Ad ſecundā concedo antecedens et nego conſequentiam quia ꝙ illi redarguantur et non iſti nō eſt quia illi vicioſi ſūt et non iſti: ſed quia illi ignorantiam et defectus ſuos publicant et non iſti Publicatio autem vicii antecedit ſemper redargutionem que fit a multitudine.

Ad tertiam nego conſequentiam quia licet puſillanimi non habeant iſta: habent alia que ſunt his deteriora ita dicente Ariſtotele de puſillanimis. Talis autem opinio videtur deteriores facere. Singuli eīn appetūt que ſcd̄m dignitatē. Receduūt aūt et ab operationibus bonis et ab inuentionibus vt indigni exiſtētes. Similiter ꝛ ab exterioribus bonis. Ecce quomō puſillanimus vi ſue puſillanimitatis ſe multis ꝛ magnis bonis priuat. Et hec de queſtione.

R

Conſequēter. Queritur de ambitione. Et primo. Utrum ambitio ſit peccatū ¶ Arguitur ꝙ nō appetitus honoris non ē peccatum cū honor ſit maximū bonū inter externa bona ſed ambitio nō dicit niſi appetitū honoris ḡ ambitio non ē peccatū. ¶ In oppoſitū arguitur ꝑ illud apl'i ad corin. xiii. caritas nō eſt ambitioſa nō querit que ſua ſūt. ſed quicq̄d repugnat caritati eſt peccatū ergo ambitio ē peccatū. ¶ Rn̄dēdū ꝙ ſcd̄m beatū Thomam. q. c. xxxi articulo p̄mo tripliciter contingit appetitum honoris eſſe inordinatū. Unomō ꝑ hoc ꝙ aliquis appetit teſtimoniū de excellencia quam nō habet quod eſt appetere honorē ſupra ſuā ꝓportionē. Secūdo modo per hoc ꝙ honorem ſibi cupit nō referendo in deū. Tertio mō per hoc ꝙ appetitus eius in ipſo honore q̄eſcit nec refert ipm ad vtilitatē aliorum ꝛ q2 ambitio importat inordinatū appetitū honoris ideo manifeſtum eſt ꝙ ambitio eſt peccatū. Iſta opinio aſſignat tres modos ambitiōis ſed videnē mihi eſſe alii preter iſtos ideo magis placet diuiſio ſupra poſita. Dico ergo ꝙ appetitū honoris ꝯtingit eē inordinatū quadrupliciter: ſcꝫ rōnē q̄titatis. rōne finis: ꝛ ratiōe medior. ꝛ rōne vehemētie. Rōne quātitatis dupliciter. Unomō ſm magnitudinem. Aliomō ſcd̄m multitudinē. Scd̄m magnitudinē cōtingit dupliciter Unomō ſcd̄m magnitudinem abſolute quādo honor quē appetit excedit cōditionē appetētis ꝛ ē ſignū excellentie alicuius quā non habet appetēs vt ſi ineruditus in ſacris litteris appeteret magiſteriū in theologia Et iſte eſt primus modus quē ponit ſanctus Tho. Alio mō ſm magnitudinem rōne alicuius circūſtātie. Et hoc dupliciter. Unomō ratione circunſtantie debiti iuſti ꝛ ſimpliciter obligatorii. Alio mō rōne circūſtātie debiti moralis ſiue ſm moralē honeſtatē. Verbi gratia ſi ſit honor aliquis diſtribuēdus quē ticius appetit qui honor ſm rei veritatē nō excedit excellentiā ticii. eſt tamen aliquis alius ita excellēs (aut magis) ſicut ticius qui multis officiis in rē publicā aut alios modo promeruit iſtū honorē. titius aūt nullis. Tūc ſm iuſticiā diſtributiuā iſte honor nō debetur ticio ſꝫ debet̄ alteri ꝛ ticius appetens ipm ambitioſus ē. Si vero ſit alius multis cōditionibus ticium excellēs puta ſcientia nobilitate ꝟtutibus. licet etiā nō ꝯmeruerit honorē iſtū villis officiis ſicut nec ticius petit tñ iudicabit̄ ticius ambitioſus ſi ſe velit alteri p̄ferri nō q2 honor excellat ſimpliciter ꝛ abſolute ſꝫ q2 excellit ex circūſtantia aut quia alius notabiliter excellit cui ticius nō poteſt ſine ambitione velle ſe p̄ferri. Secūdū numerū contingit etiā dupliciter. Uno mō abſolute cū quis appetit multitudinem honorū quorū quolibet ſeorſum eſt dignus non tamē eſt ſimul omnibus dignus. Et iſte modus cōtinetur ſub primo modo beati Thome. Scd̄o mō ex circūſtātia vt cū q̄s cupit honorū multitudinē quibus ꝛ diuiſim ꝛ ꝯiūctī ē dignus multi tñ ſunt digni honore etiā eque aut plus q̄ iſte. et q2 iſte ambit oīa multi alii priuant̄ honoribus quibus vel ſine iniuria vel ſine i honeſtate carere nō pñt. iō i tali caſu q̄ multitudinē honorū appetit ē ambitioſus. Rōne finis ꝯtingit appetitū honoris eē dupliciter inordinatū. Unomō cū id qd debet eſſe finis honoris non appetimus tanq̄ finem honoris: ſed potius appetimus ipſum propter honorem tanq̄ propter finem vt cū honor habet adminiſtrationē publicā ꝛ appetimus adminiſtrationē ꝓpter honorē ꝛ nō ecōtra ſic ſīr habūdamus in appetitu honoris. Et iſte ē tercius modus quē ponit Thomas. Et hic pecca t q2 honor nō refertur in finē particularē in quē referri debet. Scd̄o mō cū nō referimus honorem in finē vniuerſalē in quem referendus eſt ſcꝫ in deum neq3 in eo laſſipiendo de excellentia diuina ſꝫ

Diuiſio thome iuſſiciens

tho. 2. 2. q̄ſtio. 131. articu. 1.

Ambitio ſua ſm numerū.

Primus modus auctoris.

de noſtra magnificanda cogitamus. Et iſte eſt ſcḋs
modus beati Thome. Róne medior͡ appetit⁹ hono
ſcḋs mo- ris eſt inordinatus cū q̄s ſiue dignus ſiue indign⁹
d⁹ autho procurat ſibi res honorabiles ꝑ ambitu ꝛ alius
ris. falſis aut ſubdolis artibus ſcḋm ꝙ ait. Saluſtius
bonus ꝛ ignau⁹ gloriā honorē ꝛ imperiū ſibi expe
tūt: ſed ille vera via nitit͛ iſte qꝛ bone artes deſunt
dolis ac fallacijs cōtendit. Et hoc genere ambitio
nis captus videbatur ille qui dicebat ꝙ nō niſi pro
imperio fides frangēda eſt. Quarto modo cōtingit
Quart⁹ róne vehemētie cum ſcꝫ vehemētius ꝛ ardenti⁹ ho-
mod⁹ au norem etiā ſibi debitū q̄ idē ſit appetend⁹ cupit ac
toris. deſiderat. Oibus eſt rebus ſuus mod⁹ addendus
eſt. ¶ Prima cōcluſio. Oi ambitio eſt peccm̄. Pro-
batur ois ambitio eſt appetit⁹ inordinatus hono
M ris ergo omis ambitio eſt peccm̄. ¶ Scḋa concluſio.
Non cuilibet ambitioni ſua puſillanimitas oppo
ſita eſt. Probat͛ qꝛ ambitioni ex parte finis nulla
eſt puſillanimitas ex parte finis oppoſita cū liceat
totaliter honores in deum et propter deū in vtilita
tem publicā referre neq̄ eſt puſillanimus ideo eſt
puſillanimus qꝛ totaliter refert honorē in deum et
nullo modo ꝓpter ſe honorem appetit. ¶ Tercia cō
cluſio. Cuilibet reliquor͡ modorū ambitionis ſua
opponitur puſillanimitas. ꝓbatur ambitioni ſcḋꝫ
q̄titatē opponitur puſillanimitas ſcḋm q̄titatem
qua ſcꝫ vel non tm̄ honorē vel non tot appetim⁹ q̄
tū vel tot recta rō dictat nos debere appetere. Si-
militer ambitioni ex parte mediorū opponit puſil
lanimitas qua medijs veris ꝛ honeſtis ꝛ bonis ar
tibus honorē proſequi nolumus. ꝛ ambitioni ſcḋꝫ
vehemētiā opponit puſillanimitas qua remiſſius
q̄ oportet honorē appetimus. cū ſcꝫ volitio eſt tam
remiſſa vt nō poſſit eſſe regulariter principiū actio
nis. aut cū pro re pro quo debet eſſe imperatiua exe
cutionis ipſa non eſt imperatiua executionis. aut eſt
ita remiſſa ꝙ aliqua parua bona nolumus expo-
nere periculo ꝓ honore cōſequendo que tm̄ recta ra
tio dictat eſſe periculo exponenda. ¶ Cōtra primā
argumē- cōcluſionē. Arguit͛ ſic quilibet abſq̄ vitio pōt appe
ta thome tere id quod ſibi debet͛ ꝓ premio. ſed honor eſt pre
ſcḋa ſcḋe mium virtutis vt vult Phūs primo ſcḋo ꝛ octauo
q̄ſtiōe. 131 ethicor͡ ergo appetitus honoris non eſt peccatum.
argumē- ¶ Scḋo ois honor q̄tuſcunq̄ ſit eſt imperfectū pre
to primo miū virtutis. ſed tm̄ tribuimus virtuoſo qꝛ nō ha-
bemus aliqd maius quod ſibi inferamus vt habet
ariſ. quarto ethicorum ergo nullus virtuoſus excē
dere poteſt in appetitu honoris. ¶ Tertio michi ꝓ
quod hō ꝓuocatur ad bonū ꝛ reuocatur a malo eſt
peccm̄. ſed per appetitū honoris hō ꝓuocat͛ ad bonū
et reuocat͛ a malo ergo nullus appetitus honoris
eſt peccm̄. minor ꝓbatur per ariſ. quarto ethicor͡ di
centē ꝙ fortiſſimi vident͛ eſſe apd̄ q̄s timidi inhono-
rati fortes aūt honorati. Et Tuli⁹ i libro de tuſcula
nis q̄ſtionibus ait ꝙ honor alit artes. ¶ Ad primā
reſpōdet beatus Thomas ꝙ honor nō eſt premium
virtutis quo ad ipm̄ virtuoſum ſed btitudo eterna
ſed eſt premiū virtutis ex parte honorantiū qui nō
hñt aliud mai⁹ qḋ tribuāt q̄ ex hoc ipō magnitudi-
nem hꝫ ꝙ phibe teſtimoniū virtuti ꝛ ita nō eſt ſuffi-
ciēs premiū. ¶ Hec ſolutio nō michi ꝑplacet. Tū pri-
ꝫ thomā mo qꝛ nō eſt verū ꝙ cuiuſlibet virtutis btitudo eter
na ſit premiū ſed virtutis meritorie. Actui eñ bono
M moraliter ꝛ nō meritorie nō debet͛ beatitudo eterna
pro premio. Dico p̄terea ꝙ ſolutio non eneruat ar
gumentum ſed corroborat. nā ſi honor ſit premium
inſufficiēs virtutis ꝛ nichil aliud obſtet hmōi inſuffi
ciētis nō cōcludit͛ ꝙ appetit⁹ eius ſit inordinatus
ꝫ vitioſus ſed magis oppoſitū imo ſi nō aliud ob

ſtet videtur ex hoc ſequi ꝙ q̄tuſcunq̄ honor appe- ſolutio.
ti poteſt tanq̄ premiū ab habēte exiguiſſimā virtu auctoris.
tem cū hmōi exigua virtute honor maximus ſit in-
dignus. Ideo aliter reſpondeo ꝛ concedo maiorem
ꝛ minorem et nego cōſequētiā ſed tantū poteſt con
cludi ex illis premiſſis ꝙ quilibet poteſt abſq̄ vitio
honorem appetere quod eſt verū ſed tamē cū hoc
ſtat ꝙ appetando ipſum poteſt quis ſuperhabun-
dare et deſendere modis ſupra dictis ſicut licet q̄-
libet ſine vitio poſſit appetere beatitudinē que eſt p̄
mium virtutis meritorie poteſt tamē quis appeten
do beatitudinē ſuperhabūdare vt ſi quis appete-
ret eam ſine meritis aut ex viribus proprijs aut ali-
ter q̄ recta ratio dictat eam eē appetēdam ꝙ ſi ad
rigorem ſermonis reſpondendū ſit maior eſt falſa
rebus ſtantibus vt ſtant quia homines aliqui ſunt
boni quibus debetur premium aliqui vero ſunt ma
li quibus nihil premii debetur quia tamē ſimplici
ter poſſibile eſt omēs eē bonos ideo ſimpliciter hec
concedēda eſt quilibet poteſt appetere abſq̄ vitio
id quod ſibi debetur ꝓ premio. ¶ Ad ſecundā con-
cedo añs ꝛ nego ꝯñaꝫ quia licet honor q̄tuſcūq̄ ſit
minus bonus q̄ virtutis premium nō tamē quilibꝫ
honor eſt cuiuſlibet virtutis p̄mium ſꝫ ſolū illi⁹ eſt
virtutis premiū cuius eſt ſignū exhibetur enim in
teſtimoniū excellentie ideo ſi aliquis habens vnaꝫ
virtutem appetat honorem qui ſolet exhiberi in te
ſtimonium alterius virtutis peccat i appetēdo. Et Q
ideo ſcḋm Tho. peccat q̄s appetēdo honorē cū ap-
petit teſtimoniū illi⁹ excellentie quā nō habet ꝛ cir-
ca honorē q̄ eſt dign⁹ adhuc multipliciter peccare
cōtingit ſicut dictū eſt ¶ Ad tertiā nego maiorē Of
fenſa eñ dei ꝓuocat hominē ad implorādū diuinam
miſericordiā ꝛ tm̄ offenſa dei eſt peccatū. Dico ſcḋo
ꝙ licꝫ appetit⁹ moderat⁹ honoris ꝓuocet ad bonum
ꝛ reuocet a malo. nō tm̄ appetit⁹ inordinat⁹ honoris
qꝛ licꝫ iterdū ad aliq̄ bona ꝓuocet ꝛ reuocet ab aliq̄-
b⁹ malis puta a malis ex q̄b⁹ pōt iudicari idign⁹
honore ꝛ ab horib⁹ repelli ſimpliciter tm̄ ad plura
mala ꝓuocat q̄ reuocet ꝛ etiaꝫ ad deteriora ſm ꝙ
declarat Saluſti⁹ i catilina ꝙ ex ābitione ꝛ auari
cia omia mala orta ſūt. Dico tertio ꝙ appetit⁹ in
ordinat⁹ honoris nō ꝓuocat ad verū bonū ſꝫ ad oſtē
ſionē ꝛ ſimulationē boni qꝛ bona q̄ ſiūt cauſa ho-
noris nō ſūt vera bona ſicut nec ſm ariſ. q̄rto ethico
rūꝫ qui fortes ſunt ꝓpter honorem et premia non P
ſunt vere fortes nec reuocat a malis proprie ſed tā
tum occultat mala. et reuocat a publicatione eorū
Aliter autem de appetitu ordinato honoris ¶. Cō
tra ſecundā cōcluſionē arguitur ſic vbi cūq̄ contin
git ſuperhabundare ꝛ medio modo ſe habere ibi
contingit deficere. ſed ambitionē ex parte finis con
tingit ſuperhabundare ꝛ medio mō ſe habere ergo
in ambitione ex parte finis cōtingit deficere. ¶ Se-
cundo ille deficit ex parte finis i ambitione qui ap
petit honorē inordinate inordinatiōe finis ſed cō-
ſtat ꝙ quis poteſt appetere honorē inordinate ex ꝑ
te finis ergo poteſt eē aliqua puſillanimitas oppo
ſita ambitioni ex parte finis. ¶ Ad primā dico pri
mo ꝙ cōceſſis maiore ꝛ minore ꝯña non valet quia
plus cōcluditur in cōcluſione q̄ aſſumatur in maio
re. In maiore enim aſſumebatur ꝙ in tali cōtinge-
bat deficere. ꝛ in concluſione cōcluditur ꝙ in tali ex
parte finis cōtingit deficere ¶ Dico ſecūdum ꝙ ſi in duplex.
maiore ſit diſtributio ꝓ ſingulis generum ipſa eſt diſtribu-
ſimpliciter falſa quia ſignificat ꝙ omis actus qui tio cōis.
poteſt eē ſuperhabūdans ꝛ moderatus poteſt eſſe
actus deficiēs ꝛ hoc eſt falſum quia nullus actus ꝑ
ſe bonus poteſt eē malus. nec vllus per ſe ſuperha-

bundās p̄ poteſt eſſe defectuoſus Si ſit diſtributio p̄
ſingulorū etiā falſa eſt quia ſi aliquis actus ſit per
ſe bonus nullus actus eiuſdē ſpeciei erit ſuperha-
būdātis aut defect⁹ manente ꝑcepto· ſi ſit diſtribu
tio p̄ generib⁹ ſingulorꝫ ꝯcedo eā / ſed tunc dico ꝙ
non opꝫ ꝙ in actu eiuſdem generis qui eſt defectus
defect⁹ ipſe ⁊ inordinatio ꝓueniat ex parte finis ſꝫ
proueniet ex aliqua alia circūſtantia. ¶ Ad ſcd̄am
dico ꝙ deficere ex parte finis accipit̄ dupliciē. Uno
modo vt deficere idē eſt ꝙ inordinate agere ⁊ ſic cō
B cedo maiorē. Nā qui ſuperhabūdat hoc modo de-
ficit ⁊ nego ꝯñaꝫ. Alio modo accipit̄ deficere vt op
ponit̄ ad ſuphabundare ⁊ ſic negatur maior dico
ꝙ talis ſuphabundat ⁊ non deficit. ¶ Ad rōnē ante
oppoſitū dico ꝙ lꝫ appetit⁹ honoris ordinat⁹ ⁊ mo
deratus nō ſit pccm̄. appetitus tñ inordinatus qui
dr̄ ambitio eſt pccm̄. Et ad probationē nego ꝯñam
qꝛ vt dictū eſt l maiorꝫ appetitu bonorꝫ pōt eē inor
dinatio vt oſtēſum eſt de appetitu beatitudinis.

Queritur ſecūdo. Utrū ābitio op

ponatur magnanimitati per exceſſum?
¶ Arguitur ꝙ non quia uni medio tm̄ oppo
nit̄ vnum extremū ex vna parte ſed magnanimitati
ꝑ exceſſum opponit̄ p̄ſumptio ꝗ non ambitio. ¶ In
oppoſitū arguit̄ auctoritate Tulii primo de offici
is ſicut quiſqꝫ inquit magnitudine animi excellit.
Ita vult oīm ſol⁹ princeps eſſe ſed hoc pertinet ad
ambitionē ergo ambitio opponit̄ magnanimitati
S per exceſſum. ¶ Notandū ꝙ ambitio accipitur du-
pliciter. Uno modo gn̄aliter p̄ ſupabundanti appe
titu honoris ſiue parui ſiue magni. Alio mō pro ſu
perhabundanti appetitu honoris magni. ¶ Tunc
ſit prima cōcluſio. Non quelibet ābitio primo mō
dicta opponitur alicui magnanimitati probat̄ qꝛ
aliqua ambitio oponit̄ modeſtie ergo nō quelibet
magnanimitati opponit̄. ¶ Scd̄a concluſio quelꝫ
ambitio ſcd̄o mō dicta magnanimitati opponitur
p̄bat̄ magnanim⁹ dignificat ſe magnis honorib⁹
quib⁹ quō ⁊ qualiter, dignus eſt. ſed oīs ambitioſ⁹
dignificat ſe magnis honorib⁹ quib⁹ nō eſt dign⁹
vel quō vel qualiter nō eſt dign⁹ igitur. ¶ Tertia cō
cluſio. Nō quelibet ambitio cuilibet magnanimita
ti opponit̄ p̄batur qꝛ nulla ambitio opponit̄ illi
magnanimitati ꝗ eſt appetitus rerū honorabiliū
graues adminiſtratione habētiū nec opponit̄ ma-
gnanimitati ꝗ eſt fiducia igit̄. Aña p̄bat̄ cū ordina
to ⁊ moderato appetitu rerū honorabiliū admini
ſtrationē difficilē habentiū ſtat ambitio ꝗ ambitio
non opponit̄ magnanimitati ad talē rectitudinem
inclinanti. Aſſumptū ptꝫ qꝛ ſtat ꝙ aliquis appetat
honores et ſigna excellentie plusꝙ dignus eſt et tñ
nūꝙ inordinate appetat res honorabiles diffici-
les adminiſtrationes habentes. Aliqui aliter hoc
probantur impoſſibile eſt ꝙ alicui eidem medio ſe
cundum ſpeciē opponant̄ duo vitia ſuphabundan
tie niſi vnū eorū formaliter vel virtualit̄ includat̄
in alio ſed ambitio ⁊ preſumtio ſūt ſpecie diſtincta
et vnum eorum non incluſum in alio nec formaliter
nec virtualiter ꝗ nō opponūt̄ magnanimitati eiuſ
dem ſpeciei. ¶ Ad quā rationē rn̄det beatus Tho-
mas ꝙ magnanimitas ad duo reſpicit ad vnū qui
dem ſicut ad finem intentū qđ eſt aliquod magnū
opus quod magnanimus attentat ſm ſuā faculta-
tem ⁊ ꝗtum ad hoc preſumptio opponit̄ magna-
nimitati ꝑ exceſſuꝫ que attētat aliquod op⁹ magnū
ſupra ſuā facultatē. ad aliud aūt reſpicit magnani
mitas ſicut ad materiā qua debite vtit̄ ſcilꝫ ad ho-
norem et ꝗtū ad hoc ambitio oppōit̄ magnanimita-
ti per exceſſum nō eſt aūt inconueniens ſcd̄m diuer-
ſa eſſe plures exceſſus eiuſdē medii. Hec Tho. licet
ratio facta nō ſit bona tamē ſolutio nō michi vide
tur ſufficiens niſi intellecta ad aliū ſenſum ꝙ ſit
ille qui cōmuniter accipitur in dictis verbis. Pōt
enim dupliciter intelligi ꝙ aliqua virtus reſpiciat
duo vel tria vno modo tanꝙ obiecta principalia ⁊
hoc modo nullus act⁹ vel habitus vnus reſpicit a-
liqua duo ſed vnus habitus reſpicit vnū ⁊ alius a-
liud ⁊ habitus ⁊ actus nō ſolū ſunt alterius ſpeci-
ei imo etiā ſub diuerſis generibus ſubalternis con
tinentur. Alio modo aliquis habit⁹ vel actus dici
tur reſpicere plura vnū tanꝙ obiectū principale ⁊
cōmune ⁊ aliud vel alia tanꝙ obiecta circūſtantio
nali ⁊ hoc modo cōcedo ꝙ idem habitus vel actus
poteſt reſpicere plura ⁊ ꝙ eidē habitui hoc mō plu
ra reſpicienti poſſunt multa opponi ſecūdū exceſ-
ſum vnū quia ſit exceſſus ſecūdum vnā circūſtantiā
aliud quia ſit exceſſus ſecūdum aliam circūſtantiā
⁊ hoc eſt ꝙ actus bonus integratur ex omnib⁹ cir-
cūſtantiis ideo omīs actus eſt vitioſus qui deficit
ab vna circūſtantiaꝝ ad integritatē act⁹ boni reqſi
taꝝ ⁊ repugnat ⁊ opponitur illi actui bono ⁊ hoc
loquēdo de actu vel habitu q̄ reſpicit plura vnū tā-
ꝙ obiectū p̄ncipale ⁊ cōe ⁊ alia tāꝙ obiecta ſcd̄aria
⁊ circūſtātionalia ita eſt aūt ꝙ aliqua eſt magnani
mitas q̄ habꝫ rē honorabilē p̄ obiecto p̄ncipali et
nō habet hōrē p̄ circūſtātia aliq̄ eſt etiā q̄ habꝫ hō-
rē p̄ obiecto ⁊ rē honorabilē p̄ circūſtātia ſicut illa
qua qs cupit honorē debitū dignitati ſue vel nobi
litati ꝓpter deū ergo ambitio nō cuilibet magnita
ti neqꝫ etiā preſumptio cuilibꝫ magnanimitati op
B ponitur. Dico tamē ꝙ eidē magnanimitati poteſt
opponi preſūptio et ambitio. Nā volitioni ꝙ volo
me dignificare honore ꝙ dignus ſū habēte admini-
ſtrationē nō excedēte vires meas ꝓpter vtilitatem
publicā opponitur ambitio quo volo hmōi hono-
rem ꝓpter ſe ⁊ adminiſtrationē ipſā ꝓpter hōreꝫ
et eidē opponitur p̄ſumptio qua volo honorē quo
nō ſum dign⁹. Ex quo patꝫ ꝙ rō illa nō bene cōclu-
dit. licet ſolutio Thome nō eam ſufficiēter euacuet
Et ideo poteſt poni q̄rta cōcluſio ꝙ eadē magnani
mitate opponi poſſunt ābitio ⁊ p̄ſumptio Patꝫ ex
dictis. ¶ Quinta cōcluſio. Ambitio opponit̄ mag-
nimitati ꝑ exceſſum p̄bat̄ oīs habit⁹ inclinans ad
appetitum honoris ſuperhabūdanti⁹ ꝙ oportet op
ponit̄ magnanimitati ꝑ exceſſū ſꝫ oīs ambitio in-
clinat ad appetitū honoris ſuperhabūdentius ꝙ o
portet quia aut ad maiorē ꝙ oportꝫ aut ꝓpter ali
um finē ꝙ oportꝫ aut quō nō oportꝫ vt iductiue pro
bari poſſet igr̄. ¶ Cōtra ſcd̄am cōcluſionē arguitur
ſic Magn̄itas eſt circa honores. ſꝫ ābitio eſt circa
dignitates ꝗ ābitio nō opponit̄ magn̄itati. minor
p̄bat̄ p̄ illud ſcd̄i Machab. quarto ꝙ Iaſon ābiebat
ſummū ſacedotiū ¶ Scd̄o ābitio eſt circa exteriorē
apparatū ſꝫ magnanitas nō eſt circa exteriorē ap
paratū ergo magnanimitati nō opponit̄ ambitio
aña p̄batur per illud quod habetur actuuꝫ xxv. q.
agripa ⁊ bernice cum maxima ābitione introierūt
pretoriū. Et ii. paliꝑ. xv. dicitur ꝙ ſup corp⁹ aſa mor
tuum cōbuſſerūt aromata ⁊ vnguenta ambitione
nimia ¶ Ad primū ꝯceſſis p̄miſſis negatur cōſequē
tia ex puris enim affirmatiuis infertur cōcluſio ne
gatiua quod nullo modo fieri poteſt niſi i qualibet
pte aññis intelligat̄ vna negatio vt ſi argueret̄ ſic.
Magnitas eſt circa honores ⁊ nō circa dignitates
⁊ ambitio eſt circa dignitates ⁊ nō circa honores /
quomō intelligēdo ꝯſtat ꝙ vtraqꝫ pōs aññis erit fl̄ā
Dictum eſt em̄ pus ꝙ magn̄itas eſt circa res hōreꝫ

Tho. ſcd̄a ſcd̄e q̄ſti 131. q̄ſtiōe articulo ſecundo.

Z thomā

E

arg. tho. oſtp̄ 2.2. 131. arti-culo. 1.

appetit honoris in ſta ap pete pōt.

les ꝛ poſite ſūt ibi diuerſe ſpēs rez hōrabiliū: qꝛ dignitates ſūt res honoꝛabiles hñtes tñ honoꝛe.ꝫ annexū ꝙ etiā difficilē admīniſtratione; iō aliqs ap petit dignitatū pōt ꝑtinere ad magnanimitatem, puta ſi appetant dignitates nec rōne honoꝛis ne qꝫ rōne adminiſtratiōis nullo mō facultatē noſtraꝫ excedētes vt qñ ꝛ gr̃a cui⁹ opꝫ. aliqs etiā pōt ꝑtinere ad pſumptionē vt ſi apperent dignitates ꝓpter vſū dignitatis facultatē appetētis excedētē. Si aūt appetat dignitas rōne honoꝛis annexi tñ ꝑtinebit appetit⁹ ille ad ambitionē. Et ī hoc ꝯcoꝛdamus cū btō Thoma ita dicēte ꝙ illis q̄ ſūt ī dignitate ꝯſti tuti ꝓpt̄ q̄dā excellētiā ſtat⁹ honoꝛ debet. Et ſcdm hoc ī oꝛdinat⁹ appetit⁹ dignitatū ꝑtinet ad ambi tionē. Si qs ante ī oꝛdinate appetere dignitatē nō rōne honoꝛis ſed ꝓpt̄ debitū dignitatis vſū ſuā fa cultatē excedētē nō eēt ambitioſ⁹ ſed magis pſum ptuoſ⁹. ¶ Ad ſcdam diſtinguo añs vel ꝙ ſit ābitio circa exterioꝛē apparatū ſm ꝙ appartus ꝛ ſic ego nego vel ſcdm ꝙ ſignū honoꝛis ꝛ ſic ego ꝯcedo. am bitioſus eñ vtit exterioꝛe apparatu vt ꝑ hūc maioꝛ honoꝛ ſibi exhibeat qꝛ eñ nō ſufficiunt ꝯparat ſibi virtutib⁹ ꝛ diſciplinis tñ honoꝛem q̄ntum appetit nitit ipm ꝯparare reb⁹ extrinſecis ꝛ q̄ apd vulgus nō apud ſapiētes honoꝛabiles hñtur. Et ad minoꝛē dico ꝙ magnanimitas eſt etiā circa exterioꝛē cultū tanq̄ circa ſignū honoꝛis vbi opꝫ ꝛ qñ ꝛ quō opꝫ ꝛ hoc vel volēdo vel nolēdo appetēdo vel ꝯtēpnendo ſm ꝙ recta rō iudicat alit er ꝛ aliter ꝓpter diuerſi tē circūſtātiaꝝ. ¶ Cōtra tertiā ꝯclōnē arguit ſic oīs ſuphabūdātia circa honoꝛes cuiꝫ moderato appe titui honoꝝ opponit ſed ābitio eſt ſuphabūdantia circa honoꝛes ꝛ oīs magnanim⁹ eſt modeart⁹ ap ptit⁹ circa honoꝛes q̄cuiꝫ magnanimitati ambi tio opponit. Scdo alicui eidē magnanimitati op ponunt ambitio ꝛ pſūptio q̄cuilibet magnanimi mitati opponunt ambitio ꝛ pſumpti q̄ vlr cuilibet magnanitati opponit ābitio et pſūptio pma ꝯña ꝓbat qꝛ nō eſt maioꝛ rō de vna q̄ de ea. ꝛ ſcda ꝓbat qꝛ nulla ē mgñitas cui ñ opponit pſūptio vel ābitio tertio pſūptio ꝛ ābitio nō differūt ſpē q̄ cuicūqꝫ ma gnanitati oppōit pſūptio eidē opponit ābitio ꝛ eꝫ añs ꝓbat qꝛ idē act⁹ ē pſūptio ꝛ ābitio vt ptꝫ de a ctu q̄ qs cupit dignitatē cui⁹ admīſtratiōi nō ſuffi cit, ꝛ cui⁹ honoꝛe nō eſt dign⁹ ꝑtinet ꝓpt̄ debitū vſū dignitatꝫ ꝑtinet honoꝛē ānexū talis eñ act⁹ ſimul eſt preſūptio ꝛ ambitio vt ꝯſtat ex diffinitionibus ambitionis ꝛ pſumptionis igit. ¶ Ad primā nego maioꝛē eſt eñ aliqua ſuphabūdantia honoꝝ q̄ ſtat cū aliquo appetitu moderato honoꝝ vt ſupꝛa oſtē

Y. ſum eſt iō ꝛc. cuiꝫ ꝛc. opponit ¶ Ad ſcdam concedo

añs ꝛ nego primā ꝯñam qꝛ eſt aliqua magnanimi tas que hꝫ rē honoꝛabilē habētē adminiſtrationeꝫ pro obiecto principali ꝛ honoꝛem ꝑ circumſtantia. aliqua aūt eſt que habet honoꝛē ꝑ principali obie cto ꝛ nō habet rē habentem adminiſtrationem nec ꝑ obiecto nec ꝑ circūſtātia ideo ē aliq̄ magnanimi tas cui opponit ambitio ꝛ pſūptio. aliqua cui op ponit pſūptio tñ ꝛ aliqua cui opponit ābitio tñ. Et iſte magnanimitates ꝓpter diuerſitatem obie ctoꝝ differūt ſpecie. ¶ Ad tertiū nego añs. ꝛ ad pro bationem diſtinguo vel formaliter ꝛ ſpecifice et ſic ego nego vel per equalentiā ꝛ ſic ego ꝯcedo et ad ꝓ bationem dico ꝙ talis actus nec eſt ambitio nec pſumptio formaliter ꝑ equalentiā. Et ad ꝓbationē dico ꝙ diffinitiones intelligēde ſunt cū debitis pre ciſiōib⁹, ſi ſint diffinitiones coꝝ q̄ formaliter talia ſunt. aliq̄ñ diffiniūtur nō ſolum q̄ talia ſunt forma liter ſed etiā que talia ſunt ꝑ equiualētiam et in ta

li caſu eiſdem pñt ꝯpetere hmōi diffinitiones. et ſi q̄ras talis actus aut eſt formaliter preſumptio aut formaliter ābitio. dico ꝙ neutrū ſed formaliter et ſpecifice ab vtroqꝫ diſtinguitur. dico tñ ꝙ vtrumqꝫ eſt per equiualentiam. ¶ Cōtra quartā ꝯcluſioneꝫ arguitur ſic ſi eidem actui opponūtur ambitio ꝛ pſumptio aut hoc eſt ſm ideꝫ, aut ſcdm diuerſa. non ſcdm idē qꝛ nulli eidē medio opponūtur diuerſa ex trema ſuperhabūdātie ſcdm idē, neꝫ ſcdm diuerſa qꝛ act⁹ vel habit⁹ q̄ eſt magnlias eſt ſimplex qua litas nō ꝯpoſita ex ꝑtib⁹ diuerſarū rationū. ¶ Ad hāc rationē rñdeo diſtinguēdo primā ꝑteꝫ añtis qꝛ vel idē ꝛ diuerſa dicūt aliqua intriſeca actui vl' ex trinſeca. ſi primū dico ꝙ ſcdm idē ꝛ ꝙ idem omnino actus ſcdm q̄cūqꝫ eandē ꝑtem opponitur preſum ptioni ꝛ ambitioni. ſꝫ dico ꝙ ſcdm aliqua diuerſa extrinſeca actui obiecto ipſi⁹ actus opponit ipſis ſcdm vnū ꝛ alteri ſcdm aliud. Uel poteſt dici ꝛ forte melius ſimplr̄ ꝛ ſine diſtinctione ꝙ ſecūdū idē quia licet act⁹ talis ſit ſimplex ꝛ nō ſit diuiſibilis in par tes deuerſaꝝ rationū ipſe tñ omnino idē manēs eſt volitio vel nolitio diuerſaꝝ obiectoꝝ nō ſcdm di uerſas ei⁹ ꝑtes ſed ſecūdū quodlibet ſui. Et ad pro bationē negatur aſſumptū qꝛ licet actui coꝛñdeant diuerſa tanq̄ obiecta tñ ipſe act⁹ reſpectu quoꝝun cumqꝫ obiectoꝝ idē eſt ideo ſimplr̄ concedendū eſt ꝙ ſcdm idē argumentū tñ magnā apparantiā habet ad probādū ꝙ niſi vni actui coꝛñderēt diuerſa tan q̄ obiecta ei vitia ſuperhabūdantie ſpē dr̄ña nō op ponerētur niſi alterū eſſet ab alio incluſū. quicquid autē dixi volo itelligi de actib⁹ ꝑ ſe bonis ꝛ malis et hec de queſtione. De inani gloꝛia.

QUeritur Utrum appetitus glo rie ſit peccatū. arguitur ꝙ ſit auctoꝛitate Au. v. de ciuitate dicētis dei. ſan⁹ videt qui et amoꝛē laudis vitiū eē cognoſcit. ¶ In oppoſi tum arguitur gloꝛia nō eſt aliud q̄ clara cuꝫ laude noticia q̄ non eſt aliud q̄ bona opinio. ſed appete re bonam opinionē ꝛ famā non eſt pctm̄ ſcdm illud eccl'. xli. curā habe de bono nomīe igr̄. Notandū ꝙ gloꝛia q̄tuoꝛ iportat. ī poꝛtat eñ aliqd decoꝛū ꝛ ex cellēs puta actū vel habitū ꝛ hoc ſiue coꝛpoꝛale ſiue ſp̄uale aliud eſt manifeſtatio illius decoꝛi ꝛ excellē tis tertio ꝙ illa maīfeſtatio fiat apud multos etiā remotos ꝛ diſtantes. quarto ꝙ ita eſſe iudicēt ꝛ cō probēt. Addit tñ. Tho. ꝙ largius accepto nomine gloꝛie nō ſolum ꝯſiſtit in multitudinis cognitione ſed etiā in cognitione paucoꝝ vel vnius aut ſui ſo li⁹ dū ſcilicet bonū ꝓpriū ꝯſiderat vt dignū laude quoꝝ vltimū nō mihi placet qui ſcdm oēs gloꝛia impoꝛtat quādā bonā opinionē vt hominē que ab aliis habetur ꝛ ideo ſcdo rethoꝛice videtur frequē ter ponere bonā opinionē ꝑ gloꝛia eñ inter bona externa hita eſt qd nō eēt ſi gl'ia in opinione ea cōſi ſteret quā qs habꝫ de ſe ipo. ex q̄ ptꝫ que ꝛ q̄t addit gl'ia ſup excellētiā ꝛ iō bñ diffinit ab ambꝛo. gloꝛia cū aut gl'ia ē clara cū laude noticia. vñ gl'ia clarita tē quādā impoꝛtat q̄ claritas ſcdm auguſ. ſup Iho. ꝛ decoꝛē quēdam habet ꝛ manifeſtationē Gl'ia pōt dici vna tripliciter ſcdm. Tho. vno mō ex ꝑte rei de qua qs gl'iam querit puta cū qs querit gloꝛiam de eo qd nō ē aut de eo quod nō eſt gloꝛia dignū ſicut de aliqua re fragili et caduca. ſecūdo mō ex ꝑte ei⁹ a q̄ qs gloꝛiā q̄rit puta hoīs cuius iudiciū nō eſt certū tertio mō ex ꝑte ipi⁹ q̄ gloꝛiā appetit q̄ videlꝫ appetitum gloꝛie ſue nō refer in debitum finem pu ta ad honoꝛem dei vel ꝓximi ſalutem. Sꝫ iſti modi magis explicandi ſunt ꝛ alii ſi qui deſunt addendꝫ

Marginal notes (left): thomas vbi ſ. ſo lutiōe ad ſecūdum

Marginal notes (right): arg. tho vbi ſup. articu. 2. — A — B — tho. 2. 2. q̄ſti. 131. articu. 1. — ꝯ tho. — gl'ia va na q̄d eſt

ex eo qđ nō eſt vt ſi auarus de liberalitate aut luxu
rioſ⁹ de caſtitate aut tirānus de iuſticia gl'iam q̄re
ret. de eo qđ nō eſt gl'ia dignū hoc ↄtingit dupliciť
vnomō ſimpl'r ⁊ ex natura ⁊ gn̄e rei. Aliomō ex cir
cunſtātia pmomō tripl'r. vno mō qꝛ ſm veritatē illō
de quo q̄riť gl'ia nō eſt gl'ia dignū vt cū de re fragi
li ⁊ caduca aut de actu ad modu facili gl'a q̄riť ſcđo
modo cū illud eſt gl'a dignū ſed nō tāta q̄ta q̄riť vt
Alexā. v̄tutes erāt gl'a digne ſed nō tāta q̄tā quere
bat nec poterat anim⁹ eı⁹ gl'ia ſaciari q̄ cu audiſſet
anaxarchū dicentē infinitos eſſe mundos ſe miſerū
alexāder nō poterat gl'ia ſaciari.
dixit ꝙ nec vno quidē adhuc eſſet potı⁹. tertio mō cū
illud p qđ q̄ritur gloria dignū eſt ſupplicio aut in
famia ſm illud pſal. q̄d gloriaris in malicia qui po
tens es iniquitate ſicut cum luxurioſus ex luxuria
pauſani⁹ occidit philippū.
ſua gl'iant ⁊ potentes ex oppreſſionib⁹ quomo pau
ſani⁹ ſe futurū clarū ⁊ glorioſum credidit ſi philip
pū occidiſſet. ⁊ ob hanc ſcelerate glorie cupiditatē
eū interemit ⁊ quidā alius ſe gl'ioſum futurū arbi
trabať ſi diane epheſie tēplū incēdiſſet. Mꝫ circun
ſtātia aūt vt Caius fabius qui cū in ede ſalutis pa
rietes pinxiſſet nomē ſuū his inſcripſit vt eſſet gl'ia
ppetua tant⁹ eñ vir cui⁹ familia tot ↄſulatib⁹ ſa
cerdotijs ⁊ triūphis ornata fuerat ex tā ſordido la
Caius fabius.
bore non debeat. gloriā petere. Ex pte v̄o ei⁹ a q̄ q̄s
gloriam querit puta hois cui⁹ iudiciū non eſt certū
hoc contingit multipliciter intelligere. Vno mō qꝛ
ois illa gloria ſit vana q̄ apud hoies q̄rim⁹ qꝛ iu
diciū hoim nō eſt certū. Et de hoc modo dicemus in
ſiłłogıbus. alio modo ꝙ nō a quibuſcunqꝫ hoibus
debemus gloriam querere ſed a bonis ſapiētibus
et nō a vulgo qꝛ iudiciū vulgi eſt incertū. et hoc ad
huc dupliciter ↄtingit intelligere vno modo ꝙ ois
gloria vana ſit quam ab hoibus incerti iudicii que
rimus ⁊ hoc monſtrabiť eſſe falſum in queſtionib⁹
ſcđo modo ſic ꝙ cū boni ⁊ ſapiētes contrariať iu
dicando de aliq̄bus rebus vulgaribus nos non de
bemus contra iudiciū bonorum et ſapientū quere
re gloriā a vulgo ex illis rebus vel factis quas vul
gares cōprobant ⁊ ſapientes ac boni reprobāt vel
non laudāt ⁊ hoc eſt verū qꝛ hoc eſſet querere glori
am ex rebus que nō ſunt gloria digne. exemplū hu
ius non debet quis querere gloriā ex loquacitate
ſed potius ex dictis diſciplinalis qꝛ licet vulgus re
putet loquaces ſapientes et doctos. Cum qꝛ neſci
unt diſcernere inter dicta pertinentia vero ⁊ appa
renter. Cum quia in multitudine frequenter cōtin
git ꝙ vnum aut plura eorum placet audientibus
tho. ver.
tamen ſapientes et docti que huiuſmodi dicta di
ſcernere queunt non ita reputant. Tertio modo in
quit Thomas ex parte eius qui gloriā appetit qꝛ
ſcꝫ appetitū glorie ſue non refert in debitū finē ma
luiſſet hic dicere cōtingere ꝙ ſit gloria vana ex par
te finis qꝛ ſcꝫ gloria non refertur in finem in quem
Opinio authoris
referri debet tam creatum q̄ increatum. Increatū
quidem quia non refertur in deum. Creatum quia
non refertur in vtilitate et proximi de quo dicetur
in concluſionibus. Michi autem videtur ꝙ preter
iſtos modos ſunt alii modi vane glorie. vnus eſt cū
quis proſequitur gloriam ſuam cū detrimēto glo
rie aliene vt cum quis non putat ꝙ de eo poſſit ha
beri fama honeſta niſi cum diffamatione alterius
ariſtoteles nimis honoris cupidus.
niſi aut detrahat gloriam alteri. Et hoc dupliciter
Vno modo cum detrahit alteri gloriam qua tamē
eſt dignus. Alio modo cum detrahit gloriam et
in ſe refundit quam tamen voluit exhiberi alteri
quomodo de cupiditate glorie reprehendunt non
nulli Ariſtote. ꝙ poſtq̄ donauit rethorice artis li
bros Theodoto diſcipulo vt ederet in lucē poſtea mo
leſte tulit eorꝫ titulū alteri ceſſiſſe. ob hoc vt hāc glo
riā Theodoto detraheret ⁊ in ſe refunderet in alio
quodā volumine adiecit plani⁹ de his in Theodo
ti libris dictū eē p quod ſignificauit libros illos nō
a Theodoto ſed a ſe cōfectos fuiſſe. Alius modus
eſt cū gloriā ardētius ⁊ cupidi⁹ q̄ oporteat ⁊ res glo
temiſtocles.
ria preſtātiores appetimus vt Temiſtocles interro
gatus que vox ſibi eēt auditu grauiſſima rńdis fer
tur, eius a quo artes mee optime canētur. Ecce quo
modo inter cetera maxime deſiderio glorie teneba
tur ali⁹ cū ſubdolis artib⁹ et non veris gloriā que
rit ſicut qui adulatorꝫ officiis famā et gloriā ſibi cō
parant. aut qui ſimulatione contēptus glorie glori
am querūt ſicut cōtingit de his qui voluminibus q̄
ſcribūt de contēpnenda gloria nomina ſua inſcri
bunt ſed hii ad primū modum reducēdi videntur qꝛ
de eo qđ nō eſt gloriā q̄rūt. ¶ Prima ↄcl'o nō ois ap
C
petitus glorie eſt peccatum pbatur qꝛ ſi cupiditas
glorie eſt peccatum hoc ideo eſt qꝛ vel malū eſt hře
bona gloria digna et hoc nō vt cōſtat imo malū eſt
his carere aut qꝛ malū eſt bona ſua a ſe cognoſci.
et hoc nō cū dicat Appoſtolus prima ad Corinthe
os ſcđo. Nos aūt nō ſpiritū huius mūdi accepim⁹
ſed ſpiritū qui ex deo ē vt ſciam⁹ q̄ adeo donata ſūt
nobis et etiā qꝛ illa verū eſſe maxima hois ſapiētia
ſeipſuꝫ cognoſcere. neqꝫ malū eſt ꝙ bona noſtra ab
aliis ↄgnoſcātur ſcđm illud mat. ⁊ ver quinto. luceat
lux veſtra corā hominibus. Cū etiam qꝛ bona no
ſtra poſſunt eſſe principiū et cauſa bene viuēdi aliis
pro hoc ꝙ ab eis cognoſcātur ⁊ approbātur ergo
nō omnis cupiditas glorie eſt peccatum Secūdo q̄c
quid ad multa laudabilia et honeſta eſt vtile ratio
Cicero.
nabiliter appeti poteſt ſed gloria eſt vtilis ad mul
ta laudabilia et honeſta puta ad amicicias cōpa
gl'ia pōt appetıq̄ cıte.
randas ad opiniones virtuoſas ⁊ ad alia multa.
primum patet per. tullium ſecūdo de officiis ita pl
centem vehementer aut amor multitudinis commo
uetur ipſa fama et opinio liberalitatis beneficen
tie iuſticie fidei omniūqꝫ earum virtutum que perti
nent ad māſuetudinē morū ac facilitatē Secundum
probatur per illud eiuſdē in queſtionibus tuſcula
nis omnes ad ſtudia impellimur gloria videm⁹ e
tiam ꝙ omnes qui laudem de aliqua virtutis ope
ratione ſuſcipiunt multum incenduntur ad cōſimi
les operationes. ¶ Tertio Iſtud qđ eſt merces bo
num operum ſiue perfecta ſiue imperfecta poteſt ſi
ne vicio appeti ſed gloria eſt hmōi vt patet per apo
ſtolum ad ro. ii. hiis qui ſecundum patientiam boni o
peris gloriam et honorē. ¶ Quarto illud quod eſt
ſummū bonū quod debēt ſubiecti regibus ⁊ preter
quod nihil debent ab eis requirere poteſt ſine vicio
appeti ſed gloria eſt huiuſmodi vt patet p ariſtote
lem quinto ethicorū dicētem Eſt aūt princeps cuſtos
iuſti ⁊ paulo poſt merces q̄ quedā dāda hec aūt ho
nor et gl'ia q̄bus aut nō ſufficiēt hec iſti fiūt tirāni.
¶ Quinto illud quod iubemur diligenter procurare
nob ꝫ pōt ſine vitio appeti ſꝫ gl'ia ē hmōi igiť ¶ Sex
to omē illud pōt ſine vitio appeti qđ directe et p ſe
⁊ regulariť pōt eē cū ſalutis proximi ſꝫ gl'ia eſt hmōi
Nā p hoc ꝙ ille q̄ pdicat eſt bene fame ⁊ hꝫ glorio
ſū nomē auditores libēti⁹ eū audiūt magis ſibi cre
dūt ⁊ eū ſequūtur ¶ Secūda ↄcluſio gl'a pōt laudā
biliter appeti tā propter finē creatū q̄ ppť finē icrea
tū de fine icreato pbať q̄cq̄d pōt laudabiliter appeti
pōt laudabiliter appeti propter deum ſed vt dicit p
cedēs concluſio gl'ia poteſt appeti ꝫ gl'ia poteſt lau
biliter appeti propter deum. De fine creato patet qꝛ
poteſt appeti propter ſalutē proximi vt dictum eſt neg

enim opus eſſet vt lux noſtra coram hominibus lu
ceret niſi per ſplēdorē lucis noſtre homines ad me
liora adduci poſſe viderentur hoc eſt modo temi-
ſtocles ↄfeſſus eſt ſe ad virtutes excitatū fuiſſe tro
pheis nulciadis. Interrogatus enim quid inquie-
tas noctes tranſigeret reſpondiſſe fertur quia me-
trophea nulciadis de ſōpno excitant. Cōfirmatur
auctoritate gregorii ſuper ezechielem, gloria in-
quit predicatoris eſt profectus auditoris vtraqꝫ eti
am ꝓbatur per gregorium libro. xix. moralium di-
centē aliqñ ſancti etiam corā hoibus cōpelluntur bo
na facere aut etiā hoibus ſua bona facta narrare
gregorius ſed ad eū finē referunt oīa vt nō ipſi et ſidē opibus ſꝫ
deus glorificetur vñ eñi ſancta predicant ipſa eoꝝ
predicatio forte deſpicitur quoꝝ vita neſcit cōpel-
lunt ꝗ vitā ſuā dicere vt auditoꝝ ſuoꝝ valeant vitā
mutare et facta ſua referunt et venerari appetunt
vt reuerēter audiant. Scriptū quippe eſt alalis ele
uabunt ſimul et rote qꝛ videlicet cum auditoꝝ men
tes predicantiū vitam cōſpiciunt neceſſario z ī pre
dicatione admirant, hinc eſt ꝙ boni honorē ꝓpter
elationē fugiunt, z honorari ꝓpter imitationē vo
lūt, z libro. xx. Sepe omps deus electos ſuos cū do
nis interioribus etiā honoribus ſubleuat cūqꝫ eos
preferēdo ceteris honorib⁹ lati⁹ reddit latius imi-
5 tabiles oſtēdidit. ¶ Tertia cōcluſio. Et ſi ī ſolo deo
gloriari ſit cōſiliu z magne ꝑfectionis. In bonis tñ
queꝗs nō ex ſolo deo habet gloriari pōt quis ſine
pctō, ꝓbat prima pars multis auctoritatib⁹ ſctoꝝ
ait eñi ambroſius de iaco. libro primo non habeo
vnde gl'iari poſſim in opib⁹ meis, nō habeo vñ me
ambroſius iactē. Et iō me gl'abor ī xp̄o, nō gl'abor qꝛ iuſt⁹. ſum
ſed qꝛ michi remiſſa ſunt pctā non gloriabor qꝛ ꝓ
fui cuiqꝫ neqꝫ qꝛ profuit michi quiſqꝫ ſed qꝛ pro me
apud patrem aduocatus eſt chriſtus qꝛ pro me xp̄i
ſāguis eſt effuſus facta eſt michi culpa mei merces
redemptionis ꝓpter quā xp̄s aduenit propter me
chriſtus mortem guſtauit fructuoſior culpa quam
innocentia arrogantem culpa ſubiectum reddidit.
6 ¶ Aduerte tñ quod hi auctorū ſermones nec ampli
andi ſunt nec ſemꝑ in extremo ſermonis rigore ac-
cipiendi. ¶ Nam hec propoſitio fructuoſior culpa
quā innocētia de rigore ſermonis ſignificat quod
omni inocētia aliqua culpa eſt fructuoſior quod tñ
non intendit ambroſius innocentia eñi chriſti aut
marie nulla culpa fuit fructuoſior ſed vult dicere ꝙ
aliq̄ culpa eſt aliqua innocentia fructuoſior verbi
gratia, do culpam propter quā quis ↄteritur et ſe
ſubditum reddit z do innocentiam ꝓpter quā quis
Non ſēp in. io: ētiā melior eſt culpa. gloriatur ſuperbit z arrogātior redditur ↄſtat ꝙ il
le ex culpa ſua maiorē fructū cōſequitur quam iſte
ex innocentia ſua. Eadē cōcluſio ꝓbatur auctorita
te pauli dicentis abſit michi niſi in cruce dñi noſtri
ieſu chriſti gl'iari. tertio mō ꝓbat auctor. Bernar
di. ſuper cantica ſer. xiii. nemo velit laudari in iſta
vita qꝛ quicquid hic fauoris captas qd ad deū non
retuleris ipſi furaris eñi tibi vñ gl'ia putride puluis.
Si ſanctitate fulges ſpōſe eſt ꝙ ſctificat ſpūs dico
nō tu⁹ ſed dei ſi ꝓdigiis z ſignis effulgeas q̄ ī ma
nu tua fuit ſed v̄tute dei. Et idē ī eodē ſecur⁹ gl'ior
ſi teſte ↄſcia de gl'a ↄditoris nichil michi vſurpo ſe
cur⁹ plane qꝛ nō ↄ dñm ſed ī dño hec gl'iatio nō ſo-
lū ꝓhibet ſꝫ ſuadet, reuera eñi ī ſolo deo gl'iari eſt.
¶ Aduertēdū tñ ꝙ ↄtingit gl'iari in dño tripl'r vno
D mō ↄtingit gl'iari in dño qꝛ gl'iamur de bñficiis q̄
totaliter a deo recipimus. Et hoc mō gloriādū eſſe
vult in dño ambroſius in auctoritate allegata ad
probationē huius ↄcluſiōis. Scdo mō ↄtingit glo-
riari in dño hoc eſt apud deū cū maxime petimus,
eum eſſe cōſciū et approbationē factorū noſtrorū
Et hoc mō accepit gl'iari in dño benard⁹ ſup cāti
ca ſermone xxvi. cū ait. Nō pōt q̄cquid deo eſſe ac- in domino gloriari multi-pharie cōtingit.
ceptius ymagine ſua ſi ꝓpterea fuerit decore veſtitus
ꝓpterea z oīs gl'ia ſanctoꝝ int⁹ nō foris ē hoc eſt
nō in flore frui z ore vulgi ſꝫ in dño vñ dicit gl'ia no
ſtra hec eſt teſtimoniū ↄſciētie nr̄e qꝛ ↄſcientie nr̄e ar
biter ſol⁹ ſit de⁹ cui ſoli placere deſiderat z cui ſo-
li placere ſola vera z ſincera gl'ia eſt. Tertio modo
ↄtingit gl'iari ī dño qꝛ de gl'ia nr̄a ſemꝑ aliquid e
tiā qd eſt in ea potiſſimū deo tribuim⁹ z hoc modo
gl'iari ī dño nō ↄſilii tñ ſꝫ etiā precepti qꝛ nullū ve
re bonū hr̄e poſſum⁹ niſi deo ſpecialiter adiuuāte.
Quarto mō ↄtingit gl'iari ī dño qꝛ ꝓpter deū glo
riamur. Et hoc dupliciter vno mō qꝛ gl'iaꝫ noſtram
ſicut z virtutes nr̄as in deū tāq̄ in vltimū finē refe
rim⁹. Scdo mō qꝛ gloriā nr̄aꝫ ꝓpter dei gloriā fina
liter querim⁹ iſtos varios modos poſui qꝛ ſancti z
auctores antiq̄ nō ſemꝑ eodē viſi ſunt in iſta alt cō
cluſione ergo accipio gloriari in dño p̄mo mō z nō
alius modis. Et ideo ꝓbatur illa ꝑs prima rōne il
lud eſt ↄſilii z ꝑfectionis z nō precepti qd ideo ſua
demur facere tñ vt ab eo qd ꝑſe malū eſt z ꝓhibitū
magis elōgemur ſicut ſcdm Auguſtinū ↄtra fauſtū
nō iurare verū nō ꝓcepti qꝛ ideo tātū ſuademur nō
iurare veꝝ vt elōgemur a piurio z ne ꝑ ↄſuetudinē
iurandi verū in ducamur in facilitatē piurii ſꝫ ſua
demur nō gloriari de bonis q̄ ꝑtim dicūtur ē nr̄a
ſed tñ de his que tñ a deo habem⁹ niſi vt per hoc
elōgemur ad indordinato glorie appetitu igr̄ glo-
riarim ſolo deo illo mō nō eſt ꝓcepti ſed ↄſilii z per
fectionis. Secūda ꝑs ꝓbatur per gloſā īditū ſecū
do dicētē Iuſtū eſt vt qui dei fruetur amore ab om
nib⁹ habeat dign⁹ honore Tū per illud gloſe ſup
pſalmos penitentiales. Gloria eſt honorū actuum glosa ſu per pſalmos pen tētiales.
frequēs laudatio de qua iuſti letēt in cubilib⁹ ſuis
id ē in cōſciētia nō illud gregorii ī regiſtro. Quid
me os dñi q̄d lucernā dicitis ꝙ loquēdo multis pro
peſſe multiſqꝫ lucere ꝓhibetis eſtimationē meam in
dubietatē maximā ꝓduxiſtis cōſidero eñi q̄s ſim et
nihil ī me ex his bonis deprehēdo cōſidero etiā qui
eſtis z vos mētiri poſſe nō arbitror Cū ꝗ credere vo
lo qd dicitis ↄtradicit mihi infirmitas cū diſputa-
re volo qd in laude mea dicitur ↄtradicit mihi ſan
ctitas vr̄a ex q̄bus patet ꝙ in his q̄ habem⁹ mediā
te libertate arbitrii nr̄i ↄcurrēte tñ deo ſpecialiter
licet gloriari ſicut ſunt operationes virtuoſe z laudā
biles. Quarto ꝑ illud ſenece in homie id laudādū
eſt qd ipſi⁹ ē familiā formoſā habꝫ z domū pulchrā
multā ſit multū fuerat nihil in chriſto ſꝫ circa ipſum Seneca.
lauda in xp̄o qd nec eripi nec dari pōt qd ꝓpriū eſt
hominis. ¶ Quarta cōcluſio. Et ſi in alio quā ī deo
gloriari poſſum⁹ ſcdo mō talis tñ appetit⁹ glorie
eſt multū ꝑiculoſ⁹ ꝓbatur p̄ma ꝑs qꝛ poſſum⁹ glo-
riari etiā licite de operationib⁹ nr̄is nō tñ apud de
um ſꝫ etiā apud homies z poſſum⁹ cupere nō ſolū
habere deū teſtē operi nr̄orum bonoꝝ ſꝫ etiā homies
vt ſupra ꝓbatū eſt. Scda ꝓbat qd in homib⁹ eſt ma
xie naturale illō facile ſit inordiatū ſꝫ appetit⁹ gl'ie
eſt homib⁹ q̄ maxime naturalis igr̄ minor habet
a cicerone ī multis locis ab ariſtotele etiā in mul-
tis locis imo ꝓpter hoc dicit ſudos, victorias, ho-
nores. z cē. hmōi eē delectabilis qꝛ ī eis ſit opinio ex
cellētie Secūdo ꝓbatur ꝑ illud Criſoſtomi in epi-
ſtola ad hebreos quā valde appetēs eſt gl'ie genus
hūanū ꝓpterea oppꝛobrii etiam facile captiuatur
¶ Tertio ꝑ illud Auguſtini libro decimo tertio de
ciuitate capitulo tredecimo Poeta dicit, oēs ho-
mies ſeſe laudari optāt. ¶ Scdo q̄d natū eſt cor-

periculoſus/maior probatur quia qui detrahit alteri laudem eſt iniurius. Et minor probatur quia vt plurimum homines non ſibi videntur ſatis magna gloria affeci niſi alii qui gloria digni ſunt reddantur inglorioſi. Secundo quicquid impedit fugere laudem cum recta rō dictat eā eſſe fugienda illud eſt piculoſū ſed appetitus laudis eſt huiuſmodi igitur/minor ꝓbatur per illud gregorii in regiſtro. Neſcit laudē cū ſuppetit fugere qui ad hanc didicit cum deeſſet anhelari. Tertio quid inclinat ad exceſſiuam delectationē illud eſt periculoſum ſed appetitus glorie eſt huiuſmodi igitur/minor probatur per illud gloſe. i. theſſa. ii. quas vires nocendi habeat humane glorie amor non ſentitur niſi ei bellum indicetur quia et ſi nunꝙ̄ facile ſit laudem non cupedum negatur difficile tamē eſt ea nō delectari cum offertur. Hec dictā ſint de appetitu glorie/de inani autem gloria dicetur in ſequētibus. ¶ Contra primam concluſionem et etiam contra ſextam arguitur. aucto. yſidori de ſūmo bono nulla eſt iniquitas maior ꝙ̄ non in deo ſed in ſe velle quēpiam gloriari. Secundo arguitur. per auguſtinū libro x. confeſſionum video me non laudibus meis propter me ſed propter proximi vtilitatem moueri oportere. Tertio arguitur. per illud virtuoſum non decet honores petere ſed et non petenti dandi ſunt multa alia poſſent adduci contra iſtas concluſiones que ꝑius adducta ſunt/ſed his diſſolutis ſatis patebit eorum intellectus. Quarto/omnis appetitus periculoſus periculo ſpirituali eſt peccatum: ſed appetitꝰ glorie ſaltem niſi in deo eſt periculoſus periculo ſpirituali igitur; maior probatur qui ſe exponit periculo peti peccat licet oīs hūs appetitū piculoſū ſe exponit piculo peccati ergo omnis talis peccat. Ad primū dico ꝙ auctoritas yſidori intelligitur de gloriari l deo

Iſidorus Tertio modo: qui enim gloriatur et non in domino illo. Tertio modo furatur id quod eſt dei et ſibi ipſi illud attribuit: ideo omnis talis peccat. ¶ Ad ſecundū concedo ꝙ auguſtinus et alii ſancti viri mouebantur laudibus non propter ſe ſed propter ꝓximi vtilitatē non quia malum erat appetere gloriam tanꝙ̄ ornatum quendam: referendo tamen in deum ſed quia appetitus quo appetitur gloria propter vtilitatem proximi erat perfectior et excellentior quam ille quo appetitur vt ornatus quidam appetentis: ſancti enim

Drña inter appete honorē ⁊ petere. viri qui iam cacumen perfectionis conſcenderant nō ſolum fugiēda ei eſſe mala: ſed etiam maiora bona minoribus eſſe preferenda ſenſebant. ¶ Ad tertiam conceſſo añte negatur conſequentia qꝛ petere honorē plus importat ꝙ̄ appetere: licet enim ego nō poſſim petere honorem poſſum tamē appetere honorem dari michi etiam non petenti. petere enim honorem vltra appetere importat proſecutionem ⁊ ſolicitudinē quandam de honore habendo importat et iā ꝓportat laudū recitationē que tamen in ore ꝓprio ſordeſcunt nullus eñ honorē petit quin cum ſibi debeatur referat. Dico vlterius quod ſicut ſupra allegatum eſt licet etiam in caſu ſe laudare et ita etiam gloriam pe

N tere ſed non regulariter. ¶ Ad quartam nego maiorē vniuerſaliter intellectam/et ad probationem dico ꝙ duplex eſt periculum ſcꝫ obruens et circūſtās cōceditur aſſumptū de periculo obruenti et confundēti ſed negatur de periculo circumſtanti ⁊ maxime cuꝫ is qui ſubit illud periculū videt quomodo ſit illō euāſurus. Et ad ſcḋaꝫ ptē aſſūpti dico ꝙ piculū illō nō ē obruēs ⁊ ꝯfūdēs ſꝫ ē piculū circūſtās tm̄. Cōtra ſecūdam partē tertie concluſiōis aſſ auctoritatibꝰ ꝓ prima pte adductꝭ. Ex pma eñ auctoritate habet qḋ nō hēmꝰ vñ gl'iari poſſumꝰ l opibꝰ nr̄is ⁊ ꝙ nō ē michi gl'iandū ꝙ iuſtꝰ ſūaut ꝙ ꝓful cuꝫ ꝙ. Ad has oēs au

ctoritates rñdeo tripl'r: pri̊o ꝙ mlte earū intelligende ſunt de gloriatione que ore noſtro fit/et hoc ſignificauit ambroſius qui poſtꝙ̄ dixit/non habeo vnde gloriari poſſim in operibus meis ſtatim ſubiunxit/non habeo vnde me iactam. ¶ Secundo dico ꝙ ſancti dehortantur a gloria propriorum operum non qꝛ mala ſit ſed quia conſuetudo eius faciliter iclinat ad gloriam falſam et inanem. Tertio dico ꝙ multe earum intelliguntur de gloria in propriis operibus q̄ non refertur in gloriā dei et per quaꝫ deo gloria ſua quam etiam ex propriis operibus noſtris debemus ſubſtrahitur vt expreſſe patet ex auctoritate bernardi ad eandem concluſionem adducta. ¶ Contra ſextam concluſionem. Arguitur Non poteſt quis rationabiliter appetere gloriam niſi propter gloriam dei ſed gloria dei eſt quid creatum igitur Secundo gloria que non ordinatur in aliquem finem creatum eſt vana et inanis ſed nulli licet vanam gloriam appetere ergo nulli licet propter nullum finem creatum gloriam appetere. Tertio probo ꝙ licet etiam propter nullum finem tam creatum quam increatuꝫ gloriam appetere. Cuius oppoſitum in eadem concluſione dicitur. quia ſecundum ariſ. primo ethicorum/honor eſt propter ſe eligibilis ergo et gloria cum gloria maius ſit bonum quam honor ⁊ per conſequens gloria poteſt appeti propter nullum finem tam creatum quam increatum. ¶ Ad primaꝫ dico ꝙ gloria dei accipitur dupliciter. vno modo pro bonis diuinis innoteſcentibus actualiter vel aptitudinaliter et ſic cōcedo maiorem et nego minorem quia huiuſmodi bona diuina ſunt increata cum ſint ipſe deus/ſecundo modo accipitur gloria dei ꝓnoticia huiuſmodi bonorum diuinorum et ſic nego maiorem et concedo minorem. ¶ Ad ſecundum nego antecedens quia ſtat ꝙ non ordinetur in finem creatum et tamen ꝙ debite in finem increatum referatur/et nichil glorie deo ſubſtrahatur. ¶ Ad terciam dico ꝙ ſi ly propter ſe excludat omnem finem tam creatum quam increatum ſic ego nego maiorem/ſi autem excludat finem creatum ſic ego concedo/et ꝙ iſta ſit intentio ariſtotelis patet ex probatione ſua/nullo enim adueniente eligeremꝰ vnumquodqꝫ ipſorum. Ex quo patet ꝙ ariſtoteles non vult dicere niſi ꝙ poſſumus eligere honorem etiam ſi nichil boni debeat nobis per ipſum euenire cōſtat autem ꝙ ea que poſſunt euenire non ſunt creata vel creabilia tantum. Et ibidem cum probat ꝙ iſta etiam propter aliquid eliguntur aliquādo ſe ipſi manifeſte explicant ꝙ aliquando eliguntur propter aliud bonum creatum. Eligimus autem inquit et felicitatis gratia conſtat autem quod felicitas de qua loquitur ariſtoteles eſt bonum creatum. Et hec ſolutio confirmatur: quia quod dicit de honore idem dicit de voluptate et intellectu et omni virtute. ¶ Reſpondeo ſecundo ꝙ vbi ariſtoteles oppoſitum aſſereret non eſſet ſibi credendum quia hec veritas quod omnium bonorum appetitus et amor in deum referendus eſt eſt veritas que non ex principiis aut traditionibus philoſophie moralis accipitur ſed inſpiratione diuina ſanctis viris poſtus reuelata eſt quam ab eis vi naturalis inquiſitionis inuēta: ideo ſi qui paſſus Ariſtotelis videretur in oppoſitum ſonare melius eſt eos benigne interpretari quam per hos huic veritati contradicere. ¶ Contra vltimam concluſionem. Arguitur primo: nichil per quod homo deo aſſimulatur et ipſum imitatur eſt fugiendum ſed in hoc ꝙ quis querit gloriam imitamur deum ergo gloria eſt magis appetenda quam fugienda: maior probatur quia Apoſtolus ad epheſeos quinto. Suadet vt ſimus imitatores dei/et minor probatur quia

Acceptione glorie dei.

O

Ariſtote.

P

Arg. 2. 2 q̄ſti. 132. artic. 1.

cluſio in precedenti queſtione.
¶ Quinta concluſio omnis appetitus glorie quo
gloriam ita nobis querimus vt quod habetur deo
ſubſtrahamus eſt vana et pernitioſa patet ex prece-
denti queſtione.
¶ Sexta concluſio omnis appetitus glorie eſt vanus
et inanis quo gloriam finaliter propter minꝰ bonuꝫ
q̄rimus vt qui gloriam appetit propter honorē aut
propter diuicias patet quia talis ordinem rerum ꝯ-
ſtitutiōe voluntatis puertit. ¶ Septima concluſio oīs
appetitus glorie eſt vanus quo quis gloriam ſibi cū
detrimento glorie aliene q̄rit probatur quia talis cu
pit gloriā cum iniuria proximi. ¶ Octaua concluſio
oīs appetitus glorie quo ardentius q̄ debemus aut
mediis quibus non debemus q̄rimus gloriam ē ina
nis patet quia hoc mō cupit gloriam non adhibet a-
ctui ſuo oēs circunſtātias debitas ineſſe. Ex ſupra di
ctis patet ꝙ non omnis gloria vana eſt quam ab ho
minibus q̄rimus licet frequenter ſit periculoſa ſicut
probatum in precedenti q̄ſtione. ¶ Contra primā cō-
cluſionem arguitur ſic gloriam querere per contem-
ptum glorie non eſt inane et vanum quia contemptꝰ
glorie dignus eſt gloria et tamen hoc eſt querere glo
riam de eo quod non eſt quia qui querit gloriam nō
contempnit ſecundum veritatem gloriam igitur que
rere gloriam de eo quod non eſt. non eſt vanum ⁊ in-
ane. Secundo non eſt vanum querere gloriam quia
non ineſt luxuria aut furtum idolatria ergo non oīs
appetitus glorie de eo quod non eſt: eſt inanis et va-
nus. ¶ Tertio de bono quod non ineſt ſed ineſſe
poteſt quis appetere gloriam vt predicator de predi
catione non quam de facto facit: ſed quam facere po
teſt ergo non omnis appetitus glorie de eo quod nō
eſt: eſt inanis. ¶ Ad primam dico ꝙ hec eſt implicans
contradictionem iſte q̄rit gloriam per contemptum
glorie quia ſequitur iſte q̄rit gloriam ⁊c. ergo querit
gloriam et vltra ergo non contempnit gloriam ⁊ vl
tra ergo non per contemptum glorie q̄rit gloriam. et
ex altera parte ſequitur iſte contempnit gloriā ⁊c. ğ
ꝯtēpnit gl'iam ⁊ vltra ğ nō q̄rit gloriā ⁊ vltra ğ nō p
contemptum glorie querit gloriam et ita iſta propo
ſitio includit iſtas contradictiones iſte querit glo-
riam et non querit gloriam iſte contempnit gloriam
⁊ nō contempnit gloriam. et infert contradictoriam
ſuam ſcilicet iſte non per contemptum glorie querit
gloriam. Et ita reſpondendo ad formam cōcedo ma
iorem quia eſt negatiua cuius ſubiectū pro nullo ſup
ponit. nullus enim eſt nec poteſt querens gloriam p
contemptū glorie. ⁊ nego minorem nullum eni eſt ta
le querere gloriam. Et ſi dicas ꝙ auctores reprehē-
dunt illos qui per contemptū glorie querūt gloriā.
Nam vt dicit Iſido. de ſūmo bono libro ſecūdo ſepe
vanam gloriam contempnēdo in aliud genus elatio
nis inciditur ſiue in ſe quiſq̄ gloriatur eo ꝙ ab omni
bus laudem contempnat. Reſpōdeo primo ꝙ aliud
eſt querere gloriam per contemptum glorie et aliud
eſt ex conſideratione contemptus glorie quem ſecun-
dum veritatem quis habuit, et laudatur efferri ⁊ glo
riari quia primum implicat et non ſecundum. Et de
ſecundo loquitur Iſido. Secundo reſpondeo ꝙ au-
ctores non reprehendunt illos qui per contemptum
glorie querunt gloriam ſed illos qui per ſimulatio-
nem contemptus glorie q̄runt gloriam ⁊ hoc eſt que
rere gloriam de eo quod non eſt quia querſit gloriā
de contemptu glorie quem tamen non habent.
¶ Ad ſecundam concedo antecedens ſi fiat cum debi
tis circunſtantiis et nego conſequentiam quia ille
qui querit gloriam de eo quod nō ineſt luxuria ſi or-
dinate querit caret luxuria. et ſibi ineſt hoc bonum
quod eſt carentia luxurie. Et ſi dicis ꝙ luxuria ſua
non eſt concedo nec de luxuria gloria ſed de caren-
tia luxurie que eſt bonum inexiſtens. ¶ Ad tertiam
nego añs et ad ꝓbationem nego aſſumptū ꝓdica-
tor enim nunq̄ querit gloriam de predicatione quaꝫ
poteſt facere: ſed de facultate predicandi huiuſmo-
di autem facultas predicandi iam ineſt.
Contra terciam concluſionem arguitur ſic Omnis ap
petitus glorie propter vtilitatem primi eſt bonus et
ordinatus: ſed aliquis appetitus glorie apud homi-
nes incerti iudicii ſit propter vtilitatem proximi er-
go aliquis talis eſt bonus ⁊ ordinatꝰ. ¶ Secundo do
lo ꝙ aliquis gl'iam appetat apud vulgares de pre-
dicationibus ſuis quia vt dicit vtilia populoꝝ modū
tradendi ⁊ declarandi ꝯuenientem popularibus ha-
beat quem tamen ſapientes cenſeant eſſe parue vtili
tatis et parum fructuoſum et volo ꝙ hmōi gloriam
iſte ordinet ad vtilitatem proximorum. Tunc ſic iſte
appetitus glorie eſt talis qualis deſcribitur in tertia
concluſione et tamen non eſt inordinatus igit. ¶ Ad
primam nego maiorem vtilitas enim proximi ſicut ⁊
noſtra non dolis fallaciis ⁊ mendaciis querenda ē:
ſed bonis et honeſtis mediis. ¶ Ad ſcḋam admitto
caſum vſq; ad illam partem qua dicitur quē tū ſapiē- equiuocatio
tes ⁊c. dico ꝙ iſtud pōt dupliciť intelligi. Uno mō ꝙ multiplex
ſapientes dicant ꝑdicationes eſſe parue vtilitatis q:
iſte ꝑdicator veritatibus immiſcet errores. Et hoc mo-
do magis credendum eſt ſapientibus q̄ vulgaribus.
Alio mō ꝙ ſapientes dicant ideo predicationes eſſe
parue vtilitatis quia non alta ⁊ ſubtilia ꝑdicat ⁊ in
hoc credendum eſt ſapientibus ſed non tamen eis ꝓ-
pter hoc eſt credendum ꝙ ſint parue vtilitatis. Ter-
tiomodo ꝙ ſapientes dicant modum exprimendi et
declarandi non eſſe conuenientem popularibus non
propter errores immixtos ſed ꝓpter genꝰ ⁊ modum
doctrine ⁊ tunc magis videtur eſſe credendū vulga
ribus q̄ ſibiipſis conſcii ſunt de conuenientiaꝰ modi
tradendi et de fructu per huiuſmodi predicatiōes ſu
ſcepto. ¶ Ad rationē ante oppoſitū dico ꝙ triplex ē
certitudo iudicii ſcꝫ ſūma naturalis ⁊ moralis. Et ꝑ
oppoſitum triplex eſt incertitudo ꝯcedo ergo ꝙ ho-
mines ſunt incerti iudicii incertitudine oppoſita cer
titudini ſūme. ſunt tū in multis certi iudicii certitudi
ne naturali et in multis certitudine morali.

Q Ueritur tertio. Utrū inanis

gloria opponatur magnanimitati. ¶ Ar
guit ꝙ nōn iactātia ⁊ inanis gl'ia idē ſūt
ſed iactātia oppōnit veritati ⁊ nō magnanimitati
ğ nec inanis gl'ia magnanimitati opponit. ¶ In op
poſitū arguitur inordinatꝰ appetitꝰ honoris oppo Tho. 2. 2ᵉ
nit magnanimitati ergo ⁊ inordinatꝰ appetitꝰ gl'ie q̄ſti. 132.
ergo ⁊ inanis gl'ia. ¶ Ad hūc q̄ſtionē r̄ndet beatꝰ Tho art. 2.
mas ꝙ inanis gloria opponitur magnanimitati ꝓ-
batur gloria eſt quidem effectus honoris et laudis
ex hoc enim ꝙ aliquis laudatur vel quecunq; ei re-
uerentia exhibetur redditur clarus in noticia alio-
rum et quia magnanimitas eſt circa honorem vt di-
ctum eſt conſequens eſt vt ſit circa gloriam vt ſcilicet
ſicut moderate vtitur honore ita et moderate vtatur
gloria et ideo inordinatus glorie appetitus directe
opponitur magnanimitati. Iſta ratio non videtur
michi bene concludere licet concluſio vera ſit. Iſta
enim conſequentia non valet hec ſe habent ſicut cau-
ſa et effectus ergo ad eandem virtutem pertinent qḋ
tamen ꝓſupponit ratio. foꝛtitudo enim bellica ē cau
ſa ꝙ huic diſtribuatur honor. et tamen fortitudo bel

Iſidorus

Carentia luxurie bonū ſi leſitiis

lica et diſtributio honoris non pertinent ad eandem virtutem quia diſtributio honoris pertinet ad iuſticiam diſtributiuam ad quam non pertinet honor: ſimiliter oīs vir⁹ eſt cauſa p̄mii tamen non omnis appetitus premii pertinet ad virtutem que eſt cauſa premii talis. ¶ Sic igitur prima cōcluſio. Inanis gloria opponitur magnanimitati probatur omnis appetitus inordinatus alicuius magne dignificationis opponitur magnanimitati ſed aliqua inanis gloria eſt appetitus inordinatus alicuius magne dignificationis ſcilicet alicuius magne glorie qua eſt indigenus aut quomodo aut qualiter nō eſt dignus igitur aliqua inanis gl̄ia opponitur magnanimitati. Pro iſta concluſione eſt aduertendum q̄ aliquis poteſt ſe dignificare aliquo dupliciter. Uno modo tāq̄ eo quo eſt dignus debito iuſticie ſicut fortis dignificat ſe p̄mio ſtabilito et in inſtituto fortiter facientibus. Et huiuſmodi dignificatio ordinata pertinet ad iuſticiam; inordinata autem ad iniuſticiā. Secundo modo tanq̄ eo quo eſt dignus debito moralis honeſtatis et talis dignificatio ſi ſit res multum honorabilis pertinet ad magnanimitatem. ſi ſit parua pertinet ad modeſtiam. et hoc in ordinatis dignificationibus. in inordinatis autem pertinet ad vitia oppoſita, conſtat aūt q̄ cum quis dignificat ſe gloria non dignificat ſe aliquo quo ſit dignus debito iuſticie ſed tantum debito moralis honeſtatis. ideo cū gloria qua quis ſe dignificat eſt magna huiuſmodi dignificatio ordinata pertinet ad magnanimitatem cum autem eſt inordinata pertinet ad vitia oppoſita. ¶ Secundo omnis appetitus inordinatus alicuius rei multum honorabilis opponitur magnanimitati. ſed aliqua inanis gloria eſt appetitus inordinatus alicuius rei multū honorabilis vt puta opinionis de aliqua magna virtute aut de aliquo bono multum arduo ergo aliqua inanis gloria opponitur. ¶ Secunda concluſio. Aliqua inanis gloria opponitur modeſtie et nō magnanimitati. probatur aliqua inanis gloria eſt appetitus inordinatus parue glorie vt cum quis appetit q̄ eſtimetur induſtrioſus in aliquo ludo aut liberalis aut mediocris artifex lignarius aut mediocris cantor in quibus non poteſt eſſe magna gloria nec mag̃ dignificatio. ¶ Tertia cōclo. Inanis gloria repugnat magnanimitati primi generis et nō ſecūdi. q̄ hmōi autem ſint genera dictum eſt cum magnanimitate agebatur. probatur q̄ magnanimitatati primi generis conuenit contemptus rerum caducarum et externarū ergo eidē magnanimitati repugnat huiuſmodi res ita appreciari vt de eis quis gloriam magnam querat. Similiter repugnat magnanīo q̄ de eis que nō ſunt glorietur. Nam ſecundum Ariſto. in quarto magnanimus magis curat veritatem q̄ opinionem. Similiter repugnat magnanimo q̄ glorietur in teſtimonio laudis hominum in re in qua ſunt incerti iudices quia in his magis viget opio q̄ veritas. Et ſi dicas q̄ ſecundum Ariſto. quarto ethicorum non eſt magnanimo cura vt laudetur: ergo omnis gloria que tribuitur magnanimo ex teſtimonio hominum eſt reputanda inanis cuius oppoſitum dictum eſt ſupra.

Obiectio

¶ Ad hoc reſpondetur negando primam conſequentiam. Nam ſecundum Ariſto. ſecundo rhetorice gloria eſt maius bonum q̄ honor cum ideo delectet honor q̄ ille cui tribuitur eſtimat per hoc quod creditur bonus et benefactiuus ac his qui tribuitur et ita gloria preſtituitur rationabiliter ad homine tanq̄ finis honoris: laus autem et ſi ſit ſignum etiam glorie, eſt tamen ſignum magis caducum et tranſitorium quia laus in propoſito non eſt niſi laudatiua oratio que cito tranſit. ſimiliter eſt ſignū glorie magis ficticium et mendax quia multi homines ore frequenter laudant quod mente vilipendūt: ſed graues adminiſtrationes et honores permanentes ſunt magis veracia ſigna glorie et magis permanentia. Et ideo iſta ɔ̄ſña nō valet. Iſte non curat de laude hoīm, ergo non curat de gloria ex hominum teſtimonio q̄ homines habent multa alia ſigna glorie certiora et permanentiora. Hoc dixi propter opinionem Tho. qui in hoc articulo ſecundo de inani gloria videtur ex intentione probare q̄ omnis gloria eſt inanis quam quis per teſtimonia hominum querit, quod etiam dixiſſe videtur primo articulo q̄uis tamen etiam dixiſſe viſus ſit oppoſitum in his verbis. Similiter autē non eſt peccatum q̄ aliquis velit bona ſua approbari ab aliis. Dicitur enim Ma. v. luceat lux veſtra coram hominibus, ex quibus verbis pʒ q̄ nō oīs gl̄ia q̄ſita ex teſtimonio hominum eſt peccatum, ergo non omnis eſt inanis, ɔ̄ña tenet quia ſm̄ Tho. oīs inanis gloria eſt peccatum. ¶ Quarta concluſio inanis gloria opponitur magnanimitati ſm̄ exceſſum non ſolum ſecundū eſtimationem ſed etiam ſcḋm veritatem probatur quia cupidus inanis glorie ex aliquib⁹ bonis etiam dignis magna gloria ſupit maiorem gloriam q̄ dignum ſit et ex his que non ſunt digna gloriam querit, magnanimus autem ex poſtremis non quereret gloriam et ex primis non tantā gloriā quereret ergo inanis gloria ſecūdū rei veritatem opponitur magnanimitati ſcḋm exceſſum. ¶ Ad hanc rationem poſſunt adduci ratiōes ſupra de p̄ſumptiōe poſite ¶ Contra primam concluſionē. Arguitur ſic gloriari in his que non ſunt pertinet ad falſitatem gloriari in rebus terrenis et caducis pertinet ad cupiditatem, et gloriari in teſtimonio hominum quorū iudicium eſt incertum pertinet ad imprudentiam ergo inanis gloria non opponitur magnanimitati. ¶ Secundo gloſa ſuper illud phil. ii. nichil per contentionem aut inanem gloriam (dicit) erant autem aliqui inter eos diſſentientes inquieti inanis glorie cauſa contendentes ſed conſtat q̄ contentio non opponit̄ magnanimitati igitur nec inanis gloria. ¶ Tertio vitia oppoſita magnanimitati ſunt circa magnos honores et magnā gl̄iā: ſed oīs gloria inanis eſt parua et caduca ergo inanis gloria non opponitur magnanimitati. maior probatur q̄ magnanimus eſt tātū circa magnos honores. ¶ Ad primā nego ɔ̄ſequētiā ſicut enim quedā virtutes ad executionem ſui actus alias coexigunt ita et vitiorū quedā coexigunt alia et tamen non ꝓpter hoc hec virtus eſt illa aut hoc vitium illud. Pro declaratione hui⁹ ſolutiōis aduerte q̄ appetere gloriam de hiis q̄ nō ſūt, eſt act⁹ interior, gl̄iari de his que non ſūt eſt act⁹ exterior q̄ fit aut verbis cum quis de ſe dicit aut procurat dici bona que non ſunt facta cum quis ea facit que vt plurimum ſigna ſunt aliquorum bonorū inexiſtentiū que iſi de facto non ſibi inſunt. Dico ergo q̄ velle iſta dicere vel facere eſt velle mentiri dicere vel facere iſta mentiri et non eſt dubium q̄ iſte operationes repugnant veritati. appetere autem gloriam per iſta non eſt mentiri formaliter nec velle mētiri formaliter ſed per equiualentiam quia ille actus ſimplex equiualet duob⁹ actibus quorum vnus eſt appetitus glorie. alius eſt velle mentiri vt habeatur gloria. Dico vltra q̄ ſicut non eſt inconueniens q̄ idem actus exterior pertineat ad duas virtutes ita nec eſt inconueniens q̄ idem actus exterior malus pertineat ad duo vitia. Et ſicut non eſt inconueniens q̄ idem actus exterior pertineat ad duas virtutes ad vnam formaliter et ad aliā g

Laus et gl̄ia diff.

tho. 2. 2. q̄ſti. 132. art. 2.

Arg. tho. vbi ſupra art. 2.

equiualentia, ita nec de vitiis, ſʒ ſicut eſt incōueniens φ idem actus interioꝛ pertineat ad plures virtutes per ſe et formaliter ita ⁊ ſimiliter de actu interioꝛ in uitioſo contingit. vtrum autem actus appetendi gloriam per mendacia pertineat ad vitia oppoſita magnanimitati vel veritati dicetur poſt. ¶ Ad ſecundam partem eiuſdem argumenti nego eam non enim cupiditatia eſt gloꝛiari in rebus terrenis ſed magis auaricie. Nego etiam tertiam partē vitium enim imprudentie eſt vitium intellectiue partis ſicut prudentia ē intellectiue partis virtus huiuſmodi autem gloꝛiari non eſt vitium partis intellectiue ſed affectiue.

Cōtēptio et inanis gloꝛia diſferunt.

¶ Ad ſecundam reſpondetur φ contentio non eſt idē φ inanis gloꝛia: ſed eſt effectus cupiditatis gloꝛie, qꝛ enim quis cupit gloꝛiam inaniter ideo contentioſus redditur vt contempnendo vincat aut appareat habere in ſe bona digna. Quod autē dicit philoſophꝰ φ magnanimus non eſt contentioſus non dicitur qꝛ contentio eſt obiectum immediatum magnanimitatis ſed quia magnanimo ſua magnanimitas aufert

B

cauſam contentionis eo φ per magnanimitatem ſuā aī nichil eſtimat magnum et inde eſt φ non contendit. ¶ Ad tertiam concedo maioꝛem. Et ad minoꝛem dico φ aliqua gloꝛia dicitur inanis dupliciter. Unomodo quia inaniter appetita et concepta et ſic concedo. Secundo modo quia appetitur ſecundum exilem gradum et ſic ego nego verbi gratia viro multū iuſto debetur gloꝛia vt decem eſt aliquis ſimulatoꝛ iuſticie qui appetit gloꝛiam vt duodecim et de facto appetit reputari iuſtioꝛ φ reputetur ille vere iuſtus gloꝛia quam appetit iſte eſt magna hoc ē appetit gloꝛiam ſecundum magnum et excellentem gradum et tamē gloꝛia ſua eſt inanis id eſt infructuoſa inutilis et in inutiliter appetita.

¶ Contra omnis gloꝛia vera ſecundum φtumcunqꝫ paruum gradum eius eſt ſimpliciter maioꝛ φ falſa gloꝛia ſecundum φtumcunqꝫ magnum gradum eius: ſed inaniter appetens gloꝛiam non appetet niſi falſam gloꝛiam. alius autem veram gloꝛiam appetit igitur.

C

¶ Ad hanc rationem dico φ gloꝛia accipitur dupliciter. Unomodo abſolute et tunc gloꝛia non eſt aliud φ eſtimatio laudabilis de aliquo que dicitur maioꝛ

acceptiones gl'ie.

alia gloꝛia aut ex parte obiecti cum habetur eſtimatio de maioꝛi bono aut de pluribus bonis, aut ex parte ſubiecti cum plures aut ſapientioꝛes aut magis in tali reperti eſtimationem huiuſmodi de illo habent et tunc gloꝛia vera eſt eſtimatio vera, et gloꝛia falſa eſt eſtimatio falſa cum ſcilicet aliquis eſtimatur habere aliqua bona que non habet. Et hocmodo acce-

ambroſ⁹

ptiono nomine gloꝛie nego antecedens immo aliquando gloꝛia falſa eſt maioꝛ φ vera. Scdōmō accipit gloꝛia connotatiue et tunc gloꝛia ſignificat huiuſmodi eſtimationem et cōnotat φ illa bona que eſtimantur ineſſe inſint. Et hoc modo accepiſſe videntur gloꝛiam qui eam diffiniunt per noticiam quia nulla eſtimatio eſt noticia niſi vera, et gloꝛia hoc modo dicitur maioꝛ et minoꝛ dupliciter, ſcilicet tam ex parte obiecti φ ex parte ſubiecti. Sed gloꝛia vera eſt gloꝛia q̄ videtur eſſe gloꝛia et eſt ⁊ gl'ia fīa eſt eſtimatio que apparet eſſe gloꝛia et non eſt gloꝛia. Et hocmodo acci-

Differt vera gl'ia ⁊ vana gloꝛia

piēdo gloꝛiā ꝯcedo antecedens quia gloꝛia falſa nō eſt gloꝛia. Primomodo autem gloꝛia, falſa eſt vere gloꝛia licet non ſit vera gloꝛia ſicut dialetici concedunt φ pꝛopoſitio falſa vere eſt pꝛopoſitio quia ſibi conuenit perfecta ratio pꝛopoſitionis et tamen non eſt pꝛopoſitio vera ſillogiſmus autem falſus non eſt vere ſillogiſmus nec verus ſillogiſmus quia non ſibi cōuenit pfecta diffinitio ſillogiſmi qꝛ ſillogiſmus nō ſolum ſignificat duas aut tres ꝓpoſitiōes ſʒ cōnotat φ ſic oꝛdinate ſint φ tercia ex neceſſitate ſequat ex duabus pmis. Hoc eodē mō capiendo gloꝛiā primo modo falſa gloꝛia eſt vere gloꝛia qꝛ perfecta ratio gloꝛie conuenit falſe gloꝛie, et tamen non eſt vera gloꝛia qꝛ gloꝛia ſiue eſtimatio laudabilis eſt ſignū rei de qua habetur eſtimatio et vera gloꝛia eſt verū ſignū cū ꝗ falſa gloꝛia nō ſit verū ſignū iō falſa gl'ia nō eſt vera gloꝛia. Exemplū huius ē aliqs ē vere hō qui tn̄ eſt falſꝰ hō. i. ſm φ mendacē ⁊ doloſum falſum dicimus. Rō olm iſtoꝛum quia in omnibus iſtis vere pꝛopoſitio, vere gloꝛia, vere homo, li verum ſignificat veritatem entis impoꝛtati p p̄dicatū ꝯuenire rei ipoꝛtate p ſubiectū. ſʒ in iſtis vera ꝓpoſitio vera gl'ia verꝰ homo, li verū ſigt ꝟitatē enūtiatiōis ⁊ ꝯuenire rebus ipoꝛtatis p ſubiecta, differenter tamen in duobus pꝛimis et in poſtremo, quia in poſtremo ſignificat huiuſmodi veritatem adiacere homini tanquaꝫ enunciantī ⁊ dicenti, in duobꝰ pꝛimis tanφ ſignis.

B

Aduerte preterea φ gloꝛia pꝛimo modo et gloꝛia ſecundomodo ſcilicet connotatiue accepta differunt qꝛ gloꝛia pꝛimo modo ſignificat bonum extremum tantum quia ſignificat tantam illam eſtimationem que ſine aliquid intrinſecum ſibi reſpondeat ſiue non ipſa ſemper dicitur gloꝛia. Sed accipiendo gloꝛiam connotatiue, tunc ipſa partim eſt bonum externum et partim bonum intra eum, externum quidem quia eſt res extra eum cuius eſt ipſa: ſed tamen partim eſt bonum intraneum quia ipſa eſtimatio ad hoc φ ſit gloꝛia dependet ex bonis intraneis ita φ ſi nō aſſint huiuſmodi bona eomodo quo eſtimantur adeſſe ipſa non eſt gloꝛia ſi aſſit ipſa eſt gloꝛia et hoc eſt pꝛopter connotationem nominis. aliquando tamen accipitur gloꝛia pro bonis ipſis laudabilibus et tunc connotat φ de eis habeatur clara noticia vel eſtimatio. hocmodo accepiſſe videtur honoꝛem Bernardus cum ait. honoꝛ verus virtꝰ eſt animi, et Criſoſto. vbi oſtendit φ nemo leditur niſi a ſeipſo, honoꝛ inquit neqꝫ a ceſaribus pꝛeſtatur, neqꝫ adulatione acquiritur, neqꝫ pecunia comparatur, nichil ficti habet, nichil occultet, huius honoꝛis nullus eſt accuſatoꝛ nullꝰ ingratus, hic honoꝛ tempoꝛibus non mutatur neqꝫ tirannos patitur nec picturam tabule metuit aliquādo delendam. ¶ Contra ſecundam concluſionem Arguitur ſic rationibus Thome. Omnis gloꝛia eſt effectus honoꝛis: ergo omnia inoꝛdinatus appetitꝰ gloꝛie opponitur magnanimitati. ¶ Secundo arguitur auctoꝛitate Tullii pꝛimo de officiis dicentis. Cauenda eſt cupiditas gloꝛie erigit enim animi libertatem pro qua magnanimis viris omnis debet eſſe contēptio ¶ Ad pꝛimam iam reſponſum eſt negando conſequentiā quia non opoꝛtet φ cauſa et effectus ad eandem virtutem pertineant nec ad idem vitium. Aliter etiam reſpondetur negando conſequentiaꝫ quia nō oīs honoꝛ ptinet ad magnanimitatē ſʒ tn̄ honoꝛ magnꝰ iō etiā nec oīs gl'ia ad magnanimitatē ptinet ſed tn̄ gl'ia magna. ¶ Ad ſcdām dico pꝛimo φ Tullii ibi loquit de cupiditate magne gloꝛie vt ſatis patet ex textu. Dico ſcdō φ ſicut magnanimitas iclinat i aliquos actus īmediate in alios mediāte actu ſuo elicito ita etiā magnanimitati aliqua vitia opponuntur dupliciter vnomō īmediate aliomō mediate qꝛ. ſ. ſūt īpeditiua actuū ipſꝰ magnanimitatis ſicut i iuſticia impedit magnanimitatem ab elicitione ſui pꝛopꝛii actus ⁊ hoc ſcdō modo cōcedo φ cupiditas gl'ie opponitur magnanimitati ſed nō pmomō, ꝯſtat aūt φ loquimur de oppoſitione pꝛio modo, legenti eñ textū Tulii in eodem loco conſtat φ ipſe enumeratur multa que cauēda ſunt magnanimo que tamē nō opponit

Bernar.

Tho. vbi ſup. ar. 2.

Cicero.

D

Duplex oppoſitio actuum.

Po.tiu

cauſa eſt inanis gloria qua quis de falſo gloriatur inanis quidem gloria quia fingit talia ſibi ineſſe glorie cauſa. de falſo autem gloriatur quia fingit et ſimulat glorie cauſa ea bona ſibi ineſſe que non inſunt. ſed aliqua iactātia eſt qua quis fingit de ſe bona non inexiſtentia aut maiora ꝙ inſint glorie cauſa igitur aliqua inanis gloria qua quis de falſo gloriatur non eſt contraria caritati ꝙtum ad dilectionem dei. minor ꝓbat per Ariſ. quarto ethicorum cap̄. de veritate dicentem. maiora aūt exiſtētibus fingens nullius gratia prauo quidē aſſimulatur ⁊c. ⁊ ſtatim poſt ſi autem gratia alicuius q̄ quidem glorie vel honoris non valde vituperabilis vt iactator vel vt habet alia trāſlatio vt oſtentator.

aristoteles.

Ex quo ſic arguitur omnis peccans mortaliter et ſimiliter omnis actus contrarius caritati eſt multū vituperabilis: ſed talis iactator non eſt multum vituperabilis nec actus eius igitur talis non peccat mortaliter nec h₃ actum cōtrarium caritati. Confirmaꝭ auctoritate Euſtra. dicentis ꝙ tam ille ꝙ nullius gratia ꝙ qui gratia glorie aut honoris ꝙ qui gratia lucri iactatores ſunt ⁊ ꝓprie primꝰ vltimus autem aliquid h₃ iniuſticie ergo ſcd̄m eum ſcd̄us nichil iniuſticie habet ergo actus ſuus non contrariatur diuine reuerentie. ¶ Tertia concluſio. non omnis inanis gloria qua quis ī bono creato quod habet gloriatur eſt peccatum mortale probatur quia ſicut dictum eſt in precedenti. Non omnis inanis gloria qua quis gloriatur in bono quod nō habet eſt peccatum mortale ergo multominus lanis gloria qua quis gloriatur ī bono temporali quod habet. Secūdo poteſt quis gloriari in bono qḋ h₃ etiā inaniter puta iactādo aut oſtētando ⁊ tñ nec deum nec ꝓximum mortaliꝭ offenderet vt puta ſi ardentiꝰ procuret ſibi gloriam de his bonis ꝙ debeat. aut ſi non loco aut tp̄e aut importunitate hoc fecerit ꝙ oportet igitur. Tertio poteſt quis ſine peccato gloriari in bonis tēporalibus vt in ſapientia ⁊ fortitudine et tali bono actui poteſt addi circunſtantia tñ venialis puta aut bono fini miſcendo malū finē venialē aut propter circunſtantiā feruoris aut loci aut temporis ergo aliqua lanis gloria qua quis de bonis tēporalibus gloriatur eſt peccatū veniale. Et ſi dicatur ꝙ beatus Thomas. non negat hoc ſed addit qua quis bonū tēporale de quo gloriatur prefert deo reſpondeo ꝙ auctoritates per eum adducte nichil penitus dicunt de hoc addito. Item aliquid dicitur preferri deo ab aliquo dupliciter. Uno modo cum conditio rerum eſt talis vt vel deus vel illud deferendum ſit pro tēpore ꝓ quo ipſe tenetur deū nō deſerere ⁊ tñ hoc nō obſtāte ipſe adhereret rei tp̄ali ⁊ tūc certū eſt ꝙ ꝓ hoc facit peccāt mortaliꝭ. Tertio mō aliqͦs dr̄ preferre ⁊c. qꝛ de facto amat ⁊ diligit actualiꝭ rē illā tp̄alē ⁊ nō diligit actualr̄ deū ⁊ tūc dico ꝙ iſta plātio rei tp̄alis deo non ſemꝑ eſt pctm̄ mortale. ¶ Quarta cōcluſio. non oīs inanis gloria qua quis prefert teſtimoniū hoīm teſtimonio dei eſt pctm̄ mortale probatur omni appetitu glorie inanis preferri quis teſtimonium hoīm teſtimonio dei: ſed ſm̄ Tho. non omnis appetitus inanis glorie eſt peccatū mortale ergo non omnis inanis gloria qua qͥs ⁊c. maior ꝓbat qꝛ ſtat de gr̄a lani non q̄rit teſtimoniū apḋ deū ꝙ q̄rit tñ teſtimoniū apḋ hoīes oīs eñi inanis gl̄ie cupidꝰ magis vult laudari apud homines ꝙ apud deum. Si apud deum laudari vellet tunc non eſſet cupidus inanis glorie ſed vere et ſolide veruntamen aliquis dicitur preferre teſtimonium hominum teſtimonio dei tripliciter. vno mō qꝛ pro tēpore pro quo pōt ꝓcurare ſibi teſtimoniū dei ꝓcurat ſibi teſtimoniū hominū Et hoc mō cōſtat ꝙ preferre teſtimoniū hominū teſtimonio dei nō eſt peccatū mortale Secūdo qꝛ ꝓ tempore ꝓ quo tenetur ſub pena peccati mortalis ꝓcurare teſtimoniū dei hoc eſt facere bonū actū ⁊ laudabile ꝓcurat ſibi teſtimoniū hominū et nō dei faciendo ſcilicꝫ actum hominibꝰ apparentē bonū qui tñ nō eſt bonꝰ et hoc mō eſt peccatū mortale qꝛ omittit facere actū ad quē tenetur tertio mō cōtingit qꝛ vero ꝙſimul ꝓpoſito talis iudicat teſtimonium hominū eſſe melius teſtimonio dei ſicut forte cōtingit in habente habitū vane glorie ſcd̄m gradū in tēpore antie Et hoc videtur peccatū mortale. Quarto quia talis iudica illud eſſe ſibi vel delectabilius vel facilius et hoc mō nō eſt peccatū mortale. ¶ Quinta cōcluſio Omis inanis gloria qua quis tā ardenter affectat gloriā vt ꝓ ea ꝯſequenda promptus ſit facere ꝯtra precepta diuina eſt peccatū mortale ꝓbaꝭ hec concluſio ꝓbatione thome ſeptima ꝓpōne poſita: Tū ſecūdo qꝛ talis inanis gloria repugnat caritati ergo eſt peccatū mortale ¶ Sexta cōcluſio Omis vana gloria qua qͥs de neq̄tia mortali gloriatur et ſe iactat eſt peccatū mortale. ꝓbatur oīs delectatio moroſa in peccato mortali eſt peccatum mortale ſꝫ oīs vana gloria qua qͥs. ⁊c. ē delectatio moroſa in peccato mortali igiꝭ ꝓbatur ſcd̄o auctoritate gregorii libro vii. moraliū dicētis omni culpa grauius eſt de cōmiſſo vicio ſuperbie. Nāqͥ vis de virtute naſci elatio ſoleat nōnūꝙ tñ ſtulta mēs de perpetrata malitia ſe exaltat vbi licꝫ loqͥtur de ſuperbire tñ rō etiā cōcludit de gloriari. ꝓbatur tertio auctoritate bernardi ſuper cātica ſermone. xvi. dicentis nōnūꝙ audiuimꝰ quoſdā religioſis remiſci et iactare impudētiſſime mala ſua preterita que verbi gratia vel fortiter gladiatorie vel actiue litteratorie geſſerūt ꝙ eſt ſcd̄o mūdi vanitatē fauorabile ſcd̄m aīe ſalute nociuū et ſecularis animi idiciū Et paulo poſt nōnulli talia ꝙ ſi dolendo et penitendo rememorāt ſed gloriā intētionē captātes commiſſa ſua nō diluūt ſed ſetpſos illudūt. ¶ Cōtra primam cōcluſionē Arguitur ſic Inanis glorie appetitꝰ eſt tñ reſpectu ſui ⁊ nō reſpectu ꝓximi ergo nulla inanis gloria ꝯtrariatur caritati ꝙtū ad dilectionē ꝓximi Ad hāc rationē reſpondeꝭ ꝙ ſicut dictū eſt per inordinatū appetitū glorie aliquādo leditur proximus in hoc ꝙ proximo ſubſtrahitur gloria ſibi debita et lꝫ hmōdi appetitꝰ nō ſit reſpectu ꝓximi tāꝙ reſpectu eius cui deſideratur gloria eſt tñ reſpectu ꝓximi tā reſpectu eiꝰ cui gloria ſubtrahitur et qui gloriā inaniter appetendo leditur. ¶ Contra ſcd̄m concluſionē arguitur ſic Omnis actꝰ quo qͥs de falſo gloriatur ꝯtrariaꝭ diuine reuerētie ꝙ oīs talis cōtrariaꝭ caritati ꝙ eſt peccatū mortale. Secūdo omē mēdatiū ꝑnitioſū eſt peccatū mortale ſꝫ q̄ de falſo gloriaꝭ ꝑnitioſe mētiꝭ igiꝭ minor ꝓbaꝭ qꝛ tali nec ocioſe nec officioſe mētitur ꝙ ꝑniciofe ¶ Ad primaꝫ nego maiorē et ſi ꝓbes ꝑ illud ezechiel eleuatum eſt cor meū. ⁊c. dico qḋ oīs q̄ ita eleuaꝭ vt dicat ſe eſſe deū peccat mortaliter quia blaſphemādo irrogat irreuerētiam deo ſed dico ꝙ nō omnis qui de falſo gloriatur ſe eſſe deū dicit immo plurimi tales dicētē ſe eſſe deū deteſtātur. Ad ſcd̄am ꝯcedo maiorē et nego maiorē Et ad ꝓbationē dico ꝙ talis mētitur officioſe qꝛ ꝓpter argumētū glorie ſue ⁊ nō ꝑnitioſe qꝛ nec deū ita mētiendo ledit nec ꝓximū Si quis enim iactaret ſe cauſa lucri talis iactācia ſcd̄m ariſto. eēt multo deterior ꝙ ſi ſe iactaret cauſa glorie vel honoris ⁊ tñ ſcd̄m thomā q̄ſtionē c. xii aliqͦs pōt iactare ſe cauſa lucri ⁊ nō peccare mortaliter vt pu

Eſtratꝰ.

multipliꝭ honorū teſtimoniū pferꝭ tur diuino.

gregoriꝰ.

bernardus.

arg. thoe vbi ſup. ⁊ eiſdē in materia de iactācia.

te ſi intendat lucrū ꝛ ꝓcuret ſine detrimento proxi-
mi ita etiā tū aliqs cupit gloriā de hoīs que nō hȝ
ꝛ nō affert detrimētū ꝓximo nec alia circūſtantia
mortalis addit͛ talis nec peccat mortal͛r nec mētit͛
ꝑniciose ſed officioſe. Eſt tn̄ multiplex mēdaciū offi
cioſū ſicut alibi dicet͛. ¶ Cōtra tertiā cōcluſionem.
Arguit͛ ſic. Quicūqȝ ꝓfert bonū creatū deo peccat
mortal͛r ſed quicūqȝ gloriat͛ ianiter in bono crea
to ꝓfert bonū creatum deo ꝗ oīs talis peccat mor-
taliter. ¶ Scđo nullū bonū creatū a nobis habemus
ergo de nullo bono creato gl͛iari debemus. ¶ Ter-
tio Cū quis gloriat͛ de bono creato/aut totā glo-
riā ſibi tribuit ꝛ tunc peccat mortal͛r aut nō et tūc
non gloriat͛ inaniter. Ad primā dico qđ ſicut cōtin
git quadrupliciter ꝓferre teſtimoniū hoīm teſtimo
nio dei ita et bonum creatum bono increato/pri-
mo et vltimo modis nō eſt peccatum mortale ſecū
do et tertio modis eſt peccatum mortale. ¶ Ad ſe-
cundam nego antecedēs ſaltem partialiter/ꝛ con
cedo quod de his bonis que non habemus tota-
liter a nobis non debemus gloriari tanꝗ̄ tota-
liter auctores horum bonorum. De his autem
ꝗ non habemus a nobis nec totaliter nec partiali-
ter non debemus gloriā auctoris appetere ſed glo
riari poſſumus in caſu glorie ſuſcipientium. Et iō
apoſtolus non reprehendit quod gloriemur in hu-
iuſmodi bonis ſed gloriemur quaſi non accepe-
rimus. ¶ Ad tertiam concedo quod ſi totam glori-
am ſibi tribuat peccat mortaliter ꝛ cū dicis ſi non/
nō gl͛iat͛ inanit͛ nego ꝯſeqȝ qȝ licet nō totam glori
am ſibi tribuat tn̄ tribuit ſibi maiorem quam de-
bet aut ardentius aut importunius aut non loco
argumē- et tempore debitis aut nō ꝓpter finē debitū gl͛iat͛
ta thome ꝛ ita inaniter gloriat͛. Cōtra quartā ꝯcluſionē ar-
vbi ſ͂. guitur ſic primo p illud ꝙ ꝯtra quoſdā dicit͛. io. xii
qui dilexerūt magis gloriam hominum quā dei.
¶ Scđo/oēs tales auertuntur ad deo ꝛ ꝯuertūtur
ad bonū ꝯmutabile ꝗ peccāt mortaliter. ¶ Ad pri
mā dico ꝙ multa in ſacra ſcriptura reprehēduntur
que non ſunt peccata mortalia/poteſt tn̄ diſtingui
de hoc quod eſt magis diligere gloriā hoīm quam
dei ſicut diſtinctū eſt de preferre teſtimoniū homi-
num teſtimonio dei. ¶ Ad ſcđam dico ꝙ duplex eſt
auerſio vna eſt que fit per negationem actus volen
A di ita ꝙ oīs ille dicatur auerti a deo qui non vult
duplex a deū et de tali dico ꝙ non oīs eſt peccatū mortale.
uerſio. Alio mō eſt auerſio que fit p actū nolendi et de iſta
argumentū eſſet ꝓbabilius ſed non opȝ ꝙ talis a-
uerſio ſit in omni tali appetitu inanis glorie/ſit
eñ in taliter appetente auerſio a deo non qȝ nolit
vel odiat deū/ſed qȝ intenſa volitione fertur in bo
nū creatū ꝛ tūc vel remittit volitionem in deum vel
argumē- eam ſuſpendit. ¶ Contra ſeptimā ꝯcluſionē arguit͛
ta thome ſic. Quicūqȝ ſurripit ſibi illud ꝙ eſt ꝓpium dei pec-
vbi ſupra cat mortaliter ſed per appetitū inanis glorie aliqs
articulo ſibi ipſi tribuit ꝙ eſt ꝓpriū dei ſcđm illud. i. thi. i. ſoli
tertio. deo honor et gloria ergo inanis gloria eſt pecca-
tum mortale/maior ꝓbatur per illud yſa. xlii. glo-
riam meā alteri nō dabo. Scđo oē peccatum qđ eſt
maxime periculoſū ꝛ nociuum eſt peccatuȝ mortale
ſed oē pctm̄ inanis glorie eſt hmōi igitur probatur
Auguſti. minor primo per gloriaȝ auguſtini ſuper illo ꝓmi
ad theſſ. ii. Deus qui ꝓbat corda noſtra dicentis
quas vires nocēdi habeant hūane gl͛ie amor nō ſē
tit niſi qui bellū ei indixerint et ceter aut ſupra alle
criſoſto. gatū eſt. Cū ſcđo p illud Chriſoſt. ſuper m. cap. vi.
inanis gloria occulte aggredit͛ et oīa que intus ſūt
inſenſibiliter aufert. ¶ Ad primaȝ ꝯcedo maiorem
et nego minorē et ad probationē cōcedo ꝙ ſoli deo

debetur gloria impendens et tanꝗ̄ auctoris indē-
pendētia ſed creature bene habetur gloria depen-
dēs. Et ideo bene dicit thomas in ſolutiōe hui⁹ ar
gumēti ꝙ nō omnis qui eſt inanis glorie cupidus
appetit ſibi illā excellētiā que cōpetit deo ſoli. Alia
enim eſt gloria que cōpetit ſoli deo ꝛ alia que debe
tur homini virtuoſo vel diuiti. ¶ Ad ſcđm dico ꝙ a
liquod peccatū dicitur ꝑiculoſum dupliciter vno
mō ꝓpter grauitatē ꝛ enormitatē ſui et ſic cōcedo
ꝙ omē tale peccatū ē mortale/alio mō aliquod pec
catū dicitur ꝑiculoſū ꝓpter inclinationē quā facit
in peccāte. Et hoc mō inanis gloria dicit͛ ꝑiculoſiſ
ſimū peccatū qȝ p hoc inclinatur homo ad preſum
ptionē ꝛ cōfidētia ſui/ꝛ ad priuationē interiorū bo
norū ꝛ ad hoc ꝙ fruſtretur deū gloria ſibi debita
ſicut dictū eſt ſupra vbi oſtenſū eſt quā ꝑiculoſus eſt
appetit⁹ glorie etiā ordinat⁹. ¶ Ad rationē āte op
poſitū dico negādo antecedēs/licȝ eñ inanis glo-
ria ſicut nec peccatū veniale mereatur vitā eternaȝ
qȝ null⁹ peccādo vitā eternā meret͛ nō tn̄ excludit eā
qȝ ſi aliunde ſit debita peccādo venialiter nō perdi
tur. Et ad ꝓbationē dico ꝙ nō probat aliud niſi qđ
inanis gloria nō meretur vitā eternā et nō probat
ꝙ eā excludat niſi ſit illa inanis gl͛ia que eſt pecca
tū mortale ſicut eſt illa qua quis ita gloriat͛ vt glo
riam vel deo vel proximo debitā ſubtrahat.

Q Ueritur quinto Utrum ina-
nis gloria ſit viciū capitale. Arguitur
ꝙ nō Inanis gloria ſemper ex ſuperbia
oritur ergo nō eſt viciū capitale cōſequentia tenet tho. 2a 2e
quia nichil quod ſemper ex altero oritur eſt viciuȝ queſtio.
capitale ¶ In oppoſitum arguitur auctoritate gre 132. art. i
gorii. xxxi. moraliū. Inanem gloriā inter ſeptē vi- 4.
cia capitalia enumerāt is. ¶ Notādū ꝙ vt refert be
atus thomas de viciis capitalib⁹ aliqui loquūtur
dupliciter. ¶ Quidā enim ponūt ſupbiam vnū de
viciis capitalib⁹ ꝛ hi nō ponūt inanē gloriā inter ſuperbia
vicia capitalia. Gregorius autē in xxxi. moraliū ſu vicium ca
perbiam ponit reginā omniū viciorū ꝛ inaneȝ glo pitale.
riam que ab ipſa immediate oritur viciū capitale.
Et hoc rationabiliter Superbia enim vt infra di
cetur importat inordinatū appetitū excellentie/ex
omni aūt bono ꝙ quis appetit quandā perfectionē
ꝛ excellentiā cōſequit͛. Et ideo fines omniū viciorū
ordinātur in finē ſuperbie. Et ꝓpter hoc videtur ꝙ
habeat quandā generalē cāuſalitatē ſuper alia vicia
ꝛ non debeat cōputari inter ſpiritualia viciorū pri
cipia que ſunt vicia capitalia. Inter bona aūt que
per excellētiā homo cōſequitur ꝑcipue ad hoc ope-
rari videtur gloria inꝗtum importat manifeſtati
onem bonitatis alicui⁹ Nā bonū naturaliter ama
tur ꝛ honoratur ab omnib⁹ Et ideo ſicut p gloriā
que eſt apud deū cōſequitur homo gloriā in rebus
diuinis ita ꝛ p gloriā hominū cōſeqtur excellētiaȝ
in rebus humanis. Et ideo ꝓpter ꝓpinquitatē ad
excellētiam quā homines maxime ꝯſiderāt ꝯſeqȝ eſt
ꝙ ſit multū appetibilis ꝛ ꝙ ex eius inordinato ap
petitu multa vicia oriantur ꝛ ita inanis gloria eſt ꝯ thom
vicium capitale hec beat⁹ thomas. Iſta opinio nō
videtur mihi in omnibus punctis ꝯtinere veritatē/
primo enim nō placet michi ꝙ ait ꝙ finis omniū vici
orū ordinatur in finē ſuperbie. ¶ Finis enim puſil-
lanimitatis timoris luxurie accidie ꝛ hmōi nō ordi
nantur in finē ſupbie ſcȝ in excellētie appetitū ſȝ de nō ſemꝑ
hoc dicetur poſterius cū de ſuperbia tractabit͛ nec ex .ꝑetra
verum eſt ꝙ ex omni bono quod quis appetit quā- ſeqtur ꝑ
dam perfectionē etiā excellētiā cōſequit͛ qȝ vel hoc fectio.
eſſet ſcđm veritatē aut ſcđm opinionē opinātis/nō

ſcðm veritatē quiaper omnē appetitum inoꝛdina
tum boni delectabilis vel vtilis quis fit imperfecti
oꝛ ſcðm veritatē, nec ſcðm opinionē qꝛ ꝯcupiſcēs cō
cupiſcētia carnis aut auaricie opinanꝰ ſe ꝑ hec eſſe
impfectioꝛē ⁊ inde eſt ꝙ coꝛā hoībus iſta refugiūt fa
cere ſciēs ꝙ minꝰ eſtimabiꝰ apud deū et hoīes ſi in
hec vicia fuerit ꝓlapſus Et ꝯſir loquēdo, ſupbia nō
videꝰ michi dicēda regina oīm vicioꝝ ꝓpter cauſā
a dco doctoꝛe aſſignatam, non michi ꝓterea videꝰ
differentia inter ſupbiā ⁊ inanē gloꝛiam aſſigna
ta in hoc ſcilicet ꝙ ſupbia eſt inoꝛdinatꝰ appetitus
excellētie. Inanis aūt gloꝛia ipoꝛtat manifeſtatio
nem hmōi excellentie ſufficere qꝛ ſuperbꝰ aut appe
tit eſſe excellēs ſcðm veritatē aut appetit videri ex
cellens. Si appetit eſſe excellens ſcðm veritatē hoc
non videtur malum qꝛ eſſe excellentem ſcðm verita
tem eſt realiter habere multa bona et excellentia ⁊
carere magnis et multis malis. Si appetit videri
excellens tunc non appetit niſi manifeſtationē ex
cellentie ſeu quam hꝫ ſeu quā non habet ſeu quomō
non habet ⁊ ita non differt a cupido inanis gloꝛie
thomas. Ex quo patet ꝙ ille doctoꝛ non ſufficiēter aſſignat
differentiā inter ſupbiā ⁊ inanē gloꝛiā. Et ideo etiā
nō eſt mirū ſi cā quā aſſignat ad ꝓbādū ꝙ ſuperbia
eſt regina oīm vicioꝝ nō eſt ſufficiens. Sed de his
poſterius differetur lacius. Sed pro queſtione ſit.
Prima ꝯcluſio Inanis gloꝛia non eſt viciū capi
tale reſpectu vicioꝝ carnaliū, ꝓbaꝰ nichil ꝙ regu
lariter inclinat ad actus oppoſitos vicijs carnali
bus eſt viciū capitale reſpectu vicioꝝ carnaliū qꝛ
illud nō inclinat regulariꝰ ad vicia carnalia ſed
inanis gl'ia regulariter īclinat in actus oppoſitos
vicijs carnalibꝰ ergo inanis gloꝛia nō eſt reſpectu
taliū vicioꝝ viciū capitale maioꝛ eſt certa ex diffi
nitione vicij capitalis ⁊ minoꝛ, ꝓbaꝰ qꝛ inanis glo
rie cupidꝰ inclinaꝰ ad ſequēdū ea ꝑ que aſſeqꝰ pote
rit gloꝛiā ſicut lucri cupidꝰ ad ſequēdū illud ꝑ quod
lucrū ꝯſequeꝰ, ſed ꝑ actus oppoſito vicijs carnali
bus ꝯſequiꝰ gloꝛiam ⁊ actus hmōi vicioꝝ deperdit
ergo inanis gloꝛia regulariter inclinat in actus
Caſſianꝰ oppoſitos vicijs carnalibus. Secundo probaꝰ iſta
concluſio auctoꝛitate caſſiani collatione quīta vbi
expꝛeſſe et ex intenſione ꝓbat ꝙ de octo vicijs que
enumerat duo poſtrema ſcꝫ iactātia ⁊ ſupbia nō ſūt
ſibi ſocietate cū ſex pꝛioꝛibꝰ ꝯnexa ſed ab eis peni
tus diſtinguiꝰ, ꝙ ꝓbat qꝛ nullā ex eis occaſionē ſue
gñationis ſuſcipiūt ſed etiam mō ꝯtrario atqꝫ ordine
generāꝰ. Nā ſex pꝛioꝛibꝰ coꝛruptꝭ ⁊ euulſis hec duo
vehemētiꝰ ⁊ viuaciꝰ pullulāt ⁊ fructificāt ita ꝙ cū
ſumꝰ victoꝛes i aliis tūc maxie i hec īcidimꝰ. Et ſi
dicas ꝙ ex iſta ꝓbatione ſeqꝰ ꝙ ſupbia ⁊ iactātia
nō eſſent vicia capitalia qꝛ nō ſūt niſi octo vicia ꝙ
rū ſex nō oꝛiūꝰ ex iſtis duobꝰ ꝙ nulla ex iſtis duobꝰ
oꝛiunꝰ ⁊ ꝑ ꝯñs nō ſunt vicia capitalia. Ad hoc re
ſpondeꝰ ꝙ iſta vicia pꝛimo ⁊ immediate inclinant
in actus ſuos et ſcðm talem inclinationem nō hñt
ꝙ dicanꝰ vicia capitalia, aliā inclinationem hñt
mediantibus actibus ſuis. Et iſta eſt duplex quedā
eſt que totaliter ſit ab huiuſmodi vicijs et rōne dic
tante de aliquo medio ꝯſequendi gloꝛiā, ⁊ hoc mō
inclinat in opus caſtitatis caſtrimargie et alios a
ctus aliis vicijs oppoſitos Inclinant etiā interdū
in ypocriſim et ſimulationē huiuſmodi actuum et
productionem in ablationē gloꝛie ꝓximi ⁊ gl'ie di
uine aliqñ vero cōcurrit cum huiuſmodi actu appe
tendi gloꝛiā cognitio gloꝛie ve non conſecute vel de
tracte vel aliquid huiuſmodi, et tunc inclinanꝰ in
iram in triſticiam in ſublationē beneficioꝝ et ope
rum que propter gloꝛiā ꝯſequendā facere ſolēt nō

quam tamē videtur inclinare i vicia carnalia quia
nō ſtat quod ꝑ appetitū gloꝛie quis inclinetur ad
illa vicia ex quibꝰ nō niſi diffamationē ꝯteptum ⁊
vituperium cōſequitur. ¶ Secūda cōcluſio. Inanis
gloꝛia eſt viciū capitale reſpectu multoꝝ aliorum
vicioꝝ, ꝓbatur. Omne viciū regulariter inclinās
in multa vicia genere differētia eſt vicium capitale
reſpectu illoꝝ ſed inanis gloꝛia regulariter incli
nat in multa vicia vt nuper deductū eſt igꝰ. ¶ Ter B
cia cōcluſio. Inanis gloꝛia eſt viciū capitale reſpe
ctu ſuperbie ꝓbat qꝛ ex hoc ꝙ quis appetit gloꝛiā
⁊ eam ꝓcurauit ſibi modis omnibꝰ poſſibilibꝰ pꝛo
uenit ꝙ ipſe adequet ſe aut pꝛeferat maioꝛibꝰ ⁊ me
lioꝛibꝰ. Scðe ex hoc enim ꝙ lucifer vidit ſe laudabi
lē ⁊ gloꝛioſum ⁊ multis bonis clarū ⁊ fulgētem qꝰ
iactācie fuit ipſe in illā temeritatē pꝛorupit ꝙ dice
ret aſcendā in celū ⁊ ero ſimilis altiſſimo Secūdo ꝓ
batur aucto. caſſiani collatione quinta qui ita ina caſſian
nē gloꝛiam et ſuperbiā cōnectit vt incremētū pꝛio
ris ſcꝫ inanis gloꝛie ſit oꝛigo poſterioꝛis ſcꝫ ſuper
bie. Nam vt dicit ad aucta iactācia oꝛitur ſuperbia
Tercio quicqd diminuitur ex diminutione alterius
oꝛiginatur ab eo ſed ſuperbia diminuitur ex dimi
nutione inanis gloꝛie ergo ſuperbia oꝛitur ex inani
gloꝛia. Et ideo caſſianus eadē collatione dicit ꝙ ſi
cut hec vicia incremēto precedētiū generātur ita ex
eorum diminutione purgatur. Nā ſi ſit ſuperbia ex
cludēda pꝛouocāda eſt iactantia. Et ita ſemper ꝓ
oꝛibus ſuperatis poſterioꝛa cōquieſcūt. Et ne quis
me repꝛehēdat ꝙ in hoc deuio a traditione cōmu
ni aduertat hāc ꝯcluſionē nō eſſe meā ſed caſſiani do
ctoꝛis quidē in moꝝ et religionis inſtitutione ex
cellentis ¶ Quarta ꝯcluſio Inanis gloꝛia eſt viciū
capitale, patet ſatis ex dictis, ꝓbatur ſecūdo aucto
ritate gregoꝛii poſt oppoſitū ꝓbatur tercio gloꝛia
inter bona externa eſt maxime appetibilis ergo ap
petitus eius inoꝛdinatus in multa vicia inclinat er
go ex inoꝛdinato appetitu eius nata ſunt multa vi
cia oꝛiri ergo inanis gloꝛia eſt viciū capitale ¶ Cō
tra pꝛimā cōcluſionē ¶ Arguitur ſic quicqd eſt in ex
cellētiam appetentis illud in gloꝛiā eius cedit, ſed
omne bonū appetitū ⁊ ꝯſecutū eſt in excellētiā ap
petentis ergo ⁊ in gloꝛiā ⁊ per ꝯñs bonū carnis qꝺ
per vicia carnalia ꝯſequimur cedit in gloꝛiā appe
tētis ſed inanis gloꝛia inclinat in omne illud quod
cedit in gloꝛiā appetentis ergo inanis gloꝛia eſt
viciū capitale reſpectu vicioꝝ carnaliū Secūdo ſe
quitur ꝙ vtile eſt incipientibus viā honeſtatis labi
in viciū inanis gloꝛie ſed ꝯñs eſt falſum. Et patet
ꝯñā qꝛ ſatꝰ ē aliqñ iactātie vicio pulſari quā incide
re i foꝛnicationē a qua vix valeat poſt ruinā reſur
gere a qua tamen foꝛnicatione cū teptatꝰ eſt per ia
ctancias ſe liberat vt puta cum ꝯſiderat dignitatē
officii ſacerdotalis qua inſignitꝰ eſt vel opinionem
hominū qua ſanctus ⁊ immaculatꝰ creditur que o
pinio diminuitur per hmōi vicia carnis. Tum ſcðo
quia minus malū cōſulte aſſumitur vt maiꝰ fugia
tur Tum tertio quia iactantia ſic hominē infatigā
bilem reddit vt faciat ieiunia biduana ⁊ triduana
ab eo nō ſentiri vt patet ꝑ experiētiā ergo iactātia
poteſt refrenare coꝛruentē in foꝛnicationē añs pro
batur auctoꝛitate macharii abbatis qui interro macharius:
gatus quare in cenobitis ꝯſtituit carētia cibi ſine la
boꝛe quinis diebꝰ tollerāt. Ipſi aūt in heremo po
ſiti tanta fame vrgentur vt vix poſſint cotidianum
ferre ieiuniū. Reſpondit ꝙ in heremo nullus eſt ieiu
nii teſtis qui te ſuis laudibꝰ nutriat atqꝫ ſuſtētet In
cenobio autem lingue hominū ⁊ iactantie refectio
ſenginant. ¶ Ad pꝛimā nego minoꝛem Sunt enim

quedam bona appetita et deſiderata que tendunt ad infamiam appetentis quia ſunt inhoneſta. ¶ Quod ſi reſtringat bonum ad bonum honeſtum tunc bonum carnis inordinate appetitum non eſt bonum ſed malum. ¶ Ad ſecundam poteſt reſpondere dupliciter/ vno modo concedendo ꝯñs ſicut cōcedit ipſum caſſianus collatione quinta vbi probat ꝙ ab incipientibus carnalibus adhuc viciis implicatis et ſolum ad hoc iactantia vtiliter aſſummitur.

B

Et probat rationib⁹ arguendo adductis ꝙ ſi alicui nō placeat hec ſolutio.

Opinio caſſiani.

Reſpōdeo aliter negādo ꝯñam. Et ad primā probationem ꝯcedo aſſumptū exponendo ſatius id eſt minus malū et nego ꝯñam q̄ nō eſt neceſſe nec in hoc nec in illud incidere/ aliter añs non valet ꝯña niſi vbi in alterutrum vrget neceſſitas. ¶ Ad ſcḋam probationē cōcedo aſſumptū vbi necẽ eſt in alterutrum incidere. ¶ Ad tertiā cōcedo aſſumptū ⁊ ob hoc bene dictū eſt ꝙ inclinat ad actus oppoſitos viciis carnis et cū infertur ꝙ vtiliter aſſumitur nego ꝯñam q̄ nunq̄ eſt vtilis aſſumptio mali vt inde bonum eueniat/ aliam rationem addit idē caſſianus fundatam in quadam figura ſūpta ex libro regū ſed q̄ talia argumenta non ſunt multum efficatia ideo nō eſt opus eam repete vt ſoluatur. Quod ſi queras vtrum opinio illa caſſiani ſuſtineri poſſit. Reſpōdeo ꝙ caſſianus vult dicere ꝙ ſimpliciter melius eſt hoiem eſſe cupidū inanis laudis ⁊ carere fornicatione et caſtrimargia quā habere fornicationē ⁊ caſtrimargiam et carere iactātia.

De ſo⁹ caſſiani.

Dicere vlterius ꝙ ad hoc ꝙ in moribus de duobus alterum eligatur non eſt reſpiciendum ad neceſſitatem ſimpliciter nec ad neceſſitatem naturalē ſed ad neceſſitatem moralem q̄ hoc vel illud dicitur neceſſarium eo ꝙ penſata conditionem hominum vt in pluribus hoc vel illud eueniet ex tali enim neceſſitate diceretur ꝙ penſanda eſſet moralis vtilitas diceretur preterea ꝙ ſicut ariſtoteles in ſecūdo ethicorum et omnes expoſitores cum eo conſulunt ꝙ habentes vnum vicium et volentes ſe abſoluere ab illo expedit vt tranſeat in vicium oppoſitum. Ita etiam non videtur inconueniens ꝙ implicatus viciis carnalibus trāſeat in deſiderium vane laudis vt ab his eripiatur cum ſecundum documentum ariſtotelis vtile ſit ſibi tranſire in vitia oppoſita viciis carnalibus. Diceret preterea ꝙ iactantia vel inanis gloria eo tantum fine aſſumpta vt ab aliis grauioribus viciis liberemur et tandem vt deo immaculato corpore ſeruiamus vt conſtat non eſt peccatum mortale. Et ſi eſt peccatum veniale eſt multum remiſſum ⁊ debile ⁊ bene poſſet ſuſtineri quod in tali caſu nec mortale peccatum eſſet nec veniale ſed actus bonus et laudabilis. Sed tunc etiam concedēdum eſſet quod non eſſet inanis gloria ſed eēt appetitus glorie qui alias id eſt remota huius finis circunſtantia eſſet inanis.

C

¶ Nam ſi propter vtilitatem proximi ego poſſum rationabiliter appetere laudē ⁊ gloriā quare nō potero eā rōnabiliter appetere ꝓpter vtilitatē meā moralē vt ſcz per hāc ego ad ꝟtutes. Inciter ⁊ vicia detrahat cum ego ſim magis obligat⁹ ad ſalutem meā ꝯſeruādā quā ad ſalutē ꝓximi. Et iō opinio caſſiani nō vr̄ eſſe leuiter reprobāda in hac pte ſicut nōnulli putāt quecūq̄ eſt ratio hʒ apparentiā ꝯtra hanc opinionē tantam apparentiā ꝯtra opinionē ariſtotelis dicētis ꝙ volenti fugere vnum viciū tranſeundum eſt in oppoſitū vicium. ¶ Cōtra tertiā cōcluſionē Arguetur cum agetur de ſupbia. ¶ Cōtra quartā cōcluſionem Arguit̄ ſic nullum viciū ꝙ ſemper ex alio vicio oritur eſt viciū capitale ſed inanis gloria ſemper ex altero oritur. Cū quis ex ſuperbia. Tum q̄ oritur ex aliquo aut ergo ex bono aut ex vicio/ nō ex bono vt ꝯſtat/ cū originatum ſemper ſequatur cōditionē originis ⁊ cuius radix ſancta eius ⁊ rami ſancti ſūt ergo originātur ex vicio.

rationes tho. vbi ſupra articulo.4.

Secūdo ambicio nō eſt vicium capitale ergo nec inanis gloria ꝯña tenet q̄ honor circa quē eſt ambicio eſt aliquid principali⁹ gloria circa quā eſt inanis gloria. Tertio omne vicium capitale habet aliq̄ꝫ principalitatē ſcilicet aut in grauitate peccati aut ī appetibilitate obiecti ſui ſed inanis gloria nō habet aliq̄ꝫ talem principalitatem nō in grauitate peccati q̄ nō ſemper eſt mortale peccatū nec in appetibilitate obiecti q̄ gloria humana eſt quid fragile ⁊ extra hominē exiſtēs. ¶ Quarto omne viciū capitale eſt mortale duꝫ omne tale ſit periculoſiſſimū ſed nō omnis inanis gloria eſt peccatū mortale vt ſupra dictū eſt ergo inanis gloria non eſt viciū capitale. Quinto ex vicio capitali omnia vicia nata ſunt oriri ſed nō omīa vicia nata ſūt oriri ex inani gloria cum ſicut ſupra dictū eſt nō oriuntur ex ea vicia carnalia. Ad primā negat maiorē beatus thomas quia vt dicit omnia vicia etiā capitalia ex ſuperbia oriunt̄ ſed vt dictū eſt hec opinio non videtur vera.

D

Ideo dico ꝙ viciū capitale poteſt dupliciter diffiniri vno mō ꝑ affirmationē ⁊ negationē ſcilicet per nō eſſe ab alio vicio et eſſe a quo alia/ ita ꝙ viciū capitale ſit vicium quod nō regulariter ⁊ vt in pluribus originat̄ ab alio ſed a quo multa vicia genere differentia regulariter ⁊ vt in pluribus originātur ⁊ ſic ꝯcedo maiorem. Secūdo modo poteſt diffiniri per affirmationē tantum et tunc vicium capitale eſt a quo multa vicia genere differentia nata ſunt regulariter ⁊ vt in pluribus originari ⁊ ſic nego maiorem.

deſcriptio vicii capitalis

Et ad probationē nego minorem. Et ad primā ꝓbationē nego aſſūptū. Et ad ꝓbationē ſecūdā ꝯcedo ꝙ originātur aliq̄ ex aliquo puta ex cōgnitione alicuius excellentie vere vel apparentis ⁊ teptationem vel impulſu ad hmōi inanē gloriam que teptatio nō habet rationem vicii ſʒ cōſenſus in teptationem nec rationē virtutis ſed diſſenſus a teptatione ideo propter loquēdo nec ex bono nec ex malo oritur loquēdo de bono ⁊ malo moris. Ad ſecundā ꝯcedo añs ⁊ nego ꝯñam. Et ad probationem nego aſſumptū immo extra gloria cū ſit finis ꝓpter quē appetitur laus ⁊ honor eſt aliquid principalius ⁊ melius hōnore. Et ſi dicatur ꝙ cauſa ſemper eſt melior effectu dico ꝙ licet ratio cauſandi ſit potior quā ratio huius ꝙ eſt cauſari: tamē entitas que eſt effectus in genere cauſe efficientis aliquādo eſt melior q̄ entitas que cauſa quia talis effect⁹ aliquādo eſt cauſa finalis que ſemper eſt potior his que ſunt ad finē.

E

Ad tertiam nego minorem quicq̄d ſit de maiore gloria enim habet quādaꝫ principalitatē in appetibilitate non quia ex inclinatione recte rationis ſed ex inclinatione nature rationalis create/ aliquid enim dicitur habere principalitatē in appetibilitate dupliciter vno mō quia recta ratio principaliter inclinat ad appetēdū illud alio mō q̄ natura hominum aut creature rationalis vt ſibi derelicta ad appetitū illius vehementer inclinatur. Et hoc ſecūdo modo intelligitur principalitas glorie in appetibilitate. Et ad probationē ꝯcedo aſſumptū ⁊ nego ꝯſequentiā loquēdo de principalitate ſecūdo modo dicto licet bene ꝯcludat de principalitate primo modo. ¶ Ad quartū nego maiorem immo oppoſitum eius ſcilicet ꝙ non eſt mortale eſt veriſimilius q̄ videtur eſſe magis rationabile concedere ꝙ in viciis ſicut et in virtutib⁹ ꝓcedit̄ a minorib⁹ ad deteriora q̄ ecōtra ſicut rīuꝫ

vt in pluribus eſt maior fonte et ideo non multum
dupplex probabilis videtur opinio eorum qui dicũt ꝙ a ſu
ortus vi- perbia omnia vicia oriuntur niſi intelligatur ad
ciorum. ſenſum poſterius declarandum. ¶ Ad quintam ſi i
telligatur de ortu regulari et vt in pluribus negetur
maior. Si autem intelligatur tam de ortu regula-
ri quã non regulari tam in pluribus quam in pau
cioribus, tunc cõcedo maiorẽ et nego minorẽ. Sunt
enĩ vt dictũ eſt quidã qui gloriãtur in malicia ⁊ in
voluptatibus ſuis etiã carnalibus ⁊ per hoc ꝙ ia-
ctant ſe de viciis carnalibꝰ querunt gloriã de ali-
quibus bonis carnalibus ⁊ qui gloriant de luxuria
vel de ingluuie magna de virtutibus ſuis aut pul-
chritudine aut affabilitate gloriã querere videtur
ſed hoc nõ contingit niſi in paucioribus et in his
qui iam viciis ipſis corrupti ſunt.

Queritur. Sexto vtrum inobe

dientia ypocriſis contentio pertinacia
diſcordia et nouitatum preſumptio conue-
nienter dicantur filie inanis glorie. ¶ Arguitur qȝ
non. Hec omnia ex aliis oriũtur quam ex inani glo-
ria ergo nõ ↄuenienter dicunt filie ianis glie. In op
ſ poſitum eſt gregoriꝰ. xxxi. moraliũ. ¶ Notãdum ꝙ
ſcḋm ariſtotelem ethicorum quarto. Iactator eſt q
eſt ſimulatiuus glorioſorum et non exiſtẽtiũ ⁊ ma-
iorũ quã exiſtũt, quod ↄtingit tripliciter, verbis, o
perationibꝰ, ⁊ fictiõe. Verbis vt cũ quis voce expri
mit aliqua laudabilia ſibi ineſſe que non inſũt aut
maiora ineſſe quam inſunt operationibus vt ſi qs
frequentãdo loca diſputationũ ſimularet ſe doctũ
aut frequent legẽdo theologũ ſe theologũ ſimula
ret aut frequẽter laudãdo religioſã vitã ſeu religio
nem amare et deſiderare fingerent Tertio fictio-
ne ſit ⁊ pronta vt qui vilitate veſtis fingit ſe et glo-
riam reliqua humana ↄtempnere vt laiomi, tales
enĩ ſimulãt cõtẽptũ vt inde vel gloriam vel lucrũ cõ
ſequantur, ⁊ hmõi ſimulatio iactia eſt. Nam vt ibi
dem dicit ariſtoteles. Et enĩ ſuperhabuntia et val-
tho. ſcḋa de id eſt minimus defectus iactantium, Ex quibus
ſcḋe q̃ſti. patet falſum eſſe ꝙ iactãtia ſit tantũ verbis vt vult
132. arti thomas. Inobedientia eſt qua quis recuſat ad im
culo q̃rto plere que ſibi a ſuperiore p̃cepta ſunt, ypocriſis eſt
deuotionis ⁊ religionis religioſoꝝ factorũ imita-
Duplex tione ſimulatio. Contentio eſt duplex vna opinio-
contenti. num ⁊ eſt verbis et argumentis clamoroſis de veri
tate peracta aliqua diſſentio, alia honoris aut lu-
ꝑtinatia. cri vt tum duo de officio aliquo vel dignitate vt lu
cro ↄtendunt ꝑtinacia eſt in ſententia vel electione
diſcordia cõtra rationẽ immoratio. Diſcordia eſt ois aliorū
etiã ſi verbis ↄtentioſis non ſit explicata diſſentio.
Nouitatũ preſumptio eſt rerũ nouit inuentaꝝ et a
nouitatũ ↄmuni holm ſenſu alienarũ quarũ nõ dũ ſatis per
p̃ſũptio. ſpecta eſt ratio aſſeueratio vel publicatio, pro nũc
ſimus iſtis diffinitionibꝰ ↄtẽti inq̃ſituri de eis cũ de
predictis ſuis locis ſingulari dicemꝰ. nec placet ꝙ
tho. vbi ſ̃ dicit thomas de ꝑtinacia ꝙ ad itellectũ ꝑtinet cũ ip
ſe ponat eã oppoſitã vicio molicie ⁊ virtuti perſe-
uerantie que ſunt habitꝰ appetitiue ꝑtis ⁊ non itel
lectiue. Notandum eſt ſcḋo qȝ ſm ariſtotelem loco
ſupradicto ↄtingit fingere maiora in exiſtentibus
B. tripliciter, aut gratia nullꝰ cũ ſcḋs hoc fingit nõ
vt lucrũ nec vt gloriam, aut aliqd aliud aſſequatur
ſed qꝛ ita habituatus eſt ⁊ delectat in hmõi opera
tionibus etiam ſi nichil de conſecutus videatur.
Scḋo mõ gratia glie vel honoris. Tertio mõ gra-
tia lucri. Ex quibus patet ꝙ triplex eſt iactãtie ſpe
cies. Eodem modo dicendũ eſt de ↄtentione ypocri
ſi ⁊ reliquis, qȝ interdũ fiunt gratia nullꝰ interdũ
gratia honoris et glorie itendũ gracia lucri ¶ Cõ
ſit. Prima cõcluſio Sex predicta cum gratia lucri
aut nullꝰ fiũt nõ ſunt filie inanis glorie, probatur
quorum finis nõ gloria illa nõ ſunt filie inanis glo
rie ſed predictorũ finis nõ eſt gloria vt ſatis ↄſtat
ergo nõ ſũt filie inanis glie hoc idẽ etiã patꝫ de ino
bediẽtia cũ ſit ꝓpter conſecutionẽ delectabilis aut
fugam triſtabilis. ¶ Secũda ↄcluſio Sex predicta D
cũ fiunt gratia glorie ſunt filie inanis glorie, pro-
batur Omnia vicia. in que nos appetitꝰ glorie im
pellit ſunt filie inanis glorie ſed omia predicta ſũt
vicia i que nos appetitus glorie impellit ergo om-
nia predicta ſunt filie inanis glorie. ¶ Tertia ↄclu-
ſio Sex predicta que ſunt filie inanis glorie ſpecie
differũt a ſex predictis que nõ ſunt filie inanis glo-
rie, ꝓbatur Sex filie inanis glorie habẽt gloriã ꝓ
obiecto ſed illa que nõ ſunt filie inanis glorie non
habent gloriam pro obiecto igitur, minor ꝓbatur
actus ⁊ habitus per ſe bonus vel malus habet finẽ
et qualibet circũſtanciã actus exterioris que facit
bonitatem vel maliciã in actu ꝓ obiecto ſed gloria I
eſt finis hmõi actuũ in aliis aũt gloria nec eſt finis
nec circunſtãcia igitur. Quãtum aũt ad maiorẽ hu-
ius rationis Eſt aduertendũ ꝙ ſi accipiatur nomen
filie ꝓ originato ſiue ſit eiuſdẽ generis ſiue nõ dicta
maior eſſe vera. Si aũt acciperetur nomẽ filie ꝓ ori
ginato ab alio quod eſt eiuſdẽ nature ſpecifice vel
ſaltem generice cũ eo, tunc maior illa nõ eſſe vniuer
ſaliter vera ſed eſſet limitanda ⁊ modificãda. ¶ Cõ
tra primã ↄcluſionẽ Arguitur ſic. Cũ predicta fiunt
gracia lucri hñt ꝓ fine gloriã ꝙ adhuc ſunt filie ina-
nis glorie antecedẽs ꝓbatur quia ideo fiunt manis
feſtetur excellentia aliq̃ꝰ in faciente vt ea manifeſta
ↄſeq̃tur lucrum ſed manifeſtatio excellẽtie nõ eſt ni
ſi gloria vel gloriatio igitur. Ad hãc rationẽ nege
tur añs loquendo de fine principali ⁊ vltimo licꝫ be
ne de fine ſubordinato Et ad ꝓbationem cõcedo p̃
mam patet aſſumptũ Et ad ſecũdam dico ꝙ eſt glo
riatio ſubordinata lucro ⁊ ꝙ habet etiã gloriã pro
fine ſubordinato ſed non ꝓ fine vltimo, finis autem
vltimus eſt gratia cuius cetera fiunt ¶ Contra ſecũ arg. tho.
dam ↄcluſionẽ Arguitur ſic primo de iactãtia ſcḋm vbi ſupra
gregoriũ eſt ſpecies ſuperbie ſed ſuperbia nõ orit articu. ſ.
ex inani gloria ergo nec iactantia. Scḋo arguitur
de cõtentione ⁊ diſcordia. Cõtentio et diſcordia o
riuntur ex ira ergo nõ ex inani gloria ↄña tenet qꝛ
ira eſt viciũ capitale inani glorie cõdiuiſũ. Tertio
arguitur de inobedientia qꝛ inobediẽtia vel eſt ſu-
perbia vel ſuperbie filia ergo nõ inanis glorie Cõ
firmatur quia in obediẽtia frequẽter ↄtingit ex in-
firmitate vel fragilitate humana et in obediens iu
dicatur cenſet ſe magis dignum vituperio quã glo
ria nec in obediendo quãcunq; excellentiam vel pre
tendit vel manifeſtat igitur nõ eſt filia inanis glo-
rie ¶ Quarto ſcḋm Criſoſ. ſuper Ma. vana gloria
vbiq; eſt malum ſed maxime in philantrophia. i. in
miſericordia vel elemoſina: ſed preſumere elemoſi
nã non eſt preſumere nouitatẽ aliquã cũ elemoſina
non ſit in admiratione ſed in ↄſuetudine hominuꝫ
igitur. ¶ Ad primã dico ꝙ ſi iactantia ordinetur vt K
quis alteri equali vel ſuperiori preferatur ſic eſt ſu
perbie filia ſed ſi iactantia que ordinatur ad mani
feſtationẽ bonorũ que nõ inſunt vel maiorũ q̃ inſũt
vt inde gloriã ⁊ laudem reportet ſic eſt filia inanis
glorie. ¶ Ad ſecũdã dico ꝙ aliqua cõtentio ex ira ⁊
nõ ex inani gloria oritur vt cum quis iraſcitur ⁊ cõ
tẽdit quia paſſus eſt diſpẽdiũ. in bono vtili vel del
ctãbili ⁊ talis non eſt filia inanis glorie. alia vero
oritur ex ira ⁊ inani gloria vt cũ quis ↄtendit quia

paſſus eſt ab alio diſpendiū glorie. ⁊ q͛ in tali ira ⁊ vindicta ordinant̄ in gloriā ideo dr̄ filia inanis glorie. alia vero ex gloria ⁊ nō ex vindicta alia ex cupiditate lucri. alia ex nullo horū oritur. Nec puto verum quod ait Tho. ꝙ ira non cauſat ꝯtentionem ⁊ diſcordiam niſi cū adiunctiōe inanis glorie Nā vt dictū eſt cū venit ira ex diſpēdio lucri non fit

ſ thomā vbi ſ. cōtentio de gloria ſed de de lucro et elumento. Nec talis ꝯtendit q͛ glorioſū reputat nō cedere volūtati alterius ſed q͛ nō cedendo ſperat lucrū qd̄ cupit aut ꝓpter lucrū impeditū litigat ⁊ ꝯuiciatur. ¶ Ad tertiā ꝯcedo aliꝗs de aliqua inobediētia ſed non de quali bet ⁊ adhuc ꝯña non valet q͛ ſicut ſupradictū eſt ſuperbia naſcitur ex inani glorie. ¶ Ad confirmationem concedo ꝙ talis inobedientia non eſt filia inanis glorie ⁊ hoc eſt ſatis conforme hiis que ſupradicta ſunt. ¶ Ad quartā dico ꝙ opus mie propter vanā gloriā nō eſt preſumptio nouitatū. ſed preſumptio nouitatū eſſet ſi quis vellet ⁊ proponeret ꝓpter ſummā perfectionē ſuam paſci ſolo cibo ſibi diuinitus allato. aut crederet ſe tante pefectionis vt nichil ſibi nocitum putaret etiā ſi ſe precipitē daret quorum exēpla recitat. Caſſi. preſumptio nouitatum eſt ſi quis falſa pro veris communi omniū ore et ſermone detritis publicet. aut ſi q̄s cōtra omnium doctorum ſcolaſticorum vſum ⁊ ꝯſuetudinem ꝓhibeat aliquarū probabiliū opinionū impugnationē ⁊ aliarū magis ꝓbabiliū mutationē qd̄ nōnulli i diebus noſtris feciſſe dicunt̄ qui cū alios velut nouitatum preſumptores accuſabant in preſſi-

2 ptuoſiſſimū genus nouitatis inciderūt. Pro intentione tamen Chriſo. Quis parum ſit ad propoſitū dico ꝙ vanam gloriam maxime malum eſſe in opere miſericordie poteſt intelligi dupliciter. Uno modo quia ipſa magis malum ſit in tali opere ꝙ in alia et hoc non videtur verum. Nam ſi eſt malum in elemoſina vt dicit Thomas quia prefert vanā gloriam vtilitati proximi. erit multo deterior in cultu diuino quia per ipſam prefertur vana gloria honori diuino conſtat etiam ꝙ vana gloria qua quis ſurripit gloriā deo aut primo adhuc eſt deterior. ¶ Aliomodo poteſt intelligi quod maxime ſit ⁊ē quia frequentius incidit in opere miſericordie. Incidit enim in omni opere alias bono et laudabili. ſed adhuc plus in opere miſericordie ꝙ in aliis q͛ vix aliquis eſt qui non deſideret nomen et opinionem beneficentie et liberalitatis glorie cauſa. ideo in operibus piis que facilioris beneficentie ſunt maxime eſt malū vana gloria quia frequentius ab eis bonitatem ſurripit et aufert ꝙ ab aliis. Et hoc maxime in viris xp̄ianā religionē ꝓfeſſis q̄ vehementer ad hmōi opera mīe inſtigat et ſtimulat.

Queritur conſequenter de ſuperbia eo ꝙ affinitatem habet cum ſupradictis eo ꝙ ratio eius in quodam excellentie appetitu poſita eſt. Circa quam. Queritur primo Utrum ſit pctm̄. ¶ Arguit̄ ꝙ nō nullū vitiū cōtrariat̄ ſupbie ergo ſupbie nō eſt pctm̄. ꝯña tȝ q͛ cuilibet pctō non ſolū virtus ſed etiam peccatum cōtra-

Tho. ſcd̄a ſcd̄e q̄ſti. 162. articulo p̄mo rū eſt. In oppoſitum eſt illud quod habet̄ thobie quarto ſuperbiam nūꝙ in tuo ſenſu aut tuo verbo dominari ꝑmittas. Circa hanc queſtionē declarat beatus Tho. primo quid ſit ſuperbia. Scd̄o ex hoc ſoluit q̄ſtionē. Et itaꝗ prima ꝓpoſitio eſt ſuperbia noiat̄ ex hoc ꝙ aliꝗs ꝑ volūtatē tendit ſupra id qd̄ eſt ꝓbat̄ auctē Iſi. dicentis in libro ethimo. ſuperbus dictus quia ſuper vult videri ꝙ eſt. qui enim vult ſupgredi quod eſt ſuperbus eſt. Secūda ſuperbia eſt peccatū ꝓbat̄ rōnē quod aduerſatur rationi recte eſt peccatū ſuperbia aduerſatur rationi recte ergo ſuperbia eſt peccatum minor ꝓbatur q͛ recta ratio habet vt feratur vniuſcuiuſqꝫ voluntas in id quod eſt ſibi ꝓportionatū. Hec opinio nō michi videtur in toto vera. ¶ Ideo ſit prima ꝯcluſio. Superbia ſtricte accepta nō eſt diffinitiue volūtas vel appetitus quo aliquis tēdit ſupra id quod eſt ꝓbatur preſumptio eſt qua quis tēdit ſupra id quod eſt quo ad adminiſtrationes. ambitio eſt qua quis tēdit ſupra id quod eſt quo ad honores. Inanis gloria eſt qua quis tēdit ſupra id quod eſt quo ad gloriā ergo hec diffinitio eſt qua quis tendit ſupra id quod eſt nō eſt diffinitio ꝓpria ſuperbie ſed eſt ſibi et omnibꝰ predictis cōmunis. Secūdo ſi ſuperbia eſt diffinitiue voluntas qua quis tēdit ſupra id quod eſt aut hoc eſt quo ad aliquod predictoꝝ: aut quo ad omnia ſimul. aut quo ad aliquid aliud ab his. ſi primum tūc ſuperbia erit aliquod predictoꝝ. ſi ſecūdū tūc nō erit niſi aggregatū ex omnibꝰ. ſi tertiū tunc nullū tale videtur niſi excellentia. aut ergo tēdit in excellentiā maiorē ꝙ habeat aut i manifeſtationem. ſi ſecundū tunc nō videtur diſtingui ab inani gloria ſecūdū eundē doctorem q̄ rationē eius ponit in manifeſtatione excellētie ſue. ſi primū tūc non videtur poſſe intelligi niſi dupliciter. vno modo ꝙ tēdat in maiorem excellentiā id eſt ꝙ laboret ⁊ nitatur fieri excellentior ꝙ ſit. ⁊ hoc nō eſt vitii ſed virtutis. ſecūdo mō ꝙ exiſtimet ſe excellētiorē ꝙ ſit ⁊ hoc bene cōuenit ſuperbo ⁊ eſt frequēter initiū ſuperbie. ⁊ etiā ꝯuenit aliis. Nam vanus ſeu plurimū glorioſiorē ꝙ ſit eſtimat ⁊ ambitioſus maioribus honoribus dignū. ⁊ preſumptuoſus grauioribus adminiſtrationibus. ¶ Eſt tamē aduertendū ꝙ diximꝰ in ꝯcluſione ſupbia ſtricte accepta. q͛ ſuperbia accipitur dupliciter. Uno mō ꝯmuniter ⁊ hoc mō ꝯtinet ſub ſe. preſumptionē. ambitionē. inanē gloriā. iactantiam. ⁊ ſuperbiam ſtricte acceptam. Alio mō accipitur ſtricte ⁊ vt eſt vitium omnibꝰ predictis ꝯdiſtinctum. Et de ſuperbia hoc mō intēdimꝰ hic. vt tamē videatur nomē ſuperbie frequēter a doctoribus ſacris acceptum eſſe cōmuniter. ¶ Sit ſcd̄a concluſio. ¶ Superbia communiter accepta eſt voluntas qua quis tendit ſupra id quod eſt. Probatur primo per illud Auguſ. ſupra geneſim quid eſt ſuperbia niſi ꝑuerſe celſitudinis appetitꝰ. ſecūdo ꝓbatur auctoritate. Ber. in epiſtola ad ſenon. diuidētis ſuperbiam in duas ſpecies ſcilicet in cecā ⁊ vanā. cecā dicit vitiū mētis quo q̄s ſe eſtimat eē bonū ꝙ nō ē vl̄ a ſe eē qd̄ ē. vanā dicit vitiū quo q̄s tā de eo qd̄ ē ꝙ de eo qd̄ nō eſt ſuis magis laudibꝰ ꝙ dei delectat̄ In iſtis autem ꝯſtat ⁊ vanā gloriā ⁊ multa alia vitia contineri. ꝓbatur tertio auctoritate. Hugo. libro de ſacramentis li. ii. parte tertia ca. i. dicentis. ſuperbia eſt amor ꝓprie excellentie. Cuius duo ſunt genera vnū intus aliud foris. Intus eſt ſuperbia. foris eſt iactantia. ſuperbia in elatione cordis iactantia in oſtentione operis. ecce vbi primo diffinit ſuperbiā ⁊ diuidit ⁊ facit eā mēbrum diuiſionis ⁊ ita oportet ꝙ eā accipiat in eadem ſentētia equiuoce ſciȝ cōmuniter ⁊ ſtricte. ꝓbatur quarto auctoritate. Ber. ponētis triplicē ſuperbiam cordis quādo homo in oculis ſuis magnus eſt. oris qui iactancia dicitur operis quādo homo quadā ſuperbia agit vt magnus appareat. Ex quibus auctoritatibꝰ ſatis apparet ꝙ ſuperbia a doctoribꝰ ſacris accipitur cōmuniter ad inanē gloriam ⁊ iactāciā ⁊ ambicionē ⁊ preſumptionem. ¶ Tertia cōcluſio. Superbia eſt inordinatꝰ amor excellentie cōtemptiuꝰ. Pro qua concluſione aduertendū ꝙ omnibus predictis cōmune eſt amor

Marginal notes (right column): augꝰ. — bernar. — duplex ſupbia. — hugo. — triplex ſupbia.

inordinate excellentie preſūptuoſus in adminiſtrationibus ambitioſus in honoribus. vanus in gloriaꝫ et ideo per inordinatum amorē excellentie non diſtinguitur ſuperbus a reliquis ſed ſuperbus habet ſibi ꝓpriū ꝙ cōtemptiuus eſt maiorum equaliū ꝛ minorū quod nulli aliorū ex ratione ſui habitus cōuenit. Cōtempnit eīm ſuperioritatē in maioribus, equalitatem in equalibus, ꝛ inferioritatem in minoribus. Dico ꝙ ꝙ ſuperbia eſt inordinatus amor excellentie nō cuiuſlibet ſed illius que inclinat per ſe ꝛ immediate ad cōtemptū ꝛ hoc eſt quod contemptiue deſcribit nobis excellentie genus ꝙ quam ſuperbus inordinate affectat eo ꝙ non aliter nobis ſatis competenter innoteſcit. Eſt enī quidem appetitus excellentie qua q̄s vult videri magnus et etiam maior ꝙ ſit vt contingit in iactatore glorie, in ambitioſo ꝛ frequenter in pſumptuoſo, ſed tamen appetitus excellentie in eis nō inclinat eos tam ꝓxime ad contemptū aliorū ſicut⁹ inclinat in ſuperbo, ꝙ vt diſtinctionē inter hec magis aduertamus appetitus excellentie eſt his omnibus cōmunis. Sed pſumptuoſus appetit opinionē excellentie ꝓpter adminiſtrationes et non appetit adminiſtrationes propter excellentiā. Ambitioſus appetit opinionem excellentie propter honores et nō honores propter excellentiam. Uanus appetit excellentiam propter gloriam et non econtra. Superbus vero excellentiam propter ſe appetit, gloriam autē honores ꝛ adminiſtrationem propter excellentiam non quālibet ſed contemptiuam: ꝙ autē ſuperbia ſtricte accepta dicat appetitum excellentie contemptiue ꝓbatur primo auctoritate Augu. de verbis domini in ſermone liiii. prior eſt in vitiis ſuperbia ſed ſuperbia parit inuidiā nō enī inuidet niſi amor excellētie. Pro hac auctoritate. Eſt aduertēdū ꝙ inuidia ꝓprie nō eſt aliud ꝙ nolle alteri bonū nō qꝛ malē michi illud leē ſed quia nullo ſibi bene eē qꝺ ſingulariter ꝯtingit ex eo ꝙ ego appeto excellere ipm̄. Tūc formatur ſic rō ois appetitus excellētie tā inordinat⁹ vt inclinet ad nolendū bonū ꝓximo ē appetitus excellentie cōtēptiue: ſed ſuperbia eſt hmōi vt patet ex auctoritate allegata igitur. Nota tamen ꝙ vt dictum eſt duplex eſt appetitus excel'ētie vn⁹ nō cōtēptiu⁹ ꝛ iſte eſt regulariter prior in vitiis et eſt cōis vitiis contrariis magnanimitati de quibus iam dictum eſt et eſt ſupbia communiter dicta. Alius eſt cōtemptiuus et iſte oritur ex primo ſicut appetitus qui eſt ſuperbia ſtricte accepto nomine oritur ex apetitu excellentie qui ē ſuperbia nomine cōmuniter accepto. Secundo nullum vitium eſt cunctis importabile niſi contēptiuū ſed ſuperbia eſt viciū cunctis importabile. ꝙ eſt contēptiuū ergo cum ipſa ſit appetitus inordinatus excellentie ipſa eſt inordinatus appetitus excellentie ꝯtemptiue maior videtur nota quia nichil ita excitat in iram et odium ſicut contemptus. et minor probaē p Innocē. li. de miſeria hominis. ſuperbia cunctis: importabil' eſt ꝛ omnibus odioſa. Tū per ill'ō eiuſdem omnis ꝯe vitioſus diligit ſibi ꝯſimilē, ſupbus aūt odit elatum Tertio ꝓbatur ꝯcluſio ois habit⁹ inclināſ ad appetendū inſolita faſtidiendū cōſueta ad recuſandū ꝛ negandū ea que ſūt in honorē ꝛ ꝯſolationē eoꝝ cū qb⁹ verſatur ad imperioſe ſe habendum erga eos eſt appetitus excellentie cōtēptiue, qꝛ multa pars iſtorum pertinet ad contemptū: ſed ſuperbia eſt hmōi igitur minor probatur per eundem Inno. li. eodem dicēte, ſuperbus inſolita geſtu cōſueta faſtidit; magnū reputat ſi loqui dignetur, maximū ſi ſurgat ꝛ amplexetur eſtimat dignitatē plus ab ipſo ꝙ ipm̄ aſſecutū ex dignitate nunꝙ vult vti affectu paternitatis ſed ſemper vult vti impio dominatus. Quarto omnis habitus appetitiuus excellentie inclināſ hītem ad hoc ꝙ ſe doctiorem exiſtimet hiis qui doctiores ſunt et eos quaſi ex auctoritate docere pſumat eſt appetitiuus excellentie contemptiue: ſed ſuperbia eſt huiuſmodi igitur minor probatur per Gre. li. xii. moralium dicētes hāc hoc omnes arrogantes ꝓpriū vt qꝛ̄tumlꝫ parum ſenſerint in vſuꝫ hoc elationis inflectant, ꝓpter qꝺ vnde per intellectum ſemetipſis altiores ſunt inde p tumorē in foueaꝫ elationis cadunt, ſe doctis doctiores exiſtimant, reuerentiam ſibi a melioribus exigunt et docere ſuperiores quaſi ex auctoritate ꝯtendūt. Quinto probaē auctoritate eiuſdē Gre. li. mor. xxxiii. cunctis inquit. ſuperbia apud ſe cogitatione tumentib⁹ ineſt clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hilaritate, furor in triſticia inhoneſtas in imagine, erectio in inceſſu, rancor in reſponſione horꝫ mēs ſemp ē ad errogandas contumelias ad tollerandas infirma ad obediendū pigra ad laceſſendum alios importuna ad ea que facere debet ꝛ preualet ignara ad ea autē que facere nec debet nec preualet parata in id quod ſponte non appetit nullis exhortationib⁹ flectitur. ad hoc autem ꝙ latenter deſiderat querit vt cogatur qꝛ dū renuit ex deſiderio ſuo vileſcere optat vim ipſam voluntate tollerare. Sexto ꝓbatur auctoritate Auguſ. de penitentia dicentis, humi ex celum

Auguſti.

petunt dum ſe infra alios deiciant. ſuperbi infima petunt dum deſpiciūt ceteros iſti dum ſe deſpiciūt celeſtibus tanguntur illi dum ſe erigunt a ſuperioribus diuiduntur. Septimo p eundē ibidē. ſuperbia inquit aliter prepoſitos aliter ſubditos temptat. Et paulo poſt viles ꝛ inutiles e⸗s qui ſubiecti ſunt oſtendit ita vt nulliū iam quaſi dignum reſpiciat cui equanimiē loquatur, vnde mox mentis tranſqllitas i irā ꝯuertitur qꝛ cunctos deſpicit ꝛ tanto irrefrenatius ſe in iracūdiam dilatat quanto eos qui ſibi commiſſi ſunt eſſe ſai idignos putat. Octauo auctoritate Grego. xxiii. li. moralium dicentis ſancti viri aliena opera etiam praua mirantur: ſua vero etiā magis deſpiciunt aut contra arrogantes aliena etiā magna deſpiciūt ſua ꝙ etiā parua mirantur ꝛ plerūꝙ de ſuis mala bona eſtimant de alienis autem bonis male ſentire nō ceſſant. Ex quibus omnibus patet ꝙ ſuperbia eſt appetitus excellentie contemptiue et deſpectiue. ¶ Quarta concluſio. Excellentia quam appetit ſuperbus eſt alterius rationis ab excellentia quā appetunt pſumptuoſi, ambitioſi ꝛ vani. patet quia omnis excellentia que ſcdm̄ ſe et ꝓxime eſt contemptiua eſt alterius rationis ab ea que non eſt ſcdm̄ ſe et proxime contēptiua: ſed excellentia ſuperborum eſt contemptiua vt probatum eſt. aliorum autem non igitur. ¶ Pro intellectu huius cōcluſionis eſt aduertendum ꝙ qui proprie eſt ſuperbus ille eſt opinione ſui timidus ꝛ inflatus ꝛ opinionem ſue magnitudinis et excellentie ſe a maiorum ſubiectione ſubſtrahere contendit, ꝛ alios nititur ſibi ſubicere, non ꝓ officio aut dignitate aut adminiſtratione ſuſcepta: ſed ſolum ꝓ opinione ſue excellentie ita ꝙ ſicut videm⁹ ꝙ propter officium aut dignitateꝫ rationabiliter alter alteri ſubditur vt monachus priori, et prepoſitus balliuo, etiam interduꝫ propter officium alter ab altero eximitur, neꝙ etiaꝫ propter officiuꝫ vnuſquiſꝙ ſubicitur alteri quia vnū quodꝙ officium limites ſuos habet ſuperbus exiſtimat ſimiliter ꝙ propter excellentiam quam de ſe eſtimat nulli debeat eſſe ſubditus aut ſaltem nō cuilibet cui tamen decet eum eſſe ſubditum et vult alios ſibi obſequi obedire et in nullo contradicere.

Rota.

Conditiones ſupbi

¶ Et cum ſint duo obedientie genera vnum iuris aliud moralis honeſtatis ſicut et duo dominia. ſuperbus autem ſe ab obedientia iuris ſubſtra

Margin notes (left column): O — Differētia pſumptuoſi ambitioſi pſumptuoſi ꝛ vanus. — Auguſti. — P — duplex excellētie appetitus. — Innocen.

Margin notes (right column): Gregori⁹ — E

bit et ceteros ſibi ſubici vult ſubiectione moralē ho
neſtatē emētiendi et idcirco oēs cōtempnit ⁊ omnib⁹
ſit importabilis. excellentia enī quā appetit ſupbus
eſt que dicta eſt: nec iudicio meo competentius poteſt
explanari. nā ſicut per dignitates honorabiles et po
Cōpatio. tentatū quis acquirit ius quoddam prelationis ſup
alios et ab aliquoꝝ aliorū ſubiectione ſubſtrahitur.
ita per opinionem quam habet ſuperbus de excellē
tia ſua ſe a ſubiectione eorū quibus et iure et morali
honeſtate ſubiectus eſſe debet ſubtrahit. et alios mł
tos qui nec iure nec morali honeſtate ſubiecti ſūt ſibi
ſubicere contēdit. Et ſicut vanus per teſtimoniū ho
minū vult gloriam aſſequi ita ſuperbus hmōi teſtio
nio neglecto per ſolam opinionē quā ipſe de ſeipſo
habet vult haberi glorioſus ⁊ propter hec vanus ſe
lenē ⁊ blandum ſimulat ſuperbus vero crudelem. ſup
bus timeri vult van⁹ amari quod expreſſit Hugo de
Hugo. ſacramentis li. ii. pte. iii. ca. i. dicens. Superbus eo ꝙ
ſibi placet alienū teſtimoniū deſpicit. iactātia autem
vt magis ſibi placeat alienū teſtimoniū requirit ſibi
iactantia ſe lenē ⁊ blandū ſimulat. Superbia vo cru
delem ſe demōſtrat. ſuperbia enī timeri vult. iactan
tia amari. Ex quibus verbis ꝓbatur ſcḋo concluſio.
Excellentia inclinans ad famā ꝓcurandā lenitatē ⁊
blanditiē et ad amorem verū vel apparentē eſt al
terius rōnis ab ea que in omni ad cōtraria inclinat:
ſed appetitus excellentie in iactatore vano inclinat
in hec oīa. In ſuperbo aūt contraria horū oīm vt pꝫ
ex verbis allegatis. eadem minor pōt ꝓbari de am
innocēti⁹ bitione ſicut de iactantia auctoritate Innocen. libro
de miſeria hois dicentis ambitioſus ſemper pauid⁹
ſemp attentus quid ne dicat vel faciat quod in oculis
hoim diſpliceat humilitatē ſimulat honeſtatē menti
S tur affabilitatem exhibet benignitatē oſdit ſubſequi
tur obſequitur cunctos honorat vniuerſis ſe inclīat
optimatibus aſſurgit ⁊ amplexaē applaudat ⁊ adu
latur ꝓmptus ⁊ feruidus vbi placere cognouerit re
miſſus et tepid⁹ vbi diſplicere putauerit. His verbis
Innocen. exprimit conditiones ambitioſorū que ta
cōditiōes men omnino contrarie ſunt conditionibus ſuperbo
ābitioſ. rum per Hugonē et alios poſita. Tertio appetitus
excellentie eſt alterius rationis in illis in quibus ha
bet contrarios effectus. ſed appetitus excellētie in ſu
perbis inclinat ad fugiendum omnia que videntur
ſeruilia etiam ſi per ea multa et magna poſſint bōa
acquiri. In aliis autem inclinat ad hec omnia quan
do bona que appetunt poſſūt per hec obſequia ⁊ ſer
uitia adipiſci igitur. Scḋa pars minoris patet ex au
ctoritatibus iam allegatis de iactatoribus ⁊ ambi
Ariſtote. tioſis. Prima vero pars ꝓbatur etiam per ariſto. in
quarto ethicorū ita dicentem Deſpectores autem ⁊
iniuriatores vbi alia tranſlatio habet ſuperbi autē
et petulantes et talia habentes mali efficiuntur. ſine
virtute enim non facile ferre moderate bonas fortu
nas non potentes aūt ferre et exiſtimantes alios ſu
perexcellere illos quidam cōtempnunt ipſi aūt qḋ
cumqꝫ vtiqꝫ continget operantur imitātur enim ma
gnanimū non ſimiles exiſtentes et ſtatim poſt ſequi
tur contempnunt autem alios. Ex quo textu appa
ret primo pro concluſione precedente ꝙ in ſuperbo ē
appetitus excellentie contemptiue. Ad propoſitū au
tem ſic arguitur. ſuperbus quantum poſſibile eſt imi
tatur magnanimum: ſed magnanim⁹ fugit hec oīa
ſeruilia vt blanditias adulationes obſequia vt ha
bet Ariſto. eodem capitulo. cum ait. Et ad alium nō
poſſe viuere ſed vel ad amicum. ſeruile enim propter
quod ⁊ omnes blanditores ſeruiles ⁊ humiles blā
ditores igitur. ¶ Quinta concluſio. Superbia
ſtricte accepta eſt peccatum. probatur omnis appe

titus inordinatus excellentie contemptiue eſt peccā
tum: ſed ſupbia eſt appetitus inordinatus excellētie
contemptiue ḡ ſupbia eſt peccatum. Ad hanc ꝯcluſio
nem poſſent adduci multe auctoritates ſupra allega
te. ¶ Sexta cōcluſio. Supbia habet viciū ſibi ſm de C
fectū oppoſitū ꝓbatur quia omne viciū oppoſitū vtu
ti ſcḋm exceſſū habet viciū ſibi oppoſitū ſm defectuꝫ
ſed ſupbia opponitur humilitati ſm exceſſū: ergo ha
bet aliud vitium ſibi oppoſitū ſm defectū. Et ſi que
ras quod eſt illud vitium. Rñdet beat⁹ Tho. ꝙ hu
militati opponiē puſillanimitas ꝙ importat appli tho. 2. 2.
catione animi ad aliqua viliora ꝙ hominem deceat. qſt. 162.
Michi autem videē ꝙ ꝓprie oppoſitū humilitatis ⁊ ar. 1.
ſupbie ſecundum defectum eſt amor deiectionis ap
preciatiue qua ſic quis paſſim indifferenter ⁊ ſine cō Opi. doc.
ſideratione ſe ſubicit omibus vt ſi que bona habeat
vel dignitates vel officia veniāt in ꝯtēptum nec pro
pter quecumqꝫ bona que habet erigat aīm ad veram
dignitatē ⁊ mediocritatem eius. cetera aūt ꝙ in aliis
ſūt ita eſtimet vt ea multi faciat ⁊ ſupra rōnem ap
precieē. nam ſicut ſuperb⁹ ſua appreciatur et aliena
ꝯtempnit ita ꝑ oppoſitum iſte puſillanimus excedit
in contēpnendo ſe et ſua ⁊ in apꝑciando aliena. ſiue
deficit in apꝑciando ſe ⁊ ſua et in cōtempnendo alie
na. ſuperbus pluris facit ſcientiam ſuam ꝙ aliorum
vtutes ⁊ diuicias ſuas ꝙ alioꝝ ſciētiam ⁊ ſe per hec
multo excellentiorē ꝙ ſit exiſtimat alios vero non exi
ſtimat eſſe alicui⁹ excellentie ꝓpter bona que hūt ecō
tra autē iſte puſillanim⁹ bona ſua nullius ꝓcii putat Differūt
nec ſe per hec cuiuſcumqꝫ excellentie exiſtimat. alios ſupb⁹ et
autē omnes magnis et multis bonis ⁊ ſine cōpatio puſillani
ne maioribus refertos arbitratur ⁊ plus exiſtimat di mus.
uicias eorꝫ vel alia ipalia bona ꝙ bona corpalia nō
moueē officiis non dignitate. aut alio publico mune
re. et aliquid quod aucſis eſt in alios exequatur non
quia putet ſe nō poſſe bene exequi vel quia laborem
vel piculū formidet ſed quia indignū putat vt vir de
iectus ⁊ vilis quicꝙ exerceat iuris aut honeſte actio
nis que maioritatē ꝓtendere videaē in eos quos cre
dit digniores ⁊ excellentiores pro ſimplicitate ſua. ꝙ Nota.
autē ſit aliqua hmōi deiectio etiam nimis deficiēs a
vera humilitate ꝓbatur primo vbicumqꝫ eſt certa mē
ſura ſeruanda ibi poteſt eſſe exceſſus ⁊ defect⁹. ſed in
humilitate eſt certa menſura ſeruanda: ergo in humi
litate poteſt eſſe exceſſus ⁊ defectus. minor ꝓbaē per
beatum Ambro. ſup beati immaculati grāde eſt inquit Ambro.
in omnibus humilitatis tenere menſurā. Scḋo ꝓba
tur per illud duodecimo de miſtico ſōnio. humilis eſt
ꝙ ſeipſū apud ſe veraciter contempnit. humilior aūt
qui ſe contempni ab aliis nō refugit. humillimus au
tē qui contemptum ſuum non ſolum non contempnit
ſed ad modū concupiſcit. Tertio ꝓbatur auctoritate
Gre. in moralib⁹ li. xxvi. dicentis. dum platus pluſꝙ Gregoriꝰ.
decet deicit ſubditorum vitam ſtringere ſub diſcipli
na non poteſt. ex qua auctoritate patet primo quod
contingit ſe deicere pluſꝙ decet. Scḋo p[illegible] quod in
de detrimentū conſequatur. Quarto ꝓbatur aucto
ritate Grego. in regiſtro dicentis. ſic ſeruanda ē vir
tus humilitatis vt non ſoluantur iura regiminis. ne
dum platus pluſꝙ decet deicit ſubditorū vitaꝫ reſtri
gere ſub diſcipline vinculo non poſſit. Quinto ꝓba
tur auctoritate eiuſdē Gre. in paſtorali dicētis ſūt nō
nulli qui ex ſola humilitate refugiunt ne eis quibus
impares ſe eſtimant preferantur quoꝝ profecto hu
militas ſi ceteris virtutibus cingiē tunc ante dei ocu
los vera eſt cum ad ſuſcipiendum hoc quod vtiliter
precipitur pertinax non eſt. neqꝫ enim vere ē humilis
qui ſuperni nutus arbitrio vt decet preeſſe intelligit
et tamen preeſſe contempnit. ſed diuine diſpoſitioni ſub

ditus atq; a vitio obſtinationis alienus cum ſibi regiminis culmen imperatur et ex corde debet fugere et cunctis obedire. Ex p̄dictis infero q̄ applicare aīm ad res viles que non decent hominem nō pertinet immediate ad puſillanimitatē oppoſitā ſupbie vt vult
Correla. Thomas ꝓbatur primo ex dictis quia defectio ap p̄ciatiua eſt illa puſillanimitas oppoſita ſuperbie: ſed hmōi applicatio animi non eſt defectio appreciatiua cum poſſit eſſe hmōi defectio ſine quacūq; tali appli catione. Secūdo vitiū oppoſitū in defectu ſupbie poteſt conſūmari ſine quocunq; corporali miſterio: ſed huiuſmodi applicatio ad res viles non poteſt cōſummari ſine quocūq; corporali miniſterio ergo hoc non eſt illud minor eſt certa quia non pōt cōſummari ſine rebus vilibus ⁊ maior ꝓbatur q̄ ſupbia pōt cōſūmari ſine materia exteriori ergo et hūilitas et vitiū ſibi
Caſſian⁹. in defectu oppoſitū aſſumptū probatur per Caſſia. collatione quinta ꝓbantē iactantiā et ſuperbiā ſine vllo corporali miniſterio conſūmari poſſe vt probat de luxuria luciferi que fuit tantū animo et cogitatione concepta ac conſūmata. Et ſi dicas q̄ ſine corpali miniſterio poteſt eſſe volitio huiuſmōi applicationis
X R̄ndeo q̄ cōſūmatio non dicitur in omnibus pfecta volitio: ſed hmōi volitionis executio ille em̄ nō dicit̄ conſūmaſſe luxuriam vel caſtrimergiam qui perfectā volitionem luxurie et conſenſū habet ſed q̄ ope compleuit quod mente concepit. non eſt autē ſemp neceſſaria in conſūmatione luxurie operis executio. Tertio hmōi applicatio animi interdū venit ex auaricia aut ex voluptate carnali ergo nō eſt vniuerſaliter vitium ſuperbie oppoſitū. aīs notū eſt p experientiā. Quarto hmōi puſillanimitas quando ex defectu magnanimitatis venit eſt vitiū directe oppoſitū preſūptioni. ergo nō eſt vitiū directe oppoſitum ſuperbie. conſequentia tenet q̄ ſcdm̄ Tho. preſūptio et ſuperbia ſunt vitia ſpecie diſtincta. Et aīs ꝓbatur q̄ huic qd̄ eſt adminiſtrare ea que ſūt ſupra. vires directe opponitur illud: qd̄ eſt adminiſtrare illa que ita ſūt intra vires ⁊ dignitatē hoīs vt ꝓ vilitate ſua hoīez deiciāt ⁊ cōtemptibilē reddant. ¶ Cōtra primam cōcluſionē arguitur p̄mo autto. Iſido. ſupra per Tho. allegata Scdo ſuperbia non eſt aliud q̄ inordinatus appetitus excellentie ſed q̄cūq; inordinate appetit excellentiā appetit ſupra id qd̄ eſt et ecōtra: ergo ſupbia diffinitiue eſt tendere ſupra id qd̄ eſt. Tertio cōtemptiuū eſt cōnotatiuū extrinſecū q̄ aliquid ꝓpriū ſuperbie prius dicitur de ſuperbia q̄ cōtemptiuū ſed illud non videtur eſſe niſi excellentia: ergo diffinitio ſupbie ē inordinatus appetitus excellentie. ¶ Ad primā reſpōdeo
Iſidorus q̄ Iſi loquitur de ſuperbia coīter dicta ad inanē gloriam ⁊ ambitionē ⁊ p̄ſūptionē ⁊ ſuperbiā ſtricte acceptam concluſio aūt eſt de ſuperbia ſtricte accepta. ¶ Ad ſcdam concedo aīs de ſupbia cōiter accepta. ¶ Ad tertiam nego aīs. ad ꝓbationē r̄ndeo dupliciter p̄mo ꝯcedēdo p̄mā ptē ⁊ negādo ſcdam licet em̄ aliquid ꝓpriū ſupbie prius de ſupbia dicatur qz tñ illud nobis eſt incognitū ideo ſunt p̄ ſ dicata cōnotatiua extrinſeci circūloquēdū. R̄ndo ſcdo negādo ꝯñam q̄ ſupbia eſt accidens ſimplex ſicut ⁊ quodlz aliud qd̄ non eſt
diffiniendū p̄ p̄dicata cōnotatiua prius intrinſecarū q̄ in accidētibus vel nō ſūt ptes vel oēs ptes ſūt euſdem rōnis. Et ideo neceſſe eſt q̄ diffiniant̄ ꝑ predicata que extrinſece cōnotāt neq; oportz eſſe alia predicata priora ꝑ q̄ diffinitio intrinſece cōnotantia. ¶ Cōtra tertiā concluſionē arguitur ſic. ſuperbia eſt inordinatus amor excellentie appreciatiue. ergo non eſt inordinatus amor excellentie contemptiue. conſequentia tenet quia eadem excellentia non eſt contemptiua et appreciatiua. ¶ Secundo ſi ſic ſequeretur q̄ nullus ſupbus eſſet laudatiuus nec blāditor nec luxurioſus. ſed ꝯñs eſt falſum ⁊ patet ꝯña quia omnes tales ſunt appreciatiui eorum quibus blandiant̄ quos laudant cum quibus luxuriantur. falſitas conſequētis patet per experientiam. Confirmatur. Superbia eſt origo omniū vitiorū ergo ſupbia inclinat in act⁹ omnium vitiorum ergo inclinat ad appreciationes aliorum inordinatas. ¶ Tertio de ratione ſuperbie non ſunt niſi duo ſcz excellentia ⁊ contēptus: ſed iſta duo cōueniūt puſillanimitati oppoſite: ergo hec duo nō ſufficienter diffiniunt ſuperbiam. ¶ Quarto in ſuperbo non ponuntur niſi duo ſcz amor excellentie ꝓprie ⁊ contemptus aliene: ſed iſta duo non oriuntur ex aliqua eadem cauſa. nec primum ex ſcdo nec ſcdm ex primo igit̄. minor ꝓ prima parte probatur quia illud ex quo naſcerentur aut eſſet proprium ſuperbie et tunc eſt aliquid propriū ſupbie preter iſta duo iſtis duobus primus per quod fuit diffiniēda ſupbia aut eſt cōe ⁊ tūc illud conuenit ſuperbie et multis alijs et per conſequens iſta duo etiam multis alijs a ſuperbia ꝯueniunt et ita iſta diffinitio non ē propria diffinitio pro tertia parte patet q̄ multis ieſt p̄mū qb⁹ nō ieſt ſcdm vt ābitioſo iactatori p̄ſūptuoſo ꝓ ſcda parte pz q̄ in ē multis ſcdm qb⁹ nō ieſt p̄mū vt luido iracūdo ⁊ odioſo q̄nto ambitioſ⁹ ⁊ iactator ſūt ꝯtēptiui ergo eis ꝯuenit diffinitio ſupbi aīs ꝓbat̄ tū p̄mo p experientiā tū ſcdo q̄ oē iclināns ad aliqd ꝯſequēduz iclinat ad oē illud qd̄ ꝑtinuare ꝯſecutionē illi⁹ ſz ꝯtēptus alioꝝ ⁊ diminutio glorie tenat ad hoc q̄ ābitio ſua ꝯſequat̄ honorē ⁊ iactator ſiue van⁹ gl̄riam igit̄. ¶ Sexto ira ē appetitus excellētie ꝯtēptiue q̄ hec oratio hec nō bñ diffinit ſupbiā aīs probatur q̄ ſit appetitus excellentie omis ille cuius cōtemptus cauſat in eo triſticiā habet appetitū excellentie: ſed in irato contemptus ⁊ paruipenſio cauſat triſticiam vt patet ex Ariſ. ſcdo rheto. igit̄. q̄ excellentia ei⁹ ſit contēptiua patz q̄ eſt vindicatiua ergo ē ꝯtēptiua ꝯña tenet q̄ ſi appreciaret̄ eū non vlciſceret̄ Tū q̄ cōtēptus ē
viuus vlciſcendi mod⁹. ¶ Ad p̄mā r̄ndeo q̄ ſupbia eſt appreciatiua ⁊ ꝯtēptiua appciatiua bonorū q̄ ſuperbus habet. contemptiua bonoꝝ alienorum. appciatio ipſa ſignat̄ cū dicitur q̄ eſt amor excellētie hoc eſt euident̄ importat q̄ appreciatur ſua ꝓ hoc aūt q̄ additur cōtēptiue ſignificat̄ cōtempt⁹ alienorum. Et ideo vt iſta diuerſa ſignificent̄ melius dicit̄ q̄ eſt amor excellentie contēptiue q̄ appreciatiue. nec valet conſequentia ē amor excellentie appreciatiue q̄ nō contemptiue q̄ eadē excellētia eſt ſuoꝝ appreciatiua ⁊ alioꝝ contemptiua. ¶ Ad ſcdam nego ꝯñam ſz bene ſequit̄ q̄ ſupbus nō eſt inq̄tū ſupb⁹ laudatiuus nec adulatiuus ſed q̄ contingit q̄ ſupb⁹ aliqñ ſit iactator aut ambitioſ⁹ per habitū ſuperbie inclinat̄ ad contemptū ⁊ p habitū ambitionis inclinatur ad adulationē ⁊ ad multa ſeruilia min⁹ tamē inclinat̄ ad hec q̄ ambitioſ⁹ nō ſupbus eo q̄ frequēter iſtarū iclinatio nū vna impedit aliā. idē etiā diceret̄ de ſupbo auaro q̄ ſcilicet p habitum auaricie inclinat̄ ad act⁹ appreciandi ſeruiendi ⁊ obſequēdi. a quib⁹ tamē diſtrahit̄ per habitū ſupbie. Et ideo in tali ē frequēter grauis pugna propt̄ huiuſmodi inclinationes contrarias. Ad cōfirmationē quicqd ſit de aīte q̄ poſtea dicetur de hoc r̄ndeo q̄ alīqs habit⁹ dicit̄ iclinare ad aliqd dupliciter. vno mō immediāte. alio mō mediāte actu ſuo
elicito hoc mō ꝯtingit dupl̄r. vno mō mediante actu ſuo proxime, alio mō mediāte actu ſuo remote. Primo mō ſupbia iclinat in actū ſuū. Secundo modo inclinat in actum ambitionis puta ſuperbia inclinat primo in volitionem excellentie et appreciationis et q̄ iudicat ſe magis appreciandum ſi conſtituatur

in magno honore vult aliquem magnum honorē cō-
ſequi quod eſt ambitionis quia ſupponitur q eo nō
ſit dignus. Mediante autē iſto actu et iudicio quo iu-
dicat ſe non niſi adulando aut obſequēdo et laudan-
do eos a quibus dependet huiuſmodi honor talē ho
norem poſſe conſequi inclinat in huiuſmodi actus.
Dico ergo q proximum inclinans ad huiuſmodi ap
preciationes inordinatas eſt actus ambitionis cū iu
dicio ſupradicto remotum eſt actus ſuperbie remoti
us eſt ipſa ſuperbia. Ad tertiam concedo antecedēs
pro prima parte et nego pro ſecunda. nō enim illa ap-
B preciatio que cōuenit ſuperbo conuenit puſillanimo
oppoſito quia ſuperbo cōuenit appreciatio ſui et ſuo
rum puſillanimo aūt alienorum nec illa deſpectio q cō-
uenit ſuperbo cōuenit puſillanimo qꝛ ſuperbo cōuenit
deſpectio ſiue cōtemptus alienorum, puſillanimo aūt cō-
temptus inordinatus ſui et ſuorum. Et ſi dicas ſuperbus
et puſillanimus eadem cōtēnūt et eadem appreciant
ergo eſt in eis eadem appreciatio et idem contemptus
aña probatur volo q ſint duo vnus ſuperbus et alius
puſillanimus, petrus ſcʒ et iohannes. Tūc ſic petrus
per habitū ſuperbie appreciatur bona que ipſe petrus
habet et eadem bona etiam appreciatur Jo. per ha-
bitum ſue puſillanimitatis et idem petrus deſpicit
bona que habet iohānes et eadem bona iohānes eti
am deſpicit per habitum ſue puſillanimitatis ergo
ſuperbus puſillanimus eadē appreciantur et eadē cō
temnūt. Ad hanc rōnē concedo aña et nego cōñam qꝛ
non appreciantur et cōtēpnūt eadem ſcḋm eandē rō-
nem, nam bona que appreciantur ſuperbus ſcḋm q
ſua ſunt appreciatur, puſillanimus ſcḋm q aliena ita
q ſi eadem eſſent in eo ipſe ea cōtēpneret, et bona q
deſpicit ſuperbus ſecundum q aliena, deſpicit puſil
lanimus ſecundum q ſua ſunt. ¶ Ad quartam nego
minorē pro tertia parte et dico q ex inordinato amo
re excellentie proprie oritur cōtēptus aliene. Et ad pro
bationem nego aſſūptū et dico q cuicūq ineſt amor
excellententie proprie eiuſdem rōnis illi que appetitur
a ſuperbo eī ineſt et cōtemptuū excellentie aliene. Et
ad probationem dico q vt iam dictum eſt q in iacta
tore et ambitioſo et preſūptuoſo nō eſt amor excellen
tie eiuſdem rationis illi que eſt in ſuperbo. Ad quītā
nego q ſint cōtemtiui per habitū iactantie et ambitio
nis. Ad primam pbationē concedo q aliqñ experiūtur
q ambicioſus et iactator cōtēpnūt alios ſed non expe
riuntur q hoc faciant per habitum ambitionis vl ia-
ctancie. Ad ſecundam probationem dico q quando
aliqua duo poſſūt equaliter iuuare ad conſecutionē
alicuius et eque faciliter poſſūt haberi et nō plus iu-
C uant ambo q vnū eorū tunc dico q habitus ille non
inclinat in quodlʒ illorū iuuantiū ſimul et copulatiue
ſed tñ diſiunctiue qꝛ ſi non valeant equaliter ſʒ vnū
ſine altero nō poſſit et cōtra autē bene tunc inclinat in il
lud q pōt p ſe iuuare. Ita eſt aūt q cōtemptus nō iuuat
ſine detractione, et detractio bene iuuat ſine cōtēptu et
facilius pōt haberi quā cōtēptus qꝛ cōtēptus exigit iudi
ciū et eſtimationē que frequēter nō ita in ptāte nra ſicut
obloqui et detrahere iō dico q iactātia et ābitio ma-
gis inclināt oblocutionē diffamationē et detractio-
nē quā ad cōtēptū. ¶ Ad ſextā nego aña, ad primā dico
q aliō ē appetere excellētiā et triſtari de pprēſiōe ſi-
ue cōtēptu lʒ ſibi vicina ſint. Jō etiā aliō ē ſuperbia et ira
licʒ ex ſe inuicē frequēter oriant. Jō rñdēdo ad formā ne
D go ſimplr maiorē aſſūptā, ad pbationē añis ad pro-
bationē ſcḋe ptis nego cōñam nec eñi vindicta ē contē
ptus, nec exigit de neceſſitate contemptum. Et ad pro-
bationem primā nego aſſumptum. Eſt tamen duplex
appreciatio vna amicitie et caritatis et de illa conce
do alia eſtimationis et de illa nego multi enim vicz

ſantur in eos quos magnos ſciunt eſſe et iudicant.
¶ Ad ſecundam pbationem concedo aſſumptū et ne-
go conſequētiā, nam cū cōtēpnere ſit vnus modus vl
ciſcēdi preter quē ſūt alii plures apparet ſatis q nō
valuit hec conſequētia eſt vindicatiuus ergo cōtēptiuus
nec conſequētia valet eſt cōtēptiuus ergo vindicatiuus
quia contēptiuus multociens aſſumitur propter aliam
cauſam quam propter vindictam. ¶ Contra quartam
concluſionem. Arguitur primo ſic. Superbus appe-
tit excellentiam glorie ſicut vanus excellentiam hono
ris ſicut ambitioſus et excellentiam adminiſtratio-
num ſicut preſumptuoſus ergo excellentia quam ap
petit ſuperbus non eſt alterius rationis ab excellen
tia quam appetunt alii. Secundo ſic eſt alterius ra-
tionis hoc eſt aut quia ſuperbus appetit videri ex-
cellentior quam ſit et hoc non quia talem excellenti-
am etiam vanus appetit, aut quia appetit aliquam
excellentiam quam non habet et hoc non quia ambi
tioſus appetit etiam excellentiam quā non habet ſcʒ
honores quos nō hēt et preſūptuoſus ad miniſtratio
nes quas non habet aut quia de facto eſtimat ſe ex-
cellentiorem quā ſit et hoc non quia etiam predicti ſe
excellentiores eſtimant quam ſint ergo non videtur
q excellentia appetita per ſuperbum ſit alterius ra-
tionis ab excellentia appetita per alios. ¶ Ad pri-
mam dico q ſuperbus non appetit ſecundum q ſuper-
bus predictas excellentias niſi ſecundum q ſunt que
dam media ad excellentiam quam principaliter ap-
petit qꝛ ei parua que ſūt in eo magna ideo ſe exiſti-
mat dignum omnibus illis, omnia tamen hec ordi-
nat in excellentiam illam quam principaliter appetit.
¶ Ad ſecūdā dico quod nec ſic nec ſic ſed qꝛ excellēte Arg. tho. 2.2. q. 162. ar. 6.
ſue am [illegible] eſt contemptiuus ſiue deſpectiuus et pro-
pter huiuſmodi excellentiā cetera appetit excellentia
quam alii appetunt non eſt talis. ¶ Contra quintam
concluſionem. Arguitur ſic primo nullum peccatum
eſt repromiſſum a deo ſed ſuperbia connumeratur i
ter promiſſiones diuinas ergo ſuperbia non eſt pec-
catum, maior probatur quia deus non repromittit
niſi ea quorum ipſe eſt actor ſed deus non eſt actor pec-
cati igitur minor patʒ per illud pſa. lx. ponā te in ſuper
biam ſeculorum gaudiū i generatione et generationem
Secundo non eſt peccatum appetere diuinam ſimili
tudinē cū hāc qlibet creatura naturalr appetat et in
hoc optimū eius cōſiſtat q fiat deo ſimilis ſʒ p ſuperbiā ap
petit quis diuinā ſimilitudinē qꝛ vt habet in libro ſe
tentiarū, proſperi ſuperbia eſt amor proprie excellē
tie deus aūt omnium eſt excellentiſſimus igitur. Ter-
tio appetere ſe eſſe excellentem non eſt peccatum ſed
ſuperbia eſt amor proprie excellentie igitur ſuperbia
non eſt peccatum. Quarto in bonitate et aliis perfe-
ctionibus cōſiſtit excellentia ſʒ amor huiuſmodi per-
fectionum eſt huiuſmodi ergo amor proprie excellen
tie nō eſt peccatum. ¶ Ad primā reſpondeo dupliciter
vno mō negando minorem. Et ad auctoritatem dico
q in illis verbis dñs nō promittit ſuperbiā, ſʒ promittit ex
altationem. Ja. i. cōtra ſuperbiā ſeculorum. i. vniuerſo
rum populorum. Scḋo reſpōdeo q ſuperbia accipitur 2. ſolutio
dupliciter, vno modo pro exceſſu regulā rōnis excedē-
te et hoc mō eſt peccatū ſʒ nō accipitur ſic in auctori- E
tate allegata, alio mō pro omni exceſſu bonorum qui
exceſſus vocatur ſuperbia eo q natus ſit in multis in
clinare ad ſuperbiam et hoc modo accipitur i aucte.
Sed de ſuperbia hoc modo accepta nō intelligimus
cū dicimus eam opponi humilitati. Et hec ſolutio ſa
tis concordat cū ſolutione tho. ¶ Ad ſecundam reſpō-
deo q appetere diuinam ſimilitudinem cōtingit du-
pliciter, vno mō cum quis vult et optat imitari deum
in his in quibus eſt a creatura rationali imitabilis

Et hoc modo appetere diuinā ſimilitudinē nō ē peccatū ſ; virtuoſū. Alio modo cum quis vult ⁊ eſtimat ſe eē ſimilem deo aut multum appꝛopinquare ad pfectionē diuinā ⁊ hoc eſt graue peccatū. Et ad minoꝛē; nego eam quia ſuperbus inoꝛdinate appetit excellētiam ſuam deus aūt oꝛdinatiſſime: ſuperb⁹ amat excellentiam deſpectiuam: deus aūt excellentiam excellentie cōitatiuam. Superbus mala ſua bona eē exiſtimat in deo aūt omnia ſunt excellentiſſima. Supbus non ſolū mala alioꝝ deſpicit ſed etiā bona contemnit: deus aūt a malis reuocat et bona appꝛobat et munerat. ¶ Ad tertiam concedo maioꝛē ſed minoꝛ nō eſt debite ſubſūpta ſub maioꝛe quia ſuperbus nō appetit ſe eſſe excellentem ſ; amat ſe eſſe excellentē excellentiā contemptiua/nō valet aūt conſequētia ꝗ amat ſe eſſe excellentem: aliter reſpondeo ꝙ cōtingit dupliciter appetere ſe eē excellentem ſc; oꝛdinate ⁊ hoc non
5 eſt peccatū ⁊ inoꝛdinate ⁊ hoc eſt peccatum amare excellentiā ſuam oꝛdinate eſt amare bona et eo modo quo ex eis vera excellentia naſcitur et hoc nō facit ſuperbus inoꝛdiate eſt amare bona quibus non naſcitur excellentia aut ſaltē non tanta et per ea ſe nichilominus excellentem exiſtimare et hoc facit ſuperb⁹ ¶ Ad quartā concedo maioꝛē et minoꝛē et concluſionem ſc; ꝙ aliquis amoꝛ ꝓpꝛie excellentie non eſt peccatum cū quo ſtat ꝙ amoꝛ inoꝛdinatus excellencie eſt peccatum et ꝙ amoꝛ excellentie contemptiue eſt pctīs

Argumē. tho. vbi ſ ſit, q̄nto,

Contra coꝛrelariū quinte concluſionis. Arguitur ſic applicare ſe ad res magnas et facultatem hominis excedentes ad ſuperbiam pertinet ergo applicare ſe ad res viles que non decent hominē ꝑtinet ad puſillanimitatem ſupbie oppoſitam. Scḋo poſita huiuſmodi puſillanimitate habituali poſita eſt cauſa ſufficienter inclinans ad huiuſmodi puſillanimitatē ergo huiuſmodi applicatio eſt actus illius puſillanimitatis conſequentia tenet q: nulla cauſa ſufficienter inclinat ad actum alicuius habitus niſi ipſe habitus. ¶ Ad primam nego añs et dico ꝙ illud ꝑtinet ad pꝛeſumptionem ideo oppoſitum pertinet ad puſillanimitatem pꝛeſumptioni oppoſitam. Et ſi dicas ꝙ ſuperbi eſt cōiter attentare tractare res vires ſuas excedentes hoc ego concedo nō quia hoc pertineat ad ſuperbiam ſed quia vt plurimū ſuperbi ſunt p̄ſumptuoſi et in ſuperbo non pꝛeſūptuoſo ſuperbia cōiter inclinat ad primū actum pꝛeſumptionis. ¶ Ad ſcḋum nego antecedens puſillanimitas enī habitualis oppoſita ſuperbie non inclinat ſufficienter ad illum actum ſed inclinat mediante actu ſuo et adhuc ad ſufficienter inclinandū non ſufficit talis actus puſillanimitatis ſed exiguntur multa alia ꝑuta ea que inclinare ſolent ad actū oppoſitū p̄ſūptiōi in defectu.

Q Ueritur ſecundo. Utrū ſuperbia ſit pctīm moꝛtale.

Et ꝙ non quia ſi ſic tūc oē pctīm eēt moꝛtale cū in oī pctō includatur ſuperbia ſed conſequens eſt falſum igitur. In oppoſitū arguitur Superbia a doctoꝛibus ſacris dicitur inſania ſed nullum peccatū veniale appellatur inſania ergo ſuperbia eſt peccatum moꝛtale. ¶ Pꝛima concluſio Superbia non ideo ſecundum gen⁹ ſuū eſt peccatū moꝛtale quia impoꝛtat defectū ſubiectionis hominis ad deum ſecundū ſc; quod aliquis ſe extollit ſupra id quod eſt ſibi pꝛefixū ſecundū diuinam regulā vel mēſurā vt declarat thomas: ꝓbaꝛ pꝛio nō

S. th. ſcḋa ſcḋe q̄ſt. 162. articulo q̄nto

oīs ſe nō ꝯfoꝛmās legi diuīe peccat moꝛtaliꝛ ꝗ nō oīs q̄ ſe extollit ſupra id qḋ eſt ſibi ꝑfixū ſm regulā diuinā peccat moꝛtaliꝛ. ꝗ hoc nō eſt ſufficiēs rō vt ſupbia
6 ſit pctīm moꝛtale: maioꝛ ꝓbaꝛ peccās veīalit enī nō ſe ꝯfoꝛmāt legi diē cū oīs in extenſione ſe ꝯfoꝛmās legi diuine bene agat et meritoꝛie ſi ſit in gratia ergo nō ꝯfoꝛmans oīa ſe nō legi diuine peccat moꝛtaliꝛ. Secundo van⁹ ⁊ ambitioſus peccant aliqñ venialiꝛ ⁊ tñ ita peccando vanus non appetit gl̄iam nec ambitioſus honoꝛes ſcḋm id ꝙ eſt eis pꝛefixum ſcḋm regulam et menſurā diuinā ergo hoc non eſt ſufficiens ratio ꝑ quā aliqḋ peccatū ſit moꝛtale. Tertio ſtat aliquē eſtimare de ſuperbia id ꝙ ē ſibi conſtitutū ſcḋ; regulam diuinā et nō peccare moꝛtaliter ergo hec ratio non eſt ſufficiens ratio peccati moꝛtalis in ſuperbia antecedens pꝛobatur quia ſtat aliquē hoc modo ſic de ſe eſtimare ⁊ ꝯtra nullū p̄ceptū diuinū peccare ſed omē peccatū moꝛtale eſt contra aliqḋ de diuinis pꝛeceptis igitur: aſſumptum pꝛobaꝛ inducendo ꝑ ſingula p̄cepta diuina. ¶ Quarto nō qḋlibet auerti a deo eſt peccatū moꝛtale ergo nec oīs defectus ſubiectionis ad deū eſt peccatum moꝛtale: añs ꝓbatur q: non quelibet auerſio a deo ſit ꝑ actū nolendi ſ; aliqua fit ꝑ negationem actus volendi in re ⁊ ꝓ tempoꝛe ī quo ⁊ ꝓ quo non tenemur conuerti ad deū ſub pena peccati moꝛtalis. ¶ Secunda ꝯcluſio. Supbia nō habet ꝙ ſit ſcḋm genus ſuū peccatū moꝛtale ex hoc ꝙ ipſa eſt contemptus dei et mādatoꝝ ipſius: pꝛobaꝛ non oīs ſupbia eſt contempt⁹ dei et mādatoꝝ ipſi⁹ ergo non omnis ſupbia ex illa cauſa cōſtituiꝛ peccatū moꝛtale antecedēs ꝓbaꝛ ſtat aliquem nullo mō contemnere deū amplius quā auarus cōtempnit eū ⁊ tamē deſpicere ꝓximū: et foꝛte pꝛelatū ſuū aut pꝛīcipē ſuū ergo non reperiꝛ in oī peccato ſupbie ꝯtēpt⁹ poſitiuus dei. Et ſi dicas ꝙ cum de⁹ dederit pꝛeceptum de obediētia ad pꝛelatos nō pōt quis contempnere pꝛelatū niſi contempnat deū ⁊ p̄ceptū eius. Reſpondeo ꝙ licet vbi pꝛeceptū pꝛelati eſt rōnabile nō poſſit pꝛeterire pꝛeceptū pꝛelati quī preterea p̄ceptū diuinum tñ pōt ꝯtēpnere p̄ceptū ꝑlati non ꝯtēpnēdo p̄ceptum diuinū. Niā deſpiciēdo ꝑlatū male eſtimādo de pꝛobitate ſua poterit faciliter induci vt credat pꝛelatū; potius cā auaricie quā alia rōne p̄ceptum illud inſtituiſſe et ita faciliter incidet in contēptū ꝑlati ⁊ pꝛeceptū cum quibus ſtat ꝙ iudicet deū eſſe optimū et iuſtiſſimū et nichil inſtituiſſe niſi qḋ ē rōnabile ⁊ ita omib⁹ p̄ceptis ſuis cenſebit eſſe obediendum. Et ita hoc mō ſuperbus contempnet pꝛelatum et pꝛeceptum eius ⁊ tñ nō contēpnet deū et ei⁹ p̄cepta niſi illo generali contemptu qui in omi peccāte moꝛtaliter ponitur. Secūdo volo ꝙ de⁹ et ꝑlatus idem pꝛecipiant et ꝓ aliquo tempoꝛe ſciat ſuperbus illud eſſe pꝛeceptū a pꝛelato ſed ꝓ tunc neſciat eſſe pꝛeceptum a deo tūc ꝓ illo tempoꝛe nullo mō moueatur ſupbus ꝓ pꝛecepto pꝛelati nec minus agat quā ſi pꝛelatus nō pꝛecepiſſet immo tāto magis vt oſtdat ſe deſpicere pꝛelatū poſtea cognoſcat hoc eē a deo pꝛeceptū ⁊ incipiat velle deſiſtere ab eo illud ꝙ agebat puta a comeſtione carnium ī xl. qḋ tñ dico gratia exempli nichilominus tamen vincat in firmitatē tēptatio et ꝯtinuet vt pꝛi⁹. Tūc ſic Iſte cōedēdo carnes agit cōtra p̄ceptū diuinū ex īfirmitate ⁊ nō ex cōtēptu dei ꝯ̄ vero ꝑlati p̄ceptū agit ex ꝯtēptu ꝑlati ⁊ p̄cepti ſui. igiꝛ poſſibile ē ſupbū ꝯtēpnere ꝑlatū ⁊ nō cōtēpnere deū ⁊ ꝑ ꝯñs nō habet oīs ſupbia ex cōtēptu dei ꝙ ſit peccatum moꝛtale. ¶ Tertia
3 cōcluſio oīs ſupbia in deū ē peccatū moꝛtale: ꝓbaꝛ et ſuponiꝛ ꝙ ſupbia in deū ē amoꝛ excellētie ꝓpꝛie cōtēptiue dei ⁊ mādatoꝝ ſuoꝝ. Tūc arguiꝛ ſic oīs habitus cōtēptiuus dei ⁊ mandatoꝝ ſuoꝝ eſt peccatū moꝛtale ſ; oīs ſupbia in deū ē habit⁹ ꝯtēptiu⁹ dei ⁊ mādatoꝝ ſuoꝝ ergo oīs ſupbia ī deū ē peccatū moꝛtale. Scḋo oīs ſupbus in deū vel ſimpliciter vel abſolute contempnit deum et bona eius ⁊ mādata ei⁹ aut

bona que habet a ſe habere exiſtimat: nō a deo/aut
ſi habere ſe a deo fateaſ tamē ſe ex meritis ſuis ha-
bere gloriatur/ſꝫ ois talis peccat mortaliter cū ois
talis ſit impius in deū ꝛ blaſphemus ꝛ ꝯtēpnat gra
ciam et beneficia dei in homines/et neget deū eē ſeū
beneficū. Tertio quicquid eſt maxime abiectiuū gra-
cie illud eſt peccatū mortale ſed ſuperbia in deum eſt
maxime ꝓuatiua et abiectiua gracie ergo eſt peccatū
mortale. Quarto illud qḋ eſt ꝯtrariū virtuti illi que
eſt vniuerſaliter ꝛ in omnibus efficaciſſima ad graꝫ
ꝓmerendā retinēdā ꝛ recuperandā ꝛ ſine qua nō pōt
ꝓmereri retineri ꝛ recuperari illud eſt pctm̄ mortale
ſed ſuperbia in deū opponitur timori in deū qui ē hu
iuſmodi igitur: minores iſtarū duaꝝ rōnū ꝓbantur
bernard⁹ auctoritate bernardi in ſermone dicentis in veritate
didici nichil eque efficax eſſe ad gr̄am dei ꝓmerēdā
retinendā ꝛ recuperandā quam ſi omni tempore corā
deo inueniaris nō alterū ſapere ſed timere beat⁹ ho
mo qui ſemper eſt pauid⁹ time ergo cū arriſerit gr̄a
time cū abierit time cū denuo reuertetur et hoc ē ſem
per eſſe pauidum cum arriſerit gr̄a time ne indigne
operis ex ea. Unde apoſtolus/videte ne in vacuū gra
Paulus. ciam dei recipiatis: ſed ſi receſſerit gratia tunc mĺto
magis timendū eſt quod vbi deficit gracia deficis et
tu: ſine me enim nichil poteſtis facere dicit dominus
time ergo ſubſtracta gratia tanquā mox caſurus nec
dubites in te eſſe ſuperbiā etiam ſi nō appareat etiā
ſi nil tibi conſcius ſis qḋ enim tu neſcis deus ſcit. Nā
quid ꝙ humilitatē dat graciam humili auferet diuiſ
ergo argumentū ſuperbie priuatio eſt gracie quāꝙ̄
interdum ſubſtrahatur non ſuperbia que retinet: ſed
que futura eſt niſi ſubſtrahatur. ¶ Unde apoſtol⁹ ſti
mulos carnis ſuſtinebat inuitus non quia extolleret
ſed ne extolleretur ſed ſi gracia recuperata redierit
multo amplius timendū erit ne forte contingat reci-
diuū pati. Ex quibus verbis apparet pro minore ꝑ-
mi argumenti ꝙ abiectio gracie argumētū eſt ſuper-
bie. Tum quia gracia ſuperbiā abiicitur. tum quia
ne ſuperbia inſit gracia aliquando abiicitur. Quin
to quicquid affert iniuriam deo eſt peccatū mortale
ſed ſuperbia in deum affert iniuriam deo igitur mi-
nor patet per gloſam ſupra pſalmū. xviii. Superbia
nichil pōt eſſe deterius ſuperbia eñi a dei iniuria in
cipit nam ſi ſuperbia in homines ad iniuria dei inci
pit ſequitur manifeſte ꝙ ſuperbia in deū: deo affert i
iuriam. Sexto ſuperbia qua quis arrogat et attri-
buit ſibi bonitatem ſuam eſt peccatum mortale ergo
et omnis ſuperbia in deum conſequentia videtur ſa-
tis nota. Et antecedens probatur Illḋ quo homo fit
peſſimus hominum eſt peccatum mortale ſed tali ſu
perbia fit homo peſſimus hominum: ſecundum illud
bernard⁹ bernardi ſuper cantica ſermone. lxxxv. ex eo quiſꝙ
peſſimus quo optimus eſt ſi hoc ipſū ꝙ optimus eſt
aſcribit ſibi. Et ratio huius dici poteſt eſſe: nā ſi ma-
lum eſt arrogare ſibi bonitatē humanā arrogare ſi-
bi maiorem. eſt deterius ꝛ arrogare maximam ē peſ
ſimum. Quarta concluſio Superbia in homines eſt
peccatum mortale: probatur omnis actus ꝯtrarius
k caritati ad ꝓximū eſt peccatū mortale ſed ſuperbia
in homines eſt actus cōtrarius caritati ad proximū
igitur minor patet quia eſt actus cōtemptiu⁹ bono-
rum proximi qḋ eſt contrariū caritati. Secundo pro
Gregori⁹ batur per illud gregorii in moralibus li. xxxii. Conſi
deret homo quid in terra mereatur ſi prelatus ange
bernard⁹ lus in celo proſternitur. Tertio probatur aucto. ber-
nardi ſup cātica ſmōe lxx. loq̄ns de ſupbia pmi āge-
li ꝛ hoīs: dñe ne in furore tuo arguas me ſicut āgelū
extollētē ſe i celo: neqꝫ in ira tua corripias me ſicut ho
minē in paradiſo: ābo ſi q̄dē iniq̄tatē meditati ſūt altitu
dinē affectātes. ille potētie iſte ſcie. Et ſeq̄ꝉ ois altitudo
qꝫ terra ē inflat ꝛ ꝑcipitat. Quarto oē viciū ꝙ ꝓpꝉ
magnitudinē ſuā iſania ē ē pctm̄ mortale: ſꝫ ſupbia ꝓ
pter magnitudinē ſuā ē iſania ſm̄ illud gloſe ad co-
rinthios. v. ois ſupbia habeꝉ velut iſania. Quito ꝓ
baꝉ ꝑ illud gloſe ſup pſalmū. xviii. Supbia nichil ꝑ
eē deterius/ſupbia eñi a dei iniuria incipit que ſubli
miū mētes inhabitat ſub cinere latitās et cilitio. Se
xto omē viciū ꝙ diuidit ꝛ ſeparat a ſuꝑiorib⁹ ē pec-
catū mortale/ſꝫ ſupbia in hoīes eſt hmōi igiꝉ/minor
ꝓbaꝉ ꝑ auguſtinū libro depenitētia loq̄ntē de humi Auguſt.
libus ꝛ ſuperbi. Iſti ſcꝫ humiles dū ſe diſpiciūt celeſti
bus iungūtur. Illi ſcꝫ ſupbi dū ſe erigūt a ſuꝑiorib⁹
diuidunꝉ. Septimo oē viciū quo hō deputaꝉ eternis
ſuppliciis eſt peccatū mortale ſed ſupbia eſt hmōi vi
ciū igiꝉ/mior ꝓbaꝉ ꝑ bernardū i apocalipſi ve ſemel
ve iterū portātib⁹ crucē criſti ꝛ non ſequētibus criſtū Bern.
duplici ꝯtritiōe ꝯterenꝉ ꝙ hōi ſint qꝛ ꝛ hic ꝓ tēpali
glīa tēpalit ſe affligūt et i futuro interna ſupbia ad
eterna ꝯtrahaꝉ ſupplicia laborāt cū criſto ſꝫ nō re-
gnabūt cū criſto lugēt nūc ſed poſtea nō cōſolabunꝉ.
Octauo ꝓbatur ꝑ gregoriū xxxiii. moraliū dicentem
ꝙ euidentiſſimū reproboꝝ ſignum ſupbia ē aut ꝯtra Gregori.
humilitas electorum ſꝫ hoīes nō ſiūt reprobi ꝓ pecca
tis venialib⁹ ergo ſupbia ē peccatū mortale. ¶ Qui
ta ꝯcluſio. Supbia eſt peccatū ſpeciale/ ꝓbaꝉ primo
auct. auguſtini libro de natura et gratia dicētis/que Auguſt.
rat ꝛ inueniat ſm̄ legē dei ſupbiam eē peccatū diſcre
tū ab aliis viciis ergo cū gen⁹ nō diſtinguaꝉ a ſuis
ſpecieb⁹ ſupbia non eſt peccatū generale ſed ſpecia-
le. Scđo oē peccatū quod hꝫ ꝓpriū obiectū et propri
um actū eſt ſpeciale pctm̄/ſꝫ ſupbia hꝫ ꝓpriū obiectū
ꝛ ꝓpriū actū/obiectū ſcꝫ excellētiā propriam ꝯtēptiu-
uā/actum amare excellētiā ſuā hec tū ꝯcluſio intelli-
gitur de ſpecialitate diſtinctionis non de ſpecialita-
te actiue originis. Supbia enī eſt peccatū ſpeciale id ꝉ.
eſt diſtinctum cōtra cetera genera peccatorum ꝛ non Duplex
omnibus generibus peccatorū cōe eſt tñ cōe ꝛ vl̄e cōi ſpeciali-
tate originis actiue qꝛ ab eo omē gen⁹ peccati origi tas act⁹.
nari pōt vt poſtea patebit. ¶ Cōtra primā ꝯcluſionē
Arguiꝉ ꝑ illud apoſtoli. nos autē non in imēſū glīa arg. tho.
mur/ſed ſcđm mēſurā quā menſus eſt nobis de⁹ ergo vbi ſupra
appetere excellentiā ſupra id ꝙ regula diuina nobis artic. ꝟ.
ꝯſtituit ē peccatū mortale. Scđo regula diuina vl̄ter
eſt obligatoria ſub pena peccati mortalis ergo quiſ-
cūꝙ appetit excellenciā ꝓpriam ſupra mēſuram per
regulam diuinam conſtitutā peccat mortaliꝉ: antece
dens probatur aliqua regula diuina eſt obligatoria
ſub pena peccati mortalis et non eſt maior ratio de
vna quam de alia ergo vniuerſaliter quelibet regu-
la diuina eſt obligatoria peccati mortalis. ¶ Tertio
ſic. Omnis apoſtaſia a deo eſt peccatum mortale ſed
omnis appetens excellentiam propriam ſupra id
quod ſibi per regulam diuinam conſtitutum eſt apo
ſtatat a deo igitur. minor probatur per illud eccleſi-
aſtici Initium ſuperbie hominis eſt apoſtare a deo.
¶ Quarto omne peccatum eo eſt peccatum mortale
quo contrariatur diuine dilectioni: ſed ſuperbia eo
contrariatur diuine dilectioni quod non ſe ſubicit di
uine regule ergo ſuperbia eo quod eſt peccatum mor
tale ꝙ gloriam propriam amat ſupra id quod eſt ſi-
bi a deo conſtitutum. ¶ Ad primam. Reſpondeo qḋ
auctoritas illa ſi concluderet magis concluderet de
inani gloria quam ſuperbia de ſit peccatum morta-
le: nec oportet ꝙ omne ꝙ diſſuadet apoſtolus ſit pec
catū mortale aliqua diſſuadent ſancti qꝛ ſūt peccata
mortalia alia qꝛ ſūt venialia; alia qꝛ ſunt inductiua
faciliter in peccata mortalia vel venialia: alia quia
ſunt impeditiua a maiorib⁹ bonis. ¶ Ad ſcđꝫ nego

aſſe. Et ad ꝓbationē nego ſcđam partem aſſumpti
voluit eñ deus aliq̃ eſſe obligatoꝛia ſub pena pec
cati moꝛtalis ⁊ nõ aliã ideo vna ſub tali pena obli
gat ⁊ nõ alia. ¶ Ad tertiã ↄcedo maioꝛē ⁊ maxime
qñ apoſtaſia ĩpoꝛtat diuiſionē vel retroconuerſiõ
nem ꝑ actũ volitiõis ⁊ ad hunc ſenſũ nego mino-
rem. Et ad ꝓbationē ↄcedo aſſumptũ ⁊ nego ↄñam
nõ eñ nego ⁊ ſuperbiã et apoſtaſiã a deo eſſe pctã
moꝛtalia ſed nego ſuperbiã eſſe pctm̃ moꝛtale pro
pter cauſam dictã axioma ꝙ ſi apoſtaſia aliter ac
ciperetur aliter reſpondendũ eſſet. ¶ Ad quartã cõ
cedo maioꝛē ⁊ nego minoꝛē qꝛ alias ſequeret̃ ꝙ oẽ
pctm̃ eſſet pctm̃ moꝛtale. Dico ergo ꝙ pctm̃ non eo
cõtrariat̃ diuine caritati qꝛ nõ ſe ſubicit diuine re-
gule ſed qꝛ pcctãs habet nolitionē poſitam non ſe
N ſubiciendi diuine regule eũ ſub pena peccati moꝛ-
talis obligãti ⁊ maxime quã ſcit aut ſcire tenet̃ eē
Ratiões talem. ¶ Cõtra ſcđam cõcluſionē. Arguit̃ primo ꝑ
tho. ſcđa boetiũ dicentē ꝙ cũ oĩa vicia fugiant a deo ſola ſu
ſcđe. q̃ſti. perbia ſe deo opponit. Scđo illud pctm̃ cui deus
162. arti maxime reſiſtit eſt ↄtẽptus dei, ſed ſuꝑbia eſt hmõi
culo ſexto cũ de ſuꝑbis ſingulariter dicat̃ ꝙ deus eis reſiſtit
ſcđm illud iacobi quarto de⁹ ſuꝑbis reſiſtit. ¶ Ter
tio quicquid ꝑ ſe ꝑtinet ad ſuperbiã ↄuenit ſibi ſcđz
genus ſuum ſed ↄtẽptus dei ⁊ mandatoꝝ eius ꝑ ſe
pertinet ad ſuperbiã ꝫ ↄuenit ſuꝑbie ſcđm gen⁹ ſu
um, minoꝛ ꝓbat̃ qꝛ ꝓpꝛi⁹ act⁹ ſuꝑbie ⁊ ↄtẽptus dei
⁊ mãdatoꝝ ei⁹ ut ſatis pꝫ ex auctoꝛitatib⁹ boetii ⁊
iacobi hic arguẽdo allegatis. ¶ Ad primã reſpon-
deo dupl̃r, primo ꝙ boeti⁹ loquit̃ non de qualibet
ſuperbiã ſed de vna ſpecie eius ſcꝫ de ſuꝑbiã ĩ deũ.
Aliter reſpondeo ꝙ ↄtingit dupliciter ſuꝑbiã ſcđm
genus ſuũ ſe opponere deo de vno mõ ꝑ inclinatio
nē imediatã ab habitu ſuꝑbie ⁊ ſic ego nego ſi in-
telligatur de qualibet, alio mõ ꝑ inclinationē ime
diatã vel mediatã ⁊ ſic ↄcedo. Superbia ĩ deũ ime
diate inclinat in ↄtẽptũ dei ⁊ mãdatoꝝ ſuoꝝ. Sup-
bia vero ĩ ꝓximũ imediate ĩclinat in ↄtẽptũ ꝓximi
⁊ mediate ĩ ↄtẽptũ dei ⁊ mãdatoꝛ eius ⁊ qꝛ habit⁹
nõ ſemꝑ eſt genit⁹ ex actib⁹ ad quos mediate incli
nat ideo nõ habet̃ ex iſta mediata ĩclinatione ꝙ ſu-
perbia ſcđm gen⁹ ſuũ ſit talis. ¶ Ad ſcđam dico ꝙ
de⁹ nõ maxĩe reſiſtit pctõ ſuꝑbie ſcđm gen⁹ ſuum qꝛ
tũc nõ magis reſiſteret pctõ vni⁹ ſpeciei ſuꝑbie quã
pctõ alterius ſed dico ꝙ maxĩe reſiſtit pctõ ſuꝑbie
per ↄparationē ad alia pctã hoc eſt nulli pctõ alte-
rius generis a ſuꝑbia eque reſiſtit ſicut pctõ ſuper-
bie. Inter tñ peccata ſuperbie plus vni quam alteri
reſiſtit, plus eñ reſiſtit ſuperbie in deũ que eſt con
temptus dei ⁊ mandatoꝝ ſuoꝛum de qua ſuperbia
dicit pſalmiſta. Superbia eoꝛũ qui te oderũt aſcẽ-
dit ſemper deinde magis reſiſtit ſuꝑbie in ꝓximum
Tũ ꝓpter ↄtemptũ creature quã deus et appꝛeciã-
dam ⁊ amandã pꝛecepit. Tũ ꝓpter inclinationem
quam actus illius ſpeciei ſuperbie facit ĩ actũ ſup-
bie ꝓxime. ¶ Ad tertiã ↄcedo maioꝛē ⁊ maxime ſi in
telligatur de ꝓſcitate primi aut ſecundi modi et ne
go minoꝛē niſi intelligat̃ ꝙ ꝑtinet inclinatiue me-
diate vel immediate et in iſto ſenſu concedo ꝙ eſſe
ↄtẽptiuũ dei ⁊ mandatoꝝ eius conuenit omni ſup-
O bie ſed tñ qꝛ non ideo habitus eſt peccatum moꝛta-
le quia inclinat in actum peccati moꝛtalis qꝛ etiam
habitus venialiter malus inclinat in actum pecca
ti moꝛtalis ſed quia eſt ex actib⁹ malis moꝛtal̃r ge
nitus iõ nõ ↄuenit pꝛopter illã cauſam ſuꝑbie ꝙ ſcđm
totũ gen⁹ ſuũ ſit peccatum moꝛtale. ¶ Cõtra quar
tã ⁊ quintã ↄcluſionem. Arguitur ſic. Superbia eſt
vle peccatum omni peccato commune ergo ſuꝑbia
nec in deum nec pꝛoximũ eſt peccatum moꝛtale con

ſequentia tenet, quia nullũ peccatũ moꝛtale eſt cui
libet peccato cõmune. Secũdo omne peccatũ moꝛta arg. tho.
le ↄtrariatur caritati ſꝫ ſuperbia nõ ↄtrariatur ca 2.2. q̃ſtio
ritati neqꝫ inq̃ntum ad dilectionē dei neqꝫ inq̃ntum od 162 arti.
dilectionē ꝓximi qꝛ nõ omne ꝙ quis ꝑ ſuperbiã ap 5.
petit ↄtrariatur honoꝛi dei aut vtilitate ꝓximi igi
tur. Tertio nullũ peccatũ moꝛtale oꝛitur ex virtu-
te ſed ſuperbia oꝛitur ex virtutibus ergo ſuperbia
nõ eſt peccatũ moꝛtale minoꝛ ꝓbat̃ ꝑ illud gregoꝛii
moꝛaliũ. xxxiiii. aliquando homo ex ſũmis celeſti-
buſqꝫ virtutib⁹ intumeſcit ergo ſuperbia nõ eſt pec
catum moꝛtale. Quarto nullus motus imperfe-
ctus iudiciũ ⁊ deliberationē rationis pꝛeueniẽs eſt
peccatũ moꝛtale ſed ſuperbia aliqñ eſt motus imꝑ
fectus iudiciũ ⁊ deliberationē rationis pꝛeueniẽs
ergo ſuperbia nõ eſt peccatum moꝛtale, maioꝛ pa-
tet de pꝛimis motib⁹ adulterii ⁊ foꝛnicationis qui
nõ ſunt peccata moꝛtalia. ¶ Ad primã dico ꝙ ali-
quod peccatũ poteſt dici vniuerſale dupliciter vno
modo quo ad cõmunitatē pꝛedicationis ⁊ ſic nullũ
peccatũ eſt vniuerſale peccatũ ſed cõmunis cõcept⁹
peccati eſt vniuerſale peccatũ ſicut cõmunis conce-
ptus hominis eſt vniuerſalis homo, hec eñ deter-
minatio vniuerſale additũ iſtis terminis facit ꝙ nõ
accipiatur terminis cui additur pꝛo re ſig̃ata per
ipſum, alio modo aliquod peccatũ dicitur vniuer
ſale per originē. Et hoc dupliciter vno mõ ꝑ oꝛigi-
nem actualē ⁊ tunc ſi aliquod eſt peccatũ a quo om
nia alia oꝛiginãtur actualiter ⁊ de facto illud dici
tur peccatũ originale alio mõ per originē potẽcialē duplex o
quia ſcilicet ab eo poſſunt regulariter omnia alia rigo pctĩ
peccata oꝛiri, ⁊ hoc modo ↄcedit thomas ſuperbi
am eſſe originale peccatũ dicens ꝙ ſuperbia nõ eſt
vniuerſale peccatũ quo ad ſuã eſſenciam ſed quãdã
redundãciam inq̃ntũ ſcꝫ ex ſuperbia omnia alia pec
cata oꝛiri poſſunt, vnde non ſequitur quod omnia
peccata ſint moꝛtalia ſed qñ oꝛiuntur ex ſuperbia
ↄpleta, vtrũ tamē hoc ſit verum vel nõ dicetur po-
ſtea. ¶ Ad ſecundã ↄcedo maioꝛē ⁊ nego minoꝛem
⁊ ad pꝛobationem dico ꝙ illud quod quis appetit
per ſuperbiaꝫ ↄtrariatur dilectioni dei aut ꝓximi
Nam per ſuperbiã in deũ appetitur excellencia cõ
tẽptiua dei et mãdatoꝛũ quod cõtrariatur dilectio
ni dei Et per ſuperbiã in ꝓximũ appetitur excellen
cia deſpectiua pꝛoximi quod ↄtrariatur caritati ad
pꝛoximũ ¶ Ad tertiã Reſpondet beatus thomas ꝙ tho. vbi
ſuperbia nõ oꝛitur ex virtutibus ſicut ex cã per ſe ſꝫ ſupꝛa.
ſicut ex cã per accidens inq̃ntum ſcꝫ aliquis ex virtu
tibus occaſiones ſuperbie aſſumit, nihil autē pꝛo-
hibet vt dicit vnũ ↄtrariũ eſſe cauſa per accidẽs al
teri⁹. hec aũt autē ſolutio nõ placet mihi ⁊ hui⁹ ra
tio poſtea dabitur Ideo aliter reſpondeo negãdo
maioꝛē Dico eñ ꝙ peccatũ per ſe oꝛitur ex nõ pec- ↄ thomã.
cato alias eſſet proceſſus in infinitũ ⁊ aliquãdo ex
virtutibus ⁊ aliquãdo ex peccato alio et hoc accipi
endo originē ꝓ cauſa per ſe peccati Temptatio enim
eſt per ſe cã ↄſenſus et peccati, et tñ tẽptatio non eſt
peccatum et ↄgnitio aliqñ eſt cauſa peccati que ta- multiplex
men nõ ſemper eſt peccatũ ſꝫ de hoc poſtea diffuſi- origo pec
us dicetur. ¶ Ad quartã ↄcedo maioꝛē ⁊ nego mino catoꝛum
rem ⁊ dico ꝙ tales motus imperfecti nõ ſoꝛtiũtur
nomina vicioꝝ ſed ſoꝛtiũtur nomina pꝛimoꝛũ mo-
tuum in vicius reſpectu quoꝛũ ſunt pꝛimi mot⁹ ſicut
primus motus in adulteriũ nõ eſt adulterium, nec
pꝛimus motus in foꝛnicationē eſt foꝛnicatio quia
omnia talia dicũt actus liberos quales nõ ſunt hu-
iuſmõi primi motus. ¶ Cõtra quintã ↄcluſionē. Ar
guitur pꝛimo auctoꝛitate auguſtini libꝛo de natu-
ra ⁊ gracia dicentis ꝙ ſine ſuperbie appellatione

ſuperbia nullũ pctm̃ inuenit. ¶ Scõo aucto. ꝓſperi libro de vita ↄtẽplatiua dicẽtis ꝙ nullũ pctm̃ abſ- ꝗ ſupbia põt vel potuit aut poterit eſſe. ¶ Tertio oẽ pctm̃ eſt tranſgreſſio legis diuine ⁊ celeſtiũ inobe- diẽtia mãdatoꝝ ſed ois talis trãſgreſſio eſt ſupbia ergo quodlibet pctm̃ eſt ſupbia maior eſt ambro. ⁊ minor ꝓbat per gloſã ſuper illd iob. xxxiii. vt auertat hoiem ab iniqtate dicentẽ ꝙ ſupra ↄditorẽ ſupbire eſt eiꝰ precepta peccãdo trãſcẽdere. ¶ Quarto oẽ pctm̃ qđ oibꝰ virtutibꝰ opponit eſt cõmune ⁊ nõ ſpeciale ſed ſupbia oibus virtutibus opponit ſcđm gregoriũ. xxxiiii. moraliũ. Supbia nequaꝗ̃ eſt vniꝰ virtutis extinctione ↄtenta per cũcta ale mẽbra ſe erigit ⁊ quaſi gñalis ac peſtifer morbus corpus oẽ corrũpit. Et yſidorus libro de ſũmo bono dicit ꝙ ẽ ruina oim virtutũ. ¶ Quinto oẽ pctm̃ hꝫ ſpecialem materiã ſed ſuperpia non hꝫ ſpecialẽ materiã igit maior ꝓbat per illud gregorii. xxxiiii. moraliũ auro intumeſcit alter. alter eloq̃o, alter infimis ⁊ terrenis rebꝰ, alter ſummis celeſtibuſꝗ virtutibꝰ. ¶ Ad primã ⁊ ſcđm reſpõdet beatus thomas ꝙ hmõi auctoritates intelligẽde ſunt de ſuperbia ꝗ̃tũ ad exterioꝝ effectũ q eſt tranſgredere ꝓcepta qđ inuenit in oĩ pctõ ſed non ꝗ̃tũ ad interiorẽ actũ qui eſt ↄtẽptus ꝓcepti qꝛ nõ quodlibet pctm̃ fit ex ↄtemptu ſꝫ qñꝗ peccat ex ignorãtia qñ ex infirmitate. Hec ſolutio nõ videt michi vera qꝛ non cõcedimus omneꝫ ſuperbiã eſſe cõtẽptiuã dei ⁊ mandatoꝝ eius Ideo reſpõdeo ↄformiter ad precedẽtia ꝙ ſuperbia accipitur dupl'r vnomõ gñaliter p oĩ inobedientia ad deũ et precepta eius et ſic ſuperbia omni peccato cõmunis eſt nec eſt ſpeciale peccatum, alio modo accipit ſuperbia ſpecialiter p oĩ amore proprie excellentie ↄtẽptiue formaliter dei aut ꝓximi. Et hoc modo nõ accipit ſupbia a dictis auctoribꝰ nec ois inobedientia ad precepto eſt ↄtẽptus precepti, naꝫ qui ex infirmitate tranſgreditur preceptũ nõ obedit preceptũ et tñ non contẽpnit. ¶ Ad tertiã diſtinguit minor oino ſimiliter. ¶ Ad quartam reſpondet beatus Tho. ⁊ bene ꝙ aliquod pctm̃ poteſt corrũpere virtutẽ dupliciter vno mõ p directam cõtrarietatem et in ↄpoſſibilitatẽ ad virtutem, et hoc mõ ſuperbia ſolam humilitatem corrũpit. Secũdo mõ abiiciendo ipſã virtutẽ ⁊ ſic corrũpit ſuperbia quãlibet virtutẽ inquãtum ſcilicet ex ipſis virtutibꝰ ſumit occaſionem ſuperbiendi ſicut ⁊ ꝗbuſlibet aliis rebus ad excellentiam pertinentibus ꝙ intelligo ꝙ ſi ſint virtutes alique in aliquo et de hiis habens eas intumeſcat abiciuntur et deſinunt eſſe virtutes. Iſtos duos modos ponit thomas addo tertium. Tertio modo igitur aliquod peccatũ põt corrumpere virtutẽ per hoc ꝙ in actu cuiuſlibet virtutis inclinat ad aliquam circumſtantiam qua poſita actus ille non eſt actus virtutis qui tamen alias eſſet actus virtutis. Et hoc mõ ſuperbia extingit corrumpit et depaſcit omnẽ virtutẽ qꝛ ſuperbia inclinat ſuperbum vt in oĩ opere alias bono agat ad excellentiam propriam manifeſtandam que vel dei vel proximi ↄtemptiua eſt et in hoc ſenſu puta ſanctos maxime fuiſſe loquutos ¶ Ad quintam cõcedo maiorẽ ⁊ nego minorem. ⁊ ad probationem dico ꝙ aurum eloquium res terrene et virtutes conueniũt in hoc cõmuni obiecto quod eſt res excellẽs aut res faciens excellentiam in hñte, et hoc ſm veritatem vel opinionem et illud eſt obiectum ſuperbie.

Q Uerit tertio Utrum ſupbia ſit pctõꝝ oim ꝗuiſſimũ. ¶ Arguit ꝙ nõ beſtialitas eſt omnium peccatoꝝ grauiſſimũ ꝗ̃uis ſupbia aſis ꝓbatur qꝛ heroica virtus eſt oimꝫ excellentiſſima ergo beſtialitas que eſt oppoſitum eius eſt peccatorũ omniũ grauiſſimũ. ¶ In oppoſitum eſt glo. ſuper illud pſal. ſuperbi inique agebãt vſꝗ quaꝗ dicens maximũ peccatũ in hẽmie eſt ſuperbia. Notãdum ꝙ opinio. Tho. ↄſiſtit in duabus propoſitionibꝰ. Prima eſt ſuperbia nõ habet ꝙ ſit grauiſſimũ peccatorum ex parte cõuerſionis ad bonum, ꝓbat quia celſitudo quã ſuperbꝰ appetit ſecũdum ſuã rationẽ nõ hꝫ maximã repugñtiã ad bonũ virtutis. Scđa ꝓpoſitio ſuperbia ex parte auerſionis a deo habet maximã inter peccata grauitatem. ꝓbat quia in aliis peccatis homo auertitur a deo vel propter ignorantiã vel ꝓpter infirmitatẽ vel ꝓpter deſideriũ alicuius alterius boni ſed: ſupbia habet auerſionẽ a deo ex hoc ipſo ꝙ nõ vult deo ⁊ regule eius ſubici. Pro iſtis duabus ꝓpoſitionibus primi ſit ꝙ in peccato duo ſunt attendẽda ſcilꝫ ↄuerſio ad cõmutabile bonũ ⁊ auerſio a bono incõmutabili quod eſt formaliter ratio ⁊ completiua peccati. ex his cõcludit tertiã ſcꝫ ꝙ ſimpliciter ſuperbia eſt omniũ peccatorũ grauiſſimũ quia ex eo ꝙ ſibi inẽ adrõem ſuã formalẽ pertinet habet ꝙ peccatorũ grauiſſimũ. quicq̃d ſit de iſtis ꝓpoſitionibus rationes tamẽ ad eas adducte nõ ↄcludũt. diceretur eñ ad primã ꝙ celſitudo ſiue excellẽtia dei et hoim cõtẽptiua habet maximã repugñtiam ad bonũ virtutis. neꝗ ratio facta ad ſecũdã valet qꝛ in aliis peccatis a ſuperbia cõtigit peccare ex malicia ⁊ in eis reperit gradus malicie ſiue intẽperãtie ſicut in ſuperbia ergo in eis nõ peccatur tm̃ ex ignorãtia aut infirmitate. Cum etiã qꝛ peccare deſiderio vel amore alicuius alterius nõ boni nõ cõcludit peccatũ nõ eſſe ex malicia aut non eſſe ex contẽptu cũ ex dei derio vnius boni oriatur aliqñ cõtemptus alterius. ⁊ preterea dictum eſt frequenter ꝙ auerſio cõtemptiua dei ⁊ omniũ preceptorũ nõ ↄuenit ſuperbie ſecũdum totũ genus ſuũ ſed ſolum ſecũdum ſpẽm illam que eſt ſuperbia in deũ. vtrũ autẽ in omni peccato reperiãtur illa duo et quõ q̃libꝫ eorũ ſit peccatũ alibi dicetur. ¶ Pro reſponſione ad queſtionẽ. Notandum eſt ꝙ in peccato dicitur eſſe duplex grauitas, ſcilicet culpe, ⁊ inclinationis. grauitas inclinationis eſt duplex ſecundũ ꝙ peccatũ aliqñ inclinat ad poſitiones malorũ aliqñ vero inclinat ad corruptiones bonorũ. ¶ Tunc ſit prima concluſio. ſuperbia ſecũdũ ſupremã eius ſpẽm que eſt amor excellentie ꝓprie cõtẽptiue formaliter dei ⁊ mãdatorũ eius eſt excepto dei odio grauiſſimuꝫ grauitate culpe inter omnia peccata que regulariter inueniũtur in creatura rationali. Iſtã vltimã clauſulam addidi propter abſolutũ odiũ dei q̃d ſi ſit poſſibile non tamen regulariter in creatura rationali inuenitur. ꝓbat iſta cõcluſio primo auctoritate. Boe. dicẽtis ꝙ cum omnia vicia fugiant a deo ſola ſuperbia ſe deo opponit. ſecũdo ꝓbatur ꝗ cõtemptus dei ⁊ mãdatoruꝫ eius eſt grauiſſimũ peccatũ: ſed amor excellẽtie cõtemptiue dei ⁊ mãdatorũ eius includit contẽptum dei, ⁊ habitus inclinãs in hmõi eſt genitus ex actibus contẽptiuis dei. nõ ſolũ iclinatiue. ſed etiã actualiter, alias ſuperbia in homines nõ differret a ſuperbia in deũ ergo ſupbia in deũ eſt peccatorũ omnium grauiſſimũ. maior ꝓbatur cõtemnere legem hũanã ⁊ legiſlatorem eſt peccatũ grauiꝰ quoiꝫ pctõ ꝓciſe contra legẽ illam cõmiſſe quod nõ includit formaliter vel equiualenter hmõi contẽptum ergo cõtempnere deũ et mãdata eius eſt omni peccato q̃d fit in deũ ⁊ mandata eius grauius non ↄtinẽte formaliter hmõi cõtemptũ: ſed nullũ peccatum regulariter in creatura rationali repertũ cõtinet formalr·

tho. vbi

tho. 2. 2. q̃stio. 162 artic. 6

duplex grauitas peccati

odiũ dei eſt oĩꝫ ſcelerũ grauiſſimũ

ter hmōi contēptꝰ niſi ſuperbia ergo ſuperbia eſt oīm pctōꝝ grauiſſimū. Dices ꝙ furtū in cōtemptū legis humane factū eſt grauius pctm ꝙ ꝯtēptus legis qꝛ primū includit ſcōm ⁊ cū hoc aliud ergo etiā adulteriū ꝙ ꝯtēptus dei ⁊ legis diuine factū ē grauius ꝙ contēptus dei ⁊ legis diuine ⁊ per ꝯñs grauius eſt ſuperbia in deū. ¶ Ad iſtā rōnem concedo añs ⁊ primū ꝯñs: ſed nego ſcōam ꝯñaꝫ qꝛ ſuperbia in deū non p̄ciſe contēptū dicit dei ⁊ legis diuine ſed etiam dicit amoꝛe pꝛopꝛie excellentie contemptiue dei et legis diuine. Dico ergo ꝙ amoꝛ habitualis excellentie ꝓpꝛie contēptiue dei cauſatus vt dictū eſt ex actibus quoꝝ quilibet equalet amoꝛi pꝛopꝛie excellentie ⁊ ꝯtemptui dei eſt grauius pctm ꝙ adulteriū in cōtemptū dei ⁊ diuine legis factum qꝛ licet adulteriū iſtud ſit factū in contēptū nō tñ inclinat in hmōi cōtēptū: ſed amoꝛ excellētie contēptiue inclinat foꝛmaliter in contēptū dei. ſicut amoꝛe excellētie ꝓpꝛie contēptiue hoīm inclinat foꝛmaliter in cōtēptum hoīm. Tertio oīs amoꝛ repugnās foꝛmaliter ⁊ ex natura rerū actui caritatiuo in deum eſt grauiſſimū oīm pctōꝛum: ſed iſte amoꝛ excellentie pꝛopꝛie contēptiue dei ⁊ mādatoꝝ eius maxime repugnat foꝛmaliter ⁊ ex natura rei caritati in deum cū iſti actus oīno ſint ex natura rei incōpoſſibiles diligere deū caritatiue ⁊ amare excellentiā pꝛopꝛiam contemptiuam dei et mandatoꝛum eius.

¶ Scōa concluſio ſuperbia ī pꝛoximū eſt ceteris paribus grauiſſimum pctm grauitate culpe inter oīa pctā q̄ ſunt in pꝛoximū odio pꝛoximi excepto. ꝓbaē ſimilibus rōnibus q̄bus ꝓbatū eſt de ſuperbia ī deum ſicut eñ nullo magis offenditur deꝰ ꝙ cū diligimus ꝓpꝛiā excellentiā vt ipm ⁊ mandata eius deſpiciamꝰ ita nullo magis offendiē pꝛimus ꝙ cum ita diligimus excellentiā noſtrā vt eū ⁊ oīa q̄ in eo ſunt ꝯtēpnamus ⁊ deſpiciamꝰ. Ex quo ptꝫ ꝙ nullū

ſupbia oīum pctōꝝ grauiſſimum.

eſt pctm qd magis ꝯtrarieē dilectiōi pꝛimi. Tertia cōcluſio ſuperbia eſt grauiſſimū pctm per oꝛiginationē vitioꝝ ꝓbatur pmo auctoꝛitate Inno. de miſeria hoīs vbi de ſuperbia loquēs ait. nam oē peccatū te ardēte cōmittitur, te recedēte dimittiē. ꝓbatur ſcōo per Gre. in moꝛalibus li. xxxiii. oſtendentē

gregoꝛiꝰ

mala que ex ſuperbia oꝛiunē dicēte ſic. ſ. ſuperbia cogitatiōe tumētibꝰ, ineſt clamoꝛ in loquutione, amaritudo in ſilētio ⁊c. vt allegatū eſt q̄nta rōne ad tertiā ꝯcluſionē pme queſtionis de ſupbia adducta. Tertio pꝛobaē auctoꝛitate Gre. xiii. moꝛaliū dicētis de ſuperbia regina vitioꝝ demotum in. vii. pꝛīcipalibus vitiis hoīem quaſi quibuſdā ſuis viribꝰ deuaſtandū trahit. Quarto pꝛobatur auctoꝛitate

auguſti.

Aug. li. de patiētia dicētis. ſupbia malis oībꝰ deteriozeſt nulla quippe mala ad publicū pdirent niſi hec mētē in occulto ꝯſtringeret. Quinto ex illo vitio maxime oꝛiunē vitia per qd remouenē plura et maioꝛa impedimēta vitioꝝ ſed per ſuperbia remouentur plura ⁊ maioꝛa ipedimēta victoꝛū ergo ſupbia eſt hac grauitate pctōꝝ grauiſſimū. maioꝛ pꝛobatur qꝛ noſtra fragilitas habet multa et magna ipellētia eā ad omē genus vicii ergo ſi ſint remota ipedimenta victoꝛū faciliime in nobis oīa vitia pullulant. minoꝛ ꝓbaē maxime impedimenta vitioꝛū oīm ſunt amoꝛ dei ⁊ hoīm ⁊ timoꝛ dei et hominuꝫ ꝯſtat eñ ꝙ his poſitis in hoīe nō faciliter ſuccūbit homo, his autem remotis nichil eſt qd retineat ipſū quin in omē genus vitii ſtatim pꝛuat, ſed ſuperbia aufert amoꝛem et timoꝛē dei et hoīm cū ponat contemptū vtroꝛūq3 qui eſt ⁊ amoꝛi ⁊ timoꝛi icōpoſſibilis igiē. Sexto qd maxime demereē vt deſeramur a deo illud eſt potiſſima vitioꝛū oꝛigo et oīm virtutum extinctio ſed vt ſuperbia maxime demereē vt deſeramur a deo ergo ſupbia eſt potiſſima oꝛigo vitioꝝ et virtutū omnium extinctio maioꝛ pꝛobatur qꝛ contra temptationes que in nobis frequentiſſime ſunt maxime nos innocētes ſeruat ſaluat auxilium manutenentia ⁊ aſſiſtentia dei ſine qua non reſiſtimus ſed vincimur ſemper. minoꝛ ꝓbatur qꝛ vicium quo maxime alterius auxiliū nobis neceſſarium cōtempnimꝰ maxime demeretur vt ab illo deſeramur cuius auxiliū cōtēpſimus ſed ſuperbia eſt tale viciū igitur. ¶ Quarta ꝯcluſio ſuperbia eſt grauiſſimū peccatū per extinctiōem virtutū ꝓbatur pꝛimo per. Au. de penitētia xxiiii. dicentē. alia vitia deſtrunt tātū virtutes oppoſitas vt ira, patientiā, gula, abſtinentiā, ſuperbia autē quā vicioꝝ reginā dicimus omnē virtutū coꝛpus coꝛrūpit. Secūdo omē vitiū quod ex ipſis virtutibꝰ faciliter naſcitur ⁊ naſcendo virtutes necat eſt maxime virtutū extinctiuū ſed ſuperbia naſcitur ex ipſis virtutibꝰ imo etiā ex virtute ſibi oppoſita ſcꝫ ex humilitate ⁊ naſcendo virtutes ipſas necat ergo ſuperbia eſt virtutū maxime extinctiua. maioꝛ videtur nota ⁊ minoꝛ ꝓbaē pꝛimo auctoꝛitate. Au. ſuper pſal. liiii. dicētem omnia vitia in malefactis timēda ſunt ſuperbia in benefactis plus timenda. tertio ꝓbatur per illud. Iſi. de ſūmo bono. quiſq3 ex deterioꝛi iam melioꝛ eſſe cepit caueat de acceptis extolli virtutibus ne grauius per ꝟtutes coꝛruat ꝙ pꝛius ex lapſu vicioꝛuꝫ iacebat p quod ſatis pꝛobatur vtraq3 pars minoꝛis. Quarto pꝛobatur p illud eiuſdē ſepe vanā glo

auguſtꝰ

riam cōtempnendo in aliud genus elationis incidītur dum in ſe quiſq3 gloꝛiatur eo ꝙ ab omnibus laudē ꝯtempnat. Quinto p illud. Au. ad paulinum fit miris modis in anima hominis vt de ſiā humilitate magis infletur ꝙ ſi apertius ſuperbiret. p ſecūda autē pte pꝛobatur omnis virtus relata ad excellentiā ꝓpꝛiā ꝯtemptiuā deſinit eſſe virtus ſed cū ex virtutibꝰ naſcitur ſuperbiā virtutes ad excellentiam ꝓpꝛiā ꝯtemptiuā referuntur qꝛ ad illā referūtur excellētiā quā ſuperbꝰ amat ꝙ oēs tales deſinūt eſſe virtutes Secūdo aut poſita hmōi ſuperbia nata ex virtutibus cōtinuet quis in opere virtutis ſic relato operationem quam pꝛius. Arguitur ſic. hec operatio nō eſt operatio virtutis ⁊ ſi ſuperbia nō ineſſet hec opera ratio eſſet operatio virtutis ergo ſuperbia maxime extīguit virtutes. maioꝛ ꝓbatur qꝛ hec operatio refertur in excellentiā ꝓpꝛiā contēptiuā. Tunc ſecūdo hec operatio habet finem malū ſcꝫ excellentiā ꝓpꝛiā contēptiuā ergo nūc eſt mala. Tū tertio hec operatia ꝓcedit ex radice ſuperbie. ergo eſt mala, ⁊ ꝯñs tenet per Gre. ſuper Eze. omel

iſidoꝛus

xviii. dicētē quis erit ante deū fructus boni operis ſi ex radice ꝓdierit elationis. Sexto ꝓbatur hec cōcluſio cū precedēte p. Iſi. libꝛo de ſūmo bono capitulo xxii. dicentē dei ſeruus ſemper fallētis diaboli debet ꝓuidere inſidias ⁊ magis in bonis operibus debet adhibere coꝛdis cautelā ne per vanā gloriā perdat ſemetipſū. cūcta opoꝛtet bona amittat que iam inter agēda optinuerat Septimo ꝓbatur per. Auguſ. in regiſtro dicētem alia quecunq3 iniquitas in malis operibꝰ exercetur ſupbia vero inſidiatur bonis operibꝰ vt pereāt. Octauo omē vitiū qd maxime mentē excecat eſt ⁊ vicioꝛū oꝛigo ⁊ virtutū extinctio qꝛ ſine rectitudine rationis nō eſt virtus: ſed ſuperbia maxime mentē excecat igitur. minoꝛ ꝓbatur pꝛimo p illud vulgare dictū amice ſūt ſemper ſibi falſitas ⁊ ſuperbia veritas et humilitas. Secundo per illud Gre. in moꝛalibus aliena ſemp a veritate ſuperbia. Tertio ꝓbatur per Gre. in regi

ſtro. quiſq3 ſuperbie in tirannidē captiua mēte ſuā
ſcepit hoc primū damnū patitur q clauſo cordis
oculo iudicii equitatē pdit, nam cūcta que ab aliis
vel bene gerūtur diſplicent 7 ſolla ipſe q̄ vel praue
augusti. egerit placent. ¶ Quarto per Aug. de vera innocen-
tia dicentem humilitas deo iungit: iactantia autē
oculos quibus videri poſſit claudit q ſi hoc de ia-
ctantia multo magis de ſuperbia. ¶ Contra primā
et ſecundā concluſionem arguitur ſic primo. pecca-
ta cōtra naturam 7 idolatria ſunt grauiora pecca
ta q̄ ſuperbia q̄ ſuperbia ſiue in deū ſiue in homines
non eſt ceteris pctīs grauius. aſſūptū pbatur qz iſta vidē-
tur maxime phibita in ſacra ſcriptura p his gra-
uiſſimas punitiones deus legitur ſemper intuliſſe.
¶ Scd̄o tirannis eſt grauius pctm̄ q̄ ſuperbia igit.
aſſūptū patet qz tirannia eſt vitium in rempublicā. ſuper
bia aūt non. tū ſcd̄o qz tirānis eſt armata iniuſticia
ſuperbia aūt non. ¶ Tertio quanto aliquod pecca
tum difficilius cauetur tanto videtur eſſe leuius. ſed
argumē-ta tho. ſe cūd3 ſcd̄e q̄ſti. 172. articulo ſexto. ſuperbia difficillime cauetur q̄ ſupbia eſt oīm pctō-
rum leuiſſimum. minor pbatur p Aug. in regula di
centem cetera peccata in malis operibus exercētur
vt fiant ſuperbia vero bonis operibus īſidiatur vt
pereant. ¶ Quarto maius malū maiori bono op-
ponitur: ſed ſuperbia nō opponit maiori qz oppo
nitur humilitati que nō eſt maxime virtus imo cū fi
des ſpes et caritas ſint maiora bona q̄ humilitas
ſequitur q infidelitas deſperatio odiū dei 7 homi
cidium ſunt grauiora peccata q̄ ſuperbia. ¶ Quin
to maius malū non punitur per minus malū. ſ3 ſup-
bia interdū punitur per alia peccata ſm illō apo.
ad Ro. i. Ubi propter elationē traditi ſunt i repro
bū ſenſum vt faciant q̄ nō ꝯueniunt. ¶ Ad primam
negatur aſſūptū. ſuperbia eīm in deū excedit in graui-
tate pctīm contra naturam cū minus ſit ordinē per
uertere nature q̄ deum et mādata eius cōtēpnere.
ſuperbia etiā in deū eſt grauior idolatria cū minus
graue ſit plures deos colere q̄ verū 7 oīpotētē deū
cōtēpnere. Et ad probationē dico q grauitas pcti
ſuperbie pcti ꝯtra naturam grauius ē. non eſt attēdenda ex grauitate punitionū tpalium q̄
pro hiis īfligunt ſ3 ex grauitate penarū eternarum pu
nitiones eīm tpales interdū infligunt vt refrenetur
vehemēs inclinatio 7 aſſiduitas q̄ eſt ad illud pctm̄
interdū etiā ad ꝯſeruandū bonorum in virtutibus op-
poſitis qui niſi punitionibus deterrerētur eſſent ca
ſui ppinqui ¶ Ad ſcd̄am nego aſſūptū 7 ad pbationē
ꝯcedo aſſūptū 7 nego ꝯñam l3 eīm tirānus magis no
ceat aliis. ſupbus tn̄ ſibiipſi ob grauitatē culpe ma
gis nocet. Tū etiā qz bona qbus ſe deſtituit et priuat
ſupbus 7 mala q̄ ideo ex ſupbia oriunt ſūt maioris
nocumēti q̄ detrimēta q̄ tirānus infert. Ad aliā pba
Tho. vbi ſupra. tionē nego ꝯñam. ¶ Ad tertiū rñdet beatus Tho. q
duplex eſt difficultas vitādi pctm̄. vna eſt ppter ve-
hemētiā īpugnatiōis ſicut ira vehementer īpugnat
ppter eius īpetū. Et adhuc difficilius reſiſtere ire ppt
eius ꝯnaturalitatē vt dr̄ ſcd̄o ethi. 7 de tali ꝯcedit q
diminuit pctm̄ qz q̄to aliqs minoris tētationis īpe
tu cadit tāto magis grauius peccat vt dicit Auguſ.
alia eſt difficultas q̄ ꝯuenit ppter latētiā pcti 7 hoc
auguſti. modo difficile eſt cauere ſupbiā qz vt allegatū eſt
ex au. ſuperbia inſidiatur bonis operibus 7 in pſal.
dr̄ in via hac qua ambulabā abſcōderūt ſuperbi la
queum michi. dicit ꝯſiter q ppter hāc difficultatem
motus ſuperbie occulte ſubrepēs nō habet maxi-
mā grauitatē anteq̄ per iudiciū rōnis dephendatur
poſtq̄ vero p rōnē dephēſus fuerit facillime vita-
tur. Tum etiam ex ꝯſideratiōe ppriie īfirmitatis ſm
illō eccl'. x. qd ſupbit terra 7 cinis. Tū ex ꝯſideratio
ne magnitudinis diue ſm illō Iob. xv. qd timet con

tra deū ſpūs tuus. Tū etiā ex īperfectiōe bonorum de
quibus homo ſuperbit ſcd̄m illud. Iſa. xl. omnis ca-
ro fenū 7 omis gloria eius quaſi flos agri. 7 infra
lxiiii. q̄ſi pannus mēſtruate vniuerſe iuſticie. nr̄e hec ꝫ thomi
Tho. oī ſetētia hec ſolutio habz vnū qd̄ nō videt mi
hi auctoribus ſacrorū dictis ꝯſonū ſc3 q ſupbie co
gita facillime vitatur aū eīm Gre. in moralibus li-
bro xxiiii. vitiū ſuperbie mox ab ipſa radice obſer-
uandū eſt vt cū latenter oritur tunc vigilanter ab-
ſcindatur nec prouecta vrgeat 7 vſu roboretur dif
ficile enim q̄ſq3 inueteratū in ſe ſuperbiā deprehen
dit quia q̄to magis hāc patimur tāto minus vide
mus quippe ſic in mēte ſuperbia ſicut in oculis ca
ligo. nam quo ſe hec latius dilatat eo vehemētius lu
men anguſtat. hec auctoritas bene probat q ſup-
bia difficiliter cognoſcit 7 latēter admodū pugt.
ſ3 ex hoc arguit ſic. q̄cq̄d magis ac magis rōnē exce-
cat vt nō percipiatur illud ſimpliciter difficilie ca-
uetur cū caueri nō poſſit niſi dephēdatur ſed ſu-
perbia ꝯtinue magis ac magis oculū mētis excecat
ergo ſuperbia ſimpliciter. eſt ad cauendū difficilli-
ma. Tertio mō motus ſuperbie eſt vnicuiq3 cō na-
turaliſſimus ergo ſuperbia etiā cognita difficillime
cauetur aſſūptū pbatur qz vnuſq̄ſq3 naturaliter fertur
in amorē ſui et excellētiſſime ppriie q̄ in cōcupiſcen
tiam vel qālibz aliud. tertio nō ſolū prima difficul
tas, ſed etiā ſecūda diminuit de grauitate peccati
ergo diſtinctio illa nō ſoluit. aſſūptū pbatur qz ſi ſint
due temptationes ad vnū peccatū eque fortes et vna
ſit latens 7 altera patēs 7 cetera ſint paria ꝯſtat
q ſuccūbens latenti tētationi minus grauiter pec
cat q̄ ſuccūbens temptationi patenti. Solutio tamē
illa Tho. eſt pulchra 7 bene defenſabilis. ſed ſi alic
cui nō placeat poteſt aliter reſponderi. dicitur er-
go q maior eſt vera ceteris paribus. ſi eīm ſint duo
peccata que omnia habeant paria p̄terq̄ q incidi-
tur in vnū per patētem temptationē 7 i aliud per la
tentē. ſecūdū eſt minus graue q̄ primū in ſuperbia
autē 7 aliis nō ſunt cetera paria qz excellētia ppria
contēptiua quod eſt obiectū ſuperbie habet mino-
rem rationē diligibilis ſecūdū rectā rationē q̄ ob
iecta aliorū. ¶ Ad quartā negatur minor de virtu omi vitio
tibus nō theologicis qz etiā hic nō cōparamus ſu- theolo.
perbiā niſi ad vicia nō theologica 7 adhuc nō vide deterius
tur eſſe theologicū deterius ſuperbia in deū. deſpe ē ſupbia.
rans eīm nō cōfidit de deo ſupbus l deū cōtēpnit deū
7 hoc eſt qz ſupbia illa directiſſime 7 formaliſſime op
ponitur diſcōibus caritatiuis. īfidelis nō credit iis q̄
a deo reuelata hominibus ſunt qd̄ minus eſt q̄ con-
temnere deū. odiū dei ſine cōtemptu poteſt eſſe nos
aliqn̄ odimus eos quos magni precii cenſemus odiū
dei ſi cōtingat aut propter ſupplicia que p pecca-
tis infliguntur aut ppter aliarū viciarū. cōtemptus
autem ppter amorē excellētie ꝯtemptiue dei omīce
dium ſuſcipitur interdū ex vtilitate interdu3 vitio
nis cauſa interdum ppter odiū: ſed 7 vnū aut pau
cos cōtemptus autē ſuperbie fere in omnes extendi tho. vbi ſupra.
tur de quorū excellētia cōiectura haberi pōt. ¶ Ad
quintam reſpondet beatus Tho. 7 bene q ſicut in
ſimilis ducētibus ad impoſſibile quandoq3 aliqs
cōuincitur p hoc q ducitur ad incōueniens magis
manifeſtū. ita etiā ad cōuincendū hominē ſuperbu3
deus aliquis punit permittēs eos ruere i peccata
carnalia que 7 ſi ſint minora tamē manifeſtiorem
turpitudinē cōtinent vnde Yſi. dicit li. de ſūmo bo
no omi vicio deteriorē eſſe ſuperbiā ſeu q a ſūmis yſidorus.
7 primis pſonis aſſummitur ſeu q de opere iuſticie
7 virtutis oritur interdū quia culpa eius nō ſenti-
tur. luxuria vero carnis ideo notabilis omnibus eſt

quoniā ſtatim per ſe turpis eſt ⁊ tñ diſpenſante deo
ſupbia minoꝛ eſt. ſed q̄ detinet ſupbia ⁊ nō ſentit la
bitur in carnis luxuriā vt ꝑ hāc humiliatꝰ a ꝯfuſio
ne exſurgat. addit ſimile beatꝰ Tho. ſicut inq̄t me-
dicus ſapiēs in remediū maioꝛis moꝛbi patit̄ infir
mū in leuioꝛē moꝛbū incidere ⁊ ita etiā ꝑ hoc petñ
ſupbie grauiꝰ oſtendit̄ ex hoc ipſo ꝙ ꝓ eiꝰ remedia
deus ꝑmittit ruere hoīem ī alia peccata. Ex qua ſo
lutione pulchra et ſubtili poſſumꝰ accipere vnā di
ſtinctionē ꝙ duplex eſt punitio. quedā eſt ꝑ modum
ſupplicii ⁊ vīdictionis diuine. alia eſt ꝑ modū caſtigati
onis ⁊ emēdationis. ꝯcedo ḡ maioꝛē de punitiōe pri-
mo mō accepta. ⁊ nego minoꝛē de punitiōe ſcd̄o mō
facta. ꝙuis tñ ſimplr̄ ꝯcedēdū ſit ꝙ punit ſemp ma
ius malū ꝑ minus malū eo ꝙ oē malū culpe eſt ma
ius malo pene. ſed hic appello maiꝰ ⁊ miñꝰ ⁊ equa
le q̄ talia ſūt. ꝙ ſunt vel ſm naturā rerū vel ſm di-
ſtributionē iudicis ſūmi. ꝓ demeritꝫ diſtributi pe
nas ſcd̄m quē modū aliqua pena dī eē equalis. ali
qua maioꝛ. aliqua minoꝛ q̄ culpa. ¶ Cōtra tertiā
cōcluſionē arguit̄ ſic ſm Caſ. collōe. v. c. 8. allegatā
eſt ſupbia naſcit̄ ex iactātia ⁊ nō ecōtra. incremētū
eni vt dicit iactātie iudiciū eſt ſupbie ergo nō eſt ve
rū ꝙ ex ſupbia oꝛiūtur oīa vitia. ¶ Scd̄o vt idē eadē
collatione ꝯ ex virtutibꝰ oppoſitis aliis ſex vitiis
cadimus in iactantiā ⁊ ſuperbiā. ⁊ iactantia ac ſu-
perbia elongāt nos ab aliis vitiis et maxime a vi-
tiis carnalibꝰ ḡ ex ſupbia nō oꝛiunt̄ hmōi vitia car
nalia. ¶ Tertio nichil repugnās excellētie contēpti
ue oꝛit̄ ex ſupbia: ſed vitia carnalia repugnāt excel
lentie cōtēptiue ḡ vitia carnalia nō oꝛiūt̄ ex ſupbia
minoꝛ ꝓbat̄ q: quāto aliq̄s eſt magis vitiis carnali
bus īplicatus tāto magis ſcit ſe eē minꝰ excellentē
et minꝰ eſt alioꝝ ꝯtēptiuus. ¶ Quarto vitia in que
ꝑmittit deꝰ ſupbū cadere vt deleat ſupbiā ſuā, aut
ne in ſuperbiā cadat nō oꝛiūtur ex ſupbia: ſed deus
permittit ſupbū cadere in vitia carnalia vt reſibi
ſcat a ſupbia ſua permittit etiā īnocentē aliqñ ca-
dere in eadem vitia ne de innocentia ſua ſuperbiat
igitur. ¶ Quinto vitiū a q̄ cetera oꝛiginant̄ eſt pri
mū ſed ſupbia nō eſt pꝛimū vitioꝝ cū ſit grauiſſimū
igitur. minoꝛ pꝛobatur q: nemo a ſummo incipit.
¶ Sexto ſi ſic ſequeretur ꝙ ſuperbia enumeranda
eēt inter vitia capitalia ſed hoc eſt falſū vt patꝫ ꝑ gre.
xxxi. moꝛalium ḡ ſupbia nō eſt a qua cetera vitia oꝛi
ginant̄. Septimo cū hūilitate ſtat multitudo vitio-
rū ſed ꝯſtat ꝙ illa vitia nō oꝛiginant̄ a ſuperbia q:
in tali non eſt ſuperbia cū ibi ſit hūilitas q̄ eſt ſup-
bie incōpoſſibilis igit̄. Notandū ꝙ q̄ſtio q̄ his ar-
caſſianꝰ. gumētis agitat̄ eſt difficilis pꝛopter ꝯtrias vt videt̄
auctoꝝ ſententias. nā expꝛeſſe Caſ. diffinit loco ſu-
pꝛa allegato ꝙ iactantia ⁊ ſuperbia nō hñt conne
xionē cū aliis vitiis imo diſparationē ⁊ quaſi ꝯtrie
tatē et diffuſe deducit ⁊ aliquantulum ſupꝛa tactū
iactantia vero ſcd̄m eū oꝛiginat ſupbiā ⁊ non econ
tra. alii vero opinātur oīa vitia oꝛiri ſaltem poten
tialiter ex ſuperbia et inde ſuperbiā reginā vitioꝝ
vocant. ſm vero Iſi. li. de ſūmo bono iactantia quā
ipſe ibi vocat arrogantiā oꝛitur de ſupbia ⁊ nō ecō
trā. de ſuperbia inq̄t naſcitur arrogātia nō de ar-
rogātia ſupbia. nā niſi pceſſerat occulta elatio mē
tis non ſequitur aperta iactantia laudis. ita ergo ī
vnū viciū aliud oꝛi ginat. culpa pꝛeponit̄ ſupbia arrogātie ſicut plerūq; pꝛe
fertur oꝛigine. Ideo notādū videt̄ ꝙ aliq̄ vitia poſ
ſint dici oꝛiginātia vel oꝛiginata multiplr̄. vno mō
ꝓpter ꝯnexionē quā hñt īter ſe ⁊ oꝛdinē ꝙtum eſt ex
natura ſua. ⁊ hoc mōuet mihi ſentētia caſ. ſequēda
ꝙ ſcꝫ iactantia ⁊ ſupbia hñt diſſocietatem et diſſe-
parationē ab aliis et maximē a carnalibus vitiis
ex quibus ingloꝛiatio infamia ⁊ turpis opinio re
dundat facienti. ſupbia etiā hoc modo oꝛitur ex ia
ctātia q: naturalis oꝛdo eſt talis ꝙ in ꝯnexis maiꝰ
deterius et plurimū naſcitur ex minus malo. ſecun
do mō aliqua vicia dicūtur oꝛiri ex aliquo pꝛopter
cōnexionē quā habēt nō ex natura ipſoꝝ ſed ꝓpter
aliquas circūſtanti aſ interuenientes. ſecūdū quē mo
dum in virtutibꝰ ex foꝛtitudine aliqñ oꝛitur tēperā
tia cū. aliqñ circūſtātia rerū ſit talis ꝙ pꝛo tēpoꝛe
pꝛo quo quis ꝓponit vacare intemperātie faciēdū
eſt foꝛtiter ꝓ patria. ⁊ q: nō poteſt ꝯtingere vtrūq;
ſimul ideo in tali ꝓpter circumſtātiā rerū actus foꝛ
titudinis inclinat in actum tēperātie ꝓpter autem
eandē circūſtantiā ꝯtingere poteſt vt actus vitii op
poſiti tēperātie inclinet in vitiū oppoſitū foꝛtitu-
dini. tertio mō poteſt ꝯtingere ꝓpter oꝛdinationē
vnius ad finē alterius ita ſcꝫ ꝙ vnū vitiū valet ad
finē alterius vitii cōſequendū quo ex inani gloꝛia
oꝛiginatur ambitio quia ꝯſequutio honoꝝ valet
multū ad finē vane gloꝛie ꝯſequendū ſcꝫ ad mani-
feſtationē gloꝛie ⁊ iactantia oꝛiginatur ex ambiti
one q: ad ꝯſequendos honoꝛes valet ⁊ ꝑficit mani
feſtatio bonoꝝ ſuoꝝum. ⁊ hoc vel ſcd̄m veritatē vel
ſecundū eſtimationē operantis. quarto mō poteſt
ꝯtingere ꝓpter ſublationē impedimentoꝝ. ⁊ hoc
mō illud viciū per quod auferūtur ea q̄ impediebāt
oꝛtū alioꝝum vitioꝝ dicitur eſſe oꝛiginās. ⁊ alia q̄
oꝛiuntur his impedimētis ablatis dicūtur oꝛigina
ta his duobꝰ modis ex ambitione oꝛiuntur ſeruili
tas et adulatio. Tū quia iſta valent ad ꝯſequendū
finē illius ſcꝫ honoꝛes. Tum quia per ambitionem
aufertur libertas mentis ⁊ animi vera mḡnitudo
que īpediebat ⁊ ꝓhibebat adulationē ⁊ ſimilia ſer
uilitatis vitia. quinto mō cōtingere poteſt ſed foꝛte
nō ita ꝓpꝛie ex diſpenſatione diue. miſericoꝛdie q̄
permittit nos cadere in vnū viciū vt releuemur ab
alio ſi habeamus vel ne cadamus in ipſum in quod
fuiſſemus alias caſuri. ¶ Tunc ſit pꝛima concluſio
Et ſi nō omnia vicia oꝛiuntur pꝛimo mō ex ſuper-
bia multa tñ oꝛiūtur ſaltē potentialiter ex ea. patꝫ
omne viciū quod regulariter valet ad excellētiā cō
temptiuā oꝛiri poteſt ex ſupbia: ſed multa ſunt ta-
lia vicia igitur. minoꝛ patꝫ ad hmōi excellentiā va
lent, regulariter ambitio inanis gloꝛia pꝛeſūptio
ira crudelitas inuidia q̄ ſemper vt allegatum eſt ſu
pꝛa ex Auguſ. ſemper eſt cōnexa ſuperbia ⁊ filia eiꝰ
pꝛo pꝛima autē parte patꝫ que ſunt aliqua vitia q̄
non valēt regulariter ad hmōi excellentiā cōtēpti-
uam vt luxuria, gula, accidia. ¶ Secūda ꝓpoſitio
omne vicium poteſt ſcd̄o mō oꝛiri ex ſuperbia ꝓbat̄
omnia enim vitia que oꝛiunt̄ pꝛimo mō ex ſuperbia
oꝛiri poſſunt ſecūdo mō quia q̄ ſecūdū naturā ſuā
valent ad excellentiā cōtemptiuam omnia talia va
lere pñt frequenter ꝑ interuentū aliquarū circūſtā
tiarum. de aliis autē patet nā ſuperbꝰ repꝛehēſus
de exquiſito cibo ꝓpter circūſtantiā repꝛehēſionis
faciliter moueri poteſt vt exquiſitioꝛe vtatur ꝓpter
circūſtantiā etiā alterius perſone ꝯtraeū de excellē
tia ꝯtendētis poteſt ad exceſſiones ſumptꝰ ⁊ appe-
tus moueri ſimiliter ſuperbꝰ poteſt moueri ad luxu
riam pꝛopter circūſtātiam reſiſtentie vł ad raptum
enim ꝙ dignatur de excellentia ſua ſi quis ei reſiſtat
aut ſi quis ei nō dicā rogāti ſed pene cogitāti ſtati
nō obtempet ⁊ ideo ſi ei reſiſtatur neꝫ rationis pu-
doris neq; infamie habet quin ſtatim excellere ve-
lit ⁊ vincere in eo qđ pꝛimo cupiuit. inclinat tamē
hoc modo magis in viciū ꝯtra naturā. nam poſita
circūſtantia tētationis ad luxuriā ⁊ nolitione in-
ſtātie facilit̄ inclinat̄ ī luxuriā ꝯtra naturā q̄ ē occultioꝛ

cũ nõ poſſit manifeſtari ſine ſumma turpitudine p̃
ſone cõluxurientis aut qꝛ lterdũ ſine alia perſona
exercetur. ¶ Tertia propoſitio. oẽ vitiũ qui regula
riter aut in caſu põt oꝛiri. Tertiomõ ex ſupbia. ptꝫ
qꝛ nullũ eſt vitiũ qδ nõ poſſit rł̃ariter vel in caſu oꝛ
dinari ad finẽ ſuperbie ſcꝫ ad excellentiã cõtẽptiuam ſicut ſatis põt patere ex pcedẽtib⁹ ꝓpõib⁹ et
hic eſt mod⁹ be. Tho. q̃ vult oĩa vitia oꝛiri poſſe ex
ſuperbia, addidit tñ rł̃ariter vel in caſu qꝛ vitia car
nalia nõ valent regulariter ad finẽ ſupbie ſed tñ in
caſu. ¶ Quarta propõ ex ſuperbia põt oꝛiri oẽ ali
ud vitiũ quartomõ ꝓbat. obediẽtia ad deũ ⁊ amoꝛ
dei ⁊ ꝓximi ſunt ipedimẽta reſpectu oĩm vitioꝝ p q̃
cohibemur ⁊ retrahimur ab oĩb⁹ aliis vitiis: ſed ſu
perbia directe tollit hmõi obediẽtiã et amorẽ tam
in deũ q̃ in ꝓximũ igitur. ¶ Quinta ꝓpõ ex ſupbia
potiſſime qntomõ oꝛit luxuria ⁊ alia manifeſta pec
cata, hoc põt ꝓbari multꝫ auctibus ĩ allegatis. hꝫ
eñ au. xiiii. de ciui. dei audeo dicere ſuperbis eẽ vti
le cadere in aliquod manifeſtum pctm̃ vnde ſibi di
ſpliceãt q iam ſibi placẽdo ceciderãt ſalubꝛius eñ
ſibi petr⁹ diſpliciut qñ fleuit q̃ ſibi placuit qñ pꝛeſũ
pſit Et Yſi. ii. de ſummo bono au. ex culpa, ſupbie
plerũq; in abominandam carnis immundiciã rui
mus alterum enim dependet ex altero ſicut autem
per ſuperbiam itur in proſtitutionem libidinis ita
per humilitatem mentis ſalua fit caſtitas carnis
deus aũt nõnunq̃ occultã delicti mẽtis ſuperbiam
per carnis manifeſtã ruinã. multis aliis ſanctoꝛum
dictis põt idẽ probari. ¶ Sexta ꝓpoſitio nõ eſt ita
inter vitia ponenda ⁊ intelligẽda oꝛigo q vitium
oꝛiginatũ actio preexigat oꝛiginans ꝓbat qꝛ q̃tũ
cunq; ponatur q iactantia oꝛiginet ſuperbiam vel
ſuperbia iactãtiam, tñ ſuperbia habet tẽptationẽ
ſibi ꝓpꝛiã ſine iactãtia, ⁊ iactãtia etiã habet tẽta
tionem ſibi ꝓpꝛiã ſine ſupbia cui ſi quis ſuccũbat
erit ſuperb⁹ et non iactatoꝛ aut iactatoꝛ ⁊ nõ ſup
bus. et ꝓpter hãc cauſã in pdictis ꝓpõib⁹ dictũ eſt,
põt oꝛiri, ⁊ nõ eſt dictũ oꝛitur, ⁊ i hoc Tho. ſeqmur
ſi eñ ita eẽt ſequeret q qðlibet pticulare vitiũ ↄtẽ
tum ſub vitio oꝛiginato oꝛiet de facto ex vitio oꝛi
ginante cuius oppoſitum dicit Tho. q. c. lxii. arti
culo. vii. in rñſione ad pꝛimũ ita dicẽs. ad pꝛimũ ḡ
dicendũ q ſuperbia dicitur oĩs peccati initiũ non
qꝛ quodlibet peccatũ ſingulariter ex ſupbia oꝛiat
ſed qꝛ quodlibet genus pcti natum eſt ex ſuperbia
oꝛiri. ¶ Septima ꝓpõ nõ repugnat vitia eẽ ſibiĩuiẽ
oꝛiginantia quatuoꝛ poſitĩs modis põt induci per ſingulos modos, pñt eñ mutuo auferre ſibi
impedimenta põt ⁊ rõne circũſtantiarũ ex vno icidi
in aliud ⁊ ꝓpter circũſtãtias cõtrarias vel diſpara
tas ecõtra ⁊ de duob⁹ qbuſlibet põt deus pmittere
caſum in qðlibet vt reſurgat ab altero maxime i q̃
bus caſus poteſt eſſe manifeſtus ⁊ diffatoꝛius po
teſt etiam de duobus quodlibet oꝛdinari ad finem
alterius vt iactantia gloꝛia ad honoꝛes et ambitio ad
inanem gloꝛiam. ¶ Octaua ꝓpoſitio, cũ vnũ viti
um dr oꝛiri ex altero non opꝫ q qðlꝫ vitiũ ↄtẽtum
ſub vitio oꝛiginato oꝛiatur ex vitio oꝛiginante, ptꝫ
hoc ex ſexta propoſitione ⁊ deductione eius. ¶ Ad
pꝛimã ergo rõnẽ rñdet q pꝛimo mõ ſupbia oꝛitur
ex iactãtia ⁊ nõ ecõtra: ſꝫ aliis modis oĩa vitia poſ
ſunt ex ſupbia oꝛiri. Idẽ rñdetur ad ſecundã ¶ Ad
tertiam dico q ſꝫ regulariter vitia carnalia repu
gnant excellentie cõtẽptiue in caſu tñ nõ repugnant
imo cõſeruant ⁊ auget: aut ſm veritatẽ: aut ſm eſti
mationem operãtis. maioꝛ etiã eſt ſtã de oꝛiri duo
bus vltimis modis. ¶ Ad quartã negat maioꝛ de
oꝛtu quarto ⁊ quito mõis et tertio etiã i caſu ¶ Ad

Tho. ſcða ſcðe q̃ſti. ciii. arti culo ſepti mo.

quintam que tãgit oꝛdinẽ durationis ſuperbie ad
alia vita vitãda eſt opinio Tho. que eſt q ſupbia ẽ
pꝛincipiũ omniũ peccatoꝝ, ⁊ pꝛimo omniũ in cõn
do ⁊ vltimũ in recedẽdo p quod et per alia ibidem
poſita apparet q Tho. nõ loquitur de pꝛimitate
grauitatis qꝛ non diceret q eſt vltimũ in recedẽdo
ſꝫ de pꝛimitate ⁊ vltime durationis Iſtaꝫ opinione
ꝓbat beatus Tho. ratione ⁊ auctoꝛitatibus Ratio
eſt talis auerſio a deo cõplet rationẽ peccati ſuper
bie ⁊ pertinet ad eam per ſe ⁊ ad alia tñ ex ↄñti er
go nullum eſt aliud peccatũ ſine ſuperbia ſꝫ bene e
ↄtra ergo ſupbia eſt pꝛimũ omniũ peccatoꝝ. ſecun
do ꝓbat p illud quod dicitur eccł. x. initiũ oĩs pec
cati ſuperbia, tertio per gloſam ſuper illud pſal.
Emundaboꝛ a delicto maximo dicentẽ hoc eſt a de
licto ſuperbie q eſt vltimũ redeũtib⁹ ad deũ ⁊ pꝛi
mum recedentib⁹. Iſta opinio nõ videtur michi vec
ra. dico eñ q inter peccata nõ eſt aliquis oꝛdo du
rationis neceſſarius ⁊ q in vno poteſt reperiri qðli
bꝫ eoꝛum ſine alio. poteſt enim reperiri gula ſine
luxuria ⁊ eꝫ. ⁊ ſine iſtis ira et inuidia, ⁊ ſuperbia ⁊
hec ſine illis qꝛ illectiua eoꝝ ſunt diſtincta et ſeoꝛ
ſũ ⁊ ſeparatim pñt illicere ſꝫ inter aliqua eoꝝ ſecũ
dum ea que regulariter ⁊ vt in plurib⁹ ↄtingũt ſit
aliqua cõnexio que nõ eſt inter alia. dico ſecũdo q
non eſt mihi veriſimile q ſupbia ſtricte accepta q̃ eſt
peccatũ grauiſſimũ ſit in vno quoq; pꝛimũ pꝛimita
te durationis de qua hic intelligo imo puto q ĩ ul
to plures reperiũtur in fecti aliis vitiis q̃ iſto ſup
bie vitio. Hec auctoꝛitates adducte Tho. aliqd con
cludũt quia tñ loquũtur de ſupbia generaliter ac
cep̃ que eſt omni vicio ↄis pro vt omnis actus vel
omiſſio ↄ mandata dei dicit ſupbia de qua veriſim
eſt q eſt vltimũ redeũtibus ⁊ pꝛimũ recedẽtibus ſe
quitur enim iſte eſt pctõꝛ ergo eſt ſuperb⁹: ſed nõ ſe
quitur iſte eſt ſuperb⁹ ergo eſt peccatoꝛ: ſed hec pꝛi
oꝛitas nõ eſt durationis ſed nature. Ad rationem
autẽ inductã p beatũ Tho. Reſpondeo pꝛimo negã
do ↄñam nõ eñ ſequitur moꝛtale ↄplet rationẽ ani
malis quod eſt homo ergo nullum eſt aĩal moꝛta
le niſi ſit homo. cõplentia eñ rationẽ alicuius ſunt
duplicia quedã ſunt ↄuertibilia cũ eo cuius ratio
nem cõplent. Et de illis ↄña eſt bona. alia ſunt que
non ſunt ↄuertibilia: ſed in plus ſe habẽt q̃ ea qꝛ o
rum rationẽ cõplent ⁊ de illis ↄſtat q ↄña nõ valet
auerſio autẽ ſi cõpleat rationẽ ſuperbie nõ tamen
eſt ↄpletiuum ↄuertibile ſed nõ ↄuertibile. ¶ Eſt ta
men aduertẽ pro antecedente rationis Tho. q du
plex eſt auerſio ſicut ſupꝛadictũ eſt. Quedã eſt que
fit per negationẽ cõuerſionis cũ tenemur cõuerti ⁊
iſta eſt communis omni peccato ⁊ nõ ↄplet rationẽ ſu
perbie. alia eſt per actũ nolitionis ⁊ iſta nõ eſt cõ
munis omni peccato nec etiã ↄpiꝫ rationẽ ſuperbie
Cum etiam cõueniat aliquib⁹ aliis peccatis. Nola
tionũ eñ dei ⁊ mãdatoꝝ eius. alia eſt cõtẽptiua a
lia nõ. Contemptiua eſt illa que ↄuenit ſuperbie et
adhuc nolitio contẽptui dei ⁊ mandatoꝝ eius nõ
complet rationẽ ſuperbie cũ non cuilibet ſuperbie
ↄueniat contẽpnere deũ ⁊ mãdata eius ſꝫ ſi cõpleat
ↄplet tantum rationẽ vnius ſpẽi eius q̃ eſt ſuperbia
in deũ nec adhuc rationẽ illius ſpẽi ſuperbie tanq̃
ↄpletiuum ↄuertibile ſed tanq̃ cõpletiuum nõ con
uertibile qꝛ ſi eſſe talis nolitio cõtemptiua et nõ in
eẽt ꝓpter amoꝛem ꝓpꝛie excellẽtie ipſa non eſſet ſu
perbia ſed abſolutus dei cõtemptus. Et ſi dicas a
uerſio a deo ineſt per ſe ſuperbie et ex ↄñti aliis ſed
nihil eſt peccatum niſi ſit auerſio a deo ergo nihil
eſt peccatum niſi tunc inſit ſuperbia ↄñtia ꝫ quia
quotienſcũq; aliquid ineſt duobus ⁊ eoꝝ vni per

Ↄtra Tho. vbi ſupꝛa.

ſolutio. arg. tho.

duplex auerſio.

alterum niſi illud ineſt illi cui ineſt per alterū niſi in
ſit illi cui ineſt per ſe ergo cū auerſio inſit omni pec-
cato per ſupbiā nō inerit alicui peccato niſi inſit pri
mo ſuperbie ergo vbi non eſt ſupbia ibi nullū eſt pec
S. thomas catū. Et hanc rōnē videtur innuere thomas acū ait in
corpe q̄ſtiōis q̄ auerſio ptinet per ſe ad ſe ſuperbiaꝫ
ad alia aūt ex ꝯñti. Iſta ratio non bene cōuenit cū a
lijs dictis thome in eodē articulo. habet in rñſiōe ad
primū argumentū q̄ ſupbia dicit̄ eē oīs peccati ini
tium non q̄ quōlibet peccatū ſingulariter oriatur ex
ſuperbia ſꝫ quia quodlꝫ genus peccati natū eſt ex ſup
bia oriri. Ex qua ſolutiōe apparet q̄ ſunt multa pec-
cata ſingularia q̄ nō oriuntur ex ſupbia capiendo ḡ
aliqđ tale. Arguo ſic. In iſto peccato qđ nō eſt ortū ex
ſuperbia eſt auerſio a deo aut ꝗ hoc pctm̄ hꝫ ex ſe et
primo hmōi auerſionē aut ex ꝯñti ⁊ mediāte ſupbia
tm̄. Si primū tunc falſū eſt q̄ alia peccata nō habēt
auerſionem a deo niſi ex ꝯñti ⁊ mediāte ſupbia q̄ eaꝫ
habet per ſe. Si ſcđm ergo eſt originatū a ſupbia cu
ius oppoſitū ſupponit̄. Et patet ꝯña q̄ vel iſtud pec
catū eſt omnino diſpatū a ſupbia nullā habitudinem
ad ipm̄ habens et tunc nō hꝫ auerſionē ſuā a ſupbia
Aut hꝫ habitudinē aliquā ⁊ illa videt̄ niſi habitudo
effect⁹ ad cauſā cū nō ſit inter hec habitudo toti⁹ ad
partem nec econtra nec contenti ad continēs nec cō-
ra nec alia queuis et tunc conſtat q̄ erit originatū a
ſuperbia. ¶ Ad rationem autem nego primam par
tem aſſūptionis nam ſi auerſio accipiatur primo modo tunc ineſt
per ſe omni peccato cum ſit de diffinitione peccati ī
cōmuni. Quicquid enī eſt de diffinitione ſuperioris
per ſe ineſt cuilꝫ inferiori. Si aūt accipitur pro auer-
ſione politiua tunc nō ineſt cuilibet pctō ſi p aduer
ſione contemptiua tunc etiam non ineſt omni pecca
to quibus tamen ineſt non ineſt per ſuperbiam niſi
in illis que ſingulariter orta ſunt ex ſuperbia. Si
pro auerſione contemptiua ex amore proprie excel-
lentie procedente tunc ſoli ſuperbie ineſt. ¶ Tunc ad
formam quinte rationis principalis dico q̄ ſi origi-
naliter dicat actum. et cetera diſtribuat pro ſingu-
lis generum nego maiorem quia nullum vicium
a quo cetera hoc mō originant̄ ſi aūt originant̄ di
cat aptitudinē ⁊c̄. diſtribuat pro generibus ſingu-
loꝝ tunc etiā negatur maior q̄ non opꝫ illud genus
Solutio vicii a quo de ſingulis generibus poſſunt aliqua vi
tho. vbi cia oriri precedere oīa vicia. ¶ Ad ſextam reſpon-
ſupra. deo primo negādo cōſequentiam q̄ illud viciū dici
tur capitale a quo nō oīa ſed aliqua genera vicioꝝ
nata ſūt oriri ⁊ ideo ſupbia q̄ oīa alia nata ſūt oriri
dicit̄ non capitale vicium ſed regina vicioꝝ. Et hec
ſententia thome aliter tm̄ dici pōt negādo minorē.
Caſſianus eīn ⁊ multi alii ⁊ doctrina cōis catholi-
coꝝ enumerat ſupbiā inter vicia capitalia. q̄ autem
Gre. non ita enumerauit hoc nō fecit q̄ ſm verita-
Tho. ſcđa tem nō eſſe capitale ſed q̄ cū hec appellatio eſſet ſu
ſcđe q̄ſti. perbie ⁊ aliis cōmunis voluit eā ppria appellatiōe
162. arti ſignificari dicēdo ipſā vicioꝝ reginā. Poteſt autem
culo ſepti dici vicioꝝ regina ſm thomā ppter influentiā quā
mo. habet in oīa alia vicia. q̄ influētia pōt intelligi du
pliciter. Vnomō ſm originationē ita ſcꝫ q̄ eſt princi
piū originatiuū reſpectu oīm aliorū ⁊ in hoc ſenſu
videt̄ accipere thomas ⁊ bñ. Aliomō de influentia
impulſionis ⁊ directiōis ſi ita liceat loqui et hoc etiā
eſt verū nā ſi in eodē ſubiecto cum ſupbia ⁊ reliqua
vicia. cetera vicia dicunt̄ ipulſu ⁊ ipetu ſupbie ⁊ nō
ecōtra ⁊ habens ea ordinat ea ad finē ſupbie et nō
ſuperbiā ad finē alioꝝ. ⁊ hoc cū res vel circūſtantie
exigūt ordinationē vni⁹ in alterū ⁊ maxime niſi ſu
perbia ſit ita remiſſa vt cetera notabilr eā excellāt
ob hoc enim ſupbia potiſſima regina vicioꝝ dicit̄

da eſt primo mō poti⁹ dicēda eſſet parēs ꝙ reginā.
¶ Ad ſeptimā ꝯcedo pmā partem aūtꝫ. ⁊ ſcđam ⁊ ne
go ꝯñam q̄ q̄ dicta ſunt de originatione viciorum
a ſupbia nō intelligūtur de originatione actuali ⁊
p ſingulis generū ſꝫ de originatione aptitudina-
li ⁊ p gñib⁹ ſinguloꝝ. ¶ Ad rationē aūt oppōm iā
rñſum eſt. Dr̄ tn̄ pōt rñri q̄ ſicut virtus heroica eſt
grad⁹ ⁊ nō gen⁹ ꝟtutis ita beſtialitas ē grad⁹ nō
genus vicii que etiā in ſupbia reperitur. Ideo dico
q̄ ſuperbia ſecundum gradum beſtialitatis excedit
omnem beſtialitatem alterius generis ſicut humili
tas ſecūdum gradū heroicū excedit omnē heroicū
gradum alterius generis.

Queritur quarto Vtrum ſuper
bia ſit in vi appetitiua aut cognitiua Ar
guitur q̄ in cognitiua. Oīs cecitas mētis
eſt in vi ꝯgnitiua ſed ſupbia eſt cecitas mētis vt in-
fra patebit igitur. In oppoſitū arguitur hūilitas
eſt in vi appetitiua ergo ⁊ ſupbia. Notandū q̄ ſup
bia importat principaliter amorē ꝓprie excellētie.
⁊ cū hoc importat contēptum aliene qui actus na-
ti ſunt cauſare in intellectu eſtimationē inordinatā
de ꝓpria excellētia ⁊ etiam inordinatā eſtimationē
de aliena. Sicut enim humilitas importat principa
liter delectionē ordinatā ſui ⁊ appciationē alioꝝ
ordinatā que nate ſunt cauſare eſtimationes cōfor-
mes in intellectū ita ⁊ ſuperbia. ¶ Prima cōcluſio
ſuperbia eſt in vi appetitiua. ꝓbatur oīa amor ex
cellentie ꝓprie ⁊ cōtēptus aliena eſt in vi appetiti-
ua ſed ſuperbia eſt alter iſtoꝝ duoꝝ actuū vel am
bo vel aliquis vtriqꝫ equiualēs ergo ſuperbia eſt in
vi appetitiua. maior ꝓbatur per ea ſupra multipli effect⁹ ſu
citer allegata ſunt que nō eſt neceſſe repetere. ¶ Se perbie.
cūda ꝯcluſio Superbia cauſat in vi cognitiua mul
tas falſas eſtimatiōes. ꝓbatur quia cauſat eſtima
tionē falſā de propria excellētia et eſtimationē fal-
ſam de delectione aliena qui eſtimationes falſe de
pēdet ex multꝫ aliis falſis q̄ ēt generalit̄ cauſant̄ a ſu-
pbia Eſtiat eīn ſupb⁹ ſe habere bōa excellētia q̄ nō
hꝫ vel tot ⁊ tāta habere q̄ ⁊ quanta nō hꝫ Eſtiat ſe
nulla hēre mala ⁊ cōtēptibilia q̄ tn̄ hꝫ. Aut nō tot ⁊
tāta q̄ ⁊ quāta hꝫ Eſtimat aliq̄ bōa q̄ hꝫ eē multuꝫ
appciabilia ⁊ eē cū magne excellētie q̄ nec multū ap
pciabilia ſunt nec ſūt magne excellētie cū Eſtiat pte
rea ſe ſolū vel potiſſimū aliq̄ habere q̄ nec ſolus nec
potiſſie hꝫ Eſtiat ſe q̄ hꝫ hēre a ſe ⁊ poſſe ſibi ipi cō
ſeruare q̄ nec a ſe hꝫ neqꝫ ſibi ipi ꝯſeruare ſufficit Eſti
mat iterū ſe bōa q̄ hꝫ hēre ex meritis ⁊ ſe etiā maio
rib⁹ dignū q̄ nec ex meritꝫ hꝫ nec minis eoꝝ parte
dign⁹ ē. Cōtrarias eſtimatiōes hꝫ de aliis a ſe hāc
ꝯcluſionē ꝓbāt oēs auctoritates ſupra allegate quaꝝ
multe dicūt q̄ ſupbia excecat multe ſi ita eſt amica
ſupbie. que oīa io dcā ſūt ad doctorib⁹ ñ q̄ſi cā eſſet
matio ſit ſupbia vel pa ſupbie ſꝫ q̄ eſt effect⁹ ſupbie
Et ad iſtū ſēſū exponēde ſūt auctoritates doctoꝝ ſi
aliq̄ ſonare videat̄ q̄ ſupbia ſit mētes cecitas. Pro Anſelm⁹
hac ꝯcluſione eſt aug. lib. de pnīa dicēs Sepe reprobi
p hoc q̄ vnū vel minimū bonū ſciunt aſpiciūt mlta et
grauia mala i qb⁹ ſūt nō agnoſcūt. ⁊ ſepe electi p hoc
q̄ ad tenuiſſimū malū ſuū firmari deputāt magna
bona ad q̄ ꝑuecti ſūt nō admittūt. ¶ Ad id ē grego.
xxii. moraliū. Nōnūq̄ inde extollimur q̄ nos aliis
nō recte ꝯparamus. Si eīn alia volumus ꝯpare ea gregori⁹
tm̄ ꝯſiderare debemus qui in nobis a nobis ſūt nō
a deo quaſi ꝑſtita nobis. Sic nāqꝫ eſt qui de bonis
a deo preſtitis ſup alium extollit̄ velut qui veſtibus
alienis indut⁹ gloriatur. Nō ḡ hec alioꝝ bonis cō-
parare debemus ſed mala tm̄ noſtra q̄ a nobis ha

bemus ꝙ ſi mala noſtre bonis aliorum ꝯparemus
nos inferiores oibus nobis ipſis videbimur. Et ſe
quiť. Cõtra qđ qꝛ ſupbi faciũt et ſi oib⁹ deteriores
ſunt cũctis ſe iudicãt eẽ meliores ſua eñ bona atte
dẽtes alioꝝ malis ꝯparãt quoꝝ mala nullaten⁹ cõ
ſiderare debent. Et ꝯñter oñdit quot mala inducit
aliene culpe ꝯſideratio. Tertia ꝯcluſio ſuperbia nõ
eſt in vi appetitiua ſenſitiua, ſed intellectiua ſcꝫ in
volũtate. Probať primo qꝛ oẽ viciũ qđ primo et p
ſe eſt viciũ morale eſt in volũtate, ſuperbia eſt hmõi
igiť. Scđo in demonib⁹ eſt ſupbia ⁊ cõſtat ꝙ nõ eſt
in eis appetitiua ſenſitiua igiť. Tertio, obiectũ ſu
perbie excedit obiectũ appetit⁹ ſenſitiui. Obiectum
eñ ſupbie ſm thomã eſt arduũ ſiue ſit ſenſibile ſiue
ſpũale ergo ſupbia ad illã potẽtiã ptinet q̃ in hmõi
obiectũ ſm ſuũ totũ ambitũ ferri põt ſed talis ap
petitiua potẽtia eſt volũtas ſiue appetitus intelle
ctiuus ꝯ ſupbia eſt in appetitu intellectiuo virũ au
tẽ ſit in iraſcibili aut in ꝯcuſcibili ex alio que pẽdet
ideo pro nũc nichil dico. ¶ Cõtra primã cõcluſionẽ.
Arguiť pmo auctoritate gregorii. xxiii. moraliũ di
cẽtis obſtaculũ veritatis tumor mẽtis eſt qꝛ dũ inflat
obnubilat, ſed ꝯſtat ꝙ cognitio veritatis nõ ptinet
ad vim appetitiuã ſed ad vim cognitiuã igiť. Se
cũdo ſupbia ꝓcedit ex idebita ꝯſideratione vite alie
ne et proprie vt pꝫ ex auctoritate gregorii ad ſcđm
cõcluſionẽ allegata ſed cõſideratio pertinet ad vim
cognitiuã ⁊ nõ appetitiuã igiť. ¶ Tertio arguitur
expreſſa auctoritate bernardi i epiſtola ad ſenoneñ.
expreſſe dicẽtis ꝙ vna ſpẽs ſupbie eſt viciũ mentis.
Ait eñ ſuperbia in duas ſpecies diuiditur in cecaꝫ
et vanam que quidem aliis nominibus appellari
poſſunt contumacia et vanitas quorum prior intel
lectiue poſterior voluntatis viciũ eſt quia ⁊ illa fal
litur rationis oculus et ex iſta male afficiť volunta
tis appetitus. Ceca ſuperbia ſeu continuatia eſt vi
cium quo ſe exiſtimat aliquis vel eſſe bonum quod
non eſt a ſe eſſe qđ eſt, aut qui in ſe in dño gĺiatur.
Uana ſuperbia ſeu vanitas eſt vicium que quis tã
de eo quod eſt q̃ de eo quod noneſt ſuis magis q̃
dei laudibus delectatur. ¶ Ad primã reſpõdet bea
tus thomas et bene ꝙ ſuperbia indirecte impedit
cognitionem v. ritatis ſpeculatiuam ſubſtrahen
do ſcꝫ cauſam ſuperbus eñ nõ ſubicit intellectũ ſu
um deo vt ab eo veritatis cognitionem accipiat.
Ideo deus abſcõdit ſibi huiuſmõi cognitionem ſm
illud Mathei. xi. Abſcondiſti hec a ſapientibus et
prudentibus. i. a ſuperbis qui ſibi ſapientes et pru
dentes videntur et reuelaſti ea paruulis id eſt humi
libus neqꝫ etiam ſuperbi dignentur addiſcere ab
hominibus cum tamen dicatur eccleſiaſtici ſexto.
Si inclinaueris aurẽ tuã ſcꝫ hũiliter audiẽdo exci
pies doctrinã. Ipſa aũt directe īpedit cognitionẽ
veritatꝫ affectiuã qꝛ dũ ſuperbi delectanť in ꝓpria
excellentia excellentiã veritatis faſtidiũt ſcđm il
lud gregorii. xxiii°. moraliũ. Superbi ⁊ ſecreta in
telligẽda percipiũt ⁊ eoꝝ dulcedinem experiri non
poſſunt ⁊ ſi nouerint qñ ſunt ignorãt quõ ſapiunt,
vñ ⁊ prouerbioꝝ. xi. diciť vbi humilitas ibi ſapien
tia, preter iſtos modos eſt vn⁹ ali⁹ quo ſupbia cau
ſat cecitatẽ mẽtis oppoſitã cognitiõi vere excellẽtie
tam proprie q̃ aliene ſcꝫ ardentiſſimus amor hu
iuſmodi excellentie quo fit vt incidant in omẽs fal
ſas eſtimatiões q̃ ſupra recitate ſunt. Nã ſicut ca
ptus amore vicioſo ex vehementia paſſionis fre
quenter putãt ſe audire aut videre quem nec audit
nec videt ita capt⁹ amore ꝓprie excellẽtie tenebras
ſuas eſtiat eſſe lucem ⁊ lucẽ alioꝝ tenebras putat.

¶ Ad formã ergo rationis rñdeť negãdo ꝯñã qꝛ qđ
eſt in vi cognitiua põt īpediri ab eo qđ ẽ in vi appeti
tiua. ¶ Ad ſcđam ſiľr negať ꝯña ſꝫ tñ ſequiť ꝙ ſup
bia cãm ſuã hꝫ in vi cognitiua. Eſt tñ aduertendũ ꝙ
hmõi inordiata ꝯſideratio vite aliene ⁊ ꝓprie, ⁊ act⁹
ſupbie ſunt ſibi inuicẽ cauſe, hmõi eñ inordiatio cõ
ſiderationis etiã ſcđm tho. ex inordiato appetitu ꝓ
prie excellẽtie ꝓcedit qꝛ qđ aliqs vehemẽter deſide
rat facile credit Et iđ ſupb⁹ ꝓpter appetitũ inordi
natũ excellẽtie ꝓprie ⁊ contẽptũ aliene facile de ſe
magna eſtimat, ⁊ pua de aliis. Similiter hmõi eſti
matio cauſat actũ ſuperbie ⁊ p eam fit vt ſupbus a
met excellẽtiã ſuã ſuper alios ⁊ in ea delectetur nec
intelligo hmõi mutuã cauſalitatẽ ſcđm eodẽ actus
in numero ſed ſcđm eoſdẽ actus ſcđꝫ ſpẽm ¶ Ad ter
tiã dico ꝙ bernardus in illa epiſtola accipit ſuper
biam cõmuniter ad pſumptionẽ, ambicionẽ vanã
gloriã ⁊ ſupbiã ꝓprie dictã. Et ſupbia ceca ꝯprehẽ
dit pſumptionẽ ⁊ ambitionẽ ⁊ ſupbiã ꝓprie dictaꝫ
qꝛ omes iſte excecãt. Tertia aũt magis. Aliaꝫ autẽ
vocat vanã ⁊ nõ cecã qꝛ vel nõ excecat ſi excecat hoc
eſt rarius. Dicit autẽ ſupbiã cecã eſſe viciũ mẽtis nõ
quia actus ille vel habit⁹ qui eſt ꝓprie ſupbia ſit vi
ciũ mẽtis, ſed qꝛ hmõi ſupbia eſt naturaliter cauſa
tiua hmõi eſtimationis que eſt viciũ mẽtis ⁊ tale eſti
mationẽ vocat ſuperbiã nõ qꝛ in rei veritate ſit for
maliter talis ſed qꝛ eſt effectus quaſi connaturalis
hmõi ſupbie. Aut dicit eã viciũ mẽtis qꝛ ſiľ ⁊ affectũ
⁊ rationẽ corrũpit. Alia aũt diciť viciũ voluntatis
qꝛ nõ corrũpit niſi volũtatẽ. Ratio ante oppoſitum
ſoluta eſt ex dictis.

Q Ueriť quſtio Utrum ſuperbia
tribus gradib⁹ ſicut ⁊ cẽ. vicis diſtincta.
Arguitur ꝙ nõ qꝛ vt allegatũ eſt ſupra ex
bernardo ſupbia nõ habet niſi duas ſpẽs ſcꝫ cecã et
vanã igiť nõ ẽ trib⁹ gradib⁹ diſtincta. In oppoſitũ
arguiť qꝛ nõ videť eẽ maior ratio de vno vicio ꝙ ſit
trib⁹ gradib⁹ diſtinctũ q̃ de alio ꝯ ſi alia ſint his
gradib⁹ diſtincta ⁊ ſupbia Notãdũ ꝙ gregori⁹ xxxiii
moraliũ aſſignat q̃tuor ſpẽs ſupbie ita dicẽs. Qua
tuor quippe ſũt ſpẽs qbus omis tumor arrogãtiũ
demõſtrať cũ bonũ aliqđ a ſemetipſis habere ſe ex Gregoꝛi⁹
eſtimãt aut ſi ſibi datũ de ſup credũt ꝓ ſuis hoc acce
piſſe meritis putãt aut cũ iactãt ſe habere qđ nõ ha ſpecies
bent aut deſpectis ceteris ſingulariter videri appe ſupbie
tũt. hãc aũt diuiſionẽ ſupbie bonũ eſſe et ſufficieteꝫ
ꝓbat tho. dicẽs ꝙ ꝗlꝫ excellẽtia ꝯſeqtur aliqđ bonũ
habitũ qđ quidẽ põt ꝯſiderari tripliciter ¶ Uno mõ
ſcđm ſe vt cũ aliqs attribuit ſibi maius bonũ q̃ hꝫ ⁊ ſic
eſt tertia ſpẽs qua aliqs iactat ſe habere qđ nõ hꝫ.
¶ Alio mõ ex pte cauſe inquãtũ eſt excellẽti⁹ ꝙ ali
qđ bonũ inſit alicui a ſe q̃ ab alio. Et hoc duplici
ter qꝛ vel ex pte cauſe efficiẽtis ⁊ ſic ẽ pma ſpecies ſu
pbie qua qs eſtiat ſe bonũ ſuũ habere a ſe ⁊ nõ ab a
lio effectiue vel ex parte cauſe meritorie ⁊ ſic eſt ſcđa
ſpecies qua quis eſtimat bonum quod habet ab a
lio ſe habere ex meritis ſuis. ¶ Tertio mõ ex parte
modi habẽdi ꝓ vt aliqs excellẽtior reddiť ex hoc ꝙ
aliqđ bonũ excellenti⁹ ceteris poſſidet, et ſcđm hoc
moueť aliqs ad inordinatũ maiorẽ ſue excellẽtie et
ſic eſt q̃rta ſpecies ſupbie qua aliqs deſpectis cete
ris vult videri. Hec opinio tho. ẽ pulchra ⁊ bene mo
ralis, ſed tñ videť calũniabilis multipliciť. Pͦ. ꝗdem qꝛ
nõ videť ꝙ gregori⁹ i loco illo poſuerit ſpẽs ſupbie
ſꝫ tñ poſuit ſpẽs arrogãtie q̃ arrogãtia eſt ſupbie
ſpecies et nõ eadem conuertibiliter ſibi imo eã diſtin tho. ʒ. ʒ.
guit yſidorus libro de ſummo bono a ſuperbia ſicut qſti. 162.
ſpeciem a ſpẽ et dicit arrogantiã ex ſuperbia naſci ex artic. 4.

non ecõtra. Et cõfirmatur quia ſtat aliquẽ eẽ vere ſup bum et tamẽ nichil ſibi arrogare. Verbi gratia aliquis eſt doctus theologus et doctoꝛ ceteris q̃ ſecũ verſantur etiam notabiliter confitetur tñ ſe non a ſe nec ex meri
S thomã. tis ſed munere dei hanc tantã ſcientiam accepiſſe ⁊ ni chilominus quia ſcḋm eã excellit ceteros notabiliter mouetur a maioꝛem pꝛopꝛie excellentie contemptiue et deſpiciẽ ceteros tanq̃ nichil ſcientes. Iſte opinione ſui eſt tumidus et elatus et ceteroꝝ deſpectiuus et ita ſuperbus et tñ nichil ſibi arrogat. Preterea volo ꝙ aliquis impudenter iactꝫ bona que habet ex amoꝛe pꝛopꝛie excellentie et in contemptũ alioꝝ ſimilia bõa non habentium. Tunc ſit talis eſt vere ſupb⁹ et tamẽ nichil ſibi arrogat ergo nõ oĩa ſupbia eſt arrogãtia. ¶ Secũdo non michi videtur thomas bene fundaſſe iſtas arrogãtie ſpẽs hec enĩ eiꝰ verba ſũt. Eſt autem conſiderãdũ ꝙ quelꝫ excellẽtia ↄſequit aliqḋ bonum quod quidem bonũ põt conſiderari tripliciter ꝛc. ecce vbi thomas ponit pꝛo duo ſcꝫ excellẽtiã ↄſitẽ bonũ habitũ ⁊ bonum ipm ex quo conſequit excellẽtia. Et tunc ex triplici aut quadruplici conſideratiõe bõi ex quo conſequit excellentia aſſignat q̃tuoꝛ ſpẽs arrogantie et ex pꝛimo mõ conſiderandi accipit tertiam ſpeciem qua quis iactat ſe habere bonũ quod nõ habet. Contra hoc arguitur, volo ꝙ aliquis ſit multum diues ⁊ ꝓpter diuitias ſuas putet ſe excellentioꝛem aliis doctis et bonis et deſpiciat eos ⁊ ↄtẽpnat ſicut multi faciunt. tũc ſic talis ſibi arrogat excellentiam quã nõ habet et ẽ arrogãs ſcḋm tertiã ſpẽm ⁊ tñ conſtat ꝙ nichil arrogat ſibi ex parte boni qḋ conſequitur excellentia q2 nõ credit ſe ditioꝛem q̃ ſit volo enĩ ꝙ de multitudine et copia diuitiarũ ſuaꝝ recte eſtiet ergo arrogat ſibi illo tertio mõ ex pte excellẽtie q̃ bonum habitũ conſequit falſe putans ꝙ illud bonũ aliqua magna excellentia conſequat. Et ego ſatis opinoꝛ ꝙ iſte modꝰ arrogãdi vel ſupbiẽdi ſit ceteris cõmunis inficiens pꝛo magna parte diuites nobiles et potentes qui credũt ꝙ ex iſtis bonis externis q̃ nulla ſũt in ↄpatiõe ad bona aliq̃ magna excellẽtia naſcat. ¶ Cõfirmatur q2 defẽſio peccatoꝝ rebellio libertas peccãdi ↄſuetudo ſm bernardũ ptinẽt ad ſupbiã cum ſint gradus ſupbie ⁊ tñ nõ oĩs qui defendit peccata ſua aut libere facit qḋ vult aut conſuetudinẽ peccãdi habet arrogat ſibi aliquod bonũ in q̃ fundatur excellẽtia ſed hec aliq̃ ↄtingũt q2 talis ex bonis que vere habet arrogat ſibi excellẽtiã quam nõ hꝫ ⁊ q̃ nõ eſt nata ſequi bona que hꝫ. Ideo mallẽ modo ſequẽti rõnẽ illiꝰ diuiſionis quadrimẽbꝛis aſſignare. Dis arrogãs falſe arrogat ſibi aliquid. Aut ergo arrogat ſibi fĩe bonũ ex q̃ ↄſeqũ excellẽtia ⁊ tũc arrogat ſibi bonũ qḋ nõ hꝫ aut arrogat ſibi fĩe excellẽtiã natã ſed ex bono qḋ hꝫ. Et hoc tripl'r, aut arrogat ſibi fĩe bonũ illḋ p independẽtiã ab alio, ⁊ ſic eſt pma ſpecies qua q̃s eſtimat bonũ quodlꝫ a ſe et nõ ab alio habere. Aut arrogat ſibi falſe rõne debiti, et ſic eſt ſecũda ſpẽs qua quis eſtimat bonum qḋ habet etiam ab alio eſſe meritis ſuis debitũ aut rõne ſingularitatis habendi quia ſcꝫ vel ſolus habet tale bonũ vel pꝛecipue habet illud ⁊ ſic eſt quarta ſpẽs. ¶ Notãdũ ſcḋo
Anſelmꝰ ꝙ anſelmꝰ exaltationẽ ſiue ſuperbiam diuidit in exaltationẽ cordis qua quis ſe magnũ eſtimat et multum excellentẽ. ¶ Dris qua quis de excellẽtia ſua iactando inoꝛdinate loquitur. Et operis qua quis ſigna ⁊ factis electionem mẽtis exterius inoꝛdinate demonſtrat de qua diuiſione dicit beatus thomas ꝙ accipitur ſecũdũ pꝛocurſum peccati: quod pꝛimo coꝛde concipit. ſcḋo oꝛe pfert. tertio ope perficitur. Q̃ ſi intelligat pe ꝓcurſu illo cõiter reperitur in aliis pctis nõ michi videt cõuenientius dictum tho. vbi
vt puta in pctõ luxurie eſt pmo interioꝛ cõſenſus. Se ſupꝛa.
cũdo executio q̃ pexigit collocutionẽ: vt habeat conſenſus alteriꝰ. Tertio ſeqtur opꝰ ſcꝫ exterioꝛ luxuria. Et iſta luxuria exterioꝛ eſt directe ſuboꝛdinata volitioni luxurie ⁊ nõ alicui alteri volitiõi et ſuboꝛdinate. Tũc arguo ſic nullũ opus immediate ſuboꝛdinatũ volitiõi q̃ ſuboꝛdinata ẽ volitiõi q̃ pmo ⁊ per ſe ẽ volitio ſupbie ẽ opꝰ p qḋ pficitur ꝓcurſus ſupbie. ſꝫ ſupbis opis q̃ cõſiſtit i exhibitione quoꝝ factoꝝ q̃ ſunt ſigna ſupbie ⁊ ſuboꝛdinata immediate volitioni alicui que eſt ſuboꝛdinata volitio que pꝛimo ⁊ p ſe eſt volitio ſupbie igit. minoꝛ ꝓbatur. quia facta que ſunt ſigna ſupbie ſuboꝛdinãtur imediate volitioni hmõi factoꝝ q̃ volitio factoꝝ ſuboꝛdinat volitioni excellẽtie que pmo ⁊ p ſe eſt volitio ſupbie igitur. ¶ Scḋo nullũ opꝰ ad quod nulla volitio que pꝛimo et p ſe eſt volitio ſupbie nõ inclinat niſi mediante iudicio rationis xõ vel erroneo ⁊ alia volitione illi cõfoꝛmi eſt opus p quod pficitur ⁊ cõſummatur illa pma volitio ſed ad hmõi opus exterius quod eſt ſignum excellentie non inclinat volitio excellentie immediate ſed tantum mediãte iudicio vero vel erroneo quo iudicatur ꝙ p talia facta ſignificabitur vel pꝛocurabitur excellentia et mediante volitione huiuſmodi factoꝛum igitur. Tertio, ſi q̃s diuideret luxuriam in luxuriam coꝛdis, oꝛis, ⁊ operis intelligendo per luxuriam coꝛdis conſenſum actualem in luxuriam, per luxuriã oꝛis collocutionem de turpibus ⁊ luxurioſis rebus, per luxuriam opis cõuerſationẽ cũ luxurioſis pſonis aut freq̃ntationẽ locoꝝ luxurioſioꝛ. Aut facta aliq̃ p que iudicaretur luxuria coꝛdis, cõſtat ꝙ illa diuiſio nõ acciperet ſcḋꝫ ꝓcurſum peccati luxurie q2 opꝰ illud non eſt illud opus qḋ pꝛopꝛie coꝛreſponde cõſenſui in luxuriã ſiue coitum. Cum tali cõſenſui pꝛopꝛie coꝛſpõdeat coitus ipſe tãq̃ opus exterius in quem coitum imediate inclinat ipſe conſenſus actualis et particularis. Sed diuiſio ſupbie q̃ poſita eſt oĩne ſimulis huic diuiſiõi ſupbie ergo hec diuiſio ſupbie nõ eſt ſũpta ſecũdum pꝛocurſum peccati ſupbie. ¶ Quarto quotieſcũq3 diuiſio alicuꝰ pcti ſumit ſm ꝓcurſum pcti tũc rea ſignificate p mẽbꝛa diuiſiõis ſũt ſibi inuicẽ ſuboꝛdinate ſcꝫ ſm pmo ⁊ tertiũ duobꝰ ſꝫ ſupbia opis nullomõ ſuboꝛdinat ſupbie oꝛis cũ nullo mõ opoꝛteat ꝙ q̃ vult ſupbiã oſtẽdere factis ꝙ pmo oſtẽdat eã xbis. ¶ Quinto oẽ illḋ opꝰ p qḋ perficit aliqḋ pctũ eſt finis volitionis q̃ pꝛimo et per ſe eſt pctũ, ſed opus ſupbũ quo ſcilꝫ ſignificatur excellentia contẽptiua nõ eſt finis excellentie contemptiue q2 nõ ideo amo excellentiã vt ſupbe faciam et opere ſed econtra ergo ſupbe facio ⁊ opero vt ſupemineam ⁊ excellens videar ergo ꝛc. Maioꝛ ptꝫ Nã tu vis luxuriari vt luxurieris et non econtra tu nõ luxuriaris vt velis luxuriari. Et ſi queras quod eſt illud opus per qḋ perficit ⁊ ↄſũmat ſupbia. Rñdeo ꝙ aliquid dicit eſſe ſupbia dupliciter. Uno mõ pꝛimo et ſic inoꝛdinata volitio excellentie contẽptiue dr eſſe ſuperbia ⁊ de tali dico ꝙ ſicut allegatũ eſt ſupꝛa ex caſſis perficitur ⁊ ↄſummat ſicut ⁊ iactãtia ſine materia exterioꝛi ⁊ ꝓpter defectũ huiꝰ ↄſiderationis
videt michi erraſſe beatꝰ thomas. ¶ Aliomodo ali ſuperbia
quid dicitur ſupbia ſecũdario et hoc mõ manifeſta dupliciter.
tio hmõi excellentie cõtẽptiue diceret eſſe ſuperbia capitur.
ſecundario ſcꝫ ⁊ tunc dico ꝙ hmõi manifeſtatio excellentie põt fieri per verba ⁊ tũc ipſa dicit ſupbia oꝛis que ſuboꝛdiatur volitioni hmõi verboꝛum q2 ſcꝫ ego volo talia verba ſupba ⁊ ↄtẽptiua põt ẽẽ ſic

tres gradus Patet ex dictis. nec obſtat ꝙ bernard⁹ ponit duodecim gradus et alii ponūt tres qꝛ iſta vltima diuiſio cōprehēdit oīa q̄ cōtinentur in aliis diuiſionibus. Iſta aūt vltra gradus poſitos a bernardo videtur cōtinere ⁊ cōprehēdere ſuperbiā beſtialē quā nō ponit bernardus qui tm̄ loquit̄ de ſupbia monachorū inter quos forte hic tercius ſupbie gradus non fuerat expertus quo tamen infecius fuiſſe videt̄ Iulianus apoſtata qui veluti certamen aduerſus criſtum per incredibilem ſuperbiam ſuſcepiſſe vltimū vite ſpiritum exſuſlans ait. Vicisti galilee vicisti. Sed de ſupbia mouentur aliqua dubia Primū dubiū in quo ſit tollerabilior ſuperbia vel in paupere docto vel in diuite indocto ceteris paribus. Arguitur ꝙ in paupere docto quia in eo magis tollerabilis eſt amor excellētie propter qui maiorē excellentiam habet ſed paup doctus habet maiorē excellentiā q̄ diues indoct⁹ cū ſcientia ſit bonū excellentius diuitiis igitur In oppm̄ arguitur per illud vulgatū et tritum ꝙ pauper ſuperbus eſt vnus de abuſionibus ſeculi. Ad dubiū reſpondetur ꝙ ſuperbia eſt tollerabilior in diuite indocto q̄ in paupere docto huius ratio eſt quia ſuperbia ē amor excellentie contemptiue qua quis ſe eſtimat ita excellentē vt ceteris non indigeat ſed eos potius contempnat et ſpernat. Ita eſt aūt ꝙ paupertatē ſuam maxime debet cognoſcere ſe indigere aliis cum pauper dicatur cui deſunt etiam alimenta aut ſaltē cui deſunt neceſſaria aut ad vitam aut etiam ad decētiā et honeſtatem diues autē indoctus non caret niſi doctrina q̄ carentia doctrine non ita conuincit eū indigere aliis ſicut paup̄tas pauperē et ideo ſuperbia in paupere docto eſt intollerabilior q̄ in diuite indocto ¶ Secūdo paup doctus nichil habet incitans eū ad ſuperbiam. Nam q̄uis doctrina nata ſit excitare ad eam inq̄tum eſt excellentis quedam tamen vt videtur q̄tum excitat tm̄ etiā diſtrahit inq̄tum eſt ablatiua cecitatis inq̄tū etiam habet paupertatē circūſtantes q̄ maximā habet inclinationē contra ſuperbiā diues autē indoct⁹ habet diuitias que natè ſunt excitare q̄ non habent aliquod retractiuū aut ipeditiuum eo ꝙ eſt indoctus et per ꝯñs cecitati mentis ꝓximior ideo paup doct⁹ ſupb⁹ eſt intollerabilior q̄ diues indoct⁹ Probat̄ tertio auctoritate bernardi ſup cātica ſermone. lv. dicentis. Quis nō tollerabiliorē in diuite ſuperbiā q̄ in paupe dicat ve michi ſi tā dure in potētē illo ai aduerſū eſt ꝓeo ꝙ eleuatū eſt cor ill⁹ nec ei ꝓfuit quod cognata potentib⁹ eſſe cognoſcit̄ ſuperbia quod de me exigendū eſt ⁊ miſero et ſuperbo.

SEcundum dubium vnde eſt ꝙ ſuperbia vt ſacri doctores aſſerūt vicina ē ⁊ ꝯgnata potētibus. ¶ Ad hāc queſtionem reſpondet ariſtoteles q̄rto ethicoꝝ capitulo de magnanimitate ibi deſpectores autē vbi ariſtoteles oſtendit hoc eſſe verum de potentibus qui ſūt ſine v̓tute cuius vis rōnis cōſiſtit in hoc oēs q̄ habēt bonas ⁊ ꝓſperas fortunas quas non poſſūt ferre moderate credunt ſe excellere alios ⁊ ſūt deſpectores et ſuperbi. ſed potētes ſine virtute exiſtētes habent bonas fortunas ſcꝫ potētatus ⁊ diuicias ⁊ eas nō poſſūt ferre moderate quia ſine virtute non eſt facile moderate ferre bonas fortūas ḡ tales credūt excellere alios ⁊ ſūt deſpectores ⁊ ſuperbi. Añs ꝓbat̄ qꝛ oēs tales ſunt contēptiui alioꝝ ⁊ cū ſint magnanimo diſſiles conātur imitari magnanimū imitant̄ aūt eū i ꝯtēptu ⁊ deſpectiōe alioꝝ ſꝫ nō vere qꝛ magnanim⁹ vere cōtēpnit ⁊ vere glorificat iſti autē indifferenter omnes contempnunt. ¶ Secundo pōt probari quia potentes qui carēt v̓tute credūt ſe nullis idigere. ceteros aūt idigere auxilio ſuoꝝ omnes tales faciliter fiunt ſuperbi. Antecedēs patꝫ qꝛ licet eis deſint bona ſcientie et virtutis. tamē quia ſūt ſine virtute nō credūt ſe egere illis nec cognoſcūt dignitatem vtilitatem et neceſſitatem horum bonorū imo putant ꝙ omis humane vite neceſſitas ⁊ ſubuentio ſit in diuitiis poſita ideo faciliter fiunt cōtēptores ⁊ deſpectores ceteroꝝ. ¶ Confirmant̄ iſta aucte platonis q̄ interrogat⁹ a Dyoniſio tirāno quid ſit ꝙ ph̄i frequentāt limina principum ⁊ principes nō frequētant ſcolas ph̄oꝝ. Reſpōdiſſe fertur qꝛ ph̄i intelligūt ſe egere bonis tirānoꝝ ſcꝫ diuiciis. ſꝫ tirāni nō intelligūt ſe egere bonis ph̄orū puta ſciētiis ⁊ v̓tutib⁹. Ex q̄bus v̓bis apparet ꝙ indigētia bonoꝝ fortune magis ſēſibilis ⁊ ꝑ ꝯñs magis repreſſiua a ſupbia q̄ indigētia bonorū alioꝝ. Similit̄ etiā vtilitas ⁊ fruct⁹ bonoꝝ fortune ē magis ſēſibilis q̄ vtilitas ⁊ fruct⁹ bonoꝝ alioꝝ ⁊ ideo ſunt magis excitatiua ad ſupbiā ⁊ elationē cū incidūt in eo qui v̓tute caret. Et quo infertur. ꝙ glorioſū ē potentibus vincere ſuperbiā. patꝫ qꝛ hoc eſt multum difficile. ⁊ ob hoc Ber. in epiſtola ad ſenon. ait. In alto poſito non alta ſapere difficile eſt ⁊ omnino inuſitatū ſed quāto difficili⁹ tanto glorioſius. Sequitur ſcd̄o in diuite indocto ē tolerabilior q̄ in diuite docto. patꝫ qꝛ in diuite docto ē excitatiuum ad ſuperbiam nō repreſſiū. In diuite vero docto illud excitatiuū ꝑ doctrinā reprimitur et q̄uis doctrina ſcd̄m ꝙ excellēs bonū incitet ad ſupbiā tn̄ ſm ꝙ ē ingenii lumē et claritas ⁊ oculos mētis aperit magis reprimit q̄ excitet ⁊ ē repſſiua nō ſolū reſpectu ſui. ſꝫ etiam reſpectu ꝯditiōis ꝓſpere fortune.

QUeritur conſequenter de vitiis oppoſitis patiētie ſcꝫ de impatientia. Querit̄ ergo. Vtrū ipatiētia ſit pctm̄? Arguit̄ ꝙ nō qꝛ aliq̄ impatiētia non ē pctm̄ ḡ nulla. añs ꝓbat̄ qꝛ aliq̄ ira nō ē pctm̄ aliās nō diceret pſal. iraſcimini ⁊ nolite peccare. ¶ In oppoſitū arguitur impatiētia opponitur v̓tuti ſcꝫ patie ḡ ipatiētia ē pctm̄ ¶ Notandū ꝙ vt ex ſupradictis patꝫ patia ē v̓t⁹ q̄ hō inter aduerſa eq̄bilitatē animi ſeruat ita ꝙ ꝓpterea nullomō a vera hois decidit dignitate hoc tn̄ nō ſufficit ad patiam ꝓprie dcām qꝛ vt ſupra. oſtēſū ē patientia habet vitiū in defectu qd̄ Gre. appellat iſēſibilitatē. ꝯſtat autē ꝙ iſenſibilis nō decidit a vera homis dignitate ꝓpter aduerſa ⁊ ita ſi illud ſufficeret ad patientiā iſenſibilitas eēt patia qd̄ fſm̄ ē. ideo ſicut dictū eſt ſupra ad patiam ꝓprie dictā ⁊ tercii generis exigit̄ triſticia ꝓueniens ex eo ꝙ talia accidunt requirit̄ enī aliq̄ nolitio aduerſorum ⁊ ideo ſi quis affectet hmōi aduerſa vt euitet ſupplicia eṫna aut vt emēdet aut vt maiorē retributionē hēat lꝫ tolerātia eoꝝ ſit patiētia vel pmi vel ſcd̄i vel q̄rti generis. nō tn̄ ē patiētia tercii generis ⁊ adhuc i talib⁹ eſſet triſticia id eſt nolitio aliqua ꝯditionata. puta ſi hec aduerſa nō eſſet i emēdationē meā nollē ea aut aliq̄ ꝯſimilis. Dico ḡ ꝙ cū aduerſa icidūt tolerāda eomō quo i tertio gn̄e patiētie cōtigit ille q̄ nullā nolitionē eoꝝ hꝫ nec abſolutā nec ꝯditionatā imo nec nitit̄ eis reſiſtere aut reſarcire incōmodū ⁊ ex tolerātia nō ē aliquā comoditatē ſuſceptur⁹ aut ſaltē de hoc nichil cogitat talis dr̄ iſēſibilis ⁊ deficit nō ī eq̄bilitate. ſꝫ i triſticia quā ſm rectum dictamē rōis tenet̄ ſuſcipe. ille aūt q̄ tātā triſticiā ſuſcipit vt ab ea vicat̄ ⁊ eq̄bilitatē mētis ꝑdat dr̄ ipatiēs q̄ vero moderate ſe hꝫ i hmōi triſticia ita ſcꝫ vt nec rē ſuā negligat nec dānū ſuū ita ferat vt oīno nō ꝯtigerit nec tn̄ eq̄bilitatē mētis ꝑdat ſꝫ maneat ſꝑ firma ⁊ ſolida mēs vt et agenda ⁊ fugienda cognoſcat et incognitis etiā oīno vt pri⁹ ꝑſiſtat tunc talis dr̄ v̓e patiēs Tūc ſit ꝑma ꝯcluſio. Impatiētia ē vitiū pꝫ rōe. poſt

Nota.

oppoſitū. Scđo oīs ꝑturbatio mentis eſt vitium: ſed
impatiētia eſt perturbatio mētis ergo īpatiā ē vitiū.
maior ē nota ⁊ mior ꝓbaẜ qꝛ auferẜ eq̄bilitatē a mēte
¶ Scđa concluſio impatiā eſt viciū ꝑiculoſiſſimū ꝓ-
batur oīe vitiū inclinans ad vitia multa et grauia
eſt periculoſiſſimū ſed impatiā ē hmōi igitur. mior ꝓ
baẜ qꝛ inclinat ad irā, inuidiam, odiū, homicidiū
vltionē inclinet ad blaſſemiā diuini noīs, execratiōes
cōtemptū dei, preceptoꝝ ⁊ ꝯſilioꝝ eius. ſcđo ꝓbatur oē
illud per qđ aduerſitas ğuiſſima nocumēta affert eā
immoderate ferentibus eſt viciū ꝑiculoſiſſimū: ſꝫ im
patientia eſt hmōi, ⁊ ecōuerſo ē patiā huis qui habēt
eā igiẜ mior ꝓbatur ꝑ Ber. in quadā epl'a dicentem ꝙ
dign⁹ ſine quē mod⁹ odit. i. ⁊ per malā famā a dextrꝭ
et ꝑ bonā a ſiniſtris xp̄i miles graditur nec extolliẜ
laude nec vituperatiōe frangiẜ nō diuicñs tumet non
ꝯfūditur paupertate ⁊ leta cōtēpnit ⁊ triſtia. Et ſequiẜ
ſicut ſanctis ⁊ electis tribulatio opatur patiāꝫ patiā
ꝓbationē, ꝓbatio ſpē, ſpes aūt mortē aū ꝯfūdit. ſic
dānatis ⁊ reprobis tribulatio ecōuerſo parit puſilla
nimitatē, puſillanimitas turbationē turbatio deſpa
tionē, deſpatio aūt interemit vbi ꝑ puſillanimitatē
cōtrariū patiē qđ ē impatiā intelligit. Tertio ꝙcquid
priuat nos omnib⁹ bonis que nati ſumus aſſequi per
patientiā ⁊ affert nobis oīa mala ꝯtrā eſt ꝑiculoſiſſi
mum vitiū ſed impatientia eſt hmōi. maioꝛ pꝫ qꝛ bo
na q̄ aſſeq̄mur per patiam ſunt magna et mala ꝯtria
multū grauia. per patiētiā eñ corrigimur a viciis
p̄teritis ⁊ tranſimus ad virtutes ſm illud Hierony.
ſup Joel. ſepe fit diuina ꝓuidētia vt q̄ nō cogñuerūt deū
in proſperis ⁊ qui deliciis abuſi ſunt ad ꝩtutes per
patientiā corrigant, ecōtra aūt ſi impatiā habeatur
voluptate in deliciis manem⁹ nec vitia deſerim⁹ nec ad
ꝩtutes tranſimus ſed deteriora flagicia in eo q̄ bōi
fuerunt ſi in aduerſis fuerint impatiētes a ꝩtutibus
ad vitia trāſeūt. patiā tribulatū facit magnū. impiā
ꝩo dilectiſſimū. pmū pꝫ ꝑ illud Ber. de ꝯſideratione
ad euge. magnus eñ qui incidēs in aduerſa nō exci-
dit vel parū a ſapiā. patiā ꝯfert tribulatio ad cōtē-
plationē diuinā ꝯrio aūt ipiā retrahit imo ad blaſ
femiā inducit. pmū pꝫ per Gre. xiii. moraliū dicentis
ſit miro oīpotentis dei moderamīe vt cū in hoc mun-
do mēs iuſti aduerſitatib⁹ plus laborat ſe ad aucto-
ris ſui ꝯtēplādā faciē amplificat patiā tribulatum a
pctō mūdat ⁊ fortiorē reddit, ecōtra aūt impatiā ma
gis inq̄nat ⁊ ſordidat ⁊ reddit debiliorē. pmū pꝫ au-
ctoritate Sene. li. de ꝓuidētia. auida ē inq̄t ꝑiculi vir-
tus ⁊ quo tēdat nō qđ paſſa ſit cogitat gubernatorē
in tempeſtate in acie militē intelligas. calamitas ꝩtu
tis occaſio ē nos ꝩberat. nos lacerat fortūa. patimur
nō eſt ſeuicia certamē eſt qđ ſi ſepius adierimus for-
tiores erimus ſolidiſſima pars eſt corporis quā fre-
quens vſus agitauit ꝓbaẜ etiā ꝑ glo. ſup pſal. ix. di-
centē, fornax tribulatiōis ligna, vitioꝝ cinerat ⁊ au
rū ꝩtutū purgat, vñ malos vitiat, bonos purgat qđ
intellige malos ꝑ impatientiā bonos vero ꝑ patiam
¶ Tertia ꝯcluſio inſenſibilitas eſt vitiū oppoſitū pa
tiētie. pmo ꝓbaẜ auctoritate Gre. ſup⁹ inducta vbi de
patiā agiẜ. Scđo oē illō q̄ quis amplectitur aduerſi
tatem. cū ſm dictū recte rōnis nō ē amplectēda ē vitiū
ſꝫ inſenſibilitas ē hmōi igiẜ. maioꝛ ꝓbaẜ qꝛ aduerſi-
tas nō ſemꝑ amplectenda eſt vt pꝫ per illud Gre. xxxi
moraliū. valde p̄ceps ē qui ſemꝑ aduerſis ſe obiicit ⁊
valde pauid⁹ eſt q̄ ſe ſꝑ abſcōdit neqꝫ eñ ille dux ſa-
piēs ē q̄ ꝯ hoſtiles cuneos exercitū p̄ceps mouet neqꝫ
eñ ille dux fortꝭ eſt q̄ ſꝑ hūc ab hoſtis facie cauendo
ſubducit. Cōfirmatur ſi qs ita eēt in aduerſitatib⁹ inſē-
ſibiẜ ꝙ cū videret domū ſuā ꝓpinquā cōbuſtiōi eo ꝙ
iā dom⁹ vicini incēſa eēt ⁊ nō occurreret incōmodo ⁊

futuro detrimēto ꝓpẜ inſenſibilitatē qꝛ ſcꝫ non plus
auget eū nec ꝯtriſtat pñtis aduſitatis q̄ abſētia ille
ab oīb⁹ merito vituperaret. ſicut etiā iure vitupaẜ qui
dam cātoꝛ pariſieñ vt refert Gerard⁹ edonis incen
ſa domo ſua cū turba incōtinue clamaret ad ignem
magis triſtat⁹ ē ꝓpẜ clamorē incōpoſitū ⁊ inſuauem
q̄ ꝓpẜ ꝯbuſtionē dom⁹ ſue ⁊ magis voluit occurrere
clamori īꝯpoſito q̄ domui ꝑeūtis ſua cū dom⁹ ſua igne
abſūeret turbā ſꝫ qualitatē vocis diſpōebat ⁊ tā ar-
monice ⁊ cōtinue clamare docebat nemo ē q̄ talē non
dicat poti⁹ ſtultū q̄ patiētē aut humana ſm mode-
rationē rōnis ꝯtinētē. Ex qb⁹ ſatis pꝫ ꝙ īſēſibilitas
eſt vitiū. ¶ Cōtra ſcđam ꝯcluſionē. Arguiẜ ſic īpatien
tia īclinat ad deſperationē ğ nō īclinat ad mala de-
clarata ī eadē ꝯcluſione. aña ꝓbaẜ auctē Ber. allega
ta ſcđa rōne. ¶ Ad hāc rōem rñdet ꝙ impatiā noīat
triſticiā auferētē eq̄bilitatē mentis ⁊ deiectionē infra
dignitatē hoīs. iſta aūt deiectio ⁊ ineq̄bilitas hꝫ va
rios effect⁹. aliq̄ñ eñ hꝫ ꝑ effectu ceſſationē a bonis
opib⁹ quib⁹ pm⁹ incūbebat aut incūbere intēdebat
⁊ tūc impatiēs ſe hꝫ velut fract⁹ iacēs ⁊ lāguid⁹. ali
q̄ñ ꝩo cū hmōi deiectiōe hꝫ in motū ꝯtrū eoꝝ ab q̄ in-
clinat patiā ⁊ tūc ipatiēs deiect⁹ ſi mal⁹ ē fit ī mali-
cia ꝑtinacioꝛ ⁊ ſi ꝓpoſuerit aū aduerſitatē reſipiſce
re, nūc poſt impatiētiā ꝓponit ꝑſiſtere. Si aūt pmus
bon⁹ erat poſt īpatiētiā ea durante ꝯtingit aliq̄ñ ꝙ
nō ſolū ceſſat a bonis opib⁹ ſꝫ etiā malis icūbit aut
incūbere ꝓponit ⁊ ī vtroqꝫ ē turbatio ⁊ deſperatio.
¶ Cōtra tciā ꝯcluſionē Arguiẜ ſic hmōi īſenſibilitas
aut ē puſillanitas: aut caymotes nō caymotes cū nul
lomō dignificat ſe honorib⁹, imo magis īdignificat:
nō puſillanitas qꝛ vt iā allegatū ē Ber. impatiam ſi
bi ꝯriaꝫ puſillanitatē vocat. ¶ Scđo inſēſibilis aut
ꝑdit eq̄bilitatē mētis aut nō. Si ſic ğ ē īpatiēs. ſi non
ğ ē patiēs, cū aduerſa nō auferāt ab eo mētis eq̄bili
tatē. ¶ Tertio oēs ſācti ⁊ pħi ſuadere nituntẜ vt nō tri
ſtemur ꝓpter aduerſa ſꝫ eūdē vultū inter proſpera ⁊
aduerſa geram⁹ ğ īſēſibilitas aduerſitatꝭ apđ pħos
⁊ ſāctos reputata ē vera ꝩt⁹ ⁊ ꝩa patiētia. ¶ Ad pri
mā dico ꝙ in vitiis oppoſitis patiētie nō reperiẜ ita
ꝓprie caymotes ⁊ puſillanitas ſicut ī ambitiōe aut ī
inani gl'ia aut p̄ſūptiōe ac ſupbia. Poſſum⁹ tñ ꝯſide-
rare īpatiētē ſcđm affectiōem exceſſiuā quādā ītenſā
quā hꝫ ad bona externa ꝓpẜ quā affectionē frāgiẜ et
deiciẜ a vera hoīs dignitate cū eis p̄uat ⁊ ecōtra in
ſenſibilē ſm ꝙ caret oī affectiōe etiā ordinata ad ea
inq̄tū ſcꝫ valet vel ad neceſſitatē vel ad verū ornamē
tū ⁊ decorē vite ⁊ tūc īpatiēs diciẜ caym⁹ ⁊ inſēſibi-
lis diciẜ puſillanim⁹. alio mō ꝯſiderantẜ q̄tū ad de-
iectionē ipſū quā facit aduerſitas impatiẜ tolerata
quā tñ deiectionē nō facit in inſenſibili ratiōe cui⁹ in-
ſenſibilis hꝫ modū ſperātis ⁊ īpatiens deſꝑantis et
ſic īſēſibilitas diciẜ caymotes ⁊ īpatiā dẜ puſillani-
mitas. Et inde ē ꝙ Ber. volēs oſtendere ꝙ īpatientia
mouet ad deſperationē īpatiētiā appellauit puſillani-
tatē. neqꝫ ē inq̄t īcōueniēs ꝙ in his q̄ aliqb⁹ noīb⁹ nō
ꝓprie ſꝫ ꝑ trāſlationē appellantẜ aliqđ formaẜ appel
latiōes ꝯrias ꝓpter diuerſas ꝯſiderationes ī talibus
ab affirmatiōe vni⁹ ad negationē alteri⁹ valet ꝯña.
¶ Ad ſcđam dico ꝙ īſēſibilis nō ꝑdit eq̄bilitatē men
tis ꝓpẜ aduerſa qꝛ eā nō habet. ad eq̄bilitatē eñ mē
tis ita ꝑtinet ꝯtinere extūa vt tñ eā curem⁹ q̄tū recta
rō aut ꝓ neceſſitate aut vero ornamēto vite iubet ea
eē curanda. Ex q̄ pꝫ ꝙ nō valet iſta ꝯña īſenſibilis ꝓ-
pter aduerſa nō ꝑdit eq̄bilitatē mentis ğ eſt patiēs.
¶ Ad tciā dico ꝙ duplex ē triſticia queda eſt confun-
dens ⁊ vincens ⁊ illa cum ob aduerſa ſuſcipiẜ dicitur
triſticia in patientie. Alia eſt inſultans exercitans et
hec eſt quā diximus ad patientiā exigi contra pmos

grauib⁹ ſentētiis phi et ſermici deſeruerūt nō contra
ſcḋam Et ſi dicas ꝙ ſocrates laudatur qꝛ in proſpe-
ris et aduerſis eundē vultū gerebat. ¶ Rn̄deo ꝙ triſ-
ticia q̄ in tanto viro ſicut ſocra. fuiſſe tanta vt vultū
pmutaſſet et alteraſſet fuiſſet forte nimiū exceſſiua qc-
quid ſit tamen hoc non arguit eū nullā triſticiā pro-
pter aduerſa ſuſcepiſſe ſꝫ ea quā ſuſcipiebat ita mode
raſſe vt nulla in exterioꝛib⁹ iudicia cāret vl' impmeret.

Onſequenter queritur de cay-
mote et puſillanimitate vtrum cuilibet ma-
gnanimitati ſit ſua caymotes ꝛ puſillani-
mitas oppoſita. Arguitur ꝙ nō qꝛ nō oīs magnani-
mitas eſt circa honores vt patet de humilitate ꝛ pa-
tientia ſed oēs caymotes et puſillanimitas ſūt circa
honorē igitur. In oppoſitum arguitur per ea dicta
ſūt ſupra. Notādū ꝙ iſta q̄ſtio nota eſt, ideo tātū vt i
paucis recolligantur aliqua que de caymote ꝛ pu-
ſillanimitate dicta ſūt ſicut eīn habitū eſt ſupra duo
ſunt gn̄a magnanimitatis vnū eſt quod eſt poſitū in
rerū extrenaꝝ cōtēptu alterū quod eſt poſitū in reruꝫ
arduaꝝ deſiderio aut adminiſtratiōe. Primū genus
diuiditur in duo ſcḋm diuiſionē rerū externarū. quedā
enī ſūt pſpere et in taliū ordinato cōtēptu ꝯſiſtit hūi-
litas, alie ſūt aduerſe et in taliū moderato ꝯtēptu cō-
ſiſtit patientia ſcḋꝫ aūt genus cōſiſtit in adminiſtra-
tione ꝛ deſiderio rerū arduarū ſicut magnum admi-
niſtrationū ꝛ honoris et gl'ie et ſecūdum hec diuerſe
ſpecies magnanimitatis ſumūtur ꝛ diuerſe etiā cay-
motes ꝛ puſillanimitatꝫ differentie magnanimitati
enī q̄ eſt rerū arduarū ordinate adminiſtratiua oppo-
nitur caymotes excedēs in adminiſtratiōe ꝛ puſilla-
nimitas in eadē adminiſtratiōe ſuſcipienda deficiēs
magnanimitati q̄ ꝯſiſtit i honoꝝ ordinato appetitu
opponitur caymotes q̄ eſt ſupabūdātia in honoꝝ ap
petitu ꝛ puſillanimitas in honorū appetitu magna-
nimitati que ē ordinat⁹ gl'ie ꝛ bone opinionis appo-
nitur opponit̄ caymotes que poſita eſt in exceſſu ſu-
perabūdātia appetit⁹ gl'ie ꝛ puſillanimitas que eſt
poſita in defectu inordinato eiuſdem appetitus mag-
nimitati pīnt gl'ie q̄ ꝯſiſtit inordinato cōtēptu reꝝ p-
ſperaꝝ ꝛ excellentia opponit̄ caymote ꝛ ſupbie q̄ ꝯſi-
ſtit i amore inordinato excellētie cōtemptiue ꝛ puſilla-
nimitas que conſiſtit in inordinato cōtēptu eiuſdē ex-
cellentie magnanimitati eiuſdem gl'ie q̄ ꝯſiſtit inor-
dinato cōtemptu rerū aduerſarū opponitur caymo-
tes. Impatiētie q̄ ꝯſiſtit in ſupabūdāti odio aduerſo-
rū ꝛ puſillanimitas inſenſibilitatis que ꝯſiſtit i de-
fectu odii aduerſoꝝ. Ex ſic ſit pīma ꝯcluſio. Cuilꝫ mag-
nimitati opponit̄ ſua caymotes ꝛ etiā ſua puſillani-
mitas. pꝫ ex dictꝫ. Scḋa ꝯcluſio oīs puſillanimitas ē
vitiū. pꝫ qꝛ oīs puſillanimitas ē oppoſita ꝟtuti. Cō-
tra ſcḋam ptē pīme ꝯcluſionis. af ſic pīmo igīātia op-
ponit̄ prudētie: ſꝫ puſillanim⁹ oīs ē igīans vt hꝫ ari.
q̄rto ethi. igit̄ puſillanimitas opponit̄ prudētie. Se-
cūdo Ma. xxv. ſeruus q̄ ꝑꝑ puſillanimitatē noluit
vti pecunia vocat dn̄s malū ꝛ pigrū ꝛ Ari. q̄rto ethi.
dicit ꝙ puſillanimi vident̄ pigri: ſꝫ pigricia opponit̄
ſollicitudini q̄ ē act⁹ prudētie. Tertio puſillanimitas
ꝓcedit ex tiore ſꝫ illō Iſa. xxxv. Dicite puſillanimes cō
fortamini ꝛ nolite timere: ſꝫ inordinatio tioris oppōit̄
fortitudini ꝛ nō magnitati igit̄. Quarto puſillanitas
ꝓcedere videt̄ ex iordiata ira ſꝫ illō ad colloceñ. tertio
Pr̄es nolite idignationē ꝓuocare filios vr̄os vt non
puſillanio aīo fiat: ſꝫ ira oppōit̄ māſuetudini igit̄. Ad
pīmā ꝯcedo maiorē ꝛ minorē ꝛ nego ꝯñaꝫ ſꝫ tm̄ ſequit̄,
ꝙ puſillanim⁹ hꝫ aliqd oppm̄ prudētie. Ad ſcḋam cō
cedo añs ꝛ nego ꝯñam qꝛ licꝫ puſillanimus ſit piger
puſillanimitas tamē non ē pigritia. Ad tertiꝫ dico

ꝙ puſillanimitas nō tantum procedit ex timore imo
ipū eſt timor et negatur minor vniuerſaliter itellecta
qꝛ ſolus, timor bellicus in ordinatus opponitur for-
titudini et non quilibet timor iordinat⁹. Ad quartaꝫ
ſimiliter negatur ꝯña qꝛ licet cauſa puſillanimitatis
ſꝫ ira opponatur māſuetudini nō tn̄ ipa puſillanimi-
tas manſuetudini opponitur. Utrum autē puſillani-
mitas procedat ex ira q̄ſtio eſt et dicit beatus tho. ꝙ
non procedit puſillanimitas ex ira ſecūdū rationem
proprii motus ire hoc eſt ſcḋm ꝙ per eam quis extol-
litur in vindictam ſed ira hoc modo magis auferet
puſillanimitatem ſed ira ratione, cauſaruꝫ que ſunt
iniurie illate ex quib⁹ deiicitur animus patientis in-
ducit puſillanimitatē ex hoc enīꝫ ꝙ iuuenis nimis frē-
quenter, reprehenditur et ea que fere bene egit vili-
penduntur inducitur iuuenis in verā puſillanimitatē
qua nichil audeat difficile et arduū attentare nam q̄
totiens reprehenſus eſt et correptus eſt tanq̄ defici-
ens in facilib⁹ non confidit ſe poſſe aliquid difficile
laudabiliter tractare. et ad hanc puſillanimitatē ira
filioꝝ ꝓuocata a parentib⁹ maxie inducit qꝛ nō eſt
filii ꝓpter hmōi irā moueri ad appetitū vindicte ideo
oportet ꝙ moueant̄ ad deſperationē ꝛ puſillanimita-
tem. ¶ Contra ſecūdā cōcluſionē arguit̄ ſic oīs vitio
quis efficitur mal⁹: ſed puſillanim⁹ non eſt malus vt
habet Ariſ. in quarto ethicoꝝ igit̄ maior patet qꝛ
omī virtute q̄s efficit̄ bon⁹. ¶ Secundo nul⁹ ē dign⁹
magnis bonis niſi ꝟtuoſ⁹: ſꝫ puſillanim⁹ ſcḋm Ariſ.
i quarto ē dign⁹ magnis bonis g̊ puſillanim⁹ ē bon⁹
ꝛ ꝟtuoſus. ¶ Tertio initiū oīs pcti ē ſupbia: ſꝫ puſil-
lanitas nō ꝓcedit ex ſupbia cū ſupb⁹ ſe extollat ſup
id qḋ ē ꝛ puſillanim⁹ ſe deiiciat igit̄. ¶ Quarto di-
gnioꝛes facti ſe minorib⁹ q̄ ſint digni q̄ ſūt puſillani-
mi ꝛ p ꝯñs puſillanitas nō ē vitiū. pīma ꝯña tenet per
diffinitionē puſillanimi. ꝛ añs ꝓbat̄ de Moyſe q̄ qu-
militer recuſauit officiū ſibi iuūctū a dn̄o vt hētur exodi
iii. ꝛ Iher. ii. ¶ Ad pīmā rn̄ſū eſt ſupra p diſtinctionē de
malicia. ¶ Ad ſcḋam ꝯcedit̄ totū argumētū. puſillani-
m⁹ enī ē ꝟtuoſus ꝛ tn̄ habet habitū vitioſū qꝛ nō vti-
tur ꝟtute ꝛ facultate ſua vbi ꝛ q̄ñ opꝫ. nō enī quodlꝫ
vitiū cuilꝫ ꝟtuti repugnat: ſed detrimētū detrimētoꝝ.
¶ Ad terciū ꝯcedo de ritio poteſtati, ꝯcedo etiā ꝙ pu-
ſillanimitas procedere pōt ꝛ de facto aliq̄ñ ꝓcedit ex
ſupbia ex hoc ſcꝫ ꝙ aliquis ꝓprio ſenſui nimis innitit̄
ꝛ credit plus ſibi de ſe q̄ ſapientib⁹ ſcḋm illud ꝓuer-
bioꝝ. xxvi. Sapiētior ſibi piger videt̄ vt viris loquē-
tib⁹ ſentētias. ꝛ Gre. in paſtorali. dicit de moyſe ꝙ ſu-
pb⁹ fortaſſe eēt ſi ducatū plebis ſue ſine trepidatiōe
acciperet, ꝛ rurſū ſupb⁹ exiſtet ſi auctoritā imperio obe-
dire recuſaret. ¶ Ad q̄rtū dico ꝙ ſācti ꝯſiderantes ꝓ-
prie iſirmitatis iſufficiētiā dignificāt ſe minorib⁹ q̄ di-
gni ſūt cū auxilio diuine gr̄e ꝛ, ſm̄ hūc modū ſe reputa-
uerūt idignos moyſes ꝛ Ihere. hoc tn̄ nō feceſſet ex pu-
ſillanimitate nec etiā feceruꝫ preuaricē qꝛ alias i ſup-
biam lapſi fuiſſent.

Onſequēter agēdū eſt de mol-
licie ꝛ pertinacia viciis oppoſitis pſeuerā-
tie ꝛ ſm̄ extenſionē nois etiā oppoſitis cō-
tinētie ꝛ martirio. Querit̄ ergo pīo vtrū mollicies
ſit viciū oppm̄ pſeuerantie. Af ꝙ nō qꝛ mollicies eſt
ſpēs luxurie q̄ nō eſt viciū oppoſitū pſeuerātie In op-
poſitū eſt ariſtoteles vii. ethi. Notandū ꝙ mollicies
eſt equiuocū aliq̄ñ enī accipit̄ mollicies vt eſt nomen
vicii de qua Apo. i. ad corinth. quiſ non adulteri nec
molles vbi gloſa hoc eſt muliebria patiētes hoc mō
enī eſt ſpēs luxurie de qua poſtea dicit̄. Aliq̄ñ vero ē
nomē gñ⁹ vitii et tūc accipit̄. Uno cōiter ꝛ tūc mollities
qꝛ q̄ ꝑꝑ vehemētes paſſiōes triſticieꝝ diſcedit a ſtia

non eſt beſtialitas ergo eſt incōtinētia non ſtrictiſ
ſime dicta ergo eſt incontinentia ſecundum ſpeci-
ciem que eſt mollicies. ¶ Pꝛima cōſequentia nemi
ni qui ariſtotelem in ſeptimo legerit dubia eſſe de-
bet et probatur per euſtracium. Ita dicētem in pꝛin
cipio ſeptimi quare et in malicijs oppoſitis virtu
tibus moꝛalibus concoꝛdia quedam eſt partiū ani
me in incontinentia autem non eſt concoꝛdia par-
tium anime. ¶ Secunda conſequētia pꝛobatur per
eundem euſtracium commento ſequenti dicentem
de beſtialitate ꝙ eſt ſpecies malicie ſuper omnem
maliciā. ¶ Quarto deſerere opus iuſticie pꝛopter
triſticias tactus ꝛ guſtus eſt iniuſticia/ſecundū gra
dum molliciei ergo deſerere idem opus pꝛopter tri
ſticias aut pericula amiſſionis pecuniarū aut ali-
as triſticias que habeant conditiones ſupꝛa poſi-
tas eſt iniuſticia ſecundum gradum molliciei conſe
quentia tenet quia conſtat ꝙ eſt iniuſticia ſecundū
aliquem gradum et non ſecundum gradum tempe
rantie nec ſecundum gradum beſtialitatis nec ſe-
cundum continentie ſtricte accepte ergo ſecundum
gradum molliciei. Tum ſecūdo qꝛ nō eſt ratio que
cunqꝫ pꝛopter quam vinci a triſticia guſtus et ta-
ctꝰ conſtituat iniuſticiam in gradu molliciei quin
per eandem concludatur ꝙ vinci ab alijs triſticijs
ſub conditionibus ſupꝛapoſitis conſtituat etiam
iniuſticiam i gradu molliciei. Et ſicut argutum eſt
de iniuſticia ita argui poteſt de generibus alioꝛum
vicioꝝ. ¶ Quarta cōcluſio non eſt circa tm̄ triſtici-
am pꝛouenientem ex diuturnitate operis laboꝛioſi
pꝛobatur qꝛ perſeuerantia non eſt tātum circa hu-
iuſmodi triſticiam ergo nec mollicies conſequentia
uſa nota eſt et antecedēs pꝛobatum eſt diffuſe cum
agebat de perſeuerantia. ¶ Quinta concluſio mol
licies eſt vicium oppoſitum perſeuerantie patet fa
diuiſio vi cii. tis ex his que dicta ſunt de perſeuerantia vnde ſe-
cundum ariſ. in ſeptimo vt frequenter recitatum eſt
vicium moꝛale diuiditur in tres ſpecies vel gradꝰ
in maliciam/incontinentiam et beſtialitatem con-
tra maliciam eſt virtus contra beſtialitatem heroi
ca virtus contra incontinentiam continentia. Con-
tinentia diuiditur incontinentiam ſtricte acceptaꝫ
que eſt circa delectationes et perſeuerantia que eſt
cum quis bene ſe habet. Contra oppugnātes triſti
cias non quaſlibet ſed quales dicte ſunt continen-
tie ſtricte opponitur incontinentie ſtricte accepta ꝛ
perſeuerantie mollicies. ¶ Contra ſecundam con-
cluſionem arguitur pꝛimo ratione Tho. poſita in
recitando opinionem ſuam. ¶ Secūdo triſticie cau
ſate a rebus afflictis ſunt multum vehemētes ergo
circa eas non eſt mollicies. ¶ Tertio arguitur au-
ctoꝛitate euſtracij in ſeptimo dicentis et iam alle-
gatum eſt virtus igitur a quaſi mollis triſticijs non
pꝛopter naturam generis vel pꝛopter egritudinē
mollis eſt vbi euſtracius dicit mollem vinci a qua-
ſi mollis triſticijs. ¶ Ad pꝛimum dico ꝙ molle natu
rale eſt cedens debili mouenti mollis autem moꝛa-
liter eſt cedens mouenti quod non excedit commu-
nem facultatem hominum quod ſcilicet ſuperatur
a pluribus et quod etiam plures ſuperat et tale di
citur debile mouens vel impellens cui ſcilicet reſi-
ſtitur a pluribus et non tantum a paucis. ¶ Ad ſe-
cundam dico ꝙ aliqꝫ tales triſticie ſunt vehemen
tes qꝛ tm̄ nō excedūt cōmunē hoim̄ facultatem ideo
conſtituunt viciū in gradu molliciei. ¶ Ad tertiam
dico ꝙ euſtracius dicit hmōi triſticias eē quaſi nul
las non ſimpliciter cum ſm̄ ariſtotelē multi ab eis
vincant ſed ꝑ cōparationem ad triſticias cōmunem
facultatem hoim̄ excedentes ſicut triſticia q̄ puenit

ex ſupplicio ignis aut periculo moꝛtis imminētis et
grauiſſimoꝝ toꝛmētoꝝ. ¶ Cōtra tertiā concluſionē
arguit auctoꝛitatibus ariſtotelis ꝛ pꝛimo auctoꝛi
tate eius in pꝛincipio ſexti capituli pꝛimi tractatꝰ
vbi ꝯpat incōtinētiā/mollicie ꝛ intēperāciā īter ſe.
Dicit em̄ circa eas aūt que per tactū ꝛ guſtum dele
ctationes/ꝛ triſticias ꝛ ꝯcupiſcētias ꝛ fugas/circa
q̄s tēpantia ꝛ intēpantia. Diſtincta prꝰ eſt q̄dē ſic
ſe hr̄e vt vinci ꝛc̄. vbi ptꝫ expꝛeſſe ꝙ ponit pꝛedicta
circa delectationes et triſticias guſtus et tactus.
Secūdo arguit auctoꝛitate eiuſdē capitulo quar-
to vbi expꝛeſſe dicit ꝛ pꝛobat ꝙ circa delectatiōes
non neceſſarias vt ire lucri honoꝛis ꝛ hmōi nō eſt
incōtinentia nec cōtinentia nec mollicies ꝛ ꝙ ſuper
habundātes in talibus nō dicūtur ſimpliciter incō
tinentes ſed cū addito vt puta incōtinentes pecu-
niarū aut lucri. ¶ Tertio auctoꝛitate euſtracij ibi
dem dicētis quēadmōm em̄ pꝛincipaliter ſeu ꝓpꝛie
incōtinentes dicūtur ꝓpter ſuperflue vti venereis
ſic ꝛ iſti dicūtur incōtinētes cū appoſitionē vt ſupꝛ-
flue amplexantes vincere ꝛ ditari. Pꝛopter iſtas
auctoꝛitates ꝛ aliquas alias ſimiles voluit aliqui
ꝙ continētia perſeuerātia ꝛ eoꝝ oppoſita nō ꝯtin
gant niſi circa voluptates ꝛ triſticias guſtꝰ ꝛ tactꝰ.
Ad pꝛimū ergo reſpōdeo ꝙ ar. loquitur de illis de
lectationibus guſtꝰ et tactꝰ non qꝛ circa eas ſolas
ꝯſiſtat ꝯtinentia ſed qꝛ circa eas manifeſtius ꝯſiſtit
et per eas ꝯuenientius ꝛ melius nobis natura ho-
rum innoteſcit. ¶ Ad ſecūdam ꝯcedo ꝙ in illo loco
ar. non vult ꝓbare niſi ꝙ non omnis ꝯcupiſcentia
honoꝛis eſt incōtinētia ſimiliter ſꝫ tm̄ē incōtinētia
honoꝛis immoderata cū quo ſiēt ꝙ deſerere bonū
iuſticie vel alterius virtutis ꝓpter triſticiā ꝓuenien-
tem ex periculo perdēdi honoꝛē eſt mollicies ꝛ de-
ſere bonū iuſticie ꝓpter honoꝛē ꝯſequendū ē iuſticie
ſecundū gradū incontinētie nec oppoſitū dicit ar.
Ad tertiā ſimiliter. ¶ Contra quintā ꝯcluſionē ar
guitur ſic. Eſſe delicioſum ptinet ad intēpantiā ſed
ſcdm̄ ariſtotelē in ſeptimo ethicoꝝ. Delicia mollici
es quedā eſt ergo mollicies nō opponitur pſeueran
tie ſed intemperentie. ¶ Secūda eſſe luſiuꝰ eſt ꝯtra
rius eutrapeli ſed luſiuꝰ ſcdm̄ ar. in eodē ſeptimo
eſt mollis ergo mollicies opponitur eutrapelie et
non perſeuerantie. ¶ Ad pꝛimū reſpondet beatus
thomas ꝙ delicia ē quedā mollicies ſed mollicies
ꝓpꝛie reſpicit defectū delectationū. Delicia autem
reſpicit cauſam impedientem delectationē ſcꝫ labo
rem delicioſi enim ſecundū eū dicuntur qui nō poſ
ſunt ſuſtinere laboꝛem nec aliquid qḋ voluntatem
diminuat ſecundū illud deutronomij triceſimo o-
ctauo tenera mulier ꝛ delicata q̄ ſuper terrā ingre
di non valebat nec pedis veſtigiū figere ꝓpter mol
liciem. Hec ſolutio mihi nō placet nā ſi delicia eſt
quedā mollicies delicia ſecundū mōm loquēdi ari-
ſtotelis eſt ſpecies molliciei ergo delicia ꝛ mollici-
es non habent illas diuerſas conotationes quās
dicit thomas. Secundo quia ex omnibꝰ ipſis vide
tur oppoſitū delicia em̄ a delicijs que voluptates
quedā ſunt dicitur ergo ꝓpꝛie delicioſꝰ eſt qui non
poteſt ferre abſentiā delectationū. ¶ Tertio ſi deli
cia eſt quedā mollicies ꝛ delicia omnis pertinet ad
intēperāntiā ꝯſtat ꝙ aliqua mollicies ad intempe
rantia pertinebit ergo mollicies non erit ſecūdum
totū genus ſuū oppoſita perſeuerātie. Ideo pꝛo ſi
gnificatione hoꝝ terminoꝝ aliter dico ſcꝫ ꝙ mol-
licies ſignificat vicium illꝰ qui ꝓpter fugā triſticie
qualis ſupꝛadicta deſerit opus virtutꝫ ſiue illa tri
ſticia cauſetur ex pꝛeſentia triſtabiliū ſiue ex abſē
tia delectationū. Delicatꝰ enim qui ꝓpter fugā tri

victoriam. tamen eſt vna alia cui non inſiſtunt ſciliꝫ
ſententie reuocatorie prime. rōne primi dicuntur ſi
miles tam continētibus q̄ incōtinētibus. rōne ſecū-
di ſunt vere incontinentes qꝛ cum ſuadeātur ad op
poſitū ſententie non recte et recta ratio dictet eis
aut ſaltem dictare debeat ꝙ debeant eam deſerere
nichilominus propter deſiderium victorie non inſi
ſtunt huiuſmodi ſentētie dictatiue ſed potius perſe
quunt delectationē ⁊ ab ea vincunt. Alii ſūt q̄ nul-
lius delectationis gratia inſiſtunt ſentētie vel ele-
ctioni cū tū recta rō dictet eā eſſe ꝓpter delectatio-
nem inſiſtendū. Exēplū huiꝰ eſt de aggreſti oppoſi
to eutrapeli ⁊ luſiuo cui recta rō dictat aliqñ eē dā
dam operā ludo grā delectationis cui ſententia nō
inſiſtit qꝛ minus q̄ opꝫ delectatione gaudet. Et inter
hunc ⁊ inter incōtinētē mediꝰ eſt ꝯtinēs vt dicit ariſ.
in ſeptimo ſub his vbis. Quia aūt aliqs eſt talis
qualis minus q̄ opꝫ corporalibꝰ gaudēs ⁊ nō imā-
nens rōni talis huius incōtinētis medius cōtinens
et ſm eū differt iſte ab incontinēte qꝛ incontinēs nō
non immanet qꝛ magis q̄ opꝫ gaudet delectatione
iſte aūt ideo non opꝫ qꝛ minus q̄ opꝫ delectatione
gaudet. iſte aūt nec nomē habet nec contraria vi-
detur ꝯtinentie qꝛ in paucis ⁊ raro ꝯtingit. Perſe
uerantia aūt eſt qua quis contra triſticias īmanet
ſententie vel electioni recte Mollicies qua quis tri
ſticiis cedit ⁊ propter eas fugiendas ſn̄iaꝫ ⁊ electio
nē rectā deſerit de q̄bus triſticiis ſupꝰ recitamꝰ cō
ditiōes q̄ aūt nullis triſticiis vehementibꝰ infra tū
ꝯmunē facultatē hoīm exiſtentibꝰ ſententiā aut ele
ctionē deſerunt quā tū recta ratio propter eas eſſe
deſerendā dictat vel dictare debet tales opponun
tur perſeuerātibꝰ ⁊ viciū taliū opponit ꝑſeuerā
tie ⁊ molliciei. Pro cuius declaratione ſit prima cō
cluſio. Aliqñ aliqua ſententia eſt recta ſecluſa cir-
cūſtātiis triſticie vel nocumēti qua poſita nō eſt plꝰ
recta ſed ſm rectū rōnis dictamen deſerēda eſt ver-
bi grā ſentētia ⁊ electio de ieiunio quadrageſima
li ſecluſa circūſtātia moleſtie ⁊ triſticie egritudinis
recta eſt ſed poſita hmōi circunſtātia propter hmōi
triſticiam ⁊ moleſtiam fugiendā deſerenda eſt ſed
potius inſiſtēdum ſententie reuocatorie illius ideo
ſi quis non obſtante egritudine vellet inſiſtere ſen
tentie ſuſcepte de ieiunio inſiſtendo ei non diceret
perſeuerans nec mollis ſed ſm vnā ſignificationē ꝑ
tinacis poſſet dici pertinax. ¶ Aliud exemplū pōt
eſſe eſt aliquis regius cōſul q̄ ꝓpoſuit exeq̄ ſentētiā
aliquā curie ſupreme inferunt ⁊ mine graues ⁊ ma
gne ſi exequat. Sunt tū multi alii qui ſine periculo
poſſunt eandem ſententiam exequi. Dico ꝙ ſi non
obſtantibꝰ talibus triſticiis ꝑſiſtat in ſententia et
non cedat eis ipſe eſt ꝑtinax non perſeuerans qꝛ in
tali caſu recta ratio dictat ꝙ eſt cedendū triſticiis
et periculis hoc dictū fundat ī ariſtotele tertio ethi
corum vbi dicit. Eſt aūt difficile iudicare quale pro
quali eligendū ⁊ quid pro quo ſuſtinendū. Ex qui-
bus verbis apparet ꝙ in aliquibus virtutum ope-
ribus non obſtantibꝰ quibuſcunq; triſticiis ⁊ dolo
ribus inſiſtendū. Aliquibus aūt non imo ſunt ali-
qua q̄ vt fugiamꝰ triſticias ⁊ dolores aut dampna
deſerenda ſunt ille ergo qui talia nō deſerit ꝓpt tri
ſticias dicitur ꝑtinax. ¶ Scḋa ꝯcluſio viciū oppo-
ſitum perſeuerātie ⁊ molliciei nō ſolū ꝯſiſtit ī nō de
ſerēdo ſententiam abſolute recta ſed ēt in nō deſe-
rendo ſententiā rectā tā abſolute q̄ ex omni circun
ſtantia facit perſeuerantia hoc facit circa nō rectā
pertinacia ſed quodlibet ꝑſiſtere in ſententia recta
ſimplr̄ ⁊ ex circunſtantiis cōtra triſticias tales qua
les dicte ſunt ſupra eſt ꝑſeuerātia ꝗ quodlꝫ ꝑſiſtere
in ſentētia nō recta cōtra triſticias eſt pertinacia.
¶ Aduertendū eſt vlterius ꝙ pertinax nō dicit om
nis qui ſentētiam tenet quā tenere nō debet Patet
quia tunc omnis errās eſſet pertinax quod falſum
eſt ideo pertinax non dicitur preciſe a tenere ſed a
tenacitate que ſignat quādam vehemētiaꝫ in tenē
do tantā ꝙ eſt pertinaci multū difficile a ſētētia di
ſcedere. Ideo pertinax accipitur quinq; modis. Uno
modo pro oīm vehemētiꝰ et inſeparabiliꝰ q̄ opor
tet ſententiā tenente. Et hoc modo pertinacia nō ſo
lum perſeuerātie ſed etiā ꝯtinentie ⁊ cōſtātie ⁊ pōt
ꝯtingere pertinacia tā in veris ſentētiis q̄ in falſis
Sunt enim quedā ſentētie vere quas ꝓbabiliter tā
tum ꝯgnoſcimꝰ ⁊ ad quas habemꝰ media que nullo
modo ſunt ꝯuincētia quibus ſi tam vehemēter ad-
heremus ꝙ nollemꝰ ꝑ quacūq; ratione quātūcunq;
euidenti aut experiētia eas deſerere q̄uis eſſent ve
re nihilominꝰ tū eſſemꝰ vere pertinaces hoc genus
pertinacie frequēter incurrunt illi qui ſe ad certas
doctrinas alligāt et ſibi aſſumūt doctorū opiniōes
anteq̄ eas ꝓbauerint ⁊ velut ſacro ſanctū reputāt
quicquid in libris doctorū quos amplectuntur ſcri
ptum eſt quorū vt opinionē defendāt ſacrarū litte
rarū verba ⁊ aliorū grauiū auctorū verba extorte
exponūt quod vicii genꝰ eſt maxime contrariū vere
eruditioni cum tales nō quid dicatur ſed quis dixe
rit potiſſimū attēdāt ⁊ ꝯſiderent. ¶ Secūdo modo
accipitur pro omni tenēte ſententiā vehementius q̄
oportet gratia victorie vt ſcꝫ vincat ⁊ nō vt vinca-
tur vt ſcꝫ ꝯſequat delectationē vincēdo ⁊ fugiat tri
ſticiam que eſt in vinci. Tertio modo accipitur per-
tinax pro eo qui vehementiꝰ q̄ oportet ſententiam
tꝫ ita vt ab ea nec rationibꝰ nec delectatiōe nec tri
ſticia diuelli poſſit quā tamen ſententiā recta ratio
dicta eſſe deſerendā ꝓpter alterū eorū. ¶ Quarto
modo accipitur pertinax pro eo qui vehemētius q̄
oportet ſententiam tenet iſta ꝙ nullis triſticiis nec
paruis nec magnis ab ea dimoueri poteſt quā tū
recta ratio ꝓpter hmōi triſticias fugiendū deſeren
dam eſſe dictat. ¶ Quinto mō accipitur pertinax
pro eo qui vehemētius q̄ oportet ſentētiā tenet ita
vt nollet eā deſerere ꝓpter triſticias vehemētes in-
fra facultatē hoīs poſitas ꝓpter quas tamē re-
cta ratio eam deſerendā dictat. ¶ Tunc ſit quarta
concluſio ꝑtinacia primo ſcḋo tertio ⁊ quarto mod
dicta nō adequate opponitur perſeuerētie de per-
tinacia primo modo dictat iaꝫ ꝓbatū eſt quia mul
tis aliis virtutibus opponitur vt dictū eſt de ſecun
do modo patet quia illa pertinacia opponitur cō-
tinentie ⁊ multū aſſimulatur incōtinentie De tertio
modo patet quia illa opponitur tam ꝯtinentie q̄ ꝑ
ſeuerātie ⁊ pro aliqua eius parte virtuti heroice.
De quarto modo patet illa opponitur tā perſeue-
rantie q̄ virtuti heroice Qui enim nō vult fragilem
ſententiā deſerere vt fugiat triſticias cōmunē facul
tatem hominū excedentes beſtialis videtur. ¶ Quī
ta ꝯcluſio ꝑtinacia quīto mō dicta opponitur ade
quate perſeuerantie Patet ſatis ex his que ſupra
dicta ſunt. Sunt enim perſeuerātia et hec pertina-
cia circa eadē perſeuerātia quidē ꝯformiter ad re-
ctam rationē pertinacia vero difformiter Et ſi que
ras vtrum opponatur ſibi ſecūduꝫ exceſſum aut ſe
cundū defectum. ¶ Reſpondeo ꝙ qꝛ perſeuerātia ꝓ
prie diffinitur per ꝑſiſtere in ſentētia contra triſti
cias impugnātes ideo dico ꝙ pertinacia ꝓprie op
ponitur ſecūdū exceſſum qꝛ ꝑtinax nimis inſiſtit ſē
tentie ⁊ mollicies ſecundū defectū. qꝛ non ſatis inſi
ſtit ſententie cum hoc tū ſtat ꝙ de molli dicatur alī

quid cū hoc adu erbio magis quod dicitur de per
tinaci cum hoc aduerbio minus. mollis enim magis
q̄ oportet diſcedit a ſententia et pertinax minus
q̄ oportet diſcedit a ſententia ſimiliter mollis ma
gis q̄ oportet fugit triſticiam. Et pertinax minus
q̄ oportet fugit triſticiam. Eſt autem quadruplex
pertinacia, ſcilicet moris, ſimplicis erroris, infi-
delitatis, et hereſis. ¶ Pertinacia moris eſt qua
quis vehementius q̄ oportet adheret ſententie di-
ctatiue particulariter de agēdo aut fugiēdo. ¶ Per
tinacia ſimplicis erroris eſt qua q̄s vehementius q̄
oportet adheret opinioni ad fidem catholicam nō
ſpectāti. ¶ Pertinacia infidelitatis eſt qua q̄s vehe-
menti⁹ q̄ op3 adheret ſentētie de nō ſuſcipiēda fide
vt cū paganꝰ ita aduerſꝰ fidē catholicā obſtinatus
permanet vt nec propter miracula nec propropter
inſpirationes diuinitus immiſſas nec propter a-
pertiſſimas diſſolutiones rationum ſophiſticarū
que contra fidem fiunt fidem ſuſcipere velit. ¶ Per-
tinacia hereſis eſt qua quis vehementius q̄ recta fi
des exigit opinioni ſue ad fidem catholicam ſpe-
ctanti adheret. Sed de his poſtremis diffuſius di-
cetur cum agetur de infidelitate et hereſi. ¶ Pertin-
acia autem ſimplicis erroris eſt duplex quedam eſt
circa principia vniuerſalia agibilium et iſta eſt pe-
riculoſa et eſt principium pertinacie moris ſicut q̄
ſimplex fornicatio ſit licita. q̄ liceat vnicuiq̄ tiran
num indampnatum occidere et multa alia. alia eſt
pertinacia ſimplicis erroris circa ſpeculabilia et
iſta licet non ſit tam nociua moribus honeſtis ſi-
cut precedens eſt tum multum nociua vere doctri-
ne et eruditioni legitime cum quis enim nec aucto-
ritati quam non poteſt honeſte reicere nec paten-
ti experire nec euidenti rationi cui non poteſt ratio
nabiliter contradicere acquieſcere non vult eſt mul
tum elongatus a cognitione veritatis cum his vis
non obſtinatione mentis veritas inueniatur et nu-
triatur. Multe autem cauſe et varie ſunt propter
quas plures non poſſunt a falſis opinionibus ſuis
diſtrahi ſed aſſumant in eis impudenter pertina-
ciam. ¶ Prima eſt conſuetudinis diuturnitas q2 ſci-
licet a iuuentute in tali opinione nutriti ſunt de qua
tamen conſuetudine dicit auerrois q̄ eſt maxima
cauſa īpediens a pluribus rebus manifeſtis ¶ Se
cunda ſenſus et iudicium vulgi imperiti cōtra con
cilium ciceronis dicentis. Te autem et ſi non I ocu-
lis ſis multitudinis tamen in eius iudicio ſtare no-
lim Et ſeneca. Mundum felix eſt ſi te mundum tur-
ba deriſerit. ¶ Tertia malicia ſicut contingit in in
temperatis qui propter maliciam voluptatem in-
ter bona potiſſima numerāt. ¶ Quarta paſſio odii
propter quod aliquando vera dicta eorum quos
odimus tanq̄ falſa pertinaciter improbamus et
reiicimus. ¶ Quinta paſſio amoris tam noſtri q̄
doctorum quos inſequendo ſuſcepimus ignorantie
amentem noſtram occultare volumus et ſcientiam
impudenter oſtentare ideo ſumus contra noſtras
vel nr̄os doctorꝫ opiniōes I ſuaſibiles quas appro-
bamus frequenter anteq̄ aceres librorum viderī-
mus. Sexta auctoritas fragilis nam in his que ra-
tione diſcuti poſſunt non quis dicat ſed quid dica-
tur conſiderandum eſt. ¶ Septima inanis glorie cu-
piditas et fuga ingloriationis. Eſtimamus enim
aliquando turpe deſerere opiniones quas a iuuē-
tute ſuſcepimus aut amplecti opiniones iuniorum
nobis contradicētium, Quam cauſam notauit ho
ratius dicens. Aut quia turpe putant parere mino
ribus aut q̄ imberbes didicere nolunt perdenda fa
teri. ¶ Contra quintam concluſionem, Arguitur ſic

pertinacia oritur ex inani gloria ſed inanis glo-
ria non opponitur perſeuerantie ſed magna nimi
tati igit̄. Sic eſt gregorii.xxxi. moralium. Scd̄o ſi
pertinacia opponit̄ pſeuerantie aut opponit̄ ei per
exceſſum aut per defectū. Nō primū q2 ptinax cedit
alicui delectatio 7 triſticie q2 vt dicit ari. in ſeptiō
ethicorum gaudent vincentes 7 triſtantur ſi que eo
rum ſunt infirma appareant nec ſecundum q2 tunc
eſſet idem q̄ mollicies. ¶ Tertio ſicut perſeuerans
conſiſtit in bono contra triſticias ita continens et
temperatus contra delectationes et fortis contra
timores et manſuetus contra iras ſed pertinax di-
citur aliquis ex eo q̄ nimis in aliquo perſiſtit ergo
pertinatia non magis opponitur perſeuerantie q̄
aliis virtutibus. ¶ Quarto pertinax nō immanet
ſententie reuocatorie prime propter triſticiam fu
giendam ergo pertinax quinto modo non differt a
molli. ¶ Ad primam nego conſequentiam licet eni
cauſa pertinacie nō opponitur perſeuerancie ipſa
tamen pertinacia opponitur. Et hec ſolutio confor
miter poſita eſt ad thomam. Sed hic eſt queſtio vo
lo q̄ aliquis pertinaciter immaneat ſiue propter de-
lectationem et gloriam dicendi et volo q̄ ſit tantū
deſiderium glorie et victorie q̄ etiam non ſit dimiſ
ſurus eam propter vehemētas triſticias 7 grauia
pericula queritur ergo vtrum iſte ſit incōtinēs aut
pertinax. q̄ ſit incontinens patet quia vincitur a de
lectatione ſcilicet a concupiſcentia glorie q̄ ſit per
tinax patet quia non vincitur a triſticia que tamen
impugnat eū cum recta ratio dictat eum debere ce-
dere triſticie. ¶ Ad iſtā queſtionem dico q̄ talis eſt
pertinax q2 ab illa paſſione que impugnat actum
cōſtituitur actus in gradu vicii aut virtutis. Pro
cuius declaratione ponatur caſus q̄ aliquis pro-
ponat facere ieiuniū quadrageſimale a quo amici
eiꝰ propter certas cauſas nitātur eū diſſuadere ip-
ſe autem vincendi deſiderio nō deſerat ꝓpoſitū ſed
velit pſiſtere in ꝓpoſito glorie 7 victorie cauſa tūc
veniat peritus medicus qui ꝓponat ei graues egri
tudines in quas incidet ſi perſeueret in ieiunio 7 ni
hilominus nō cedat his triſticiis neq̄ ꝓpter fugam
harū deſerat ꝓpoſitum ſuū tūc dico q̄ primꝰ actꝰ
eſt actu incōtinentie quia delectationis cauſa imma
net ſententie. Secūdus vero actus eſt actus pertina
cie q2 non cedit triſticiis cū recta ratio dictat eſſe ce
dendū. Et ſi dicas volo q̄ ad immanendū primo actui
ſicut dictū eſt pugnet delectatio 7 victoria, 7 ſimul
7 ſemel triſticia ex egritudine, pugnet cū recta rati
ne ad deſerandū ipſum actamē immanet actui 7 nō
deſerit ipſum queritur vtrū actus ſit cōſtitutus in
gradu cōtinētie vel pertinacie. Dico q̄ ſimul in vtro
q̄ in gradu quidē incōtinentie q2 talis cedit delecta
tioni cōtra rectam rationem, in gradu vero perti-
nacie quia cū recta ratio dictat eſſe cedēdū triſticie
oppugnāti nō cedit nec ē incōueniens q̄ idem actus
ſecundū diuerſas circumſtātias ſit in diuerſis gra-
dibus immo idem actus poteſt ſimul eſſe incontinētia
7 mollicies, cōtinentia 7 perſeuerentia vel formali
ter vel per equiualētiā puta ille qui vtranq̄ paſſio
nem haberet precircumſtantis impugnante. Ad ſe
cundū iam dictum eſt q̄ et opponitur per exceſſum.
Et ad probationē nego ꝯñam quia licet pertinax
cedat alicui delectationi tamen immanet actui con-
tra triſticiam pluſq̄ oportet quia tamē cedit alicui
delectationi quā nimis appetit, ideo ſecūdum ari-
ſtotelem in ſeptimo habet aliquid ſimile incōtinē-
ti. ¶ Ad tertiam cōcedo añs 7 propter hoc in cōtinē
tia 7 in temperātia virtutibus in manſuetudine et
multis aliis poſſunt reperiri gradus perſeuerans

tie ⁊ per ꝯſis etiam poteſt reperiri gradus mollicie ⁊ pertinacie verbi gratia ſi quis dictaret eſſe mãſuete agendũ cum aliquo a quo impugnaretur per triſticiam dãpnãdorũ ſuſcipiendorũ aut inglorìationis ⁊ diffamationis quibus tamẽ triſticiis recta ratio dictat non eſſe cedendum tunc ſi periſtat in opere manſuetudinis ipſe eſt perſeuerans ſi non perſiſtat eſt mollis. Si autem proponerentur alie vehementiores et veriſimiliores triſticie quibus recta ratio dictaret eſſe cedendum et non cederet ipſe eſſet pertinax. ¶ Ad quartam diſtinguo antecedẽs habet enim duplicem ſenſum. Unus eſt ſecũdum ꝙ eſt mere negatiua et ſecundum ꝙ negatio cadit ſuper totum et ſic hec non eſt propria ratio pertinacis imo hec ratio conuenit perſeueranti quia licet immaneat rationi non tamen propter triſticiam fugiendam conuenit etiam continenti et incontinenti et molli. Alius eſt ſecundum ꝙ negatio cadit ſuper primam partem et li propter conſtruitur cauſaliter et tunc eſt ſenſus ꝙ pertinax non immanet ſententie reuocatorie prime propter triſticiam fugiendam id eſt et cauſa non immanendi eſt fuga triſticie et ſic ego nego antecedẽs quia iſta eſt diffinitio mollis ſi addatur contra iudicium rationis et non pertinacis. Et ſi queras quomodo diffiniet pertinax per non immanere ſententie reuocatorie Reſpondetur ꝙ ſufficit diffinire eum per immanere ſententie. ¶ Dico tamẽ ꝙ poteſt ſic diffiniri. Pertinax eſt qui contra iudicium rationis dictantis ſe quendam eſſe ſententiam reuocatoriam contra triſticias primam ſententiam oppugnantes eandem reuocatoriam deſerit. ¶ Ad rationem ante oppoſitum concedo antecedens de vno genere pertinacię et nego cõſequentiam.

F I N I S.

¶ Egidius delfus ad lectorem.

Accipe que noſtris deerant maioribus olim
 Ad mores: ſummi pectore prompta viri.
Hunc ſophie noſtri primates inter honorant:
 Et referant celſo candida ſcripta poloꝫ

¶ Impreſſum pariſius per ſolertiſſimum artis impreſſorie Guillermi anabat cõmorantis apud paruum pontem ante hoſpicium dei ad interſignium liceornie expenſis honeſti viri Johannis Granion bibliopole commorantis apud clauſum brunellum ad interſignium Beate marie.

Tabula alphabetica

A

Ab vnitate finis non concluditur vnitas a=
ctua folio tertio co. prima
Ab vnitate producibilis effectus nõ cõcludi
tur vnitas actus fo. eodem co. ſecũda
Actus indiferens fit bonus vel malus ꝑ aſſũ
ptionem finis fo. quinto co. tertia
Actua imperatiuus executionis duplex fo=
lio. vi. co. ſecunda
Actus interiores ſine exterioribus habitum
fortitudinis producere poſſunt fo. ſeptimo
co. tertia.
Actus interior habet pro obiecto circũſtan
tias actus exterioris fo. nono co. ſecũda.
Act⁹ idẽ nũo ẽ volitio & nolitõ. fo. eod co. ea.
Actus idẽ eſt vſus & fruitio fo. xl. co. iii.
Act⁹ volũta. bifariã dr̃ magn⁹. fo. xxvi co. ii.
Actus aliqs naturaliter cauſat⁹ eſt peccatum
folio vigeſimo primo co. quarta.
Actus fidei & charitatis ꝑ̃ſupponũt patientiã
folio xlviij. co. ii. N.
Actus fidei i omni actu moraliter bono requi
ritur. fo. lij. co. quarta. K
Act⁹ ꝓpri⁹ alicui⁹ habitus qs ẽ. fo liiij. co. iiii. X
Act⁹ & habit⁹ nõ martirij actu & hitu martirij
ẽ pfectior fo. lxv. co. prima
Audaciã excedere fortitudinẽ multifariã in=
telligitur fo. xlj co. iii. G
Audacia & timor ſe cõpatiũtur. fo. iii. co. i.
Audacia qd ẽ & ex quo generaẽ fo. viii co. i.
Aggredi difficilior act⁹ q̃ expectaẽ fo. xi co. i.
Aggrediẽs ſubito parũ expectat ibiđ. co. iiii
Augmẽtũ diuitiaꝝ nõ arguit augmentum ho
norum fo. xxxi. co. iii.
Agens duplex folio. xvi. co iii. Q
Aliqd fit ꝓpter alterũ trifariã fo. xii. co. iii. G
Aliqs act⁹ virtutis ad nullã virtutẽ formaliter
pertinet. fo. xiii. co. iiij.
Ambitio dupliciter capĩ fo. lxxx. co. iii.
Ambitio ſeccundum exteriorẽ apparatũ du=
plex fo. lxxxi. co. prima
Ambitioſ⁹ eſſe ſecundũ numerũ contigit du=
pliciter. fo. lxxix co. iiij. & lxxx. co. ii.
Antigonus i infirmitate audax i ſanitate me=
ticuloſus. fo. xx. co. i.
Appetitus honoris aut pecunię non ſemp vi=
tuperabilis. fo. xii co. iiij
Appetit⁹ honoris aliqñ ẽ licitus ob nullũ aliũ
finẽ creatũ ab appetente. fo. lxxxii. co. iiij. E
Appetitus honoris inordinatus triplex folio
ſeptuageſimo nono co. iiij. L
Appetere honorem & petere differunt fo
lio lxxxiiii. co. pria
Appetitus arduorũ mltiplex fo. liiii. co. ij.
& fo. xc. co. iij. D
Appetitus ſenſitiuus nõ renitente intellectio
põt vires executias moueĩ fo. xxii. co. i.
Appreciatio multiplex. fo. lii. co. iiii. K
Appreciatio veri hũilis ex qb⁹ cõſurgit folio
quinquageſimo quinto co. ſecũda.
Auerſio duplex. fo. lxxvii. co. iii. S
Auxilium ſpeciale in actibus meritorijs non
eſt ponendũ. fo. xl iiii. co. ii
Aureola martirij non omnibus ꝓ chriſto mo=
ri volentibus dabitur fo. xiii. co. ii.

B

Bellũ dupliciter accipĩ fo. lxvii. co. iiii.
Beneficẽtia bifariã capĩ fo. xxvi. co. i.
Beneficiũ bifariã dr̃ magnũ. fo. eođ co. ii.
Bene ſe habere inter amorẽ & odium bifariã
põt intelligi. fo. x. co. ii.
Bonũ opus aliqñ impatur ab actu malo & vitio
ſo vide fo. eodẽ co. iii

C

Cato ob occiſionẽ ſui ab auguſtino rep̃hẽdiẽ.
vide fo. xvii. co. iiij.
Cauſæ ptinacię multę. fo. c. co. iij.
Certitudo duplex fo. xxi. vi. co. iiij
Circũſtantia exceſſiui triſtis facit peccata eſſe
non mortalia vbi fuiſſẽt mor. fo. lxxi co. iiij
Cõditões reqſitę ad act⁹ virtu. quot ſĩt f. i. co. i.
Cõditões ad ſecundariã virtutẽ reqſitę quot
ſunt vide fo. xxxix. co. iij.
Cõditões mollitiei ponũẽ. fo. x cviii. co. iij.
Cõditões pſeuerãtię ponũẽ fo. lxii. co. i.
Cõfidẽtia & fidentia ſecũdum albertũ magnũ
differunt. fo. xxvii. co. ii.
Cõnectio patiẽtię & mãſue. fo. xlii. co. ii
Cõpatio virtutũ difficilis. fo. xlv. co. iii.
Cõpatio honorantis ad honoratum duplex.
vide. fo. xxxvi. co. i
Cõſequentia ab inferiori ad ſuperi⁹ cũ diſtri=
butione non valet fo. iii. co. iii
Cõtentio & inanis gloria diffe. fo. lxxvi. co. i.
Cõtẽtio duplex. fo. lxxxviii. co. i
Contemptus mortis non eſt de ratione marti
rij. vide fo. lxix. co. iii.
Cõtẽnẽs p̃latũ nõ ſp cõtẽpnit deũ. fo. xci. co. ii
Continẽtia grad⁹ duplex fo. viii. co. iiii
Cõtinẽtia grad⁹ i fortitu. qd ẽ. fo. xxv. co. i
Cõtrapugnatio duplex. fo. vi. co. iii
Contrarietates vna cõis & duę ſpeciales repe=
riuntur in fortitudine. fo. iii. co. ii.
Cõtinuare actum ad finẽ vitæ vſq; nõ eſt de ra
tione pſeuerantię. fo. lxii. co. ii.
Cunctare act⁹ difficilior fuga fo. xi. co. i.

D

Defectus ex parte finis i appetitu honoris du

plex. fo.lxxx.co.iii.R.
Defect' i hūilitate mltiplex fo.liii.co.iii
Defectus ſubiectionis ad deum nō ſemper ē ſuperbia fo.xci.co.ii.Q.
Delectio hūilisml'tiplex fo.liii.co.iii
Delici animo qd ē. fo.xli.co.iiii.S
Delectatō ñ cuilibet triſtitię oppōit fo xx.co.i
Delectabili' aliqd dr̄ duplici. fo.xxxii.co.ii N
Delicat' qs dicendus eſt fo.xcix.co.ii.
Deſideriū duplex fo.xlii.co.ii.
Deſiderabilia triplicia. fo.l.co.i.
Deſertio reip. ꝑpter timorē facta ñ ē ita mala ſicut ſi fieret pp cupiditatem fo.xxi.co.iii.
Dignitas magnanimi ex opib' publicis conſurgit fo.xxx.co.iiii.
Dignificar̄ ſe honor̄ cōtigit bif. fo.xxiii.co.iii
Dignificare ſe vt honoretur ē melius q̄ dignificar̄ ſe vt honoret. fo.xxxv.co.ii.
Dignificatio duplex. fo.liiii.co.iii.
Dilectio dei ſup omnia poteſt elici ſine charitate. vide fo.xlv.co.i.
Diſcordia quid eſt fo.lxxxviii.co.i
Diſtributō ſigni diſtribu. dup. fo.lxxx.co.ii.
Dubia non ſp ſunt in meliorem ptem interp̄tanda. fo.liii.co.i.

E

Efficatia rōnis duplex. fo.xxiii.co.i.
Effect' ſupbiæ ml'tiplex. fo.xcv.co.ii.
Excuſare a pctō pōt dupl̄ intel. fo.xxii.co.ii
Excuſat̄ Tullius ab auctore. fo.xxxvi.co.iiii
Expectar̄ facilior act' q̄ aggredi. fo.xi.co.i.
Extremū virtutis bifariā capr̄ fo.iii.co.iii

F

Fragilitas hūana ex quiq; cogno. fo.l.co.ii.T
Fiducia dupliciter capr̄. fo.xxxvi.co.iiii.
Fiducia quid eſt. fo.eodē co.iii.P
Finis nō ſp ſpecificat virtutē. fo.iii.co.i.
Finis cuiuſlibet hit' duplex fo.xvi.co.i.P
Firmitas ai i bono difficili cuilibet virtuti cōpetit fo.i.co.ii
Fortitudo quadrifariā capr̄ fo.i.co.i
Nō ois fortitudo eſt eadē numero contra Buridanum. fo.ii.co.iiii.E
Fortitudo bellica non ē virtus cardinalis ſed pars virtutis cardial̄. fo.v.co.i.
Fortitudo nō circa omnia pericula mortis verſatur: fo.vii.co.i.
Fortitudo triplicē actū hēt: fo.viii.co.ii
Fortitudo tā audaciā q̄ timorē cohibet & moderat fo.viii.co.iiii.
Fortitudo ē circa timorem mali contra Buridanum. fo.ix co.i.
Fortitudo politica (quę virtus eſt) fit propter virtutē. fo.xii.co.iiii.& fo.xiii.co.i.
Fortes ſīctl cōtra omnes conditiones virtutis agunt. fo.xiii.co.ii.
Fortes ob ignorātiā piculorum & ob expiētiā nō ſunt fortes fo.xiii.co.iii.& xiiii.co.i.
Fortitudo circa furorem duplex. fo.xiiii.co.i
Fortitudo propter furorē qualiter pręaccipit rationem. fo.xv.co.i.
Fortitudo ꝑpter electionem multifariam capitur. fo.eodem: colona eadē
Fortis ob defenſionem patriæ debet mortem ſubire. fo.xvi.co.iiii.& fo.xvii.co.i.
Fuga honoris duplex. fo.xxxiiii.co.i.
Fuga fortis aliquando virtuoſa aliquando vitioſa. fo.xvi.co.iiii
Fuga faciliim' act' fortitudis fo.xi.co.i
Fugiēdū aliqd dr̄ dupliciter. fo.lxxxiiii.co.ii
Furorem aſſumi a fortitudine dupliciter itelligitur. fo.ix.co.iiii
Furor adiuuat fortitudinē ſed non reddit eā meliorem. fo.xiiii.co.ii.& iii.

G

Gratia gratis data & non gratum faciens ad p ſeu erantiā requiritur. fo.lxiii.co.iii.E
Gradus virtutis in qualibet virtute triplex reperitur. fo.vi.co.i.
Gradus duplex ītimiditatis. fo.xxiii.co.iii
Grad' heroic' fortitudis qd eſt. fo.xxv.co.i
Grad' pfectionis quot ſunt. fo.l.co.iiii
Gradus ſupbiæ ſecundum Bernardum duodecim. fo.xcvi.co.iii
Grauitas peccati duplex fo.xcii.co.iiii
Gl'ia dupliciter capitur. fo.lxxvi.co.i
Gl'ia dei dupliciter accipr̄ fo.lxxxv.co.i.O
Gl'ia licite pōt appeti. fo.lxxxi.co.iiii
Gl'ia inanis ml'tiplex fo.lxxvi.co.iiii
Gl'ia vana qd eſt. fo.lxxxi.co.ii
Gloriā vanā in opib' miſericordię eſſe peſſimam trifariā intelligitur fo.lxxxviii.co.iii.L
Gl'iari i dño ml'tifariā cōtigit fo.lxxxi.co.iiii

H

Habitus facit delectabiliter opari. fo.xv. colona quarta & fo.xc.co.ii.A
Hit' bifariā iclinat ad actū. fo.v.co.ii
Habitus fortitudinis quilibet eſt virtus cardinalis. fo.v.co.iii
Hit' & act' oppoſiti ſe cōpatiūr̄. fo.x.co.ii
Habitus fortitudinis ꝑpter furorem non accipit rationē. fo.xiiii.co.ii
Hit' nō ſortir̄ vnitatē ab actib'. fo.iii.co.ii
Habitus martirij duplex fo.lxix.co.ii
Honor quid eſt fo.xxvii.co.iiii
Honor eſt maximū pręmium a creatura rationali tribuibile. fo.eodē co.eadē
Honor quadrifariā capr̄. fo.xxvi.co.i.

Honor & honoratō differūt. fo.xxvi.co.iii
Honorarī ēmeli⁹ q̄ honorari. fo.xxxv.co.iiii
Hūilitas mľtifaria capī. fo.xlix.co.iii.R
Humilitas non repugnat magnanimitati ſed ſub ea cōphēdī. fo.xii.co.i.& xlix.co.ii
Humilis ſuos defectus aliorum defectib⁹ nō ſemper ſubiicit necſe omnib⁹ minus appreciari debet. fo.li.co.iii

I

Iactator quis eſt. fo.lxxxviii.co.i.F
Ignorātia iuicibľis duplex. fo.xxiii.co.iiii
In dupliciter accipiī. fo.xli.co.i
Ira dupliciter colubeī fo.xli.co.ii.
Ira facit aliquando ſuſtinere vt tandem inſiliat vide fo.xv.co.ii
Inclinare ad aliquid poteſt bifariam intelligi folio. xxiii.co.tertia
Incōmoda duplicia fo. xxiiii.co.iiii.
Infamia duplex vera & falſa timēda & nō timenda. fo.vii co. ſecūda
Infamia bifariā timetur fo xii.co.iiii
Infiniti vndiquaq; quodlibet punctū ē mediū īfiniti ſcdm vnā dimēſionē ſolu nľlū fo.ii.co.ii
Illatio ab inferiori ad ſupi⁹ terminis materialiter capitis non valet fo.v.co.iii
Innocentia non ſemper melior eſt q̄ culpa vide fo.lxxxi.co.iiii
Ironia duplex fo.xxxiii.co.iii
Ingerere ſe martirio trifariā itelligī fo.lxiiii
Intētio virtutis duplex fo.xlviii.co.iii
Intimiditas bifaria capī fo. xxiii.co. ſecuda
Intimiditas vľ vecordia nō ſp fortitudini opponitur fo.xxiii.co.tertia
Inſenſibilitas patiētie opponitur. folio.xcvii.co. tertia.
Impatientia periculoſiſſimū vitiū eſt folio.eodem. co.tertia.
Iuſticia eſt patiētia imperfectior. fo.xlvi.co. ſecunda.

K vacat.

L

Laudabile dī aliqd bifariā fo.xii.co.iiii.H.
Longanimitas interior eſt ad perſeuerantiā. folio lxiii.co.iiii.
Lucretia ob occiſionē ſui ab auguſtino rephēditur. fo.xiiii.co.ſecunda
Lucrū pecunie non eſt magnanimitatis obiectum. fo.xxviii.co.ſecūda.
Luxuria ex ſupbia oriī. fo.xciiii.co.ſecūda
Luſinus capī dupliciter fo.xcix.co.iii

M

Magnanimitatē eē circa id qđ eſt in vnaq̄q; virtute magnum quō itelligī fo.xxviii co.i
Magnanimus magis ſe eſſe dignū honoribus affectat q̄ hōres cōſeq fo.xxviii.co.iii
Magnāimitatis duplex genus fo.xcviii.co.i
Magnanimus magis opinionē virtutis bn̄factiue q̄ honorem & opera q̄ opinionem affectat vide fo.xxviii.co.iiii
Magnanimus ob actus interiores nō eſt dign⁹ honoribus fo.xxx.co.iiii
Magnanimus nō catholicus magis honorem appetit q̄ fugit fo.xxx.iiii.co.i.&iiii
Magnanim⁹ non tenetī ſemper ſecundum inclinationē ſuæ virtutis opari fo.xxxv.co.i
Magnanimitas circa reru exſeruarē cōtentū verſatur & ad fugā vilium inclinat fo.xxvii.co.i. & fo.xlix.co.iii.
Magnum & puū quomodo vari ant ſpeciē actus & quo modo nō fo.xxix.co.ii.iii.& iiii.
Magnificentia bifariā capī . fo.xxxviii.co.i
magnificentia non ſemper circa ſuꝑflua verſatur.folio. eodem.co.eadem
magnificentia proprios actus exteriores non habet fo.xxxviii.co iii. & iiii. & xxxix. co.i
malum pene vel culpæ vitandum nō excuſat hominē a ſui occiſione. fo.xiiii.co.ii
Mala ipatiētiā ſequentia fo.xlvi.co.iii
Martirium trifariam capiī fo.lxiiii.co.ii
Martiriū nō ē actus fidei fo.lxvii.co iii
Martiriū non pro quolibet virtutis tempore ē ſubeundum fo.lxx.co.iii
Martiriū pro ope conſilii quādoq; eſt ſuſtinēdum. fo.lxxi.co.i.G
Materia duplex fo.xxx.co.ii
Materia virtutis & ꝑmiū differūt fo.xxxi.co.i
Mediu duplex intrinſecū & extri. fo.ii.co.iii
M dium duplex rei & rationis fo.xxxii.co.i
Medium duplex rei & rationis fo.xxxii.co.i
Mediatō duplex virtutis & poſitiōis fo.x.co.i
Meli⁹ nō ē ſp magis appetēdu fo.lxvi.co.i
Melius eſt ſecundū caſſianū eē cupidū inanis laudis & carere fornicatione & caſtrimergia q̄ habere caſtrimergiā & fornicationē & carere iactātia fo.lxxxviii.co.iii
Modi incompoſſibilitatis quot ſunt fo.xxiii. & ēt co.ii.F.
Mollicies mľtifariā capitur fo.xcviii.
Mollities non ſemper verſatur circa delectationes guſtus & tactus fo.xcviii.co.iiii.
Mors nō ē de ratiōe martirij fo.lxiiii.co.iiii
Mors mľtifariā deſideratur fo.lix.co.i

N

Naturæ cōes i conſilio conſtancienſi condemnatę ſunt fo.x.co.i
Natura hominis duplex fo.xvii.co.i
Nō fugeī cōmouētē q đ ē. fo.xxxiii.co.iii.D
Nolitio naturalis q̄ ē fo.xli.co.i

Nolito añ alicuius bonæ cõſequẽtiæ nõ ſēpẽ nolitum cõſequens fo.xx.co.ii

O

Obiectũ fortitudinis ẽ malũ & non infamia vł inopia fo.v.co.iiii.&.vi.co.i
Obiectorũ pluralitas non infert pluralitatem actuum fo.ix.co.ii.
Obiectũ triſtabile non ẽ inmediata cã triſtitię vide fo.xiiii.co.iii.
Obiectũ virtutis duplex fo.xxix.co.iii
Obedientia duplex fo.lxxxix.co.ii. F
Occidere ſe eẽ licitũ bifariã itel. fo.lxiii.co.iii
Occiſũ aliqd dr bifariã fo.lii.co.ii.G
Odire difficili' eſt q̃ non amare fo.xxiii.co.iii.
Odiũ dei peccatorũ maximũ fo.xcii.co.iiii
Opus ꝓpter deũ ſolũ factũ ẽ melius q̃ ſi ꝓpter deum & aliud fieret fo.xxxiiii.co.iii
Opa virtutis non ſemper cũ ſunt ꝑſentia reſiſtiunt mentem fo.xix.co.iiii
Opus hoīs pfectũ reddit patiẽtia fo.xlviii.co.i
Opus peccati eẽ difficilius ope virtutis trifariã intelligitur fo.lxiiii.co.ii
Opus dignũ venia & nõ dignũ venia qualiter differunt fo eodẽ co.iii
Oppoſitio actuũ duplex. fo.lxxvi co.ſecunda
Opponitur vnum alteri dupl'r. fo. xlv co.i.h.
Origo vitiorũ duplex fo.lxxxviii co.i & xcii co. ſecũda.

P

Pars integralis dupl'r capi. fo.xxiiii co.i.
Pars potẽtialis trifariã capi. fo. xxv co.i.
Partes integrales fortitudinis a potentialibus nõ differunt. fo. eodẽ co.eadem
Partes honoris multiplices. fo. xxxiii co.iiii.
Partes ſubiectiuæ fortitudinis ſex. fo.x co.iiii.
patiẽtia tripl'r capitur. fo.xxxix co.i.I
patiẽtia non ſolum cohibet triſtitią ſed excitat fo. xl co.i
patiẽtia nõ manet ĩ patria fo.eodẽ co.ſecunda
patiẽtia fortitudie ẽ ipfectior fo.xlv co.iii.
Pati ꝓ fide cõtingit tripliciter. fo.lx.iiii co.iiii.
peccatũ cõtra virtutẽ cardinalẽ nõ ſp eſt pctm̃ mortale. fo.iiii co.ſecũda
Pctã aliqua ſunt intriſece mala. fo.xxi co.iiii
Peccatũ citius fugiẽdũ q̃ mors fo.eod co.ead
Peccatũ corrũpere virtutẽ dupl'r itelligit. fo. xcii.co. ſecũda
peccare ignorãter & ex ignorantia differunt. fo. lxxix co.i.
Peccatũ dr piculoſũ dupliciter. fo.lxxvii co.iiii.
piculũ duplex obruẽs & circõſtãs. fo.lxxxiiii co. .i.N.
pericula in bello quedã libera q̃dã nõ ſũt ĩ poteſtate noſtra. fo.vii.co. tertia.
perſeuerãtia quadrifariã accipit. fo.xxv.co.iiii
pſeuerãtia grad' ĩ fortitudie q ẽ. fo.xxv. co.i.
pertinax quis eſt. fo.lxx co.ii & xcix co.iiii & ẽt fo. vltimo co.ſecunda
ptinax quinq; modis capitur. fo.c co. ſecunda
ptinacia minoris quid eſt ibidem co.eadem
ptinax infidelitatis qd eſt ibidem co. eadem
ptinacie hereſis quid eſt ibidem co.eadẽ
ptinacia ſiplicis erroris duplex fo. eod co.ead
preſũptuoſius oĩs ignorãs. fo.lxxviii co.i.
preſumptio nõ ſemp eſt pctm̃ contra ſpm̃ ſctm̃ fo. eodem co.iiij.
preſũptio nouitatũ qd eſt. fo. lxxxviii co.i
ꝓprietas duobus modis capi. fo.lxi co.ii.O.
ꝓprietates patiẽtię quot ſunt. fo.xlix co.iiii
pro ꝓpoſitiõe nõ catholica ſcita eſſe nõ catholica licite quis patit martiriũ. fo.lxx co.ſecũda
puſillanimitas eſt peior ꝓſumptione fo. lxxix co. ſecunda
puſillanimitas quõ ꝓcedit extra fo.xcviii co.ii

Q

Quintupliciter verſatur virtus circa ſuũ actũ fo. liii co.iiii.Q.
Quinq; ſunt gñа martirum ſcd̃m altiſſidorenſem fo. lxvi co. ſecunda K
Quinq; de cauſis licite quis patitur martirium fo. lxix. co. iii.
Quattuor ſunt ſpecies fortitudinis. fo. xx.iii. co iii.

R

Rectitudo rationis ĩ ſubeundo ardua aliquando ĩ vno aliqñ in plurib' actib' ponit fo.ii.co. ii
Recedere a bono ob fugã triſtitiæ ẽ mollicies fo. xcviii co.tertia
Robur corporis qd eſt & an virtuti conueniat fo. i.co.i.
Robur ſpei vñ ꝓuenit. fo.xxxvii co. ſecunda

S

Spes tripliciter accipi fo.xxxvii co. tertia V.
ſpes aliqñ mortale pctm̃ fo. xxiii co.iiii
ſpes & timor ſcd̃m thomã diñt per obiectum. fo. ix co. tertia.
Spes cõis ẽ audacię & fortitudi. fo.eo.c.ead
Spes bñ ſe habẽti ĩ arduis (& nõ deſiderium) cauſat delectatiõem fo.xix.co.iii
Spẽs fortitudi ſimilitudinarie ſex fo.xi. & ẽt co.ii. F
Species ſupbie quattuor fo. xcv co. iiii
ſpecies patientie a multis poſite refelluntur. fo. xliii co. tertia
ſpecies puſillanimitas quot ſũt fo. lxxix co.ii
ſpecialitas actus duplex diſtinctionis & originis fo. xci co. tertia.
ſecuritas dupliciter accipi fo. xxxiii co.iiii

Signū dicit meli⁹ mltifariā fo. xxvii.co.iiii.E
ſubiectū oīū moraliū virtutū aīa fo.xxix.co.i
ſubijcit quis alteri triſariā fo.li.co.ii.
ſuſtinet maxim⁹ actus fortitudis & principali or ꝙ inferre. fo.xi.co.i.& xii.& co.i
ſuſtinere mala nō ē actus adequatus patiētiæ vide fo.xliii.co.iiii.
ſuperbia quid eſt fo.lxxxviii.co.iii
ſupbia dupliciter capī fo.xc.co.iiii.E &xcii.co.tertia & xc.co.tertia
ſuperbia ſecūdū hugonē duplex:ſecūdū Bernardū triplex. fo.lxxxviii.co.iiii.N
ſuperbus vanus ambitioſus p̄ſumptuoſ⁹ quō differunt fo.xcix.co.i
ſuperbus habet mltas malas conditiōes ſoli. eodem colūna ſecūda
ſupbia in deū (& ēt in hoīes) eſt peccatū mortale fo.xcxi.colūna.ii. & co.iii K
ſupbiā ſe opponere deo dupl.itelligī fo.xcii & et colūna prima O
Supbia ī deū & ēt ī hoīes eſt peccatū mortale vide fo.xci.co.ii.L.& co.iii.K
Supbiam ſe opponere deo duplr itelligitur vide fo.xci.co.i.Q
ſupbia vitio cōtra naturā & oī vitio theologico eſt peior fo.xciiii co. iii & iiii
ſuperbiā eſſe vitiorū regimē multifariam itelligitur. fo.xcv co.i
ſupbia i volūtate ſolū ſubiectaī fo.eodē.co.iii
ſupbia tollerabilior ē i diuite indocto ꝙ ī paupere docto fol o.xcvii.colūna prima
ſuperbia cognata eſt potētib⁹ fo.eodē co.ead

T

Trāſitus de contradictorio ī cōtradictoriū nō fit ſine mutatione fo.xxx co.i
Temperātia nō ıp tollit ipedimenta opıs boni puenētia a delectabili fo ıcdo co.i
Tēpantia heroica (licet nō ſimplex) circa mortem verſatur fo.vii co.i
tempantia bifariā capī folio.li.co.i
Teſtimoniū hoīm mltipliciter ꝑferī diuino ī peccato fo.lxxvii.co.i
Timor quid ē & ex quo generaī fo.vii co..i
Timor mltifariā capī fo.xx.co.iiii
Timor nō ſēp ē peccatū fo.xxi.co.iiii
Timor quō excuſat a pctō fo. eodē co.ii.
Timor aliqñ eſt peccatū mortale aliꝗ uādo veniale fo.eodē.co.eadē
Timor inclinans contra iudicium rectæ rationis nō ſēp ē peccatū fo.eodē.co.iiii
Timore in gliatiōis nō ē op⁹ virtutis deferēdū vide fo.vii.co.ii
Timor & audacia nō ſunt totale obiectū fortitudinis fo. viii.co.iii
Triſtitia duplex deuicēs & afficiēs fo.xv.co.ii
Triſtitia duplex.ſ. deliberata & nō deliberata vide. fo.xl.co.iiii.
Triſticia multiplex fo.xcvii.co.iiii
Triſtitia facit de ſētētia iuſta iniuſtā fo.c.co.i
Tollere ipedimēta rectā ratione ipediētia poſt in opibus hūanis eſt mihi virtuti commune vide fo.i.co.ii.& fo.ii.co.ii

V

Vecordia qd ē & qualiter gñaī fo.xxii.co.iiii
Verecūdia qd ē fo.xii.co.i
Verecūdia bifariā capī fo.xxxii.co.iiii
Veritates credibiles duplices fo.lxix.co.iii.E
Vitiū capitale qd ē fo.lxxxvii.co.iiii.&xcv. & ēt colūna prima
vitiū vnū originat aliud dupli. fo. xciiii. co.i
virt⁹ triſariā capī. fo.lxv.co.iii
virt⁹ triſariā dī haberi fo.lxi.co.iii.
virtutes non ſunt cōuexæ fo.xl.co.iiii
Virtutes quo ad act⁹ non remanēt i patria fo. eodē & ēt co.iii.Q
virt⁹ verſaſ circa plura dupſr. fo.xxvii.co.iiii
Virtus nō ē cā honoris fo.xxvii.co.i.P.
Virt⁹ bifariā verſaī circa extrema fo.ii.co.ii
Virtutes cardinales alias virtutes in tribus p̄cellunt fo.iii.co.iii
Virtus dī cardinalis quia eā habet potiſſimo virtutum habitus fo.ii.co.iiii
Virtutū cardinaliū ꝙlibet nō ſemper aliam iuuat. fo.vi.co.iii
Volitio iuſtitiæ ad magnanimitatē ptinens duplex vide fo.xxxix.co.ii.
Volitio ſine habitu aliquo pōt bonū rationis ſeruare cōtra quaſcūꝗ triſtitias fo. xl.co.i.K
Volitu dī aliqd bifariā fo.xx.co.ii.y
Vſus ē melior ꝙ poſſeſſio fo.xii.co.i.E
Vtilius non ſemper ē melius.fo.eodē.co.eadē

X

Xp̄s nō accelerauit vſum rationis ī nocētibus occiſis fo.xlv.co.ii.
Xp̄s oīa magnifice egit fo.xxxviii.co.ii
Xpianus bifariā capī fo.lxxi.co.iii.T

y

ypocrita nō ſuſcipit hōres virtutis. fo.xxxvi. & ēt co.i
ypocriſis trib⁹ mōis cōmittiī.fo.lxxxviii.co.i

G Finis.

Queſtiones additæ in Librū de Fortitudine Magiſtri Martini de magiſtris per Dauidem cranſton ſcotum in theologia bacchalarium.

Venundantur parrhiſiis a Ioanne granion eiuſdē ciuitatis bibliopola: in Clauſtro brunelli: prope ſcolas decretorum: ſub ſigno ſacratiſſimę dei genitricis Marię.

acceptiones mollicies. vel electione quibus recta ratio immanēdū eē dictā-
bat et hoc ſine ille paſſiones excedant cōem hominū
facultatē ſiue nō et tunc mollicies opponit tam pſe-
uerantie ꝙ martirio. ¶ Scḋo modo accipitur mollici
es proprie ꝓ vicio quo quis propter paſſiones vehe-
mentes triſticiaꝝ non tamē excedentes cōem facultā-
tem hoīm diſcedit a ſententia vel electione quibꝰ rctā
ratio dictat eē immanēdū. Et hoc modo de mollicie
loquitur ariſt. vii. ethicoꝝ et dicit eam opponi perſe
uerantie ꝑ hoc qḋ dicit triſticiarū ſe includitur incō-
tinentia que diſtrahit per paſſiōes delectationū per
hoc quod dī non tamē excedētes ⁊c̄. ſecluditur mollī-
cies oppoſita martirio q̄ tamen vt dicit thomas nō
proprie debet appellari mollicies eo ꝙ molle ꝓprie
dī ꝙ facile cedit tangenti ⁊ nō iudicatur aliquid mol
le ex eo ꝙ cedit fortiter impellenti. Nam parietes ce
dunt machine percutienti et tamē non dicūt molles.
Et ideo philoſophus dicit. vii. ethi. ꝙ ſi quis a forti-
bus et ſup excellentibus triſticiis vincat quas pauci
homines vincant talis non dr mollis nec eſt mirabi-
le ſed condonabile ſi contra tendat. Uult autem btūs
tho. ꝙ ſcḋm phm proprie mollis dī qui recedit a bo
no propter triſticias cauſatas ex defectu et carentia
delectationū probatur qꝛ mollis dī quaſi cedens de
bili mouenti ſed triſticia ex carentia voluptatū eſt de
bilius mouens retrahendo ꝙ voluptas attrahendo
et eſt etiam debilius mouēs ꝙ metus periculoꝝ. ergo
mollis dī qui recedit a bono ex defectu ⁊ carentia vo
luptatū ⁊ delectationū minorē probatur pro prima
parte quia carentia voluptatis eſt purus defectus ꝓ
ſcḋa aūt parte probat per tulliū. i. de officiis dicentē
non conſentaneū qui metu nō frangitur eū frāgi cu-
piditate nec qui inuictum ſe a labore preſtitit vinci a
cupiditate. Iſta opinio nō michi videtur conformis
ſententie ariſto. ſcḋm eū ariſtotelem in ſept. circa ca-
S. thomā. lorem ⁊ frigus eſt mollicies ⁊ tamen conſtat ꝙ calor
et frigus nō dicant abſentiā delectationū ſed etiam
poſitionē maloꝝ cauſantiū triſticiam igitur. Scḋo
ſcḋm ariſto. in eodē ſept. ꝙ eſt circa delectationes in
continentia illud eſt circa triſticias mollicies ſed con
ſtat ꝙ ſunt alie triſticie guſtus et tactus ꝙ carētia de
lectationū et circa huiuſmōi triſticias non eſt inconti
nentia q̄ circa eas eſt mollicies. Tertio q̄ pmittit pen
dere in lutum extremitates veſtis ſue vt nō habeat tri
ſticiam ⁊ moleſtiā in leuando ille dī mollis et deli-
catus ſed qui eſt huiuſmōi nō ſolū habet triſticiam ex
carentia voluptatum ſed etiā malo poſitiue affligen
te igitur maior pȝ per ariſt. ibidem exemplificantē de
molli et delicato et dicentē qui retrahit veſtimentuȝ
vt nō laboret ſecūdū eam q̄ʒ leuare triſticia talis ſcȝ
dī mollis. Et ſi dicas ꝙ in eodem capitu. ariſto. expſſe
dicit ꝙ mollicies cauſatur a triſticia q̄ eſt exꝰ defectu
concupiſcentie ſub hiis verbis nō eligētiū aūt hic q̄-
dem ducit ꝓpter delectationē hic aūt ꝓpt fugere tri
ſticiā que ē a ꝯcupiſcentia ⁊ in hoc ponit drñiȝ inter
incōtinentiā ⁊ mollicié. Rñdeo ꝙ recedere a bono ꝓ-
pter fugā triſticie ꝓuenientis ex abſentia delectatiōis
bene eſt mollicies nec hoc negamꝰ. Sȝ dico ꝙ nō oīs
mollicies ē talis imo aliq̄ eſt qua recedit a bono ꝓpt
fugā triſticie ꝓuenientis aliquo ex afflictiuo ⁊ ſi exten
cōditiōes mollicies. datur nomē ꝓpt fugā cuiuſcūq; triſticie q̄tuor con-
ditionibꝰ additis pma eſt ꝙ illa nō excedat cōem fa-
cultatē hoīm. Scḋa ꝙ hmōi triſticia non ſit obiectuȝ
principale illius boni ac tus a quo receditur ſecun-
dum totam ſpeciem ſuā non quiꝫ quiſ deſerit bonum
fortitudinis propter fugam periculorum et triſticie
ex illis periculis ꝓuenientis dr̄ mollis. Et ita etiam
de magnanimitate diceretur. Tertio ꝙ nō ꝓueniat ta-
lis vinci propter naturam generis. Quarta ꝙ nō pro

pter egritudinem. Et iſtas duas vltimas cōditiones
ponit Ariſtoteles in ſeptimo dicens ita ſed ⁊ ſi quis
a quibus multi poſſunt abſtinere et ab hiis vincitur
et non poteſt contendere non propter naturam gene
ris vel egritudinem puta ut ſit harum regibꝰ molli
cies propter genus et vt femininum a maſculino di-
ſtet vbi euſtracius victus igitur a q̄ſi nullis triſticiis
non propter naturam generis vel propter egritudi-
nem mollis eſt. Tunc ſit prima concluſio. Non om-
nis mollis dicitur qui recedit a bono propter triſti-
cias cauſatas ex defectu delectationum probatur ꝑ
tertiam et quartam conditionem hic poſitas. Secun
do ſecundum ariſtotelem in ſeptimo ſunt alique de-
lectationes neceſſarie ſed qui propter carentiam hu-
iuſmodi delectationum recedit a bono non eſt mol-
lis igitur non omnis eſt mollis qui recedit a bono ꝓ
pter triſticias cauſatas ex defectu delectationum mi
nor patet quia vincere huiuſmodi carentiam delecta
tionum neceſſarium excedit communem facultatem
hominum et multo difficilius ꝙ vincere delectatio-
nes ipſas aut etiam res alias triſticias per preſenti
am ſuam inferentes et maior eſt ariſtotelis in ſepti-
mo vbi ait quia autem quedam delectationum neceſ
ſarie ſunt hec autem non et vſq; ad quem ſuperabun
dantie autem neq; defectus. Et ſtatim poſt eum vult
dare differentiam inter intemperatum incontinen-
tem et mollem non loquitur niſi de ſuperabundanci
is delectationum et non de delectationibus neceſſa-
riis. Secunda concluſio aliquis eſt mollis quia rece-
dit a bono propter triſticias cauſatas poſitiue a re
bus triſtabilibus patet auctoritatibus parum ante
allegatis. Scḋo inter huiuſmodi triſticias ſūt ali
que que non excedunt communem facultatem homi-
num hoc eſt quas homines vt in plurimum ſuperant
quas tamen fugiunt nō propter electionem ſed quia
vincuntur ab eis ille autē qui vincitur ab eis autem
incontinens aut mollis aut intemperatus aut beſtia
lis aut eſt ei condonabile non incontinens quia ta-
lis non vincitur a delectatione nec intemperatus qꝛ
talis non fugit propter electionem ſed quia vincitur
nec beſtialis quia talis fuga non eſt ita vilis vt deii-
ciat hominem infra communem hominum dignita-
tem nec eſt huiuſmodi vinci condonabile cum ho-
mines plures huiuſmodi triſticiam ſuperent ſicut eti
am plures ſuperantur ab ea q̄ relinquit ꝙ talis di-
citur mollis. Iſta ratio videtur michi multuȝ efficax
ſecundum principia ariſtotelis. Tertia concluſio ex-
tenſo nomie mollicies ad gradū vicii oppoſitum per
ſeuerantie ſecundum totum ambitum eius mollicies
non eſt tantum circa triſticias guſtus et tactus pro-
batur circa quancunq; triſticiam poteſt reperiri gra-
dus perſeuerantie circa eam poteſt reperiri gradus
mollicies ſed circa alias triſticias a dictis poteſt re-
periri gradus perſeuerātieq; ⁊ mollicies maiorē no
ta ex oppoſitiōe q̄ eſt inter pſeuerātiā ⁊ mollicié ⁊ mi
nor ꝓbata ē ſatis vbi actū ē de pſeuerantia ⁊ de mar
tirio. Alie enī triſticie poſſūt eē retractiue a bono ope
⁊ vehementes ⁊ tñ nō excedere cōem facultatē hominū
Scḋo ſcḋm ariſtotelē i pncipio ſeptimi circa mores
fugiēdoꝝ ſunt tres ſpecies ſcȝ icōtinētia malicia beſti
alitas ſȝ ꝯſtat ꝙ deſerere opꝰ ſcepti aut triſticie ꝓpt
piculū pdēde pecunie ē fugiēdū ⁊ hoc nō ē beſtialitas
qꝛ hoc nō deiicit hoīez īfra cōem hoīs dignitatē nec
malicia qꝛ ſuppoſito qꝛ nō facit hoc ex electiōe ſȝ qꝛ vi
cit ē icōtinētia ⁊ nō ē icōtinētia ꝓpriiſſime dicta qꝛ il
la ē circa delectatiōes q̄ ē icōtinētia ſcḋm aliā ſpecieȝ
q̄ dr̄ mollicies. Tertio ī tali nō ē ꝯcordia partium aie
ſȝ pugna ⁊ cōtētio ⁊ ꝯtradictia q̄ viciū eꝰ non ē ma
licia nec ē viciū ſup omnem maliciam poſitum ergo

non eſt beſtialitas ergo eſt incōtinētia non ſtrictiſſime dicta ergo eſt incontinentia ſecundum ſpeciem que eſt mollicies. ¶ Prima cōſequentia nemini qui ariſtotelem in ſeptimo legerit dubia eſſe debet et probatur per euſtracium. Ita dicētem in pricipio ſeptimi quare et in maliciis oppoſitis virtutibus moꝛalibus concoꝛdia quedam eſt partiū anime in incontinentia autem non eſt concoꝛdia partium anime. ¶ Secunda conſequētia pꝛobatur per eundem euſtracium commento ſequenti dicentem de beſtialitate ꝙ eſt ſpecies malicie ſuper omnem maliciā. ¶ Quarto deſerere opus iuſticie pꝛopter triſticias tactus ꝛ guſtus eſt iniuſticia/ſecundū gradum molliciei ergo deſerere idem opus pꝛopter triſticias aut pericula amiſſionis pecuniarū aut alias triſticias que habeant conditiones ſupꝛa poſitas eſt iniuſticia ſecundum gradum molliciei conſequentia tenet quia conſtat ꝙ eſt iniuſticia ſecundū aliquem gradum et non ſecundum gradum temperantie nec ſecundum gradum beſtialitatis nec ſecundum continentie ſtricte accepte ergo ſecundum gradum molliciei. Tum ſecūdo quia nō eſt ratio que tunc pꝛopter quam vinci a triſticia guſtus et tactus conſtituat iniuſticiam in gradu molliciei quin per eandem concludatur ꝙ vinci ab aliis triſticiis ſub conditionibus ſupꝛapoſitis conſtituat etiam iniuſticiam ī gradu molliciei. Et ſicut argutum eſt de iniuſticia ita argui poteſt de generibus alioꝛum viciorꝫ. ¶ Quarta cōcluſio non eſt circa tñ triſticiam pꝛouenientem ex diuturnitate operis laboꝛioſi pꝛobatur quia perſeuerantia non eſt tātum circa huiuſmodi triſticiam ergo nec mollicies conſequentia iſta nota eſt et antecedēs pꝛobatum eſt diffuſe cum agebat de perſeuerantia. ¶ Quinta concluſio mollicies eſt vicium oppoſitum perſeuerantie patet ſatis ex his que dicta ſunt de perſeuerantia vnde ſecundum ariſ. in ſeptimo et frequenter recitatum eſt vicium moꝛale diuiditur in tres ſpecies vel gradꝰ in maliciam/incontinentiam et beſtialitatem contra maliciam eſt virtus contra beſtialitatem heroica virtus contra incontinentiam continentia. Continentia diuiditur incontinentiam ſtricte acceptā que eſt circa delectationes et perſeuerantia que eſt cum quis bene ſe habet. Contra oppugnātes triſticias non quaſlibet ſed quales dicte ſunt continentie ſtricte opponitur incontinentie ſtricte accepta ꝛ perſeuerantie mollicies. ¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur pꝛimo ratione Tho. poſita in recitando opinionem ſuam. ¶ Secūdo triſticie cauſate a rebus afflictiis ſunt multum vehemētes ergo circa eas non eſt mollicies. ¶ Tertio arguitur auctoꝛitate euſtracii in ſeptimo dicentis et iam allegatum eſt virtus igitur a quaſi nullis triſticiis non pꝛopter naturam generis vel pꝛopter egritudinē mollis eſt vbi euſtracius dicit mollem vinci a quaſi nullis triſticiis. ¶ Ad pꝛimum dico ꝙ molle naturale eſt cedens debili mouenti mollis autem moꝛaliter eſt cedens mouenti quod non excedit communem facultatem hominum quod ſcilicet ſuperatur a pluribus et quod etiam plures ſuperat et tale dicitur debile mouens vel impellens cui ſcilicet reſiſtitur a pluribus et non tantum a paucis. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ alique tales triſticie ſunt vehementes quia tñ nō excedūt cōmunē hoim facultatem ideo conſtituunt viciū in gradu molliciei. ¶ Ad tertiam dico ꝙ euſtracius dicit hmōi triſticias eē quaſi nullas non ſimpliciter cum ſm ariſtotelē multi ab eis vincant ſed p cōparationem ad triſticias cōmunem facultatem hoim excedentes ſicut triſticia ꝙ̄ pueniẗ

diuiſio vicii.

ex ſupplicio ignis aut periculo moꝛtis iminētis et grauiſſimoꝝ toꝛmētoꝝ. ¶ Cōtra tertiā concluſionē arguit̄ auctoꝛitatibus ariſtotelis ꝛ pꝛimo auctoꝛitate eius in pꝛincipio ſexti capituli pꝛimi tractatꝰ vbi ꝯpat incōtinētiā/molliciē ꝛ intēperātiā īter ſe. Dicit eñi circa eas aūt que per tactū ꝛ guſtum delectationes/ꝛ triſticias ꝛ ꝯcupiſcētias ꝛ fugas/circa q̄s tēpantia ꝛ intēpantia. Diſtincta prꝰ eſt q̄dā ſic ſe hñe vt vinci ꝛc̄. vbi ptꝫ expꝛeſſe ꝙ ponit pꝛedicta circa delectationes et triſticias guſtus et tactus. Secūdo arguit̄ auctoꝛitate euiſdē capitulo quarto vbi expꝛeſſe dicit ꝛ pꝛobat ꝙ circa delectatiōes non neceſſarias vt ire lucri honoꝛis ꝛ hmōi nō eſt incōtinentia nec cōtinentia nec mollicies ꝛ ꝙ ſuper habundātes in talibus nō dicūtur ſimpliciter incōtinentes ſed cū addito vt puta incōtinentes pecuniarū aut lucri. ¶ Tertio auctoꝛitate euſtracii ibidem dicētis quēadmodū eñi pꝛincipaliter ſeu ꝓpꝛie incōtinentes dicūtur ꝓpter ſuperflue vti venereis ſic ꝛ iſti dicūtur incōtinētes cū appoſitiōnē vt ſuperflue amplexantes vincere ꝛ ditari. Pꝛopter iſtas auctoꝛitates ꝛ aliquas alias ſimiles voluīt aliqui ꝙ continētia perſeuerātia ꝛ eoꝛū oppoſita nō ꝯtingant niſi circa voluptates ꝛ triſticias guſtꝰ ꝛ tactꝰ. Ad pꝛimū ergo reſpōdeo ꝙ ar. loquitur de illis delectationibus guſtꝰ et tactꝰ non quia circa eas ſolas ꝯſiſtat ꝯtinentia ſed quia circa eas manifeſtius ꝯſiſtit et per eas ꝯuenientius ꝛ melius nobis natura hoꝛum innoteſcit. ¶ Ad ſecūdam ꝯcedo ꝙ in illo loco ariſ. non vult ꝓbare niſi ꝙ non omnis ꝯcupiſcentia honoꝛis eſt incōtinētia ſimiliter ſꝫ iſtā incōtinētia honoꝛis immoderata cū quo ſtāt ꝙ deſerere bonū iuſticie vel alterius virtutis ꝓpter triſticiā ꝓuenientem ex periculo perdēdi honoꝛē eſt mollicies ꝛ deſerere bonū iuſticie ꝓpter honoꝛē ꝯſequendū eſt iuſticia ſecundū gradū incontinētie nec oppoſitū dicit ariſ. Ad tertiā ſimiliter. ¶ Contra quintā ꝯcluſionē Arguitur ſic Eſſe delicioſum ꝑtinet ad intēpantiā ſed ſcdm ariſtotelē in ſeptimo ethicoꝝ. Delicia mollicies quedā eſt ergo mollicies nō opponitur pſeuerantia ſed intemperentie. ¶ Secūda eſſe luſiuꝰ eſt contrarius eutrapeli ſed luſiuꝰ ſcdm ariſ. in eodē ſeptimo eſt mollis ergo mollicies opponitur eutrapelie et non perſeuerantie. ¶ Ad pꝛimā reſpondet beatus thomas ꝙ delicia ē quedā mollicies ſed mollicies ꝓpꝛie reſpicit defectū delectationū. Delicia autem reſpicit cauſam impedientem delectationē ſcꝫ laboꝛem delicioſi enim ſecundū eū dicuntur qui nō poſſunt ſuſtinere laboꝛem nec aliquid qđ voluntatem diminuat ſecundū illud deutronomii triceſimo octauo tenera mulier ꝛ delicata ꝙ̄ ſuper terrā ingredi non valebat nec pedis veſtigiū figere ꝓpter molliciem. Hec ſolutio mihi nō placet nā ſi delicia eſt quedā mollicies delicia ſecundū mōm loquēdi ariſtotelis eſt ſpecies molliciei ergo delicia ꝛ mollicies non habent illas diuerſas conotationes quas dicit thomas. Secundo quia ex omnibꝰ ipſis videtur oppoſitū delicia eñi a deliciis que voluptates quedā ſunt dicitur ergo ꝓpꝛie delicioſꝰ eſt qui non poteſt ferre abſentiā delectationū. ¶ Tertio ſi delicia eſt quedā mollicies ꝛ delicia omnis pertinet ad intēperātiā ꝯſtat ꝙ aliqua mollicies ad intemperantia pertinebit ergo mollicies non erit ſecūdum totū genus ſuū oppoſita perſeuerātie. Ideo pꝛo ſignificatione hoꝛū terminoꝛū aliter dico ſcꝫ ꝙ mollicies ſignificat vicium illiꝰ qui ꝓpter fugā triſticie qualis ſupꝛadicta deſerit opus virtutꝫ ſiue illa triſticia cauſetur ex pꝛeſentia triſtabiliū ſiue ex abſētia delectationū. Delicatꝰ enim qui ꝓpter fugā triſ

victoriam. tamen eſt vna alia cui non inſiſtunt ſcilꝫ ſententie reuocatorie prime, rõne primi dicuntur ſimiles tam continẽtibus ꝙ incõtinẽtibus, rõne ſecũdi ſunt vere incontinentes qꝛ cum ſuadeãtur ad oppoſitũ ſententie non recte et recta ratio dictet eis aut ſaltem dictare debeat ꝙ debeant eam deſerere nichilominus propter deſiderium victorie non inſiſtunt huiuſmodi ſentẽtie dictatiue ſed potius perſequunť delectationẽ ⁊ ab ea vincunť. Alii ſũt ꝗ nullius delectationis gratia inſiſtunt ſentẽtie vel electioni cũ tñ recta rõ dictet ei eſſe ꝓpter delectationem inſiſtendũ. Exẽplũ huiꝰ eſt de aggreſti oppoſito eutrapeli ⁊ luſiuo cui recta rõ dictat aliqñ eẽ dãdam operã ludo gr̃a delectationis cui ſententia nõ inſiſtit qꝛ minus ꝙ opꝫ delectatione gaudet. Et inter hunc ⁊ inter incõtinẽtẽ mediꝰ eſt ꝯtinẽs vt dicit ariſ. in ſeptimo ſub his vbis. Quis aũt aliqs eſt talis qualis minus ꝙ opꝫ corporalibꝰ gaudẽs ⁊ iõ imãnens rõni talis huius incõtinẽtia medius cõtinens et ſm eũ differt iſte ab incontinẽte qꝛ incontinẽs iõ non immanet qꝛ magis ꝙ opꝫ gaudet delectatione iſte aũt ideo non opꝫ qꝛ minus ꝙ opꝫ delectatione gaudet, iſte aũt nec nomẽ habet nec contrarius videtur ꝯtinentie qꝛ in paucis ⁊ raro ꝯtingit. Perſeuerantia aũt eſt qua quis contra triſticias imanet ſententie vel electioni recte Mollicies qua quis triſticiis cedit ⁊ propter eas fugiendas ſiſtiꝫ ⁊ electionẽ rectã deſerit de qbus triſticiis ſupiꝰ recitamꝰ cõditiões ꝗ aũt nullis triſticiis vehementibꝰ infra tñ ꝯmunẽ facultatẽ hoĩm exiſtentibꝰ ſententiã aut electionẽ deſerunt quã tñ recta ratio propter eas eſſe deſerendã dictat vel dictare debet tales opponuntur perſeuerãtibꝰ ⁊ viciũ taliũ opponiť ⁊ pſeuerãtie ⁊ mollicies. Pro cuius declaratione ſit prima cõcluſio. Aliqñ aliqua ſententia eſt recta ſecluſa circũſtãtia triſticie vel nocumẽti qua poſita nõ eſt plꝰ recta ſed ſm rectũ rõnis dictamen deſerẽda eſt verbi gr̃a ſentẽtia ⁊ electio de ieiunio quadrageſimali ſecluſa circũſtãtia moleſtie ⁊ triſticie egritudinis recta eſt ſed poſita hmõ circunſtãtia propter hmõi triſticiam ⁊ moleſtiam fugiendã deſerenda eſt ſed potius inſiſtẽdum ſententie reuocatorie illius ideo ſi quis non obſtante egritudine vellet inſiſtere ſententie ſuſcepte de ieiunio inſiſtendo et non diceret perſeuerans nec mollis ſed ſm vnã ſignificationẽ ꝑtinacie poſſet dici pertinax. ¶ Aliud exemplũ põt eſſe eſt aliquis regius cõſul ꝗ ꝓpoſuit exeqꝫ ſentẽtiã aliquã curie ſupreme inferunť ⁊ mine graues ⁊ magne ſi exequat. Sunt tñ multi alii qui ſine periculo poſſunt eandem ſententiam exequi. Dico ꝙ ſi non obſtantibꝰ talibus triſticiis ꝑſiſtat in ſententia et non cedat eis ipſe eſt ꝑtinax non perſeuerans qꝛ in tali caſu recta ratio dictat ꝙ eſt cedendũ triſticiis et periculis hoc dictũ fundat aristotele tertio ethicorum vbi dicit. Eſt aũt difficile iudicare quale pro quali eligendũ ⁊ quid pro quo ſuſtinendũ. Ex quibus verbis apparet ꝙ in aliquibus virtutum operibus non obſtantibꝰ quibuſcunqꝫ triſticiis ⁊ doloribus inſiſtendũ. Aliquibus aũt non imo ſunt aliqua ꝗ vt fugiamꝰ triſticias ⁊ dolores aut dampna deſerenda ſunt ille ergo qui talia nõ deſerit ꝓpť triſticias dicitur ꝑtinax. ¶ Scđa ꝯcluſio viciũ oppoſitum perſeuerãtie ⁊ mollicieí nõ ſolũ ꝯſiſtit i nõ deſerẽdo ſententiam abſolute recta ſed ẽt in nõ deſerendo ſententiã rectã tã abſolute ꝙ ex omni circumſtantia facit perſeuerantia hoc facit circa nõ rectã pertinacia ſed quodlibet ꝑſiſtere in ſententia recta ſimpľr ⁊ ex circunſtantiis cõtra triſticias tales quales dicte ſunt ſupra eſt ꝑſeuerãtia ꝙ quodlꝫ ꝑſiſtere in ſentẽtiis nõ recta cõtra triſticias eſt pertinacia.

¶ Aduertendũ eſt vlterius ꝙ pertinax nõ dicitť omnis qui ſentẽtiam tenet quã tenere nõ debet Patet quia tunc omnis errãs eſſet pertinax quod falſum eſt ideo pertinax non dicitur preciſe a tenere ſed a tenacitate que ſignat quãdam vehemẽtiã in tenẽdo tantã ꝙ eſt pertinaci multũ difficile a ſẽtẽtia diſſcedere. Ideo pertinax accipitur quinqꝫ modis. Uno modo pro omni vehemẽtiꝰ et inſeparabiliꝰ ꝙ oportet ſententiã tenente. Et hoc modo pertinacia nõ ſolum perſeuerãtie ſed etiã ꝯtinentie ⁊ cõſtẽtie ⁊ põt ꝯtingere pertinacia tã in veris ſentẽtiis ꝙ in falſis Sunt enim quedã ſentẽtie vere quas ꝓbabiliter tãtum ꝯgnoſcimꝰ ⁊ ad quas habemꝰ medias que nullo modo ſunt ꝯuincẽtes quibus ſi tam vehemẽter adhereremus ꝙ nollemꝰ ꝓ quacũqꝫ ratione quãtacũqꝫ euidenti aut experiẽtia eas deſerere ꝗuis eſſent vere nihilominꝰ tñ eſſemꝰ vere pertinaces hoc genus pertinacie frequẽter incurrunt illi qui ſe ad certas doctrinas alligãt et ſibi aſſumũt doctorũ opiniões anteꝙ eas ꝓbauerint ⁊ velut ſacro ſanctũ reputãt quicquid in libris doctorũ quos amplectuntur ſcriptum eſt quorũ vt opinionẽ defendãt ſacrarũ litterarũ verba ⁊ aliorũ grauiũ auctorũ verba extorte exponũt quod viciũ genꝰ eſt maxime contrariũ vere eruditioni cum tales nõ quid dicatur ſed quis dixerit potiſſimũ attẽdãt ⁊ ꝯſiderent. ¶ Secũdo modo accipitur pro omni tenẽte ſententiã vehementius ꝙ oportet gratia victorie vt ſcꝫ vincat ⁊ nõ vt vincatur vt ſcꝫ ꝯſequať delectationẽ vincẽdo ⁊ fugiat triſticiam que eſt in vinci. Tertio modo accipitur pertinax pro eo qui vehementiꝰ ꝙ oportet ſententiam tꝫ ita vt ab ea nec rationibꝰ nec delectatiõe nec triſticiis diuelli poſſit quã tamen ſententiã recta ratio dicta eſſe deſerendã ꝓpter alterũ eorũ. ¶ Quarto modo accipitur pertinax pro eo qui vehemẽtius ꝙ oportet ſententiam tenet iſta ꝙ nullis triſticiis nec paruis nec magnis ab ea dimoueri poteſt quã tñ recta ratio ꝓpter hmõi triſticias fugiendã deſerendam eſſe dictat. ¶ Quinto mõ accipitur pertinax pro eo qui vehemẽtius ꝙ oportet ſentẽtiã tenet ita vt nolit eã deſerere ꝓpter triſticias vehemẽtes infra facultatẽ homis poſitas ꝓpter quas tamẽ recta ratio eam deſerendã dictat. ¶ Tunc ſit quarta concluſio ꝑtinacia primo ſcđo tertio ⁊ quarto modo dicta nõ adequate opponitur perſeuerẽtie de pertinacia primo modo dicta iꝫ ꝓbatũ eſt quia multis aliis virtutibus opponitur vt dictũ eſt de ſecundo modo patet quia illa pertinacia opponitur cõtinentie ⁊ multũ aſſimulatur incõtinentie De tertio modo patet quia illa opponitur tam ꝯtinentie ꝙ ꝑſeuerãtie ⁊ pro aliqua eius parte virtuti heroice. De quarto modo patet illa opponitur tã perſeuerante ꝙ virtuti heroice Qui enim nõ vult fragilem ſententiã deſerere vt fugiat triſticias cõmunẽ facultatem hominũ excedentes beſtialis videtur. ¶ Quita cõcluſio ꝑtinacia quĩto mõ dicta opponitur adequate perſeuerantie Patet ſatis ex his que ſupra dicta ſunt. Sunt enim perſeuerãtia et hec pertinacia circa eadẽ perſeuerãtia quidã ꝯformiter. ad rectam rationẽ pertinacia vero diſſormiter Et ſi queras vtrum opponatur ſibi ſecũduꝫ exceſſum aut ſecundũ defectum. ¶ Reſpondeo ꝙ qꝛ perſeuerãtia ꝓprie diffinitur per ꝑſiſtere in ſentẽtia contra triſticias impugnãtes ideo dico ꝙ pertinacia ꝓprie opponitur ſecũdũ exceſſum qꝛ ꝑtinax nimis inſiſtit ſetentie ⁊ mollicies ſecundũ defectũ. qꝛ non ſatis inſiſtit ſententie cum hoc tñ ſtat ꝙ de molli dicatur ali

quid cū hoc aduerbio magis quod dicitur de per
tinaci cum hoc aduerbio minus mollis enim magis
q̄ oportet diſcedit a ſententia et pertinax minus
q̄ oportet diſcedit a ſententia ſimiliter mollis ma
gis q̄ oportet fugit triſticiam. Et pertinax minus
q̄ oportet fugit triſticiam. Eſt autem quadruplex
pertinacia, ſcilicet moris, ſimplicis erroris, infi-
delitatis, et hereſis. Pertinacia moris eſt qua
quis vehementius q̄ oportet adheret ſententie di-
ctatiue particulariter de agēdo aut fugiēdo. Per
tinacia ſimplicis erroris eſt qua quis vehementius q̄
oportet adheret opinioni ad fidem catholicam nō
ſpectāti. Pertinacia infidelitatis eſt qua quis vehe-
mentiꝰ q̄ opꝫ adheret ſentētie de nō ſuſcipiēda fide
vt cū paganꝰ ita aduerſꝰ fidē catholicā obſtinatus
permanet vt nec propter miracula nec propropter
inſpirationes diuinitus immiſſas nec propter a-
pertiſſimas diſſolutiones rationum ſophiſticarū
que contra fidem fiunt fidem ſuſcipere velit. Per-
tinacia hereſis eſt qua quis vehementius q̄ recta fi-
des exigit opinioni ſue ad fidem catholicam ſpe-
ctanti adheret. Sed de his poſtremis diffuſius di-
cetur cum agetur de infidelitate et hereſi. Pertina-
cia autem ſimplicis erroris eſt duplex quedam eſt
circa principia vniuerſalia agibilium et iſta eſt pe-
riculoſa et eſt principium pertinacie moris ſicut ꝙ
ſimplex fornicatio ſit licita. ꝙ liceat vnicuiqꝫ tiran
num indampnatum occidere et multa alia. alia eſt
pertinacia ſimplicis erroris circa ſpeculabilia et
iſta licet non ſit tam nociua moribus honeſtis ſi-
cut precedens eſt tamen multum nociua vere doctri-
ne et eruditioni legitime cum quis enim nec aucto-
ritati quam non poteſt honeſte reiicere nec paten-
ti experire nec euidenti rationi cui non poteſt ratio
nabiliter contradicere acquieſcere non vult eſt mul
tum elongatus a cognitione veritatis cum his vis
non obſtinatione mentis veritas inueniatur et nu-
triatur. Multe autem cauſe et varie ſunt propter
quas plures non poſſunt a falſis opinionibus ſuis
diſtrahi ſed aſſumunt in eis impudenter pertina-
ciam. ¶ Prima eſt conſuetudinis diuturnitas qꝛ ſci-
licet a iuuentute in tali opinione nutriti ſunt de qua
tamen conſuetudine dicit auerrois ꝙ eſt maxima
cauſa īpediens a pluribus rebus manifeſtis ¶ Se
cunda ſenſus et iudicium vulgi imperiti cōtra con
cilium ciceronis dicentis. Te autem et ſi non in ocu-
lis ſis multitudinis tamen in eius iudicio ſtare no-
lim Et ſeneca. Mundum felix eſt ſi te mundum tur-
ba deriſerit. ¶ Tertia malicia ſicut contingit in in
temperatis qui propter maliciam voluptatem in-
ter bona potiſſima numerāt. ¶ Quarta paſſio odii
propter quod aliquando vera dicta eorum quos
odimus tanq̄ falſa pertinaciter improbamus et
reiicimus. ¶ Quinta paſſio amoris tam noſtri q̄
doctorum quos inſequendo ſuſcepimus ignoranti-
am enim noſtram occultare volumus et ſcientiam
impudenter oſtentare ideo ſumus contra noſtras
vel nr̄os doctoꝝ opiniōes l' ſuaſibiles quas appro-
bamus frequenter anteq̄ acerea librorum viderī-
mus. Sexta auctoritas fragilis nam in his que ra
tione diſcuti poſſunt non quis dicat ſed quid dica-
tur conſiderandum eſt. ¶ Septima inanis glorie cu-
piditas et fuga inglorationis. Eſtimamus enim
aliquando turpe deſerere opiniones quas a iuuē-
tute ſuſcepimus aut amplecti opiniones iuniorum
nobis contradicētium. Quam cauſam notauit ho
ratius dicens. Aut quia turpe putant parere mino
ribus aut q̄ imberbes didicere nolunt perdenda fa
teri. ¶ Contra quintam concluſionem. Arguitur ſic

pertinacia oritur ex inani gloria ſed inanis glo-
ria non opponitur perſeuerantie ſed magnanimi
tati igit. Aña eſt gregorii .xxxi. moralium. Scdo ſi
pertinacia opponit pſeuerantie aut opponit et per
exceſſum aut per defectū. Nō primū qꝛ ptinax cedit
alicui delectatio ꝛ triſticie qꝛ vt dicit arꝭ. in ſeptīo
ethicorum gaudent vincentes ꝛ triſtantur ſi que eo
rum ſunt infirma appareant nec ſecundum qꝛ tunc
eſſet idem ꝙ mollicies. ¶ Tertio ſicut perſeuerans
conſiſtit in bono contra triſticias ita continens et
temperatus contra delectationes et fortis contra
timores et manſuetus contra iras ſed pertinax di-
citur aliquis ex eo ꝙ nimis in aliquo perſiſtit ergo
pertinatia non magis opponitur perſeuerantie q̄
aliis virtutibus. ¶ Quarto pertinax nō immanet
ſententie reuocatorire prime propter triſticiam fu
giendam ergo pertinax quinto modo non differt a
molli. ¶ Ad primam nego conſequentiam licet eī
cauſa pertinacie nō opponitur perſeuerancie ipſa
tamen pertinacia opponitur. Et hec ſolutio confor
miter poſita eſt ad thomam. Sed hic eſt queſtio vo
lo ꝙ aliquis pertinaciter imaneat ſiue propter de-
lectationem et gloriam dicendi et volo ꝙ ſit tantū
deſiderium glorie et victorie ꝙ etiam non ſit dimiſ
ſurus eam propter vehemētas triſticias ꝛ grauia
pericula queritur ergo vtrum iſte ſit incōtinēs aut
pertinax. ꝙ ſit incontinens patet quia vincitur a de
lectatione ſcilicet a concupiſcentia glorie ꝙ ſit per
tinax patet quia non vincitur a triſticia que tamen
impugnat eū cum recta ratio dictat eum debere ce
dere triſticie. ¶ Ad iſtā queſtionem dico ꝙ talis eſt
pertinax qꝛ ab illa paſſione que impugnat actum
cōſtituitur actus in gradu vicii aut virtutis. Pro
cuius declaratione ponatur caſus ꝙ aliquis pro-
ponat facere ieiuniū quadrageſimale a quo amici
eiꝰ propter certas cauſas nitātur eū diſſuadere ipſe
autem vincendi deſiderio nō deſerat ꝓpoſitū ſed
velit pſiſtere in ꝓpoſito glorie ꝛ victorie cauſa ſꝫ
veniat peritus medicus qui ꝓponat ei graues egri
tudines in quas incidet ſi perſeueret in ieiunio ꝛ ni
hilominus nō cedat his triſticiis neqꝫ ꝓpter fugam
harū deſerat ꝓpoſitum ſuū tūc dico ꝙ primꝰ actꝰ
eſt actu incōtinentie quia delectationis cauſa imma
net ſententie. Secūdus vero actus eſt actus pertina
cie qꝛ non cedit triſticiis cū recta ratio dictat eſſe ce
dendū. Et ſi dicas volo ꝙ ad imanendū primo actui
ſicut dictū eſt pugnet delectatio ꝛ victoria, ꝛ ſimul
ꝛ ſemel triſticia ex egritudine, pugnet cū recta rati
ne ad deſerandū ipſum actamē immanet actui ꝛ nō
deſerit ipſum queritur vtrū actus ſit ꝯſtitutus in
gradu cōtinētie vel pertinacie. Dico ꝙ ſimul in vtro
qꝫ in gradu quidē incōtinentie qꝛ talis cedit delecta
tioni cōtra rectam rationem, in gradu vero perti-
nacie quia cū recta ratio dictat eſſe cedēdū triſticie
oppugnāti nō cedit nec ē incōueniens ꝙ idem actus
ſecundū diuerſas circumſtātias ſit in diuerſis gra-
dibus immo idem actus poteſt ſimul eſſe incontinētia
ꝛ mollicies, cōtinentia ꝛ perſeuerentia vel formali
ter vel per equiualētiā puta ille qui vtranqꝫ paſſio
nem haberet pre circumſtantiis impugnante. Ad ſe
cundā iam dictum eſt ꝙ et opponitur per exceſſum.
Et ad probationē nego ꝯñam quia licet pertinax
cedat alicui delectationi tamen immanet actui con-
tra triſticiam pluſq̄ oportet quia tamē cedit alicui
delectationi quā nimis appetit, ideo ſecūdum ari-
ſtotelem in ſeptimo habet aliquid ſimile incōtinē-
ti. ¶ Ad tertiam cōcedo aña ꝛ propter hoc in cōtinē
tia ꝛ in temperātia virtutibus in manſuetudine et
multis aliis poſſunt reperiri gradus perſeuerāc

tie et per hoc etiam poteſt reperiri gradus mollicie et pertinacie verbi gratia ſi quis dictaret eſſe manſuete agendū cum aliquo a quo impugnaretur per triſticiam dāpnādorū ſuſcipiendorū aut ingloriationis et diffamationis quibus tamē triſticiis recta ratio dictat non eſſe cedendum tunc ſi perſiſtat in opere manſuetudinis ipſe eſt perſeuerans ſi non perſiſtat eſt mollis. Si autem proponerentur alie vehementiores et veriſimiliores triſticie quibus recta ratio dictaret eſſe cedendum et non cederet ipſe eſſet pertinax. ¶ Ad quartam diſtinguo antecedēs habet enim duplicem ſenſum. Unus eſt ſecūdum quem eſt mere negatiua et ſecundum q̄ negatio cadit ſuper totum et ſic hec non eſt propria ratio pertinacis imo hec ratio conuenit perſeueranti quia licet immaneat rationi non tamen propter triſticiam fugiendam conuenit etiam continenti et incontinenti et molli. Alius eſt ſecundum q̄ negatio cadit ſuper primam partem et li propter conſtruitur cauſaliter et tunc eſt ſenſus q̄ pertinax non immanet ſententie reuocatorie prime propter triſticiam fugiendam id eſt et cauſa non immanendi eſt fuga triſticie et ſic ego nego antecedēs quia iſta eſt diffinitio mollis ſi addatur contra iudicium rationis et non pertinacis. Et ſi queras quomodo diffinies pertinax per non immanere ſententie reuocatorie Reſpondetur q̄ ſufficit diffinire eum per immanere ſententie. ¶ Dico tamē q̄ poteſt ſic diffiniri. Pertinax eſt qui contra iudicium rationis dictantis ſequendam eſſe ſententiam reuocatoriam contra triſticias primam ſententiam oppugnantes eandem reuocatoriam deſerit. ¶ Ad rationem ante oppoſitum concedo antecedens de vno genere pertinacie et nego cōſequentiam.

F I N I S.

¶ Egidius delfus ad lectorem.

Accipe que noſtris deerant maioribus olim
Ad mores: ſummi pectore prompta viri.
Hunc ſophie noſtri primates inter honorant:
Et referunt celſo candida ſcripta polo.

¶ Impreſſum pariſius per ſolertiſſimum artis impreſſorie Guillermi anabat cōmorantis apud parvum pontem ante hoſpicium dei ad interſignium licornie expenſis honeſti viri Johannis Granion bibliopole commorantis apud clauſum brunellum ad interſignium Beate marie.

A

Ab vnitate finis non concluditur vnitas a=
ctus folio tertio co.prima
Ab vnitate producibilis effectus nõ cõcludi
tur vnitas actus fo.eodem co.ſecũda
Actus indiferens fit bonus vel malus p aſſũ
ptionem finis fo.quinto co. tertia
Actus imperatiuus executionis duplex fo=
lio.vi. co. ſecunda
Actus interiores ſine exterioribus habitum
fortitudinis producere poſſunt fo . ſeptimo
co. tertia.
Actus interior habet pro obiecto circũſtan
tias actus exterioris fo.nono co. ſecũda.
Act⁹ idẽ nũo ẽ volitio & nolitõ.fo.eod co.ea.
Actus idẽ eſt vſus& fruitio fo.xl.co.iii.
Act⁹ volũta. bifariã dr̃ magn⁹.fo.xxvi co.ii.
Actus aliqs naturaliter cauſat⁹ eſt peccatum
folio vigeſimo primo co. quarta.
Actus fidei& charitatis p̃ſupponũt patientiã
folio xlviij.co.ii.N.
Actus fidei i omni actu moraliter bono requi
ritur. fo.lij. co. quarta. K
Act⁹ ppri⁹ alicui⁹ habitus qs ẽ.fo liiij.co.iiii.X
Act⁹& habit⁹ nõ martirij actu & hitu martirij
ẽ pfectior fo.lxv. co. prima
Audaciã excedere fortitudinẽ multifariã in=
telligitur fo. xij co.iii.G
Audacia& timor ſe cõpatiũtur. fo.iii.co.i.
Audacia qd ẽ & ex quo generat̃ fo. viii co.i.
Aggredi difficilior act⁹ q̃ expectar̃ fo.xi co.i.
Aggrediẽs ſubito parũ expectat ibid.co.iiii
Augmẽtũ diuitiaꝝ nõ arguit augmentum ho
norum fo.xxxi. co.iii.
Agens duplex folio.xvi.co iii.Q
Aliqd fit ppter alterũ trifariã fo.xii.co. iii.G
Aliqs act⁹ virtutis ad nullã virtutẽ formaliter
pertinet. fo.xiii.co. iiij.
Ambitio dupliciter capĩ fo. lxxx.co.iii.
Ambitio ſeccundum exteriorẽ apparatũ du=
plex fo.lxxxi.co.prima
Ambitioſ⁹ eſſe ſecundũ numerũ contigit du=
pliciter. fo.lxxix co.iiij.& lxxx.co.ii.
Antigonus i infirmitate audax i ſanitate me=
ticuloſus. fo.xx.co.i.
Appetitus honoris aut pecuniȩ non ſemp vi=
tuperabilis. fo.xii co.iiij
Appetit⁹ honoris aliqñ ẽ licitus ob nullũ aliũ
finẽ creatũ ab appetente. fo.lxxxii.co.iiij.E
Appetitus honoris inordinatus triplex folio
ſeptuageſimo nono co.iiij.L
Appetere honorem& petere differunt fo
lio lxxxiiii.co.pria
Appetitus arduorũ mľtiplex fo.liiii.co.ij.
& fo.xc.co.iij. D
Appetitus ſenſitiuus nõ renitente intellectio
põt vires executias mouer̃ fo.xxii.co.i.
Appreciatio multiplex. fo.lii.co.iiii.K
Appreciatio veri huilis ex qb⁹ cõſurgit folio
quinquageſimo quinto co.ſecũda.
Auerſio duplex. fo.lxxvii.co.iii.S
Auxilium ſpeciale in actibus meritorijs non
eſt ponendũ. fo.xliiii.co.ii
Aureola martirij non omnibus p chriſto mo=
ri volentibus dabitur fo.xiii.co.ii.

B

Bellũ dupliciter accipĩ fo.lxvii.co. iiii.
Beneficẽtia bifariã capĩ fo.xxvi.co.i.
Beneficiũ bifariã dr̃ magnũ. fo.eod co.ii.
Bene ſe habere inter amorẽ & odium bifariã
põt intelligi. fo.x.co.ii.
Bonũ opus aliqñ impatur ab actu malo&vitio
ſo vide fo.eodẽ co.iii

C

Cato ob occiſionẽ ſui ab auguſtino rep̃hẽdit̃.
vide fo. xvii.co.iiij.
Cauſæ ptinaciȩ multȩ. fo.c.co.iij.
Certitudo duplex fo.xxi.vi.co.iiij
Circũſtantia exceſſiui triſtis facit peccata eſſe
non mortalia vbi fuiſſẽt mor. fo.lxxi co.iiij
Cõditões reqſitȩ ad act⁹ virtu.quot ſĩt f.i.co.i.
Cõditões ad ſecundariã virtutẽ reqſitȩ quot
ſunt vide fo.xxxix.co.iij.
Cõditões mollitiei ponũt̃. fo.x cviii.co.iij.
Cõditões pſeuerãtiȩ ponũt̃ fo.lxii.co.i.
Cõfidẽtia& fidentia ſecũdum albertũ magnũ
differunt. fo.xxvii.co.ii.
Cõnectio patiẽtiȩ& mãſue. fo.xliii.co.ii
Cõpatio virtutũ difficilis. fo.xlv.co.iii.
Cõpatio honorantis ad honoratum duplex.
vide. fo.xxxvi.co.i
Cõſequentia ab inferiori ad ſuperi⁹ cũ diſtri=
butione non valet fo.iii.co.iii
Cõtentio & inanis gloria diffe. fo.lxxvi.co.i.
Cõtẽtio duplex. fo.lxxxviii.co.i
Contemptus mortis non eſt de ratione marti
rij.vide fo.lxix.co.iii.
Cõtẽnẽs p̃latũ nõ ſp cõtẽpnit deũ.fo. xci.co.ii
Continẽtia grad⁹ duplex fo.viii.co.iiii
Cõtinẽtia grad⁹ i fortitu.qd ẽ. fo.xxv.co.i
Cõtrapugnatio duplex. fo.vi.co.iii
Contrarietates vna cõis& duȩ ſpeciales repe=
riuntur in fortitudine. fo.iii.co.ii.
Cõtinuare actum ad finẽ vitæ vſq; nõ eſt de ra
tione pſeuerantiȩ. fo.lxii.co.ii.
Cunctare act⁹ difficilior fuga fo.xi.co.i.

D

Defectus ex parte finis i appetitu honoris du

plex. fo.lxxx.co.iii.R.
Defect' i hũilitate mltiplex fo.liii.co.iii
Defectus ſubiectionis ad deum nõ ſemper ẽ ſuperbia fo.xci.co.ii.Q.
Defectio hũilis mltiplex fo.liii.co.iii
Delici animo qd ẽ. fo.xli.co.iiii.S
Delectatõ ñ cuilibet triſtitię oppõit fo xx.co.i
Delectabili' aliqd dr̃ duplici. fo.xxxii.co.ii N
Delicat' qs dicendus eſt fo.xcix.co.ii.
Deſideriũ duplex fo.xliii.co.ii.
Deſiderabilia triplicia. fo.l.co.i.
Deſertio reip. ꝓpter timorẽ facta ñ ẽ ita mala ſicut ſi fieret ꝑꝑ cupiditatem fo.xxi.co.iii.
Dignitas magnanimi ex opib' publicis conſurgit fo.xxx.co.iiii.
Dignificar̃ ſe honoꝛ cõtigit bif. fo.xxiii.co.iii
Dignificare ſe vt honoretur ẽ melius q̃ dignificar̃ ſe vt honoret. fo.xxxv.co.ii.
Dignificatio duplex. fo.liiii.co.iii.
Dilectio dei ſup omnia poteſt elici ſine charitate. vide fo.xlv.co.i.
Diſcordia quid eſt fo.lxxxviii.co.i
Diſtributõ ſigni diſtribu. dup. fo.lxxx.co.ii.
Dubia non ſp ſunt in meliorem ptem interp̄tanda. fo.liii.co.i.

B

Efficatia rõnis duplex. fo.xxiii.co.i.
Effect' ſupbiæ mltiplex. fo.xcv.co.ii.
Excuſare a pctõ põt dupl̃r intel. fo.xxii.co.ii
Excuſat̃ Tullius ab auctore. fo.xxxvi.co.iiii
Expectar̃ facilior act' q̃ aggredi. fo.xi.co.i.
Extremũ virtutis bifariã capĩ fo.iii.co.iii

F

Fragilitas hũana ex quiqꝫ cogno. fo.l.co.ii.T
Fiducia dupliciter capĩ. fo.xxxvi.co.iiii.
Fiducia quid eſt. fo.eodẽ co.iii.P
Finis nõ ſp ſpecificat virtutẽ. fo.iii.co.i.
Finis cuiuſlibet hit' duplex fo.xvi.co.i.P
Firmitas ai l bono difficili cuilibet virtuti cõpetit fo.i.co.ii
Fortitudo quadrifariã capĩ fo.i.co.i
Nõ oĩs fortitudo eſt eadẽ numero contra Buridanum. fo.ii.co.iiii.E
Fortitudo bellica non ẽ virtus cardinalis ſed pars virtutis cardial̃. fo.v.co.i.
Fortitudo nõ circa omnia pericula mortis verſatur: fo.vii.co.i.
Fortitudo triplicẽ actũ hẽt: fo.viii.co.ii
Fortitudo tã audaciã q̃ timorẽ cohibet & moderat fo.viii.co.iiii.
Fortitudo ẽ circa timorem mali contra Buridanum. fo.ix co.i.
Fortitudo politica (quę virtus eſt) fit propter virtutẽ. fo.xii.co.iiii.& fo.xiii.co.i.
Fortes ficti cõtra omnes conditiones virtutis agunt. fo.xiii.co.ii.
Fortes ob ignorãtiã piculorum & ob expiẽtiã nõ ſunt fortes fo.xiii.co.iii.& xiiii.co.i.
Fortitudo circa furorem duplex. fo.xiiii.co.i
Fortitudo propter furorẽ qualiter pręaccipit rationem. fo.xv.co.i.
Fortitudo ꝓpter electionem multifariam capitur. fo.eodem: colona eadẽ
Fortis ob defenſionem patriæ debet mortem ſubire. fo.xvi.co.iiii.& fo.xvii.co.i.
Fuga honoris duplex. fo.xxxiiii.co.i.
Fuga fortis aliquando virtuoſa aliquando vitioſa. fo.xvi.co.iiii
Fuga facillim' act' fortitudis fo.xi.co.i
Fugiẽdũ aliqd dr̃ dupliciter. fo.lxxxiiii.co.ii
Furorem aſſumi a fortitudine dupliciter itelligitur. fo.ix.co.iiii
Furor adiuuat fortitudinẽ ſed non reddit eã meliorem. fo.xiiii.co.ii.& iii.

G

Gratia gratis data & non gratum faciens ad p̄ſeuerantiã requiritur. fo.lxiii.co.iii.E
Gradus virtutis in qualibet virtute triplex reperitur. fo.vi.co.i.
Gradus duplex itimiditatis. fo.xxiii.co.iii
Grad' heroic' fortitudis qd eſt. fo.xxv.co.i
Grad' pfectionis quot ſunt. fo.l.co.iiii
Gradus ſupbiæ ſecundum Bernardum duodecim. fo.xcvi.co.iii
Grauitas peccati duplex fo.xcii.co.iiii
Glĩa dupliciter capitur. fo.lxxvi.co.i
Glĩa dei dupliciter accipĩ fo.lxxxv.co.i.O
Glĩa licite põt appeti. fo.lxxxi.co.iiii
Glĩa inanis mltiplex fo.lxxvi.co.iiii
Glĩa vana qd eſt. fo.lxxxi.co.ii
Gloriã vanã in opib' miſericordię eſſe peſſimam trifariã intelligitur fo.lxxxviii.co.iii.L
Glĩari i dño mltifariã cõtigit fo.lxxxi.co.iiii

H

Habitus facit delectabiliter opari. fo.xv. colona quarta & fo.xc.co.ii.A
Hit' bifariã iclinat ad actũ. fo.v.co.ii
Habitus fortitudinis quilibet eſt virtus cardinalis. fo.v.co.iii
Hit' & act' oppoſiti ſe cõpatiũr. fo.x.co.ii
Habitus fortitudinis ꝓpter furorem non accipit rationẽ. fo.xiiii.co.ii
Hit' nõ ſortiĩ vnitatẽ ab actib'. fo.iii.co.ii
Habitus martirij duplex fo.lxix.co.ii
Honor quid eſt fo.xxvii.co.iiii
Honor eſt maximũ pręmium a creatura rationali tribuibile. fo.eodẽ co.eadẽ
Honor quadrifariã capĩ. fo.xxvi.co.i.

Honor & honoratō differūt. fo.xxvi.co.iii
Honorarī ēmeli⁹ q̄ honorari. fo.xxxv.co.iiii
Hūilitas m̄ltifaria capī. fo.xlix.co.iii.R
Humilitas non repugnat magnanimitati ſed ſub ea cōp̄hēdī. fo.xii.co.i.& xlix.co.ii
Humilis ſuos defectus aliorum defectib⁹ nō ſemper ſubiicit necſe omnib⁹ minus appreciari debet. fo.li.co.iii

I

Iactator quis eſt. fo.lxxxviii.co.i.F
Ignorātia inuicibīlis duplex. fo.xxiii.co.iiii
In dupliciter accipiī. fo.xli.co.i
Ira dupliciter colubeī fo.xli.co.ii.
Ira facit aliquando ſuſtinere vt tandem inſiliat vide fo.xv.co.ii
Inclinare ad aliquid poteſt bifariam intelligi folio. xxiii.co.tertia
Incōmoda duplicia fo. xxiiii.co.iiii.
Infamia duplex vera & falſa timēda & nō timenda. fo.vii co. ſecūda
Infamia bifariā timetur fo xii.co.iiii
Infiniti vndiquaq̧ quodlibet punctū ē mediū īfiniti ſcd̄m vnā dimēſionē ſolu n̄ lū fo.ii.co.ii
Illatio ab inferiori ad ſupi⁹ terminis materialiter captis non valet fo.v.co.iii
Innocentia non ſemper melior eſt q̄ culpa vide fo.lxxxi.co.iiii
Ironia duplex fo.xxxiii.co.iii
Ingereī ſe martirio trifariā itelligī fo.lxiiii
Intētio virtutis duplex fo.xlviii.co.iii
Intimiditas bifaria capī fo. xxiii.co. ſecūda
Intimiditas vl' vecordia nō ſp̄ fortitudini opponitur fo.xxiii.co.tertia
Inſenſibilitas patiētie opponitur.folio.xcvii. co. tertia.
Impatientia periculoſiſſimū vitiū eſt folio.eodem. co.tertia.
Iuſticia eſt patiētia imperfectior. fo.xlvi. co. ſecunda.

K vacat.

L

Laudabile dī aliqd bifariā fo.xii.co.iiii.H.
Longanimitas interior eſt ad perſeuerantiā. folio . lxiii.co.iiii.
Lucretia ob occiſionē ſui ab auguſtino rep̄hēditur. fo.xiiii.co.ſecunda
Lucrū pecunie non eſt magnanimitatis obiectum. fo.xxviii.co.ſecūda.
Luxuria ex ſupbia orit̄. fo.xciiii.co.ſecūda
Luſinus capī dupliciter fo.xcix.co.iii

M

Magnanimitatē eē circa id qđ eſt in vnaq̧q̧ virtute magnum quō itelligī fo.xxviii co.i
Magnanimus magis ſe eſſe dignū honoribus affectat q̄ hōres cōſeq fo.xxviii.co.iii
Magnāimitatis duplex genus fo.xcviii.co.i
Magnanimus magis opinionē virtutis bn̄factiue q̄ honorem & opera q̄ opinionem affectat vide fo.xxviii.co.iiii
Magnanimus ob actus interiores nō eſt dign⁹ honoribus fo.xxx.co.iiii
Magnanimus nō catholicus magis honorem appetit q̄ fugit fo.xxx.iiii.co.i.&iiii
Magnanim⁹ non teneī ſemper ſecundum inclinationē ſuæ virtutis opari fo.xxxv.co.i
Magnanimitas circa reru exſeruarē cōtentū verſatur & ad fugā vilium inclinat fo.xxvii. co.i. & fo.xlix.co.iii.
Magnum & puū quomodo variant ſpeciē actus & quo modo nō fo.xxix.co.ii.iii.& iiii.
Magnificentia bifariā capī . fo.xxxviii.co.i
magnificentia non ſemper circa ſūp̄tua verſatur.folio. eodem.co.eadem
magnificentia proprios actus exteriores non habet fo.xxxviii.co iii. & iiii. & xxxix. co.i
malum pene vel culpæ vitandum nō excuſat hominē a ſui occiſione. fo.xiiii.co.ii
Mala ipatiētiā ſequentia fo.xlvi.co.iii
Martirium trifariam capiī fo.lxiiii.co.ii
Martiriū nō ē actus fidei fo.lxvii.co iii
Martiriū non pro quolibet virtutis tempore ē ſubeundum fo.lxx.co.iii
Martiriū pro ope conſilii quādoq̧ eſt ſuſtinēdum. fo.lxxi.co.i.G
Materia duplex fo.xxx.co.ii
Materia virtutis & p̄miū differūt fo.xxxi.co.i
Mediu duplex intrinſecū & extri. fo.ii.co.iii
Medium duplex rei & ratiōis fo.xxxii.co.i
Medium duplex rei & ratiōis fo.xxxii.co.i
Mediatō duplex virtutis & poſitiōis fo.x.co.i
Meli⁹ nō ē iđ magis appetēdū fo.lxvi.co.i
Melius eſt ſecundū caſſianū eē cupidū inanis laudis & carere fornicatione & caſtrimergia q̄ habere caſtrimergiā & fornicationē & carere iactātia fo.lxxxviii.co.iii
Modi incompoſſibilitatis quot ſunt fo.xxiii. & ēt co.ii.F.
Mollities m̄ltifariā capitur fo.xcviii.
Mollities non ſemper verſatur circa delectationes guſtus & tactus fo.xcviii.co.iiii.
Mors nō ē de ratiōe martirij fo.lxiiii.co.iiii
Mors m̄ltifariā deſideratur fo.lix.co.i

N

Naturæ cōes i conſilio conſtancienſi condemnatę ſunt fo.x.co.i
Natura hominis duplex fo.xvii.co.i
Nō fugeī cōmouētē qđ ē. fo.xxxiii.co.iii.D
Nolitio naturalis q̄ ē fo.xli.co.i

Nolito añ alicuius bonæ cõſequẽtiæ nõ ſẽp ẽ nolitum cõſequens fo.xx.co.ii

O

Obiectũ fortitudinis ẽ malũ & non infamia vľ inopia fo.v.co.iiii.&.vi.co.i
Obiectorũ pluralitas non infert pluralitatem actuum fo.ix.co.ii.
Obiectũ triſtabile non ẽ inmediata cã triſtitię vide fo.xiiii.co.iii.
Obiectũ virtutis duplex fo.xxix.co.iii
Obedientia duplex fo.lxxxix.co.ii. F
Occiderẽ ſe eẽ licitũ bifariã itel. fo.lxiii.co.iii
Occiſũ aliqd dr̃ bifariã fo.lii.co.ii.G
Odire difficili⁹ eſt q̃ non amarẽ fo.xxiii.co.iii.
Odiũ dei peccatorũ maximũ fo.xcii.co.iiii
Opus ꝑpter deũ ſolũ factũ ẽ melius q̃ ſi ꝑpter deum & aliud fieret fo.xxxiiii.co.iii
Opa virtutis non ſemper cũ ſunt ꝑſentia reſiciunt mentem fo.xix.co.iiii
Opus hoĩs pfectũ reddit patiẽtia fo.xlviii.co.i
Opus peccati eẽ difficilius ope virtutis trifariã intelligitur fo.lxiiii.co.ii
Opus dignũ venia & nõ dignũ venia qualiter differunt fo eodẽ co.iii
Oppoſitio actuũ duplex. fo.lxxvi co.ſecunda
Opponitur vnum alteri duplr̃. fo. xlv co.i.h.
Origo vitiorũ duplex fo.lxxxviii co.i & xcii co. ſecũda.

P

Pars integralis duplr̃ capĩ. fo.xxiiii co.i.
Pars potẽtialis trifariã capĩ. fo. xxv co.i.
Partes integrales fortitudinis a potentialibus nõ differunt. fo.eodẽ co.eadem
Partes honoris multiplices. fo. xxxiii co.iiii.
Partes ſubiectiuæ fortitudinis ſex. fo.x co.iiii.
patiẽtia tripĺr capitur. fo.xxxix co.i.I
patiẽtia non ſolum cohibet triſtitia ſed excitat fo. xl co.i
patiẽtia nõ manet ĩ patria fo.eodẽ co.ſecunda
patiẽtia fortitudie ẽ ipfectior fo.xlv co.iii.
Pati ꝓfide cõtingit tripliciter. fo.lx.iiii co.iiii.
peccatũ cõtra virtutẽ cardinalẽ nõ ĩp eſt pctm̃ mortale. fo.iiii co.ſecũda
Pctã aliqua ſunt intriſece mala. fo.xxi co.iiii
Peccatũ citius fugiẽdũ q̃ mors fo.eod co.eađ
Peccatũ corrũpere virtutẽ duplr̃ itelligiẽ.fo. xcii.co. ſecũda
peccare ignorãter & ex ignorantia differunt. fo. lxxix co.i.
Peccatũ dr̃ piculoſũ duplicĩ. fo.lxxvii co.iiii.
piculũ duplex obruẽs & circõſtãs. fo.lxxxiiii co. .i.N.
pericula in bello quedã libera q̃dã nõ ſũt ĩ poteſtate noſtra. fo.vii.co. tertia.
perſeuerãtia quadrifariã ccipiẽ.fo.xxv.co.iiii
pſeuerãtia grad⁹ ĩ fortitudie q ẽ. fo.xxv. co.i.
pertinax quis eſt. fo.lxx co.ii & xcix co.iiii & ẽt fo. vltimo co.ſecunda
ptinax quinq̃ modis capitur. fo.c co. ſecunda
ptinacia mioris quid eſt ibidem co.eadem
ptinax infidelitatis qd eſt ibidem co. eadem
ptinacie hereſis quid eſt ibidem co.eadẽ
ptinacia ſplicis erroris duplex fo. eođ co.eađ
preſũptuoſus oĩs ignorãs. fo.lxxviii co.i.
preſumptio nõ ſemp eſt pctm̃ contra ſpm̃ ſctm̃ fo. eodem co.iiij.
preſũptio nouitatũ qd eſt. fo. lxxxviii co.i
ꝓprietas duobus modis capĩ. fo.lxi co.ii.O.
ꝓprietates patiẽte quot ſunt. fo.xlix co.iiii
pro ꝓpoſitiõe nõ catholica ſcita eſſe nõ catholica licite quis patiẽ martiriũ.fo.lxx co.ſecũda
puſillanimitas eſt peior ꝑſumptione fo. lxxix co. ſecunda
puſillanimitas quõ ꝓcedit extra fo.xcviii co.ii

Q

Quintupliciter verſatur virtus circa ſuũ actũ fo. liii co.iiii.Q.
Quinq̃ ſunt gña martirum ſcđm altiſſidoienſem fo. lxvi co. ſecunda K
Quinq̃ de cauſis licite quis patitur martirium fo. lxix. co. iii.
Quattuor ſunt ſpecies fortitudinis. fo. xx.iii.co iii.

R

Rectitudo rationis ĩ ſubeundo ardua aliquando ĩ vno aliqñ in plurib⁹ actib⁹ ponitẽ fo.ii.co.ii
Recedere a bono ob fugã triſtitiæ ẽ mollicies fo. xcviii co.tertia
Robur corporis qd eſt & an virtuti conueniat fo. i.co.i.
Robur ſpei vñ ꝓuenit. fo.xxxvii co. ſecunda

S

Spes tripliciter accipĩ fo.xxxvii co. tertia V.
ſpes aliqñ mortale pctm̃ fo. xxiii co.iiii
ſpes & timor ſcđm thomã drñt per obiectum. fo. ix co. tertia.
Spes cõis ẽ audacię & fortitudĩ. fo.eo.ceađ
Spes bñ ſe habẽdi ĩ arduis (& nõ deſiderium) cauſat delectatiõem fo.xix.co.iii
Spẽs fortitudi ſimilitudinarie ſex fo.xl. & ẽt co.ii.F
Species ſupbie quattuor fo. xcv co. iiii
ſpecies patientie a multis poſite refellunrur. fo. xliii co. tertia
ſpecies puſillanimitas quot ſũt fo. lxxix co.ii
ſpecialitas actus duplex diſtinctionis & originis fo. xci co. tertia.
ſecuritas dupliciter accipĩ fo. xxxiii co.iiii

Signũ dicit meli⁹ mltifariã fo. xxvii.co.iiii.E
ſubiectũ oiũ moraliũ virtutũ aia fo.xxix.co.i
ſubijcit quis alteri trifariã fo.li.co.ii.
ſuſtinet maxim⁹ actus fortitudĩs & principali
or q̃inferre. fo.xi.co.i.& xii.& co.i
ſuſtinere mala nõ ẽ actus adequatus patiẽtiæ
vide fo.xliii.co.iiii.
ſuperbia quid eſt fo.lxxxviii.co.iii
ſupbia dupliciter capi fo.xc.co.iiii.E
& xcii.co.tertia & xc.co.tertia
ſuperbia ſecũdũ hugonẽ duplex: ſecũdũ Ber=
nardũ triplex. fo.lxxxviii.co.iiii.N
ſuperbus vanus ambitioſus p̃ſumptuoſ⁹ quõ
differunt fo.xcix.co.i
ſuperbus habet mltas malas conditiões foli.
eodem colũna ſecũda
ſupbia in deũ (& ẽt in hoies) eſt peccatũ mor=
tale fo.xcxi.colũna.ii. & co.iii K
ſupbiã ſe opponere deo dupl. itelligi fo.xcii
& ẽt colũna prima O
Supbia i deũ & ẽt i hoies eſt peccatũ mortale
vide fo.xci.co.ii.l.& co.iii.K
Supbiam ſe opponere deo dupli itelligitur
vide fo.xci.co.i.Q
ſupbia vitio cõtra naturã & oi vitio theologi=
co eſt peior fo.xciii co. iii & iiii
ſuperbiã eſſe vitiorũ regimẽ multifariam itel
ligitur. fo.xcv co.i
ſupbia i volũtate ſolũ ſubiectaſ fo.eodẽ.co.iii
ſupbia tollerabilior ẽ i diuite indocto q̃ i pau=
pere docto fol o.xcvii.colũna prima
ſuperbia cognata eſt potẽtib⁹ fo.eodẽ co.ead

T

Trãſitus de contradictorio i cõtradictoriũ nõ
fit ſine mutatione fo.xxx co.i
Temperãtia nõ ſp tollit ipedimenta opis boni
p̄uenietia a delectabili fo ſcdo co.i
Tẽpantia heroica (licet nõ ſimplex) circa mor
tem verſatur fo.vii co.i
tempantia bifariã capi folio.li.co.i
Teſtimoniũ hoim mltipliciter p̄ferſ diuino ſñ
peccato fo.lxxvii.co.i
Timor quid ẽ & ex quo generaſ fo.vii co..i
Timor mltifariã capi fo.xx.co.iiii
Timor nõ ſẽp ẽ peccatũ fo.xxi.co.iiii
Timor quõ excuſat a pctõ fo. eodẽ co.ii.
Timor aliqñ eſt peccatũ mortale alĩquãdo ve=
niale fo.eodẽ.co.eadẽ
Timor inclinans contra iudicium rectæ ratio=
nis nõ ſẽp ẽ peccatũ fo.eodẽ:co.iiii
Timore in gratiatiõis nõ ẽ op⁹ virtutis deſerẽdũ
vide fo.vii.co.ii
Timor & audacia nõ ſunt totale obiectũ forti=
tudinis fo. viii.co.iii
Triſtitia duplex deuicẽs & afficiẽs fo.xv.co.ii
Triſtitia duplex.ſ. deliberata & nõ deliberata
vide. fo.xl.co.iiii.
Triſtitia multiplex fo.xcvii.co.iiii
Triſtitia facit ac ſẽtẽtia iuſta iniuſtã fo.c.co.i
Tollere ipedimẽta rectã rationẽ ipediẽtia po=
nit in opibus hũanis eſt mihi virtuti commune
vide fo.i.co.ii.& fo.ii.co.ii

V

Vecordia qd ẽ & qualiter gñaſ fo.xxii.co.iiii
Verecũdia qd ẽ fo.xii.co.i
Verecũdia bifariã capi fo.xxxii.co.iiii
Veritates credibiles duplices fo.lxix.co.iii.E
Vitiũ capitale qd ẽ fo.lxxxvii.co.iiii.& xcv.
& ẽt colũna prima
vitiũ vnũ originat aliud dupli. fo. xciiii. co.i
virt⁹ trifariã capi. fo.lxv.co.iii
virt⁹ trifariã dr̃ haberi fo.lxi.co.iii.
virtutes non ſunt cõnexæ fo.xl.co.iiii
Virtutes quo ad act⁹ non remanẽt i patria fo.
eodẽ & ẽt co.iii.Q
virt⁹ verſaſ circa plura dupl̃r. fo.xxvii.co.iiii
Virtus nõ ẽ cã honoris fo.xxvii.co.i.P.
Virt⁹ bifariã verſaſ circa extrema fo.ii.co.ii
Virtutes cardinales alias virtutes in tribus p̄=
cellunt fo.iii.co.iii
Virtus dr̃ cardinalis quia eã habet potiſſimos
virtutum habitus fo.ii.co.iiii
Virtutũ cardinaliũ q̃libet nõ ſemper aliam iu=
uat. fo.vi.co.iii
Volitio iuſtitiæ ad magnanimitatẽ ptinens du
plex vide fo.xxxix.co.ii.
Volitio ſine habitu aliquo põt bonũ rationis
ſeruare cõtra quaſcũq; triſtitias fo. xl.co.i.K
Volitu dr̃ aliq̃d bifariã fo.xx.co.ii.y
Vſus ẽ melior q̃ poſſeſſio fo.xii.co.i.E
Vtilius non ſemper ẽ melius.fo.eodẽ.co.eadẽ

X

Xp̃s nõ accelerauit vſum rationis inocẽtibus
occiſis fo.xlv.co.ii.
Xp̃s oia magnifice egit fo.xxxviii.co.ii
Xpianus bifariã capi fo.lxxi.co.iii.T

y

ypocrita nõ ſuſcipit hõres virtutis. fo.xxxvi.
& ẽt co.i
ypocriſis trib⁹ mõis cõmittiſ.fo.lxxxviii.co.i

G Finis.

Queſtiones additæ in Librū de Fortitudine Magiſtri Martini de magiſtris per Dauidem cranſton ſcotum in theologia bacchalarium.

Venundantur parrhiſius a Ioanne granion eiuſdē ciuitatis bibliopola: in Clauſtro brunelli: prope ſcolas decretorum: ſub ſigno ſacratiſſimę dei genitricis Marię.

SI viros noſtrę tempeſtatis illuſtres qui in ſacris aut ſcripſerunt aut aliquid ediderunt litteris liber ille de ſcriptoribus eccleſiaſticis inſignis cõmemorat qua i cura aut potius iniuria poſteritati tuũ nomẽ cõmendare pepcerit non ſatis demiror moraliſſime martine pariter & doctiſſime. dignus eñ es cuius memoria eternitati donetur qui nõ modicis lucubrationibꝰ ſed maximis vigiliis pręcipuas moralis philoſophie partes (q̃ de cardinalibus virtutibus tractant) tuis libris argutiſſime inſeruiſti quaꝝ primã ptẽ (q̃ de fortitudine agit) cũ fortiſſimis hoſtibus manus cõſerendo (eoſdẽq; modo laceis nũc enſibꝰ necnõ pugionibus argumẽtoſis vincẽdo) fortiſſime es aggreſſus & illos cũ ꝓpriis armis diffideres tuis telis ſubiugare conabaris adeoq; viciſti vt de chariſſimis nõ ſit q velle reis adeſſe auxilio qbus tandẽ ſemiuiuis relictis victoriã adeptus diceris. & aſſecutus. nõ minus paſſiones tẽperãtiã nitentes opprimere ſubieciſti cõculcaſti materiãq; illã tã fructuoſam tũ ſtatui eccleſiaſticali accõmodatiſſimã cũ eiſdẽ viris certamẽ cõtinuãs nõ minꝰ clare q̃ ſubtiliter terminaſti & nõ modicũ vtilitatis feruentibus ſtudioſorum in theologia aĩs indicaris (nec imerito) attuliſſe Hãc ob rem te ſcriptoꝝ eccleſiaſticoꝝ numero cenſeo aſcribendũ deniq; tuã moralẽ ac p̄clarã vitã cũ opuſculis editis. prout a fide dignis accepero ſtilo ferme eodem vtens quo & ille eccleſiaſticoꝝ deſcriptor vſus eſt paucis plurima cõplectẽs recenſebo.

¶Martinus natione gallus turonẽſis diue barbare gimnaſii primariꝰ eiuſdẽq; ãpliator magnificus in vtraq; philoſophia nõ mediocriter doctus ſacrarũ litterarũ parrhiſienſis eruditiſſimus ꝓfeſſor ſubtilis ingenio ſermone ſcolaſticus alioꝝq; impugnator acerrimus pręclara ſcripſit volumina e quibus ſubiecta feruntur.

De fortitudine	librum vnum.
De temperantia	librum vnum.
De conſequentiis	librum vnum
De prędicabilibus	librum vnum.

¶Alia inſup nõnulla edidit de iuſticia (vt fertur) librũ vnũ ſup fundamẽta mõtiũ lectiões ꝑ vtiles ſed hec ad noſtrã noticiã nõ ꝑuenerũt claruit tpe chriſtianiſſimi regis gallorũ. Ludouici vndecimi cuius & cõfeſſor fuit ſub quo & diẽ clauſit extremũ. Poſtremo cleriaci ad diue virginis edem in pace ſepultus eſt eo in loco quo & Ludouicus ipſe quieſcit vt q viuus regio lateri adherebat mortuus ſeiungeretur minime.

Utrum fortitudo cõmunis ſit virtus cardinalis. Arguitur primo ꝙ non. Nature communes dormierunt cum Iohanne hus & iheronimo pragenſe in conſilio conſtanciensi ſuos aſſertores pertinaces condempnantes ſed fortitudo communis (ſi qua foret) eſſet natura communis quia certum eſt ꝙ ly fortitudo communis non eſt virtus cardinalis: ſicut nec terminꝰ aliquis: Igitur fortitudo communis non eſt virtus cardinalis.

¶ In oppoſitum: Eſt communis Philoſophorum Theologorum: & Doctorum eccleſiæ ſententia philoſophorum ſuper ethicorum tertio tractatu ſecundo theologorum diſtinctione trigeſima .iii. tertii ſententiarum Doctorum eccleſiæ.

¶ Nam gregorius zz moralium ambroſius ſupra lucam & auguſtinus libro de moribꝰ eccleſie vno ore fortitudinẽ inter virtutes cardinales enumerant. Sed doctores locis prçallegatis non capiũt fortitudinem pro fortitudine bellica tantum aut pro quolibet habitu particulari fortitudinis ſiue bellice ſiue magnanimitatis. Nec pro collectione omnium aut multorum habituum ꝑticularium fortitudinis vt inferius patebit ex concluſionibus. Relinquitur ergo ꝙ fortitudo a doctoribꝰ capitur pro habitu cõmuni fortitudinis Pro reſponſione ad queſtionem ſuppoſitis acceptionibus huius nominis fortitudo: ex prima queſtiõe huius libri pariter & huius termini virtus dicendum eſt pro declaratione tituli queſtionis quare aliqua virtus vocatur cõmunis ſeu generalis quod idem eſt & hoc pro primo notabili & quare aliqua virtus vocatur cardinalis ſeu principalis ꝓ ſecũdo notabili Primum declaratur per aliquas propoſitiones (quod dico de vna virtute cardinali Intellige de aliis dictum) Prima propoſitio fortitudo non ideo dicitur communis quia eſt natura communis diſticta formaliter a qualibet fortitudine particulari & cũ qualibet earum idemptificata realiter hanc rationem ſuadet argumentum ante oppoſitum.

¶ Secũda propoſitio fortitudo non ideo dicitur communis quia eſt nata predicari de pluribꝰ ſub ea contentis quia quelibet fortitudo eſt actus vel habitus voluntatis & certum eſt ꝙ quelibet talis ab omni termino diſtinguitur igitur. Tertia ꝓpoſitio fortitudo non ideo dicitur communis quia immediate inclinat in actus ſpecie differentes pariter habitus immediate ſolum inclinat ad ſimiles actus hiis ex quibus genitus eſt ſed ex nullis actibus ſpecie differẽtibus procreatur habitus vt practicatur ſecunda ethicorum igitur.

¶ Quarta propoſitio fortitudo ideo dicitur communis ſeu generalis quia generaliter circa materiam fortitudinis verſatur & ſub diſiunctione ad ſuos actus formaliter vel virtualiter ſiue de actu ſiue de habitu loquamur vt volitio qua fortes vult fortiter facere aggrediendo vel expectando & habitus ex ſimilibus actibus genitus.

¶ Correlarie ſequitur ꝙ actus fortitudinis ideo dicitur ſpecialis quia ſpecialiter circa materiam & actus fortitudinis verſatur vt pote circa aliquã partem materie generalis vel circa determinatũ actũ eiꝰ vt hec volitio volo fortiter agere aggrediẽdo fortitudo ſpecialis dicitur. ¶ Sequitur ſecundo ꝙ ideo fortitudo dicitur generaliſſima quia circa adequatam materiam fortitudinis ſub diſiunctione ſuorum actuum imperatiue formaliter vel virtualiter ſecundum omnem combinationem vel euentum verſatur vt actus quo volo fortiter agere expectando aggrediendo fugiendo vel cunctando vel fugiendo & cunctando &c. qui formaliter ſic iperat ſicut actus iſte virtualiter: volo fortiter facere Et ideo propter breuiloquium vtar iſto actu volo fortiter facere in ſequẽtibus ex quo & ſimilibus actibus generatur habitus generaliſſimus fortitudinis qui vocatur a doctoribus fortitudo ſimplex non conſtituens aliquem gradum ſpecialem virtutis.

¶ Pro declaratione ſecundi dicti etiam ponũtur alique propoſitiones pro ſecundo notabili.

¶ Prima propoſitio eſt virtus non ideo dicitur cardinalis quia principaliter ſibi vendicat aliquã illarum conditionum que pertinent ad rationem virtutis in communi ſcilicet ꝙ ex certa ſcientia & electione vel propter finem aut quia firmiter & immobiliter fit Hanc propoſitionem relinquo probatam a doctore inde fortitudine & temperantia Queſtionibus ſecundis contra thomam.

¶ Secunda propoſitio virtus non ideo dicitur cardinalis quia habens eam eſt ſimpliciter bonus & oppoſitum habens eſt ſimpliciter malus: hec ꝓpoſitio ſimiliter probata eſt contra buridanum a doctore locis preallegatis.

¶ Tertia propoſitio virtus non dicitur cardinalis ſecundum proprietatem ſermonis ſed methaphorice ſeu ſimilitudinarie ad cardines hoſtii vel ad cetum cardinalium & maxime ab vltima comparatione denominationem accipio licet forte contra vocabula ceperunt ſuas denominationes eo ꝙ virtutes prius cardinales dicte ſunt q̃ cetus cardinalium denominationem ſibi vendicarit ſed ſicut in eccleſia dei vnum ponimus pontificem ſummum cui aſſiſtunt cardinales in directione grauium & arduarum cauſarum eas expediendo ſic in regimine mentis vnam ſummam &

generaliſſimam virtutem exiſtimo ponendam cui aſſiſtunt virtutes cardinales in ſuis materijs pro-prijs generaliſſime ſummum pontificem in virtutibus iuuantes in inclinationem aliarum virtutū quia inquantum virtus eſt generalior intantum in plures inclinat virtutes ſpeciales.

Quarta propoſitio: Virtutes non ideo dicun-tur cardinales: quia ſunt potiores id eſt perfectio-res in regimine mentis: nec quia inclinant imme-diate: nec quia limitant: ſic actus omnium aliarū virtutum: ꝙ ſi propter aliquam circumſtantiā oc-currentem oportet dimittere actum virtutis cardi nalis: vel alterius potius eſſet dimittendus actus alterius virtutis q̃ actus virtutis cardinalis: licet hęc concluſio videatur contra doctorem & ex cō-ſequente contra Guillermum Pariſienſem quem inſequitur in libro de virtutibus & vitijs tractatu decimo ſeptimo ſuadetur tamen quo ad ſingulas partes. ¶ Prima pars proba-tur: ſiue teneatur cum doctore in de temperantia queſtione ſecunda: ꝙ ly virtus cardinalis eſt terminus collectiuus ſupponens pro collectione habituum ſiue teneatur cum doctore in de forti-tudine queſtione ſecunda: quod ly virtus cardina lis. eſt terminus diuiſiuus pro quolibet habitu for titudinis ſupponens.

¶ *Si* enim dicatur primum: tunc vel ta-lis eſt collectio omnium habituum fortitudinis poſſibilium: vel collectio aliquorum: & aliquorū non non primum: dabilis quia non eſt collectio omnium poſſibilium vt ſuppono: nec ſecun-dum eſt dicendum quia quacumqꝫ collectione vir tutum circa materiam fortitudinis data: dabilis ē aliqua collectio perfectior: puta illi adiungendo a lias virtutes circa eandam materiam poſtq̃ prima collectio nō eſt maxia poſſibilis: Etiam nulli col-lectioni tali conueniunt duæ aliæ conditiones ſci licet inclinare: & limitare actus aliarum virtutum vt poſtea patebit.

¶ Si ſecundum: contra non quilibet habitus fortitudinis eſt ęque perfectus eſſentialiter vel in eſſe virtutis ſicut dilectio dei ſuper omna pro tem pore ꝑ quo quis non tenetur diligere deū: & tamē talis dilectio non eſt virtus cardinalis: vt ſupponi tur. Maior patet: Quia in infinitum perfectius obiectum habet q̃ actus fortitudinis: vel habitus eius.

¶ Item multi actus fortudinis ſolum refe-runtur ad defenſionem reipublicæ: & actus libe-ralitatis affabilitatis vel veritatis referuntur in deum ergo priores actus non erunt perfectiores actibus ſecundis & tamē talis relatio in finem nō variat virtutem cardinalem in non cardina-lem.

¶ *Secunda* pars concluſionis probatur quia habitus ſolum inclinat immediate in actus ſimi-les his exquibus eſt genitus maxime habitus ac-quiſitus vt patet ex precedenti notabili ſed cer-tum eſt ꝙ actus ille qui cardinalis dicitur non eſt acquiſitus ex actibus omnium aliarum virtutum igitur.

¶ Item ſi immediate inclinaret in actus alia-rum virtutum ſicut in actus ſuos adequatos eque naturaliter & prompre exiret in actus cuiuſcunqꝫ virtutis ſicut in actus ſibi proprios quod eſt con-tra experientiam quia arguitiue morales philoſ ſolum cognoſcunt habitus nobis ineſſe propter promptitudinem quam habemus poſt frequenta tos actus potius q̃ ante.

¶ Tertia pars concluſionis ſic ſuadetur quia ſi virtus cardinalis ſic limitaret actus virtutū etiā non cardinalium ad ſenſum tactum in concluſio-ne: ſicut pręrendit doctor: ſequereturꝙ redeūdū eſſet ad opinionem Buridani quā ibi impugnat ſcilicet ꝙ actus aliarum virtutum non cardinali-um ſunt ſolum ad decorem & vitia oppoſita ſunt malitiæ ſecundum quid ſcilicet peccata venialia: & actus virtutum cardinalium: redderent homi-nes ſimpliciter bonos: & maliciæ oppoſitæ eſſent maliciæ ſimpliciter puta peccata mortalia:

¶ Cuius oppoſitum dicit Doctor *contra Buri-danum* concluſione ſecunda prędictæ queſtionis Probatur tamen ſequella quia ſi propter aliquam circunſtantiam occurrentem oporteret dimittere actus alterius virtutis & exequi actum virtutis car dinalis hoc eſſet propterea quia minus malum eſ ſet contrauenire actui alterius virtutis q̃ actui vir tutis cardinalis & ſi ſic hoc eſt quod buridanus vult dicere ꝙ actus oppoſitus virtuti non cardina li habet ſolum maliciam venialem vel potius nul lam maliciam quia tales virtutes ſunt de conſilio tantum vt claret ex deductione buridani queſtio ne decimanona tercii ethicorum.

¶ Et confirmatur probatio huius concluſionis retorquendo argumenta doctoris contra Burida num in factorem ſequitur bene: aliquis actus op poſitus magnanimitati eſt peccatum veniale tan tum vt probat Doctor primo argumento contra Buridanum adducendo ſententiam ariſtotelis quarto ethicorum ꝙ aliquis amor exceſſiuus pe-cuniarum ſecluſa iniuſticia ad alterum eſt pec-catum mortale & tamen talis amor eſt oppoſitus liberalitati tantum tunc ſic: ſi virtus cardinalis li mitaret actus alterius virtutis ad ſenſum datum in concluſione: ſequeretur ſi ꝓpter aliquam cir-cunſtantiam vel oporteret contrauenire magna-nimitati prout opponitur ei peccatum veniale vel oporteret contrauenire illi liberalitati cui eſt op-

poſitū peccatum mortale ſecundum Doctorē potius oporteret contrauenire liberalitati faciendo peccatum mortale q̄ magnanimitati faciēdo illud quod alias eſſet peccatum veniale quod non eſt dicendum.

¶Quinta propoſitio: Virtus ideo dicitur cardinalis: quia generaliter inclinat in actus aliarum virtutum eos producendo quādo recta ratio dictat: & eorum corruptioni reſiſtēdo: quos naturaliter conſeruat: & limitat. Probatur: qa aliqua ratione virtutes dicūtur cardinales ſeu principales: & non propter generales conditiones virtutum: vt dicit prima propoſitio ſecundi notabilis: nec quia per eas: habens dicitur ſimpliciter bonus vt dicit ſecunda propoſitio: nec dicuntur cardinales a proprietate rerum: vt dicit tertia: nec dicuntur cadinales: quia ſunt potiores id eſt perfectiores: nec quia inclinant immediate: nec quia limitāt actus aliarum virtutum ad ſenſum prius declaratum. Relinquitur ergo q̄ dicuntur cardinales: propter generalem inclinationem mediatam: & productionem actuum aliarum virtutum & maxime virtutum eiuſdem generis: ad quorum actus regulariter & prompte inclinant ratione recta dictante de aliqua circumſtantia particulari: ſed in actus aliarum virtutum non ſic regulariter inclinant: ſed duabus tantum de cauſis quantum poſſum ex dictis doctorum excerpere: vt patebit in reſponſione ad argumenta. Iſtis premiſſis ponuntur concluſiones pro reſponſione ad titulum queſtionis.

¶Prima concluſio: Nulla collectio habituum fortitudinis eſt virtus cardinalis: cuius oppoſitum intendit doctor in ſecunda queſtione in de temperantia in ſolutione. ad primum argumentum:

¶Probatur cōcluſio. qa nulla talis collectio ē virtus poſtq̄ non eſt hītus: ergo nō ē virt⁹ cardinalis negatiue a ſuperiore ad inferi⁹. Nec valet dicere q̄ ly cardinalis facit terminū capi collectiue cui adiūgitur qa ly cardialis vt attribuitur homini habenti dignitatem non collectiue accipitur: nec facit terminum cui additur collectiue capi.

¶Item ſi ſic ly communis debet facere ly homo capi collectiue quia eſt maior apparentia: & ſic iſta eſſet vera: ſortes & plato ſunt homo communis.

¶Item licet ly virtus cardinalis eſſet terminus collectiuus tamen ly fortitudo non capitur collectiue: & ſic iſta eſt vera nulla fortitudo eſt virtus cardinalis.

¶Confirmatur ratio: quia fortitudo belli-ca & magnanimitas non eſſent partes ſubiectiue fortitudinis: vt eſt virtus cardinalis ſed eſſent partes integrales tantum vt conſtat intelligenti. Sed conſequens eſt contra doctorem ſ de fortitudine per totum vbi melius videtur ſentire q̄ queſtione ſecunda i de temperantia vbi dicit q̄ temperantia eſt virtus cadinalis tamen nec quelibet temperantia eſt virtus cardinalis. nec aliqua ſic & aliqua non quod impli cat terminis yniuoce captis: quia ſeqtur bene temperantia eſt virtus cardinalis: ergo aliqua aliqua temperantia eſt virtus cardinalis ab equiualentibus.

¶Item ex altera parte ſequitur: non quelibet temperantia eſt virtus cardinalis: ergo aliqua temperantia non eſt virt⁹ cardinalis per primam regulam equipolentiarum & ſic ſemper eſt danda aliqua temperantia quæ eſt virtus cardinalis: & aliqua quæ non eſt virtus cardinalis: vel male concedit q̄ temperantia ē virtus cardinalis & non quælibet.

¶Secunda concluſio. Non quælibet fortitudo eſt virtus cardinalis: cuius oppoſitum cōcedit Martinus ſecunda queſtione de fortitudine in ſolutone ad primum contra quartam concluſionem. ¶Probatur concluſio: quia nō cuilibet habitui fortitudinis conueniunt illæ tres conditiones quas tangit Martinus in concluſione tertia eiuſdē queſtionis: ſcilicet q̄ ſit potior in regimine mentis: q̄ inclinet & limitet actus omnium aliarū virtutum: multi ſunt habitus magnanimitatis quibus non conueniunt illæ conditiones potius q̄ habitibus liberatatis: vt ipſemet concedit in ſolutione ad tertium contra tertiam cōcluſionem: ſaltem de illa conditione quod eſt inclinare in actus aliarum virtutum: & eadem eſt ratio de aliis conditionibus duabus: vt patet ex probationibus poſitis in quarta propoſitione ſecundi notabil'

¶Tertia cōcluſio. Fortitudo cōmunis ymmo cōmuniſſima eſt virt⁹ cardinalis vna de quatuor enūeratis a Philoſophis moralib⁹ & Doctoribus allegatis in oppoſitū queſtiōis. probatur concluſio nulla collectio habituum fortitudinis eſt virtus cardinalis: vt dicit prima concluſio: nec quilibet habitus fortitudinis eſt virtus cardinalis: vt dicit ſecūda: ergo aliqua ſic & aliqua non & non eſt aliqua dabilis cui conueniunt conditiones præ nominatæ niſi fortitudo communiſſima ex generaliſſimis actibus fortitudinis genita: quæ ideo dicitur potior in regimine mentis propter principatum quē habet in productione aliarum virtutum: & in earum conſeruatione & protectione & ſic ly & de aliis.

bet capi expoſitiue ſic ꝙ duę ſecundę cōdictio
nes ex ponunt illud quod importatur per pri=
mam: quia dicitur potior: propter iclinationē
& limitationem actus aliarum virtutum: &c.
Et ſic patet ꝙ nomina bene conſonant rebus i
comparetione ſimilitudinis vltimæ ad cœtum
cardinalium: quia ſicut cardinales aſſiſtūt ſū=
mo pontifici in deciſione cauſarum particula
rium ſuppoſitorum eccleſiæ: ſic virtutes cardi
nales aſſiſtunt virtuti generaliſſimę & potiſſimę
in regimine mentis inclinantes in actus parti=
cularium virtutum. ❡ Secūdo probatur: quia
in materia fortitudinis habitus genitus ex tali
bus actibus volo fortiter facere aggrediendo
expectādo fugiēdo vel cūctādo inexiſtens volū
tati recta ratiōe dictante rōne alicuius circūſtā
tiæ particularis ꝙ fortiter eſt aggrediendum
prompte inclinat mediante actu elicito in for=
tem aggreſſum & idem actus generalis dictan
te retione recta ratione alterius circunſtantiæ
occurrentis q· fortiter eſt faciendum expectan
do inclinat in fortem expectationem: ſic exē=
plificare potes de cunctatione: & fuga. Idem ē
ſi habens habitum generalem fortitudinis tē
tetur per pecunias vel blanditias iclinabit for
titudo generalis in actum fortitudinis conti=
nentiæ gradus. Et ſi tētetur per minas verbe=
rum inclinabit in actū perſeuerātiæ: & ſi tētet
per minas mortis aliter q̄ in bello in quo faciē=
dum eſt fortiter inclinabit in actum fortitudi=
nis heroici gradus etiam intellexi de verberi=
bus extra tale bellum. ❡ Et ſic patet ꝙ fortitu
do generaliſſima eſt illa de qua dicunt docto=
res ꝙ eſt fortitudo ſimplex nō contracta ad ali
quem gradum ſpecialem virtutis. Sed quomo
do hoc debeat intelligi patebit ex ſolutiōibus
argumentorū. ❡ Scđo ſequitur q̄admodū do
ctores dicunt ꝙ duntaxat ſunt quatuor virtu=
tes cardinales ſic non ſunt niſi quattuor habi=
tꝰ circa quattuor adęquatas materias illarum
virtutum intelligo non coincidentes ſpecie ſci
licet fortitudo generaliſſima: temperantia ge=
neraliſſima: ſic de iuſtitia & prudentia ſentias
vt paucis abſoluamus.

❡ Contra tertiam concluſionem. Arguitur
Si fortitudo generaliſſima debeat vocari virtꝰ
cardinalis propter generalem inclinationem
& limitationem omnium actuum i materia for
titudinis: ſequeretur ꝙ eſſet dabilis aliqua vir
tus que debet vocari papalis propter generalē
Inclinationem quam habet in actus omnium
virtutum moralium circa quamcunq; materiā
ſed conſequens eſt falſum & contra modum
loquendi doctorum moralium falſitas conſe=
quentis patet quia illa virtus papalis ſe habe=
ret tanq̄ genus genaraliſſimum in coordina=
tione virtutum ſub quo ſtatim collocarentur
quattuor virtutes cardinales ſub quibus par=
tes ſubiectiue earum & rurſus partes ſubiecti
ue illarum partium vſq; ad ſpecialiſſimas vir=
tutes illius coordinationis ſed hoc non eſt di
cendum quia nulla virtus cardinalis eſt virtus
papalis: nec pars ſubiectiua virtutis cardina=
lis eſſet virtus cardinalis quod tamen requiri
tur in coordinatione prędicamentali ſcilicet
ꝙ ſuperiora de inferioribus prędicētur. ❡ Et
confirmatur ſequeretur ꝙ eſſet dabilis aliqua
virtus generalior in inclinando q̄ ſit aliqua vir
tutum cardinalium etiam contenta ſub habi=
tu generaliſſimo virtutum ſequela patet de ha
bitu genito ex talibus actibus volo iuſte vel
fortiter facere vel ex talibus volo iuſte vel tem
peranter agere habitus talis non ſolum incli=
naret in actus temperantie ſed in actus iuſti=
cie etiam regulariter & prompte.

❡ Item ſi eſſet aliquis habitus generaliſſi=
mus virtutum dabilis maxime eſſet habitus
genitus ex talibꝰ actibus volo bene agere ſed
talis habitus non eſſet generaliſſimꝰ virtutū
ymo habitus genitus ex iſtis actibus volo
bene vel male agere eſſet generalior & talis
habitus eſſet ſtudioſus quia diſiunctiua debet
inſequi fortiorem partem & per conſequens
actus latus ſuper bonum vel malum ſub diſ=
iunctione meliorem partem inſequitur.
Secundo ſic tales virtutes generales ſunt cęte
ris virtutibus imꝑfectiores in genere rei & in=
eſſe virtutis: ergo non debent dici cardinales ꝑ
excellentiam: conſequentia eſt apparens: pro=
batur antecedens: quia noticia inquantum eſt
generalior intantum imperfectior: ergo idem
eſt de actibus voluntatis alias fruitio dei clara
in patria vel eius dilectio non eſſet perfectior
ſúa fruitione vel dilectione in via nec magis
quietaret fruitio beatifica voluntatem q̄ frui
tio generalis omnium ſpirituum quod tamen
eſt falſum.
Confirmatur. Superuacanei eſſent tales habi
tus generales: ergo non ſunt ponēdi: tenet cō=
ſequentia: probatur antecedens quia nō eſſēt
formaliter imperatiui executionis vt habitus
generaliſſimus fortitudinis non ſufficit moue
re membra per actum ſuum ad aggrediendū
nec ſimiliter ad expectandum vel fugiendum
dictante recta ratioone de aliquo illorum quia
actus ille fortitudinis generaliſſimus eſt velle
quo quis equaliter vult aggredi vel expactare
fugere vel cunctari ſed ſi fortes velle et equali=

ter alterum iſtorum ſcilicet currere vel ſedere non propter hoc potius mouerentur membra ad currendum q̄ ad ſedendum ergo idem eſt in propoſito poſtq̄ aggredi & expectare ſunt incompoſſibiles ſicut ſedere & ſtare non magis per illud velle mouebuntur membra ad vnum q̄ ad reliquum. ¶ Tertio ſic omnis virtus moralis debet eſſe extremorum vitiorum media ſed fortitudo generaliſſima non eſt extremorum vitiorum media quia maxime eſſet media inter timorem & audaciam & hoc non quia virtutes generaliſſime debent habere extrema generaliſſima ſicut virtutes ſpeciales extrema ſpecialia ſed timor non eſt extremum generaliſſimum in materia fortitudinis ymo timor vel vecordia eſt extremum generalius & ſimiliter audacia non eſt generaliſſimum in illa materia quia generalius eſt audacia vel intimiditas Nec valet dicere ꝙ hec duo diſiuncta audacia vel intimiditas timor vel vecordia ſunt extrema fortitudinis generaliſſime quia ſi ſic ſequeretur ꝙ eſſet dabile vitium generaliſſimum ſicut data eſt virtus generaliſſima qđ non eſt dicendum quia tunc vel tale vitium eſſet malum in ſuperhabundando & ſic non comprehenderet mala in deficiendo vel eſſet malum in deficiendo: & ſic non comprehēderet vitia in ſuperhabundando. ¶ Confirmatur: ſequeretur ꝙ eſſent aliqua vitia dicenda cardinalia & plura q̄ virtutes cardinales ſequella patet: quia generalia vitia tantum inclinant & limitant actus particularium vitiorum ſicut virtutes generales limitant actus virtutum particularium & cuilibet virtuti generali duo extrema generalia opponuntur: igitur.

¶ Quarto ſic. Vel virtus cardinalis inclinaret in actus omnium aliarum virtutum immediate & hoc non vt patuit ex primo notabili vel mediate id eſt mediante ſuo actu adequato elicito: & hoc non quia tunc talis actus elicitus ſubito actus omnium aliarum virtutum produceret ymo infinitos actus ſimul vel dabis rationem potius de aliquibus q̄ de aliis & quare potius vno tempore q̄ alio: forte dicis in latitudine materie virtutis cardinalis multe cadūt virtutes particulares ratione circunſtantiarū occurrentium & in actus illarum virtutum virtus cardinalis inclinat regulariter & prompte mediāte ſuo actu propter participationem materie Contra ad minus habetur ꝙ virtus cardinalis non regularius inclinat in actus aliarum virtutum non participantium in materia q̄ virtus non cardinalis. ¶ Et confirmatur ratio actus elicitus virtutis cardinalis eſt agens naturale & intellectus eſt paſſum bene diſpoſitum vt ſuppono ad ſuſcipiendū actū cuiuſcunq̧ alterius virtutis ergo cum primū talis actus virtutis cardinalis eſt in intellectu bene diſpoſito productus tam cito cuiuſcunq̧ alterius virtutis actum producit quia non eſt maior ratio ꝙ vni⁹ virtutis actum producat q̄ alterius nec valet dicere ꝙ non eſt cauſa ſufficiens actus alterius virtutis ſed requiritur dictamē prudentiale particulare alterius virtutis Ex hoc ſequitur ꝙ ſi in intelectu ad imaginationem eſſent infinita particularia dictamina aliarum virtutum cum primum in illa voluntate produceretur actus adequatus virtutis cardinalis tam cito infiniti actus aliarum virtutū particularium naturaliter produducerētur qđ non eſt dicendum vt conſtat: igitur.

¶ Quinto ſic. Tertia cōcluſio nō innititur auctoritati nec rationi & ſimpliciter omi ꝓbabilitate caret: ergo non eſt tenenda: conſequentia ē apparens & patet antecedens quia dentur doctores vel rationes apparētes. ¶ Et cōfirmatur ñ eſt dabilis aliqua virtus ſpecialiſſima circa materiam fortitudinis: Ergo neq̧ aliqua virt⁹ generaliſſima. Conſequentia tenet ex terminis ꝓbatur añs: des vnam virtutem ſpecialiſſimam circa materiam fortitudinis.

¶ Sexto ſic. generaliſſimus habitus virtutum non inclinat ad actus prudentie poſtq̄ prudentia eſt habitus intellectualis & datus habitus generaliſſimus eſt habitus voluntatis modo habitus voluntatis non inclinat in actus intellectus nec contra poſtq̄ ſpectant ad diuerſas potentias ¶ Et confirmatur bñ ſequitur eſt dabilis generaliſſimus bonus habitus voluntatis ergo eſt dabilis generaliſſimus habitus bonus intellectus intelligo ſemper generalitate inclinationis ſed non eſt poſſibile dare generaliſſimum habitum intellectus generalitate inclinatiōis ergo nec erit dabilis gñaliſſimus habitus volūtatis in ordine ad talē inclinationē.

¶ Septimo ſic. habitus ſpecialis nō ſoluum inclinat in actus ei adequatos ſed in generales actus inadequatos ab eis ſpecie differentes ergo habitus gñales nō ſolum inclinant i act⁹ eis adeq̄tos imediate ſed ēt iclinant i act⁹ eis ī adeq̄tos adeq̄tos tñ reſpectu alioꝝ hituū particulariū: tenet cōſequētia q avīcē ē eadē rō vtrobi ꝙ ꝓbat añs pri o auctoritate doctoris i ſolutione argumēti cōtra q̄ntā cōcluſionē prie q̄ſtiōis & ad hoc vī eē rō q habitus ſpecialis ſp includit actū hit⁹ gñal' ergo ñ pōt icliari i actū ei adequatum quin inclinet in actum generalē ¶ Confirmatur vel illa virtus generaliſſima verſatur

ſolum circa pericula mortis in bello & hoc nõ quia tunc non haberet generaliſſimã materiã neq; hoc modo accipiunt doctores fortitudinem in ratione virtutis cardinalis vt ſatis deducit doctor contra buridanum queſtione ſecunda huius vel verſatur circa arduum ſiue iſtud ſit periculum mortis in bello ſiue ſit aliqua periculoſa adminiſtratio & grauis vt per hoc diſtinguat a temperantia cardinali:& hoc non quia alia eſt ratio magnanimitatis & alia fortitudinis bellice per conſequens fortitudo communis non verſatur circa vtramq; materiam.

¶Item non videtur martinus recte poſuiſſe illam diſtinctionem inter fortitudinem & temperantiam prima queſtione de temperantia quia ſic nullam daret virtutem non contentam ſub altera illarum poſtq̃ facit diſtinctionẽ per contradictoria.

¶Octauo arguitur ſic habitus genitus ex talibus actibus volo temperanter iuſte & fortiter agere eſt generaliſſimus in inclinando ergo concluſio non recte ſapit de habitibus generaliſſimis conſequentia eſt apparens probatur antecedens quia actus ille generaliter copulatiue latus ſuper materias diuerſarum virtutum imperatiue formaliter & ſimul inclinat in actus particulares multarum virtutum:& actus diſiunctiue latus ſuper eaſdem materias non imperatiue formaliter & ſimul inclinat.ergo talis actus virtualiter copulatiuus eſt vniuerſalior & perfectior in inclinando q̃ alter actus latus diſiunctiue ſuper eandem materiam.

¶Et confirmatur actus quo fortes vult fortiter facere ſi fortiter faciendum eſt adeo generaliter inclinat in actus cuiuſcunq; virtutis ſicut actus latus diſiunctiue ſuper talem materiam igitur concluſio male vocat ſolum actus latos diſiunctiue formaliter vel virtualiter actus generaliſſimos fortitudinis.

¶Ad argumenta reſpõdetur ad primum conceditur conſequentia cum conſequente & nego falſitatem conſequentis nec modus loquendi eſt contra doctrinam philoſophorum moralium ſed pręter eorum ſententiam & ad nomen: ſatis eſt pro tali denominatione habenda dare rationem ſimilitudinis quia ſicut fortitudo vel iuſticia habet nomen dignitatis cardinalatus propter promptam & regularem inclinationem quam habet in actua particularium virtutum circa materiam fortitudinis vel iuſticie ſic habitus genitus ab iſtis actibus generaliſſimis volo bene agere generaliſſime inclinat in actus omnium virtutum prompte & regulariter circa quamcunq; materiam virtutis. Ad probationem falſitatis conſequentis diſtingo q̃ talis virtus cardinalis eſſet tanq̃ genus generaliſſimum in coordinatione virtutum vel ſecundum naturam predicationis & ſic nego quia modus pręd icandi ſolis termi nis attribuitur vel ſecundum naturam inclinationis in actua aliarum virtutum & ſic concedo quia talis habitus generaliſſime inclinat indifferenter circa materias omnium virtutum mediante actu ſuo elicito & dictamine prudẽtiali particularis virtutis Et vlterius concedo q̃ ſub illo habitu ſtatuuntur virtutes cardinales generaliter & regulariter inclinantes in actus circa materiam propriam & ſub illis alij habitus ponuntur ſpecialiores quoad inclinationem vt habitus genitus ex adequatis actibus fortitudinis bellice vel habitus genitus ex adequatis actibus magnanimitatis & ſic vlterius procedendo vſq; ad ſpecialiſſima ſecundum inclinationem. nolo tamen dicere q̃ iſti termini fortitudo bellica magnanimitas ſint partes ſubiectiue ad iſtum terminum fortitudo cardinalis:ſed potius iſtius termini fortitudo vt generaliter ſignificat omnem habitum moderantem paſſiones arduas ſub quo etiam ly fortitudo cardinalis continetur tanq̃ pars ſubiectiua ab aliis condiſtincta. ¶Ex hoc patet quid ſit dicendum de veritate iſtarum propoſitionum nulla virtus cardinalis eſt papalis nulla pars ſubiectiua virtutis cardinalis eſt virtus cardinalis ſunt ambe vere & diſtingo q̃ requiratur ſuperiora de inferioribus vere predicari vel ſuperiora in pręd icando & ſic concedi tur vel ſuperiora in inclinando & ſic negatur modo non intendo loqui de coordinatiõe virtutum ſecundum naturam pręd icationis ſed ſecundum naturam inclinationis.

¶Ad confirmationem tranſeat conſequentia tum conſequente nolo dicere quin ſit dabilis aliquis habitus ſub habitu generaliſſimo qui eſt generalior ſecundum naturam inclinationis q̃ aliqua virtutum cardinalium ſed ſatis eſt mihi q̃ quelibet virtutum cardinalium eſt habitus multum generalis quoad inclinationem ymo generaliſſimus in ſua materia ratione cuius denominationem accipiunt Et habitibus generalioribus poſſunt nomina dignitatum patriarcharum & legatorum imponi ſed tranſeo.

¶Ad aliud conceditur maior: & negatur minor: Ad probationem dato ꝙ habitus genitus ex illis actibus eſſet generalior inclinatiuꝫ non ſequitur quin alter habitus ſit generaliſſimus in coordinatione virtutum quare nego hunc actum eſſe ſtudioſum volo bene vel male agere quia voluntas per illum actum non conformat ſe dictamini recto: nec actum elicit quia circa bonū verſatur ſed quia indifferenter circa bonum vel malum forte tamen non caret probabilitate dicere illum actum eſſe bonum propter argumentum: placet mihi oppoſitiuum.

¶Ad ſecundum nego conſequentiam quia virtutes non dicuntur cardinales propter excellentiam quam habent ineſſe rei nec quia eorum: actus ſunt perfectiores actibus aliarum virtutum particularium ſiue perfectio capiatur ex difficultate operis ſiue capiatur ex perfectione obiecti ſiue a pluritate circunſtantiarum informantium actum quia omnibus his modis actus inq̄tum ſpecialior tanto perfectior ſed dicuntur cardinales propter excellentiam inclinationis regularis qua habent in ordine ad actus omnium aliarum virtutum & propter protectionem & conſeruationem illorum actuum vt patuit ex Secundo notabili.

¶Ad confirmationē cōceditur cōſequētia negatᷓ antecedens ad probationem antecedentis tranſeat ꝙ habitus virtutis cardinalis nō ſit formaliter imperatiuus immediate executionis operis exterioris ſatis eſt ꝙ ſit formaliter elicitiuus ſui actus adequati a quo formaliter imperātur actus imperatiui exequutionis aliarum virtutum non cardinalium exempli gratia ſi ſortes ſolum haberet habitum genitum ex talibus actibus volo fortiter facere vel aggrediēdo vel expectando dictante Recta ratione ꝙ fortiter eſſet aggrediendū habitus ille gn̄alis mediante actu ſuo elicito inclinaret in primum actum fortitudinis particularis aggreſſiue qui eſt formaliter actus exequatiuus ipſius aggreſſus hāc ſolutionem ſatis videtur colorare cōfirmatio adducta quia volitio qua ſortes vult ſedere vel ſtare non magis vnum q̄ reliquum imperat: ſic in propoſito.

¶Contra iſtam ſolutionem replicatur ſi eſſet exercitus hoſtium ante me & haberem iſtam volitionem pręciſe volo aliquem iſtorum occidere ꝑ emiſſionem iſtius ſagitte illa volitio ſufficit mouere membra ad ſagittandum ergo actus generalis non minus eſt formaliter imperatiuus exequutionis q̄ actus ſpecialis reſpondetur quod non eſt ſimile quia iſta volitio eſt particularis reſpectu emiſſionis iſtius ſagitte & propterea ſufficit monere membra ad emittendum ſagittandum. Sed forte replicabis ego ſolum volo emittere ſagittam hoc vel illo modo ſub diſiunctione ergo non ſufficiebat monere membra ad emittendum eo modo quo emiſſa eſt. ¶Et ſimiliter poteſt probari ꝙ volitio qua volo aggredi non ſufficit monere membra quia per illam volitionem ſolum imperatur aggreſſus hoc vel illo modo ſecundum dictamen rationis.

¶Reſpondeo quando emittitur ſagitta hoc modo actus voluntatis non ſolum imperat hoc vel ille modo ſed particulariter imperat emiſſionem hoc modo ratione circunſtantiarum &c.

¶Et dicendum eſt conſequenter ꝙ volitio qua aliquis vult emittere ſagittam hoc modo vel illo modo non ſufficit ad emittendum ſagittam hoc modo. vel illo modo.

¶Et eodem modo dicēdum eſt ꝙ volitio qua quis vult aggredi hoc vel illo modo non eſt ſufficienter imperatiua exequutionis actus exterioris ſed requiritur volitio qua vult aggredi hoc modo.

¶Ad tertium conceditur maior & negatur minor ad probationem minoris nego aſſumptum ſi audacia capiantur vt diſtinguitur contra intimiditatem & timor vt diſtinguitur contra vecordiam etiam dato ꝙ fortitudo bellica eſſet virtus cardinalis vt probabiliter ymaginatur buridanus ſed ſi audacia capiatur generaliter vt comprehendit intimiditatem ſit ꝙ actus eius eſſet ſubire periculum mortis in bello quando recta ratio dictat non eſſe ſubeundum & timor comprehendat ſub ſe vecordiam cuius actus generalis eſſet non ſubire periculum mortis in bello quando recta ratio dictat eſſe ſubeundum quia ſic terminis generaliter captis ſignificarent extrema generalia virtuti cardinali oppoſita ſed quia ſentio cum doctorē extendente fortitudinem in rationē virtutis cardinalis ad magnanimitatem communiora inquirenda ſunt extrema quemadmodum communius eſt medium & poſſumus circunloqui per diſiuncta extremorum fortitudinis bellice & magnanimitatis ita ꝙ diſiunctum ex audacia & caymorte erit extremum in ſuperhabundando extendēdo nomen caymortis prout dicit martinus nomen eſſe extendum queſtione quadrageſima tertia &c. Ad intentionem huius doctoris extremum in ſuperhabundando eſſet ſubire inconſiderate & exceſſiue difficultates arduas ſiue in bello ſiue extra bellum.

¶Et extremum in deficiendo eſſet inconſiderate nō ſubire huiuſmodi arduas difficultates quando recta ratio dictat: tūc ad ꝓbationē q̄ ſeuaqliter

monet contra vtramq; opinionem conſequenter ad dicta noſtra concedo conſequens illatum ſcili=cet q deueniendum eſt ad extrema generaliſſima virtutum q̄admodū probabiliter data eſt virt⁹ ge=neraliſſima cui opponuntur ¶ Et quando queris vel illud vitium generaliſſimum eſt vitiū in ſuphabundādo vel i deficiēdo ſuppōis falſū q̄ a do duo vitia generaliſſima: vnum generaliſſimū in ſuphabundando: & aliud in deficiendo: Et ſic patet q probatio poſita vlterius non procedit.

Sed contra iſtud replicatur: Dato illo vitio gene=raliſſimo in ſuperhabundando: dabile eſt vnum vitium generalius complectens ſuperhabundan tiam & defectum ſimul ſub diſiunctione: & talis habitus eſſet vitioſus: vt notum eſt: Igitur alterū non fuit generaliſſimum.

Et confirmatur Replica. Virtus generaliſſima eſt genita ex talibus actibus volo bene agere: ſed non contingit dare vitium in ſuperhabundando in bene agendo: nec vitium in deficiendo in bona actione; Igitur:

¶ Item concluſio reſponſiua huius queſtionis a liquid imaginatur contra Buridanum i & Marti=tinum: ergo eorum modi dicendi non ſunt citan=di in medium. ¶ Pro ſolutione Argumenti.

Ad replicam: dico duo: Primū eſt. Argumentum ſuadet apparenter: q dabitur vnum vitium gene ralius ſecundum naturam inclinationis q̄ quod=cumq; dabile quod poteſt vocari generaliſſimum in ſuperhabundando. & ex conſequenti generali us generaliſſimo in deficiendo.

¶ Secundo: Dico q ſatis eſt ad propoſitum quod dentur duo vitia generaliſſima ſic q nullum eſt vi tium generalius in illo genere maliciæ: nec opor=tet tantam vnionem regiminis habere in politia ariſtocratica vel thimocratica ſicut in vera politia regali: & ariſtotelica modo coordinatio vitiorum directioni primæ politiæ comparatur vbi ponun=tur plures directoreſq̧ue principales ¶ Sed coordinatio virtutum regali regimini: & ariſtote=licæ politiæ eſt comparanda.

¶ Ad confirmationem: tranſeat maior: & ſimili=ter minor ¶ Dico q vitium in ſuperhabundando non eſt ſuperhabundare in bene agendo: Sed eſt habūdare circa illam materiam circa quam actio eſt bona hoc vel illo modo: Exempli gratia. teme rarie agere circa materiam fortitudinis: temperā tiæ vel iuſtitiæ: id eſt velle latum ſuper illis mate riis. ſub diſiunctione eſt extremū in ſuperhabun=dando: Et velle quo quis non fert ſuper illas ma=terias ſub diſiunctione recta ratione dictāte q ſit ſic volendum eſt extremum in deficiendo.

¶ Ad aliud tactum in replica. Verum eſt quod cō cluſio aliquid intendit contra eorum modum.

Dicendi tamen eſt mihi impertinens ſiue fortitu=do: vt eſt virtus cardinalis ſolum dicatur de forti=tudine bellica: ſiue etiam extendatur ad magna=nimitatem dummodo capiatur ſolum pro habiti bus generaliſſimis circa tales materias adæqua=tas.

¶ Ad confirmationem principalis argumenti. Tranſeat conſequentia cum conſequente: & forte non minor erit conueniens ſimilitudo illorum ad cetum cardinalium q̄ ſit comparatio virtutum car dinalibus: quia ſic viciſſitudines rerum fiūt q lu minaria magna prędeceſſorum in corpora opaca ſuccedentium conuertantur: vel ſi non placet vi=tia maioribus in eccleſia dei comparare Oloferni & Nabuſardo fiat illorum comparatio ſatis eſt q aliqua demus vitia generalia quæ pricipantur pri cipatione inclinationis in ordine ad alia vitia: ſi=cut virtutes gn̄ales in ordine ad virtutes ſpeciales

¶ Ad quartum cum ſua confirmatione ſi=mul reſpondetur: quia ferme eandem petunt dif ficultatem: Reſponſum eſt arguendo in quarto ar gumento vſq; ad vltimam replicam: quæ quęrit Vtrum virtus cardinalis regularius inclinet in a=ctus virtutum non participantium in materia q̄ virtus non cardinalis

Et quare potius vno tempore q̄ alio in actus illa⁊ virtutum inclinat.

¶ Ponunt doctores duas cauſas quare vna vir tus inclinat in actus alterius. Prima cauſa eſt: Si i voluntate ſit aliqua virtus: & occurrat vitium na tum impedire actum illius virtutis in ſua electio=ne: vel conſeruatione: tunc virtus quæ ineſt incli=nat in actum virtutis oppoſitæ illi vitio per ſuum actum elicitum.

¶ Secunda cauſa quando vna virtus eſt nata meliorare: & facilitare actum alterius virtutis: vt habitus circa cultum diuinum inclinat mediam te actu ſuo elicito in actum paupertatis temperā=tiæ: & obedientiæ: Quia illa facilitant actum cul=tus diuini: alias ad hæc non aſtringeret religioſ⁹

¶ Sed quia iſtæ cauſæ non regulariter occur runt: debent intelligi de virtutibus non participā tibus in materia facile eſſet iſtas cauſas impugna re: ſed tranſeo.

¶ Ad confirmationem: etiam reſponſum eſt Arguendo vſq; ad vltimam replicam. Dico q di=ctamina particularia aliarum virtutum cum actu elicito non ſufficiunt ad producendum actum cir circa materiam alterius uirtutis: ſed requiritur li=bertas volūtatis: hoc eſt requiritur eius concurſ⁹ liber in productione actus quia voluntas libere ponit ſuum concurſum circa materiam illius vir=tutis: & nō circa aliā: non ſequit ꝓductio infinita actuū etiam dato q eſſent infinita dictamina. Sed

Forte quæris vnde prouenit q̀ actus vnius virtu
tis poteſt immediate concurrere ad productionē
actus alterius virtutis:& vna virtus non poteſt im
mediate concurrere ad actum alterius virtutis?
Et difficile eſt dare rationem ſatiſfacientem intel
lectui.

¶Ad quintū nego antecedēs ꝑ qualibet ꝑte. Ad
primam omnes auctoritates doctorum potius ap
plicantur huic ſētentiæ q̄ cuicūꝙ alteri vel ſi occur
rat aliqua auctoritas in cōtrarium adducas: & fa=
cile ad eam rñdebitur. Ad ſecundā partē adducta
eſt ratio ſufficiens in probatione concluſionis ter
tię. Tertia pars negatur quia ſatis apparet opinio
nis probabilitas in reſpōſione ad argumēta cōtra
tertiā cōcluſionē. ¶Ad cōfirmationē tranſeat cō=
ſequentia & negat antecedēs dico q̀ habitus geni
tus ex talibus actibus volo iſtum hoſtem aggredi
hoc tempore hoc loco hoc modo quia recta ratio
dictat pro defenſione reip eſt fortitudo ſpecialiſſi
ma :nec hic indiuidua quęrimus quia ſtādum eſt
in ſpecialiſſimis. ¶Ad ſextam negatur antece=
dens: ad probationem dico q̀ actus volunta=
tis bene inclinat in actus intellectus & ecōuer=
ſo & dato q̀ ſint potentiæ diuerſæ tamen mutuo=
ſe iuuant vt facile poteſt practicari de imperio vo
luntatis reſpectu actus fidei & ecōuerſo licet nol
lem concedere imperium voluntatis inclinare ad
illū actum fidei a quo cauſatur . ¶Ad argumētū ā
te oppoſitū conceſſa maiore negatur minor cum
cōſequentia quia licet fortitudo cōis nō ſit termi=
nus cōis:nec natura cōis idētificata cū virtutibus
ꝑticularibus realiter ſub ea cōtentis:& ab eis for=
maliter diſtincta cuiuſmodi predicti viri fuerunt
aſſertores eſt tamen fortitudo cōis habitus gene=
raliter inclinans ad actus virtutū ꝑticularū:vt pa=
tet ex dictis i notabilibus. ¶Ad cōfirmationē trā
ſeat conſequentia:Dico q̀ habitus genit᷒ ex iſtis
actibus eſt bene agendum eſt habitus intellectus
bonus generaliſſimus generalitate inclinationis
quia talis habitus inclinat ſaltem mediate ad oēs
actus intellectū perficiētes. ¶Ad ſeptimū con=
cedo conſequentiam & nego antecedens. ¶Di=
co q̀ auctoritas doctoris non eſt recipienda quia
videtur eē contra ſententiam ariſtotelis ſecundo
ethicorum dicentis q̀ habitus eſt ſolum producti
uus ſimilium actuum hijs ex quibus eſt gēit᷒: nec
valet dicere q̀ hoc intelligit de actibus adequatis
illius habitus quia contra eum arguit̄ ratione ſic
vel quilibet habitus eēt productiu᷒ actuū diſſimi=
lium ſpecie differentium vel aliquis ſic & aliquis
nō ē poteſt dici ſecundum:quia vtrobiꝙ eſt eadē
ratio vt conſtat nec primum quia capio habitum
generaliſſimū in inclinando:tunc ſic certum eſt q̀
talis habitus eſt productiu᷒ ſuorum actuum ade=
quatorū:vel ergo eſt etiam productiuus immedi
ate actuū inadęquatorū vel nō eſt:ſi nō habetur in
tentum:q̀ non quilibet habitus eſt productiuus e
tiam:&c. Si ſic vel ille actus inadequatus cuius ē
ꝓductiu᷒ ē gnralior q̄ ſu᷒ act᷒ adęquat᷒:& hoc nō
quia ſuus actus eſt generaliſſim᷒ ex ſuppoſitione
ergo ſi inclinat in aliquem actum inadequatū ille
actus erit ſpecialis reſpectu illius habitus:Et ſic
habitus generalis inclinabit immediate in actum
ſpecialem quod erat probandū cuius oppoſitū di
cit Doctor in ſolutione tertij argumenti contra e=
andem ꝓpoſitionem allegatam hęc ratio me mo
uebat ad ponendum tertiam propoſitionem pri=
mi notabilis huius queſtionis.

¶Ad confirmationem patet ex ſolutione tercii
argumenti quia vtrumꝙ eſt probabile prolixum
tamē eſſet inſiſtere quę illarum opinionum eſſet
alteri preponenda ſentio tamen cum doctore ſi=
cut prius q̀ fortitudo in ratione virtutis cardina
lis verſatur circa arduum ſiue ſit periculum mor
tis in bello ſiue aliqua periculoſa adminiſtratio.
Tunc ad rationem dico q̀ aliqua eſt vna ratio cō=
munis fortitudini bellice & magnanimitati ſub
ratione ardui Et propterea non inconuenit dare
vnam virtutem vtriꝙ communē. ¶Ad aliud vbi
tangitur diſtinctio quam ponit martinus inter for
titudinem cardinalem & temperantiam cardina
lem eſt apparentia q̀ difficile eſſet ſaluare aliquā
eſſe virtutem quin ſub aliqua illarum contine=
retur quod negaret & ratio eſt quia ſua diſtinctio
videtur fieri per contradictoria ſub quorum alte
ro quęlibet virtus dabilis continetur Sed hec rō
non vincit quia Martinus non diſtinguit illas vir
tutes penes arduum & non arduum ſed penes co
hibere & moderari paſſiones arduas & paſſiones
non arduas:vt facile patet cōſideranti modo paſ
ſio ardua & paſſio non ardua non ſunt contradi=
ctoria nec moderari paſſiones arduas & modera=
ri paſſiones non arduas:Forte dicis quælibet vir=
tus moderatur paſſiones arduas: vel moderatur
paſſiones non arduas:igitur Argumentum ſemp
ſtat in ſuo vigore: Antecedens patet: quia nulla
eſt virtus moralis quin circa paſſiones verſetur.

¶Ad obiectū Diſtingo antecedens vel quælibet
virtus moderetur paſſiones arduas vel non ardu
as per ſe:& realiter:& ſic negatur:vel per accidēs
& non regulariter :& ſic cōcedit̄:modo ſub forti=
tudine & temperantia virtutibus cardinalibus ſo
lum collocant̄ virtutes per ſe:& reglariter cohi
bentes paſſiones arduas & non arduas:alias argu
mentum probaret iuſticiam comprehendi ſub ali
qua iſtarum

¶Sed forte nec hac euaſione eris contentus
quia ex ea ſequitur gradum heroicum temperan
tiæ virtutis non comprehendi ſub hac virtute car
dinali quę tēperantia dicit̄ nec fortitudis bellicæ

gradum continentie aut temperantie ſub fortitu
dine cardinali quod eſt extraneum ſequela pa=
ter. quia gradus heroicus temperantie paſſiones
arduas per ſe moderatur & gradus cõtinentie vel
ſaltem gradus tẽperantie fortitudinis bellice paſ
ſiones nõ arduas. hec ratio videtur ferme perem
ptoria cõtra diſtinctionem martini & declaratio=
nem prima quę. de temperantia ꝓpterea mihi vi=
deri potius diſtinguntur fortitudo & temperan=
tia virtutes cardinales penes condiciones mate=
riarum cõmunium circa quas verſantur q̄ penes
paſſiões. eo ſcilicet ꝙ materia cõmunis circa quã
verſatur fortitudo cardinalis a toto gñe eſt gra=
uis et laborioſa & nõ materia cõmunis tẽperantie
cardinalis. Ideo ille virtutes ſecundum ꝙ cardina
les ſunt abinuicem diſtinguntur.

¶ Ad octauum cũ ſua confirmatione dico ꝙ non
procedunt contra concluſionem quia tales actus
virtualiter includuntur in actu generaliſſimo, vir
tutis vt pote in bene agere q̄ tantũ valet ſicut vo=
lo temperanter iuſte vel fortiter vel temperanter
et iuſte facere & ſic quaſcunqȝ combinationes in=
cludendo.

¶ Queritur circa materiã prędicte quęſtiõis vtrũ
cęteris paribus circunſtantia cõmunitatis obiecti
vel inclinationis bonitatem & maliciam actus di
minuat Et arguitur ꝙ non peccatum primi paren
tis reputatur a doctoribus omnium peccatorum
grauiſſimũ eo ꝙ maxima incommoda infert ſed
actus malus inquantum generalior eſt pluriũ in=
commodorum illatiuus eo ꝙ ratione ſue cõmuni
tatis in actus malos inclinat & quanto generalior
eſt actus tãto vniuerſalior eſt ſua inclinatio in ma
liciam vt dicit queſtio pręcedens eodem modo po
teſt ſuaderi ꝙ actus bonus inquantum generalior
intantum eſt melior cęteris paribus in oppoſitum
arguitur ſortes qui vult luxuriari non tantum pec
cat ſicut ille qui vult inceſtum vel adulterium cõ
mittere nec ille qui vult bene agere tã bene agit
ſicut ille qui diligit deum ſuper omnia vel q vult
ꝓ deffenſione fidei martyriũ ſuſtinere igiẗ ¶ Pro
declaratiõe terminorum poſitorum in titulo quę
ſtionis videndum eſt quid circunſtantia quid bo=
nitas quid malicia actus ꝓ primo notabili Pro ſe=
cundo dicetur quid eſt bonitatem vel maliciam a
ctus augeri vel minui ex parte circunſtantiarum
& pręcipue ex parte circunſtantie cõmunitatis ob
iecti diffinitur ſic circunſtãtia apud philoſophos
morales eſt accidentalis conditio operatiõis hu=
mane per quam operatio redditur bona vel mala
aut melior vel peior Correlarie videtur ſequi ex
illa diffinitione ꝙ conditiones informantes actũ
obiectiue vel ab actu indiſtincte non debent voca
ri circunſtantie quia tales non accidunt actui quia
ab eis de per ſe ſubſtantia actus dependet quod
eſt contra olzam & ſuos ſequaces Et videtur eſſe
contra ariſtotelem tertio ethicorũ qui omnes cau
ſas actus per circunſtantias innuit a quibus actus
eſſentialiter dependet Et ideo vt non excludatur
hic modus loquendi poteſt deſcribi ſic circunſtan
tia actus moralis Eſt Cõdictio operationis huma
ne aliquid vel aliqualiter faciens ad bonitatẽ vel
maliciam actus ſiue ſit ipſemet actus ſiue aliquid
ab ipſo diſtinctum ſiue obiectiue cõcurrat ſiue nõ
huic diffinitioni eſt ſatis conformis diffinitio quã
ponit dominus altiſſiodorẽſis tractatu triceſimo
ſecundi libri. Circũſtantia eſt proprietas perſone
vel negocii ex ſe pertinens ad laudem vel vitupe
rationem diminuendo vel augendo vel contrahẽ
do in genus in hac diffinitione vltima duplex in=
nuitur diuiſio circunſtantie prima diuiſio circun=
ſtantiarum quedam ſunt aſſiſtentes alie ſunt cir=
cunſtantie informantes actum primũ membrum
innuitur per iſtam particulam proprietas perſone
que regulariter actui aſſiſtit vnde circunſtan=
tiam actui aſſiſtere eſt talem circunſtãtiam nõ eſſe
obiectum actus hoc eſt volitam Secundum mem
brum innuitur per iſtam particulam ꝓprietas ne=
gocii per negocium doctor intelligit actum huma
num ſeu liberum cuius cõditiones regulariter ca
dunt in obiectum actus hoc eſt ſunt volite vt cir=
cunſtantia finis aliqui huic diuiſioni ſuperaddũt
aliud membrum ſcilicet circunſtãtia imitans ſed
illa debet reduci ad aliquod predictorum mẽbro
rum quia vel informat & ſic reducitur ad ſecũdũ
vel non & ſic comprehenditur ſub primo mẽbro
Alia diuiſio innuiẗ in diffinitione ſupradicta ſci
licet circunſtantiarum quędam augent bonitatẽ
vel maliciam quedam diminuunt illam & quedã
contrahunt ad bonitatem vel maliciam nonnulli
ſuperaddunt aliud membrum ꝙ aliquę ſunt cir=
cunſtantie nihil facientes ſed impertinentes ad bo
nitatem vel maliciam nullas tales inuenio propte
rea reputo illam diuiſionem ſufficientem talia
ſunt exempla iſtarum circunſtantiarum quedam
aggrauant mortaliter quedam venialiter vt pate
bit in proceſſus ſeptem aſſignãtur circunſtantie a
philoſopho tertio ethicorũ & totidem a tullio pa
rum diſcrepantes quæ hoc carmine complectun=
tur Quis quid vbi quibus auxilius cur quomodo
quando due reſpiciunt conditiones extrinſecas
ſcilicet vbi quando Alie quinqȝ cauſas neceſſarias
quas cauſam efficientem principalem quibus au=
xiliis efficientem minus principalem Cur cauſam
finalem Quid cauſam materialem quomodo for
malem & huic poſtreme circunſtantiã cõmunita
tis actus reduco q a quantitatẽ obiecti reſpicit bo
nitas & malicia actus vt exiſtimo non ſunt entita
tes diſtincte ab actu malo vel bono vt recte ſentit
olzam quolibeto tertio propterea ſufficit actum

bonum moralem pariter & moraliter malum de=
ſcribere. Sufficienter deſcribitur actus bonus mo
raliter a Gregorio arimineñſi diſtinctione trigeſi
ma octaua ſecundi ſententiarum: Sic virtualiter
eſt actus liber recte rationi conformis dictanti de
omnib⁹ circunſtantijs debitis. Et oppoſito modo
actus dicitur nominaliter malus: qui eſt act⁹ liber
rectæ rationi diformis dictanti de omnibus circū
ſtantijs debitis. Iſtas diffinitiones declarare vel i=
pugnare non eſt pręſentis ſpeculationis: Sed ma=
nifeſte ſequitur ex illis ꝙ moralis vit⁹ conſiſtit in
conformitate actus ad rectam rationem: & oppoſi
to modo malitia moralis in difformitate actus ad
rectā rationē. Quod ſit fundamentum materiale
vel formale huius conformitatis vel difformitatis
propinquum vel remotum vide Buridanum ter=
tio ethicorum q̄ſtiōe duodecima nominalizanda
non eſt difficultas.

¶ Notandum eſt ſecundo quantum ad propoſitū
ſufficit act⁹ trifariā poteſt augeri vł minui vno mo
do augetur vel diminuitur itenſiue: & hoc dupł'r
vel quoad ſubſtantiam act⁹ quæ fit p additionem
non gradus: vel p deperditionem grad⁹ pręceden
tis a priori latitudie & illa eſt proprie dicta intēſio
vel remiſſio. Alio modo augetur vel diminuit̄ act⁹
inteſiue quoad bonitatē vel malitiā & non oportet
hoc fieri per additionē vel deperditionē noui gra
dus quantum ad ſubſtantiam actus: ſed ſatis eſt a
ctum intēdi vel remitti ineſſe malitię vel bonitatis
vt ſi aliquis act⁹ continuaretur per vnā totam ho=
ram cui⁹ cōtinuatio i pria medietate ꝓhiberet̄ ſub
pœna veniali: & eadē cōtinuatio ꝓhiberet̄ in ſecū=
da mediāte ſub pœna mortali: Et contrario modo
prohiberet̄ in hora ſequenti continuatio: prioris
actus augeretur malitia: & ſecundi act⁹ remittere
tur malitia. ¶ Scđo modo act⁹ augetur vel dimi=
nuit̄ obiectiue & hoc bifariā: vno modo ꝓpter ma
iorem vel minorē multitudinem rerum cadētium
in obiecto. ¶ Aliomodo ꝓpter maiorem vel mino
rem pfectionem obiecti ſiue ſit maior multitudo
rerū ſiue non: & dilectio ſortis hoc modo dicit̄ di=
minui reſpectu dilectionis dei Et contra dilectio
dei auget̄ obiectiue reſpectu dilectionis ſortis &
neutro iſtorum modorū ꝓprie philoſophice ali=
quid augetur vel diminuitur: quia priori quantita
ti neq; fit additio neq; ſubſtractio ſed theologice
fit additio vel ſubſtractio extēſiue quoad multitu=
dinem vel nobilitatem obiectorū: & licet iſtud au=
gmētū vel decrementum ſit impertinēs augmen=
to vel decremēto intēſiuo quoad ſubſtantiam act⁹
non ē tamē impertinens augmento vel decremē=
to bonitatis vel malitiæ act⁹ quia ſequit̄ bene hic
actus bonus vel malus auget̄ obiectiue ergo auge
tur vel diminuit̄ quoad malitiā actus: & ſimiliter
ſequit̄ bene hic actus diminuitur obiectiue: ergo
hic act⁹ augetur vł diminuit̄ quoad malitiā vel bo
nitatē actus: ſed non ſequit̄ hic act⁹ auget̄ obiecti=
ue: ergo auget̄ quātū ad bonitatē vel maliciā act⁹
alias odium huius multitudinis demōſtrādo colle
ctionē ecclesiarū includendo deum cæteris parib⁹ eſ
ſet peius ineſſe maliciæq̄ odiū dei ſolum: & ſic odi
um dei non eſſet grauiſſimū peccatorū cui⁹ oppoſi
tum cōmuniter oppinant̄ Doctores. Nec ſequitur
Hic actus diminuitur obiectiue: ergo hic actus di
minuit̄ quoad maliciā ſuam: patet de odio dei re=
ſpectu toti⁹ multitudinis. Et ꝓpterea ſemper i cor
relarijs precedentibus ad augmentum obiectiuū
intuli augmentum vel decremētum malicię: & ad
decrementū obiectiuū idem infertur nonunq̄ ratio
ne vnius partis diſiuncti & aliquando ratione alte
rius ¶ Tertio modo Actus auget̄ vel diminuitur
inclinatiue reſpectu alterius ſcđm quod natus ē in
plures vel pauciores act⁹ inclinare & licet etiā hic
modus augmenti vel decremēti ſit impertinēs in=
tenſioni vel remiſſioni ſubſtantiæ actus non eſt ta
men impertinēs intenſioni vel remiſſioni bonita=
tis vel malitiæ act⁹: vt patebit ex concluſionib⁹.

¶ Iſtis p̄miſſis ponūt̄ cōcluſiōes. Prima cōcluſio.
Circūſtātia cōmunitatis obiecti vel iclinatiōis act⁹
bonitatē vel malitiam non diminuit intēſiue quo=
ad ſubſtātiam bonitatis vel maliciæ ſaltē nō opor=
tet. ¶ Secunda cōcluſio. Circūſtātia cōmunitatis
obiecti diminuit actum intenſiue quoad bonitatē
vel maliciam act⁹: hoc ē talis circūſtantia eſt ratio
quare act⁹ eſt min⁹ bonus vel minus malus q̄ cæte
ris paribus fuiſſet act⁹ ſine tali circunſtantia.

¶ Tertia cōcluſio. Circūſtātia cōitatis inclinatio=
nis actus extrinſece auget bonitatē vel maliciam
ſicut circunſtātia cōmunitatis obiecti bonitatē vel
maliciam auget q̄uis intrinſece. Probat̄ prima cō=
cluſio quia certum ē ꝙ nō oportet actū generalem
cōmunitate inclinationis eſſe intentiorē: nec ſimi
liter oportet actum generalē cōmunitate obiecti
habere plures gradus vnitiue & penetratiueq̄ ac=
tus qui ē valde ſpecialis: vtpote circa vnū obiectū
determinatum: & eodē modo de inclinatione: nec
aliam probationē adduco quia cōcluſio ē clara de
ſe ¶ Secūda cōcluſio ꝓbatur: non eſt tam̄ diffi
cile cæteris paribus facere cōformiter ad rectā ra=
tionē dictātē de circunſtantia cōmunitatis obiecti
q̄ difficile eſt facere cōformiter ad rectam ratione
dictātē de particulari obiecto: vt ſi eſſent duo quo=
rum vni ſacerdos iungeret ꝓ ſatiſfactione ſuorū
peccatorū dare ſcutum paupibus & alteri iniūge
retur dare ſcutū francū vł duodenū (ſuppoſitis cæ
teris parib⁹ ex parte illorum videlicet q̄ ſint ęqua
liter diuites) nō erit tā difficile cōformare ſe iſti di
ctamini dandū eſt ſcutū francū vel duodenū pau=
perib⁹ ſicut ē alteri cōformare ſe iſti dictamini dā
dū eſt ſcutum pauperibus ergo cæteris parib⁹ vo

litio qua primus conformat ſe ſuo dictamini ē melior volitione alterius.

¶Itē magis peccaret omittens facere cōformiter ad dictamē ꝓ̄ticiař q̄ omittēs facer̄ cōformiter ad dictamē dictās de cōitate obiecti. alias tantum peccaret quilibet qui ſecundum legem communem omitteret diligeret deum quādo tenetur: eodēmodo quo tenemur: quantū peccaret vna creatura quę pro eodē tempore ꝑ̄ſe tenetur diligere deum vt octo: quod non eſt dicendū quia hoc eſſet conſequenter in īfinitū aggrauare pœnā debitā peccato omiſſionis cōtra cōmunē doctrinā theologorū. ¶Tertiæ cōcluſiōis prior pars ꝓbař argumento ante oppoſitū quęſtionis: quia inter cætera peccata Doctores reputant peccatū primi parētis grauiſſimū grauitate extrinſeca ꝓpter multitudinem incommodorum quæ ſequūtur. Sed quanto actus malus eſt cōmunior cōitate inclinationis tāto plura mala ſequūtur: & ſi bonus eſt tanto plurium actuum bonorū eſt ꝓductiuus: igitur extrinſece ſaltem talis conditio auget bonitatē vel maliciam. ¶Secunda pars probatur. Grauiꝰ eſt velle occidere infinitos homines (cęteris paribꝰ) q̄ velle occidere duos: & hoc nō niſi ꝓpter circunſtantiā cōitatis obiecti: & ſimiliter melius eſt dare centū turonos propter deum q̄ velle dare vnum tantum: igiř communitas obiecti quādoq; auget bonitatem & maliciam quod erat probādum. ¶Contra primā concluſionem arguiř. Vel circunſtātia communitatis obiecti & circunſtātia inclinatiōis actus ſicut ipſe actꝰ generaliter inclinans & habens obiectū cōmune vel ſunt ipm̄ obiectum actus vel aliquid aliud: ſed ſiue hoc ſiue illud ñ debet illa cōitas obiecti nec inclinationis dici circunſtantia: quia circūſtātia eſt accidens humanæ opationis ſecundū Iohānem de gerſono in materia de circunſtantijs & obiectū nō accidit actui: nec actus met ſibiipſi accidit ymo ſunt inſeparabilia ab actu: igitur: Et cōfirmař idem eſt dicere circūſtātia cōmunitatis obiecti: & dicere circunſtātia inclinatiōis actus: ergo ſuperuacuee adduntř in titulo queſtionis. tenet cōſequentia. antecedens patet: quia non ſtat dare actū q̄ habeat circūſtātia cōmunitatis obiecti qui habeat cōmunitatem inclinationis: nec cōtra igitur. ¶Secūdo ad idē vel iſte circunſtantiæ ſunt aſſiſtentes tm̄: vel icitantes: vel informātes: nō duo vltima quia tales circūſtātiæ cadūt obiectiue in actu: ſed neutra iſtarū circūſtātiarum cadit obiectiue in actu poſtq̄ non ſunt volite per tales actus nec ſunt aſſiſtētes ſolū quia tales circōſtantiæ nec augēt nec diminuūt maliciam actꝰ. alias ſi ſortes haberet vanam gloriā venialem & pro tunc vellet ꝑ̄dicare propter deum ſicq; vana gloria non inueniat actum bonum: actus bonus eſſet melior vel peiorq̄ ſi talis fieret ſine vana gloria qd̄ nō eſt dicendum ¶Et confirmatur: quia omnis circūſtātia auget vel diminuit bonitatem vel maliciam actus ergo daroq; aliqua eſſet circūſtātia cōitatis obiecti & aliqua circūſtātia inclinationis actus nō oporteret q; tales circūſtātię augerent vel diminuerēt bonitatem vel malicia quia forte ſunt de natura circūſtātiarū impertinētiū. Antecedēs patet: quia nihil refert fricare barbam etiā deliberate in curia vel in campis: nec refert velle occidere hominē potiꝰ cū vna illarum circunſtantiarum q̄ cum alia cæteris paribus. ¶Tertio ſic circunſtātia cōmunitatis obiecti eſt cauſa incrementi actus quoad ſubſtātiam eius. ergo defectus illius circunſtantiæ erit cauſa decrementi ſubſtantiæ actus Tenet conſequentia per vnam regulam in philoſophia. quandocunq; aliqua cā naťalis ē cā alicuiꝰ effectꝰ ſubſtractio illiꝰ cauſæ erit ēt cauſa decrementi illius effectus niſi occurrat alia cauſa augens effectum. Probatur antecedens quia obiectū partialiter cōcurrit cum potentia ad cuiuſlibet partis actus & totius ꝓductionem: ſed incrementum actus eſt totus actꝰ vel aliqua pars eius & circunſtantia communitatis non eſt niſi obiectū cōe ¶Et cōfirmař inquantū actus eſt intenſior tanto magis inclinat in alios actus & quanto remiſſior tanto minꝰ inclinat: ergo aliqua circunſtantia inclinationis diminuit ſubſtantiam actus & aliqua auget cuius oppoſitum dicit concluſio ¶Ad primum contra primam concluſionem: conceditur maior pro prima parte: & negař minor. Ad probationē minoris dico duo: Primū Diffinitio quam ponit dominus Gerſon non ſatis ſe extendit ad omnia illa quæ ab ariſtotele nomine circunſtantiæ importāturvt patuit ex carmine poſito in primo notabili circunſtantias ab Ariſtotele & Tullio poſitas exprimēte quibus conformař communis ſcola nominaliter loquentiū. modo circunſtātia: quid: quæ explicat cauſā materialē non ſolum adiacet actui extrinſece ſed ipſum informat hoc ē per ſe requiritur ad ſuū eſſe ſiue per: quid: intelligamus obiectum in quod tendit actꝰ ſiue ſubſtantiā ipſius actus. ¶Secundo dico in diffinitione allegata poteſt extēdi illud nomē accidens ad accidentia ſeparabilia & inſeparabilia: vt tantum valet ſicut conditio vel ꝓprietas ſiue talis conditio cōueniat intrinſece immutabiliter actui: & hoc modo videtur accepiſſe dominꝰ altiſidiorenſis circūſtantiam: vt patet ex primo notabili: vbi non ponitur nomen accidens in diffinitiōe ſed ꝓprietas: modo ꝓprietas ad ꝓpria ſe extēdit. Sed forte adhuc inſtares. Circunſtantia dicitur a circunſtando ſed illud quod per ſe requiritur ad actū non circūſtat ſed potius naturaliter & neceſſario adhęret. ergo melius videř ſentire Gerſō diffinīēdo circūſtāciam ꝑ accidēs ēt ſepabile ¶Reſpōdeř. Diffinitio domini de Gerſono meliꝰ q̄drat cū ſignificatiōe vocabuli

Sed qa mſtę dicuntur circũſtãtiæ ab Ariſtotele&
adoctorib⁹ cõiter q̃ neceſſario actui adhęrẽt: ſicut
finis: abiectũ cõmune: nomie circũſtãciarum iportã
tur & tñ adhærent inſeparabiliter actui ymo aliq̃
circũſtãtiæ ſunt i cõdiſtinctę ab ipõ actu: ꝓpterea
vt oia cohęreãt ſibiipſis dicim⁹ nomẽ accidẽtis eſ
ſe extendendũ ad accidẽs ſeparabile & inſepara
bile. Nec debes imaginari ꝓpterea ꝙ velim dice=
re aliqđ accidẽs ihęrere actui hũano qa accidẽtia
nõ eſt accidens: hoc modo: ſed circũſtatia eſt acci
dens act⁹ humani id ẽ actua liber accidẽtaliter ſe
habẽs quãdoq; iſeparabiliter ſicut reſpectu obię=
cti vł finis: quãdoq; ſeparabiliter ſicut reſpectu lo
ci vel tẽporis. ¶ Ad cõfirmationẽ diſtiguit antece
dens vel ꝙ ſit idem materialiter: ſic ꝙ eadẽ res eſt
circũſtãtia cõitatis obiecti & circũſtãtia iclinatio=
nis act⁹: & ſic cõcedit: quia actus hñs obiectũ cõ=
mune cũ vtraq; coicidit hoc ẽ tales circunſtãtiæ vł
nomina earũ ſupponũ p tali actu. vel ꝙ ſint idem
formaliter id eſt ꝙ eadẽ ratione aliquid dicat cir=
cunſtãtia cõitatis obiecti & circũſtãtia inclinatiõis
actua: & ſic negat. ¶ Talis actus dicitur circũſtan
tia cõmunitatis obiecti quia tẽdit i plures res ob=
iectiue: & dicitur circũſtantia inclinationis actus
quia inclinat generaliter in productionem multo
rum actuum particularium. ¶ Ad ſecundum ar=
gumentum do primã partem ſcilicet ꝙ ſint circũ
ſtantiæ aſſiſtentes tantum nolo tamen negare qn
poſſint actũ iformare quia ſortes poteſt velle pec
care vt per illum actũ ſit diſpoſitus ad productio=
nem malorum actuũ pticularium. Eodẽmodo ſor
tes poteſt velle peccare quia ſua volitio fertur ge=
neraliter in omni peccato: ſed nõ ſic contingit re=
gulariter. propterea voco illas circunſtantias aſſi
ſtentes. ¶ Ad improbationem nego ꝙ circun
ſtantiæ aſſiſtentes non augeant vel diminuant
actum ſaltẽ bonitatẽ vel malitiã eius. Circũſtantia
pſonæ regulariter eſt circunſtantia aſſiſtens tan=
tum: & tamen auget actum vt epiſcopus volẽs for
nicari plus peccat cæteris paribus q̃ ſimplex ſacer
dos vel laicus: & fidelis plus peccat q̃ ifidelis cir=
ca eandẽ materiã propter circunſtantiam ingrati
tudinis. ¶ Ad improbationẽ poſitam dico ꝙ ſtat
bene in caſu ꝙ peccatũ veniale augeat p accidens
bonitatẽ actus: quia veriſimile eſt ꝙ difficili⁹ eſſet
inſiſtere illi actui bono poſita tali circũſtãtia aliq̃
liter impediente q̃ non poſita nec eſt malũ incon
ueniens circũſtãtiam malã augere bonitatẽ actus
q̃ ſit incõueniens circũſtãtiam bonam diminuere
maliciam: ſed minus malum eſt furari: vt ſubue=
niat pauperi q̃ abſolute furari ſine motiuo: igit
ſic erit in propoſito. ¶ Sed forte replicabis ex hac
ſimilitudine: ſequitur ꝙ ille qui prędicat ꝓpter va
nam gloriã tantum: vel propter deum: & vanam
gloriam vbi vana gloria informat actũ actus eius
eſſet melior q̃ ſi fieret ſine tali circũſtantia: quod
eſt falſum quia quilibet illorum actuũ eſt malus.
¶ Reſpondetur negando conſequẽtiam: quia ſo
lum dixi circũſtantiã malam bonitatẽ augere quã
do aſſiſtit tantum: hoc eſt dato ꝙ veniale ſit p̃ſens
involuntate dũmodo non ſit volitum: nec incitet
ad ꝓductionẽ act⁹. ¶ Sed poteſt fieri replica iſte
actus eſt bonus: volo celebrare ꝓ ſex albis & deũ
ſuppoſito ꝙ volitio minus & principaliter feratur
ſuper ſex albos: & pricipaliter in deum tendat: er
go eadem ratione actus alias indifferens factus
minus principaliter ꝓpter peccatũ veniale: & prin
cipaliter ꝓpter deum non erit malus ymmo bo=
nus: ¶ Et cõfirmatur replica: quia ſi actus indiffe
rens haberet peccatũ veniale pro fine vltimo ra=
tione illius finis actus ſolum cõſtitueretur in ge=
nere venialium: & minus aggrauat quando cõſti=
tuitur finis non vltimus: igitur quando conſti=
tueretur pro fine nõ vltimo nullã ſuperaddit ma=
liciam. ¶ Ad replicam. conceſſo añcedente: nego
conſequentiam: quia circunſtantia ſex alborũ in
caſu non eſt mala alias pſalmiſta nõ ſeruaſſet mã
data domini propter retributionem: fateor tñ ꝙ
ſi ſex albi cõſtituerent tanq̃ finis vltim⁹: finis iſte
redderet actum malũ: ſicut & quęcunq; creatura
ſic cõſtituta. ſecus ẽ de peccato veniali ſaltẽ habẽ=
te inuolutam maliciã: quia talis nõ eſt referibilis
in deum. ¶ Ad confirmationem. Quicquid ſit de
antecedente nego conſequẽtiam: quia in genere
venialium: alia ſunt leuiora: alia grauiora. nego
ẽt antecedẽs: ſaltem mihi apparet ꝓbabilius: illđ
negandũ: quia nõ videtur poſſibile ꝙ veniale ifor
met actus obiectiue ſuppoſito ꝙ ſit idem act⁹ me
diorum: & finis quin aggrauat mortaliter: intelli
go quãdo aggrauat illud quod alias eẽt mortale
qa alias in inferno eſſet redemptio i ordine ad pœ
nã debitã peccato mortali. ¶ Ad confirmationẽ.
Trãſeat antecedẽs: & negat cõſequentia: & ad ꝓ=
bationẽ: trãſeat ꝙ forte ſint circunſtantiæ ipertı=
nẽtes ẽt forte oppoſitũ: ymmo ita eſt ꝙ ſunt ptinẽ
tes ſi intelligas per circũſtantiã ptinẽtem illã q̃ fa
cit aliquid ad bonitatem vel maliciã actus illa au=
gendo vel diminuendo vel cõtrahendo in genus
& dico ꝙ nihil debet dici circũſtãtia ſi ſit iptinens
oppoſito modo ad iſta tria: vt patet ex diffinitiõe
circũſtantiæ premiſſa quam ponit domin⁹ altiſſio
doreſis & bene: & cõſequenter dicendũ eſt ꝙ eſſe
in campis vel in curia nõ eſt circũſtantia reſpectu
fricationis barbæ: nec reſpectu homicidij: niſi for
te p accidens: quãdo in vno loco occurrit ſcãdalũ
& non alibi: vel aliquid ſimile. ¶ Ad tertiũ reſpõ
det. Tranſeat: conſequẽtia: & negatur: añcedens
¶ Ad ꝓbationẽ: dico ꝙ ꝓbatio ymaginatur falſũ
ſcilicet ꝙ circunſtantia cõitatis obiecti ſit obiectũ
actus: nam eſt ipſemet doctus : vt patet ex ſo=

lutione primi argumẽti: do tñ ꝙ obiectū cōmune
actus vocet circunſtātia cōitatis obiecti: tūc conce
ditur antecedēs ſi actus capiat icremētum quoad
eius ſubſtantiā: illius incremēti circūſtantia cōita=
tis obiecti erit cauſa: ſed hoc non eſt contra cōclu=
ſionem: quia cōcluſio prima vult dicere ꝙ non ē de
ratione illius circunſtantiæ actum augere vel di
minuere quoad eius ſubſtantiam ſicut eſt actum
minuere quoad eius bonitatem vel malitiam:
quia poſita tali circunſtantia neceſſario ſequi=
tur diminutio bonitatis vel maliciæ reſpectu actꝰ
habentis obiectum particulare: & vlterius cōcedi
tur conſequētia: ꝙ ſubſtractio illius circūſtātiæ erit
cauſa decremēti: vel ſaltē corruptiōis ſubſtātie a=
ctus: quia ſubſtracto obiecto ne obiectiue cōcur=
rat neceſſe eſt actum corrumpi. ⁋ Sed forte repli
cabis impugnando regulam philoſophicā virtute
cuius capit argumētū ſuam apparentiam benefi=
ciū releuationis diuinæ a peccato mortali aggra=
uat peccatum: non releuare etiam aggrauat: quia
innocentia aggrauat igitur regula cui innititur ar=
gumētum nō habet virtutem. antecedēs patet ex
cōmuni ſentētia doctorū omne beneficiū diuinū
aggrauat & talis releuatio eſt beneficium: igitur
& ex altera parte innocentia eſt beneficium diui=
num: igitur aggrauat. Reſpondetur: non iconue=
nit vtrumꝗ oppoſitorum aggrauare peccatū quā
do pro cauſa ſubſtracta ponitur altera tantum
faciēs ad effectū producēdū: modo ſic eſt i propo=
ſito ꝙ ponitur altera cauſa tātū faciens puta inno
centia q̄ tantum aggrauat ſicut releuatio ex alte=
ra parte aggrauationes tamē faciūt ſpecie differ=
re quēadmodū cauſæ ſpecie differunt etiā ſuffi=
cit ꝙ aliquod non releuare nō aggrauet ſed dimi=
nuit potius puta permanere in peccato commiſ=
ſo quia talis cæteris paribus minus peccat q̄ ſi ha=
buiſſet beneficium releuationis. ⁋ Ad confirma
tionē diſtinguitur antecedens: vel ꝙ magis incli=
net itenſiue propter gradualem ſuam maiorē in=
tenſionē: ſic cōceditur ꝙ magis inclinet extenſi=
ue id eſt in plures actꝰ occurrēte dictamine recto p
ticulari alterius actus: & ſic negatur: modo circū=
ſtātia inclinationis actus ſumitur a maiore iclina=
tione extenſiua & nō intenſiua ⁋ Contra ſecundā
concluſionem arguitur primo ſic impoſſibile: ē a=
ctum habentem circūſtātiā cōitatis obiecti fieri ſi=
ne tali circunſtantia: ergo circunſtantia cōmunita
tis obiecti nunq̄ diminuit bonitatem vel malictā a
ctus. tenet conſequētia. quia nō poteſt diminuere
bonitatē vel maliciā alicuius actus niſi illius actus
cui aduenit talis circunſtantia: ſed aduētꝰ illꝰ cir
cunſtantiæ omnino variat actū ſpecie poſtq̄ ipoſſi=
bile eſt obiectū actus variari qui actꝰ variei ex do
ctrina ariſtotelis in ſecundo de anima actꝰ diſtin=
guntur per obiecta. ⁋ Et confirmatur: vel circun
ſtantia cōitatis obiecti cuiuſlibet actꝰ cuius eſt cir=
cūſtantia diminuit bonitatē vel maliciā vel alicuiꝰ
ſic & alicuius nō: nō ſcdm quia eſt eadē ratio vtro
biꝗ: nec primū: quia nō ē minꝰ bonū vel malū vel=
le leuare hanc vel illam feſtucam q̄ velle leuare i=
ſtam feſtucam tantum ex quo neutri actui ieſt bo=
nitas vel malitia: nec valet dicere concluſio loquit
de actibus quibus alias ineſſet bonitas vel malitia
⁋ Contra nō eſt minꝰ bonum dare hunc vel illum
turonū hunc duodenū vel hunc francum paupe=
ri q̄ velle dare hunc turonum tātū ymo videtur ꝙ
prior actus eſt melior poſteriore. ⁋ Secūdo ſic pe
ius eſt cæteris paribꝰ velle occidere tres homines:
vel duos: q̄ velle occidere vnum tantū: & nulla po
teſt dari ratio niſi circunſtātia cōmunitatis obiecti
prioris actus reſpectu poſterioris: igitur circunſtā
tia cōitatis obiecti aggrauat. ⁋ Et cōfirmatur cæ=
teris paribus melius ē velle ſalutem omniū totiꝰ
rei publicæ q̄ velle ſalutem meam tantū: quia bo=
num cōmune eſt præferendū bono particulari: &
nulla poteſt aſſignari alia ratio niſi circunſtātia cō
munitatis obiecti. ⁋ Tertio ſic. Si circūſtātia com
munitatis obiecti bonitatem vel malictā actꝰ dimi
nueret: ſequeretur ꝙ eſſet dabilis aliquis actus in
finitæ paruæ maliciæ vel bonitatis: probat conſe=
quentia: quia dabilis eſt aliquis actus habens infi
nitā multitudinem rerū pro obiecto ſicut volitio
qua volo bene agere hoc vel illo modo &c. vel vo=
litio qua volo peccare venialiter vl' mortaliter. ⁋ Et
cōfirmatur: ſi ego promittā tibi dare aliquid ꝓpter
deū: & tranſgrediar: peccatū omiſſionis erit ifini=
te paruæ malitiæ: & hoc nō niſi quia obligatio ca=
dit ſuper infinitas ſub diſiūctione: igr cōſequētia
eſt clara. Probatur antecedens: quia nō tantū pec
co ac ſi promitterē tibi dare cētum & nō darē neꝗ
ac ſi ꝓmitterem dare viginti: & ſic cōſequēter.
⁋ Quarto ſic. Circūſtātia ignorantiæ craſſe iinfi=
nitum diminuit malitiā actꝰ cuius ē circūſtātia: er
go circūſtātia cōitatis obiecti poteſt iinfinitū dimi=
nuere maliciam ſui actꝰ: cōſequentia ē apparens.
Probat aña: volo ꝙ ignorantia craſſa creſcat i ra=
tione ignorātiæ quouſꝗ fiat inuincibilis tūc qñ eſt
inuincibilis omnino excuſat ſecūdum cōmunē theo=
logiam: hoc cōceſſo capio primū inſtās quo talis i=
gnorātia ē inuicibilis in ifinitū parua erat malitia
illiꝰ actꝰ ante hoc inſtās: & nō niſi ꝓpter ignorāti
am craſſam: quia nunq āte hoc fuit ignorātia inui
cibilis ⁋ Et cōfirmat. Timor facit actū ifinitæ pue
malitiæ: igitur & circunſtātia cōitatis obiecti: tenet
cōſequētia. Probatur antecedens: ſit ſorte qui te
net manere in bello: & primo apphendat hoſtes
ſub ratiōe terribilis: ratione cuiꝰ apphēſionis pa=
tiatur aliquem impulſū timoris: ſecundo augeat
obiectum terribile: & eiꝰ apphēſio & ex cōſequē=
ti impulſus timoris: & ſic cōſequēter tm augebit

terribile & apphẽſio ꝙ impulſ⁹ timoris naturali=
ter mouebit ad fugam. ¶Quinto arguit̃ ſic. Cir=
cũſtãtia bona i infinitũ diminuit maliciã act⁹ mali
ergo eodẽmodo circũſtãtia cõitatis obiecti i infini
tum põt diminuere maliciã act⁹: tenet cõſeqnẽtia
quia ẽ eadẽ ratio vtrobiq;: probat̃ añs qa furari vt
ſaluẽ vitã iſti⁹ pauperis ẽ min⁹ malũ q̃ furari abſq;
motiuo ſimpliciter: vt pri⁹ ꝓbatũ ẽ: ergo furari ꝑ
ſalute duorũ paupũ erit min⁹ malũ: & ſic cõſequẽ
ter: & p cõſequẽs furari ꝑ ſalute infinitiorũ paupum
erit infinitę puræ maliciæ: qd erat ꝓbãdũ. ¶Et cõ
firmat̃: circũſtãtia met⁹ vel iræ infinitũ diminuit
maliciã act⁹ mali: igitur & circũſtãtia cõitatis obie
cti coñã tenet: ꝓbat̃ añs. cogat̃ ſortes ꝑ minas occi
dere alterũ ſicut cogebat̃ Idumeus doecia ſaule
occideret ſacerdotes guobe talis min⁹ peccatq̃ ſi oc
cideret ſine motiuo: & iterũ ſi duplentut minæ: &
ſi ſic cõſquẽter tãdẽ poſſũt augeri terrores & minę
ꝙ excuſabit̃ & eodẽmodo probat̃ de ira: parua ira
aliqualiter ĩpellit ad ꝑcutiendũ alterũ: & maior i=
ra magis impellit: ergo tãtũ põt ira augeri ꝙ excu
ſabitur: de qua ira forte loquit̃ pſalmiſta dicẽs: Ira
ſcimini & nolite peccare. ¶ Ad primũ cõtra ſecun
dã cõcluſionẽ conceſſo antecedẽte nego cõſequẽ=
tiã: ad ꝓbatõnẽ cõſequẽtiæ dico ꝙ cõcluſio nõ ꝑtẽ
dit dicere illã circũſtãtiã ſic diminuere bonitatem
vel maliciã act⁹ ꝙ illemet act⁹ eſſet min⁹ bon⁹ vel
mal⁹ cũ illa circũſtãtia q̃ ſine illa: ſed intẽdit cõclu
ſio dicere actũ eſſe min⁹ bonũ vel malũ ratiõe illi⁹
circũſtãtiæ cæteris parib⁹ q̃ eſt alter actus hñs iſtã
circũſtãtiã ſed circũſtãtiã oppoſitã ſcilicet habens
circũſtãtiã determinari obiecti: & ſic ſꝑ ĩtelligẽdũ
eſt qñ fit mẽſio de circũſtãtia aggrauãte vel dimi=
nuente iformãte ipſũ actũ vel q̃ idẽptificat̃ cũ actu
¶Ad cõfirmationem do primũ ad improbationẽ
reſpõſum eſt arguendo. ¶ Ad replicã: nego ante
cedẽs: dico ꝙ cæteris parib⁹ iſta volitio volo dare
hũc turonũ vel hunc francũ eſt min⁹ bona q̃ ſit hęc
volitio volo dare hunc turonũ: & ratio eſt quia pri=
or volitio nõ põt eſſe formaliter iperatiua executi
onis circa talẽ materiã ſec⁹ eſt de ſecũda volitione
q̃ ſufficit ipare executionẽ. Sed cõtra hãc ſolutio=
nẽ replicat̃ ſtat bene dat̃ aliquẽ actũ formaliter im
peratiuũ executionis min⁹ bonum q̃ ſit aliqs act⁹
dabilis qui nõ eſt formaliter iperatiu⁹ executiõis:
¶Et cõfirmat̃ replica ñ ẽ dabilis rõ quar̃ prior voli
tio ñ ẽ formalit̃ ipatia executiõis poti⁹ q̃ ſcda ¶A
replicã dico ꝙ nõ ſtat dare aliquẽ talem actũ cęte
ris parib⁹: & forte nec cęteris imparib⁹. Sed circa
eandẽ materiã cũ cæteris aliis circũſtãciis ſecluſa
circũſtãtia cõitatis obiecti nõ dabis. Ad cõfirmatio
nẽ replicæ data eſt rõ i ſolutiõe ſcdi argumẽti con=
tra cõcluſionẽ tertiã prię quęſtionis quia talis act⁹
interior non ſufficit mouere mẽbra: nec ad vnã nec
ad aliã partẽ ſuppoſito ꝑ equaliter feratur volitio
ſup illa volita. Forte dicis nulli⁹ vtilitatis eſſet ta=
lis act⁹ interior ſi nõ ſufficiat mouere mẽbra. Reſ
pondeo: conſequẽtia eſt nulla: quia actus q nõ eſt
formaliter ipatiu⁹ executiõis ẽ meritori⁹ ſi ſic de
bite circũſtãtionat⁹: & licet nõ poſſet mouere mẽ=
bra imediate tamẽ ſufficit ad motum mẽbrorũ im
perãdo alium actum pticularẽ formaliter ipatiuũ
¶Ad ſecũdum concedo totũ quod ꝑtendit argu
mẽtum: quia concluſio argumẽti ẽ ꝑ ſecunda pte
tertię cõcluſiõis ſcilicet ꝙ circũſtãtia cõitatis obie
cti aliqñ auget bonitatem vel maliciã act⁹ qñ ſcili=
cet actus fertur ſuper multa obiecta copulati for=
maliter vel virtualiter: & ſcda cõcluſio loquit̃ de
actu qui fert̃ ſup plura obiecta diſiuncti virtualit̃
vel formaliter. ¶Ad cõfirmationẽ dico ꝙ ipa ꝓ=
bat circunſtantiam cõmunitatis obiecti aliquãdo
augere bonitatẽ actus pura in caſu cõfirmationis
ſuppoſito ꝙ facta ſit menſio de cõmunitate cuius
ego ſum pars. Forte dicis: illa circunſtantia
nõ auget meritũ ergo circunſtantia cõitatis obie=
cti nõ auget bonitatẽ añs patet quia augmentum
meriti ſcdm multos doctores ſolũ attendit̃ penes
caritatis intẽſionẽ & cõcurſum. ¶Et cõfirmat̃ re
plica: Circũſtãtia bona auget pctm̃ ergo nõ auget
meritũ: tenet cõſequẽtia quia idẽ nõ auget oppo=
ſita: ꝓbat̃ añs: qa auget obligationẽ eo ꝙ ad obli=
gationẽ intrinſecã actus ſupaddit̃ ꝓhibitio addi=
tionis illius circunſtãcie Ad hanc replicam cũ cõ=
fimatione reſpõdet Domin⁹ altiſſiodorẽſis tracta
tu xxx. ſcdi libri queſtiõe pria cõcedendo antece=
dens ꝑpter cauſam tactã arguẽdo ſed ſua ſolutio
nõ ſufficit quia ſi ſortes velit deffendere fidem in
abſentia piculorũ: & ſupueniat obligatio mortis
vel negatio fidei ipſo cõtinuãte actum deffenſio=
nis fidei ſuus act⁹ capit incrementum meriti rõne
illius circunſtãtię. ¶Item circunſtancia pſone au
get meritum vt ipſemet fatetur in illa queſtiõe de
actu viatoris compato ad actum beati ꝑpter ſta=
tum. ¶Et ſimiliter mulier cęteris parib⁹ pl⁹ me=
retur q̃ vir ꝑpter fragilitatẽ ſexus ergo nõ ſolũ eſt
cõſiderãda charitas: ſatis diffuſe loquitur ille bo=
nus pr̃ in hac matera magis placet modus aliquo
rũ recentiũ doctoꝝ ꝙ q̃titas meriti debet potius
reſpicere q̃titatẽ conat⁹ q̃ q̃titatẽ charitatis Alias
eſſet cõcedendũ ſi ex equali charitate ſortes velit
dare turonũ pp deũ & plato velit pati martiriũ cę
teris parib⁹ tales equaliter mererent̃ qd nõ appa=
ret ſanũ ¶Ad cõfirmationẽ replicæ concedit pdi
ct⁹ doctor añs vbi ſup ꝑpter cãm tactã arguẽdo qa
talis circũſtãcia auget obligationẽ: mõ eſt quaſi ꝑ
ſe notũ ꝙ q facit cõtra maiorẽ obligationẽ magis
peccat licet nõ oporteat faciẽtẽ ſcdm maiorẽ obli=
gationẽ meli⁹ agere qñ initia quãto ſũt magis de
bita tanto ſunt min⁹ grata. hęc ſolutio nõ videtur
cõtiere veritatẽ qa dato ꝙ eẽt ꝑ ſe notũ ꝙ faciẽs cõ

tra maiorē obligatōnē magis peccaret nō tñ ē per
ſe notum q̉ faciens malū actum cum bona circun
ſtātia facit contra maiorē obligationē q̄ faciens ſīn
tali circunſtantia ymo oppoſitum illius debet eſſe
notū: & hoc debebat ſuadere qd̄ nō fecit: nec aliđ
videt̄ verum ſcilicet quod faciens ſecundū maio=
rem obligationem nō meli⁹ agat: quia ſi oppoſitū
in oppoſito its ꝓpoſitum i ꝓpoſito ſcd̄m ariſtotelē
per locum a contrarijs: ſed reſpondet ille doctor
q̉ ibi nō eſt locus a cōtrarijs: ſed arguendū eſt: faci=
ens contra maiorē obligationem magis peccat: er
go faciens ex charitate ſecundum maiorem obli=
gationē melius agit. hic modus arguendi nō eſt lo
gicus: theologice poteſt tranſiri. quicquid ſit tamē
locus a cōtrarijs ſcd̄m Ariſtotelis doctrinā poti⁹ ē
ille quem carpit q̄ ille quem approbat: propterea
aliter reſpondeo ad replicam q̉ regulariter circū=
ſtantia bona diminuit maliciam act⁹ mali. dicitur
regulariter quia diuinū beneficiū aggrauat: vt pa=
tet ex ſolutione argumenti prçcedentis.

℄Ad tertiam nego conſequētiam ex vtraq̧ parte
ad ꝓbationē conceſſo añcedēte iterum negat̄ gña
quia nec tota bonitas actus boni nec tota malicia
actus mali debet ꝓuenire ab illa circūſtantia cōt=
ratis obiecti & ꝓpterea nō ſufficit diminuere bo=
nitatem vel maliciam ſcd̄m illam circunſtāciam:
℄Sed forte dices ſequetur ad minus q̉ ab illa cir
cunſtancia nulla procedit bonitas vel malicia. hoc
nō ſequit̄. & dato q̉ hoc ſequeret̄ nihil cōtra ꝓpo=
ſitum. ℄Ad confirmationē in qua tangit̄ de gra=
uitate pure omiſſiōis illoꝝ ad q̄ ſolum ſub diſiun
ctione qs tenet̄: dico q̉ debet ſua malicia menſu
rari penes bonitatē ſui habitus: puta huius volitio
nis volo tibi hoc vel hoc &c. dare: oibus vtilib⁹ de=
mōſtratis & puis & magnis: & quia talis act⁹ eſt cō
muniſſimus ex pte obiecti: cçteris paribus eſt mi=
noris bonitatis quocūq̧ actu cuius obiectū nō eſt
tam cōmune: Sed forte dices vel debet ſua mali=
cia mēſurari penes talē volitionē intēſam vt quat
tuor vel vt quinq̧. ℄Item nolitio circa materiā ꝑ
cepti eſt tam mala ſicut habitus eſt bonus & pura
omiſſio non equat̄ tali nolicioni i malicia igi̅ nec
equat̄ bonitati actus ꝑ̄cepti Reſpondeo: nō intel
ligo q̉ debet omiſſiōis malicia mēſurari penes ha
bitum niſi in ordine ad circunſtāciā cōtratis obie
cti: Ita q̉ quemadmodū cçteris paribus hec voli=
tio volo tibi aliqd dare eſt mioris bonitatis q̄ act⁹
cuius obiectū nō eſt tā cōe: ſic omiſſio illi⁹ eſt min⁹
mala q̄ omiſſio cuiuſcūq̧ alteri⁹ act⁹ cui⁹ obiectū
eſt min⁹ cōe. Ad aliud nolo dicere q̉ omiſſio illi⁹
actus boni ſit tante malicie q̄te bonitatis eſt act⁹
bonus omiſſus quia vt ꝓbat ratio nolitio ei oppoſi
ta debet ei ꝓportionari in malicia: vt odiū & dile
ctio ꝓportionātur i̅ bonitate & malicia: & odio nō
adequat̄ omiſſio dilectiōis: ergo nec ipſi dilectiōi:
quāte ꝑ̄ciſe ſit malicie illa pura omiſſio ſolus de⁹
nouit: ſatis eſt q̉ ſit minor aliis omiſſiōibus pticu=
laribus in malicia cçteris parib⁹: Sed adhuc repli
catur malicia omiſſiōis dilectiōis dei qñ homo te=
netur diligere ipm penes nullius dilectiōis dei bo
nitatem debet mēſurari & nō adequat̄ alicui dile
ctioni vt iam dictum eſt igi̅ nec malicia omiſſionis
in caſu argumēti debet mēſurari penes cuiuſcūq̧
talis dilectionis bonitatē. ℄Ad illud nūc reſpon=
ſum eſt cōcedo cōſequentiā & cōſequēs cōſideran
do circūſtāciā intentionis actus (vt dictū eſt) nō ſe
quitur tñ quin penes illud debet mēſurari in ordi
ne ad quantitatam obiecti ꝓpter cauſam dictam.
℄Contra priorem ptem tercie cōcluſionis argui=
tur ſic illa pars repugnat ſecūde cōcluſioni ergo i
ter eas non eſt cōpoſſibilitas ꝓbat̄ añs bene ſequit̄
hec circunſtācia cōtratis obiecti diminuit bonita=
tem vel maliciam act⁹ & hec circunſtācia cōtratis
obiecti eſt circunſtācia inclinatiōis act⁹ ergo circū
ſtancia inclinatiōis act⁹ diminuit bonitatē vel ma
liciā actus & vltra ergo talis circunſtācia nō auget
bonitatem vel maliciam cuius oppoſititum dicit
prima pars huius cōcluſionis. ℄Confirmatur vel
circunſtācia cōtratis obiecti ꝓpterea dicit̄ extrinſe
ce augere bonitatē vel maliciā quia eſt qd diſtictū
ab actu cuius eſt circūſtancia vel quia augmētum
bonitatis & malicie ratione illius circunſtācie de
pendet ab euētu futuro actuū ſequētiū ita q̉ quā=
to plures ꝓducunt̄ actus p inclinationē illius act⁹
generaliſſimi tāto auget̄ bonitas vel malicia act⁹
ꝓducentis. Sed neutrum pōt dici: nō primū vt pa
tet ex argumentis cōtra primā cōcluſionē: nec ſe
cundū tum quia actus generaliſſimus naturaliter
inclinat in actus pticulares: tum quia ſic in infini=
tum augeret̄ ſua bonitas vel malicia: quod nō eſt
dicendū. ℄Secundo arguit̄ cōtra vltimā ptē eiuſ=
dem concluſionis: illa pars ponit formaliter cōtra
rium illius quod dictū ē i ſcd̄a cōcluſione: ergo nō
cohçrent ſibi ipſis: nec valet dicere dr̄ in ſecūda
cōcluſione regulariter: & i iſta cōcluſione aliquan
do: modo iſta nō repugnat. Contra non eſt dabilis
actus cuius circūſtātia cōmunitatis obiecti auge=
at bonitatē vel maliciā: quia maxime eſſet iſte act⁹
volo peccare infinitis peccatis diſtinctis: ſed i illo
actu circunſtantia cōtratis obiecti nō auget malici
am quia tantū diminuit maliciā actus voluntatem
ferri in plura obiecta confuſe q̄tum poteſt augeri
malicia a maiore multitudine obiectorū. ℄Cōfir
mat̄: quia ſi circūſtātia cōtratis obiecti actū ꝑ̄dictū
aggrauaret ſeq̄retur q̉ illum aggrauaret i finite: q̄a
grauí⁹ eſt velle peccare duob⁹ peccatis diſtinctis
q̄ vno tantū cęteris paribus. Et eodēmodo graui⁹
eſt velle peccare trib⁹ q̄ duobus. & p conſequens

velle cōmittere infinita peccata diſtincta ē īfinite
grauitatis. ❡Pro ſolutiōe iſtoꝝ argumētorū Nota
q̄ aliud eſt aggrauare actū intrinſece & aliud ag=
grauare actū extrinſece ſecundū q̄ duplex eſt cir
cunſtancia informans: & aſſiſtens ratione circūſtā
tie informantis aggrauaꝫ actus itinſece quia ag=
grauaꝫ ex pte alicuiusquod eſt de intrinſeca ratio
ne illius act⁹: puta ex pte obiecti. Actus aūt auge
tur extrinſece ratione circunſtancie aſſiſtētis inci
tantis vel ſequentis licet hec ſub aſſiſtente circun
ſtantia cōprehēdanꝫ. Exemplū peccatū primi pa=
rentis aggrauabaꝫ ex incōmodis ſequētibus i po=
ſteris & peccatū arrii vel machometi aggrauaꝫ ex
ſeq̄la dānationis multoꝝ ſequentiū: Hoc ſuppo
ſito reſpondeꝫ ad primū cōceſſa cōſequētia negaꝫ
antecedens ad ꝓbationē añcedentis rurſus cōce
do cōſequentiā cū cōſequente & ſimiliter vltimū
cōſeques illatū in rigore logicea: concluſiōes ſunt
ſic intelligende augeꝫ malicia vel bonitas act⁹ ra=
tione inclinatiōis: & diminuiꝫ bonitas vel malicia
ratione cōitatis obiecti. regulariter hoc diſcrimen
ab appellatiōe ꝓuenit vt patet intelligenti.
❡ Ad cōfirmationem do ſcd̄m ad hunc itellectū
q̄ cōdictio quam habet ille actus ſcilicet iclinare i
actus pticulares ab eo ꝓducibiles eſt ratio quare
augeꝫ bonitas vel malicia actus ſic gn̄aliter incli=
nantis vt cōdictio quā habuit pc̄m̄ primi parentis
ſcilicet ificere totā poſteritatem futurā erat ratio
cęteris partibus quare ſuū pc̄m̄ fuit grauius pc̄ō
alterius hoīs qd̄ nō ſic inficeret ſucceſſores: ſic i ꝓ
poſito de gn̄aliſſimo actu malo dicas: puta de iſto
actu volo peccare venialiter vl̄ mortaliter q̄ ꝓpter
cōdictionē gn̄alis inclinatiōis i vitia pticularia cę
teris partibus eſt grauior aliis ad iprobationē poſi
tam nego q̄ ſequaꝫ ifinita aggrauatio ratiōe iſti⁹
circunſtantie quia licet aliquis actus malus invo=
luntate poſſet & ſimul & ſucceſſiue in plures ma=
los actus inclinare nō pōt tm̄ nec ſimul nec ſucceſſi
ue inclinare in actus infinitos. ❡Forte replicabis
ſi mundus eſſet infinitus a pte poſt & ſemp fierēt
gn̄ationes & corruptiones ꝓcedentes ab adā pec
catum ade in infinitum aggrauaretur & ſimiliter
peccatum arrii vel machomet⁹ ſuppoſito etiam q̄
perpetuentur ille ſecte ergo ſic eſt in propoſito ſi
actus generaliſſimus ꝑpetuaretꝫ in volunte ſuc
ceſſiue in infinitos actus malos inclinaret & p cō=
ſequens tunc actū infinite aggrauaret cōdictio in
clinatiōis. Pro reſolutiōe nota q̄ dupliciter aggra
uat circunſtantia extrinſeca maxime circunſtātia
ſequele vno modo aggrauat ratione pene accidē
talis debite tali circunſtancie & hoc modo ſolent
dicere doctores q̄ pena arrii vel machometi cōti=
nuo eggrauatur nō pena eſſentialis inflicta vel cō
tracta ſed pena accidentalis q̄ nihil aliud eſt q̄ dif
famatio vel maioris diffamatiōis declaratio: & ſic
nō inconuenit concedere caſu argumenti admiſ=
ſo q̄ talis pena in infinitum in quolibet illoru ag=
grauaretur: ❡Alio modo circunſtancia extrinſe
ca aggrauat in ordine ad penam eſſentialem de=
bitam ratione illius circunſtantie aggrauantis a
ctum: & ſic non contingit pęnam debetam ratio=
ne illius circunſtantie augeri: Ex hoc notabi=
li patet quid ſit reſpondendum ad obiectiomem
concedo q̄ quodlibet illorum peccatorum conti=
nue aggrauaretur in caſu tu ordine ad penam ac
cidentalem ſed non in ordine ad penam eſſentia
lem: Sed videtur q̄ hoc non ſatiſfacit poſtq̄ quod
libet dampnum ſequens aggrauat aliqualiter pe
nam eſſentialem: & in caſu infinita damna ſequū
tur: ergo in infinitum aggrauatur pena eſſentia=
lis: & vltra ergo actus eſt infinite malicie ratione
illius circunſtancie. Ad iſtud reſpondeo duplici=
ter primo caſus eſt pręter legem & propterea licet
concedatur in caſu actum eſſe infinite grauitatis
nullum inconueniens poteſt inferri. ſecundo ne
go actum eſſe infinite grauitatis etiam attenden
do grauitatem ex parte pene eſſentialis: quia vo
litio generalis incommodorum infinitorum ſe=
quentium non ſufficit tantum aggrauare actum:
bene verum eſt tamen q̄ ſi diſtincte cognoſceren
tur incommoda ſuppoſito q̄ teneretur preuidere
ne talia damna ſequetur eſſet apparentia in argu
mento q̄ talis circunſtācia ſequele infinite aggra
uaret ſed non do q̄ talia damna diſtincte cognoſ
cantur ſecundum legem.
Hic poteſt dici forte apparēter pro multis caſibus
ſequentibus q̄ quantum additur de malicia ex pa=
te plurium incommodorum tantū diminuiꝫ ma=
licia eo q̄ idiſtincte fertur volūtas ſupra multa: vo
lo dicere tantum diminuit maliciā actus: volūtatē
& itellectū ferri ſupra multa quātum auget mul=
titudo incōmodorū maliciā ſecluſa indiſtincta co
gnitione itellectus & idiſtincta proſecutione volū
tatis. Alia ſolutio vulgaris eſt omnibus iſtis argu
mētis: deus q̄ optime recōpenſat vnā circunſtātiā
aggrauantē cum alia circūſtātia diminuēte ſua di
ſtincta ſcientia cognoſcit q̄tū vna circūſtātia ſit al=
teri preferenda: & libere ex ſua miſericordia legē
inſtituit q̄ certa pœna finita itenſiue (ēt quacūq̄
cirunſtantia occurrēte) punietur: ſed talis pœna e
rit grauior cęteris paribus q̄ ſi nō tot dāpna ſeq̄rē
tur ad hoc ſuppoſito q̄ plus faciat ad aggrauatio=
nem pœnę vel culpę multitudo incommodorū q̄
faciat diminutio indiſtictę cognitionis &: volitōis
& per hoc patet ad argumētū qd̄ fit cōtra ſecūdam
partē concluſionis. reſponſum ē arguēdo vſq̄ ad
replicā qua queris actum cui⁹ circunſtātia cōmuni
tatis obiecti aggrauat: do illum actum adductum
arguendo ad improbationē nego q̄ tm̄ diminuaꝫ

malicia actus ꝑ indiſtinctā cognitionē intellectus
& ꝓſequutionem voluntatis q̄tū aggrauatꝰ mali=
cia ꝑ cōmunitatē obiectoꝝ q̄n cognitio & ꝓſequu
tio feruntꝰ copulatiue ſup illā multitudinem obie
ctorū: ſecus eſſet ſi cognitio intellectus & ꝓſequu
tio voluntatis eſſent lata ſup talem multitudinē
obiectorum ſub diſiunctione ſic ꝙ mihi videtꝰ re=
ſolutorie dicendumq̄ꝫ actum voluntatis ferri ſup
multa obiecta ꝓhibita ſub diſiunctiōe eſt circun=
ſtancia diminuens maliciā actus ſed actum ferri
ſup illā multitudinem ſub copulatione formali=
ter vel virtualiter eſt circūſtācia actum aggrauās
etiam cōcurrente indiſtincta cognitione.

¶Ad confirmationem nego cōſequētiā & ad ꝓba
tionem tranſeatq̄ꝫ ſit grauius cęteris paribus vel=
le cōmittere hec tria peccata q̄ velle cōmitterꝰ hęc
duo demōſtratis duobus de tribus prioribus: poſ
ſes tñ demōſtrare talia paccata puta tua venialia
quod nō eſſet difformius recte rationi velle com=
mitterꝰ illa tria q̄ velle cōmittere iſta duo duobus
mortalibus demōſtratis & ꝓpterea dico ſꝑ cęteris
paribꝰ. Cōceſſo toto antecedenre nego cōſequen
tiam quia ſic ꝓbares ꝙ aliquod pōdus infinitum
ſortes poſſet portare ymo ꝙ poſſet portare infini
tum pondus nō aucta ſua potencia formaliter vel
equaliter hoc nō eget ꝓbatione quia claret ex phi
ſica: Sed forte dicis nō recte inſtatur quia dupplā
do pondus cōtinuo nō dares analogiā de ponde=
re quod ſortes pōt portare quia ſtatim deueniretꝰ
ad pondus maioris reſiſtētie &c. ꝓpterea do aliā
analogiā cōmunem nō ſequitꝰ iſtud mixtum poſi
tum in medio a reſiſtentie vt duo aliqualiter velo
citer mouetꝰ & ſi ſub duplaretꝰ illa reſiſtentia me=
dii velocius moueretꝰ & iterum ſub duplando ve=
locius ex hoc nō ſequitꝰ ꝙ ſi illud mixrum ponere
tur in medio nullius reſiſtentie ad ymaginationē
ꝙ infinite velociter moueretꝰ vt conſtet intelligen
ti philoſophiam igitur calculatio adducta i argu=
mento nō ꝓcedit ſed ſi ſic argueres eſt aliqualiter
graue velle cōmittere hec duo pctā & i duplo gra
uius velle committere hec quatruor demōſtratis
duobus prioribus cum duobus equalibus & ſic in
infinitum ꝓcedendo. ſed tunc negaretur antece=
dens quia cęteris paribꝰ nō oportet ꝙ velle cōmit
tere hec quattuor peccata ſit in duplo grauius q̄
velle cōmittere iſta duo tm̄ poſtq̄ aliqualiter dimi
nuitur malicia eo ꝙ intellectus & voluntas indiſti
ctius feruntꝰ ſup̄ quattuor q̄ ſup duo: Sed ad hue
replicatur infinita grauitas deordinationis ad re=
ctam rationem eſt adeo efficax argumētum ad cō
cludēdum infinitam maliciam q̄ efficax argumē=
tum ē ifinita grauitas cōpoſitionis vel obligatiōis
ſed alterū iſtoꝝ ſufficit ad cōcludendū infinitam
maliciam in actu quia ſequitur bene hic actꝰ for=
nicationis eſt infinite intenſus ergo ē infinite ma
licie etiā cæteris paribꝰ. Etiā ſequitur bene huic
actui debetur infinita pēna ergo eſt infinite mali=
cie & grauitatis ex pte obligationis quia actum eſ
ſe finite grauem ex pte obligatiōis eſt penā infini
tam debere actui ſecundum martinū in materia
de odio det ergo eodēmodo iſta cōna debet eſſe
bona hic actus habet infinitam grauitatem deor=
dinationis ergo eſt infinite malus forte concedis
conſequentiam & conſequens ſicut videtꝰ conce=
dendum quia quicquid dicat martinus ſupuaca=
nee videtur ponere aliquam grauitatem aliam a
grauitate deordinationis certum eſt enī ꝙ graui=
tas cōpoſitionis & obligationis ſub illa cōprehen
duntur: Nam difformius agit in ordine ad rectam
rationem qui habet volitionem fornicationis in=
tenſam vt octo q̄ ille qui habet volitionem fornica
tionis ſolū intenſam vt quattuor vel vt duo & gra
uitas obligationis nō eſt attendenda ex parte pe=
ne quia certum eſt ꝙ pena non addit aliquam gra
uitatē actui cuius eſt effectus Propterea potius ꝑ
grauitatem obligationis eſſet intelligenda graui
tas que ꝓuenit ex pluralitate p̄ceptorum caden=
tium ſuper eandem materiā hec tñ grauitas ꝓue
nit ex difformitate actus ad dictamen recte ratio
nis & ſic licet pulchra ſit illa diſtinctio martini de
grauitate actus nō videtur tamen opus multipli=
care tot ſpecies grauitatis quia omnia ſub grauita
te deordinationis continentur & illa eſt precipue
conſideranda: Et propterea ad replicam reſpon=
detur conceſſa conſequentia cum minore dico ꝙ
maior non eſt neganda quia ſi argumentū ſit ef=
ficax ex parte aliarum grauitatum neceſſe eſt ꝙ
ſit efficax ex parte deordinationis poſtq̄ grauitas
entatiua eſt grauitas deordinatiōis vt dictū: Sed
forte ꝓbabis maiorem ſic: ille qui vult committe=
re infinita peccata equalia & diſtincta contraue=
nit infinitis dictaminibus particularibus non cō=
municātibus iſtis ſcilicet non eſt committendum
hoc peccatum nec hoc &c. forte dicis grauitas nō
debet menſurari penes illa dictamina particula=
ria poſtq̄ actus voluntatis non fertur diſtincte ſu=
per illa ſed debet grauitas actus menſurari penes
deordinationem quam habet actus ad ſuum di=
ctamen adequatum vniuerſale & licet illud dicta
men improportionabiliter dictet de maiori obli=
gatione q̄ aliquod iſtorum particularium quia ta
men dictamen vniuerſale fertur indiſtincte in ſu=
um obiectum & ſimiliter actus voluntatis confor
mis: talis actus voluntatis non eſt adeo deordina
tus q̄ deordinatus eſſet ſi eſſet diſtincte difformis
infinitis dictamibꝰ ꝑticularibꝰ ymo videtꝰ valde ꝓ
babile poſtq̄ itellectꝰ nr̄ eſt ſolū finite capacitatis
actiue & nihil magis aggrauat q̄ diſtincta ſciencia
actus voluntatis qui fertur ſup dictamen confu=
ſum non poſſet hre maiorē maliciā q̄ actꝰ ille ad

ymaginationem quo formaliter voluntas ſe diſ=
formaret tot dictaminibus particularibus quot
intellectus eſt capax ſimul Et ſic eſſet conſequen
ter concedendum ſuppoſito ꝙ intellectus ſolum
poſſet habere decẽ dictamina diſtincta: actus quo
ſortes vellet cõmittere ĩfinita peccata nõ eſſet ma
ioris malicie q̃ eſſet actꝰ volũtatis quo ſortes for=
maliter difformaret ſe decem dictaminibus parti
cularibus contentis ſub hoc dictamine vniuerſa=
li non ſunt cõmittenda infinita peccata puta de=
cem talibus uõ eſt committendum hoc pctm̃ &c.
¶ Et ſic patet quid eſſet dicendũ cõſequẽter ad il
lam difficultatem roſetti de malicia huiꝰ actus vo
lo occidere infinitos homines ponderanda eſſet
ſua malicia conſequenter in ordine ad capacitatẽ
intellectus reſpectu particulariũ dictaminũ Erga
alii caſus cões probantes actum poſſe in infinitũ
aggrauari ex parte circunſtãtiarũ poſſunt aliqua=
liter ſolui ex dictis adduco aliquos caſus. ¶ Pri=
mus caſus eſt volo ꝙ ſortes habeat infinitos ſupe
riores quorum quilibet p̃cipiat ei hoc die celebra
re horas & gratia argumẽti ſint ſupiores equalis
auctoritatis tunc omittat ſortes dicere horas pec
catũ ſortis erit infinite malicie quia peius eſt con
trauenire pręceptis duorũ ſupiorꝫ circa eãdẽ ma
teriam q̃ p̃cepto vnius tm̃ alias religioſus nõ ma=
gis peccaret nõ ieiunãdo quattuor tẽpora q̃ ſim=
plex non religioſus ceteris paribus quod non eſt
verum: quia tenetur illo tempore ieiunare ratio=
ne pręcepti eccleſie & ratione voti. ¶ Secundus
caſus capio paulum qui erat certus de futura prę
deſtinatione ipſo dicẽte repoſita eſt mihi corona
iuſticie &c: tunc paulus ſic certus peccans morta=
liter ratione diuini beneficii de ſua predeſtinatio
ne infinite grauiter peccaret deordinãdo actum
ſuum ad rectã rationẽ quia ſi fuiſſet certus ſolum
de beatitudine vnius diei & peccaſſet ꝓpter diui
nũ beneficiũ aliqualiter fuiſſet aggrauata ſua cul
pa & ſi fuiſſet certus de duobus diebus magis fuiſ
ſet aggrauata culpa ergo poſtq̃ fuit certus de infi
nitis diebus infinite fuit aggrauatũ ſuũ peccatũ.
¶ Tercius caſus eſt ſortes q inebriat ſe & eſt cer=
tus ꝙ non exponet ſe periculo niſi vnius homici
dii tunc talis inebriando ſe aliqualiter grauiter pec
caret & ſi eſſet certus probabiliter de piculo duo
rum magis peccaret ergo ſi eſſet certus ꝓbabili=
tate morali de periculo occiſionis infinitorũ hoi=
minũ puta caſu quo eſſet ei reuelatũ ꝙ eſſent infi
niti hoies poſiti penetratiue cũ platone quẽ talis
ꝓſequit̃ odio tũc ipſe ſortes inebriãdo ſe infinite
grauiter peccaret. ¶ Quartꝰ caſus peccatũ venia
le infinite aggrauat pctm̃ mortale ergo circũſtãtia
aucta in infinitũ debet actũ cuius eſt circũſtãtia ĩfi
nite aggrauare añs patet ſuppoſito ꝙ mẽdaciũ io
coſum cadat obiectiue in fornicatiõe ſimplici pu=
ta ſit finis eius tunc talis actus ſic circunſtãtiona
tus habet vnicã diformitatẽ ad rectã rationẽ etiã
maiorẽ q̃ ſine tali circũſtãtia ergo vnica pena ei re
ſpondebit in iferno ſi ſic cõtingat deſcedere & nõ
niſi eterna qa pctm̃ ſic circũſtãcionatũ ẽ mortale
ſolũ igr̃ ĩfinite aggrauat qa mortaliter. ¶ Quintꝰ
caſus eſt deo odio dei malũ ẽ odire ꝓximũ puta ſor
tem & peius eſt odire vnũ angelũ bonũ & adhuc
ſi eẽnt ĩfinite creature quarũ q̃libet eſſet ꝑfectior
angelo & melior in gratuitis peius eſſet aliquã il=
larũ odire q̃ angelũ & peius ẽ deũ odire q̃ aliquã
illarꝫ ymo q̃ odire oẽs creaturas ſimul iunctas er
go odire deũ eſt ĩfinite malũ & ſimiliter põt ꝓba=
ri ꝙ diligere deũ eſt ĩfinite bonũ. ¶ Sextus caſus
eſt ſi odiũ ſortis cõtinue intenderet̃ ꝑ ꝑtes ꝓpor=
tionales hore future ſic ꝙ tm̃ adderet i ſecũda pte
ꝓportionali q̃rũ acq̃ſiuit i pria & tm̃ adderet̃ i ter=
tia q̃rũ fuit acquiſitum i ſcd̃a & c. ſic ꝙ i fine hore
odiũ eſſet infinite intenſum: eſſet verũ dicere ꝙ il
lud odiũ i fine hore eſt ĩfinite grauitatis ergo idẽ
eſt augẽdo circunſtãtiã obiecti. ¶ Septimꝰ caſus
ſi i hoc iſtãti eliceret̃ actꝰ dilectiõis dei vt quatuor
& libere cõtinuaret̃ ꝑ totã horã futurã ratiõe con
tinuatiõis illiꝰ actꝰ meritũ i infinitũ augeret̃ ergo
ratiõe cõtrarii obiecti nõ incõuenit ꝙ ſic augeatur
tenet cõſequẽtia ꝓbat̃ añs qa i quolibet inſtãti ho
re future tm̃ merebit̃ ſicut i hoc inſtãti & nũc alia
quale p̃miũ meret̃ igit̃. ¶ Octauus caſus ẽ q̃libet
obligatꝰ ſecundũ formã illiꝰ textꝰ oĩs vtriuſq; ſe=
xus omittẽs cõfiteri aliq̃d peccatũ mortale ĩfinite
grauiter peccat vt gr̃a exẽpli omittẽs cõfiteri for=
nicationẽ ſimplicẽ ex ſua negligẽtia craſſa peccat
vno pctõ omittẽdo cõfeſſionẽ illius fornicationis
ſimplicis & altero pctõ omittẽdo cõfeſſionẽ illius
omiſſiõis & ſic cõſeq̃nter ergo ĩfinite grauiter pec
cat. ¶ Nonus caſus p̃cipiat ſorti deus nõ odire ꝓ
ximũ in hac hora ſub pena ĩfinita intẽſiue vel addi
mꝰ tali pena ꝙ puniret̃ in ĩfinitis locis i quorꝫ quo
libet pena ſua eẽt intẽſa vt quattuor talis circũſtã=
cia ĩfinite aggrauaret igit̃. ¶ Decimꝰ caſus ſi ſub
luxuria ad ymaginationẽ eẽnt ĩfinite ſpecies tali
ter ſe hñtes i grauitate ſicut iſte ſex ſpẽs fornica=
tio ſtuprum raptus inceſtus adulterium ſodomi=
ticum ſuppono ſemper ꝙ ſequens ſit grauius p̃ce
dente ſic ad ymaginationem ſi eſſent infinite ſpe
cies ꝓportionabiliter ſe ſe excedentes in grauita
te ſicut priores tunc capio iſtam volitionem volo
cognoſcere hanc demonſtrando bertham quam
dubitarem ſolutam conſanguineam coniunctam
& ſic in infinitũ aſcendendo: illa volitio ſtante ta=
li dubitatione eſt infinite mala quod ſic oſtendit̃
ſi eſſent due bertha & catherina & ſcirẽ ꝙ cathe=
rina nõ eſt cõiuncta nec cõſanguinea dubitarẽ tñ
de bertha vtrũ eẽt ſoluta cõiũcta vel cõſanguinea
grauius eſſet velle cognoſcere bertham q̃ velle

cognoſcere Katherinam:& non niſi propter dubitationem de maiori peccato: ergo ſuppoſito ꝙ eſſem dubius de infinito graui peccato agnoſcendo iſtam īfinite grauiter peccarē per cōſequēs circunſtantia dubitationis īfinite grauiter aggrauat & non minoris eſt efficatiæ circunſtantia cōmunitatis obiecti igitur. ¶ Ad primum caſum dico ꝙ caſus non eſt poſſibilis naturaliter: & caſu ſupnatuaturali admiſſo non eſt magnum inconueniens cōcedere ꝙ tranſgreſſio illius pręcepti eſſet infinite grauitatis intēſiue hoc ſuppoſito ꝙ ſit ei cōmunicata noticia diſtincta omnium illorum præceptorum: vel ſi ponas ꝙ ſit ei reuelatum in vniuerſali ꝙ ipſe eſt obligatus ad hoc ab īfinitis ſuperioribus: dico ꝙ hoc admiſſo actus non eſſet infinite malus quia tua malicia non eſt ponderanda penes multitudinem dictaminum particularium de illis obligationibus dictantium: ſed penes difformiter ad dictamen vniuerſale. ¶ Ad ſecundū caſum dico ſimiliter ſicut ad priorem: nego antecedens. Ad probationem certum eſt ꝙ calculatio nō valet quia non duplas ſemper in antecedente (qd̄ oportet) vel poderanda eſſet grauitas illius tranſgreſſionis penes dictamina particularia adæquata capacitati &c. ¶ Nec valet dicere poſtq̄ Paulus fuit cōfirmatus non ſtat in ſenſu compoſito ꝙ peccaſſet mortaliter: certū ē ꝙ illa copulatiua non eſt poſſibilis: ſtat tamen dare aliquem certū abſqꝫ cōfirmatione: & dato ꝙ non contingeret non eſt impediendus caſus gratia diſputationis. ¶ Ad tertium toto caſu admiſſo: tranſeat antecedens: nego cōſequentiam: dico ꝙ recurrendum eſt ad multitudinem adæquatam ſuæ capacitati dictaminū (vt prius) penes quam debet menſurari grauitas &c. vel penes difformitatem ad dictamen vniuerſale. ¶ Ad quartū nego cōſequentiā conceſſo antecedente tanq̄ parte probabiliori: quia difficile ē dicere ſaltem tenendo opinionem Doctoris ſubtilis de remiſſione peccati venialis in inferno ꝙ peccatum illud veniale in caſu ſolum aggrauat venialiter: quia ſi ſic tandem illius circūſtātiæ venialis in inferno eſſet redemptio: & per conſequens aliqua grauitas mortalis in inferno eſſet remiſſa: qd̄ non concederet doctor ille. ¶ Ad quintum cōceſſo antecedente nego conſequentiam quia non proceditur per duplationem continuam & dato ꝙ ſic procederetur poſtq̄ eſt comparatio rerum ſpecie differentium quarum quælibet in infinitum alteram exuperat nō ſolū in grauitate ſed perfectione eſſentiali. ¶ Ex illo proceſſu non poſſes cōcludere grauiſſimum illius comparationis eſſe infinite grauitatis alias prompte cōcluderes hominem eſſe infinite perfectionis quia infinite perfectior eſt equo & equus aſino & ſic conſequenter.

¶ Ad ſextum caſu admiſſo qui eſt pręter legendo ꝙ actus eſſet infinite malicię intenſiue. nego conſequentiam: quia nec circunſtancia communitatis obiecti nec aliqua alia circunſtancia informans vel aſſiſtens cęteris paribus tantum aggrauat ſicut circunſtantia compoſitionis ¶ Ad ſeptimum admiſſo caſu ꝓ prima parte: nego ꝙ aliquis talis actus poteſt libere continuari per totā horam futuram: quamlibet partem eius vel inſtās illius quia voluntas creata eliciens actum in inſtāti de neceſſitate naturali illum continuat per tempus in cuius inſtanti terminatiuo iterum actum libere conſeruat: & rurſus eundem actum naturaliter per tempus continuat & ſic conſequenter ſic ꝙ talis actus non poteſt corrumpi niſi in inſtanti terminatiuo illius temporis: Sed iſtud non videtur verum: quia ſi talis actus fuiſſet ſucceſſiue product' poterat corrumpi ſucceſſiue: ergo dato ꝙ ſit productus in inſtanti ſua corruptio poteſt fieri ſucceſſiue. ¶ Item alias inuite voluntas aliquid vellet puta nolendo iſtum actum neceſſario continuarū

Similiter pro tunc non poſſet penitere de illo actu: & velit nolit in caſu diſcederet in peccato mortali puta ſi eliceret actum parum ante inſtans mortis & anima ſepararet a corpore ante inſtans terminatiuū tēporis in quo naturaliter continuat propter ſimilia argumenta videtur aliquibus aliter dicendum ꝙ nullus actus de neceſſitate continuat per tempus ſecundum ſe totum ſed bene ſecundum ſe vel aliquid eius ſicut de corruptione luminis ſolet ymaginari: ſubſtracto corpore luminoſo ſucceſſiue ab aliquo puncto medij illuminato: & licet ſecunda ſolutio non careat probabilitate prior tamen eſt probabilis: propterea reſpondetur ad obiectiones contra eam concedo conſequēter ꝙ actus in inſtanti productus de neceſſitate in inſtanti corrumpitur: ſecus eſt de actu ſucceſſiue ꝓducto: facile eſt dare rationē. ¶ Ad aliud nō inconuenit voluntatem inuite velle vt probat ſecunda obiectio: ſed propterea non cogetur quia non ꝓducitur in voluntate aliquis effectus cōtra inclinationem eius. ¶ Ad tertiam obiectionem nego añs ſi intelligas de peccato mortali imputabili qa eliciendo nolitionem illius actus conſtituitur eliciens in ſtatu gratię: ſi nō ſit aliud impedimentū. circa hoc multe occurrūt difficultates quas omitto. ¶ Ad octauum nego aſſumptū ad ꝓbationem caſu admiſſo concedo ꝙ omiſſio cōfeſſionis illius fornicationis eſt pctm̄: nego propterea ꝙ omiſſio omiſſiōis ſit pctm̄ qa omiſſio omiſſiōis neceſſario ſequit̄ ad omiſſionē cōfeſſiōis illius fornicationis ymo nulla alia lege ꝓhibet̄ & ꝓpterea nō hēt aliā imputabilitatē a priori omiſſione. ¶ Ad nonū dico ꝙ caſus eſt ſuper naturalis & ꝓpterea preter legem dabit̄ rñſio: caſu admiſſo dico ꝙ actus ille nō haberet maiorem deordinationē ad rectā rationē

quia maiori pena punitur q̄ nunc puniatur ꝓpterea non ſequitur ſua infinita malicia niſi velles attendere maliciam ex parte magnitudinis pene: ſicut proprie non debet attendi: licet illa circunſtātia in caſu pręter legem infinite aggrauaret actū prohibitum non ſequitur ꝙ ita ſit de circunſtantia communitatis obiecti ſecundum legem.

¶ Ad decimū caſu admiſſo nego aſſumptū ad ꝓbationem cōcedo ꝙ eſſet grauius bertham cognoſcere in caſu q̄ cognoſcere katherinam: ſed nego conſequentiam ꝙ ex hoc ſequatur dato illo caſu ad ymaginationem ꝙ hec volitio volo cognoſcere hanc eſſet infinite mala quia quemadmodum ſcientia vniuerſalis ſiue indiſtincta & ſimiliter ꝓſequutio vniuerſalis lata ſub diſiunctione diminuat maliciā aliqualiter: ſic dubitatio vniuerſalis vel ꝓſequutio dubitationis indiſtincte maliciam minuit aliqualiter: & ꝓpterea licet ſequatur ex caſu ꝙ hec volitio qua volo cognoſcere hanc (ſtante dubitatione circa infinitas grauitates ſpecie diſtinctas) cęteris paribus ſit peior q̄ ſi eſſet dubitatio circa quaſcūqꝫ duas vel tres vel q̄ttuor & ſic in infinitū: nō tñ ſequit̃ ꝙ eſſet īfinite grauis: ſicut dictū eſt de volitiōe qua volo peccare infinitis peccatis &c. ¶ Ad argumentū añ oppoſitū patet ſolutio ex hiis q̄ dicta ſunt in ſolutiōe argumēti cōtra primā ꝑtem tertie cōcluſiōis: dico tamē ꝙ falſum aſſumit̃ in argumēto ſcilicet ꝙ doctores reputant peccatū primi parētis oīm pctōꝝ grauiſſimū: ſed dicunt ꝙ eſt grauiſſimū grauitate ſequele. ¶ Queritur tertio. vtrū q̄libet actus fortitudinis bellice ſit in gradu heroico virtutis cōſtitut⁹ ¶ Et arguit̃ ꝙ ſic qa circūſtātia mortis ſufficit cōſtituere actū in gradu heroico poſt q̄ mors eſt oīm terribiliū terribiliſſima ſed q̄libet actus fortitudinis bellice habet ꝑiculū mortis nō ſolū ꝓ circūſtātia ſed ꝓ obiecto: ergo q̄libet talis actus eſt ī gradu heroico cōſtitutus. ¶ Et confirmatur circūſtātia ꝑiculi mortis ſufficit quēcūqꝫ actū martirii ī gradu heroico conſtituere: & nō minus cōcurrit ꝑiculū mortis tanq̄ circūſtātia vel obiectū cuiuſcūqꝫ actus fortitudis bellice q̄ tanq̄ circūſtātia vel obiectū martirii: igit̃ ſi tale ꝑiculū ſufficiat vltimū cōſtituere ī gradu heroico virtutis ſufficiet cōſtituere primū. In oppoſitum eſt ariſtoteles ſeptimo ethicoꝝ tractatu prio in qualibet virtute ſpeciali tres gradus aſſignans pariter & triplicē maliciā oppoſitā. ¶ Pro declaratione tituli queſtionis dicendū eſt q̄d gradus heroicus: & poſt q̄ gradus heroicus eſt mēbrū cōdiſtinctum a gradu cōtinētie & gradu tēpantie aſſignādū eſt diſcrimē inter illa mēbra & inter malicias oppoſitas. Cōtinētia gradus & incōtinētia viciū ei oppoſitū dicunt̃ citra limites hūane cōditiōis: tēpantia grad⁹ (q̄ ab ariſtotele virtus nuncupat̃) cū malicia ei oppoſita intra limites hūane cōdiciōis ſunt. Gradus heroicus & beſtialitas ei oppoſita vltra humanā cōdicionē actū cōſtituūt. per limites humane cōdicionis intelligo condicionē humanā in medio ſitam inter beſtias & intelligētias ſic ꝙ illa natura non notabiliter agitat̃ impulſibus paſſionū ſenſualiū ſicut agitantur beſtie nec: tñ eleuatur ſua conditio vt operationes communem hominū facultatem excedentes procreet Ex hiis inferuntur terminorum deſcriptiones ¶ Cōtinētia gradus eſt act⁹ vel habitus quo quis ꝑſiſtit in opere virtutis vincendo paſſiones inexiſtentes & notabiliter inſurgentes ſiue a delectationibus ſiue a triſticijs prouenīant ſecundum iudicium recte rationis. In continentia vero ei oppoſita eſt actus vel habitus quo quis vincitur a paſſionibus inexiſtentibus & notabiliter inſurgentibus cōtra iudicium rationis ſiue ſint delectationes ſiue triſticie. Ex iſtis diffinitionibus facile ꝑcipitur ꝙ continētia gradus recipit diuiſionem & ſimiliter incontinentia gradus: hoc ſignificat coniunctio diſiunctiua in diffinitionibus poſita: quia ſi paſſiones a delectabilib⁹ ꝓueniant: vocatur gradus continētie ꝓprie ſumptus cui incontinentia oppoſito ſumpta opponitur: ſi vero a triſtabilibus procedant paſſiones vehementes puta triſticie actus vel habitus vincēs illas dicitur perſeuerancia gradus: cui opponitur mollicies a continentia ꝓprie capta diſtincta quarum vtraqꝫ continētie communiter accepte ſubalternatur ſicut incontinentia proprie ſumpta & mollicies ſubalternantur incontinentie cōmuniter dicte ¶ Tēperātia gradus eſt act⁹ vel habitus quo quis perſiſtit in opere virtutis paſſionibus ſedatis vel non notabiliter inſurgentibus cōtra dictamen recte rationis. quem gradū ſub diuidit doctor ſub. di. trigeſimaſexta. que. i. ar. i. iii. ſententiarum in virtutem imperfectam mediocrem: & perfectā. Oppoſito modo diffinitur malicia ſiue intemperantia vicium oppoſitum eſt act⁹ vel habitus quo quis perſiſtit in opere contra iudicium recte rationis paſſionibus ſedatis vel ſaltem nō notabiliter inſurgentibus. ¶ Gradus heroicus eſt quo quis perſiſtit in opere virtutis ſupra communē facultatem hominum: vel ex natura actus: vel ratione circunſtantie conformiter ad iudiciū recte rationis. ¶ Beſtialitas eſt actus vel habitus quo quis inſequitur imperiū paſſionum ſenſualium vltra condicionem humanam (ſynderesi extincta vel quaſi extincta) cōtra iudicium recte rationis. ¶ Secundo Notandum eſt ꝙ de differentia ſpecifica iſtorum graduū ſiue virtutū ſiue maliciarum inter doctores eſt controuerſia magis verbalis q̄ ad rem (mea ſententia) Guillelmus ockam queſtione vltima tertia ſententiarum quē inſequit̃ martinus vult illos grad⁹ virtutū ſpecie diſtingui & ſiſr grad⁹ maliciaꝝ ſp inuoluēdo aliq̄d

ſui obiectovnius quod non inuoluitur in obiecto
alterius& pręcipue rectam rationem in gradibus
virtutumvt actus in gradu continētie hanc rectā
rationem pro obiecto habet:fugiende ſunt paſſio
nes notabiles actu inherentes quando & quomo
do oportet & actus gradus temperantie hanc ra=
tionem inuoluit nedum ſunt fugiende paſſiones
inexiſtentes ſed occaſiones talium :actus gradus
heroici rationem vniuerſalem habet pro obiecto
talem ſcilicet. actus virtutis non eſt deſerendus
nec turpe eſt committiendum pro quocunq; quod
eſt contra iudicium recte rationis & ſic infert diſ=
crimen inter gradum heroicum gradum continē
tie & temperātie gradum quia primus gradus ha
bet rationem vniuerſaliem rectam pro obiecto
duo alii gradus rationes rectas particulares &
per conſequens ſpecie deſtinguntur quia actus di
ſtinguntur p obiects. ❡Ex hoc infert ille doctor
Iohannem errare qui ponit illos gradus eiuſdem
ſpei & ſolū differre penes intenium & remiſſum;
ſed profecto ſuum correlariū eſt nullum quia cer
tum eſt q doctor ſubti. non negaret illos actus
ſpecie differre ſuppoſito q habeant obiecta ſpe=
cie differentia:deberet ergo probare ſuū funda=
mentum videlicet q ille rationes ſpecie differētes
neceſſario ſint obiecta actuū in illis gradibus con
ſtitutoꝝ:quod negat doctor ſubtilis:& propterea
olzam ſolū fabricat quaſdā terminoꝝ deſcriptio=
nes ex quibus ſibi ſoli cōcluditur:nec eſt intentio
doctoris ſubtilis q dūtaxat penes intenſum & re
miſſum differant: ſatis eſt ei q non oportet actus
illorū graduum ſpecie differre. ❡Notandum eſt
Tertio q hitus virtutis dupliciter pōt ſe habre ad
piculū mortis:vno mō ſecūdū actū elicitū in abſen
tia piculoꝝ qui dr̄ non imperatiuus executiōis:alio=
modo ſecundū actum elicitū in pñtia piculorum
imperatiuum executionis formaliter. Et quolibet
iſtorum modorū contingit dupliciter vel ſine con
trapugnatione & renitentia virum vel cū contra=
pugnatiōe & virium renitentia Exempla ſunt fa
cilia Iſtis notatis ponūtur concluſiones. ❡Prima
concluſio Actus iſtorum gradum ſiue virtutum ſi
ue vitiorum aliqui ſpecie differunt ſed non omēs.
❡Secunda concluſio. actus eliciti tantum circa
periculū mortis ſiue cum contrapugnatione ſiue
ſiue cōtra pugnatione non ſunt cōſtituti in gradu
heroico. ❡Tertia concluſio non omnis actus im=
peratiuus exequutionis periculi mortis cum con
trapugnatione eſt in gradu heroico conſtitutus.
❡Quarta concluſio omnis actus formaliter im=
peratiuus exequutionis mortis ſine contrapugna
tione eſt in gradu heroico conſtiturus .prior pars
prime cōcluſionis ſuadetur rationibus olzam qa
illorum graduum aliqui actus habent diuerſa ob
iecta ſicut multi actus eiuſdem gradus vt certum
eſt: Secunda pars probatur quia ſi ſtantibus iudicio
recte rationis in intellectu & delectatione vel tri
ſticia in ſenſu inclinante ad oppoſitum recte ratio
nis voluntas ex ſua libertate poteſt ſe confirma=
re iudicio rationis puta nolle fornicari abſq; hoc
q talis volitio habeat illud dictamen pro obiecto
vel paſſionem exiſtentem in ſenſu: quo facto iſtis
actus voluntatis erit actus continentie gradus vt
patet ex primo notabili: volo ergo q re mittatur
paſſio ſenſitiua vſq; ad nō gradum vel ſaltem quo
uſq; non notabiliter inſurgat (voluntate predictū
actum cōtinuante) tunc in fine remiſſionis actus
ille continuatus erit in gradu temperantie conſti
tutus:& rurſus intēdatur paſſio ſenſitiua ſic q re=
gulariter homines tam vehementem paſſionem
habentes paſſioni ſuccumberent:qua aucta volun
tas exiens in ſimilem actū vel priorem continuās
redderet actum in gradu heroico conſtitutum ſic
poſſes perſuadere de gradibus maliciarum.
❡Scđa concluſio probatur de actu elicito tantū
ſine contrapugnatione quia ibi eſt maior difficul
tas hic actus non negabo fidem & ſi oportet ſi mo
ri non eſt actus communem facultatem hominū
excedens elicitus in abſentia periculorum etiam
de prope inſtantium quia regulariter homines ta
les actus eliciunt qui ſi eſſent in actuali preſentia
periculorum ſicut laurentius prope craticulam a
ſancto propoſito diſcederent ſic petrus in pericu
lorum abſentia (inquit) etiā ſi oportuerit me mo
ri tecum non te negabo:qui in preſentia periculo
rum ad vocem ancille dixit ſe non nouiſſe homi=
nem. ❡Tertia concluſio probatur quia alias qui
libet act' fortitudinis bellice in preſentia pericu
lorum imperatus eſſet in gradu heroico conſtitu
tus quod non eſt verum quia hoc non excedit
communem facultatem hominum vt conſtat.
❡Item alias in fortitudine bellica non eſſet repe
ribilis triplex gradus virtutis contra determina=
tionem ariſtotelis ſeptimo ethicorum. ❡Quarta
concluſio probatur quia alias non quodlibet mar
tyrium eſſet in gradu heroico conſtitutum cōtra
communem ſentētiam doctorum:nec mors eſſet
omnium terribilium terribiliſſima (contra ariſto
telem Tertio ethicorum) quia mors maxime eſſet
terribilis vbi non eſt ſpes euadendi nec ſpes vlciſ
cendi in hoſtem nec diſtractio ab apprehenſione
penarum qualiter contingit in morte imperata in
pręſentia periculorum ſine cōtrapugnatiōe .Con
tra ſecundam partem prime concluſionis videtur
expreſſa ſententia ariſtotelis ferme per totum pri
mum tractatum ſeptimi ethicorum. ❡Arguitur
ratione ſic quecunq; continentur ſub diuerſis ſpe
ciebus nō ſubalternatim poſitis ſpecies differūt
ſed quicunq; actus quorum vnus eſt ſub gradu cō
tinentie & alter ſub gradu heroico vel temperan

tiæ contineref ſub diuerſis ſpecieb⁹ nō ſub alter=
nati poſitis: alias iſta non eēt impoſſibilis act⁹ gra
dus continentię eſt actus gradus heroici vel tem=
perātię. ❡Et confirmatur. Nulli actus
iſtoꝝ graduum poſſunt ſimul ineſſe eidem vo=
luntati: & poſſunt ſucceſſiue i eſſe: ergo ſpecie dif
ferunt: tenet cōſequentia: quia oia cōtraria ſunt ad
inuicem ſpecię differentia: probaſ antecedens qa
ad actum continentię requirif ꝙ paſſio vehemens
citra communem facultatem inſit volūtati: & ad
actum heroicū requiritur ꝙ victoria illius paſſio=
nis excedat cōmunem facultatem ad actum vero
temperātię requiritur ꝙ nulla talis paſſio inſit vel
ſaltem ꝙ non ſit vehemens: modo certū eſt ꝙ iſta
nō ſimul ſtant: igitur &c. ❡Secundo ſic: Vel diffe
rentia iſtorum graduū ſumitur ex parte intenſio
nis & remiſſionis actuū vel ex pte obiecti vel ex p=
te paſſionis ſic ꝙ grad⁹ continentiæ ſit remiſſio &
gradus temperantiæ intenſior: & grad⁹ heroicus
intenſiſſimus. Non primū: quia ſtat bene ꝙ habēs
paſſionē excedentē cōmunem facultatē eliciat a=
ctum vincentem illam paſſionem ſolū intenſū vt
duo & alter habes paſſionem citra cōmunē facul
tatem eliciat actū intenſū vt quatuor: ſimiliter ſtat
habentem paſſionē citra cōmunē facultatem eſſe
exercitatum circa materiam temperantię ſic ꝙ ha
bitus eius ſit vt octo & alterum cui nulla paſſio in
eſt retrahens &c. nō eē exercitatum circa talē ma=
teriā: & ſic habitus eius erit intenſus vt quatuor
vel vt duo aut forte nullū hēt habitum: igitur nō
requiritur ꝙ actus vel habitus grad⁹ temperāciæ
ſit intenſior actu vel habitu grad⁹ cōtinentiæ. Nō=
ſecundum: vt patet ex ꝓbatione ſecūdę partis pri
mæ cōcluſionis: idē enim actus eſt ſucceſſiue cō ſti=
tutus in diuerſis gradib⁹ virtutis ꝙ non contige=
ret ſi diſtinctio illorum graduū ſumeretur ex par
te obiectorū. Nec tertium eſt dicendum: alias ſeq̄
retur ꝙ act⁹ habēs paſſionē vltra cōem hominū fa
cultatē ꝓ obiecto ſucceſſiue poſſet conſtitui i gra=
du temperantiæ vel in gradu cōtinentiæ: ſequela
ꝓbatur volo ꝙ ſortes habeat paſſionē i ſenſu quā
vicere excedit cōmunē facltatem qua ſtāte eliciat
talem volitionem non obſtāte hac paſſione (q̄ ē vl
tra cōmunem facultatē hominū) volo ſiſtere rec=
te rōi: tunc ſtat volūtatē actū ſuū cōtinuare da=
to ꝙ remittaſ paſſio in ſenſu: ſic ꝙ fiat citra cōmu
nem facultatem quo facto talis act⁹ erit cōtinētia
grad⁹ vel ſuppoſito ꝙ paſſio remittaſ ad nō gra=
dum eodem actu continuato talis actus eſſet tēpe
rantia grad⁹. Nec valet dicere neceſſario corrūpi
tur actus remiſſa paſſione (quæ eſt obiectū) qa no=
ticia abſtractiua bene manet eadem corrupto ſuo
obiecto: ergo volitio poteſt maneſ ſuo obiecto cor
rupto/alias volitio eſſet de natura noticię qđ non
eſt dicendum. ❡Et confirmatur. Gradus virtutis

eſt ipſemet actus vel habitus taliter ſe habēs/ſed
actus non eſt i ipſomet: nec habitus i habitu ergo
nullus actus eſt in gradu temperantiæ vel continē
tiæ. ❡Tertio ſic actus gradus i continentiæ a toto
genere: eſt melior actu gradus temperātię & act⁹
grad⁹ heroici a toto genere melior vtroqꝫ iſtorum
ergo iſta ſpecie differunt: tenet cōſeqnentia: quia
non oportet vnum eſſe meliorem alio propter in=
tenſionem: vt patet ex argumento pręcedenti: er
go eſt melior propter ſpecificam differentiā: pro=
batur antecedens: gradus heroicus communiter
conceditur melior propter maximam eius difficl⁹
tatem: ſed eadem ratione actus continētiæ debet
eſſe melior actu grad⁹ temperantię: quia difficili⁹
eſt vincere paſſionem vehementem q̄ modicā vel
nullam. ❡Et cōfirmatur multis alijs modis actus
conſtituitur in gradu heroico q̄ ratione paſſionis
inexiſtentis ſenſui vt ratione circunſtantię mortis
q̄ vincere cōmunem facultatē excedit dato ꝙ nul
la paſſio inſit. ❡Quarto ſic. Nulli ſunt grad⁹ vi=
tiorum iſtis gradib⁹ virtutum oppoſiti ergo cōclu
ſio ſupponit falſum: tenet conſequentia. ꝓbatur
antecedens: quia vel illa vitia opponerētſ illis gra
dibus in ſuperhdaundando tantū vel in deficien
do tantum vel aliqua i deficiendo & aliqua in ſup
habundādo. Non primum: nec ſecundū: quia tūc
dabilis eſſet aliqua virtus cui alterum extremoꝝ
deficeret: & ſic virtus non eſſet cōlectatrix medij
cōtra Ariſtotelem ſcđi ethicorum. Nec ē dicendū
tertium: quia qnęro: vel temperantia grad⁹ oppo
nitur ſicut extremum in ſuperhabundando tem
perātiæ gradui vſ ſicut extremū i defficiēdo: ſi pri
mū q̄ro extremū i defficiēdo reſpectu tēpātię gra
dus ii ſecūdum quero extremū in ſuperhabūdan
do reſpectu eiuſdem i & vix reperies. ❡Et con=
firmatur. Intemperantia gradus ē virtus: ergo nō
eſt vitium: conſequentia eſt clara. Probatur ante=
cedens: quia eſt extremorum media videlicet iter
incontinentiam & beſtialitatem quorū beſtialitas
eſt extremum in ſuperhabundādo: & incontinen
tia in deficiendo circa eandē materiaam & i tēpe=
rantia medio modo ſe habet: igitur eſt virtus
❡Quinto ſic. Beſtialitas non eſt vitium: ergo nō
ſunt tres gradus maliciarum: cōſequētia eſt clara
Probatur antecedens qa maxime eſſet vitiū oppo
ſitum gradui heroico: ſed hoc nō: tum primo quia
beſtialitas dumtaxat circa delectabilia innatura=
lia verſatur: vt i comeſtione carnis humanæ qua=
lis creditur eē apud gottos (ſi Iheronimo crediſ)
licet littera corrupta hēat ſcotos vel in comeſtio=
ne carbonū quorum vſus eſt apud mulieres de no
uo pręgnantes: modo circa talia grad⁹ heroic⁹ nō
verſatur & cōtraria debent eſſe circa idem. Tum
ſecūdo: quia beſtialitas inter grad⁹ maliciarū de=
bet eſſe maxima malicia poſtq̄ deijcit hominem a

ſuo ſtatu:& non alij:& tamen vnum oppoſitū gra
dui heroico virtutis eſt omnium maliciarum mi-
nima alias ariſtoteles non dixiſſet tale vitium eſſe
condonabile:& probatur ratione ſigno aliquē ma
le natum/talis ſecundum ariſtotelem non poteſt
attingerē gradum heroicum virtutis propter vitia
tam naturam:ergo ſi deficiat a gradu heroico vir
tutis non vitioſe agit:vel ſi poteſt attingere poſtq̄
cum maxima difficultate attigit parua valde erit
malicia ſui actus ¶ Et cōfirmatur. Intēperantia a
toto genere eſt peior:quia ex electione & īſanabi-
lior continentia gradu quæ excludit electionē:&
facile ſanatur: antecedens patet ex textu ariſtote
lis in ſeptimo. ¶ Ad primum:nego aſſumptū:qa
non eſt intentio Ariſtotelis in illo primo tractatu
dicere ꝙ gradus virtutū diſtīguitur in genere rei
ſed ſatis eſt ꝙ differant ratione ſiue eſſe virtutis
ſic ꝙ ſit alia ratio quare actus dicitur continentis
gradus q̄ temperantis gradus vel gradus heroic⁹
¶ Ad rationem:diſtinguit̄ maior:vel ꝙ debeant
differre ſpecie eſſentiali quę ponuntur ſub ſpecie
bus non ſubalternatim poſitis & ſic negat̄ vel ꝙ
ad minus debeant differre ſpecie accidētali. & ſic
conceditur:& vlterius conceditur minor cōſequē
tia cum conſequente intelligendo ſic cōſequēs ꝙ
differunt ſpecie accidētali puta ſpecie moris ergo
nō differunt ſpecie moris. Nec valet obijcere ꝙ ſūt
partes eiuſdem virtutis ſpecialis vt pote i abſtinē
tia virtute hic triplex grad⁹ eſt reperibilis ſcilicet
abſtinentia in gradu cōtinentię in gradu tēperan
tiæ & in gradu heroico. ¶ Rn̄deo:nego cōſequē-
tiā ſed argumentū probat ꝙ iſti tres termini abſti
nentia in gradu continentię:abſtinentia in gradu
tēperātię & abſtinētia gradu heroico ſūt ptes ſub
iectiuę huius termini abſtinentia:& ꝙ nullus illo
rum terminorum ſignificat medium adęquatum
inter extrema vitioſa ratione cui⁹ debeat dici vir-
tus ſpecialis & propterea potius dicuntur gradus
virtutis q̄ virtutes ipſæ. Nolo ergo dicere ꝙ diffe
rant ſpecie virtutis eo ꝙ conſtituant diuerſas vir-
tutes ſpeciales:ſed ideo ſpecie virtutis dicunt̄ dif
ferre quia diuerſas rationes pticulares eiuſdē vir
tutis ſpeciales ſibi vendicāt:ſic dicendum eſt in a
lijs virtutibus ſicut in abſtinentia ¶ Ad confirma
tionem:nego antecedens ſimpliciter:quia ſtat bn̄
ꝙ aliquis habeat actum fortitudinis in gradu con
tinentiæ:& habeat actum abſtinentiæ i gradu tē-
perantiæ:& ſimiliter habitum ſimul & ſemel quia
ſtat bene ꝙ aliquis habeat paſſiones retrahentes
ab actu vnius virtutis:& non ab actu alterius: con
cedo tamē ꝙ nō ſtat habere ſimul & ſemel duos a
ctus circa materiam eiuſdem virtutis:quorū vn⁹
debet vocari actus in gradu continentiæ & alter a
ctus in gradu temperanę reſpectu eiuſdem virtu
tis ſpecialis:& nego cōſequentiā ꝙ propterea dif-
ferant ſpecie ſaltem eſſentiali. Ad probationē cō-
ſequentiæ:nego ꝙ actus illorum graduū contrari
antur bene verum eſt tamen ꝙ iſti termini abſtinē
tia in gradu continentię abſtinentia in gradu tēpe-
rantiæ:& abſtinentia in gradu heroico habent cō
notationes incompoſſibiles eo ꝙ cōnotant diuer-
ſam habitudinem ad paſſiones retrahētes a iudi-
cio rationis:ſimile eſt in naturalibus:nunq̄ iſtę de
nominationes ſunt compoſſibiles reſpectu eiuſdē
ſedens & ſtans:& conueniunt eidem rei ſucceſſi-
ue tamen res que eſt ſedens & res quæ eſt ſtans nō
propterea ſpecie differunt ſaltem eſſentiali. Seq̄t
correlarie licet hec ſit impoſſibilis actus gradus
continentie eſt actus gradus temperantie iſta non
eſt tamen impoſſibilis actus gradus continentie
erit actus gradus temperantiæ vel fuit vel poteſt
eſſe. Correlarium eſt manifeſtum ex logica. Sed
forte replicabis contra ſolutionem ſi iſti termini
ſolum important habitudinem ad paſſiones ſo-
lum inexiſtentes & retrahentes a iudicio recte ra
tionis ſequeretur iſta concluſio ꝙ in nobis non eſ
ſet dabilis aliquis actus fortitudinis ſpecialis qn
eſſet conſtitutus in aliquo iſtorum graduū & ſi-
militer non eſſet dabilis aliquis actus temperan-
tie quem eſſet cōſtitutus &c. ſed hic concluſio
eſt contra doctrinam ſubtiliter loquētium in phi
loſophia morali qui dicunt actus generales taliū
virtutum nō eſſe conſtitutos in gradu vt pote hi
actus volo fortiter facere volo temperanter agere
quorum primus vocat̄ fortitudo ſimplex ſiue nō
contracta & alter vocatur tēperantia ſimplex &c.
probatur tamen conſequentia quia vel illi actus a
ctus eliciuntur a voluntate non habente paſſiōes
retrahentes a iudicio rationis & ſine difficultate
excedente cōmmunē facultatē & ſic erunt cōſtitu
ti in gradu tēperātie illarū virtutū ſpecialiū vel
inſunt paſſiones retrahentes & hoc dupliciter vel
victoria illarum ſuperat cōmunem facultatem &
ſic erunt in gradu heroico:vel victoria eſt citra cō
munem facultatem:& ſic erunt in gradu continē
tiæ. Reſpondeo:concluſio eſt concedenda. Ad ra
tionem dico ꝙ magis conforme eſt ariſtoteli i ſep
timo ethicorum omnem actum fortitudinis collo
cari ſub aliquo illorum trium graduum condiſtin
ctum & ab ariſtotele innominatum: & dico ꝙ illi
quos dicis ſubtiliter loquentes in moralibus po-
nunt paſſiones cadere obiectiue in actibus ſtudio
ſis & propterea aſſignant gradum condiſtinctum:
ſed illud fundamentum nō eſt neceſſarium vt pa-
tet ex dictis immo probabilius eſt oppoſitum:
¶ Sed forte adhuc non es contentus hac ſolu-
tione quia primi parentes in ſtatu innocentiæ ha
buerunt actus temperantiæ & aliarum virtutum
moralium & tamen illi actus non erant conſtituti
i aliquo iſtorum graduum igitur eſt aſſignandus

alius gradus: ſic poteſt argui de angelis beatis: & de animabus ſeparatis a corpore: Probatur minor; quia non habebant paſſiones retrahentes a iudicio rectæ rationis in illo ſtatu perfectiſſimo.

¶ Reſpondetur non inconuenit actꝰ illorum non fuiſſe cõſtitutos in aliquo iſtorũ graduũ q̄a iſti gradꝰ ſolũ aſſignãt i virtutibꝰ purgatoriis & ñ purgati animi. ¶ Ad ſecũdũ dico ꝙ differẽtia iſtorũ graduum non debet ſumi ex parte intenſionis vel remiſſionis actuum vel habituum vt arguit ratio adducta. Nec ex parte obiectorum vt dicunt notabilia: & probatio ſecunde partis concluſionis. do ergo tertium ꝙ actus iſtorum graduum & ſimiliter habitus cognitiue diſtinguntur ratione paſſionũ retrahentium & ad improbationem concedo ꝙ aliquis actus habens paſſionem pro obiecto cuius victoria exedit communem facultatem hominũ poteſt ſucceſſiue conſtitui in triplici gradu virtutum propter remiſſionem huius paſſionis: & dico ꝙ nõ oportet propter corruptionem realem obiecti actus ꝙ actus corrumpatur: nec ꝙ actus variat ſuum obiectum quemadmodum hoc nõ oportet de notitia abſtractiua cum qua magis conuenit actus voluntatis quoad hoc q̄ cum noticia intuitiua vel adminus ſic cõtẽdas actum habere naturam noticię intuitiue in ordie ad ſuum obiectum illũ ſcilicet qui cauſatur a noticia intuitiua rei. eadem ratione concludere debes ꝙ illa q̄ cauſatur a noticia abſtractiua naturam illius debet inſequi quod ſufficit ad propoſitum: quia capiam vnũ actum voluntatis a tali noticia cauſatum. Correlarie videtur ſequi ꝙ non eſt dabilis actus adeo bonus quin ille idem actus poteſt fieri malꝰ quia licet habeat dictamen rectum inexiſtens pro obiecto illd dictamen poteſt corrumpi actu manente eodem. & per conſequens intellectu producente iudiciũ oppoſitum nõ eſt tam facile defendere ꝙ quilibet actus malus poteſt fieri bonꝰ tum propter articulum parrhiſienſem de odio dei; tum quia variatio dictaminis licet mutet actum de bonitate in maliciam non oportet tamen ꝙ mutet de malicia i bonitatem ¶ Ad confirmationem qua queritur quę entitas eſt gradus virtutis. dico ꝙ iſte terminꝰ gradus virtutis capitur duobꝰ modis ſicut iſte terminus ſpecies humana. vno modo collectiue pro collectione actuum elicitorum in præſentia paſſionis cuius victoria non excedit communem facultatẽ vel pro collectione talium actuum elicitorum in præſentia paſſionis retrahẽtis cuius victoria ſuperat cõmunẽ facultatẽ &c. & hoc modo aliquis gradus eſt in gradu cõtinẽtiæ & aliq̄s in gradu tẽperantiæ tanq̄ pars in toto ſicut ly homo eſt in pdicamẽto ſubſtantiæ. Alio modo capitur iſte terminus nõ collectiue & tunc ſupponit pro quocunq; actu elicito ſcdm iudiciũ rationis (paſſione inexiſtente & retrahẽte) cuiꝰ victoria excedit vel nõ excedit &c. & ſic iſta non eſt concedẽda hic actus eſt in gradu continentiæ niſi ſit ibi conſtructio intranſitiua

¶ Ad tertiũ quicq̄d ſit de antecedẽte nego cõſeq̄ntiã: quia nõ ſequit q̄libet dilectio dei vt octo cęteris pibꝰ eſt melior dilectiõe dei vt 2. ergo dilectio dei vt octo ſpecie differt eſſẽtialit a dilectiõe vt duo ſic i ppoſito: ſed difficultas eſt i ãtecedẽte & cõmuniter ſolet concedi minor qua conceſſa vniuerſaliter cęteris paribus concedenda eſt maior ꝙ ceteris paribus actus continentię gradus eſt melior actu temperantię gradus propter maiorem difficultatem ſuę elicitionis. Notanter addidi intellecta minori vniuerſaliter quia multi dicerent quia paſſim dicitur ꝙ ſi ſit paſſio acquiſita ex culpa noſtra cuius victoria excedit communem facultatẽ hominum licet actus elicitus in præſẽtia illius ſit actus gradus heroici non tamẽ eſt melior cæteris paribus q̄ alter actus ſine tanta difficultate elicitꝰ ſecus eſt ſi paſſio non inſit ex culpa propterea dixi intellecta minori vniuerſaliter concedenda eſt maior; quicquid ſit reputo maiorem cum ſua contradictoria probabilem quia probabiliter reputo ꝙ difficultas prouenięs ex culpa auget meritum ſicut illa quæ prouenit a natura Nec ſequitur propterea ꝙ talis ex culpa importaret commodum quia forte adhuc eſt debitor magnę penę vel reatꝰ peccatorum præcedentium niſi forte p accidẽs ſicut beatus petrus poſt trinam negationem vtilitatem magnæ contritionis habuit. Sed forte dicea quid ergo dicendum eſt ad argumentum tenendo partem oppoſitam: negatur maior. Ad probationem diſtingo ꝙ quilibet actus gradus continentię habet maiorem difficultatem annexam: vel prouenientem ex culpa facientis: & ſic conceditur: vel non prouenientem ex culpa: & ſic negatur: modo eſt difficultas proueniens ex culpa facientis non auget bonitatem nec moralem nec meritoriam. Forte dices ſequeretur ꝙ culpa correcta per penitẽtiam & per condignam ſatiſfactionem emendatam adhuc imputaretur ad pœnam ſaltem ad pęnam damni: ſequela probatur: ſi eſſent duo qui haberent paſſiones equales retrahentes a iudicio rationis quorum vnꝰ acquiſiuiſſet ſuam paſſionem ex culpa et alter ſine culpa vt pote ab egritudine vel naturali complexione & elicerent actus æquales contra inclinationem illarum paſſionum ille qui acquiſiuit paſſionem ex culpa etiam emendata non tantũ merebitur ſicut alter & hoc non niſi quia culpa emẽdata derogat merito: igitur. ¶ Reſpondetur: conſequens eſt conceeendũ conſequenter ad poſitionem ſcilicet ꝙ culpa emẽdata de per accidens derogat merito ſicut ſecundum opinionem oppoſitam culpa emẽdata eſt cauſa augmenti meriti.

¶Ad confirmationem: concedo ꝙ actꝰ conſtitui
tur in gradu heroico aliis modisq̄ ratiõe paſſiõis
nis exiſtẽtis cuius victoria excedit cõmunẽ facul
tatẽ puta ratiõe circũſtãtiæ iformãtis ſicut i exẽ=
plo dato vel ratiõe pſonæ eliciẽtis vt ſi male nati
elicerẽt actꝰ difformes ſuis inclinatiõibꝰ vel vt a
liqui volunt ratione concurſus dei ſpecialis ſicut
in beata virgine vel in anima chriſti dilectio dei e
rat conſtituta in gradu heroico ¶Sed contra hoc
argumentor. Non magis excedebat facultatẽ ani
mæ chriſti ſic ſpecialiter adiutæ actum intenſum
dilectionis dei elicere & illum non differre q̄ exce
dit facultatem animę fortis diligerẽ deum vt duo
& illam per horã continuare ſine tali ſpeciali au=
xilio: ergo dilectio dei animæ chriſti non fuit con
ſtituta in gradu heroico magis q̄ dilectio fortis.
¶Item licet excederet communem facultatẽ to=
tius ſpeciei humanę elicere talem dilectionem ta
men non excedit communem facultatem homi=
num ſic diſpoſitorum ergo reſpectu illorum non
debet dici gradus heroicus quod videtur cõcedẽ=
dum: tũ quia ſunt actꝰ purgati animi: tum quia ſi
cut poſtea videbitur ad actũ eſſe heroicum requiri
tur ꝙ excedat communem facultatem hominum
taliter diſpoſitorum qualiter ẽ ille qui elicit actũ.
fateor tamen ꝙ fuerũt longe excellentiores actꝰ
animæ chriſti q̄ actus heroici. Forte replicabis: ſe
queretur ꝙ per continuam exercitationem actu=
um heroicorum eliciens tales actus deueniret ite
rum ad ſtatum imperfectiorem: exempli gratia:
ſit fortes ſic habituatus temperanter viuere ꝙ ex
cedat communem facultatem hominum talẽ fa=
cere abſtinentiam etiam ſic diſpoſitorum vſq; ad
hoc inſtans: ſed poſt hoc inſtans propter maximã
exercitationem præcedentem non excedat com=
munem facultatem taliter diſpoſitorum tales ac
tus elicere vel continuare: tunc poſt hoc inſtans il
li actꝰ nõ eſſent heroici reſpectu illiꝰ cui prius fue
runt heroici & non niſi propter ſuam bonã exer=
citationem: igitur. ¶Reſpondeo concedendo vl=
timum conſequens illatum: vt probat ratio illud
eſſe concedendum ſcilicet ꝙ ille non eſſet heroi=
cus ratione illorum actuum non tamen ſequitur
ꝙ ſimpliciter non ſit heroicus quia ſtat ꝙ exerci=
tet ſe circa actꝰ difficiliores illis puta circa actus
qui excederẽt cõmunem facultatem hominũ ſic
diſpoſitorum & ſic in infinitum. Nec valet ſi infe
ras ſequeretur ꝙ tales actus eſſent minoris meri=
ti ſecundum ꝙ talis eſſet perfectior in ſua exercio
ne: patet conſequentia: quia prius fuerunt conſti
tuti in gradu heroico & nunc non ſunt cæteris pa
ribus: conſequentia non valet: quia difficultas nõ
debet augere meritum reſpectu illius cui non in=
eſt talis difficultas propter bonam exercitationẽ
eius ſicuti ppoſito vel iiyis concedere ꝙ vtrobi=
ꝙ maior difficultas auget meritum cęteris paribꝰ
conſequens illatum eſt concedendum tanq̄ corre
larium ſequens ¶Ad quartum conceſſa cõſequẽ=
tia negatur antecedens: ad probationem antece=
dentis poteſt dici primo ꝙ illa vitia ſunt extrema
in ſuperhabundando tantum eo ꝙ inclinant ad
inſequendum impetum paſſionis contra iudiciũ
rectæ rationis quãdo & qualiter non oportet: nec
propterea ſequitur ꝙ ſint aliqua vitia in deficien=
do tantum eis oppoſita licet Ariſtoteles probaue
rit virtutem eſſe extremorũ mediam ſecũdo ethi=
corum: hoc eſt recte intelligendum de virtutibꝰ
ſpecialibus & non de gradibus virtutum. Secun=
do dico ꝙ duplex eſt incontinentia gradus ſiue lo
quamur de mollicie ſiue de incontinẽtia proprie
dicta ſiue fiat menſio de incontinẽtia vt eſt vtriq;
communis: quædam eſt incontinentia vitium i ſu
perhabundando alia eſt incontinẽtia vicium i de
ficiendo: exemplum primi vt ſi circa materiã tem
perantiæ inſint aliquæ paſſiones retrahentes ho=
minem a recto iudicio rationis ſcilicet ad comedẽ
dum minꝰ q̄ oporteat & voluntas dimiſſa ratione
inſequitur talem paſſionem indiſponentem actꝰ
elicitos erit intemperantia gradus in deficiendo
Et poteſt ſic deſcribi eſt actus vel habitus quo qs
minus facit quæ recta ratio dictat propter paſſio=
nem inexiſtentem alias incontinentia gradus in
ſuperhabundando eſt actus vel habitus quo volũ
tas facit plus q̄ recta ratio dictat propter paſſionẽ
inexiſtentem & ad plus faciendum inclinantem vt
ſi eſſent paſſiones inclinantes ad comedendũ q̄t=
tuor libras vbi recta ratio dictat ꝙ regula tempe=
rantiæ eſt trium librarum talis actus vel habitꝰ eſ
ſet incontinentia gradus i ſuperhabundando ſic
exemplificare poſſumus in materiis aliarum vir=
tutum. eodem modo eſt diſtinguenda intemperã
tiam vicium in deficiendo & vicium in ſuperha=
bundãdo. Intemperantia in deficiendo eſt actus
vel habitus quo quis prompte inſequitur impetũ
paſſionis non vehementis ſine remorſu conſcien
tię contra dictamen rationis &c. intemperantia in
ſuperhabundando eſt actus vel habitus quo quis
prompte inſequitur impetum paſſionis inclinan
tis ad plus faciendum q̄ recta ratio dictat nõ mur
murante conſcientia &c. ſic poſſes practiquare de
beſtialitate licet beſtialitas non ſic videatur con=
traria gradui heroico ſicut prędictę duę malicię
gradui continentiæ & temperantiæ contrariãtur.
¶Ad confirmationem nego antecedens conceſ=
ſa conſequentia ad probationem antecedentis di
ſtingo ꝙ intemperantia eſſet extremorum vicio=
rum media vel ꝙ ſit media ſic quod inclinat ad a
ctus conformes dictamini recto & non citra nec vl
tra: & ſic negatur: vel ꝙ ſit media ſecundum ordi
nẽ illarum maliciarum ſic ꝙ nec ſit peſſima nec ſit

minus mala:ſed vna illarum deterior & altera in=
ferior in malicia:& ſic ſolet concedi ꝙ itemperan
tia eſt illarum maliciarum media. ¶Ad quintũ:
nego antecedens conceſſa conſequencia. ¶Ad
probationem antecedentis diſtingo ꝙ beſtialitas
ſit vitium oppoſitum gradui heroico vel ꝙ ſit op=
poſitum formaliter eo modo quo opinio oppont=
tur ſcientię & extrema virtutum ſpecialium oppo
nuntur virtutibus ſpecialibus:& ſic negatur:& ra
tio eſt:quia contraria formaliter debent eſſe circa
idem prout probat ratio:vel ꝙ ſit vitium oppoſi=
tum gradui heroico ſecundum analogiam in or=
dine ad conditionem humanam & ſic conceditur
quia gradus heroicus & beſtialitas contrario mo
do ſe habent ad coditionem humanam: nam gra
dus heroicus conſtituit actum vltra communem
conditionem humanam virtute cuius cõuenit cũ
intelligentija:& beſtialitas ponit actum citra com
munem conditionem humanam virtute cuius cõ
uenit hõ cũ beluis. ¶Ad probationẽ ſecundo ad
ductam in argumento:concedo ꝙ beſtialitas ẽ ma
xima illorum vitiorum a toto genere ſed nõ opor
tet quemlibet actũ beſtialitatis quolibet actu con
tinentiæ vel temperantiæ gradus eſſe deteriorẽ.
¶Ad improbationẽ:diſtingo ꝙ vitium oppoſitũ
gradui heroico ſit malicia minima ſecundum ari
ſtotelem:vl' vitium formaliter ei oppoſitum & ſic
cconceditur cæteris paribus:vel vitium oppoſitũ
per analogiam:& ſic negatur:modo beſtialitas ſo
lum opponitur gradui heroico per analogiam:&
vitium oppoſitum formaliter eſt cõdonabile: nec
debet vocari beſtialitas niſi nouam velis effinge=
re acceptionem termini. Forte dicis beſtialitas ali
quando importat carentiam vſus rationis vbi nõ
poteſt eſſe ratio virij:ergo eodem modo vbi eſt par
ua ratio virij act⁹ vel habitus poteſt beſtialitas de
nominari. Reſpondetur ꝙ non eſt eadem ratio qa
carens vſu rationis maxime conuenit cum beſtija
in actibus ſuis:ſecus eſt de illo qui non reſiſtit paſ
ſioni excedenti communem facultatem hominũ
Sed ſi vis talem beſtialem appellare non conten=
do de terminis. ex hoc patet quid ſit dicẽdum ad
rationem adductã de male nato. Ariſtoteles non
vult dicere talem non poſſe ãttingere gradum he
roicum ſed cum difficultate: concedo: vitium illi
us viri eſt condonabile: & paruæ maliciæ
¶Ad confirmationem patet quid ſit dicendũ ex
ſolutione tertij argumenti: poteſt deffendi ꝙ cæ=
teris paribus incontinentia ſit ꝑeior intemperan
tia eo ꝙ ſit contra conſcientiam & non intempe=
rantia gradus & licet intemperantia ſit inſanabi=
lior non ſequitur propterea ꝙ ſit peior:quia ira in
collerico nõ eſt peior ꝙ̃ in flegmatico cæteris pari=
bus:& tamen in primo eſt inſanabilior ꝙ̃ in ſecũ
do. ¶Ad aliud conced o ꝙ intemperantia ſit ex
elicitionẽ poſitiua volũtatis & hoc nõ oportet ad
incontinentiam. ¶Ex hoc non ſequitur ꝙ intem
perantia ſit peior quia incontinens libere ſuam
elicitionẽ excludit ꝑmittendo ſe duci ad ipulſu
paſſionis neglecto iuditio rationis actualiter mur
murantis quod magis aggrauat ꝙ̃ elicitio poſitiua
tenendo ꝙ in temperantia ſit deterior facile eſt re
ſpondere ad motiua in oppoſitum.

¶Contra ſecundam concluſionem arguitur
ſic. Capio duos quorum vnus eſt bene natus & al=
ter male natus a natura:ſtat ꝙ ſit æque difficile illi
male nato propter qualitates ſui generis velle ſu
bire periculum mortis in abſentia periculorum ꝙ̃
difficile eſt bene nato velle ſubire ꝑiculũ mortis i
pñtia periculoꝵ vt forte tã difficile fuit ſardana
palo apprehenſo mortis periculo velle mori pro
defenſione reipublicæ etiam in abſentia pericu=
lorum ꝙ̃ difficile fuit hectori in preſentia periculo
rum ſe mortis periculo exponere. Tunc ſic actus
Hectoris in pręſentia eſt conſtitutus in gradu he=
roico:ergo actus ſardanapali elicitus in abſentia
periculorum eſt in gradu heroico conſtitutus:te
net conſequentia per ſuppoſitum quia tantum ex
cedit facultatem ſardanapali & omnium homi=
num ſic diſpoſitorum elicere volitionem mortis
in abſentia &c. ꝙ̃ rum excedit facultatem hecto=
ris vel hominum ſic bene natorum in pręſentia
ꝑiculorum velle mortem oppetere pro deffenſio
ne reipublice. ¶Et conformatur actus elicitus in
abſentia periculorum ẽ omnino eiuſdem ſpeciei
ſpecialiſſime cum actu elicito in preſentia pericu
lorum ergo ſi actus elicitus in pręſentia periculo=
rum imperatiuus mortis eſt actus heroicus etiam
alter actus elicitus in abſentia periculorum erit
heroicus conſequentia eſt apparens probatur an
tecedens quia omnes cauſe manent eedem puta
ille volitiones habent idem obiectum commune
idem dictamen prudentiale & non oportet aliquã
circũſtanciam occurrere obiectiue in vno que nõ
occurrit obiectiue in altero igitur.

¶Secundo ſic: Hic actus eſt conſtitutus in gradu
heroico nolo fornicari pro aliqua re quæ eſt con=
tra dictamen rectæ rationis etiam elicitus in
abſentia periculorum propter rectam rationem v
niuerſalem cadentem in ratione obiecti illius ac=
tus:& tamen ille actus eſt elicitus tantum in abſẽ
tia periculorum:igitur concluſio non continet ve
ritatem:conſequentia non eget probatione cum
minore:probatur maior quia ſtante illa nolitione
fornicationis ſi recta ratio dictaret in particulari
ꝙ ſubeunda eſt mors ne fornicarer volitio impe=
ratiua mortis de neceſſitate naturali ſequeretur &
mors ipata ſi nõ ſit ipedimẽtum:ergo illa volitio
mortis nõ ẽ act⁹ heroic⁹:qa nõ libera:& p cõſeqñs
illa nolitõ fornicatiõis habẽs rectã rõnẽ vniuer

ſalē ꝑ obiecto ē act⁹ heroic⁹ qđ erat ꝓbādū: & cōfir
maẗ fortes i gallia volēs actu ipatio executiōis ire
ad ſāctū iacobū nō ipedit⁹ facit actū adeo bonum
ymo meliorē q̄ plato i hiſpania vidēs eccl'iā ſācti ia
cobi volēs ipatie ire ad ſctū iacobū ergo p̄ſētia rei
nihil facit ad hoc ꝙ act⁹ cōſtituaẗ i gradu heroico
Forte dicis exēplū nō ē ad ꝓpoſitū: qa hic abſētia
rei maorē difficl'tatē igerit volūtati q̄ p̄ſētia: ſec⁹ ē
de p̄ſētia piculorū maxime mortis ſiue tpal ſiue
eterne. Ex hac r̄nſione ſequunẗ duo primū ꝙ tan
ta pōt eſſe abſentia rei vel ſaltē difficultas ꝓpter
abſentiam ꝙ ratione abſentie actus cōſtituaẗ i gra
du heroico. Scđo ſequiẗ ꝙ fortes credēs ſe infalli
biliter eſſe in p̄ntia piculorū & tñ realiter nō eſt in
p̄ntia illorū (nō obſtāte tñ morte quā credit ſe paſ
ſurū ex illa ap̄phenſione piculoꝝ) vult pſeuerare
in bono virtutis talis actus nō eſſet cōſtitutus i gra
du heroico patet cōſeq̄ntia qa nō eſt in p̄ntia picu
lorū qđ requiriẗ. ¶ Tertio ſic ſtat fortē i abſentia
piculorū habere tā efficacē nolitionē negatiōis fi=
dei ꝙ licet offerretẽ ei mors ꝓ tūc nō negaret fi=
dē ymo potius ſubiiret q̄cūq; tormētoꝝ gña tunc
talis nolitio in abſentia piculoꝝ eſſet cōſtituta in
gradu heroico ergo nō recte ſentit cōcluſio dicēs
nullū actū in abſentia piculoꝝ elicitū eſſe talem.
nec valet ꝓbatio concluſionis de petro q̇ nolebat
negare xp̄m in abſentia piculoꝝ: quia ſi talis fuiſ
ſet nolitio petri ꝙ nō negaſſet xp̄m in piculorū p̄=
ſentia ſuus actus fuiſſet iudicatus ab oibus heroi
cus & p conſequens ſic eſſet in propoſito. ¶ Et cō
firmaẗ nōminus repugnat actū elicitū in abſentia
piculorū eſſe cōſtitutū in gradu cōtinētie q̄ in gra
du heroico: ſed ñ repugnat dare primū in abſen=
tia piculorū ergo neq; ſcđm cōſequētia nō eſt du=
bia ꝓbaẗ maior qa quocūq; actu in gradu cōtinen
tie dato ille p ſolā remiſſionē naturalē cōſtituitur
in gradu heroico & p cōſequēs ſi deẗ primū in ab
ſentia piculorū oportet daẗ ſcđm: rurſus cōſequē
tia eſt clara ꝓbaẗ añs ſuppoſito vno cōi apđ docto
res ꝙ taliter ſe habeat act⁹ in gradu cōtinētiæ i or
dine ad difficultatē inexiſtentē qualiter ſe habet
opinio in ordine ad fortitudinē: ita ꝙ aucta opi=
nione reiiciẗ formido ſic creſcēte actu continētiæ
remittiẗ difficultas retrahēs & p cōſequens ad re
miſſionē entitatiuā opiniōis ſeqẗ icremētū formi
dinis tūc ſic ergo ad remiſſionē entatiuā actus in
gradu cōtinēcie ſequiẗ icremētū difficultatis & p
cōſequēs ſi actus cōtinētię deberet remitti vſq; ad
nō gradū in infinitū debeẗ augeri difficultas & vl
tra ergo añ remiſſionē cōpletā erit ſufficiēs diffi=
cultas ad cōſtituēdū actū in gradu heroico quod
erat ꝓbandum.

¶ Ad ꝓmū cōtra ſcđam cōcluſionē vix daẗ caſ⁹ qa
ap̄phēſio mortis eternæ vt abſētis nō reddit actū
cōtra p̄ceptū diuinū vltra cōem faltatē hoim ē ſic
cōdictionatorū alias tales raro peccatēt ymo ex=
cederet eorū facultatē peccaẗ mortaliter qđ nō vi
detur cōcedēdū de aliqb⁹ nō cōfirmatis i gr̄a ha=
bentib⁹ vſū rationis. ſed caſu dato cōcedo ꝙ q̄ ad
modū actus hectoris in caſu eſſet heroicus ſic a=
ctus ſardanapali nō ꝓpter circūſtancia piculi mor
tis abſentis ſed ꝓpter qualitates ſui generis qua=
rum victoria excedit cōmunē facultatē hominū
ſic diſpoſitorū forte dicis ſequiẗ ergo ꝙ ſardana=
pal⁹ nō fuit vitupabilis quē cōdēpnat ariſtoteles
ethicorū primo & ꝓplures alii morū cenſores: ſeq̄
la tamen ꝓbaẗ quia nullus eſt carpēdus ſaltē nō ē
maximis oprobriis dign⁹ q̄ omittit actū facl'tatē
cōmunē hominū ſui gñis excedētē. Reſpōdeo ne
gādo cōſequētiā qa nō cōſtat ſardanapalū habuiſ
ſe qualitates ſic cū diſponētes forte ad vecordiā
ex praua cōſuetudine deducebaẗ vel ꝓpter ipet⁹
paſſionū inclinātes ad illecebra qbus ex ſua cul=
pa reſiſtere omiſit. ¶ Item licet ex qualitatib⁹ ſui
gener: s talē hebuiſſet inclinationē qđ cōmunē fa
cultatē hominū ſui gñis exceſſiſſet fuiſſet multū
vitupabile in eo nō exponere ſe piculo mortis ꝓ
deffenſione reipublice cuius regimē ſuſcepat vbi
alteri inferiori nō fuiſſet ſic exprobrabile. ¶ Ad
confirmationē nego añs & dato ꝙ eſſent eiuſdem
ſpeciei in gñe rei cōſequētia eſt nulla ſufficit ei ꝙ
nō ſint eiuſdē ſpeciei in gradu moris: ſed ſimplici
ter nego añs quēadmodū fruitio dei in patria ſpē
differt a fruitione quā habem⁹ in via ſic in ꝓpoſi=
to & ratio eſt qa prima cauſatur a noticia intuiti=
ua obiecti & ſcđa a noticia abſtractiua ſatis impro
pria: ſic volitio mortis i p̄ntia piculorū cauſaẗ a no
ticia intuitiua periculorum: & altera a noticia ab
ſtractatia eorūdē. Forte dicis nō ſequiẗ cauſę ſpē
differūt: ergo effectus differūt ſpē: p cōſequēs ſo=
lutio nō ſufficit añs ſolet ꝓbari de caloriḃ⁹ cauſa=
tis a ſole & ab igne. R̄ñdeo aliud eſt i effectib⁹ ſpi
ritualib⁹ & i materialib⁹ vide argumētū i ꝓlogo
.q.z. ¶ Ad ſecūdū cōceſſa cōſequētia cū miori ne
go maiorē ad ꝓbationē maioris trāſcat añs & ſimi
liter primū cōſequēs: ſed nego vltimā cōſequētiā
cum cōſequēte ſcilicet ꝙ ex hoc ſequaẗ volitionē
fornicationis hñtem rationē vniuerſalē ꝑ obiecto
eſſe actū heroicū ſi eliciaẗ in abſentia piculorū: ſe
cus eſt ſi non eorū p̄ntia eliceretẽ qa tunc ille actus
eſſet virtualiter ipatiuus mortis & liber i p̄ntia pi
culorū & ratio quare talē actū hñtē r ōnē vniuerſa
lem nego eſſe heroicū in abſentia piculorū ē hęc:
quia maxie redderet extra cōmunē facultatē ꝓ=
pter circunſtāciā mortis quā eminēter icludit ſed
hoc nō ſufficit qa circunſtātia formalis mortis in
abſentia piculorū nō ſufficiebat in petro nolente
negare xp̄m etiā cū formali circūſtācia mortis ap
pręhenſa ergo a m'to fortiori ſua apphenſio vir
tualis nō ſufficit i abſētia piculoꝝ. ¶ Ad cōfirma

tionē rāſum eſt arguendo vſq ad duo correlaria illata ex ſolutiōe. ¶Primū correlariū cōcedo q̄ videt̄ excedere cōem facultatē hoīnū apphenſia maxia difficultate q̄ ſolet cōtigere eūdo iherlm ꝓ pter diſtāciā loci & ꝓpter picula poſſibilia iter inimicos crucis immo ſi ſi eſſet alia difficultas q̄ ex pte diſtātie loci illa ſufficeret cōſtituere actum in gradu heroico ſuppoſitis debitis circunſtantiis & queādmodū circūſtācia magni tpis ſiliter actū cō ſtituit vt ſira cōem facultatē vt i ieiunio vel oratiōe ¶Ad ſcdm correlariū nego cōſeqn̄tiā ad ꝓbatio nē dico q ſufficit habere apphenſionē piculi mor tis tanq̄ pręſentis ſiue ſit pręſens ſiue non.

Sed cōtra hoc videt̄ replica: apphēdet̄ poſſum⁹ i= poſſibilia vt hoīnē eē aſinū ēt ſine motiuo ex liber tate volūtatis: ergo apphēdet̄ poſſum⁹ mortē tāq̄ pn̄tē ēt ſine motiuo: & tūc actus nō ē heroic⁹: igit. Reſpōdeo: Argumētū ꝓbat q per appręhēſionem debet ītelligi iudicium certum cautatū ex apparē tijs id eſt multum probabilibus.

¶Ad tertiū poſſūt poni propoſitiones Pria ꝓpo ſitio: ſtat aliquē abſētia periculorū hēre actū con ſtitutū i gradu heroico propter clarā apphēſionē & certitudinē eorūdē ſcdm quaſcūq circūſtātias &c. alias act⁹ xp̄i nō fuiſſet heroic⁹ in orto q̄n di= cit non ſicut ego volo ſed ſicut tu. ¶Scda ꝓpō de cōi lege nō cōtingit q periculū apphēſū vt abſens hēat vnionē ſcdm q̄ oliti huōi cōſtitutū i gradu he roico Hāc ſatis ſuadent ꝓbatiōes adductę ad ſecū dā cōcluſionē: Ex his ſeqt̄ tertia ꝓpoſitio licet ta= lem habuiſſet petrus q oblato piclo mortis i pręſentia illud nō recuſaſſet ne negaret xp̄m nō tn̄ ſe qt̄ nolitionē hitā i abſētia piculorū eē cōſtitutā in gradu heroico: ſed ſolū ſeqt̄ actū volūtatis quē eē licet de nouo i piclo p̄ſētia eſſe i illo gradu cō ſtitutū ¶Ad cōfirmationē nego maiorē cōceſſa cō ſequētia cū miore. Ad ꝓbationē maioris negat̄ aſ ſūptū: & ad ꝓbationē illius admitto ſuppoſitionē ſed nego an̄s illatū: q a licet ſp creſcēte actu opina tiuo diminuat̄ formido nō oportet ꝓpterea q ſi o pinio decreſcat q augeat̄ formido: q a ſtat opinio nē remitti ſine motiuo ꝓductio formidis puta p in= aduertētiā itellect⁹: ſed n̄ ſtat opinionē capere icre= mētū niſi p rationē ſublatiuā formidis: ſec⁹ ē ſi de beat remitti act⁹ opinatiu⁹ pagēs naturale ꝓductiuum formidis & nō corruptiuū eiuſdē: & ſic dicē= dū ē licet actu cōtinētię creſcēte minorat̄ difficul= tas nō oportet tn̄ ſi act⁹ cōtinētię diminuat̄ q au= geat̄ difficl̄tas q a tale decremētū nō ꝓuenit ab a= gēte naturali ꝓductio difficl̄tatis ſed p diuertēti= am volūtatis. Aliter pōt dici q iſta cōſa ē nulla in ifinitū augeſ difficl̄tas ꝓpter remiſſionē act⁹ ergo tādē tāta erit difficl̄tas q exupet facultatē hoim illā ſupare poſtq ly ifitum capit̄ ſicathegoreumati ce inſtātia cōis ifinitū pōd⁹ hic hō pōt portare: er= go dabi͂e eſt vnū pōd⁹ excedēs cōem facl̄tatē hoim

qđ hic hō pōt portar̄: cōſa ē nulla. Cōtra tertiā con cluſionē arguit̄ ſic aliquis actus ipatiuu⁹ executio nis mortis cū cōtrapugnatiōe ē cōſtitut⁹ in gradu roico & nō eſt maior ratio de vno q̄ de alio ergo q liber talis act⁹ eſt in gradu heroico cōſtitut⁹: tenet cōſa: & maior ꝓbatur p ariſtotelē ī ſcpito ethicorū aſſignātē tres grad⁹ i q̄ıbet virtute ſpeciali: ꝓbat̄ mior q a ſi aliquis act⁹ fortitudinis bellice eſſet cō ſtitutus i gradu heroico maxie eſſet ꝓpter circun= ſtanciā mortis in pn̄tia piculoꝝ ſed cuiuſlibet act⁹ fortitudinis bellice periculum mortis eſt circun= ſtancia vel obiectum igitur quilibet talis eſt cōſti= tutus in gradu heroico. ¶Et cōfirmatur bene ſe quitur circunſtancia mortis cum contra pugnatio ne ſufficit conſtituere actum temperantię in gra= du heroico ergo circunſtantia mortis cum contra pugnatione ſaltē in pręſentia piculorum ſufficien ter cōſtituit actum fortitudinis in gradu heroico conſequentia eſt apparēs: ꝓbatur an̄s ſi ſit berta cui proponatur hęc condicio: aut q conſentiat ſorni cationem cum ſorte: aut q pugnet cum eo vſq ad mortem berta non obſtante illa condicione nolēs fornicari ſed potius acceptans pugnam ſacit a= ctum heroicum & non niſi propter circunſtantiā mortis cum cōtrapugnatione: ꝓbatur maior quia excedit cōmunē facultatē mulieris imperare exe cutionem pugne cū viro vſq ad mortē. Forte di= ces q talis actus non eſt actus temperantię. Cōtra hic actus eſt actus temperantię nolo fornicari nō obſtante morte mihi oblata ſine contrapugnatio ne: alias null⁹ eſſet actus heroicus temperātię: er go hic act⁹ eſt act⁹ tēpātię nolo fornicari nō obſtā te morte oblata cū cōpugnatiōe vel da diſcrimen ¶Secundo ſic: null⁹ eſt dabilis act⁹ fortitudis bel licę qui ſit in gradu heroico cōſtitut⁹ ergo nullus eſt actus formaliter imperatiu⁹ executionis mor ris ſaltē in pręſentia periculorum quin ſit gradus heroicus: conſequētia eſt clara: Probatur antece= dens detur aliquis actus talis fortitudinis bellicę Forte dabis hunc actum: volo fortiter aggredi ho ſtem hunc nōobſtāte piculo mortis potētis cōtin= gere i pugna p cōſeruatiōe reipu. ſed talis act⁹ nō eſt act⁹ fortitudis bellice ſed pot⁹ act⁹ iuſticie le= galis q a virtutes denoiant̄ a fine ſiliter victa ſecū dū ariſtotelē quarto ethicoꝝ i materia de liberta te: ſed cōſeruatio reip. & ſuū icremētū ſpectat ad iuſticiā legalē ergo act⁹ factus ꝓpter tale cōſerua tionē reip. deberet dici iuſticia legalis ſicut act⁹ quo q s vult ſuperflue exponere pecunias proximi in tēperante ſecundū Ariſtotelē eſt i tēperātia poti⁹ q̄ ꝓdigalitas. Et cōfirmat̄ nō ē dabi͂s ratio quare circūſtātia periculi mortis ſine cōtrapugnatione poti⁹ cōſtitueret actū i gradu heroico q̄ circūſtātia picli mortis cum contra pugnatione vel ſi ſit ali= qua ratio adducatur. ¶Cōtra eādem cōcluſionē ꝓcedit argumētū an̄ oppoſitū cū ſua cōfirmatio=

ne cui ... tur ſolutio in fine queſtionis.

¶ ... mum contra tertiam concluſionem conceditur conſequentia cum maiore negatur minor ad probationem conceditur maior ꝙ periculum mortis eminentis aliquando eſt cauſa ſufficiens ad conſtituendum actum in gradu heroico puta quando eminet mors aliter q̃ in illo bello in quo faciendum eſt fortiter vt ſi tyrannus diſtricto enſe minatur mihi mortem ſi pugnem contra hoſtē pro defenſione ciuitatis & eſt mihi veriſimile ꝙ non poſſem euadere manus illius tyranni: tunc ſi non obſtante illo periculo mortis inſiſto recte rationi dictanti ꝙ aggrediendus eſt hoſtis & fortiter aggredior actus eſt conſtitutus in gradu heroico: ſecus eſt de actu quo volo aggredi hoſtem pro defenſione ciuitatis nonobſtante periculo mortis eminentis in pugna contra hoſtem: quia talis actus eſt ſolum ſecundum doctores communiter loquentes actus fortitudinis ſimplicis ſiue non contracte ad aliquem gradum virtutis ſpecialē. Sed iſtud non apparet verum quia tanta poteſt eſſe difficultas in pugna cum iſto hoſte ꝙ perſiſtere in bello excedit communem facultatem hominum vel poteſt eſſe paſſio trahens ad delectabilia contra iudicium recte rationis quo iudicatur ꝙ faciendum eſt fortiter pro defenſione ciuitatis tunc actus erit conſtitutus in gradu continentie quo volo aggredi non obſtante morte eminente in periculo pugne cum eo Similiter cōtingit dare talē actū in gradu temperantie ſi paſſiones retrahentes ſit oino ſedate vel non āplius inſurgant notabiliter.

¶ Ad confirmationem conceditur conſequentia cum conſequente & ſimiliter conceditur antecedens ſi antecedens & conſequens accipiantur in ſenſu particulari nego tamen vtrumꝗ ſi in ſenſu vniuerſali accipiantur quia non omnis circunſtātia mortis cum contrapugnatione conſtituit actū temperantie cuius eſt circunſtancia in gradu heroico poſtq̃ non excedit communem facultatem hominum in bello contrapugnare: alias nō tot & tanti ad bella accederent: ſed poteſt tanta difficultas occurrere in contrapugnatione ꝙ excederet communem facultatem illam difficultatem ſuperare & actui ſtudioſo inſiſtere: & talis circunſtantia non ſolum conſtitueret actum temperantie in gradu heroico ſed actum fortitudinis. ad probationem antecedentis in ſenſu vniuerſali admitto caſum: videtur martinus dicere tertia queſtione de fortitudine ꝙ talis actus berte non eſt tēperantia ſed potius fortitudo bellica ratione circunſtantie contrapugnationis. ſed mihi videtur valde difficile dare rationem quare iſte actus nolo fornicari non obſtante morte ſine contra pugnatione eſt actus temperantie potius q̃ iſte nolo fornicari nonobſtante morte cum contra pugnationa poſtq̃ vtrobiꝗ periculum mortis aſſumitur pro defenſione caſtitatis & ſecundum illum doctorem virtutes denominatur a fine vt ſtatim dicetur: propterea admiſſo ꝙ ille actus ſit actus temperantie nego quod oporteat quod ſit conſtitutus in gradu heroico propter illam circunſtanciam ad probationem qua dicis excedit communem facultetem mulieris pugnare dico ꝙ poſſunt eſſe tales mulieres & tales viri ꝙ potius excederet communem facultatem talium virorum pugnare cum illis mulieribus: vt ſi eſſent tales mulieres qualis fuit ſemiramis vxor niny & tales viri quales ſolent eſſe regea ſcitarum. ſed dato ꝙ excederet communem facultatem talium mulierum qualis eſt bertha pugnare cum tali viro qualis eſt fortes non ſequitur propterea ꝙ actus eſſet heroicus ex parte circunſtantie contrapugnationis ſed potius propter condicionem ſexus feminei.

¶ Ad ſecundum conceſſa conſequentia nego antecedens do actum quo fortes vult ſubire contrapugnationem in bello non obſtāte morte eminente in pugna cum hoſte ſuppono bellum eſſe commune ſic ꝙ non ſit difficultas excedens communem facultatem nec apprehenſa vt ſic.

¶ Ad probationem antecedentis dico ꝙ talis actus non eſt dandus pro actu fortitudinis cuius finis particularis eſt conſeruatio reipublicæ quia ſi nullus eſſet finis alius videtur ꝙ talis actus ſpectaret ad iuſticiam legalem ſicut arguit ratio dicendo conſequenter addicta doctoris adducentis auctoritatem ariſtotelis quarto ethicorum adductam in argumento cui videtur actus virtutis denominandus a fine propterea oportet aſſignare conſequenter alium particularem finem fortitudinis bellice q̃ conſeruationem reipublice vel defenſionem ciuitatis puta ne ſubeatur mors nō propulſatiua iniurie detrimentū reipublice. Ita ꝙ actus fortitudinis eſt volitio contrapugnationis ne ſubeatur mors in detrimentum reipublice & ab illo fine particulari ſpecificatur fortitudo bellica. Sed adhuc replicares iactura rei publice eſt finis vltimus illius contrapugnationis qui eſt principaliſſimus omnium finium a quo debet fieri denominatio. & talis finis ſpectat ad iuſticiam legalē ſicut prius igitur ¶ Dico ꝙ ſi actus debeat eſſe perfecte ſtudioſus finis vltimus eſt deus licet ad hocꝙ ſit vere ſtudioſus ſufficiat pacē reip. eſſe finē ſiue nō iactura i eiuſdē & dato ꝙ ſit finis vltimus illius actus nō ſequitur illum actum ſpecificari ab illo fine quia talis finis eſt cōmunis & non ſpecialis modo a fine particulari eſt ſpecificatio. Qui voluerit citius ſe expedire ab hoc catur Contra eandem concluſionem procedit argumentum ante oppoſitum cum ſua confirmatio

argumēto diceret ꝙ fortitudo bellica potius ſpe cificatur per obiectum commune quod eſt pericu lum mortis vel contrapugnatio ꝗ a finibus & tūc reſpondendum eſſet ad ariſtotelem ꝙ non eſt in tentio eius dicere actum quoquis vult ſuperflue pecuniam exponere propter intemperantiam nō eſſe prodigalitatem ſed ꝙ tanta eſt congruentia vel maior ꝙ intemperantia nominetur. ꝓpterea dico ꝙ eſt prodigalitas & intemperātia ſimul: ꝓ digalitas ratiōe obiecti communis ſiue medii ad finem & intemperantia ratione finis ſic in pꝛpoſi to actus quo volo ſubire periculum mortis pro cō ſeruatione reipu. eſt actus fortitudinis & iuſticie legalis ſimul non ꝙ eliciatur talis actus immedia te a diuerſis habitib⁹ ſpecie differentibus. quorū vnus eſt fortitudo tantum & alter iuſticia legalis ſicut aliqui ymaginantur quia habitus non incli nat immediate ad act⁹ diuerſarum ſpecierum vt viſum eſt in prima queſtione addita elicitur enim talis actus ab habitu duplicem denominationem habente ſicut & actus eius ſed denominatur for titudo ab obiecto communi vt dictum eſt & iuſti cia legalis a fine ſicut actus fortitudinis habens bonum virtutis & honorem ſimul equē principa liter ꝓ fine ſuppoſito ꝙ neutrum illorum ſit mo tiuum ſufficiens ſeorſum: actus eſſet denominan dus fortitudo politica & vera fortitudo copulati vt recte concedit martinus queſtione ſexta. in de fortitudine hinc videtur correlarium ſequens. ſi vterꝙ illorum finiū eſſet ſufficiēs motiuum ſic ꝙ actus fortitudinis fieret diuiſiue propter vtrumꝙ vtriuſꝙ denomiationem diuiſiue acciperet: Sed queſtio eſt ſi ordinetur i illos fines ſub diſiunctio ne vel ſi vnus finis eſſet vltimatus reſpectu al tertius quo fine deberet denomiari. dico ꝙ ab vtro ꝙ. quia iam dictum eſt ꝙ virtus capit denomina tionem obiecti communis: ſicut & denominatio nem finis per conſequēs capit denominationem finis minus principalis & non vltimati ſic ut deno minationem finis vltimati licet communiter ſo leat fieri denominatio a fine principali. multa iſto rum ſtant ad nomen propterea non eſt magna vis dummodo ſaluetur intentio ariſtotelis vbi ratio apparens non militat in oppoſitum. ¶ Ad confir mationem nego aſſumptū dico ꝙ in periculo mor tis ſiue contrapugnatione multa difficultas a ctum occurrunt que non occurrunt vbi eſt contra pugnatio quia illic eſt ſpes euaſionis cum victoria hoſtis diſtractio ab apprehenſione penarum inſli ctarum propter conſiderationem anſlictionis ho ſtis & iſta nō contingunt vbi non eſt contrapugna tio: propterea prior actus regulariter conſtituitur in gradu heroico & nō ſic oportet de ſecundo. no tanter dicitur regulariter quia ſi ſit magna ſpes e uadendi mortem ſine contrapugnatione & ſimili

ter alios cruciatus extra communem facultatem vel ſiſit opinio propter coniecturas probabiles qđ non patietur mortem infligendam ſiue contra pu gnatione non oportet actum quo inſiſtit operi vir tutis propterea eſſe heroicum. ¶ Cōtra quartam concluſionem arguitur ſic nullus actus eſt forma liter imperatiuus executionis mortis ergo conclu ſio ſupponit falſum tenet conſequentia probatur antecedens quia vel volicio propterea dicitur im peratiua executionis mortis eo ꝙ mors per talem volitionem eſt volita vel ideo dicitur imperatiua executionis mortis eo ꝙ ad talem volitionem neceſſario ſequitur mors ſecluſo impedimen to non primum quia tunc omne volitum eſſet formaliter imperatum ſiue eſſet volitum ſub con diciōe ſiue abſolute (quod nō eſt verum) quia vo licio condicionata: a doctoribus vocatur non for maliter imperatiua executionis & ſimiliter voli tio abſoluta impoſſibilium apprehenſorum vt ſic Nec ſecundum quia tunc non ſtaret dare aliquem formaliter imperantem mortem in pꝛēſentia peri culorum quin in tali ſequatur mors nam licet ty rannus ceſſaret a ſuo furore vel ſubito moriatur non propterea ponitur impedimentum conſecu tionis mortis quia talis imperans mortem petiſſ mortem ſibiipſi infligere. ¶ Et confirmatur act⁹ virtualiter imperatiuus executionis mortis non minus eſt heroicus in pꝛēſentia periculorum ꝙ a ct⁹ formaliter impatiuus executiōis igiť nō opor tet illa picula formaliter poni in concluſione añs patet quia ad hoc ꝙ fortes faciat actū in gradu he roico qñ ꝓponitur et mors vel negatio fidei ſatiſē ꝙ nollet negare fidē ꝓ aliquo qđ eſt cōtra dictamē recte ratiōis vel ſatis eſt ꝙ formaliter nollet nega re fidē t ñ iſti actus nō ſunt niſi virtualiter ipatiui executiōis mortis. ¶ Secūdo ſic nō ſufficit nec re giriť ꝙ fortes ſit i pñtia piculorū mortis ad hoc ꝙ volitio ꝗ vult ſubire talia picula ſit cōſtituta i gra du heroico: ꝙ nō reqrať patet volo ꝙ forte credat firmiter ꝙ ſi patiať alapā morieť & hēat cōiectu ras ꝓbabiles ꝓpter ſuā debilitatē vel ifirmitatē & c. realiter tñ nō ſufficiat alapa ꝓ morte iferēda tūc oblata alapa fortes nō ē i pñtia piculoꝝ mortis & tñ ſua volicio eſt heroica igiť. ſi dicas ſufficit ꝙ iu dicet ſic Cōtra pōt iudicare cū ſola formidine. Itē ſequereť ꝙ ſufficeret pſitis muſce ad hoc ꝙ eſſet i pñtia piculorū mortis ꝗ a volo ꝙ muſca emittat ſo nū circa ſuas aures ratiōe cui⁹ credat hoſtē eē pñ tem tūc ibi piculū nō ē pñs tñ act⁹ elicit⁹ ē i gradu heroico conſtitutus. ſed ꝙ non ſufficiat pꝛēſentia periculorum patet ſit fortes in pꝛēſentia tyranni qui eſt paratus eum occidere ſi confiteatur fidem chriſti. forte ignorante tyrannum eſſe pꝛēſentem & interrogetur fortes per aliquem amicum ſi ſi confiteretur nomen criſti ſuppoſito ꝙ eſſet in pꝛē

ſentia tyranni) & reſpondeat q ſic ſicut fecit petrus tunc fortes eſt in pręſentia periculorum & tamen actus non eſt heroicus dato q ſequat mors. ¶Et confirmatur ſtat q fortes in pręſentia periculorum velit confeſſionem fidei & q illa volicio non ſufficiat ad faciendum aliquod ſignum proteſtatiuum fidei exterius ibi eſſet volicio mortis in pręſentia periculorum cognitorum & tamen actus ille non eſt heroicus: forte dicis oporter q ſit imperatiuus executiōis actus exterioris. Contra eſt aliquis actus heroicus reſpectu periculi mortis qui non eſt ſufficienter imperatiuus actus exterioris. vt milleſima pars actus martirii quem habebat Laurentius talis pars propter ſuam remiſſionem forte non ſufficiebat mouere membra & tamen erat in gradu heroico conſtitutus alias aliquis actus eſſet heroicus cuius nulla pars eſſet heroica. ¶Ad primum contra quartam concluſionem conceſſa conſequentia negatur antecedens. ad probationem antecedentis do ſecundam partem ad improbationem nego antecedens. probatio eſt nulla quia id ſolum poſſumus quod de iure poſſumus modo eſt inius mortem ſibiipſi infligere: propterea ad hoc q ponatur impedimentū executionis mortis ſatiſeſt q non ſit aliquis alter qui vellet mortem infligere pro defenſione fidei. Cōtra hoc replicatur ſequeretur q i abſentia periculorum fortes volens ſubire periculum mortis pro defenſione fidei faceret actum heroicum (ſuppono abſentiam periculorum realem & quoad eſtimationem) probatur ſequela ſtat fortem in abſentia periculorum habere actum formaliter imperatiuum executionis mortis ſic q volitio ſua eſt talis q ad eam ſequeretur mors ſi eſſent pręſentes qui vellent mortem infligere & hoc ſufficit ex ſolutione precedenti ad actum heroicum vel non eſſet in poteſtate talis viri facere q ſuus actus ſit heroicus ipſo ſic manente quia non eſt in poteſtate ſua facere q infligatur ſibi mors. vel q ſit in tali periculo poſtq hoc dependet ex voluntate aliorū
¶Pro ſolutione iſtius replice dicendū eſt quid eſt actus formaliter imperatiuus executionis: quid actus virtualiter imperatiuus executionis. & quid actus nec formaliter nec virtualiter imperatiuus executionis. Actus formaliter imperatiuus eſt volitio abſoluta & diſtincta ſic imperans executionem exterioris operis cuius eſt cauſa ſufficiens ſecluſis impedimentis: dicitur notanter abſoluta & diſtincta ad differentiam volitionis virtualiter imperatiue: ſimiliter dicitur ſic imperās &c propter differentiam volitionis nec formaliter nec virtualiter imperatiue. Actus virtualiter imperatiuus ē volitio condicionata aut indiſtincta aut antecedens ad opus exterius virtute cuius operatio exterior ſequitur omnibus abiectis impedimētis. Ex iſtis ſequitur primo. Quid ſit volitio efficax. Eſt volicio formaliter vel virtualiter ſic imperatiua operis exterioris q operatio exterior naturali neceſſitate ſequitur amoto impedimento. ¶Sequitur ſecundo q hec conſequentia eſt bona hec volicio eſt efficax huius operis & non eſt impedimētum ergo voluntas exequitur opus. Nec valet inſtare non ſequit fortes vult efficaciter nunq dormire per totam vitam ſuam & non eſt impedimētum ergo fortes nunq dormiet talia ſit a conſequētia eſſet bona hic penitens vult efficaciter nūq redire ad peccatum et nullum eſt impedimentum ergo nūq redibit ad peccatum: & ſimiliter iſta fortes vult per totam vitam ſuam efficaciter habere gratiam & nullum habet impedimentum ergo p totam vitam ſuam habebit gratiam. Ad hanc obiectionem reſpondeo q non eſt contra intentionem correlarii q correlarium intelligitur dummodo volicio efficax maneat ſecundum exigentiam operis exterioris ſic q ſi opus externis imperetur diu continuandum volitio efficax tanto tēpore debet continuari: & ſic conſequentia erit bona vt bene ſequitur fortes per totam vitam ſuam habebit volicionem efficacem nunq dormiendi vel non redeundi ad paccatū ergo nunq dormiet nec redibit ad paccatum eodem modo de gratia: forte dices iſta conſequentia eſt nulla fortes habet volitionem efficacem dormiendi ergo dormit ergo nec ſequitur: habet volicionem efficacem nō dormiendi ergo non dormit. Reſpōdeo nō eſt ſimile quia habere volicionem efficacem dormiendi eſt ſufficiens impedimentum dormitionis pro tunc ſecus eſt de volitione non dormitionis reſpectu vigilie. Sed hec ſolutio non ſatiſfacit quia adminus habetur iſta cōcluſio q aliquis eſt actus formaliter imperatiuus operis exterioris cuius pręſentia non requiritur ſecundum exigentiam operis: ymmo ſua pręſentia eſt operi exteriori incompoſſibilis vt volicio efficax dormitiōis Reſpōdeo quando opus extrinſecum excludit vſum ratiōis fateor q non requiritur pręſentia volitionis efficacis dabiles ſunt alii caſus: ſed tranſeo. Actus nec formaliter nec virtualiter ipatiuus executiōis eſt volitio abſoluta vel cōdicionata cōfuſa vel diſtincta nō ſic ipans executionē opis vt cū ſufficiēs illi⁹ ſecluſis ipedimētis vt volicio qua fortes vult hēre ſciam ſed vult labores & breuiter qñcūq hēt volicio circa finē & cognoſcūt media abſq volicioē alicuius eorum: iſtis ſuppoſitis rñdet ad replicā nego cōſequētiā cōſequēs tn̄ nō eſt icōueniens ſcilicet q fortes habeat actum heroicum circa picula mortis etiam in abſentia periculorum quo ad eſtimationem quia cōcluſio quarta nō pretēdit dicere q null⁹ act⁹ ipatiu⁹ mortis i abſentia piculorum ē act⁹ heroic⁹ ſed ſolū dicit cōcluſio q qlibet act⁹ forma

liter imperatiuus executionis pericula mortis in
preſentia periculorum eſt actus heroicus. ¶Ad
Confirmationem conceditur concluſio illata in
correlario ſcilicet ꝙ ſufficit actus virtualiter impe-
ratiuus executionis mortis in pręſentia periculo-
rum ad hoc ꝙ ſit cōſtitutus in gradu heroico: Sed
contra hoc replicatur iſte actus non eſt heroicus
elicitus in pręſentia periculorum vellem mori ꝓ
defenſione fidei ſi non eſſent aliqui qui infligerent
mortem: & tamen talis volitio eſt virtualiter impe-
ratiua executionis mortis: & eſt elicitus in pręſen-
tia periculorum igitur maior eſt clara quia nul-
lam difficultatem dicit reſpectu communis fa-
cultatis hominum elicitio talis actus: ſed potiꝰ fa-
cilitatem reſpectu illorum qui ſunt in preſentia
periculorum: probatur minor. quia ſi talis volitio
non eſſet imperatiua virtualiter executionis mor-
tis nulla eſſet dabilis volitio condicionata impera-
tiua mortis virtualiter in pręſentia periculorum.
forte dabis hūc actum vellem executionem mor-
tis pro defenſione fidei ſi non eſſet impedimen-
tum. Contra illa condicionalis uullum actum vo-
luntatis ponit ſed ſolum denotat ꝙ ſi non eſſet i-
pedimentum haberetur vilitio executionis mor-
tis & ad hoc eſſe verum non oportet volitionem in
eſſe maxime ſi cognoſcatur ꝙ ſit impedimentū.
¶Et confirmatur iſte actus nollem ꝓicere mer-
ces in mare ſi nō eſſet tempeſtas non eſt actus im-
patiuus executionis in pręſentia tempeſtatis er-
go neꝗ actus quo vellem mori pro defenſione fi-
dei ſi non eſſet impedimentum eſt imperatiuus
executionis virtualiter in pręſentia periculorum:
conſequentia eſt apparens probatur antecedens
quia ad talem actum non neceſſario ſequitur non
proiectio mercium in mare: alias non contingeret
occurrente tempeſtete proiicere merces in mare
quod eſt contra experientiam & ꝙ hoc nō contin-
geret patet quia proiicientibus merces in more
ſemper ineſt talis nollitio condicionata nollem
proiicere ſi non eſſet tempeſtas: ¶Pro ſolutione
iſtius replice Nota ꝙ qualitercunꝗ contingit in-
tellectum cognoſcere taliter contingit voluntatē
velle: ita ꝙ quemadmodum contingit intellctum
cognoſcere cōfuſe vel diſtincte: abſolute vel con-
dicionaliter copulatiue vel diſiunctiue: ſic contin-
git voluntatem velle: Et volicio non vocatur con-
dicionata qa ipſa ponitur ad poſitionē anteceden-
tis ex quo denotatur ſequi ſua poſitio. Sed ꝓpte-
rea vocatur condicionata quia fertur ſuper iudi-
cium condicionatum vel apprehenſionem talem.
Hoc ſuppoſito reſpondetur ad replicam ſicut reſ-
ponſum eſt arguendo ad impugnationem ſolutio-
nis patet ſolutio ex notabili non vocatur volitio
condicionata eo ꝙ talis volitio ponitur de neceſſi-
tate ſecundum exigentiam denotacionis antece-
dentis ſed propterea quia volitio cadit ſupra ap-
prehenſionem cōdicionalem ſiue iudicium tales
& talis volitio in pręſentia periculorum ſufficit
mouere membra ad actum exteriorē: vel ſaltem
habita apprehenſione particulari ꝙ antecedens
eſt verum neceſſitaret ad volendum conſequens
ratione cuius immediate mouentur membra nō
libere. propterea ratio virtutis heroicę potius re-
peritur in volitione condicionata: vel tenendo ꝙ
voluntas non eſt neceſſitabilis ad ſuum actum li-
cet ſit ad illum impoſſibilitabilis voluntas libere
poſita apprehenſione ꝙ non ſit impedimentum
producit volitionem particularem qua volo peri-
culum mortis pro defenſione fidei: ſed ad illius ꝓ-
ductionem cooperatur volitio condicionata pro-
pterea adminus immediate cōcurrit ad operatio-
nem exteriorem. ¶Ad confirmationem nego cō-
ſequentiam quia per illam nolicionem condicio-
natam non imperatur virtualiter non proiectio
mercis in mare niſi quando particulariter cognoſ-
citur ꝙ non eſt tempeſtas & per conſequens quan-
do cognoſcitur ꝙ eſt tempeſtas non debet neceſſi-
tari ad non proiectionem quemadmodum ſortes
volens mori pro defenſione fidei ſi non eſt impe-
dimentum cognoſcens ꝙ actualis eſt impedimē-
tum pro tunc non neceſſitat ſua volicio condicio-
nata ad actum exteriorem. ¶Ad ſecundum tran-
ſeat antecedens pro vtraꝗ parte quia in concluſio-
ne vltima non dicitur ꝙ requiratur pręſentia peri-
culorum mortis ad hoc ꝙ volitio illorum periculo-
rum ſit conſtituta in gradu heroico ſed ſolum di-
cebatur ꝙ omnis volitio formaliter imperatiua
executionis mortis eſt heroica: tn̄ do gratia argu-
menti ꝙ requiratur pręſentia periculorum non in
re ſed in eſtimatione. & per hoc ſoluitur argumē-
tum de alapa quod eſt actus heroicus velle pati a-
lapam pro defenſione &c. quia excedit commu-
nem facultatem hominū ſic iudicantium: Ad re-
plicam qua ponis ſortem iudicare cū formidine
de pn̄tia ꝑiculorum diſtingo vel talis ſic iudicans
taliter ſe habet ꝙ non deuiaret a recto dictamine
etiā ſi mors infligeretur per talem alapā & ſic ad-
huc actus eſſet heroicus vel aliter ſe habet ſic ꝙ
deuiaret a recto iudicio in inflictione mortis & ſic
actus nō eſſet heroicus. Contra ſtat ꝙ ſortes & pla-
to equaliter ſe habeāt vſꝗ ad a inſtans volēdo pa-
ti mortem pro defenſione fidei & ſortes ſit talis
condicionis ꝙ nec in a inſtanti nec poſt etiam au-
ctis penis velit deuiare a recto tramite plato autē
penis auctis deuiaret poſt a inſtans ſed non ante:
tunc ſic ſortes habuit actum heroicum ante a in-
ſtans & plato omnino pariformiter ſe habuit
ante a inſtans per caſum igitur ſolutio precedēs
non eſt ſolida: Reſpōdeo ſi vtercꝗ illorum habue-
rit iudiciū firmū de morte infligēda cōſequētia ā

nulla ſi autem habuerint iudicium ſolum cū formidine caſu admiſſo licet equalia eſſent eorū merita aū a initans non tamē oportet ꝙ ſi actus vniꝰ fuerit heroicus ꝙ etiam actus alterius fuerit heroicus quia illum actum fuiſſe heroicum aliquomodo dependet a futuro: Ex hoc patet quid ſit dicendum ad aliud quod tangitur de muſca fateor ꝙ ..an:e illo iudicio erroneo ꝙ talis eſt in pręſentia periculorum mortis ſuus actua eſſet heroicꝰ. ad vltimam improbationem adductam arguēdo qua ꝓbas ꝙ pñtiā piculorum nō ſufficit diſtingo vel capiendo pñtiā piculorum ꝓ iudicio certo per qđ iudicatꝰ ꝙ picula ſunt pñtia & ſic nego ꝙ nō ſufficiat: vel ꝙ nō ſufficiat pñtia tyrānivolentis infligere mortem ... cognoſcatꝰ ſua pñtia ſiue nō & ſic cōcediꝰ: modo ſufficit pñtia piculorum id ē iudicium certum de piculis pñtibus cum actu elicito conformiter ad iudicium rationis nō obſtāte illo iudicio. ¶Ad confirmationem reſponſum eſt arguendo ad replicam nego aūs ad ꝓbationē trāſeat ꝙ milleſima pſ volitionis laurentii nō ſufficiebat impare actum exteriorē ſi fuiſſet extra ſuū totum tamen quelibet pars illius volitionis inexiſtens toti ſufficit actum exteriorem ipare: tanq̄ cā totalis: ſed nō totaliter. Exēplum in naturalibꝰ q̄libet pars albedinis pedalis inexiſtēa toti ſufficit cauſare viſionem in oculo tū multe ſunt ptes q̄ ſi eſſent ſepate a toto nō ſufficerent viſionem in oculo cauſare: alias nō dareꝰ maximū viſibile qđ non poteſt videri nec minimum quod eſt cōtra doctrinam ariſtotelis primo de celo & mūdo & ſatis practiquatum eſſe falſum in philoſophia.

¶Ad argumentum ante oppoſitum reſpondeo p propoſitiones. ¶Prima propoſitio eſt. Circūſtancia mortis cum contrapugnatione nō ſufficit conſtituere actum in gradu heroico propoſitio: hec ē clara ex ꝓbationibus. tertie concluſionis: alias in fortitudine bellica non eſſent tres gradus cuiꝰ oppoſitum eſt dictum. ¶Secunda ꝓpoſitio circū ſtancia mortis ſiue contrapugnatione nō ſufficit conſtituere actum in gradu heroico qn̄ eſt imperata in abſentia piculorum ſaltem nō oportet patet ex ꝓbatione. z. Concluſionis. ¶Tertia propoſitio circunſtancia piculi mortis ſine contrapugnatione imperata in pñtia piculorum ſufficit conſtituere actum in gradu heroico patet ex ꝓbationibus quarte concluſionis: & ad hoc eſt auctoritas allegata mora eſt omū terribiliū terribiliſſima: & hoc ſi ſit in pñtia piculorum ſecundum apprehenſionem: ſecꝰ eſt in abſentia piculorum: alias nō tam facilis eſſet tranſgreſſio diuinorum mandatorum cui debetur mors vt abſens apprehenſa, q̄ ſi apprehenderetur vt pñs certe caſus eſſet difficilior.

¶Ad confirmationem nego maiorem ſaltem nō ſufficit ſe ſola ſed oportet habere pñtiam piculorum & concediꝰ minor negata conſequentia quia circunſtantia periculi mortis ſiue contrapugnatione ponit maiorem difficultatem i actu q̄ ponat circunſtantia mortis cum contrapugnatione poſt q̄ ponit ſpem non euadendi nec ſpe vincendi ī hoſtem nec diſtractionem ab apprehenſione penarum: modo omnia iſta contingunt poſita circū ſtantia mortis cum contrapugnatione. Sed cōtra iſtud replicatur adminꝰ ex ſolutione: habeꝰ incōueniens illatum in argumento poſt oppoſitum ſcilicet ꝙ in martirio non eſſet aſſignandus triplex gradus virtutis contra doctrinam ariſtotelis ſeptimo ethicorum Reſpondeo quemadmodum ſunt alique virtutes modici momenti in quibus non aſſignatur triplex gradus ꝓpter earum depreſſionē ſic ſunt aſſignande alique virtutes in quibus triplex gradus non eſt aſſignandus ꝓpter earum excellentiam cuiuſmodi eſt martirium: ſatis eſt ad intentionem ariſtotelis ſaluandam triplicem gradū aſſignare in vna quaq; virtutum principalium ſeu cardinalium.

Finiunt Queſtiones Addite

τελοσ.

Has præclaras & admodum ingenioſas queſtiones in magiſtri Martini de magiſtris Librum de Fortitudine addidit litteratiſſimus vir magiſter Dauid cranſton Pro Iohanne Granion almæ parrhiſienſis academiæ Librario iurato ī clauſo brunello (ad diuæ virginis Mariæ interſignium) commorante. Quas quidem Impreſſit diligenter Nicolaus de pratis in vico olearum apud magnum ortum moram trahens. M.D.X. Idibus Maij.

6-2-1